

BÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

ročník 1936. Čís. 1.

Kč 4.-

A black and white book cover. At the top center is a five-pointed star. Below it, a horizontal black band. To the left, a flagpole with several flags. The flags, from top to bottom, are labeled: 'ANGLICKY', 'FRANCOUZSKY', 'NĚMECKY', 'RUSKY', 'ITALSKY', and 'ŠPANEĚLSKY'. To the right of the flags, the word 'LATINSKY' is written in large, bold, sans-serif capital letters, underlined. Below it, 'V 1000 SLOVECH' is also in bold, sans-serif capital letters, underlined. To the right of this, the text 'Pro pokročilé.' is written in a smaller, italicized font. Below that, 'Napsal' is written in a small font, followed by 'profesor Josef Bradáč' in a medium font. Below that, 'Sešit 1.' is written in bold, sans-serif capital letters, underlined. At the bottom, the title 'SVĚTOVÉ ŘEČI' is written in very large, bold, sans-serif capital letters, with a small 'v' below it, followed by '1000 SLOVECH.' in bold, sans-serif capital letters. In the bottom left corner, there is a small logo that looks like 'D.T.'.

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 1.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Předpisy o doplňovacích zkouškách dospělosti (doplňovacích zkouškách maturitních) absolventů reálných gymnasií, reformních reálných gymnasií a reálek.

(Výnos min. školství a nár. osvěty, 31. července 1934,
čís. 64.860/33—II.; 26. ledna 1935, čís. 3294/35—II./1.)

1. Absolventi jednoho typu střední školy, chtějí-li nabýti oprávnění, kterého poskytuje vysvědčení dospělosti z jiného typu střední školy k studiu na některé vysoké škole, musí se podrobiti s úspěchem doplňovací zkoušce dospělosti (= doplňovací maturitní zkoušce).

Absolventi reálek a reformních reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z reálných gymnasií, podrobí se doplňovací zkoušce dospělosti z latiny, a nebyl-li úvod do filosofie za jejich středoškolských studií povinným předmětem, též z úvodu do filosofie.

Absolventi reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z gymnasií, podrobí se doplňovací zkoušce dospělosti z řečtiny.

Absolventi reformních reálných gymnasií, o jejichž doplňovacích zkouškách dospělosti z latiny zůstávají v platnosti ustanovení zdejšího výnosu ze dne 16. ledna 1932, čís. 3983/II., mohou se podrobiti této zkoušce po případě již v období, v němž vykonali zkoušku dospělosti reformně-reálné-gymnasijní. Absolventi reálek smějí se podrobiti doplňovací zkoušce z latiny, resp. též z úvodu do filosofie, teprve za rok po zkoušce dospělosti reálné.

2. Doplňovací zkoušky dospělosti se konají na státních gymnasiích, reálných gymnasiích a reformních reálných gymnasiích.

Absolventi reálných gymnasií, kteří se podrobují doplňovací zkoušce z řečtiny, konají tuto zkoušku na gymnasiu nebo na reálném gymnasiu, budou-li na něm splněny požadavky níže uvedené v odstavci 3.

Absolventi reformních reálných gymnasií mohou vykonati doplňovací zkoušky z latiny na svém ústavu.

Absolventi reálek konají doplňovací zkoušku na tom typu gymnasijním, z něhož chtějí nabýti oprávnění. Absolventi reálek mohou doplňovací zkoušku dospělosti konati i na státních gymnasiích a reálných gymnasiích.

Světové řeči v 1000 slovech

LATINSKY V 1000 SLOVECH

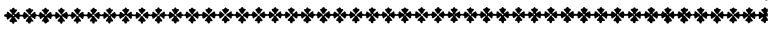
Pro pokročilé

Napsal

profesor JOSEF BRADÁČ

V PRAZE 1936

NAKLADATEL A. NEUBERT KNIHKUPEC

Poznámky a vysvětlivky.

Slova, která se vyskytla ve slovníku v prvním díle této učebnice („Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.“) se již ve slovníku v tomto druhém díle neopakují. Kde toho je potřeba, odkazujeme čtenáře k prvnímu dílu tím způsobem, že ke slovu nebo ke statí připojujeme římskou číslici I. (= první díl učebnice: „Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.“) a arabskou číslici, jež značí stránku tohoto prvního dílu; na př.: „alacer, I, 383“ značí, že se toto slovo (s českým významem) vyskytuje v prvním díle učebnice na str. 383.

Arabská číslice u sloves značí konjugaci (viz I. díl, str. 49 a 50).

Římská číslice v závorce u podstatných jmen značí deklinaci.

U přídavných jmen arabská číslice značí, kolikavýchodné je přídavné jméno, římská číslice značí deklinaci.

Znaménko * (hvězdička) značí: „Vyslovte!“

Přízvučná slabika v některých slovech jest vyznačena tím způsobem, že samohláska (dvojhláska) této přízvučné slabiky je vytištěna polotučně.

Zkratky častěji užívané jsou uvedeny v I. díle na str. 509.

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

1. HODINA.

Osobní zájmena.
Prōnōmina persōnālia.

Sklonění.

Sing.

<i>N.</i>	ego	já	tū	ty
<i>G.</i>	meī	mne	tuī	tebe
<i>D.</i>	mihi	mně, mi	tibi	tobě, ti
<i>Ak.</i>	mē	mne, mě	tē	tebe, tě
<i>V.</i>	—	—	tū!	ty!
<i>Abl.</i>	mē	mnou	tē	tebou

Osobní zájmeno s předložkou:

ā mē (<i>abl.</i>)	= ode mne (<i>gen.</i>)
ad mē (<i>akus.</i>)	= ke mně (<i>dat.</i>)
in mē (<i>akus.</i>)	= na mne (<i>akus.</i>)
in mē (<i>abl.</i>)	= ve mně (<i>lok.</i>)
dē mē (<i>abl.</i>)	= o mně (<i>lok.</i>)
mēcum (<i>abl.</i>)	= se mnou (<i>instr.</i>)

Plur.

N.	nōs	my	vōs	vy
G.	{ nostrī	nás	{ vestrī	vás
	{ nostrum	(z) nás	{ vestrum	(z) vás
D.	nōbis	nám	vōbis	vám
Ak.	nōs	nás	vōs	vás
V.	—	—	vōs!	vy!
Abl.	nōbis	námi	vōbis	vámi

ā vōbis (abl.) = od vás (*gen.*)
ad vōs (akus.) = k vám (*dat.*)
in vōs (akus.) = na vás (*akus.*)
in vōbis (abl.) = ve vás (*lok.*)
dē vōbis (abl.) = o vás (*lok.*)
vōbiscum (abl.) = s vámi (*instr.*)

Osobní zájmeno 1. a 2. osoby sing. i plur. jest v češtině i v latině bezrodé, t. j. užívá se ho bez rozdílu pro všechny tři mluvnické rody.

Osobní zájmeno 3. osoby [*on, ona, ono; oni, ony, ona*] jest v latině zastupováno ukazovacím zájmenem »**is, ea, id**« (viz I., str. 44, 45, 312).

Osobní zájmena se kladou v latině jen tehdy, je-li na nich důraz; to bývá za citového pohnutí, v otázkách vyjadřujících podivení nebo rozhorlení, při protivě, před přístavkem a j.

V latině má osobní zájmeno v každém pádě pouze jediný tvar; není tu ani tvarů silnějších ani slabších, jako je má čeština (srv. *mně, mi; mě, mne; tobě, ti; tě, tebe*).

Některé tvary osobních zájmen (mimo gen. sing. a gen. plur.) se někdy zesilují připojením nezměnitelné příklonky »-**met**«, na př.: *egomet, měmet, tibimet, nōsmet, vōbismet*; zájmeno **tū** se někdy zesiluje příklonkou »-**te**«: *tūte*; někdy (velmi zřídka) se zájmenný tvar zdvojí: *mēmē, tētē*.

Zesílené zájmenné tvary překládáme do češtiny týmiž českými tvary jako nezesílené, avšak často buď při výslovnosti klademe na ně důraz nebo slovosledem vytkneme jejich důrazné postavení ve větě.

Předložka »cum« se zakládá za ablativ osobních zájmen a tvoří s nimi jedno slovo:

mēcum = se mnou; **tēcum** = s tebou; **nōbiscum** = s námi; **vōbiscum** = s vámi.

Genitivy **meī, tuī, nostrī, vestrī** jsou předmětné (nikoli přivlastňovací):

memoria meī, tuī, nostrī, vestrī = upomínka na mne, na tebe, na nás, na vás;

miser cordia nostrī = milosrdenství s námi;

fīdūcia vestrī = důvěra ve vás;

memor meī, tuī, nostrī, vestrī = pamětliv mne, tebe, nás, vás.

Genitivy »**nostrum**« a »**vestrum**« jsou »celkové genitivy« a překládají se do češtiny předložkovým pádem »z nás«, »z vás«; na př.:

optimus nostrum = nejlepší z nás;

māximus vestrum = největší z vás.

Kromě toho se tyto genitivy »**nostrum**« a »**vestrum**« kladou v tomto spojení:

omnium nostrum = všech nás (*gen.*); (čí? koho?)

omniūm vestrum = všech vás (*gen.*); (čí? koho?)

nostrum uterque = my oba dva;

vestrum uterque = vy oba dva;

quis nostrum (vestrum)? = kdo z nás (z vás)?

multī nostrum = mnozí z nás;

māximus omnium nostrum (vestrum) = největší z nás (z vás) všech;

memor sum omnium vestrum = jsem pamětliv všech vás.

Slovník (1.—2. úloha).

aequum, *aequū*, n. (II.), slušnost, slušná věc, právo; smysl pro rovnost; spravedlnost;
(* ékvum)

alacer, (I, 383); *alacriōre animō*, s čilejší myslí

atrōx, 1., (gen. sing.): *atrōcis*,

a) děsný, strašný, hrozný;

b) divý, krutý, zuřivý, hrozný;

c) přísný, vzdorný; příkrý, prchlý

avidus, *a, um, a*) dychtivý, chti-

- vý, žádostivý, lačný (něčeho);
b) hrabivý, lakotný, lakomý;
c) dychtivý pokrmu, hladový,
 lačný, hltavý, nenasytný; **d)**
 vášnivý, prudký
- brevis**, (I, 434); *brevi tempore*,
 (abl. čas.), v krátké době,
 v krátkém čase, vbrzku, za-
 krátko
- camēlus**, ī, m. (II.), velbloud;
 (* camēlus)
- Cannae**, *ārum*, f. plur. (I.), Kan-
 ny, město v Apulii, známé po-
 rážkou Římanů r. 216 př. Kr.
 za 2. punské války, kterou
 způsobil Hannibal; **Cannēsis**,
 e, 2. (III.), kanenský, (u Ka-
 nen); (* kannēnzis)
- Catilīna**, ae, m. (I.), (* Katyli-
 na), Lucius Sergius Katilina,
 Říman, prostopášník, zlopo-
 věstný spiknutím, jež zosnoval
 proti státu r. 63 př. Kr.; M.
 Tullius Cicero, konsul r. 63 př.
 Kr., spiknutí Katilinovo odha-
 lil a potlačil; Katilina byl za-
 bit v boji u Pistorie v severní
 Etrurii r. 62 př. Kr.
- cautus**, a, um, **a)** zajištěný, za-
 bezpečený; **b)** ostražitý, opatr-
 ný, obezřelý
- crassus**, a, um, **a)** tlustý; **b)** sil-
 ný; hrubý; **c)** (o krvi:) hustý,
 sražený, sesdlý
- culpa**, ae, f. (I.), vina, provině-
 ní; poklesek, hřích
- dēbere**, (I, 270); *grātiā dēbere*,
 jsem povinen vděčnosti
- ērudire**, (I, 366); *litteris et arti-
 bus ērudire*, vzdělávati ve vě-
 dách a uměních; (I, 141, 348)
- expectātiō**, iōnis, f. (III.), oče-
 kávání; (* eksspektācijō)
- fidēlis**, e, 2. (III.), věrný, spo-
 lehlivý; oddaný; poctivý, svě-
 domitý
- grātia**, (I, 53)
- hodiernus**, a, um, dnešní; *ho-
 diernō diē*, (abl. čas.), dnešní-
 ho dne; (* hodyjernus)
- implēre**, (I, 391), naplniti; doko-
 nat, dokončiti (*o věku*)
- iūs**, (I, 320); *iūra amicitiae*,
 práva přátelství; (* jūra amī-
 cicijē)
- iuvenīlis**, e, 2. (III.), **a)** mladic-
 ký, jinošský; **b)** bujarý, veselý;
iuvenīli aetate, (abl. čas.),
 v mladickém, jinošském věku;
 (* iuvenīlis)
- libentissimē**, (I, 131), nejraději,
 velmi rád; s největší radostí,
 chutí
- lūx**, lūcis, f. (III.), **a)** světlo;
 lesk, záře, třpyt; **b)** (denní)
 světlo; **c)** okrasa, chlouba;
 spása
- nefārius**, a, um, zločinný, boha-
 prázdňý; *nefāria cōsilia*, zlo-
 činné záměry
- nocēns**, 1. (III.), (gen. sing.):
nocentis, **a)** škodlivý; **b)** zlo-
 činný
- nūtriō**, īs, īre, 4., **a)** živiti, krmi-
 ti; **b)** pěstiti; vychovávat
- opiniō**, opiniōnis, f. (III.), **a)**
 domněnka, mínění (osobní);
b) tušení, očekávání, nadání,
 pomyšlení; **c)** veřejné mínění,
 pověst; (* opīnyjō)
- ōrnātus**, a, um, (I, 313), čestný;
 ctěný, vážený; (* ōrnātus)
- praeditus**, a, um, opatřený, na-

daný (něčím), obdařený; (*
pródytus)
prócreō, *ās, āre, āvī*, 1., (z)plo-
diti; vytvářeti, tvořiti; (* **pró-**
kreó)
satis, dosti, dost; dostatečně
senilis, *e*, 2. (III.), stařecký;
senīlī aetāte, (abl. čas.), ve
stařeckém věku
societās, *societātis*, f. (III.), spo-
lečenství, jednota; spolek; (*
socijetās)

superstitiō, *superstitiōnis*, f.
(III.), pověra; pověrčivost; (*
superstycijó)
sūspiciō, *sūspiciōnis*, f. (III.),
podezření; (* sūspicijó)
turpis, *e*, 2. (III.), **a)** šeredný,
ohyzdný; **b)** (mravně:) haneb-
ný, ohavný; potupný, hnusný,
mrzký, nečestný
vādō, *is, ere*, 3. kráčet, ubírat
se, jíti

1. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 38!)

1. *Tē lūdī, mē librī dēlectant.* — 2. *Cantus avium nōs et vōs dēlectat.* — 3. *Sī valēs, bene est; ego valeō.* — 4. *Ego tibi in viā comes erō.* — 5. *Mihi et tibi, nōbis et vōbis ā parentibus beneficia tribuuntur.* — 6. *Hodiē mihi, crās tibi.* — 7. *In mē et in tē et in nōbis omnibus spēs patriae sita est.* — 8. *Pāx tēcum et mēcum (estō)!* — 9. *Domīnus vōbiscum!* — 10. *Nōbis omnia vōbiscum, amīcī, commūnia sunt.* — 11. *Mihi nihil, amīcīs multa!* — 12. *Pānem nostrum cotidiānum dā nōbis hodiē.* — 13. *Multi nostrum infēlicēs sunt.* — 14. *Paucī vestrum contentī sunt.* — 15. *Nēmō nostrum liber vitūs est.* — 16. *Patria est commūnis parēns omnium nostrum.* — 17. *Nēmō omnium nostrum sine culpā est.* — 18. *Quis vestrum mē accusābit?* — 19. *Rem pūblicam et vitam omnium vestrum, civēs, hodiernō diē servāvi.* — 20. *Nōn multī nostrum octōgintā annōs implēbunt.* — 21. *Pater mei et tuī et nostrī memor est. Pater omnium nostrum memor est.* — 22. *Memōria vestrī semper mihi grāta est.* — 23. *In periculō, parentēs, vestrī vestraeque cūrae memorēs fuimus.* — 24. *Memor erō tuī, sī tū memor eris mei.* — 25. *Nēmō magis nostrī memor est quam parentēs, quī nōs alunt, vestiunt, educant; quis nostrum parentēs nōn diliget?* — 26. *Quod vōs servāvimus, semper nostrī memorēs eritis.* — 27. *Ā mē*

et ā nōbis, parentēs, colēmini et dīligēmini. — 28. Ā tē, mī Deus, vītam habēmus. — 29. Vāde mēcum! — 30. Dīligō tē et tēcum libentissimē vīvō. — 31. In periculō Deus nōbiscum erit. — 32. Brevī tempore aut mē vidēbitis aut multa dē mē audiētis. — 33. Vēritās nōbis et vōbis grāta est. — 34. Narrāmus tibi tristia. — 35. Magistrī dīligenter vōs litterīs et artibus ērudient. — 36. Vōbis, amīcī, grātiam dēbēmus, quod bene nōs dēfenditis. — 37. Sī tū es mēcum, mī amīce, satis tūtus sum; sī ego erō tēcum, satis tūtus eris. — 38. Vōs omnī sūspiciōne nōs liberāvistis; nunquam vestrī vestrōrumque beneficiōrum, amīcī, immemorēs erimus.

Číselná příslovce násobná. I.
Adverbia numerālia multiplicātiva.
(Viz str. 17!)

Číselná příslovce násobná se kladou na otázkou »kolikrát? = quotiēns« a jsou nesklonná.

1	jednou	=	<i>semel</i> ;	7	sedmkrát	=	<i>septiēs</i> ;
2	dvakrát	=	<i>bis</i> ;	8	osmkrát	=	<i>octiēs</i> ;
3	třikrát	=	<i>ter</i> ;	9	devětkrát	=	<i>noviēs</i> ;
4	čtyřikrát	=	<i>quater</i> ;	10	desetkrát	=	<i>deciēs</i> ;
5	pětkrát	=	<i>quīnquiēs</i> ;	11	jedenáctkrát	=	<i>undeciēs</i> ;
6	šestkrát	=	<i>sexiēs</i> ;	12	dvanáctkrát	=	<i>duodeciēs</i> ;
13	třináctkrát	=	<i>ter deciēs</i> ;				
14	čtrnáctkrát	=	<i>quater deciēs</i> ;				
15	patnáctkrát	=	<i>quīnquiēs deciēs</i> ;				
16	šestnáctkrát	=	<i>sexiēs deciēs</i> ;				
17	sedmnáctkrát	=	<i>septiēs deciēs</i> ;				
18	osmnáctkrát	=	<i>duodēviciēs</i> ;				
19	devatenáctkrát	=	<i>undēviciēs</i> ;				
20	dvacetkrát	=	<i>viciēs</i> ;				

21	jedenadvacetkrát	= { <i>semel et viciēs,</i> <i>(viciēs semel);</i>
22	dvaadvacetkrát	= { <i>bis et viciēs,</i> <i>(viciēs bis);</i>
23	třiadvacetkrát	= { <i>ter et viciēs,</i> <i>(viciēs ter);</i>
28	osmadvacetkrát	= <i>duodētriciēs;</i>
29	devěťadvacetkrát	= <i>undētriciēs;</i>
30	třicetkrát	= <i>triciēs;</i>
40	čtyřicetkrát	= <i>quadrāgiēs;</i>
50	padesátkrát	= <i>quīnquāgiēs;</i>
60	šedesátkrát	= <i>sexāgiēs;</i>
70	sedmdesátkrát	= <i>septuāgiēs;</i>
80	osmdesátkrát	= <i>octōgiēs;</i>
90	devadesátkrát	= <i>nōnāgiēs;</i>
100	stokrát	= <i>centiēs.</i>

2. HODINA.

Stupňování přídavných jmen.

Adjektiva (přídavná jména) vyjadřují vlastnost. Stupeň vlastnosti se vyjádří stupňováním adjektiva.

Význam přídavných jmen se stupňuje:

a) stupňováním **naprostým** či **absolutním** (na př.: *bohatý* — *značně bohatý* — *velmi bohatý* — *náramně bohatý* — *nesmírně bohatý*...); (viz níže »*absolutní komparativ*«, »*absolutní superlativ, elativ*«);

b) stupňováním **poměrným** čili **srovnávacím** (na př.: *bohatý* — *bohatší* — *nejbohatší*).

Stupňovati se může význam přídavných jmen také ve smyslu zmenšujícím (na př.: *skromný* — *nedosti skromný* — *málo skromný* — *skromničký*...).

Stupňování srovnávacího jsou schopna jen adjektiva a příslovce odvozená z adjektiv (na př.: *moudrý* — *moudřejší* — *nejmoudřejší*; *moudře* — *moudřejí* — *nejmoudřejí*).

Srovnávacího stupňování nemají ta adjektiva, která vyjadřují vlastnost ve stupňované míře (na př.: »*staříčkový*«, nelze však říci »*staříčtější*«; podobně: *přenáramný*, *velikánský*, *malinký* a pod. nemají ani komparativu ani superlativu).

Záporná přídavná jména mají v češtině srovnávací stupňování obvykle tehdy, jsou-li významu opakokladného (na př.: *nevěrný* — *nevěrnější* — *nejnevěrnější*); nejsou-li významu opakokladného, mají opsané stupňování (na př.: *neveliký* — *méně veliký* — *nejméně veliký*; *nepodobný* — *méně podobný* — *nejméně podobný*).

Při srovnávacím stupňování se v češtině i latině rozeznávají tři stupně:

1.) první stupeň čili **positiv** (* *pozitív*), (*gradus positivus*, stupeň základní), (na př.: *bohatý*, *moudrý*, *pilný*);

2.) druhý stupeň čili **komparativ** (* *komparatív*), (*gradus comparativus*, vyšší stupeň), (na př.: *bohatší*, *moudřejší*, *pilnější*);

3.) třetí stupeň čili **superlativ** (* *superlatív*), (*gradus superlativus*, nejvyšší stupeň), (na př.: *nejbohatší*, *nejmoudřejší*, *nejpilnější*).

Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv: Komparativ.

Komparativ adjektiva utvoříme tím způsobem, že k základu adjektiva přidáme

pro mužský a ženský rod příponu **-ior** (* *ijor*),
pro střední rod příponu **-ius** (* *ijus*).

Základ adjektiva obdržíme, oddělíme-li koncovku od genitivu singuláru maskulina.

Positiv:	Genitiv sg.:	Základ:	Komparativ:	
			m. f.	n.
longus (I, 124)	<i>long-ī</i>	<i>long-</i>	<i>long-ior</i> ,	<i>long-ius</i> ,
				delší;
pulcher (I, 162)	<i>pulchr-ī</i>	<i>pulchr-</i>	<i>pulchr-ior</i> ,	<i>pulchr-ius</i> ,
				krásnější;
liber (I, 135)	<i>liber-ī</i>	<i>liber-</i>	<i>liber-ior</i> ,	<i>liber-ius</i> ,
				svobodnější;

<i>Positiv:</i>	<i>Genitiv sg.:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Komparativ:</i> <i>m. f. n.</i>	
brevis (I, 434)	<i>brev-is</i>	<i>brev-</i>	<i>brev-ior,</i>	<i>brev-ius,</i> kratší;
audāx (I, 459)	<i>audāc-is</i>	<i>audāc-</i>	<i>audāc-ior,</i>	<i>audāc-ius,</i> odvážnější;
dīves (I, 474)	<i>dīvit-is</i>	<i>dīvit-</i>	<i>dīvit-ior,</i>	<i>dīvit-ius,</i> bohatší;
sapiēns (I, 458)	<i>sapient-is</i>	<i>sapient-</i>	<i>sapient-ior,</i>	<i>sapient-ius,</i> moudřejší;
ācer (I, 383)	<i>ācr-is</i>	<i>ācr-</i>	<i>ācr-ior,</i>	<i>ācr-ius,</i> ráznější;
pāuper (I, 475)	<i>pauper-is</i>	<i>pauper-</i>	<i>pauper-ior,</i>	<i>pauper-ius,</i> chudší;
clārus (I, 110)	<i>clār-ī</i>	<i>clār-</i>	<i>clār-ior,</i>	<i>clār-ius,</i> slavnější;
piger (I, 162)	<i>pigr-ī</i>	<i>pigr-</i>	<i>pigr-ior,</i>	<i>pigr-ius,</i> línější;
prūdēns (I, 457)	<i>prūdent-is</i>	<i>prūdent-</i>	<i>prūdent-ior,</i>	<i>prūdent-ius,</i> opatrnější;
celeber (I, 384)	<i>celebr-is</i>	<i>celebr-</i>	<i>celebr-ior,</i>	<i>celebr-ius,</i> slavnější, hlučnější;
celer (I, 384)	<i>celer-is</i>	<i>celer-</i>	<i>celer-ior,</i>	<i>celer-ius,</i> rychlejší;
alacer (I, 383)	<i>alacr-is</i>	<i>alacr-</i>	<i>alacr-ior,</i>	<i>alacr-ius,</i> čilejší, hbitější;
āter (I, 162)	<i>ātr-ī</i>	<i>ātr-</i>	<i>ātr-ior,</i>	<i>ātr-ius,</i> tmavší, temnější;
salūber (I, 384)	<i>salūbr-is</i>	<i>salūbr-</i>	<i>salūbr-ior,</i>	<i>salūbr-ius,</i> zdravější.

[Výslovnost uvedených komparativů: * **longijor**, **longijus**, **pulchrijor**, **pulchrijus**, **liberijor**, **liberijus**, **brevijor**, **brevijus**, **audācijor**, **audācijus**, **dýviejor**, **dýviejus**, **sapijencior**, **sapijencijus**, **ákrijor**, **ákrijus**, **pauperijor**, **pauperijus**, **klárijor**, **klárijus**, **pigrijor**, **pigrijus**, **prūdencior**, **prūdencijus**, **celebrijor**, **celebrijus**, **celerior**, **celeriorus**, **alakrijor**, **alakrijus**, **ātrijor**, **ātrijus**, **salūbrijor**, **salūbrijus**.]

(Římské číslice u pozitivu odkazují k prvnímu dílu této učebnice »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.« Arabské číslice vedle římské I. značí stránku prvního dílu této učebnice.)

Skloňování komparativu adjektiv.

Komparativ adjektiv náleží skloňováním do *třetí* deklinace.

Pamatujte! V ablativu siguláru komparativu adjektiv ve všech třech rodech jest koncovka »-e«; v genitivu plurálu komparativu ve všech třech rodech jest koncovka »-um«; v nominativu, akusativu a vokativu plurálu komparativu ve středním rodě jest koncovka »-a«.

<i>Singulár:</i>			<i>Plurál:</i>	
	<i>m., f.</i>	<i>n.</i>	<i>m., f.</i>	<i>n.</i>
<i>N.</i>	clārior	clārius	clāriōr-ēs	clāriōr-a
<i>G.</i>	clāriōr-is	clāriōr-is	clāriōr-um	clāriōr-um
<i>D.</i>	clāriōr-i	clāriōr-i	clāriōr-ibus	clāriōr-ibus
<i>Ak.</i>	clāriōr-em	clārius	clāriōr-ēs	clāriōr-a
<i>V.</i>	clārior!	clārius!	clāriōr-ēs!	clāriōr-a!
<i>Abl.</i>	clāriōr-e	clāriōr-e	clāriōr-ibus	clāriōr-ibus

Skloňujte!

N. fossa longior, delší příkop; *G.* fossae longiōris; *D.* fossae longiōrī; *Ak.* fossam longiōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* fossā longiōre.

N. fossae longiōrēs; *G.* fossārum longiōrum; *D.* fossīs longiōribus; *Ak.* fossās longiōrēs; *V.* = *N.*; *Abl.* fossīs longiōribus.

N. prātum pulchrius, krásnější louka; *G.* prāti pulchriōris; *D.* prātō pulchriōrī; *Ak.* prātum pulchrius; *V.* = *N.*; *Abl.* prātō pulchriōre.

N. prāta pulchriōra; *G.* prātōrum pulchriōrum; *D.* prātīs pulchriōribus; *Ak.* prāta pulchriōra; *V.* = *N.*; *Abl.* prātīs pulchriōribus.

N. mare altius, hlubší moře; *G.* maris altiōris; *D.* mari altiōrī; *Ak. a V.* mare altius; *Abl.* mari altiōre.

N. maria altiōra; *G.* marium altiōrum; *D.* maribus altiōribus; *Ak. a V.* maria altiōra; *Abl.* maribus altiōribus.

N. pars melior, lepší část; *G.* partis meliōris; *D.* parti meliōri; *Ak.* partem meliōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* parte meliōre.

N. partēs meliōrēs; *G.* partium meliōrum; *D.* partibus meliōribus; *Ak. a V.* partēs meliōrēs; *Abl.* partibus meliōribus.

N. diēs brevior, kratší den; *G.* diēi breviōris; *D.* diēi breviōrī; *Ak.* diem breviōrem; *V.* = *N.*; *Abl.* diē breviōre.

N., Ak., V. diēs breviōrēs; *G.* diērum breviōrum; *D., Abl.* diēbus breviōribus.

Poznámka:

Adjektivum »*multus, a, um*« má v plurále komparativu tvary »*plūrēs* (m., f.), »*plūra* (n.) = četnější, více«; v gen. plur. jest tvar společný všem třem rodům »*plūrium*«.

Skloňujte!

N. *plūrēs servī, plūrēs mulierēs, plūra exempla*,
více otroků, více žen, více příkladů;

G. *plūrium servōrum, plūrium mulierum, plūrium exemplōrum*;

D. *plūribus servīs, plūribus mulieribus, plūribus exemplīs*;
Ak. *plūrēs servōs, plūrēs mulierēs, plūra exempla*;

V. = *Nom.*

Abl. = *Dat.*

Spojka »*quam*«.

Ablātivus comparātivus (ablativ srovnávací).

Železo je těžší než zlato.	}		{	<i>Ferrum gravius est quam</i>
Železo je těžší zlata.				<i>aurum.</i>
Železo je těžší nad zlato.				<i>Ferrum gravius est aurō.</i>

Bratr jest odvážnější
než ty.

Bratr jest odvážnější
tebe.

Bratr jest odvážnější
nad tebe.

Slova sladší *nad med.*

Nic není *nad* ctnost krásnější(ho), nic (není) čestnější(ho).

Nic mně, tobě a všem nám není dražší(ho) *než* vlast [= *nad* vlast], která mne, tebe a nás všechny zplodila a živí.

Předmět »B«, nad nějž v komparativním rčení předmět »A« vyniká, jak z uvedených příkladů vysvítá, se vyjadřuje (A = železo; B = zlato) :

a) v češtině:

1. spojkou »než, nežli« s příslušným pádem přirovnávaného předmětu; (*železo je těžší než zlato*);

2. genitivem (který slove genitiv odluky); (*železo jest těžší zlata*);

3. předložkovým pádem; (*železo jest těžší nad zlato*).

{ *Frāter audācior est quam tū.*

{ *Frāter audācior est tē.*

{ *Verba dulciōra melle.*

{ *Verba dulciōra quam mel.*

Nihil est virtūte pulchrius, nihil ōrnātius. — Nihil pulchrius, nihil ōrnātius est quam virtūs.

Nihil mihi et tibi et nōbis omnibus cārius est patriā [= quam patriā], quae mē et tē et nōs omnēs prōcreāvit et nūtrit.

b) v latině:

1. spojkou »quam« (= *než, nežli*) s příslušným pádem přirovnávaného předmětu; (*ferrum gravius est quam aurum*);

2. ablativem (který slove ablativ srovnávací, *ablātīvus comparātīvus*); (*ferrum gravius est aurō*).

Kterého z uvedených případů se má použití ať v češtině či v latině, jest ponecháno překladateli. *Jen* srovnávací

ablativ se v latině klade, je-li přirovnávaná osoba nebo věc vyjádřena vztažným zájmenem »*quī, quae, quod* = který, -á -é; jenž, jež, jež« (I, str. 248), na př.:

Milujte vlast, <i>nad</i> niž nic sladší(ho) není.		<i>Amāte patriam, quā nihil dulcius est.</i>
---	--	--

Ablativu srovnávacímu Latiník často dává přednost před spojkou »*quam* (s příslušným pádem přirovnávaného předmětu)« ve větách záporných a v některých ustálených rčeních; na př.:

Nic není sladší(ho) než vlast [= <i>nad</i> vlast].		<i>Nihil patriā dulcius est.</i>
Rychleji <i>nad</i> vše očeká- vání, <i>nad</i> pomýšlení; rychleji, než by kdo byl čekal; rychleji, než by se byl kdo nadál.	}	<i>Spē celerius. Expectātiōne celerius. Opīniōne celerius.</i>
Město <i>nad</i> vše očekávání větší.		<i>Urbs expectātiōne maior.</i>
Více než slušno. Až příliš.	}	<i>Plūs aequō (= plūs quam aequum est).</i>
Více než obvykle.		<i>Magis solitō.</i>

Poznámka: Při záporce »*nic*«, je-li v nom. nebo akus. sing., se v češtině komparativ přídavného jména klade do genitivu, ježž do latiny překládejte nominativem sing. (případně akusativem sing.)!

Nic není <i>sladšího</i> nad vlast (než vlast).		<i>Nihil patriā dulcius est.</i>
Nevidím nic <i>krásnějšího</i> .		<i>Nihil pulchrius videō.</i>

2. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 39!)

1. *Lupus audāx est, leō audācior est.* — 2. *Leō audācior lupō est.* — 3. *Sonitus celer est, sed lūx celerior est.* — 4. *Lūx celerior est quam sonitus. Lūx celerior sonitū est.* — 5. *Argentum ūtile est, sed ferrum ūtilius est.* — 6. *Argentum nōn est ūtilius quam ferrum. Argentum ferrō ūtilius nōn est.* — 7. *Iūra amicitiae sāncta sunt, sed iūra patriae sānctiōra sunt.* — 8. *Iūra patriae sānctiōra sunt quam iūra amicitiae. Iūra patriae sānctiōra sunt iūribus amicitiae.* — 9. *Italia calidior est quam nostrae regiōnēs. Italia calidior est nostris regiōnibus.* — 10. *Cōnsilia senum et patrum sapientiōra sunt quam cōnsilia iuvenum. Cōnsilia senum et patrum sapientiōra cōsilīs iuvenum sunt.* — 11. *Aurum gravius est quam argentum. Aurum gravius argentō est.* — 12. *Argentum levius est quam aurum. Argentum levius est aurō.* — 13. *Nihil est lūce celerius.* — 14. *Parentibus amīcōs fideliōrēs nōn habēs.* — 15. *Hominēs in rēbus adversis saepe cautiōrēs sunt quam in rēbus secundis.* — 16. *Ōrātōrēs Graeci clāriōrēs fuērunt quam ōrātōrēs Rōmāni [clāriōrēs ōrātōribus Rōmānis fuērunt].* — 17. *Nihil rei pūblicae Rōmānae perniciosius fuit quam bella cīvilia [perniciosius bellis cīvilibus fuit].* — 18. *Divitēs saepe miseriōrēs sunt quam pauperēs.* — 19. *Periclēs potentior fuit multis regi-bus et tyrannis.* — 20. *Praeclāra exempla ūtiliōra sunt quam praecepta.* — 21. *Pauci hominēs divitiōrēs erant rege Croesō, multi beātiōrēs.* — 22. *Certior aure est oculus.* — 23. *Lūdī pueris pigris iūcundiōrēs sunt quam librī.* — 24. *Equi ācriōre auditū praediti sunt quam hominēs.* — 25. *Elephantī crassiōrēs pedēs habent et graviōra onera portant quam equi.* — 26. *Nihil militi virtūte pulchrius, nihil fugā turpius est.* — 27. *Aurum ferrō nocentius (* nocen-cijus) est.* — 28. *Cicerōnī lūce clāriōra erant omnia nefāria cōnsilia Catilīnae.* — 29. *Aestās in frīgidiōre regiōne, hiems in calidiōre iūcundior est.* — 30. *Equus pulchrior camēlō est, quī equō celerior est. (Equus pulchrior est quam camēlus, quī celerior est quam equus.)* — 31. *Aestāte diēs*

1.000	tisíkrát	=	<i>mīliēs</i> ;
2.000	dvoutisíkrát	=	<i>bis mīliēs</i> ;
3.000	trītisíkrát	=	<i>ter mīliēs</i> ;
10.000	desettisíkrát	=	<i>deciēs mīliēs</i> ;
100.000	stotisíkrát	=	<i>centiēs mīliēs</i> ;
1,000.000	milionkrát	=	<i>deciēs centiēs mīliēs</i> ;
2,000.000	dvoumilionkrát	=	<i>vīciēs centiēs mīliēs</i> .

3. HODINA.

Ukazovací zájmeno:

hic, haec, hoc = tento, tato, toto.

Singulár.

N.	hic (* <i>hik</i>)	haec (* <i>hék</i>)	hōc (* <i>hok</i>)	tento	tato	toto
G.	huius (* <i>huj-jus</i>)	huius	huius	tohoto	této	tohoto
D.	huic (* <i>hujk</i> , jednoslabičně)	huic	huic	tomuto	této	tomuto
Ak.	hunc (* <i>hunk</i>)	hanc (* <i>hank</i>)	hōc (* <i>hok</i>)	{ tohoto (<i>živ.</i>) tento (<i>neživ.</i>) }		tuto toto
V.	—	—	—	—	—	—
Abl.	hōc (* <i>hók</i>)	hāc (* <i>hák</i>)	hōc (* <i>hók</i>)	tímto	touto	tímto

Plurál.

N.	hī (* <i>hí</i>)	hae (* <i>hé</i>)	haec (* <i>hék</i>)	{ tito (<i>živ.</i>) tyto (<i>neživ.</i>) }		tyto tato
G.	hōrum (* <i>hórum</i>)	hārum (* <i>hárum</i>)	hōrum (* <i>hórum</i>)	těchto	těchto	těchto
D.	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	těmto	těmto	těmto
Ak.	hōs (* <i>hós</i>)	hās (* <i>hás</i>)	haec (* <i>hék</i>)	tyto	tyto	tato
V.	—	—	—	—	—	—
Abl.	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	hīs (* <i>hís</i>)	těmito	těmito	těmito

**Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv:
Superlativ.**

I.

Superlativ většiny adjektiv utvoříme tím způsobem, že k **základu** adjektiva přidáme

pro mužský rod příponu **-issimus**,
pro ženský rod příponu **-issima**,
pro střední rod příponu **-issimum**.

Takto utvořený *superlativ* se skloňuje podle »*bonus, bona, bonum*« (I, str. 112, 113).

<i>Positiv:</i>	<i>Základ:</i>	<i>Superlativ:</i>
longus (I, 124)	<i>long-</i>	<i>longissimus, longissima, longissimum</i> , nejdelší;
brevis (I, 434)	<i>brev-</i>	<i>brevissimus, brevissima, brevissimum</i> , nejkratší;
audāx (I, 459)	<i>audāc-</i>	<i>audācissimus, audācissima, audācissimum</i> , nejodvážnější;
dīves (I, 474)	<i>dīvit-</i>	<i>dīvitissimus, dīvitissima, dīvitissimum</i> , nejbohatší;
sapiēns (I, 458)	<i>sapient-</i>	<i>sapientissimus, sapientissima, sapientissimum</i> , nej-moudřejší;
clārus (I, 110)	<i>clār-</i>	<i>clārissimus, clārissima, clārissimum</i> , nejslavnější;
prūdēns (I, 457)	<i>prūdent-</i>	<i>prūdentissimus, prūdentissima, prūdentissimum</i> , nej-opatrnější.

II.

Superlativ adjektiv zakončených v nominativu singuláru pozitivu:

- v »-er, -era, -erum« (I, str. 134, 135),
 v »-er, -ra, -rum« (I, str. 161, 162),
 v »-er, -eris, -ere« (I, str. 383),
 v »-er, -ris, -re« (I, str. 383, 384),

utvoříme tím způsobem, že k **nominativu** singuláru **ma s-ku li na** pozitivu přidáme

pro mužský rod příponu **-rimus**,
 pro ženský rod příponu **-rima**,
 pro střední rod příponu **-rimum**.

Takto utvořený superlativ se skloňuje podle »**bonus, bona, bonum**« (I, str. 112, 113).

<i>Positiv:</i>	<i>Superlativ:</i>
pulcher (I, 162)	<i>pulcherrimus, pulcherrima, pulcherrimum</i> , nejkrásnější;
liber (I, 135)	<i>liberrimus, liberrima, liberrimum</i> , nejsvobodnější;
acer (I, 383)	<i>acerrimus, acerrima, acerrimum</i> , nejostřejší;
pauper (I, 475)	<i>pauperrimus, pauperrima, pauperrimum</i> , nejchudší;
piger (I, 162)	<i>pigerrimus, pigerrima, pigerrimum</i> , nejlínější.

Tvořte komparativ a superlativ těchto přídavných jmen!

aeger (*aegrior, aegerrimus*); **crēber** (*crēbrior, crēberimus*); **celer** (*celerior, celerrimus*); **miser** (*miserior, miserimus*); **asper** (*asperior, asperrimus*); **salūber** (*salūbrior, salūberrimus*); **celeber** (*celebrior, celeberrimus*); **alacer** (*alacrior*; pravidelného superlativu nevytvoruje).

Genitiv celkový.
Genitivus partitivus.

Genitiv celkový značí **ce le k**, z něhož se bere nějaký díl, vyjádřený slovem, na němž tento genitiv závisí.

Latinský genitiv celkový bývá u komparativu a superlativu přídavných jmen a překládá se tu do češtiny předložkovým pádem (předložky »z, ze, mezi«).

Ale také v latině někdy místo celkového genitivu u superlativu celek bývá vyjádřen předložkovým pádem (předložky »ē, ex, dě« s ablativem, »inter« s akusativem).

Příklady:

Aristides, nejspravedlivější ze všech Athéňanů (mezi všemi Athéňany).

Topol, nejvyšší ze všech stromů (mezi všemi stromy).

Nejudatnější vojn ze všech.

Homér, nejznamenitější ze všech básníků.

Aristidēs, iustissimus omnium Athēniensium.

Pōpulus, altissima omnium arborum (ex omnibus arboribus, dě omnibus arboribus, inter omnēs arborēs).

Miles fortissimus omnium.

Miles fortissimus ex omnibus (dě omnibus).

Homērus, praestantissimus omnium poetarum.

Slovník (3.—4. úloha).

Antiochia, *Antiochiāe*, f., Antiochie, hlavní město syrské.

Apellēs, *Apellis*, m. (III.), Apelles, vynikající řecký malíř z Kolofonu v Malé Asii, vrstevník Alexandra Velikého; hlavní činnost jeho spadá do let 340 až 310 př. Kr.

Arabs, *Arabis*, m., (III.), Arab; **Arabēs**, *Arabum*, m., Arabové, africký národ

Belgae, *ārum*, m. (I.), Belgové, obyvatelé severovýchodní části Gallie, zvané »belgická«, mezi řekami Sekvanou, Matronou, Mosellou a Rýnem

condiscipulus, *ī*, m. (II.), spolužák; (* *kondyscipulus*)

coniungō, *is, ere*, 3., spojit, sloučiti; připojit; (* *konjungere*)

ēloquēns, 1., (gen. sing.:) *ēloquentis*, (III.), výmluvný (na základě cviku a teorie řečnické)

longē, a) daleko; b) dlouho; c) zcela, docela

meritō, právem, zaslouženě

mītis, *e*, 2., (III.), a) jemný, měkký; b) mírný, klidný

obstō, *ās, āre, obstiti*, 1., státi v cestě, překážeti

Orgetoxix, *Orgetorīgis*, m. (III.), Orgetorix, nejmnější helvetský šlechtic; navrhl svému lidu, aby se vystěhoval ze svého území; sám pracoval o to, aby se stal samovládcem; byv prozrazen pokusil se o vzpouru a zahynul asi samovraždou; o Orgetorigovi vypravuje Gaius Julius Caesar v první knize svých »Pamětí o válce galské«.

pictor, *ōris*, m. (III.), malíř

Pīraeus, *Pīraei*, m. (II.), Pireus (Peiraieus), město a přístav athénský, váleč-

ný i obchodní, ležící při mořském břehu asi 5 km od Athén

Pompeius, *Pompei*, m. (II.), Pompeius, jméno plebejského rodu římského; z tohoto rodu byl *Gnaeus Pompeius Magnus*, triumvir a sok Caesarův, nar. r. 106 př. Kr., jenž po bitvě u Farsalu r. 48 př. Kr., v níž zvítězil nad ním Gaius Julius Caesar, uprchl do Egypta, kdež hned po příchodu byl zavražděn návodem poručíků mladičského krále; (* *Pom-pej-jus*, *Pom-pej-ji*)

putō, *ās, āre, āvī*, 1., a) pokládati, považovati; b) míniti, mysliti, domnívati se, míti za to, souditi, uznávati; c) (v mysli) uvažovati, představovati si; d) ceniti, odhadovati; vážiti si; (s vazbou dvojího akusativu:) *aliquem putāre fēlicem*, pokládati někoho za šťastna, za šťastného; *vitam putāre cāriōrem*, život pokládati, míti za dražší

similitūdō, *similitūdinis*, f. (III.), podobnost

solum, pouze, toliko, jen

tūtus *ab aliquā rē*, (I, 464),
jistý před něčím; bezpeč-
ný před něčím, proti ně-
čemu

vīlis, *e*, 2., (III.), laciný, ma-
lé ceny, bezcenný; chatr-
ný; všední, obyčejný,
skrovný, prostý, chudob-
ný

Zeuxis, *Zeuxidis* nebo *Zeu-*

xis, *m.* (III.), (akus. *Zeuxidem*, *Zeuxim*), (vok. *Zeuxi!*), (abl. *Zeuxide*),
Zeuxis, slavný řecký ma-
líř z Herakleie, činný v 2.
polovici V. století a na po-
čátku IV. století př. Kr. v
Athénách, na dvoře ma-
kedonského krále Arche-
laa a v Efesu

3. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 41!)

1. *Omnium poētārum Graecōrum Homērus clārissimus fuit; sapientissimus omnium Graecōrum Sōcratēs fuit.* —

2. *Mors omnium rērum certissima est, sed hōra mortis incertissima est.* — 3. *Iūs gentium sānctissimum est.* —

4. *Adulātōrēs iucundissima solum hominibus dācunt.* — 5.

Et nobis cārissimī sunt, quibuscum mōrum similitūdō nōs coniungit. — 6. *Apud Helvētiōs nōbilissimus fuit Orgetorix.* — 7. *Mors patris acerbissima liberis est.* — 8. *Liberi boni parentum ōrnāmentum pretiōsissimum sunt.* —

9. *Urbēs, quārum incolae probi et indūstrii sunt, ā calamitātibus tūtiōrēs sunt quam eae, quae moenia altissima et firmissima habent.* — 10. *Longē fēlicissimus is est, cuius vīta simplicissima est.* — 11. *Autumnō noctēs breviōrēs sunt quam hieme, aestāte brevissimae sunt; diēs hieme brevissimī sunt.* — 12. *Flūmina alta sunt, lacūs altiōrēs, maria altissima.* — 13. *Omnium Gallōrum fortissimī et bellicōsissimī erant Belgae.* — 14. *Epistolae vestrae, cārissimī amīcī, nobis semper iucundissimae erunt.* — 15. *Caesar ēloquentior Pompeiō fuit; ēloquentissimus omnium Rōmānōrum M. Tullius Cicerō fuit, quī clārissimus Rōmānōrum ōrātor erat.* — 16. *Nōnnūllī scriptōrēs Graeci et*

*Rōmānī Sōcratem omnium hominum sapientissimum apel-
lābant. — 17. Victōria Graecōrum apud Plataeās illūstris-
sima fuit. — 18. Rōmānī omnium antiquōrum pōpulōrum
belli peritissimī erant. — 19. Cīvibus bonīs patria cārissima
est. — 20. Cīvitās crēscit, sī ā virīs prūdētissimīs regitur.
— 21. Antiquissimīs temporibus cīvitātī Athēniēnsium
rēgēs praefuērunt. — 22. Cicerō senātum Rōmānum sānci-
tissimum gravissimumque cōnsilium orbis terrārum nōmi-
nāvit. — 23. Portae urbis ā fortissimīs iuvenibus cūstōdiē-
bantur. — 24. Ā vōbis, magistrī, litterīs et artibus nōbis
ūtilissimīs ērudimur. — 25. Omnia metalla pretiōsa sunt,
sed pretium eōrum varium est. Aurum pretiōsius est quam
argentum; aurum omnium metallōrum pretiōsissimum est.
— 26. Italiae caelum mītiūs, iucundius, salūbrius est quam
caelum patriae nostrae, nam Alpēs, altissimī Eurōpae mon-
tēs, asperiōribus ventīs obstant. Italia omnium Eurōpae
regiōnum amoenissima est.*

[Vyhledejte všechny superlativy v této úloze a utvořte pozitiv
a komparativ příslušného přídavného jména!]

4. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 43!)

*1. Flūmen est celere, ventus celerior, lūx celerrima. —
2. Cervī celeritāte crūrū equōs celerrimōs superant. —
3. Multae bēstiae celeriorēs homine (= quam homō) sunt.
— 4. Arabum equī pulcherrimī et celerrimī sunt. — 5. Pul-
cherrimum puellārum ōrnāmentum est modestia et indū-
stria. — 6. Dīvitissimōrum hominū vīta saepe miserima
est. — 7. Hominēs pauperrimī saepe miserimī nōn sunt.
— 8. Mulierēs vestem pulchriōrem induunt quam virī.
— 9. Hominēs pauperrimī saepe fēliciōrēs sunt quam dīvi-
tissimī. — 10. Pulcherrima rārissima. — 11. Rosa pulcher-
rima herba est. — 12. Aquila ācerimōs oculōs omnium
avium habet. — 13. Omnium Graecārum urbium pulcher-
rima urbs Syrācūsae erant; Athēnae, Corinthus, Syrā-*

cūsae pulcherrimae Graecōrum urbēs fuērunt. — 14. Antiochia omnium Graecārum urbium (ex omnibus Graecis urbibus) celeberrima fuit. — 15. Miserrima est servitūs; patribus nostrīs nihil miseriūs et acerbius servitūte fuit. — 16. Miserrimōs meritō putāmus eōs, quōs nēmō diligit. — 17. Urbs Rōma celeberrima et amplissima et pulcherrima omnium Italiae urbium fuit. — 18. Aqua salūbrior dulcissimīs vīnīs (= quam dulcissima vīna) est. — 19. Pīraeus celeberrimus fuit portuum Athēnārum. — 20. Graecōrum pictōrum celeberrimī Zeuxis et Apellēs fuērunt. — 21. Cibi simplicissimī salūberrimī sunt. — 22. Vilius est argentum aurō, virtūtibus aurum. — 23. Quis mē beātior? — 24. Caesar mīlitum vītā cāriōrem suā salūte (= quam suam salūtem) putāvit. — 25. Sōle clārior, melle dulcior. — 26. Frāter meus condiscipulōrum dīligentissimus est.

[Vyhleďte komparativy a superlativy přidavných jmen v této úloze a povězte nominativ singuláru maskulina, feminina a neutra pozitivu, komparativu a superlativu příslušného přidavného jména!]

[Vyhleďte v této úloze: a) celkové genitivity, b) srovnávací ablativy! Jak se přeloží?]

[Vyhleďte vazbu dvojího akusativu v 3. a 4. úloze! Příklady a jejich překlad!]

[Vyhleďte časové ablativy v 1., 2. a 3. úloze!]

Číslovky podílné. I. Numerālia distribūtiva.

Číslovky podílné od 1 do 999 se kladou na otázku »po kolika? = quotēnī, quotēnae, quotēna?« Jsou to vesměs trojvýchodná přidavná jména v množném čísle, zakončená v »-ī, -ae, -a« (podle vzoru v plurálu »bonī, bonae, bona«).

1	singulī, ae, a = po jednom; vždy jeden (-a, -o);
2	bīnī, ae, a = po dvou; vždy dva (dvě);
3	ternī, ae, a } = po třech; vždy tři;
4	quaternī, ae, a = po čtyřech; vždy čtyři;

- 5 | **quīni**, *ae, a* = po pěti; vždy pět;
 6 | **sēni**, *ae, a* = po šesti; vždy šest;
 7 | **septēni**, *ae, a* = po sedmi; vždy sedm;
 8 | **octōni**, *ae, a* = po osmi; vždy osm;
 9 | **novēni**, *ae, a* = po devíti; vždy devět;
 10 | **dēni**, *ae, a* = po desíti; vždy deset;
 11 | **undēni**, *ae, a* = po jedenácti; vždy jedenáct;
 12 | **duodēni**, *ae, a* = po dvanácti; vždy dvanáct;
 13 | **terni dēni**, = po třinácti; vždy třináct;
 ternae dēnae, terna dēna
 14 | **quaterni dēni**, = po čtrnácti; vždy čtrnáct;
 quaternae dēnae, quaterna dēna,
 15 | **quīni dēni** = po patnácti; vždy patnáct;
 quīnae dēnae, quīna dēna,
 16 | **sēni dēni**, = po šestnácti; vždy šestnáct;
 sēnae dēnae, sēna dēna,
 17 | **septēni dēni**, = po sedmnácti; vždy sedmnáct;
 septēnae dēnae, septēna dēna,
 18 | **duodēvicēni**, *ae, a* = po osmnácti; vždy osmnáct;
 19 | **undēvicēni**, *ae, a* = po devatenácti; vždy devatenáct;
 20 | **vicēni**, *ae, a* = po dvaceti; vždy dvacet.

4. HODINA.

**Kolikerý je časový poměr
děje vedlejší věty k ději řídící věty?**

V latině v indikativních vedlejších větách (t. j. ve vedlejších větách, v nichž určité sloveso je v indikativu) slovesné časy bývají položeny:

a) jednak *samostatně*, t. j. bez všeho zření k slovesnému času určitého slovesa řídící věty, bez všeho zření k době, do které spadá děj vyjádřený určitým slovesem řídící věty,

b) většinou však *vztažně*, t. j. přihlíží se k časovému poměru děje vedlejší věty k ději řídící věty a dbá se tu určitých pravidel, kdy kterého slovesného času se má užití ve vedlejší, případně i v hlavní větě.

Tento časový poměr děje vedlejší věty k ději řídící věty jest trojí:

a) Děj vedlejší věty jest **současný** s dějem řídící věty; na př.:

Chválíme občany, kteří konají svou povinnost. (Vedlejší věta »kteří... povinnost« vyslovuje děj současný v přítomnosti s přítomným dějem řídící věty; chválíme občany v **téže** době, kdy konají svou povinnost.)

Na jaře radostně jsme vítali ptáky, kteří se k nám vraceli z jižních krajů. (Vedlejší věta vztažná »kteří... krajů« vyslovuje děj současný v minulosti s minulým dějem řídící věty; ptáci byli námi vítáni v **téže** době, kdy se vraceli.)

Šťasten bude státník, jehož občané budou ctíti. (Vedlejší věta vztažná »jehož... ctíti« vyslovuje děj současný v budoucnosti s budoucím dějem řídící věty; státník bude šťasten v **téže** době, kdy bude ctěn občany.)

b) Děj vedlejší věty jest **předčasný** před dějem řídící věty; na př.:

Činím, co jsi mi poručil. (Vedlejší věta vztažná »co... poručil« vyslovuje předčasný děj před přítomným dějem řídící věty; **dříve** »jsi poručil«, teprve potom »já činím«.)

Vojín, který udatně bojoval za vlast, byl po svém návratu domů vyznamenán. (Vedlejší věta vztažná »který... vlast« vyslovuje předčasný děj před minulým dějem řídící věty; vojin **dříve** udatně bojoval, teprve potom byl vyznamenán.)

Až přijdu domů, napiši ti dopis. (Vedlejší věta časová »až... domů« vyslovuje předčasný děj před budoucím dějem řídící věty; **dříve** přijdu domů, teprve potom napiši dopis.)

c) Děj vedlejší věty časově následuje po ději řídící věty, je tedy **následný**; na př.:

Rolník prodal řepu dříve, než ji sklídl. (Vedlejší věta »než ji sklídl« vyslovuje děj, který následoval po minulém ději řídící věty, tedy děj následný; rolník dříve řepu prodal, teprve **potom** ji sklídl.)

Než přijede vlak, naobědváme se. (Vedlejší věta »než... vlak« vyslovuje děj, který bude následovati po budoucím ději řídící věty, tedy děj následný; dříve se naobědváme, teprve **potom** přijede vlak.)

Jest tedy trojí časový poměr děje vedlejší věty k ději řídící věty:

a) současnost, b) předčasnost, c) následnost.

Plūsquamperfectum.

(Předminulý čas.)

Indicātivus plūsquamperfecti āctivi.

Plusquamperfektum vyjadřuje děj minulý, v minulosti dovršený **před** jiným dějem minulým. Plusquamperfektum se v latině nejčastěji vyskytuje ve větách **v e d l e j š í c h**. Je-li tedy *minulý* děj indikativní věty vedlejší **předčasný** před *minulým* dějem věty řídící, t. j. stal-li se *minulý* děj věty vedlejší dříve, než se stal *minulý* děj věty řídící, vyjádří se *minulý* děj indikativní **v e d l e j š í** věty v latině indikativem *plusquamperfekta*.

Indikativ aktivního plusquamperfekta utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

Singulár:

1. **-eram**
2. **-erās**
3. **-erat**

Plurál:

1. **-erāmus**
2. **-erātis**
3. **-erant**

Latinský aktivní indikativ plusquamperfekta překládá se do češtiny dokonavým činným slovesným tvarem minulým (t. j. týmž způsobem, jako aktivní indikativ perfekta), někdy (zejména v učebnicích) složeným tvarem *»byl jsem + přičestí minulé činné dokonavého slovesa«*.

Až dosud jsem mluvil o kladení indikativu plusquamperfekta v indikativních větách **v e d l e j š í c h**.

V **h l a v n í c h** větách se indikativ plusquamperfekta vyskytuje celkem jen v malém počtu případů, o nichž se níže zmíním.

Zde uvedu pouze tyto dva příklady, z nichž v jednom se plusquamperfektum nesmí dáti, v druhém se musí dáti.

Vojevůdce svedl boj, přemohl nepřátele a zpustošil jejich město.

Imperātor proelium comīsīt, hostēs superāvit, opidum eōrum vāstāvit.

Ačkoli děj první věty je předčasný před dějem druhé věty a děj druhé věty je předčasný před dějem třetí věty, nesmí se v žádné z těchto vět dáti plusquamperfektum, neboť jsou to hlavní věty, které vyslovují děje, jak jdou za sebou v časovém pořadí. Tyto děje jsou tu vyjádřeny indikativem perfekta příslušných sloves.

Jinak tomu jest v tomto příkladu:

Dnes jsem byl v městě;
v tomto městě nikdy jsem
nebyl (= před tím, dříve
jsem nebyl).

*Hodiē in urbe fuī; in hāc
urbe numquam fueram.*

V daném příkladu v druhé hlavní větě, jež vyslovuje předčasný minulý děj před minulým dějem první hlavní věty, jest položen indikativ plusquamperfekta »**fueram**« k vyznačení té skutečnosti, že minulý děj druhé hlavní věty spadá do doby, jež předcházela před dobou, do které spadá minulý děj první hlavní věty.

Latinský aktivní indikativ plusquamperfekta je společný pro všechny tři mluvnické rody, mužský, ženský a střední.

Příklady (*plqupf.* = plusquamperfektum):

laudō; kmen. perf.: »*laudāv-*«;

indik. aktiv. plqupf.: **laudāv-eram**, pochválil jsem, pochválila jsem, pochválilo jsem; byl jsem pochválil, byla jsem pochválila, bylo jsem pochválilo;

vocō; kmen. perf.: »*vocāv-*«;

indik. aktiv. plqupf.: **vocāv-eram**, zavolal, -a, -o jsem; byl (-a, -o) jsem zavolal (-a, -o);

rēgnō; kmen. perf.: »*rēgnāv-*«;

indik. aktiv. plqupf.: **rēgnāv-eram**, kraloval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem kraloval (-a, -o);

esse; kmen. perf.: »*fu-*«;

indik. plqupf.: **fu-eram**, byl (-a, -o) jsem (*ve smyslu*:

dávno předtím, dříve jsem byl, než se stalo něco jiného).

Utvóřte aktivní indikativ plusquamperfekta těchto sloves: *dōnāre*, *expugnāre*, *servāre*, *līberāre*, *superāre*, *vulnerāre*, *necāre*, *putāre*, *occupāre*, *spectāre*, *administrāre*, *pugnāre*! Přeložte tento indikativ do češtiny! (V závorce jest připojen perfektní kmen.)

dōnāre; (*dōnāv-*); *dōnāveram*, obdaroval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem daroval (-a, -o);

expugnāre; (*expugnāv-*); *expugnāveram*, dobyl (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem dobyl (-a, -o);

servāre; (*servāv-*); *servāveram*, zachoval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem zachoval (-a, -o);

līberāre; (*līberāv-*); *līberāveram*, osvobodil, zbavil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem osvobodil, zbavil (-a, -o);

superāre; (*superāv-*); *superāveram*, převýšil, přemohl (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem převýšil, přemohl (-a, -o);

vulnerāre; (*vulnerāv-*); *vulnerāveram*, poranil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem poranil (-a, -o);

necāre; (*necāv-*); *necāveram*, usmrtil, zabil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem usmrtil, zabil (-a, -o);

putāre; (*putāv-*); *putāveram*, domníval, usoudil, myslil (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem usoudil, se domníval, myslil (-a, -o);

occupāre; (*occupāv-*); *occupāveram*, obsadil (-a, -o) jsem; zmocnil (-a, -o) jsem se; byl (-a, -o) jsem obsadil (-a, -o); byl (-a, -o) jsem se zmocnil (-a, -o);

spectāre; (*spectāv-*); *spectāveram*, zpozoroval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem zpozoroval;

administrāre; (*administrāv-*); *administrāveram*, spravoval, obstaral (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem spravoval, obstaral (-a, -o);

pugnāre; (*pugnāv-*); *pugnāveram*, bojoval (-a, -o) jsem; byl (-a, -o) jsem bojoval (-a, -o).

PRVNÍ KONJUGACE.

Indicativus plusquamperfecti activi.

Singulár:

1. laudāv-eram	{ pochválil (-a, -o) jsem,
byl (-a, -o) jsem pochválil (-a, -o) ;
2. laudāv-erās	{ pochválil (-a, -o) jsi,
byl (-a, -o) jsi pochválil (-a, -o) ;
3. laudāv-erat	{ pochválil (-a, -o),
byl (-a, -o) pochválil (-a, -o) ;

Plurál:

1. laudāv-erāmus	{ pochválili (-y, -a) jsme,
byli (-y, -a) jsme pochválili (-y, -a) ;
2. laudāv-erātis	{ pochválili (-y, -a) jste,
byli (-y, -a) jste pochválili (-y, -a) ;
3. laudāv-erant	{ pochválili (-y, -a),
byli (-y, -a) pochválili (-y, -a).

Časujte aktivní indikativ plusquamperfekta jiných sloves!

Servāre; Sg. 1. *servāveram*, 2. *servāverās*, 3. *servāverat*;
Pl. 1. *servāverāmus*, 2. *servāverātis*, 3. *servāverant*.

administrāre; Sg. 1. *administrāveram*, 2. *administrāverās*, 3. *administrāverat*;
Pl. 1. *administrāverāmus*, 2. *administrāverātis*, 3. *administrāverant*;

expugnāre; Sg. 1. *expugnāveram*, 2. *expugnāverās*, 3. *expugnāverat*;
Pl. 1. *expugnāverāmus*, 2. *expugnāverātis*, 3. *expugnāverant*;

superāre; Sg. 1. *superāveram*, 2. *superāverās*, 3. *superāverat*;
Pl. 1. *superāverāmus*, 2. *superāverātis*, 3. *superāverant*;

necāre; Sg. 1. *necāveram*, 2. *necāverās*, 3. *necāverat*;
Pl. 1. *necāverāmus*, 2. *necāverātis*, 3. *necāverant*.

Časující dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.

**Indicātīvus plūsquamperfectī
slovesa »esse = býti«.**

Sing. 1. **fu-eram**
2. **fu-erās**
3. **fu-erat**

Plur. 1. **fu-erāmus**
2. **fu-erātis**
3. **fu-erant**

Do češtiny se »*fueram*« přeloží; *byl jsem* (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve jsem byl, než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty).

Indikativ plqpf. složenin slovesa »esse«:

adesse (I, 316); kmen perf.: »*adfu-*, *affu-*«; indik. plqpf.: *adfueram*, *affueram*; *adfuerās*, *affuerās*; *adfuerat*, *affuerat*; *adfuerāmus*, *affuerāmus*; *adfuerātis*, *affuerātis*, *adfuerant*, *affuerant*; byl jsem tu, přítomen; pomohl jsem, přispěl jsem (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve . . . než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty);

abesse (I, 250); kmen perf.: »*āfu-*«; indik. plqpf.: *āfueram*; *āfuerās* atd.; byl jsem nepřítomen, vzdálen; nezúčastnil jsem se (ve smyslu: dávno, kdysi, předtím, dříve . . . než nastal děj vyjádřený slovesem řídící věty);

dēesse (I, 246); kmen perf.: »*dēfu-*«; indik. plqpf.: *dēfueram* atd.;

praeesse (I, 374); kmen perf.: »*prae fu-*«; indik. plqpf.: *prae fueram* atd.;

obesse (I, 246); kmen perf.: »*ob fu-*, *offu-*«; indik. plqpf.: *ob fueram*, *offueram* atd.

**Číslovky podílné. II.
Numerālia distribūtiva.**

(Viz str. 25 a 56!)

Číslovky podílné od 1 do 999 jsou vesměs trojvýchodná jména v množném čísle, zakončená v »-i, -ae, -a«. Z úsporných důvodů uvádím některé dále pouze v mužském rodě a ponechávám čtenářům utvořit ženský a střední rod.

21	po jedenadvaceti, vždy jedenadvacet }	=	{ <i>singulī et vīcēnī,</i> <i>vīcēnī singulī;</i>
22	po dvaadvaceti, vždy dvaadvacet }	=	{ <i>bīnī et vīcēnī,</i> <i>vīcēnī bīnī;</i>
23	po třiadvaceti, vždy třiadvacet }	=	{ <i>ternī et vīcēnī,</i> <i>vīcēnī ternī;</i>
28	po osmadvaceti, vždy dvacet osm }	=	<i>duodētrīcēnī, ae, a;</i>
29	po devěťadvaceti, vždy dvacet devět }	=	<i>undētrīcenī, ae, a;</i>
30	po třiceti vždy třicet }	=	<i>trīcēnī, ae, a;</i>
40	po čtyřiceti, vždy čtyřicet }	=	<i>quadrāgēnī, ae, a;</i>
50	po padesáti, vždy padesát }	=	<i>quīnquāgēnī, ae, a;</i>
60	po šedesáti, vždy šedesát }	=	<i>sexāgēnī, ae, a;</i>
70	po sedmdesáti, vždy sedmdesát }	=	<i>septuāgēnī, ae, a;</i>
80	po osmdesáti, vždy osmdesát }	=	<i>octōgēnī, ae, a;</i>
90	po devadesáti, vždy devadesát }	=	<i>nōnāgēnī, ae, a;</i>
100	po (jednom) stu vždy (jedno) sto }	=	<i>centēnī, ae, a.</i>

Základní číslovky.

Numerālia cardinālia.

(Viz I. díl, str. 205—207, 224, 257—258!)

2.000 = duo mīlia

gen. { *(duōrum)*
duum } *mīlium, dat. duōbus mīlibus, atd.*

3.000 = tria mīlia

gen. *trium mīlium, dat. tribus mīlibus, atd.*

4.000 = **quattor mīlia**

gen. *quattuor mīlium*, dat. *quattuor mīlibus*, atd.

5.000 = <i>quīque mīlia</i>	20.000 = <i>vīginti mīlia</i>
6.000 = <i>sex mīlia</i>	30.000 = <i>trīgintā mīlia</i>
7.000 = <i>septem mīlia</i>	50.000 = <i>quīnquāgintā mīlia</i>
8.000 = <i>octō mīlia</i>	100.000 = <i>centum mīlia</i>
9.000 = <i>novem mīlia</i>	200.000 = <i>ducenta mīlia</i>
10.000 = <i>decem mīlia</i>	500.000 = <i>quīngenta mīlia</i>
11.000 = <i>undecim mīlia</i>	1,000.000 = <i>deciēs centēna mīlia</i>
18.000 = <i>duodēvīginti mīlia</i>	2,000.000 = <i>viciēs centēna mīlia</i>
19.000 = <i>undēvīginti mīlia</i>	10,000.000 = <i>centiēs centēna mīlia</i>

K první deklinaci: Řecká jména.

Jména »*Aenēās*« a »*Anchīsēs*«, původem řecká, skloňují se pravidelně podle první deklinace; někdy však i v latině mají původní řecké sklonění.

N. <i>Aenēās</i> (* <i>Ēnéás</i>)	<i>Anchīsēs</i>
G. <i>Aenēae</i> (* <i>Ē-né-é</i>)	<i>Anchīsae</i>
D. <i>Aenēae</i>	<i>Anchīsae</i>
Ak. <i>Aenēām</i> , <i>Aenēān</i>	<i>Anchīsam</i> , <i>Anchīsēn</i>
V. <i>Aenēā!</i> (* <i>Ē-né-á</i>)	<i>Anchīsā! Anchīsē!</i>
Abl. <i>Aenēā</i>	<i>Anchīsā</i> , <i>Anchīsē</i>

K DRUHÉ DEKLINACI:

Substantiva v »-ius, -āius, -eius, -ium«.

Substantiva druhé deklinace končící se v nomin. sing. v »-ius, -āius, -eius, -ium« často tvoří genitiv singuláru starší koncovkou »-ī«; vedle tohoto tvaru genitivu sing. se vyskytuje ovšem i tvar gen. sing. v »-īi«. Tak na př.: *fīlius*, syn — gen. sing. *fīlī*; *Tullius* — gen. sing. *Tullī*; *Gāius* (* *Gájus*) — gen. sing. *Gāī* (* *Gájí*); *Pompeius* (* *Pom-pej-jus*) — gen. sing. *Pompēī* (* *Pom-pej-jí*); *cōnsilium*, rada — gen. sing. *cōnsilī*, též *cōnsilū*.

Viz též: I, str. 104, 105, 118, 119!

»*Darius* (I, 425)« má ve vok. sing. tvar »*Darie!*«; »*Cynthius*, *Laërtius*«, vok. sing. »*Cynthie! Laërtie!*«

K TŘETÍ DEKLINACI:

1. Některá substantiva III. deklinace mají v některých pádech druhotvary podle V. deklinace; na př.:

famēs, *famis*, f. (III.), hlad; abl. sing. *famē*; (I, 364);

plēbs, *plēbis*, f. (III.), lid; skloňuje se podle III. deklinace: N. *plēbs*, G. *plēbis*, D. *plēbī*, Ak. *plēbem*, Abl. *plēbe*; vedle toho jsou tvary: N. *plēbēs*, G. *plēbeī* a *plēbī*; známá jsou spojení: *tribūnus plēbī*, tribun lidu; *plēbī scītum*, usnesení lidu; (I, 427);

quiēs, *quiētis*, f. (III.), klid, odpočinek; druhotvar v abl. sing. *quiē* (podle V. dekl.); (I, 393);

requiēs, *requiētis*, f. (III.), klid, odpočinek; druhotvary podle V. dekl. v gen. sing. *requieī*, v akus. sing. *requiem*, v abl. sing. *requiē*.

2. Druhotvary v některých pádech podle jiné deklinace mají tato substantiva třetí deklinace:

vās, *vāsis*, n. (III.), nádoba; singulár se skloňuje podle III. deklinace, plurál (*vāsa*, *vāsōrum*, n.) se skloňuje jen podle II. deklinace; (I, 346);

ancīle, *ancīlis*, n. (III.), štít; gen. plur. »*ancīlium*« (podle III. dekl.), častěji »*ancīliōrum*« (podle II. dekl.); (v ostatních pádech tvary podle vzoru »*mare*«); (I, 355, 356);

jména náboženských slavností, na př. *Bacchānālia* (* Bak-chá-ná-li-ja), *Compitālia*, *Sāturnālia*, *Lupercālia*, *Liberālia* a j., jež se skloňují podle plurálu vzoru III. deklinace »*mare*« (I, 355, 356), mají genitiv plurálu podle II. deklinace: *Bacchānāliōrum*, *Compitāliōrum*, *Sāturnāliōrum*, *Lupercāliōrum* atd.; dat. plur. ovšem podle III. deklinace: *Bacchānālibus*, *Compitālibus*, *Sāturnālibus*, *Lupercālibus* atd.

Ukazovací zájmeno:
ille, illa, illud = onen, ona, ono.

Singulár.

<i>N.</i>	ille	illa	illud	onen	ona	ono
<i>G.</i>	illius	illius	illius	onoho	oné	onoho
	(* <i>il-lí-jus</i>)					
<i>D.</i>	illi	illi	illi	onomu	oné	onomu
<i>Ak.</i>	illum	illam	illud	{ onoho (<i>živ.</i>) onen (<i>neživ.</i>) }	onu	ono
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	illō	illā	illō	oním	onou	oním

Plurál.

<i>N.</i>	illi	illae	illa	{ oni (<i>živ.</i>) ony (<i>neživ.</i>) }	ony	ona
<i>G.</i>	illōrum	illārum	illōrum	oněch	oněch	oněch
<i>D.</i>	illis	illis	illis	oněm	oněm	oněm
<i>Ak.</i>	illōs	illās	illa	ony	ony	ona
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	illis	illis	illis	oněmi	oněmi	oněmi

VAZBA DVOJÍHO NOMINATIVU.

Latinská slovesa znamenající »*pokládati, uznávati, míti* (někoho za něco); »*nalézati, shledávati* (někoho nějakým); »*jmenovati, nazývati, voliti, ustanoviti, prohlásiti* (někoho za něco, za nějakého), »*činiti, dělati* (někoho něčím, nějakým)« mají, jsou-li v aktivu (činném rodě), v latině předmět i doplněk v akusativu; tomuto spojení říkáme »**vazba dvojího akusativu**« (I, 131, 132).

Táž slovesa, jsou-li v passivu (trpném rodě), mají v latině podmět i doplněk v nominativu; tomuto spojení nominativu podmětného a nominativu doplňkového říkáme »**vazba dvojího nominativu**«.

Do češtiny se ve vazbě dvojího nominativu překládá:

a) latinský podmětný nominativ českým nominativem;

b) latinský doplňkový nominativ buď českým nominativem, jindy českým instrumentálem, někdy předložkovým pádem.

Ukazovací zájmeno:
ipse, ipsa, ipsum = sám, sama, samo.

Singulár.

<i>N.</i>	ipse	ipsa	ipsum	sám	sama	samo
<i>G.</i>	ipsius	ipsius	ipsius	samého	samé	samého
	(* <i>i-psi-jus</i>)					
<i>D.</i>	ipsi	ipsi	ipsi	samému	samé	samému
<i>Ak.</i>	ipsum	ipsam	ipsum	{ sama, samého (<i>živ.</i>) sám (<i>neživ.</i>)	samu	samo
<i>V.</i>	—	—	—			
<i>Abl.</i>	ipsō	ipsā	ipsō	samým	samou	samým

Plurál.

<i>N.</i>	ipsi	ipsae	ipsa	{ sami (<i>živ.</i>) samy (<i>neživ.</i>)	samy	sama
<i>G.</i>	ipsōrum	ipsārum	ipsōrum			
<i>D.</i>	ipsis	ipsis	ipsis	samých	samých	samých
<i>Ak.</i>	ipsos	ipsas	ipsa	samým	samým	samým
<i>V.</i>	—	—	—	samy	samy	sama
<i>Abl.</i>	ipsis	ipsis	ipsis	—	—	—
				samými	samými	samými

VAZBA DVOJÍHO NOMINATIVU.

Vedle výše uvedených sloves v passivu:

»býti pokládán, býti uznáván (za někoho, za něco, za nějakého),
existimāri, putāri, iudicāri, dūci, habēri«,

»býti nalézán, shledáván (něčím, nějakým, jako nějaký), *re-*
periri«,

»býti poznáván (nějakým, jako někdo, jako něco, jako nějaký),
cōgnōscī«,

»býti nazýván, jmenován (někým, něčím), *nōmināri, vocāri, dīci,*
appellāri«,

»(někým, něčím, za někoho:) býti volen, *creāri, legi, ēligi, dēligi*;
býti volen na příští rok, *dēsīgnāri*; býti prohlašován, *dēclārāri*«,

vazbu dvojího nominativu, podmětného a doplňkového, mají ještě tato slovesa:

»býti, *esse*; stávati se, *fieri*, *evādere*, *existere*; zdáti se, *vidēri*; zůstávati, *manēre*« a j.

Cvičení:

Bratr (*podmět, 1. pád*) jest vojnem (*doplňk, 7. p.*).

Kroisos (*podmět, 1. p.*) jest pokládán za nejbohatšího krále (*doplňk v předložkovém pádě*).

Aristides byl nazýván od Athénanů spravedlivým (*doplňk v 7. p.*).

Syn a dcera byli pokládáni za zbožné (*doplňk v předložkovém pádě*).

Forum se zdá malým (*doplňk v 7. p.*).

Juppiter je nazýván otcem (*dopl. v 7. p.*) lidí.

Frāter (nomin.) *miles* (nomin.) *est*.

Croesus (nomin.) *rēx divitissimus* (doplňk v nomin.) *putatur*.

Aristidēs ab Athēniēnsibus lūstus (doplňk v nomin.) *appellābatur*.

Filius et filia pii (doplňk v nom. maskul.) *habēbantur*.

Forum parvum (doplňk v nomin.) *vidētur*.

Iūppiter dicitur pater (dopl. v nomin.) *hominum*.

Vyhleďte v prvním díle této učebnice (*»Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky«*) vazbu dvojího nominativu v těchto větách (číslo věty jest uvedeno v závorce vedle čísla strany): str. 340 (27, 42); 377 (1); 379 (2, 4); 381 (11, 13); 394 (3); 396 (7, 10, 27); 398 (39, 51); 400 (66); 411 (19); 429 (1, 2, 11, 13); 431 (25, 26, 36, 37, 43); 466 (16); 468 (29, 33); 478 (22); v člancích na str. 261!

Vyhleďte v tomto druhém díle této učebnice vazbu dvojího nominativu v těchto větách: 1. úloha (v. 4, 16); 3. úloha (v. 8, 15); 4. úloha (v. 5); 5. úloha (v. 1, 10); 6. úloha (v. 3, 21, 26)!

1. úloha. — Překlad. — (Viz str. 7!)

1. Tebe baví hry, mne knihy. — 2. Zpěv ptáků obveseluje (těší) nás i vás. — 3. Jestliže jsi (jsi-li) zdrav, jest dobře; já jsem zdrav. — 4. Já ti budu průvodcem (*v lat. 1. pád*) na cestě. — 5. Mně i tobě, nám i vám od rodičů dobrodiní jsou prokazována. — 6. Dnes mně, zítra tobě. — 7. Na mně, na tobě a na nás všech naděje vlasti spo-

čivá. — 8. Pokoj s tebou a se mnou (budiž)! — 9. Pán s vámi! — 10. Nám všechny věci (vše) s vámi, přátelé, jsou společné (jest společné). — 11. Mně nic, přátelům mnoho! — 12. Chléb náš (každо)denní (= vezdejší) dej nám dnes! — 13. Mnozí z nás jsou nešťastní. — 14. Málokterí z vás jsou spokojeni. — 15. Nikdo z nás není prost chyb. — 16. Vlast jest společnou rodičkou (matkou) [*v lat. 1. pád*] všech nás. — 17. Nikdo z nás všech není bez viny. — 18. Kdo z vás mne obžaluje? — 19. Stát a život vás všech, občané, dnešního dne jsem zachránil. — 20. Ne mnozí z nás naplní (dokončí) osmdesát let. — 21. Otec je pamětliv mne, tebe a nás. Otec je pamětliv všech nás. — 22. Upomínka na vás vždy jest mi milá. — 23. V nebezpečí, rodiče, byli jsme pamětlivi vás a vaši starosti. — 24. Budu pamětliv tebe, jestliže budeš (budeš-li) pamětliv mne. — 25. Nikdo není nás více pamětliv než rodiče, kteří nás živí, šatí a vychovávají; kdo z nás nebude milovati rodičů (*v češt. gen. zápor., v lat. akus.*)? — 26. Protože jsme vás zachránili, budete vždy pamětlivi nás. — 27. Ode mne (mnou) a od nás (námi), rodiče, budete ctěni a [budete] milováni. — 28. Od tebe, můj Bože, máme život. — 29. Kráčeť se mnou! — 30. Miluji tě a s tebou nejraději (velmi rád) žiji. — 31. V nebezpečení Bůh bude s námi. — 32. V krátkém čase buď mne uvidíte nebo mnoho o mně uslyšíte. — 33. Pravda jest nám i vám milá. — 34. Vypravujeme ti smutné věci. — 35. Učitelé vás pečlivě vzdělávají ve vědách a uměních. — 36. Vám, přátelé, povinni jsme vděčností, protože nás dobře hájíte (chráníte). — 37. Jestliže ty jsi (jsi-li ty) se mnou, můj příteli, jsem dosti bezpečen; jestliže já budu (budu-li já) s tebou, budeš dosti bezpečen. — 38. Vy jste nás zbavili všeho podezření; nikdy nebudeme, přátelé, nepamětlivi vás a vašich dobrodiní.

2. úloha. — Překlad. — (Viz str. 16!)

1. Vlk jest odvážný (smělý), lev jest odvážnější (smělejší). — 2. Lev jest odvážnější než vlk. Lev jest odvážnější vlka. — 3. Zvuk je rychlý, ale světlo je rychlejší. — 4. Světlo je rychlejší než zvuk. Světlo je rychlejší zvuku. — 5. Stříbro jest užitečné, ale železo je užitečnější. — 6. Stříbro není užitečnější než železo. Stříbro není užitečnější železa. — 7. Práva přátelství jsou svatá, ale práva vlasti jsou světejší. — 8. Práva vlasti jsou světejší než práva přátelství. Práva vlasti jsou světejší práv přátelství. — 9. Itálie je teplejší než naše krajiny. Itálie je teplejší nad naše krajiny. — 10. Rady starců a otců jsou moudřejší než rady jinochů. Rady starců a otců

jsou moudřejší rad jinochů. — 11. Zlato jest těžší stříbra (než stříbro). — 12. Stříbro je lehčí zlata (než zlato). — 13. Nic není rychlejší světla (než světlo, nad světlo). — 14. Nad rodiče nemáš věrnějších přátel (= v češt. *gen. zápor.*, v *lat. akus.*). — 15. Lidé v neštěstí často bývají opatrnější než ve štěstí. — 16. Řeční řečníci byli slavnější než římsí řečníci (byli slavnější římských řečníků). — 17. Nic nebylo obci římské (římskému státu) zhoubnější nad občanské války. — 18. Boháči často jsou bídější (= nešťastnější) než chudáci [chudáků]. — 19. Perikles byl mocnější mnohých králů a tyranů (než mnozí králové a tyranové). — 20. Skvělé příklady jsou prospěšnější než nařízení. — 21. Málokterí lidé byli bohatší (málo lidí bylo bohatších) než král Kroisos, mnozí byli šťastnější (mnoho bylo šťastnějších). — 22. Nad ucho (= nad sluch) jest jistější (= spolehlivější) oko (= zrak). — 23. Líným hochům hry jsou příjemnější než knihy. — 24. Koně jsou nadáni bystřejším sluchem než lidé! — 25. Sloni mají tlustší nohy a nosí těžší břemena než koně. — 26. Nad mužnost nic není vojínovi (= pro vojína) krásnější(ho), nad útěk nic není potupnější(ho). — 27. Zlato je škodlivější železa [než železo]. — 28. Nad světlo jasnější byly Ciceronovi všechny zločinné záměry Katilinovy. — 29. Léto je příjemnější ve studenější krajině, zima v teplejší (krajině). — 30. Kůň je krásnější než velbloud, který jest rychlejší koně (než kůň). — 31. V létě dny jsou delší a noci kratší než v zimě. — 32. Nad spánek není nic podobnějšího smrti. — 33. Život mnohých živočichů je delší než život lidský. — 34. Zřídka je prospěšný spolek slabších se silnějším (mocnějším). — 35. Nad bitvu kanenskou (= u Kanen) nebylo krvavější bitvy; [žádná bitva nebyla krvavější nad bitvu u Kanen]. — 36. Nic není nejistější než hodina smrti. — 37. Nad pověrčivost není nic škodlivějšího. — 38. Vzduch je lehčí vody (než voda). — 39. Dětem jest čistá voda zdravější než víno. — 40. Přátelství rozvážných lidí je pevnější a jistější než (přátelství) lehkomyšlných (lehkovážných) lidí. — 41. Život boháčů často bývá bídější než život chudáčů. — 42. Italie jest mnohem delší než širší. — 43. V jinošském věku nesnadné práce vykonáváme s čilejší myslí než v stařeckém (věku). — 44. Poslouchejte (buďte poslušni), mladíci, rady rozvážnějších mužů! — 45. Oči jsou chtivější než žaludek.

[*audāx* — *audācior*, *audācius*; *celer* — *celerior*, *celerius*; *ūtilis* — *ūtilior*, *ūtilius*; *sānctus* — *sānctior*, *sānctius* (* *sānkeijor*, *sānkeijus*); *calidus* — *calidior*, *calidius*; *sapiēns* — *sapientior*, *sapientius* (* *sapijencijor*, *sapijencijus*); *gravis* — *gravior*, *gravius*; *levis* — *levior*, *levius*;

fidēlis — *fidēlior, fidēlius*; *cautus* — *cautior, cautius* (* *kaucijor, kaucijus*); *clārus* — *clārior, clārius*; *perniciōsus* — *perniciōsior, perniciōsius* (* *pernycijózijor, pernycijózijus*); *miser* — *miserior, miseriūs*; *potēns* — *potentior, potentius* (* *potencijor, potencijus*); *dīves* — *dīvitior, dīvitiūs*; *certus* — *certior, certius* (* *cercijor, cercijus*); *iūcundus* — *iūcundior, iūcundius*; *ācer* — *ācrior, ācrius*; *crassus* — *crassior, crassius*; *pulcher* — *pulchrior, pulchrius*; *turpis* — *turpior, turpius*; *nocēns* — *nocentior, nocentius* (* *nocencijor, nocencijus*); *frīgidus* — *frīgidior, frīgidius*; *longus* — *longior, longius*; *brevis* — *brevior, brevius*; *similis* — *similior, similius*; *īfirmus* — *īfirmior, īfirmius*; *validus* — *validior, validius*; *atrōx* — *atrōcior, atrōcius*; *incertus* — *incertior, incertius*; *salūber* — *salūbrior, salūbrius*; *firmus* — *firmior, firmior*; *tūtus* — *tūtior, tūtius* (* *tūcijor, tūcijus*); *alacer* — *alacrior, alacrius*; *prūdēns* — *prūdēntior, prūdēntius*; *avidus* — *avidior, avidius*.]

3. úloha. — Překlad. — (Viz str. 23!)

1. Ze všech řeckých básníků nejslavnější byl Homér; nejmodřejší ze všech Řeků byl Sokrates. — 2. Ze všech věcí nejjistější je smrt, ale hodina smrti je nejnejistější (= nejméně jistá). — 3. Mezinárodní právo jest nejsvětější (nejposvátnější). — 4. Lichotníci říkají lidem toliko nepříjemnější věci. — 5. Ti nám jsou nejdražší (nejmilejší), s nimiž nás spojuje podobnost (mravů =) povahy. — 6. U Helvetiů (* *Helveciů*) nejvznešenější byl Orgetorix. — 7. Otcova smrt nejtrpčí (nejžalostnější) je dětem. — 8. Dobré (řádné) děti jsou nejceennější (nejdrahocennější) ozdobou (*v lat. 1. pád*) rodiny. — 9. Města, jejichž obyvatelé jsou řádní a přícnliví, jsou bezpečnější proti pohromám než ta (města), která mají nejvyšší (velmi vysoké, převysoké) a nejpevnější (velmi pevné) hradby. — 10. Daleko nejšťastnější jest ten, jehož život je nejprostší (nejjednodušší). — 11. Na podzim noci jsou kratší než v zimě, v létě jsou nejkratší; dny v zimě jsou nejkratší. — 12. Řeky jsou hluboké, jezera (jsou) hlubší, moře (jsou) nejhlubší. — 13. Ze všech Gallů nejstatečnější a nejbojovnější (nejbojechtivější) byli

Belgové). — 14. Vaše dopisy, nejmilejší přátelé, budou nám vždy nejpříjemnější (velmi příjemné). — 15. Caesar byl výmluvnější Pompeia (= než Pompeius); nejmýmuvnější ze všech Římanů byl Markus Tullius Cicero, který byl nejslavnějším řečníkem (*v lat. 1. pád*) římským. — 16. Někteří řeční a římsší spisovatelé nazývali Sokrata nejmoudřejším (*v latině vazba dvojího akusativu; viz I, str. 131, 132, 180*) ze všech lidí. — 17. Vítězství Řeků u Plataj bylo nejslavnější (velmi slavné). — 18. Ze všech starověkých národů nejzkušenější ve válce byli Římané. — 19. Dobrým (řádným) občanům vlast jest nejdražší. — 20. Obec roste (se rozmáhá), jestliže jest (je-li) řízena nejrozmáženějšími muži. — 21. Za nejstarších časů (dob) obci athénské byli v čele (obec athénskou spravovali, obci athénské vládli) králové. — 22. Cicero nazval římský senát nejposvátnější a nejváženější radou (nejposvátnějším a nejváženějším shromážděním) [*v lat. vazba 2 akus.*] světa. — 23. Brány města byly střeženy od nejstatečnějších (nejudatnějších) jinochů (nejstatečnějšími jinochy). — 24. Od vás, učitelé, jsme vzděláváni ve vědách a uměních nám nejprospěšnějších. — 25. Všechny kovy jsou cenné, ale jejich cena jest rozmanitá. Zlato jest (draho)cennější než stříbro, protože jest ze všech kovů nejvzácnější. — 26. Podnebí Italie jest mírnější, příjemnější a zdravější než podnebí naší vlasti, neboť Alpy, nejvyšší (Evropy =) evropské hory, stojí v cestě drsnějším větrům. Italie je nejpůvabnější ze všech evropských krajin.

[Superlativ — positiv, komparativ: *clārissimus* — *clārus*; *clārior*; *sapientissimus* — *sapiēns*; *sapientior*; *certissimus* — *certus*; *certior*; *incertissimus* — *incertus*; *incertior*; *sānctissimus* — *sānctus*; *sānctior*; *iūcundissimus* — *iūcundus*; *iūcundior*; *cārissimus* — *cārus*; *cārior*; *nōbilissimus* — *nōbilis*; *nōbilior*; *acerbissimus* — *acerbus*; *acerbior*; *pretiōsissimus* — *pretiōsus*; *pretiōsior*; *altissimus* — *altus*; *altior*; *fīrmissimus* — *fīrmus*; *fīrmior*; *fēlicissimus* — *fēlix*; *fēlicior*; *simplicissimus* — *simplex*; *simplicior*; *brevissimus* — *brevis*; *brevior*; *fortissimus* — *fortis*; *fortior*; *bellicōsissimus* — *bellicōsus*; *bellicōsior*; *ēloquentissimus* — *ēloquēns*; *ēloquentior*; *illūstrissimus* — *illūstris*; *illūstrior*; *perītissimus* — *perītus*; *perītior*; *prūdētissimus* — *prūdēns*; *prūdētior*; *antīquīssimus* — *antīquus*; *gravissimus* — *gravis*; *gravior*; *ūtīlissimus* —

ūtilis; ūtilior; mīfissimus — mītis; mītiior, mītius; amoenissimus — amoenus; amoenior.]

[*Genitivy celkové v této úloze:* 1. omnium poētārum; omnium Graecōrum; 2. omnium rērum; 13. omnium Gallōrum; 15. omnium Rōmānōrum; 16. omnium hominum; 18. omnium antiquōrum populōrum; 25. omnium metallōrum; 26. omnium regiōnum.]

[*Ablativ srovnávací v této úloze:* 15. Pompēiō.]

4. úloha. — Překlad. — (Viz str. 24!)

1. Řeka jest rychlá, vítr (jest) rychlejší, světlo (jest) nejrychlejší. — 2. Jeleni rychlostí noh (běhů) převyšují nejrychlejší koně (vynikají nad nejrychlejšími koni). — 3. Mnohá zvířata jsou rychlejší člověka (= než člověk). 4. (Arabů =) arabští koně jsou nejkrásnější a nejrychlejší. — 5. Nejkrásnější ozdobou (*v lat. 1. pád*) divek jest skromnost a příčinlivost. — 6. Život nejbohatších lidí (= největších boháčů) často bývá nejubožejší (nejbídnejší). — 7. Nejchudší lidé (= největší chudáci) často nebývají nejbídnejší (nejubožejší). — 8. Ženy oblékají (= berou na sebe) krásnější šat než mužové. — 9. Nejchudší lidé často jsou šťastnější než nejbohatší lidé. — 10. Nejkrásnější věci [bývají] nejdřívší (= nejvzácnější) (*v lat. neutr. plur.; I, 496*). — 11. Růže jest nejkrásnější rostlina. 12. Orel má nejbystřejší oči (= nejbystřejší zrak) ze všech ptáků (mezi všemi ptáky). — 13. Nejkrásnější město ze všech řeckých měst byly Syrakusy; Athény, Korint a Syrakusy byly nejkrásnější (Řeků =) řecká města. — 14. Antiochia byla nejslavnější (nejhlučnější, nejlidnatější) ze všech řeckých měst. — 15. Nejbídnejší jest otroctví; nad otroctví našim otcům nic nebylo bídnejší(ho) a trpěího (žalostnějšího). — 16. Za nejbídnejší (nejubožejší) právem pokládáme ty (*v lat. vazba 2 akus.; I, 131, 132*), kterých (*gen. zápor., v lat. akus.*) nikdo nemá rád. — 17. Město Řím bylo nejhlučnější (nejhojněji navštěvované), nejvelkolepější a nejkrásnější ze všech italských měst. — 18. Voda jest zdravější než (nad) nejsladší vína. — 19. Pireus byl nejproslulejší z athénských přístavů. — 20. Nejslavnější (nejproslulejší) z řeckých malířů byli Zeuxis a Apelles. — 21. Nejprostší (nejjednodušší) pokrmy bývají nejzdravější. — 22. Stříbro je lacinější (méně cenné) zlata (= než

zlato), zlato [je lacinější (méně cenné)] ctností (= než ctnosti). — 23. Kdo (jest) blaženější (šťastnější) mne (nade mne, než já)? — 24. Caesar pokládal život vojinů za dražší svého blaha (= než své blaho). — 25. Nad slunce jasnější, nad med sladší. — 26. Můj bratr jest nejpijnější ze spolužáků (mezi spolužáky).

[Maskulinum positivu, komparativu a superlativu přidavných jmen — (femininum a neutrum utvořte sami!) — v této úloze: **celer**, *celerior*, *celerrimus*; **pulcher**, *pulchrior*, *pulcherrimus*; **dīves**, *dītior*, *dīvitissimus* nebo *dītissimus*; **miser**, *miserior*, *miserrimus*; **pauper**, *pauperior*, *pauperri-mus*; **fēlix**, *fēlicior*, *fēlicissimus*; **rārus**, *rārior*, *rārissimus*; **ācer**, *ācrior*, *ācerrimus*; **celeber**, *celebrior*, *celeberrimus*; **acerbus**, *acerbior*, *acerbissimus*; **amplus**, *amplissimus*; **salūber**, *salūbrior*, *salūberrimus*; **dulcis**, *dulcior*, *dulcissi-mus*; **simplex**, *simplicior*, *simplicissimus*; **vīlis**, *vīlior*, *vīlissimus*; **beātus**, *beātior*, *beātissimus*; *cārus*, *cārior*, *cārissimus*; **diligēns**, *diligentior*, *diligentissimus*.]

[*Genitivy celkové v této úloze*: 12. omnium avium; 13., 14. omnium Graecārum urbium; 17. omnium Italiae urbium; 19. portuum; 20. Graecōrum pictōrum; 26. con-discipulōrum.]

[*Ablativy srovnávací v této úloze*: 3. homine; 15. servi-tūte; 18. dulcissimīs vīnīs; 22. aurō, virtūtibus; 23. mē; 24. suā salūte; 25. sōle, melle.]

[*Vazba dvojího akusativu v 3. úloze*: 22. senātum nō-mināvit sānttissimum gravissimumque cōnsilium; 16. Sōcratem appellābant sapientissimum; *ve 4. úloze*: 16. eōs putāmus miserrimōs; 24. vītam militum putāvit cā-riōrem.]

[*Ablativy časové v 1. úloze*: 19. hodiernō diē; *v 2. úloze*: 31. aestāte, hieme; 43. iuvenīlī aetāte, senīlī (aetāte); *v 3. úloze*: 11. autumnō, hieme, aestāte; 21. antīquissimīs temporibus.]

Dě dis Rómānōrum.

Antiqui Rōmāni nōn ūnum Deum, sed multōs deōs deāsque colēbant. Rēx omnium deōrum Rōmānōrum Iūppiter erat, dominus caeli et terrae, procellarum et imbrium. Iovis frātrēs erant Neptūnus, deus maris, et Plūtō, deus inferōrum. Auxiliō frātrum Iūppiter tōtum mundum gubernābat, sub eius imperiō erant omnēs caelestēs. Sēdēs Iovis erat in altō Olympō; ibi cēteris quoque caelestibus splendidāe erant sēdēs a Volcānō, quī praeclārus erat faber, aedificātae. Iovī, summō deōrum, ante quem aureā aetāte Sātūrnus, Iovis pater, rēgnāverat, Rōmāni templum in Capitoliō aedicāverunt. Neptūnum, quī aquis et fluvīs imperābat, adorābant nautae et dominī nāvium et lintrium, praecipuē si nāvēs et lintrēs mercis variae plēnae erant. Iovis uxor erat Iūnō, deōrum rēgīna, cuius pāvō superbus sacer erat.

Praeterea Rōmāni Martem, deum bellī, et Mercurium, nūntium deōrum patrōnumque mercātorum, et Vulcānum, ignis deum, et Bacchum, vīni deum, et Minervam, sapientiae et bonārum artium deam, et Cererem, agricultūrae deam, et Vestam, deam focī, et aliōs deōs colēbant. In magnō honōre erant Apollō, Iovis filius, Apollinisque soror Dīāna, dea vēratiōnis. — (Viz str. 55!)

*

adorāre, 1., prositi, vyzývati (o pomoc někoho), modliti se (k někomu; **aedificātus**, (I. 217), vystavěný; **bonae artēs**, (I. 348), krásná umění; **auxiliō alicuius**, (I. 460), s něčí pomocí; **Bacchus**, i, m., Bakhchus, syn Jovův a Semelin, bůh vína a nadšenosti; **caelestis**, e, nebeský, božský; **caelestēs**, ium, m., nebešťané, bohové; **Cerēs**, *Cereris*, f., Ceres, staroitalská bohyně orby a úrody, sestra Jovova, matka Proserpinina; **dominus nāvis**, vlastník, držitel, pán lodí; **faber**, *fabri*, m., řemeslník, (výtvarný) umělec; **focus**, i, m., krb, pec, ohniště; **gubernāre**, 1., kormidlovati, říditi loď; (něco) říditi, spravovati; **inferus**, a, um, dolní, spodní, podzemní; **inferī**, orum, m. plur., podsvětí (místo i jeho obyvatelé); **apud inferōs**, v podsvětí; **ab Inferīs**, z podsvětí; **Minerva**, ae, f., Minerva, bohyně moudrosti a umění; k její počtě byla slavena slavnost **Quinquātrūs** (I. 292); **Neptūnus**, i, m., Neptun, bůh moře a vládce všeho vodstva; **Olympus**,

ī, m., Olymp, hora na hranicích thesalsko-makedonských, mythické sídlo bohů řeckých; (odtud později metonymií:) nebe; **PIŮTŮ**, *ōnis*, m., Pluto, Pluton, bratr Jovův a Neptunův, vládce podsvětí; **praetereā**, mimoto, nadto, kromě toho; ostatně, jinak; **sacer**, *sacra*, *sacrum*, (nějakému božstvu) posvěcený, posvátný; prokletý, zlořečený; **sacer alicuius** (*genit. přivlastňovací*), zasvěcený někomu (v češt. dativ); **uxor**, *ōris*, f., manželka, choť, žena; **vēnātiō**, *iōnis*, f., lov, hon, honba; štvance (v cirku a amfiteatru); lov, kořist; **Vesta**, *ae*, f., Vesta, bohyně domácího krbu a ohně v domácím krbu; **Vulcānus** (**Volcānus**), ī, m., Vulkanus, Vulkán, bůh ohně.

ANNUS, MĒNSIS, DIĒS.

Antīquissimīs temporibus apud Rōmānōs fuit annus decem mēnsium. Nōmina mēnsium Rōmānae sunt originis. Sed iam sub rēgibus annus Rōmānōrum duodecim mēnsēs habēbat.

Nōmina duodecim mēnsium sunt: Iānuārius, Februārius, Mārtius, Aprīlis, Maius, Iūnius, Iūlius, Augustus, Septem-ber, Octōber, November, December.

Apud Rōmānōs initiō Mārtius prīmus annī mēnsis erat, Aprīlis secundus, Maius tertius, Iūnius quārtus, Quīntilis quīntus, Sextilis sextus, September septimus, Octōber octāvus, November nōnus, December decimus mēnsis erat. Quīntilī, quīntō mēnsī, postea nōmen erat Iūlius, nam C. Iūlius Caesar imperātor hōc mēse nātus erat. Sextilis, sextus mēnsis, ex imperātore Augustō Augustus nōminā-tus est.

Prīmō mēnsis diēi nōmen erat Kalendae. Septimō diēi mēnsium Mārtiū, Maiū, Iūliū, Octōbris nōmen erat Nōnae; quīntō decimō diēi eōrundem mēnsium nōmen erat Idūs.

Mēnsibus Iānuāriō, Februāriō, Aprīlī, Iūniō, Augustō, Septembrī, Novembrī, Decembrī Nōnae erant quīntō diē mēnsis, Idūs erant tertiō decimō diē mēnsis.

Diēs est tempus vīgintī quattuor hōrārum. Mēnsis trī-gintā diēs vel trīgintā ūnum habet; sōlus mēnsis Febru-ārius duodētrīgintā diēs habet; annō intercalāriō mēnsis Februārius undetrīgintā diēs habet. Annus est tempus tre-

centōrum sexāgintā quīnque vel trecentōrum sexāgintā sex diērum.

Mēnsis duodecima pars annī est. Diēs trecentēsimā sexāgēsima quīnta pars annī est.

Mēse Mārtiō initium vēris, Iūniō aestātis, Septembrī autumnī, Decembrī hiemis est.

Mēse Aprīlī caelum modo serēnum, modo pluvium est.

Quōtō annō p. Chr. n. (= post Chrīstum nātum) vivimus? Vivimus annō p. Chr. n. millēsīmō nōngentēsīmō trīcēsīmō sextō.

Rōmānī annōs numerābant ab annō Urbis conditae, quī annus fuit a. Chr. n. (= ante Chrīstum nātum) septingentēsīmus quīnquāgēsīmus tertius. — (Viz str. 97!)

*

a. Chr. n. = *ante Chrīstum nātum*, (před Kristovým narozením), před Kristem; **intercalārius**, *a, um*, vkladný, přestupný; **Kalendae**, *ārum*, f. pl., Kalendy, (viz níže); **alicui** (*dativ*) **est nōmen**, někomu jest jméno = někdo má jméno, někdo se jmenuje, sluje; **nōminātus sum ex aliquō**, byl jsem nazván, pojmenován podle někoho, po někom; **Nōnae**, *ārum*, f. pl., Nony, (viz níže); **p. Chr. n.** = *post Chrīstum nātum*, (po Kristově narození), po Kristu; **quotus**, *a, um*, kolikátý; **quotō annō**, (*abl. čas.*), kolikátého roku, kterého roku; **sub rēgibus**, (I, str. 182), pod králi, pod vládou králů, za králů; **urbs condita**, *a*) založené město, *b*) založení města.

V římském kalendáři se rok dělil na 12 měsíců. Jednotlivé dni nepočítali Římané od prvního dne měsíce do posledního dne, jak tomu je u nás, nýbrž vycházeli při datování jednotlivých dní od tří hlavních dní každého měsíce. Tyto tři hlavní dny v měsíci byly:

- 1. den v měsíci *Kalendae*, kalendy,
- 5. (7.) den v měsíci *Nōnae*, nony,
- 13. (15.) den v měsíci *Idūs*, idy.

V měsících březnu, květnu, červenci a říjnu *Nōnae* připadaly na 7. den v měsíci, v ostatních měsících na 5. den v měsíci; v týchž měsících připadly idy na 15. den v měsíci, v ostatních měsících na 13. den v měsíci. Značilo tedy jméno *Kalendae* vždy 1. den v měsíci, jméno *Nōnae* vždy 5. (nebo 7.) den v měsíci, *Idūs* vždy 13. (nebo 15.) den v měsíci.

Primum colloquium. První rozhovor.

Poznámka: Čech jedné osobě tyká nebo vyká, Latiník jen tyká. Proto v rozhovorech české »vy« se slovesem v 2. osobě plurálu nutno do latiny přeložiti latinským »tū« se slovesem ve 2. osobě singuláru.

Jak dloho již se učíš latin-
sky?

Mluvíš latinsky?

Pohovořme si spolu latinsky!

Nuže tedy!

Ale já rozumím jen málo la-
tinský.

Kde jsi byl, Karle, v létě se
svými druhy?

Byl jsem nedaleko malé ves-
nice u Vltavy.

Kolik vás bylo hochů?

Bylo nás dvacet hochů.

Kde jste bydleli?

Pod stany jsme bydleli jako
v táboře; stany jsme si rozbili
v hustém lese.

Odkud jste si nosili jídlo a
vodu?

Jídlo jsme si nosili z vesnice,
vodu z řeky.

Proč jste bydleli v lese a ne
ve vesnici?

V lese jsme měli mnoho pří-
hodných míst pro rozmanité
hry.

*Ex quō tempore tū Latīnē
discis? (Ex quō tempore litterīs
Latīnīs operam dās?)*

Loqueris-ne linguā Latīnā?

*Age sis (= sī vīs) Latīnē
colloquāmur!*

Age sānē!

*Sed ego haud multum Latīnē
(linguam Latīnam) sciō.*

*Ubi aestāte cum amicis tuīs
fuisti, Carole?*

*Prope vicum parvum ad Vul-
tavam situm fui.*

Quot pueri fuistis?

Vigintī pueri fuimus.

Ubi habitābātis?

*Sub tentōriis velut in castrīs
habitābāmus; tentōria in si-
dēnsa cellocāverāmus.*

*Unde cibōs et aquam apportā-
bātis?*

*Cibōs ē vicō, aquam ē fluviō
apportābāmus.*

*Cūr in silvā, nōn in vicō ha-
bitābātis?*

*In silvā multa et ad variōs i-
dōs idōnea loca erant.*

3. Předsedou zkušební komise je zemský školní inspektor nebo jeho zástupce. Jejimi členy jsou ředitel příslušné střední školy, třídní VIII. třídy a dva profesori příslušné střední školy, aprobovaní z jazyka latinského (příp. z jazyka řeckého, jde-li o zkoušku z řečtiny). Zkoušející členy zkušební komise ze členů sboru příslušného ústavu určí předseda zkušební komise po návrhu ředitelství ústavu, a to především z učitelů jazyka latinského (řeckého), vyučujících v běžném roce ve třídě VIII.

Je-li třídní VIII. třídy examinatorem nebo je-li ředitel sám examinatorem nebo konečně předsedá-li zkušební komisi v zastoupení zemského školního inspektora, určí jejich zástupce ze členů sboru téhož ústavu předseda zkušební komise sám.

Přihlásí-li se v některém období k doplňovací zkoušce dospělosti u téže zkušební komise víc než 50 kandidátů, zřídí se na téže škole pobočná zkušební komise, v níž ředitel a třídní mohou být zastoupeni jinými členy profesorského sboru, které po návrhu ředitelství ústavu určí předseda zkušební komise.

Při doplňovací zkoušce dospělosti zkouší každý odborník polovinu přihlášených kandidátů, při čemž druhý odborník je svědkem a zapisovatelem. Předseda má právo příležitostnými otázkami se přesvědčovat o vědomostech kandidátů, při čemž náležitě šetří autority zkoušejícího profesora.

V kterých obdobích lze konati doplňovací zkoušky dospělosti?

Období, v nichž se konají doplňovací zkoušky dospělosti, jsou:

1. letní období (červnové),
2. podzimní období (zářijové),
3. zimní období (únorové).

Žádost za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti.

Žádosti za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti, svědčící zemské školní radě (Č., M.-Slez.), případně referátu (na Slovensku) ministerstva školství a nár. osvěty, odevzdají kandidáti ředitelství příslušné střední školy *nejpozději tři měsíce před počátkem každého období*, v němž se koná doplňovací zkouška dospělosti, t. j. do konce února (pro období červnové), případně do konce května (pro období zářijové), případně do konce října (pro období únorové).

K žádosti za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti kandidáti přiloží:

- a) křestní nebo rodní list,
- b) osvědčení o státním československém občanství,
- c) vysvědčení zachovalosti, ne starší jednoho měsíce,
- d) průkaz totožnosti (občanskou nebo státně-zaměstnaneckou legitimaci s podobenkou nebo pas),
- e) stručné vyličení života (curriculum vitae), v němž je zejména uvést, jak a kde se kandidát připravoval na zkoušku a za jakým účelem chce se podrobiti doplňovací zkoušce dospělosti,
- f) vysvědčení o vykonané zkoušce dospělosti na jiné střední škole, jež jest vždy předložiti v originále,
- g) výkaz absolvované četby z latiny (případně z řečtiny, jde-li o zkoušku z řečtiny).

Žádosti přezkoumá třídní VIII. třídy, a uzná-li odborný examinator předložený soupis četby za vyhovující, předloží ředitelství ústavu všechny žádosti zemské školní radě, resp. referátu ministerstva školství a národní osvěty souborným podáním nejpozději do konce března (jde-li o období červnové), resp. do konce července (jde-li o období zářijové), resp. do konce prosince (jde-li o období únorové) k rozhodnutí.

Za připuštění k doplňovací zkoušce dospělosti jako zkoušce mimořádné jest zaplatiti předepsanou dávku za úřední výkon (t. č. 50 Kč).

Připuštění platí jen pro jedno období.

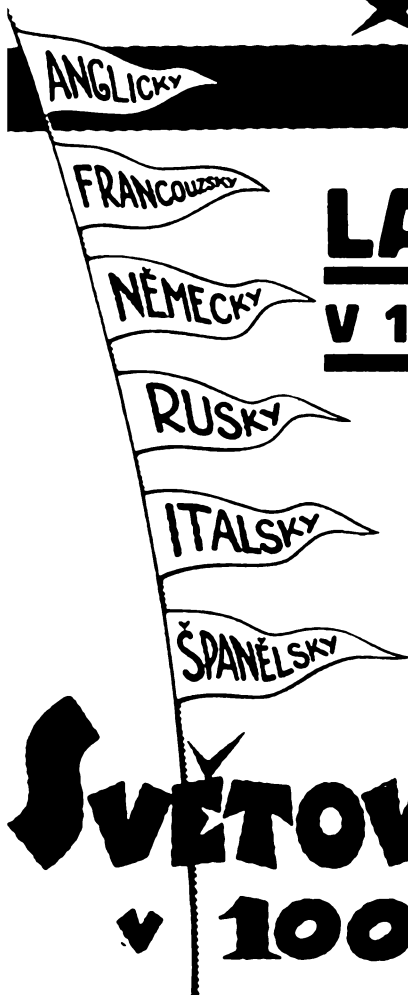
Výkon zkoušky.

Doplňovací zkouška dospělosti se skládá zpravidla:

- a) ze zkoušky předběžné,
- b) ze zkoušky písemné,
- c) ze zkoušky ústní.

Abiturienti reformních reálných gymnasií, kteří chtějí nabýti oprávnění, jehož poskytuje vysvědčení dospělosti z reálných gymnasií, konají z jazyka latinského jen zkoušku ústní.

(Dokončení na obálce 3. sešitu.)

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 2.

SVĚTOVÉ ŘEČI

V 1000 SLOVECH.

KLADATEL A. NEUBERT V PRAŽE

Opakování z latinské mluvnice.

Rod podstatných jmen.

Maskulina (mužského rodu) jsou ve všech deklinacích bez rozdílu, jak jest podstatné jméno zakončeno v nominativu a genitivu singuláru,

- a) jména mužů a národů,
- b) většina jmen řek (jména řek jsou proto maskulina, že se asi při tom myslelo na bohy řek),
- c) jména měsíců a větrů.

Příklady:

Vir bonus, dobrý muž; *poëta clārus*, slavný básník; *Scythae saevi*, krutí Skytové;

Albis altus, hluboké Labe; *Tiberis nōtus*, známý Tiber;

Octōber pluuius, deštivý říjen; *aquilō frigidus*, studený severní vítr; *eurus aquōsus*, dešťonosný jihovýchodní vítr.

Feminina (ženského rodu) jsou ve všech deklinacích bez rozdílu, jak jest podstatné jméno zakončeno v nominativu a genitivu singuláru,

- a) jména žen,
 - b) jména stromů (viz níže při II. deklinaci!),
 - c) jména zemí a malých ostrovů (viz níže při II. deklinaci!),
 - d) jména měst, která jsou singularia a pluralia první deklinace, rovněž která jsou singularia druhé deklinace (zakončená v nominativu sing. v »-us«, v gen. sing. v »-i«), (viz níže při II. deklinaci!).
- O rodu jmen ostatních měst rozhoduje buď koncovka nebo rod jména města v řeči, z níž jméno bylo do latiny převzato; (viz níže při II. deklinaci!).

Příklady:

Femina labōriōsa, pracovitá žena; *mulier bona*, dobrá žena (provdaná); *virgō proba*, šlechetná panna (dívka neprovdaná, svobodná); *puella grāta*, vděčné děvče; *coniūnx bona*, dobrá, hodná manželka; *Cornēlia superba*, hrdá Kornelie;

mea Glycerium, má malá Glykera (řecké dívčí jméno).

Neutra (středního rodu) jsou všechna jména nesklonná, na př.: *fās*, (božské) právo; (božský, mravní) zákon; osud, úděl; *nefās*, zločin, hřích, bezprávi, bezbožnost, hanebnost.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

5. HODINA.

5. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 91!)

1. *Omnium deōrum Rōmānōrum rēx fuit Iūppiter, dominus caelī et terrae. Ante Iovem aureā aetāte Sātūrnus, Iovis pater, rēgnāverat; in eius honōrem mense Decembrī suamā cum laetitiā iuvenum ac senum, pauperum ac divitum, liberōrum ac servōrum Sātūrnālia celebrābantur.* —
2. *Themistoclēs Magnēsiae habitābat, namque hanc urbem ei rēx Persārum dōnāverat.* — 3. *Graeci decimō annō Trōiam, quam novem annōs oppugnāverant, expugnāverunt et vāstāverunt.* — 4. *Darēus, rēx Persārum, ingentem contrā Graecōs exercitum comparāvit, quod Athēniēnsēs Scydēs, magnum Asiae oppidum, expugnāverant.* — 5. *Aenēās Anchīsam (Anchīsēn) patrem cum simulācris Penātium, quae ē flammīs altae arcis Trōiae servāverat, umerīs ex urbe multā nocte portāvit; etiam Iūlum (* trojsl-bičně: I-jū-lum) Ascanium filiolum ē mortis periculō*

servāvit. — 6. *Exitus Arminū, quī Germāniam liberāverat, miserrimus fuit.* — 7. *Corōna cīvica tribuēbātur eī cīvī, quī cīvem Rōmānum in pugnā servāverat.* — 8. *Graeci Rōmānōs, quī illōs armīs superāverant, litterīs et artibus superāvērunt.* — 9. *Codrum, Athēniēnsium rēgem, necāvit mīles quīdam, quem rēx vulnerāverat.* — 10. *M. Tullius Cicerō pater patriae appellābātur, quod patriam servāverat.* — 11. *Adrāstus in sepulchrō Cŷrī filiū, cui nōmen erat Atys, quem necāverat, sē ipse necāvit.* — 12. *In urbe plūrēs diēs fuī, quam putāveram.* — 13. *Lacedaemōniū, quī Thermopylārum angustiās occupāverant, postea semper in magnō honōre apud Graecōs erant.* — 14. *Cervus, quī in pūrā rīvī aquā imāginem suam spectāverat, pulchritūdinem et magnitūdinem cornuum suōrum laudābat, longitūdinem et tenuitātem crūrū valdē vituperābat.* — 15. *Graeci Ulixis prūdentīā Trōiam expugnāverant; Ulixī igitur Graeci victōriam debuērunt ob eamque rem (= et ob eam rem) Achillis armīs eum dōnāvērunt.* — 16. *Senātus Rōmānus ex virīs honestīs cōstābat, quī magistrātūs administrāverant; senātus dē multīs rēbus cōsultābat et saepe ab initio diēi ūsque ad merīdiem vel ad vesperum dēliberābat.* — 17. *Dux hostium sē ipse necāvit, quod dē exitū rērū dēspērāverat.* — 18. *Rōmānī Cicerōnem, quī patriam interitū liberāverat, patrem patriae appellāvērunt.* — 19. *Athēniēnsēs pūblicē laudāvērunt eōs, quī in proeliō fortissimē pugnāverant.*

[Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ plusquamperfekta, k ději řídící věty (případně předcházející věty)! Slovesné tvary v indikativu plusquamperfekta jsou celé vysazeny polotučně. Příklad: (18.) Cicero dříve zbavil vlast záhuby, teprve potom byl nazván otcem vlasti; proto »zbavil« jest v plusquamperfektu. — (9.) Kodrus dříve poranil vojína, teprve potom tento voják ho zabil; proto »poranil« je v plqpf. — (15.) Řekové dříve dobyli Troje zásluhou Ulixovou, teprve potom Ulixes mohl býti obdarován; proto »dobyli« je v plqpf. Určete takto plqpf. v ostatních větách!]

Slovník (5.—6. úloha).

ad, (I, 438, 182); *ad meridiem*, (až) do poledne; (zde:) *ad vesperum*, (až) do večera

administrāre magistrātum, (I, 319), spravovati úřad

Adrāstus, ī, m. (II.), Adrastus, (muž, který zabil syna Kyrova)

Aenēās, Aeneae, m. (I.), (viz str. 34 a 75), Aeneas, (Aineias), podle pověsti syn Trojana Anchisa a bohyně Afrodity, otec Iula-Askania; uprchnuv z Troje dobyté Řeky plavbou dospěl do Itálie a usadil se v území krále Latina, jehož dceru Lavinii pojal za choť. Jeho potomci byli králi města Alby Longy. Tak se stal Aeneas praotcem římského národa, zejména rodu Juliů, z něhož byli Gajus Julius Caesar a císař Augustus. Aeneas jest hrdinou epické básně řím. básníka Publia Vergilia Marona, jež nadepsána »Aeneis«.

ager, (I, 69); *agrī, ōrum*, m. pl., role, pole, polnosti; dědiny

alta arx, (I, 348), vyšehrad, (akropolis)

āmittō, is, ere, 3., a) pustiti mimo sebe, propásti, promeškati; **b)** ztratiti, pozbyti, přijíti (o něco)

Anchīsēs, ae, m. (I.), (viz str. 34), Anchises, mythický vládce v Dardanu, otec Aeneův

angustiae, angustiārum, f. (I.), (*pomnož.*), **a)** úžina, úžlabina, soutěsky, průsmyk; **b)** tíseň; nedostatek; nouze, chudoba; **c)** nesnáz, soužení; **d)** omezenost, malichernost, úzkoprsost; **e)** omezenost, krátkost (*času*)

annus, (I, 242); *decimō annō*, (abl. čas.), desátého roku, v desátém roce

arcēre, (I, 421), zameziti, zabrániti, překaziti, odvrátiti

Ascanius, ii, m. (II.), Askanius, též Iulus zvaný, syn Aeneův, praotec rodu Juliů, zakladatel města Alby Longy

asinus, ī, m. (II.), osel

Atys, (řecký gen.:) *Atyos*, m. (III.), Atys, syn Kyrův

causā, (jest to ablativus instrumenti, u něhož stojí, zpravidla napřed, genitivus explicativus, genitiv vysvětlovací), *pro* (někoho, něco), *k vůli* (někomu), *za příčinou* (něčeho); **amici causā**, pro přitele, *k vůli* příteli; **honōris causā**, za příčinou pocty, *k poctě*; **lūddōrum causā**, za příčinou her, *pro hry*; (*amicī, honōris, lūddōrum* jsou vysvětlovací genitivy)

cīvicus, a, um, občanský; **corōna cīvica**, občanský věnec, dubový věnec; (bylo to vojenské vyznamenání, jež bylo udíleno tomu vojínovi, jenž zachránil v boji římského občana)

clémenter, **a)** mírně, shovívavě, laskavě, milostivě; **b)** mírně, povlovně

Codrus, **i**, **m.** (II.), Kodrus, poslední athénský král

comparāre exercitum, (I, 487), sbíratí, sebratí vojsko

conciliō, **ās**, **āre**, **āvī**, 1., (I, 131), **a)** spojovati, sblížovati; nakloňovati, činiti přítelem; získavati, připoutati; **b)** doporučeti; **c)** způsobiti, zjednati, poríditi; vytvořiti; **d)** získati, opatřiti; *amicitiā conciliāre*, sjednati, uzavřiti přátelství

cōnsiderō, **ās**, **āre**, **āvī**, 1., **a)** pozorovati (zevrubně); **b)** v mysli přemítati, rozvažovati, uvažovati

cōnsultō, **ās**, **āre**, **āvī**, 1., **a)** (často, zrale) raditi se, rokovati, rozvažovati, uvažovati; **b)** pečovati, starati se (o něco); **c)** tázati se o radu (někoho)

crūs, **crūris**, **n.**, (I, 372); *crūra cervī*, běhy jelena

dēbēre victōriam, (I, 372), býti zavázán, býti povinen vděčností za vítězství; děkovati za vítězství

dēlibērō, **ās**, **āre**, **āvī**, 1., **a)** uvažovati, rozvažovati, přemýšlet; raditi se, tázati se o radu; **b)** ustanoviti se, rozhodnouti se

dēspērō, **ās**, **āre**, **āvī**, 1., (*dē aliquō*, *dē aliquā rē*), nemíti naděje, vzdávati se naděje, ztráceti naději, nedoufati (v někoho, v něco); zoufati (nad někým, nad něčím)

dōnāre aliquem (akus. osoby) *aliquā rē* (abl. věci), obdarovati někoho (*4. pád*) něčím (*7. p.*); darovati, dáti, dáti darem někomu (*3. p.*) něco (*4. p.*); (povšimněte si rozdílu mezi vazbou českou a latinskou!); (I, 78, 391)

ēgregius, (I, 141, 440)

Etruscī, **ōrum**, **m.** (II.), Etruskové, obyvatelé Etrurie; též *Tusci*, **ōrum**, **m.**; **Etrūria**, **ae**, **f.**, Etrurie, starověká část střední Itálie severně od Říma (asi dnešní Toskana)

excūsātiō, **iōnis**, **f.** (III.), omluva

exitus, (I, 373); **rēs**, (I, 299); *exitus rērum*, výsledek (věcí =) boje

expugnāre aliquid (akus.), (I, 402), **a)** dobýti něčeho (*2. p.*), ztéci, přemoci, podrobiti si, podmaniti si něco (*4. p.*); **b)** dobýti, domoci se něčeho (*2. pád*); vynutiti, vymoci něco (*4. pád*)

fāma, **ae**, **f.** (I.), **a)** pověst, zvěst; podání, tradice, řeč; **b)** pověst, úsudek, veřejné mínění, hlas lidu; *bona fāma*, dobrá pověst, dobré jméno, čest, sláva

filiōlus, **i**, **m.** (II.), synáček; (* *filiolus*)

fortasse, snad, možná, pravděpodobně, jak se zdá, podle všeho, nejspíše; (*při určení číselném*;) asi

fortiter, silně, statně, statečně, mužně, zmužile, udatně; (*superlativ*;) **fortissimē**, nejstatečněji, nejjudatněji *atd.*; velmi statečně, velmi udatně *atd.*

grātiam habēre *alicui*, (I, 271),
a) někomu projevovati přizeň;
býti uznalý; b) někomu býti
vděčen; někomu vzdávati
dik(y), děkovati

ignōscō, *is, ere*, 3., odpustiti, pro-
minouti

Iūlus, *ī*, m. (II.), (* I-jū-lus),
I(j)ulus, I(j)ulos, syn Aeneův,
též zvaný Askanius, mythický
praotec rolu Juliů, zakladatel
města Alby Longy

liberāre patriam (akus.) *interitū*
(abl.), (I, 241), osvoboditi
vlast *od* záhuby, *od* zkázy

Magnēsia, *ae*, f. (I.), Magnesia,
maloasijské město; *Magnēsiae*,
v Magnesii

maiōra (*komparativ*, *neutr.*
plur.), (I, 496), větší věci, dů-
ležitější věci; (*viz str. 111, 112*)

mandāre, (I, 92, 93, 487, 152);
litterae, (I, 141); *litteris man-*
dāre, (svěřiti papíru =) za-
znamenati

memoriā tenēre, (I, 272)

mēse Decembrī, (I, 501, 499),
(*abl. čas.*), v měsíci prosinci

multus, (I, 172); *multā nocte* =
pozdě v noci; když noc již
značně pokročila; *multō ma-*
gis, mnohem více, mnohem
spíše

namque = *nam*, neboť, totiž;
vždyť

negō, *ās, āre, āvī*, 1., a) praviti,
že ne....; říkati, že ne....;
b) popírati, zapírati (něco);
c) odepřiti (něco), nepopřáti
(něčeho)

nōsmet, (zsilný tvar *nōs*), (*viz*
str. 4.)

nūbilus, *a, um, a*) zamračený;
b) tmavý; zachmuřený; c) ne-
příznivý, smutný

[**paucus**, *a, um*, (I, 170, 171, 172),
skrovný počtem, nečetný, málo-
který]; **pauci**, *paucae, pauca*,
málokterí, málo, několik málo,
několik; *paucis diēbus*, (*abl.*
čas.), v několika (několika má-
lo) dnech

peccātum, *ī*, n. (II.), provinění,
prohřešení; hřích; přečin; chy-
ba, poklesek

portāre aliquem umeris (*abl.*) *ex*
urbe, (I, 56), někoho na ra-
menou vynésti z města

probitās, ātis, f. (III.), poctivost,
svědomitost, bezúhonnost, šle-
chetnost

proximus, *a, um, a*) nejbližší;
b) (nejbliže následující =)
nejbližší, následující, příští; c)
(nejbliže, právě) minulý, pře-
dešlý; d) (*ve styku lidí* :)
blízký, důvěrný; e) = bližní

prūdentia, *ae*, f. (I.), a) znalost,
zkušenost, zběhlost; b) prozí-
ravost, bystrost, důvtip, dů-
mysl; c) rozumnost, obezře-
lost, opatrnost, chytrost

pūblicē, (I, 336) z usnesení obce,
z rozkazu obce; úředně (*viz*
str. 106.)

— **que**, (I, 106); *ob eamque rem*
= *et ob eam rem*, (povšimně-
te si, kam jest připeřata spojka
— *que*), a pro tu věc; a proto
quīdam, quiddam, kdosi, cosi

quīdam, quaedam, quoddam, kte-
rýsi, kterási, kterési; jakýsi,
jakási, jakési

rēgnō, *ās, āre, āvī*, 1., býti krá-

lem, kralovati; vládnouti, panovati; ovládati

Sardēs, *Sardium*, f. pl. (III.), Sardy, hlavní město starověké Lydie v Malé Asii

Sāturnālia, (gen. podle II. dekl.): *Sāturnālīōrum*, n. (III.), (viz str. 35.), saturnalie, (slavnost ku počtě boha Saturna, slavná každoročně v prosinci po 7 dní za všeobecného veselí; tato slavnost měla připomínati zlatý věk za panování boha Saturna, a proto v ty dni byla dopřávána volnost i otrokům, otroci byli bráni ke společným hostinám, kdež je páni obsluhovali, aby se tak naznačilo, že si všichni lidé (podle mythu) za vlády Saturnovy byli rovni. O saturnaliích se nepracovalo a neprodávalo, soudnice i školy byly zavřeny.

Sāturnus, ī, m. (II.), Saturnus, staroitalský bůh rolnictví, ochránce všeho rolnictva; když řeckým vlivem splynul s řeckým bohem Kronem, bájilo se o něm, že byl otcem boha Jova a panoval za zlatého věku; byv synem Jovem zbaven vlády, utekl se pryč do Latia, kdež se skrýval; byv přijat od Jana (potomního boha Jana) na Janikulu, usadil se u vrchu Kapitolského (mělť Saturnus svatyni na úpatí Kapitolia) a učil lidi sítí obilí a pěstovati stromy i révu; byl vyobrazován se žabkou, t. j. zahnutým nožem k ořezávání stromů, v ruce.

sicut, sicuti, tak jako; jak, jako, jakož, jakoby; jako na příklad; tak jak

simulācrum, ī, n. (II.), a) obraz, socha; podobizna; umělecké dílo; **b)** obraz ve snu, přelud, podoba, stín, duch; **c)** zdání; napodobenina; charakteristika

sōlus, a, um, (I, 323), a) jediný, pouhý, samojediný, sám (= samojediný); **b)** osamělý, opuštěný; **c)** (*často lze přeložiti příslovcem:*) pouze, toliko, jen

summā cum laetitiā, (I, 322, 130), se svrchovanou, s největší veselostí; se svrchovaným, s největším veselím; (*povšimněte si postavení předložky »cum« v tomto ablativu způsobovém; podobně:*) **magnā cum offēnsiōne cīvium**, za veliké nevole, k veliké nevoli (spolu)občanů; **magnō cum strepitū**, s velikým rykem; a j.

tenuitās, tenuitātis, f. (III.), a) tenkost, útlost, hubenost; **b)** těsnost, řidkost, vzdušnost; **c)** jemnost, přesnost; **d)** skrovnost, prostota, jednoduchost; chudoba, nuznost

Thermopylae, ārum, f. pl. (I.), Thermopyly (= Brána u teplých vřidel), průsmyk v Lokridě v Řecku mezi pohořím Oitou a zálivem Malijským, důležitý přechod ze severního Řecka do středního Řecka, památný hrdinským bojem spartského krále Leonidy, který tu bojuje proti přesile Peršanů padl r. 480 př. Kr.; *Ther-*

mopylārum angustiae, soutěsky thermopylské, průsmyk thermopylský

Ulixēs, Ulixis, m. (III.), Ulixes či Odysseus, král na ostrově Ithace, syn Laertův, manžel Penelopin, otec Telemachův, řecký hrdina, který se účastnil výpravy proti Troji; pro-

slul svou chytrostí a svými osudy při návratu do vlasti, což jest vyličeáno v homérských básních »Iliadě« a »Odysseji«.

umerus, humerus, ī, m. (II.), horní část paže), rameno; *plurál*: plece, ramena

vōsmet, (zesílený tvar *vōs*), (viz str. 4.)

*

O římských bozích. Vypracování. — (Viz str. 45!)

Starověcí Římané ctili nikoli jediného Boha, nýbrž mnoho bohů a bohyň. Králem všech římských bohů byl Jupiter, pán (vládce) nebe a země, bouří a deště. Jovovi bratři byli Neptun, bůh moře, a Pluto (Pluton), bůh podsvětí. S pomocí bratří Jupiter spravoval celý svět, pod jeho vládou byli všichni nebešťané. Sidlo (bydliště) Jovovo bylo na vysokém Olympu; tam také ostatní nebešťané (bohové) měli skvělá sídla vystavěná od Vulkána, který byl proslulý umělec; Jovovi, nejvyššímu z bohů, před nímž za zlatého věku kraloval Saturnus, Jovův otec, Římané vystavěli na Kapitoliu (na Kapitolském vrchu) chrám. Neptuna, který vládl vodám a tokům, vzývali plavci a vlastníci lodí a člunů, zejména jestliže lodí a čluny byly plny rozmanitého zboží. Jovovou manželkou byla Juno, královna bohů, již (*v lat. gen., v češt. dativ*) byl zasvěcen pyšný páv.

Mimoto Římané ctili Marta, boha války, Merkuria, posla bohů a ochránce kupců, Vulkana, boha ohně, Bakcha, boha vína, Minervu, bohyni moudrosti a krásných umění, Cereru, bohyni rolnictví, Vestu, bohyni krbu a jiné bohy. Ve veliké úctě byli Apollo, Jovův syn, a Apollinova sestra Diana, bohyně lovu.

Číslovky podílné. III. Numerālia distribūtiva. (Viz str. 25 a str. 32!)

Číslovky podílné od 1 do 999 jsou vesměs trojvýchodná přídavná jména v množném čísle, zakončená v »-ī, -ae, -a« . Z úsporných dů-

vodů uvádím některé pouze v maskulinu a ponechávám čtenářům utvořiti femininum a neutrum.

100	po stu; vždy sto	= centēnī, ae, a;
200	po dvou stech; vždy dvě stě	= ducēnī, ae, a;
300	po třech stech; vždy tři sta	= trecēnī, ae, a;
400	po čtyřech stech; vždy čtyři sta	= quadringēnī, ae, a;
500	po pěti stech; vždy pět set	= quīngēnī, ae, a;
600	po šesti stech; vždy šest set	= sescēnī, ae, a;
700	po sedmi stech; vždy sedm set	= septingēnī, ae, a;
800	po osmi stech; vždy osm set	= octingēnī, ae, a;
900	po devíti stech; vždy devět set	= nōngēnī, ae, a;
1000	po (jednom) tisíci; vždy jeden tisíc	= singula mīlia.

Podílné číslovky, vyjadřující tisíce, skládají se z číslovky »mīlia« (neutr. plur.), k níž přistupují jiné podílné číslovky (rovněž v neutru plur.); k podílným číslovkám, vyjadřujícím miliony, přistupují nadto ještě nesklonná příslovce násobná.

1.000	po (jednom) tisíci; } vždy (jeden) tisíc }	= singula mīlia;
2.000	po dvou tisících; vždy dva tisíce	= bīna mīlia;
3.000	po třech tisících; vždy tři tisíce	= terna mīlia;
10.000	po deseti tisících; vždy deset tisíc	= dēna mīlia;
20.000	po dvaceti tisících; } vždy dvacet tisíc }	= vīcēna mīlia;
49.000	po čtyřiceti devíti tisících, } vždy čtyřicet devět tisíc }	= undēquīnquāgēna mīlia;
100.000	po sto tisících; vždy sto tisíc	= centēna mīlia;
1,000.000	po jednom milionu, } vždy jeden milion }	= deciēs centēna mīlia;
2,000.000	po dvou milionech, } vždy dva miliony }	= vīciēs centēna mīlia;
10,000.000	po deseti milionech, } vždy deset milionů }	= centiēs centēna mīlia.

6. HODINA.

Futūrum I. Současnost v budoucnosti.

V latině jsou dva časy budoucí: *futūrum I. (primum)* a *futūrum II. (exāctum* či *secundum)*.

O *futuru I.* viz I, 172 a násl.! K tomu připojuji dále toto:

V indikativní vedlejší větě děj v budoucnosti **současný** s budoucím dějem věty řídící se vyjádří indikativem *futura I.*

Ten bude vůdcem, jehož všichni budou poslouchati, jehož všichni budou uznávati, který bude nejstatečnější.

Budete-li milovati ctnost, všichni dobří vás budou milovati.

Budeš-li bez viny (= nevinen), nebudeš trestán; nevinní lidé od našich soudců nikdy nejsou trestáni.

Is dux erit, cui (dativ!) *omnēs, pārebunt, quem omnēs probābunt, quī fortissimū erit.*

Sī virtūtem amābitis, omnēs bonī vōs amābunt.

Sī innocēns eris, nōn pūniēris; ā iūdicibus nostrīs nunquam innocentēs pūniuntur.

Futūrum II. (secundum či exāctum). (Druhý budoucí či budoucně skonalý čas.)

Futurum II. (*futūrum secundum* či *exāctum*, druhé futurum, druhý budoucí čas, budoucně skonalý čas) vyskytuje se — mimo několik málo určitých případů — zpravidla jen ve *vedlejších* větách, kdež vyslovuje *budoucí* děj **předčasný** před *budoucím* dějem řídící věty (t. j. budoucí děj, který nastane před budoucím dějem řídící věty).

Futurum II. se tedy klade většinou vztažně (viz str. 26 a 27). Je-li *budoucí* děj *indikativní* věty *vedlejší před-časné* před *budoucím* dějem věty *řídící*, t. j. stane-li se (nastane-li) *budoucí* děj věty *vedlejší dříve*, než se stane *budoucí* děj věty *řídící*, vyjádří se *budoucí* děj *indikativní vedlejší věty* v latině indikativem *futura II.*

Indicātīvus futūrī II. āctivī.

Oznamovací způsob futura II.
(druhého budoucího či budoucně
skonaleho času) rodu činného.

Indikativ aktivního futura II. utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

<i>Singulár:</i>		<i>Plurál:</i>
1. -erō		1. -erimus
2. -eris		2. -eritis
3. -erit		3. -erint

Latinský aktivní indikativ futura II. se překládá do češtiny dokonavým slovesným tvarem významu budoucího; je společný pro všechny tři mluvnické rody, mužský, ženský a střední.

V příkladech, jež uvádím, připojuji k slovesnému tvaru spojky »*cum* = až«, »*sī* = jestliže, -li«; (*fut. II* = futurum II.). Příklady:

laudō; kmen perf.: »*laudāv-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **laudāv-erō**;
(*cum*) *laudāverō* = (až) pochválím;

vocō; kmen perf.: »*vocāv-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **vocāv-erō**;
(*cum*) *vocāverō* = (až) zavolám;

esse; kmen perf.: »*fu-*«;
indik. aktiv. fut. II.: **fu-erō**;

(*sī*) *fuero* = (jestliže) budu (t. j. dříve, předtím budu, než bude budoucí děj řídící věty).

Utvořte aktivní indikativ futura II. těchto sloves: *dōnāre*, *expugnāre*, *liberāre*, *necāre*, *occupāre*, *putāre*, *servāre*, *spectāre*, *superāre*, *vulnerāre*! Přeložte tento indikativ do češtiny! (V závorce je připojen perfektní kmen.)

dōnāre; [*dōnāv-*]; (*cum*) *dōnāverō*, (až) obdaruji;

expugnāre; [*expugnāv-*]; (*sī*) *expugnāverō*, (jestliže) dobudu;

liberāre; [*liberāv-*]; (*cum*) *liberāverō*, (až) osvobodím;

necāre; [*necāv-*]; (*sī*) *necāverō*, (jestliže) usmrtím;

occupāre; [*occupāv-*]; (*cum*) *occupāverō*, (až) obsadím, (až) se zmocním;

putāre; [*putāv-*]; (*sī*) *putāverō*, (jestliže) usoudím, uznám; (usoudím-li, uznám-li);

servāre; [*servāv-*]; (*sī*) *servāverō*, (jestliže) zachovám, (zachovám-li);

spectāre; [*spectāv-*]; (*sī*) *spectāverō*; (jestliže) zpozoruji, (zpozoruji-li);

superāre; [*superāv-*]; (*cum*) *superāverō*, (až) převýším, překonám, přemohu;

vulnerāre; [*vulnerāv-*]; (*sī*) *vulnerāverō*, (jestliže) poráním, (poráním-li).

Indicātīvus futūrī II. slovesa »esse = býti«.

Singulár:

1. **fu-erō** (* *fuero*)
2. **fu-eris** (* *fuero*)
3. **fu-erit** (* *fuero*)

Plurál:

1. **fu-erimus** (* *fu-e-rimus*)
2. **fu-eritis** (* *fu-e-ritis*)
3. **fu-erint** (* *fu-e-rint*)

Indikativ futura II. složenin slovesa »esse« (v závorce perfektní kmen):

adesse (I, 316); [*»adfu-, affu-«*]; indik. fut. II.: (*cum*) *adfuerō, affuerō; adfueris, affueris; adfuerit, affuerit; adfuerimus, affuerimus; adfueritis, affueritis; adfuerint, affuerint*; (až) budu tu, přítomen; (až) pomohu, přispěji (*ve smyslu*: předtím, dříve... než nastane děj vyjádřený slovesem řídící věty);

abesse, (I, 250); [*»āfu-«*]; indik. fut. II.: (*cum*) *āfuerō, āfueris* atd.; (až) budu nepřítomen, vzdálen (*ve smyslu*: předtím, dříve... než se stane děj, vyjádřený slovesem řídící věty);

dēesse, (I, 246); [*»dēfu-«*]; indik. fut. II.: (*cum*) *dēfuerō, dēfueris* atd.;

obesse, (I, 246); [*»obfu-, offu-«*]; indik. fut. II.: (*cum*) *obfuerō, offuerō* atd.

První konjugace. Indicātīvus futūrī II. āctīvī.
--

Singulár:

1. (<i>cum</i>) laudāv-erō
(* <i>laudāveró</i>)	(až) pochválím
2. (<i>cum</i>) laudāv-eris
(* <i>laudāveris</i>)	(až) pochválíš
3. (<i>cum</i>) laudāv-erit
(* <i>laudāverit</i>)	(až) pochválí

Plurál:

1. (<i>cum</i>) laudāv-erimus
(* <i>laudāverimus</i>)	(až) pochválíme
2. (<i>cum</i>) laudāv-eritis
(* <i>laudāveritis</i>)	(až) pochválíte
3. (<i>cum</i>) laudāv-erint
(* <i>laudāverint</i>)	(až) pochválí

Časujte aktivní indikativ futura II. jiných sloves!

expugnāre; Sg. 1. *expugnāverō*, 2. *expugnāveris*, 3. *expugnāverit*; Pl. 1. *expugnāverimus*, 2. *expugnāveritis*, 3. *expugnāverint*;

servāre; Sg. 1. *servāverō*, 2. *servāveris*, 3. *servāverit*; Pl. 1. *servāverimus*, 2. *servāveritis*, 3. *servāverint*;

superāre; Sg. 1. *superāverō*, 2. *superāveris*, 3. *superāverit*; Pl. 1. *superāverimus*, 2. *superāveritis*, 3. *superāverint*.

Časující dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.

Ukazovací zájmeno:

iste, ista, istud = tenhle, tahle, tohle.

Singulár:

<i>N.</i>	iste	ista	istud	tenhle	tahle	tohle
<i>G.</i>	istius	istius	istius	tohohle	téhle	tohohle
		(* <i>istýjus</i>)				
<i>D.</i>	istī	istī	istī	tomuhle	téhle	tomuhle
<i>Ak.</i>	istum	istam	istud	{ tohohle (<i>živ.</i>) tenhle (<i>neživ.</i>) }	tuhle	tohle
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	istō	istā	istō	tímhle	touhle	tímhle

Plurál:

<i>N.</i>	istī	istae	ista	{ tihle (<i>živ.</i>) tyhle (<i>neživ.</i>) }	tyhle	tahle
<i>G.</i>	istōrum	istārum	istōrum	těchhle	těchhle	těchhle
<i>D.</i>	istīs	istīs	istīs	těmhle	těmhle	těmhle
<i>Ak.</i>	istōs	istās	ista	tyhle	tyhle	tahle
<i>V.</i>	—	—	—	—	—	—
<i>Abl.</i>	istīs	istīs	istīs	těmihle	těmihle	těmihle

Ukazovací zájmeno:
īdem, eadem, idem,
 týž, táž, též; tentýž, tatáž, totéž.

	<i>Singulár:</i>		
	<i>m.</i>	<i>f.</i>	<i>n.</i>
<i>N.</i>	{ īdem (* <i>īdem</i>) týž, tentýž	eadem (* <i>e-a-dem</i>) táž, tatáž	idem (* <i>īdem</i>) totéž
<i>G.</i>	{ eiusdem (* <i>ej-jus-dem</i>) téhož	eiusdem téže, tétěž	eiusdem téhož
<i>D.</i>	{ eidem (eidem) (* <i>ej-dem</i> , dvojslabičně) témuž	eidem (eidem) téže, tétěž	eidem (eidem) témuž
<i>Ak.</i>	{ eundem (* <i>eundem</i>) téhož (<i>živ.</i>) týž, tentýž (<i>neživ.</i>)	eandem (* <i>eandem</i>) touž, tutěž	idem (* <i>īdem</i>) též, totéž
<i>V.</i>	—	—	—
<i>Abl.</i>	{ eōdem (* <i>e-ō-dem</i>) týmž	eādem (* <i>e-ā-dem</i>) touž	eōdem (* <i>e-ō-dem</i>) týmž

6. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 92!)

1. *Satis dīvitēs eritis, sī in rēbus adversīs bonam fāmam et probitātem servāveritis.* — 2. *Eum, quī aequam mentem in rēbus adversīs servāverit, virum fortem appellābimus.* — 3. *Nōn erit excūsātiō peccātī, sī amīcī causā peccāveris.* — 4. *Cum omnia bene considerāverimus, agēmus.* — 5. *Rēs gestae, nisi eās litterīs mandāverimus, memōriā nōn tenēbuntur.* — 6. *Parva nisi servāveris, maiōra āmittēs.* — 7. *Sī hanc regiōnem expugnāveritis, mīlitēs, agrōs fertilissi-*

Ukazovací zájmeno:
idem, eadem, idem,
 týž, táž, též; tentýž, tatáž, totéž.

<i>Plurál:</i>			
	<i>m.</i>	<i>f.</i>	<i>n.</i>
<i>N.</i>	iidem, idem, (eīdem) (* i-ji-dem, i-dem, e-ji-dem) tiž, titíž (<i>živ.</i>); tytéž	eaedem (* e-ē-dem) tytéž	eadem (* e-a-dem) táž, tatáž
<i>G.</i>	eōrundem (* e-ó-run-dem) týchž	eārundem (* e-á-run-dem) týchž	eōrundem (* é-ó-run-dem) týchž
<i>D.</i>	iīdem, īdem, (eīdem) [<i>pro všechny tři rody</i>] (* i-jis-dem, is-dem, e-jis-dem) týmž		
<i>Ak.</i>	eōsdem (* e-ós-dem) tytéž	eāsdem (* e-ás-dem) tytéž	eadem (* e-a-dem) táž, tatáž
<i>V.</i>	—	—	—
<i>Abl.</i>	iīdem, īdem, (eīdem) [<i>pro všechny tři rody</i>] (* i-jis-dem, is-dem, e-jis-dem) týmiž		

6. úloha. — (Viz str. 92!)

mōs habēbitis. — 8. Nēmō laudābit hominem, quī miseris auxilium negāverit. — 9. Dōnec eris fēlix, multōs numerābis amīcōs; tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris.

10. *Stultī modō hoc, modō illud laudant amantque. — 11. Nōbilissimī antīquitātis pōpulī erant Graecī et Rōmānī; illī in artibus et litterīs, hī in laude bellicā ēgregiū erant. — 12. Huic virō patria cārior est ipsā vitā. — 13. Magister mihi fābulam dē asinō, quī suā sorte*

contentus nōn fuit, narrāvit. Scīs-ne, cārissime amīce, hanc fābulam? Cum eam audiēs, dēlectāberis. Scīre eam fābulam fortasse ūtile erit. — 14. In illō monte, quem vidēs, antiqua urbs Etruscōrum fuit; orīgō illius urbis clārae nōbis nōta nōn est. — 15. Nōn pulchrum est hoc prōverbium: Homō hominī lupus. Multō magis illud vōbis placēbit: Homō hominī deus. — 16. Haec domus mea est; ille hortus vester est. — 17. Memor-ne es illius diēi, Carōle, quō fidam amīcitiam conciliāvimus? Habēs-ne grātiam illi hōrae, quā tē ē periculō servāvī et magnum illud periculum arcuī? — 18. Magister Carolum laudāvit; is cārus amīcus meus est, eius amīcitia semper mihi sāncta erit, eum semper amābō, ei magnam grātiam habēbō. — 19. Hae spēs fallācēs sunt. — 20. Haec maria periculōsa sunt. — 21. Haec tempora, hī mōrēs rei pūblicae periculum magnum sunt. — 22. Ipse Alexander mediae aciēi praefuit. — 23. Ego mihi ipsi proximus sum. — 24. Dilige prōximum tuum sicut tē ipsum! — 25. Nōn tibi ipsi, mī fili, sed patriae et parentibus et amīcis vīvis. — 26. Homō avārus ipse causa est miseriae suae. — 27. Praeclārum erat praeceptum ōrāculi Delphici: Nōsce tē ipsum! — 28. Nōscite vōsmet ipsōs! — 29. Tū tē ipsum diligis, nōn mē; tū tuī ipsius memor es, nōn mei; tū tibi ipsi vīvis. — 30. Nōsmet ipsi nōbis saepe ignōscimus. — 31. Sī dū nōbis clēmēter adfuerint (affuerint) ventique secundi fuerint, paucīs diēbus fēlicēs erimus.

*

Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II.; k ději řidící věty! Slovesné tvary v indikativu futura II. jsou celé vysazeny polotučně. Příklad: (v. 2.) **Dříve** zachováš klidnou mysl v neštěstí, **potom** teprve budeš nazván (nazýván) statečným mužem. (v. 4.) **Dříve** věc uvážíme, **potom** teprve ji vykonáme. Proto se tvary: »zachová«, »uvážíme« přeloží latinským indikativem futura II.

7. HODINA.

Participia.

Participium jest slovesný výraz.

V češtině k participiím náleží:

- a) přechodník přítomný (nesa, nesouc, nesouc; nesouce);
- b) přechodník minulý (nes, nesši, nesši; nesše);
- c) přičestí přítomné (vědom, -a, -o);
- d) přičestí minulé činné (nesl, nesla, neslo) a trpné (nesen, nesena, neseno).

(Latinský výraz »*participium*« zahrnuje v sobě: český přechodník, české přičestí a české adjektivum utvořené z přechodníku nebo z přičestí.)

V latině jsou tři participia:

a) aktivní (činné) *participium přítomného času* (*participium praesentis activi*), na př.: *laudāns*, chvále, chválíc, chválíc; chválící; *dēlēns*, niče, -íc, -íc; ničící; *legēns*, čta, čtouc, čtouc; čtoucí; *capiēns*, chytaje, -jíc, -jíc; chytající; *audiēns*, slyše, -íc, -íc; slyšící;

b) pasivní (trpné) *participium perfektní* (*participium perfecti passivi*), na př.: *laudātus*, *laudāta*, *laudātum*, pochválen, -a, -o; byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno; pochválený, -á, -é; *dēlētus*, *a*, *um*, zničen, -a, -o; byv zničen, byvši zničena, byvši zničeno; zničený, -á, -é; *carptus*, *a*, *um*, [byv] utržen, [byši] utržena, [byvši] utrženo; utržený, -á, -é; *audītus*, *a*, *um*, [byv] uslyšen, [byvši] uslyšena, [byvši] uslyšeno; uslyšený, -á, -é;

c) aktivní (činné) *participium budoucího času* (*participium futuri activi*), na př.: *laudātūrus*, *laudātūra*, *laudātūrum*, hodlaje (hodlajíc, hodlajíc) chváliti; *dēlētūrus*, hodlaje ničiti; *carptūrus*, hodlaje trhati; *audītūrus*, hodlaje slyšeti; *ventūrus*, příští, budoucí; *futūrus*, budoucí.

Latina nemá: a) *passivního* přítomného participia, b) a *ktivního* dokonavého participia.

Svých participií užívá latina mnohem hojněji než čeština a někdy nakupí jich ve větě tolik, že, kdybychom chtěli latinské participium přeložit vždy zase českým přechodníkem, vznikaly by v češtině nemožné věty, už také proto, že se v češtině užívá přechodníků čím dále méně. Nutno tudíž často sáhnouti k jiným způsobům překladu latinského participia do češtiny, o čemž promluvíme v několika příštích hodinách.

Latinské participium jest ve větě

buď přívlastkem, <i>v tom případě se překládá do češtiny:</i>	nebo doplňkem, <i>v tom případě se překládá do češtiny:</i>
a) určitým přídavným jménem, utvořeným z přechodníku, případně z příčestí,	a) přechodníkem, případně příčestím,
b) českou větou relativní (= vztažnou).	b) určitým přídavným jménem, utvořeným z přechodníku, případně z příčestí,
	c) českou větou příslovečnou (časovou, důvodovou, podmínkovou, přípustkovou),
	d) předložkovým výrazem.

Ať je participium ve větě přívlastkem či doplňkem, shoduje se se svým substantivem nebo s podmětem (případně s předmětem) v pádě, čísle a rodě.

*

České příklady, v nichž participium v latině je přívlastkem: Nadějná mládež je podobna *kvetoucímu stromu*. Jakému stromu? Buď pamětliv dobrodiní *prokázaných* ti od rodičů. Zákon je nařízení *přikazující* dobré, *zakazující* zlé.

České příklady, v nichž participium v latině je doplňkem: Mnozí lidé pohodlněji píší *sedíce* než *stojíce*. Pompeius, *byv přemožen* v bitvě u Farsalu, hledal spásu v útěku. Řecký bajkař Aisopos uvádí zvířata vespolek *rozmlouvající*.

**Aktivní participium
přítomného času.**

Participium praesentis activi.

Aktivní přítomné participium (*participium praesentis activi*) utvoříte, přidáte-li k **základu** slovesa koncovku:

v I. konjugaci »-āns«, v druhé konjugaci »-ēns«, v III. konjugaci u sloves podle vzoru »*carpō, carpere*« koncovku »-ēns«, u sloves podle vzoru »*capiō, capere*« koncovku »-iēns«, ve IV. konjugaci koncovku »-iēns«. Viz připojenou tabulku!

Participium praesentis activi.

Konjugace:	Vzor:	Základ:	Koncovka aktivního přítomného participia		Aktivní přítomné participium:
			nomin. sg.	genit. sg.	nomin. a genit. sing.
I.	laudō laudāre	laud-	-āns	-āntis	laudāns, laudantis
II.	moneō monēre	mon-	-ēns	-ēntis	monēns, monentis
III.	carpō carpere	carp-	-ēns	-ēntis	carpēns, carpentis
	capiō capere	cap-	-iēns	-iēntis	capiēns, capientis
IV.	audiō audire	aud-	-iēns	-iēntis	audiēns, audientis

Jak lze přeložit aktivní přítomné participium do češtiny? — Příklady:

laudāns = 1.) chvále, chválíc, chválíc; 2.) chválící;
arbor flōrēns = 1.) kvetoucí strom; 2.) strom, který
kvete; **videō virum scribentem** = 1.) vidím písícího muže;
2.) vidím muže, který píše; 3.) vidím muže, an píše.

*

S počátku vyskytnou se v cvičeních a úlohách příklady, v nichž přeložte latinské aktivní přítomné participium některým z uvedených zde způsobů překladu; až budou zde vykládány latinské participiální vazby, naučíte se překládati tyto vazby i jinými způsoby (na př. českou větou příslovečnou, předložkovým výrazem a pod.).

*

Aktivní přítomné participium se skloňuje jako je d n o v ý c h o d n á přídavná jména třetí deklinace podle vzoru »*prūdēns*« (I. díl, str. 455), avšak v ablativu singuláru má koncovku »-e«, jest-li ve významu participia (t. j. má-li pravou povahu slovesnou, nikoli adjektivní) nebo jest-li v platnosti substantivní; koncovku »-i« má v ablativu singuláru, je-li v platnosti adjektivní; v genitivu plurálu všech tří rodů má aktivní přítomné participium koncovku »-ium«, v nominativu plurálu neutra má koncovku »-ia«.

(Upozornění: Aktivní přítomné participium má v nominativu sing. společný tvar pro všechny tři rody, i jest tedy jednovýchodné.)

*

Participium je v ablativu a má pravou povahu slovesnou nebo je v platnosti substantivní:

praesente populō, za přítomnosti lidu

ārdente domō, an (když) hoří dům

ā sapiente, od mudrce

Participium jest v ablativu a jest v platnosti adjektivní:

in praesentī periculō, v přítomném nebezpečí

ārdentī studiō, horoucím úsilím

ā sapientī virō, od moudrého muže

in continentī (t. j. *terrā*), na pevnině

Slovník (7.—10. úloha).

amor patriae (*genit. předmětný*), láska k vlasti

adveniō, *īs, īre*, 4., **a)** přicházeti, blížíti se, přibližovati se; do-
stavovati se; **b)** připadnouti,
dostávají se (někomu)

animus, *ī*, m., (I, 130), **a)** duch,
duše (*jako princip života*); ži-
vot; **b)** [*duch myslící*], smysl,
rozum; **c)** pozornost; vědomí;
přesvědčení, mínění; **d)** [*duch*
citící], cit, srdce, povaha, ná-
lada, smýšlení; **e)** sebevědomí;
pýcha, zpupnost, vzdor; **f)** od-
vaha; **g)** hněv; vášně; nadše-
ní; **h)** [*duch žádající*], přání,
touha; vůle; účel; úmysl; roz-
hodnutí; **ch)** chut; náklon-
nost; chťič

arātor, *ōris*, m. (III.), **a)** oráč;
rolník, (hospodář); **b)** *arātō-*
rēs, nájemci státních pozemků

ārdeō, *ēs, ēre*, 2., **a)** hořeti;
planouti; **b)** planouti, zářiti,
blýskati se

ascendo, (*adscendō*), *is, ere*, 3.,
a) vystoupiti (nahoru), vy-
léztí, jíti vzhůru; **b)** povznéstí
se, vyvýšiti se; **c)** *montem*
ascendere, vystoupiti na horu,
zlésti horu; **d)** dosíci, dojíti

auxiliō aliqueum vocāre, někoho
volati ku pomoci; (I, 460)

bibere, (I, 421)

cadō, *is, ere*, 3., **a)** padati, do-
padati, zapadati; **b)** klesati;
(mrtev) padnouti; klesnouti
v prach; **c)** podléhati, ocha-
bovati; **d)** [*do něčeho*] upa-

dati, dostati se, přicházeti; **e)**
(*v něčí moc*) připadati, do-
stávají se; **f)** přihoditi se,
udáti se; dopadnouti

caedō, *is, ere*, 3., **a)** tlouci, bítí,
tepati; **b)** bičovati, mrskati;
c) porážeti, káceti; **d)** pobí-
jeti, zabíjeti, vraždití, usmrco-
vati; (*vojsko:*) potříti, po-
raziti; **e)** (*žertvu:*) zabítí,
obětovati

Cincinnātus, viz *Quinctius*

clāmor, *ōris*, m. (III.), **a)** křik,
pokřik; **b)** válečný pokřik; **c)**
radostný pokřik; jásot; vý-
skot; **d)** bolestný křik, nářek;
e) křik, nevole, hluk; **f)** hluk,
hukot; ohlas

contingō, *is, ere*, 3., **a)** dotýkati
se; **b)** dostihnouti; dostati se,
proniknouti; dospěti, dojiti;
cursū contingere mētam, bě-
hem dospěti k cíli = doběh-
nouti k cíli

Critiās, *ae*, m. (I.), Kritias, ná-
čelník t. zv. »třiceti tyranů«
v Athénách (r. 404 př. Kr.),
básník, řečník, státník

Dēmostenēs, (I, 233)

dēnsus, *a, um*, (I, 141), **a)** hustý,
(těsně při sobě, v hustých řa-
dách, semknutý); **b)** hustě
obalený, hustě porostlý; **c)**
hustý, častý; *fūmus dēnsus*,
hustý kouř

dīmīcō, *ās, āre, āvī, ātum*, 1.,
a) potýkati se, zápasiti, bojo-
vati, bítí se; **b)** namáhati se,

usilovati; *proeliō dimicāre*, utkati se bojem, v boji
dissipō, *ās, āre, āvī, ātum*, 1., (viz I, 461), rozmetati (na všechny strany)
doleō, *ēs, ēre*, 2., **a)** cititi bolest, trpěti; **b)** rmoutiti se, býti zarmoucen, truchleti, želeti, litovati, soužiti se; bolestně, těžce nésti; **c)** býti rozčilen, mrzeti se, hněvati se; *aliquā rē dolēre*, nad něčím se rmoutiti; *dolēns*, truchlící, zarmoucený
domō, *ās, āre, uī, itum*, 1., **a)** krotiti; **b)** přemáhati, překonávati, zdolávati; podmaňovati, podrobovati; pokořovati, potříti; *incendium domāre*, zdolati, uhasiti oheň, požár
ecclesiā, *ae*, f. (I.), kostel
ēmicō, *āre, ēmicuī*, 1., **a)** vyšlehnouti, kmitnouti se, zablesknouti se; **b)** vytrysknouti; vyraziti, vyskočiti; **c)** objeviti se; **d)** vyniknouti, významenati se; (*o plamenech*:) šlehati, vyšlehovati
ēn! hle! hled! viz! vida!
errō, *āre, āvī, ātum*, **a)** sem tam choditi, pobíhati; tékati, potloukati se; **b)** blouditi; zablouditi; **c)** mýliti se, býti na omylu; **d)** chybovati, hřešiti
etiāmsi, i když; i... -li; (*s konjunktivem*;) i kdyby; i jestliže by; byť i; třeba i
excitō, *āre, āvī, ātum*, 1. (I, 122), **a)** vyplašiti, vyburcovati; **b)** [*ze spánku*] buditi, vzbuditi, probuditi; **c)** (nechat i vzniknouti), vyvoditi,

vzbuditi; nechati vzplanouti;
d) (*někoho*) popuditi, povzbuditi, podrážditi, rozhniti, ponuknouti; **e)** povzbuditi na mysl, dodati ducha, vzmúžiti
exturbō, *āre, āvī, ātum*, 1., násilně vyhnati; vypuditi; *spem exturbāre*, zmařiti naději
faciō, *is, ere*, 3., (I, 493), (*v 8. úl.*:) líčiti; *aliquem faciō disputantem*, líčím někoho rozmlouvajícího, an rozmlouvá, jak rozmlouvá
facile, (*příslovce*), snadno; lehce; ochotně, rád
finitimī, *ōrum*, m. (II.), (I, 293), sousedé (*o obcích a státech*)
flagrō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 456), **a)** hořeti, planouti, pláti, plápolati; *videō domum flagrantem*, vidím dům (hořící =) v plamenech; **b)** zářiti, třpytiti se; **c)** býti zanícen, rozohněn
frequentō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** plniti, zalidňovati; v hojném počtu navštěvovati, četně provázeti, obklopovati; hojně se účastniti; **b)** často navštěvovati; **c)** často dělati, opětovati; *scholam frequentāre*, choditi do školy
furō, *is, ere*, 3., řáditi, zuřiti, bouřiti, vztekati se
Gallia, (I, 441), souborný název zemí Gally obydlených od řeky Rýna až po Pyreneje, jakož i severní Italie; část, rozkládající se na západ od Alp na jižním pobřeží dnešní Francie při Středozemním moři až po Cevenny, horní Rhônu a

jezero Ženevské, slula **Gallia** **průvinka** nebo jen **průvinka** (provincií byla od r. 118 př. Kr.); z tohoto názvu je dnešní jméno Provence

gallus, i, m. (II.), kohout

heri, včera

heus! hle! hej! pozor! slyš!

Quintus Horatius Flaccus, (I, 151), Quintus Horatius Flakus, římský básník, syn propuštěnce, (naroz. r. 65 př. Kr. ve Venusii, zemřel r. 8 př. Kr.). Otec jeho měl stateček ve Venusii (na hranicích Apulie a Lukanie); první vzdělání se Horatiovi dostalo v rodišti, dalšího vzdělání v Římě, kam se otec přestěhoval. K dovršení vzdělání Horatius odešel r. 45 do Athén, kde se pěstovala zvláště filosofická studia. Tam pobyl na studiích do podzimu r. 44, kdy se dal do vojska Marka Junia Bruta, jednoho z vrahů Caesarových, který sbíral vojsko proti Antoniovi na osvobození vlasti. R. 42 se účastnil bitvy u Filip, v níž republikánská strana byla poražena. Zachrániv se útekem vrátil se Horatius do Italie, uživ amnestie poskytnuté stoupencům Brutovým, kteří by se smířili s novým stavem věcí. Zatím Horatiovi zemřel otec, jmění jeho z největší části bylo zabaveno; i stal se kvestorským písařem (*scriba quaestorius*), aby si opatřil výživu. V tu dobu připadají jeho první básně. Získal své-

mi básněmi pozornost mocného příznivce Gaia Cilnia Maecenata (r. 38), záhy poté se stal jedním z předních členů jeho literárního kroužku. Maecenas daroval mu statek v Sabinu. Prostřednictvím Maecenatovým se seznámil s Oktaviánem Augustem. Básnické sbírky Horatiovy: *Epódy*, útočné verše skládané podle vzoru Archilochova. Satiry (*Saturae* či *Sermones*), moralisující obrázky ze života, v nichž chce Horatius podle vzoru Luciliova »ridentem dicere verum«, t. j. s veselou tváří ukazovati nepříjemnou pravdu a kárati zvrácenosti lidské. *Ódy*, lyrické básně reflexivního rázu ve 4 knihách. *Epistolae* o 2 knihách, básnické listy, podobné obsahem satirám, ale spíše literárního obsahu. Nejznámější z listů je estetický traktát ve verších o básnickém umění »Ars poetica« či »Epistola ad Pisones«. »*Carmen saeculare*«, příležitostná báseň složená jako text k písni pro saeculární slavnost v Římě r. 17 př. Kr.; je to hymnus ku počtě božstev vzývaných o tom svátku, zvláště Apollína a Diany.

horribilis, e, 2., strašný, hrozný, děsný

hostia, ae, f. (I.), dobytče obětní; žertva

iaceō, ēs, ēre, 2., a) ležeti; b) ležeti, rozkládati se, prostírat se

imminēre *alicui rei*, (I, 500),
hroziti něčemu, ohrožovati
něco

immortālītās, *ātis*, f. (III.), ne-
smrtelnost

improbū, (I, 141), nepoctivý,
nešlechtný

incommodum, *i*, n. (II.), nevhod-
nost, nepohodlí; nehoda, ne-
šťěstí

invādō, *is*, *ere*, 3., **a)** vtrhnouti,
vniknouti; **b)** učiniti útok, na-
padnouti; **c)** napadnouti slo-
vy, obořiti se; **d)** (*o dušev-
ních stavech* :) napadnouti,
přepadnouti, dolehnouti

invidēō, *ēs*, *ēre*, 2., (závistivě
pohlížeti), záviděti

irā incitāre, (I, 407), hněvem
podnítiti, roznítiti

ita est, (*v odpovědech* :) (tak
jest =) ano; *nōn ita*, ne, ni-
koli; *ita vērō*, *ita profectō*,
ano, zajisté

itaque, (I, 251), a tak (= *et ita*);
tedy, tudíž, proto

iūrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., přís-
hati, složití přísahu; odpři-
sáhnouti

labōrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I,
201), **a)** pracovati, namáhati
se, snažiti se, usilovati; **b)**
trápiti se, trpěti, strádati; **c)**
býti v tísní, v nesnázi, v nou-
zi, v nebezpečí; **d)** bráti ško-
du, býti poškozen; **e)** (*o chu-
ravosti* :) stonati

lātrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., štekati
melior, *melius*, (komparativ k
adjekt. *bonus*), lepší; (= zdat-
nější, svěžejší; čerstvější;
zvučnější, obratnější, udatněj-

ší, počestnější, hodnější, větší
vlastenec, laskavější, milost-
nější a j.); (viz str. 111, 112)

mēta, *ae*, f. (I.), **a)** hranice, ko-
nec, cíl; **b)** mezník; meta (*na
závodišti*)

mox, brzo, brzy; brzy nato
multa aqua, hojně vody, proudy
vody

narrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (*ali-
quid*), vypravovati (něco, o ně-
čem), (I, 392)

ne — **quidem**, (I, 499), ani
neglegere (*aliquem*, *aliquid*), ne-
všímati si (někoho, něčeho),
(I, 481)

occidō, *is*, *ere*, 3., **a)** padati, za-
padati; **b)** padnouti, zemřítí,
zajítí; **c)** zaniknouti; *sōle oc-
cidente*, při západu slunce;
(I, 498)

optō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (*ali-
quid*, akus.), **a)** přátí si, žá-
dati (si) (něčeho, genit.); **b)**
vybrati si, zvoliti si; **optātus**,
a, *um*, vytoužený, vitaný, milý

pateō, *ēs*, *ēre*, 2., **a)** býti otevřen;
býti přístupný, volný; **b)** pro-
stíratí se, rozkládati se, táh-
nouti se, sahati; **c)** býti od-
kryt, nepokryt; nebýti kryt;
d) býti na jev, na bíle dni;
jeviti se; býti zjevný, zřejmý,
patrný, známý; ukazovati se

pecus, *oris*, n. (III.), (plur. *pe-
cora*, *um*), **a)** brav, drobný
dobytek, (ovce, kozy, vepři);
b) dobytek, dobytčata, stádo

pecus, *udis*, f. (III.), ovce; do-
bytče (domáci); (plur. :) do-
bytek, zvířata, stádo, stáda

placidus, *a, um*, **a)** klidný, ti-
chý, pokojný; **b)** lahodný, lí-
bezny, jemný; **c)** laskavý, pří-
větivý, mírný, vlídný; milosti-
vý

porta, *ae, f. (I.)*, (I, 120), **a)**
brána; **b)** vrata, dveře (bu-
dov); **c)** průchod, vchod, vý-
chod, otvor; *porta triumphā-
lis*, vítězný oblouk (na Mar-
tově poli v Římě)

puer, *erī, m. (II.)*, (I, 69), **a)**
dítě; **b)** hoch, chlapec; **c)** ji-
noch, mladík; **d)** syn, synek;
e) sluha, služebník, otrok;
(*plur.:*) *puerī*, děti (*proti do-
spělým lidem*); hoši, chlapeč

quantus, *a, um*, jak veliký; ja-
ký; jak četný; jak značný;
jak významný

quārē? proč?

quārē, (*relativ.*), pročez; a proto
quia, (*spojka důvod.*), protože,
poněvadž, ježto

quid multa verba? proč mnoho
slov? k čemu, nač mnoho
slov? *quid tacēs?* proč mlčíš?
quid igitur est? jak se to tedy
má? *quid rei est?* co je? co
se stalo?

quidem, viz: *ne — quidem*

Lūcius Quīnctius Cīncinnātus,
státník a vojevůdce římský
(naroz. kolem r. 520 př. Kr.),
vynikající udatností a energií;
požíval veliké důvěry mezi
patricii i mezi plebejci; v něm
byl ve starověku spatřován
nejdokonalejší představitel římské
»virtūs«, jež jej krášlila
jak v chudobě, tak i v době,
kdy spravoval nejvyšší státní

úřady. Všeobecné úcty si
získal tím, že byl od pluhu
povolán k nejvyšší hodnosti
ve státě, k diktatuře za války
proti Aekvům. Vypravovalo
se, že si sám strouhal řepu
k večeři, když přišli k němu
poslové senátu, oznamující mu
jeho zvolení za diktátora.

revocō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)**
zpět zavolati, zpět povolati,
odvolati; **b)** povolati z vyhnan-
ství; **c)** zpět obrátiti, odvrá-
titi; **d)** znova volati, vyvolati,
znova zavést, obnoviti

rideō, *ēs, ēre*, 2., **a)** smáti se,
usmívati se; **b)** posmívati se,
vysmívati se; (I, 486)

Rubicō, *ōnis*, m. (III.), Rubiko,
Rubikon, říčka v severní Ita-
lii na východním pobřeží; za
starověku tvořila hranici mezi
Gallií Předalpskou a Italií;
jest proslulá tím, že přecho-
dem přes ni Caesar r. 49 př.
Kr. zahájil občanskou válku;
soudí se, že Rubikon je totož-
ný s horním tokem dnešní ře-
ky Pisciatello

ruīna, (I, 273)

rutilus, *a, um*, zlatožlutý, čer-
venavě žlutý, rusý; (rudý)

sacrificō, *āre, āvī, ātum*, 1., obět
konati, obětovati

scamnum, *ī, n. (II.)*, lavice

schola, *ae, f. (I.)*, **a)** přednáška,
učená rozprava; **b)** škola; **c)**
škola = stoupenci (některého
vynikajícího učitele, filosofa
atd.)

senātor, *ōris*, m. (III.), senátor,
(člen římského senátu)

sēparō, *āre, āvi, ātum*, 1., oddělití, odloučiti

spērō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 56),
a) doufati, kojiti se nadějí;
b) skládati naději (*v někoho*);
c) očekávati (*nepříznivou věc*), báti se (*něčeho*); **spērā-**
tus, *a, um*, kýžený, očekávaný

stabulum, *i, n.* (II.), **a)** stano-
viště, bydlíště; **b)** stáj, chlív,
ohrada; **c)** obydlí (*pastýřů*);
d) dvůr; **e)** hospoda

sūdō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** po-
titi se; býti vlhký; **b)** potiti se,
namáhati se

super, (*předl. s abl.*) nad (*ně-*
čím), na (*něčem*); (*předl.*
s akus.) nad, přes (*něco*);
super ruínās stāre, státi nad
zříceninami, na zříceninách

tēctum, *i, n.* (II.), **a)** kryt, stře-
cha; krov; půda (*v domě pod*
střechou); strop; **b)** světnice,
pokoj, komnata, síň; **c)** budo-
va, dům, byt, příbytek, obydlí;
d) přístřeší, úkryt

Thrasýbūlus, *i, m.* (II.), Thra-
sybulos, slavný vojevůdce
athénský; ke konci pelopon-
neské války byl předním vůd-
cem demokratů a uchýlil se
po pádu Athén před oligarchy
do Theb; shromáždil kolem
sebe zástup odhodlaných bo-
jovníků, zmocnil se v zimě r.
403 pomezí pevnosti Fyly a
zahájil úspěšný boj s oligar-
chy vládnoucími v Athénách;
v bojích těch padl vůdce oli-
garchů Kritias. Poté se Thra-
sybulos vrátil do vlasti. Byl

zabit za války boiotsko - ko-
rintské.

turbō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** roz-
házeti, rozmetati; rozehnati,
zahnati, zaplašiti; **b)** uváděti
v nepořádek, ve zmatek; má-
sti; působiti nepořádek, zma-
tek; řádití; působiti poplach;
c) náhle přepadnouti, napad-
nouti, překvapiti; **d)** bouřiti,
rozbouřiti, vzbouřiti; **e)** ka-
liti (*vodu*); čeriti (*moře*);
f) pobuřovati, působiti roz-
broj, působiti převrat, sváděti
k odboji; **g)** vysušiti, roz-
rušiti, rozčiliti; znepokojevati,
strašiti, děsiti; **h)** jítřiti, hně-
vati

Tyrus (*Tyros*), *i, f.* (II.), Tyrus,
přímořské město ve Foinikii,
proslulé obchodem a v prů-
myslu; jeho osadou bylo Kar-
thago

vae! (*vyjadřuje žalost, leknutí,*
rozhořčení a pod.), ach! běda!

vērō, **a)** vpravdě, opravdu; vě-
ru, vskutku, skutečně; **b)**
však, docela, dokonce pak,
zvláště pak

vicinus, *a, um*, sousední, v sou-
sedství, ze sousedství; blízký;
okolní; (I, 151)

vireō, *ēs, ēre*, 2., **a)** zelenati se,
býti zelený; **b)** býti svěží,
mlád, zdrav, silný; *virēns*, ze-
lenající se, zelený

Xenophōn, *ōntis*, *m.* (III.), Xe-
nofon, (naroz. kol r. 434 př.
Kr. ze zámožné rodiny v dému
Ercheii v Athénách, zemřel
kol r. 355 v Korintě), spiso-

vatel spisů historických, filosofických, politických a odborných, žák Sokratův, který se osvědčil také ve vojenství jako vůdce Řeků, vracejících se z výpravy Kyra Mladšího proti perskému králi Artaxerovi; dějepisná díla Xenofontova jsou: *Κύρου ἀνάβασις* (* Kýrů anabasis), o výpravě Kyra Mladšího proti Artaxerovi a o zpátečním pochodu

řeckého vojska po bitvě u Kunax; *Ἑλληνικά* (* Hellénika), dílo o 7 knihách líčící řecké dějiny v letech 411—362 př. Kr.; *Κύρου παιδεία* (* Kýrů pajdeja), dílo vypravující v 8 knihách o výchově a životě Kyra Staršího.

Zama, ae, f. (I.), Zama, severo-africké město, u něhož Scipio r. 202 př. Kr. zvítězil nad Hannibalem

K první deklinaci.

Řecká jména v nom. sing. v »-ās«, v gen. sing. v »-ae« skloňují se v latině podle první deklinace; někdy však, zvláště v singuláru v některém pádě, mají původní řecké koncovky, plurál bývá pravidelný. — (Viz str. 34!)

N. Aenēās, Critiās,
G. Aenēae, Critiae,
D. Aenēae, Critiae,
Ak. { Aenēam, Critiam,
Aenēān,
V. Aenēā! Critiā!
AbI. Aenēā, Critiā.

7. úloha. — (Viz str. 93!)

A) Utvořte aktivní přítomné participium sloves: »*monēre, vocāre, fugere, dormīre, cupere, ambulāre*« a přeložte je do češtiny!

B) Tvořte aktivní přítomné participium jiných vám známých sloves a přeložte je do češtiny!

C) Přeložte tato aktivní přítomné participia českým přechodníkem a českým určitým přídavným jménem, utvořeným z činného přítomného přechodníku, a určete

1. osobu sing. aktivního přítomného indikativu a aktivní přítomný infinitiv příslušného slovesa:

cadēns, caedēns, cēdēns, crēdēns;

iacentēs, iacentēs;

invādēns, invīdēns.

8. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 93!)

1. *Aquam bibimus sitientēs.* — 2. *Tumultus exercituum furentibus maris fluctibus similis est.* — 3. *Multitūdō fugientium omnēs viās implēbat.* — 4. *Vidēbātis-ne in hāc regiōne altissimōrum montium cacūmina sōle occidente ārdentia et vallēs placidās et lacūs pulcherrimōs?* — 5. *Canem fugientem neglegimus, etiāmsī lātrat.* — 6. *Viātōrēs montem ascendentēs magnum lūmen in valle conspiciunt.* — 7. *Multa cupientibus dēsunt multa.* — 8. *Rōmānōrum sacerdotēs sacrificantēs hostiās corōnīs ōrnābant.* — 9. *Nōnnūllae avēs volantēs cantant.* — 10. *Errantibus viam mōnstrābimus.* — 11. *Xenophōn facit Sōcratem disputantem dē animī immortalitāte.* — 12. *Rubicō fuit parvus fluvius sēparāns Galliam prōvinciam ab Italiā.* — 13. *Militēs Thrasybūlī Critiam tyrannum fortissimē pugnāntem necāvērunt.* — 14. *Magna erit glōria virōrum fortiter prō patriā pugnantium.* — 15. *Virī fortēs ne imminētia quidem perīcula timent.* — 16. *Dēmōsthenis ōrātiōnēs omnium audientium aurēs et animōs dēlectābant.* — 17. *Hostēs militēs nostrōs castra mūnientēs terrēbant.* — 18. *Militēs mortem metuentēs nunquam hostēs fugābunt.* — 19. *Quintī Horātī Flaccī carmina legentēs semper dēlectāmur.* — 20. *Agricolae prāta virentia irrigant.* — 21. *Facilius est suādenti (* svādentý) pārēre quam alterī (I, 323) suādēre.* — 22. *Peccantem monēte!* — 23. *Audī, puer, verba patris tē monentis.* — 24. *Vae tibi ridentī, quia mox post gaudia flēbis!* — 25. *Pulchritūdine arbōris flōrentis dēlectāmur; vidēte illās flōrentēs arbōrēs!* — 26. *Dolentī sōlācium praebēte!* — 27. *Scīpiō flēns stābat super ruīnās Carthāginis, opulentissimae urbis*

Áfricae. — 28. Vōx gallōrum cantantium diem appropinquantem nūntiat. — 29. Puella lacrimāns incommodum suum mātři narrāvit. — 30. Homini nihil agentibus diēs est longus; hominibus nihil agentibus diēs est longus. — 31. Quanta est sapientia Deī omnia regentis! — 32. Omnia crēdentēs ab hominibus facile fallēmini. — 33. Imprōbīs hominibus etiam iūrantibus nōn crēditur.

*

Určete slovesa, která se vyskytují v jednotlivých větách této úlohy v tvaru aktivního přítomného participia!

Řadové číslovky.
Numerālia ōrdinālia.

(Viz I. díl, str. 158, 159, 160, 189, 190, 235, 236, 244, 245!)

1.000	tisící	==	mīllēsīmus, a, um;
2.000	dvoutisící	==	bis mīllēsīmus, a, um;
3.000	třítisící	==	ter mīllēsīmus, a, um;
10.000	desetitisící	==	decīēs mīllēsīmus, a, um;
50.000	padesátitisící	==	quīnquāgiēs mīllēsīmus, a, um;
100.000	stotisící	==	centīēs mīllēsīmus, a, um;
1,000.000	miliontý	==	decīēs centīēs mīllēsīmus, a, um;
2,000.000	dvoumiliontý	==	vīciēs centīēs mīllēsīmus, a, um.

O tvoření řadových číslovek 21.—27., 31.—37. atd. jsem se zmínil v I. díle na str. 244. Kladou-li se jednotky před desítky, vkládá se mezi ně spojka »et«, stojí-li desítka před jednotkami, neklade se mezi ně spojka.

V řadových číslovkách od 13. do 17. se vždy kladou jednotky před desítku, a to beze spojky; 13. *tertius decimus*; 14. *quārtus decimus*; 15. *quīntus decimus*; 16. *sextus decimus*; 17. *septimus decimus*.

Tento slovosled u řadových číslovek od 13. do 17. se nemění ani ve složení s vyššími čísly; na př.:

Rok 117.	<i>Annus centēsīmus septīmus decīmus.</i>
Rok 1914 (tisící devítistý čtrnáctý).	<i>Annus mīllēsīmus nōngentēsīmus quārtus decīmus.</i>

9. úloha. — (Viz str. 95!)

Přeložte tuto úlohu do latiny! Výrazy vytištěné kursivním písmem přeložte latinským aktivním přítentním participiem!

Ve vsi hoří!

1.

A. Hle, příteli, nebe je rudé. Vesnice hoří. Zdali vidíš hustý kouř, příteli?

B. Vidím; vidím také veliký dvorec, z jehož střechy šlehaají plameny.

A. K čemu mnoho slov? Spěchej se mnou k požáru! Plamenů se nebojím.

B. Již spěchám. Dvorec, stáje i zvířata jsou v nebezpečí.

A. Viz, příteli, vrata stájí jsou otevřena. Rolníci násilně vyhánějí koně, skot a brav.

B. Plameny ohrožují i kostel a sousední stavení.

A. Hle, rolníci usilují uhasiti požár dvorce a stájí proudy vody!

2.

Včera jsem spatřil vesnici *v plamenech*. *Hoříci* vesnice poskytovala strašný pohled. Obyvatelé *hoříci* vesnice povolali sousedy ku pomoci. V *hoříci* vesnici dobytek sem tam pobíhal *s křikem*. Křik *plačících* a *bojících se* žen a dětí byl veliký; také strach zvířat sem tam *pobíhajících* byl veliký. Vítr rozmetával *hoříci* obilí (na všechny strany). Marně usilovali rolníci zachrániti *hoříci* dvorec a *hoříci* stavení; a tak mužové stáli *mlčky*, nic *nekonajíce*. Ani pomoc *přicházejících* sousedů nebyla prospěšná¹.

¹ Poznámky k překladu: »Ve vsi hoří!« přeložte: »O hoříci vesnici!« — Proudý vod = mnohá, hojná voda. — Spatřil jsem = *vidi* (indik. perf. aktiv.). - Sem tam pobíhati = *errāre*.

8. HODINA.

Kterým základním slovesným tvarům se u každého slovesa naučíte, abyste uměli vytvořit kterýkoli slovesný tvar?

Abyste uměli vytvořit kterýkoli slovesný tvar, naučte se u každého slovesa těmto čtyřem slovesným tvarům:

1.) první osobě singuláru aktivního indikativu přítomného, (na př. *laudō, dēleō, carpō, capiō, audiō*),

2.) aktivnímu přítomnému infinitivu, podle něhož poznáte, do které konjugace latinské sloveso náleží, (na př. *laudāre, dēlere, carpere, capere, audire*), (viz I. díl, str. 46),

3.) první osobě singuláru aktivního indikativu perfekta, abyste znali perfektní kmen každého slovesa, (na př. *laudāvī, laudāv-; dēlēvī, dēlēv-; carpsī, carps-; cēpī, cēp-; audīvī, audīv-*), (viz I. díl, str. 213, 214),

4.) supinum.

Supinum.

Zopakujte si, co víte o českém supinu!

Supinum je v češtině tvar vyhynulý. Zbytky supina v češtině jsou »*spat*«, »*soudit*«. České supinum svým původem je ustrnulý akusativ singuláru dějového podstatného jména, a to akusativ významu cílového. Proto se českého supina užívalo po slovesech pohybu nebo po slovesech znamenajících příčinu pohybu k označení účelu, pro který se pohyb děje. (»*Král šel spat. Kristus přijde soudit živých i mrtvých.*«) Dnes se supinum nahrazuje infinitivem.

V latině je dvojí supinum:

a) supinum zakončené v »-um, (-tum, -sum)«,

b) supinum zakončené v »-ū (-tū, -sū)«.

V dnešní hodině promluvíme pouze o supinu, zakončeném v »-um, (-tum, -sum)«.

Latinské supinum zakončené v »-um (-tum, -sum)« jest ustrnulý akusativ nedochovaného podstatného jména slovesného, které se skloňovalo podle IV. deklinace; v latině bývá při slovesech, znamenajících pohyb nebo příčinu pohybu, *k označení účelu*, pro který se pohyb děje. Taková slovesa jsou: *venire* = přicházeti, *ire* = jíti, *redire* = vraceti se, *mittere* = posílati, *reducere* = uvést, zavést a j.

Latinské supinum se do češtiny překládá: a) infinitivem, b) větou účelovou, c) předložkovým pádem.

V připojených příkladech je latinské supinum vytištěno polotučně, jeho český překlad je vytištěn proloženým písmem.

Venīmus lūdōs spectātum.

Přicházíme podívat se na hry. Přicházíme, abychom se podívali na hry.

Dux exercitum in castra hiemātum reducit.

Vůdce zavádí vojsko do tábo-ra přezimovat (= aby tu přezimovalo).

Lēgātī pācem petitum mittuntur.

Vyslanci jsou posíláni požádat za mír.

Eō cubitum.

Jdu spat.

Veniō ōrātum.

Přicházím prosit.

Veniō auxilium pōstulātum.

Přicházím požádat za pomoc.

Dux legiōnem castra mūnītum praemittit.

Vůdce předesílá (napřed posílá) legii opevnit tábor (= aby opevnila tábor).

Agri nostri vāstātī sunt, itaque legātōs ad Caesarem questum mittimus.

Naše pole byla zpustošena, proto posíláme vyslance k Caesarovi stěžovat si.

Cōsulēs ad plēbem nūntium mīsērunt colloquium petitum.

Konsulové poslali posla k lidu požádat za rozmluvu.

(Supinum má jediný tvar neproměnný; ani se neskloňuje ani se nečasuje; nemá ani singuláru ani plurálu.)

V latinsko-českých slovnících slovesa bývají uváděna tak, že tu jest vytištěna:

- a) 1. osoba sing. aktivního přítomného indikativu,
- b) koncovka aktivního přítomného infinitivu,
- c) koncovka 1. osoby sing. aktivního dokonavého indikativu u pravidelných sloves; u nepravidelných sloves bývá vytištěn plný tvar 1. osoby sing. aktivního dokonavého indikativu;
- d) má-li sloveso supinum, koncovka supina u pravidelných sloves; u nepravidelných sloves bývá vytištěn plný tvar supina.

Příklady:

Píše se! Tiskne se!	Čte se! Vyslovuje se!
laudō, āre, āvī, ātum, 1.	laudō, laudāre, laudāvī, laudātum; první konjugace
moneō, ēre, uī, itum, 2.	moneō, monēre, monu(j)ī, monytum; druhá konjugace
(Nepravidelná:)	
cubō, āre, buī, bitum, 1.	kubō, kubāre, kubu(j)ī, kubitum; první konjugace
nebo	
cubō, āre, cubuī, cubitum, 1.	
micō, āre, micuī, —, 1.	mikō, mikāre, miku(j)ī; nemá supinum; první konjugace

U každého slovesa vtiskněte do své paměti vždy 1. osobu aktivního indikativu perfekta, a má-li sloveso supinum, vtiskněte do své paměti také supinum slovesa!

První konjugace. — Supinum.

Supinum *pravidelných* sloves první konjugace utvoříme, přidáme-li k základu koncovku »-ātum«; na př.:

	Základ:	Supinum:
laudō, āre, 1.	laud-	laud-ātum
amō, āre, 1.	am-	am-ātum
ōrnō, āre, 1.	ōrn-	ōrn-ātum
ēducō, āre, 1.	ēduc-	ēduc-ātum

Jiné příklady tvoření supina:

vocāre — **vocātum**; *spērāre* — **spērātum**; *interrogāre* — **interrogātum**; *incitāre* — **incitātum**; *pugnāre* — **pugnātum**; *castigāre* — **castigātum**; *parāre* — **parātum**.

Participium perfecti passivi.

(Participium minulého času
rodu trpného či passivního perfekta.)

Participium perfecti passivi, passivní perfektní participium, tvoříme

ze **supina**

tím způsobem, že od supina odepneme příponu »-um« a místo ní k supinovému kmeni přidáme příponu »-us, -a, -um«. — (Viz str. 65!)

Povím-li vám tedy supinum slovesa, ihned budete uměti utvořiti passivní perfektní participium tohoto slovesa. Pokuste se naučiti na těchto příkladech tvořiti participium perfecti passivi!

		<i>Supinum:</i>		<i>Participium perfecti passivi:</i>
laudāre , 1.	—	<i>laudātum</i>	—	<i>laudātus, a, um</i>
monēre , 2.	—	<i>monitum</i>	—	<i>monitus, a, um</i>
carpere , 3.	—	<i>carptum</i>	—	<i>carptus, a, um</i>
capere , 3.	—	<i>captum</i>	—	<i>captus, a, um</i>
audire , 4.	—	<i>audītum</i>	—	<i>audītus, a, um</i>
dēlēre , 2.	—	<i>dēlētum</i>	—	<i>dēlētus, a, um</i>
vehere , 3.	—	<i>vectum</i>	—	<i>vectus, a, um</i>
laedere , 3.	—	<i>laesum</i>	—	<i>laesus, a, um</i>
dividere , 3.	—	<i>dīvīsum</i>	—	<i>dīvīsus, a, um</i>
figere , 3.	—	<i>fixum</i>	—	<i>fixus, a, um</i>
premere , 3.	—	<i>pressum</i>	—	<i>pressus, a, um</i>
saepire , 4.	—	<i>saeptum</i>	—	<i>saeptus, a, um</i>

Passivní perfektní participium má tvar adjektivní a skloňuje se podle vzoru »bonus, bona, bonum« (viz I. díl, str. 112, 113).

Do češtiny se passivní perfektní participium překládá:

a) českým minulým přechodníkem trpným, na př.: *laudatus, laudata, laudatum* = byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno;

b) českým minulým příčestím trpným, na př.: *laudatus, a, um* = pochválen, -a, -o;

c) českým přídavným jménem utvořeným z minulého příčestí trpného sloves dokonavých, na př.: *laudatus, a, um*, pochválený, -á, -é;

d) jiným způsobem, o němž se stala již zmínka na str. 66 a o němž ještě promluvíme níže.

Cvičení.

Procvičte překlad passivního perfektního participia níže uvedených sloves způsobem uvedeným pod lit. a), b), c)!

laudāre; supinum: *laudatum*; particip. perf. passiv.: *laudatus, laudata, laudatum*, a) byv pochválen, byvši pochválena, byvši pochváleno; (*plur.:*) byvše pochváleni, byvše pochváleny, byvše pochválena; b) pochválen, pochválena, pochváleno; (*plur.:*) pochváleni, pochváleny, pochválena; c) pochválený, pochválená, pochválené; (*plur.:*) pochválení, pochválené, pochválená;

vocāre; supinum: *vocatum*; particip. perf. passiv.: *vocatus, -a, -um*, a) byv zavolán, byvši zavolána, byvši zavoláno; b) zavolán, -a, -o; c) zavolaný, -á, -é;

educāre; supinum: *educatum*; particip. perf. passiv.: *educatus, -a, -um*, a) byv vychován, byvši vychována, byvši vychováno; b) vychován, -a, -o; c) vychovaný, -á, -é;

amāre; supinum: *amātum*; particip. perf. passiv.: **amātus**, -a, -um, a) byv milován atd.; b) milován, -a, -o; c) milovaný, -á, -é.

10. úloha. — (Viz str. 95, 96!)

Utvořte supinum a participium perfecti passivi těchto sloves: *castigare, expugnare, expectare, interrogare, oppugnare!*

Přeložte participium perfecti passivi právě uvedených sloves do češtiny!

*

Přeložte do češtiny tyto věty:

1. *Rōmulus irā vehementī incitātus frātre infēlicem necāvit.* — 2. *Dominus ē somnō excitātus servum vocāvit.* — 3. *Domina ē somnō excitāta ancillam vocāvit.* — 4. *Certa pāx melior est quam spērāta victōria.* — 5. *Vinculīs liberātī vērītātī serviēmus.* — 6. *Hannibal ā senātū Carthāginiēsiū in Africā revocātus proeliō apud Zamā cum Scīpiōne dīmīcāvit.* — 7. *Alexander Tyrum urbem diū frūstrā oppugnātam tandem expugnāvit.* — 8. *Rem pūblicā ab improbis turbātam bonī civēs cōfirmant.* — 9. *Abdērītae multitudīne rānārū et mūrīum vexātī domō migrāvērunt.* — 10. *Puer, quī studet optātam cursū contingere mētā, multum sūdāvit et labōrāvit.* —

11. Římané dobyli Kartaga a Korintu téhož roku¹. — 12. Činí-li dva totéž, není (to) totéž. — 13. Mnozí lidé často v tůmž dni¹ o týchž věcech nesmýšlejí totéž². — 14. Budeš-li lenivý, sobě samému³ budeš obtížný. Budete-li leniví, sobě samým⁴ budete obtížní. — 15. Lucius Quinc-

¹ V lat. abl. časový. — ² V lat. plur. neutr. — ³ = tobě samému. — ⁴ = vám samým. — ⁵ = z týchž věcí (v lat. prostý abl.). — ⁶ = nad týmiž věci, (v lat. prostý abl.). — ⁷ = týž duch je v nich.

tius (* Kvinkcius) Cincinnatus, římský senátor, svá pole sám jako ostatní starodávni Římané orál; jak veliká vpravdě byla láska k vlasti onoho oráče! — 16. Scipio a Hannibal byli nejslavnějšími vojevůdci oné doby, onen Římanů, tento Kartaginských. — 17. Můj a tvůj bratr jsou přáteli. Proč jsou tak věrnými přáteli? Narodili se téhož dne¹ téhož roku. Chodí do téže školy. Sedí v téže lavici. Z téhož² se radují, nad týmž³ se rmoutí. Mají totéž smýšlení⁴; osud jejich jest týž.

Ablativ časový. Ablātivus temporis.

Dobu (čas) lze vyjádřiti jednak substantivy, která mají časový význam (t. j. znamenají dobu, čas), jednak také jinými substantivy, jejichž vlastní význam není časový.

Časový význam mají:

diēs, mēnsis, annus; hōra, vigilia; nox; tempus; Kalendae, Nōnae, Idūs; vēr, aestās, autumnus, hiems; initium, principium, triduum a j.

Časového významu nemají, ale kladou se v časovém ablativu:

Jména svátků a slavných národních (náboženských) her [viz níže pod **b)**!];

substantiva: příchod, odchod, návrat, narození, východ a západ slunce a pod.;

substantiva znamenající nějakou událost, stav, poměry, za nichž se větou vyslovený děj dál, děje, bude dít [viz níže pod **d)**].

a) Má-li býti vyjádřena doba (čas), »*kdy?* (*kterého roku?* *v které době?* *za jakou dobu?* *za jaký čas?*)« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude dít, substantivem, které má časový význam, vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) tohoto substantiva. Tento ablativ sluje »*ablativ časový, ablātivus temporis*«.

Příklady:

paucis diēbus, v několika dnech;

his paucis diēbus, právě v těchto několika dnech; (II, 53);

posterō diē, druhého dne, příštího dne, den potom; (I, 374);

suprēmō vitae diē, (v) poslední den života, posledního dne života; (I, 322);

hodiernō diē mātne, dnes ráno; *primō vespere*, k večeru, na večer, za soumraku;

mēse Aprīli, v měsíci dubnu; *mēnsibus Novembri et Decembri*; *mēse Mārtiō*; *mēse Maiō*, (I, 501);

extrēmō mēse cōsulātus Cicerōnis, v posledním měsíci Ciceronova konsulátu; (I, 353);

hōc annō, v tomto roce; *extrēmō annō*, na konci roku; *sextō decimō aetātis annō*, (I, 438);

decimā hōrā, o desáté hodině, v deset hodin; (I, 250);

hōris mātūtīnis, (I, 250); *eādem hōrā, quā...*, v touž hodinu, v kterou (kdy); v (o) téže hodině, ve (o) které (kdy)...

quotā hōrā? o kolikáté hodině? v kolik hodin?

quartā vigiliā, o čtvrté noční hlídce;

hōc triduō, (v těchto =) posledních třech dnech;

diēbus fēstis, *diēbus calidīs*, (I, 320);

diē comitiōrum, v den voleb; (*diē*) *nātālī*, o narozeninách; (I, 501);

multō mātne, velmi časně ráno; *nocte*, v noci; (I, 426);

primā nocte, na počátku noci; *multā nocte*, (II, 53);

vesperī, (*vespere*), večer;

vēre, na jaře; (I, 337);

primō vēre, počátkem, na počátku jara;

aestāte, v létě; (I, 319);

autumnō, na podzim; (I, 179)

hieme, v zimě; (I, 294);

extrēmā hieme, na konci zimy;

Kalendīs Iānuāriis, o lednových kalendách = dne 1. ledna; (I, 17);

Nōnis Iūliis, o červencových nonách = dne 7. července;

Idibus Mārtiis, o březnových idách = dne 15. března; (I, 291);

antiquis temporibus, za starých, dávných, starodávných časů; ve (za) starověku; (I, 242, 243);

omni tempore, (I, 436); *tempore nocturnō*, (I, 444); *omnibus temporibus anni*, (I, 464);

Caesaris temporibus, za časů Caesarových; (*v takovémto spojení vždy plurál*);

rei publicae temporibus, za času (časů) republiky;

extrēmīs rei publicae tempo-

ribus, ve svrchované tísní, nouzi obce; za svrchované tísně, nouze obce;

prīmō quōque tempore, co nejdříve;

brevī (tempore), v krátké době, v krátkém čase;

tempore, suō tempore, v pravý čas;

iniitiō, na počátku, s počátku; (I, 441); [viz též níže pod *g*]!];

prīncipiō, na počátku, s počátku; (I, 179); [viz též níže pod *g*]!].

Na otázku »*kterého roku? kdy?*« kladě se prostý časový ablativ »*annō*« s příslušnou řadovou číslovkou; na př.:

roku tisícího devítistého třicátého pátého; v roce tisícím devítistém třicátém pátém.

annō mīllēsīmō nōngentēsīmō trīcēsīmō quīntō.

b) Má-li býti vyjádřena doba (čas) »*kdy?*« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude diti, substantivy, která znamenají »*svátky, slavnosti*«, »(slavné) národní nebo náboženské hry« a »*shromáždění, sněm*«, vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) časovým těchto substantiv; na př.:

Sāturnālibus, o saturnaliích, (o slavnosti ku počtě boha Saturna); (II, 54);

Latīnis (fēriis), o (za) slavnosti latinského spolku; o latinské spolkové slavnosti;

lūdīs, v čas her, o hrách; (I, 151); *lūdīs pūblicis*, o národních, státních hrách; *lūdīs Apollīnāribus*, o hrách Apollinových (=

konaných k počtě boha Apollina);

gladiātōribus, o (při) zápasích gladiátorských;

comitiis, v čas komicií, za komicií, o volbách;

comitiis cōsulāribus, o volbách konsulských, za voleb konsulů (v komiciích centuriátních);

proximō senātū, v (o) nejbližším zasedání senátu.

c) Má-li býti vyjádřena doba (čas), »*kdy?*« se děj, větou vyslovený, stal nebo děje nebo bude diti, substantivy IV. deklinace, znamenajícími »*příchod, odchod, návrat, narození, východ slunce, západ slunce*« a pod., vyjádří se prostým ablativem (t. j. ablativem bez předložky) časovým; na př.:

adventū, při příchodu, v době příchodu; (*častěji ve významu:*) po příchodu; (I, 372);

prīmō adventū, hned po příchodu;

discessū, při odchodu; (*častěji*

ve významu:) po odchodu;
adspectū, (*aspectū*), při pohledu; (I, 315);

primō ortū, hned při, po narození;

ortū solis, při východu slunce;
occāsū solis, při západu slunce;

reditū, při návratu; (I, 375);
primō concursū, při první srážce.

d) Doba (čas) může být vyjádřena též mnohými substantivy, znamenajícími »poměry, stav věcí, událost«, třebaže tato substantiva sama o sobě jinak časového významu nemají; takováto substantiva na př. jsou: »*bellum*, válka, (I, 70); »*proelium*, bitva, boj, (I, 218); »*pāx*, mír, (I, 219); »*pueritia*, dětství, chlapecký věk, mládí; »*iuventūs*, mládí, mladý věk, jinošství, (I, 391); »*senectūs*, stáří, vysoký věk, (I, 315); »*lūx*, světlo (denní); »*caelum*, nebe, počasí, (I, 389); »*silentium*, ticho; »*tumultus*, hřmot, bouře, vzpoura, (I, 377); »*annōna*, drahota; »*cōsulātus*, konsulát« a pod.

Tato substantiva, vyjadřují-li dobu (čas), se kladou v prostém časovém ablativu (t. j. v ablativu bez předložky), mají-li u sebe přívlastek; nemají-li u sebe přívlastku, kladou se v ablativu s předložkou »in«.

Příklady (prostý časový ablativ bez předložky; ablativ má přívlastek):

secundō bellō Pūnicō, za druhé punské války; v druhé punské válce;

bellis Persicis, za perských válek;

primō bellō Persārum, za první války s Peršany, perské;

extrēmō bellō Peloponnēsiō, ke konci peloponéské války;

equestri proeliō, za jízdeckého boje, v jízdeckém boji;

pāce Cimōnis, za míru Kimonova;

primā pueritiā, na počátku

mládí, hned v mládí; »*extrēmā pueritiā*, na konci mládí;

»*extrēmā senectūte*, na konci stáří;

»*primā lūce*, za svítání;

»*caelō serēnō*, za jasného nebe, za jasného počasí;

»*silentiō noctis*, za nočního ticha, v nočním tichu;

»*hāc annōnā*, za (této =) nynější drahoty;

»*tumultū serviū*, za vzbourení, vzpoury otroků.

Příklady (ablativ s předložkou »in«; ablativ nemá přívlastku):

in bellō, ve válce, za války;

in proeliō, v boji, (za boje);

in pāce, za míru, v čas míru, v míru;

in vitā, co živ, jaktěživ, (po dobu života);

in omnī vitā, po celý život;

in senectūte, ve stáří;

in pueritiā, v (za) chlapectví;
v (za) mládí;
in praesentiā, pro přítomnost,
pro nynějšek, na ten čas, pro
okamžik, prozatím, teď, nyní,
právě;
in tumultū, v hluku, nepokoji,
rozbroji;

in rēbus secundis, ve štěstí;
in rēbus adversis, v neštěstí;
in rēbus dubiis, v povážlivém,
kritickém postavení; v nebez-
pečenství; v nebezpečných do-
bách;
in rē trepidā, v trapném posta-
vení.

e) Při udání doby, v jejímž průběhu se něco děje vícekrát, klade se časový ablativ příslušného substantiva, vyjadřujícího dobu (čas), s předložkou »in«; na př.:

ter in annō, třikrát do roka;
bis in mēse, dvakrát do měsíce;
quater in diē, čtyřikrát za den;

semel in annō, jednou v roce;
in singulis annis, každoročně;
trēs in annō statī diēs, za rok, ročně tři pevně stanovené dni.

f) Časový ablativ s předložkou »in« se klade, vyjadřujeme-li spíše okolnosti a poměry než dobu děje; v tom případě substantivum »tempus = stav, poměry, potřeba«; na př.:

in hōc tempore, za těchto okolností;
in tāli tempore, za tak vážného stavu, za tak vážné doby;
hōc in tempore, v této náhlé potřebě.

g) Ablativ časový s předložkou »in« se někdy vyskytuje v těchto rčenicích: *in initiō*, *in principiō*, (hned) na počátku; *in omni aetāte*, za každého věku; *in illā aetāte*, v oné době, za oné doby; *in omnibus saeculis*, ve všech věcích, stoletích; *in civili bellō*, v občanské válce (= po celou dobu, po kterou občanská válka trvala); (*in tempore venire*) [lépe:] *tempore venire*, přijít včas.

h) Časový ablativ prostý (t. j. bez předložky) se klade, má-li se vysloviti, »za který čas, za kterou dobu« se děj (událost) stal nebo stane; na př.: *decem annis urbem capere*, dobýti města za deset let.

Jak se přeloží latinský časový ablativ (prostý i s předložkou) do češtiny?

Jak jste v uvedených příkladech poznali, latinský časový ablativ se přeloží do češtiny rozmanitým způsobem, na př. (v závorce jest vždy uveden příklad):

- a) *časovým genitivem*; (roku čtyřicátého čtvrtého př. Kr.);
- b) předložkou »v, ve« s *lokálem*; (v těchto dnech);
- c) předložkou »na« s *lokálem*; (na počátku);
- d) předložkou »o« s *lokálem*; (o druhé hodině);
- e) předložkou »za« s *genitivem*; (za časů Caesarových);
- f) předložkou »při« s *lokálem*; (při narození);
- g) jinými ještě způsoby, o čemž rozhodne jazykový cit; (ke konci války, v čas míru, jaktžživ, po celý život, pro přítomnost a j.).

Skupiny slov. — I.

1. Příbuzenstvo:

proavus, *m.*, praděd; (předek, praotec); **proavia**, *f.*, prabába; **avus**, *m.*, děd; (předek, praděd); **avia**, *f.*, bába, babička; **pater**, *m.*, otec; **māter**, *f.*, matka; **liberī, ōrum**, *m. pl.*, děti, dívky (*vzhledem k rodičům*); **puerī, ōrum**, *m. pl.*, děti, dívky (proti dospělým lidem); **parentēs, um**, *m. pl.*, rodiče; **filius**, *m.*, syn; **filia**, *f.*, dcera; **filiolus**, *m.*, synáček; **filiola**, *f.*, dceruška; **frāter, tris**, *m.*, bratr; **frāter patruelis**, *m.*, (bratr po strýci =) bratranec; **frāterculus**, *m.*, bratříček; **soror**, *f.*, sestra; **soror patruelis**, *f.*, sestřenice; **nepōs, ōtis**, *m.*, vnuk; **neptis**, *is*, *f.*, vnučka; **māternus avus**, *m.*, děd se strany matčiny, (matčín otec); **amita**, *f.*, teta, (sestra otcova); **mātertera**, *f.*, teta, (sestra matčína); **patruus**, *m.*, strýc, (otcův bratr); **avunculus**, *m.*, ujec, strýc, (matčín bratr); **magnus avunculus**, *m.*, matčín ujec, bratr babiččín, praujec; **frātris filius, sorōris filius**, synovec; **frātris filia, sorōris filia**, net'; **marītus**, *m.*, manžel, choť; (snoubenec, ženich); **marīta**, *f.*, manželka, choť; **maritī, ōrum**, *m.*, manželé; **coniūnx, iugis**, *m., f.*, choť, manžel; choť, manželka; (snoubenka, nevěsta); **uxor**, *f.*, manželka, choť; **socer, erī**, *m.*, tchán; **socrus, ūs**, *f.*, tchyně; **socerī, ōrum**, *m.*, tchán a tchyně; **gener, erī**, *m.*, zeť; **prōgener**, *m.*, manžel vnuččín; **prōsocer**, manželčín děd, pratchán; **pronepōs**, *m.*, pravnuček; **proneptis**, *f.*, pravnučka; **nurus, ūs**, *f.*, snacha; **prōnurus**, *f.*, manželka vnukova, prasnacha; (**frāter**) **germānus**, *m.*, vlastní bratr; (**soror**) **germāna**, *f.*, vlastní sestra; **vītricus**, *m.*, otčím, nevlastní otec; **noverca**, *f.*, macecha; **frāter ex novercā susceptus**, nevlastní bratr; **soror ex novercā suscepta**, nevlastní sestra; (**genitor**, *m.*, ploditel, otec); (**prōgenitor**, *m.*, předek, praotec); **propinquus**, *m.*, příbuzný; **propinqua**, *f.*, příbuzná; **affinis**, *m.*, (sňatkem příbuzný), sešvakřený; svak, švakr; **cōgnātī et affīnēs**, pokrevní přátelé a příbuzní; **cōgnātus**, *m.*, (pokrevní) příbuzný; **maritī frāter, uxōris frāter**, manžel; **soror sorōris**, švakr; **soror uxōris, uxor frātris**, švekrůše; **familia**, *f.*, rodina, příbuzenstvo, rod.

5. úloha. — Překlad. — (Viz str. 49!)

1. Králem (v *lat. 1. pád*) všech římských bohů byl Jupiter, pán (vládce) nebe a země; před Jovem za zlatého věku *kraľoval* (*byl kráľem*) Saturnus, otec Jovův; k jeho počtĕ (na jeho počest) v měsíci prosinci byly slaveny Saturnalie se svrchovanou veselostí jinochů i starců, boháčů i chudáčů, svobodných (občanů) i otroků. — 2. Themistokles bydlil v Magnesii, neboť toto město mu (*byl*) *daroval* perský král.

3. Řekové desátého roku dobyli a zpustošili Troji, kterou devět let (*byli*) *oblĕhali* [které devět let *byli dobývali*]. — 4. Perský král Dareus sebral ohromné vojsko proti Řekům, protože Athénané (*byli*) *dobyli* Sard, velikého asijského města. — 5. Aeneas na ramenou pozdě v noci vynesl z města otce Anchisa se sochami penátů (domácích bůžků), jež (*byl*) *zachránil* z plamenů trojského vyšeľradu; také synáčka Iula (* I-ju-la) Askania zachránil z nebezpečnství smrti. — 6. Smrt (konec života) Arminia, který (*byl*) *osvobodil* Germanii, byl (nejbídňější =) velmi bídný. — 7. (Občanský věnec, t. j.) dubový věnec byl udĕlován tomu občanovi, který (*byl*) *zachránil* římského občana v boji. — 8. Řekové překonali vědami a umĕními (ve vědách a umĕních) Řimany, kteří ony přemohli zbraní (= v boji). — 9. Athénského krále Kodra usmrtil kterýsi vojín, ježž král (*byl předtím*) *poranil*. — 10. Markus Tullius Cicero byl nazýván otcem vlasti (v *lat. vazba dvojího nominativu*, v češtinĕ jest doplnĕk v 7. pádě), protože (*byl*) *zachránil* vlast. — 11. Adrastus sám se usmrtil na mohyle Kyrova syna, jemůž bylo jmĕno Atys (= jenž slul Atys), ježž (*byl předtím*) *zabil*. — 12. Byl jsem v městĕ více dní, než jsem (*byl*) *mýslil*. — 13. Lakedaimonští, kteří (*byli kdysi*) *obsadili* soutĕsky thermopylské, vždy byli potom ve velké ůctĕ u Řeků. — 14. Jelen, který (*byl*) *spatřil* svůj obraz v čisté vodĕ potoka, chválil krásu a velikost svých parohů, velice hanĕl délku a tenkost (svých) běhů. — 15. Řekové Troje *dobyli* Ulixovou chytrostí; Ulixovi tudíž Řekové (*potom*) *dĕkovali* za vítĕzství (byli zavázáni za své vítĕzství) a proto (je obdarovali Achillovou zbrojí =) mu dali darem Achillovu zbroj. — 16. Římský senát se skládal ze vznešených mužů, kteří (*dřívĕ, předtím byli*) *spravovali* ůřady; senát rokoval o mnohých věcech a často se radil od počátku dne až do poledne nebo do večera. — 17. Nepřátelský vůdce sám se usmrtil, protože (*byl*) *zoufal* nad výsledkem (věcí =) boje. — 18. Řimanĕ nazvali Cicerona, jenž (*byl*) *osvobodil* vlast

od zkázy, otcem vlasti (*v lat. vazba 2 akus., v češt. doplněk v 7. pádě*). — 19. Athénané z usnesení obce pochválili ty, kteří (*byli*) bojovali nejudatněji v boji.

6. úloha. — Překlad. — (Viz str. 62 a 63!)

1. Budete dosti bohati, *zachováte-li* v neštěstí dobrou pověst a poctivost. — 2. Toho, kdo *zachová* klidnou mysl v neštěstí, nazveme (budeme nazývati) statečným mužem. — 3. Nebude omluvou (*v lat. nomin.*) poklesku, *pochybiš-li* k vůli příteli. — 4. Až vše dobře *uvážíme*, budeme jednati. — 5. Činy, jestliže jich (*v češt. gen. záporový*) *nezaznamenáme*, v paměti nebudou uchovány. — 6. Jestliže *neochrániš* (*nezachováš*) malých věcí (*v češt. gen. zápor.*), větší věci ztratiš (přijdeš o větší věci). — 7. *Dobudete-li*, vojínové, této krajiny (*v lat. akus., v češt. 2. p.*), budete mítí (nejúrodnější =) velmi úrodné polnosti. — 8. Nikdo nebude chváliti (nepochválí) člověka, který *odepře* pomoc ubohým lidem. — 9. Pokud budeš šťasten, budeš počítati (= budeš mítí) mnoho přátel; jestliže poměry *budou* (budou-li poměry) nepříznivé, budeš sám.

10. Pošetilí (zpozdlí) lidé chválí a mají rádi brzy toto, brzy ono. — 11. Nejslavnější národové starověku byli Řekové a Římané; oni(no) byli znamenití v uměních a vědách, tito v slávě válečné. — 12. Tomuto muži vlast jest dražší nad sám život (*v lat. abl. srovn.*). — 13. Učitel mně vypravoval bajku o oslu, který nebyl spokojen svým osudem. Zda, nejmilejší příteli, znáš tuto bajku? Až ji budeš slyšeti, budeš se baviti (budeš mítí požitek). Znáti tu bajku snad bude prospěšné. — 14. Na oné hoře, kterou vidíš, bylo starobylé město Etrusků; původ (vznik) onoho slavného města nám není znám. — 15. Není pěkné toto přísloví: Člověk člověku (jest) vlkem. Mnohem více se vám bude líbiti ono (přísloví): Člověk člověku (budiž) bohem. — 16. Tento dům jest můj; ona zahrada jest vaše. — 17. Zdaž jsi pamětliv, Karle, onoho dne, kterého (*v kterém*) (*v lat. abl. čas.*) jsme sjednali (uzavřeli) věrné přátelství? Zdaž děkuješ opě hodině, v které (*v lat. abl. čas.*) jsem zachránil tebe z nebezpečnství a odvrátil ono veliké nebezpečí? — 18. Učitel pochválil Karla; (ten =) to jest můj drahý přítel, jeho přátelství vždy mně bude svaté, jej vždy budu mítí rád, jemu budu projevovati velikou přízeň (jemu budu velice vděčen). — 19. Tyto naděje jsou klamné. — 20. Tato moře jsou nebezpečná. — 21. Tyto doby (poměry), tyto mravy jsou velikým nebezpečím (*v lat. nomin.*) státu (= pro stát). — 22. Sám Alexander byl v čele (velel) šiku

(voji). — 23. Já jsem (mně samému =) s o b ě samému nejbližší. — 24. Miluj bližního (tvého =) s v ě h o jako (tebe =) s e b e sama! — 25. Žiješ nikoli (tobě =) s o b ě samému, můj (milý) synu, nýbrž vlasti, rodičům a přátelům. (Jsi živ, milý synu, nikoli pro sebe sama, ale pro vlast, rodiče a přátele.) — 26. Lakomec je sám příčinou (v *lat. nomin.*) své bídě (svého utrpení). — 27. Proslulá byla rada delfské věštině: Poznej (tebe =) s e b e sama! — 28. Poznejte (vás =) s e b e samy! — 29. Ty miluješ (tebe =) s e b e sama, nikoli mne; ty jsi pamětliv (tebe =) s e b e samého, nikoli mne; ty žiješ (tobě =) s o b ě samému [ty žiješ pro sebe sama]. — 30. My sami (nám =) s o b ě často odpouštíme. — 31. Jestliže nám božové milostvů přispějí (*pomohou*) a větry budou příznivé, v několika (v několika málo) dnech budeme šťastni.

7. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 75!)

A.) **monēns**, *entis*, napomínáje, -jíc, -jíc; napomínající; který (která, které) napomíná; an (když) napomíná; **vocāns**, *antis*, voláje, -jíc, -jíc; volající; který (-á, -é) volá; an (když) volá; **fugiēns**, *ientis*, utíkaje, -jíc, -jíc; utíkající; který (-á, -é) utiká; an (když) utiká; **dormiēns**, *ientis*, spě, spíc; spící; **cupiēns**, *ientis*, baže, -íc, -íc; bažící; který (an, když) baží; **ambulāns**, *antis*, procházejí se; procházející se; který (an, když) se prochází.

C.) (*cadō*, *is, ere, 3.*); padáje, -íc, -íc; padající; (*caedō*, *is, ere, 3.*); poráží, -íc, -íc; porážející; (*cēdō*, *is, ere, 3.*, viz I, 460); ustupuje, -íc, -íc); ustupující; (*crēdō*, *is, ere, 3.*, viz I, 335); věře, -íc, -íc; věřící; (*iaceō*, *ēs, ēre, 2.*); ležice (plur.); ležící (plur.); (*iaciō*, *is, ere, 3.*, viz I, 490); házejíce (plur.); házející (plur.); (*invādō*, *is, ere, 3.*); vpadáje, -íc, -íc; vpadaající; (*invideō*, *ēs, ēre, 2.*); závidě, -íc, -íc; závidící.

8. úloha. — Překlad. — (Viz str. 76!)

1. Žízňice pijeme vodu. — 2. Vřava (ryk) vojsk jest podobena vztekajícím se mořským vlnám. — 3. Množství prchajících naplňovalo všechny cesty. — 4. Zda jste viděli v této krajině vrcholy nejvyšších hor, zářící při západu slunce, tichá údolí a překrásná jezera? — 5. Utíkajícího psa si nevšímáme, i když štěká. — 6. Pocestní (cestovatelé) vystupující na horu (zlézající horu) spatřují veliké světlo (velikou zář) v údolí. — 7. [Li-

dem] bažícím po mnohých věcech (žádajícím si mnohých věcí, toužícím, dychtícím...) mnohé věci scházejí (mnoho věcí schází, se nedostává). Těm, kteří baží po mnohých věcech, mnoho věcí se nedostává. — 8. Římští kněží obětu jíce (konajíce oběti) zdobili žertvy věnci. — 9. Někteří ptáci zpívají litajíce (za letu). — 10. Bloudicím ukážeme cestu. (Těm, kteří bloudí...) — 11. Xenofon líčí Sokrata rozmlouvajícího [an rozmlouvá] (jak rozmlouvá) o nesmrtelnosti duše. — 12. Rubiko byl (malá řeka) říčka, oddělující provincii Galii od Italie. — 13. Thrasybulovi vojíní usmrtili tyrana Kritiu velmi udatně bojujícího. — 14. Veliká bude sláva mužů udatně bojujících za vlast. — 15. (Udatní mužové) hrdinové nebojí se ani hrozcích nebezpečí [ani nebezpečenství, která hrozí]. — 16. Řeči Demosthenovy bavily sluch i ducha [všech je slyšících] všech, kteří je slyšeli. — 17. Neprátele zastrašovali naše vojiny opevňující tábor [vojiny, kteří opevňovali tábor]. — 18. Vojínové obávající se smrti [kteří se bojí smrti] nikdy neobráti na útěk nepřátele. — 19. Vždy se bavíme čtouce [(když čteme), (čteme-li)] básně Quinta Horatia Flakka. — 20. Rolníci zavodňují zelenající se (zelené) louky. — 21. Snazší jest poslouchati radícího (v lat. *dativ!*) než raditi jinému. (Snazší jest poslouchati toho, jenž radí...) — 22. Chybujícího [= toho, jenž chybuje] napomeňte! — 23. Poslouchej, hochu, slova otce tebe napomínajícího [otce, který tě napomíná]! — 24. Běda tobě směřujícímu se [tobě, jenž se směješ], protože brzy po radostech budeš plakati! — 25. Těšíme se z krásy kvetoucího stromu; vizte ony kvetoucí stromy! — 26. Truchlícímu (zarmoucenému) poskytněte útěchy! — 27. Scipio pláče [s pláčem, plačky] stál na zříceninách Kartaga, nejzámožnějšího to města afrického (v Africe). — 28. Zpěv kokrhajících kohoutů ohlašuje blížící se (nastávající) den. — 29. Dívka slzíc [(roníc slzy), (v slzách)] vypravovala matce o své nehodě. — 30. Člověku nic nedělajícímu den jest dlouhý; lidem nic nedělajícím den jest dlouhý; [Člověku, který nic nedělá, ...; lidem, kteří nic nedělají, ...]; [člověku, nedělá-li nic, ...; lidem, nedělají-li nic ...]. — 31. Jak veliká jest moudrost Boha řídícího vše [Boha, jenž vše řídí]! — 32. Všem u věřice (= budete-li všemu věřiti) snadno budete od lidí oklamáni. — 33. Nepoctivým lidem (i přísahajícím) i když přísahají, se nevěří.

Slovesa, která se vyskytují v jednotlivých větách této úlohy v tvaru aktivního přítomného participia:

sitiō, ire, 4., (I, 367); *sitiēns, ientis*; furō, is, furere, 3.; *furēns*; fugiō, is, ere, 3., (I, 490); *fugiēns, ientis*; occidō, is, ere, 3.; *occidēns* (* okcidēns); ārdeō, ēs, ēre, 2.; *ārdēns*; ascendō, is, ere, 3.; *ascen-*

dēns; cupiō, is, ere, 3., (I, 489); *cupiēns*; sacrificō, āre, 1.; *sacrificāns*; volāre, 1., (I, 445); *volāns*; errāre, 1., (I, 284); *errāns*; disputāre, 1., (I, 55); *disputāns*; sēparō, ās, āre; 1.; *sēparāns*; pugnāre, 1., (I, 56); *pugnāns*; imminēre, 2., (I, 500); *imminēns*; audire, 4., (I, 366); *audiēns*, ientis; mūnire, 4., (I, 366); *mūniēns*, ientis; metuō, is, ere, 3., (I, 318); *metuēns*; legere, 3., (I, 318); *legēns*; vireō, ēs, ēre, 2.; *virēns*; suādēre, 2., (I, 272); *suādēns*; peccāre, 1., (I, 421); *peccāns*; monēre, 2., (I, 271); *monēns*; rīdēō, ēs, ēre, 2.; *rīdēns*; flōrēre, 2., (I, 271); *flōrēns*; doleō, ēs, ēre; 2.; *dolēns*; flēre, 2., (I, 271); *flēns*; cantāre, 1., (I, 61); *cantāns*; appropinquāre, 1., (I, 77); *appropinquāns*; lacrimāre, 1., (I, 103); *lacrimāns*; agere, 3., (I, 333); *agēns*; regere, 3., (I, 306); *regēns*; crēdere, 3., (I, 336); *crēdēns*; iūrō, ās, āre, 1.; *iūrāns*.

9. úloha. — (Překlad.) — (Viz str. 78!)

De vicō ārdentī.

1. A. Heus tū, amice, caelum rutilum est. Vicus ārdet. Vidēs-ne fūmum dēnsū? B. Videō! (Ita est!) Videō etiam magnam villam, ex cuius tectō flammae ēmicant. A. Quid multa verba? Mēcum ad incendium properā! Flammās nōn timeō. B. Iam properō. Villa et stabula et bēstiae in periculō sunt. A. Vidē, amice, stabulōrum portae patent. Agricolae equōs, bovēs, pecora exturbant. B. Flammae etiam ecclēsiae et aedificiīs vicinīs imminēt. A. Ěn, agricolae multā aquā incendium villae et stabulōrum domāre student!

2. Herī vicum ārdentem vidī. Vicus ārdēns horribilem adspectum praebēbat. Incolae vicī ārdentis finitimōs auxiliō vocāvērunt. In vicō ārdentī bovēs clāmantēs errābant. Clāmor mulierum et puerōrum flentium et timentium magnus erat; etiam metus bēstiārū errantium magnus erat. Frūmentum flagrāns ventus dissipābat. Frūstrā agricolae villam flagrantem et aedificia flagrantia servāre studēbant; itaque virī stābant tacentēs, nihil agentēs. Ne auxilium finitimōrum advenientium quidem ūtile erat.

10. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 84!)

castigāre; sup.: *castigātum*; part. perf. passiv.: *castigātus*, -a, -um, byv (po)kárán, byvši (po)kárána, byvši (po)káráno; (po)kárán, -a, -o; (po)káráný, -á, -é;

expugnāre; sup.: *expugnātum*; part. perf. passiv.: **expugnātus**, -a, -um, byv dobyt, byvší dobyta, byvší dobyto; dobyt, -a, -o; dobytý, -á, -é;

expectāre; sup.: *expectātum*; partic. perf. pasiv.: **expectātus**, -a, -um, [byv] očekáván, [byvší] očekávána, [byvší] očekáváno; očekávaný, -á, -é;

interrogāre; sup.: *interrogātum*; part. perf. passiv.: **interrogātus**, -a, -um, [byv] otázán (tázán), [byvší] otázána (tázána), [byvší] otázáno (tázáno); (o)tázaný, -á, -é;

oppugnāre; sup.: *oppugnātum*; partic. perf. passiv.: **oppugnātus**, -a, -um, [byv] dobýván, obléhán atd.; dobývaný, obléhaný, -á, -é.

*

1. Romulus *podnícen* prudkým hněvem zabil nešťastného bratra. — 2. Hospodář, *byv probuzen* ze spánku, zavolal otroka. — 3. Hospodyně, *byvší probuzena* ze spánku, zavolala služku. — 4. Lepší jest jistý mír než kýžené (= očekávané) vítězství. — 5. Zbaveni pout (*v lat. ablativ*) budeme sloužiti (budeme oddáni) pravdě. — 6. Hannibal, *byv zpět povolán* od kartaginského senátu do Afriky, utkal se v boji u Zamy se Scipionem. — 7. Alexander dlouho marně obléhaného města Tyru konečně dobyl. — 8. Řádní občané upevňují (zabezpečují) obec ve zmatek uvedenou od nešlechetných (občanů). — 9. Abdérané, sužování (usoužení) množstvím žab a myší, vystěhovali se z domova. — 10. Hoch, který se snaží doběhnouti k vytouženému cíli, mnoho se namáhal a nalopotil.

11. *Rōmānī Carthāginem et Corinthum eōdem annō expugnāvērunt.* — 12. *Sī duo faciunt idem, nōn est idem.* — 13. *Multi hominēs saepe eōdem diē dē iisdem rēbus nōn eādem sentiunt.* — 14. *Sī piger eris, molestus tibi ipsi eris. Sī pigri eritis, molesti vōbis ipsi eritis.* — 15. *L. Quinctius Cincinnātus, senātor Rōmānus, agrōs suōs ipse, ut ceteri Rōmānī antiqui, arābat; quantus vērō fuit illius arātōris amor patriae!* — 16. *Scipiō et Hannibal clārissimī imperātōrēs illius temporis fuērunt, ille Rōmānōrum, hic Carthāginiēnsium.* — 17. *Frāter meus et tuus amīci sunt. Quārē tam fidī amīci sunt? Eōdem diē eiusdem annī nāti sunt. Eandem scholam frequentant. In eōdem scamnō sedent. Iisdem rēbus gaudent, iisdem rēbus dolent. Idem animus in iis est; eōrum fortūna eādem est.*

*

Slova, která se kladou v platnosti podstatných jmen, ač nejsou podstatnými jmény, pokládají se za neutra; na př.:

Je-li infinitiv podmětem, přísudkové adjektivum se klade do neutra singuláru. — *Dulce et decōrum est prō patriā mori*. Sladké a čestné jest zemřít za vlast.

Ultimum vale! Poslední s Bohem!

Jména písmen jsou neutra. *Longum* »a«. Dlouhé »a«.

Obojrodá, commūnia.

Substantiva, označující osobu, která mají týž tvar pro rod mužský i ženský, slovou »obojrodá, commūnia«; značí-li muže, jsou maskulina, značí-li ženu, jsou feminina.

Příklady:

Artifex clārus, m., slavný umělec; *artifex clāra*, f., slavná umělkyně; (I, 438);

auctor nōtus, m., známý původce; *auctor nōta*, f., známá původkyně;

civis bonus, m., dobrý občan; *civis bona*, f., dobrá občanka; (I, 334, 350);

comes fidus, m., věrný průvodce; *comes fida*, f., věrná průvodkyně (I, 390);

coniunx bonus, m., dobrý manžel; *coniunx bona*, f., dobrá manželka;

cūstōs fidus, m., věrný strážce; *cūstōs fida*, f., věrná strážkyně; (I, 251);

dux praeclārus, m., přeslavný vůdce; *dux praeclāra*, f., přeslavná vůdkyně; (I, 218);

hērēs nōtus, m., známý dědic; *hērēs nōta*, f., známá dědička; (I, 233);

hostis captus, m., zajatý cizinec, nepřítel; *hostis capta*, f., zajatá cizinka; (I, 350);

incola, m., obyvatel; *incola* f., obyvatelka; (I, 42);

parēns, m., otec; *parēns*, f., rodička, matka; (I, 463);

sacerdōs pius, m., zbožný kněz; *sacerdōs pia*, f., zbožná kněžka; (I, 394);

testis meus, m., můj svědek; *testis mea*, f., má svědkyně;

vātēs clārus, m., slavný věstec; *vātēs clāra*, f., slavná věstkyně; (I, 353);

vindex, m., osvoboditel, spasitel; mstitel; *vindex*, f., osvoboditelka, mstitelka.

Přechylná, móbilía.

Substantiva, která mají společný kmen pro mužský i pro ženský rod, avšak jinou koncovku pro mužský rod, jinou koncovku pro ženský rod, slovou »*přechylná, móbilía*«. Jsou to jména osob i zvířat.

Příklady:

Magister bonus, m., dobrý učitel; *magistra bona*, f., dobrá učitelka; (I, 69, 42);

rēx iūstus, m., spravedlivý král; *rēgīna iūsta*, f., spravedlivá královna; (I, 194, 36);

amicus, m., přítel; *amica*, f., přítelkyně; (I, 494, 102);

avus, m., děd; *avia*, f., babička; (I, 130, 120);

nūntius, m., posel; *nūntia*, f., poselkyně; (I, 320);

adiūtor, m., pomocník; *adiūtrix*, f., pomocnice;

victor, m., vítěz (muž); *victrix*, f., vítěz (žena); (I, 366);

servus, m., otrok; *serva*, f., otrokyně; (I, 68), 42);

dominus, m., pán, hospodář, vládce, vladař, panovník; *domīna*, f., paní, hospodyně, vládkyně; žena, dáma; (I, 69, 77).

Poznámka. Ze starších učebnic — před 50 lety — se kdysi studenti učili rodovým pravidlům ve verších. Pro zajímavost otiskují zde některé z těchto veršovaných rodových pravidel.

»Mužského« jsou vždycky rodu
jména mužův i národů,
jako jsou vždy k němu čtena
městů, řek, větrů jména.

Ženy, města, země, stromy
»ženská« jsou, jakož i ostrovy.
Co se nedá skloňovati,
k »středním« hled počítati.
Čím se značí muž i žena,
to »commūne« podle jména.

(Pokračování na obálce 4. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hyberská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 3.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

DAT.

Předběžná zkouška.

Předběžná zkouška z příslušného jazyka (z latiny, resp. z řečtiny), po případě též z úvodu do filosofie, koná se před vlastní zkouškou dospělosti.

Předběžnou zkoušku jest vykonati hned po vyřízení kandidátově žádosti za připuštění ke zkoušce, nejdéle však *do týdne před písemnou zkouškou dospělosti*.

Účelem předběžné zkoušky jest zjistiti kandidátovu znalost mluvnické příslušného jazyka (latiny, resp. řečtiny) a schopnost přeložiti snazší text cizojazyčný (latinský, resp. řecký) do jazyka vyučovacího.

Nadto jest v jazyce latinském (jde-li o doplňovací zkoušku dospělosti z jazyka latinského) kandidátovi uložiti překlad z jazyka vyučovacího do jazyka latinského.

Pokud se týká úvodu do filosofie, jest předběžnou zkouškou, byla-li kandidátovi uložena, zjistiti znalost tohoto předmětu.

Nevyhoví-li zkoušenec při předběžné zkoušce z jazyka latinského (resp. řeckého) požadavkům zkušební řádu, budiž z dalšího výkonu zkoušky pro příslušné období vyloučen.

Nevyhoví-li zkoušenec při předběžné zkoušce z úvodu do filosofie, budiž připuštěn k dalším zkouškám a k vykonání opravné zkoušky z úvodu do filosofie budiž mu povolena lhůta dvou měsíců po vykonání ústní zkoušky dospělosti.

Předběžná zkouška vykonaná s úspěchem platí pro písemné a ústní zkoušky dospělosti nejdéle po dobu jednoho roku.

Nepodrobí-li se kandidáti písemné a ústní zkoušce dospělosti nejdéle do jednoho roku po zkoušce předběžné, pozbývá předběžná zkouška platnosti.

Písemné zkoušky.

Písemné zkoušky dospělosti se konají v rozsahu, předepsaném pro interní žáky ústavu, a to v letním období zpravidla v dubnu současně s písemnými zkouškami ostatních abiturientů příslušné střední školy, v druhých dvou obdobích nejpozději týden před ústavními zkouškami.

O písemné zkoušce se sepíše protokol.

Nedostatečný výsledek písemné zkoušky dospělosti z jazyka latinského (resp. řeckého) nebrání, aby kandidát byl připuštěn k ústní zkoušce dospělosti z tohoto jazyka v témž období.

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

9. HODINA.

Rok, měsíc, den.

Vypracování. — (Viz str. 46!)

Rok, měsíc, den. — (Viz str. 46!) — Za nejstarších dob u Římanů byl rok (deseti měsíců =) desetiměsíční. Jména měsíců jsou římského původu. Ale již za králů římský rok měl dvanáct měsíců. Jména dvanácti měsíců jsou: Ianuarius (= leden), Februarius (= únor), Martius (= březen), Aprilis (= duben), Maius (= květen), Iunius (= červen), Iulius (= červenec), Augustus (= srpen), September (= září), October (= říjen), November (= listopad) a December (= prosinec).

U Římanů s počátku březen byl první měsíc roku, duben byl druhý měsíc, květen třetí, červen čtvrtý, kvintilis pátý, sextilis šestý, září sedmý, říjen osmý, listopad devátý a prosinec desátý (měsíc). Kvintilis, pátý měsíc, později slul Julius, neboť vojevůdce Gaius Iulius Caesar se narodil v tomto měsíci. Sextilis, šestý měsíc, byl podle císaře Augusta nazván Augustus.

První den měsíce se jmenoval Kalendy. Sedmý den měsíců března, května, července a října slul Nony; patnáctý den týchž měsíců se jmenoval idy.

V měsících lednu, únoru, dubnu, červnu, srpnu, září, listopadu

a prosinci nony byly pátého dne měsíce, idy byly třináctého dne měsíce.

Den jest doba dvaceti čtyř (čtyřiadvaceti) hodin. Měsíc má třicet nebo jedenatřicet dní (třicet jeden den); jedině měsíc únor má dvacet osm (osmadvacet) dní; v přestupném roce má měsíc únor dvacet devět (devěadvacet) dní. Rok jest doba tři set šedesáti pěti nebo tři set šedesáti šesti dní.

Měsíc jest dvanáctá část roku. Den jest třistá šedesátá pátá část roku.

V měsíci březnu jest počátek jara, v červnu (je počátek) léta, v září (je počátek) podzimu, v prosinci (je počátek) zimy.

V měsíci dubnu počasí je brzy jasné, brzy deštivé.

V kterém roce po Kr. žijeme? Žijeme v roce 1936 po Kr.

Římané roky počítali od roku založení města (Říma), kterýžto rok byl před Kr. 753 (sedmistý padesátý třetí).

Poznámka:

Gaius Iulius Caesar, který provedl opravu kalendáře, učinil prvním měsícem roku měsíc leden — (do té doby byl prvním měsícem březen) — protože římsí konsulové již od roku 153 př. Kr. nastupovali na úřad dne 1. ledna. Již za živobytí Caesarova r. 44 př. Kr. k návrhu M. Antonia bylo usneseno, aby se měsíc *Quintilis* napříště k počtě Caesarově jmenoval *Iulius*. Když pak se později i císař Augustus zasloužil o úpravu kalendáře, usnesením senátu bylo dáno měsíci, dotud zvanému *Sextilis*, jméno *Augustus*, takže jména obou reformátorů kalendáře dále žijí v jejich díle.

Passivní perfektum.

Passivní plusquamperfektum.

Passivní futurum II. (*exāctum*).

Passivní perfektum (minulý čas v rodě trpném) se skládá z passivního perfektního participia a z přítomných tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Passivní plusquamperfektum (předminulý čas v rodě trpném) se skládá z passivního perfektního participia a z imperfektních tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Passivní futurum II. (*exāctum*) (druhý budoucí čas, budoucně skonaltý čas v rodě trpném) se

skládá z pasivního *perfektního* participia a z budoucích tvarů slovesa »*sum, esse*«.

Indicātīvus perfectī passīvi.

Oznamovací způsob času minulého
rodu trpného.

Indicātīvus perfectī passīvi (oznamovací způsob času minulého rodu trpného) se skládá z passivního perfektního participia a z přítomného indikativu pomocného slovesa »*sum, es, est, sumus, estis, sunt*«.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektu v I. díle na str. 208, 210, 211!

Do češtiny se passivní perfektní indikativ překládá minulým časem sloves dokonavých v rodě trpném. Někdy ovšem nelze v češtině k **trvacímu** slovesu utvořit příslušné **dokonavé** sloveso; tu si při překladu počínejte obdobně, jak bylo pověděno v I. díle na str. 210!

Příklady passivního perfektního indikativu pravidelných sloves první konjugace s českým překladem:

laudāre :	<i>laudātus sum,</i> <i>laudāta sum,</i> <i>laudātum sum,</i>	} {	byl jsem pochválen, byla jsem pochválena, bylo jsem pochváleno,
ēducāre :	<i>ēducātus sum,</i> <i>ēducāta sum,</i> <i>ēducātum sum,</i>	} {	byl jsem vychován, byla jsem vychována, bylo jsem vychováno,
ōrnāre :	<i>ōrnātus sum,</i> <i>ōrnāta sum,</i> <i>ōrnātum sum,</i>	} {	byl jsem ozdoben, byla jsem ozdobena, bylo jsem ozdobeno,
celebrāre :	<i>celebrātus sum,</i> <i>celebrāta sum,</i> <i>celebrātum sum,</i>	} {	byl jsem veleben, byla jsem velebena, bylo jsem velebeno.

Časujte ve všech osobách passivní perfektní indikativ slovesa »*laudāre*« latinsky a česky!

Singulár:

1. laudātus, a, um sum	byl (-a, -o) jsem	} pochválen, (-a, -o)
2. laudātus, a, um es	byl (-a, -o) jsi	
3. laudātus, a, um est	byl (-a, -o)	

Plurál:

1. laudāti, ae, a sumus	byli (-y, -a) jsme	} pochváleni, (-y, -a)
2. laudāti, ae, a estis	byli (-y, -a) jste	
3. laudāti, ae, a sunt	byli (-y, -a)	

V tomto spojení se passivní perfektní participium vždy shoduje s podmětem vět v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětných jest slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra, na př. *pugnātum est* = bylo bojováno.

Časujte latinsky a česky passivní perfektní indikativ:

ēducātus, a, um sum, byl jsem vychován;

ornātus, a, um sum, byl jsem ozdoben;

celebrātus, a, um sum, byl jsem veleben.

Slovník (11.—16. úloha).

accūsō, āre, āvī, ātum, 1., a) žalovati, obžalovati; **b)** vésti si stížnost, obviňovati, činiti výtky; *tupiti; aliquem prōditiōnis accūsāre*, obžalovati někoho ze zrahy, z. velezrahy

ācriter, a) ostře, bystře; **b)** prudce, rázně, horlivě, důtklivě; **c)** prudce, přísně, náruživě, divoce

adōrō, āre, āvī, ātum, 1., prositi, (o pomoc) vzývati; modliti se (*aliquem*, k někomu); klaněti se

adūlātiō, iōnis, f. (III.), lichocení, pochlebování, patolízalství

adulēscētia, ae, f. (I.), mladost, mládí, jinošství, jinošský věk

(věk asi od 17 do 30 let); (* *adulēscēncija*)

aestimō, āre, āvī, ātum, 1., a) odhadovati; **b)** ceniti, vážiti, posuzovati; **c)** vážiti si; **d)** pokládati (za něco), souditi

agere (I. 500); tempus agere, trávit čas

Āgēsilaus, -lāi, m. (II.), Agesilaos, (r. 442—357 př. Kr.), slavný král spartský; r. 394 př. Kr. porazil u Koroneie spojené Thebany a Argejské a po uzavření míru snažil se udržeti převahu Sparty v Řecku. Agesilaos spravoval Spartu za doby největší její slávy, ale i největšího jejího ponížení; řídil obranu Sparty, ohro-

žené vpádem thebského vojska vedeného Epameinondou, jehož útok odrazil. Žil a šatil se skromně; ještě za doby Plutarchovy se s úctou ukazovalo ve Spartě jeho prosté kopí.

alligō, *āre, āvī, ātum*, 1., přivazovati, uvazovati; svázati, poutati, vázati; zavázati; obvazovati

Anacharsis, *Anacharsidis*, m. (III.), Anacharsis, skytský kníže, jenž za časů Solonových cestoval po Řecku; býval někdy počítán mezi sedm mudrců

apud, (předložka s akus.), u (něčeho), při (něčem, někom)

Arabia, *Arabiae*, f. (I.), Arabie (jihoasijský poloostrov)

Attica, *ae*, f. (I.), Attika (Atika), (krajina ve východním středním Řecku s hlavním městem Athénami)

Austrālia, *ae*, f. (I.), Austrálie, (pátý díl světa)

bonum, *ī*, n. (II.), (viz I, str. 495), statek, majetek, jmění, bohatství

capiō, *ere*, 3., (I, str. 488); *emolumentum capere*, bráti, míti užitek, zisk, prospěch

castellum, *ī*, n. (II.), (malá) tvrz, pevnost, pevnůstka, bašta, srub

circumsistō, *is, ere*, 3., obstupovati, obstoupiti, obklíčiti, sevřítí

conkursō, *āre, āvī, ātum*, 1., a) sbíhati se; b) (ve vojenství:) dorážeti, harcovati; c) sem tam běhati, pobíhati

coniūrō, *āre, āvī, ātum*, 1., a) společně přísahati; konati přísahu společně při praporu; b) přísahou se zavázati, spojití se (k boji); c) spiknouti se; (z)osnovati spiknutí, srotiti se, vzbouřiti se; *coniūrātus*, přísahav(ší); spiklý; *coniūrātī, ōrum*, m. (II.), spiklenci

cōstantia, *ae*, f. (I.), a) pevnost, stálost, souhlasnost, důslednost; b) pevnost, vytrvalost, odhodlanost, neohroženost

corōna (I, 61); *corōna cívica* (viz str. 51); *corōna nāvālis* (viz *nāvālis*, str. 104)

Corōnēa, *Corōnēae*, f. (I.), Koroneia, Koronea, město v Boiotii ve středním Řecku, jihozápad. od Kopajského jezera, památné dvěma bitvami; r. 447 př. Kr. porazili tu Boiotové Athénany, r. 394 zvítězil tu Agesilaos nad spojenými Thebany a Argejskými

cupiō, *ere*, (I, 489); *aliquid* (akus.) *cupere*, žádati si (něčeho), přát si (něčeho), toužiti (po něčem), bažiti, dychtiti (po něčem)

cūria, *ae*, f. (I.), kurie, radnice, (budova, v níž se římský senát scházel k poradám); (Caesar byl zabit v radnici, zvané *curia Pompeia*, jež byla v Římě na poli Martově)

damnō, *āre, āvī, ātum*, 1., odsuzovati, odsouditi

Dānuvius, *Dānuvii*, m. (II.), Dunaj; (v lat. název horního a

středního toku řeky Dunaje;
dolní tok v lat. sluje *Hister*,
Ister)

dēbēre (viz str. 6); *beneficia*
dēbēre, býti povinen vděčno-
stí, děkovati za dobrodiní

dēdicō, *āre, āvi, ātum*, 1., (ohla-
šovati dar božstvu), zasvěco-
vati

dērīvō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** od-
vodňovati, odváděti (vodu);
b) sváděti, svalovati (*na př.*
vinu)

dētrimentum, *i*, n. (II.) ujma,
škoda; ztráta, pohroma; (*ve*
válce:) válečná nehoda, po-
rážka; *dētrimentum capere*,
bráti, vzíti, utrpěti ztrátu,
škodu

dīmīdium, *dīmīdiū*, n. (II.), po-
lovice, polovička, polovina, pů-
le; *dīmīdiō* (abl.) *minor*, o po-
lovici menší

dīrimō, *is, ere, 3.*, **a)** rozdělo-
vati, oddělovati, rozdvojovati,
rozlučovati, odlučovati, roz-
trhávati, odtrhávati, rozvádě-
ti; **b)** rozhodovati, rozsuzo-
vati; (rozhodnutím něco) kon-
čiti; **c)** mařiti, rušiti; pře-
rušovati

diūturnus, *a, um, 3.*, dlouho-
trvající, dlouhý; trvalý, trvan-
livý

dō, *dāre, dēdi, dātum*, dáti, dá-
vati; *lēgēs dare*, zákony dá-
vati (= stanoviti, určovati)

doleō, *ēs, ēre, 2.*, (*aliquid*, akus.),
(viz str. 70), cítiti bolest
(nad něčím, pro něco), trpěti
bolest; rmoutiti se, býti za-
rmoucen, truchleti (nad ně-

čím, pro něco); želeť, litova-
ti (něčeho); bolestně, těžce
nésti (něco)

dolus, *i*, m. (II.), **a)** lest; úskok,
podvod, klam; **b)** úklad, ná-
straha; *per dolum*, listivě, pod-
vodně

dominātiō, *iōnis*, f., **a)** panování,
vláda, nadvláda; panství; **b)**
neobmezená vláda, absolutní
vláda, samovláda, despotis-
mus, násilná vláda

dōnāre aliquem praemiō, (I, str.
140, 391), někoho odměnou ob-
darovati = někoho odměniti
ē, **ex**, (I, str. 132, 133); *aliquem*
ex aliquā rē appellāre, někoho
nazývati, nazvati podle ně-
čeho

ēligō, *is, ere, 3.*, vybírati; vo-
liti, vyvoliti

ēmolumentum, *i*, n. (II.); [výtě-
žek z mletí]; užitek, zisk, pro-
spěch; *ēmolumentum capere*,
bráti, míti užitek, zisk, pro-
spěch

excellō, *is, ere, 3.*, vynikati, před-
čiti, převyšovati; vyznamená-
vati se

existimō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)**
ceniti, oceňovati; **b)** souditi,
mysliti, míniti, domnívati
se; **c)** pokládati, míti
(někoho za něco); **d)** (o ně-
kom, o něčem) utvořiti si
úsudek, souditi; (něco) posu-
zovati; *aliquem* (předmět) *bo-
num* (doplněk) *existimāre*,
(vazba 2 akus.), někoho po-
kládati za dobrého; *vir*
(podmět) *existimātur bonus*
(doplněk, (vazba 2 nomin.),
muž jest pokládán za dobrého

exsilium *decem annorum* (gen. *qualitatis*), desetileté vyhnanství

frūgālītās, ātis, f. (III.), **a)** řád-
nost, pořádnost, poctivost, do-
brota; **b)** hospodárnost; š e-
trnost, s t r í d m o s t

generōsus, a, um, 3., **a)** urozený;
b) (o zvířatech a rostlinách:) ušlechtilý, čistokrevný, vzác-
ný, výborný; **c)** (o duchu a
jednání:) šlechtyný, velko-
myslný, ušlechtilý

graviter, těžce; pádně, silně,
prudce; vážně; přísně; důstoj-
ně, důrazně

Hibernia, ae, f. (I.), Irsko

Hispania, ae, f. (I.), Hispanie
(dnešní Španělsko a Portu-
galsko, t. j. poloostrov Pyre-
nejský)

illud = onen výrok, ona výpo-
věď, ona myšlenka, ono mín-
nění; *praeclārum illud Solōnis*,
onen slavný výrok Solonův

in, (I, 61, 74, 75); *bonus in ali-
quem*, dobrý k někomu, na
někoho

indoctus, a, um, 3., **a)** neučený,
nevyškolený, nevycvičený; **b)**
n e v z d ě l a n ý, nezkušený

interrogāre aliquid, (I, 56), tá-
zati se, dotazovati se na něco

intrā, (předložka s akus.), **a)**
(o místě:) uvnitř (něčeho);
dovnitř (něčeho); **b)** (o čase:)
v, za, po, během (nějaké do-
by); **c)** (o počtu:) pod, méně
než

invidus, a, um, 3., závistivý; *in-
vidus*, i, m., závistník

liberāre aliquem aliquā rē, osvo-
boditi někoho od něčeho; *libe-
rāre aliquem ab aliquō*, osvo-
boditi někoho od někoho; zba-
viti, zprostiti (někoho něčeho,
někoho); (viz str. 53)

C. Marius, (I, 442), Gaius Ma-
rius, římský vojevůdce a stát-
ník, syn nádeníkův z Cereat
blíže Arpina; (156—86 př.
Kr.). Přes svůj nízký původ
přízní *optimata* Quinta Caeci-
lia Metella postoupil záhy k
vyšším hodnostem, ba dosáhl
i konsulátu, ač byl *homo no-
vus*; po sedmé byl zvolen za
konsula na r. 86, ale zemřel
několik dní po nastoupení na
úřad, prý rozčilením a násled-
kem nemírného pití.

mendācium, mendāciū, n. (II.),
a) (úmyslná nepravda), lež;
b) klam, šálení

meritum, i, n. (II.), zásluha; **a)**
(čeho si kdo zaslouží:) záslu-
ha, mzda, odplata, trest; **b)**
(záslužný čin:) zásluha, dobro-
dini; **c)** zavinění, vina

metus futūri malī, (I, str. 276,
495), strach, obava z budou-
cího zla

mirābilis, e, 2., podivuhodný, po-
divný, neobyčejný

modus, i, m., (I, str. 438), **a)**
míra; pravá míra, náležitá
míra, mez, umírněnost; **b)**
způsob; **c)** pravidlo; **d)** takt,
rytmus, melodie, nápěv, píseň

montānus, i, m. (II.), horal; (I,
str. 313)

multō, āre, āvī, -ātum, 1., poku-
tovatí, (po)trestati

multō, (*příslovce*), mnohem, daleko; *nōn multō post*, nedlouho potom; (viz str. 53)

nāvālis, *e*, 2., lodní, námořní; *corōna nāvālis*, lodní věnec, t. j. věnec znázorňující lodní zobce, jehož se dostávalo vítězi v námořní bitvě

nōmināre aliquem (předmět) *sapientissimum* (doplňek), [I., 501; vazba 2 akus.], jmenovati, nazývati někoho nejmodřejším; *vir nōminātur sapientissimus*, [vazba 2 nomin.], muž jest nazýván nejmodřejším; (viz str. 36)

Numidia, *Numidiaē*, *f.* (I.), Numidie, starověká země v sev. Africe, zvaná podle Numidů, kočovného národa

occidere, (str. 72); *sōl occidēns*, zapadající slunce

odium, *odii*, *n.* (II.), **a)** nenávist, zášť, nelibost; **b)** protivné, odporné chování; **c)** nenáviděná osoba

oriēns sōl, vycházející slunce; (I, str. 498)

origō Phrygia, (I, 320), původ fryžský, z Frygie

pars (I, 348, 481); *maior pars*, větší část = většina; *pars orbis terrarum*, díl světa

Parus, (I, 260)

Pelopidas, *ae*, *m.* (I.), Pelopidas, státník a vojevůdce thebský; za oligarchického převratu v Thebách utekl se r. 382 do Athén a pomoci Athéňanů osvobodil Theby r. 379/378. Potom stál v čele thebské politiky spolu s Epameinondou;

zřídil t. zv. „svatou četou“; r. 371 zasloužil se o vítězství nad Spartány u Leukter; padl r. 364 u Kynoskefal jako vůdce thesalského vojska proti Alexandrovi, tyranovi ve Férách.

Peloponnēsiacus, *a*, *um*, 3., peloponneský; *bellō Peloponnēsiacō*, za peloponneské války; (válka trvala od r. 433 do r. 404)

per multōs annōs, (I, 420); *per ducentōs annōs*, po dvě stě let

percipiō, *is*, *ere*, 3., **a)** uchopiti, chytiti; (do sebe) přijímati, pojímati; **b)** přijímati, dostávat, obdržeti, nabývati, získávat; **c)** vnímati, znamenati, cítiti, pocítovati, zažít; **d)** chápati, pochopovati; osvojovat si, učit se, poznávat

perditus, *a*, *um*, 3., **a)** zahubený, ztracený; **b)** zničený, nešťastný, ubohý, neblahý, zmořený; **c)** ničemný, špatný, daremný, zkažený

pestis, *is*, *f.* (III.), **a)** nakažlivá nemoc, nákaza, mor; morová rána, epidemie; **b)** zkáza, zhouba, záhuba, neštěstí; **c)** (*o osobách a zvířatech:*) přišera, ohava, netvor, hlíza

Pharsālus, *i*, *f.* (II.), Farsalos, město v Thessalii v sev. Řecku; v okolí Farsalu svedl Caesar 8. srpna 49 př. Kr. rozhodnou bitvu s Pompeiem, v níž byl Pompeius poražen.

Phrygius, *a*, *um*, 3., (* *frygius*), fryžský, (z Frygie); *Phrygia*, *ae*, *f.*, Frygie, název dvou ze-

mi v Malé Asii; Malá Frygie byla na březích Hellespontu. Velká Frygie byla na východ od Lydie a byla původně samostatný stát; postupně se dostala pod vládu lydskou, perskou, makedonskou a pergamskou; konečně se stala římskou provincií.

Pisistratus, *i*, m. (II.), *Peisistratos*, athénský tyran (s dvojím přerušením od r. 560—528/7); vládl mírně, pečoval o blahobyt venkovského občanstva, stavební činností zvelebil Athény; ústavu Solónovu ponechal v platnosti, ale dbal toho, aby nejvyšší úřady byly obsazeny jeho příbuznými a přívrženci; vládu zůstavil synům Hippiovi a Hipparchovi.

Poenus, *i*, m. (II.), Pun, Kartaginčan; *Poeni*, Punové, (zvaní tak jako potomci Foiničanů); Kartago (Karthago) byl název města a starověkého státu v severní Africe (v dnešním Tunisu); Římané vedli s Kartaginci tři války, zv. „punské války“, z nich 1. byla v letech 264—241 př. Kr., 2. válka r. 218—201 př. Kr., 3. válka r. 149—146 př. Kr.; pádem Kartaga zanikla říše kartaginská, z jejího území Římané zřídili novou provincii, jež nazvána Africa, s hlavním městem Utikou.

Pompōnius, *Pompōniū*, m. (II.), jméno plebejského rodu římského; z tohoto rodu vynikl zejména *Titus Pomponius At-*

ticus, římský dějepisec, finančník a nakladatel, (r. 109—32 př. K.), důvěrný přítel M. Tullia Cicerona a Kornelia Nepota; význam pro literaturu měla jeho činnost nakladatelská; knihy jím vydávané byly rozmnožovány jeho otroky opisováním.

praemium, (I, 140); *praemiō dōnāre*, odměniti

primō, (*o čase*:) s počátku, nejprve, nejdříve, zprvu; (*o místě*:) vpředu, na kraji

procul, *a*) daleko, vdáli, opodál, stranou; *b*) zdaleka, zdálky, povzdálečí; *c*) vzdálen; *nōn procul ab aliquā rē*, nedaleko od něčeho

prōditiō, *iōnis*, *f.* (II.), zrada, vyzrazení, prozrazení; zrádnost, zrádcovství

propinquus, *a*, *um*, 3., (* *propinkvus*), *a*) (*o místě*:) blízký; *b*) (*o čase*:) blízký, brzký, nastávající

propinquus, *i*, m., příbuzný

pūblicō, (I, 336), veřejně, jménem obce, z usnesení obce, z rozkazu obce; úředně; v zájmu obce; nákladem obce, na státní útraty; (viz str. 53.)

Pūnicus, *a*, *um*, 3., (starší tvar *Poenicus*), (někdy též *Pūniceus*), punský (= kartaginský); (viz *Poeni*!); (protože Foiničané vynalezli nach, odtud též:) *pūnicus* = purpurový, nachový; **Pūnicō bellō**, (*abl. čas.*), za punské války

putāre, (str. 22); *aliquem* (předmět) *periculōsum* (doplněk)

putāre, (vazba 2 akus.), něko-
ho pokládati za nebepečného;
vir (podmět) *putatur fēlix*
(doplňek), (vazba 2 nomin.),
muž jest pokládán za šťast-
ného

quantō, o kolik, oč; *quantō* —
tantō, o kolik, oč — o tolik;
čím — tím

quō, (*tázací:*) kam? nač? k če-
mu? (*neurčitě:*) někam, kam;
(*vztažné:*) kam; (*vztaž. spo-*
jovací:) = a tam

quō, čímž; a tím; (*při kompa-*
rativu:) čím; **quō** — **eō**, čím
— tím

renovō, *āre, āvi, ātum*, 1., obno-
viti; občerstviti, osvěžiti; (*o*
řeči:) opakovati

repugnō, *āre, āvi, ātum*, 1., od-
porovati, protiviti se; nesou-
hlasiti, vzpírati se

Salaminus, *a, um*, 3., salamin-
ský; (viz I, 443)

sānus, *a, um*, 3., **a**) (*tělesně:*)
zdravý; **b**) (*duševně:*) zdra-
vý; rozumný, rozvázný, mou-
drý; **c**) (*o řeči:*) zdravý, při-
rozený

servus origine Phrygiā, (*abl.*
qualitatis), otrok fryžského
původu, původem z Frygie

simulātiō, *iōnis*, f. (III.), **a**) pře-
tvářka, licoměrnost, pokryt-
ství; **b**) předstírání, záminka

Solō neb **Solōn**, *ōnis*, m. (III.),
Solón, athénský státník, zá-
konodárce a básník, (kol r.
624—560/59 př. Kr.); pochá-
zel z královského rodu, ale z
rodiny nepříliš zámožné; byv
zvolen na r. 594/3 archontem,

provedl reformu ústavy v
Athénách. Jako básník sklá-
dal elegie, iamby, básně při-
ležitostné i mravoučné.

Spartāni, *ōrum*, m. (II.), Spar-
ťané; (též:) *Spartiātae, ārum*,
m. (I.)

superbus, *a, um*, 3., (I, 142), **a**)
(nad jiné) vyvýšený, vysoko
se pnoucí, vztyčený; **b**) pyš-
ný, hrdý, zpupný, na-
dutý; **c**) vynikající, vznešený,
nádherný, skvostný

superō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**)
vynikati, čniti, strměti; **b**)
vynikati, předčiti, (z)vítěziti,
míti vrch, nabýti vrchu; **c**)
vyskytovat se, býti v nadbyt-
ku, v hojnosti; **d**) zbývati; **e**)
překročiti, přejíti, přestou-
piti, proniknouti; **f**) překonati,
přemoci; přestáti, přetrpěti;
sněsti

talentum, *i*, (II.), (genit. plur.
obyčejně *talentūm*), *talent*,
(řecká jednotka váhy, 20 až
40 kg podle rozličných států;
atický talent činil 26 kg; po-
zději byl talent početní jed-
notkou měny; nebyla to mince,
nýbrž slovo to značilo hod-
notu množství stříbra, váží-
cího 1 talent; v Attice talent
značil váhu 26 kg stříbra;
základní jednotkou attické
měny byla stříbrná drachma;
1 talent = 6000 drachem; v
5. století př. Kr. stačilo
skromné rodně k denní obživě
půl drachmy)

tamen, přece; ale přece, přece
však, nicméně; však; (*po větě*
přípustkové)

tantō, o tolik, o to, tím; (viz *quantō*)

terrestris, *e*, 2. (III.), zemský, pozemský, pozemní

Thēbānī, *ōrum*, m. (II.), Thebané, (obyvatelé města Theb); (I, 178)

vacō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 241); *culpā* (abl.) *vacāre*, býti prost viny, nemíti viny, býti bez viny

vallum, *ī*, n. (II.), **a)** srub, násep, val; **b)** ohrada; **c)** hradba, záštita, ochrana

velut, **velutī**, jako, jakoby

vendō, *is, ere*, 3., **a)** prodávati, prodati; **b)** pronajímati; **c)** prodávati v dražbě, dávati do dražby; **d)** nečestně prodávati, zaprodávati; **e)** obchodovati, kupčiti, kramařiti; **f)** doporučovati ke koupi, dělati reklamu, vychvalovati

verberō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** šlehati, mrskati (metlou, bičem, důtkami), bičovati, bít; **b)** týrati, trápiti, napadati; **c)** bít, tepati, tlouci, udeřiti

vetustus, *a, um*, 3., starý, starodávný, starobylý; starožitný; starosvětský

vetus (I, 475); komparativ *vetustior*, *vetustius* (* *vetustijor*, *vetustijus*); superlativ *veterrimus*, *a, um*

vexō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** sužovati, trápiti, trýzniti, utiskovati, tísňiti, svírat; znepokojovati; **b)** pleniti, pustošiti, řádit; **c)** (*slovy:*) dotírat, napadati; (I, str. 445)

vocō, *āre, āvi, ātum*, (I, 287); *in summum periculum vocāre*, uváděti, přiváděti do nejvyššího, svrchovaného nebezpečství

11. úloha. — (Viz str. 139!)

Přeložte do češtiny!

1. *Quod sēdulus erās, ā magistrō laudātus es. Puer sēdulus ā magistrō laudātus est. Puella sēdula ā magistrā laudāta est. Puerī sēdulī ā magistrīs laudātī sunt. Puellae sēdulae ā magistrā laudātae sunt.*

2. *Terra nostra ab hostibus ferrō ignīque vāstāta est. Oppidum vestrum ab hostibus vāstātum est. Agrī nostrī ab hostibus vāstātī sunt.*

3. *Cūr ā tē accūsātus sum? Cūr ā vōbis accusātī sumus?*
— 4. *Parvā scintillā saepe magnum incendium excitātum est, magna incendia saepe excitāta sunt.* — 5. *Puella ex somnō excitāta est; puellae ex somnō excitātae sunt;*

liberī ex somnō *excitātī sunt*. — 6. Ignōsce ei, ā quō *violātus es*. Ignōscite eis, ā quibus *violātī estis*. — 7. Miltiadēs, quī Athēnās tōtamque Graeciam Persārum dominātiōne liberāverat, ā cīvibus suis prōditiōnis *accūsātus* et *damnātus est*. — 8. Cicerō pater patriae *appellātus est*, quod urbem Rōmam interitū liberāverat. — 9. Multī milites pugnantes in proeliō *vulnerātī sunt*; victōria militum fortiter pugnantium *celebrāta est*; hostēs vulnerātī aut in pugnā aut in fugā ā nostris militibus *necātī sunt*. — 10. Rei pūblīcae Athēniēnsium ā Solōne lēgēs *dātae sunt*. — 11. Dūcis virtūte ex magnō periculō *servātī estis*, cīvēs! — 12. Virtūs ex virō *appellāta est*. — 13. Prīmus diēs mēnsis *nōminātus est* Kalendae. — 14. Alexandria, nōbilissima Aegypti frūgīfera urbs, ex nōmine rēgis Alexandrī Magnī *appellāta est*. — 15. Ad ea, quae *interrogātī estis*, respondēte! — 16. Cervus celeritāte crūrū gracilium ex magnō periculō *servātus est*. — 17. Cīvēs, quī novīs lēgibus repugnāverant, gravibus poenīs *multātī sunt*. — 18. Dux in proeliō graviter vulnerātus nōn procul ab eō locō, quō animum efflāverat, *humātus est*. — 19. Urbs hostium *expugnāta est*. — 20. Cōpia hostium *fugātae sunt*. — 21. Cūrā duōrum Arpīnātium, Marii et Cicerōnis, rēs pūblica Rōmāna *servāta est*. —

22. In Hispāniā per ducentōs annōs *dīmīcātum est*. — 23. Apud Thermopylās diū ācritēr *pugnātum est*. —

24. Aristīdēs, vir omnium iūstissimus, quamquam excellēbat abstinētiā, tamen ab Athēniēnsibus exsiliō decem annōrum *multātus est*. — 25. Dēmōsthenēs et Cicerō ā doctīs prīncipēs orātōrum *existimātī sunt*. — 26. Caesar ā coniūrātis in cūriā *necātus est*. — 27. Aesōpī nōmen certē multis vestrum nōtum est; praeclārus hic poēta fuit Graecus servus origine Phrygiā, sed ā dominō propter ingenium suum *liberātus est*. — 28. Rōmulus ā populō Rōmānō propter ingentia merita velut pater *amātus est*. — 29. Morte rēgis Codrī Athēnae magnō periculō *liberātae sunt*. — 30. Meritō frūgālitās māter bonae valetūdinis *appellāta est*.

*

Vyhledejte ve větách 11. úlohy slovesné tvary v indikativu plusquamperfekta a určete dějový poměr věty vedlejší k větě hlavní!

Vyhledejte a určete ve větách 11. úlohy participia! Vyhledejte ve větách 11. úlohy vazbu dvojího nominativu, celkový genitiv, ablativ vlastnosti! Vyhledejte bezpodmětné věty a určete jejich určité sloveso!

Zopakujte vazbu sloves *liberāre* (věty 7., 29), *accūsāre* (v. 7.), *appellāre* (v. 12, 14), *interrogāre* (v. 15.)!

*

Poznámka: Vyskytnou-li se ve větě dva určité passivní tvary perfektní (nebo více určitých passivních tvarů perfektních), jež se vztahují k témuž podmětu, klade Latiník — podobně jako Čech — tvar pomocného slovesa »esse« jen jednou.

Byl jsi pochválen a odměněn.

Sokrates byl obžalován, odsouzen a smrtí potrestán.

Laudātus et praemiō dōnātus es.

Sōcratēs accūsātus (et) damnātus (et) morte multātus est.

Totéž platí i o passivním plusquamperfektu a passivním futuru II.

Jiný příklad viz v 11. úloze (věta 7.)!

12. úloha. — (Viz str. 141!)

Přeložte do češtiny!

1. *Asinus ā servō verberātur, verberābātur, verberātus est, verberābitur.* — 2. *Templum vāstātum renovātur, renovātum est, renovābitur.* — 3. *Equi ā servīs alligantur, alligābantur, alligātī sunt, alligābuntur.* — 4. *Avi morbus propinquīs nūntiātur, nūntiātus est, nūntiābitur.* — 5. *Post pugnam mortuī Germānī cremābantur et humābantur. Post pugnam mortuī Germānī cremātī et humātī sunt.* — 6. *Cōstantiā diūturnae quoque molestiae superantur, superābantur, superātae sunt, superābuntur.* — 7. *Aqua ā Rōmānīs ex rīvīs saltuum propinquōrum in oppida dērīvābātur, dērīvāta est.*

8. Pelopidas osvobodil Theby; Theby byly osvobozeny od Pelopidy. — 9. Agesilaos obrátil Thebany u Koroneie na útěk. — 10. Alexander Veliký dlouho obléhal (*perf.*) foinické město Tyros a konečně (ho) dobyl. Foinické město Tyros dlouho bylo obléháno (*perf.*) od Alexandra Velikého a konečně (od něho) bylo dobyto. — 11. Caesarovi vojínové dobyli mnoho galských měst; mnoho galských měst bylo dobyto Caesarovými vojiny. — 12. Pompeius byl zahnán na útěk od Caesara u Farsálu; mnoho Caesarových vojáků bylo poraněno v boji. — 13. Sparťané obžalovali a odsoudili Pausaniu. Pausanias byl obžalován a odsouzen od Sparťanů. — 14. Lakedaimonští za peloponneské války zpustošili Attiku. Za peloponneské války Attika byla zpustošena od Lakedaimonských. — 15. Římané zbudovali na Kapitolském vrchu veliký chrám. Veliký chrám byl Římany zbudován na Kapitolském vrchu.

10. HODINA.

Nepravidelné stupňování.

(Viz str. 10, 12, 19, 20!)

Několik adjektiv tvoří jednotlivé stupně od různých kmenů. Jsou to adjektiva: »*bonus, malus, magnus, parvus, multus*«.

<i>Positiv:</i>	<i>Komparativ:</i>	<i>Superlativ:</i>
bonus, bona, <i>bonum,</i> dobrý	melior, melius, lepší (viz str. 72)	optimus, optima, <i>optimum,</i> nejlepší
malus, mala, <i>malum,</i> zlý, špatný	peior, peius, (* <i>pej-jor, pej-jus</i>) horší	pessimus, pessima, <i>pessimum,</i> nejhorší
magnus, magna, <i>magnum,</i> veliký	maior, maius, (* <i>maj-jor, maj-jus</i>) větší	māximus, māxima, <i>māximum,</i> největší

parvus, parva,
parvum,
malý

multus, multa,
multum,
mnohý

minor, minus,
menší

(singulár:)

plūs == více;

(plurál:)

plūrēs, plūra,
více, čtenější

minimus, minima,
minimum,
nejmenší

(singulár:)

plūrimum —
nejvíce;

(plurál:)

plūrimī, ae, a,
nejvíce, nejčtenější

Skleňujte tyto komparativy!

Singulár:

- N. { *melior, peior, maior, minor, —,*
 melius, peius, maius, minus, plūs;
G. *melīoris, peīoris, maiōris, minōris, plūris;*
D. *melīorī, peīorī, maiōrī, minōrī, —;*
Ak. { *melīorem, peīorem, maiōrem, minōrem, —,*
 melius, peius, maius, minus, plūs;
Abl. *melīore, peīore, maiōre, minōre, —.*

Plurál:

- N. { *melīorēs, peīorēs, maiōrēs, minōrēs, plūrēs,*
 melīora, peīora, maiōra, minōra, plūra;
G. *melīorum, peīorum, maiōrum, minōrum, plūrium;*
D. *melīoribus, peīoribus, maiōribus, minōribus, plūribus;*
Ak. = Nom.
Abl. = Dat.

13. úloha. — (Přeložte do češtiny!) — (Viz str. 141!)

1. *Bona valētūdō melior est quam magnae divitiae; optimum bonum est mēns sāna in corpore sānō.* — 2. *Turpis fuga peior est quam honesta mors (peior est honestā morte).* — 3. *Cimōn Athēniēnsis maiōrem partem Cypri insulae occupāvit.* — 4. *Themistoclis glōria nōn minor in pāce quam in bellō fuit.* — 5. *Nihil virtūte melius.* — 6.

Falsō amicō nihil peius est. — 7. Librī bonī discipulō diligēti maius gaudium parant quam lūdī pulcherrimī. — 8. Ex duōbus malīs minus malum ēlige! — 9. Canēs optimī magnōrum gregum cūstōdēs sunt. — 10. Homīnēs perditissimī, civēs pessimī contrā civitātem coniūrāvērunt. — 11. Mithridātēs māximās classēs aedificāvit māximāsque (= et māximās) cōpiās contrā populum Rōmānum parāvit. — 12. Rēs pūblica Rōmāna primō minima, postea māxima fuit. — 13. Legimus Cicerōnis librū »Dē optimō genere orātōrum«. — 14. Nōtum est illud sapientis Anacharsidis: »Et optima et pessima pars corporis est lingua.« — 15. Pessimum genus inimicōrum sunt laudantēs. — 16. Simulātiō amōris peior est odiō. — 17. In amicitīā nūlla pestis adūlātiōne maior; (in amicitīā nūlla pestis maior est quam adūlātiō). — 18. Maiōra ēmolumenta quam dētrimenta ā bēstiīs homīnēs capiunt. — 19. Vacāre culpā māximum est sōlācium. — 20. Maior pars saepe meliōrem vincit.

14. úloha. — (Přeložte do latiny!) — (Viz str. 142!)

1. Dobré příklady jsou lepší než naučení, neboť dobrými příklady mravy i nejhorších lidí často se napravují. — 2. Ve všech věcech nejlepší jest míra. — 3. Nad lež nic není horší(ho), nic potupnější(ho). — 4. Špatné knihy jsou nejhoršími společníky mladíků. — 5. Slunce jest mnohem větší než země. — 6. Sicilie je největší ze všech italských ostrovů. — 7. Irsko jest o polovici menší než Británie. — 8. Dunaj, Labe a Vltava jsou československé řeky; z těchto tří řek Vltava je nejmenší řeka. — 9. Řím jest menší než Neapol; Neapol jest největší ze všech italských měst. — 10. Titus Pomponius Attikus byl nejlepším přítelem Ciceronovým. — 11. Obava z budoucího zla jest horší než přítomné zlo. — 12. Slunce jest větší než země, měsíc jest menší než země; země jest větší než měsíc a menší než slunce. — 13. Vino čím jest starší, tím jest lepší. — 14. Zdraví jest největší statek ze všeho ostatního. — 15. Lakomec na nikoho (k nikomu) není dobrý, na sebe (k sobě) jest nejhorší. — 16. Dobré knihy jsou nejlepšími a nejvěrnějšími společníky hochů.

— 17. Slon jest největší ze všech pozemských živočichů; slon jest největší pozemský živočich. — 18. Duch, lepší část nás (našeho »já«), jest nesmrtelný. — 19. O méně závažných (= menších) věcech u Germánů se radili náčelníci, o důležitějších (= větších) věcech všichni. — 20. Afrika jest větší než Evropa, ale menší jest než Asie, která jest ze všech dílů světa největší; nejmenší ze všech dílů světa jest Australie.

11. HODINA.

Indicativus plusquamperfecti passivi.
Oznamovací způsob času předminulého
rodu trpného.

Indicativus plusquamperfecti passivi (oznamovací způsob času předminulého rodu trpného) skládá se z passivního perfektního participia a z imperfektního tvaru pomocného slovesa »*eram, erās, erat, erāmus, erātis, erant*«.

Zopakujte, co bylo pověděno o plusquamperfektu v této knize na str. 28 až 32, na str. 50!

Do češtiny se passivní indikativ plusquamperfekta (předminulého času) překládá minulým časem sloves dokonavých v rodě trpném, k němuž někdy připojíme příslovce »*dříve, dávno, předtím* a pod.«, které ukazuje, že se děj věty, vyjádřený plusquamperfektem, stal dříve, než jiný děj minulý, vyslovený buď větou řídící nebo jinou sousední větou, a to ať imperfektem ať perfektem. Byl-li passivní indikativ plusquamperfekta přeložen do češtiny tímž způsobem, kterým by byl do češtiny přeložen passivní indikativ perfekta daného slovesa, Čech vždy dobře vycítí, že tento tvar vyjadřuje nejen ukončený děj minulý, ale i předčasný minulý děj, který se stal dříve, než se stal minulý děj věty řídící nebo jiné sousední věty.

Příklady passivního indikativu plusquamperfekta pravidelných sloves první konjugace s českým překladem:

		(dávno, dříve, předtím)
laudāre:	<i>laudātus eram,</i> <i>laudāta eram,</i> <i>laudātum eram,</i>	{ byl jsem pochválen, { byla jsem pochválena, { bylo jsem pochváleno, (než se stal děj věty řídící nebo některé sousední věty),
ēducāre:	<i>ēducātus eram,</i> <i>ēducāta eram,</i> <i>ēducātum eram,</i>	{ byl jsem vychován, { byla jsem vychována, { bylo jsem vychováno.

Časujte ve všech osobách passivní indikativ plusquam-perfekta slovesa »*laudāre*« latinsky a česky!

<i>Singulár:</i>		
1. <i>laudātus, a, um eram</i>	byl (-a, -o) jsem	pochválen, (-a, -o)
2. <i>laudātus, a, um erās</i>	byl (-a, -o) jsi	[dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední]
3. <i>laudātus, a, um erat</i>	byl (-a, -o)	
<i>Plurál:</i>		
1. <i>laudāti, ae, a erāmus</i>	byli (-y, -a) jsme	pochváleni, (-y, -a)
2. <i>laudāti, ae, a erātis</i>	byli (-y, -a) jste	[dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední]
3. <i>laudāti, ae, a erant</i>	byli (-y, -a)	

V tomto spojení se passivní perfektní participium ve větě vždy shoduje s podmětem v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětných je slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra obdobně jako tomu je v passiv. perfektu, viz str. 100).

Časujte latinsky a česky passivní indikativ plusquam-perfekta:

ēducātus, a, um eram,
ōrnātus, a, um eram,
celebrātus, a, um eram.

15. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 143!)

1. *Miltiadēs Athēniēnsis, cuius cōnsiliō annō quadringentēsimō nōnāgēsimō a. Chr. n. ingēns Persārum exercitus ā Graecīs in campō Marathōniō fugātus erat, nōn multō post ā cīvibus suis accūsātus (est) et quīnquāgintā talentis multātus est, quod Parum, insulam opulentissimam, nōn expugnāverat, cuius incolae in exercitū Persārum fuerant; Athēniēnses, quī ā Pisistratō tyrannō eiusque filiīs per multōs annōs vexātī erant, Miltiadem rei pūblicae periculōsum putābant.* — 2. *Cūr nōn respondēbātis, puellae, ad ea, quae¹ interrogātae erātis?* — 3. *Ab Athēniēnsibus pūblicē laudābantur iī, quī in proeliō necātī erant.* — 4. *Bellō Pūnicō secundō Hannibal, quī ab exercitū Poenōrum imperātor creātus erat, Rōmānōs summum in periculū vocāvit.* — 5. *Capitōlium ōrnatū erat superbō templō, quod Iovī, Iūnōnī, Minervae dēdicātum erat.* — 6. *Sōcratēs, quī Apollinis ōrāculō sapientissimus nōminātus erat, morte ab ingrātis cīvibus multātus est.* — 7. *Apud Rōmānōs corōnā cīvīcā is dōnātus est, cuius virtūte vīta cīvis Rōmānī servāta erat, corōnā nāvālī iī dōnāti sunt, ā quibus nāvis hostium expugnāta erat.* — 8. *Trōia, quae ā Graecīs frūstrā novem annōs oppugnāta erat, decimō annō dolō expugnāta est.*

*

Určete dějový poměr těchto sloves ve větách právě uvedených:
 1. *fugātus erat: accūsātus est, multātus est: expugnāverat: fuerant;*
 1. *vexātī erant: putābant; 2. interrogātae erātis: respondēbātis;*
 3. *necātī erant: laudābantur; 4. creātus est: vocāvit; 6. nōminātus erat: multātus est; 7. servāta erat: dōnātus est; expugnāta erat: dōnāti sunt; 8. oppugnāta erat: expugnāta est.*

¹ = akus. plur. neutr. vztažného zájmena.

Cvičení. — (Viz I, str. 170, 171!)

Mnoho lidí (= mnozí lidé).

Mnoho lidí pracuje na polích (= mnozí lidé pracují na polích).

Vidíme mnoho lidí (= mnohé lidi).

S mnoha lidmi (= s mnohými lidmi).

Více lidí (= četnější lidé).

V městech jest více lidí než ve vesnicích (= jsou četnější lidé...).

Jest mnoho bohatých, ale více jest chudých (= mnozí jsou bohatí, ale četnější jsou chudí).

Mnoho slov (= mnohá slova).

Více dobrého než zlého (= četnější dobré než zlé věci).

Mnoho podivného (= mnohé podivné věci).

Málo zvířat (= nečetná zvířata).

Jinošství má mnohem více případů smrti (= mnohem četnější případy smrti) *než stáří.*

Vidím více mužů (= četnější muže).

S více muži (= s četnějšími muži).

Nejvíce lidí (= nejčetnější lidé).

Vidím nejvíce (přemnoho) mužů (= nejčetnější muže).

S nejvíce muži (= s nejčetnějšími muži).

Mnoho = mnoho věci.

Více = více věcí.

Nejvíce = nejvíce věcí.

Více odvahy.

Multi hominēs.

Multi hominēs in agrīs laborant.

Multōs hominēs vidēō.

Cum multis hominibus.

Plūrēs hominēs.

In urbibus plūrēs hominēs sunt quam in vicīs.

Multi sunt divitēs, sed plūrēs sunt pauperēs.

Multa verba.

Plūra bona quam mala (neutr. plur.).

Multa mirabilia (neutr. plur.).

Paucae bēstiae.

Adulēscētia multō plūrēs mortis cāsūs quam senectūs habet.

Vidēō plūrēs virōs.

Cum plūribus virīs.

Plūrimī hominēs.

Vidēō plūrimōs virōs.

Cum plūrimīs virīs.

Multa (neutr. plur.).

Plūra (neutr. plur.).

Plūrima (neutr. plur.).

Plūs audāciae (gen. sing.).

*Multi militēs necātī sunt,
plūrēs vulnerātī sunt, plū-
rimī fugae sē mandāvērunt.*

*Plūrēs paucōs circumstē-
bant.*

*Multa cupientibus dēsunt
multa; quō plūra cupiē-
mus, eō minor ex iis rē-
bus, quās habēmus, vo-
luptās percipiētur.*

[Mnozí vojínové byli zabiti, čet-
nější byli poranění, nejčetnější
se dali na útek.]

*Mnoho vojínů bylo zabito, více
(jich, vojínů) bylo poraněno,
nejvíce (jich, vojínů) se dalo
na útek.*

[Četnější málokteré obklíčkovali.]
Více lidí obklíčkovalo málo lidí.

Lidem přejícím si (žádajícím si)
mnohých věcí nedostává se
mnohých věcí; čím více si bu-
deme přát, tím menší rozkoš
bude počítována z těch věcí,
které máme.

1. Z uvedených příkladů vysvitá, že se české »mnoho, více (= větší část), nejvíce (= největší část)« ve spojení s plurálem substantiv nebo adjektiv do latiny překládá přídavnými jmény »multi, plūrēs, plūrimī«, která se v latině shodují se svým podstatným i přídavným jménem v čísle, rodě i pádě.

Také si povšimněte rozdílů v gramatickém čísle určitého slovesa v českých větách, v nichž jest podmětem singulár »mnoho, více, nejvíce«, a v latinských větách, v nichž jest podmětem plurál »multi, -ae, -a«, »plūrēs, plūra«, »plūrimī, -ae, -a«. (Zopakujte látku z I. dílu, str. 170, 171, 172, 365, 496!)

2. Stojí-li u českého »mnoho, více, nejvíce« substantivum nebo adjektivum v singuláru, klade se i v latině toto substantivum (adjektivum) do genitivu singuláru; na př.:

mnoho práce = multum laboris;

více dobrého než zlého = plūs bonī quam malī.

3. Komparativ »plūs« (= více, větší část, větší množství) jest substantivum středního rodu, které se vyskytuje pouze ve třech pádech singuláru: v nominativu a akusativu singuláru (*plūs*) a v genitivu singuláru (*plūris*); na př.:

plūs aurī = více zlata;

plūs possum, plūs valeō = více (z)mohu;

plūris aestimāre = více, výše ceniti; více si vážiti;

plūris esse = míti větší cenu, váhu, vážnost, důležitost;

plūris vendere = drážje prodati;

plūs temporis = více času.

4. Plurál komparativu »*plūrēs, plūra*« (= více, četnější) se skloňuje jako dvojvýchodná adjektiva třetí deklinace a má všechny pády; (gen. *plūrium*, dat. *plūribus* atd.).

6. Superlativ »*plūrimum*« (= nejvíce, největší část, největší množství) je substantivum rodu středního, které se zpravidla vyskytuje jen v nominativu, genitivu a akusativu singuláru; na př.:

plūrimum aurī = nejvíce zlata;

plūrimum possum, plūrimum valeō = nejvíce (z)mohu;

plūrimī aestimāre = nejvíce, nejvýše ceniti; nejvíce si vážiti;

plūrimī esse = míti největší cenu, vážnost, váhu, důležitost;

plūrimī vendere = nejdráže prodati;

plūrimum temporis = nejvíce času.

6. Komparativ »*plūrēs, plūra*« má v genitivu plurálu koncovku »-ium«, tedy »*plūrium*«; avšak komparativy »*melior, peior, maior, minor*« mají jako všechny ostatní komparativy v genitivu plur. koncovku »-um«, tedy »*meliorum, peiorum, maiorum, minorum*«.

16. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 119!)

1. *Multī sunt doctī, plūrimī sunt indoctī.* — 2. *Paucī sunt sapientēs, plūrēs sunt stultī.* — 3. *Vērī amīcī sunt paucī, adūlātōrēs multī, invidī plūrimī.* — 4. *Multa sunt beneficia amīcōrum, plūra parentum, plūrima Deī.* —

5. *In exercitū Rōmānō plūrēs peditēs quam equitēs erant.* — 6. *Hominēs pauperēs sunt multō plūrēs quam dīvitēs.* — 7. *In rēbus secundis homō plūrēs inimīcōs habet quam in rēbus adversīs.* — 8. *Hostēs magnā sagittārum multitūdine multōs mīlitēs necāvērunt, plūrēs vulnerāvērunt.* — 9. *Parentēs liberīs plūra beneficia tribuunt quam cēterī hominēs.* — 10. *In Numidiā plūrimī leōnēs erant; in Arabiā optimī equī erant.* —

11. *In pugnā Salamīniā plūrēs erant Persae quam Graecī; Graecī multō minōrem numerum nāvium longārum habebant quam Persae.* — 12. *In pugnā imperiū plūrium perniciosissimum est.* —

13. *Quō plūrēs hostēs erunt, eō maior erit nostra glōria, eō splendidior victōria.* — 14. *Quō generōsior es, eō plūri-*

7. Vedle tvarů »*plūrēs, plūra*« a »*plūrimī, -ae, -a*«, které mají význam srovnávací, jsou v latině tvary, které nemají srovnávacího významu:

complūrēs, complūra, (gen. plur. *complūrium*), několik pospolu (t. j. dosti mnoho téhož druhu); nemálo, několik, dosti mnoho; *complūrēs librī*, několik (dosti mnoho) knih;

plērique, plēraeque, plēraque, většina, skoro všichni; velmi mnozí; přemnozí (* *plēríkve, plérékve, plérakve*).

16. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 118!)

1. (Mnozí jsou učení lidé, nejčetnější jsou nevzdělaní ==) *mnoho jest učených lidí, nejvíce je nevzdělaných*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 2. (Málokterí jsou moudří, četnější jsou pošetilí ==) *málo jest moudrých, více jest pošetilých*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 3. (Praví přátelé jsou nečetní, lichotníci jsou mnozí, závistiví jsou nejčetnější ==) *pravých přátel jest málo, lichotníků jest mnoho, závistníků jest nejvíce*. (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 4. Mnohá (četná) jsou dobrodini přátel, četnější [jsou dobrodini] rodičů, boží dobrodini však jsou nejčetnější. *Dobrodini přátel jest mnoho, více [jest dobrodini] rodičů, nejvíce však jest božích dobrodini*.

5. (V římském vojstě byli pěšáci četnější než jezdci ==) *v římském vojstě bylo více pěších než jezdců*. — 6. (Lidé chudí jsou mnohem četnější než bohatí ==) *chudých lidí jest mnohem více než bohatých*. — 7. *Ve štěstí člověk má* (četnější nepřátele ==) *více nepřátel než v neštěstí*. — 8. *Nepřátelé usmrtili* (mnohé, četné vojiny ==) *mnoho vojinů velikým množstvím šípů, více [vojinů] poranili*. — 9. *Rodiče prokazují dětem* (četnější dobrodini ==) *více dobrodini než ostatní lidé*. — 10. *V Numidii* (byli nejčetnější lvi ==) *bylo nejvíce lvů; v Arabii byli nejlepši koně*.

11. *V salaminské bitvě* (Peršané byli četnější než Řekové ==) *bylo více Peršanů než Řeků; Řekové měli mnohem menší počet válečných lodí než Peršané*. — 12. *V boji velení více mužů bývá nejškodlivější* (= velmi škodlivé).

13. (Čím nepřátelé budou četnější ==) *čím více nepřátel bude, tím větší bude naše sláva, tím skvělejší [bude] vítězství*. — 14. *Čím ušlechtilější jsi, tím* (četnějším lidem ==) *více lidem se líbíš*;

bus placēs; studē autem placēre nōn plūribus, sed meliōribus! — 15. *Quō plūra discis, eō plūra scis.* — 16. *Plūrēs adōrant sōlem orientem quam occidentem.* — 17. *Plūra faciunt hominēs ē cōnsuētūdine (* kónsvétūdyne) quam ē ratiōne.* — 18. *Procella quantō plūs habet vīrium, tantō minus temporis.* — 19. *Hominēs quō plūra habent, eō ampliōra cupiunt.* — 20. *Multī hominēs plūs temporis in ōtiō quam in negōtiō agunt.* — 21. *Cui plūra beneficia dēbēmus quam Deō?* —

22. *Montānī pauciōrēs concursābant.* — 23. *Complūra sunt genera avium.* — 24. *Militēs complūrium ducum mortem dolēbant; complūrēs ducēs in pugnā necātī sunt.* — 25. *Plērīque militēs vītam servāvērunt.* — 26. *Memoria interitūs complūrium oppidōrum, quae ōlim in nostrā terrā erant, renovātur.* — 27. *Urbs Rōma in complūribus collibus montibusque aedificāta erat, quā forō dīrimēbantur.* — 28. *Castellum complūribus vallīs fossisque cōfirmābātur; intrā valla erant domicilia militum, ex quibus complūra nunc sunt renovāta.* —

12. HODINA.

Slovník (17.—22. úloha).

adiungō, is, ere, 3., a) připřahovati, přivazovati; přidávati; **b)** připojovati, přidružovati; *sē adiungere*, připojiti se, přidružiti se

adiuvō, āre, adiūvi, adiūtum, [aliquem, akus.], podporovati (někoho), pomáhati, poskytovat pomoci, přispívati (někomu, *dativ*); posilovati, povzbuzovati, utvrzovati (někoho); býti na prospěch

adversārius, a, um, 3., protivný, nepřátelský

adversārius, -ārii, m. (II.), protivník, odpůrce; nepřítel (*politický, válečný, na soudě*)

aliēnus, a, um, 3., a) cizí (= *nikoli svůj vlastní*); **b)** cizí (= *nikoli přibuzný*); **c)** cizí, cizokrajný, cizozemský; **d)** cizí (= *smýšlením, náklonností odcižený*), nepřiznivý, nepřející, nepřátelský; **e)** cizí, nepřiměřený, nepřislušný, nepřístojný, nepřihodný, nevhodný

animadvertō, is, ere, 3. [animum advertō], (aliquid, akus.), a)

snaž se však líbiti nikoli (četnějším ==) *více lidem, nýbrž lepším [lidem]!* — 15. (Čím četnějším věcem se učíš ==) *čím více se učíš, tím* (četnější věci ==) *více víš.* — 16. (Četnější lidé ==) *více lidí o pomoc prosí vycházející slunce než zapadající slunce.* — 17. *Lidé činí více věcí ze zvyku než z rozvahy.* — 18. *Bouře čím více síl má, tím méně času [má].* (Smysl: Bouře čím je prudší, tím je kratší.) — 19. *Lidé čím více mají, tím skvělejších věcí si přejí.* — 20. (Mnozí lidé ==) *mnoho lidí ztráví více času v klidu než v práci.* — 21. *Komu děkujeme* (jsme povinni vděčnosti) *za četnější* (více) *dobrodíni než Bohu?*

22. *Horalé* (méně četní ==) *v menším počtu* (v menších tlupách) *se sbíhali.* — 23. *Jest několik* (dosti mnoho) *druhů ptáků.* (Pozorujte rozdíl mezi latinou a češtinou!) — 24. *Vojínové truchleli nad smrtí několika vůdců; několik vůdců v boji bylo zabito.* — 25. *Přemnozí vojínové zachránili (svůj) život.* (Většina vojinů zachránila svůj život.) — 26. *Vzpomínka na zánik (zkázu) několika (dosti mnoho) měst, která kdysi byla v naší zemi, jest obnovována (se obnovuje).* — 27. *Město Řím bylo vystavěno na několika vrších a horách, které forem (náměstím) byly (od sebe) oddělovány.* — 28. *Pevnost několika náspů (valy) a příkopy byla zabezpečována (opevňována); uvnitř náspů byla obydlí vojinů, z nichž několik nyní jest obnoveno.*

mysl, pozornost obraceti (k něčemu); míti, dáti pozor (na něco); všimati si (něčeho); **b)** zpozorovati, znamenati, viděti, spatřiti (něco); **c)** *in aliquem animadvertere*, kárati, trestati, pokutovati (někoho); zakročiti proti někomu

antequam, dříve než; dokud ne
aspectus, ús, m., = *adspectus* (I, 315)

attentus, a, um, 3., **a)** napjatý (pozornosti); pozorný; **b)** dbalý (ze šetrnosti), šetrný, skoupý; **attentē**, napjatě, pozorně, bedlivě

bona, ōrum, n. pl. (II.), (viz I, str. 496), **a)** dobro, dobré věci; blaho; **b)** jmění, statky, bohat-

ství; **c)** [duševní] dobro; nadání, přednost

compleō, ēs, ēre, 2., **a)** plniti, naplňovati; vyplňovati; doplňovati; **b)** naplniti, hustě obsaditi, zabrati; **c)** vyplniti, dokončiti, vykonati; **d)** (o čase:) naplniti, dovršiti, dokonati, prožiti

cōnfidō, is, ere, 3., (alicui, dat.), důvěrovati (někomu), bezpečiti se, spoléhati (na někoho); pevně věřiti, pevně doufati, svou věcí býti jist

dēliberāre, (str. 52), (*cum aliquō dē aliquā rē*), (s někým o něčem) se raditi

dissimilis, e, (viz str. 133)

dūrō, āre, āvi, ātum, 1., [pře-

chodné:] a) činiti tvrdým, tužiti; *b)* tužiti, otužovati, zesilovati; *c)* vydržeti, snést (něco); [*nepřechodné:] d)* býti tvrdý, tvrdnouti; býti zatvrzelý; zatvrditi se; *e)* býti trvanlivý, vytrvávati, setrvávati, vydržeti, trvati, prodlévati, přetrvati

efficiō, is, ere, 3., a) způsobiti, vykonati, učiniti, udělati, provésti, vytvořiti; *b)* (*o rozměru, míře, výnosu, zisku a pod.:*) činiti, obsahovati, obnášeti, vynést; *c)* dokázati, dovoditi; *efficitur* = následuje, plyne, vyplývá; [trpný rod:] *efficior, eris, effici*; [imperat.] *effice! effice!*

ēmendō, āre, āvi, ātum, 1., opravit, napravit, zdokonaliti

ēnuntiō, āre, āvi, ātum, 1., a) vyraziti; *b)* vysloviti, pronést (něco), vypovídati

exiguus, exigua, exiguum, 3., a) těsný, úzký; *b)* nepatrný (= malých rozměrů, malý), omezený; *c)* (*počtem, časem:*) nepatrný, krátký; *d)* nepatrný (*jakostí, účinností*), skrovný; chatrný, slabý

facilis, e, (viz str. 132)

fer! nes! — *ferite!* neste!

ferō, nesu; ferre, nésti

fugiō, is, ere, 3., [viz I, 490], (aliquid, akus.), utikati, prchat (před něčím); unikati (něčemu); stříci se, varovati se (něčeho); vyhýbati se (něčemu)

gerō mē, geris tē, sē gerere, 3., chovati se, vésti si (*nějak*),

počínati si (*nějak*); *sē prō cive gerere*, vésti si jako občan; *bene sē gerere*, dobře se držeti, si vésti (v bitvě)

gracilis, e, (viz str. 133)

humilis, e, (viz str. 133)

iānuā, ae, f. (I.), dveře; *vhod inimica, ae, f. (I.),* nepřítelkyně

inter, (předložka s akus.), (o místě:) mezi (někým, něčím); (o čase:) mezi, za, v, průběhem; inter cēnam, mezi večeří, při večeří; (přeneseně:) mezi, u; inter omnēs cōnstat, všem je známo; (o vespolečnosti:) inter nōs, inter vōs, inter sē, vespolek, navzájem; amāmus inter nōs, milujeme se vespolek; obsidēs inter sē dare, dáti si navzájem rukojmí; monētis inter vōs, napomináte, povzbuzujete se vespolek, mezi sebou, jeden druhého; (pozorujte rozdíl: frātrēs sē amant, bratři se milují, t. j. každý bratr miluje jen sebe; frātrēs inter sē amant, bratři se milují vespolek, t. j. bratři milují jeden druhého); (neříká se však: frātrēs sē inter sē amant, ducēs sibi inter sē obsidēs dant, nýbrž říká se jen: frātrēs inter sē amant, ducēs inter sē obsidēs dant); inter deōs et hominēs interest, jest rozdíl mezi bohy a lidmi

iūdicō, āre, āvi, ātum, 1., a) (*v soudnictví:*) souditi, rozsuzovati, pronášeti rozsudek; odsouditi; *b)* (*o úsudku, mínění:*) pronášeti úsudek; posuzovati, oceňovati (*někoho, něco*); sou-

čiti (o někom, o něčem); **c)** prohlásiti (někoho za někoho, něčím), uznati (někoho za nějakého, něčím)

laudābilis, *e*, 2., chvalitebný, chvályhodný, chvalný; slavný
mandātum, *i*, *n*. (II.), úkol; rozkaz, nařízení; vzkaz, zpráva

maneō, *ēs*, *ēre*, 2., **a)** zůstávati, trvati; **b)** zůstat; potrvati, dochovati se; **c)** čekati (na někoho), očekávati (někoho)

meō, *meāre*, *meāvī*, *meātum*, 1., jíti, choditi

miser, *era*, *erum*, 3., bídný, ubohý, nešťastný; (o věcech:) chudý, nepatrný, špatný, smutný

misericors, *cordis*, 1., milosrdný, útrpný

nātus sum, **a)** narodil jsem se; **b)** jsem zrozen; jsem stvořen (*k něčemu*); jsem určen (*k něčemu*); jsem utvářen; **c)** vyrostl jsem; **d)** (při udání věku:) jsem stár (*kolik let?*); jsem (*kolika*)letý; jest mi (*kolik?*) let; *decem annōs nātus sum*, (jsem stár deset let =) je mi deset let; *quot annōs nātus es?* (kolik let jsi stár =) kolik je ti let? *puer maior novem annōs nātus*, hoch, jemuž je (více než =) přes devět let; *puer minor novem annōs nātus*, hoch mladší než devět let; hoch, jemuž není ještě devět let

nē, (spojka ve větách záporných rozkazovacích), ne! ať ne!

nēve, (připojuje zápornou rozkazovací nebo práci větu k před-

cházející záporné rozkazovací větě, uvedené spojkou »nē«), ani ne! **nē sepelitō nēve ūritō**, nepohřbi(ž) ani nespál!

neque, (připojuje zápornou rozkazovací větu k předcházející kladné rozkazovací větě), (připojuje zápornou rozkazovací větu k předcházející záporné rozkazovací větě, uvedené imperativy »nōlī, nōlīte«), a ne! **nōlī fugere neque mortem timēre**, neprchej a neboj se smrti (ani se neboj smrti)!

nōscō, *is*, *ere*, 3., poznávati, známenati

observō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** pozorovati, dávatí pozor; číhati (*na něco*); **b)** hlídati; **c)** dbáti (*něčeho*), šetřiti (*něčeho*), bedlivě plniti, zachovávatí (*něco*); **d)** ctíti, vážíti si; **e)** hlídati

parcō, *is*, *ere*, 3., (*alicui rei*, dativ), **a)** šetřiti (*něčeho*); spořiti, hospodařiti (*něčím*); **b)** šetřiti, neubližovati, ušetřiti, smilovati se; **c)** zdržovati se (*něčeho*), nechávati (*něčeho*), ustávati (*od něčeho*); vyhýbati se (*něčemu*)

patefaciō, *is*, *ere*, 3., (passiv.: *patefiō*, *patefis*, *patefierī*), (imperat. *patefac*, *patefacite*), **a)** otvírati, činiti přístupným, odkrývati; činiti schůdným; **b)** činiti něco přístupným zrak, odkrývati, odhalovati, objevovati, ukazovati; **c)** vyjevovati, přiváděti na světlo, označovati

perficiō, *is*, *ere*, 3., (passiv.: *perficior*, *eris*, *ī*), (imperat.: *per-*

fice, perficite), **a)** udělati, zhotoviti, vytvořiti; vystavěti, zbudovati; **b)** (úplně) provést, vykonati, vyříditi, uskutečniti; **c)** dokončiti, dokonati, skončiti, dovršiti; dodělati; do-
stavěti; **d)** dokázati, vymoci, způsobiti

petō, is, ere, 3.,

a) směřovati (k něčemu), jíti, ubírat se, spěchat, hnáti se (*někam*); táhnouti, plouti, plaviti se, tihnouti (*někam*); **b)** sahati, mířiti (*na něco*), chápati se (*něčeho*);

c) dorážeti, napadati, útočiti, stíhati, pronásledovati, hroziti; **d)** jíti pro něco, získávati, nabývat, vyhledávati;

e) *petere aliquid*, žádati si, práti si (*něčeho*), toužiti, bažiti, dychtiti (*po něčem*);

f) *petere aliquid ab aliquo*, žádati něčeho od někoho, na někom; žádati za něco, o něco někoho; vyžadovati, požadovati, prositi;

g) ucházeti se (o něco); vyžadovati, vymáhati;

h) vymáhati soudně; žalovati;

i) *petere hostem*, hnáti útokem, útočiti, udeřiti na nepřítele, napadnouti nepřítele; *petere urbem*, ubírat se do města; hnáti se na město; útočiti na město; *petere magistratum*, ucházeti se o úřad; *petere viam, iter*, vydati se na cestu; *petere fugam*, dáti se na útěk, prchati; *petere exemplum ab aliquo, ex aliquā rē*, jíti pro příklad k někomu,

bráti (si) příklad z někoho, z něčeho; *petere aliquem bellō*, válkou někomu hroziti, někoho napadnouti; *ab aliquo pacem petere*, někoho za mír prositi, žádati; *fidem alicuius petere*, hledati ochrany něčí, u někoho; *petere medicinam ab aliquo*, hledati léku, úlevy u někoho

placō, āre, āvī, ātum, 1., a) urovnati, uhladiti; **b)** uklidňovati, uspokojovati, tišiti, mírniti, konejšiti, chlácholiti; **c)** udobřovati, usmířovati; nakloňovati (si), získávati (si); *deōs placāre*, bohy si nakloňovati, uctívati

praecipio, is, ere, 3., a) nařizovati, rozkazovati, prikazovati, předpisovati, povzbuzovati, napomínati; varovati; **b)** poučovati, učiti, dávat naučení

rēctus, a, um, 3., a) rovný, přímý; **b)** správný; **c)** dobrý, spravedlivý, poctivý; *rēctā viā*, přímou cestou, přímo

reprehendō, is, ere, 3., a) ucho-
piti, zadržeti; **b)** kárati

reputō, āre, āvī, ātum, 1., a) vy-
počítati; **b)** *sēcum reputāre*, uvažiti, rozvážiti, promysleti u sebe, v duchu

reus, reī, m. (II.), obžalovaný, vinník

sempiternus, a, um, 3., trvalý, stálý, ustavičný, nepřetržitý, věčný

servāre sē rēbus secundīs (dativ), (I, str. 122), uchrániti se pro příznivé poměry, pro lepší časy

símia, *ae*, f. (I.), opice
sodālīs, *is*, m. (III.), druh, sou-
druh, kamarád, společník
tangō, *is*, *ere*, 3., (*aliquid*), **a)**
dotýkati se (*něčeho*), zasáh-
nouti; **b)** obestříti, obklopiti;
c) stýkati se, sahati až k (*ně-*
čemu), sousediti, hraničiti; **d)**
dojítí, dostoupiti, dostatí se (k
něčemu), vstoupiti, vkročiti;
e) řečí se dotknouti, zmíniti se;
f) jímati, dojmouti, pohnouti;
zachrániti, zasáhnouti
tantum, **a)** tak velice, tolik; tak
daleko, tou měrou; **b)** toliko,
jenom, jediné
ūrō, *ūris*, *ūrere*, 3., **a)** páliť; za-
palovati, zažihati; spalovati;
b) (*duševně*;) páliť vášní, mu-
čiti, rozněcovati žár (*vášně*);
c) trápiť, sužovati, tížiti, tis-
niti
valēre, (I, 172); *valē!* buď zdrav!
buď s Bohem! (při loučení);
valēte! buďte zdraví! buďte
s Bohem!; (v dopisech:) *S.V.B.*
E. E. V. = si valēs, bene est,

ego valeō, jsi-li zdrav, jest do-
bře, já jsem zdrav; *S. V. V.*
G. E. V. = si vōs valētis, gau-
deō, ego valeō, jste-li zdraví,
mám radost, já jsem zdrav

venia, *ae*, f. (I.), **a)** milost, vděk,
přízeň; laskavost, vldnost; **b)**
dovolení, svolení, volnost; **c)**
odpuštění, prominutí; **veniam**
dare, **a)** dáti dovolení, dovoliti,
svoliti, povoliti; **b)** dáti odpuš-
tění, přijmouti na milost, od-
pustiti; **c)** dáti, udělití, pro-
kázati milost; **d)** býti po vůli,
vyhověti, popřáti sluchu

vespa, *ae*, f. (I.), vosa

Vesta (str. 46); *Vestālis*, *e*, 2.,
Vestín, vestálský

virgō Vestālis, *virginis Vestālis*,
(nebo jen: *Vestālis*, *is*, f.), pa-
nenská kněžka Vestina (bo-
hyně Vesty), Vestálka; (Ve-
stálky, jichž bylo šest, bydlely
ve svatyni bohyně Vesty v Ří-
mě a dbaly o to, aby nikdy ne-
vyhasl posvátný oheň na stát-
ním krbu ve svatyni Vestině)

Indicātīvus futūrī II. (exāctī) passīvi.

Oznamovací způsob druhého budoucího
či budoucně skonaleho času rodu trpného.

Indicātīvus futūrī II. (exāctī) passīvi
(oznamovací způsob druhého budoucího času či budoucně
skonaleho času rodu trpného) skládá se z passivního *per-*
fektního participia a z budoucího tvaru pomocného slovesa
»esse«: »erō, eris, erit, erimus, eritis, erunt«.

Zopakujte, co bylo pověděno o futuru II. v této knize na
str. 57 až 61, 64!

Do češtiny se passivní indikativ futura II. překládá bu-

doucím časem sloves dokonavých v rodě trpném. Není tedy často rozdílu v překladu passivního indikativu futura I. a passivního indikativu futura II., ale Čech vždy dobře vycítí, že český tvar, kterým bylo vyjádřeno v češtině latinské futurum II., vyslovuje nejen dokonavý děj budoucí, ale i předčasný děj budoucí, který nastane (se stane) dříve, než se stane budoucí děj věty řídící nebo jiné sousední věty.

V případech, jež uvádím, připojuji k slovesnému tvaru spojky »cum = až«, »sī = jestliže, -li«.

Příklady:

laudāre:	(cum) laudātus erō,	}	{	(až) budu pochválen,
	(cum) laudāta erō,			(až) budu pochválena,
	(cum) laudātum erō,			(až) budu pochváleno,
				(t. j. dříve budu pochválen, potom teprve se stane, co vyslovuje věta řídící neb jiná sousední věta)
ornāre:	(cum) ornātus erō,	}	{	(až) budu ozdoben,
	(cum) ornāta erō,			(až) budu ozdobena,
	(cum) ornātum erō,			(až) budu ozdobeno,
ēducāre:	(cum) educātus erō,	}	{	(až) budu vychován,
	(cum) educāta erō,			(až) budu vychována,
	(cum) educātum erō,			(až) budu vychováno.

Časujte ve všech osobách passivní indikativ futura II. slovesa »laudāre« latinsky a česky!

Singulár:

1. (cum) laudātus, a, um erō	(až) budu	}	pochválen, -a, -o
2. (cum) laudātus, a, um eris	(až) budeš		[t. j. dříve pochválen, -a, -o, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední]
3. (cum) laudātus, a, um erit	(až) bude		

Plurál:

1. (cum) laudāti, ae, a erimus	(až) budeme	}	pochválení, -y, -a
2. (cum) laudāti, ae, a eritis	(až) budete		
3. (cum) laudāti, ae, a erunt	(až) budou		

V tomto spojení se passivní perfektní participium ve větě vždy shoduje s podmětem v rodě, čísle a pádě. Ve větách bezpodmětých je slovesný tvar ve 3. osobě singuláru, passivní perfektní participium jest v singuláru neutra (obdobně jako tomu je v passiv. perf., viz str. 100).

Časujte latinsky a česky passivní indikativ futura II.:

(*sī*) *ēducātus, a, um erō*, (jestliže) budu vychován, -a, -o,
(*sī*) *ōrnātus, a, um erō*, (jestliže) budu ozdoben, -a, -o.

17. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 144!)

1. *Magna praemia militibus tribuentur, cum exercitus hostium superātus erit.* — 2. *Nēmō iūdicābitur, antequam accūsātus erit.* — 3. *Neglegentēs discipulī, ā quibus praecepta parentum et magistrōrum observāta nōn erunt, pūnientur.* — 4. *Eius ducis virtūs laudābitur, ā quō hostēs prōfligātī erunt.* — 5. *Sī hostēs patriae fugātī erunt, omnēs domūs et viae flōribus ōrnābuntur, nam nōs omnēs timōre liberābimur.* — 6. *Vituperābiminī, sī cōnsilia nostra adversāriūs nostrīs ā vōbis ēnūtiāta erunt.* —

*

Určete časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II., k ději řídící věty! Slovesné tvary v indikativu futura II. jsou celé vysazeny polotučně. Počínejte si obdobně, jako jste určovali časový poměr děje každé věty, v níž jest indikativ futura II., k ději řídící věty na str. 64!

13. HODINA.

Zvratné osobní zájmeno.
Prōnōmen persōnāle reflexivum.

Zvratné osobní zájmeno v latině je bezrodé (= užívá se ho bez rozdílu pro všechny tři mluvnické rody), má společný tvar pro jednotlivé pády singuláru a plurálu a nemá ani nominativu ani vokativu — tak jako tomu je v češtině. Skloňuje se:

<i>Sing. a plur.:</i>			<i>Zvratné osobní zájmeno s předložkou:</i>	
<i>N.</i>	—	—	<i>ā sē (abl.)</i>	= od sebe (<i>gen.</i>)
<i>G.</i>	<i>suī</i>	sebe	<i>dē sē (abl.)</i>	= o sobě (<i>lok.</i>)
<i>D.</i>	<i>sibi (sibi)</i>	sobě, si	<i>in sē (abl.)</i>	= v sobě (<i>lok.</i>)
<i>Ak.</i>	<i>sē</i>	sebe, se	<i>ad sē (akus.)</i>	= k sobě (<i>dat.</i>)
<i>V.</i>	—	—	<i>contrā sē (akus.)</i>	= proti sobě (<i>dat.</i>)
<i>Abl.</i>	<i>sē</i>	sebou	<i>sēcum (abl.)</i>	= s sebou (<i>instr.</i>)

Zvratným osobním zájmenem se označuje předmět, který je zároveň podmětem děje.

Rozdíl v užívání zvratného osobního zájmena »*suī, sibi, sē, sē*« v latině a zvratného osobního zájmena »*sebe; sobě, si; sebe, se; sobě; sebou*« v češtině:

<i>V češtině</i>	<i>V latině</i>
klademe zvratné osobní zájmeno při podmětu vyjádřeném <i>kteřoukoliv</i> mluvnickou osobou (první nebo druhou nebo třetí singuláru i plurálu).	klademe zvratné osobní zájmeno jen při podmětu ve <i>třetí</i> osobě, kdežto při podmětu v první osobě položíme příslušný pád osobního zájmena <i>první</i> osoby (<i>ego, nōs</i>), při podmětu ve druhé osobě položíme příslušný pád osobního zájmena <i>druhé</i> osoby (<i>tū, vōs</i>).
<i>Bavím se (já).</i>	<i>Dēlectō mē (akus.).</i>
<i>Bavíš se (ty).</i>	<i>Dēlectās tē (akus.).</i>
<i>Baví se (on, ona, ono).</i>	<i>Dēlectat sē (akus.).</i>
<i>Bavíme se (my).</i>	<i>Dēlectāmus nōs (akus.).</i>
<i>Bavíte se (vy).</i>	<i>Dēlectātis vōs (akus.).</i>
<i>Baví se (oni, ony, ona).</i>	<i>Dēlectant sē (akus.).</i>
(Já) jsem pamětliv <i>sebe</i> . }	<i>Memor sum meī (gen.).</i>
(Já) jsem pamětliva <i>sebe</i> . }	
(Ty) jsi pamětliv <i>sebe</i> . }	<i>Memor es tuī (gen.).</i>
(Ty) jsi pamětliva <i>sebe</i> . }	
(On) jest pamětliv <i>sebe</i> . }	<i>Memor est suī (gen.).</i>
(Ona) jest pamětliva <i>sebe</i> . }	

(My) jsme pamětlivi sebe. }	<i>Memorēs sumus nostrī</i> (gen.).
(My) jsme pamětlivy sebe. }	
(Vy) jste pamětlivi sebe. }	<i>Memorēs estis vestrī</i> (gen.).
(Vy) jste pamětlivy sebe. }	
(Oni) jsou pamětlivi sebe. }	<i>Memorēs sunt suī</i> (gen.).
(Ony) jsou pamětlivy sebe. }	
Škodím sobě, si (já).	<i>Noceō mihi</i> (dat.).
Škodíš sobě, si (ty).	<i>Nocēs tibi</i> (dat.).
(On, ona) škodí sobě, si.	<i>Nocet sibi</i> (dat.).
Škodíme sobě, si (my).	<i>Nocēmus nōbis</i> (dat.).
Škodíte sobě, si (vy).	<i>Nocētis vōbis</i> (dat.).
(Oni, ony) škodí sobě, si.	<i>Nocent sibi</i> (dat.).
Uvažuji u sebe (já).	<i>Reputō mēcum</i> (abl.).
Uvažuješ u sebe (ty).	<i>Reputās tēcum</i> (abl.).
(On, ona) uvažuje u sebe.	<i>Reputat sēcum</i> (abl.).
Uvažujeme u sebe (my).	<i>Reputāmus nōbiscum</i> (abl.).
Uvažujete u sebe (vy).	<i>Reputātis vōbiscum</i> (abl.).
(Oni, ony) uvažují u sebe.	<i>Reputant sēcum</i> (abl.).

Také zvrtná osobní zájmena — podobně jako osobní zájmena (viz str. 4) — se někdy zesilují (mimo gen. sg.), a to:

a) příklonkou »-met«, na př.: »sibimet, sēmet«; (viz na př.: 18. úloha, věta 13., 14.!);

b) zdvojením, na př.: »sēsē«.

Tyto zesílené zájmenné tvary se do češtiny překládají týmiž tvary jako nezesílené zájmenné tvary, avšak mnohdy buď při výslovnosti klademe na ně důraz nebo vhodným slovosledem vytkneme jejich postavení ve větě. Zesíleného tvaru »sēsē« místo akusativu »sē« rádi užívají latinští spisovatelé na př. v tak zvané vazbě akusativu s infinitivem, což připomenu níže.

Genitiv zvrtného osobního zájmena »suī« jest předmětný, nikoli přivlastňovací; na př.:

potentia suī = vláda nad sebou;

vir suī potēns est = muž je mocen sebe, jest pánem nad sebou.

Přeložka »cum« se zakládá za ablativ zvrátného osobního zájmena a tvoří s ním jedno slovo: »*sēcum* = *s sebou*«.

Cvičení.

1. *Fortiter sē¹* (akus.)
gerere.

Fortiter mē gerō.

Fortiter tē geris.

Miles fortiter sē gerit.

Domina fortiter sē gerit.

Fortiter nōs gerimus.

Fortiter vōs geritis.

Militēs fortiter sē gerunt.

Puellae fortiter sē gerunt.

1. Statečně *si* (v češt. dativ) počínati [*si* vésti].

Statečně *si* počínám (*si* vedu).

Statečně *si* počínáš (*si* vedeš).

Vojín *si* počíná (*si* vede) statečně.

Paní *si* počíná (*si* vede) statečně).

Statečně *si* počínáme (*si* vedeme).

Statečně *si* počínáte (*si* vedete).

Vojínové *si* počínají (*si* vedou) statečně.

Dívky *si* počínají (*si* vedou) statečně.

•

2. *Fugae* (dativ) *sē*
(akus.) *mandāre.*

Fugae mē mandāvī.

Fugae tē mandāvistī.

Fugae sē mandāvit.

Fugae nōs mandāvimus.

Fugae vōs mandāvistis.

Fugae sē mandāvērunt.

2. Dávati *se* na útěk.

Dal (dala) jsem *se* na útěk.

Dal (dala) jsi *se* na útěk.

Dal (dala) *se* na útěk.

Dali (daly) jsme *se* na útěk.

Dali (daly) jste *se* na útěk.

Dali (daly) *se* na útěk.

¹⁾ Latiník v tomto rčení klade zájmeno v akus., v češtině se klade zájmeno v dativu.

3. *Puer piger sibi nocet; pueri pigri sibi nocent; puella pigra sibi nocet; puellae pigrae sibi nocent.*

4. *Miles fortis se defendit; milites fortes se defendunt. Puella coronata se ornavit; puellae coronatae se ornauerunt.*

5. *Puer de se narravit; pueri de se narraverunt; puella de se narravit; puellae de se narraverunt.*

6. *Iratus homo sui compos non est; irati homines sui compositi non sunt.*

7. *Tantum sibi vivere turpe est. — Et sibi et scholae onus est discipulus piger.*

3. Líný hoch sobě (si) škodí; líní hoši sobě (si) škodí; líná dívka sobě (si) škodí; líné dívky sobě (si) škodí.

4. Statečný voják se brání; stateční vojínové se brání. Dívka se ozdobila věncem; dívky se ozdobily věnci.

5. Hoch vypravoval o sobě; hoši vypravovali o sobě; dívka vypravovala o sobě; dívky vypravovaly o sobě.

6. Zlostný člověk není sebe mocen; zlostní lidé nejsou sebe mocni.

7. Žítí toliko sobě jest nečestné. — I sobě i škole bremenem jest lenivý žák.

18. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 150!)

1. Nejsem zrozen sobě, nýbrž vlasti; nejsme zrozeni sobě, nýbrž vlasti. — 2. Nikoli učitelé, nýbrž sobě škodíte, líní žáci! — 3. Přítel byl pamětliv nejen sebe, ale i tebe; přátelé byli pamětlivi nejen sebe, ale i vás. — 4. Naše matka více miluje nás než sebe. — 5. V neštěstí hledám úlevu u Boha a u sebe. — 6. Skromností všem sebe doporučuješ; skromností vše sebe doporučujete. — 7. Jelen se brání parohy; jeleni se brání parohy. — 8. Včely a vosy jsou si nepřítelkyněmi. — 9. Špatní se přidružují k špatným, dobří k dobrým. — 10. Zlostní lidé sami sobě nejvíce škodí. — 11. Cizí chyby často přísně káráme, sobě však býváme milosrdnými soudci. Cizí chyby často přísně káráte, sobě však jste byli milosrdnými soudci. — 12. Nesnažíme se líbiti sobě, nýbrž dobrým. — 13. Vytrvejte, druhové, a uchovejte se pro lepší časy (= pro příznivé poměry)! — 14. Já sobě nejvíce škodím prchlivostí. — 15. Právě a věrné přátele si, hochu, zjednávej! Právě a věrné přátele si, hoši, zjednávejte! — 16. Já jsem

zavolal(a) hoča k *sobě*. — 17. Ty jsi zavolal(a) hoča k *sobě*. — 18. Otec zavolal k *sobě* syna, matka zavolala k *sobě* dceru. — 19. My jsme zavolali (zavolaly) hoča k *sobě*. — 20. Vy jste zavolali (zavolaly) hoča k *sobě*. — 21. Otcové zavolali k *sobě* syny, matky zavolaly k *sobě* dcery. — 22. Všechny chyby lidé rádi *sobě* odpouštějí.

14. HODINA.

**Stupňování adjektiv
zakončených v »-ilis«.**
(Viz str. 10, 12, 19, 20!)

Dvojvýchodná adjektiva třetí deklinace, zakončená v pozitivu v nominativu singuláru v »-ilis, -ile«, tvoří komparativ i superlativ pravidelný; (viz str. 10, 12, 19, 20!); na př.:

nōbilis, *nōbile*, 2., vznešený, slavný; (základ:) *nōbil-*; (komparativ:) **nōbīlior**, *nōbīlius*, (genit. komparativu:) *nōbīliōris*, vznešenější, slavnější; (superlativ:) **nōbilissimus**, *nōbilissima*, *nōbilissimum*, nejvznešenější, nejslavnější;

ūtilis, *e*, 2., užitečný, prospěšný; **ūtilior**, *ūtilius*, užitečnější, prospěšnější; **ūtilissimus**, *ūtilissima*, *ūtilissimum*, nejprospěšnější;

fertilis, *e*, 2., úrodný; **fertilior**, *fertilius*, úrodnější; **fertilissimus**, *fertilissima*, *fertilissimum*, nejúrodnější;

laudābilis, *e*, 2., chvályhodný; **laudābīlior**, *laudābīlius*, chvályhodnější; (superlativu toto adjektivum netvoří).

Pouze šest adjektiv zakončených v nom. sing v pozitivu v »-ilis, -ile« **odchylně** tvoří **superlativ** (komparativ těchto šesti adjektiv se tvoří pravidelně); jsou to: *facilis*, *difficilis*, *similis*, *dissimilis*, *humilis*, *gracilis*; superlativ těchto šesti adjektiv jest zakončen v »-illimus, -illima, -illimum«.

facilis, *e*, (I. 435), **a)** snadný, lehký; **b)** snadno dosažitelný, přístupný, povolný, náchylný, ochotný; **c)** příznivý, přívětivý, vlnidný, příjemný, smířlivý; **d)** důvěřivý; lehkomyslný, lehkovážný; *facīlior*, *facīlius*, snazší, snadnější (atd.);

facillimus, *facillima*, *facillimum*, nejsnadnější (atd.);

difficilis, *e*, (I. 434);

difficilior, *difficilius*, nesnadnější = méně snadný; těžší, namáhavější (atd.);

difficillimus, *difficillima*, *difficillimum*, nejněsnadnější = nejméně snadný; nejtěžší (atd.);

similis, *e*, (I. 436);

similior, *similius*, podobnější;

simillimus, *simillima*, *simillimum*, nejpodobnější;

dissimilis, *e*, (I. 434), nepodobný; rozdílný, odlišný, nestejný, různý, jinaký;

dissimilior, *dissimilius*, nepodobnější = méně podobný (atd.);

dissimillimus, *dissimillima*, *dissimillimum*, nejnepodobnější = nejméně podobný (atd.);

humilis, *e*, **a)** nízký; **b)** nízký (rodem, postavením, způsobem života); prostý, nepatrný; **c)** sprostý; **d)** ponížený, pokorný;

humilior, *humilius*, nižší, prostší;

humillimus, *humillima*, *humillimum*, nejnižší, nejprostší;

gracilis, *e*, (I. 435), **a)** hubený, suchý, vytáhlý; **b)** štíhlý, ztepilý, švihný; **c)** jemný, něžný; **d)** prostý, jednoduchý;

gracilior, *gracilius*, štíhlejší (atd.);

gracillimus, *gracillima*, *gracillimum*, nejštíhlejší (atd.).

*

19. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 144!)

1. *Somnus mortis simillimus est.* — 2. *Aliorum vitia vituperare facillimum est, sua autem vitia emendare difficillimum est.* — 3. *Ciceronis filius patri dissimillimus fuit.* — 4. *Eloquentia res est omnium difficillima.* — 5. *Facillime labores non sunt semper gratissimi.* — 6. *Inter omnes bestias simiae hominibus simillimae sunt.* — 7. *Pauperrime et humillime homines saepe sunt feliciores quam divitissimi et nobilissimi.* — 8. *Humillimas casas saepe homines felicissimi habitant.* — 9. *Facillima non sunt semper optima.* — 10. *Labor et voluptas res naturae dissimillimae sunt.* — 11. *Saepe nobis difficillimum est, quod aliis facillimum est.* — 12. *Homines saepe dissimillima optant.* —

15. HODINA.

Rozkazovací způsob.

Imperātivus.

Imperātivus futūri.

Rozkaz, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru a určitým osobám ve 2. osobě plurálu, se vyjadřuje v latině imperativem (rozkazovacím způsobem). (V připojené tabulce označují tento »imperativ« jako »imperativ I.«.)

Zákaz, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru, se vyjadřuje opisem, a to pomocí imperativu »nōlī!« (= nechtěj!), k němuž přistupuje přítomný infinitiv příslušného slovesa; zákaz, daný určitým osobám ve 2. osobě plurálu, se vyjadřuje opisem, a to pomocí imperativu »nōlīte!« (= nechtějte!), k němuž přistupuje přítomný infinitiv příslušného slovesa.

Laudā! Laudāte!

Nōlī laudāre!

Nōlīte laudāre!

Valē! Valēte!

Nōlī mē tangere!

Nōlīte mē tangere!

Chval (*ty*)! Chvalte (*vy*)!

Nechval (*ty*)!

Nechvalte (*vy*)!

Buď zdráv (*ty*)! Buďte
zdrávi (*vy*)!

Nedotýkej se mne (*ty*)!

Nedotýkejte se mne (*vy*)!

Rozkaz, jež jest vykonati v kterékoliv době v budoucnosti, vyslovuje-li se jakýmsi slavnostním způsobem, ve smlouvách, v závětech, v zákonech, v obecných pravidlech životních a pod., často se v latině vyjadřuje »druhým imperativem«, jenž slove »imperātivus futūri«; také zákaz vyslovený jakýmsi slavnostním způsobem v zákonech, ve smlouvách, v závětech, obecných pravidlech životních, přísahách a pod., často se v latině vyjadřuje tímto »druhým imperativem« čili »imperativem futura«, k němuž přistupuje záporka »nē«. »Imperativu futura« se užívá ve 2. a 3. osobě singuláru a ve 2. a 3. osobě plurálu. Do češtiny se latinský »imperativ futura« obvykle překládá tvary rozkazovacího způsobu s příklonkou »-ž«, pokud ovšem jest možno utvořit takovýto tvar od příslušného slovesa; není-li to možné, překládá se »imperativ futura« do češtiny jednoduchým tvarem rozkazovacího způsobu. (V následujících příkladech imperativ futura je vytištěn polotučně. V připojené tabulce a i jinde označujeme »imperativ futura« jako »imperativ II.«.)

Amātō patriam!
Civis patriam amātō!
Amātōte patriam!
Civēs patriam amantō!
Lēx estō brevis!
Lēgēs nē suntō longae!

*Virginēs Vestālēs ignem
sempiternum cūstōdiuntō!*

Dē mē omnia scītō!
Dē nōbis omnia scītōte!

Milujž vlast (*ty*)!
Občan milujž vlast (*on*)!
Milujtež vlast (*vy*)!
Občané milujtež vlast (*oni*)!
Zákon budiž krátký (*on*)!
Zákony nebudtež dlouhé
(*ony*)!

Panny Vestiny (= Vestál-
ky) ostříhejtež věčný
oheň!

O mně věz vše (*ty*)!
O nás vězte vše (*vy*)!

Aktivní a passivní imperativ I. a II.
utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky:

Imperativ:	Osoba, číslo:	K o n j u g a c e			
		I.	II.	III.	IV.
Aktivní imperativ I.	Sg. 2. os.	-ā!	-ē!	-ě!	-ī!
	Pl. 2. os.	-āte!	-ēte!	-ite!	-īte!
Aktivní imperativ II.	Sg. 2. os.	-ātō!	-ētō!	-itō!	-ītō!
	Sg. 3. os.	-ātō!	-ētō!	-itō!	-ītō!
	Pl. 2. os.	-ātōte!	-ētōte!	-itōte!	-ītōte!
	Pl. 3. os.	-antō!	-entō!	-untō!	-iuntō!
	Pl. 3. os., vzor <i>capiō, capere</i> :			-iuntō!	
Passivní imperativ I.	Sg. 2. os.	-āre	-ēre	-ěre	-īre
	Pl. 2. os.	-āminī	-ēminī	-iminī	-īminī
Passivní imperativ II.	Sg. 2. os.	-ātor	-ētor	-itor	-ītor
	Sg. 3. os.	-ātor	-ētor	-itor	-ītor
	Pl. 2. os.	—	—	—	—
	Pl. 3. os.	-antor	-entor	-untor	-iuntor
	Pl. 3. os., vzor <i>capiō, capere</i> :			-iuntor	

Cvičení.

I.

Vocā! Volej (*ty*)!
Vocāte! Volejte (*vy*)!
Vocātō! Volejž (*ty*)!
Vocātō! Volejž (*on, ona, ono*)!
Vocātōte! Volejtež (*vy*)!
Vocantō! Volejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī vocāre! Nevolej (*ty*)!
Nōlīte vocāre! Nevolejte (*vy*)!

II.

Monē! Napomínej (*ty*)!
Monēte! Napomínejte (*vy*)!
Monētō! Napomínejž (*ty*)!
Monētō! Napomínejž (*on, ona, ono*)!
Monētōte! Napomínejtež (*vy*)!
Monentō! Napomínejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī monēre! Nenapomínej (*ty*)!
Nōlīte monēre! Nenapomínejte (*vy*)!

III. a.

Carpe! Trhej (*ty*)!
Carpite! Trhejte (*vy*)!
Carpitō! Trhejž (*ty*)!
Carpitō! Trhejž (*on, ona, ono*)!
Carpitōte! Trhejtež (*vy*)!
Carpuntō! Trhejtež (*oni, ony, ona*)!
Nōlī carpere! Netrhej (*ty*)!
Nōlīte carpere! Netrhejte (*vy*)!

III. b.

Cape! Vezmi (*ty*)!
Capite! Vezměte (*vy*)!
Capitō! Vezmiž (*ty*)!
Capitō! Vezmiž (*on, ona, ono*)!

I.

Laudāre! Buď chválen, (-a, -o), (*ty*)!
Laudāminī! Buďte chváleni, (-y, -a), (*vy*)!
Laudātor! Budiž chválen, (-a, -o), (*ty, on, ona, ono*)!
Laudantor! Buďtež chváleni, (-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

II.

Monēre! Buď napomínán, (-a, -o), (*ty*)!
Monēminī! Buďte napomínáni, (-y, -a), (*vy*)!
Monētor! Budiž napomínán, (-a, -o), (*ty, on, ona, ono*)!
Monentor! Buďtež napomínáni, (-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

III. a.

Carpere! Buď trhán, (-a, -o), (*ty*)!
Carpiminī! Buďte trháni, (-y, -a), (*vy*)!
Carpitor! Budiž trhán, (-a, -o), (*ty, on, ona, ono*)!
Carpuntor! Buďtež trháni, (-y, -a), (*oni, ony, ona*)!

III. b.

Capere! Buď brán, (-a, -o), (*ty*)!
Capiminī! Buďte bráni, (-y, -a), (*vy*)!

Capitôte! Vezmětež *(vy)*!
Capiuntô! Vezmětež *(oni, ony, ona)*!
Nôli capere! Neber *(ty)*!
Nôlite capere! Neberte *(vy)*!

Capitor! Budiž brán, *(-a, -o), (ty, on, ona, ono)*!
Capiuntor! Budťež bráni, *(-y, -a), (oni, ony, ona)*!

IV.

Pûni! Trestej *(ty)*!
Pûnite! Trestejte *(vy)*!
Pûnitô! Trestejž *(ty)*!
Pûnitô! Trestejž *(on, ona, ono)*!
Pûnitôte! Trestejtež *(vy)*!
Pûniuntô! Trestejtež *(oni, ony, ona)*!
Nôli pûnire! Netrestej *(ty)*!
Nôlite pûnire! Netrestejte *(vy)*!

IV.

Pûnire! Bud' trestán, *(-a, -o), (ty)*!
Pûniminî! Bud'te trestáni, *(-y, -a), (vy)*!
Pûnîtor! Budiž trestán, *(-a, -o), (ty, on, ona, ono)*!
Pûniuntor! Budťež trestáni, *(-y, -a), (oni, ony, ona)*!

*

Esse.

Es! Bud' *(ty)*!
Estô! Budiž *(ty)*!
Estô! Budiž *(on, ona, ono)*!

Este! Bud'te *(vy)*!
Estôte! Budťež *(vy)*!
Suntô! Budťež *(oni, ony, ona)*!

Odchyľky.

Dîc! Řekni, pověž *(ty)*!
Dûc! Veď *(ty)*!
Fâc! Čiň *(ty)*!
Fer! Nes *(ty)*!
Dâ! Dej *(ty)*!
Dâtô! Dejž *(ty)*!
Dâtô! Dejž *(on, ona, ono)*!

Dîcite! Řekněte, povězte *(vy)*!
Dûcite! Veďte *(vy)*!
Facite! Čiňte *(vy)*!
Ferte! Neste *(vy)*!
Dâte! Dejte *(vy)*!
Dâtôte! Dejtež *(vy)*!
Dântô! Dejtež *(oni, ony, ona)*!

Složeniny slovesa »facere«:

Effice! Vykonej *(ty)*!
Perfice! Dokonej *(ty)*!
Patefac iānuam! Otevři dveře!

Efficite! Vykonejte *(vy)*!
Perficite! Dokonejte *(vy)*!
Patefacite iānuam! Otevřte dveře!

*

20. úloha.— Přeložte do češtiny! — (Viz str. 151!)

1. *Rectā viā meā!* — 2. *Veniam dā mihi miserō!* — 3. *Narrāte mihi, discipulī, ea, quae dē Rōmānīs iam scītis!* — 4. *Lavāte manūs vestrās!* — 5. *Sī rēctē vivis, nōlī cūrāre verba malōrum!* — 6. *Nōlīte dēspērāre, ego vōs adiuvābō.* — 7. *Nōlīte pugnāre inter vōs!* — 8. *Tāle praemium expectātōte, quālis vester labor erit.* — 9. *Praeceptor interrogātō, discipulī respondentō!* — 10. *Liberī parentēs suōs amantō!* — 11. *Militēs prō patriā pugnātō!* — 12. *Patrem et mātrem, filia, amātō!* — 13. *Patrem et mātrem, filiae, amātōte!* — 14. *Filiae amantō patrem et mātrem!* — 15. *Bellum omnibus viribus parātō!* — 16. *Pater et māter ā liberīs amantor!* —

17. *In omnibus rēbus modum adhibē!* — 18. *Cavē canem!* — 19. *Cīvibus bonīs placēre studēte, puerī!* — 20. *Hoc vās flōribus complēte!* — 21. *Nōlī domī manēre!* — 22. *Nōlī flēre, puella!* — 23. *Nōlīte flēre, puellae!* — 24. *Nōlīte timēre illōs hominēs!* — 25. *Nōn poena, sed lēx retinētō vōs, cīvēs, ab iniūriā!* — 26. *Memoriam cotīdiē exercētōte!* — 27. *Cōsulēs summum iūs habentō, nēminī pārentō!* — 28. *Impiī nē audentō deōrum iram dōnīs plācāre!* — 29. *Memoria cotīdiē exercētor!* —

30. *Nōsce tē ipsum! Nōscite vōs ipsōs!* — 31. *Bibe vinum! Bibite vinum!* — 32. *Hoc praemium accipe! Haec praemia accipite!* — 33. *Diligenter fac, quae praecipio!* — 34. *Diligenter facite, quae praecipimus!* — 35. *Exiguum mūnus, quod amīcus pauper tibi dat, libenter accipitō!* — 36. *Gladiōs vestrōs, iuvenēs, acuīte!* — 37. *Sī prō patriā pugnātis, cīvēs, vitāe vestrae nōlīte parcere!* — 38. *Deōs, quī omnia animadvertunt, nōlī offendere!* — 39. *Reō nōlīte crēdere, iūdicēs!* — 40. *Memoria discipulōrum exercitātiōne acuitōr!* — 41. *Epistulae meae ā vōbis attentē leguntor!* —

42. *Vērum dīc, mala fūgē, bona fāc!* — 43. *Omnēs tuōs sociōs ex urbe, Catilīna, ēdūc!* — 44. *Mandāta perficite, militēs!* —

45. *Supplicum precēs exaudi!* — 46. *Nūntium laetum audīte!* — 47. *Castra diligenter, milītēs, cūstōdīte!* — 48. *Iūdicēs pūniuntō imprōbōs!* — 49. *Imprōbī pūniuntor!* — 50. *Hominem mortuum in urbe nē sepeūtō nēve ūritō!* —

51. *Modestus es [estō], mī fili!* — 52. *Discipulus impiger estō!* — 53. *Impigrī estōte, discipulī!* — 54. *Cīvēs indūstriū suntō!* — 55. *Magistrātuum imperia iūsta suntō iūsqve cīves pārentō!* — 56. *Salūs rei pūblicae suprēma lēx estō!*

(Vyhledejte imperativ v každé větě a určete jeho osobu, číslo a rod!)

11. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 107!)

1. Protože jsi byl příčinlivý, *byl jsi pochválen* od učitele. Příčinlivý hoch *byl pochválen* od učitele. Příčinlivá dívka *byla pochválena* od učitelky. Příčinliví hoši *byli pochváleni* od učitelů. Příčinlivé dívky *byly pochváleny* od učitelky.

2. Naše země *byla zpusťována* mečem a ohněm od nepřátel. Vaše město *bylo zpusťováno* od nepřátel. Naše pole *byla zpusťována* od nepřátel.

3. Proč *jsem byl* od tebe obžalován? Proč *jsme byli* od vás obžalováni? — 4. Malou jiskrou často veliký požár *byl roznícen*, veliké požáry často *byly rozníceny*. — 5. Dívka *byla vzbuzena* ze spánku; dívky *byly vzbuzeny* ze spánku; děti *byly vzbuzeny* ze spánku. — 6. Odpusť tomu, od koho *jsi byl ztýrán* (uražen). Odpusťte těm, od nichž *jste byli ztýráni* (uraženi). — 7. Miltiades, jenž (byl) osvobodil Athény a celé Řecko od perské nadvlády, od svých spoluobčanů ze zrady *byl obžalován a odsouzen*. — 8. Cicero *byl nazván otcem vlasti*, protože (byl) vysvobodil město Řím od zkázy. — 9. Mnozí vojínové bojující v bitvě *byli poraněni*; vítězství udatně bojujících vojáků *bylo oslaveno*; nepřátelé poranění *byli* od našich vojáků *usmrčeni* buď v boji, buď na útěku. — 10. Athénské obci (athénskému státu) zákony *byly dány* Solónem (od Solóná). — 11. Vůdcovou statečností *byli jste*, občané, *zachráněni* z velikého nebezpečství. — 12. Mužnost *byla nazvána* podle muže. — 13. První den měsíce *byl nazván* Kalendy. — 14. Alexandrie, nejslavnější město úrodného Egypta, *byla nazvána* podle jména krále

Alexandra Velikého. — 15. Odpovídejte na to, nač (v lat. bezpředložkový akus. plur.) *jste byli otázáni*. — 16. Jelen *byl zachráněn* z velikého nebezpečí rychlostí štíhlých běhů (noh). — 17. Občané, kteří se (byli) zprotivili (vzepřeli) novým zákonům, *byli potrestáni (pokutováni)* těžkými tresty. — 18. Vůdce byv těžce poraněn v bitvě (vůdce v bitvě těžce poraněný) *byl pohřben* nedaleko od toho místa, na kterém vydechl (vypustil) ducha. — 19. Nepřátelské město bylo dobyto (= nepřátelského města bylo dobyto). — 20. Nepřátelské (branné) zástupy *byly zahnány* na útek. — 21. Péčí dvou Arpiňanů, Maria a Cicerona, římský stát *byl zachráněn*. —

22. V Hispanii *bylo zápaseno* (bylo bojováno, se zápasilo, se bojovalo) po dvě stě let. — 23. U Thermopyl *bylo* dlouho prudce bojováno (se dlouho prudce bojovalo).

24. Aristides, nejspravedlivější muž ze všech, ačkoliv vynikal nezištností, přece *byl potrestán* od Athénanů vyhnanstvím (deseti let =) desítiletým. — 25. Demosthenes a Cicero *byli uznáni* od učenců za vůdce (náčelníky, hlavy) řečníků. — 26. Caesar *byl zabit (zavražděn)* v radnici od spiklenců. — 27. Ezopovo jméno jistě mnohým z vás jest známo; tento vynikající básník byl řecký otrok fryžského původu (= původem Fryg, z Frygie), ale od pána (svého) pro své nadání *byl propuštěn* na svobodu. — 28. Romulus *byl milován* od římského národa (římským národem) pro nesmírné zásluhy jako otec. — 29. Smrti krále Kodra Athény *byly zbaveny* velikého nebezpečí. — 30. Právem střídmost *byla* nazvána matkou (dobrého zdravotního stavu, dobrého zdraví =) zdraví.

*

Indikativ plusquamperfekta jest ve větě 7. (*liberāverat* — dříve osvobodil, potom teprve byl obžalován a odsouzen), v. 8. (*liberāverat* — dříve vysvobodil, potom teprve byl nazván), v. 17. (*repugnāverant* — dříve se zprotivili, potom teprve byli potrestáni), v. 18. (*efflāverat* — dříve vypustil ducha, potom teprve byl pohřben).

Aktivní přítomný participium: *pugnantēs, pugnantium* (v. 9); pasivní perfektní participium: *vulnerāti, vulnerātus* (v. 9., 18.); vazba dvojího nomin. (v. 8., 25., 30), celkový genitiv, genitivus partitivus (v. 24., *omnium*; v. 27., *vestrum*), ablativ vlastnosti, ablativus qualitatis (v. 27., *origine Phrygiā*), bezpodměté věty (v. 22., 23.).

Vazby sloves: *liberāre* (*Athēnās dominātiōne*, v. 7.; *aliquem magnō periculō*, v. 29.); *accūsāre* (*aliquem prōditiōnis*, v. 7.); *appellāre* (v. 12., vazba dvojího nominativu); *interrogāre* (v. 15., *aliquid, tážati se na něco*).

12. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 109!)

1. Osel od otroka jest mrskán, byl mrskán, byl zmrskán, bude (z)mrskán. — 2. Zpustošený chrám jest obnovován (= se obnovuje), byl obnoven, bude obnoven. — 3. Koně od otroků jsou přivazováni, byli přivazováni, byli přivázáni, budou přivázáni. — 4. Dědova nemoc příbuzným jest oznamována (= se oznamuje), byla oznámena, bude oznámena. — 5. Po boji mrtví Germánové byli spalováni a pohřbíváni. Po boji mrtví Germánové byli spáleni a pohřbeni. — 6. Vytrvalostí také dlouho trvající obtíže jsou překonávány (= se překonávají), byly překonávány, byly překonány, budou překoná(vá)ny. — 7. Voda do měst (od Římanů =) Římány byla zaváděna, byla zavedena z potoků blízkých hvozdů. —

8. Pelopidās Thēbās *liberāvit*. Thēbae ā Pelopidā *liberātae sunt*. — 9. Āgēsilaūs Thēbānōs apud Corōnēam *fugāvit*. Thēbānī apud Corōnēam ab Āgēsilaō *fugātī sunt*. — Alexander Magnus diū Tyrum, oppidum Phoenīcae, *oppugnāvit* et tandem *expugnāvit*. Tyrus, Phoenīcae oppidum, diū ab Alexandrō Magnō *oppugnāta* et tandem *expugnāta est*. — 11. Caesaris milītēs multa Galliae oppida *expugnāvērunt*; multa Galliae oppida ā milītibz Caesaris (ā Caesaris milītibz) *expugnāta sunt*. — 12. Pompeius apud Pharsālum ā Caesare *fugātus est*; multī Caesaris milītēs in proeliō *vulnerātī sunt*. — 13. Spartānī Pausaniām *accūsāvērunt* et *damnāvērunt*. Pausaniās ā Spartānīs *accūsātus* et *damnātus est*. — 14. Lacedaemoniī bellō Peloponnēsiacō Atticām *vāstāvērunt*. Bellō Peloponnēsiacō Attica ā Lacedaemoniīs *vāstāta est*. — 15. Rōmānī magnum templum in Capitōliō *aedificāvērunt*. Magnum templum in Capitōliō ā Rōmānīs *aedificātum est*.

13. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 111!)

1. Zdraví jest lepší než veliké bohatství; nejlepším statkem jest zdravá mysl ve zdravém těle. — 2. Hanebný útěk jest horší než čestná smrt (čestné smrti). — 3. Kimon athénský (Athénan Kimon) zmocnil se větší části ostrova Kypru. — 4. Themistokleova (The-

mistoklova) sláva byla nemenší v míru než ve válce. — 5. Nic lepší(ho) není nad ctnost. — 6. Nic horší(ho) není nad falešného přítele. — 7. Dobré knihy pilnému žákovi způsobují větší radost než nejkrásnější hry. — 8. Ze dvou zel vol menší zlo! — 9. Psi jsou nejlepšími strážci velikých stád. — 10. Nejničemnější lidé, nejhorší občané spikli se proti obci. — 11. Mithridates zbudoval největší loďstva a vystrojil největší branné zástupy proti římskému národu. — 12. Římský stát (římská obec) byl zprvu nejmenší, později (potom) největší. — 13. Čteme Ciceronův spis (= knihu) »O nejlepším druhu řečníků«. — 14. Známý jest onen (výrok) mudrce Anacharsida: »Jazyk je i nejlepší i nejhorší část těla.« — 15. Nejhorší druh (osobních) nepřátel jsou vychvalovači (= chválení, vychvalující lidé). — 16. Předstírání lásky jest horší než nenávisť. — 17. V přátelství (není žádná nákaza větší =) není větší nákazy [většího vředu] nad pochlebování [patolizalství]. — 18. (Od zvířat lidé berou větší výhody než škody.) Ze zvířat lidé mají větší prospěchy než škody. — 19. Býti prost viny (provinění) jest největším potěšením. — 20. (Větší část =) většina často vítězí nad lepší částí.

14. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 112!)

1. *Bona exempla meliōra sunt praeceptis* (= *quam praecepta*), *nam bonis exemplis saepe mōrēs etiam pessimōrum hominum corriguntur*. — 2. *In omnibus rēbus optimus est modus*. — 3. *Nihil mendāciō peius, nihil turpius est*. — 4. *Malī librī pessimī adulēscentium comitēs sunt*. — 5. *Sōl multō maior est terrā* (= *quam terra*). — 6. *Sicilia māxima omnium Italiae īnsulārum est*. — 7. *Hibernia dīmidiō minor est Britannīā* (= *quam Britānnia*). — 8. *Dānūvius, Albis, Vultava Bohēmoslovēniae flūmina sunt; hōrum trium flūminum Vultava minimum flūmen est*. — 9. *Rōma minor est Neāpolī* (= *quam Neāpolis*); *Neāpolis māxima omnium Italiae urbium est*. — 10. *T. Pompōnius Atticus optimus Cicerōnis amīcus fuit*. — 11. *Metus futūri malī peior est praesentī malō* (= *quam praesēns malum*). — 12. *Sōl terrā maior, lūna terrā minor est; (sōl maior est quam terra, lūna minor est quam terra); terra maior est quam lūna et minor quam sōl; (terra maior*

lūnā et minor sōle est). — 13. *Vinum quō vetustius, eō melius est.* — 14. *Bona valētūdō māximum bonum omnium cēterārum rērum est.* — 15. *Avārus in nēminem bonus, in sē pessimus est.* — 16. *Bonī librī optimī et fīdissimī puerōrum comitēs sunt.* — 17. *Elephantus omnium terrestrium animālium māximus est; māximum animal terrestre elephantus est.* — 18. *Animus, melior pars nostrī¹, immortalis est.* — 19. *Dē minōribus rēbus apud Germānōs principēs cōsultābant, dē maiōribus rēbus omnēs.* — 20. *África maior est quam Eurōpa, sed minor est quam Asia, quae omnium partium orbis terrārum māxima est; minima omnium partium orbis terrārum Austrālia est.*

15. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 115!)

1. Athénan Miltiades, jehož dŭmyslem roku čtyřstého devadesátého př. Kr. ohromné perské vojsko *bylo* od Řeků *obráceno na útěk* na rovině Maratonské, nedlouho potom *byl* od svých (spolu)občanů *obžalován a pokutován* padesáti talenty, protože (nebyl dobyl =) nedobyl velmi bohatého ostrova Paru, jehož obyvatelé byli v perském vojsku; Athénané, kteří *byli utiskováni* po mnoho let od tyrana Peisistrata a jeho synů, pokládali Miltiada za nebezpečného státu (= pro stát). — 2. Proč jste, dívky, neodpovídali na to, nač *jste byly otázaný?* — 3. Od Athénanů veřejně (jménem obce) byli chváleni ti, kteří *byli usmrceni* v bitvě. — 4. Za druhé punské války Hannibal, který *byl zvolen* punským vojskem za vrchního velitele, uvedl Římany do svrchovaného nebezpečnství. — 5. Kapitolský vrch byl ozdoben nádherným chrámem, který *byl zasvěcen* Jovovi, Junoně a Minervě. — 6. Sokrates, který *byl nazván* Apollinovou věštírnou nejmoudřejším, byl potrestán smrtí od nevděčných občanů. — 7. U Římanů občanským věncem ten byl obdarován, jehož statečností *byl zachráněn* život římského občana, lodním věncem ti byli obdarováni, od nichž *byla dobytá* nepřátelská loď. — 8. Troja, která *byla marně obléhána* od Řeků devět let, desátého roku lsti byla dobytá.

*

¹ gen. plur. zájm. »nōs«.

Dějový poměr: v. 1. dříve vojsko bylo obráceno na útěk, potom teprve byl obžalován a pokutován; občané dříve byli utiskováni, potom teprve pokládali . . . ; v. 2. dívky dříve byly otázaný, potom teprve mohly dáti odpověď; atd. atd.

17. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 127!)

1. Vojínům budou uděleny (*fut. I.*) veliké odměny, až bude přemoženo (*fut. II.*) nepřátelské (*v lat. gen. plur.*) vojsko. — 2. Nikdo nebude souzen (*fut. I.*), dokud nebude obžalován (*fut. II.*). — 3. Nedbalí žáci, od nichž nebudou bedlivě splněna (*fut. II.*) příkázání rodičů a učitelů, budou (po)trestáni (*fut. I.*). — 4. Statečnost toho vůdce bude (po)chválena (*fut. I.*), od něhož nepřátelé budou na hlavu poraženi (*fut. II.*). — 5. Jestliže nepřátelé vlasti budou na útěk zahnáni (*fut. II.*), všechny domy a cesty budou ozdobeny (*fut. I.*) květy, neboť my všichni budeme zbaveni (*fuť. I.*) strachu. — 6. Budete tupeni (kárání) (*fut. I.*), budou-li vyrazeny (*fut. II.*) od vás naše záměry našim protivníkům.

*

19. úloha. — Překlad. — (Viz str. 133!)

1. Spánek jest nejpodobnější smrti. — 2. Haněti poklesky jiných jest nejsnadnější, avšak napravovati své poklesky jest nejněsnadnější (= nejméně snadné). — 3. Ciceronův syn byl nejpodobnější (= nejméně podoben) otci. — 4. Výmluvnost jest věc ze (všech věcí =) všeho nejnejsnadnější (= nejméně snadná). — 5. Nejsnazší práce nejsou vždy nejmilejší. — 6. Mezi všemi zvířaty lidem nejpodobnější jsou opice. — 7. Nejchudší a nejprostší lidé často bývají šťastnější než nejbohatší a nejvznešenější. — 8. V nejprostších (nejnutnějších) chýších často bydlí lidé nejšťastnější. — 9. Nejsnazší věci nebývají vždy nejlepší. — 10. Práce a rozkoš jsou věci [svou] přirozeností [sobě] nejpodobnější [= nejméně podobné]. — 11. Často nám bývá nejméně snadné (= nejněsnadnější), co jest jiným velmi snadné (= nejsnazší). — 12. Lidé si často přejí věci nejméně podobných [= nejpodobnějších].

*

Ústní zkoušky.

Pro ústní zkoušky dospělosti platí tytéž požadavky jako pro kandidáty interní s podotčením, že zvláštní otázky z latinské (resp. řecké) mluvnice — z tvarosloví a skladby — jest kandidátovi dávatí jen tehdy, objeví-li se v jeho písemné zkoušce nebo při ústní zkoušce závažnější neznalosti.

Absolventi reformních reálných gymnasií mají při doplňovací zkoušce dospělosti reálně-gymnasijní z latiny prokázati, že rozšířili své vědomosti jak po stránce četby, tak po stránce literárně-historické na rozsah předpsaný osnovami pro reálná gymnasia.

Ústní zkouška jednoho kandidáta trvej půl hodiny.

Odstoupí-li kandidát od doplňovací zkoušky pro nemoc nebo jinou vážnou příčinu, odkáže se k nejbližšímu zkušebnímu období. Odstoupí-li od zkoušky bez vážné příčiny, musí znovu žádati za připuštění ke zkoušce a zaplatiti dávku za úřední výkon.

Odstoupí-li kandidát při zkoušce, ať písemné, ať ústní, může býti, prokázal-li hrubé nevědomosti, na návrh odborného examinátora na základě usnesení zkušební komise odkázán k nové zkoušce až po roce.

Posudek o výsledku zkoušky.

Při poradě o výsledku ústních zkoušek posoudí examinátoři povšechně kandidátův výkon v tom kterém předměť. Předseda i ostatní členové komise, pokud byli přítomni při zkoušce, mohou k tomu připojití své poznámky. Předseda učiní tak poslední. Poté navrhne examinátor příslušného předmětu známku, přihlížeje k celkové úrovni kandidátových vědomostí.

O návrhu hlasuje ředitel (není-li předsedou), třídní VIII. třídy, examinátor a svědek; každý z nich má právo dáti před hlasováním návrh odchýlný.

Návrh, pro který se vyslovila prostá většina, je přijat. Při rovnosti hlasů rozhoduje předseda.

Známky se zapíší ihned do protokolu.

Kandidát, který při ústní zkoušce nevyhověl, smí opakovati zkoušku zpravidla po půl roce (t. j. v období zimním, konala-li se zkouška v období letním nebo podzimním, jinak v období letním).

Prokázal-li kandidát hrubé nevědomosti, smí opakovati zkoušku až po roce.

Doplňovací zkouška dospělosti může býti opakována jen dvakráte.

Vysvědčení o zkoušce.

Vykonal-li kandidát doplňovací zkoušku dospělosti s úspěchem, jest na originále jeho vysvědčení dospělosti připojití dodatek:

»Poněvadž examinand vykonal před předepsanou zkušební komisí doplňovací zkoušku dospělosti z reálného gymnasia (z gymnasia) podle ministerského výnosu ze dne 31. července 1934, čís. 64.860/II—33, z jazyka latinského (řeckého) s prospěchem (a z úvodu do filosofie s prospěchem), uznává se dospělým k návštěvě vysokých škol v rozsahu vymezeném ministerským nařízením ze dne 29. března 1909, čís. 1907, č. 65 ř. z. (dospělým též k návštěvě universit). Zkouška mu byla povolena výnosem zemské školní rady v (referátu ministerstva školství a národní osvěty v) ze dne čís.«

Tento dodatek budiž opatřen úředním razítkem ústavu a podpisy předsedy zkušební komise, ředitele ústavu a třídního profesora VIII. třídy. Nastal-li by případ uvedený v poslední větě § 5, odst. 4, [t. j. »nevyhoví-li kandidát při předběžné zkoušce z úvodu do filosofie, budiž připuštěn k dalším zkouškám, a k vykonání zkoušky opravné z tohoto předmětu budiž mu povolena lhůta dvou měsíců po vykonání ústní zkoušky dospělosti.«], budiž náležitě vyplněné vysvědčení i s příslušným zkušebním protokolem dodatečně zasláno předsedovi zkušební komise k podpisu.

Doplňovací zkoušky dospělosti absolventů reálék, kteří vykonali úspěšně doplňovací zkoušku dospělosti reformně-reálně-gymnasijní.

O doplňovacích zkouškách dospělosti absolventů reálék, kteří vykonali úspěšně doplňovací zkoušku dospělosti reformně-reálně-gymnasijní, platí i nadále výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. dubna 1932, čís. 33.120/II.

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 4.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

DAT.

Opakování z latinské mluvnice.

Jména zvířat.

Jména zvířat jsou buď obojrodá (*communia*), buď přechylná (*möbika*), buď pospolná (*epicoena*).

Příklady obojrodých jmen zvířat:

bōs, m., býk, vůl; *bōs*, f., kráva; (I, 344);
canis, m., pes; *canis*, f., fena; (I, 351).

Příklady přechylných jmen zvířat:

agnus, m., beránek, jehně; *agna*, f., ovečka; (I, 68);
caper, m., kozel; *capra*, f., koza;
cervus, m., jelen; *cerva*, f., laň; (I, 334);
equus, m., kůň, hřebec; *equa*, f., kobyla, klisna; (I, 69);
gallus, m., kohout; *gallina*, f., slepice;
leō, m., lev; *leona*, f., lvice; (I, 194);
lupus, m., vlk; *lupa*, f., vlčice; (I, 69, 419).

Příklady pospolných jmen zvířat:

Někdy se užívá pro obě pohlaví zvířat jediného tvaru, který má jediný mluvnický rod, někdy mužský rod, někdy ženský rod; tato jména slovou pospolná (*epicoena*).

anas, *anatis*, (vždy f.), »kačer« i »kachna«;
anser, *eris*, (vždy m.), »houser« i »husa«; (I, 334);
aquila, *ae*, (vždy f.), »orel« i »orlice«; (I, 338);
rāna, *ae*, (vždy f.), »žába« i »žabák«; (I, 140);
vulpēs, *is*, (vždy f.), »lišák« i »liška«; (I, 350);
accipiter, m. (I, 460); *cancer*, m. (I, 69); *cicōnia*, f. (I, 390);
columba, f. (I, 461); *corvus*, m. (I, 391); *elephantus*, m. (I, 391);
formica, f. (I, 140); *grūs*, f. (I, 403); *lepus*, m. (I, 392); *lusciniā*, f. (I, 288); *mūs*, m. (I, 354); *passer*, m., vrabec; *pāvō*, m. (I, 463);
tigris, f. (I, 17); *ūrus*, m. (I, 337);
fēlēs nebo *fēlis*, *is*, f., kočka; *vespertiliō*, m., netopýr.

(Má-li se u pospolných jmen zvířat výslovně vyznačiti pohlaví zvířete, připojuje se k pospolnému jménu k označení mužského rodu »*mās* = samec«, k označení ženského rodu »*fēmīna* = samice«; na př. »*vulpēs mās* = lišák«, »*vulpēs fēmīna* = liška«.)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

16. HODINA.

Zvratné přivlastňovací zájmeno.
Prōnōmen possessivum reflexivum.

Zopakujte přivlastňovací zájmena — viz I. díl, str. 153 až 155 a str. 168 až 169!

České zvratné zájmeno přivlastňovací »*svůj, svá, své*« se klade, přivlastňuje-li se jím něco podmětu vyjádřenému *k t e r o u k o l i* mluvnickou osobou (první nebo druhou nebo třetí osobou singuláru i plurálu). Na př.:

Já mám svou knihu. Ty máš svou knihu. On má svou knihu. My máme svou knihu. Vy máte svou knihu. Oni mají svou knihu.

Přivlastňuje-li se českým zájmenem přivlastňovacím »*svůj, svá, své*« něco (nějaká věc, nějaká vlastnost a pod.) podmětu, který jest:

- v 1. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »**meus, mea, meum**«;
- v 2. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »**tuus, tua, tuum**«;

- v 3. osobě sing., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum«;
- v 1. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »noster, nostra, nostrum«;
- v 2. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »vester, vestra, vestrum«;
- v 3. osobě plur., přelož je do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum«.

<i>Čech říká:</i>	<i>Latiník říká:</i>
(Já) mám svou knihu; (já) ctím svého otce.	(Já) mám mou knihu; (já) ctím mého otce.
(Ty) máš svou knihu; (ty) ctíš svého otce.	(Ty) máš tvou knihu; (ty) ctíš tvého otce.
(My) máme svou knihu; (my) ctíme svého otce.	(My) máme naši knihu; (my) ctíme našeho otce.
(Vy) máte svou knihu; (vy) ctíte svého otce.	(Vy) máte vaši knihu; (vy) ctíte vašeho otce.

České zvrtné přivlastňovací zájmeno »svůj, svá, své« se přeloží do latiny přivlastňovacím zájmenem »suus, sua, suum« jen tehdy, přivlastňuje-li se tímto zájmenem něco podmětu vyjádřenému **třetí** osobou singuláru a plurálu.

Já mám <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy).	<i>Ego habeo meum librum (meos librōs).</i>
Ty máš <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy).	<i>Tū habēs tuum librum (tuos librōs).</i>
Bratr má <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Frāter habet suum librum (suos librōs).</i>
Dívka má <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Puella habet suum librum (suos librōs).</i>
My máme <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy).	<i>Nōs habēmus nostrum librum (nostrōs librōs).</i>
Vy máte <i>svou</i> knihu (<i>své</i> knihy).	<i>Vōs habētis vestrum librum (vestrōs librōs).</i>

Hoši mají svou knihu (své knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Pueri habent suum librum (suos librōs).</i>
Dívky mají svou knihu (své knihy). (Podmět jest ve 3. osobě.)	<i>Puellae habent suum librum (suos librōs).</i>

*

Omnia mea mēcum portō.

(Já) vše své (všechny své věci) nosím s sebou.

Omnia tua tēcum portās.

(Ty) vše své (všechny své věci) nosíš s sebou.

Vir sapiēns omnia sua sēcum portat.

Mudrc nosí vše své (všechny své věci) s sebou.

Omnia nostra nōbiscum portāmus.

(My) vše své (všechny své věci) nosíme s sebou.

Omnia vestra vōbiscum portātis.

(Vy) vše své (všechny své věci) nosíte s sebou.

Virī sapientēs omnia sua sēcum portant.

Mudrci nosí vše své (všechny své věci) s sebou.

*

Ego mē dēfendō meā ōrātiōne.

Já se (sebe) hájím svou řečí.

Tū tē dēfendis tuā ōrātiōne.

Ty se (sebe) hájíš svou řečí.

Vir (mulier) sē dēfendit suā ōrātiōne.

Muž (žena) se (sebe) hájí svou řečí.

Nōs nōs dēfendimus nostrā ōrātiōne.

My se (sebe) hájíme svou řečí.

Vōs vōs dēfenditis vestrā ōrātiōne.

Vy se (sebe) hájíte svou řečí.

Virī (mulierēs) sē dēfendunt suā ōrātiōne.

Muži (ženy) se (sebe) hájí svou řečí.

*

17. HODINA.

Opisné stupňování adjektiv.

Adjektiva, která mají v nominativu singuláru pozitivu před koncovkou »-us, -a, -um« samohlásku, na př. *idōne-us*, *ēgregi-us*, *ardu-us*, tvoří komparativ a superlativ k zamezení nelibozvučného styku tří samohlásek opisem, t. j. pomocí příslovce »*magis*« (pro komparativ) a »*māximē*« (pro superlativ), která přistupují k pozitivu.

Komparativ jejich tedy záleží z pozitivu, k němuž se přidá příslovce »*magis*«, superlativ jejich záleží z pozitivu, k němuž se přidá příslovce »*māximē*«.

Tomuto stupňování říkáme »o p i s n é s t u p ň o v á n í«.

Příklady:

idōneus, *idōnea*, *idōneum*, vhodný, příhodný, způsobilý, schopný;
(komparativ:) *magis idōneus*, *magis idōnea*, *magis idōneum*, vhodnější, příhodnější, způsobilejší, schopnější;

(superlativ:) *māximē idōneus*, *māximē idōnea*, *māximē idōneum*, nejvhodnější, nejpříhodnější, nejzpůsobilejší, nejschopnější;

pius, *pia*, *pium*, zbožný;

(komparativ:) *magis pius*, *magis pia*, *magis pium*, zbožnější;

(superlativ:) *māximē pius*, *māximē pia*, *māximē pium*, nejzbožnější;

arduus, *ardua*, *arduum*, příkrý, strmý;

(komparativ:) *magis arduus*, příkřejší, strmější;

(superlativ:) *māximē arduus*, nejpříkřejší, nejstrmější;

ēgregius, *ēgregia*, *ēgregium*, výborný, znamenitý;

(komparativ:) *māgis ēgregius*, znamenitější;

(superlativ:) *māximē ēgregius*, nejznamenitější.

Poznámka:

Adjektiva, zakončená v slabiku »-quus, -qua, quum« (* kvus, kva, kvum), nemají ve výslovnosti před koncovkami »-us, -a, -um« samohlásky a stupňují se tedy pravidelně; na př.:

aequus, *aequa*, *aequum*, rovný, stejný, slušný;

(komparativ:) *aequior*, *aequius*, (* ékvijor, ékvijus), rovnější, slušnější;

(superlativ:) *aequissimus*, *aequissima*, *aequissimum*, nejrovnější, nejslušnější;

antiquus, *antiqua*, *antiquum*, (I, 124);

(komparativ:) *antiquior*, *antiquius*, (* antýkvijor, antýkvijus), starší, starobylejší;

(superlativ:) *antiquissimus*, *antiquissima*, *antiquissimum*, nejstarší, nejstarobylejší.

Opisné stupňování (pomocí příslovčí »*magis*« a »*māximē*«) mají i ta adjektiva, která nevytvorují pravidelného komparativu a superlativu.

Někdy nalézáme u adjektiv zakončených v »-ius, -eus, -uus« i tvary bez opisu (na př. v církevní mariánské písni »*ō piissima*« místo »*ō māximē pia*«), ale v klasické latině se tyto tvary nevyskytují.

21. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 190!)

1. Rád se radím s vámi o *svých* záležitostech. — 2. Kroť *svůj* hněv! Kroťte *svůj* hněv! — 3. Nikdo není spokojen *svým* osudem. — 4. Sobě a *své* udatnosti důvěřujeme. — 5. Vy chválíte *své* věci, my *své* věci. — 6. Vlastenci (= dobří občané) milují *svou* vlast více než sebe.

7. Příliš chválíš *sebe* a *své* dílo; přílišnou chválou škodíš *sobě* a *svému* dílu. — 8. Hajte se ne tak slovy jako *svým* bezúhonným životem! — 9. Druhové, *svou* nečinností nejvíce si (*sobě*) uškodíme. — 10. Svědomitostí a příčinnivostí připravujeme radost *sobě* a *svým* učitelům. — 11. Svědomitostí a příčinnivostí připravujete radost *sobě* a *svým* učitelům. — 12. Děti svědomitostí a příčinnivostí připravují radost *sobě* a *svým* učitelům. — 13. Proč každodenně cvičíš, učiteli, paměť *svých* žáků? Proč každodenně učíte, učitelé, paměť *svých* žáků? — 14. Cti otce *svého* i matku *svou*! Cťte otce *svého* i matku *svou*! — 15. Sebe a

své věci statečně braň! Sebe a své věci statečně braňte! — 16. Na svou udatnost nejvíce spolehněte! — 17. Svou vlast, dobrý občane, více miluj než sebe! — 18. Svou vlast, dobří občané, více milujte než sebe! — 19. Dobří občané milujte svou vlast více než sebe! — 20. Přílišnou chválou svého díla sobě i svému dílu nejvíce jste škodili (škodily).

22. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 191!)

1. Pravá ruka k mnohým věcem jest *schopnější* než levá ruka. — 2. Nejlepší lidé bývají *nejzbožnější*. — 3. Nad štěstí nic není *vtěkavější* (ho). — 4. *Nejnepatrnější* věc často bývá nejméně snadná (= nejněsnadnější). — 5. Železo jest člověku *potřebnější* než zlato a stříbro. — 6. Lidé často bývají *zbožnější* ve štěstí než v neštěstí. — 7. Květiny mají *nejrozmanitější* barvy. — 8. Odměny ne vždy jsou udělovány *nejschopnějším* lidem. — 9. Cvik je *nejznamenitější* učitel. — 10. Zaměstnání mužů jsou *rozmanitější* než žen. — 11. Nad ctnost nic není lepší (ho), nic není *potřebnější* (ho). — 12. Nejchytřejší (velmi chytří) lidé bývají *nejschopnější* (velmi schopní) ke všem zaměstnáním. — 13. Zdali jest vám známo místo, odkud se naskýtá nejkrásnější a *nejskvělejší* pohled na naše město? — 14. Cesty čím jsou *strmější*, tím jsou obtížnější; cesty *nejstrmější* (nejpříkřejší) jsou nejobtížnější. — 15. Železo není nejdražší (nejvzácnější) kov, ale jest *nejpotřebnější*. — 16. Přítomná doba jest *nejvhodnější* ku pomoci.

*

Poznámka: Vypracování 18. úlohy viz str. 174! — Vypracování 20. úlohy viz str. 189!

18. HODINA.

Slovník (23.—30. úloha).

acerrimus, (str. 20)
admodum, (str. 171, 172)
aequus, (str. 149)
aestimāre, (str. 100); *aliquem ex veste aestimāre*, někoho posuzovati podle šatu

Aetna, *ae*, f. (I.), *Etna*, známá sopka a nejvyšší hora na ostrově Sicílii ve východní polovině, vysoká 3279 m, hlavní kráter dosahuje výše asi 3313 metrů; místní název této hory

jest Mongibello, Montagna ; nejstarší ověřená zpráva o výbuchu sopky mluví o výbuchu r. 693 př. Kr., druhý ověřený výbuch byl r. 475 př. Kr.

agere, (I. 500); *decimum annum agō*, jde mi na desátý rok (věku)

Agrigentum, *ī*, n. (II.), Agrigentum, Akragas, jedno z největších měst starého věku na jižním pobřeží sicilském; dle tradice prý bylo založeno r. 582 dorskými osadníky z Gely; (dnešní Girgenti)

altercātiō, *iōnis*, f. (III.), (výměna slov), hádka, váda

altior, *altius*, (str. 12, 13), (I, 109)

angustior, *-ius*; (I, 388)

anima, *ae*, f. (I.), **a)** vání, vánek, vítr; **b)** vzduch (*jako živel*); dech; **c)** dech (*jako podmínka a známka života*); duch, duše; život; **d)** duše (*jako bytost duši opatřená*); **e)** duše zemřelých, stíny mrtvých, mánové

Antōninus, *ī*, m. (II.), Antoninus, (jméno několika římských císařů); *Antōninus Pius*, římský císař r. 138—161 po Kr., naroz. r. 86 po Kr., syn T. Aurelia Fulva, r. 138 adoptován od císaře Hadriana a povýšen za caesara, panovník míru; za něho zlatá doba římského císařství, dbáno spravedlnosti, veliká byla péče jednak o chudinu, jednak o umění a vědy; adoptoval Marka Aurelia Antonina, potomního císaře (r. 161—180 po Kr.);

zemřel r. 161—180 po Kr.; (* *Antō-nŷ-nus*)

antiquus, (str. 149); (I, 124)

appellāre, *1.*, (I, 131)

appellō, *is, ere, 3.*, **a)** přihráněti, přihrnati, zahrnati; **b)** (*v loďnické mluvě:*) přiraziti (loď, s lodí ku břehu), přistávat (s lodí)

arduus, (str. 148); (I, 260)

avāritia, *ae*, f. (I.), **a)** dychtílost; **b)** (dychtílost peněz, jmění), lakota, zíštnost, skoupost, hrabivost, lakomost

biennium, *ii*, n. (II.), dvouletí, dvě léta, dva roky

cārissimus, (str. 42, 172); (I, 110)

Catana, *ae*, f. (I.), Katana, Katanía, město na ostrově Sicílii skoro uprostřed východního pobřeží; podle tradice založeno ionskými osadníky chalkidskými

Catō, *ōnis*, m. (III.), Kato, (příjmení, cognomen v rodu Porciů, *gēns Porcia*); **M. Porcius Catō Maior** (nebo **Cēnsōrius**), Marcus Porcius Kato Starší (Censorius = bývalý censor, censorem byl r. 184 př. Kr., řídil se tu velmi přísnými zásadami), vojevůdce a spisovatel římský, (nar. r. 234, zemřel r. 149 př. Kr.); po svém konsulátě r. 195 spravoval Hispanii a pro svá tamní vítězství triumfoval r. 194. Byl vzorem starořímské přísnosti mravů a prostoty života a odpůrcem rostoucího vlivu hellenistické kultury v Římě po

stránce duchovní i hmotné. Psal jen latinsky. Jeho jediný nám zachovaný spis »O rolnictví« jest nejstarší zachovaná památka latinské prózy. Z dějepisného díla Katonova »Origines« zachovaly se nám jen zlomky. Kato zemřel (r. 149 př. Kr.) nedočkav se pádu Kartaga (r. 146 př. Kr.), o nějž usiloval vši svou politickou činností. Kato byl první prosaický římský spisovatel, který psal latinským jazykem. »Starší (Maior)« se zve na rozdíl od svého pravnuka M. Porcia Katona Utického. — (M. = Marcus, * Marcus.)

causa, (I, 389); *causa colloquiū*, důvod k rozmluvě

celeberrimus, (str. 20)

celerrimus, (str. 20)

centuria, *ae*, f. (I.), [oddíl obsahující počet sto], (*centum* = sto); (*ve vojenství*.) setnina, centurie, ($\frac{1}{100}$ legie, $\frac{1}{10}$ kohorty, $\frac{1}{2}$ manipulu); (*ve politickém smyslu*.) centurie

centuriō, *iōnis*, m. (III.), velitel centurie (setniny), centurio; (*ve legii bylo 60 centurionů*; *byla to vojenská hodnost mezi vojenským tribunem a poddůstojníky*)

circiter (*o přibližném počtu*.) okolo, kolem, asi

clārissimus (str. 19, 42, 172); (I, 110)

columna, *ae*, f., sloup

convenīō, *is*, *ire*, 4., a) scházeti se, shromažďovati se; přichá-

zeti, dostavovati se; b) (*aliquem c.* =) sejíti se, setkati se (s někým); navštíviti (někoho); mluvíti (s někým); c) (*ve jednání*.) shodnouti se, smluviti se; ujednatí, umluvíti (něco); d) přiléhati, hoditi se; e) shodovati se, srovnávati se, snášeti se (s něčím); hoditi se (k něčemu, na někoho), přislušeti (k někomu)

cupere pācem, (I, 489; II, 101), žádati si míru

cursum tenēre, (I, 285), zachovávatí směr (cesty, jízdy, plavby)

dīc! (str. 137)

difficilior, **difficillimus**, (str. 133)

dissimilior, **dissimillimus**, (str. 133)

diū, (I, 179), dlouho, dlouhý čas; ještě dlouho; (již) dávno; **diūtius**, **diutius**, déle, delší čas; (*absol.*.) příliš dlouho, dosti dlouho; **diūtissimē**, **diutissimē**, nejdéle; (*absol.*.) velmi dlouho

dominātus, *ūs*, m. (IV.), a) panství, vláda; *d. Syracūsarum*, (*alicuius rei*), panství, vláda nad Syrakusami, (nad něčím); b) neobmezená vláda, samovláda, tyranství

dūc! (str. 137)

ēgregius, (str. 148); (I, 141)

Q. Ennius, *iī*, m. (II.), **Quintus Ennius**, římský básník, naroz. r. 239 př. Kr. v Rudích v Kalabrii; r. 204 přivedl jej ze Sardinie M. Porcius Cato do Říma, kde si ho oblíbili Scipionové; r. 184 obdržel občanské právo římské od Quinta,

syna M. Fulvia Nobiliora, jehož tažení do Aitolie Q. Ennius oslavil svými verši; Ennius byl první významný římský básník. Psal podle řeckých vzorů dramata, tragédie i komedie. Jeho slávu založilo historické epos »*Annales*« (Le-topisy), líčící v 18 knihách dějiny římské od příchodu Aeneova, z něhož zachováno asi 600 veršů; nepatrné zlomky se zachovaly z jeho didaktických eposů (Epicharmus, Euhemeros, Heduphagetica, Protrepticus), z jeho satir a epigramů.

errāre, (str. 70); (I, 284, 486) .
estō! (str. 137)

exiguus, (str. 122); *magis exiguus, m̄ximē exiguus*, (srv. str. 148)

fac! (str. 137)

facile, (I, 335); *facilius*, snáze, lehčeji; *spīse*; *facillimē*, nej-snáze, nejlehčeji; (*absol.:*) velmi snadno, velmi lehce

facilis, *facilior, facillimus*, (str. 132)

fer! (str. 137 a 122)

fīdē, věrně, upřímně; (I, 124)

frigidus, *frigidior, frigidissimus*; (I, 322)

fulmen, *inis*, n. (III.), blesk

gallīna, *ae*, f. (I.), slepice

grandis, *e*, 2. (III.), **a)** veliký; **b)** vzrostlý, statný; **c)** (*co do věku:*) starý, staříčkový; **d)** (*co do významu:*) důležitý, vážný, významný, znamenitý; **e)** vznešený; **grandis nātū**, starý, staříčkový

gravis, (I, 435); *grave bellum*, krutá válka

Hostilius, *ii*, m. (II.), Hostilius, (rodinné jméno římské); *Tullus Hostilius*, římský král, podle dějepisce Tita Livia v řadě římských králů třetí, nástupce Romula a Numy Pompilia

humilis, (str. 133)

idōneus, (str. 149), (I, 181), **a)** vhodný, schopný, příhodný, způsobilý, schopný; **b)** dostatečný, spolehlivý

immodestus, *a, um*, 3., neskromný, drzý

impigrē, **a)** bedlivě, pilně; **b)** čile, rázně, statečně, odhodlaně, bez váhání; (I, 162)

incautus, *a, um*, 3., **a)** neobezřelý, neopatrný, nemající se na pozoru; **b)** nic netušící; **c)** nechráněný, nezabezpečený

indicō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** udati, učiniti udání, učiniti výpověď, oznámiti; **b)** ukazovati, býti důkazem, prozrazovati; (* *indýkó*)

indicō, *is, ere*, 3., **a)** oznámiti, ohlásiti, vyhlásiti; **b)** ohlásiti jako povinnost, uložit; *bellum indicere*, vyhlásiti, vypověděti válku; (* *indýkó*)

initiō, (str. 87)

inscribō, *is, ere*, 3., **a)** napsati, vepsati; **b)** opatřiti nápisem, popsat; opatřiti titulem, nadepsati (*knihu*)

instituō, *is, ere*, 3., **a)** postavit, vložit (*něco někam*); vystavěti, postavit, zříditi, vytvořiti; **b)** ustanoviti, za-

vésti, zaříditi; **c)** podniknouti, začít, počít (*s něčím*), dáti se (*do něčeho*); **d)** vzdělávati, vyučovati, poučovati

inūtilis, *e*, 2. (III.), **a)** neužitečný, nepotřebný, nehodící se; **b)** škodlivý, nebezpečný

invidia, *ae*, *f.* (I.), závist, nenávist

irrideō, *ēs*, *ēre*, 2., (*aliquem*), posmívati se, vysmívati se (někomu)

iūcundissimus, (str. 42); (I, 124)

lārva, *ae*, *f.* (I.), **a)** (zlý duch zemřelého), strašidlo; **b)** zakuklení, škraboška, kukla, maska (divadelní)

lātissimus, (str. 172); (I, 124)

longior, *-ius*, (str. 10)

loquāx, *ācis*, 1. (III.), povídavý, hovorný, mnohmluvný; žvastavý, prostořeký; (*o žabách*.) skřehotavý; (*o ptácích*.) švitorný; (*kompar.*.) **loquācior** (str. 171)

Macedō, *onis*, *m.* (III.), Makekon; *Macedonēs*, *um*, *m. pl.* (III.), Makedonové, národ bydlící v starověké Makedonii, sev. od Řecka

magis s pozitivem příd. jména, (str. 148); *magis idōneus*, *magis pius*, *magis arduus*, *magis ēgregius*, (str. 148)

maior (nātū), (str. 200, 201)

manipulus, *ī*, *m.* (II.), **a)** hrst, svazek; **b)** (*ve vojenství*.) ozbrojený oddíl, četa; (*v římské legii*.) manipul (= $\frac{1}{30}$ legie, $\frac{1}{3}$ kohorty)

māximē s pozitivem příd. jména, (str. 148); *māximē idōneus*,

māximē arduus, *māximē ēgregius*, (str. 148)

māximus (nātū), (str. 200, 201)

meritō, dle zásluhy, právem, zaslouženě

Messāna, *ae*, *f.* (I.), Messana (Messina), po Palermu a Katanii největší město a přístav na ostrově Sicílii; podle tradice vznikla prý r. 756 př. Kr. jako řecká osada Zanklé; na začátku 5. stol. př. Kr. nazvána prý Messana

minimus (nātū), (str. 200, 201)

minor (nātū), (str. 200, 201)

mollire, (I, 366); *agrōs mollire*, kypřiti pole, role

mundus, *ī*, *m.* (II.), svět, vesmír

Cn. Naevius, *īi*, *m.* (II.), Gnaeus Naevius, epický a dramatický básník římský, původem Latin z Kampanie; účastnil se I. punské války, pro literární útoky na rod Metellů byl uvězněn, kolem r. 204 opustil Řím, zemřel v africké Utice (r. 201 př. Kr.). Jako dramatik zpracovával řecké tragédie a podle řeckých vzorů skládal i první historická dramata z dějin domácích (*fabulae praetextatae*). Hlavní jeho dílo bylo historické epos »Bellum Punicum«, v němž vylíčil saturnským veršem I. punskou válku; z básně později rozdělené v 7 knih se zachovaly jen zlomky. Přes to, že to byla jen veršovaná kronika, má toto dílo význam jako první římské epos z domácích dějin.

[**nātus**, *ūs*, *m.* (IV.)], (vyskytu-

je se jen v abl. sing.:) **nātū**, rodem, věkem; **nātū maior**, **māximus**, **minor**, **minimus**, (str. 200, 201); **nātū grandis** (viz **grandis**)
nē, **a**) ať ne, kéž ne; **b**) kéž (by) ne; **c**) aby ne; **d**) (v *obavných větách*;) aby ne; že; — (viz str. 123, 135, 166, 167, 168, 184, 185)
necessarius, (I, 181); **māximē necessarius**, (str. 148, 172)
nisi, (str. 186, 188); (I, 481)
nōlī! nōlīte! (str. 134); (imperativ 2. os. sing. a 2. os. plur. slovesa: **nōlō**, **nōlle**, **nōlūi**, nechťti)
noster, (str. 146); (I, 168)
Numa Pompilius, **Numae Pompiliū**, m., Numa Pompilius, druhý král římský, podle tradice nástupce Romulův
obscurior, (str. 171); (I, 392)
optimus, (str. 110, 172)
ōra, *ae*, f. (I.), **a**) okraj (něčeho, tvořící hranici); **b**) okraj, hranice světa; **c**) hranice země; území; **d**) hranice souše; pobřeží, břeh; **e**) pás, kraj, krajina
ōtiōsus, *a*, *um*, 3., **a**) nezaměstnaný, nečinný; **b**) zabývající se literární prací, literárně činný; **c**) neúčastníci se politických zápasů, žijící v ústraní; **d**) duševně klidný, bezstarostný; **e**) nudný, zdoluhavý
Panormus, *i*, f. (II.) **Panormus**, město na sev.-záp. pobřeží Sicílie
pars, *partis*, f. (III.), **a**) díl, část; oddíl; kus; **b**) úděl, po-

díl, částka; **c**) účast, účastenství; — **d**) strana; **e**) stránka, věc; — **f**) kraj, končina, území, (země); **g**) strana, směr; — **h**) způsob, druh; **i**) úloha, role divadelní; **j**) úkol, obor, činnost, úřad, povinnost; — **k**) zápasící strana, (v plur. ;) sporné, nepřátelské strany (na soudě, v politice)

parum, (kompar. **minus**, superl. **minimē**), málo, jen málo, ne dosti

passus, *ūs*, m. (IV.), **a**) rozkročení, krok; **b**) (jako *délková míra* :) krok, dvojkrok (= 1,48 m = 5 stopám)

paucissimi, *ae*, *a*, (I, 53, *paucus*), velmi málo (lidí), velmi malý počet (lidí)

pauperrimus, (str. 20)

pendeō, *ēs*, *ēre*, 2., **a**) viseti; **b**) čněti nahore, přečnivati; klenouti se; **c**) čněti, trčeti, strměti; **d**) vězeti, tkviti, lpěti; **e**) záviseti, býti závislý, záležeti (na někom); **f**) lpěti (na někom), lnouti (k někomu), býti oddán; **g**) býti v nejistotě, na rozpacích; býti nejistý, nerozhodný; býti na vážkách

pendō, *is*, *ere*, 3., (I, 408)

peragrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., prochoditi, procházeti, projížděti, procestovati, proputovati, protáhnouti, probíhati; choditi, jezdit (po něčem, někudy)

perdives, *-divitis*, 1. (III.), velmi bohatý, veliký boháč

perdoctus, *a*, *um*, 3., dobře vyučený, velmi učený

pergrātus, *a, um*, 3., velmi milý, velmi příjemný, velmi vítaný
perlūcundus, *a, um*, 3., velmi příjemný, velmi milý

permodestus, *a, um*, 3., velmi skromný; velmi umírněný, zcela mírný; velmi ostýchavý, zcela nesmělý

perpetuus, *-petua, -petuum*, 3., **a)** (*místně:*) nepřetržitý, souvislý; celistvý; **b)** (*časově:*) stálý, ustavičný, neustálý, trvalý, věčný, nekonečný

perrārus, *a, um*, 3., velmi řídký

Philippus, *i, m.* (II.), (* *Fillipus*), Filip(os), (jméno několika makedonských králů; zejména:) Filip II., syn Amyntův, otec Alexandra Velikého, (vládl 359—336 př. Kr.)

pius, *magis pius, m̄ximē pius, (piūssima)*, (str. 148, 149)

Plautus, *i, m.* (II.), Titus Maccius Plautus, (* Makcius), nejznamenitější skladatel komedií v Římě, (naroz. kolem r. 251 př. Kr. v Sarsině v Umbrii, zemřel r. 184 př. Kr.); byl z nízkého rodu. Záhy přišel do Říma, kdež nabyl, jsa divadelním sluhou, jakéhosi jmění, jež však ztratil v obchodě, do něhož se odešel z Říma pustil. Znova se vrátil do Říma a z nouze pracoval u kteréhosi mlynáře, konaje tu těžké práce; přitom složil tři divadelní kusy, které došly takového úspěchu, že se mohl oddat jen spisování komedií. Dramatická činnost dopomohla mu k blahobytu. Plautus

vytrval v ní až do smrti. Byl to básník velmi plodný a nadaný. Ve starověku kolovalo pod Plautovým jménem mnoho veseloher, z nichž učený Markus Terentius Varro prohlásil za přesné a pravé 21 veseloheru. Nás došlo 20 kusů, a to více méně úplné, z 21. komedie máme zlomky. Tyto veselo hry jsou nejstarší úplné památky, jež máme zachovány z římské literatury. Plautovy komedie jsou více nebo méně volně zpracování řeckých předloh, řeckých komedií řeckých skladatelů komedií Démofila, Difila, Filémona a Menandra.

plūrimus, (str. 111, 116, 117)

Pompilius, *iī, m.* (II.), Pompilius, (římské rodové jméno příslušníka rodu Pompiliů); *Numa Pompilius* (viz Numa)

praecō, *ōnis, m.* (III.), hlasatel; vyvolavač (*při dražbě*)

praedulcis, *e*, 2. (III.), přesladký

praepotēns, *-potentis*, 1. (III.), přemocný, velmi mocný

priscus, *a, um*, 3., **a)** dřívější, bývalý, starý; *Tarquinius Priscus*, Tarkvinus Starší; **b)** prastarý, dávný, starodávný, starobylý, starožitný

prōlēs, *prōlis*, *f.* (III.), **a)** mládež, mláďata, děti; **b)** mladé mužstvo; **c)** dítě, mládě; **d)** potomstvo, děti; potomek, dítě (syn, vnuk); **e)** pokolení; **f)** věk

prōrsus, **a)** vpřed, kupředu; **b)** zrovna, přímo, právě; docela,

zcela, dokonce, dočista, na-
 prosto; velmi, tuze; **c)** (*po
 výčtu:*) zkrátka, slovem
prōsum, prōdes, prōdesse, prōfui,
prōfuturus, prospívati, býti
 prospěšný; býti platen, pomo-
 cen; pomáhati
pugnō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** bo-
 jovati; potýkati se, zápasiti;
b) odporovati, vzpírati se, pro-
 tiviti se; **c)** bojovati (o něco),
 usilovati, zasazovati se, sna-
 žiti se, namáhati se; *inter sē*
pugnāre, vespolek bojovati;
 (str. 122, *inter*)
pulcherrimus, (str. 20)
pullus, ī, m. (II.), mládě; k u -
 ř e; (*jako lichotivé oslovení:*)
 kuřátko, ptáček
quisque, quidque, (substantivně);
quisque, quaeque, quodque,
 (adjektivně), každý
requiēscō, is, ere, 3., **a)** dojíti kli-
 du, odpočinku; odpočinouti
 si, zotaviti se; pookřáti; **b)**
 odpočívati
rūmor, ōris, m. (III.), **a)** šumot,
 hukot; pokřik, volání; **b)**
 zvěst, zpráva, p o v ě s t; **c)**
 hlas lidu, veřejné mínění
sacra, sacrōrum, n. (II.), obět,
 bohoslužba (I, 182)
saeculum, ī, n. (II.), **a)** lidský
 věk, pokolení, rod; **b)** věk,
 doba; **c)** století
sāl, salis, m. (III.), **a)** sůl; **b)**
 (slaná voda), moře; **c)** duševní
 bystrost, vtíp; humor; **d)** do-
 brý vkus
sapientissimus (str. 42, 172)
satis est, (str. 7), jest dosti, sta-
 čí, dostačuje

Servius, ii, m. (II.), Servius,
 (římské praenomen, hojně uží-
 vané v rodě Sulpiciů a Clo-
 diů); *Servius Tullius*, podle
 tradice král římský
sī, (spojka podmínková), **a)** jest-
 liže, -li; **b)** jestliže by; -li by;
c) kdyby; (str. 186, 188); (I,
 180); **sī minus**, ne-li
similior, simillimus, (str. 133,
 172); (I, 436)
simplicissimus, (str. 42), (I, 460)
societās, (str. 7), spolek, společ-
 nost
spīritus, ūs, m. (IV.), **a)** vzduch,
 vánek; **b)** dech; **c)** vzdech; **d)**
 d u c h, život; **e)** nadšení; smě-
 lost, odvaha, zmužilost; sebe-
 vědomí; **f)** pýcha, hrdost, na-
 dutost, zpupnost
suntō! (str. 137)
suus, (str. 146); (I, 153)
Tarquinius Priscus, Tarkvinius
 Starší, (podle tradice pátý král
 římský), syn Demarátův; (I,
 294)
temporibus, (str. 86)
tenēre, (I, 272); *cursum tenēre*,
 zachovávatí, dodržovatí, po-
 držovatí směr cesty, (běhu,
 jízdy, plavby)
toga virilis, (I, 436, 444), muž-
 ská toga. — Jinoch římský
 vstupoval 17. rokem věku me-
 zi občany; na znamení toho
 odložil togu s nachovým le-
 mem (*toga praetexta*), kterou
 nosil do té doby, a oblekl muž-
 skou togu, což se dalo za slav-
 nostních obřadů o slavno-
 sti Liberaliů 17. března. Od
 té doby byl povinen vojenskou

službou, která ovšem na konci republiky a za císařství nebyla závaznou; jinoši, zejména ze vznešených rodin, mohli se rozhodnouti buď pro dráhu státnickou nebo vojenskou. Za tím účelem se v tomto životním období jinoši připojovali jednak ke zkušeným právníkům nebo řečníkům, po té odcházeli na vyšší studia filosofická a rétorická do Řecka a jinam, jednak vstupovali do družiny některého vojevůdce a tu se prakticky připravovali pro budoucí své povolání. — Toga byla národní a charakteristický svrchní šat římského občana. Byla hotovena z bílé vlny a měla elipsovitou podobu. Její délka se rovnala asi dvojnásobné šířce. V staré době, kdy v ní chodil Říman i do války, byla oblékána tak, že se jeden konec přehodil přes levé rameno a pak se otočil pevně kolem těla, aby nepřekážel pohybu. Když však Říman do války počal nositi »sagum« a toga se stala oděvem nošeným jen v míru, oblékal ji římský občan tak, že si jeden konec přehodil přes levé rameno dopředu až ke kotníkům, druhý pak konec vedl po zádech a pod pravým ramenem přes prsa a přehodil jej zase přes levé ramě dozadu, takže pravá ruka byla volná a na prsou se utvořil klín. Celé roucho bylo pečlivě skládáno v hojně záhybů a řas.

totiēns (totiēs), (* *totijēns*), tolikrát, tak často

trádō, is, ere, 3., a) odevzdávati, vydávati, podávati, dávati, doručovati; **b)** odváděti, přenechávati, postupovati; **c)** odkazovati, zůstavovati, zanechávati (*jako dědictví*); **d)** odevzdávati, poroučeti (*v ochranu*), svěřovati; **e)** doporučovati, přimlouvati se (za někoho); **f)** vydávati; **g)** svěřiti, pověděti, vypravovati; **h)** zaznamenati, podávati, udávati; **h)** vykládati, přednáseti, učiti, vyučovati

Trāiānus, i, m. (II.), Marcus Ulpius Traianus, znamenitý římský císař r. 98—117 po Kr., (naroz. r. 53 po Kr. z občanských, prostých římských rodičů v římské kolonii Italice v Hispanii, zemřel r. 117 v Selinuntě), r. 91 se stal konsulem, císař M. Cocceius Nerva ho adoptoval a určil za svého nástupce; byl to první Neital na trůně římském, výtečný panovník, pečující o konání spravedlnosti, zakládal města a přístavy, stavěl mosty, lázně, vodovody a chrámy; pronásledoval křesťany, neboť odpírali božské účty císařům a tím se zdáli býti státu nebezpečnými; za vlády tohoto císaře římská říše dosáhla největšího rozsahu.

tribūnus, i, m. (II.), (*za doby královské:*) tribun, náčelník tribue; (*náčelník vojska tribue*); (*za doby republiky:*) **tribūnus**

plēbis, tribun lidu. — Tribunové lidu byli vyšší úředníci plebejští, zřízení r. 494 př. Kr. Úkolem jejich bylo chrániti plebejů proti libovůli patricijských úředníků. S počátku byli 2, pak 5 tribunů lidu, před decemvirátem počet jejich stoupl na 10. Tribunové lidu byli voleni ze svobodných plebejů zprvu v komiciích kuriátních, od r. 471 v komiciích tributních. Intercesse při těchto volbách nebyla přípustná. Na úřad nastupovali tribunové lidu 10. prosince. Úřední místnost byla jim basilika Porciova. Odznakem jejich byla »*subsellia*«, provázeli je »*viātorēs*« (nikoli liktorové). Úřední moc tribunů lidu byla s počátku skrovná, ale časem nabyla — spíše ovšem cestou faktického užívání než cestou zákonných ustanovení — takového rozsahu, že byla ve skutečnosti nejvyšší mocí ve státě, a proto také ji použili Caesar a Augustus k upevnění svého postavení. — Tribunové lidu po dobu svého úřadování byli nedotknutelní (*sacrosancti*). Jejich činnost průběhem času se vyvíjela, až konečně bylo jejich hlavním úkolem a právem: **a)** chrániti plebejů proti všelikému bezpráví (*iūs auxilii*); **b)** zastavovati vykonání rozsudků a čeliti odporem každému opatření veřejné správy (*iūs intercedendi*); **c)** svolá-
vati plebeje do sněmu, zv.

comitia tributa, (*iūs cum plēbe agendi*); **d)** účastniti se schůzí senátu, kdež měli právo »*vetare*« proti usnesením, jež se zdála, že poškozují zájmy plebejů (*iūs cum patribus agendi et sententiam dicendi*); **e)** zatknouti toho, kdo by jim bránil v úředním výkonu (*iūs prēnsiōnis*).

tribūtum, *i*, n. (II.), **a)** daň (z majetku); **b)** daň, dávka, poplatek, tribut (podmaněných zemí); **tribūtum pendere**, platiti daň, tribut

Tullius, *ii*, m. (II.), Tullius, (rodové jméno římské); (za doby královské:) **Servius Tullius**, (podle tradice šestý král římský)

Tullus, *i*, m. (II.), (římské vlastní jméno); **Tullus Hostilius**, (podle tradice třetí král římský)

turpior, (str. 7, *turpis*)

tuus, (str. 145), (I, 153)

utinam, (spojka *přáci*), kéž! ; (**utinam**) ně, kéž ne! — (Viz str. 166, 167, 184, 185)

valēre, (I, 272, 377); *auctoritās alicuius apud aliquem aliquid valet*, něčí vážnost, vliv, váha, něco zmůže, něco platí, má nějakou platnost u někoho

veterrimus, viz *vetus* (str. 107)

vester, (str. 146), (I, 168)

victor, (I, 366, 429); *victor exercitus* = vítězné vojsko

victus, *a*, *um*, 3., přemožen(ý),

poražen(ý), zdolán, zdolaný
virilis, (I, 436); viz *toga virilis*

Konjunktiv.

Vedle indikativu (oznamovacího způsobu) a imperativu (rozkazovacího způsobu) má latina ještě jeden *určitý* slovesný způsob, jenž slove »**konjunktiv**, *coniunctivus*« (česky: spojovací způsob).

Čeština konjunktivu nemá. Latinskému konjunktivu ve francouzštině odpovídá *conditionnel* i *subjonctif*. Také v němčině je konjunktiv (*Möglichkeitsform*).

Konjunktivem se v latině vyslovuje: možnost, neskutečnost, rozvažování (pochybnost, podivení, nevole), přání, žádost, rozkaz a zákaz, připustka — tedy zpravidla děj, jenž není určitý skutečný. Hlavní úkol však latinskému konjunktivu připadá ve větách *vedlejších*. Ve většině vedlejších vět v latině se klade konjunktiv.

Do češtiny se *latinský konjunktiv* překládá někdy *indikativem*, někdy *kondicionálem*, někdy *imperativem*, někdy *různými opisy*.

Postupně se naučíte vhodně překládati do češtiny latinský konjunktiv v jednotlivých druzích vět.

Pamatujte!

V latině jsou **čtyři konjunktivy**:

- a) **konjunktiv přítomní** (*coniunctivus praesentis*),
(konjunktiv přítomného času),
- b) **konjunktiv imperfekta** (*coniunctivus imperfecti*),
(konjunktiv souminulého času),
- c) **konjunktiv perfektní** (*coniunctivus perfecti*),
(konjunktiv minulého času),
- d) **konjunktiv plusquamperfekta** (*coniunctivus plusquamperfecti*), (konjunktiv předminulého času).

Budoucí časy v latině konjunktivu nevytvorují.

Konjunktiv přítomný (přítomný).
Coniunctivus praesentis.

Présentní konjunktiv sloves první, druhé, třetí a čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky (římské číslice v tabulce značí konjugaci):

Présentní konjunktiv. — Činný rod (*actīvum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. a. (<i>carpere</i>)	III. b. (<i>capere</i>)	IV. (<i>audīre</i>)
Sg. 1.	-em	-eam	-am	-iam	-iam
2.	-ēs	-eās	-ās	-iās	-iās
3.	-et	-eat	-at	-iat	-iat
Pl. 1.	-ēmus	-eāmus	-āmus	-iāmus	-iāmus
2.	-ētis	-eātis	-ātis	-iātis	-iātis
3.	-ent	-eant	-ant	-iant	-iant

Présentní konjunktiv. — Trpný rod (*passīvum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. a. (<i>carpere</i>)	III. b. (<i>capere</i>)	IV. (<i>audīre</i>)
Sg. 1.	-er	-ear	-ar	-iar	-iar
2.	-ēris	-eāris	-āris	-iāris	-iāris
3.	-ētur	-eātur	-ātur	-iātur	-iātur
Pl. 1.	-ēmur	-eāmur	-āmur	-iāmur	-iāmur
2.	-ēminī	-eāminī	-āminī	-iāminī	-iāminī
3.	-entur	-eantur	-antur	-iantur	-iantur

**Aktivní a passivní přítomný
konjunktiv sloves I.—IV. konjugace.**
(Slovesné vzory. — Časujte!)

I. konjugace:

<i>Sg.</i> 1. laud-em ať chválím	laud-er ať jsem	} chválen, (-a, -o)
2. laud-ēs ať chválíš	laud-ēris ať jsi	
3. laud-et ať chválí	laud-ētur ať jest	
<i>Pl.</i> 1. laud-ēmus ať chválíme	laud-ēmur ať jsme	} chváleni, (-y, -a)
2. laud-ētis ať chválíte	laud-ēmini ať jste	
3. laud-ent ať chválí	laud-entur ať jsou	

(Vyslovte: * **laudem**, * **laudēs**, * **laudet**, * **laudēmus**, * **laudētys**,
* **laudent.**)

(Vyslovte: * **lauder**, * **laudēris**, * **laudētur**, * **laudēmur**, * **laudē-**
minŷ, * **laudentur.**)

*

II. konjugace:

<i>Sg.</i> 1. dēl-eam ať ničím	dēl-ear ať jsem	} ničén, (-a, -o)
2. dēl-eās ať ničíš	dēl-eāris ať jsi	
3. dēl-eat ať ničí	dēl-eātur ať jest	
<i>Pl.</i> 1. dēl-eāmus ať ničíme	dēl-eāmur ať jsme	} ničeni, (-y, -a)
2. dēl-eātis ať ničíte	dēl-eāmini ať jste	
3. dēl-eant ať ničí	dēl-eantur ať jsou	

(Vyslovte: * **dēleam**, * **dēleās**, * **dēleat**, * **dēleāmus**, * **dēleātys**,
* **dēleant.**)

(Vyslovte: * **dēlear**, * **dēleāris**, * **dēleātur**, * **dēleāmur**, * **dēleāminŷ**,
* **dēleantur.**)

*

III. konjugace. — A:

<i>Sg.</i> 1. carp-am ať trhám	carp-ar ať jsem	} trhán, (-a, -o)
2. carp-ās ať trháš	carp-āris ať jsi	
3. carp-at ať trhá	carp-ātur ať jest	
<i>Pl.</i> 1. carp-āmus ať trháme	carp-āmur ať jsme	} trháni, (-y, -a)
2. carp-ātis ať trháte	carp-āmini ať jste	
3. carp-ant ať trhají	carp-antur ať jsou	

(Vyslovte: **karpam**, * **karpás**, * **karpát**, * **karpámus**, * **karpátys**, * **karpant**.)

(Vyslovte: * **karpár**, * **karpáris**, * **karpátur**, * **karpámur**, * **karpáminý**, * **karpantur**.)

*

III. konjugace. — B:

<i>Sg.</i> 1. cap-iam ať beru	cap-iar ať jsem	} brán, (-a, -o)
2. cap-iās ať bereš	cap-iāris ať jsi	
3. cap-iat ať bere	cap-iātur ať jest	
<i>Pl.</i> 1. cap-iāmus ať bereme	cap-iāmur ať jsme	} bráni, (-y, -a)
2. cap-iātis ať berete	cap-iāmini ať jste	
3. cap-iant ať berou	cap-iantur ať jsou	

(Vyslovte: * **kapijam**, * **kapijás**, * **kapijat**, * **kapijámus**, * **kapijáty**, * **kapijant**.)

(Vyslovte: * **kapijar**, * **kapijāris**, * **kapijātur**, * **kapijámur**, * **kapijāminý**, * **kapijantur**.)

*

IV. konjugace:

<i>Sg.</i> 1. aud-iam ať slyším	aud-iar ať jsem	} slyšen, (-a, -o)
2. aud-iās ať slyšíš	aud-iāris ať jsi	
3. aud-iat ať slyší	aud-iātur ať jest	
<i>Pl.</i> 1. aud-iāmus ať slyšíme	aud-iāmur ať jsme	} slyšeni, (-y, -a)
2. aud-iātis ať slyšíte	aud-iāmini ať jste	
3. aud-iant ať slyší	aud-iantur ať jsou	

(Vyslovte: * **audyjam**, * **audyjás**, * **audyjat**, * **audyjámus**, * **audyjátys**, * **audyjant**.)

(Vyslovte: * **audyjar**, * **audyjāris**, * **audyjātur**, * **audyjámur**, * **audyjāminý**, * **audyjantur**.)

*

Cvičení.

Časujte aktivní a passivní **présentní** konjunktiv těchto sloves:

I. konjugace: *vocāre*, *volati*; *vituperāre*, *kárati*;

II. konjugace: *monēre*, *napomínati*; *exercēre*, *cvičiti*;

- III. A. konjugace: *dūcere*, věsti; *minuere*, zmenšovati;
 III. B. konjugace: *rapīō*, *rapere*, uchvacovati; *cōnspiciō*,
cōnspicere, spatřovati;
 IV. konjugace: *cūstōdīre*, stržici; *ērudīre*, vzdělávati.

•

Sg. 1. *vocem*, (ať volám); 2. *vocēs*; 3. *vocet*. — Pl. 1. *vocāmus*, (ať voláme; volejme!); 2. *vocātis*, (ať voláte); 3. *vocent*, (ať volají).

Sg. 1. *vocer*, (ať jsem volán, -a, -o); 2. *vocēris*; 3. *vocētur*. — Pl. 1. *vocēmur*, (ať jsme voláni; buďme voláni, -y, -a); 2. *vocēminī*, (ať jste voláni, -y, -a); 3. *vocentur*, (ať jsou voláni, -y, -a).

Sg. 1. *vituperem*, (ať kárám); 2. *vituperēs*; 3. *vituperet*. — Pl. 1. *vituperāmus*, (ať káráme; kárejme!); 2. *vituperātis*; 3. *vituperent*.

Sg. *vituperer*, (ať jsem kárán, -a, -o); 2. *vituperēris*; 3. *vituperētur*. — Pl. 1. *vituperēmur*, (ať jsme káráni; buďme káráni, -y, -a!); 2. *vituperēminī*; 3. *vituperentur*.

Sg. 1. *moneam*, (ať napomínám); 2. *moneās*; 3. *moneat*. — Pl. 1. *moneāmus*, (ať napomínáme; napomínejme!); 2. *moneātis*; 3. *moneant*.

Sg. 1. *monear*, (ať jsem napomínán, -a, -o); 2. *moneāris*; 3. *moneātur*. — Pl. 1. *moneāmur*, (ať jsme napomínáni; buďme napomínáni, -y, -a!); 2. *moneāminī*; 3. *moneantur*.

Sg. 1. *exerceam*, (ať cvičím); 2. *exerceās*; 3. *exerceat*. — Pl. 1. *exerceāmus*, (ať cvičíme; cvičme!); 2. *exerceātis*; 3. *exerceant*.

Sg. 1. *exercear*, (ať jsem cvičen, -a, -o); 2. *exerceāris*; 3. *exerceātur*. — Pl. 1. *exerceāmur*, (ať jsme cvičeni; buďme cvičeni, -y, -a!); 2. *exerceāminī*; 3. *exerceantur*.

Sg. 1. *dūcam*, (ať vedu); 2. *dūcās*; 3. *dūcat*. — Pl. 1. *dūcāmus*, (ať vedeme; vedme!); 2. *dūcātis*; 3. *dūcant*.

Sg. 1. *dūcar*, (ať jsem veden, -a, -o); 2. *dūcāris*; 3. *dūcātur*. — Pl. 1. *dūcāmur*, (ať jsme vedeni; buďme vedeni, -y, -a!); 2. *dūcāminī*; 3. *dūcantur*.

Sg. 1. *mīnuam*, (ať zmenšuji); 2. *mīnuās*; 3. *mīnuat*. — Pl. 1. *mīnuāmus*, (ať zmenšujeme; zmenšujme!); 2. *mīnuātis*; 3. *mīnuant*.

Sg. 1. *mīnuar*, (ať jsem zmenšován, -a, -o); 2. *mīnuāris*; 3. *mīnuātur*. — Pl. 1. *mīnuāmur*, (ať jsme zmenšováni; buďme zmenšováni, -y, -a); 2. *mīnuāminī*; 3. *mīnuantur*.

Sg. 1. *rapiam*, (ať uchvacuji); 2. *rapīās*; 3. *rapiat*. — Pl. 1. *rapīāmus*, (ať uchvacujeme; uchvacujme!); 2. *rapīātis*; 3. *rapiant*.

Sg. 1. *rapiar*, (ať jsem uchvacován, -a, -o); 2. *rapiāris*; 3. *rapiātur*.
 --- Pl. 1. *rapiāmur*, (ať jsme uchvacováni; budme uchvacováni, -y, -a!); 2. *rapiāmini*; 3. *rapiantur*.

Sg. 1. *cōnspiciam*, (ať spatřuji); 2. *cōnspiciās*; 3. *cōnspiciat*. —
 Pl. 1. *cōnspiciāmus*, (ať spatřujeme; spatřujme!); 2. *cōnspiciātis*; 3. *cōnspiciant*.

Sg. 1. *cōnspiciar*, (ať jsem spatřován, -a, -o); 2. *cōnspiciāris*; 3. *cōnspiciātur*. — Pl. 1. *cōnspiciāmur*, (ať jsme spatřováni; budme spatřováni, -y, -a!); 2. *cōnspiciāmini*; 3. *cōnspiciantur*.

Sg. 1. *cūstōdiam*, (ať střehu); 2. *cūstōdiās*; 3. *cūstōdiat*. — Pl. 1. *cūstōdiāmus*, (ať střežeme; střežme!); 2. *cūstōdiātis*; 3. *cūstōdiant*.

Sg. 1. *cūstōdiar*, (ať jsem střežen, -a, -o); 2. *cūstōdiāris*; 3. *cūstōdiātur*. — Pl. 1. *cūstōdiāmur*, (ať jsme střeženi; budme střeženi, -y, -a!); 2. *cūstōdiāmini*; 3. *cūstōdiantur*.

Sg. 1. *ērudiam*, (ať vzdělávám); 2. *ērudiās*; 3. *ērudiat*. — Pl. 1. *ērudiāmus*, (ať vzděláváme; vzdělávejme); 2. *ērudiātis*; 3. *ērudiant*.

Sg. 1. *ērudiar*, (ať jsem vzděláván, -a, -o); 2. *ērudiāris*; 3. *ērudiātur*. — Pl. 1. *ērudiāmur*, (ať jsme vzděláváni; budme vzděláváni, -y, -a!); 2. *ērudiāmini*; 3. *ērudiantur*.

Présentní konjunktiv slovesa »esse« a jeho složenin.

Singulár:

1. **sim** (* *sim*) ať jsem
2. **sīs** (* *sīs*) ať jsi
3. **sit** (* *sit*) ať jest

Plurál:

1. sīmus (* <i>sīmus</i>) ať jsme, budme! 2. sītis (* <i>sītis</i>) ať jste 3. sint (* <i>sint</i>) ať jsou	1. sīmus (* <i>sīmus</i>) ať jsme, budme! 2. sītis (* <i>sītis</i>) ať jste 3. sint (* <i>sint</i>) ať jsou

adesse (I, str. 316). — Sg. 1. *adsim*, (ať jsem přítomen, (-a, -o); ať pomáhám; 2. *adsīs*; 3. *adsit*. — Pl. 1. *adsīmus*, (ať jsme přítomni, -y, -a!; ať pomáháme; pomáhejme! pomozme!); 2. *adsītis*; 3. *adsint*.

abesse (I, str. 256). — Sg. 1. *absim*, (ať jsem nepřítomen, vzdálen, -a, -o); 2. *absīs*; 3. *absit*. — Pl. 1. *absīmus*, (ať jsme nepřítomni, vzdáleni; budme nepřítomni, vzdáleni, -y, -a!); 2. *absītis*; 3. *absint*.

dēesse (I, str. 246). — Sg. 1. *dēsim*, (ať scházím, ať chybím); 2. *dēsīs*; 3. *dēsīt*. — Pl. 1. *dēsīmus*, (ať scházíme; scházejme!); 2. *dēsītis*; 3. *dēsint*.

obesse (I, str. 246). — Sg. 1. *obsim*, (ať škodím); 2. *obsīs*; 3. *obsit*. — Pl. 1. *obsīmus*, (ať škodíme; škodme!); 2. *obsītis*; 3. *obsint*.

Jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv?

Latinský přítomný konjunktiv lze přeložiti do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech překládá do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto přítomným konjunktivem (zda přání či rozkaz či zákaz atd. atd.),

b) v jaké větě jest tento přítomný konjunktiv (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a pod.).

V dnešní hodině promluvíme zatím o dvojí platnosti přítomného konjunktivu ve hlavní větě; přítomným konjunktivem se vyslovuje:

I. přání splnitelné či dostižné v přítomnosti; tento konjunktiv slove »**přítomný (přítomný) konjunktiv přací**« (*coniunctivus optativus potentiālis praesentis*);

II. rozkaz a zákaz.

Přítomný konjunktiv přací. (*Coniunctivus optativus praesentis*.)

Utinam laudem!		Kéž chválím!
Utinam nē laudem! }		Kéž nechválím!
Nē laudem!	}	
Utinam lauder!		Kéž jsem chválen, (-a, -o)!
Utinam nē lauder! }		Kéž nejsem chválen, (-a, -o)!
Nē lauder!	}	
Utinam sim!		Kéž jsem!
Utinam nē sim! }		Kéž nejsem!
Nē sim!	}	
Nē sis!		{ Kéž nejsi! Ať nejsi!
		{ Nebuď! Nebuď!

Přítomným konjunktivem se vyslovuje přání, a to přání *splnitelné (dostižné) v přítomnosti*. Odtud je název tohoto konjunktivu »**k o n j u n k t i v p ř á c í**« (*coniunctivus optativus*). --- (Viz str. 216 až 218!)

Konjunktiv práci se často opírá o částice »**utinam** — *kěž!*«, »**utinam nē** — *kěž ne!*«, »**nē** — *kěž ne!*«.

Klade-li se u konjunktivu práciho zápornka, klade se zápornka »**nē**«.

Do češtiny se tento konjunktiv obyčejně překládá českým přítomným indikativem slovesa, k němuž přistupuje částice »**kěž!**« (při záporu: »**kěž ne!**«).

Rozkaz a zákaz vyjádřený přesentním konjunktivem.

1. Rozkaz a zákaz, daný určité druhé osobě, se vyslovuje *imperativem*.

Všeobecný (všeobecně platný) pak rozkaz a zákaz, daný druhé osobě, se vyslovuje **přesentním konjunktivem**. Klade-li se zápornka, klade se zápornka »**nē**«. Do češtiny se tento konjunktiv překládá buď imperativem, buď indikativem, který se opírá o částice »**ať!** **nechť!**«.

Imperativ. Rozkaz, zákaz daný určité osobě:	Přesentní konjunktiv. Rozkaz, zákaz všeobecně platný:
Laudā! Chval!	Laudēs! Chval! Nechť (ať) chválíš!
Laudāte! Chvalte!	Laudētis! Chvalte! Nechť (ať) chválíte!
Nōlī laudāre! Nechval!	Nē laudēs! Nechval! Nechť (ať) nechválíš!
Nōlite laudāre! Nechvalte!	Nē laudētis! Nechvalte! Nechť (ať) nechválíte!
Es (estō) cīvis bonus! Buď (budiž) dobrým občanem!	Sīs bonus cīvis! Buď dobrým občanem! Nechť (ať) jsi dobrým občanem! (Rozkaz všeobecně platný; = lidé, buďte dobrými ob- čany!)

*

2. Rozkaz a zákaz, daný více osobám v první osobě **plurálu**, se v latině vysloví **présentním konjunktivem**; (latina nemá první osoby plurálu imperativu). Tento rozkaz (zákaz) má zpravidla význam vybídky a proto se tento konjunktiv nazývá »**k o n j u n k t i v v y b í z e c í**« (*coniunctivus hortativus*). Klade-li se tu zápornka, klade se zápornka »**ně**«.

Laudēmus bonōs civēs!

Amēmus patriam!

Nē laudēmus malum hominem!

Chvalme dobré občany!

Milujme vlast!

Nechvalme zlého člověka!

*

3. Mírný rozkaz (zákaz), daný jedné osobě ve **třetí osobě singuláru**, více osobám ve **třetí osobě plurálu**, vyjádří se v latině **présentním konjunktivem**, jež překládáme do češtiny indikativem, k němuž přidáme částice »**ať! nechť!**« a **j**.

Klade-li se tu zápornka, klade se zápornka »**ně**«.

Magister laudet bonōs pueros!

Bonī civēs malōs civēs nē laudent!

Ať (nechť) učitel chválí dobré hochy!

Ať (nechť) dobří občané nechválí špatných občanů!¹

[Konjunktiv, vyslovující rozkaz, slove »**k o n j u n k t i v r o z k a z o v a c í**« (*coniunctivus iussivus*); konjunktiv, vyslovující zákaz, slove »**k o n j u n k t i v z a b r a ň o v a c í**« (*coniunctivus prohibitivus*).] (Viz str. 134 a násl.; str. 218, 219!)

23. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 192!)

I. — 1. Vivat, crēscat, flōreat patria nostra! — 2. Dī tibi dent, quod optās. — 3. Dīs sacra nostra placeant! — 4. Concordia nostra perpetua sit! — 5. Hodīē, Lūcī, togā virilē induēris; dī tibi, mī fili, semper faveant! — 6. Re-

¹ V lat. akus., v češt. genit. zápor.

quiēscat in pāce! Requiēscant in pāce! — 7. Dī nōbis in hōc periculō adsint!

8. Utinam memoriam tuam cotīdiē exerceās! — 9. Utinam dī tē, animae dīmīdium meae, servent! — 10. Discipulī utinam parentibus et magistrīs obtemperent! — 11. Utinam sociī nōbis auxilia mittant! — 12. Utinam, Gāi, dux sapiēns sis! — 13. Utinam omnia scelera pūnianur!

II. — *14. Ōrāmus; ōrēmus! — 15. Ōrēmus et labōrēmus! — 16. Laudēmus optimōs! — 17. Hominēs nē ex veste aestimēmus! — 18. Pugnēmus nōn inter nōs, sed cum hostibus patriae nostrae! — 19. Miserōs adiuvēmus! — 20. Amēmus patriam! — 21. Nē diūtius maneāmus! — 22. Impiī nē plācāre audeant dōnīs deōs! — 23. Gaudeāmus igitur, iuvenēs dum sumus, post iūcundam iuventūtem, post molestam senectūtem nōs habēbit humus. — 24. Virīs bonīs placēre studeāmus! — 25. Pāreāmus magistrātibus et lēgibus, quās magistrātūs rei pūblicae dedērunt. — 26. Exercitūi victōri grātiās agāmus! — 27. Urbem condāmus, sacra et lēgēs instituāmus! — 28. Nē vānīs rūmōribus crēdāmus! — 28. Nē idem totiēns dicāmus! — 30. Teneāmus cursum neque ea sīgna audiāmus, quae receptū canunt. — 31. Nē difficilia optēmus! — 32. Amīcī sumus; amīcī sīmus! Amīcīs semper adsīmus! — 33. Nē sīmus ōtiōsī! — 34. Errantī viām monstrēmus! — 35. In rēbus secundīs superbiam fugiāmus!*

*

Časujte aktivní, kde to možno i passivní présentní konjunktiv sloves, která se v těchto větách vyskytují v přítomném konjunktivu! Jsou to: *vivere*, 3.; *crēscere*, 3.; *flōrēre*, 2., *dare*, 1.; *placēre*, 2.; *esse*; *favēre*, 2.; *requiēscere*, 3.; *adesse*; *exercēre*, 2.; *servāre*, 1.; *obtemperāre*, 1.; *mittere*, 3.; *pūnīre*, 3.; *ōrāre*, 1.; *labōrāre*, 1.; *aestimāre*, 1., *pugnāre*, 1.; *adiuvāre*, 1.; *amāre*, 1.; *manēre*, 2.; *audēre*, 2.; *gaudēre*, 2., *studēre*, 2.; *pārēre*, 2.; *agere*, 3.; *condere*, 3.; *instituere*, 3.; *crēdere*, 3.; *dicere*, 3.; *tenēre*, 2.; *audīre*, 4.; *optāre*, 1.; *mōnstrāre*, 1.; *fugere*, 3.

*

24. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 204!)

1. Necht' jsou žáci vždy pozorní! — 2. Hoch nebudiž (= ať není) nečinný! — 3. Pokrmy necht' jsou kořeněny (buďte kořeněny) soli! — 4. Necht' se všichni sejdou (shromáždí) a dokončí své práce! — 5. Necht' (ať) se vaše paměť každodenně cvičí (= necht' jest cvičena)! — 6. Ať jsou bedlivě vámi čtena díla starých spisovatelů i řeckých i římských! — 7. Necht' jest vlast hájena občany! — 8. Přemožení necht' platí válečnou daň! — 9. Má-li tvůj bratr důvod k rozmluvě, necht' přijde ke mně! — 10. Ať vyvedou setníci legii z tábora! — 11. Ať jest slyšena (budiž slyšena) také druhá strana! — 12. Necht' žáci čtou užitečné knihy! — 13. Tuto knihu necht' má (mějž) ten, jemuž se bude líbiti. — 14. Každý necht' poznává svou přirozenou povahu (své nadání, své schopnosti)!

25. úloha. — (Viz str. 205!)

Časujte aktivní a passivní indikativ futura I. a aktivní a passivní přítomný konjunktiv těchto sloves třetí a čtvrté konjugace: *»dūcere, rapere, vincere, vincire«*! Povězte, v které osobě je stejný tvar a v kterých osobách se liší indikativ futura I. od přítomného konjunktivu sloves třetí a čtvrté konjugace!

19. HODINA.

Absolutní komparativ.

Latinský komparativ někdy jest položen bez zřejmého přirovnání k označení větší míry některé vlastnosti než tomu jest obvykle. Tento komparativ — (po němž nenásleduje ani ablativ srovnávací ani spojka *quam*) — slove »absolutní (naprostý) k o m p a r a t i v« a překládá se do češtiny *positivem přídavného jména* s příslovci »příliš, nadmíru, poněkud, trochu, tuze« a j.

Příklady:

<i>Senectūs loquācior</i>	== příliš hovorné stáří;
<i>mōns altior</i>	== příliš vysoká hora;
<i>sermō longior</i>	== příliš obširná řeč;
<i>angustiōrēs finēs habēre</i>	== míti příliš úzké území;
<i>hiems frigidior</i>	== zima příliš, nadmíru studená;
<i>maior altercātiō</i>	== nadmíru veliká, zuřivá hádka;
<i>locus obscurior</i>	== značně nejasné, značně nesrozumitelné místo;
turpior <i>vīta</i>	== příliš potupný, příliš necudný život;
clārior	== příliš, nadmíru slavný; dosti proslulý.

Jak se vyjádří v latině velmi vysoký stupeň vlastnosti?

Velmi vysoký stupeň vlastnosti se vyjádří:

- a) pozitivem adjektiva, k němuž přistoupí předpony »per-«, »prae-«,
- b) pozitivem adjektiva s příslovci: »**admodum**, nadmíru, velmi, tuze; **valdē**, velmi, tuze; **magnopere**, velmi, velice; **plānē**, úplně, zcela; **prōrsus**, přímo, docela; **mīrē**, podivuhodně, nápadně; **mīrificē**, podivuhodně, neobyčejně« a j.;
- c) elativem (*viz dále!*).

Příklady:

pergrātus, velmi milý; *perdoctus*, velmi učený; *perdīves*, velmi bohatý, veliký boháč; *periūcundus*, velmi příjemný; *permodestus*, velmi skromný; *perrārus*, velmi řídký; *praeclārus*, velmi slavný, přeslavný; *praedulcis*, přesladký; *praepotēns*, velmi mocný, přemocný; a j.

Elativ.

Latinský superlativ někdy jest absolutní (naprostý), t. j. jest položen bez zřejmého přirovnání a neznačí *nejvyšší* stupeň vlastnosti, nýbrž pouze *velmi vysoký* stupeň vlastnosti. Tento superlativ slove **elativ** a do češtiny se překládá:

a) positivem adjektiva, k ně-
muž přistoupí předpony »**pře-**«,
»**roz-**«, »**pra-**«, »**vele-**«.

b) positivem adjektiva s pří-
slovci »**velmi**«, »**velice**«, »**náramně**«,
»**nanejvýše**«, »**zcela**« a j.

Vir sapientissimus	$\left\{ \begin{array}{l} = 1. \text{ nejumoudřejší muž;} \\ = 2. a) \text{ velemoudrý, přemoudrý} \\ \text{muž;} \\ = 2. b) \text{ velmi moudrý muž;} \end{array} \right.$
Amicus carissimus	$\left\{ \begin{array}{l} = 1. \text{ nejdražší přítel.} \\ = 2. a) \text{ předrahý, rozmilý přítel;} \\ = 2. b) \text{ velmi drahý, velmi milý} \\ \text{přítel;} \end{array} \right.$

Flūmen lātissimum = 1. nejširší řeka; 2. b) velmi široká řeka.

Tempora veterrima = 1. nejstarší časy; 2. a) prastaré časy, pradávné doby.

Homō tuī simillimus = 1. člověk nejpodobnější tobě; 2. b) člověk tobě velmi, velice, náramně, zcela podobný.

Opera clārissima = 1. nejslavnější díla; 2. a) přeslavná, veleslavná díla; 2. b) velmi slavná díla.

Dux optimus = 1. nejlepší vůdce; 2. b) velmi dobrý vůdce.

Rēs māximē necessāria = 1. nejpotřebnější věc; 2. b) velmi potřebná věc.

U některých adjektiv elativ nelze vyjádřiti superlativním tvarem, nýbrž positivem s příslovcem »**admodum**«; na př.: velmi mladý = *admodum adulēscēns*.

26. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 206!)

1. *Respōnsum tuum brevius fuit.* — 2. *Cacūmina altiōrum arborum fulmine saepe tanguntur.* — 3. *Vita hominum brevior est.* — 4. *Mors hominum fēliciōrum nōn semper beāta est.* — 5. *Adulēscētēs interdum immodestiōrēs sunt.* 6. *Frātris epistula brevior erat.* — 7. *Puerī saepe incautiorēs sunt.* — 8. *Hiems asperior erat.*

27. úloha. — (Viz str. 206, 207!)

Určete, kolikery a který tvar jsou tato slova: »educant, educunt, educunt; indicamus, indicemus; pendent; appellatur; duci«!

Je-li zde uvedené slovo jmenný tvar, stanovte pád a číslo a připojte nominativ singuláru! Je-li zde uvedené slovo slovesný tvar, stanovte způsob, čas, rod, po případě osobu a číslo, a připojte aktivní přítomný infinitiv tohoto slovesa s označením konjugace! Dlouhé samohlásky označte znamením délky a slovo správně vyslovte! Připojte, pokud možno, český překlad!

Přečtěte správně tyto věty (označte samohlásky znamením délky) a přeložte je do češtiny:

1. *Multa mala de hac arbore pendent.* — 2. *Hostes tributum a nobis postulatum non pendent.* — 3. *Hostibus bellum indicemus.* — 4. *Proditionem magistratibus indicemus!* — 5. *Etiam bestiae prolem suam educant; quam diligenter gallinae pullos educunt!* — 6. *Centuriones milites ex castris educant.* — 7. *Dux noster pater patriae appelletur.* — 8. *Classis tempestate ad oras vestras appelletur.*

28. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 208!)

1. *Hiems frigidissima erat.* — 2. *Hortus tuī patris pulcherrimus est.* — 3. *Somnus mortī simillimus est.* — 4. *Aetna mōns altissimus est.* — 5. *Dux cum paucissimīs militibus vitam celerrimā fugā servāvit.* — 6. *Plūrimae avēs hieme āvolant.* — 7. *Maiōrum opera plūrima et celeberrima sunt.* — 8. *Plūrimae Graeciae civitātēs liberae erant.* — 9. *Aquilae celeritāte et ācerriam sēnsū oculōrum omnēs avēs superant.* — 10. *Incolae multārum regiōnum pauperimī et infēlicissimī sunt.* — 11. *Liberī parentibus saepe dissimillimī sunt.* — 12. *Maiōrēs nostrī māximē pū erant.* — 13. *Minima rēs saepe est causa māximōrum malōrum.* —

14. *Hominum mōrēs ōlim simplicissimī erant.* — 15. *Lūx vēritātis hominibus probis cārissima est.* — 16. *Mōns, in quō milītēs castra mūniēbant, altissimus et māximē arduus erat.* — 17. *Elephantus minimōs oculōs, sed aurēs maiōrēs habet quam plūrimae bēstiae.* — 18. *Color flōrum pulcherimus et māximē varius est.* — 19. *Amicitia bonōrum virōrum firmissima est.* — 20. *Vīta hūmāna flōribus similima est.*

*

18. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 131!)

1. Nōn *mihi*, sed patriae nātus sum; nōn *nōbis*, sed patriae nātī sumus. — 2. Nōn magistrō, sed *vōbis* nocētis, discipulī pigri. — 3. Amīcus nōn solum *suī*, sed etiam *tuī* memor erat; amīcī nōn solum *suī*, sed etiam *vestri* memorēs erant. — 4. Māter nostra magis *nōs* quam *sē* amat. — 5. In rēbus adversis medicīnam petō ā Deō et ā *mē*. — 6. Modestiā omnibus *tē* commendās; modestiā omnibus *vōs* commendātis. — 7. Cervus cornibus *sē* dēfendit; cervī cornibus *sē* dēfendunt. — 8. Apēs et vespae *sibi* inimicae sunt. — 9. Malī ad malōs, bonī ad bonōs *sē* adiungunt. — 10. Hominēs irātī *sibi* ipsī māximē nocent. — 11. Aliēna vitia saepe graviter reprehendimus, *nōbis* autem iūdicēs misericordēs sumus. — Aliēna vitia saepe graviter reprehendēbātis, *vōbis* autem iūdicēs misericordēs erātis. — 12. Nōn *nōbis*, sed bonīs placēre studēmus. — 13. Dūrāte, sociī, et *vōsmet* rēbus secundīs servāte! — 14. Egomet *mihi* māximē irācundiā noceō. — 15. Vērōs fidōsque amīcōs *tibi*, puer, parā! Vērōs fidōsque amīcōs *vōbis*, puerī, parāte! — 16. Ego puerum ad *mē* vocāvī. — 17. Tū puerum ad *tē* vocāvistī. — 18. Pater filiū ad *sē* vocāvit, māter filiām ad *sē* vocāvit. — 19. Nōs puerum ad *nōs* vocāvimus. — 20. Vōs puerum ad *vōs* vocāvistis. — 21. Patrēs filiōs ad *sē* vocāvērunt, mātēr filiās ad *sē* vocāvērunt. — 22. Hominēs *sibi* omnia vitia libenter ignōscunt.

*

20. HODINA.

Konjunktiv imperfekta. *Coniunctivus imperfecti.*

Konjunktiv imperfekta sloves první, druhé, třetí a čtvrté konjugace utvoříte, přidáte-li k základu tyto koncovky (římské číslice v tabulce značí konjugaci):

Konjunktiv imperfekta. — Činný rod (*activum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. (<i>carpere</i>) (<i>capere</i>)	IV. (<i>audire</i>)
<i>Sg.</i> 1.	-ārem	-ērem	-ěrem	-īrem
2.	-ārēs	-ērēs	-ěrēs	-īrēs
3.	-āret	-ēret	-ěret	-īret
<i>Pl.</i> 1.	-ārēmus	-ērēmus	-ěrēmus	-īrēmus
2.	-ārētis	-ērētis	-ěrētis	-īrētis
3.	-ārent	-ērent	-ěrent	-īrent

Konjunktiv imperfekta. — Trpný rod (*passivum*):

	I. (<i>laudāre</i>)	II. (<i>dēlēre</i>)	III. (<i>carpere</i>) (<i>capere</i>)	IV. (<i>audire</i>)
<i>Sg.</i> 1.	-ārer	-ērer	-ěrer	-īrer
2.	-ārēris	-ērēris	-ěrēris	-īrēris
3.	-ārētur	-ērētur	-ěrētur	-īrētur
<i>Pl.</i> 1.	-ārēmur	-ērēmur	-ěrēmur	-īrēmur
2.	-ārēminī	-ērēminī	-ěrēminī	-īrēminī
3.	-ārentur	-ērentur	-ěrentur	-īrentur

Poznámka: Mechanicky utvoříte 1. osobu singuláru *aktivního* konjunktivu imperfekta latinských sloves, přidáte-li k *aktivnímu* přítomnému infinitivu příponu »-m«; na př.: *laudāre* + *m* = *laudārem*.

Mechanicky utvoříte 1. osobu singuláru *passivního* konjunktivu imperfekta latinských sloves, přidáte-li k *aktivnímu* přítomnému infinitivu příponu »-r«; na př.: *laudāre* + *r* = *laudārer*.

Aktivní a passivní konjunktiv imperfekta sloves I.—IV. konjugace.

I. konjugace; (*laudō, ās, āre*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. laud-ārem chválil (-a, -o) bych	laud-ārer byl (-a, -o) bych chválen (-a, -o)
2. laud-ārēs chválil (-a, -o) bys	laud-ārēris byl (-a, -o) bys chválen (-a, -o)
3. laud-āret chválil (-a, -o) by	laud-ārētur byl (-a, -o) by chválen (-a, -o)
Pl. 1. laud-ārēmus chválili (-y, -a) bychom	laud-ārēmur byli (-y, -a) bychom chváleni (-y, -a)
2. laud-ārētis chválili (-y, -a) byste	laud-ārēmini byli (-y, -a) byste chváleni (-y, -a)
3. laud-ārent chválili (-y, -a) by	laud-ārentur byli (-y, -a) by chváleni (-y, -a)

(Výslovnost: * *laudārem*, * *laudārēs*, * *laudāret*, * *laudārēmus*, * *laudārētys*, * *laudārent*;

* *laudārer*, * *laudārēris*, * *laudārētur*, * *laudārēmur*, * *laudārēminj*, * *laudārentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i pasivní konjunktiv imperfekta těchto sloves I. konjugace: *amāre*, milovati; *vocāre*, volati!

Sg. 1. *amārem*, miloval (-a, -o) bych; 2. *amārēs*; 3. *amāret*. - Pl. 1. *amārēmus*; 2. *amārētis*; 3. *amārent*.

Sg. 1. *amārer*, byl (byla, bylo) bych milován (-a, -o); 2. *amārēris*; 3. *amārētur*. — Pl. 1. *amārēmur*; 2. *amārēmini*; 3. *amārentur*.

Sg. 1. *vocārem*, volal (-a, -o) bych; 2. *vocārēs*; 3. *vocāret*. — Pl. 1. *vocārēmus*; 2. *vocārētis*; 3. *vocārent*.

Sg. 1. *vocārer*, byl (byla, bylo) bych volán (-a, -o); 2. *vocārēris*; 3. *vocārētur*. — Pl. 1. *vocārēmur*; 2. *vocārēmini*; 3. *vocārentur*.

Sg. 1. *si amārem*, kdybych miloval (-a, -o); 2. *si amārēs*, kdybys miloval (-a, -o); 3. *si amāret*, kdyby miloval (-a, -o). — Pl. 1. *si amārēmus*, kdybychom milovali (-y, -a); 2. *si amārētis*, kdybyste milovali (-y, -a); 3. *si amārent*, kdyby milovali (-y, -a).

Sg. 1. *si amārer*, kdybych byl (byla, bylo) milován (-a, -o); 2. *si amārēris*, kdybys byl (-a, -o) milován (-a, -o); 3. *si amārētur*, kdyby byl (-a, -o) milován (-a, -o). — Pl. 1. *si amārēmur*, kdybychom byli (-y, -a) milováni (-y, -a); 2. *si amārēmini*, kdybyste byli (-y, -a) milováni (-y, -a); 3. *si amārentur*, kdyby byli (-y, -a) milováni (-y, -a).

Sg. 1. *nisi amārem*, kdybych nemiloval (-a, -o); 2. *nisi amārēs*, kdybys nemiloval (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi amārer*, kdybych nebyl (-a, -o) milován (-a, -o); 2. *nisi amārēris*, kdybys nebyl (-a, -o) milován (-a, -o), atd.

*

II. konjugace; (*dēleō, ēs, ēre*).

Aktivum:

Sg. 1. dēl-ērem
ničil (-a, -o) bych

2. dēl-ērēs
ničil (-a, -o) bys

3. dēl-ēret
ničil (-a, -o) by

Pl. 1. dēl-ērēmus
ničili (-y, -a) bychom

2. dēl-ērētis
ničili (-y, -a) byste

3. dēl-ērent
ničili (-y, -a) by

Passivum:

dēl-ērer
byl (-a, -o) bych ničen (-a, -o)

dēl-ērēris
byl (-a, -o) bys ničen (-a, -o)

dēl-ērētur
byl (-a, -o) by ničen (-a, -o)

dēl-ērēmur
byli (-y, -a) bychom ničeni (-y, -a)

dēl-ērēmini
byli (-y, -a) byste ničeni (-y, -a)

dēl-ērentur
byli (-y, -a) by ničeni (-y, -a)

(Výslovnost: * *délórem*, * *délórés*, * *délóret*, * *délórémus*, * *délérétys*, * *délérent*;

* *délérer*, * *déléréris*, * *délérétur*, * *délérémur*, * *déléréminý*, * *délérentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves II. konjugace: *monēre*, *napomínati*; *exercēre*, *cvičiti*!

Sg. 1. *monērem*, *napomínal* (-a, -o) bych; 2. *monērēs*; 3. *monēret*. — Pl. 1. *monērēmus*; 2. *monērētis*; 3. *monērent*.

Sg. 1. *monērer*, byl (byla, bylo) bych *napomínán* (-a, -o); 2. *monērēris*; 3. *monērētur*. — Pl. 1. *monērēmur*; 2. *monērēminī*; 3. *monērentur*.

Sg. 1. *exercērem*, *cvičil* (-a, -o) bych; 2. *exercērēs*; 3. *exercēret*. — Pl. 1. *exercērēmus*; 2. *exercērētis*; 3. *exercērent*.

Sg. 1. *exercērer*, byl (byla, bylo) bych *cvičen* (-a, -o); 2. *exercērēris*; 3. *exercērētur*. — Pl. 1. *exercērēmur*; 2. *exercērēminī*; 3. *exercērentur*.

Sg. 1. *sī monērem*, *kdybych napomínal* (-a, -o); 2. *sī monērēs*, *kdybys napomínal* (-a, -o); 3. *sī monēret*, *kdyby napomínal* (-a, -o). — Pl. 1. *sī monērēmus*, *kdybychom napomínali* (-y, -a); 2. *sī monērētis*, *kdybyste napomínali* (-y, -a); 3. *sī monērent*, *kdyby napomínali* (-y, -a).

Sg. 1. *sī monērer*, *kdybych byl* (byla, bylo) *napomínán* (-a, -o); 2. *sī monērēris*, *kdybys byl* (-a, -o) *napomínán* (-a, -o); 3. *sī monērētur*, *kdyby byl* (-a, -o) *napomínán* (-a, -o). — Pl. 1. *sī monērēmur*, *kdybychom byli* (-y, -a) *napomínáni* (-y, -a); 2. *sī monērēminī*, *kdybyste byli* (-y, -a) *napomínáni* (-y, -a); 3. *sī monērentur*, *kdyby byli* (-y, -a) *napomínáni* (-y, -a).

Sg. 1. *nisi monērem*, *kdybych nenapomínal* (-a, -o); *nisi monērēs*, *kdybys nenapomínal* (-a, -o), *atd.*

- Sg. 1. *nisi monērer*, kdybych nebyl (-a, -o) napominán (-a, -o);
 2. *nisi monērēris*, kdybys nebyl (-a, -o) napominán (-a, -o), atd.

*

III. konjugace, A; (*carpō, is, ere*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. carp-erem trhal (-a, -o) bych	carp-erer byl (-a, -o) bych trhan (-a, -o)
2. carp-erēs trhal (-a, -o) bys	carp-erēris byl (-a, -o) bys trhan (-a, -o)
3. carp-eret trhal (-a, -o) by	carp-erētur byl (-a, -o) by trhan (-a, -o)
Pl. 1. carp-erēmus trhali (-y, -a) bychom	carp-erēmur byli (-y, -a) bychom trháni (-y, -a)
2. carp-erētis trhali (-y, -a) byste	carp-erēmini byli (-y, -a) byste trháni (-y, -a)
3. carp-erent trhali (-y, -a) by	carp-erentur byli (-y, -a) by trháni (-y, -a)

(Výslovnost: * *karperem*, * *karperēs*, * *karperet*, * *karperēmus*, * *karperētys*, * *karperent*;

* *karperer*, * *karperēris*, * *karperētur*, * *karperēmur*, * *karperēminý*, * *karperentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *dūcere*, *vēsti*; *tribuere*, *udēlovati*!

Sg. 1. *dūcerem*, vedl (-a, -o) bych; 2. *dūcerēs*; 3. *dūceret*. — Pl. 1. *dūcerēmus*; 2. *dūcerētis*; 3. *dūcerent*.

Sg. 1. *dūcerer*, byl (byla, bylo) bych veden (-a, -o); 2. *dūcerēris*; 3. *dūcerētur*. — Pl. 1. *dūcerēmur*; 2. *dūcerēmini*; 3. *dūcerentur*.

Sg. 1. *tribuerem*, uděloval (-a, -o) bych; 2. *tribuerēs*; 3. *tribueret*. — Pl. 1. *tribuerēmus*; 2. *tribuerētis*; 3. *tribuerent*.

Sg. 1. *tribuerer*, byl (byla, bylo) bych udělován (-a, -o) ;
 2. *tribuerēris*; 3. *tribuerētur*. — Pl. 1. *tribuerēmur*; 2. *tribuerēmini*; 3. *tribuerentur*.

Sg. 1. *sī dūcerem*, kdybys vedl (-a, -o) ; 2. *sī dūcerēs*, kdybys vedl (-a, -o) ; 3. *sī dūceret*, kdyby vedl (-a, -o). — Pl. 1. *sī dūcerēmus*, kdybychom vedli (-y, -a) ; 2. *sī dūcerētis*, kdybyste vedli (-y, -a) ; 3. *sī dūcerent*, kdyby vedli (-y, -a).

Sg. 1. *sī dūcerer*, kdybys byl (byla, bylo) veden (-a, -o) ; 2. *sī dūcerēris*, kdybys byl (-a, -o) veden (-a, -o) ; 3. *sī dūcerētur*, kdyby byl (-a, -o) veden (-a, -o). — Pl. 1. *sī dūcerēmur*, kdybychom byli (-y, -a) vedeni (-y, -a) ; 2. *sī dūcerēmini*, kdybyste byli (-y, -a) vedeni (-y, -a) ; 3. *sī dūcerentur*, kdyby byli (-y, -a) vedeni (-y, -a).

Sg. 1. *nisi dūcerem*, kdybys nevedl (-a, -o) ; 2. *nisi dūcerēs*, kdybys nevedl (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi dūcerer*, kdybys nebyl (-a, -o) veden (-a, -o) ; 2. *nisi dūcerēris*, kdybys nebyl (-a, -o) veden (-a, -o), atd.

*

III. konjugace, B; (*capiō, is, ere*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. cap-erem chytal (-a, -o) bych	cap-erer byl (-a, -o) bych chytán (-a, -o)
2. cap-erēs chytal (-a, -o) bys	cap-erēris byl (-a, -o) bys chytán (-a, -o)
3. cap-eret chytal (-a, -o) by	cap-erētur byl (-a, -o) by chytán (-a, -o)
Pl. 1. cap-erēmus chytali (-y, -a) bychom	cap-erēmur byli (-y, -a) bychom chytáni (-y, -a)
2. cap-erētis chytali (-y, -a) byste	cap-erēmini byli (-y, -a) byste chytáni (-y, -a)
3. cap-erent chytali (-y, -a) by	cap-erentur byli (-y, -a) by chytáni (-y, -a)

(Výslovnost: * *kaperem*, * *kaperés*, * *kaperet*, * *kaperémus*, * *kaperétys*, * *kaperent*;

* *kaperer*, * *kaperéris*, * *kaperétur*, * *kaperémur*, * *kaperéminý*, * *kaperentur*.)

*

Cvičení. Časujte aktivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *fugiō*, *fugere*, utíkati; *cupiō*, *cupere*, přát si! Časujte passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves III. konjugace: *rapiō*, *rapere*, uchvacovati; *interficiō*, *interficere*, zabíjeti; *cōnspiciō*, *cōnspicere*, spatřovati!

Sg. 1. *fūgerem*, utíkal (-a, -o) bych; 2. *fūgerēs*, 3. *fūgeret*. — Pl. *fūgerēmus*; 2. *fūgerētis*; 3. *fūgerent*.

Sg. 1. *raperer*, byl (-a, -o) bych uchvacován (-a, -o); 2. *raperēris*; 3. *raperētur*. — Pl. 1. *raperēmur*; 2. *raperēminī*; 3. *raperentur*.

Sg. 1. *cuperem*, přál (-a, -o) bych si; 2. *cuperēs*, přál (-a, -o) by sis; 3. *cuperet*, přál (-a, -o) by si. — Pl. 1. *cuperēmus*, přáli (-y, -a) bychom si; 2. *cuperētis*, přáli (-y, -a) byste si; 3. *cuperent*, přáli (-y, -a) by si.

Sg. 1. *interficerer*, byl (-a, -o) bych zabíjen (-a, -o), zabit (-a, -o); 2. *interficerēris*; 3. *interficerētur*. — Pl. 1. *interficerēmur*; 2. *interficerēminī*; 3. *interficerentur*.

Sg. 1. *sī cuperem*, kdybych si přál (-a, -o); 2. *sī cuperēs*, kdyby sis přál (-a, -o), atd.

Sg. 1. *sī cōnspicerer*, kdybych byl spatřován (byla spatřována, bylo spatřováno); 2. *sī cōnspicerēris*, atd.

Sg. 1. *nisi cuperem*, kdybych si nepřál (-a, -o); 2. *nisi cuperēs*, kdyby sis nepřál (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi cōnspicerer*, kdybych nebyl (-a, -o) spatřován (-a, -o); 2. *nisi cōnspicerēris*, kdybys nebyl (-a, -o) spatřován (-a, -o), atd.

*

IV. konjugace; (*audiō, īs, īre*).

<i>Aktivum:</i>	<i>Passivum:</i>
Sg. 1. aud-irem slyšel (-a, -o) bych 2. aud-irēs slyšel (-a, -o) bys 3. aud-iret slyšel (-a, -o) by	aud-irer byl (-a, -o) bych slyšen (-a, -o) aud-irēris byl (-a, -o) bys slyšen (-a, -o) aud-irētur byl (-a, -o) by slyšen (-a, -o)
Pl. 1. aud-irēmus slyšeli (-y, -a) bychom 2. aud-irētis slyšeli (-y, -a) byste 3. aud-irent slyšeli (-y, -a) by	aud-irēmur byli (-y, -a) bychom slyšeni (-y, -a) aud-irēmini byli (-y, -a) byste slyšeni (-y, -a) aud-irentur byli (-y, -a) by slyšeni (-y, -a)

(Výslovnost: * *audýrem*, * *audýrés*, * *audýret*, * *audýrémus*, * *audýrétyš*, * *audýrent*;
* *audýrer*, * *audýrēris*, * *audýrētur*, * *audýrémur*,
* *audýrēmini*, * *audýrentur*.)

Cvičení. Časujte aktivní i passivní konjunktiv imperfekta těchto sloves IV. konjugace: *cūstōdire*, *stříci*; *ērudire*, *vzdělávati*!

Sg. 1. *cūstōdirem*, stře hl (-a, -o) bych; 2. *cūstōdirēs*; 3. *cūstōdiret*. — Pl. 1. *cūstōdirēmus*; 2. *cūstōdirētis*; 3. *cūstōdirent*.

Sg. 1. *cūstōdirer*, byl (-a, -o) bych střežen (-a, -o); 2. *cūstōdirēris*; 3. *cūstōdirētur*. — Pl. 1. *cūstōdirēmur*; 2. *cūstōdirēmini*; 3. *cūstōdirentur*.

Sg. 1. *ērudirem*, vzdělával (-a, -o) bych; 2. *ērudirēs*; 3. *ērudiret*. — Pl. 1. *ērudirēmus*; 2. *ērudirētis*; 3. *ērudirent*.

Sg. 1. *ērudirer*, byl (-a, -o) bych vzděláván (-a, -o); 2. *ērudirēris*; 3. *ērudirētur*. — Pl. 1. *ērudirēmur*; 2. *ērudirēmini*; 3. *ērudirentur*.

Sg. 1. *nisi ērudirem*, kdybych nevzdělával (-a, -o); 2. *nisi ērudirēs*, kdybys nevzdělával (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi ērudirer*, kdybych nebyl (-a, -o) vzděláván (-a, -o); 2. *nisi ērudirēris*, kdybys nebyl (-a, -o) vzděláván (-a, -o), atd.

Konjunktiv imperfekta
 slovesa »esse«.

Coniunctivus imperfecti:

<i>Singulár:</i>	<i>Plurál:</i>
1. essem byl (-a, -o) bych	1. essēmus byli (-y, -a) bychom
2. essēs byl (-a, -o) bys	2. essētis byli (-y, -a) byste
3. esset byl (-a, -o) by	3. essent byli (-y, -a) by

Konjunktiv imperfekta složenin:

adesse (I, 316): Sg. 1. *adessem*, byl bych přítomen, byla bych přítomna, bylo bych přítomno; pomáhal (-a, -o) bych; 2. *adessēs*; 3. *adesset*. — Pl. 1. *adessēmus*; 2. *adessētis*; 3. *adessent*.

abesse (I, 246): Sg. 1. *abessem*, byl bych nepřítomen, vzdálen (byla bych nepřítomna, vzdálena; bylo bych nepřítomno, vzdáleno); 2. *abessēs*; 3. *abesset*. — Pl. 1. *abessēmus*; 2. *abessētis*; 3. *abessent*.

dēesse (I, 246): Sg. 1. *dēessem*, scházel, chyběl (-a, -o) bych; 2. *dēessēs*; 3. *dēesset*. — Pl. 1. *dēessēmus*; 2. *dēessētis*; 3. *dēessent*.

prōdesse, *prospivati*: Sg. 1. *prōdessem*, prospíval (-a, -o) bych; 2. *prōdessēs*; 3. *prōdesset*. — Pl. 1. *prōdessēmus*; 2. *prōdessētis*; 3. *prōdessent*.

obesse (I, 246): Sg. 1. *obessem*, škodil (-a, -o) bych; 2. *obessēs*; 3. *obesset*. — Pl. 1. *obessēmus*; 2. *obessētis*; 3. *obessent*.

Sg. 1. *sī essem*, kdybych byl (-a, -o); 2. *sī essēs*, kdybys byl (-a, -o), atd.

Sg. 1. *nisi essem*, kdybych nebyl (-a, -o); *nisi essēs*, kdybys nebyl (-a, -o), atd.

*

21. HODINA.

Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta?

Latinský konjunktiv imperfekta lze přeložiti do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se konjunktiv imperfekta v tom kterém případě přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje konjunktivem imperfekta (zda přání či neskutečnost či možnost a j.),

b) v jaké větě jest tento konjunktiv imperfekta (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a j.).

V dnešní hodině promluvím o dvojí platnosti konjunktivu imperfekta ve hlavní větě a o konjunktivu imperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (či v irrealné periodě hypothetické).

*

1. Konjunktiv imperfekta vyslovuje přání nedostižné v přítomnosti.

Konjunktiv imperfekta *ve hlavní větě* vyslovuje **přání nesplnitelné** či **nedostižné v přítomnosti** (tento konjunktiv slove »*konjunktiv práci, coniunctivus optativus irrealis imperfecti*«). — (Viz str. 227!)

Tento konjunktiv práci často se opírá o částice:

»*utinam!*« = »*kéž!*« (o kladném přání);

»*utinam ně!*«
»*ně!*« } = »*kéž ne!*« (o záporném přání).

Do češtiny se práci konjunktiv imperfekta překládá **přítomným kondicionálem** příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »*kéž!*« (je-li záporný, částice »*kéž ne!*«)

Utinam laudārem!		Kěž bych chválil (-a, -o)!
Utinam nē laudārem! } . . .		Kěž bych nechválil, (-a, -o)!
Nē laudārem! }		
Utinam laudārer!		{ Kěž bych byl (-a, -o)
		{ chválen (-a, -o)!
Utinam nē laudārer! } . . .		Kěž bych nebyl (-a, -o)
Nē laudārer! }		chválen (-a, -o)!
Utinam essem!		Kěž bych byl (-a, -o)!
Utinam nē essem! }		Kěž bych nebyl (-a, -o)!
Nē essem! }		

2. Konjunktiv imperfekta vyslovuje neskutečný děj v přítomnosti.

Konjunktiv imperfekta *ve hlavní větě* vyslovuje **neskutečný děj v přítomnosti**; tento konjunktiv sluje »*konjunktiv neskutečnosti, coniunctivus irreālis imperfecti*«. Do češtiny se překládá přítomným kondicionálem. Je-li záporný, přistupuje k němu záporka »*nōn*«. — (Viz str. 229!)

Dārem = *dal bych* (kdybych totiž měl, ale já nemám a proto nedám), *dala bych, dalo bych*.

Nōn darem = nedal bych, nedala bych, nedalo bych.

Essem = byl bych, byla bych, bylo bych.

Nōn essem = nebyl bych, nebyla bych, nebylo bych.

Sine amicis vīta trīstis esset. Bez přátel život byl by smutný.

Podmínkové souvětí. *Hypothetická perioda.*

Podmínkové souvětí:

Vedlejší věta podmínková:

Jestliže tomu věříš,

Hlavní věta:

mýlíš se.

(Poznámka: *Perioda* = souvětí; *hypothetický* = podmínkový; *reálný* = skutečný; *irreálný* = neskutečný; *potenciální* = možný.)

Podmínkové souvětí (hypothetická perioda) se skládá z vedlejší věty podmínkové a z hlavní věty.

Vedlejší věta podmínková vyslovuje podmínku, na jejímž splnění závisela nebo závisí nebo bude záviseti platnost toho, co jest obsahem hlavní (řídící) věty. Vedlejší věta podmínková vyslovuje podmínku, hlavní (řídící) věta vyslovuje její následek. Podmínka jde *před* následkem. Proto vedlejší větu podmínkovou nazýváme též *předvětim*, hlavní (řídící) větu *závětim*. Předvěti a závěti dohromady tvoří podmínkové souvětí čili hypothetickou periodu.

Vedlejší věta podmínková bývá uvedena:

a) v češtině nejčastěji spojkami »*jestliže*«, »-*li*«, »*jestli*«, »*kdyby*«, (někdy také spojkou »*když* = *jestliže*«); záporná vedlejší věta podmínková jest uvedena spojkami »*jestliže ne*«, »-*li ne*«, »*jestli ne*«, »*kdyby ne*«;

b) v latině v kladné větě spojkou »*sī*«, v záporné větě spojkou »*nisi*«, zřídka spojkou »*sī nōn*«.

Podle té okolnosti, je-li podmínka **skutečná**, či **možná**, či **neskutečná**, a je-li následek **skutečný**, či **možný**, či **neskutečný**, jest trojí druh podmínkového souvětí (hypothetické periody), a to:

a) podmínkové souvětí *skutečnosti* (či hypothetická perioda **reálná**),

b) podmínkové souvětí *možnosti* (či hypothetická perioda **potenciální**),

c) podmínkové souvětí *neskutečnosti* (či hypothetická perioda **irreálná**).

Podmínkové souvětí skutečnosti. <i>Hypothetická perioda reálná.</i>

V podmínkovém souvětí **skutečnosti** (hypothetické periody **reálné**) podmínka jest *skutečná*, následek je také *skutečný*. I ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě jest slovesný tvar v **indikativu** všech časů.

Spojky: »*sī* = *jestli*, *jestliže*, -*li*«;

»*nisi* = *jestli ne*, *jestliže ne*, *ne-li*«.

Předvěti:
Si id crēdis,
(indikativ)
 Jestliže tomu věříš,
 Věříš-li tomu,

Závěti:
errās.
(indikativ)
 mylíš se.
 mylíš se.

Si id crēdebās (*indik. imperf.*), **errābās** (*indik. impf.*).
 Jestliže jsi tomu věřil (-a, -o), mylíš (-a, -o) jsi se. —
 Věřil-li (věřila-li, věřilo-li) jsi tomu, mylíš (-a, -o) jsi se.

Si magister puerum laudāverat (*indik. plusquperf.*), **puer gaudēbat** (*indik. imperf.*). Jestliže učitel hochy pochválil, hoch se radoval. — (Výklad: Učitel dříve musil hochy pochváliti, aby se hoch potom mohl radovati.)

Podmínkové souvětí neskutečnosti.
Hypothetická perioda irrealná. — II.
 (Viz str. 230!)

V podmínkovém souvětí **neskutečnosti** (*hypothetické periodě irrealné*) podmínka jest *neskutečná*, následek je také *neskutečný*. I ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě je slovesný tvar:

a) v latině v **konjunktivu imperfekta** o neskutečnosti *přítomné*, v češtině jest *kondicionál přítomný* příslušného slovesa,

b) v latině v **konjunktivu plusquamperfekta** o neskutečnosti *minulé*, v češtině je *kondicionál minulý* příslušného slovesa.

Spojky: »**si** = *kdyby*«;
 »**nisi** = *kdyby ne*«.

Předvěti:
Si id crēderēs,
(konjunktiv imperfekta)
 Kdybys tomu věřil,
 Kdybys tomu věřila,
 Kdybys tomu věřilo,

Závěti:
errārēs.
(konjunktiv imperfekta)
 mylíš by ses.
 mylíla by ses.
 mylílo by ses.

V dnešní hodině věnujeme pozornost jen takovým vedlejším větám podmínkovým, v nichž slovesný tvar jest v konjunktivu imperfekta.

fekta (o neskutečné podmínce v přítomnosti); latinská spojka »**si**« s konjunktivem imperfekta se do češtiny přeloží českou spojkou »**kdyby**« s českým přítomným kondicionálem (»**nisi**« = »**kdyby ne**«).

Si laudārem = kdybych chválil (-a, -o); chválil-li bych, chválila-li bych, chválilo-li bych.

Nisi laudārem = kdybych nechválil (-a, -o); nechválil-li bych, nechválila-li bych, nechválilo-li bych.

Si laudārer = kdybych byl (-a, -o) chválen (-a, -o); byl-li bych chválen, byla-li bych chválena, bylo-li bych chváleno.

Nisi laudārer = kdybych nebyl (-a, -o) chválen (-a, -o); nebyl-li bych chválen, nebyla-li bych chválena, nebylo-li bych chváleno.

Si essem = kdybych byl (-a, -o); byl-li bych, byla-li bych, bylo-li bych.

Nisi essem = kdybych nebyl (-a, -o); nebyl-li bych, nebyla-li bych, nebylo-li bych.

*

Příklady:

1. **Si puer sēdulus esset, magister eum laudāret.** — 2. **Avārī essētis, sī dīvitiās nimis amārētis.** — 3. **Si parum discerēs, piger appellārēris.** — 4. **Si tibi ipse imperārēs, liber essēs.** — 5. **Si tū aliūs nocēres, aliū tibi nocērent.** — 6. **Nisi hominēs voluptātēs nimis quaererent, cūrae eōrum minuerentur.** — 7. **Si tempus habērem, multa ad tē scriberem.** — 8. **Nōs omnēs nihil ferē scīrēmus, nisi aliū nōs docērent.** — 9.

1. *Kdyby* hoch *byl* příčinlivý, učitel *by* ho chválil. — 2. *Byli byste* lakomci, *kdybyste* příliš milovali bohatství. — 3. *Kdyby* ses málo učil, *byl* *bys* nazýván lenivým. — 4. *Kdybys* sám sobě vládl, *byl* *bys* svoboden. — 5. *Kdybys* ty škodil jiným, jiní *by* škodili tobě. — 6. *Kdyby* lidé příliš nevyhledávali rozkoší, jejich starosti *by* se menšily. — 7. *Kdybych* měl čas, mnoho *bych* ti *psal*. — 8. My všichni *bychom* nevěděli téměř nic, *kdyby* nás jiní *nepoučovali*. — 9. *Kdybychom* za-

Si nostra officia neglegeremus, meritō monērēmur et pūnirēmur. — 10. Si militēs fortēs essent, molestiūs itineris nōn dēterrērentur.

nedbávali svých povinností, právem bychom byli napomináni a trestáni. — 10. Kdyby vojínové byli stateční, nedali by se odstrašiti (= nebyli by odstrašováni) nesnáze pochodu.

20. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 138!)

1. Jdi přímou cestou (přímo)! — 2. Odpusť mně nešťastnému! — 3. Žáci, vypravujte mně to, co (*v lat. plur.*) již víte o Římanech! — 4. Umyjte své ruce! (Umyjte si ruce!) — 5. Žiješ-li správně, nedbej slov špatných lidí! — 6. Nezoufejte, já vám pomohu. — 7. Nebojujte proti sobě vespolek! — 8. Očekávejte(ž) takovou odměnu, jaká bude vaše práce. — 9. Učitel se taž, žáci odpovídejtež! — 10. Děti milujtež (*3. osoba*) své rodiče! — 11. Vojínové bojujtež (*3. osoba*) za vlast! — 12. Dcero, miluj(ž) (*2. osoba*) otce a matku! — 13. Dcery, milujte(ž) (*2. osoba*) otce a matku! — 14. Dcery milujte(ž) (*3. osoba*) otce a matku! — 15. Válka budiž připravována (*3. os.*) všemi silami! — 16. Otec a matka buďtež milováni (*3. os.*) od děti! — 17. Zachovávej míru ve všech věcech! — 18. Stráž se psa! (Měj se na pozoru před psem! Pozor, zlý pes!) — 19. Hoši, snažte se líbiti dobrým občanům! — 20. Naplňte tuto vázu květinami! — 21. Nezůstávej doma! — 22. Dívko, neplač! — 23. Dívky, neplačte! — 24. Nebojte se oněch lidí (*v čest. genit., v lat. akus.*)! — 25. Nikoli trest, nýbrž zákon vás, občané, zdržujž (*3. osoba*) od bezpráví! — 26. Cvičte(ž) (*2. osoba*) každodenně paměť! — 27. Konsulové mějtež (*3. osoba*) svrchované právo, nikomu nebudtež poddáni! — 28. Bezbožníci neopovažujte(ž) se (*3. osoba*) dary usmírovati hněv bohů! — 29. Paměť budiž cvičena každodenně! —

30. Poznávej sebe sama! Poznávejte sebe samy! — 31. Pij víno (napij se vína)! Pijte víno (napijte se vína)! — 32. Přijmi tuto odměnu! Přijměte tyto odměny! — 33. Pečlivě vykoněj, co nařizují. 34. Pečlivě vykonějte, co nařizujeme. — 35. Rád přijmi(ž) (*2. os.*) skrovný dar, jež ti dává chudý přítel. — 36. Ostřete (bruste) své meče, jinoši! — 37. Bojujete-li za vlast, občané, svého života (*v čest. genit., v lat. dativ*) nešetřte! — 38. Neurážej bohů (*v čest. gen.*)

zápor., v lat. akus.), kteří vše vidí (spatřují). — 39. Nevěřte, soudcové, obžalovanému! — 40. Paměť záků budiž bystřena (3. osoba) cvikem! — 41. Mé dopisy buďtež vámi čteny (3. os.) pozorně! —

42. Mluv pravdu, varuj se zla (utíkej před zlem) a čiň dobro! — 43. Vyved' (2. os.) z města, Katilino, všechny své soudruhy! — 44. Vojínové, vykonajte rozkazy!

45. Vyslyš prosby prosbníků! — 46. Slyšte veselou (radostnou) zprávu! — 47. Vojínové, obezřele střežte (2. os.) tábora (v lat. akus.)! — 48. Soudcové trestejtež (3. os.) nešlechetníky! — 49. Nešlechetníci buďtež trestáni (3. os.)! — 50. Mrtvého člověka (mrtvolu) v městě nepohrbívejž (3. os.) ani nespalujž (3. os.)! (Římský předpis.)

51. (Můj synu =) milý synu, buď [budiž] skromný! — 52. Žák budiž (3. os.) čilý! — 53. Žáci, buďtež (2. os.) čili! — 54. Občané buďtež (3. os.) příčinliví! — 55. Nařízení úřadů buďtež (3. os.) spravedlivá a občané jich (iisque = et iis, v češt. genit., v lat. dativ) poslouchejtež (3. os.)! — 56. Blaho státu budiž (3. os.) nejvyšším zákonem!

Imperativní slovesný tvar jest ve 2. osobě, vztahuje-li se k osobě, vyjádřené zájmem 2. osoby (ty, vy) nebo vokativem substantiva; vokativ jest oddělen od ostatních větných členů čárkou.

Imperativní slovesný tvar jest ve 3. osobě, vztahuje-li se k třetí osobě vyjádřené nominativem; nominativ není tu oddělen od ostatních větných členů čárkou.

*

21. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 149!)

1. Libenter vōbiscum dē rēbus meis dēliberō. — 2. Iram (íram) tuam coērcē! Iram (* íram) vestram coērcēte! — 3. Nēmō suā sorte contentus est. — 4. Nōbis et nostrae fortitūdini cōfidimus. — 5. Vōs laudātis vestra, nōs laudāmus nostra. — 6. Boni civēs patriam suam magis amant quam sē.*

7. Nimis tē tuumque opus laudās; nimiā laude tibi tuōque operi nocēs. — 8. Dēfendite vōs nōn tam verbīs

quam integrā vitā *vestrā*! — 9. *Inertiā nostrā nōbis māximē nocēbimus, sodālēs*! — 10. Diligentia et industriā laetitiam *nōbis et nostris* magistris parāmus. — 11. Diligentia et industriā laetitiam *vōbis et vestris* magistris parātis. — 12. Pueri diligentia et industriā laetitiam *sibi et suis* magistris parant. — 13. Cūr cotidiē discipulōrum *tuorum* memoriam exercēs, magister? Cūr cotidiē discipulōrum *vestrorum* memoriam exercētis, magistri? — 14. Cole patrem *tuum* et mātrem *tuam*! Colite patrem *vestrum* et mātrem *vestram*! — 15. *Tē tuaque* fortiter dēfende! *Vōs vestraque* fortiter dēfendite! — 16. Fortitudinē *vestrae* māximē cōfidite! — 17. Patriam *tuam*, bone cīvis, magis quam *tē* amā! — 18. Patriam *vestram*, boni cīvēs, magis quam *vōs* amāte! — 19. Boni cīvēs patriam *sua* magis quam *sē* amantō! — 20. Nimiā laude operis *vestri* māximē *vōbis* *vestroque* operi nocēbātis.

*

22. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 150!)

1. Manus dextra ad multās rēs *magis idōnea* est quam sinistra. — 2. Optimī hominēs *māximē pīi* sunt. — 3. Nihil *magis dubium* fortunā (= quam fortunā) est. — 4. Rēs *māximē exigua* saepe difficillima est. — 5. Ferrum hominī *magis necessārium* est aurō et argentō (= quam aurum et argentum). — 6. Hominēs saepe *magis pīi* in rēbus adversis sunt quam in rēbus secundis. — 7. Flōrēs *māximē variōs* colōrēs habent. — 8. Praemia nōn semper hominibus *māximē idōneis* tribuuntur. — 9. Ūsus magister *māximē ēgregius* est. — 10. Negōtia virōrum *magis varia* sunt quam negōtia mulierum. — 11. Virtūte nihil melius, nihil *magis necessārium* est. — 12. Hominēs prūdentissimi ad omnia negōtia *māximē idōnei* sunt. — 13. Est-ne vōbis nōtus locus, unde pulcherrimus et *māximē ēgregius* āspectus nostrae urbis praebētur? — 14. Viae quō *magis arduae* sunt, eō molestiōrēs sunt; viae *māximē arduae* molestissi-

mae sunt. — 15. Ferrum metallum nōn pretiōsissimum, sed *māximē necessariū* est. — 16. Praesēns tempus ad auxiliū *māximē idōneū* est.

*

23. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 168!)

I. — 1. Necht' (ať) žije, necht' (ať) roste, necht' (ať) kvete naše vlast! — 2. Necht' (ať) ti bohové dají, čeho (*v lat. akus.*) si přeješ. — 3. Necht' se bohům líbí naše oběti! (Necht' jsou bohům naše oběti příjemné!) — 4. Necht' jest naše svornost stálá (trvalá)! — 5. Dnes budeš, Lucie, oděn do mužské togy; necht' jsou ti, (můj =) milý synu, bohové milostivi! — 6. Necht' (ať) odpočívá v pokoji! [Odpočívej v pokoji!] Necht' (ať) odpočívají v pokoji! [Odpočívejte v pokoji!] — 7. Necht' nám bohové pomáhají (pomohou) v tomto nebezpečí!

8. Kéž každodenně cvičíš svou paměť! — 9. Kéž bohové chrání tebe, polovičko mé duše! (Básník Q. Horatius Flaccus v 3. básni první knihy Ód nazývá svého přítele, básníka P. Vergilia Marona, »polovinou své duše«.) — 10. Kéž žáci poslouchají (jsou poslušni) rodičů a učitelů! — 11. Kéž nám spojenci pošlou pomocné voje! — 12. Kéž jsi, Gale, moudrým vůdcem! — 13. Kéž všechny zločiny jsou trestány!

II. — 14. Prosíme; prosme! — 15. Modleme se a pracujme! — 16. Chvalme nejlepší (muže)! — 17. Neposuzujme lidi podle šatu! — 18. Bojujme nikoli vespolek, nýbrž s nepřáteli naši (své) vlasti! — 19. Pomáhejme nešťastným (*v lat. akus.*)! — 20. Milujme vlast! — 21. Déle nečekejme! — 22. Necht' se bezbožní neopovažují bohy usmířovati dary! — 23. Radujme se tedy, pokud jsme mladi; země nás bude mít (chovati, jímati) po příjemném mládí, po nepřijemném stáří. — 24. Snažme se líbiti dobrým (řádným) mužům! — 25. Poslouchejme (buďme poslušni) úřadů a zákonů, jež úřady daly obci. — 26. Vzdejme dík vítěznému vojsku! — 27. Založme město, ustanovme oběti a zákony! — 28. Nevěťme lichým pověstem! — 29. Neříkejme tolikrát totéž! — 30. Zachovejme směr a neposlouchejme těch znamení, která troubí k ústupu! — 31. Nepřejsme si nesnadných věcí (*v lat. akus.*)! — 32. Jsme přáteli (*v lat. nomin.*); buďme přáteli! Přátelům vždy pomáhejme! — 33. Nebuďme nečinní! — 34. Bloudícímu (chybujícímu) ukažme cestu! — 35. Ve štěstí varujme se pýchy (hrdosti, zpupnosti)!

Pamatujte mluvnický rod těchto jmen zvířat:

ariēs, m., beran (I, 388); *apis*, f., včela (I, 353); *avis*, f., pták (I, 389); *ovis*, f., ovce (I, 350); *pecū*, n., dobytek, brav (I, 303); *pecus*, *pecoris*, n., brav (ovce, kozy, vepří), dobytek stádo; *pecus*, *pecudis*, f., ovce, dobytče; *piscis*, m., ryba (I, 350); *taurus*, m., tur, býk (I, 336); *volucris*, f., (zřídka m.), pták (I, 353).

I. deklinace.

Substantiva první deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-a«, v genitivu singuláru v »-ae«, jsou převážnou většinou feminina (ženského rodu). — (I, str. 34—41, 43, 50—52, 105, 106, 107, 154.)

Rodové výjimky z tohoto pravidla:

Maskulina (mužského rodu) jsou — jak už dříve bylo pověděno —

a) jména mužů a národů první deklinace,

b) většina jmen řek první deklinace.

Příklady:

Agricola labōriōsus, m., pracovitý rolník; *auriga callidus*, m., obratný vozataj; *incola bonus*, m., dobrý obyvatel; *nauta peritus*, m., zkušený lodník, plavec; *poēta clārus*, m., slavný básník;

Abdēritae stultī, m., zpozdilí, hloupí Abdeřané, (I, 438); *Belgae*, m., Belgové; *Numidae*, m., Numidové (národ v sever. Africe); *Persae bellicōsi*, m., bojovní Peršané, (I, 365); *Pirūstae*, m., Pirustové (ilyrský kmen); *Spartiātae probi*, m., poctiví Spartané, (I, 365); *Scythae bellicōsi*, m., bojovní Skytové (kočovný národ bydlící v krajinách dnešního jižního Ruska); *Volcae*, m., Volkové (keltský kmen);

Axona, m., říčka Axona (levý přítok řeky Isary); *Garumna*, m., dnešní řeka Garonne (ve Francii); *Mōsa*, m., dnešní řeka Maasa; *Mosella*, m., Mosela, přítok řeky Rýna; *Sēquana*, m., dnešní řeka Seine (ve Francii), (*Sēquana rapidus*, prudká Sekvana).

Odchylkou feminina (ženského rodu) jsou tato jména řek: *Vultava*, f., Vltava, řeka v zemi České; *Mātrona*, f., dnešní řeka Marne (ve Francii); *Allia*, f., dnešní říčka Aja, přítok řeky Tiberu v Itálii; *Albula*, f., staré jméno řeky Tiberu.

Maskulinum (mužského rodu) je substantivum »*Hadria*, ae, m., Adriatické moře«.

II. deklinace.

1.

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-us«, v genitivu singuláru v »-i«, jsou zpravidla *maskulina* (mužského rodu).

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-er« a v »-ir«, jsou vesměs *maskulina* (mužského rodu).

(Viz I. díl, str. 65—71, 81—90, 104—107, 118—119, 154—155, 182—184!)

Rodové výjimky z tohoto pravidla:

1. *Feminina* (ženského rodu) jsou jména zemí, měst a malých ostrovů, která jsou singularia (t. j. mají pouze jednotné číslo) a náleží do druhé deklinace, jsouce zakončena v nominativu singuláru v »-us«, v genitivu singuláru v »-i«.

Příklady:

Aegyptus fecunda, f., úrodný Egypt, (I, 184);
Corinthus opulenta, f., bohatý Korint, (I, 184); *Ephesus clāra*, f., slavný Efesus (I, 184); *Paphus nōta*, f., známý Pafos, (I, 184);
Cyprus frūgifera, f., úrodný Kypr (ostrov), (I, 184); *Dēlus clāra*, f., slavný Delos (ostrov), (I, 184); *Naxos magna*, f., veliký Naxos (ostrov), (I, 184); *Parus parva*, f., malý Parus, Paros (ostrov), (I, 260); *Pharus nōta*, f., známý Farus (ostrůvek), (I, 443); *Rhodus clāra*, f., slavný R(h)odus (ostrov), (I, 184); *Samus parva*, f., malý Samos, Samos (ostrov), (I, 184). — (Jména malých ostrovů a jména měst nebo osad na nich byla též, proto tato jména byla feminina.)

Maskulina (mužského rodu) jsou jména:

Bosporus, m., Bospor (mořský průliv spojující Černé moře s Mar-marou); *Hellēspontus*, m., Helespont, úžina Dardanelská; *Isthmus*, m., šíje korintská; *Pontus*, m., Pontos, země v Malé Asii.

(Pokračování na obálce 5. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1888. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 5.

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

D.A.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

O mluvnickém rodu jmen měst druhé deklinace, která jsou v nominativu a genitivu singuláru zakončena jinak než v »-us, -i«, rozhoduje buď koncovka nebo mluvnický rod toho jména v té řeči, z níž jméno je vzato; na př.:

Delphī, ōrum, m., Delfy, město a věštitna ve středním Řecku; (je maskulinum vzhledem ke koncovce »-ī, -ōrum«); *Delphī clāri*, slavné Delfy;

Vēī (Vēī), Vētōrum, m., Veje, městečko sev.-záp. od Říma;

Argī, ōrum, m., Argos, krajina a slavné město na Peloponesu v jižním Řecku; (v nom. a akus. sing. někdy bývá neutrum *Argos*).

Leuctra, ōrum, n., Leuktra, řecká osada v Boiotii ve středním Řecku; *Bactra, ōrum*, n., Baktry, hlavní město perské provincie Baktrie; (jsou neutra vzhledem ke koncovce »-a, -ōrum«; v řečtině jsou středního rodu).

Saguntum, ī, n., Sagunt, město na východním pobřeží Hispanie; *Ilīum (Ilion), Ilīi*, n., Ilion, Troja, maloasijské město známé z řeckých bájí; (jsou neutra vzhledem ke koncovce »-um, -ī«; v řečtině jsou rodu středního).

*

2. *Feminina* (ženského rodu) jsou jména stromů (keřů) druhé deklinace, zakončená v nominativu sing. v »-us«, v genitivu sing. v »-ī«; (I, str. 183); na př.:

amygdalus pulchra, f., krásná mandloň

buxus, f., zimostřez

cedrus alta, f., vysoký cedr

cupressus pulchra, f., krásný cypřiš

cytissus tenera, f., mladý jetýlek, vojtěška

fagus umbrōsa, f., stinný buk

figus, f., fík, smokvoň

iūniperus, f., jalovec

laurus sacra, f., posvátný vavřík

mālus pulchra, f., krásná jabloň

myrtus nōta, f., známá myrta

pirus pulchra, f., krásná hrušeň

platanus patula, f., košatý platan

pōmus tenera, f., útlý, mladý ovocný strom

pōpulus prōcēra, f., štíhlý topol

prūnus, f., slíva, švestka

taxus alta, f., vysoký tis

ulmus magna, f., veliký jilm

*

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

22. HODINA.

Základní číslovky. I. Numerālia cardinālia.

V češtině základní číslovky »jeden, dva, tři, čtyři« jsou číselná jména *přídavná*, ostatní základní číslovky jsou číselná jména *podstatná*.

V latině všechny základní číslovky jsou *přídavná* jména (buď sklonná nebo nesklonná), jen číslovka »milia« jest jméno *podstatné*.

V češtině:

Číslovky »jeden, jedna, jedno, dva, dvě, tři, čtyři« shodují se se jménem podstatným (s počítaným předmětem), u něhož číslovky stojí, v pádě, dilem i v čísle a rodě; na př.: »jedna ruka, dvě ruce, dvě ryby, tři synové, čtyři dcery«.

U číslovek od »pěti« výše, jež jsou jména podstatná, jest počítaný předmět, u něhož číslovky stojí, v genitivu plurálu, je-li celý číselný výraz v nominativu nebo akusativu, na př.:

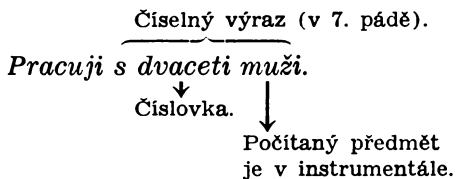
Číselný výraz.

Deset mužů pracuje.

↓
Číslovka.

↓
Počítaný předmět je v genitivu plurálu.

Je-li celý číselný výraz v jiném pádě než nominativu a akusativu, číslovka se vyskytuje v ustrnulém tvaru s koncovkou »-i«, počítaný předmět pak jest v tom pádě, ve kterém má býti číselný výraz; na př.:

V latině:

Každá základní číslovka — mimo číslovku »*mīlia*«—jest v latině přívlastkem podstatného jména (počítaného předmětu), u něhož číslovka stojí, a má ráz přívlastkového přídavného jména.

Pokud jest číslovka sklonná, shoduje se se svým podstatným jménem (počítaným předmětem) v rodě, čísle a pádě; je-li číslovka nesklonná, má ve všech pádech všech rodů stejný tvar.

Číslovka »*mīlia*« (= tisíce) jest jméno podstatné; v latině počítaný předmět u této číslovky vždy jest jen v množném genitivu, a to ať jest číslovka »*mīlia*«, jež se skloňuje jako plurál »*animālia*« (viz I, str. 356), v kterémkoli pádě.

Jeden hoch píše; jedna dívka píše. Dva hoši píší; dvě dívky píší. Mám dva štíty. Mám tři krásné knihy. Vidím tři veliké sochy. Na nebi jest tisíc hvězd. Vidím tisíc hvězd. V knihovně jest dvacet tisíc velikých knih. Ve dvou tisících velikých knih jsou krásné obrazy. V jednom tisíci velikých knih jsou krásné obrazy.

Ůnus puer scribit; ūna puella scribit. Duo pueri scribunt; duae puellae scribunt. Mihi sunt duo scŭta. Mihi sunt trēs pulchrī librī. Videō trēs magnās statuās. In caelō sunt mille stellae. In caelō mille stellās videō. In bibliothecā vigintī mīlia magnōrum librōrum sunt. In duōbus mīlibus magnōrum librōrum imāginēs pulchrae sunt. In mille magnīs librīs imāginēs pulchrae sunt.

Zopakujte latinské základní číslovky z I. dílu, str. 205 a 206!

Jak se v latině vyjadřují číslovky 18, 19, 28, 29 . . . 98, 99? (Viz I, str. 206!)

Jak se v latině vyjadřují základní číslovky 21—27, 31—37 . . . 91—97? (Viz I, str. 207!)

Zopakujte latinské základní číslovky z I. dílu, str. 224!

Zopakujte sklonění latinských základních číslovek z I. dílu, str. 257 a 258!

Začátečníkům největší obtíže způsobuje překlad české věty bezpodměté, v níž je počítaný předmět s číslovkou a v níž je přísudek v singuláru neutra (na př.: *pět, deset, sto, tisíc bojovníků bylo raněno*), do latiny.

Začátečníkům doporučuji, aby si nejprve upravili českou větu, kterou jest přeložiti do latiny, jako by tam základní číslovky nebylo; takto upravenou českou větu necht' přeloží do latiny a pak teprve necht' připojí k počítanému předmětu latinskou základní číslovku, a to: je-li číslovka sklonná, v příslušném pádě, čísle a rodě, ve kterém je počítaný předmět; není-li číslovka sklonná, necht' připojí nesklonný její tvar k počítanému předmětu, ať jest počítaný předmět v kterémkoli pádě, rodě a čísle.

Příklad:

a) Deset žáků zpívalo.

b) Žáci zpívali = *discipulī cantābant*.

c) K počítanému předmětu »*discipulī*« připojte nesklonnou číslovku »*decem*«! — *Decem discipulī cantābant* = deset žáků zpívalo.

Jiný příklad:

a) Vidím dvě stě žáků.

b) Vidím žáky = *videō discipulōs*.

c) K počítanému předmětu »*discipulōs*« připojte sklonnou číslovku »*ducenti*«, a to v mužském akusativu plurálu! — *Videō ducentōs discipulōs* = vidím dvě stě žáků.

Dobře si zapamatujte, které základní číslovky jsou v latině sklonné; jsou to tyto číslovky:

a) *ūnus, ūna, ūnum*; *duo, duae, duo*; *trēs, trēs, tria*; (viz I, str. 257 a 258);

b) stovky: 200 (*ducentī, ducentae, ducenta*); 300 (*trecentī, -ae, -a*); 400 (*quadringentī, -ae, -a*); 500 (*quingentī, -ae, -a*); 600 (*sescentī, -ae, -a*); 700 (*septingentī, -ae, -a*); 800 (*octingentī, -ae, -a*); 900 (*nōngentī, -ae, -a*); (tyto číslovky se skloňují jako plurál »*bonī, bonae, bona*«, viz I, str. 112 a 113);

c) číslovka »*mīlia* = tisíce« (plurál); (skloňuje se jako »*animālia*«, viz I, str. 356).

*

Číslovka »*mīlia* = tisíce« je substantivum a má v latině počítaný předmět u sebe vždy jen v množném genitivu.

Číslovka »*mille* = (jeden) tisíc« jest nesklonné adjektivum; o spojení této číslovky s počítaným předmětem platí totéž pravidlo, které jest výše uvedeno o všech základních číslovkách (mimo číslovky »*ūnus, duo, trēs, mīlia*«).

*

Příklady:

ūnus vir, jeden muž; *ūna fēmina*, jedna žena; *ūnum verbum*, jedno slovo;

duo virī, dva muži; *duae fēminae*, dvě ženy; *duo verba*, dvě slova;

trēs virī, tři muži; *trēs fēminae*, tři ženy; *tria verba*, tři slova;

quattuor virī, quattuor fēminae, quattuor verba, čtyři mužové, čtyři ženy, čtyři slova; (*v latině nesklonná číslovka*);

quīnque, decem, centum, mille virī, pět, deset, sto (jeden) tisíc mužů; (*v češtině počítaný předmět jest v genitivu, v latině v nominativu; v lat. číslovky nesklonné*);

sex, decem, vigintī, trigintā, centum, mille fēminae, šest, deset, dvacet, třicet, sto, (jeden) tisíc žen; (*v lat. číslovky nesklonné*);

octō, undēvigintī, quinquāgintā, centum, mille verba, osm, devatenáct, padesát, sto, (jeden) tisíc slov; (*v lat. číslovky nesklonné*);

ducentī virī, ducentae fēminae, ducenta verba, dvě stě mužů, dvě stě žen, dvě stě slov; (*v lat. číslovky sklonné*);

duo mīlia virōrum, tria mīlia fēminārum, decem mīlia verbōrum, centum mīlia militum, dva tisíce mužů, tři tisíce žen, deset tisíc slov, sto tisíc vojinů; (*v lat. počítaný předmět v genitivu*).

*

Skloňujte!

- N. *quīnque passūs, trīgintā passūs,***
pět dvojkroků, třicet dvojkroků;
G. *quīnque passuum, trīgintā passuum,*
pěti dvojkroků, třiceti dvojkroků;
D. *quīnque passibus, trīgintā passibus,*
pěti dvojkrokům, třiceti dvojkrokům;
Ak. = N.
V. = N.
Abl. *quīnque passibus, trīgintā passibus,*
pěti dvojkroky, třiceti dvojkroky.

*

N. <i>centum fortēs militēs</i>	= sto	} statečných vojínů.
G. „ <i>fortium militum</i>	= sta	
D. „ <i>fortibus militibus</i>	= stu	
Ak. „ <i>fortēs militēs</i>	= sto	
V. = N.		
Abl. <i>centum fortibus militibus</i>	= stem	

*

N. <i>mille bonī hominēs</i>	= tisíc	} dobrých lidí.
G. „ <i>bonōrum hominum</i>	= tisíce	
D. „ <i>bonīs hominibus</i>	= tisíci	
Ak. „ <i>bonōs hominēs</i>	= tisíc	
V. = N.		
Abl. <i>mille bonīs hominibus</i>	= tisícem	

*

Poznámka: Počítaný předmět u číslovek »sto« a »tisíc« — (v uvedených zde příkladech počítaný předmět jest »vojínů«, »lidí«) — v češtině jest zpravidla v množném genitivu, na př.: »sto lidí, tisíc mužů; ze sta lidí, z tisíce mužů; ke stu lidí, k tisíci mužů; se stem lidí, s tisícem mužů«. — Někdy se skloňuje počítaný předmět; číslovky »sto« a »tisíc« pak zůstávají neskloněny, na př.: »ze sto lidí, ke sto lidem nebo ke stu lidem, ve sto lidech, se sto lidmi, s tisíci lidmi« a pod. Spisovný jazyk žádá náležitěho prvního způsobu, t. j. počítaný předmět jest klásti u těchto dvou číslovek do množného genitivu.

*

N.	duo milia	<i>hominum</i>	= dva tisíce lidí
G.	duōrum milium	„	= dvou tisíc lidí
D.	duōbus milibus	„	= dvěma tisícům lidí
Ak.	duo milia	„	= dva tisíce lidí
Abl.	duōbus milibus	„	= dvěma tisíci lidí

Pozorujte! Číslovky »duo« a »milia« se skloňují, počítaný předmět zůstává v latíně vedle číslovky »milia« vždy jen v množném genitivu.

N.	centum milia	<i>rosarum</i>	= sto tisíc růží
G.	„ milium	„	= sta „ „
D.	„ milibus	„	= stu „ „
Ak.	„ milia	„	= sto „ „
Abl.	„ milibus	„	= stem „ „

Poznámka: Ať jest číslovka »milia« v kterémkoli pádě, jest počítaný předmět, který jest bezprostředně vedle číslovky »milia«, vždy v množném genitivu; číslovka »centum« je neskloňná.

Cvičení: Skloňujte!

N.	tria milia passuum	= tři tisíce	} dvoj- kroků;
	ducenta milia passuum	= dvě stě tisíc	
	nōngenta milia passuum	= devět set tisíc	
G.	trium milium passuum	= tři tisíce	} dvoj- kroků;
	ducentōrum milium passuum	= dvou set tisíc	
	nōngentōrum milium passuum	= devíti set tisíc	
D.	tribus milibus passuum	= třem tisícům	} dvoj- kroků;
	ducentis milibus passuum	= dvěma stům tisíc	
	nōngentis milibus passuum	= devíti stům tisíc	
Ak.	= N.		
V.	= N.		
Abl.	tribus milibus passuum	= třemi tisíci	} dvoj- kroků.
	ducentis milibus passuum	= dvěma sty tisíc	
	nōngentis milibus passuum	= devíti sty tisíc	

Akusativ příslovečného určení míry prostorové a časové. — (Nātus sum.)

1. Prostý akusativ (bez předložky) bývá jako určení míry prostorové:

- a) při výrazech vzdálenosti na otázku »**jak daleko?**«,
 b) při adjektivech »*longus, lātus, altus*« na otázku »**jak dlouhý? jak široký? jak hluboký? jak vysoký?**«.

Také v češtině se klade akusativ.

Příklady:

Trajanův sloup byl 128 stop vysoký; sloup Antonína Pia byl 176 stop vysoký; (vyslovte: **Antónýna Pija*).

Athény leží 8.000 (osm tisíc) dvojkroků od moře; naše město jest vzdáleno od jezera 1000 (tisíc) dvojkroků.

Marathonská rovina jest od města Athén vzdálena asi 10.000 (deset tisíc) dvojkroků.

2. Prostý (= bez předložky) akusativ časové míry se klade k vyjádření určení časové míry na otázku »**jak dlouho?**«.

Někdy stává u tohoto akusativu předložka »**per**«, má-li se zdůrazniti nepřetržité trvání. — Příklady:

Makedonský král Filip kraloval čtyřiadvacet let (dvacet čtyři léta).

Romulus, římský král, kraloval sedmatřicet let; Numa Pompilius kraloval čtyřicet tři léta; Tullus Hostilius kraloval třicet dvě léta (dvaatřicet let).

Columna Trāiānī centum duodētrīgintā pedēs (akus.) alta fuit; columna Antōnīnī Pī centum septuāgintā sex pedēs alta erat.

Athēnae octō mīlia (akus.) passuum ā marī sitae sunt; nostrum oppidum mīlle passūs (akus.) ā lacū abest.

Campus Marathōnius ab urbe Athēnīs circiter decem mīlia (akus.) passuum abest.

Philippus, rēx Macedonum, vīgintī quattuor (quattuor et vīgintī) annōs rēgnāvit.

Rōmulus, rēx Rōmānōrum, trīgintā septem (septem et trīgintā) annōs rēgnāvit; Numa Pompilius quadrāgintā trēs (trēs et quadrāgintā) annōs rēgnāvit; Tullus Hostilius trīgintā duo (duōs) annōs (duo et trīgintā annōs) rēgnāvit.

Prostý akusativ časové míry bývá k označení věku při »nātus, nāta, nātum«. — Příklady:

Quot annōs nātus es?

{ [Kolik let jsi narozen?]

{ Kolik je ti let?

*Puer decem annōs nātus est,
puella octō annōs nāta
est.*

Hochovi je deset let, dívce
jest osm let.

Puer novem annōs nātus.

Hoch devítiletý.

Puer maior novem annōs.

Hoch starší devíti let; hoch,
jemuž je přes devět let;
hoch, jemuž je více než
devět let.

Puer minor novem annōs.

Hoch mladší devíti let;
hoch, jemuž ještě není
devět let.

Puer decimum annum agit.

Hochovi jde na desátý rok.

*

Poznámka: Pozorujte rozdíl mezi češtinou a latinou! Čech říká: *Hochovi* (dativ) *jest deset let*, *dívce* (dativ) *jest osm let*. Latiník říká: *Puer* (nominativ) *decem annōs nātus* (nominativ) *est*, *puella* (nominativ) *octō annōs nāta* (nominativ) *est*. Latiník tedy tuto českou větu vyjadřuje, jako by v češtině bylo: *Hoch je narozen deset let, dívka je narozena osm let*. Pověšměte si tohoto rozdílu mezi latinou a češtinou i v ostatních příkladech, jež následují!

**Komparativy »maior, minor«,
superlativy »māximus, minimus«
k označení lidského věku.**

Zopakujte stupňování adjektiv »*magnus*« a »*parvus*«!

Magnus, a, um; komp. *maior*, *maius*; superl. *māximus*, a, um.

Parvus, a, um; komp. *minor*, *minus*; superl. *minimus*, a, um.

Komparativů »*maior*, *minor*« a superlativů »*māximus*, *minimus*« se užívá též k označení lidského věku, při čemž někdy k těmto komparativům a superlativům přistupuje ablativ »*nātū* = *rodem*, *věkem*« (ablativ k neužívanému nominativu substantiva IV. deklinace »*nātus*, *ūs*, m.«).

Pamatujte:

»nātū maior«	nebo jen »maior«	= starší,
» „ minor«	„ „ »minor«	= mladší,
» „ māximus«	„ „ »māximus«	= nejstarší,
» „ minimus«	„ „ »minimus«	= nejmladší.

*

Zpodstatnělého plurálu maskulina komparativů »maiōrēs, minōrēs« se užívá k označení lidských generací:

maiōrēs, maiōrum, m. plur., předkové;

minōrēs, minōrum, m. plur., mladší generace, potomci.

*

Frāter nātū maior; soror nātū minor.

Frāter nātū māximus; soror nātū minima.

Caesar nātū minor fuit quam Cicerō; Caesar Pompeiō nātū minor fuit; Pompeius bienniō (nātū) maior quam Cicerō fuit.

Cicerō librum suum dē senectūte inscripsit: »Catō Maior dē senectūte.«

Ennius maior nātū quam Plautus et Naevius fuit.

G(āiō) Iūliō Caesarī, imperātōrī Rōmānō, clārī maiōrēs erant.

Civēs bonī maiōrēs clārōs memoriā tenent.

Maior frātrum (gen. celkový); minor frātrum.

Grandis nātū.

Starší bratr; mladší sestra.

Nejstarší bratr; nejmladší sestra.

Caesar byl mladší než Cicero (mladší Cicerona); Caesar byl mladší Pompeia (mladší než Pompeius); Pompeius byl o dvě léta starší než Cicero.

Cicero svůj spis (= knihu) o stáří nadepsal: »Kato Starší o stáří (doplň.: rozmlouvá).«

Ennius byl starší než Plautus a Naevius.

Gaius Julius Caesar, římský vojevůdce, měl slavné předky.

Dobří občané v paměti chovají slavné předky.

Starší z bratří; mladší z bratří.

(Věkem) starý, staříčký.

29. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 208!)

1. *Mundus ūnīus Deī opus est.* — 2. *Ūnō saepe errōre tōta hominis vīta turbātur.* — 3. *Duo amīcī quasi ūnus animus in duōbus corporibus sunt.* — 4. *Duae sunt manūs hominis, dextra et sinistra; homō duās manūs habet, dextram et sinistram.* — 5. *Rēs pūblica Rōmāna diū ā duōbus cōsulibus senātūque administrābātur.* — 6. *Imperātor duābus legiōnibus praefuit.* — 7. *Prope Athēnās trēs portūs erant.* — 8. *Tribus rēbus animālium vīta cōservātur, cibō, pōtione, spīritū.* — 9. *Dux cum tribus legiōnibus in Hispāniam properāvit.* — 10. *Ad mē quattuor amīcī veniunt; quattuor amīcōs videō.* — 11. *Quattuor magnae statuae porticum ōrnābant; nōta fuit pulchritūdō hārum quattuor magnārum statuārum. Multī hominēs in nostrum oppidum veniēbant hās quattuor magnās statuās spectātum.* — 12. *Sunt quattuor ōrātiōnēs Cicerōnis in Catīlinam.* — 13. *Quattuor sunt annī tempora: vēr, aestās, autumnus, hiems.* — 14. *Nōs¹ sumus quīnque, vōs¹ estis decem.* — 15. *Rōmae initiō quīnque erant tribūnī plēbis, postea erant decem tribūnī plēbis.* — 16. *Syrācūsae, Catana, Messāna, Panormus, Agrigentum erant quīnque opulenta oppida¹ Sicīliae.* — 17. *Septem ducēs¹ Thēbās oppugnāvērunt.* — 18. *Rōmae septem rēgēs¹ rēgnāvērunt; prīmus Rōmānōrum rēx fuit Rōmulus, secundus Numa Pompilius, tertius Tullus Hostilius, quārtus Ancus Mārcius, quīntus Tarquīnius Prīscus, sextus Servius Tullius, septimus Tarquīnius Superbus.* — 19. *Cofīdiē septem hōrās dormiō; septem hōrās² dormīre satis est.* — 20. *Graecī Trōiam decem annōs² oppugnābant.* — 21. *Caesar cum octō legiōnibus Belgās superāvit.* — 22. *Militēs novem aut decem hōrās² pugnāverunt.* — 23. *Ad sorōrem vīgintī amīcae¹ veniunt; soror vīgintī amīcās² videt.* — 24. *Thrasybūlus Athēnās dominātiōne trīgintā virōrum liberāvit.* — 25. *In*

¹ nominativ; ² akusativ; ³ indik. perf. aktiv., »habēre«; habuit = měl, -a, -o.

legiōne Rōmānā cohortēs¹ decem, manipulī¹ trīgintā, centuriae¹ sexāgintā erant. — 26. In nostram urbem quīnquāgintā milītēs¹ veniunt; vidēmus quīnquāgintā milītēs². — 27. Templum Iovis quadrāgintā pulchrae¹ statuae¹ ōrnābant. — 28. Aquila centum annōs vivit. — 29. Saeculum tempus centum annōrum est. —

30. Duodecim sunt mēnsēs annī. — 31. Alexander Magnus trēdecim annōs rēgnāvit. — 32. Quod sēdulī fuistis, puerī, quīndecim diēs vōbiscum amoenās patriae nostrae regiōnēs peragrābō. — 33. Fossa septendecim pedēs alta, duodēoctōgintā pedēs longa, undetrīgintā pedēs lāta est. — 34. Mūrī illius oppidi duodēviginti pedēs altī sunt. — 35. Dionysius viginti quinque annōs nātus dominātum Syracūsarum habuit.³ — 36. Meus frāter nātū maior trīgintā ūnum annum nātus est. Quotō annō nātus est? Quot annōs nātus est? — 37. Homō sexāgintā annōs nātus iam grandis nātū est. — 38. Rōmānī cum Carthāginiēnsibus gravissima bella gerēbant. — 39. Rēs pūblica Rōmāna veterrimis temporibus minima, temporibus imperātōris Augustī māxima fuit. — 40. Urbem Rōmam ōrnābant multa et veterrima templa, in quibus plūrimae et pretiōsissimae imāginēs et statuae erant. —

30. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 209!)

1. Avārus appellārēris, sī dīvitias nimis amārēs; nōn prōdessent tibi māximae dīvitiae, sī avārus essēs. — 2. Utinam memoriam tuam cotīdiē exercērēs! Utinam memoriam vestram cotīdiē exercērētis! — 3. Sī dīvitēs essemus, multōs amīcōs numerārēmus. — 4. Pessimus quīdam imperātor Rōmānus saepe clāmāvit: »Utinam populus Rōmānus ūnam cervicem habēret!« — 5. Hominēs beatiōrēs essent, nisi invidiā et avāritiā vexārentur. — 6. Utinam nē periculō terrērēmini; nōs nōn terrēbimur. — 7. Tibi ipse nocērēs, sī imprōbōs magis amārēs quam prōbōs. — 8. Utinam vita nostra periculīs semper lībera esset! — 9. Sī magistrī auctōritās apud vōs, puerī, aliquid valeret,

cōnsiliō, quod magister vōbis dedit, pārērētis. — 10. Utinam nē inūtilia bella gererentur! — 11. Socii patriam nostram dēfenderent, si hostēs appropinquārent. — 12. Utinam cupiditātēs ratiōne semper regerentur! — 13. Irridērem tē, si lārvās timērēs. — 14. Utinam librōs scriptōrum bonōrum legerētis, pueri! Multa scīrētis, si tālēs librōs legerētis. — 15. Si praeceptis magistrī oboedīrēs, nōn pūnīrētis. — 16. Utinam commoda rei pūblicae ā civibus fidē cūstōdīrentur! — 17. Aegyptus tam frūgīfera nōn esset, nisi Nīlus agrōs mollīret. — 18. Utinam multītūdō ā prūdentiōribus dūceretur! — 19. Si praecō in altiōre locō stāret, facilius eum audīrēmus. — 20. Utinam iūdicēs omnia scelera pūnīrent! —

21. Si probitātem amābis, ā probis amāberis; numquam autem ā bonis amābiminī, si malōrum societātem nōn vitābitis. — 22. Si pācem cupitis, arma trādite! — 23. Si patriam dēfendēbātis, ab omnibus laudābāminī. — 24. Si patrī obtemperāveritis, ab eō nōn pūniēminī. — 25. Si impigrē labōrābātis, praemium accipiēbātis; si impigrē labōrābitis, praemium accipiētis. —

26. Homēri carmina celeberrima sunt. — 27. Aristīdēs, quī iūstissimus omnium Athēniēnsium exīstimābātur, pauperrimus fuit. — 28. Mūrī urbis Rōmae ōlim humillīmī erant. — 29. Rēs pūblica Rōmāna ōlim māximē exigua fuit. — 30. In Italiā multae urbēs celeberrimae statuīs et aedificiīs pulcherrimis ōrnātae erant.

*

24. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 170!)

1. Discipulī semper attentī sint! — 2. Puer nē sit ōtiōsus! — 3. Cibī sale condiantur! — 4. Omnēs convenient et opera sua finiant! — 5. Memoria vestra cotīdiē exercēatur! — 6. Veterum scriptōrum et Graecōrum et Rōmānōrum opera diligenter ā vōbis legantur! — 7. Patria ā civibus dēfendātur! — 8. Victī tribūtum pendant! — 9. Si frāter tuus causam colloquīi habet, ad mē veniat! — 10. Centuriōnēs legiōnem ex castrīs edūcant! — 11. Audiātur

etiam altera pars! — 12. Discipulī librōs ūtilēs legant! — 13. Hunc librū is habeat, cui placēbit. — 14. Suū quisque nōscat ingenium!

25. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 170!)

Fut. I.: *dūcam*, povedu, *dūcēs*, *dūcet*, *dūcēmus*, *dūcētis*, *dūcent*.

Prés. konj.: *dūcam*, ať (necht') vedu, *dūcās*, *dūcat*, *dūcāmus*, *dūcātis*, *dūcant*.

Fut. I.: *dūcar*, budu veden (-a, -o), *dūcēris*, *dūcētur*, *dūcēmur*, *dūcēmini*, *dūcentur*.

Prés. konj.: *dūcar*, ať (necht') jsem veden (-a, -o), *dūcāris*, *dūcātur*, *dūcāmur*, *dūcāmini*, *dūcantur*;

dūcam (1. os. sg.) = **a**) povedu (*fut. I.*); **b**) ať vedu (*prés. konj.*);

dūcar (1. os. sg.) = **a**) budu veden (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem veden (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: *rapiam*, uchvátím, unesu, *rapīēs*, *rapiet*, *rapīēmus*, *rapīētis*, *rapient*.

Prés. konj.: *rapiam*, ať (necht') uchvacuji, ať *unáším*, *rapīās*, *rapiat*, *rapīāmus*, *rapīātis*, *rapiant*.

Fut. I.: *rapiar*, budu uchvácen, unesen (-a, -o), *rapīēris*, *rapīētur*, *rapīēmur*, *rapīēmini*, *rapientur*.

Prés. konj.: *rapiar*, ať (necht') jsem uchvacován, unášen (-a, -o), *rapīāris*, *rapīātur*, *rapīāmur*, *rapīāmini*, *rapiantur*;

rapiam (1. os. sg.) = **a**) uchvátím, unesu (*fut. I.*); **b**) ať uchvacuji, ať *unáším* (*prés. konj.*);

rapiar (1. os. sg.) = **a**) budu uchvácen, unesen (-a, -o) (*fut. I.*); **b**) ať jsem uchvacován, unášen (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: *vincam*, přemohu, zvítězím, *vincēs*, *vincet*, *vincēmus*, *vincētis*, *vincent*.

Prés. konj.: *vincam*, ať (necht') přemáhám, ať zvítězím, *vincās*, *vincat*, *vincāmus*, *vincātis*, *vincent*.

Fut. I.: *vincar*, budu přemožen, (-a, -o), *vincēris*, *vincētur*, *vincēmur*, *vincēmini*, *vincentur*.

Prés. konj.: *vincar*, ať jsem přemáhán (-a, -o), *vincāris*, *vincātur*, *vincāmur*, *vincāmini*, *vincentur*;

vincam (1. os. sg.) = **a)** přemohu, zvítězím (*fut. I.*); **b)** ať přemáhám, ať zvítězím (*prés. konj.*);

vincar (1. os. sg.) = **a)** budu přemožen (-a, -o) (*fut. I.*); **b)** ať jsem přemáhán (-a, -o) (*prés. konj.*).

Fut. I.: *vinciam, sváži, spoutám, vinciēs, vinciet, vinciēmus, vinciētis, vincient.*

Prés. konj.: *vinciam, ať váži, ať poutám, vinciās, vinciat, vinciāmus, vinciātis, vinciant.*

Fut. I.: *vinciar, budu svázán, spoután (-a, -o), vinciēris, vinciētur, vinciēmur, vinciēmini, vincientur.*

Prés. konj.: *vinciar, ať jsem vázán, poután (-a, -o), vinciāris, vinciātur, vinciāmur, vinciāmini, vinciantur;*

vinciam (1. os. sg.) = **a)** sváži, spoutám (*fut. I.*); **b)** ať váži, ať poutám (*prés. konj.*);

vinciar (1. os. sg.) = **a)** budu svázán, spoután (-a, -o) (*fut. I.*); **b)** ať jsem vázán, poután (-a, -o) (*prés. konj.*).

*

V indikativu futura I. a v přítomném konjunktivu sloves třetí a čtvrté konjugace jest v první osobě singuláru stejný tvar; v ostatních osobách singuláru i plurálu všude tam, kde ve futuru I. jest v koncovce »-e« nebo »-ē«, jest v přítomném konjunktivu v koncovce »-a« nebo »-ā«.

26. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 172!)

1. Tvá odpověď byla *příliš krátká*. — 2. Vrcholky *příliš vysokých* stromů často bývají *zasahovány* bleskem. — 3. Lidský život jest *příliš krátký*. — 4. Smrt *nadmíru šťastných* lidí nebývá vždy (blažená) šťastná. — 5. Mladíci mnohdy bývají *příliš neskromní*. — 6. Bra-trův dopis byl *tuze krátký*. — 7. Hoši často bývají *nadmíru neopatrni*. — 8. Zima byla *poněkud drsná*.

27. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 173!)

ēdūcant, (* *ēdukant*), (oni) vychovávají, (*ēducāre, 1.*); 3. os. plur. aktiv. prés. indik.;

ēdūcant, (* *ēdūkant*), ať (oni) vyvádějí, (*ēdūcere, 3.*); 3. os. plur. aktiv. prés. konj.;

ēducent, (* *ēducent*), ať (oni) vychovávají, (*ēducāre*, 1.); 3. os. plur. aktiv. prés. konj.;

ēdūcent, (* *ēdūcent*), (oni) budou vyváděti, vyvedou, (*ēdūcere*, 3.); 3. os. plur. aktiv. indik. fut. I.;

ēdūcunt, (* *ēdūkunt*), (oni) vyvádějí, (*ēdūcere*, 3.); 3. os. plur. aktiv. prés. indik.;

indicāmus, (* *in-dy-ká-mus*), oznamujeme, (*indicāre*, 1.); 1. os. plur. aktiv. prés. indik.;

indīcāmus, (* *in-dý-kāmus*), ohlašme, vyhlašme! (*indīcere*, 3.); 1. os. plur. aktiv. prés. konj.;

indicēmus, (* *in-dy-cēmus*), udejme! oznamme! (*indicāre*, 1.); 1. os. plur. akt. prés. konj.;

indīcēmus, (* *in-dý-cēmus*), ohlásíme, vyhlásíme, (*indīcere*, 3.); 1. os. plur. akt. indik. fut. I.;

pendent = a) (oni) visí, (*pendeō*, *ēre*, 2.); 3. os. pl. akt. prés. indik.; — b) (oni) budou platiti, zaplatí (*pendō*, *ere*, 3.); 3. os. pl. akt. indik. fut. I.;

appellētur = a) ať (nechť) jest nazýván (-a, -o), (*appellāre*, 1.); 3. os. sing. passiv. prés. konj.; b) bude přihnán, zahrán (-a, -o), (*appellere*, 3.); 3. os. sing. passiv. indik. fut. I.;

dūci, (* *dūci*), býti veden (-a, -o), (*dūcere*, 3.); passiv. infin. prés.;

duci, (* *duci*), vůdci (*komu?*), (*dux*, *ducis*, m.); dativ. sing.

1. *Multa mālā dē hāc arbore pendent*. Na tomto stromě visí mnoho jablek. — 2. *Hostēs tribūtum ā nōbis pōstulātum nōn pendent*. Nepřátelé nezaplatí daně námi vyžadované. — 3. *Hostibus bellum indīcēmus*. Vypovíme nepřátelům válku. — 4. *Prōditiōnem magistrātibus indicēmus!* Udejme zradu úřadům! — 5. *Etiam bēstiae prōlem suam educant; quam dīligenter gallinae pullōs ēdūcunt*. Také zvířata vychovávají svá mláďata; jak pečlivě slepice vyvádějí kuřata! — 6. *Centuriōnēs milītēs ex castrīs ēdūcant!* Nechť setníci vyvádějí vojíny z tábora! — 7. *Dux noster pater patriae appellētur!* Ať (nechť) jest náš vůdce nazýván otcem vlasti! — 8. *Classis tempestāte ad ōras vestrās appellētur*. Loďstvo bude bouří zahráno k vašim břehům.

28. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 173!)

1. Zima byla *velmi studená*. — 2. Zahrada tvého otce jest *překrásná (velmi krásná)*. — 3. Spánek jest *velmi podoben* smrti. — 4. Etna jest *velmi vysoká* hora. — 5. Vůdce s *velmi málo* vojíny zachránil život *velmi rychlým* útekem. — 6. (*Velmi mnozí* ptáci v zimě odlétají.) *Velmi mnoho* ptáků v zimě odlétá. — 7. Díla předků jsou *velmi mnohá (přemnohá)* a *velmi slavná*. — 8. *Přemnohé (velmi mnohé)* řecké obce byly svobodné. (Bylo *přemnoho, velmi mnoho* řeckých obcí svobodných.) — 9. Orlové vynikají nad všechny ptáky rychlostí a *velmi bystrým* (smyslem očí =) zrakem. — 10. Obyvatelé mnohých krajín (mnoha krajín) jsou *velmi chudí a velmi nešťastní*. — 11. Děti často bývají *velmi nepodobny (zcela nepodobny)* rodičům. — 12. Naši předkové byli *velmi zbožní*. — 13. *Pranepatrná (velmi malá)* věc často bývá příčinou (*v lat. nomin.*) *převelikých (velmi velikých)* útrap. — 14. Mravy lidí kdysi byly *velmi prosté*. — 15. Světlo pravdy poctivým lidem jest *velmi milé*. — 16. Hora, na které vojínové opevňovali tábor, byla *velmi vysoká a velmi příkrá*. — 17. Slon má *velmi malé* oči, ale větší uši než *velmi mnohá (přemnohá)* zvířata (než *přemnoho* zvířat). — 18. Barva květin jest *překrásná (velmi krásná)* a *velmi rozmanitá (velmi pestrá)*. — 19. Přátelství dobrých mužů bývá *velmi pevné*. — 20. Lidský život jest *velmi podoben* květům.

29. úloha. — Vypracování.) — (Viz str. 202!)

1. Svět jest dílo jednoho Boha. — 2. Často jediným pochybením (pokleskem) celý život člověka jest zbavován klidu (se znepokojí). — 3. Dva přátelé jsou jakoby jeden duch ve dvou tělech. — 4. Jsou dvě ruce člověka, pravá a levá; člověk má dvě ruce, pravou a levou. — 5. Římský stát byl dlouho spravován od dvou konsulů a senátu (dvěma konsuly a senátem). — 6. Vojevůdce velel dvěma legiím. — 7. Blízko (nedaleko) Athén byly tři přístavy. — 8. Třemi věcmi život živočichů se udržuje (jest udržován), pokrmem, nápojem a dechem. — 9. Vůdce pospíšil se třemi legiemi do Hispanie. — 10. Ke mně přicházejí čtyři přátelé; vidím čtyři přátele. — 11. Čtyři veliké sochy zdobily sloupovou síň; krása těchto čtyř velikých soch byla známa. Mnoho lidí přicházelo do našeho města podívat se na tyto čtyři veliké sochy. — 12. Jsou čtyři Ciceronovy řeči proti Katilinovi. — 13. Jsou čtyři roční doby (počasí): jaro, léto, podzim a zima. —

14. Nás jest pět, vás jest deset. (*Povšimněte si dobře, jak Latiník vyjádří tuto českou větu!*) — 15. V Římě s počátku bylo pět tribunů lidu, později bylo deset tribunů lidu. — 16. Syrakusy, Katana, Messana, Panormus a Agrigentum bylo pět bohatých měst sicilských. — 17. Sedm vůdců oblehlo Theby. — 18. V Římě kralovalo (vládlo) sedm králů; prvním římským králem byl Romulus, druhým Numa Pompilius, třetím Tullus Hostilius, čtvrtým Ankus Marcius, pátým Tarquinius Priskus, šestým Servius Tullius a sedmým Tarquinius Zpupný. — 19. Každodenně spím sedm hodin; spátí sedm hodin dostačuje. — 20. Řekové obléhali Troji deset let. — 21. Caesar s osmi legiemi přemohl Belgy. — 22. Vojínové bojovali devět nebo deset hodin. — 23. K sestře přichází dvacet přítelkyň; sestra vidí dvacet přítelkyň. — 24. Thrasybulus osvobodil Athény od nadvlády třiceti mužů. — 25. V římské legii bylo deset kohort, třicet manipulů a šedesát setnin. — 26. Do našeho města přichází padesát vojinů; vidíme padesát vojinů. — 27. Jovův chrám zdobilo čtyřicet krásných soch. — 28. Orel žije sto let. — 29. Století jest doba sto let. —

30. Jest dvanáct měsíců roku (= rok má dvanáct měsíců). — 31. Alexander Veliký kraloval (vládl) třináct let. — 32. Protože jste byli příčinliví, hoši, patnáct dní s vámi budu cestovati po půvabných krajinách naší vlasti. — 33. Příkop jest sedmnáct stop hluboký, osmasedmdesát stop dlouhý a devětdvacet stop široký. — 34. Zdi (hradby) onoho města jsou osmnáct stop vysoké. — 35. Dionysius máje věku 25 let (ve věku 25 let) měl vládu nad Syrakusami. — 36. Mému staršímu bratrovi (*v češt. dativ, v lat. nominativ*) jest jedenatřicet let. Kolikátého roku se narodil? Kolik let mu je? — 37. Člověk mající 60 let věku (ve věku 60 let) (člověk, jemuž je 60 let) jest již stár (starý). — 38. Římané vedli s Kartaginskými (Kartagiňany) velmi kruté války. — 39. Římský stát byl za nejstarších dob velmi malý, za časů císaře Augusta velmi veliký. — 40. Mnoho prastarých chrámů, v nichž bylo velmi mnoho velmi drahocenných obrazů a soch (v nichž byly velmi mnohé a velmi drahocenné obrazy a sochy), zdobilo město Řím. —

30. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 203!)

1. Lakomcem (*v lat. nomin.*) bys byl nazýván, kdybys příliš miloval bohatství; největší bohatství (*v lat. plur.*) by ti neprospěvalo, kdybys byl lakomý. — 2. Kéž bys denně cvičil svou paměť!

Kéž byste denně cvičili svou paměť! — 3. Kdybychom byli bohatí, počítali bychom (= měli bychom) mnoho přátel. — 4. Kterýsi velmi špatný římský císař často zvolal: »Kéž by římský národ měl jedinou šiji!« — 5. Lidé by byli blaženější (šťastnější), kdyby nebyli trýznění závistí a lakotou. — 6. Kéž byste se nedávali zastrašovati (= kéž byste nebyli zastrašováni) nebezpečenstvím; my se nedáme zastrašiti (= nebudeme zastrašeni); (viz I, str. 484). — 7. Sám sobě bys škodil, kdybys více miloval nešlechtníky než lidi šlechtěné. — 8. Kéž by náš život vždy byl prost nebezpečí! — 9. Kdyby učitelova vážnost u vás, hoši, něco platila (měla nějakou platnost, rozhodovala), poslouchali byste rady, kterou vám učitel dal. — 10. Kéž by nebyly vedeny neúčinné (škodlivé) války! — 11. Spojenci by hájili naši vlasti (*v češt. 2. pád, v lat. akus.*), kdyby se nepřátelé blížili. — 12. Kéž by vášně vždy byly řízeny rozumem! — 13. Vysmál bych se ti, kdyby ses bál strašidel. — 14. Kéž byste četli spisy dobrých spisovatelů, hoši! Mnoho byste věděli, kdybyste četli takové knihy. — 15. Kdybys poslouchal rozkazů (*v lat. dat.*) učitelových, nebyl bys trestán. — 16. Kéž by zájmy obce věrně byly ochraňovány od občanů! — 17. Egypt by nebyl tak úrodný, kdyby

Slovník — (K 23. a 24. hodině.)

accomodō, āre, āvī, ātum, 1., (*ak-komodó), **a)** přizpůsobiti, (vhodně) připojiti, připevniti, připnouti (*něco k něčemu*); **b)** upravit

Agamemnō, Agamemnon, [(gen.:) *Agamemnonis*, (akus.:) *Agamemnonem* nebo *Agamemnona*], Agamemnon, (syn krále Atrea — odtud též »Atreovec« zvaný — bratr spartského krále Menelaa, švagr Heleny, choti Menelaovy, kterou unesi trojský princ Paris), král v Mykenách, vrchní velitel řeckých vojsk před Trojou

alter, era, erum, (viz I, 342), **a)** jeden (*ze dvou*), druhý (*z obou*); (*v platnosti číslov-*

ky:) druhý; **b)** druhý, opačný, protivný; změněný; **c)** druhý, bližní; **alter** — **alter**, jeden — druhý

arma, ōrum, n. pl., (I, 141), **a)** náčiní, nářadí, (*na př. loďní náčiní, náčiní k úpravě jídla, nástroje a pod.*); **b)** zbraň, zbraň, (*zejména: zbraň ochranná*); **c)** válka, boj; **d)** cvičení ve zbraní, vojenské cvičení; **e)** branná moc, válečná moc, vojsko; **f)** obrana, záštita, prostředky; (*viz níže: superāre*)

commoveō, ēs, ēre, 2., **a)** hýbat, pohybovat; **b)** pohnouti, povzbudit (*k něčemu*); **c)** rozčilovat, znepokojovat, lekat,

Nil nekypřil roli (*gen. zápor.*). — 18. Kéž by se lid dal vésti (= kéž by byl veden) od rozumnějších (mužů)! — 19. Kdyby hlasatel stál na vyšším místě, snáze bychom ho slyšeli. — 20. Kéž by soudcové trestali všechny zločiny! —

21. Jestliže budeš (budeš-li) milovati poctivost, od poctivých (lidí) budeš milován; nikdy však od dobrých (lidí) [rádných (lidí)] nebudete milováni, nebudete-li se varovati společnosti špatných (lidí). — 22. Jestliže si žádáte (žádáte-li si) míru, vydejte zbraň! — 23. Jestliže jste hájili vlasti, od všech jste byli chváleni. — 24. Uposlechnete-li (*fut. II.*) otce, nebudete od něho potrestáni. — 25. Jestliže jste pilně pracovali, dostávali jste odměnu; budete-li pilně pracovati (*fut. I.*), budete dostávat odměnu. —

26. Homérovy básně jsou *velmi proslulé*. — 27. Aristides, který byl pokládán za nejspravedlivějšího (*vazba 2. nomin.*) ze všech Athénanů (*gen. celkový*), byl *velmi chud.* — 28. Hradby města Říma kdysi byly *velmi nízké*. — 29. Římský stát kdysi byl *pranepatrný*. — 30. V Itálii mnohá *velmi slavná* města byla vyzdobena [mnoho *velmi slavných* měst bylo vyzdobeno] *překrásnými* sochami a budovami. —

děsiti, kormoutiti; **a)** dojímati (*někoho*), pohnouti (*někým*); **e)** pobuřovati, popouzeti, dráždit; naplňovati nevolí, buditi nevoli (*v někom*); **f)** působiti, rozžniti; buditi (*cit, náladu*)

comparāre, (I, 487; II, 52); *amicum sibi comparāre*, zjednati si, opatrovati si přítele

dēsum, *dēesse, dēfui, dēfuturus*, **a)** nebýti přítomen, nebýti účasten, *scházeti, chyběti, nedostávat se*; **b)** chyběti svou pomocí, nepřispěti, nepomáhati; **c)** obmeškati, zanedbati; [I, 246; II, 165, 183]

dubitō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** rozpakovati se, býti v rozpacích, nebýti rozhodnut, rozmyšleti se; **b)** váhati, meškati, otálet, zdráhati se; **c)** pochybovati,

nemíti jistoty, býti v nejistotě, rozmyšleti se; **d)** uvažovati, přemýšleti, zamýšleti

dubitō, *an . . .*, pochybuji, zdali ne . . . = trvám, bezpochyby, asi, snad; **nōn dubitō, quā . . .**, nepochybuji, že . . .; **nōn dubitō** (*s infinitivem*) = nerozmyšlím se, nerozpakuji se; **nōn dubitō** (*s vazbou akusativu s infinitivem*) = nepochybuji, jsem přesvědčen, že . . .; **dubitor**, pochybuje se o mně; **dubitātur**, pochybuje se, jest pochybnost, není jisto; **id dubitō**, pochybuji o tom; **dē illā rē dubitō**, pochybuji o oné věci **fremō**, *is, ere, 3.*, **a)** hučeti, bouřiti, hřmotiti; šuměti; **b)** ozývati se, zaznívati, zvučeti; **c)** (*o zvířatech:*) řvāti, výti, supati, frkati, rzāti, bzučeti; **d)**

(o *lidech*;) hlučeti, křičeti; sopťiti, supati; hlučně souhlasiti, jásati; hlučně odporovati, reptati

immolō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., obětovati; v oběť zabít

īphigeniā, *ae*, f. (I.), Ifigeneia, (dcera mykenského krále Agamemnona, vrchního velitele řeckých vojsk u Troje, která byla unesena bohyní Artemidou z Aulidy do Tauridy, kde se stala kněžkou bohyně Artemidy)

laudandus, *a*, *um*, 3., chvályhodný

licet, *ēre*, 2., jest dovoleno, jest volno, lze; (*jiné jest*: licet, I, 481)

movēre, (I, 463); *sē vestigiō movēre*, hnouti se s místa

nisi, (II, 155), **a**) (*podmínková spojka*;) jestliže ne; ne-li; kdyby ne; **b**) (*po záporu*;) leda, ledaže, leč, než

persevērō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) vytrvávati, setrvávati, trvati, zůstávati; **b**) (*s infinitivem*;) neustávati [*něco dělati*]; bez ustání, dále [*něco dělati*]

recūsō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) odmítnouti, odepřít; **b**) zpěčova-

ti se (*vzhledem k něčemu*); **c**) ohraditi se, protestovati

sī (*podmínková spojka*), jestliže, -li; jestliže by, -li by; kdyby; (I, 180; II, 186, 187)

statim, hned na místě; ihned

superāre, (II, 106); *aliquem armis superāre* (*proeliō superāre*), někoho přemoci ve válce, v boji; nad někým zvítěziti v boji

trānseō, *trānsis*, *trānsire*, přecházeti, přejíti, překročiti, přestupovati; *flūmen trānsire*, přejíti přes řeku

ut, (*spojka s konjunktivem ve větách připouštěcích*), ať; třeba; i kdyby; byť i; (II, 220)

utinam, (*spojka přání*), kéž, ať; kéž by; **utinam nē**, kéž ne, ať ne; kéž by ne; (II, 166, 167, 184)

Vārus, *ī*, m. (II.), Varus, (*římské cognomen*); *P(ublius) Quīntilius Vārus*, konsul r. 13 př. Kr., padl v bitvě s Germány v Teutoborském lese

vestigium, *īi*, n. (II.), **a**) stopa, šlépěje; **b**) krok, kročej; **c**) šlapadlo, chodidlo, (noha); **d**) stanoviště, místo

Prōverbia. — Přísloví.

1. *Ē plūmīs cōgnōscitur avis. — Ex auribus cōgnōscitur asinus.*
2. *Melius est praevenire quam praeveniri.*
3. *Nōn omne est aurum, quod splendet.*
4. *Inter disparēs sententiās mītiōr vincat!*

23. HODINA.

Perfektní konjunktiv.

Coniunctivus perfecti.

(Konjunktiv minulého času.)

A) Činný rod. — *Activum.*

Konjunktiv aktivního perfekta — aktivní perfektní konjunktiv — utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

<i>Singulár:</i>	<i>Plurál:</i>
1. -erim	1. -erimus
2. -eris	2. -eritis
3. -erit	3. -erint

I. konjugace. — Vzor »*laudāre*«.

Perfektní kmen: **laudāv-**.

Coniunctivus perfecti activi.

- Sg. 1. **laudāv-erim** = ať jsem (po)chválil, (-a, -o)
2. **laudāv-eris** = ať jsi (po)chválil, (-a, -o)
3. **laudāv-erit** = ať (po)chválil, (-a, -o)
Pl. 1. **laudāv-erimus** = ať jsme (po)chválili, (-y, -a)
2. **laudāv-eritis** = ať jste (po)chválili, (-y, -a)
3. **laudāv-erint** = ať (po)chválili, (-y, -a).

[Výslovnost: * *laudáverim*, *laudáveris*, *laudáverit*, *laudáverimus*, *laudáveritis*, *laudáverint*.]

Časujte aktivní perfektní konjunktiv jiných sloves!

servāre. — (Perfektní kmen: **servāv-**.) — Sg. 1. *servāverim*, ať jsem zachránil, zachoval, (-a, -o); 2. *servāveris*; 3. *servāverit*. — Pl. 1. *servāverimus*; 2. *servāveritis*; 3. *servāverint*.

superāre. — (Perfektní kmen: **superāv-**.) — Sg. 1. *superāverim*, ať jsem převýšil, (-a, -o); 2. *superāveris*; 3. *superāverit*. — Pl. 1. *superāverimus*; 2. *superāveritis*; 3. *superāverint*.

expugnāre. — (Perfektní kmen: **expugnāv-**.) — Sg. 1. *expugnāverim*, ať jsem dobyl, (-a, -o); 2. *expugnāveris*; 3. *expugnāverit*. — P. 1. *expugnāverimus*; 2. *expugnāveritis*; 3. *expugnāverint*.

[Časujice dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých slovesných tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.]

Sloveso »esse«. — Perfektní kmen: **fu-**.

Coniunctivus perfecti activi.

Sg. 1. **fu-erim**

== ať jsem byl, (-a, -o)

2. **fu-eris**

== ať jsi byl, (-a, -o)

3. **fu-erit**

== ať byl, (-a, -o)

Pl. 1. **fu-erimus**

== ať jsme byli, (-y, -a)

2. **fu-eritis**

== ať jste byli, (-y, -a)

3. **fu-erint**

== ať byli, (-y, -a)

[Výslovnost: * **fuerim**, **fueris**, **fuerit**, **fuerimus**, **fueritis**, **fuerint**.]

adesse (I, 316). — Sg. 1. *affuerim* (*adfuerim*), [* *af-fu-e-rim*], ať jsem byl (-a, -o) přítomen, (-a, o); ať jsem pomohl, (-a, -o); 2. *affueris* (*adfueris*), ať jsi byl (-a, -o) přítomen, (-a, -o); ať jsi pomohl, (-a, -o); 3. *affuerit* (*adfuerit*), ať byl (-a, -o) přítomen, (-a, -o); ať pomohl, (-a, -o). — Pl. 1. *affuerimus* (*adfuerimus*), ať jsme byli (-y, -a) přítomni (-y, -a); ať jsme pomohli, (-y, -a); 2. *affueritis* (*adfueritis*), ať jste byli (-y, -a) přítomni, (-y, -a); ať jste pomohli, (-y, -a); 3. *affuerint* (*adfuerint*), ať byli (-y, -a) přítomni, (-y, -a); ať pomohli, (-y, -a).

abesse (I, 246). — Sg. 1. *āfuerim*, [* *ā-fu-e-rim*], ať jsem byl (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

dēesse (I, 246). — Sg. 1. *dēfuerim*, ať jsem scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

prōdesse, prospivati. -- Sg. *prōfuerim*, ať jsem prospěl, (-a, -o); atd.

B) Trpný rod. — *Passivum*.

Konjunktiv passivního perfekta — passivní perfektní konjunktiv (*coniūctivus perfecti passivi*) — se skládá z passivního perfektního participia a z přítomného konjunktivu pomocného slovesa »esse«: »*sim, sis, sit, simus, sitis, sint*«.

Rod a číslo (singulár, plurál) passivního perfektního participia se řídí podmětem věty.

I. konjugace. — Vzor »*laudāre*«.

Passivní perfektní participium: *laudātus, a, um*.

Coniūctivus perfecti passivi:

- Sg. 1. *laudātus, a, um sim* =
ať jsem byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
2. *laudātus, a, um sis* =
ať jsi byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
3. *laudātus, a, um sit* =
ať byl (-a, -o) pochválen, (-a, -o).

- Pl. 1. *laudāti, ae, a simus* =
ať jsme byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
2. *laudāti, ae, a sitis* =
ať jste byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
3. *laudāti, ae, a sint* =
ať byli (-y, -a) pochváleni, (-y, -a).

[Výslovnost: *laudātus, laudáta, laudátum sim* atd.; *laudátý, laudáté, laudáta simus* atd.]

Časujte passivní perfektní konjunktiv jiných sloves!

servāre. — (Passivní perfektní participium: *servātus, a, um*.) --

- Sg. 1. *servātus (a, um) sim*, ať jsem byl (-a, -o) zachráněn, zachován, (-a, -o); 2. *servātus (a, um) sis*; 3. *servātus (a, um) sit*. — Pl. 1. *servāti (ae, a) simus*; 2. *servāti (ae, a) sitis*; 3. *servāti (ae, a) sint*.

vocāre. (Passivní perfektní participium: **vocātus, a, um.**)
 Sg. 1. **vocātus** (*a, um*) *sim*, ať jsem byl (-a, -o) zavolán, (-a, -o);
vocātus (*a, um*) *sis*; 3. *vocātus* (*a, um*) *sit*. — Pl. 1. *vocāti* (*ae, a*)
simus; 2. *vocāti* (*ae, a*) *sitis*; 3. *vocāti* (*ae, a*) *sint*.

Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv?

Latinský perfektní konjunktiv lze přeložiti do češtiny rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto perfektním konjunktivem (zda přání, či rozkaz, či zákaz, či přípustka atd. atd.),

b) v jaké větě jest tento perfektní konjunktiv (zda ve větě hlavní, či vedlejší, v jaké větě vedlejší a pod.).

V dnešní hodině promluvíme o t é t o platnosti a t ě c h -
t o druzích perfektního konjunktivu:

a) Perfektním konjunktivem se vyslovuje **přání splnitelné či dostižné v minulosti**; tento konjunktiv slove »*konjunktiv přací, coniunctivus optativus potentiālis perfecti*«.

b) Perfektním konjunktivem se vyslovuje **důrazný zákaz**, daný určité osobě ve 2. osobě singuláru (*coniunctivus iussivus, prohibivus*).

c) Présentním a perfektním konjunktivem se někdy vyslovuje **přípustka**; tento druh konjunktivu slove »*konjunktiv připouštěcí* či *koncesivní, coniunctivus concessivus*«.

1. Perfektní konjunktiv přací.

(Coniunctivus optativus potentiālis perfecti.)

Perfektním konjunktivem se vyslovuje **přání splnitelné (dostižné) v minulosti**; tento druh perfektního konjunktivu sluje perfektní konjunktiv přací (*coniunctivus optativus potentiālis perfecti*).

Přání vyslovené perfektním konjunktivem práciím je splnitelné či dostižné v minulosti, t. j. mohlo dojít splnění, snad bylo splněno.

Perfektní konjunktiv práci se často opírá o částice »utinam = kéž!«, »utinam ně = kéž ne!«, »ně = kéž ne!«

Klade-li se u konjunktivu práciho zápornka, klade se zápornka »ně«.

Do češtiny se perfektní konjunktiv práci obvykle překládá českým minulým indikativem příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »kéž!« (při záporu: »kéž ne!«).

(Viz str. 166, 167!)

Utinam appellāverim	=	kéž jsem nazval, (-a, -o)!
„ <i>appellāveris</i>	=	„ <i>jsi nazval, (-a, -o)!</i>
„ <i>appellāverit</i>	=	„ <i>nazval, (-a, -o)!</i>
„ <i>appellāverimus</i>	=	„ <i>jsme nazvali, (-y, -a)!</i>
„ <i>appellāveritis</i>	=	„ <i>jste nazvali, (-y, -a)!</i>
„ <i>appellāverint</i>	=	„ <i>nazvali, (-y, -a)!</i>

Utinam interrogātus (-a, -um) sim	=	<i>kéž jsem byl (-a, -o) tážán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātus (-a, -um) sis	=	<i>kéž jsi byl (-a, -o) tážán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātus (-a, -um) sit	=	<i>kéž byl (-a, -o) tážán, (-a, -o)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) simus	=	<i>kéž jsme byli (-y, -a) tážáni (-y, -a)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) sitis	=	<i>kéž jste byli (-y, -a) tážáni, (-y, -a)!</i>
Utinam interrogātī (-ae, -a) sint	=	<i>kéž byli (-y, -a) tážáni, (-y, -a)!</i>

(Utinam) ně pugnāverim	=	<i>kéž jsem nebojoval, (-a, -o)!</i>
„ „ <i>pugnāveris</i>	=	„ <i>jsi nebojoval, (-a, -o)!</i>
„ „ <i>pugnāverit</i>	=	„ <i>nebojoval, (-a, -o)!</i>
„ „ <i>pugnāverimus</i>	=	„ <i>jsme nebojovali, (-y, -a)!</i>
„ „ <i>pugnāveritis</i>	=	„ <i>jste nebojovali, (-y, -a)!</i>
„ „ <i>pugnāverint</i>	=	„ <i>nebojovali, (-y, -a)!</i>

Utinam nē castīgātus (-a, -um) sim =
 kéž jsem nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-o, -o)!
Utinam nē castīgātus (-a, -um) sis =
 kéž jsi nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
Utinam nē castīgātus (-a, -um) sit =
 kéž nebyl (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
Utinam nē castīgātī (-ae, -a) simus =
 kéž jsme nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
Utinam nē castīgātī (-ae, -a) sitis =
 kéž jste nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!
Utinam nē castīgātī (-ae, -a) sint =
 kéž nebyli (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

Utinam errāveris!

Kéž jsi se zmýlil! (Výklad: Tvá mýlka byla možná; mohl jsi se zmýliti, ale nemusil.)

Utinam nē errāveris!

Kéž jsi se ne[z]mýlil! (Výklad: Snad jsi se nezmýlil, ale možnost tvé mýlky není vyloučena.)

Utinam fidōs amicōs vōbis comparāveritis!

Kéž jste sobě zjednali (opatřili) věrné přátele!

Utinam labor corporī accommodātus sit!

Kéž byla práce přizpůsobena tělu!

Utinam fueritis fēlicēs!

Kéž jste byli šťastni!

Diū pugnātum est; utinam ne nostrī militēs superātī sint!

Dlouho bylo bojováno; kéž naši vojáci nebyli přemoženi!

Vyhledejte v uvedených příkladech perfektní konjunktivy! [*utinam errāveris, utinam nē errāveris, utinam comparāveritis, utinam accommodātus sit, utinam fueritis, utinam nē superātī sint*«.]

2. Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem.

Zapovídá-li se v latině, vyjádříme zákaz způsobem uvedeným na str. 134 a násl. a na str. 167 a 168.

Zapovídá-li se v latině něco *důrazně určité* osobě ve 2. osobě singuláru, lze vysloviti takový zákaz také perfektním konjunktivem se zápornou »ně!« (případně »*nihil, nullus, numquam, nusquam*« a j.); tento konjunktiv překládáme do češtiny oznamovacím způsobem přítomného času českých sloves dokonavých, k němuž přistupuje částice »ať ne!«, někdy i jinak, jak vysvítá z příkladů zde uvedených.

V příkladech, jež následují, jest perfektní konjunktiv těchto sloves: *dubitāre* (*dubitāveris*), *facere* (*fēceris*), *trānsire* (*trānsieris*), *movēre* (*mōveris*), *commovēre* (*commōtus sis*). n

Příklady:

1. <i>Id nē dubitāveris!</i> 2. <i>Hoc nē fēceris!</i> 3. <i>Nē trānsieris Ibērum!</i> 4. <i>Nūsquam tē vestigiō mōveris!</i> 5. <i>Misericordiā commōtus nē sis!</i> 6. <i>Nihil grātiaē causā fēceris!</i>	1. <i>Ať toho nevezmeš v pochybnost! Neopovaž se vzíti to v pochybnost! Toho nevezmeš v pochybnost.</i> 2. <i>Ať toho neučiníš! Toho neučiníš! Neopovaž se to učiniti!</i> 3. <i>Ať nepřekročíš (řeky) Ebro! Ebro nepřekročíš! Neopovaž se překročiti (řeku) Ebro!</i> 4. <i>Ať se nikam s místa nehneš!</i> 5. <i>Ať (nejsi pohnut ==) se nedáš pohnouti milosrdenstvím! (I, 484, 485.)</i> 6. <i>Ať nic neučiníš k vůli vděčnosti (pro uznání)!</i>

3. Konjunktiv připouštěcí { **prézentní,**
perfektní.

Coniunctivus concessivus.

Prézentní a perfektní konjunktiv někdy vyslovují pří-
pustku; mluvící osoba, ač uznává námitky druhé strany,
celkem setrvává při svém úsudku.

Tento konjunktiv sluje konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*).

Vyslovuje-li se **přípustka v přítomnosti**, klade se konjunktiv **présentní**;

vyslovuje-li se **přípustka v minulosti**, klade se konjunktiv **perfektní**.

Tento připouštěcí čili koncesivní konjunktiv se někdy v latině opírá o spojky: »**ut**«, »**licet**« = »**at**«, »**necht**«, »**byť i**«, »**třeba i**«, »**i kdyby**« a j.

Neopírá-li se tento konjunktiv o spojky, klad'te jej v čelo věty!

Klade-li se u připouštěcího čili koncesivního konjunktivu **záporka**, klade se **záporka »ně«**.

Do češtiny se připouštěcí čili koncesivní konjunktiv překládá:

a) někdy **indikativem**, k němuž přistupují částice nebo výrazy »**at**«, »**třeba**«, »**necht**«, »**dejme tomu, že ...**«,

b) někdy **imperativem**,

c) někdy **kondicionálem**, k němuž přistupují částice: »**i kdyby**«, »**třeba by**«, »**byť i**«.

Příklady:

1. **Fremant omnēs, dicam, quod sentiō.**

1. *At* všichni *reptají*, povím, co smýšlím.

Necht (*třebaže*) všichni *reptají*, povím, co smýšlím.

Byť i všichni *reptali*, povím, co smýšlím.

2. **Nē sit summum malum dolor, malum certē est.**

2. *At není* bolest největším zlem (*necht není* bolest největším zlem, *i když není* bolest největším zlem, *nebudiž* bolest největším zlem), zlem jistě jest.

3. Ut dēsint virēs, tamen est laudanda voluntās.

4. Nē recūsāveris miseris auxilium, tamen iis nōn affuisti.

5. Peccāverim, tamen in peccātō nōn perseverāvi.

6. Superātī sint Graeci armīs ā Rōmānis, tamen litteris et artibus eōs valde superāvērunt.

7. Nē numerātī sīmus inter optimōs discipulōs, tamen inter impigrōs numerātī sumus.

3. I když (scházejí síly ==) se nedostává sil, přece vůle jest chvályhodná.

4. Ať jsi neodepřel (třeba jsi neodepřel, dejme tomu, že jsi neodepřel) ubožákům pomoci, přece jsi jim nepřispěl.

5. Ať (třebaže) jsem pochybil, přece jen v chybě jsem nesetřval.

6. Ať (třeba) byli Řekové přemoženi v boji od Římanů, přece ve vědách a uměních velice je překonali.

7. Třebaže (dejme tomu, že) jsme nebyli počítáni mezi nejlepší žáky, přece mezi příčinlivé jsme byli čítáni.

Vyhledejte v uvedených příkladech koncesivní konjunktivy! Jak se přeloží?

1. věta: *fremant* (konj. prés.); 2. v.: *nē sit* (konj. prés.); 3. v.: *ut dēsint* (konj. prés.); 4. v.: *recūsāveris* (konj. perf.); 5. v.: *peccāverim* (konj. perf.); 6. v.: *superātī sint* (konj. perf.); 7. v.: *nē numerātī sīmus* (konj. perf.).

24. HODINA.

Konjunktiv plusquamperfekta
(předminulého času).

Coniunctivus plusquamperfecti.

A) Činný rod. — *Activum.*

Aktivní konjunktiv plusquamperfekta utvoříte, přidáte-li k *perfektnímu* kmeni slovesnému tyto přípony:

Singulár:

1. **-issem**
2. **-issēs**
3. **-isset**

Plurál:

1. **-issēmus**
2. **-issētis**
3. **-issent**

I. konjugace. — Vzor: »laudāre«.

Perfektní kmen: laudāv-.

Coniunctivus plusquamperfecti activi.

Singulár:

1. **laudāv-issem** = byl (-a, -o) bych (po)chválil, (-a, -o)
2. **laudāv-issēs** = byl (-a -o) bys (po)chválil, (-a, -o)
3. **laudāv-isset** = byl (a, -o) by (po)chválil, (-a, -o)

Plurál:

1. **laudāv-issēmus** = byli (-y, -a) bychom (po)chválili, (-y, a)
2. **laudāv-issētis** = byli (-y, -a) byste (po)chválili, (-y, -a)
3. **laudāv-issent** = byli (-y, -a) by (po)chválili, (-y, -a)

[Výslovnost: * *laudāvissēm, laudāvissēs, laudāvisset, laudāvissēmus, laudāvissētys, laudāvissent.*]

Časujte aktivní konjunktiv plusquamperfekta jiných sloves!

servāre. — (Perfektní kmen: **servāv-**.) — Sg. 1. *servāvissēm*, byl (-a, -o) bych zachránil, zachoval, (-a, -o); 2. *servāvissēs*; 3. *servāvisset*. — Pl. 1. *servāvissēmus*; 2. *servāvissētis*; 3. *servāvissent*.

pugnāre. — (Perfektní kmen: **pugnāv-**.) — Sg. 1. *pugnāvissēm*, byl bych bojoval, (-a, -o); 2. *pugnāvissēs*; 3. *pugnāvisset*. — Pl. 1. *pugnāvissēmus*; 2. *pugnāvissētis*; 3. *pugnāvissent*.

appropinquāre. — (Perfektní kmen: **appropinquāv-**.) — Sg. 1. *appropinquāvissēm*, byl (-a, -o) bych se přiblížil, (-a, -o); 2. *appropinquāvissēs*; 3. *appropinquāvisset*. — Pl. 1. *appropinquāvissēmus*; 2. *appropinquāvissētis*; 3. *appropinquāvissent*.

[Časujice dbejte správného přízvuku! Polotučně vytištěná samohláska v jednotlivých tvarech ukazuje, na které slabice je slovný přízvuk.]

appropinquāre. — Sg. 1. *si appropinquāvīsem*, kdybych se byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o); 2. *si appropinquāvīssēs*, kdyby ses byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o); 3. *si appropinquāvīssēt*, kdyby se byl (-a, -o) přiblížil, (-a, -o). — Pl. 1. *si appropinquāvīssēmūs*, kdybychom se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a); 2. *si appropinquāvīssētis*, kdybyste se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a); 3. *si appropinquāvīssēt*, kdyby se byli (-y, -a) přiblížili, (-y, -a).

vocāre. — (Perfektní kmen: *vocāv-*.) — Sg. 1. *nisi vocāvīsem*, kdybych nebyl (-a, -o) zavolal, (-a, -o); kdybych byl (-a, -o) nezavolal, (-a, -o); 2. *nisi vocāvīssēs*, kdybys nebyl (-a, -o) zavolal, (-a, -o); kdybys byl (-a, -o) nezavolal, (-a, -o); 3. *nisi vocāvīssēt*, kdyby nebyl (-a, -o) zavolal, (-a, -o); kdyby byl (-a, -o) nezavolal, (-a, -o). — Pl. 1. *nisi vocāvīssēmūs*, kdybychom nebyli (-y, -a) zavolali, (-y, -a); kdybychom byli (-y, -a) nezavolali, (-y, -a); 2. *nisi vocāvīssētis*, kdybyste nebyli (-y, -a) zavolali, (-y, -a); kdybyste byli (-y, -a) nezavolali, (-y, -a); 3. *nisi vocāvīssēt*, kdyby nebyli (-y, -a) zavolali, (-y, -a); kdyby byli (-y, -a) nezavolali, (-y, -a).

Sloveso »esse«. — Perfektní kmen: *fu-*.

Coniunctivus plusquamperfecti activi.

Sg. 1. **fu-issem** = byl (-a, -o) bych býval, (-a, -o)

2. **fu-issēs** = byl (-a, -o) bys býval, (-a, -o)

3. **fu-isset** = byl (-a, -o) by býval, (-a, -o)

Pl. 1. **fu-issēmūs** = byli (-y, -a) bychom bývali, (-y, -a)

2. **fu-issētis** = byli (-y, -a) byste bývali, (-y, -a)

3. **fu-issent** = byli (-y, -a) by bývali, (-y, -a).

[Výslovnost: * *fu(j)issem*, *fu(j)issēs*, *fu(j)isset*, *fu(j)issēmūs*, *fu(j)issētis*, *fu(j)issent*.]

adesse (I, 316). — Sg. 1. *affuīsem* (*adfuiissem*), [* *af-fu-(j)issem*], byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) přítomen (přítomna, přítomno); byl (-a, -o) bych pomohl, (-a, -o); 2. *affuīssēs* (*adfuiissēs*), byl (-a, -o) bys býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); byl (-a, -o) bys pomohl (-a, -o); 3. *affuīssēt* (*adfuiisset*), byl (-a, -o) by býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); byl (-a, -o) by pomohl, (-a, -o). — Pl. 1. *affuīssēmūs* (*adfuiissēmūs*), byli (-y, -a) bychom bývali (-y, -a) přítomni,

(-y, -a); byli (-y, -a) bychom pomohli, (-y, -a); 2. *affuissētis* (*ad-fuissētis*), byli (-y, -a) byste bývali (-y, -a) přítomni, (-y, -a); byli (-y, -a) byste pomohli, (-y, -a); 3. *affuissent* (*adfuissent*), byli (-y, -a) by bývali (-y, -a) přítomni, (-y, -a); byli (-y, -a) by pomohli (-y, -a).

abesse (I, 246). — Sg. 1. *āfuissem* [** á-fu-(j)is-sem*], byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

dēesse (I, 246). — Sg. 1. *dēfuissem*, byl (-a, -o) bych scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

prōdesse, prospivati. — Sg. 1. *prōfuissem*, byl (-a, -o) bych prospěl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī fuissem*, kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o); 2. *sī fuissēs*, kdybys byl (-a, -o) býval (-a, -o); 3. *sī fuisset*, kdyby byl (-a, -o) býval, (-a, -o). — Pl. 1. *sī fuissēmus*, kdybychom byli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 2. *sī fuissētis*, kdybyste byli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 3. *sī fuissent*, kdyby byli (-y, -a) bývali, (-y, -a).

Sg. 1. *sī affuissem*, (*adfuissēmus*), kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o) přítomen (přítomna, přítomno); kdybych byl (-a, -o) pomohl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī āfuissem*, kdybych byl (-a, -o) býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *sī dēfuissem*, kdybych byl (-a, -o) scházel, chyběl (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi fuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o); 2. *nisi fuissēs*, kdybys nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o); 3. *nisi fuisset*, kdyby nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o). — Pl. 1. *nisi fuissēmus*, kdybychom nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 2. *nisi fuissētis*, kdybyste nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a); 3. *nisi fuissent*, kdyby nebyli (-y, -a) bývali, (-y, -a).

Sg. 1. *sī prōfuissem*, kdybych byl (-a, -o) prospěl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi affuissem (adfuissem)*, kdybych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) přítomen, (-a, -o); kdybych nebyl (-a, -o) pomohl, (-a, -o); kdybych byl (-a, -o) nepomohl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi āfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) nepřítomen, vzdálen, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi dēfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) scházel, chyběl, (-a, -o); atd.

Sg. 1. *nisi prōfuissem*, kdybych nebyl (-a, -o) prospěl, (-a, -o); atd.

B) Trpný rod. — *Passivum*.

Passivní konjunktiv plusquamperfekta (*coniunctivus plusquamperfecti passivi*) se skládá z passivního **perfektního** participia a z imperfektního konjunktivu pomocného slovesa »**esse**«: »*essem, essēs, esset, essēmus, essētis, essent*«.

Rod a číslo (singulár, plurál) passivního perfektního participia se řídí podmětem věty.

I. konjugace. — Vzor »*laudāre*«.

Passivní perfektní participium: **laudātus, a, um**.

Coniunctivus plusquamperfecti passivi:

- Sg.1. **laudātus, a, um essem** =
byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
2. **laudātus, a, um essēs** =
byl (-a -o) bys býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o);
3. **laudātus, a, um esset** =
byl (-a, -o) by býval (-a, -o) pochválen, (-a, -o).

- Pl. 1. **laudātī, ae, a essēmus** =
byli (-y, -a) bychom bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
2. **laudātī, ae, a essētis** =
byli (-y, -a) byste bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a);
3. **laudātī, ae, a essent** =
byli (-y, -a) by bývali (-y, -a) pochváleni, (-y, -a).

[Výslovnost: *laudātus, laudāta, laudātum essem* atd.; *laudātý, laudáté, laudāta essēmus* atd.]

Časujte passivní konjunktiv plusquamperfekta jiných sloves!

servāre. — (Passivní perfektní participium: **servātus, a, um.**) —
Sg. 1. *servātus (a, um) essem*, byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) zachráněn, zachován, (-a, -o); 2. *servātus (a, um) essēs*; 3. *servātus (a, um) esset*. — Pl. 1. *servātī (ae, a) essēmus*; 2. *servātī (ae, a) essētis*; 3. *servātī (ae, a) essent*.

vocāre. — (Passivní perfektní participium: **vocātus, a, um.**) —
Sg. 1. *vocātus (a, um) essem*, byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) zavolán, (-a, -o); 2. *vocātus (a, um) essēs*; 3. *vocātus (a, um) esset*. — Pl. 1. *vocātī (ae, a) essēmus*; 2. *vocātī (ae, a) essētis*; 3. *vocātī (ae, a) essent*.

**Jak se překládá do češtiny latinský
konjunktiv plusquamperfekta?**

Latinský konjunktiv plusquamperfekta lze přeložiti rozmanitým způsobem; o tom, jak se tento konjunktiv v daných případech přeloží do češtiny, rozhodují tyto okolnosti:

a) co se vyslovuje tímto konjunktivem plusquamperfekta (zda přání či neskutečnost a j.),

b) v jaké větě jest tento konjunktiv plusquamperfekta (zda ve větě hlavní či vedlejší, v jaké větě vedlejší a j.).

V dnešní hodině promluvíme o dvojí platnosti konjunktivu plusquamperfekta ve hlavní větě a o konjunktivu plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (čili v irrealné periodě hypothetické).

**1. Konjunktiv plusquamperfekta
vyslovuje
přání nedostižné v minulosti.**

Konjunktiv plusquamperfekta ve hlavní větě vyslovuje **přání nesplnitelné** či **nedostižné v minulosti**; (tento konjunktiv slove »*konjunktiv přáci, coniunctivus optativus irreālis plūsquamperfecti*«). — (Viz str. 184, 185!)

Tento konjunktiv přáci se často opírá o částice:

»**utinam!**« = »**kéž**« (o kladném přání);
 »**utinam ně!**« } = »**kéž ne!**« (o záporném přání).
 »**ně!**« }

Do češtiny se přáci konjunktiv plusquamperfekta překládá **minulým kondicionálem** příslušného slovesa, k němuž přistupuje částice »**kéž!**«, a je-li záporný, částice »**kéž ne!**«

Příklady:

Utinam laudāvissem!

Kéž bych byl (-a, -o) pochválil, (-a, -o)!

Utinam laudātus essem!

Kéž bych byl býval pochválen!

Utinam ně laudāvissem!

Ně laudāvissem!

Kéž bych nebyl (-a, -o) pochválil, (-a, -o)!

Kéž bych byl (-a, -o) nepochválil, (-a, -o)!

Utinam ně laudātus essem!

Ně laudātus essem!

Kéž bych nebyl býval pochválen!

Utinam fuissem!

Kéž bych byl (-a, -o) býval, (-a, -o)!

Utinam appellāvissem	= kéž bych byl (-a, -o)	} nazval, (-a, -o).
Utinam appellāvissēs	= „ bys byl (-a, -o)	
Utinam appellāvisset	= „ by byl (-a, -o)	

Utīnam appellāvissemus = kéž bychom byli (-y, -a) } nazvali,
Utīnam appellāvissētis = „ byste byli (-y, -a) } (-y, -a).
Utīnam appellāvissent = „ by byli (-y, -a)

Utīnam interrogātus (-a, -um) essem =
 kéž bych byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!
Utīnam interrogātus (-a, -um) essēs =
 kéž bys byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!
Utīnam interrogātus (-a, -um) esset =
 kéž by byl (-a, -o) býval (-a, -o) [o]tázán, (-a, -o)!
Utīnam interrogāti (-ae, -a) essēmus =
 kéž bychom byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!
Utīnam interrogāti (-ae, -a) essētis =
 kéž byste byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!
Utīnam interrogāti (-ae, -a) essent =
 kéž by byli (-y, -a) bývali (-y, -a) [o]tázáni, (-y, -a)!

(Utīnam) nē pugnāvissem =
 kéž bych byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),
 kéž bych nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!
(Utīnam) nē pugnāvissēs =
 kéž bys byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),
 kéž bys nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!
(Utīnam) nē pugnāvisset =
 kéž by byl (-a, -o) nebojoval, (-a, -o),
 kéž by nebyl (-a, -o) bojoval, (-a, -o)!
(Utīnam) nē pugnāvissēmus =
 kéž bychom byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),
 kéž bychom nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!
(Utīnam) nē pugnāvissētis =
 kéž byste byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),
 kéž byste nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!
(Utīnam) nē pugnāvissent =
 kéž by byli (-y, -a) nebojovali, (-y, -a),
 kéž by nebyli (-y, -a) bojovali, (-y, -a)!

(Utīnam) nē castīgātus (-a, um) essem =
 kéž bych nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!
(Utīnam) nē castīgātus (-a, -um) essēs =
 kéž bys nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!

(**Utinam**) **nē castigātus (-a, -um) esset** ==

kéž by nebyl (-a, -o) býval (-a, -o) [po]kárán, (-a, -o)!

(**Utinam**) **nē castigāti (-ae, -a) essēmus** ==

kéž bychom nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

(**Utinam**) **nē castigāti (-ae, -a) essētis** ==

kéž byste nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

(**Utinam**) **nē castigāti (-ae, -a) essent** ==

kéž by nebyli (-y, -a) bývali (-y, -a) [po]káráni, (-y, -a)!

2. Konjunktiv plusquamperfekta

vyslovuje

neskutečný děj v minulosti.

Konjunktiv plusquamperfekta ve hlavní větě vyslovuje **neskutečný děj v minulosti**; (tento konjunktiv sluje »*konjunktiv neskutečnosti* či *irreální, coniunctivus irreālis plusquamperfecti*). — (Viz str. 185!)

Je-li tento konjunktiv záporný, přistupuje k němu zápornka »*nōn*«.

Do češtiny se tento irreální konjunktiv plusquamperfekta překládá *minulým kondicionálem*.

Příklady:

Dedissem == *byl bych dal* (výklad: kdybych totiž byl měl, ale já jsem neměl a proto jsem nedal), *byla bych dala, bylo bych dalo*.

Nōn dedissem == *nebyl bych dal, nebyla bych dala, nebylo bych dalo*.

Fēlix fuisset == *byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) šťasten, (-a, -o)*, (výklad: ale vskutku jsem se šťastným nestal, jsem šťasten nebyl).

Contentus nōn fuissēs == *nebyl bys býval spokojen*.

Laudātus essem == *byl bych býval pochválen*, (výklad: ale k pochvale nedošlo).

Castigāti nōn essētis == *nebyli byste bývali pokáráni*, (výklad: ale pokárání jste byli, k pokárání došlo).

Podmínkové souvětí neskutečnosti.
Hypothetická perioda irrealná. — II.
 (Viz str. 187, 188!)

O podmínkovém souvětí neskutečnosti (irrealné periodě hypothetické) bylo vyloženo na str. 186 a 187 a bylo tam pověděno, že i ve vedlejší větě podmínkové i v hlavní (řídící) větě v tomto souvětí jest v latině buď **konjunktiv imperfekta** (o neskutečnosti *přítomné*), buď **konjunktiv plusquamperfekta** (o neskutečnosti *minulé*).

Konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (v irrealné periodě hypothetické) se do češtiny přeloží **minulým kondicionálem** příslušného slovesa.

Vedlejší věta podmínková v podmínkovém souvětí neskutečnosti (v irrealné periodě hypothetické) jest uvedena spojkami:

»**si**« = »*kdyby*«,
 »**nisi**« = »*kdyby ne*«.

Předvěti:

Si id crēdidissēs,

(*konjunktiv plusquamperfekta*)

Kdybys tomu byl (byla, bylo) (u)věřil, (uvěřila, uvěřilo),

Závěti:

errāvissēs.

(*konjunktiv plusquamperfekta*)

byl (byla, bylo) by ses zmýlil, (zmýlila, zmýlilo).

Sī laudāvissem ... = kdybych byl (-a, -o) pochválil, chválil, (-a, -o) ...

Nisi laudāvissem ... = kdybych nebyl (-a, -o) pochválil, chválil, (-a, -o) ...

Sī laudātus essem ... = kdybych byl býval (po)chválen ...

Nisi laudātus essem ... = kdybych nebyl býval pochválen ...

Sī fuissem ... = kdybych byl (-a, -o) býval, (-a, -o) ...

Nisi fuissem ... = kdybych nebyl (-a, -o) býval, (-a, -o) ...

(*Poznámka.* Zopakujte látku na str. 187, 188!)

Cvičení.

1. Nōn errāvissēmus, sī *sententiam nostram statim mūtāvissēmus*. — 2. *Capitōlium urbis Rōmae Gallī annō trecentēsīmō undēnōnāgēsīmō a. Chr. n. expugnāvissent, nisi ānserēs clāmōre suō servāvissent*. — 3. *Hī virī miserī nōn essent, sī indūstriū et impigrī fuissent*. — 4. *Pater tē nōn castīgāvisset, sī ei obtemperāvissēs*. — 5. *Sī dux noster bellī perītus fuisset, proeliō nōn superātī essēmus*. — 6. *Sī vestrae virtūtis memorēs fuissētis, mīlitēs, ab hostibus nōn superātī essētis*. — 7. *Graeci Dīānam nōn plācāvissent, nisi Agamemnō Iphigenīam [ífi-ge-ný-(j)am] fīliam immolāvisset*. — 8. *Rōmānī apud Cannās superātī nōn essent, sī cōsul alter alterius cōsulis voluntātī obtemperāvissent*. — 9. *Vārus ab Arminiō nōn superātus esset, sī cautus fuisset*. — 10. *Sī amīcōs vestrōs amāvissētis, ipsī ab ůs amātī essētis*.

Překlad.

1. *Nebyli bychom chybili, kdybychom byli ihned změnilí své mínění*. — 2. *Gallové byli by dobyli Kapitolia města Říma roku třístého osmdesátého devátého př. Kr., kdyby [ho] husy nebyly zachránily svým křikem*. — 3. *Tito mužové nebyli by ubozí, kdyby byli bývali příčinliví a vytrvalí*. — 4. *Otec nebyl by tě káral, kdybys ho byl uposlechl*. — 5. *Kdyby byl býval náš vůdce zkušený války, nebyli bychom bývali přemoženi*. — 6. *Kdybyste byli bývali pamětliví své statečnosti, vojínové, nebyli byste bývali přemoženi od nepřátel*. — 7. *Řekové by nebyli usmířili (bohyni) Dianu, kdyby nebyl Agamemnon obětoval dceru Ifigenii*. — 8. *Římané by nebyli bývali přemoženi u Kan(en), kdyby byl jeden konsul uposlechl vůle (rozhodnutí, přání) druhého konsula*. — 9. *Varus nebyl by býval přemožen od Arminia, kdyby byl býval opatrný (obezřelý)*. — 10. *Kdybyste byli milovali své přátele, sami od nich byste byli bývali milováni*.

25. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — I.

1. *Videō patrem venīre.*
2. *Audīmus frātrēs cantāre.*

Kolikerým způsobem lze přeložiti do češtiny tyto dvě latinské věty? Dvojím způsobem, a to:

1. a) *Vidím otce přicházeti.*
b) *Vidím, že otec přichází.*
2. a) *Slyšíme bratry zpívati.*
b) *Slyšíme, že bratři zpívají.*

Z tohoto dvojího způsobu překladu obou zde uvedených vět vysvitá, že tu latinský infinitiv má dvojí platnost:

a) jednak se rovná svým významem českému infinitivu,
laudāre = chváliti; *laudārī* = býti chválen (-a, -o, -i, -y, -a),

b) jednak zastupuje českou vedlejší větu předmětnou, která jest uvedena spojkou »že...«;

laudāre = že já chválím; že ty chválíš; že on (ona, ono) chválí; že my chválíme; že vy chválíte; že oni (ony, ona) chválí;

laudārī = že já jsem chválen (-a, -o); že ty jsi chválen (-a, -o); že on (ona, ono) jest chválen (-a, -o); že my jsme chváleni (-y, -a); že vy jste chváleni (-y, -a); že oni (ony, ona) jsou chváleni (-y, -a).

V první z uvedených latinských vět přeložil jsem aktivní přítomný infinitiv »*venīre*« takto:

- a) *venīre* = přicházeti,
- b) *venīre* = že [on] přichází.

V druhé z uvedených latinských vět přeložil jsem aktivní přítomný infinitiv »*cantāre*« takto:

- a) **cantāre** = zpívati,
 b) **cantāre** = že [oni] zpívají.

Povšimněte si dnes jen **druhého** českého překladu [pod písmenou b)] obou výše uvedených vedlejších vět »že otec přichází« a »že bratři zpívají«!

Který rozdíl mezi češtinou a latinou tu shledáváte?

V latině není vyjádřena česká spojka »že«; (ta jest v uvedených příkladech obsažena ve významu latinského infinitivu).

Podmět české vedlejší věty (»otec«, »bratři«), který jest v češtině v nominativu, jest v latině v **akusativu**.

Určité sloveso české vedlejší věty (»že přichází«, »že zpívají«), které jest v češtině vyjádřeno **indikativem**, jest přeloženo do latiny **infinitivem** (*neurčitým způsobem*).

(*Určité sloveso* vyznačuje gramatickou osobu, číslo, slovesný čas a slovesný rod, kdežto infinitiv čili *neurčitý způsob* vyznačuje pouze slovesný čas a slovesný rod, nevyznačuje však ani gramatické osoby ani gramatického rodu.)

V uvedených příkladech »*patrem venīre*«, »*frātrēs cantāre*« se setkáváme se spojením akusativu (»*patrem*«, »*frātrēs*«) a infinitivu (»*venīre*«, »*cantāre*«) v jeden větný celek.

Toto spojení akusativu s infinitivem, jež lze do češtiny přeložiti českou podmětnou nebo předmětnou větou vedlejší, která jest uvedena spojkou »že«, slove »**vazba akusativu s infinitivem**« (či, jak některé učebnice učí, *vazba infinitivu s akusativem*).

Pravil jsem, že se latinská *vazba akusativu s infinitivem* do češtiny překládá českou *podmětnou* nebo *předmětnou* vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že...«.

V češtině jest několik druhů vedlejších vět, které jsou uvedeny spojkou »že...«. Určete druh české vedlejší věty v těchto příkladech, abyste se naučili rozlišovati podmětnou a předmětnou vedlejší větu od jiných druhů vedlejších vět!

1. *Jest známo, že Aristides byl ctěn od svých spoluobčanů pro svou poctivost.* — [Kdo, co jest známo? **Že**... (vedlejší věta

podmětá, protože se na ni tážeme jako na podmět).]. — (Do latiny se tato vedlejší věta podmětná přeloží vazbou akusativu s infinitivem.)

2. *Slyšeli jsme, že Aristides byl ctěn od svých spoluobčanů pro svou poctivost.* — [Koho, co jsme slyšeli? **Že** . . . (vedlejší věta předmětná, protože se na ni tážeme jako na předmět).] — (Do latiny se tato vedlejší věta předmětná přeloží vazbou akusativu s infinitivem.)

3. *Aristides proto byl chválen od svých spoluobčanů, že byl poctivý.* — [**Proč, z kterého důvodu** byl Aristides chválen od svých spoluobčanů? **Že** . . . (vedlejší věta příslovečná důvodová).] — (Do latiny se tato česká vedlejší věta důvodová přeloží latinskou vedlejší větou důvodovou, o níž promluvíme později.)

4. *Aristides byl tak poctivý, že došel úcty svých spoluobčanů.* — [**Jak, jak velice** byl Aristides poctivý? Tak (velice) . . . **že** . . . (vedlejší věta příslovečná účinková).] — (Do latiny se tato česká vedlejší věta účinková přeloží vedlejší větou účinkovou, o níž promluvíme později.)

Které tedy české věty, uvedené spojkou »**že**...«, lze do latiny přeložiti latinskou vazbou akusativu s infinitivem?

1.

Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu **přemětnou**, která jest uvedena spojkou »**že**« a závisí na slovesech a příbuzných výrazech, znamenajících »*vyjadřovati se*« a »*vnímati (svými) smysly*«.

[Slovesa »*vyjadřovati se*« a »*vnímati smysly*« latinsky slovou »*verba dicendi et sentiendi*« (* verba dýcendý et sencijendý); slýcháme tudíž na gymnasiích pravidlo: vazba akusativu s infinitivem závisí na slovesech či verbech *dicendi et sentiendi*.]

Řekněte:

a) některá *verba dicendi* = slovesa znamenající »*vyjadřovati se*«, (na př. říkati, praviti, mluvíti, tvrditi, prohlašovati, popírati, zapírati, odpovídati, ohlašovati, zvěstovati, vypravovati, líčiti, vykládati, slibovati, přiznávati se a j.),

b) některá *verba sentiendī* = slovesa znamející »*vnímati (svými) smysly*«, (na př. viděti, slyšeti, věděti, cítiti, pociťovati, znamenati, poznati, chápati, domyslit se, mysliti (si), pozorovati, všímati si, dovidati se, pamatovati (si), zapomínati, domnívati se, souditi, usuzovati, tušiti, miniti, doufati, důvěřovati a j.)!

Verba dicendī = slovesa znamenající »*vyjadřovati se*« jsou:

dicere, říkati, praviti, tvrditi, prohlašovati, (I, 306, 310); **negāre**, popíráti, zapíráti, praviti že ne, tvrditi že ne, (II, 53); **respondere**, odpovídati, odvěti, (I, 272); **affirmāre**, tvrditi, ubezpečovati; **nūntiāre**, ohlašovati, zvěstovati, dáti zprávu, (I, 374); **narrāre**, vypravovati, líčiti, vykládati, (I, 56); **trādere**, vyprávěti, pověděti, znamenati, (II, 158); **ferre**, vypravovati, zvěstovati; **pollicēri**, nabízeti, slibovati; **fatēri**, přiznávat se, vyznávat, prohlašovati; **iūrāre**, přísahati, (II, 72); **mināri**, hroziti; a j.

Verba sentiendī = slovesa znamenající »*vnímati (svými) smysly*« jsou:

videre, viděti, (I, 272); **audire**, slyšeti, (I, 366); **scire**, věděti, (I, 367); **nescire**, nevěděti, (I, 367); **ignōrāre**, nevěděti, netušiti, (I, 319); **sentire**, (vnímati smysly), cítiti, pociťovati, znamenati, seznati, poznati, (I, 443); **intelligere**, poznávat, chápati, domyslit se, představovati si, mysliti si; **animadvertere**, pozorovati, všímati se, (II, 120); **cōgnōscere**, poznávat, seznávat, dovidati se, (I, 390); **meminisse**, pamatovati, býti pamětliv; **oblivisci**, zapomínati;

existimāre, domnívat se, mysliti, souditi, (II, 102); **putāre**, domnívat se, mysliti, souditi, (II, 22, 105); **iūdicāre**, souditi, usuzovati, (II, 122); **arbitrāri**, souditi, miniti, domnívat se;

spērāre, doufati, kojiti se nadějí, (I, 56); **cōfidere**, důvěřovati, spoléhati, býti si něčím jist, (II, 121).

2.

Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu **podmětnou**, která jest uvedena spojkou »**že**« a závisí na některých neosobných výrazech.

Takovéto neosobné výrazy (neosobná slovesa) jsou:

a) neosobné výrazy znamenající »*vyjadřovati se*« a »*vnímati smysly*« (neosobné výrazy *dicendī et sentiendī*): **cōnstat**, (-āre), jest známo, jest jisto; **nōtum est**, jest známo; **appāret**, (-ēre), jest

zřejmé, jest najeově, (I, 372); **iuvat**, (-āre), těší; **apertum est**, jest zřejmé, jest patrné, jest na bíle dni; **manifestum est**, jest zřejmé, patrné, nepopíratelné; a j.;

b) *passivní neosobné tvary* (ve 3. osobě sing.) sloves znamenajících »*vyjadřovati se*« a »*vnímati smysly*« (sloves *dicendi et sentiendi*): **dicitur**, praví se, říká se, tvrdí se; **narratur**, vypravuje se; **nuntiatur**, oznamuje se, ohlašuje se; **trahitur**, vypravuje se; **intellegitur**, pochopuje se, usuzuje se; **memoriae prōditum est**, vypravuje se; a j.

3.

Vazbou akusativu s infinitivem lze do latiny přeložiti českou vedlejší větu podmětnou nebo předmětnou nebo přívlastkovou, která jest uvedena spojkou »že« a závisí na výrazech významem příbuzných s výrazy, znamenajícími »*vyjadřovati se*«, »*vnímati (svými) smysly*«; takovéto výrazy jsou:

fāma est, jest pověst, jde, koluje pověst, vypravuje se, mluví se, povídá se; **opiniō est**, jest domněnka, jest mínění, jde pověst (= opírající se o nezaručenou zprávu); **spēs est**, jest naděje;

aliquem certiōrem faciō, někoho zpravuji, někomu podávám zprávu; **(nūntium) afferō**, přináším zprávu, podávám zprávu, zpravuji, oznamuji, zvěstuji; **memoriā tenēre**, chovati v paměti, míti na paměti, pamatovati; **est in epistolā**, jest, stojí v dopise; **est in librō**, jest (stojí) v knize; **est apud Platōnem**, u Platona jest (= čteme); **alicui innātum est**, někomu jest vrozeno; **praestāre**, ručiti, zaručovatí se; **purgāre**, uváděti ke svému opravedlnění; **recipiō**, (*ere*), zaručuji se; **aliquem testor**, (*ārī*), někoho si беру za svědka, se dovolávám jako svědka; **vincere**, dokazovati; **suspiciō est**, jest podezření; **mentiō facta est**, stala se zmínka; **cōgere, conclūdere**, (logicky) uzavíratí, usouditi, činiti závěrek, dokazovati, dovozovati; **dēfendere**, (před soudem) tvrditi, uváděti na obranu, hájiti se tím (že...); **efficiō**, (-*ere*), dokazuji, dovozují, (II, 122); **prae mē ferō**, dávám najevo, zjevně (zřejmě, veřejně) ukazují, jevim, nezatajuji, vyhlášuji, hlásám; **interpretārī**, vykládati, vysvětlovati; **ad aliquem mittere**, někomu vzkázati; **perseverō**, (*āre*), neustávám tvrditi, trvám při svém tvrzení (II, 212); **pōnere**, tvrditi, vysloviti mínění, vysloviti zásadu, uznávati, souditi; a j.

Vazba akusativu s infinitivem. — II. A. Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny?

V češtině:					
Hlavní věta:		Vedlejší věta předmětná.			
Vím,	že	tento dobrý	hoch	ctí	svého otce.
	Spojka.	Prívlastek podmětu; nom. sing.	Podmět; nomín. sing.	Určité sloveso; aktiv. indik. prés.	Předmět; akus. sing.

V latině:					
	Ø	Akusativ sing. maskul.	Akus. sing.	Infinitiv prés. aktiv.	Bez změny.

Sciō hunc bonum puerum colere suum patrem.					
Hunc bonum puerum suum patrem colere sciō.					

*

Máme-li přeložiti z češtiny do latiny vedlejší větu podmětňou nebo předmětňou, která jest uvedena spojkou »že« a která závisí na výraze *dicendī* nebo *sentiendī*, počínáme si takto:

- a) Spojka »že« se do latiny nepřeloží.
- b) *Podmět* vedlejší věty podmětňé nebo předmětňé se v latině dá do *akusativu* příslušného čísla. (Podmět musí vždy býti vyjádřen; není-li v češtině vysloven podstatným

jménem nebo jiným druhem slov, vyjádří se akusativem osobního zájmena »*eum, eam, id, eōs, eās, ea*«, v určitých případech akusativem zvrátného zájmena »*sē*«. (O tom viz dále na str. 267, 268, 269, 270!)

c) *Přívlastkové přídavné jméno a zájmeno*, stojící u podmětu české vedlejší věty podmětne nebo předmětne, se v latině dá do *akusativu* a uvede se ve shodu co do gramatického rodu a čísla s podmětem, který jest v latině vyjádřen akusativem. — Také *přístavek* podmětneho akusativu ve vazbě akusativu s infinitivem se dá do akusativu příslušného rodu a čísla.

d) *Určité sloveso* české vedlejší věty podmětne nebo předmětne se dá v latině do *infinitivu* příslušného slovesného času a slovesného rodu; je-li součástíku infinitivu sklonné *participium*, dá se toto participium do akusativu a uvede se ve shodu co do gramatického rodu a čísla s podmětem, který jest v latině vyjádřen akusativem.

e) *Sklonný doplněk*, vztahující se k podmětu vedlejší věty podmětne nebo předmětne, ať jest v češtině v kterémkoli pádě, se dá v latině do akusativu příslušného rodu a čísla, aby byl ve shodě s podmětem věty, který jest v latině vyjádřen akusativem.

f) Ostatní větné členy (předmět, příslovecné určení, přívlastek vztahující se k jinému větnému členu než k podmětu) zůstávají nezměněny.

g) Mezi hlavní (řídící) větou a latinskou vazbou akusativu s infinitivem *se čárka nepíše*, protože vazba akusativu s infinitivem v latině není vedlejší větou, nýbrž jen členem věty hlavní (řídící), jejímž jest podmětem nebo předmětem.

*

Abyste poznali, které větné členy náležejí do vazby akusativu s infinitivem, použijí s počátkem (a i později v méně snadných příkladech) znaménka || (dvě svislé čáry), které vloží mezi větu hlavní (řídící) a vazbu akusativu s infinitivem.

[Upozorňuji, že toto znaménko || bude mně pomůckou

jen v *této* knize; toto znaménko se ani nepíše ani v žádné knize (učebnici, latinském spise) nikdy netiskne.]

*

b) V latině se velmi často klade výraz (určité sloveso, někdy i celá řídicí věta), na němž vazba akusativu s infinitivem závisí, až na konec souvětí, t. j. za vazbu akusativu s infinitivem.

Vím, že tito dobří hoši cti svého otce. —

Scio || *hōs bonōs puerōs colere suum patrem.* — *Hōs bonōs puerōs suum patrem colere* || *sciō.* —

Vím, že tato dobrá dívka cti svou matku. —

Sciō || *hanc bonam puellam colere suam matrem.* — *Hanc bonam puellam suam matrem colere* || *sciō.* —

Vím, že tyto dobré dívky cti svou matku. —

Sciō || *hās bonās puellās colere suam matrem.* — *Hās bonās puellās suam matrem colere* || *sciō.* —

*

Bratr praví, že náš otec jest v lese.

θ	—	—	—
	Dej do akus. sing.	Dej do infiniti- vu prés.!	Zůstane beze změny.

{ **Frāter dicit** || *patrem nostrum esse in silvā.*
Patrem nostrum in silvā esse || **frāter dicit.**

*

Bratr praví, že vaši přátelé jsou v lese.

θ	—	—	—
	Dej do akus. plur.!	Dej do infiniti- vu prés.!	Zůstane beze změny.

{ **Frāter dicit** || *amīcōs vestrōs esse in silvā.*
Amīcōs vestrōs in silvā esse || **frāter dicit.**

Jest známo, že mnoho věcí schází lidem k blahému životu. —

Poslové vypravují, že vůdce nepřátelského vojska není přítomen (jest vzdálen). —

Čteme, že člověku nejvíce prospívá i škodí člověk. —

Víme, že Bůh jest. —

Domníváme se, že tvoji přátelé jsou ve velikém nebezpečení. —

Věz, že lenivost hochům škodí, přičinlivost prospívá. —

Víme, že úřady jsou v čele obce (*dativ*). —

Multa hominibus ad vitam beātam dēesse || cōstat. —

Ducem exercitūs hostium abesse || nūntiū narrant. —

Hominī māximē prōdesse et obesse hominem || legimus. —

Scīmus || Deum esse. — Deum esse || scīmus. —

Existimāmus (putāmus) || tuōs amicōs esse in magnō periculō. — Tuōs amicōs in magnō periculō esse || existimāmus. —

Scītō || pueris inertiam obesse, indūstriam prōdesse. — Pueris inertiam obesse, indūstriam prōdesse || scītō! —

Scīmus || magistrātūs praeesse civitātī. — Magistrātūs civitātī praeesse || scīmus. —

*

31. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 265!)

Dē pecūniā Rōmānōrum. *Antiquissimīs temporibus apud Rōmānōs nōn nummī fuērunt; prō nummīs pecora in ūsū erant, nam illā aetāte Rōmānī agricolae erant. Eā dē causā postea nummīs quoque nōmen »pecūnia« erat. Antiquissimus Rōmānōrum nummus erat as, cui etiam nōmen libra erat. As ex aere cōstābat. Duo assēs et sēmīs nōminābantur sēstertius, quī notābātur litterīs HS (id est IIS, id est ūnus et ūnus et sēmīs). Decem assēs (vel quattuor sēstertiū) nōminābantur dēnārius. Sēstertius et dēnārius argenteī erant.*

*

3. Ženského rodu (*feminina*) jest několik substantiv druhé deklinace jednak latinských, jednak převzatých z řečtiny, zakončených v nominativu sing. v »-us«, v genitivu sing. v »-i«; jsou to:

alvus hūmāna, lidské břicho,
colus longa, dlouhý kužel,
humus arida, vyprahlá země, (I, 184),
dialectus dōrica, dorské nářečí,
diphthongus longa, dlouhá dvojhláska,
paragraphus prima, první paragraf (odstavec),
periodus artificiosa, umělé souvětí.

*

4. *Neutra* (středního rodu) jsou tři substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu sing v »-us«, v genitivu sing. v »-i«; jsou to:

pelagus tumidum, n., vzduté, rozbourené moře, (I, 85);
virus mortiferum, n., smrtící jed, (I, 85);
vulgus indoctum, n., nevzdělaný lid, (I, 85).

2.

Substantiva druhé deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-um«, v genitivu singuláru v »-i«, jsou *neutra* (středního rodu).

Jména žen druhé deklinace, zakončená v nom. sing v »-um«, v gen. sing. v »-i«, jsou *feminina* (ženského rodu); na př. *mea Glycerium, f.*, má malá Glykera.

Jména měst a zemí druhé deklinace

a) *singularia*, zakončená v nom. sing. v »-um«, v gen. sing. v »-i«, jsou *neutra*; na př.: (města:) *Saguntum, Ilium*; (země:) *Lātium, Samnium*.

b) *pluralia*, zakončená v nom. plur. v »-a«, v gen. plur. v »-ōrum«, jsou *neutra*; na př. *Leuctra, ōrum, n.*; *Bactra, ōrum, n.*

III. deklinace.

K třetí deklinaci náležejí substantiva, jejichž kmen jest zakončen: a) souhláskou, b) samohláskou, a to zejména samohláskou »-i«.

Nominativ singuláru jest utvářen a zakončen velmi různě, genitiv singuláru má vždy koncovku »-is«.

Při sklonění prakticky vystačíme se dvěma společnými vzory, k nimž pak přistoupí četné odchylky.

Pro cvik jsem vložil do prvního dílu několik vzorů a několik substantiv skloňovaných ve všech pádech, kromě toho některé odchylky. Vyhledejte si je!

A) Substantiva:

1. Maskulina:

homō, hominis, m., I, 197;
leō, leōnis, m., I, 200;
dux, ducis, m., I, 197, 198;
rēx, rēgis, m. I, 198;
senex, senis, m., I, 346;
mīles, militis, m., I, 197, 198;
pēs, pedis, m., I, 201;

pater, patris, m., I, 198;
civis, civis, m., I, 350;
hostis, hostis, m., I, 350;
cōsul, cōsulis, m., I, 201;
bōs, bovis, m., I, 345;
Iūpiter, Iovis, } m., I, 345.

2. Feminina:

civitas, civitatis, f., I, 200;
virtus, virtutis, f., I, 198, 199;
soror, sororis, f., I, 198, 199;
muller, mulieris, f., I, 200;
Iūnō, Iūnōnis, f., I, 345;

nūbēs, nūbis, f., I, 350;
nāvis, nāvis, f., I, 350;
vīs, f., I, 355;
opēs, f., I, 355;
sūs, f., I, 344.

3. Neutra:

nōmen, nōminis, n., I, 199;
caput, capitis, n., I, 199;
iter, itineris, n., I, 199, 200;
corpus, corporis, n., I, 199, 200;

mare, maris, n., I, 355, 356;
animal, animālis, n., I, 355, 356;
calcar, calcāris, n., I, 355, 356;
vās, vāsis, n., I, 346.

Odchylky:

V akusativu sing. jest koncovka »-im« : I, 346, 347;

V ablativu sing. jest koncovka »-i« : I, 347, 348;

V genitivu plur. jest koncovka »-lum« : I, 348, 349, 353, 354;

Jiné odchylky: I, 349, 351, 353; II, 35.

(Pokračování na obálce 6. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vychází za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 6.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

D.A.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

B) Adjektiva:

1. Trojvýchodná:

acer, acris, acre, I, 386; | celer, celeris, celere, I, 386, 387.

2. Dvojvýchodná:

fortis, forte, I, 437.

3. Jednovýchodná:

felix, I, 454; | prudens, I, 455.

Jiná adjektiva I, 472, 473.

Odchyly I, 473 až 475.

Sklonění komparativu II, 12, 111.

Rod substantiv III. deklinace.

U substantiv III. deklinace jsou zastoupeny všechny tři rody, mužský, ženský a střední.

Pro poznání rodu kteréhokoliv substantiva třetí deklinace byla vytvořena umělá pravidla, která připouštějí četné výjimky. Někteří spisovatelé latinské mluvnice se přidržují těchto umělých pravidel, jiní je odmítají, ale požadují, aby si žák zapamatoval rod substantiv spojením substantiva s takovým adjektivem, na němž se pozná rod substantiva.

Kterou cestu mám volit?

Při své učitelské činnosti jsem se nezřídka přesvědčil, že umělá pravidla o rodu substantiv třetí deklinace mnohdy žákovi velmi přispěla, aby poznal rod substantiva. Zkusím tedy jít touto cestou.

Především si pamatujte, že:

a) jména mužů (vlastní i obecná), jména bohů, jména národů, jména měsíců, jména řek (kromě některých výjimek) a jména

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

26. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — II. B.

Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny?

Vím, že dobrý otec jest milován od svých dětí.

Ø	Akus. sing. maskul.	Infinitiv prés. passiv.	Bez změny.

{ Sciō || bonum patrem amārī ā suīs liberīs.
Bonum patrem ā suīs liberīs amārī || sciō.

*

Slyšíme, že města jsou pustošena od nepřátel.

Ø	Akus. plur.	Infinitiv. prés. passiv.
		Bez změny.

{ Audīmus || oppida vāstārī ab hostibus.
Oppida ab hostibus vāstārī || audīmus.

*

Bratr říká, že otec jest očekáván od matky (matkou). —

Slyšíme, že otec a matka jsou očekávání od vás (vámi). —

Víme, že lakomci jsou sužováni (znepokojoováni) stálými starostmi. —

Vězte, že svědomití žáci nejsou trápeni žádnou nesnází. — (V latině dej pouze jeden zápor »nullā«; v češtině jsou dva záporny, »žádnou«, »nejsou«.)

Frāter dicit || patrem ā mātrem exspectārī. — Patrem ā mātrem exspectārī || frāter dicit. —

Patrem et mātrem ā vōbis exspectārī || audimus. —

Avārōs perpetuīs cūrīs vexārī || scimus. — Scimus || avārōs perpetuīs cūrīs vexārī. —

Diligentēs discipulōs nullā difficultāte fatigārī || scitōte! —

*

Vím, že tvůj otec není přítelem lživých lidí.

	_____		_____		_____		_____	
Ø	_____		_____		_____		_____	
	Akus. sing. maskul.		Infinitiv prés.		Sklonný doplňk. Akus. sing.		Bez změny.	

Sciō || patrem tuum nōn esse amīcum hominum mendācium.

Patrem tuum amīcum hominum mendācium nōn esse || sciō.

*

Domnívám se, že náš přítel jest šťasten.

	_____		_____		_____		_____	
Ø	_____		_____		_____		_____	
	Akus. sing. maskul.		Infinitiv prés.		Sklonný doplňk. Akus. sing. maskul.			

Putō || *amīcum nostrum esse fēlicem.*

Amīcum nostrum fēlicem esse || putō.

*

Jest známo, že tento hoch jest přičinlivý. — Jest známo, že tito hoši jsou přičinliví. — Jest známo, že tato dívka jest přičinlivá. — Jest známo, že tyto dívky jsou přičinlivé. —

Myslím, že řečník jest ješitný. — Myslím, že řečníci jsou ješitní. —

Dějepis jest svědkem časů, světlem pravdy, učitelem života, poslem dávnověkosti. — Cicero praví, že dějepis jest svědkem časů, světlem pravdy, učitelem života, zvěstovatelem dávnověkosti. —

Hunc puerum industrium esse || constat. — Hos pueros industrios esse || constat. — Hanc puellam industriam esse || constat. — Has puellas industrias esse || constat. —

Putō || oratorem esse gloriōsum. — Putō || oratōrēs esse glōriōsōs. —

Historia est testis temporum, lux veritatis, magistra vitae, nuntia vetustatis. — Cicerō dicit || historiam esse testem temporum, lucem veritatis, magistram vitae, nuntiam vetustatis.

*

Cvičení.

1. Mnozí živočichové spí (po) celou zimu. — Jest známo, že mnozí živočichové spí (po) celou zimu. —

2. Mnozí ptáci se živí zdechlinami. — Jest známo, že se mnozí ptáci živí zdechlinami. —

3. Občanskými válkami se počet občanů zmenšuje. — Víme, že se občanskými válkami počet občanů zmenšuje. —

4. Itálie jest oslavována básníky. — Jest známo, že Itálie jest oslavována básníky. —

5. Města a pole jsou puštěna válkou. — Kdo ne-

1. *Multa animālia per tōtam hiemem dormiunt. — Nōtum est || multa animālia per tōtam hiemem dormire.*

2. *Multae avēs cadāveribus nūtriuntur. — Multās avēs cadāveribus nūtriri || constat. —*

3. *Bellīs cīvilibus numerus cīvium minuitur. — Bellīs cīvilibus numerum cīvium minui || scimus. —*

4. *Italia ā poētīs celebrātur. — Italiām ā poētīs celebrāri || nōtum est. —*

5. *Oppida et agrī bellō vāstantur. — Quis ignōrat ||*

ví, že města a pole jsou pustošena válkou? —

6. Pracovní rolníci orají pole. — Vidíme, že pracovní rolníci orají pole. —

7. Pole jsou orána od pracovníků rolníků. — Vidíme, že pole jsou orána od pracovníků rolníků. —

8. Často ten, kdo jest na postrach mnohým, sám mnohých se bojí. — Vězte, že často ten, kdo jest na postrach mnohým, sám mnohých se bojí. —

9. Právě křídlo našeho vojska jest od nepřátel přemáháno. — Vůdci bylo oznámeno, že právě křídlo našeho vojska jest od nepřátel přemáháno. —

10. Země se dělí v pět dílů. — Víme, že se země dělí v pět dílů. —

oppida et agrōs bellō vāstārī? —

6. *Labōriōsī agricolae agrōs arant.* — *Labōriōsōs agricolās arāre agrōs* || *vidēmus.* —

7. *Agri ā labōriōsis agricolīs arantur.* — *Agrōs ā labōriōsis agricolīs arārī* || *vidēmus.* —

8. *Saepe is, quī ā multīs timētur, ipse multōs timet.* — *Saepe eum,* || *quī ā multīs timētur,* || *ipsum multōs timēre* || *scītōte!* —

9. *Dextrum cornū nostrī exercitūs ab hostibus superātur.* — *Ducī nūntiātum est* || *dextrum cornū nostrī exercitūs ab hostibus superārī.* —

10. *Terra in quīnque partēs dīviditur.* — *Terram in quīnque partēs dīvidī* || *scīmus.* —

32. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 280!)

O pávovi. Páv, (jsa) nespokojen překrásnými barvami svého peří, požádal si Junonu za slavičí zpěv. Tehdy Juno pravila: »Vy všichni máte určité dary přírody, ty (máš) pestrost a krásu barev, orel (má) sílu, slavík (má) zpěv, havran (má) věštecký dar.« —

Páv, rozkládaje peří jeřábovi, pravil: »Jaká (jak veliká) jest má krásá!« — Ale jeřáb letě do výše vece: »Jaká (jak veliká) jest má hbitost!« —

aberrō, āre, āvī, ātum, 1., a) odbočovati, zablouditi; odběhnouti, zaběhnouti se; **b)** odchylovati se, odbočovati, míjeti cíl, míjeti se cíle

acceptus, a, um, a) (particip. perf. passiv. slovesa *accipio*:) přijatý, obdržení; **b)** vlídně, laskavě přijatý; vítaný, milý, vzácný, oblíbený

accipere iniūriam, viz iniūria

accubō (ad cubō), āre, 1., ležeti (při něčem, u něčeho); (*při jídle*) za stolem ležeti, stolovali; (*Rímané při jídle leželi na pohovkách*)

adfirmāre = affirmāre

adsentātor = assentātor

aegrōtus, a, um, churavý, chorý, nemocný

afferō (nūntium), přináším zprávu, (po)dávám zprávu, oznamuji, zvěstuji, zpravuji

affirmō, āre, āvī, ātum, 1., a) tvrditi, utvrzovati; **b)** potvrzovati, stvrditi; **c)** tvrditi, jistiti, ujišťovati, ubezpečovati; **d)** do-tvrditi; *aliquid prō certō affirmāre*, něco vyhlášovati za jisté, za pravdu; *ut adfirmātur*, jak se tvrdí; *spem adfirmāre*, v naději utvrzovati, posilovati

aliquantō, o něco, o hodně

alumnus, ī, m. (II.), a) chovaneček; **b)** mladé dobytce

amphitheātrum, ī, n., amfit(h)eatr, kruhové divadlo pro štvance dravé zvíře a šermířské (gladiátorské) zápasy; nejstarší

amfiteatr stojí v Pompejích (z 1. století př. Kr.); uprostřed amfiteatru byla obyčejně elipsovité arena, pokrytá pískem, kolem bylo značně zvýšené hlediště. Jeho sedadla, stupňovitě kolem dokola v kruzích vedená, byla rozdělena uličkami, k nimž se vcházelo z chodeb, osvětlených arkádami. Nejnížší sedadla byla pro císaře a úřady, nad nimi pro senátory, nejvýše pro lid. Největší amfiteatr, zvaný Colosseum, založený od císaře Vespasiána, dokončený jeho synem Titem, stojí v Římě; měl 87.000 sedadel a v jeho areně, napouštěné vodou, se odehrávaly i námořní bitvy.

Ancus Mārcius, Ancī Mārciī, m. (II.), Ankus Marcius, čtvrtý král římský, jehož vláda byla kladena do 2. polovice 7. století př. Kr.; vnuk Numy Pompilia; podrobiv Latiny usídlil prý je na Aventinu; opevnil vrch Janikulum na pravém břehu Tiberu, spojil oba břehy kolovým mostem a založil přístav v Ostii.

animus, (str. 69); homō dūri animī, (genitiv vlastnosti, qualitatis), člověk tvrdého, necitelného srdce

ante, (viz Ablativ míry časové, str. 270, 271)

apertum est, (I, 406), jest zjevné, zřejmé, patrné; jest na bílé dni

appāret, *ēre*, 2., (I, 372), jest zřejmé, patrné; vysvítá, jest najevě, jest na bílé dni

apud scriptōrem est, jest u spisovatele = jest ve spisech spisovatelových

aquaeductus, viz *ductus*

argenteus, (I, 388), stříbrný, ze stříbra

armāti, *ōrum*, m., (I, 234), ozbrojenci, vojíni

as, *assis*, m., (I, 349), as (římský peníz). — V nejstarších dobách byl u Římanů výměnný obchod jako u jiných národů, při němž hlavním platidlem byl dobytek, *pecus*; odtud jméno peněz *pecūnia*. Pro pohodlí výměnným prostředkem později byly kusy mědi, zprvu neražené a při výměně odvažované, t. zv. *aes rude*; (*pendere* = vážit i platiti). Později byla váha i cena kusu mědi, jenž byl v podobě prutu nebo cihly, zaručena vyražením nějakého znaku (na př. obrazem býka, berana a pod.); to bylo *aes signātum*. První peníze vlastní byly zavedeny za dob decemvirů (kol. r. 450 př. Kr.). Jednotkou měny byl *as*, který vážil římskou libru = 273 g (*as librālis*, peníz měděný s přísadou asi $\frac{1}{8}$ sínu a olova). *As* se dělil na 12 uncí (*ūncia*); jeho části byly: *sēmis* = $\frac{1}{2}$ assu či 6 uncí, *triēns* = $\frac{1}{3}$ assu či 4 uncie, *quadrāns* = $\frac{1}{4}$ assu či 3 uncie, *sextāns* = $\frac{1}{6}$ assu či 2 uncie. Při počítání byl *as* označován obyčejně genitivem *gravis*

aeris nebo jen *aeris*; na př. *decem milia gravis aeris* = 10.000 assů. Váha i cena assu stále klesaly, zejména zavedením stříbrné měny asi z r. 269 př. Kr. Od té doby byly tyto stříbrné mince: *dēnārius* = 10 assům, později 16 lehkým assům; *quīnārius* = 5 assům, později 8 lehkým assům; *sēstertius* = $2\frac{1}{2}$ assům, později 4 lehkým assům. — *Sēstertius* (*nummus*) byl nejběžnější peníz, podle něhož se počítaly všechny peněžité částky; obecně byl zván slovem *nummus* (peníz) a označován **IIIS**, t. j. *duo assēs et sēmis* = $2\frac{1}{2}$ assu, později označován **HS**. Podle něho se počítaly i větší částky peněz, při stech tisících a milionech vynecháno i *centēna milia*, ježto se to ze smyslu vyrozumělo. — Základem římské váhy byla *libra*; stará libra, na níž se zakládala váha peněz a objemových měr, vážila 273 g; asi v době, kdy se začaly raziti stříbrné peníze, byla zavedena nová libra (327.45 g), jež měla 12 uncí (*ūncia* = 27.28 g).

assentātor, *ōris*, m. (III.), (podlý) lichotník, pochlebník, patolízal

assuēscō (*adsuēscō*), *is*, *ere*, 3., [** as-své-skó*], **a)** zvykati (si), přivykati (si) (něčemu); **b)** zvyknouti (někomu), oblíbiti si (někoho); **c)** [*zřídka přechodné*] navykati, zvykati (někoho něčemu)

at, (*spojka*), **a**) než, na protitomu, ale, avšak, zato však; **b**) [uvádí námitku, kterou mluvící sám vyslovuje:] než (= než někdo namítne, řekne snad někdo); **c**) [uvádí námitku, kterou mluvící vyvrací:] ale (= ano, ale já namítám, já zase pravím); **d**) [při přechodu k novému odstavci, má-li se vyjádřiti údiv, nevole a pod.:] než, avšak, ale

auctōritās, (I, 319); (viz *obtemperāre*)

audītōrium, *ii*, n., **a**) posluchárna; **b**; posluchačstvo

augurium, *ii*, n. (II.), **a**) pozorování a výklad znamení z letu ptáků, ptakopravectví, ptakověštba; **b**) věštné znamení dané letem ptáků; (*vābec*;) věštné znamení, předzvěst; **c**) věštění, předpověď, věštba; tušení, předtucha; **d**) umění věštecké, dar věštecký

Aurēliānus, *i*, m., Aurelián (Aurēliānus Lūcius Domitius), římský císař v l. 270—275 po Kr., poctěný od senátu titulem *restitutor orbis* (obnovitel říše); náleží mezi nejznamenítejší římské císaře

aureus, (I, 389), **a**) zlatý, (ze zlata); **b**) zlatem zdobený, pozlacený; **c**) zlatý, zlatobarvý, zlatožlutý, zlatoskvoucí; **d**) zlatý, drahocenný, výtečný, znamenitý; půvabný, luzný, milostný

balneum, (*balineum*), *i*, n., **a**) koupelna; **b**) koupel, lázeň;

balnea, *ōrum*, n., nebo: **balneae**, *ārum*, f., lázně (místo zařízené ke koupání)

bellō, (str. 88); *primō bellō Pūnicō*, (str. 88), (I, 443), (vedena v l. 264—241 př. Kr.)

benignē, (*přislovce*), **a**) dobrotivě, laskavě, ochotně, blahovolně; **b**) dobročinně, hojně, štědře

bibliothēca, *ae*, f. (I.), knihovna
cardinālia (*numerālia*), n. plur. (III.), základní číslovky

certus, *a*, *um*, **a**) ustanovený, rozhodnutý; jistý, určitý, (přesně určený); **b**) (*o osobách*;) jistý, bezpečný, spolehlivý, hodnověrný; **c**) jist (*něčím*), dobře zpraven (*o něčem*); **d**) (*o věcech*;) jistý, bezpečný, patrný, zřejmý, nepochybný, nesporný; **aliquem certiōrem facere** (*dě aliquā rē* nebo *s vāzbou akus. s inf.*), někoho zpravovati, zpravit (o něčem), (že...); někomu (po)dávati zprávu (o něčem), (že...); **certum est**, jest jisté, nepochybné, nesporné

Christiānus, *a*, *um*, křesťanský; *Christiāni*, *ōrum*, m., křesťané

circumdō, *dare*, *dedi*, *datum*, **a**) postaviti, nastavěti kolem (něčeho); obehnati; opásati; **b**) obklopovati, obklíčovati, ohrazovati; *circumdatus sum*, byl jsem obklopen, obklíčen, ohrazen, obehnán, sevřen

circus, *i*, m. (II.), **a**) kruh; **b**) závodní dráha, závodíště, *circus*, (širá, obdélná plocha, na obou koncích okrouhlá). —

V cirku se konaly jízdní závody. V Římě bylo několik cirků; nejslavnější a největší z nich byl *Circus m̄ximus* v údolí mezi Palatinem a Aventinem; zřídil prý jej král Tarquinius Priskus. Jiný cirkus byl zřízen r. 221 př. Kr. v jižní části Martova pole, *circus Flāminius*.

cōgō, *is, ere, 3.*, **a)** sháněti dohromady, *s h r o m a ž d o v a t i*; **b)** sháněti, sbírat, svolávat (k poradě); (peníze) sháněti, vybírat; **c)** spojovati, slučovati; **d)** vháněti (do těsného prostoru), vtlačovati, vecpati, zůžovati, tísňiti; **e)** doháněti, nutiti, donutiti, přinutiti; **f)** uzavírat, souditi

collēgium, *īi, n. (II.)*, **a)** spolupůsobení v úřadě, spoluúřadování; spolupůsobení; **b)** soudruhové, collegium; *s b o r*; **c)** společenstvo, družstvo, bratrstvo, spolek; cech; politický spolek (klub)

computō, *āre, āvi, ātum, 1.*, vypočísti; sečísti; zúčtovat

conclūdō, *is, ere, 3.*, **a)** zavřít, uzavřít; uzavírat; **b)** obsáhnouti, shrnouti; **c)** uzavřít, skončit, přivést ke konci; **d)** (logicky) uzavírat (něco z něčeho); souditi; činiti závěrek; dokazovati, dovozovati

congregō, *āre, āvi, ātum, 1.*, (spojovati ve stádo), shromažďovati, sháněti, shloučiti; *congregārī*, sdružovati se, spojovati se, shromažďovati se, shlukovati se

cōnstāre *ex aere*, (I, 390), skládati se, býti z mědi

cōnstat, *āre, 1.*, jest ustáleno, jest věc jistá, *j e s t z n á m o*; *inter omnēs cōnstat*, všem jest známo, jest (vše)obecně známo

contendere, (I, 500); *contendō* s přítomným infinitivem, (str. 283, 284)

conviciūm, *īi, n. (II.)*, **a)** křik, hluk, povyk, lomož; **b)** hádka, hašteření; **c)** lání, nadávka, hana, hanlivá slova, potupná slova, rouhání; **d)** domluva, výčitka, důrazné napomenutí

Coriolānus, *a, um*, koriolský; (*Coriolī* bylo město v Latii; podle tohoto města obdržel *Gnaeus Mārcius* příjmi *Coriolānus*); *Coriolānus* (Koriolānus), patricijský hrdina římské legendy, jehož jméno bylo spojeno s dobytím města Koriol prý r. 493 př. Kr. Pro své nepřátelství proti tribunům lidu byl vypuzen z Říma, odešel k Volskům, postavil se jim v čelo a vedl je proti Římu; dal se však uprositi poselstvím římských paní, vedených jeho matkou Veturií a jeho manželkou Volumnií a otáhl; za tuto zradu na Volscích byl od tamního svého hostitele Attia Tulla zabit; pověst o Koriolānovi zpracoval v tragedii Shakespeare

cum, (t. zv. *inversum*, s indik. perf. a histor. prés.), když tu; když

cupiditās glōriae, (I, 364), touha po slávě

custōdia, *ae*, *f.* (I.), **a)** dozor, stráž, ochrana; *ad custōdiam corporis habēre*, mítí za životní stráž; **b)** (*plur.:*) stráž, hlídka; **c)** stráž, dozor (omezující osobní svobodu), vazba, vězení; **d)** strážnice; vězení, žalář

Dāmoclēs, *Dāmoclēs*, *m.* (III.), Damokles, (dvořan syrakuského tyrana Dionysia Staršího)

Darēus, (I, 425); *Darēus Codomannus*, Dareios Kodomanos, poslední král říše staroperské, vládl kol r. 336—330 př. Kr.; byl poražen Alexandrem Velikým u Issu r. 333 a u Gaugamel r. 331, byl zajat a na ústupu zavražděn od satrapy baktrijského Bessa

dě, (I, 74, 75), (*o příčině:*) pro, z, ze; *eā dē causā*, z té příčiny, proto

dēfendō, *is*, *ere*, 3., (I, 335), **a)** odrážeti; odrážeti útoky, klásti odpor; stavěti se na obranu; **b)** (*d. aliquem* nebo *aliquid ab aliquo* nebo *contrā aliquem* nebo *adversus aliquem*), brániti, hájiti, chrániti (někoho od někoho, proti někomu, před někým); *urbem d.*, chrániti, hájiti města; **c)** hájiti (před soudem); **d)** (před soudem) tvrditi, uváděti na obranu; hájiti se tím, že...

dēfēnsiō, *iōnis*, *f.* (III.), **a)** hájení, obrana; **b)** hájení (před soudem), obrana (před sou-

dem); **c)** obhajovací řeč; **d)** důvod k obraně

dēnārius, *ii*, *m.* (II.), (*gen. plur. dēnārium*), (*dēnārius nummus*), denár, stříbrný římský peníz; původně se rovnal 10 assům; (*viz as*); původně vážil 4.55 g, později 3.9 g, Nero snížil jeho váhu na 3.41 g.

dēsistō, *is*, *ere*, 3., ustávám, přestávám, upouštím (od něčeho), nechávám (něčeho); (*viz str. 284*)

dēterrēre, (I, 481, 484); *ab officiō dēterreor*, dávám se odstrašovati, odvracetí od povinnosti; upouštím od povinnosti

deus, (I, 106, 107); *aurei dii*, (zlatí bůžkové), zlaté sochy bohů

dīmīcō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** potýkati se, zápasiti, bítí se; **b)** bojovati, zápasiti; **c)** namáhati se, usilovati; *dīmīcāre dē aliquā rē*, (*dē imperiō*), bojovati o něco (= k dosažení něčeho), (*o nadvládu*); *dīmīcāre prō aliquā rē*, bojovati za něco, pro něco (= k ochráněni něčeho)

Dioclētīānus, *i*, *m.* (II.), Dioklecián, (Gaius Aurēlius Valerius Dioclētīānus, žil v l. asi 243—316 nebo 313, římský císař v l. 284—305); narodiv se jako syn illyrského propuštěnce, postupoval ve vojenských hodnostech od piky až na velitele císařské tělesné stráže; po zavraždění císaře Numeriána byl u Nikomédie zvolen od vojska císařem.

dīruō, *is, ere, 3.*, **a)** zbořiti, rozbořiti; **b)** bourati, strhnouti; zničiti

dividō, *is, ere, 3.*, **a)** oddělovati, odlučovati; **b)** odlišovati, rozlišovati, dělati rozdíl; **c)** rozdělovati, dělit; **d)** tříditi, rozvrhnouti, uspořádati; **e)** rozdvojovati, rozštěpovati; **f)** rozdělit, rozdávat, rozdělovati, podělovati; (* **dývidō**, *dývidere*)

ductus, *ūs, m.*, (IV.), **a)** tažení; **b)** vedení; **c)** vedení, vůdcovství, velení; *aquae ductus*, (vedení vody =) vodovod

dum, (*spojka*), **a)** zatím co; mezitím co; **b)** [tak dlouho...] pokud; dokud; **c)** [do té doby...] až; až konečně; dokud ne; **d)** až by; dokud by ne; aby zatím; **e)** jen když; jen jestliže; jen aby; jen ať

ē, *ex*, (I, 132, 133), (*těž o času, k označení začátku nebo trvání:*) **od**; *ex Augusti aetate*, od doby Augustovy; *ex eo tempore*, od toho času; *ex longō*, odedávna

eburneus, *a, um*, **a)** ze slonoviny; *diī eburnei*, sochy bohů ze slonoviny; **b)** bělostný jako slonovina; **c)** sloní, slonu patřící

ēmp̄tor, *ōris, m.* (III.), kupec

ēnumerō, *āre, āvi, ātum, 1.*, **a)** vypočítati; **b)** řadou uvést, v řadě za sebou uvést

ēvolō, *āre, āvi, ātum, 1.*, **a)** vyléti, vzletěti (do výše), letěti do výše; **b)** vylítnouti, vy-

padnouti, vyřítiti se, vyraziti, **c)** povznést se (vzhůru); **d)** ujít, uniknouti; *rūs ex urbe evolāre*, učiniti, podniknouti výlet z města na venkov

expēdō, *is, ere, 3.*, vypláceti (o penězích); **expēnsus**, *a, um*, vyplacený

explicō, *āre, āvi, ātum*, (u básníků též perf. *explicui*, supinum *explicitum*), **a)** rozvinouti (*něco na plocho*), rozložit, rozestřít; **b)** (ve vojenském jednotlivě oddíly:) rozvinouti, rozestaviti; **c)** vyplést, vyprostiti (*někoho z něčeho*); **d)** uvést v pořádek, spořádati; **e)** usnadnit; **f)** (z překážek, z nebezpečství:) vyprostiti, zachránit; **g)** (odstraněním překážek něco:) provést, uvést ve skutek, vykonat; **h)** (slovem, písmem:) vyložit, vysvětlit, objasnit; rozluštit, rozřešit

explōrātor, (I, 320); *explōrātōrēs, um, m.*, výzvědné hlídky, (jízdní čtyři vojenské, určené ke zkoumání krajiny a podávání zpráv o nepříteli; rozvědky)

facere iniūriam, viz *iniūria*

facere iter, viz *iter*

fāma, *ae, f.* (I.), **a)** pověst, pravování, zpráva, podání, tradice; **b)** pověst, úsudek, veřejné mínění, (hlas lidu); **c)** dobrá pověst, dobré jméno, čest, sláva; *fāma alicuius rei*, *fāma dē rē*, pověst o něčem; *fāma est*, jest, jde pověst; vypravuje se, mluví se, povídá se

fatigō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) pro-
háněti, štváti, uhnati; **b**) *u n a -*
v o v a t i, trudití, utrmáceti,
mořiti, vysiliti, oslabovati; **c**)
naléhati, dotírati (na někoho),
doléhati, obtěžovati; překoná-
vati, zdolávati; **d**) mořiti, trá-
piti, týrati, soužiti, pro-
následovati; znepokojovati;
těžce doléhati

facile iter, (str. 132), pohodlná
cesta

fortūna bellī, (I, 122), válečné
štěstí

fulgurat, *āre*, *āvit*, 1., blýská se
glóriōsus, (I, 220), ješitný

gnārus, *a*, *um*, **a**) znalý, vědo-
mý (něčeho); **b**) (*s vazbou*
akus. s inf.:) věda, že...; **c**)
zkušený; **d**) známý

habēre, (I, 271); *aliquid sapien-*
tis habētur, něco se pokládá
za věc, znak, vlastnost mou-
drého člověka; něco prozra-
zuje moudrého člověka, (*viz*
genitiv přivlastňovací, str. 261)

Helvētiī, *ōrum*, m., (I, 288)

Hērodotus, *ī*, m. (II.), Herodo-
tos (z Halikarnassu, slavný
řecký dějepisec, žil v l. 484 až
404 př. Kr.); napsal řecky dě-
jepisné dílo „*Historiai*“, jež
později bylo rozděleno na 9
knih; vypravuje tu o válkách
asijskoevropských od mythic-
kých dob až po dobytí města
Séstu (r. 477 př. Kr.) a do vy-
pravování vkládá výklady o
dějinách a poměrech jiných
národů ve formě episod.

historia Graecōrum, (I, 150), řeč-
ké dějiny

Hortēnsius, *īī*, m. (II.), jméno
římského rodu; *Quīntus Hor-*
tēnsius Hortalus, římský řeč-
ník, proslulý vrstevník a sok
řečníka Marka Tullia Cicero-
na, konsul r. 60 př. Kr., hlav-
ní zástupce umělkovaného a
pathetického řečnického slo-
hu asijského v Římě; žil v l.
114—50 př. Kr.; z jeho děl se
nezachovalo nic.

humilis, (II, 133); *vir humilis*,
muž nízkého původu, nízký ro-
dem

iactō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a**) há-
zeti, metati; pohazovati; zmi-
tati (*něčím*), pohybovati (*ně-*
čím), potřásati; **b**) (*řeči ně-*
co) přetřásati; stále, často
mluviti (*o někom, o něčem*);
convicia in aliquem iactāre, pro-
nášeti, hlasitě vykřikovati
hanlivá, potupná slova, na-
dávky proti někomu

ignōrāre, (I, 319); *nōn ignōrō*,
ne nevím = dobře vím; ne ne-
znám = dobře znám

īlicō, ihned, v tom okamžiku

ille, (str. 36); (*zájmenem »ille«*
se označuje osoba nebo věc
všeobecně známá, proslavená;
v tom případě se toto zájme-
no zpravidla klade za substan-
tivum; je-li substantivum opa-
třeno adjektivním přivlastkem,
klade se toto zájmeno mezi
adjektivum a substantivum;
význam:) = **o n e n s l a v n ý**,
z n á m ý, **p o v ě s t n ý**; **Sōcra-**
tēs ille = (onen) slavný So-
krates; **praeclārum illud Solō-**
nis, onen slavný výrok Solo-

nův; *illud Hēsiodēum*, proslulá výpověď Hesiodova

illecebra, *ae*, f. (I.), nástraha, vnaidlo, vnaďa, lakadlo; *illecebra peccandī*, lakadlo ke hřešení, ke hřichu

imperium, (I, 140), nadvláda

impūnitās, *ātis*, f. (III.), bez-trestnost, jistota před trestem in, (viz *iactāre*)

incendō, *is*, *ere*, 3., a) zapalovati, zapáliti, spáliti; b) osvětlovati, ozařovati; c) roznécovati, podnécovati; roznítiti, vznítiti

Indicus, *a*, *um*, indický

iniūra, *ae*, f. (I.), [* *in-jū-ri(j)a*], a) bezpráví, křivda, příkoří; b) urážka; c) věc nabytá neprávem; d) pomsta za bezpráví; e) porušení; *iniūriam accipere*, (u)trpěti křivdu, bezpráví; *iniūriam facere* (*inferre, impōnere*), (u)činiti křivdu, bezpráví

innātus, *a*, *um*, vrozený; *alicui innātum est*, někomu jest vrozeno

insula, *ae*, f., (I, 42), a) ostrov; b) (*v Syrakusách*;) městská čtvrt, ležící na ostrově; c) (*v Římě*;) komplex budov, blok nájemních domů nebo jeden nájemní dům, stojící o samotě; »ve starém Římě slul tak o samotě stojící komplex několika budov, nebo (a to obvykle) dům obsahující byty nájemné a oddělený ulicemi od ostatních stavení. O činžovních domech v Římě činí se zmínka již r. 456 př. Kr. Jest zřejmé, že majite poskytovati

obydli mnohými rodinám a jednotlivým osobám byly jinak stavěny než domy rodinné, v nichž majetník sám s rodinou a služebnictvem přebýval. Zdvihaly se do výše několika pater, zvláště když na počátku doby císařské hrnulo se obyvatelstvo ze všech končin do Říma, takže císařové Augustus a Traianus uznali za dobré obmeziti jejich výšku zvláštním nařízením na 70 a 60 stop (stopa = 0.296 m). Nemažice svrchního světla byly opatřeny okny a do jednotlivých pater často vedly schody přímo z ulice. Mnohdy byly tyto domy stavěny s neobvyčejnou povrchností a lehkovážností, takže zřícení domů v Římě nebylo nic neobyčejného; kromě toho řádily časté požáry a proto podnikatelé hleděli stavěti co nejlaciněji a brali nájemné co nejvyšší, aby se pojistili proti možným ztrátám.« (O. S. N.)

intellegō, *is*, *ere*, 3., a) vnímati rozumem, poznávati, pochopiti, domyslit si, dovtipiti se, usouditi; b) rozuměti, porozuměti; c) mysliti si, představit si; *intellegitur*, pochopuje se, usuzuje se

interficiō, *is*, *ere*, 3., usmrtniti, zavraždit, zabiti; utratiti, skolit; (*o věcech*;) zničiti

inivius, *a*, *um*, neschůdný; nepřístupný

Issus, *ī*, f. (II.), Issos, přímořské město asijské na hranici Kili-

kie a Syrie, proslulé vítězstvím krále Alexandra Velikého nad perským králem Dareiem r. 333 př. Kr.

iter, (I, 219); *iter per prōvinciam facere*, konati pochod, táhnouti provincií; (viz: *per*)

iuvat, *āre*, 1., těší, líbí se; *iuvat mē ire*, rádu jdu

lacus, *ūs*, m., (I, 295), **a)** jezero; **b)** močál, stojatá voda; **c)** (*vūbec*;) voda, pramen, zdroj, proud, rybník *a pod.*; **d)** nádržka; kašna; **e)** kád'

lateō, *ēs*, *ēre*, 2., **a)** býti skryt, ukryt, schován; skrývati se, ukrývati se, schovávati se; tajiti se; **b)** býti, žiti v ústraní; **c)** býti nepozorován, neznám, tajný; *aliquid mē latet*, něco jest mi neznámo, tajno

levitās, *ātis*, f. (III.), **a)** lehkost; hbitost, pohyblivost; **b)** nepatrnost, malichernost, nezávažnost, bezvýznamnost; **c)** povrchnost; **d)** lehkovážnost, lehkomyšlnost; **e)** vrtkavost, nestálost, tékavost

libra, *ae*, f. (I.), **a)** dvouramenné váhy; **b)** libra (= jednotka váhy v Itálii a na Sicilii); v nejstarších dobách *libra*, na níž se zakládala váha peněz (*as librālis* = *libra*), vážila našich 273 g; od dob, kdy se začaly raziti stříbrné peníze, 1 *libra* = 327.45 g

Lūcullus, *ī*, m. (II.), rodinné jméno v rodě Liciniů; »Licinius« bylo jméno plebejského římského rodu, jenž pocházel z Etrurie; náležely k němu ro-

diny: Calvī, Vāri, Crassī, Marcī, Lūcullī, Mūrēnae, Nervae, Sacerdotēs; pověstný svým bohatstvím a labužnictvím byl *Lūcius Licinius Lūcullus*, konsul r. 74 př. Kr., vítěz ve válkách s králem Mithridatem, protivník Pompejův; byl to muž nesmírně bohatý, jenž žil podle toho; odtud příslovečný výraz »lukullské hody«

lūna plēna est, (I, 241, 141), jest úplněk, měsíc je v úplňku

lūstrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** očišťovati; posvěcovati; **b)** konati přehlídku vojska, přehlížeti; **c)** prohlížeti, pozorovati, dohlížeti, hleděti, zírati (na něco); **d)** procházeti; *vītam animō lūstrāre*, přehlížeti, zkoumati v duchu život, uvažovati v duchu o životě

maiestās, *ātis*, f. (III.), **a)** velikost, vznešenost, důstojnost; **b)** svrchovanost

manifestus, *a*, *um*, **a)** při činu dopadený, postižený, usvědčený; **b)** makavý, zřejmý, patrný, nepopíratelný; *manifestum est*, jest zřejmé, patrné, nepopíratelné

Mārcius, jméno římského rodu; *Ancus Mārcius*, dle pověsti čtvrtý král římský; *Cn. Mārcius Coriolānus*

marmoreus, *a*, *um*, **a)** mramorový, z mramoru; **b)** jako mramor lesklý, bělostný

mātūrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** činiti zralým, k zralosti přiváděti; **b)** urychlit, uspišiti; **c)** jednatí včas; (*mātūrō ve*

spojení s présentním infinitivem, viz str. 283, 284)

memoriae prōditum est, (paměti jest odevzdáno =) připomíná se, vypravuje se, jest zaznamenáno; **memoriā prōditum est**, jest zachováno (ústním) podáním, v podání; jest, zachovalo se ústní podání

mentiō, iōnis, f. (III.), zmínka; *mentiōnem alicuius rei facere*, učiniti zmínku, zmíniti se o něčem; *mentiō facta est*, zmínka byla učiněna, se stala

mercennārius, mercēnārius, a, um, a) námezdný, najatý; b) podplacený, koupený, zaplacený; *mercennārius*, ii, m., najatý člověk; nádeník; námezdník; (námezdný voják)

metrum, i, n., metr (*naše míra*)

ministrāre cibōs, (I, 392), podávati pokrmý

mittere ad aliquem, (I, 336), poslati zprávu, vzkaz, dotaz (*a pod.*) někomu; někomu vzkázati

mōbilis, e, 2., a) pohyblivý; b) nestálý, měnlivý, vrtkavý

monumentum, i, n., (I, 463), a) památka, pomník; b) socha; *monumenta equitum*, jízdecké sochy; c) znak, známka, důkaz; d) památka, dokument, paměti

moveor precibus, (I, 463, 485, 486), dávám se dojmouti, pochnouti prosbami

mūrus, i, m., (I, 217), a) zeď (*vůbec*); hradební zeď; *mūrī*, hradební zdi, hradby; b) násep; c) záštita, ochrana

nātālī diō (I, 501), (II, 86)

nec tamen = a přece ne

neque tamen = a přece ne

nōmen, (I, 219); *alicui nōmen est* někomu jest jméno, někdo se jmenuje

nōmināre aliquem beātissimum, (I, 501), (*vazba 2 akus.*, viz II, str. 105), někoho nazvati nejšťastnějším

notō, āre, āvi, ātum, 1., a) označovati, poznamenávati; znamenati, psāti, značiti; b) vnímati, pozorovati, viděti; c) udělití důtku (censorskou); pokárati

nōtum est, jest známo

noxius, a, um, a) škodlivý, škodu působící; b) vinný, provinilý, trestný; *noxii, noxiōrum*, m., vinníci, provinilci

numerāle, n., číslovka; *numerālia cardinālia*, základní číslovky; *numerālia ordinālia*, řadové číslovky

nummus, i, m. (II.), (gen. plur. *nummum*), a) peníz, mince; (*plur.:*) peníze; b) stříbrný římský peníz *sestercius*

nūtrire, (I, 367); *nūtriri*, býti živěn, živiti se; býti vychováván

observāre praecepta medicī, dbāti, šetřiti lékařských předpisů; zachovávat, plniti lékařovy předpisy; (str. 123)

obsideō, ēs, ēre, 2., a) obklíčiti, obléhati, oblehnouti; b) míti obsazeno, zaujímati; c) uváděti v tiseň, tísňiti, svírat; d) číhati (na něco)

obtemperāre, (I, 62); *auctōritātī alicuius obtemperāre*, podlé-

hati, podrobovati se něčím vážnosti, něčemu vlivu

oportet, *ēre*, 2., (*neosobné sloveso*), sluší se, jest slušno, jest žádoucí, má se, dlužno, jest vhodné; **oportet eligere**, dlužno, jest vhodné, má se voliti, (*podmětný infinitiv*); **lēgem brevem esse oportet**, (*vazba akus. s inf.*), jest žádoucí, aby zákon byl krátký; zákon má býti krátký; **mē ipsum amēs oportet**, (*věta konjunktivní*), sluší se, abys miloval mne samého; máš milovati mne samého

ordinālia (**numerālia**), řadové číslovky

pārēre necessitāti, (I, 271), podávati se, podrobovati se nutnosti, nevyhnutelnosti

parō, *āre*, *āvi*, *ātum*, 1., **a)** připravovati, strojiti, chystati, hotoviti; konati přípravy; **iussa parāre**, prováděti rozkaz; **b)** připravovati se, strojiti se (k něčemu); **c)** chystati se, zamýšleti, obmýšleti; **d)** hodlati, chtítí, odhodlati se; **e)** chystati, zaříditi, stanoviti; **f)** opatřovati, zjednávati (si), získávati (si), nabývati; **parātus**, *a*, *um*, 1. připravený, získaný, nabytý; 2. uchystaný, jsoucí při ruce; 3. ochotný, oddaný; 4. přichystaný, odhodlaný, rozhodnutý, hotový; 5. vypravený, vystrojený, vyzbrojený; 6. hotový k boji; **parātus sum**, jsem odhodlán

pars urbis, (I, 348), část města; městská čtvrť

peccāre, (I, 421); *illecebra peccandī*, (*viz illecebra*)

pecūnia, *ae*, *f*. (I, 77, 78, 436), [*pecū* = dobytče, dobytek], **a)** jmění, majetek; **b)** peníze; **c)** (*někdy*:) mince, peníz; **d)** (*zosobněni*:) Mamon

per, (I, 182, 420); *per tōtam hiemem*, po celou zimu; *iter per plānitium*, cesta po rovině; (*viz výše »iter«*)

pēs, *pedis*, *m*., (I, 194), **a)** noha; **b)** krok, chůze, běh; **c)** stopa (= 29.6 cm = $\frac{1}{2}$ dvojkroku, *passus*); **d)** (*v loďnictví*:) plachetní lana (u spodních cípů plachty); **e)** (*v metrice*:) stopa, takt; rozměr, míra, rytmus

Plataeēnsis, *e*, 2., platajský; *Plataeēnsēs*, *ium*, *m*. (III.), Platajané, Platajští, (obyvatelé městečka Plataj v jižní Boiotii ve středním Řecku; I. 464); (protože Platajští pomáhali Athéňanům v bitvě u Marathonu r. 490 př. Kr., Peršané r. 480 spálili Plataje; r. 479 Řekové vedení Pausaniou porazili u Plataj Peršany vedené Mardoniem)

pluit, *ere*, 3., přší

plānitiēs, *plānitiēi*, *f*. (V.), rovina, pláň, planina; rovná plocha; (* *plānycijēs*, *plānycijēi*)

pōnō, *is*, *ere*, 3., **a)** klásti, ukládati, pokládati, rozkládati předkládati, skládati); usazovati, posazovati; stavěti, (postaviti, rozestaviti), umístiti; **b)** stanoviti; ustanovovati; určiti; **c)** usaditi, utišíti, uspořádati, urovnati; zaříditi; **d)** ve-

řejně vystaviti, vydati, vyhlásiti, vyložit; **e)** stavěti, vystavěti, budovati, zřizovati, zařizovati, zakládati; **f)** klásti, pokládati, počítati (za něco); **g)** tvrditi, vyjádřiti se, vysloviti mínění, zásadu, uznávati, souditi

portendō, *is, ere*, 3., věštiti, předpovídati, býti předzvěstí, býti znamením; (znamením, ze znamení) ohlašovati, hlásati, ukazovati

possideō, *ēre*, 2., **a)** míti v držení; býti v držení (něčeho); držeti, míti; **b)** míti v moci, ovládati, vládnouti (něčím); míti

post, (*příslovce*), potom, později; přistě, budoucně, (*viz též Ablativ míry časové*, str. 270, 271)

posteā, (I, 443), potom, poté, později

posteritās, *ātis*, f. (III.), **a)** budoucnost, budoucí doba, budoucí čas; **b)** potomstvo, potomci

prae, (*předložka s abl.*), **a)** (*místně:*) před; **b)** (*v přirovnání:*) proti, vůči; **c)** (*o překážce:*) pro, při; (*rčení:*) **prae mē ferō**, dávám najevo; zjevně (zřejmě, veřejně), ukazují, jeví, nezatajuji; vyhlašuji, hlásám; stavím na odiv, chlubím se

praeclārus, *a, um*, skvělý, znamenitý, vynikající, výborný, výtečný; přeslavný, velmi slavný, proslavený, proslulý; památný

praestat, (I, 367)

praestō, *āre, praestiti*, *praestā-*

tūrus, 1., (*viz I, 375*), ručiti, zaručiti se, býti odpovědný

praesum, *praesesse, praefui, praefutūrus, (alicui)*, **a)** býti v čele, veleť (*někomu*), míti velení (*nad někým*); **b)** (*alicui rei*) býti v čele (*něčemu*), fidiť, spravovati (*něco*), vládnouti (*něčemu, nad něčím*); **c)** chrániti, ochraňovati

Praga, *ae, f.* (I.), Praha, hlavní město Československé republiky

primum — **deinde** — **tum** — **dēnique**, nejprve — potom — potom — konečně

prō nummīs, (I, 336), místo peněz; jako peníze; za peníze

psalmus, *i, m.* (II.), žalm

pūblicus, *a, um*, **a)** národní, obecní, státní, veřejný, úřední; **b)** od obce, jménem obce, z usnesení obce, z rozkazu obce; nákladem obce; v zájmu obce; **c)** obecný, veřejný, všeobecný, všem přístupný, společný; **d)** obyčejný, všední

Pyrrhus, *i, m.* (II.), Pyrrhus, král v Epeiru, (307—272 př. Kr.), známý svými boji s Římany (r. 282—272 př. Kr.); Římany porazil u Hérakleie r. 280 př. Kr. a u Auskulla r. 279 př. Kr., což ho stálo takovou ztrátu na vojsku, že se prý vyjádřil: »Ještě jedno takové vítězství a je po nás ve-ta.« Odtud rčení »Pyrrhovo vítězství«. Ztratil život v pouličním boji v Argu r. 227.

quidem, 1. (*jistíci, zesilující:*) *za-jisté, jistě, věru, právě*; 2. (*o-*

mezovací:) aspoň, ovšem; 3. však; 4. (*připouštěci:*) sice; 5. (*vysvětlovací:*) totiž, a to, a sice; 6. (*často se přeloží příklonným -ť nebo -ž, mnohdy se do češtiny vůbec nepřeloží*)

recipiō, *is, ere, 3.*, a) vzíti zpět; zpět dostati; vysvoboditi, zachrániti; b) přijmouti, vzíti; c) dostati ve svou moc, dobýti; d) přijmouti v ochranu; e) vzíti na se, převzíti; f) zaručiti se; *sē recipere* = a) odebrati se; b) ustoupiti; c) sebrati se, zotaviti se

recūsāre, (*str. 212*), a) odmítnouti, odepřiti; b) zpěčovati se; c) ohraditi se, protestovati

regiō, *iōnis, f. (III.)*, a) směr; b) hraniční čára, hranice; c) světová strana; d) krajina; země, kraj; e) obor; f) (*v Římě:*) městský okres, městská čtvrt

rēs, (*I, 299*); *domina rērum*, paní, vládkyně světa

respondeō, *ēre, 2.*, a) navzájem slíbiti, dáti; b) odpovídati, odvětiti (*slovy*); c) odpovídati, souhlasiti, shodovati se, býti přiměřený; (*I, 272*)

Rhēnus, *i, m.*, Rýn, pohraniční řeka mezi Gallií a Germanií, vzniká ve švýcarských Alpách, ústí do Severního moře; Gaius Iulius Caesar přešel přes Rýn r. 55 a 53 př. Kr. po mostech mezi Bonnem a Koblenzem, po druhé o něco jižněji než po první; tím se začaly římské výboje za Rýn.

Scythae, *ārum, m.*, Skyt(h)ové (souhrnný název kočovných národů na stepích jihoruských a středoasijských, původu zčásti iránského, zčásti snad mongolského; v užším smyslu název iránských kočovníků, žijících v území od dolního Dunaje na sev.-východ až k řece Donu, kteří se sami nazývali Skoloty

sēmis, *sēmīssis, m. (III.)*, a) půl assu, (*sēmi-as*); b) polovice; c) *sēmīssēs* = 6 procent (úroku ročně, t. j. půl assu měsíčně); (*viz as*)

servīre glōriae, (*I, 367*), sloužiti slávě, snažiti se o zjednání slávy

sēstertius, *iī, m. (II.)*, gen. pl. *sēstertium*, (vzniklo ze *semis tertius*), sestericius, (stříbrná mince římská, jež do r. 117 platila 2½ assu, pak 4 assy); značka HS (*viz as*, *str. 246*); při základních číslovkách do 1000 stává nomin. *sēstertii*, při tisících genit. *sēstertium*; z gen. plur. *sēstertium* vzniklo substantivum střed. rodu, které označovalo »1000 sesterciů«, ale samo o sobě nebylo v užívání (decem sēstertia=10.000 sesterciů); (sestericius byl ražen od r. 269 př. Kr., ale jen občas, ze stříbra, v době císařské až asi do r. 260 po Kr. z mosazi, ale se stále klesající příměsí zinku a stoupajícím podílem cínu)

simulātiō, *iōnis, f. (III.)*, a) přetvářka, lichoměrnost, pokry-

- ství; **b)** předstírání, záminka; *amōris simulatiō*, předstírání lásky; předstíraná, strojená láska
- simulō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** napodobiti; **b)** přetvářkou dávatí najevo; přetvářeti se, tvářiti se; předstíratí
- situs**, *ūs*, m. (IV.), **a)** poloha, položení; **b)** stavba, výstavnost; **c)** plíseň, špína, rez, ztuchlina; **d)** nečinnost, nečin-
né ležení
- soleō**, *ēre, solitus sum*, 2., mítí ve zvyku, často konati; (*bývá ve spojení s přítomným infinitivem sloves, překládá se tu příslovcem »obyčejně«, infinitiv pak se překládá určitým tvarem slovesným; nebo se sloveso soleō s infinitivem překládá opětovacím slovesem, viz str. 283*); *dīcere solet*, říkává, obyčejně říká; *dīcere solēbat*, říkával, obyčejně říkal; *soleō laudāre*, chválívám, obyčejně chválím
- spectō**, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** dívati se, pohlížeti (*na něco*); pozorovati (*něco*), spatřiti; **b)** hleděti, mítí zření (*k něčemu*), ohlížeti se (*na něco*), dbáti (*něčeho*); **c)** zkoumati, zkoušeti; **d)** hleděti dosíci (*něčeho*), mysliti (*na něco*), vyhledávati (*něco*); **e)** cílití, mířiti, vztahovati se; **f)** směřovati, býti obrácen (*k něčemu*)
- spēs impūnitātis**, (I, 299), (*genit. předmětný*), naděje na, v beztrčnost
- studium litterārum**, *studiū litterārum*, (I, 141), studium, vědecká činnost, vědecké zaměstnání
- subiectus**, *a, um*, **a)** (pod něčím ležící); sousední; **b)** podrobený, poddaný
- sum magnā auctōritāte**, (*ablativ vlastnosti, qualitatis*), jsem (ve) veliké vážnosti = požívám veliké vážnosti; mám veliký vliv; mám velikou váhu, moc; (I, 319)
- summa**, *ae*, f. (I.), **a)** nejvyšší místo, hlavní bod, hlavní věc, jádro; **b)** hlavní obsah, podstata, úhrn; **c)** souhrn, úhrn, součet; počet, množství
- suprā**, (*předložka s akus.*), **a)** (*místně:*) nad (*něco*), nad (*něčím*); **b)** (*časově:*) před; **c)** (*o míře:*) nad, přes
- suspiciō est**, (str. 7), jest podezření
- tantopere**, tak velice, tou měrou, tolik; (tak horlivě, tak dobře *a pod.*)
- temeritās**, *ātis*, f. (III.), **a)** náhoda (slepá), nahodilost, namátka; **b)** nerozvážnost, lehkomyšlnost, zaslepenost, nerozumnost; unáhlenost, zbrkllost; **c)** zaslepená odvážlivost, nerozvážná smělost
- temptāre fortunam**, (I, 201), zkusiti štěstí
- tempus**, (str. 86, 87); *eōdem tempore*, v téže době, v témž čase
- testis**, *is*, m. (III.), (*gen. plur. -ium*), svědek; *testis*, f., svědkyně; *testis alicuius rei*, svě-

dek něčeho, o něčem; *aliquem testem adhibere, facere*, někoho si brát za svědka

thermae, arum, f. (I.), [*thermae aquae*], lázně (s horkou vodou), *thermy*

Thersitēs, ae, m. (I.), (akus. *Thersitēn*), Thersites, Řek, účastník výpravy proti Troji, proslulý svou ošklivostí a drzostí; za to, že se odvážil odporovati Agamemnonovi a raditi k přerušení trojské války, ztrestal jej Odysseus berlou; když pohaněl Achillea za to, že povolil čestný pohřeb Penthesileii, zabil jej Achilleus pěstí.

timēre, (I, 272); *ā multis timeor*, jsem na postrach mnohým; *lekám*, děším mnohé; *budím strach u* (v) mnohých

timidus, a, um, (I, 142), **a)** bázlivý, bojácný, nesmělý, ostýchavý, plachý; **b)** zbabělý; **c)** úzkostlivý, opatrný, prozřetelný

totidem, tolikéž, právě tolik, zrovna tolik

trādere, (str. 158); **trāditur**, vypravuje se

trānsportō, āre, āvi, ātum, 1., převážeti, přepravovati, přeplovovati; *dovážeti*, dopravovati; *nāve t.*, přepravit, převézt na loď, po loď; *dopravit* po loď

triennium, ii, n. (II.), tříletí, tři léta, doba tří let

ubique, všude

ūsus, (I, 286); *in ūsū esse*, býti v užívání, býti užíván, (-a, -o)

varietās, ietātis, f. (III.), **a)** pestrost, rozmanitost, rozličnost; **b)** různost, nestejnost; **c)** proměnlivost, nestálost, vrtkavost, kolísání; **d)** střídání

vēndō, is, ere, 3., **a)** prodávati, prodati; **b)** prodávati v dražbě, dávati do dražby; (dražbou) pronajímati; **c)** zaprodávati, zrazovati; **d)** obchodovati, kupčiti, kramařiti; **e)** doporučovati (ke koupi); činiti reklamu, vychvalovati

venēnum, ī, n. (II.), **a)** kouzelná šťáva, kouzelný nápoj, (nápoj lásky), kouzlo; **b)** (uměle připravená šťáva), jed; **c)** otrávení, otrava, travičství; **d)** otrava, nákaza, zkáza; **e)** barvivo, barva

vērūm dīcere, (I, 321), mluvit pravdu; *vērūm audire*, slyšeti, slýchati pravdu

villa, ae, f. (I.), (I, 36), letohrádek

vīncō, is, ere, 3., (I, 319), **a)** (*aliquem*), zvítěziti (*nad někým*), býti vítězem, vyhráti, nabýti vrchu; přemáhati, přemoci, překonávati, porážeti, poraziti; zmoci, udolati; **b)** (*na soudě*) vyhráti; **c)** převyšovati, předstihovati, předčiti, vynikati; **d)** potlačiti, zapuditi, zahnati, zmařiti; **e)** zmoci, ovládnouti, opanovati; **f)** (*duševně:*) zmoci, pohnouti, obměkčiti, získati; **g)** dokázati, dovésti, provésti; (str. 17)

*

33. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 273!)

1. Jest známo, že člověk často bývá člověku vlkem. — 2. Dobře víme (= ne nevíme), že přátelé jsou nás pamětlivi. — 3. Věz, že tvůj dopis vždy jest nám milý. — 4. Učitel praví, že dbalý žák (*podmět*) není břemenem (*sklonný doplněk*) škole. — 5. Myslíme, že dobří lidé jsou spokojeni svým osudem. — 6. Věz, že vlast je mi dražší nad můj život. — 7. Jest známo, že rozzlobený člověk nebývá sebe mocen. — 8. Slýcháme, že nic není pochybnějšího než válečné štěstí. — 9. Vězte, že zdraví jest lepší než veliké bohatství a že nejlepším statkem jest zdravá mysl ve zdravém těle. — 10. Domnívám se, že nejsnazší práce nejsou vždy nejmilejší. —

11. Vidíme, že sníh jest bílý. — 12. Pociťujeme, že med jest sladký. — 13. Peršané věřili, že slunce jest bůh. — 14. Ten, kdo se domnívá, že dávatí jest snadná věc, se mýlí. — 15. Císař Dioklecián říkával, že nic není méně snadné (= nesnadnější) než dobře vládnouti. — 16. Jest jisté, že ctnosti žádná cesta není neschůdná. — 17. Víme, že básně Publia Ovidia Nasona jsou proslulé. — 18. Jest známo, že děti bývají zcela nepodobny rodičům. — 19. Víme, že africký slon jest menší než indický. — 20. Kdo neví, že světlo, vzduch a voda jsou základem (*v lat. plur.*) života? —

21. Víme, že stromy na jaře kvetou. — 22. Sokrates se domníval, že člověk mnoho (věcí) neví. — 23. Víme, že se často v nejkrásnějších květech skrývá (jest skryt) zhoubný jed. — 24. Víme, že Herodot(os) vypravuje dějiny řecké, perské a skytské. — 25. Ono znamení jest předzvěstí, že bohové chrání našeho města. —

26. Čteme, že města a vesnice jsou ničeny a bořeny od nepřátel. — 27. Křesťané věří, že svět jest řízen Bohem. — 28. Cicero praví, že mladíci bývají podněcováni ke studiu (= k vědecké činnosti) touhou po slávě. — 29. Vojínové se domnívají, že nepřátelské město marně jest obléháno. — 30. Výzvědné hlídky vypravují, že mladíci jsou od nepřátel zajímáni, starci usmrcováni a města zapalována. — 31. Víme, že se člověk tvrdého srdce nedává pohnouti (= není dojímán) prosbami. — 32. Jest známo, že se bolesti časem zmenšují a zmirňují. — 33. Čteme, že dva přátelé jsou jakoby jeden duch ve dvou tělech. — 34. Jest známo, že živočichové jsou na zemi, v moři, ve vzduchu, všude. — 35. Víme, že blaho státu jest prvním zákonem občanů. — 36. Kdo neví, že hodina jest dvacátá čtvrtá (čtyřia-dvacátá) část dne? — 37. Věz, že květiny nemají vždy touž barvu (= že květinám není vždy táž barva). — 38. Jest známo, že plody týchž stromů nejsou vždy tytéž. — 39. Učitel říká, že štěstěna,

vládkyně světa, jest vrtkavá, že pošetili lidé vše své jí svěřují, ale že moudří mužové nevyhledávají její přízně. — 40. Dobře víme, že i trestající otec miluje své děti. —

Genitiv přivlastňovací doplňkem. Genitivus possessivus.

Genitiv přivlastňovací, jenž označuje vlastníka v nejširším slova smyslu, bývá doplňkem při slovesech: *esse* = býti, *facere* = činiti, *vidēri* = zdáti se, *fieri* = stávat se, *putāre*, *existimāre* = domnívati se, *habēre* = míti, pokládati, *cōgnōscere* = shledávati a j.

V češtině tento genitiv vyjadřujeme:

1. doslova,
2. doplňujeme k němu česká substantiva: *majetek*, *vlastnost*, *povinnost*, *věc*, *úkol*, *znak* a pod.;
3. volně překládáme těmito výrazy: (někomu) *sluší*, *náleží*, *patří*; *svědčí* (o něčem) a pod.

Kterého z těchto tří způsobů při překladu použijeme, o tom rozhodne smysl nebo duch českého jazyka.

Je-li vlastník vyjádřen nikoli přivlastňovacím genitivem, nýbrž přivlastňovacím zájmenem, počínáme si při překladu do češtiny obdobným způsobem, jak vysvitne z příkladů dále uvedených.

Příklady:

Haec domus est Cicerōnis.

Tento dům jest Ciceronův. —
Tento dům jest *majetkem* Ciceronovým.

Omnia victōris fiunt.

Vše se stává vítězovým. — Vše se stává *majetkem* vítězovým.
— Vše *připadá* vítězi.

Temporē cedere semper sapientis habetur.

Ustupovati okolnostem vždy se pokládá za *vlastnost*, za *znak* moudrého člověka.

Est viri boni lēgibus pārēre.

Poslouchati zákonů jest *vlastností*, *znakem*, *povinností* řádného muže; poslouchati zákonů prozrazuje, vyznačuje řádného muže, svědčí o řádném muži.

Haec domus est mea.

Tento dům jest můj. — Tento dům jest mým *vlastnictvím*.

Meum est magistrō oboedire.

Haec dicere stultitiae videtur.

Haec dicere stulti videtur.

Mou povinnosti jest poslouchati učitele. — Mně sluší (*přislůši, náleží*) poslouchati učitele.

Zdá se, že toto (takto) mluví svědčí o pošetilosti (*prozrazuje pošetilost*).

Zdá se, že toto (takto) mluví prozrazuje pošetilého člověka; jest znakem pošetilého člověka; jest vlastností pošetilého člověka.

27. HODINA.

Základní číslovky. II.

(Viz str. 193 a násl. a str. 275 a násl.!)

Všechny základní číslovky až do 1000 (*mille*), jsou souřadnými přívlastky, shodují se s počítaným předmětem, pokud jsou sklonné, v rodě, čísle a pádě.

N.	<i>mille</i>	sescenti	<i>octo</i>	equitēs
G.	„	sescentōrum	„	equitum
D.	„	sescentis	„	equitibus
Ak.	„	sescentōs	„	equitēs
Abl.	„	sescentis	„	equitibus

*

N.	{ osmnáct hochů, devatenáct dívek <i>duodēvigintī puerī, undēvigintī puellae</i>			
G.	„	<i>puerōrum,</i>	„	<i>puellārum</i>
D.	„	<i>pueris,</i>	„	<i>puellis</i>
Ak.	„	<i>puerōs,</i>	„	<i>puellās</i>
Abl.	„	<i>pueris,</i>	„	<i>puellis</i>

V uvedených příkladech sklonná číslovka »*sescenti*« shoduje se s počítaným předmětem »*equitēs*« v rodě, čísle a pádě.

Nesklonné číslovky »*mille*«, »*octo*«, »*duodēvigintī*« podržují nesklonný tvar, ať jest počítaný předmět, k němuž jsou tyto základní číslovky připojeny, v kterémkoli pádě.

V následujících dvou příkladech si všimněte sklonných číslovek »trecenti« a »ducenti«!

Rōmulus trecentōs armātōs ad custōdiam corporis nōn solum in bellō, sed etiam in pāce habēbat.

Romulus měl tři sta ozbrojenců za tělesnou stráž nejen ve válce, ale i v míru.

Collēgium ducentōrum alumnōrum in nostrō auditōriō psalmōs nocturnōs cantat.

Sbor dvou set chovanců pje noční žalmy v naší posluchárně.

Při spojování číslovek od 21 do 27, od 31 do 37 ..., od 91 do 99 (viz I, str. 205, 206, 207) buď se jednotky kladou před desítky, a pak se mezi jednotky a desítky vkládá spojka »et«, nebo se jednotky kladou za desítky, avšak bez spojky »et«. Jest tomu v latině jako v češtině. Latinská číslovka, ať sklonná či nesklonná, jest přívlastkem substantiva, které vyjadřuje počítaný předmět.

Příklady:

		Povšimněte si postavení a pádu počítaného předmětu v latině!
Jedenadvacet hochů. }		{ <i>Pueri vīginti ūnus.</i>
Dvacet jeden hoch. }		{ <i>Ūnus et vīginti pueri.</i>
Dvaatřicet dívek. }		{ <i>Puellae trīgintā duae.</i>
Třicet dvě dívky. }		{ <i>Duae et trīgintā puellae.</i>
Třiačtyřicet lodí. }		{ <i>Quadrāgintā trēs nāves.</i>
Čtyřicet tři lodi. }		{ <i>(Nāvēs quadrāgintā trēs.)</i>
		{ <i>Trēs et quadrāgintā nāvēs.</i>
Vidím jedenadvacet hochů.		<i>Videō puerōs vīginti ūnum.</i>
		<i>Videō ūnum et vīginti puerōs.</i>
Vidím jedenapadesát dívek.		<i>Videō puellās quīnquāgintā ūnam.</i>
		<i>Videō ūnam et quīnquāgintā puellās.</i>
Jedenadvacet lidí.		<i>Ūnus et vīginti hominēs.</i>
		<i>Hominēs vīginti ūnus.</i>
Jedenadvacet legií.		<i>Ūna et vīginti legiōnēs.</i>
		<i>Legiōnēs vīginti ūna.</i>

34. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 285!)

1. Pět žáků¹ čte⁷ Homérovy básně. — 2. Dbalost pěti žáků² jest chvályhodná. — 3. Učitel uděluje odměny pěti žákům³; chválí pět žáků⁴; prochází se s pěti žáky; jest ctěn od pěti žáků.

4. Tisíc Platajských¹ bylo⁷ spojenci Athéňanů u Marathona. — 5. Pomoc tisíce Platajských² byla Athéňanům milá. — 6. Dějepisci vzdávají chválu tisíci Platajských³. — 7. Athéňané s tisícem Platajských⁶ přemohli Peršany. 8. Malé návrší od Caesarova tábora bylo vzdáleno tisíc dvojkroků.⁴ — 9. Vše jest podrobeno tisíci⁵ náhod³. — 10. Kolik let⁴ po Kr. počítáme? Počítáme tisíc devět set třicet let po Kr. — 11. Naše krajina jest pustošena od tisíce vojinů⁶ (tisícem vojinů). Naše krajina jest pustošena od dvou tisíc⁶ vojinů² (dvěma tisíci vojinů).

12. Proč podléháte vlivu jediného muže²? — 13. Římané zápasili o nadvládu v Itálii se dvěma muži, s Pyrrhem a Hannibalem. — 14. Králů¹ římských bylo⁷ sedm: Romulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ankus Marcius, Tarquinius Priskus, Servius Tullius a Tarquinius Suberbus. — 15. Člověk má dvě uši, dvě oči, ale (jen) jedna ústa. — 16. Nebezpečnými¹ nepřáteli¹ římského národa byli Kartaři, jež Římané přemohli (ve) třech⁶ krutých válkách. — 17. Římský senát byl poslušen jednoho diktátora.³ — 18. V Římě byli každoročně od národa (národem) voleni dva konsulové. — 19. Svoboda mnohých často bývá chráněna (zachovávána) obezřelostí jednoho (jediného) muže. — 20. Tři věci jsou člověku velmi potřebné (= nejpotřebnější), víra, naděje a láska. — 21. Co jest přátelství? Jeden duch ve dvou tělech. — 22. Za doby Augustovy bylo⁷ v Římě sedm vodovodů¹; později bylo⁷ (jich) mnohem více. — 23. Na Kapitolu (Kapitolském vrchu) byla sva-

V latině: ¹ nominativ; ² genitiv; ³ dativ; ⁴ akusativ; ⁵ ablativ; ⁷ plurál. — ⁸ Latiník k označení neurčitého velikého čísla hyperbolicky klade číslovku »*sescenti*«, někdy číslovku »*mille*«.

tyně tří bohů, neboť s Jovem byly tam vzývány dvě bohyňe, Juno a Minerva. — 24. Den se dělí ve dvacet čtyři hodiny. — 25. Tribui¹ římského národa bylo⁷ třicet pět. — 26. Od doby Augustovy město Řím se dělilo ve čtyřadvacet okresů. —

27. Praha, hlavní město československé, leží na pravém a na levém břehu řeky Vltavy; řekou jest rozdělována ve dvě části. Kolik městských čtvrtí¹ jest⁷ na pravém břehu Vltavy? Kolik městských čtvrtí¹ jest⁷ na levém břehu Vltavy? Na pravém břehu řeky Vltavy leží⁷ dvanáct městských čtvrtí¹, na levém břehu leží⁷ sedm městských čtvrtí¹.

Římské peníze.

HSX	=	sēstertii decem	=	deset sesterciū;
HSC	=	sēstertii centum	=	sto sesterciū;
HS$\overline{\text{X}}$	=	sēstertium decem mīlia	=	10.000 sesterciū;
HS$\overline{\text{X}}$	=	sēstertium deciēs centēna mīlia	}	= 1 milion sesterciū
	=	sēstertium deciēs¹¹		
HS$\overline{\text{C}}$	=	sēstertium centiēs centēna mīlia	}	= 10 milionū sesterciū
	=	sēstertium centiēs¹¹		
HS$\overline{\text{X}}$	=	sēstertia decem	=	10.000 sesterciū
HS$\overline{\text{C}}$	=	sēstertia centum	=	100.000 sesterciū

31. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 240!)

O římských penězích. Za nejstarších časů u Římanů (nebyly peníze =) nebylo peněz⁵; místo peněz se užívalo dobytčat (dobytka), neboť v oné době Římané byli rolníky. Z té příčiny (= proto) se později také peníze jmenovaly »pecunia⁶«. Nejstarší římský peníz byl as, jenž se jmenoval také libra. As byl z mědi. Dva a půl assu. se jmenovaly sestercius, který se označoval písmeny HS [t. j. II S, t. j. jeden a jeden a půl assu (S = sēmis = půl assu)]. Deset assů (čili čtyři sesterce) se jmenovaly denár. Sestercius a denár byly ze stříbra.

⁵ t. j. ani kovových ani jinakých. — ⁶ Z »pecū« = pecus, dobytče.

¹¹ s vynecháním slov »centēna mīlia«.

28. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — III.

V češtině podmět není vyjádřen.

Jak si vedeme při překladu takové české věty podmětné a předmětné, uvedené spojkou »že«, do latiny, v níž v češtině **není podmět** výslovně **uveden** (jest zamlčen)?

Příklady :

Věříme, že nic bez příčiny nekonáš. — (*Kdo nekoná? Ty.*)

Uslyšíš, že vše konáme. — (*Kdo koná? My.*)

Boha nevidíme a přece věříme, že jest. — (*Kdo jest? On.*)

Zda jest pravda, že jste každodenně kárání a že se přece nelepšíte? — (*Kdo jest kárán? Vy.*)

Slyším, že jste voláni od otce. — (*Kdo jest volán? Vy.*)

Jest zřejmé, že nemáme od nesmrtelných bohů nic sladšího nad přátelství. — (*Kdo nemá? My.*)

Oznamuji ti, Korioláne, že jsi žalován tribuny lidu ze zrady.

Nešlechetní mužové byli odsouzeni; soudce praví, že jsou provinilci.

Slyším, hoši, že čtete Homérovy básně.

Crēdimus || *tē nihil sine causā agere.*

Audiēs || *nōs omnia facere.*

Deum nōn vidēmus et tamen crēdimus || *eum esse.*

Est-ne vērum || *vōs cotīdiē vituperārī nec tamen ēmendārī?*

Vōs ā patre vocārī || *audiō.*

Apertum est || *nōs ā dīs immortālībus nihil amicitīā (abl. srovn.) dulcius habēre.*

Nūntiō tibi, Coriolāne, || *tē ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsārī.*

Virī improbī damnātī sunt; iūdex || *eōs esse noxiōs* || *dicit.*

*

Uvedl jsem několik příkladů, v nichž v češtině ve vedlejší větě podmět není vysloven (jest zamlčen). V češtině jest to možné.

Ale v latině ve vazbě akusativu s infinitivem akusativ podmětný (t. j. akusativ, kterým jest v latině ve vazbě akusativu s infinitivem vyjádřen podmět české vedlejší věty) **vždy** musí býti položen.

Je-li v češtině ve vedlejší větě podmětné nebo předmětné, kterou do latiny přeložíme vazbou akusativu s infinitivem, podmět nevyjádřen (zamlčen), v latině se vyjádří, a to akusativem osobního zájmena (*mē; tē; eum, eam, id; nōs; vōs; eōs, eās, ea*). I jest:

V češtině:		V latině:	
že [já] +	indikativ	= mē +	infinitiv;
že [ty] +	„	= tē +	„ ;
že [on, ona, ono] +	„	= eum, eam, id +	„ ;
že [my] +	„	= nōs +	„ ;
že [vy] +	„	= vōs +	„ ;
že [oni, ony, ona] +	„	= eōs, eās, ea . +	„ .

*

Příklady:

Hoch praví: »Otec ví, že jsem pilen.« — (... že **já** jsem ...)

Puer dicit: »Pater scit || mē esse indūstrium.« —

Otec ví, hochu, že jsi pilen. — (... že **ty** jsi ...)

Pater scit, puer, || tē esse indūstrium. —

Dívka praví: »Otec ví, že jsem pilna.« — (... že **já** jsem ...)

Puella dicit: »Pater scit || mē esse indūstriam.« —

Otec ví, dívko, že jsi pilna. — (... že **ty** jsi ...)

Pater scit, puella, || tē esse indūstriam. —

Hoši praví: »Otec ví, že jsme pilni.« — (... že **my** jsme ...)

Pueri dicunt: »Pater scit || nōs esse indūstriōs.« —

Dívky praví: »Otec ví, že jsme pilny.« — (... že my jsme ...)

Otec ví, hoši, že jste pilni. — (... že vy jste ...)

Otec ví, dívky, že jste pilny. — (... že vy jste ...)

Otec chválí syna; domnívá se, že jest pilen. — (... že on jest ...)

Matka chválí dceru; domnívá se, že jest pilna. — (... že ona jest ...)

Hoch jest doma; slyším, že zpívá. — (... že on zpívá ...)

Dívka jest doma; slyším, že zpívá. — (... že ona zpívá ...)

Hoši jsou doma; slyším, že zpívají. — (... že oni zpívají ...)

Dívky jsou doma; slyším, že zpívají. — (... že ony zpívají ...)

Města jsou od nepřátel ničena; slyším, že jsou také pálena. — (... že ona jsou pálena ...)

Puellae dicunt: »Pater scit || nōs esse indūstriās.« -

Pater scit, puerī, || vōs esse indūstriōs. —

Pater scit, puellae, || vōs esse indūstriās. —

Pater filiū laudat; existimat || eum esse indūstriū. —

Māter filiā laudat; existimat || eam esse indūstriā. —

Puer est domī; audiō || eum cantāre. —

Puella est domī; audiō || eam cantāre. —

Puerī sunt domī; audiō || eōs cantāre. —

Puellae sunt domī; audiō || eās cantāre. —

Oppida ab hostibus dē-lentur; audiō || ea etiam incendi. —

Vazba akusativu s infinitivem. — IV.

Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem
zvratného osobního zájmena »sě«.

Mají-li věta hlavní (řídící) a věta vedlejší, kterou jest do latiny přeložiti vazbou akusativu s infinitivem, **týž** podmět ve **3. osobě** singuláru nebo plurálu a je-li tento

podmět ve vedlejší větě **buď** zamlčen nebo zastoupen zájmenem třetí osoby (*on, ona, ono, oni, ony, ona*), vyjádří se v latinské vazbě akusativu s infinitivem tento podmět akusativem zvratného osobního zájmena »**sē**« v singuláru i v plurálu pro všechny rody, nikoli zájmenným akusativem »*eum, eam, id, eōs, eās, ea*«).

Akusativ zvratného osobního zájmena »**sē**« se tedy v zastoupení podmětu ve vazbě akusativu s infinitivem klade za těchto tří podmínek:

a) je-li ve větě hlavní (řídící) i ve větě vedlejší, která se do latiny přeloží vazbou akusativu s infinitivem, **týž** podmět,

b) je-li tento podmět ve 3. osobě singuláru nebo plurálu,

c) je-li ve větě vedlejší tento podmět **buď** vysloven, a to některým ze zájmenných tvarů »*on, ona, ono, ani, ony, ona*«, nebo jest zamlčen, ale lze jej snadno doplniti některým ze zájmenných tvarů právě zde uvedených.

Akusativ »**sē**« se klade, ať jest podmět v kterémkoli rodě a kterémkoli čísle.

Příklad:

Bratr praví, že jest pilen.

Kdo praví? Bratr. — Kdo jest pilen? Bratr. — Ve větě hlavní »*bratr praví*« i v předmětné větě vedlejší »*že jest pilen*«, která se do latiny přeloží vazbou akusativu s infinitivem, jest **týž** podmět ve 3. osobě: »*bratr*«. V české vedlejší větě není podmět vyjádřen (jest zamlčen); kdybychom chtěli podmět vyjádřiti, doplníme: »že *on* jest pilen«. V latině však ve vazbě akusativu s infinitivem podmět **musí** býti vyjádřen; nutno tu položití akusativ zájmena. Kdyby nebyl v obou větách **týž** podmět, položili bychom zde ve vazbě akus. s inf. akusativ zájmena »*eum*«. Protože však je podmět věty řídící i věty vedlejší **týž** a je ve 3. osobě, položíme akusativ zvratného zájmena »**sē**«. I přeložíme danou větu:

Frāter dīcit || sē esse indūstrium.

Podejte obdobný výklad v těchto příkladech:

Bratři praví, že jsou pilni. — (*Kdo praví? Kdo jsou pilní? Bratři. Týž podmět.*)

Sestra praví, že jest pilna.

Sestry praví, že jsou pilny.

Žák soudí, že jest právem chválen od učitele.

Žáci soudí, že jsou právem chváleni od učitele.

Frātrēs dīcunt || **sē esse indūstriōs.**

Soror dīcit || **sē esse indūstriam.**

Sorōrēs dīcunt || **sē esse indūstriās.**

Discipulus iūdicat || **sē iūre ā magistrō laudārī.**

Discipulī iūdicant || **sē iūre ā magistrō laudārī.**

Ablativ míry časové.

Ablativem se vyjadřuje míra časová při příslovcích **ante** a **post** na otázku: »o jak dlouho dříve? o kolik dříve? o jak dlouho později? o kolik později?« se něco stalo, stává, stane. Příslovce **ante** a **post** se kladou za ablativ nebo za číselný výraz ablativu. V těchto výrazech se užívá číslovky základní nebo řadové.

Před třemi lety ==

o tři léta dříve ==

tribus annīs ante,
tribus ante annīs,
tertiō ante annō,
trienniō ante.

Před mnoha lety.

Před třemi lety.

Po třech letech.

Otec zemřel před třemi lety
(= jsou tomu tři léta, co
otec zemřel).

Po třech letech ==

o tři léta později ==

tribus annīs post,
tribus post annīs,
tertiō post annō,
trienniō post.

Multīs annīs ante; multīs ante annīs.

Ante trēs annōs.

Post trēs annōs.

Pater ante trēs annōs (abhinc trēs annōs) mortuus est.

Matka zemřela tři léta po smrti otcově.	<i>Māter dē vitā dēcessit tribus annīs post mortem patris (tertiō annō post mortem patris).</i>								
	<i>Māter dē vitā dēcessit tertio annō post, quam pater mortuus erat.</i>								
Matka žila ještě tři léta po smrti otcově.	<i>Māter vixit trēs annōs post mortem patris.</i>								
Tři dny po odchodu Caesarově =	<table> <tr> <td>tribus diēbus post,</td><td>quam Caesar profectus erat.</td></tr> <tr> <td>tertiō diē post,</td><td>„ „ „ „</td></tr> <tr> <td>post trēs diēs,</td><td>„ „ „ „</td></tr> <tr> <td>tertium post diem,</td><td>„ „ „ „</td></tr> </table>	tribus diēbus post,	quam Caesar profectus erat.	tertiō diē post,	„ „ „ „	post trēs diēs,	„ „ „ „	tertium post diem,	„ „ „ „
tribus diēbus post,	quam Caesar profectus erat.								
tertiō diē post,	„ „ „ „								
post trēs diēs,	„ „ „ „								
tertium post diem,	„ „ „ „								
Několik dní po smrti.	<i>Paucis diēbus post mortem Scipiōnis.</i>								
O šest let dříve; o devět dní později; nedlouho potom; krátce předtím; o hodně dříve (předtím); po šesti měsících (= o šest měsíců později).	<i>Sex annīs ante (sextō annō ante); novem diēbus post (nōnō post diē); nōn multō post; paulō ante (brevi ante); aliquantō ante; sex mēnsibus post (sex post mēnsibus; sextō mēnse post; sextō post mēnse).</i>								
Homér žil (= byl) mnoho let před Romulem.	<i>Homērus multis annīs ante Rōmulum fuit.</i>								

Z některých právě uvedených příkladů jest patrné, že k »ante (post)«, založenému za ablativ, může přistoupiti ještě akusativ, který se klade u předložek *ante (post)*.

Stojí-li »ante (post)« před udáním časovým, následuje po nich akusativ; na př.:

Přišel po třech dnech. | *Post trēs diēs vēnit.*

35. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 277!)

1. Obžalovaný praví, že jest nevinen; obžalovaní říkají, že jsou nevinní. — 2. Hoch předstírá, že jest churav; hoši předstírají, že jsou churavi. — 3. Dívka předstírá, že jest churava; dívky předstírají, že jsou churavy. — 4. Vojín praví, že se nedává ničím odvracet¹ od povinnosti; vojínové praví, že se ničím nedávají odvracet¹ od povinností. — 5. Přítel myslí, že si svou nerozvážností velice škodí; přátelé myslí, že si svou nerozvážností velice škodí. — 6. Vojínové se domnívají, že neobléhají marně nepřátelského města². — 7. Žák praví, že nečte knihy³; žáci praví, že nečtou knih⁴. — 8. Otec praví, že se bojí nebezpečství⁵; hoši říkají, že se bojí nebezpečství⁵. — 9. Děti vědí, že jsou dobře vychovávány od rodičů. — 10. Občané přísahají, že milují vlast, poslouchají zákonů a slouží slávě potomstva. —

11. Slýcháme, že lidé často říkají: »Kéž bychom byli znali budoucnosti!« — 12. Za první punské války Římané vystavěli převelike (velmi velké) loďstvo. — 13. Miltiades požíval převelike vážnosti u všech řeckých obcí. — 14. Kdyby lidem scházel rozum, byli by podobní zvířatům. — 15. Ať vedou jiní války, vy zachovávejte mír! — 16. Voda jest člověku velmi potřebná. — 17. Sobě samým bychom škodili, kdybychom byli nepřítomni mezitím, co se o nás pronášel³ soud (co se o nás činilo³ rozhodnutí). — 18. Mnoho lidí ještě za našich časů žije ve velmi trpkém a velmi potupném otroctví. — 19. Kéž byste neškodili svému zdraví přílišnými vášněmi (chtíči, náruživostmi)! — 20. Za nejstarších dob (časů) cesty byly velmi neschůdné. — 21. Cesta po rovině jest velmi pohodlná. — 22. Kdyby byl býval úplněk (měsíc v úplňku), naše koně nebyli by bývali v lese plaší. — 23. Nemoc by tě, hochu, netrápila, kdybys byl šetřil lékařových předpisů. — 24. Quintus Hortensius Hortalus, římský řečník, byl muž velmi výmluvný. — 25. V přemnohých věcech (ve velmi mnohých věcech) obezřelost jest lepší než síla. —

¹ Viz I, str. 485, 486! — ² V lat. *akus.*, v češt. *gen.* — ³ Přeložte *présentním indikativem!* — ⁴ V češt. *gen. zápor.*, v lat. *akus.*

33. úloha. — Vypravování: — (Viz str. 260!)

1. *Hominem saepe hominī lupum esse* || *cōstat*. — 2. *Nōn ignōrāmus* || *amicōs nostrī memorēs esse*. — 3. *Tuam epistulam nōbis semper grātam esse* || *scītō!* *Tuās litterās nōbis semper grātās esse* || *scītō!* — 4. *Magister dīcit dīligentem discipulum scholae onus¹ nōn esse*. — 5. *Bonōs hominēs sorte suā contentōs esse* || *exīstimāmus*. — 6. *Patriam mihi multō cāriōrem esse vītā meā* || *scītō!* — 7. *Hominem irātum suī nōn esse compotem* || *cōstat*. — 8. *Audīmus* || *nihil esse magis dubium¹ quam bellī fortunam*. — 9. *Bonam valētūdinem meliōrem esse quam magnās divitiās et optimum bonum¹ esse mentem sānam in corpore sānō* || *scītōte!* — 10. *Facillimōs labōrēs nōn semper grātissimōs esse* || *exīstimō*.

11. *Nivem esse albam* || *vidēmus*. — 12. *Sentīmus* || *mel esse dulce*. — 13. *Persae crēdebant* || *sōlem esse deum*. — 14. *Is, quī exīstimat* || *dōnāre esse facilem rem*, || *errat*. — 15. *Imperātor Dioclētianus dīcere solēbat* || *nihil esse difficilius quam bene imperāre*. — 16. *Certum est* || *virtūtī nullam viam esse inviam*. — 17. *Scīmus carmina P(ublīi) Ovidīi Nāsōnis praeclāra esse*. — 18. *Liberōs parentibus dissimillimōs esse* || *cōstat*. — 19. *Scīmus* || *elephantum Āfricānum minōrem esse quam Indicum*. — 20. *Quis nescit* || *lūcem, āera², aquam fundāmenta vitae esse?*

21. *Vēre arborēs flōrēre* || *scīmus*. — 22. *Sōcratēs putābat* || *hominem multa nescīre*. — 23. *Saepe in pulcherrimīs flōribus perniciōsum venēnum latēre* || *scīmus*. — 24. *Scīmus* || *Hērodotum narrāre historiam Graecōrum, Persārum, Scythārum*. — 25. *Illud signum portendit* || *deōs urbem nostram dēfendere*.

26. *Oppida et vicōs ab hostibus dēlērī et diruī* || *legimus*. — 27. *Christiānī crēdunt* || *mundum ā Deō administrārī*. — 28. *Cicerō dīcit* || *adulēscētēs ad studium litterārum glō-*

¹ = Akusativ. ² Viz I, 406!

riae cupiditāte *incendī*. — 29. Militēs existimant || *urbem* hostium frūstrā *obsidēri*. — 30. Explōrātōrēs narrant || ab hostibus *adulēscētēs capī, senēs interficī, urbēs incendī*. — 31. Scīmus || *hominem* dūri animī precibus *nōn movērī*. — 32. Nōtum est || tempore *dolōrēs minuī et mollīrī*. — 33. Duōs *amīcōs* esse quasi ūnum *animum* in duōbus corporibus || legimus. — 34. In terrā, in marī, in āēre, ubīque *animālia* esse || cōstat. — 35. *Salūtem* reī pūblicae *primam lēgem* cīvium esse || scīmus. — 36. Quis ignōrat || *hōram vicēsīmam quārtam partem* diēi esse? — 37. *Nōn eundem* semper flōribus *colōrem* esse || scītō! — 38. Nōtum est || *frūctūs* eārundem arborum *nōn* semper *eōsdem* esse. — 39. Magister dicit || *fortūnam, rērum dominam, mōbilem* esse, *hominēs stultōs* sua omnia ei *committere*, sed *virōs sapientēs* eius grātiam *nōn quaerere*. — 40. *Patrem* etiam *pūnientem* liberōs suōs *amāre* || *nōn* ignōrāmus.

29. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — V.

Dva akusativy ve vazbě akusativu s infinitivem.

Setkají-li se ve vazbě akusativu s infinitivem dva akusativy, z nichž jeden akusativ jest **podmětem** aktivního slovesného děje, vyjádřeného v latině aktivním infinitivem, druhý akusativ pak jeho **předmětem**, může v mnohých případech vzniknouti dvojmysl.

Uvažte, jak lze přeložiti tyto latinské věty do češtiny!

Audiō || patrem fīlium laudāre.

Překlad:

1. Slyším, že otec chválí syna.

2. Slyším, že syn chválí otce.

V prvním případě pokládáme akusativ »*patrem*« za předmět věty, vyjádřený v latině vazbou akusativu s infinitivem, v druhém případě za předmět. — V prvním případě pokládáme akusativ »*fīlium*« za

předmět věty, vyjádřené v latině vazbou akusativu s infinitivem, v druhém případě za podmět. — Latinská věta připouští obojí překlad.

Rōmānōs Carthāginiēnsēs vincere || *legimus.*

a) Čteme, že Římané přemáhají Kartaginské. — b) Čteme, že Kartaginští přemáhají Římany.

Abychom odstranili dvojsmysl, českou *aktivní* vedlejší větu, kterou nutno do latiny přeložiti vazbou akusativu s infinitivem, proměňme ve větu *passivní* a takto upravenou větu přeložíme do latiny!

Slyším, že otec chválí syna = slyším, že syn jest chválen od otce.

Audiō || *fīlium ā patre laudārī.*

Čteme, že Římané přemáhají Kartaginské = čteme, že Kartaginští jsou přemáháni od Římanů.

Carthāginiēnsēs ā Rōmānīs vinci || *legimus.*

Máte-li přeložiti do češtiny latinskou vazbu akusativu s infinitivem, v níž jest *passivní* infinitiv, uvažujte vždy, nedá-li se *passivní* latinská věta do češtiny přeložiti *aktivní* českou větou! Je-li to možné, přeložte ji do češtiny větou *aktivní*!

Základní číslovky. III.

(Viz str. 193 a násl. a str. 262 a násl.!)

V číselných výrazech od 101 výše klade se zpravidla vyšší číslovka před nižší číslovku, při čemž obě číslovky buď spojíme spojkou »et« nebo nespojíme. V číselném výrazu však smíme klásti spojkou »et«, chceme-li ji položit, jen jednou, a to za nejvyšší číslovkou.

Příklady :

$$\begin{aligned}
 546 \text{ mužů} &= \left\{ \begin{array}{l} \text{quīgentī quadrāgintā sex virī,} \\ \text{quīgentī et quadrāgintā sex virī;} \\ \text{mille et quadringentae trīgintā quīnque} \\ \text{fēminae,} \end{array} \right. \\
 1435 \text{ žen} &= \left\{ \begin{array}{l} \text{mille quadringentae trīgintā quīnque} \\ \text{fēminae.} \end{array} \right.
 \end{aligned}$$

Jest-li v číselném výrazu spojena číslovka »mīlia = tisíce« ještě s jinou adjektivní číslovkou nižšího řádu, počítaný předmět a) buď je těsně připojen k číslovce »mīlia«, a tu jest vždy jen v množném genitivu,

b) nebo jest oddělen od číslovky »mīlia« a připojen k adjektivní číslovce, a tu se shoduje v pádě s touto číslovkou nižšího řádu.

$$\begin{aligned}
 4600 \text{ lidí} &= \left\{ \begin{array}{l} \text{quattuor mīlia hominum et sescentī,} \\ \text{quattuor mīlia et sescentī hominēs,} \\ \text{quattuor mīlia sescentī hominēs;} \end{array} \right. \\
 9700 \text{ vojáků} &= \left\{ \begin{array}{l} \text{novem mīlia militum et septingentī,} \\ \text{novem mīlia et septingentī militēs,} \\ \text{novem mīlia septingentī militēs.} \end{array} \right.
 \end{aligned}$$

Jak se váže v latině přísudek se základní číslovkou ?

Jsou-li předměty počítané *dva* (nebo *více*) podmětem věty, přísudek se shoduje s podmětem.

Mezi latinou a češtinou jest tu rozdíl. Pozorujte tento rozdíl mezi latinou a češtinou na příkladu!

Čtyři tisíce pět set vojáků bylo zajato.

Quattuor mīlia quīgentī militēs captī sunt.

Militum quattuor mīlia quīgentī captī sunt.

Quattuor mīlia militum (et) quīgentī captī sunt. .

V uvedeném příkladě přísudek se řídí počítaným předmětem »militēs«, kdežto v češtině jest věta bezpodmětá a přísudek je v jednotném čísle středního rodu. Čeština se řídí těmito pravidly:

a) Jsou-li předměty počítané »jeden« až »čtyři«, mluví se o nich v češtině větou s podmětem a přísudek se shoduje s podmětem. (Na př.: *Jeden žák byl pochválen. Dva, tři, čtyři žáci byli pochváleni.*)

Tímto pravidlem se řídí latina všeobecně; přísudek se vždy řídí počítaným předmětem, který jest ve větě podmětem.

b) Mluví-li se o »*pěti*« a více počítaných předmětech, mluví se o nich v češtině bezpodmětou větou a přísudek je v singuláru neutra. (Na př.: *Pět, deset, sto, tisíc bojovníků bylo raněno.*)

Jak si máte počínati při překladu takovýchto vět z češtiny do latiny, bylo již výše pověděno. Latina se tu liší od češtiny.

35. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 272!)

1. Reus dicit || *sē innocentem esse*; rei dicunt || *sē innocentēs esse*. — [Reus || *sē innocentem esse* || dicit; rei || *sē innocentēs esse* || dicunt.] —

2. Puer simulat || *sē aegrōtum esse*; pueri simulant || *sē aegrōtōs esse*. — 3. Puella simulat || *sē aegrōtam esse*; puellae simulant || *sē aegrōtās esse*. — 4. Miles dicit || *sē nullā rē¹ ab officiō dēterrēri*; milites dicunt || *sē nullā rē¹ ab officiūs dēterrēri*. — 5. Amicus existimat || *sē temeritāte suā sibi valdē nocēre*; amici existimant || *sē temeritāte suā sibi valdē nocēre*. — 6. Milites putant || *sē nōn frūstrā hostium urbem obsidēre*. — 7. Discipulus negat || *sē librum legere*; discipuli negant || *sē librōs legere*. — 8. Pater dicit || *sē periculum timēre*; pueri dicunt || *sē periculum timēre*. — 9. Liberi sciunt || *sē ā parentibus bene ēducāri*. — 10. Civēs iurant || *sē patriam amāre, lēgibus pārēre, posteritātis glōriae servīre*. —

11. Audimus || *hominēs saepe dicere*: »*Utinam temporis futūrī gnārī essēmus!*« — 12. Primō bellō Pūnicō Rōmānī māximam classem aedificāvērunt. — 13. Miltiadēs māximā auctōritāte apud omnēs civitātēs Graecās fuit. — 14. Sī hominibus ratiō dēesset, bestīis similēs essent. — 15. Bella gerant aliī, vōs pācem servāte! — 16. Aqua hominī māximē necessariā est. — 17. Nōbis ipsīs obessēmus, sī, dum dē nōbis iūdicātur, abessēmus. — 18. Multī hominēs etiam

¹ Viz I, 344!

nostris temporibus in acerbissimā et turpissimā servitute vivunt. — 19. Utinam nē valētudinē vestrae nimis cupiditātibus nocērētis! — 20. Itinera antiquissimis temporibus difficillima erant. — 21. Facillimum est iter per plānitiem. — 22. Si lūna plēna fuisset, equi nostrī in silvā timidī nōn fuissent. — 23. Morbus tē nōn vexāret, puer, si praecepta medicī observāvissēs. — 24. Q. Hortēsius Hortalus, orātor Rōmānus, vir eloquentissimus fuit. — 25. In plūrimis rēbus prūdētia melior est quam rōbur (melior est rōbore). —

36. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 286!)

111 jezdců; 222 města; 333 koně; 444 slova; 555 žáků; 666 stromů; 777 svědků; 888 topolů; 999 stop; 86 vesnic; 892 lodí; 1.278 řad; 3.681 lidí; 2.040 mužů; 3.000 ptáků; s 1000 (= tisícem) vojinů; se 2.000 (= dvěma tisíci) vojinů; se 3.300 (= třemi tisíci třemi sty) vojinů; mám 1.351 (= tisíc tři sta jedenapadesát) assů; mám 2.500 (= dva tisíce pět set) assů.

37. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 287!)

1. *In hōc parvō vīcō sunt centum quīquāgintā duo virī, centum octōgintā duae fēminae, ducentī sagittārii, trecenti quadrāgintā quīque puerī; in illō hortō sunt septingentae septuāgintā septem rosae.* — 2. *In oppidō sunt mille viri et mille fēminae.* — 3. *In nostrā regiōne sunt duo milia virōrum, tria milia fēminārum, quattuor milia puellārum, quīque milia puerōrum.*

4. *Videō centum quīquāgintā duōs virōs, centum octōgintā duās fēminās, ducentōs sagittāriōs, trecentōs quadrāgintā quīque puerōs, septingentās septuāgintā septem rosās.* — 5. *Videō mille virōs et mille fēminās.* — 6. *Videō duo milia virōrum, tria milia fēminārum, quattuor milia puellārum, quīque milia puerōrum.* — 7. *In exercitū Darēi Codomannī trigintā milia mercennāriōrum Graecōrum*

apud Issum contrā Alexandrum pugnāvērunt. — 8. Apud Thermopylās trecentī Spartiātae et quīque milia Graecōrum ex alijs civitatibus fortiter cum Persīs dimicāvērunt. — 9. Quattuor milia peditum et mille ducentī equitēs viginti nāvibus in Siciliam transportābantur. — 10. Undēsexāgintā milia equitum et nōnāgintā milia nōngenti duodēquadrāgintā peditēs in armīs sunt.

11. *Enumerāte numerālia Latīna, cardinālia et ordinālia, quae vōbis iam nōta sunt!*

12. *Ducentīs sexāgintā annīs post mortem imperātōris Augusti urbs Rōma ab imperātōre Aurēliānō novis moenibus circumdata est. Mūrus, quī urbem tum circumdabat, circiter duodecim pedēs vel quattuor metra lātus, duodēquīnquāgintā pedēs vel sēdecim metra altus erat.*

13. *Quārtō p. Chr. n. saeculō Rōmae erant octō pontēs, undecim fora, totidem thermae, undēviginti aquaeductūs, duodētrigintā bibliothēcae, duo circi, duo amphitheātra, tria theātra, viginti duo monumenta equitum, dū aurei octōgintā, dū eburnei duodēoctōgintā, arcūs marmorei trigintā sex, quadrāgintā sex milia sescentae duae insulae, mille septingentae nōnāgintā domūs dīvitum, octingenta quīnquāgintā sex balnea pūblica, mille trecenti quīnquāgintā trēs lacūs.*

14. *Mercātor quīdam variās mercēs quīque emptōribus vēndit. Ā primō emptōre accipit centum septendecim sēstertiōs, ā secundō ducentōs viginti quattuor, ā tertiō trecentōs trigintā septem, ā quārtō quadringentōs undēquadrāgintā, ā quīntō quīngentōs quīnquāgintā quīque. Si duo assēs et sēmis nōminantur sēstertius, si decem assēs nōminantur dēnārius, quanta est summa dēnāriōrum ab eō acceptōrum? — (Quadringenti duodēviginti dēnārū.)*

15. *Alius mercātor mercēs emit et pendit primum sescentōs sexāgintā sex sēstertiōs, deinde septingentōs septuāgintā trēs, tum octingentōs octōgintā unum, deinde nōngentōs nōnāgintā quattuor, dēnique mille sescentōs duōs. Quanta est summa dēnāriōrum ab eō expēnsōrum? — (Mille ducenti undētrigintā dēnārū.)*

38. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 288!)

O Damoklovi. Damokles, jeden z pochlebníků (lichotníků) syrakuského tyrana Dionysia, kdysi jej v řeči pro svrchovanost vlády a bohatství nazval nejšťastnějším ze všech lidí.

Tu Dionysius pravil: »Jsi tedy odhodlán sám zkusiti mé štěstí, jež jsi tolik vychválil?«

To onen známý pochlebník ihned potvrdil. Tehdy otroci podali na tyranův rozkaz Damoklovi, ležícímu za stolem na zlatém lehátku, výborné pokrmy a velmi lahodná vína.

Již Damokles vychvaloval své štěstí, když tu spatřil nad (svou) hlavou břitký meč; tohoto pohledu on(en) nesnesl a hned odmítl býti šťastným. —

39. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 288!)

Colloquium.

Magister et Carolus.

M. *Quot assēs possidēs, Carole?*

C. *Hodiē quadrāgintā sex (sex et quadrāgintā) assēs possideō; diē nātālī accipiam ā patre assēs quīnquāgintā ūnum (ūnum et quīnquāgintā assēs), ā mātře octōgintā trēs (trēs et octōgintā) assēs, ab avō duodēseptuāgintā assēs, ab aviā centum duōs assēs.*

M. *Quot assēs possidēbis, Carole?*

C. *Trecentōs quīnquāgintā assēs possidēbō.*

M. *Sī decem assēs nōminantur dēnārius, quot dēnāriōs possidēbis, Carole? Bene computā!*

C. *Trīgintā quīnque (quīnque et trīgintā) dēnāriōs possidēbō.*

32. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 244!)

Dě pāvōne. Pāvō, pulcherrimīs pennārum suārum colōribus nōn contentus, ā Iūnōne cantum luscinae sibi postulāvit. Tum Iūnō: »*Vōbis omnibus,*« inquit, »*certa sunt dōna nātūrae, tibi varietās et pulchritūdo colōrum, aquilae virēs, luscinae cantus, corvō augurium.*« —

Pāvō, pennās explicāns grui, »*Quanta*,« inquit, »*mea est pulchritūdo!*« — At grūs ēvolāns, »*Quanta*,« inquit, »*est mea levitās!*« —

30. HODINA.

Infinitiv.

Kdežto v češtině jest pouze jeden aktivní infinitivní tvar (na př. *nésti*, *chváliti*, *volati* a j.) a jeden passivní infinitivní tvar (na př. *býti nesen*, *býti chválen*, *býti volán* a j.), má latina u většiny sloves:

A.) 1. přítomný (přesentní) infinitiv činný,
īnfīnītīvus praesentis activi;

2. minulý (perfektní) infinitiv činný,
īnfīnītīvus perfecti activi;

3. budoucí infinitiv činný,
īnfīnītīvus futūrī activi;

B.) 1. přítomný (přesentní) infinitiv trpný,
īnfīnītīvus praesentis passivi;

2. minulý (perfektní) infinitiv trpný,
īnfīnītīvus perfecti passivi;

3. budoucí infinitiv trpný,
īnfīnītīvus futūrī passivi.

Pamatujte, že v latině infinitiv nevyjadřuje *dobu* (*čas*), třebaže říkáme »přesentní, perfektní, futurální infinitiv«, nýbrž jen *děj*.

Infinitiv	je-li položen samostatně, bez zření k jinému slovesnému ději, vyslovuje děj:	je-li položen závisle, se zřením k jinému slovesnému ději, vyslovuje děj:
přesentní (přítomný),	trvací,	současný s dějem řídícího slovesa,
perfektní (minulý),	dokonaný,	předčasný před dějem řídícího slovesa,
futurální (budoucí),	nastávající;	následný po ději řídícího slovesa.

**Présentní infinitiv;
infinitivus praesentis.
Jak se překládá do češtiny?**

Infinitiv présentní (přítomný) jest aktivní (činný) a passivní (trpný). V jednotlivých konjugacích jest zakončen:

<i>Kon- jugace:</i>	<i>Aktivní infinitiv:</i>	<i>Passivní infinitiv:</i>
I.	-āre <i>laud-āre</i> , chváliti	-ārī <i>laud-ārī</i> , býti chválen, (-a, -o), (-i, -y, -a)
II.	-ēre <i>dēl-ēre</i> , ničiti	-ērī <i>dēl-ērī</i> , býti ničten, (-a, -o), (-i, -y, -a)
III.	-ere <i>carp-ere</i> , trhati,	-ī <i>carp-ī</i> , býti trhán, (-a, -o), (-i, -y, -a)
IV.	-īre <i>aud-īre</i> , slyšeti	-īrī <i>aud-īrī</i> , býti slyšen (-a, -o), (-i, -y, -a)

Do češtiny se latinský présentní infinitiv (aktivní, passivní) překládá:

1. českým infinitivem (činným, trpným); na př.:

laudāre = chváliti (chválit); *monēre* = napomínati (napomínat); *carpere* = trhati (trhat); *capere* = chytati (chytat); *audire* = slyšeti (slyšet);

laudārī = býti chválen, (-a, -o; -i, -y, -a); *monērī* = býti napomínán, (-a, -o; -i, -y, -a); *carpī* = býti trhán, (-a, -o; -i, -y, -a); *capī* = býti chytán, (-a, -o; -i, -y, -a); *audīrī* = býti slyšen, (-a, -o; -i, -y, -a);

2. ve vazbě akusativu s infinitivem se překládá českou vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že« a v níž jest určité sloveso v présentním indikativu (činném, trpném); na př.:

vocāre = že [já, ty, on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona] volám [voláš, volá, voláme, voláte, volají];

vocāri = že [já, ty on, ona, ono, my, vy, oni, ony, ona] jsem [jsi, jest, jsme, jste, jsou] volán [-a, -o, -i, -y, -a];

audiō || **tē vocāre** = slyším, že (ty) voláš;

audiō || **tē vocāri** = slyším, že (ty) jsi volán (-a, -o);

3. ve vedlejších větách **bezpodmětých**, závislých na slovesech *dicendī et sentiendī*, se překládá českou vedlejší větou, která jest uvedena spojkou »že« a v níž jest určité sloveso v přítomném indikativu; na př.:

fulgurat = blýská se, (str. 251); **vidēmus fulgurāre** = vidíme, že se blýská;

pluit = prší, (str. 255); **putō pluere** = myslím, že prší;

4. u slovesa »soleō, solēre = mám ze zvyku, jsem zvyklý« (str. 258) se překládá různě: buď českým infinitivem; nebo indikativem, při čemž se sloveso soleō překládá příslovci »obyčejně, často«; nebo se sloveso soleō s infinitivem přeloží českým slovesem opětovacím; na př.:

soleō laudāre = mám ve zvyku chváliti;

„ „ = jsem zvyklý chváliti;

„ „ = obyčejně, často chvám;

„ „ = chválívám;

medicus ad rēgem scribere solēbat = lékař často, pravidelně psal, psával králi;

ut fieri solet = jak tomu bývá; jak se obyčejně děje; jako obyčejně;

minōrēs nōn semper faciunt eadem, quae maiōrēs facere solēbant = potomci nečiní vždy totéž, co (v lat. akus. plur. neutr.) činívali předkové;

clāmor esse solet = křik obyčejně bývá, obyčejně se zdvihá, obyčejně se ozývá;

5. ve spojení i s jinými slovesy, na př. »mātūrāre (str. 253), contendere (I, 500), persevērāre (str. 212), dēsistere (str. 249)« se překládá do češtiny českým indikativem, při čemž se příslušný určitý slovesný tvar těchto zde právě uvedených sloves překládá českým příslovcem nebo jiným českým obratem, na př.:

mātūrō, āre, 1., spěchati;
contendō, ere, 3., spěchati, kvapiti;
mātūrō venīre, contendō venīre == kvapně, spěšně,
přicházím; *mātūrō signum dare, kvapně, spěšně, předčasně*
dávám znamení;

persevērō, āre, 1., vytrvati, neustávati;
persevērō aliquid facere == neustále, bez ustání dělám
něco; dále konám; *persevērō bellāre* == dále válčím, (po-
kračuji ve válce);

dēsistō, ere, 3., ustávám, přestávám;
nōn dēsistō monēre == neustále napomínám; *dēsistite*
pugnāre == nebojujte dále;

6. v některých případech se překládá českým slovesným tvarem
ve spojení se spojkou »**aby**« nebo s jinou spojkou; o těchto přípa-
dech promluvíme níže.

40. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 289!)

1. *Imperāre sibi māximum est imperium.* — 2. *Necessi-
tātī pārēre semper sapientis habētur.* — 3. *Peccāre licet*
nēmīnī. — 4. *Ex duōbus malīs minus eligere oportet.* —
5. *Senātuī placet lēgātōs mittere.* — 6. *Iniūriam accipere*
quam facere praestat. — 7. *Helvētīū per prōvinciam Rō-*
mānam iter facere audent. — 8. *Caesar oppidum oppugnā-*
re parāvit. — 9. *Hostēs pugnāre persevērant.* — 10. *As-*
*suēsce (*assvėsce) et dicere vērum et audire!* — 11. *Ā virīs*
sapientibus laudārī pulcherrimum est. — 12. *Vituperāre*
facillimum, ēmendāre difficillimum est.

13. *Errāre hūmānum est, turpe in errōre persevērāre.* —
14. *Malus est error, peior dēfēnsiō errōris, pessimum men-*
dācium. — 15. *Māxima illecebra peccandī est spēs impūni-*
tātis. — 16. *Parēs cum paribus facillimē congregantur.* —
17. *Adulātōrēs longē pessimum genus hominum sunt.* —
18. *Amōris simulātiō odiō peior est.* — 19. *Quod nocet,*
saepe docet. — 20. *Quālia sunt opera, tālia sunt praemia.*

Dē lupō. Lupus mortem exspectāns et vītā animō lūstrāns, »*Malus quidem fui,*« inquit, »*sed nōn pessimus. Aliquandō ovem, quae ā grege aberrāverat, quam facile fuit dīlacerāre, nōn dīlacerāvī. Eōdem tempore convicia ab aliā ove in mē iactāta benignē tolerāvī.*« — Et vulpēs callida: »*Haec omnia,*« inquit, »*adfīrmō; eōdem enim tempore os illud in faucibus tuīs fuit, quō tē tandem grūs liberāvit.*«

34. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 264!)

1. Quīque discipulī carmina Homēri legunt. — 2. Dili-
gentia quīque discipulōrum laude digna est. — 3. Magister
quīque discipulīs praemia tribuit; quīque discipulōs
laudat; cum quīque discipulīs ambulat; ā quīque disci-
pulis colitur. —

4. Mille Plataeēnsēs [* Platé-én-zés] apud Marathōnem
Athēniēnsium socii fuērunt. — 5. Auxilium mille Pla-
taeēnsium Athēniēnsibus grātum fuit. — 6. Rērum scrip-
tōrēs mille Plataeēnsibus laudem tribuunt. — 7. Athē-
niēnsēs cum mille Plataeēnsibus Persās superāvērunt. —
8. Parvus collis ā Caesaris castrīs mille passūs [akus.]
aberat. — 9. Omnia mille cāsibus [dat.] subiecta sunt. —
10. Quot annōs p. Chr. n. numerāmus? Numerāmus annōs
mille nōngentōs trīgintā sex p. Chr. n. — 11. Nostra regiō
ā mille militibus vāstātur. Nostra regiō ā duōbus milibus
militum vāstātur. —

12. Cūr ūnius viri auctōritātī obtemperātis? — 13. Ro-
mānī cum duōbus viris, cum Pyrrhō et cum Hannibale, in
Italīā dē imperiō dimicāvērunt. — 14. Septem erant Rōmā-
nōrum rēgēs: Rōmulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius,
Ancus Mārcius, Tarquinius Priscus, Servius Tullius, Tar-
quinius Superbus. — 15. Homō duās aurēs, duōs (duo)
oculōs, sed ūnum ōs habet. (Homīnī sunt duae aurēs, duo
oculī, sed ūnum ōs.) — 16. Periculōsi hostēs populī Rōmā-
nī fuērunt Carthāginiēnsēs, quōs Rōmānī tribus gravibus
bellis superāvērunt. — 17. Ūnī dictātōri senātus Rōmānus

obtemperāvit. — 18. *Rōmae quotannis duo consulēs ā populō creābantur.* — 19. *Libertās multōrum saepe pruden-
tiā ūnūs virī servātur.* — 20. *Tria hominī māximē ne-
cessāria sunt, fidēs, spēs, amor.* — 21. *Quid est amicitia?*
Ūnus animus in duōbus corporibus. — 22. *Augusti aetāte*
Rōmae septem aquaeductūs fuērunt; postea erant multō
plūrēs. — 23. *In Capitoliō templum trium deōrum erat,*
nam cum Iove duae deae, Iūnō et Minerva ibi adorāban-
tur. —

24. *Diēs in viginti quattuor (quattuor et viginti) hōrās*
dīviditur. — 25. *Trigintā quinque erant tribūs populī Rō-*
mānī. — 26. *Ex Augusti aetāte urbs Rōma in quattuor-*
decim regiōēs dīvidēbātur. —

27. *Praga, caput rei publicae Bohēmoslāvicae, in dextrā*
et in sinistrā rīpā fluvii Vultavae sita est; fluvio in duās
partēs dividitur. *Quot urbis partēs in dextrā Vultavae rīpā*
sunt? Quot urbis partēs in sinistrā Vultavae rīpā sunt? In
dextrā fluvii Vultavae rīpā duodecim partēs urbis, in si-
nistrā rīpā septem partēs urbis sitae sunt. —

36. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 278!)

Centum undecim equitēs; ducentae (et) vīginti duae
urbēs; trecenti (et) trīgintā trēs equi; quadringenta (et)
quadrāgintā quattuor verba; quīgenti (et) quīnquāgintā
quīnque discipulī; sescentae (et) sexāgintā sex arborēs;
septingenti septuāgintā septem testēs; octingentae (et)
duodēnōnāgintā pōpulī; nōngenti (et) nōnāgintā novem
pedēs; sex et octōgintā vicī, octōgintā sex vicī; octingen-
tae (et) nōnāgintā duae nāvēs; mille (et) ducenti duodē-
octōgintā ordinēs; tria milia sescenti octōgintā ūnus ho-
minēs; duo milia (et) quadrāgintā viri; tria milia avium;
cum mille militibus; cum duōbus milibus militum; cum
tribus milibus militum et trecentis, cum tribus milibus
(et) trecentis militibus; possideō mille (et) trecentōs
quīnquāgintā ūnum assēs; possideō duo milia assium et
quīngentōs, possideō duo milia (et) quīngentōs assēs.

37. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 278!)

1. V této malé vesnici jest sto dvaapadesát (152) mužů, sto dvaosmdesát (182) žen, dvě stě (200) lučištníků a tři sta čtyřicet pět (345) hochů; v oné zahradě jest sedm set sedmdesát sedm (777) růží. — 2. Ve městě jest tisíc (1000 mužů) a tisíc (1000) žen. — 3. V naší krajině žijí (= jsou) dva tisíce (2.000) mužů, tři tisíce (3.000) žen, čtyři tisíce (4.000) dívek a pět tisíc (5.000) hochů.

4. Vidím sto padesát dva muže (sto dvaapadesát mužů), sto osmdesát dvě ženy (sto dvaosmdesát žen), dvě stě lučištníků, tři sta pětáčtyřicet hochů a sedm set sedmdesát sedm růží. — 5. Vidím tisíc mužů, tři tisíce žen, čtyři tisíce dívek a pět tisíc hochů. — 7. Ve vojsku Dareia Kodomanna třicet tisíc (30.000) řeckých námezdníků bojovalo u Issu proti Alexandrovi. — 8. U Thermopyl statečně s Peršany zápasilo (bojovalo) tři sta Spartánů a pět tisíc Řeků z jiných obcí. — 9. Čtyři tisíce pěšáků a tisíc dvě stě jezdců bylo přepravováno (na) dvaceti lodích na Sicilii. — 10. Devětapadesát tisíc jezdců a devadesát tisíc devět set třicet osm pěšáků jest ve zbrani.

11. Uved'te v řadě (za sebou) latinské číslovky, základní a řadové, které již jsou vám známy!

12. Dvě stě šedesát let po smrti císaře Augusta město Řím bylo od císaře Aureliana obehnané novými hradbami. Hradební zeď, která tehdy obkličovala město, byla široká asi (kolem) dvanáct stop čili čtyři metry [a] vysoká čtyřicet osm stop čili šestnáct metrů.

13. Ve čtvrtém století po Kr. v Římě bylo osm mostů, jedenáct náměstí, tolikéž lázní (therem), devatenáct vodovodů, dvacet osm knihoven, dva cirky, dva amfit(h)eatry, tři divadla, dvacet dvě jíздеcké sochy, osmdesát zlatých soch bohů, sedmdesát osm soch bohů ze slonoviny, třicet šest mramorových vítězných oblouků, čtyřicet šest tisíc šest set nájemních domů, tisíc sedm set devadesát domů boháčů, osm set padesát šest lázní veřejných a tisíc tři sta padesát tři kašny.

14. Kterýsi obchodník prodá pěti kupcům (= zákazníkům) rozmanité zboží. Od prvního kupce obdrží 117 sesterciů, od druhého 224 (sestercie), od třetího 337 (sesterciů), od čtvrtého 439 (sesterciů), od pátého 555 (sesterciů). Jestliže dva assy a půl assu se jmenují sestercius, jestliže deset assů se jmenuje denár, jak veliká jest částka denárů od něho přijatých (= jež obchodník přijal) [= kolik činí součet denárů...]? — (418 denárů.)

15. Jiný obchodník koupí zboží a zaplatí nejprve 666 sesterciů, potom 7773 (sestercie), potom 881 (sestercius), potom 994 (sestercie), konečně 1.602 (sestercie). Jak velká jest částka denárů [= kolik činí součet denárů] od něho vyplacených? — (1.229 denárů.)

38. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 280!)

Dě Dāmoclēs. Dāmoclēs, ūnus ex adsentātōribus Dionysii, Syracūsānōrum tyrannī, aliquandō in sermōne eum propter maiestātem dominātiōnis et dīvitiās beātissimum omnium hominum nōmināvit.

Tum Dionysius: »Parātus igitur es,« inquit, »ipse fortūnam meam temptāre, quam tantopere laudāvistī?«

Id ille adsentātor ilicō adfirmāvit. Tum servī iussū tyrannī Dāmoclī in aureō lectō accubantī optimōs cibōs vīnaque dulcissima ministrāvērunt.

Iam Dāmoclēs fortūnam suam praedicābat, cum suprā caput gladium acūtum spectāvit; hunc adspectum ille nōn tolerāvit et iam fēlix esse recusāvit. —

39. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 280!)

Rozmluva. — Učitel a Karel.

U. Kolik assů máš, Karle?

K. Dnes mám čtyřicet šest (šestačtyřicet) assů; o (svých) narozeninách dostanu od otce padesát jeden as (jedenapadesát assů), od matky osmdesát tři assy (třiaosmdesát assů), od dědečka šedesát osm (osmašedesát) assů a od babičky sto dva assy.

U. Kolik assů budeš mít, Karle?

K. Budu mít tři sta padesát assů.

U. Jestliže se deset assů jmenuje denár, kolik denárů budeš mít Karle? Spočti (to) dobře!

K. Budu mít třicet pět denárů.

větrů třetí deklinace jsou **maskulina**, ať jsou v nominativu (a v genitivu) singuláru zakončena jakkoli;

b) jména *žen* (vlastní i obecná) a jména *bohyně* třetí deklinace jsou **feminina**, ať jsou zakončena jakkoli;

c) jména *měst* třetí deklinace jsou **feminina**, některá jsou **maskulina**.

U ostatních podstatných jmen zpravidla poznáte rod podle koncovky v nominativu a genitivu singuláru, zejména pak tehdy, zapamatujete-li si odchylky.

V následujícím rozdělil jsem výklad ve dvanáct částí, a to:

1. Jak jsou zpravidla zakončena **maskulina** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

2. **Odchylky. I.**

3. Jak jsou zpravidla zakončena **feminina** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

4. **Odchylky. II.**

5. Jak jsou zpravidla zakončena **neutra** III. deklinace v nominativu a genitivu singuláru?

6. **Odchylky. III.**

7. Jména *mužů*, *národů* a *bohů* III. deklinace.

8. Jména *městců* III. deklinace.

9. Jména *větrů* III. deklinace.

10. Jména *řek* III. deklinace.

11. Jména *žen* a *bohyně* III. deklinace.

12. Jména *měst* III. deklinace.

1. Maskulina III. deklinace.

I. Mužského rodu (**maskulina**) jsou podstatná jména III. deklinace, která se končí

v nominativu singuláru
v genitivu singuláru v:

$\frac{-\bar{o}}{-\bar{o}nis}$	$\frac{-\bar{o}}{-inis}$	$\frac{-or}{-\bar{o}ris}$	$\frac{-\bar{o}s}{-\bar{o}ris}$	$\frac{-er}{-eris}$
	$\frac{-er}{-ris}$	$\frac{-is}{-eris}$	$\frac{-is}{-ris}$	

Příklady (každý příklad jest uveden v nominativu singuláru, vedle něho v závorce jest uveden genitiv singuláru nebo koncovka genitivu singuláru) :

-ō, (-ōnis) : *carbō niger*, (*carbōnis*), černý uhel; *leō magnus*, (*leōnis*), veliký lev; *līgō parvus*, (*līgōnis*), malá motyka; *sermō Latinus*, (*sermōnis*), latinská řeč; a j.;

-ō, (-īnis) : *homō bonus*, (*hominis*), dobrý člověk; *Apollō*, (*Apollinis*), Apollo(n) (bůh);

-or, (-ōris) : *amor frāternus*, (*amōris*), bratrská láska; *calor*, (*calōris*), horko, žár; *clāmor magnus*, (*clāmōris*), veliký křik; *color varius*, (*colōris*), rozmanitá barva; *dolor magnus*, (*dolōris*), veliká bolest; *error malus*, (*errōris*), zlý blud, klam; *honor magnus*, (*honōris*), veliká čest, pocta; *labor māximus*, (*labōris*), největší, převeliká práce, námaha; *maeror*, (*maerōris*), zármutek, náfek; *olor pulcher*, (*olōris*), krásná labuť; *terror nōn parvus*, (*terrōris*), nemalá hrůza, nemalý postrach; *timor summus*, (*timōris*), svrchovaný strach, svrchovaná bázeň; a j.;

-ōs, (-ōris) : *flōs pulcher*, (*flōris*), krásný květ, krásná květina; *honōs magnus*, (*honōris*), veliká čest, pocta; *lepōs*, (*lepōris*), půvab, duchaplnost; *mōs meus* (*mōris*), můj obyčej, zvyk; *bonī mōrēs*, dobré mravy, dobrý mrav; *rōs grātus*, (*rōris*), mlá, vítaná rosa; a j.;

-er, (-eris) : *carcer*, (*carceris*), vězení, žalář; *later magnus*, (*lateris*), veliká cihla; *vōmer ferreus*, (*vōmeris*), železný pluh; *agger altus*, (*aggeris*), vysoký násep; *passer parvus*, (*passeris*), malý vrabec; a j.;

-er, (-eris) : *accipiter saevus*, (*accipitris*), zuřivý jestřáb; *pater bonus*, (*patris*), dobrý otec; *frāter meus*, (*frātris*), můj bratr; a j.;

-ēr, (-eris) : *āēr crassus* [čti: á-é-r], (*āēris*), hustý vzduch; *aethēr immēnsus*, (*aetheris*), nezměrné, nekonečné nadvzduší;

-is, (-eris) : *cīnis dolōsus*, (*cīneris*), šalebný popel; *cucumis parvus*, (*cucumeris*), malá okurka; *pulvis niger* (*pulveris*), černý prach, popel; *vōmis ferreus*, (*vōmeris*), železný pluh, radlice; a j.;

(Pokračování na obálce 7. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1936. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem této firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

★

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 7.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

D.A.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

II. Substantiva, která jsou zakončena v nominativu singuláru v »-es« a v genitivu singuláru jsou nestejnoslabičná (t. j. mají v genitivu singuláru větší počet slabik než v nominativu singuláru), v ě t š i n o u jsou maskulina; z nich uvádím substantiva, která jsou zakončena:

v nom. sing	-es	-ēs	-ēs
v gen. sing.	-itis	-etis	-ētis

caespes pulcher, (*caespitis*), krásný trávník, pažit, drn; *fōmes*, (*fōmitis*), troud; *gurgēs turbidus*, (*gurgitis*), kalný vír; *līmes lātus*, (*līmitis*), široká cesta, stezka, pěšina; *palmēs pulcher*, (*palmitis*), krásná větev, ratolest; *stīpēs praeacūtus*, (*stīpitis*), zpředu přostřený kůl, kyj; *trāmes certus*, (*trāmitis*), jistá, určitá cesta, dráha;

ariēs magnus, (*arietis*), veliký beran; *pariēs proximus*, (*parietis*), nejbližší zeď, stěna;

tapēs pulcher, (*tapētis*), krásný koberec, krásná přikrývka; *lebēs magnus*, (*lebētis*), velký kotel, veliké umyvadlo;

jména mužů, zakončená v »-es, (-itis)« jsou maskulina podle základního pravidla o rodě jmen mužů.

III. Ze substantiv III. deklinace, zakončených v »-dō, (-dinis)«, »-gō, (-ginis)«, »-iō, (-iōnis)«, která jsou většinou feminina, několik substantiv jest mužského rodu (maskulina) jsou:

cardō, ōrdō,

margō, *harpagō*,

curculiō, *pāpiliō*, *pūgiō*, *scīpiō*, *septentriō*, *vespertiliō*,

jména mužů zakončená v »-iō«, na př. *centuriō*.

(Viz níže v »Odchyilkách I.«!)

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

31. HODINA.

40. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 284!)

1. (Sobě vládnouti ==) ovládati sebe jest (největší ==) nejmocnější vláda. — 2. Podrobovati se nutnosti vždy se pokládá za vlastnost (znak, věc) mudrce; (viz str. 261, 262!). — 3. Nikomu není dovoleno hřešiti. (Nikdo nesmí hřešiti.) — 4. Ze dvou zel dlužno voliti menší. — 5. Senát uznává za vhodné poslati vyslance (posly). — 6. Jest lépe křivdu (bezpráví) trpěti než činiti. — 7. Helvetiové se odvažují táhnouti římskou provincií. — 8. Caesar se odhodlal dobývati města (obléhati město). — 9. Nepřátelé (neustávají bojovat ==) neustále bojují (bez ustání bojují, dále bojují). — 10. Zvykni i mluvit i slyšati pravdu. — 11. Býti chválen od moudrých mužů jest velmi krásné (velmi čestné). — 12. Haněti (kárati, tupiti) jest velmi snadné (velmi lehké), opravovati velmi nesnadné (velmi těžké). —

13. Chybovati (mýlit se) jest lidské, v omylu (bludu) setrvati jest hanebné (jest hanba). — 14. Poklesek (pochybení) jest špatný, horší jest obrana poklesku (pochybení), nejhorší jest lež (úmyslná nepravda). — 15. Největším lakadlem ke hříchu (ke hřešení) jest naděje na beztrestnost. — 16. Rovní s rovnými nejsnáze se spojují (se druží). — 17. Pochlebníci (lichotníci) jsou daleko nejhorší druh (třída) lidí. — 18. Předstírání lásky (= předstíraná, strojená láska) jest horší než nenávisť. — 19. Co škodí, často učí (poučuje) [= Škodou se učíme]. — 20. Jaká jsou díla, takové bývají odměny.

O vlku. Vlk, očekáváje smrt a v duchu zkoumaje (přehlížeje) svůj život, pravil: »Špatný jsem sice byl, ale ne nejhorší. Kdysi jsem nerozsápal ovci, která odběhla (se zaběhla) (*plupf.*) od stáda, kterou rozsápati bylo snadno. V téže době blahovonně jsem snesl (ztrpěl) hanlivá slova (nadávky) pronesená proti mně.« — A tu zchytralá liška řekla: »Toto vše potvrzuji, neboť v téže době byla ve tvém jícnu ona [*z jiné bajky známá*] kost, které tě nakonec zbavil jeřáb.«

Hlavní a vedlejší časy v latině.

Co do doby, do které slovesný děj spadá, v latině rozeznáváme (viz I, str. 90, 91):

a) časy doby **přítomné**: 1. *praesens*; 2. *perfectum praesens* (viz strana 293);

b) časy doby **minulé**: 1. *imperfectum*; 2. *perfectum historicum*; 3. *plusquamperfectum*;

c) časy doby **budoucí**: 1. *futurum I. (primum)*; 2. *futurum II. (secundum, exactum)*.

To, co v latině obvykle sluje »čas«, jsou slovesné »tvary časové«, neboť čas jest pouze trojí: přítomný, minulý, budoucí.

K uvedeným zde latinským »časům« dlužno ještě připojiti:

1. historické *présens (praesens historicum)*, (viz str. 291).

2. *historický infinitiv*, (viz str. 294).

*

Všechny tyto »slovesné časy« dělíme ve dvě skupiny; jedna z nich sluje »**hlavní časy**«, druhá sluje »**vedlejší časy**«.

K **hlavním** časům řadíme: *praesens*, *futurum I.*, *futurum II.*

K **vedlejším** časům řadíme všechny *minulé* časy; minulým časům se též říká »*historické časy*« nebo »*praeterita*« (* *préterita*).

Praesens historicum (viz str. 291) se obvykle pokládá za **vedlejší** čas, ale vzhledem k svému tvaru mívá někdy platnost též **hlavního** času, zejména když »zpřítomňující život řídící věty přechází ještě do věty závislé«.

Perfectum praesens (viz str. 293) se pokládá za **hlavní**

čas, můžeme-li místo něho položití **présens** jiného souznačného slovesa; jindy se pokládá za **vedlejší čas**.

Historický infinitiv (viz str. 294) se pokládá za **vedlejší čas**.

Konjunktiv perfekta, má-li význam *možnosti* nebo *zabraňování*, se pokládá za **hlavní čas**.

Slovesné časy :	hlavní :	<i>praesens; futurum I.; futurum II.; imperativ; konj. perf., má-li význam možnosti nebo zabraňování;</i>	<i>praesens historicum a perfectum praesens.</i>
	vedlejší :	<i>imperfektum; perfektum; plusquamperfectum; historický infinitiv;</i>	

Praesens historicum. Historické présens.

Latiník v živém vypravování rád vyjadřuje **minulý** děj **présentem** (*přítomným časem*), aby děj byl tak oživen, jako by se právě dál před čtenářem nebo posluchačem. Toto **présens** zoveme »**praesens historicum**« (*»historicum«* proto, že se užívá výrazu »historický«, jak výše bylo pověděno, pro »minulé« časy, a historické **présens** zastupuje »minulý« čas).

Do češtiny se historické **présens** (*praesens historicum*) obyčejně překládá *přítomným* časem sloves **dokonavých**; má-li se zdůrazniti delší trvání děje, přeložíme je někdy i **nedokonavými** slovesy. Někteří překladatelé latinských spisů překládají historické **présens** i *minulým* časem českých **dokonavých** sloves. Nevyžaduje-li toho nutná potřeba (na př. za účelem dosažení lepšího porozumění latinskému textu), překládejte historické **présens** *přítomným* časem **dokonavých** sloves!

*Pisidās resistantēs Data-
mēs invādit, primō impetū
pellit, multōs interficit, ca-
stra hostium capit.*

*Hostēs posterō diē castra
movent; idem facit Caesar
equitātumque omnem prae-
mittit.*

*Post tergum hostium re-
pente equitātus noster cer-
nitur; cohortēs aliae appro-
pinquant; hostēs terga ver-
tunt; fugientibus equitēs
occurrunt; fit magna cae-
dēs.*

Datames Pisidy stavějící
se na odpor *napadne*, prv-
ním útokem (je) *zažene*,
mnoho jich *pobije* a nepřá-
telského tábora *dobude*.

Nepřátelé se *hnou* druhé-
ho dne táborem; totéž učiní
Caesar a *napřed* pošle ve-
škeru jízdu.

V týle nepřátel náhle *jest*
spatřena naše jízda; jiné
kohorty se *přiblíží*; nepřá-
telé se *dají na útěk*; jezdci
napadnou utíkající; *nastane*
veliké krveprolití.

V uvedených příkladech každé historické présens [*invādit, pellit, interficit, capit, movent, facit, cernitur, appropinquant, vertunt, occurrunt, fit*] zpřítomňuje minulý děj [*napadl, zahnal, pobil, dobyl, hnul se, učinil, napřed poslal, byla spatřena, se přiblížily, se dali, napadli, nastalo*]; za účelem živého vyličení děje Latinik zde položil historické présens — a tak Čech z téhož důvodu položí v těchto příkladech *přítomný* čas, ovšem *přítomný* čas *dokonavých* sloves, aby naznačil, že tu jde o *minulé* události a děje [*napadne, zažene, pobije, dobude, se hnou, učiní, napřed pošle, jest spatřena, se přiblíží, se dají, napadnou, nastane*]. — (Kdyby každé présens v uvedených příkladech vyslovovalo děj *přítomný*, kdybychom tedy každé toto présens nepokládali za »historické« présens, přeložili bychom všechny *présentní* tvary, vyskytující se v uvedených zde příkladech, *přítomným* časem českých sloves *nedokonavých*, nikoli *dokonavých*; bylo by tudíž přeložiti: »*napadá, zahání, pobíjí, dobývá, hýbají se, činí, napřed posílá, jest spatřována, se přibližuje, se dávají, napadají, stává se*«.)

*

Výše jsem se zmínil o českých slovesech *dokonavých* a *nedokonavých*. K tomu připojuji tento výklad z české mluvnice:

Česká slovesa podle dokonavosti dělíme na »*dokonavá*« a »*nedokonavá*«.

»*Dokonavá*« slovesa jsou ta, která vyjadřují dokonání (vykonání) děje, na př. *hodím, přinesu*. Jsou to jednak všechna slovesa

o k a m ž i t á (*hodím, koupím, padnu, řeknu, seknu* a j.), jednak mnohá slovesa složená s jednou nebo s několika předponami, která, jsou-li prostá nebo ve spojení s předponami, jsou nedokonavá (*na-beru, pře-čtu, u-dělám, vy-házím, po-vy-sko-čím* a j.).

»N e d o k o n a v á« slovesa vyjadřují trvání nebo opětování (opakování) děje a jsou buď prostá či nesložená (*nesu, vezu, nosím, vozím, vracím, dávám* a j.) a složená (*pro-dávám, od-hazuji, vy-vracím* a j.).

Několik příkladů sloves nedokonavých a dokonavých (vždy na prvním místě zde jest sloveso nedokonavé, na druhém místě sloveso dokonavé v čase přítomném):

chválím — pochválím; jdu — přijdu, vyjdu; odcházím — odejdu; napomínám — napomenu; čtu — přečtu; dobývám — dobudu; křičím — vzkřiknu; říkám, pravím — řeknu; mlčím — smlčím; odpovídám — odpovím, a j.

Perfectum praesens.

Kdežto »perfectum historicum« (historické perfectum) vyjadřuje **minulý děj** ukončený — bez zřetele k jeho trvání a k jeho následkům v přítomnosti, —

vyjadřuje »perfectum praesens« obyčejné **přítomný stav**, vzniklý z minulého děje.

Uvedu zde za příklad několik perfektních slovesných tvarů (v závorce jest časován aktivní perfektní indikativ příslušného slovesa), jejichž český význam prozrazuje, že jsou to »présentní perfekta«; na př:

meminī, (1. *meminī*, 2. *meministī*, 3. *meminīt*; plur. 1. *meminimus*, 2. *meministis*, 3. *meminērunt*), pamatuji se (na někoho), pamatuji (něco), jsem pamětliv, jsem pamětníkem; (str. 306);

ōdī, (1. *ōdī*, 2. *ōdistī*, 3. *ōdit*; plur. 1. *ōdimus*, 2. *ōdistis*, 3. *ōđerunt*), nenávidím, mám odpor (k něčemu); (str. 308);

nōvī, (1. *nōvī*, 2. *nōvistī*, 3. *nōvit*; plur. 1. *nōvimus*, 2. *nōvistis*, 3. *nōvērunt*, znám, vím, rozumím; (str. 307);

cōstitī, (1. *cōstitī*, 2. *cōstitistī*, 3. *cōstitīt*; plur. 1. *cōstitimus*, 2. *cōstitistis*, 3. *cōstitērunt*), stojím; (str. 299);

cōnsuēvī, (1. *cōnsuēvī*, 2. *cōnsuēvistī*, 3. *cōnsuēvit*; plur. 1. *cōnsuēvimus*, 2. *cōnsuēvistis*, 3. *cōnsuēvērunt*), [** kónsvévī*], jsem zvyklý, mám zvyk, mám v obyčeji; (str. 299);

didicī, (1. *didicī*, 2. *didicistī*, 3. *didicit*; plur. 1. *didicimus*, 2. *didicistis*, 3. *didicērunt*), [** dydycī*], (naučil jsem se =) vím, umím; (str. 301);

perī, (1. *perī*, 2. *perīstī*, 3. *periit*; plur. 1. *periimus*, 2. *perīstis*, 3. *periērunt*), [** per-i(j)ī*], (zahynul jsem =) jest po mně veta; (str. 309).

*

P o z n á m k a : Někdy »perfectum praesens« vyjadřuje úsudek o *minulém ději* se stanoviska doby *přítomné*; toto perfectum praesens zove se »perfectum logicum«.

P ř í k l a d :

Fuimus Trōes = my Trojané už jsme byli = jest po našem bytí = bytí naše náleží již minulosti;
dnešní úsudek o našem bytí jest: *fuimus Trōes*.

Historický infinitiv.

Někdy — a to ojediněle — bývá u latinských spisovatelů ve hlavních větách za účelem živého vyličení *minulé* události místo indikativu imperfekta položen *présentní infinitiv*, jež pak překládáme do češtiny minulým časem sloves nedokonavých (t. j. obdobně jako indikativ imperfekta); tento infinitiv zove se »historický infinitiv«.

Příklady z Caesarova spisu »Paměti o válce galské«:

Cotidiē Caesar Haeduōs frūmentum flāgitāre; diem ex diē dūcere Haeduī; frūmentum cōferri, comportāri, adesse || (Haeduī) dicere. —

Caesar denně *důtklivě* žádal obilí od Haeduů; Haeduové ode dne ke dni *průtahy* (jej) *zdržovali*; Haeduové *říkali*, že se obilí snáší, že se svází, že již jest tu. —

Nihil Sēquanī respondēre, sed in eādem trīstitiā permanēre. —

Sekvanové nic *neodpovídali*, nýbrž *setrvali* v téže sklíčenosti. —

*

abducō, ere, abducī, abductum, 3., **a)** odváděti, odvésti; **b)** násilně odvésti, unášeti; **c)** odvracet, odcizovati, sváděti k odpadnutí; **d)** (od činnosti, od úmyslu, od náklonnosti:) odváděti, odvracet; **e)** snižovati

absolvō, ere, absolvi, absolutum, 3., **a)** vyprošťovati, vybavovati, zprošťovati; **b)** osvoboditi, žaloby zprostiti; **c)** dokončiti, dokonati; **d)** vyložiti

acer, (I, 383); *acre proelium*, tuhá, litá bitva; *acria*, n. pl., ostré, pronikavé věci

adducō, ere, adducī, adductum, 3., **a)** přiváděti, dováděti, dověsti (*k někomu*); **b)** uváděti, přiváděti (*v něco, v nějaký stav*); **c)** pohnouti, nakloniti k domnění, (*ut, ně*, str. 329); **d)** přiváděti, naváděti (*někoho k něčemu*); **e)** *adducor* (s vazbou akus. s infin.), kloním se k přesvědčení, že...; **f)** *viz adducī possum, ut* (vedl. věta účinková), stěží mohu věřit, že...; nemohu věřit, že...

adhibēre, (I, 438); *cūram adhibere*, vynakládati, vynaložiti péči

adhortāri viz hortāri

admoneō, ēre, admonuī, admonitum, 2., **a)** upamatovati (někoho na něco), připomínati (někomu něco), uváděti na paměť; **b)** napomínati, varovati, dávatí výstrahu; **c)** napomi-

nati, nabádati, pobádati. — (Vazby viz při *moneō*, str. 352, 329.)

adversus, (předložka s akus.), **a)** (*o místě:*) proti (něčemu); **b)** (*metafor.:*) proti (někomu), *k (někomu)*, (*ve smyslu nepřátelském i přátelském*); *adversus hostēs proficiscor*, táhnu proti nepřátelům; *pictās adversus deōs*, zbožnost, oddanost k bohům; *adversus ea respondere*, odpovědět na to, k tomu; *adversus opiniōnem*, proti, mimo nadání; *fidem adversus aliquem habere*, chovati důvěru k někomu

aegrōtō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 103), chřádnouti, churavěti, stonati, býti nemocen

aegrōtus, a, um, churavý, chorý, nemocný; (II, 245); *alterō pede aegrōtus sum*, mám jednu nohu churavou

alacer, (I, 383); *alacri animō*, s odhodlanou myslí

aliquī, aliqua, aliquod, některý, nějaký

aliquid, (I, 93, 170); *aliquid detrimenti*, něco škody, ztráty, pohroma = nějaká škoda, ztráta, pohroma

aliquotiēs (aliquotiēns), několikrát

alter, era, erum, (sklonění viz I, 342), **a)** jeden (*ze dvou*), druhý (*z obou*); **b)** (*v platnosti číslovky, jde-li o předměty téhož druhu:*) druhý; **c)** (*o vzájemnosti:*) druhý; *alter*

alteri inimicus erat, jeden druhému byl nepřítelem = druh druhu byl nepřítelem, oba si byli navzájem nepřáteli; *frāter alter alteri subsidium ferēbat*, bratří jeden druhému = navzájem si pomáhali; **d)** *ūnus et alter*, a) jeden [a] druhý, některý; b) ten onen, několik; **e)** (na označení podobnosti:) druhý; *alter Hannibal*, druhý Hannibal; *alter ego*, druhé »já«; *Crassus mē sicut alterum parentem diligit*, Krassus mne miluje jako druhého otce; **f)** druhý, opačný, protivný; změněný; **g)** druhý, bližní; **h)** *alterum tantum*, jednou tolik, dvojnásobný počet; *alterō tantō longior*, o jednou tolik, dvakrát delší; *alterō quōque diē*, každé dva dny (= jedenkrát ve dvou dnech); *uterque discipulus alteri obicit*, oba žáci jeden druhému = navzájem si vytýkají;

cōsulum (genit. celkový) *alter exercitum perdidit*, *alter vendidit*, (duo cōsulēs alter... alter...), jeden z konsulů vojsko uvedl v záhubu, druhý zaprodal (zradil); (avšak jen:) *hōrum (quōrum) alter... alter*;

(o dvou stranách:) *alteri — alteri*, jedni — druzi;

annō trecentēsīmō alterō, roku třístého druhého; *alter et vicēsīmus*, *vicēsīmus* alter dvacátý druhý; (číslovka »secundus« = druhý se klade, jde-li předmět jí označený bezprostředně za prvním předmě-

tem, který jest bezpodmínečně druhým za prvním předmětem; v řadových číslovkách 22., 32., 42. atd. se číslovka »druhý« v latině vyjádří »alter«);

alterō pede aegrōtus sum, mám jednu nohu churavou; *alterō pede valeō*, mám jednu nohu zdravou; *alterō oculō caecus sum*, jsem na jedno oko slepý; *maiōrem annī partem rūri agō, alteram* (= reliquam) *in urbe*, větší část roku trávím na venkově, druhou (část roku trávím) v městě

āmittō, ere, āmisi, āmissum, (*aliquid*), 3., **a)** pustiti mimo sebe, propustiti, nepoužiti, propásti, promeškati; **b)** ztratiti (něco), pozbýti (něčeho), přijíti (o něco)

āmoveō, ēre, āmovi, āmōtum, 2., **a)** odkliditi, odstraniti; **b)** odciziti; **c)** vypovědět, vyhostiti; **d)** *bellum ā.*, odvrátiti válku; *sē ā.*, vzdáliti se; *exercitum ā.*, odvésti vojsko; *culpam ab aliquō ā.*, někoho zbaviti viny

anxius, a, um, a) úzkostlivý, starostlivý, znepokojený, sklíčený; **b)** tísňící, tísňivý, znepokojující, mrzutý, trapný

appropinquō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 77), **a)** (*ad aliquid*) nebo (*alicui rei*), blížiti se, přibližovati se (k něčemu); **b)** (o čase:) blížiti se, nastávat; **c)** býti blížek; míti blízko (k něčemu)

apud, (předl. s akus.), **a)** (u jmen místních:) *u, při*; *pugna apud Plataeās*, bitva u Plataj; *apud Rōmānōs*, u Římanů;

apud Persās, (u Peršanů =) v Persii; **b)** (*u jmen osob:*) **u**, **při**: *esse, sedere apud aliquem*, býti, seděti u někoho; **c)** *apud aliquem* = u někoho, v něčem přibytku, v něčem bytě; **d)** (o spisovateli:) *apud aliquem*, u někoho, v něčích spisech; *apud Platōnem legimus*, čteme u Platóna (= ve spisech Platonových, *in Platōnis scriptis*) (nesprávně jest: *in Platōne legimus*); **e)** *apud aliquem* (= *penes aliquem*), u někoho, při někom, v něčí moci; **f)** *apud aliquem* (= *cōram aliquō*), v něčí přítomnosti, před někým, (před něčí tváří); *apud rēgem verba facere*, mluvíti před králem; **g)** **u**, **za** (doby); *apud maiōrēs nostrōs*, u našich předků, za časů našich předků; **h)** **u** (někoho), podle (něčího) soudu (*v mravním smyslu*); *apud aliquem valere*, u někoho platiti, míti vliv, míti význam, zmoci, rozhodovati; **i)** dějepisec Tacitus klade někdy »*apud*« o místě (místo předl. »*in*«) a o čase (místo předl. »*sub*« s abl.)

apud (= *ad*) *oppidum castra facere*, klásti se tábořem u města (před městem); *amicus apud tē cēnāvit*, přítel obědval, stoloval u tebe, ve tvém domě; *apud exercitum esse*, dlíti ve vojstě (v družině vojevůdcově); [*in exercitū esse*, sloužiti, konati vojenskou službu]; *apud populum dicere*, mluvíti před národem, před lidem, k lidu; *apud senātum*

dicere, mluvíti před senátem, k senátu; *apud milītēs contiōnārī*, mluvíti ve shromáždění vojinů, před vojiny, k vojinům **assequor**, *ī*, 3., (viz str. 330)

atque, ac, (I, 218); po výrazech znamenajících stejnost, rovnost, podobnost a toho opak klade se v latině spojka »*ac, atque*« ve významu českého »*jako*« nebo »*než*«; jsou to výrazy: *idem*, týž, tentýž; *pār*, stejný; *aequus*, stejný; *alius*, jiný; *similis*, podobný; *pariter*, stejně; *aliter*, jinak; a *j.*; *idem atque tū*, týž jako ty; *alius atque tū*, jiný než ty; *pār atque . . .*, stejný jako . . .

auctōritās, (I, 319; II, 247); *in summā auctōritāte esse*, býti ve svrchované vážnosti

audāx, (I, 459); *audācēs* (*homīnēs*), směli, odvážní lidé; směli, odvážlivci

āvocō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** odvolati; **b)** odvracet, odraditi

bellum viz *suscipio* (str. 313)

bonus, (I, 389); *bonum*, (I, 495; II, 101); *bona, ōrum*, n. pl., (II, 121), dobré věci, dobré vlastnosti; *bona discere*, dobrému se učiti

calamitās, (I, 284); *māximae calamitātī esse*, býti k největší škodě, pohromě; býti k největšímu neštěstí

capiō, *ere, cēpi, captum*, 3., (I, 488); (II, 82, 101); *cōnsilium capiō*, pojímám úmysl, odhodlávám se, ustanovuji se; *dētrimentum capere*, vzíti, utrpěti škodu; *castra capere*, dobýti tábora

castra, (I, 217, 218); *castra mo-
vēre* táborem (se) hnouti [=
jiti, táhnouti dále]

catulus, ī, m., mládě (zvířecí);
(psí mládě =) štěně

cernere, (I, 317, 318), zřítí, vidě-
ti, spatřovati

classis (I, 425) **centum nāvium**,
(*genit. qualitatis*), loďstvo či-
tající 100 lodí, loďstvo o stu
lodí

cōgitō, āre, āvi, ātum, 1., a)
mysliti, přemýšletí, přemítati,
uvažovati; (*dē aliquā rē*); *Ca-
tōnem cogitāre*, mysliti na Ka-
tona; *maiōrēs cōgitāre*, míti
na paměti předky; *id cōgitāre*,
mysliti na to; *nihil cōgitāre*,
nemysliti na nic; b) předsta-
vovati si (v myslí něco); c)
vymýšletí, vymyslíti; d) po-
mýšletí (*aliquid*, na něco), za-
mýšletí, míti v úmyslu, hodla-
ti, obmýšletí; e) smýšletí (s
někým), chovati smýšlení, mí-
ti záměry; f) *cōgitō, ut (nē)...*,
pomýšlím, zamýšlím, uvažuji,
mám na myslí, aby (aby ne)...,
(str. 330)

cōgnōscere, (I, 390), (*zde:*) roze-
znávaní, rozeznati

cōgō, ere, *coēgī* (* ko-ě-gi), *co-
āctum*, 3., (*ut, nē*, str. 329),
doháněti, nutiti, donutiti, pří-
nutiti, činiti nátlak, aby (aby
ne)...; (II, str. 248)

cohortāri, (II, 329)

commeātus, ūs, m., a) (volné
přecházení sem tam), styk;
b) (odpuštění z vojenské služ-
by na čas), dovolená; c) do-
prava, dovoz, převoz
(*vojstva, vojenských potřeb*);

dovoz špiže; d) zásobovací
sbor; e) [*co se převáží, dová-
ží:*] dovoz, (dovezená) špi-
že, potrava; zásoby;
válečné potřeby

committō, ere, *commisi*, *commis-
sum*, 3., (I, 406); *praelum*,
pugnam committere, počínati
boj; sváděti, svéstí boj; dáti
se do boje, v boj; bojem, v bo-
ji se sraziti, se utkati (s ně-
kým); *praelum commissum*
est, bitva byla svedena

commonefaciō, ere, *commonefeci*,
commonefactum, 3., = *commo-
neō*, (str. 298, 329). — (Vazby:
aliquid; vazba akus. s inf.; zá-
vislá táz. věta; *alicuius rei*;
hoc, illud, id).

commoneō, ēre, *commonui*, *com-
monitum*, 2., (někomu něco)
připomínati; (někoho na ně-
co upomínati, upamatovávatí.
— (Vazby: *aliquem dē aliquā*
rē, někdy *aliquem alicuius rei*;
zájmeno ve střed. rodě v akus.:
hoc, illud, id); (*commoneō, ut,*
nē...) (str. 329)

commovēre, ut (nē) . . ., (II, 210,
219), pohnouti povzbudití, aby
(aby ne...) (str. 329)

comparāre sibi aliquid, (I, 487;
II, 52, 211), něco si zjednati,
si opatřiti, si zaopatřiti

comportō, āre, āvi, ātum, 1., a)
snášeti; b) svážeti, dopravovati

condiciō, iōnis, f., a) dohoda,
úmluva, smlouva; b) nabídka,
návrh; c) podmínka, po-
žadavek; d) (na podmínkách,
na úmluvě založený poměr),
postavení, stav; okolnosti, po-

měry; *ea condiciōne, ut...*, s tou podmínkou, aby..., (str. 322)
cōnferō, *cōnferre*, snášeti (dohromady)

cōnfirmāre (I, 372) *animōs militum*, posílití, vzmužití mysl vojinů; povzbudití vojny; ddati myslí, zmužilosti vojinům

cōnsequor, *i*, 3., (viz str. 330)

cōnsilium, *iī*, n., (II, 34), **a**) rada, porada; **b**) rada = shromáždění rádců, poradní sbor, rádcové; **c**) státní rada = senát; **d**) rada, shromáždění soudců; **e**) válečná, vojenská rada;

f) (chytrá rada), rozvaha, rozmysl, důmysl, moudrost, důvtip, obratnost, zručnost, věhlas; **g**) důvtip, chytrost, lest, lstivost, podskok;

h) (daná rada), rada, mínění, návrh; **i**) (přijatá, usnesená rada), úrada, usnesení, rozhodnutí, opatření, vůle; *cōnsiliō alicuius*, na něčí radu;

j) (rada v mysli pojatá), předsevzetí, úmysl, záměr, účel; rozhodnutí; *cōnsilium capere*, *inire*, pojímatí úmysl, odhodlávati se, ustanovovati se (na něčem); *eō cōnsiliō, ut...*, (str. 322), s tím úmyslem, aby...

cōnsistō, *ere*, *cōnstiti*, 3., **a**) postavití se, stanouti; **b**) míti místo; uváznouti, ulpěti; **c**) státi, záležeti (v něčem); zakládati se, záležeti, záviseti (na něčem); **d**) (*perf. praes.*, str. 293:) *cōnstiti*, stojím;

e) pevně se postaviti, stanouti, zastaviti se; **f**) (někde) se zdržeti, pobýti; **g**) trvale

stanouti, usaditi se; **h**) zastaviti se, váznouti, přestávati; **j**) klidně stanouti, nabýti klidu, naléztí klid, pokoj; **k**) pevně stanouti, setrvati (na něčem), držeti se, obstáti

cōnstiti viz *cōnsistō*

cōnsuēscō, *ere*, *cōnsuēvi*, 3., [* kónsvéskó], **a**) zvykati (si); **b**) zvyknouti důvěrnému obcování, důvěrně obcovati, míti důvěrné styky; **c**) (*perf. praes.*, str. 293, 294:) *cōnsuēvi*, jsem zvyklý, mám zvyk, mám v obyčeji; (*plqpf.*:) *cōnsuēveram*, byl jsem zvyklý, měl jsem zvyk, měl jsem v obyčeji; **d**) *cōnsuēvi* s přítelstím infinitivem lze překládati přítelstím slovesa opakovacího nebo přítelstím slovesa, k němuž přistoupí příslovce »o b y č e j n ě, z p r a v i d l a c«; *haec res tribui cōnsuēvit*, tato věc bývá udělována, zpravidla se uděluje; *accidere cōnsuēvit*, obyčejně se stává

cōnsūmere, (I, 335); *cōnsūmor*, *i*, (*passiv.*), opotřebovati se, hynouti, zanikati; vyčerpávati se; (u)mořiti se, (u)trápiti se; (*o čase*:) ztráviti se, uplynouti; býti (z)mařen

contāminō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (dotykem) znečistiti, poskvřniti

continēns, *entis*, *f.*, pevnina; (*continēns terra*); *in continēti habitāre*, bydleti na pevnině; (II, 68)

convalescō, *ere*, *convālui*, 3., **a**) nabývati síly, mohutněti, vzrůstat; **b**) (po nemoci:)

nabývati zdraví, p o z d r a v o -
v a t i s e, zotavovati se, uzdra-
vovati se

corpus, (I, 202); **mortuus**, (I, 365); *corpora mortuorum*, tě-
la mrtvých, mrtvoly

cruur, *ōris*, m., a) krev (*tryska-
jící z rány, ssedlá, stydlá*); b) krveprolití, vražda; [*sanguis*, krev v těle]

crūs, (I, 372); *crūra cicōniae*, nohy čápa

cupiditās divitiarum (genit. před-
mětný), (I, 364, 439; II, 249),
touha po bohatství

cūra, (I, 122), viz *adhibere*; *cūra
rērum hūmānarum* (genit.
předmětný), starost, péče o
lidské věci, o pozemské věci,
o pozemské statky

dare operam, ut..., (I, 241),
vynaložiti péči, vynasnažiti se,
přičiniti se, aby... (str. 330);
dare operam alicui rei, věno-
vati práci něčemu, zabývati se
něčím, pěstovati něco; *alicui
operam dare*, prokazovati, ko-
nati službu někomu

Datamēs, *is*, m. (III.), Datames,
perský vojevůdce a satrapa

decemvir, *i*, m., decemvir, (člen
desetičlenného úředního sbo-
ru); *decemviri lēgibus scri-
bundis*, decemvirové zvolení
k sepsání zákonů, (desítka,
desetičlenný úřední sbor, zvo-
lený r. 451 př. Kr., aby sepsal
zákony, t. zv. zákony dva-
nácti desk)

dēcipiō, *dēcipere*, *dēcēpi*, *dēcep-
tum*, 3., (I, 492), a) klamati,
šáliti, podváděti; b) (něčí) po-
zornosti ujíti, (od někoho) ne-

býti pozorován; c) *diem dēci-
pere*, (nepozorovaně trávití,
mařiti den), krátiti si čas;
dēcipior, (I, 485, 486), jsem
klamán, šálen, podváděn; kla-
mu se; dávám se klamati, šá-
liti, podváděti

dēlectārī aliquā rē, (v lat. abl.),
(I, 440, 486), těšiti se z ně-
čeho

Dēmocritus, *i*, m., Demokritos,
(filosof z Abder, žil asi r. 460
—361 př. Kr.; učil, že svět po-
vstal z atomů)

dēnique, a) (*uzavírá výčet*;) ko-
nečně, nakonec, posléze; b)
(*uzavírá a shrnuje*;) vūbec,
zkrátka, krátce, slovem; c)
(*časově*;) konečně, teprve; d)
(*stupňuje*;) ba, ba i, nadto;
e) (*omezuje*;) aspoň, konečně,
přece; (vyslov: *děnykve*).

Pamatujte! Výčet dvoučlen-
ný: *primum — tum* (nebo
deinde); výčet trojčlenný: *prī-
mum — tum* (nebo *deinde*) —
post; výčet čtyřčlenný: *prī-
mum — deinde — tum — dē-
nique* (nebo *postrēmō, ad ex-
trēmum*); výčet pětičlenný:
*prīmum — deinde — post —
tum — dēnique* (nebo *postrē-
mō, ad extrēmum*).

dēnūtiō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I,
str. 461); a) oznamovati, ohla-
šovati, dávati na jevo, zvěsto-
vati; b) vyhrožovati; c) vyzý-
vati, rozkazovati, vydávati
rozkaz; (*ut, nē*, str. 329); d)
věštiti, prorokovati; e) vyzý-
vati k vydání svědectví; f)
ohlásiti podání žaloby

dēplōrō, *āre, āvi, ātum*, 1., a)

(*hořce*) plakati, bédovati, nařikati, hořekovati, (*dē aliquā rē*, nad něčím); **b)** oplakávati (*věc jako ztracenou*), oželeti (*něco*)

dēscribō, ere, dēscripsi, dēscriptum, 3., **a)** (na)rýsovatí, (na)-kreslití; **b)** (*pismem*) zobrazovatí, napsatí, zaznamenatí; **c)** popisovatí, vypisovatí (*slovem, pismem*), líčiti, vyličiti, vyložití, vysvětliti

dēsistere bellō (*abl.*), (II, 249, 284), ustávati, ustati, upustiti od války

discō, ere, didici, 3., (I, 318); (*perf. praes.*, str. 294:) *didici*, naučil jsem se = vím, umím; *ā patribus didici*, od otců jsem naučen; *ab aliquō discō*, u někoho se učím, jsem od někoho vyučován; *disce, puer, virtutem ex mē, fortunam ex aliis*, uč se, hochu, statečnosti ode mne, štěstí od jiných (= buď statečný jako já, ale šťastnější mne); *iūs civile discere*, studovatí práva

discordia, ae, f., (5, 53); **a)** nesvornost, nesjednocenost; **b)** roztržka, rozbroj; **c)** rozepře, rŕžnice, svár, spor; **d)** nepřátelství; **e)** vzpoura, odboj, vzbouření

dūcō, ere, dūxi, ductum, 3., (I, 318), (*zde:*) protahovatí; prŕtahy zdržovatí, meškati

dūrāre, (II, 121); *dūrāri*, (I, 485, 486), otužovatí se; *dūrātus*, otužilý

ēdicō, ere, ēdixi, ēdictum, 3., [*im-perat. ēdice!*], **a)** veřejně oznámití, stanovítí, ohlásití, vyhlá-

siti; ustanovití, určití; (*ut, nē*, str. 329); (*akus. s inf.*); **b)** oznámití, stanovítí, zařídítí, nařídítí, vypovědětí, vyhlásití; *rēx ēdicor*, (*vazba 2 nomin.*), jsem vyhlášován za krále

edō, edere, ēdi, ēsum, 3., **a)** jím, jístí; **b)** žrátí; **c)** sžíratí, strávití, rozhlodatí, zničití, (*o zubu času, ohni, jedu, rezu*). — Rozlišuj: *ēdō, ēdere* = vydávati (I, 407) a *edō, edere* = jístí!

efficiō, is, efficere, effēcī, effec-tum, 3., **a)** zpŕsobití, vykonatí, učinití, udělatí, provéstí, vytvořití, dokázati; **b)** (*o rozměru, výměře, mře, výnosu, zisku a pod.:*) činití, obsahovatí, obnášetí, vydávati, vynéstí; **c)** (*aliquid ab aliquō*), dokázati (něco na někom), dojítí (něčeho); **d)** (*v mluvě filosofické:*) dokázati, dovodití; **e)** *efficitur*, následuje, plyne, vyplývá; **f)** *efficiō ut...*, **a)** zpŕsobuji, aby... (účelová věta, str. 330); **b)** zpŕsobuji, že... (věta účinková). — (I, 492; II, 122, 137.)

efflāgitō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** důtklivě vyžadovatí, požadovatí; **b)** prosbami vymáhatí; doprošovati se (něčeho); (*aliquid ab aliquō*)

egeō, ēre, egui, 2., **a)** mítí, trpětí nedostatek, nouzi; býti v nedostatku; **b)** potřebovatí (*něčeho*), mítí nedostatek (*něčeho*), (*aliquā rē*, v lat. ablat.); **c)** žádatí, vyžadovatí (*něčeho*), přátí si

ēmendāre mōrēs, (II, 122), oprá-

viti, napraviti mravy (špatné mravy)
eo, ut . . ., (ve význ. účel.), proto, aby . . .; s tím úmyslem, za tím účelem, aby . . ., (str. 322)
et — et, i — i; jednak — jednak; jak — tak; (I, 78)
Euphrātēs, is, m. (III.), (akus. *Euphrātēs*, abl. *Euphrāte*), Eufrates, řeka v Mesopotamii
excitāre, 1., (I, str. 122; II, str. 70); *excitāre, ut (nē)* . . ., (str. 329), povzbudit, rozhnotit, ponuknout, aby (aby ne) . . .
excolō, ere, *excolui, excultum*, 3., pečlivě vzdělávati, pěstiti; zušlechtiti, zdokonaliti, zjemniti, vzdělati
exitus, (I, 373), východ, odchod, (možnost vyjít); konec, zakončení; (II, 52)
exorāre (*aliquid*), (I, 481), vprostiti, prosbami dosíci, uprositi, prosbami pohnouti
faciō, ere, *fēci, factum*, 3., (viz *faciō*, str. 349); (I, 492; II, 70, 137, 250, 252, 253); *honestā facere*, konati čestné, počestné věci, činy, skutky; (viz *fīō, fieri*, str. 302)
familia, ae, f., (I, 122; II, 90), a) domácnost, dům, rodina (= rodina v nejširším smyslu, všechny osoby a všechny věci, jež náležely pod právní moc hlavy rodiny, hospodáře); b) rodina, příbuzenstvo, rod, (jako celek hospodářský, politický a náboženský); c) otroci, čeleď, čeládka; d) (o *gladiátorzech*) tlupy, oddíly. — Slovo »familia« má v genit. sing. vedle pravi-

delného tvaru »familiae« též tvar »familiās«; tento druhotvar se vyskytuje ve spojení: »pater familiās« = hlava rodiny, hospodář, pán (= pán domu); »mater familiās« = hospodyně, paní (= paní domu)

fēstinō, āre, āvi, ātum, 1., a) spěchat, pospíchat, pospíšiti si, spěti, chvátati, kvapiti, míti na spěch; b) (*nēco*) spěšně konati, urychlit, uspišiti; *fugam fēstināre*, rychle se dáti na útěk; *cuncta parāre fēstināreque*, všechny přípravy spěšně vykonati

fīō, fieri, *factus sum*, a) stávati se, povstávati, vznikat, dít se; b) (viz str. 350), jsem konán, činěn; *via vī fit*, cesta jest (u)dělána násilím; *grātulātiō fit*, (blahopřání jest konáno) = jest blahopřání; *caedēs fit*, krveprolití nastává, se stane, nastane (*praes. histor.*)

fodiō, ere, *fōdi, fossum*, 3., a) bodati, píchat; b) kopati, okopávati, překopávati, vykopávati, vykopati; rýpati

forte, a) náhodou; b) zrovna, právě; c) maně, nazdařbůh, naslepo, slepě; d) (ve spojení s »nē, si, nisi, sin«:) snad; *nē forte*, aby snad ne; [*forte* jest abl. sing. k »fors, náhoda, osud« ve významu příslovce]

fugāre, (I, 319); *superāre et fugāre*, poraziti a zahrati na útěk = úplně, na hlavu poraziti

fūstis, is, m., (abl. sing. *fūste*

i *fūsti*), (kus dřeva), klacek, kyj, hůl (*k bití, k zabítí*)

Gádēs, ium, f. plur., Gady, Cadix, slavné obchodní město na jihozápad. pobřeží Hispanie; **Gādītānus, a, um**; gaditánský; **Gādītānus, ī, m.**, Gaditán, gaditánský občan, muž z Gad

Haedui, Haeduorum, m., Haeduové, (podle římské výslovnosti; jinak se zvali *Aedui* = ohniví); byl to mocný keltský kmen, sídlící mezi Ligerem (= řeka Loire) a Ararem (= řeka Saône) v Galli

honestus, (I, 220), viz: *facere; petere*

hōra, ae, f., (I, 250), **a)** (určitá) doba; **b)** hodina; **c)** čas, čas denní, čas roční. — (Římané počítali hodiny od východu slunce; v době rovnodennosti *hōra prima* byla naše ranní hodina 6.—7., *hōra undecima*, 11. hodina = poslední hodina před západem slunce.) — *quota hōra est?* kolik jest hodin?

Quīntus Hortēsius Hortalus, řečník a básník římský, vrstevník a sok Ciceronův, (žil v l. 144—50 př. Kr.), často vystupoval v týchž procesech jako Cicero, jsa buď jeho pomocníkem nebo obhájcem protivné strany

hortor, hortārī, viz str. 329

idcirco, a) proto, z té příčiny; **b)** proto, za tím účelem, (*aby...*)

ideo, proto; (str. 322)

ille, (II, 251); *celebris illa pugna Salaminia*, (ona) slavná bitva salaminská

immortālis, e, (I, 435); *immortālia*, n. plur., nesmrtelné věci, nesmrtelnost

impetrō, āre, āvī, ātum, 1., dosahovati, dosáhnouti, docházeti, dojíti = dosíci; (str. 330)

impetus, (I, 285); *impetum in aliquem facere*, učiniti útok na někoho

implōrō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** s pláčem volati, dovolávati se, plačky prositi; **b)** snažně prositi, plačky žádati. — Vazby: *implōrāre aliquid; aliquem; auxilium; misericordiam alicuius; lēgēs; deōs; partēs; aliquid ab aliquō; auxilium ā populō Rōmānō = auxilium populī Rōmānī*; (jen velmi zřídka: *aliquem aliquid*)

impugnō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** útočiti, útokem hnáti (na něco); **b)** útočiti (na něco, *aliquid*), napadati (něco), bojovati (proti něčemu, *aliquid*)

in, (předložka s akus. a s ablativem):

A) s akusativem: **a)** d o, n a, (o místě na otázku: kam?); **b)** n a (o čase na otázku: do kdy? na kdy?) *in praesens*, na ten čas, pro přítomnost; *vivere in diem*, žítí ze dne na den; *in diēs*, den ode dne (= čím dále tím více); **c)** n a, (o způsobu); *mīrum in modum*, podivuhodně; **d)** k, p r o t i, (o poměru přátelském i nepřátelském); *amor in patriam*, láska k vlasti; *orātiō in Catilinam*, řeč proti Katilinovi; *mea in te beneficia*, má dobrodini tobě prokázaná; *bonō animō*

esse in aliquem, dobře smýšleti s někým, **e)** na, (o účelu); *pecūniam dare in rem militārem*, dáti peníze na vojsko; *aliquid in contumēliam dicere*, něco říci na potupu; *hoc in rem est*, to vede k cíli; *in fugam dare*, obrátiti na útěk;

B) s ablativem: **a)** v, v e, na, (o místě na otázku kde?); **b)** za a, v, v e. (o čase); *in tāli tempore*, za tak vážné doby; *in tempore*, v pravý čas; *in his annis*, za těchto let; *bis in diē*, dvakrát za den; *in pāce*, v míru, za míru, v čas míru; **c)** v, v e, p ř i, na, (o poměrech, okolnostech, stavu); *in magnā paupertāte dē vitā dēcedere*, zemřiti ve veliké chudobě; *magnō in aere aliēnō*, při velikých dluzech; *rēbus in arduis*, za nepříznivých poměrů, v neštěstí; **d)** v, v e, m e z i (k označení celku nebo množství, do něhož něco náleží); *in hōc numerō*, v počtu těchto, mezi těmito; *in numerō hostium habēri*, býti kladen, počítán mezi nepřátele;

in tē hoc laudō, toto při tobě, u tebe, na tobě chválím; *in eō est, ut aliquid faciam*, jest na tom, abych něco učinil;

(v lat. kde?, v češř. kam?): *aliquem in cubili collocāre*, někoho položit do lože; *anulum in mari abicere*, hoditi prsten do moře;

exercitum in hostem dūcere, vésti vojsko na nepřítele, proti nepříteli

incitāre, 1., (I, str. 407); *incitāre, ut (nē) ...*, (str. 329), pobídnouti, podrážditi, ponuknouti, podniti, poštvaťi, aby (aby ne) ...; (II, 72, 82)

indūcō, ere, *indūxi, inductum*, 3., **a)** táhnouti, vésti (něco na něčem, přes něco); potáhnouti; **b)** natáhnouti, obléci, na se vzíti; **c)** rozprostřiti; **d)** vymazati, zrušiti; **e)** uvést, zavést; **f)** předváděti, dávati vystoupiti (na jevišti, na zápasišťě); uvést jako mluvící osobu; **g)** navést, pohnouti, zlákat, svést, (ut, nē, str. 329); **h)** zavést (mrav, novoty a j.); **i)** (in) *animum indūcere*, předsévziti si (něco), odhodlati se (k něčemu)

ineō, inire, **a)** vcházeti, vejíti; **b)** počínati, míti začátek; *cōnsilium inire*, pojmuti záměr, odhodlávati se, ustanovovati se; **c)** začít, počít (něco), přistoupiti (k něčemu), nastoupiti (něco); **d)** zjednávat (něco), vcházeti (v něco), uzavírat (něco)

inferus, (II, 45); *dī inferi*, podzemní bohové

initiō, (II, 87), na počátku, s počátku

inspiciō, ere, *inspēxi, inspectum*, 3., **a)** (do něčeho) hleděti, nahlížeti, nahlédnouti (*librōs*, do knih); **b)** pohlížeti (na něco), pozorovati, zpytovat, zkoumati (něco)

instituere (II, 153) **nāvēs**, vystavěti lodi

interficiō, ere, *interfēcī, interfectum*, 3., (II, 252), zabít,

pobíti, utratiti; (*o věcech:*)
 zničiti
intersum, interesse, interfui, a)
 býti mezi (něčím); rozkládati
 se, ležeti; **b)** (*alicui rei*, da-
 tiv:) býti při (něčem), býti
 přítomen (něčemu), býti ú-
 časten (něčeho), účastniti se
 (něčeho); (též *in aliquā re*);
interest, a) jest rozdíl; **b)** zá-
 leží (na něčem), jest důležité;
 (II, 122)
inveniō, ire, invēni, inventum, 4.,
a) přijíti (na něco), nalézt
 (něco), vynalézt; **b)** najíti,
 shledati; dovědět se; **c)** vy-
 hledati, vymysleti si, vynalézt
iterum, a) po druhé; **b)** opět,
 zase; ještě jednou; **c)** opět a
 opět, několikrát; **d)** (*při vý-
 čtu:*) zadruhé; **e)** (*při opaku:*)
 naproti tomu; **f)** *ut ... sic ite-
 rum*, jako ... tak zase
Titus Attius Labiēnus, tribun li-
 du r. 63 př. Kr., legát (pod-
 velitel) Caesarův v Gallii, za
 Caesarovy nepřítomnosti i ve-
 litel římského vojska (*légātus
 pro praetōre*); v občanské
 válce přestoupil k Pompeiovi;
 padl v bitvě u Mundy r. 45
 př. Kr.
labōrāre, ut (nē) ..., (II, 72),
 namáhati se, přičiňovati se,
 usilovati, snažiti se, aby (aby
 ne) ... (str. 330)
**Lacaena, ae, f., (Lacaena mu-
 lier)**, lakonská, spartská žena;
 Lakonka, Spartanka
laetus, a, um, a) (*o dobytku:*)
 tučný, vykrmený, vypasený;
b) (*o půdě:*) úrodný, žírný;
c) (*o osení:*) bujný;

d) veselý, radující se, po-
 těšený; šťastný; **e)** veselý,
 veselost působící, radost půso-
 bící, radostný, utěšený,
 rozkošný, příjemný, šťastný;
f) (*o znameních:*) šťastný,
 příznivý;

laeta, n. plur., radostné věci
levō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 122,
 374), **a)** činiti lehkým, uleh-
 čovati; **b)** zmenšovati (*něco
 tiživého*), zmírňovati, zeslabo-
 vati; **c)** uleviti, pomáhati, u-
 snadňovati; těšiti, posilovati,
 podporovati; **d)** ulehčiti, zba-
 vovati, zprostiti; **e)** polehčiti,
 prospěti, zotaviti, posílit; ob-
 veseliti; **f)** nadlehčovati; opí-
 rati, zdvihati, vznášeti;

calamitātem alicuius levāre,
 někomu pomáhati v nehodě,
 v neštěstí

lēx, (I, 315); eā lēge, ut ...,
 s (pod) tou podmínkou, aby
 ...; *lēx est*, jest ustanovení,
 předpis, zákon; *lēgēs duodecim
 tabulārum*, zákony dvanácti
 desk, dvanáctideskové; (záko-
 ny dvanáctideskové byly se-
 psány r. 450 a 451 př. Kr.; byl
 to první římský zákoník, jenž
 obsahoval *iūs publicum, iūs
 sacrum, iūs privātum*).— (Zá-
 kony dvanáctideskové byly se-
 psány sborem úředníků zv.
„decemviri lēgibus scribundis“.
 Až do r. 451 př. Kr. nebylo
 v Římě psaných zákonů, čímž
 římské občany, zejména plebe-
 jové, byli vydáni libovůli úřed-
 níků. Proto r. 451 př. Kr. tri-
 bun lidu Terentilius Harsa vy-
 mohl, aby bylo zvoleno na je-

den rok 10 mužů (*decemviri*), kteří by sepsali zákony a přitom vedli po celý rok neomezeně správu státu. Decemvirové toho roku sepsali 10 desk zákonů. Aby se doplnily nedostatky, byli zvoleni noví decemvirové na r. 450, kteří přidali ještě 2 desky zákonů. Celé dílo slulo *lĕgĕs duodecim tabulārum*. Když pak se decemvirové pokusili protizákonně vládnouti i r. 449 př. Kr., donutili svými ukrutnostmi plebeje vystěhovati se z Říma po druhé, čímž přivodili svůj pád. Decemvirové sluli »*decemviri lĕgibus scribundis*«.)

liberāre patriam ab hostibus, zbaviti vlast nepřátel, osvoboditi vlast od nepřátel; *dominātiōne sē liberāre*, zbaviti se nadvlády; (II, 53, 103)

Lingonēs, um, m. (III.), Lingo-
nové, keltský kmen při prame-
nech Matrony a Mosy

locō, āre, āvi, ātum, 1., a) umi-
stiti, vykázati místo; klásti,
stavěti, usazovati, usídliti: *ca-*
stra locāre, rozbíti tábor, roz-
ložití tábor, polem se položití;
b) (*o penězích:*) ukládati (na
úrok), půjčovati; **c)** (*o po-*
zemcích:) pronajímati. dávati
do nájmu; **d)** (*o pracích:*) za-
dávati, dávati (podnikateli ně-
co dělati)

longinquus, longinqua, longin-
quum, a) daleký, vzdálený; **b)**
v dáli bydlící; cizí; **c)** dlouho
trvající, trvalý, dlouhý; **d)**
zdlouhavý

Lýdī, ōrum, m., Lydové, obyva-

telé Lydie, pobřežní krajiny
v Malé Asii; hlavním městem
byly Sardy; pověstný svým
bohatstvím byl lydský král
Croesus (Kroisos) v 6. století
př. Kr.

magis, více; spíše; raději
mala, n. plur., (I, 496), zlé v ě-
ci, špatnosti, vady; nehody,
utrpení, útrapy; zlé vlast-
nosti

mandō, āre, āvi, ātum, 1., (II,
53), a) odevzdati, svěřiti, (*ali-*
quid alicui); **b)** uložití, naří-
diti, (*aliquid alicui*), (*ut, ně*);
(velmi zřídka na »*mandō*« zá-
visí infinitiv), (str. 329)

meminī, meminisse, (perf. prae-
sens, str. 293), a) pamatuji se
(*na něco*), jsem pamětliv (*ně-*
čeho); pamatuji (*někoho, ně-*
co); (v latině má při sobě:
genitiv osoby, genitiv nebo
akusativ věci; akus. s inf.;
větu s *ut*; závislou tázací vě-
tu); **b)** *aliquem meminī*, pa-
matuji někoho = jsem pamět-
níkem někoho, pamatuji se na
někoho; **c)** činím zmínku (o
někom)

memoria viz servāre; (I, 92, II,
254)

mēns, (I, 462); eā mente, ut...,
s tím úmyslem, aby... (str. 322)

metuō, ere, metuī, 3., (I, 318);
mortem metuere, báti se smrti;
metuere dē suā vitā, báti se
o svůj život, (míti obavu stran
života); *alicui reī metuere*,
báti se o něco; *metuō s infin.*
ostýchám se, rozpakují se;
metuō aliquid ab aliquō, bo-
jím se něčeho od někoho; *me-*

tuō aliquid alicui, bojím se ně-
čeho pro někoho, vzhledem
k někomu; *metuō, ut ... (věta*
obavná), *metuō, nē nōn...*
(věta obavná), bojím se, že
ne..., *(ve smyslu: přeji si,*
aby se věc stala); *metuō, nē*
... (věta obavná), bojím se,
že..., *(ve smyslu: přeji si,*
aby se věc nestala)

Minerva, *ae, f.*, Minerva, bohyně
moudrosti a umění, (řecky:
Pallas Athene)

misceō, ēre, miscui, mixtum neb
mistum, 2., **a)** mísiti, smě-
šovati; **b)** pojiti, spojovati;
družiti, přidružovati, řadi-
ti; **c)** ve zmatek uváděti, pla-
šiti, bouřiti; **d)** spojením, smí-
šením vytvořiti; *miscēri*,
mísiti se

mittere (II, 254) *litterās ad amī-*
cum, poslati dopis příteli; *co-*
lumbās ē sinū mittere, vysí-
lati, vypouštěti holuby z klína

mōbillis, e, (II, 254), pomíjející
mūnitiō, iōnis, f., **a)** opevňování,
stavba; **b)** opevnění; hradba

mūnus (I, 320); *mūnus est*, (II,
329), jest povinností, úkolem;
vyžaduje se

natō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** plo-
vati; **b)** téci, prouditi; pře-
tékati; **c)** kolísati se, býti ne-
jistý

nāvīgō, āre, āvī ātum, 1., (I,
501) **a)** plaviti se, plouti; od-
plouti, vyplouti, *(o člověku,*
o lodi); **b)** plaviti se *(po ně-*
čem), přeplaviti *(něco)*

nē, (II, 123), **a)** ať ne; kéž ne;
kéž by ne; **b)** třeba ne; **c)**
aby ne; **d)** *(v obavných vě-*

tách:) aby ne; že; **nē** — aut,
aby ne — a ne; **nē aut** — aut,
aby ani ne — ani ne; **nē** —
nāve, aby ne — a aby ne; **nē**
quandō, nē quis, nē quid, nē
quisquam, nē quod bellum, nē
ūllus, nē umquam, viz str. 323!

nēcubi, (= *nē alicubi*), aby ně-
kde ne

nēcunde, aby odněkud ne

neu = **nēve**

nēve, (II, 123), a aby ne; **neu** —
neu, aby ani — ani ... ne

nimius, nimia, nimium, neobyčej-
ně veliký; nesmírný; přílišný;
(o zvuku:) příliš silný, příliš
ostrý; *(o světle:)* příliš ostrý

nisi, a) *(v podmínkové vedlejší*
větě:) jestliže ne, ne-li, kdyby
ne; **b)** *(po záporu:)* leda, le-
daže, leč, než; *nihil aliud nisi*,
nic jiné(ho) než; *amicitia esse*
nōn potest nisi in bonis, přá-
telství nemůže býti leč mezi
dobrymi = přátelství může
býti jen mezi dobrými

nōscō, ere, nōvī, nōtum, 3., po-
znávati; *(perf. praes.:)* **nōvī**,
nōvisse, znám, vím, rozumím,
umím; *nōveram*, znal jsem,
věděl jsem, rozuměl jsem,
uměl jsem; (str. 293)

nōvī, nōvisse, viz **nōscō**

nūgae, ārum, f. plur., hlouposti,
třety, malichernosti

obsecrō, āre, āvī, ātum, 1., zapři-
sahati, prositi. — (Vazby: *alī-*
quem; aliquem aliquid; ut;
nē.) — (Vložka jako výraz
zdvořilosti: *obsecrō tē*, »pro-
sím«.) — (Str. 329.)

obtestor, āri, obtestātus sum, 1.,
a) brátí za svědka, dokládati

se jako svědkem, dovolávati se; **b)** zapřisahati, snažně prositi. — (Str. 329.)

occidō, ere, occidī, occisum, 3., zabít, usmrtit, pobít, pobít **occupātus, a, um, (I, 336),** zaměstnaný

occurrō, occurrere, occurri, occursum, 3., a) naproti, vsříc, běžeti, spěchati (*alicui*, někomu); potkati (někoho, *alicui*); (*o vech:*) naskytnouti se, objeviti se; **b)** (*ve smyslu nepřátelském:*) napadnouti (někoho, *alicui*), udeřiti (na někoho, *alicui*); narazit (na něco); **c)** namanouti se (k něčemu), býti přítomen (něčemu), dostati se (k něčemu); **d)** postavit se na odpor, odporovati; **e)** předejiti (něco), zameziti (něco), odpomoci (něčemu); **f)** objeviti se, vyvstati

Oceanus, ī, m., okeán, (podle představy starověkých lidí moře obtékající celou zemi)

ōdī, ōdisse, (perf. praes., str. 293), mám odpor (k něčemu, *aliquid*), nenávidím (něco)

odium, odiī, n., (II, 104), a) odpor, nenávisť, zášť, (k, proti někomu, něčemu, *alicuius, alicuius rei, in aliquem, adversus aliquem*); nelibost (nad něčím); hnus; **b)** protivné, odporné chování

omniō, a) celkem; vůbec; vůbec jen; **b)** úplně, zcela; dočista, nadobro; **c)** výslovně

onerō, āre, āvī, ātum, 1., a) obtížit, obtěžkati; *aliquid aliquā rē onerāre*, obtížit něco něčím, naložit na něco něco; *aliquem*

aliquā rē onerāre, zahrnouti někoho něčím; **b)** ztížit, učiniti těžším

onus, oneris, n., (I, 442), a) břímě, náklad; **b)** tíže; **c)** obtíž; **d)** břímě, tíha povinnosti; *grave onus*, těžké břímě; *nimum onus*, přílišný náklad; *omnia onera*, všechna břemena, celý náklad

opera, ae, f., (I, 241), a) práce, námaha, činnost; přičinění; **b)** (práce pro jiného), služba, pomoc; **c)** čas, pokdy (k něčemu); **d)** pracovník, dělník, nádeník; **e)** pomocník, náhončí; *operam dare viz dare*, str. 300

opēs, opum, f. plur., (I, 355, 426), bohatství, jmění, poklady

opportūnus, a, um, příležitý, příznivý, vhodný, příhodný

optō, āre, āvī, ātum, 1., (II, str. 72), a) vybrati, vyhlédnouti, zvoliti; **b)** přáti si, žádati (*něčeho*). — (Vazby: *aliquid; aliquid dē aliquō; aliquid ab aliquō; alicui aliquid*); (na slovese *optāre* závisí vedlejší věta účelová žádací; spojky *ut, nē*, str. 329; nesprávná jest vazba: *optō* s infin.; ojedinelá jest vazba: *optō* s vazbou akus. s infin.)

opus, operis, n., (I, 202); opera animī, díla ducha

pābulātiō, iōnis, f., picování, (shledávání a svážení píce pro dobytek, zejména ve vojenském); *pābulātiōnēs*, výpravy pro píci

paciscor, ī, pactus sum, 3., a) učiniti smlouvu, smluviti se, ujednati se, shodnouti se; **b)**

smlouvou zajistiti, slíbiti, zaručiti; smlouvou se zavázati; uvoliti se (k něčemu); **c)** smlouvou si zajistiti, vymíniti si, vyhraditi si, vyjednati si; (str. 329)

pār, (I, 458); *atque*, (I, 218); *pār atque*..., stejný, rovný jako...; *parī studiō*, se stejnou horlivostí

parāre (II, 255) *laetitiam*, připravovati, zjednávatí radost

pater familiās viz familia

patrimōnium, *ii*, n., **a)** otcovský majetek, otcovské jmění; **b)** dědičné jmění, dědictví; **c)** majetek, jmění

pedester, *pedestris*, *pedestre*, (I, 384), **a)** pěší; **b)** náležející pěchotě; **c)** (*konaný*) na pevnině, na suché zemi, na suchu, na souši; **d)** prosaický, psaný prosou; **e)** obyčejný, všední, nevzletný

pellō, *ere*, *pepulī*, *pulsum*, 3., **a)** tlačiti, puditi, poháněti, strkat; **b)** odháněti, odpuzovati, odstrkovati; **c)** vyháňeti, vypuzovati, zaháněti, zapuzovati; **d)** odstraňovati, odklizovati; **e)** vyhnati z vlasti, vyobcovati, vypovídati; **f)** (*ve vojenství*;) zaháněti na útěk, odrážeti; přemáhati, porážeti;

g) tepati, tlouci, bítí, (do něčeho, *aliquid*); vrážeti (do něčeho);

h) *animum alicuius pellere*, dojímati něčí mysli; dotýkati se, vzrušiti někoho; působiti na někoho

perdō, *ere*, *perdidī*, *perditum*, 3.,

a) zahubiti, zmařiti, zničiti, zkaziti; **b)** přivéstí do zkázy, přivéstí na mizinu; **c)** (*o životě*;) zabítí, utratiti, usmrtiti; **d)** (*o jmění*;) plýtvati, promarniti, mařiti; **e)** (*o čase*;) *tempus aliquā rē perdere*, mařiti, utratiti, promarniti čas něčím; **f)** ztratiti (něco), pozbyti; přijiti (*o něco*)

pereō, *perire*, *perii*, *peritūrus*, **a)** hynouti, zahynouti, vzíti za své, zaniknouti, zajíti, býti zničen; (*o člověku*;) mřítí, zemřítí, zmirati; **b)** hynouti, zmirati láskou; **c)** přicházeti na zmar, v niveč; býti zmařen; **d)** zanikati, ztráceti se, mizeti; **perii** = 1. zahynul jsem; 2. jest po mně věta; (str. 294)

perficiō, *is*, *perficere*, *perfēci*, *perfectum*, 3., (I, 493; II, 123, 137); *perficere*, *ut*..., **a)** dokázati, vymoci, způsobiti, aby..., (*věta účelová*, str. 330); **b)** dokázati, vymoci, způsobiti, že..., (*věta účinková*); [*passivum*: *perficior*, *perfici*, *perfectus sum*]

periculum, *i*, n., (I, 70), **a)** zkouška, pokus; zkušenost; **b)** nebezpečnost, nebezpečí; **c)** nebezpečná zkouška, nebezpečný pokus (podnik, stav); povážlivý stav; **d)** pohroma, zkáza, zhouba; **e)** (*ve vojenství*;) porážka; boj; **f)** (*v soudnictví*;) nebezpečná pře, soud, proces, soudní stíhání, žaloba; rozsudek, soudní protokol;

pericula rei publicae, nebezpečné doby státu

permaneō, *ēre*, *permānsi*, *per-*

mānsūrus, 2., **a**) zůstávati, se-
trvati, vytrvati, přetrvati, vy-
držeti; **b**) trvati, potrvati
permittō, *ere*, *permisi*, *permis-*
sum, **a**) pustiti, vypustiti, me-
tati, vrhati; **b**) přepustiti, po-
pustiti, přenechati, nechati,
dāti na vůli, nechati na vůli;
c) odevzdati, svěřiti, vznésti
(na někoho), uložit; **d**) dāti,
odevzdati v (něčí) ochranu;
e) dopustiti, připustiti, dovo-
liti, povoliti, svěřiti, dāti dovo-
lení, (*ut, nē*, str. 329), (*s infin.*,
má-li při sobě osobní předmět
v dativu); **f**) odpustiti
permovēō, *ēre*, *permōvī*, *permō-*
tum, 2., **a**) pohnouti, poháněti,
dojmouti, uchvátiti, otrásti,
vzrušiti; **b**) pohnouti, povzbu-
diti, přiměti, pobídnouti; (*ut,*
nē, str. 329); **c**) překvapiti,
znepokojiti, rozjítiti, rozhoř-
čiti, roztrpčiti
piger, *pigra*, *pigrum*, (I, 162;
II, 11, 20), **a**) líný, lenivý; **b**)
liknavý, chabý; nestatečný,
zbabělý; **c**) líně se vlekoucí;
zdlouhavý; **d**) tuhý, ztuhlý, ne-
hybný; **e**) tuhý (= tuhým či-
nicí); *pigra frigora*, tuhé mra-
zy
Pisidae, *ārum*, m., Pisidové, oby-
vatelé Pisidie, hornaté krajiny
v jihozápadní Malé Asii
placēre, (I, 271); *senātui placet*,
ut..., senát schvaluje, se u-
snáší, ustanovuje, nařizuje,
aby... (*věta účelová*)
plūma, *ae*, f., **a**) pírko; **b**) (*plur.*
i sing.:) peří; **c**) chmýří, pýří
(první vousy)
[**posterus**, *a*, *um*], potomní, ná-

sledující, příští, druhý; *posterō*
diē, druhého, příštího dne; den
potom; *posterī*, *ōrum*, m., po-
tomci, potomstvo; (II, 86)
pōtō, *āre*, *āvī*, *pōtum*, 1., píti; po-
píjeti; vpíjeti, ssáti; *pōtus*, *a*,
um, **a**) napitý; **b**) opilý; **c**)
vypitý
praecipio, *ere*, *praecēpi*, *praecēp-*
tum, 3., **a**) napřed (si) bráti,
napřed se chápati; **b**) napřed
(duševně) pojímati; napřed si
představovati; napřed pocito-
vati; **c**) nařizovati, roz-
kazovati, prikazovati, před-
pisovati; raditi, povzbuditi, na-
pomínati, varovati; (*alicui ali-*
quid); (*ut, nē*, str. 329), (velmi
zřídka na *praecipio* v tomto
významu závisí *infin.*); **d**) po-
učovati, učiti, dávati naučení;
(II, 124)
praedicō, *ere*, *praedixi*, *praedic-*
tum, **a**) napřed říkati, napřed
oznamovati; napřed se zmíni-
ti; **b**) předpovídati, věštiti; **c**)
(napřed) ustanoviti, určiti;
nařizovati, prikazovati, porou-
četi; (*ut, nē*, str. 329); **d**) ra-
diti, napomínati, varovati
praemittō, *ere*, *praemisi*, *prae-*
missum, 3., napřed posílati,
předesílati
praescribō, *ere*, *praescripsi*, *prae-*
scriptum, 3., **a**) nadpisovati,
v čele něčeho psáti; **b**) bráti
(si) za záminku, předstírat; **c**)
předpisovati, nařizovati, po-
roučeti, rozkazovati, určovati;
(*alicui aliquid*; *dē aliquā rē*;
ut, nē, str. 329); **d**) ukazovati,
udávati, naznačovati
praesēns, (I, 457); *praesentia*,

(neutr. plur.), (I, 472), přítomné věci (události a pod.), přítomnost

precor, ari, precatus sum, 1., a) prositi; vyprošovati si, doprošovati se; prosebně vzývati; **b)** modliti se; **c)** přát si; **d)** přát. — (Str. 329.)

princeps, (I, 498), vládce, vladař
prius, dříve, napřed, předtím;
decem annis prius, o deset let dříve

prohibeo, ēre, prohibui, prohibitum, a) odvracet, odlučovati, oddělovati, nepřipouštět; odpřít; **b)** překážeti, brániti, zabráňovati; **c)** nepřipouštět, nedovolovati, zakazovati; **d)** vzdalovati, zdržovati, odvracet, odrážeti; **e)** hájiti, brániti, chrániti, ochraňovati;

aliquem pābulātiōne prohibere, někomu brániti v pichování; *hostēs itinere prohibeo*, bráním nepřátelům v pochodu; *prohibeo iter*, zadržuji pochod; *prohibeo civēs ā calamitatē*, odvracím pohromu od občanů; *prohibeo tē venire*, bráním ti přijíti; *prohibeo mē ab iniuriā*, zdržuji se od bezpráví; *prohibeor dolore*, jest mi bráněno, brání se mi bolestí = bolest mi brání, překáží, nedá; *dā prohibeant*, nedejtež bohové; *aliquem servitiō prohibere*, uchrániti někoho (od) otroctví; *prohibeo aditum*, zabraňuji v přístupu; *prohibeo equitatum*, bráním, překážím jízdě; *prohibeor exire*, brání se mi vyjít; *commeātū prohibeor*, jest

mi bráněno, brání se mi, překáží se mi v dovozu špiže

prōmoveo, ēre, prōmōvi, prōmōtum, 2., a) pohybovati kupředu; vpřed hnouti, posunovati, postrkovati, dopravovati, vésti; **b)** rozšiřovati, zvětšovati; **c)** povyšovati, povýšiti

prōspiciō, prōspicere, prōspēxi, prōspectum, 3., a) vpřed hledět, divati se, pohlížeti, vyhlížeti, zírati, rozhlížeti se; **b)** *prōspicere alicui, alicui rei*, pečovati, starati se (o někoho, o něco); mít na péči (něco); činiti opatření (stran něčeho); mysliti, pomýšleti (na někoho, na něco); **c)** *prōspicere aliquid*, předvídati (něco); **d)** vidět, spatřiti zdaleka, v dálce (něco před sebou); **e)** *alicui aliquid prōspicere*, někomu něco vyhlížeti, opatrovati; někomu se o něco postarati. — (Str. 330.)

prōvideō, ēre, vidē, vīsum, 2., a) vidět vpředu, zahlédnouti; **b)** předvídati; býti prozíravý, opatrný; **c)** činiti opatření, starati se, (*alicui*, o někoho; *alicui rei*, o něco; *ut, aby; nē*, aby ne, str. 330); **d)** *prōvidere, nē...*, předejiti, zameziti, aby ne...; **e)** *prōvidere aliquid (alicui)*, opatrovati, obstarávati něco (někomu, pro někoho); připravovati, chystati něco (někomu, pro někoho)

quaeso, prosím; quaesumus, prosíme; (quaeso ā tē, ut...); (str. 329); (dic quaeso); (quis quaeso dubitet?)

recens, (I, 457); recentia, (neutr. plur.), nové věci

recūsāre (II, 212, 257) *auxilium*, odmítnouti, odepřítí pomoc
rēiciō, *ere*, *rēiēcī*, *rēiectum*, 3., (* ré-i-cijó, ré-jé-cí, ré-jek-tum), **a)** zpět házetí, metati; **b)** odhoditi; odložití; **c)** zpět zahrnutí; **d)** odvrátiti; **e)** odmítnouti; **f)** odkázati; **g)** odložití; *tēlum in aliquem rēicere*, metati střelu, kopí, oštěp na někoho
repente, náhle, nenadále, znenadání, najednou
repudiō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., odmítati, zamítati
rēs, (I, 375; II, 52, 89, 257); *rēs hūmānae*, **a)** pozemské věci, pozemské statky; lidské osudy; *cūra rērum hūmānārum*, starost, péče o lidské věci, o pozemské statky; *rēs dubia*, pochybná pře; *rēs gestae*, činy
resistō, *ere*, *restitī*, 3., **a)** zastaviti se, stanouti; **b)** zůstávati vzadu; zůstati; **c)** opět se postaviti; povstati; **d)** (nepřátelsky se postaviti proti někomu), na odpor se stavěti, postaviti; odporovati; *alicui resistitur*, někomu se klade odpor; *verba resistunt*, slova vážnou
reus, *reī*, *m.*, obžalovaný, obviněný; *aliquem reum facere*, obžalovati někoho
sacrōsāctus, *a*, *um*, (svátosti chráněný), nedotknutelný
Salamis, *inis*, *f.*, (I, 443); *apud Salaminā*, (t. zv. řecký akus. sing.), u Salaminý; *pugna Salaminia*, (II, 106), bitva salaminská, (svedená r. 480 př. Kr.)

saucius, *saucia*, *saucium*, raněný, poraněný
scelus, *sceleris*, *n.*, (I, 285), **a)** zločin, hanebnost, bohaprázdňý čin; **b)** zločinnost; bohaprázdnost; **c)** ohava, zlosyn
Sēquanī, *ōrum*, *m.*, Sekvanové, galský kmen sídlící mezi řekami Rhodanem a Rýnem a pohorími Jurou a Vogesami
servō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 122), **a)** hlídati; **b)** pozorovati (*nēco*), dávatí pozor (*na něco*); **c)** míti pozor; **d)** zachovávatí; **e)** chrániti, zachrániti; **f)** uchraňovati, chovati; **g)** neopouštěti nějaké místo, zdržovati se, obývati; *memoriam vestri servō*, zachovávám vzpomínku na vás; *libertatem suam servāre*, zachovati, uchovati svou svobodu
Sibyllīnus, (I, 293); *libri Sibyllīni*, sibylské knihy
simul, zároveň, najednou, spolu, současně; *simul* — *simul*, jednak — jednak; právě tak — jako; jak — tak
sinus, *ūs*, *m.*, **a)** záhyb, ohyb, oblouk; zakřivení, zákrut; **b)** záliv, zátoka; **c)** záhyb oděvu; záňadří, záhyb togy na prsou; **d)** prsa, náručí; **e)** klín, luno; **f)** řasnaté roucho; **g)** náručí = ochrana, útočiště
situs, (I, 220); *sepulcra sita sunt*, náhrobky jsou postaveny, položeny
sollicitō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** uváděti v pohyb, hýbati; **b)** znepokojovati, rušiti, působiti starost; **c)** rozčiliti, popuditi, popíchnouti; naléhati (na ně-

koho, vybízeti; (*ut, ně, str. 329*)

sollicitūdō, dīnis, f., rozčilení, nepokoj, neklid, starost

spatium, (I, 321); temporis spatium, délka času, trvání doby; doba, čas

spērāre aliquid, (II, 74), a) v něco doufati; **b)** něco očekávati; něčeho se báti, obávati

struthiocamēlus, ī, m., pštros

studiōsus, a, um, a) horlivý, snaživý, pečlivý; **b)** dbalý (*něčeho*), dychtivý (*něčeho*), vyhledávající (*něco*); milovný (*něčeho*); **věři studiōsus,** dbalý pravdy, pravdymilovný; **c)** chtivý vědění, učený; **d)** (*někomu*) nakloněný, oddaný, přející

studium philosophiae, (I, 141, 464; 374), (II, 258), studium filosofie, filosofická studia; *parī studiō,* se stejnou horlivostí

suādēre (I, 272); alicui aliquid suādēre, někomu raditi k něčemu; *suādēre fugam,* raditi k útěku; *suādēre lēgem,* doporučovati zákon; *suādeō dē pāce,* podávám návrh týkající se míru; *suādeō, ut (ně) . . . , (str. 329),* (jen ojedinele *suādeō s infin.*), radím, vybízím, pobádám, přemlouvám, aby (aby ne) . . . ; *sibi suādēre,* nabýti přesvědčení, že . . . ; přesvědčiti se, že . . .

subigō, ere, subēgī, subāctum, 3., a) (hnáti pod něco), vzhůru hnáti; **b)** doháněti, nutiti, (*ad aliquid,* k něčemu); donutiti, přinutiti, či-

niti nátlak, (*ut, ně, str. 329*); **c)** podrobiti, ujařmiti; **d)** pracovati, vzdělávati

sublevō, āre, āvī, ātum, 1., a) pozvednouti, nadzvednouti, nadlehčiti, zdvihnouti; **b)** polehčiti, zmírniti, usnadniti; **c)** podporovati; dodati ducha

superāre (II, 106, 212) et fugāre, poraziti a zahrnati na útěk = úplně, na hlavu poraziti

superbē, pyšně, hrdě, zpupně

superbia, ae, f., pýcha, hrdost, zpupnost

[*superus, a, um,*] **a)** horní, vrchní; nadzemský; (*dī*) *superī, ōrum, m.,* nebešťané, bohové; **b)** pozemský (*v protivě k: podzemní*)

suscipiō, suscipere, suscēpī, susceptum, 3., a) chytiti zespu, chytiti, podchytiti, zachytiti; **b)** vzíti k sobě, přijmouti, ujmouti se (*někoho*); **c)** vzíti na se, podstoupiti, podniknouti; **d)** převzít (*něco*), podrobiti se, podvoliti se (*něčemu*); *bellum suscipiō,* podnikám válku

suus, (I, 153); suī, suōrum, m. plur., svoji lidé, svoji druzi, svoji přátelé, svoji krajané, svoji vojínové (a pod.); (I, 495)

tēlum, ī, n., a) zbraň (*hāzecī*); kopí, oštěp; šíp; **b)** (*vābec každá útočná*) zbraň (*na př. meč, dýka, sekýra, luk*); vrazedný nástroj

tempus, (II, 86); nostris temporibus, za našich časů

tergum, ī, n., a) záda, zadek, hřbet; **b)** záda, týl; zadní stra-

na; *post tergum*, vzađu za sebou; za zády, v týle; *terga vertere*, obrátiti se zády, (*ve wojenství*;) dáti se na útěk

terreō, *ēre, terrui, territum*, 2., (I, 272), **a)** strašiti, děsiti, poděsiti, vyděsiti, lekati, naháněti strachu; **b)** zastrašovati, odstrašovati; **c)** zaplašovati, zaháněti; *terreor*, jsem děšen, strašen; děším se, lekám se; dávám se děsiti; (I, 484)

tristia, neutr. plur., (I, 436, 496), smutné věci

trucidō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** porážeti (*na př. dobytek na jatkách*); **b)** vraždit, povražditi, pobíjeti, zabíjeti; **c)** ničiti, uváděti do záhuby, uváděti ve zkázu; **d)** hanobiti slovy

ūllus, *a, um*, (gen. sg. m., f., n.: *ūllius*; dat. sg. m., f., n.: *ūlli*), některý, nějaký; (*neurčitě*;) který, jaký; (*subst. maskul.*;) některý, někdo; (*klade se obyčejně ve výrazech záporných nebo majících záporný smysl*); **haud ūllus**, žádný; **neque ūllus**, a žádný; *sine ūllā spē*, beze vši naděje; *sine ūllā dubitātiōne*, bez váhání, neprodleně, rozhodně, přímo; (*plurál »ūllī« nahrazuje plurál zájmena »quisquam«*); (*zřídka bývá neutr.*;) *ūllum* = něco, (*při záporu* = nic); (*v klasické latině* =) *ūlla rēs*; *nē ūllus* = aby vůbec žádný ne... (str. 323)

umquam, unquam, někdy, (*při záporu*: nikdy); *nē umquam*, aby vůbec nikdy ne... (str. 323)

ūnā, spolu, zároveň; společně, pospolu; *ūnā cum aliquā rē*, spolu, společně s něčím

ut, (spojka účelová, str. 323), aby; (*zápor*: *nē*, někdy: *ut nē*, aby ne); *ut nē quis, ut nē quid*, (str. 324); *ut nōn solum . . . sed etiam*, aby nejen . . . ale i, (str. 324)

valeō, *ēre, valui, valitūrus*, 2., (I, 272, 377; II, 117, 118, 125, 159); *alterō pede valeō*, (jsem zdráv jednou nohou =) mám jednu nohu zdravou

vēnālis, *e*, **a)** prodejný, (kupný, co lze koupiti, jsoucí na prodej); **b)** prodajný, (ten, jež lze zakoupiti =) úplatný, porušitelný

verberō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** šlehati, mrskati (metlou, bičem, důtkami); *bi c o v a t i*, bít; **b)** (*vůbec*;) bít, tepati, tlouci, udeřiti; **c)** napadati (*někoho*); *týrati, trápiti, ká-rati*

vetus, (I, 475, 496; II, 107); *vetera*, (neutr. plur.), staré věci, (I, 496)

vexāre, (II, 107); *cūris vexāre*, trápiti, svírat, znepokojovati starostmi; *ab aliquō vexārī*, od někoho, někým býti sužován, trápen, trýzněn, utiskován, svírán, znepokojován, stíhán, pronásledován; *morbō vexāre*, trápiti nemocí; *vexor*, jsem trápen = tráším se

vix, sotva, stěží; skoro ne, skoro ani ne

vultur (voltur), *uris*, m., sup **Xerxēs, Xerxis**, (akus. *Xerxēs*), m., Xerxes, jméno dvou per-

ských králů; (obyčejně se rozumí tím jménem nejstarší syn Dareia Xerxes I., jenž pano-

val r. 486—465 př. Kr. a podnikl válečnou výpravu proti Řekům)

*

41. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 337!)

1. Bohatého lakomce máme (= pokládáme) za chudáka, neboť lakomec vždy má nedostatek; víme, že se lakomec (= lakomcův duch) trápí touhou po bohatství. — 2. Život boháče nebývá vždy tak krásný, jako život chudáka. — 3. Kéž by ctnost se stejnou horlivostí byla ctěna od vladaře a boháče jako od člověka nízkého a chudého. — 4. Řecké obce asijské (= které byly v Asii) se snažily zachovati svoji svobodu a zbaviti se nadvlády perského krále Dareia s pomocí Řeků, kteří bydleli na pevnině a na ostrovech.

5. Jest známo, že od starců staré věci obyčejně bývají příliš chváleny, nové věci bývají haněny. — 6. Dobří lidé pozorují dobré vlastnosti jiných lidí, zlí lidé toliko zlé vlastnosti. — 7. Smutné věci se mísí s radostnými. — 8. Pečujte o přítomnost (= o přítomné věci)! — 9. Dobří lidé chválí dobré (dobré věci), zlí zlé; rozeznati dobro a zlo vždy není snadné. Od dobrých se uč dobrému! — 10. Proč nezachraňuješ nic ze svých statků? — 11. Pronikavé (= ostré) věci nejsou příjemné smyslům; příliš silný zvuk jest nebezpečný sluchu, příliš ostré světlo jest nebezpečné zraku. — 12. Přátelům vše jest společné. — 13. Lidé mnoho vynaleznou, ale stěží vše budou znáti. — 14. Bezbožným lidem vše jest prodejné. — 15. Práce vše přemáhá. — 16. Hoši, buďtež vždy dbali pravdy! — 17. Pozemské statky (věci) jsou pomíjící. — 18. Všecky věci užíváním se opotřebují (*t. j. hynou, zanikají*), ale díla ducha tak jako duch sám jsou nesmrtelná.

19. Voda jest člověku *velmi potřebná*. — 20. Pověřivost jest *velmi škodlivá*. — 21. Vlk a pes jsou (si) *velmi podobní*. — 22. Nohy čápů jsou *velmi štíhlé*. — 23. Výsledek boje jest *velmi pochybný a velmi nejistý*. — 24. *Velmi snadná* jest cesta rovinou (po rovině). — 25. Haněti jest *velmi snadné*, napravovati jest *velmi nesnadné*. — 26. Obyvatelé našeho města jsou *velmi přičinliví* a jsou zaměstnání přemnohými (*velmi mnohými*), *velmi rozmanitými* pracemi. — 27. Začátky mnohých věcí bývají *velmi nesnadné*. — 28. Jest známo, že ještě za našich časů mnoho lidí žije ve *velmi trudném a velmi potupném* otroctví. — 29. Víš-li, že v *přemnohých* (velmi

mnohých) věcech obezřelost jest lepší než síla? — 30. Cesty za *pradávných* (= nejstarších) dob byly *velmi neschůdné* (= velmi nesnadné). — 31. Chyše (chatrče) jsou *velmi nízká* stavení. — 32. *Velmi slavní* mužové často bývají v nebezpečí *velmi úzkostliví*. — 33. *Převeliký* byl odpor všech řádných občanů proti Katilinovi. — 34. Hortensius byl *velmi výmluvný* řečník.

35. Naše vojsko svádí boj se 2.000 (= dvěma tisíci) nepřátelských vojinů a se 3.300 (= třemi tisíci třemi sty) jezdci. — 36. Slavné zákony dvanáctideskové (= dvanácti desek) byly u Římanů ve svrchované vážnosti. — 37. Kolik jest pět a pět? ($5+5=?$) Odpovězte! Deset (10). — 38. Můj otec měl jednu nohu zdravou, druhou měl churavou.

Přeložte do češtiny:

Dē pugnā Marathōniā et Salamīniā. — *Persae Athēniēnsium hostēs fuērunt; itaque aliquotiēns cum magnā classe nāvium longārum contra eōs in Graeciam nāvīgāvērunt. Ex variīs pugnis imprīmīs nōta est pugna Salamīnia, quā Graecī māximam glōriam sibi parāvērunt. Pugna Marathōnia decem annīs prius fuit, quam celeberrima illa¹ pugna Salamīnia.*

Apud Salamīna Graecī, quamquam iīs neque multae nāvēs neque magnae cōpiae erant, tamen audāciā Persārum classem superāvērunt et fugāvērunt. Cunctae Persārum nāvēs in fugā erant. Ipse Xerxēs, rēx Persārum, fuit testis eius clādis. Victōria Salamīnia Themistoclis meritum fuit; quārē civēs ei grātiam habēbant. Sed postea ne id quidem meritum eum servāvit. Civium ingrāti animi exsiliū Themistoclis causā fuērunt.

Etiam campus Marathōnius celeberrimus est semperque celeberrimus erit et gravi clāde Persārum et insigni victōriā Graecōrum. Decem milia Athēniēnsium et mille Plataeēnsēs alacri animo Persās impugnāvērunt; ita Graecī centum milia hostium superāvērunt ac fugāvērunt, quamquam initio Persae mediam Graecōrum aciem iam prōflīgāverant. Hoc proelium ācre Persīs perniciosum fuit. Celerī fugā pedestrēs Persārum cōpiae vitam servāre studēbant. Multa et illūstria Persārum arma erant praedā

Graecōrum, ex quā Athēniēnsēs post victōriam aēneum simulācrum Minervae dēdicāvērunt. Dē celebrī eā victōriā, cui victōria Salāmīnia similis erat, Multiadis fuit ingēns meritum.

Proelium Marathōnium commissum est annō quadringentēsimō nōnāgēsimō a. Chr. n., pugna Salāmīnia commissa est annō quadringentēsimō octōgēsimō a. Chr. n. —

Poznámky k latinskému článku:

¹ Adjektivní přívlastky, vyslovující u vlastních jmen *chválu* nebo *hanu*, vyjadřují se v latině obvykle superlativem, spojeným se vhodným jménem obecným; toto jméno obecné se superlativem připojujeme k vlastnímu jménu ve formě přístavku. Na př.:

Crassus, vir divitissimus, bohatý (boháč) Krassus; *Plautus, scriptor clārissimus*, slavný spisovatel Plautus.

Místo obecného jména klade se tu někdy zájmeno »*ille, illa, illud*«, jež v tom případě označuje osobu (někdy i věc) známou, proslavenou. Zájmeno *ille* se tu klade za substantivum; je-li substantivum opatřeno adjektivním přívlastkem, klade se zájmeno *ille* mezi substantivum a adjektivum. Na př.:

Sōcratēs ille, slavný Sokrates; *Medēa illa*, známá (z tragédie) Medea; *Plautus, clārissimus ille scriptor*, slavný spisovatel Plautus; *praeclārum illud Solōnis*, [onen] slavný výrok Solonův; *vir ille*, onen slavný muž; *celeberrima illa pugna Salāmīnia*, [ona] slavná bitva salaminská; *Sōcratēs ille sapientissimus*, moudrý Sokrates; *praeclārum illud Apollinis*, slavný výrok Apollinův, slavná věštba Apollinova.

32. HODINA.

Účelové věty:

1. Přísllovečné vedlejší věty účelové.

»*Ut* = aby«. — »*Nē* = aby ne«.

»*Máme oči, abychom viděli; uši máme, abychom slyšeli.*«

»*Chválíte nás, abyste byli od nás (po)chváleni.*«

»*Občané proto jsou služebníky zákonů, aby byli svobodni.*«

Uvedené tři příklady jsou podřadná souvětí; sestávají z věty hlavní a z věty vedlejší.

Hlavní věty jsou: »máme oči«, »uši máme«, »chválíte nás«, »občané proto jsou služebníky zákonů«.

Vedlejší věty jsou: »abychom viděli«, »abychom slyšeli«, »abyste byli od nás (po)chváleni«, »aby byli svobodní«.

Kterého druhu jsou tyto vedlejší věty? Otažte se na ně! »Proč, za jakým účelem máme oči, máme uši?« — »Proč, za jakým účelem nás chválíte?« — »Proč, za jakým účelem občané jsou služebníky zákonů?«

Vedlejší příslovečná věta uvedená spojkou »aby«, na niž se lze tázati tázacími výrazy »proč? za jakým účelem?«, slove »příslovečná věta účelová«.

Vedlejší věty v příkladech zde právě uvedených jsou vedlejší příslovečné věty účelové.¹

Kterou spojkou jsou uvedeny tyto vedlejší příslovečné věty účelové? Jsou uvedeny spojkou »aby« (*abych já; abys ty; aby on, ona, ono; abychom my; abyste vy, aby oni, ony, ona*).

*

Jak si vedeme při překladu české vedlejší účelové věty do latiny?

1. Spojka »aby [*abych (já); abys (ty); aby (on, ona, ono); abychom (my); abyste (vy); aby (oni, ony, ona)*]« se do latiny přeloží »ut«, jež v latině zůstává beze změny.

[Kdežto v češtině gramatická osoba slovesa vedlejší věty účelové jest patrná na spojce, která se podle toho svým tvarem mění (*abych, abys, aby, abychom, abyste, aby*), v latině gramatická osoba slovesa věty účelové jest patrná přímo jen na slovesném tvaru, zatím co se spojka »ut« nemění.]

¹ P o z n á m k a : Otázkou »proč?« se lze tázati na vedlejší věty účelové, ale též na vedlejší věty důvodové. Lze-li tázací »proč?« nahraditi tázacím výrazem »za kterým, jakým účelem?« a je-li věta, kterou se odpovídá na danou otázku, uvedena spojkou »aby«, jest vedlejší věta, na niž se tážeme, »účelová«. Lze-li však tázací »proč?« nahraditi tázacím výrazem »z kterého důvodu? z které příčiny?« a je-li věta, kterou se odpovídá na danou otázku, uvedena spojkami »protože, poněvadž, ježto, jelikož, (proto)že«, jest vedlejší věta, na niž se tážeme, »důvodová«.

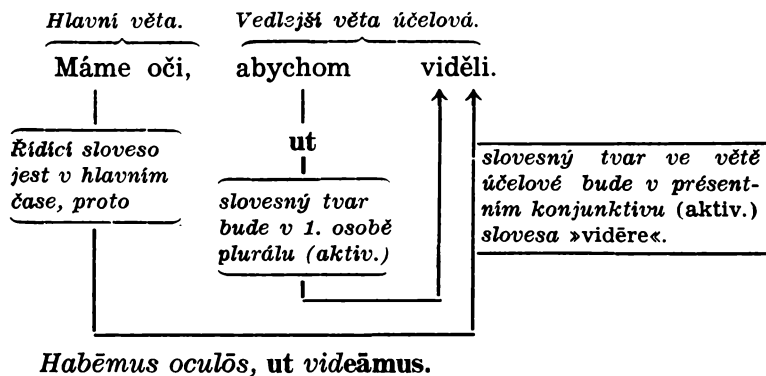
Záporná spojka »aby ne [abych (já) ne; abys (ty) ne; aby (on, ona, ono) ne; abychom (my) ne; abyste (vy) ne; aby (oni, ony, ona) ne]« se přeloží do latiny »nē«.

2. Určité sloveso české vedlejší věty účelové přeloží se do latiny vždy jen **konjunktivem**, a to:

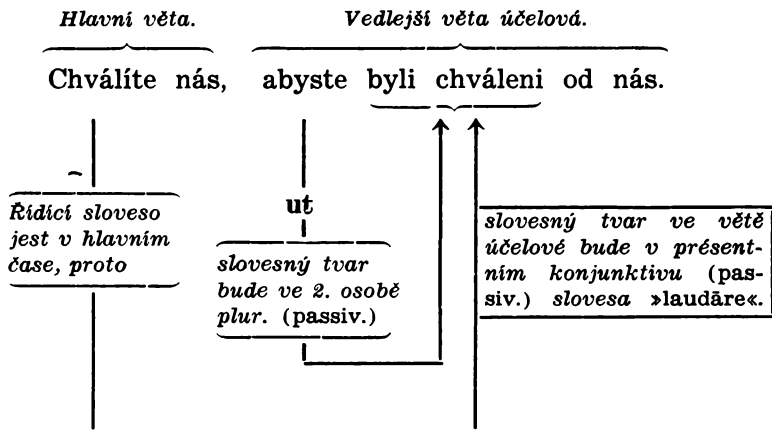
a) je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v **hlavním**² čase, jest určité sloveso latinské vedlejší věty účelové v konjunktivu **présentním**,

b) je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) ve **vedlejší**² čase, jest určité sloveso v latinské vedlejší větě účelové v konjunktivu **imperfekta**.

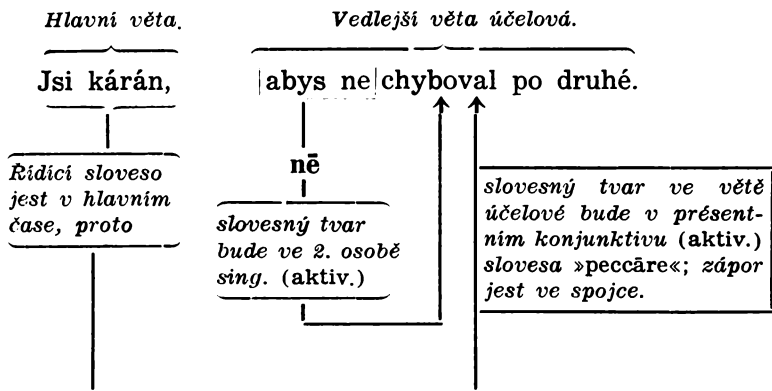
Majíce tedy přeložiti českou vedlejší větu účelovou do latiny, nejprve stanovte, v kterém čase jest řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící), a potom teprve podle pravidla právě uvedeného stanovte, konjunktivem kterého času přeložíte určité sloveso vedlejší věty účelové, zda konjunktivem **présentním** či konjunktivem **imperfekta**.

² Které časy jsou »hlavní« a které časy jsou »vedlejší«, viz na str. 290!

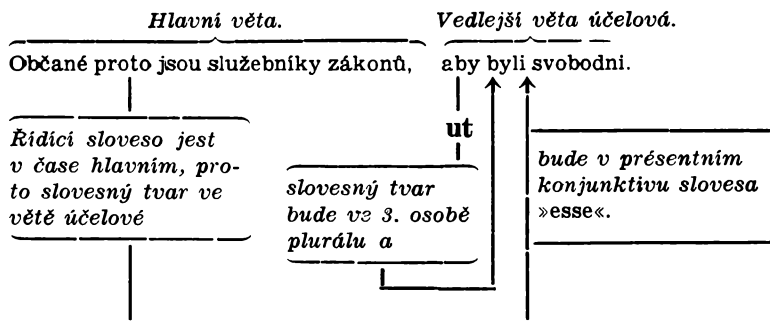

Laudātis nōs, ut laudēmini ā nōbīs.

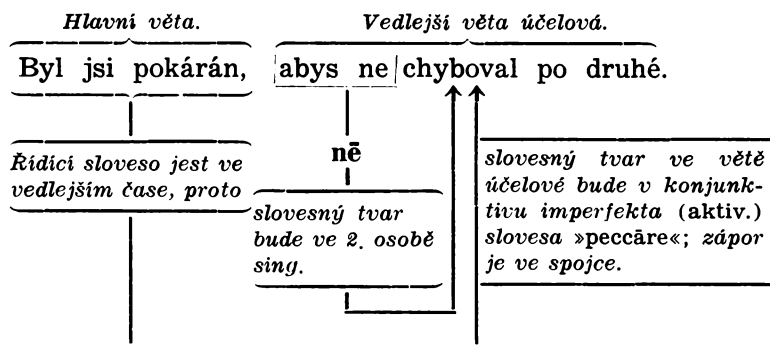

Vituperāris, nē peccēs iterum.

Civēs idcirco lēgum servī sunt, ut liberī sint.

Vituperātus es, nē peccārēs iterum.

Příklady.

1. *Jíme* (řídící sloveso, hlavní čas), *abychom žili* (proto konj. prés.), *nežijeme* (říd. slov., hlavní čas), *abychom jedli* (proto konj. prés.). —

1. *Edimus, ut vivāmus, nōn vivimus, ut edāmus.* —

2. *Jedli jsme* (říd. slov., čas vedlejší), *abychom žili* (proto konj. imperf.), *nežili jsme* (říd. slov., čas vedl.), *abychom jedli* (proto konj. imperf.). —

2. *Edēbāmus, ut vīverēmus, nōn vīvēbāmus, ut ederēmus.* —

P o z n á m k a : Pozorujte, že v češtině vedlejší věty účelové »*abychom žili*«, »*abychom jedli*« jsou v obou příkladech stejné; rozdíl v obou příkladech jest pouze ve slovesném čase řídících sloves — v prvním příkladu jest čas přítomný (»*jíme, nežijeme*«), v druhém příkladu jest čas minulý (»*jedli jsme, nežili jsme*«). Do latiny jsou vedlejší věty účelové »*abychom žili, abychom jedli*« přeloženy v prvním příkladu »*ut vīvāmus, ut edāmus*«, v druhém příkladu »*ut vīverēmus, ut ederēmus*«. V latině jest rozdíl v obou příkladech i ve větách účelových, neboť v prvním příkladu ve větě účelové jest konjunktiv přítomný, v druhém příkladu ve větě účelové jest konjunktiv imperfekta. Tento rozdíl v latině jest způsoben časem řídícího slovesa věty hlavní, — (viz výše uvedené pravidlo, str. 318, 319) — jež jest v prvním příkladu v čase *hlavním*, v druhém příkladu v čase *vedlejším*.

Vštipte si do paměti tuto tabulku:

Je-li řídící sloveso v hlavní (řídící) větě	jest slovesný tvar ve vedlejší větě účelové
v hlavním čase,	v konjunktivu přítomném.
ve vedlejším čase,	v konjunktivu imperfekta.

P o z n á m k a : Ve větě hlavní (řídící), na níž závisí vedlejší příslovečná věta účelová, bývají výrazy:

eō = proto, s tím úmyslem, za tím účelem (*aby...*); *ideō* = proto; *idcirco* = proto, za tím účelem; *eā mente, eō cōnsiliō* = s tím úmyslem (*aby...*); *eā condiōne* = s tou podmínkou (*aby...*).

**Kterými spojkami a výrazy
bývají uvedeny vedlejší věty účelové?**

»ut« (»uti«) = aby;	Záporná vedlejší věta účelová se připojuje k předcházející vedlejší větě účelové pomocí spojky »něve« (»neu«), (někdy »aut«, »et«, »atque«).
»ně« = aby ne-;	
»něve« »neu« } = a aby ne-;	
»ně...něve« = aby ne-... a (aby) ne-;	
»ně...aut« = aby ne-... ani ne-;	
»ně...aut...aut« = aby...ani ne-...ani ne-...	

V latinských *záporných* vedlejších větách účelových zápor se přenáší na spojku a česká záporná zájmena »nikdo, nic«, české záporné příd. jm. »žádný«, česká záporná příslovce »nikde, nikam, nikdy, nijak a j.« se do latiny překládají neurčitými zájmeny, případně příslovci významu kladného, jak vysvětluje z připojených příkladů. — (Ve vedlejších větách účinkových jest tomu jinak.)

Obráceně zase — při překladu z latiny do češtiny — latinská neurčitá zájmena a příslovce významu kladného, následující po záporné spojkce účelové »ně«, do češtiny přeložte zájmeny a příslovci významu záporného. — Příklady:

aby nikdo ne-... = »ně quis...«;
aby nic ne-... = »ně quid...«;
aby žádná válka ne-... = »ně quod bellum...«;
aby (vůbec) nikdo ne-... = »ně quisquam...«;
aby (vůbec) žádný ne-... = »ně ūllus...«;
aby nikdy ne-... = »ně quandō...«;
aby (vůbec) nikdy ne-... = »ně umquam...«;
aby snad ne-... = »ně forte...«;
»něcubi...« = aby někde ne-...;
»něcunde...« = aby odněkud ne-...;

*

V záporných vedlejších větách účelových se někdy místo spojky »ně« klade pro vyjádření obzvláštního důrazu spojka »ut ně« = »aby ne«.

Tak bývá někdy: »ut nē quis« = »aby nikdo ne...«;
»ut nē quid« = »aby nic ne...«.

Nenásleduje-li zápornka »nē« v tomto spojení hned za spojkou »ut«, jest nutno položit zápornku »nē« přímo před určité sloveso vedlejší věty účelové.

P o z n á m k y :

Náleží-li ve vedlejší větě účelové zápor jen k jednotlivému slovu, klade se tu spojka »ut«, za níž následuje u příslušného slova zápornka »nōn«. Zejména pamatujte:

»aby nejen..., ale i...« = »ut nōn solum... sed etiam...«

2. Místo spojky »nēve (neu) = a aby ne« někdy bývá — zejména předchází-li spojka »ut« — spojka »neque (nec)«.

3. Ojediněle se vyskytují spojení:

»nē... et nē« = »aby ne... a aby ne...«;

»nē... et«; »nē... ac« = »aby ne... a ne«;

»ut... et nē« = »aby... a (aby) ne«.

4. Ojediněle se vyskytují spojení: »ut nēve... nēve«; »nē neque... neque«; »nē nēve... nēve«; »ut neque... neque«; »nē et... et«.

Cvičení A.

1. Jsme posíláni (řídící slov., hlav. čas) do školy, nikoli abychom mařili (proto konj. prés.) čas malichernostmi, nýbrž abychom byli vzděláváni (proto konj. prés.) ve vědách a uměních. —

2. Byli jsme posíláni (říd. slov., vedl. čas) do školy, nikoli abychom mařili (proto konj. imperf.) čas malichernostmi, nýbrž abychom byli vzděláváni (proto konj. imperf.) ve vědách a uměních. —

1. *In scholam mittimur, nōn ut nūgīs tempus perdāmus, sed ut litterīs et artibus ērudīāmur.* —

(Poznámka: Latiník rád klade určité sloveso na konec věty. Povšimněte si proto v latinských větách v tomto cvičení slovosiedu!) —

2. *In scholam mittēbāmur, nōn ut nūgīs tempus perde-rēmus, sed ut litterīs et artibus ērudirēmur.* —

3. Chváľíte (*řid. slov., hlav. čas*) nás, abyste byli od nás chváľeni [abyste byli chváľeni — *proto konj. prés. passiv.*] —

4. Chváľili jste nás (*řid. slov., vedl. čas*), abyste byli od nás chváľeni [abyste byli chváľeni — *proto konj. imperf.*] —

5. Občané proto byli (*řid. slov., vedl. čas*) služebníky (*v lat. nomin.*) zákonů, aby byli (*proto konj. imperf. slovesa »esse«*) svobodni. —

6. Lovec vychovává (*řid. slov., hlav. čas*) štěňata, aby je vyváděl (*proto konj. prés.*) na kance. —

7. Lovec vychovával (*řid. slov., vedl. čas*) štěňata, aby je vyváděl (*proto konj. imperf.*) na kance. —

8. Demokritos daroval (*řid. slov., vedl. čas*) své otcovské jmění vlasti, aby nebyl odvracen (*proto konj. imperf.*) od filosofických studií starostí o věci pozemské.

9. Naši vojínové statečně bojují (*řid. slov., hlav. čas*), nejen aby byli (po)chváľeni (*proto konj. prés.*), ale také aby vlast byla zbavena (*proto konj. prés.*) nepřátel. —

10. Naši vojínové statečně bojovali (*řid. slov., vedl. čas*), nejen aby byli (po)chváľeni (*proto konj. imperf.*), ale také aby vlast byla zbavena (*proto konj. imperf.*) nepřátel. —

3. *Laudātis nōs, ut ā nōbīs laudēmini.* —

4. *Laudābātis nōs, ut a nōbīs laudārēmini.* —

5. *Cīvēs idcirco lēgum servī erant, ut līberī essent.*

6. *Vēnātor catulōs ēducat* (indik. prés. slovesa »*educāre*«), *ut eōs in aprōs ēducāt* (konj. prés. slovesa »*ēducere*«). —

7. *Vēnātor catulōs ēducābat* (indik. imperf. slovesa »*educāre*«), *ut eōs in aprōs ēduceret* (konj. imperf. slovesa »*ēducere*«). —

8. *Dēmocritus patrimonium suum patriae dōnāvit, nē ā studiō philosophiae cūrā rērum hūmānārum āvocārētur.* —

9. *Nostrī milītēs fortiter pugnānt, nōn solum ut laudentur, sed etiam ut patria ab hostibus liberētur.* —

10. *Nostrī milītēs fortiter pugnābant, nōn solum ut laudārentur, sed etiam ut patria ab hostibus liberārētur.* —

11. Otec tě **kárá** [proč? za *jakým účelem?*], **abys** napravil své mravy.— Otec tě **pokáral**, **abys** napravil své mravy. —

12. Kterýsi gaditanský (občan) **přesídlil** do Říma, **aby** uviděl Tita Livia. —

13. Války **jsou** často proto **podnikány**, **abychom** žili v pokojném míru. —

14. Cvičte paměť každodenně, hoši, **aby** se **nezmenšovala** (= nebyla zmenšována)! —

15. Zákony **buďtež** krátké, **aby** také od nezkušených (lidí) v paměti **byly** chovány. —

16. Římané **odvedli** Cincinnata od pluhu s tím úmyslem, **aby** byl diktátorem. —

17. Statečně **bojujme**, **abychom** od nepřátel **nebyli** přemoženi. — Statečně **jsme** bojovali, **abychom** od nepřátel **nebyli** přemoženi. —

18. Vojevůdce **vzmužil** mysl (plur.) vojinů řečí, **aby** se nepoděsili (= nebyli poděšeni) útokem nepřátel. —

11. *Pater tē vituperat, ut mōrēs tuōs ēmendēs.* — *Pater tē vituperāvit, ut mōrēs tuōs ēmendārēs.* —

12. *Gādītānus quīdam Rōmam migrāvit, ut T. (= Titum) Līvium vidēret.* —

13. *Bella saepe idcirco suscipiuntur, ut in pāce tranquillā vivāmus.* —

14. *Memoriam cotidie exercēte, puerī, nē minuātur.* —

15. *Lēgēs brevēs suntō, ut etiam ab imperītis memoriā teneantur.* —

16. *Rōmānī Cincinnātum eō cōsiliō ab arātrō abdūxērunt¹, ut dictātor esset.*

17. *Fortiter pugnēmus, nē ab hostibus superēmur (vincāmur).* — *Fortiter pugnābāmus, nē ab hostibus superārēmur (vincerēmur).* —

18. *Imperātor animōs mīlitum ōrātiōne cōfirmāvit, nē impetū hostium terrērentur.* —

[Z k r a t k y : říd. slov. = řídící sloveso; konj. prés. = konjunktiv přítomného času; konj. imperf. = konjunktiv imperfekta.]

¹ Indik. aktiv. perf. slovesa „*abdūcere*“.

Zopakujte si vše, co bylo pověděno o konjunktivu přítomným na str. 160—163 a o konjunktivu imperfekta na str. 175—183!

42. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 339!)

1. Mnozí jiné chválí (budou chváliti), aby sami od nich byli chváleni. Mnozí jiné chválili, aby sami od nich bylo chválení. — 2. Buďte blíže k jezeru, aby pili vodu. — 3. Přicházím, abych ti pomohl. Přijďte, abyste nám prospěli. Pospíšili jste, abyste nám pomohli. — 4. Učíme se, aby duch byl vzděláván. — 5. Arabové zabíjejí pštrosy kyji (klacky), aby jejich peří nebylo znečištěno (poskvrněno) krví. — 6. Miluj přátele, abys od nich byl milován! Miloval jsi přátele, abys od nich byl milován. — 7. Buďtež příčinní, jinoši, abyste prospěli i sobě i vlasti! Byli jste příčinní, abyste prospěli i sobě i vlasti. — 8. Spěchejte, vojínové, abyste osvobodili vlast. Vojínové, spěchali jste, abyste osvobodili vlast. — 9. Občané, varujte se rozbrojů, aby se moc státu nezmenšila (neoslabila)! — 10. Vojínové, držte tyto obsazené kopce, aby bylo zabráněno nepříteli v picování! — 11. Ukaž mi, hochu, cestu, abych marně nespěchal! — 12. Poslouchejme jiných, aby také nás jiní poslouchali. — 13. Budiž (on) povýšen, aby byl odstraněn. — 14. Nastrojíme úklady nepříteli, aby konečně byl přemožen. — 15. Opevníme město a přístav, aby nám nebylo bráněno v dovozu špiže (aby nám nebyl zamezen dovoz špiže). — 16. Caesar pošle posly k Lingonům, aby nepodporovali Helvetie obilím ani jinou věcí. — 17. Staří národové obětovali žertvy, aby usmířili hněv bohů. — 18. Rodiče nás posílali do školy, abychom byli vzděláváni ve vědách a uměních. — 19. Hosté (cizinci) často přicházeli k lydskému králi Kroisovi, aby se podívali na jeho bohatství. — 20. Náhrobky byly postaveny u cest, aby pocestní čtli jména¹ a v paměti [je] chovali (pamatovali si je). — 21. Za starých (starodávných) časů města byla zakládána na návrších, aby nebyla dobyta od nepřátel. — 22. Lakonští (spartští) hoši každoročně byli bičováni u oltáře Dianina, aby se otužovali (= byli otužováni). — 23. Ženy Germánů se účastnily bitev, aby přispěly raněným. — 24. Caesar oblehl město, aby žádného nepřítele za sebou nezanechal. — 25. Za doby Augustovy římská říše byla ohraničována okeánem a řekami Rýnem, Dunajem a Eufratem; aby Římané obyvatelé tak vzdálených krajů drželi na uzdě, usadili na mnoha místech vojenské pluky (legie). —

¹ t. j. jména zemědělských.

Přeložte do češtiny!

Dě Lacedaemoniis. — *Nihil apud Lacedaemoniōs turpius erat quam in proeliō scūtum āmittere. Mulier igitur Lacae-na filiō in bellum properantī scūtum hīs verbīs dōnāvit:* »Aut cum hōc, aut in hōc!« —

Persa quīdam, ut Lacedaemoniōs terreret, dīxit²: »Sō-lem prae multītūdine sagittārum nōn vi-dēbitis.« — *Tum ūnus ex Lacedaemoniīs,* »In umbrā igitur,« *inquit,* »pugnābimus.« —

33. HODINA.

Účelové věty:

Podstatné vedlejší věty účelové.

V latině k vedlejším větám účelovým řadí se ještě tyto *podstatné* vedlejší věty:

- a) vedlejší věty **žádací** (= věty práci a rozkazovací),
- b) vedlejší věty **snahové,**
- c) „ „ **zabraňovací,**
- d) „ „ **obavné.**

Všechny tyto čtyři druhy vedlejších vět účelových slují »*podstatné věty*«, protože se jimi vyjadřuje »*podmět*« nebo »*předmět*« řídicího slovesa věty hlavní (věty řídicí).

Proč se řadí k účelovým větám? Čeho si žádám, oč se snažím, čemu bráním, jest účel² mého jednání.

Účelové věty:

2. Vedlejší věty žádací a snahové.

Spojky: »*ut*«, »*nē*«.

A.

Vedlejší věty **žádací** jsou jednak věty **práci**, jednak věty **rozkazovací**.

² = pravil, (indik. akt. perf. »*dīcere*«).

Vedlejší věty **ž á d a c í** závisí na slovesech a výrazech znamenajících: »*žádati, prositi, přát si, rozkazovati, ustanoviti, raditi, napominati, vybízeti, přiměti, nutiti, pohnouti, dojmouti, dovoliti*« a některých jiných výrazech.

Tato zde uvedená slovesa shrnujeme ve dvě skupiny, »slovesa znamenající *žádati a poroučeti*«, »*verba postulandi et imperandi*«.

Příklady. — Slovesa znamenající :

žádati: *petere* (str. 355); *postulāre* (str. 355); *flāgitāre* (str. 350); *efflāgitāre* (str. 301); a j.;

prositi: *orāre* (str. 353); *exorāre* (I, str. 481); *rogāre* (str. 358); *precārī* = *prositi*; *implōrāre* (str. 303); *quaesō* (str. 311); *obsecrāre* (str. 307); *obtestārī* = *zaprísahati*, *prositi* (str. 307); a j.;

přát si: *optāre* (str. 308); a j.;

rozkazovati: *imperāre* (str. 352); *mandāre* (str. 306); *praecipio*, (-ere), (str. 310); *praescribere* (str. 310); *ēdicere* (str. 301); *praedicere* (str. 310); *dēnūtiāre* (str. 300); a j.;

ustanoviti: *statuere* (str. 359); *cōstituere* (str. 345); *dēcernere* (str. 348); *pacīscor*, (-ī) = *vymíniti si*, *vyhraditi si* (str. 308); *cēnsēre* (str. 344); a j.;

raditi: *suādēre* (str. 313); *persuādēre* (str. 354, 355); a j.;

napominati, vybízeti: *monēre* (str. 352); *admonēre* (str. 295); *commone* (str. 298); *commonefacere* (str. 298); *hortārī*, *adhortārī* = *povzbuzovati*, *pobízeti*, *vybízeti*, *nabádati*, *ponoukati*; *cohortārī* = *důrazně ponoukati*, *povzbuzovati*, *vybízeti*, *podněcovati*; a j.;

přiměti, nutiti: *impellere* (str. 352); *compellere* (str. 344); *incitāre* (str. 304); *excitāre* (str. 302); *sollicitāre* (str. 312); *cōgere* (str. 298); *subigere* (str. 313); a j.;

pohnouti, dojmouti: *movēre* (str. 353); *commovēre* (str. 298); *permovēre* (str. 310); *addūcere* (str. 295); *indūcere* (str. 304); a j.;

dovoliti: *concēdere* (str. 344); *permittere* (str. 310); a j.;

některé jiné výrazy: *lēx est* = *jest ustanovení, předpis, zákon*; *mūnus est* = *jest povinnost, jest úkolem, vyžaduje se*; *auctor sum* = *radím, naléhám, zasazuji se*; *cōsiliū capiō* (*capere*), *pojímám úmysl, odhodlávám se, ustanovuji se (na něčem)* = *cōsiliū ineō* (*inire*); a j.

Verba dicendī: Také na slovesech znamenajících »*mluviti*« (na verbech *dicendī*, viz. str. 235), mají-li tato slovesa v sobě význam »*žádati, rozkazovati, vybízeti* a pod.«, aby se něco stalo nebo nestalo, závisí vedlejší věta účelová (žádací), uvedená spojkou »*ut*«, je-li kladná, (spojkou »*nē*«, je-li záporná).

Bývají to slovesa: *dicere* (II, str. 235); *nūntiāre* (II, str. 235); *respondēre* (II, str. 235); *scribere* (I, str. 319); a j.

[Mají-li tato verba dicendī v sobě význam »oznamovati, podávati zprávu, jistiti, tvrditi«, závisí na nich v latině vazba akusativu s infinitivem, v češtině vedlejší věta uvedená spojkou »že«.]

B.

Vedlejší věty *sna h o v é* závisí na slovesech a výrazech, znamenajících »*pečovati, starati se, přičiňovati se, usilovati, obmýšleti, dosáhnouti, dojíti, provésti, způsobiti, stříci se* a pod.«.

Tato zde uvedená slovesa shrnujeme ve dvě skupiny, »slovesa znamenající *pečovati a jednat*«, »*verba cūrāndi et agendī*«.

Příklady: — Slovesa znamenající:

pečovati, starati se, dbáti, hleděti: *cūrāre* (str. 346); *vidēre* (str. 360); *prōvidēre* (str. 311); *prōspicere* (str. 311); a j.;

přičiňovati se, usilovati: *dare operam* (str. 300); *contendere* (str. 346); *labōrāre* (str. 305); a j.;

obmýšleti: *id agere* (str. 342); *id agitur* (str. 342); *cōgitāre* (str. 298); a j.;

dosáhnouti, dojíti, aby . . .: *impetrāre* (str. 303); *id spectāre* (str. 359); *assequor*, (*-ī*) = dojíti, dosíci, dosáhnouti = *cōnsequor*, (*-ī*); a j.;

provésti, způsobiti, aby . . .: *facere* (str. 349); *efficere* (str. 301); *perficere* (str. 309); a j.;

stříci se: *cavēre* (str. 343).

Vedlejší věty *žádací* a *sna h o v é* jsou uvedeny týmiž spojkami (a výrazy), kterými jsou uvedeny příslovečné vedlejší věty účelové; viz str. 323!

Určité sloveso v latinských vedlejších větách *žádacích* a *sna h o v ých* jest:

a) v **přesentním** konjunktivu, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v **hlavním** čase nebo v imperativu,

b) v konjunktivu **imperfekta**, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) ve **vedlejším** čase.

(O konjunktivu tedy platí zde totéž pravidlo, které platí o příslovečných větách účelových; viz str. 319 a násl.!)

Při překladu české podstatné vedlejší věty *žádací* a *sna h o v é* si veďte stejně jako při překladu příslovečné vedlejší věty účelové; viz str. 318 a násl.

Cvičení B.

1. *Petō* (hlav. čas) *ā tē*, *ut ad nōs veniās* (proto konj. prés.). —

2. *Petēbam* (vedl. čas) *ā tē*, *ut ad nōs venīrēs* (proto konj. imperf.). —

3. *Postulō*, *ut tua vitia ēmendēs*. — *Postulābam*, *ut tua vitia ēmendārēs*. —

4. *Quis postulat*, *nē miserōs sublevētis?* —

5. *Vōs, iūdicēs, ōrō atque obsecrō*, *ut attentē verba mea audiātis*. —

6. *Militēs ōrābant ducem*, *ut pūnīret noxiōs, cēterīs militibus ignōsceret, exercitum in hostem dūceret*. —

7. *Amīcum rogō*, *ut apud nōs cēnet*. — *Amīcum rogāvī*, *ut apud nōs cēnāret*. —

8. *Obsecrō tē*, *nē quid gravius in frātre statuās*. — *Obsecrābam tē*, *nē quid gravius in frātre statuerēs*. —

9. *Militēs imperātorem frūstrā obsecrāvērunt*, *nē hostī cēderet nēve bellō dēsiseret*. —

1. Žádám tě, abys k nám přišel. —

2. Žádal jsem tě, abys k nám přišel. —

3. Žádám (vyžaduji), abys napravil své chyby. — Žádal jsem (vyžadoval jsem), abys napravil své chyby. —

4. Kdo žádá, abyste nepodporovali nešťastných? —

5. Prosím a zapřisahám vás, soudcové, abyste pozorně vyslechli má slova. —

6. Vojínové prosili vůdce, aby potrestal vinníky, (aby) odpustil ostatním vojínům a (aby) vedl vojsko proti nepříteli. —

7. Prosím přítele, aby u nás obědval (poodbědval). — Poprosil jsem přítele, aby u nás obědval (poobědval). —

8. Zapřisahám tě, abys nic příliš krutého proti bratrovi neustanovoval. — Zapřisahal jsem tě, abys nic příliš krutého proti bratrovi neustanovoval. —

9. Vojínové marně zapřisáhli vojevůdce, aby neustupoval před nepřitelem a neustal od války. —

10. *Optāmus, ut fortissimus vir dux noster creētur* (konj. prés.). — *Optābāmus, ut fortissimus vir dux noster creārētur* (konj. imperf.). —

11. *Omnēs Rōmānī optābant, ut Numa Pompilius rēx ēdicerētur.* —

12. *Pater optat, nē filiū pigri sint.* — *Pater optābat, nē filiū pigri essent.* —

13. *Pater nōs ā fluvio revocat et imperat, nē in aquā frigidā natēmus.* — *Pater nōs ā fluvio revocāvit et imperāvit, nē in aquā frigidā natārēmus.* —

14. *Nātūra ipsa imperat, ut frāter frātre amēt.* —

15. *Lēgātus militibus, quī extrā munitiōnēs erant, imperāvit, nē in hostēs impetum facerent.* —

16. *Catilīna cōstituit, ut duodecim simul opportūna loca urbis incenderentur.* —

17. *Persuādeō tibi, ut mihi crēdās.* —

18. *Themistoclēs persuāsit¹ civibus, ut classem centum nāvium aedificārent.* —

10. Přejeme si, aby nejstatečnější muž byl zvolen za našeho vůdce. — Přáli jsme si, aby nejstatečnější muž byl zvolen za našeho vůdce. —

11. Všichni Římané si přáli, aby Numa Pompilius byl vyhlášen za krále. —

12. Otec si přeje, aby synové nebyli leniví. — Otec si přál, aby synové nebyli leniví. —

13. Otec povolává nás od řeky a poroučí, abychom neplovali ve studené vodě. — Otec povolal nás od řeky a poručil, abychom neplovali ve studené vodě. —

14. Sama přirozenost poroučí, aby bratr miloval bratra. —

15. Podvelitel poručil vojínům, kteří byli vně opevnění, aby nečinili útoku na nepřátele. —

16. Katilina ustanovil, aby současně dvanáct vhodných míst (města =) v městě bylo zapáleno. —

17. Přemlouvám tě, abys mi věřil. —

18. Themistokles přemluvil občany, aby vystavěli loďstvo o stu lodí. —

¹ *persuādēre*; zde indik. perf. act.; (* *persvázit*).

19. *Concedō, ut litterās ad amicum mittās.* —

20. *Prima lēx amicitiae est, ut ab amicis honesta petāmus et amicōrum causā honesta faciāmus.* —

21. *Patrēs familiās, quī erant in theātrō vel in circō, unde exitūs hōra erat incerta, columbās ē sinū mittēbant cum litteris, nē familia in sollicitūdine esset.*

22. *Caesar Labiēnō scribit (praes. histor.), ut nāvēs instituāt (konj. prés., viz str. 290.).* —

23. *Primum mūnus iūstītie est, nē cui quis noceat.* —

19. Dovoluji, abys poslal dopis příteli. —

20. Prvním zákonem přátelství jest, abychom vyžadovali od přátel věcí počestných a (abychom) k vůli přátelům konali [jen] počestné věci. —

21. Otcové rodin, kteří byli v divadle nebo v cirku, odkud doba odchodu byla neurčitá, vysílali z klína holuby s dopisem, aby rodina nebyla ve starosti. —

22. Caesar napíše Labienovi, aby vystavěl lodi. —

23. Prvním úkolem spravedlnosti jest, aby nikomu nikdo neškodil. —

Cvičení C.

1. *Cūrō* (hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

2. *Cūrābās* (vedl. čas), **ut valērēs** (proto konj. imperf.). —

3. *Cūrābis* (hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

4. *Cūrā* (imper., hlav. čas), **ut valeās** (proto konj. prés.). —

1. Pečuji, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

2. Pečoval (—a, —o) jsi, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

3. Budeš pečovati, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

4. Pečuj, abys byl (—a, —o) zdrav (—a, —o). —

5. *Cūrāte, ut ā bonīs amē-
minī.* —

6. *Cūrāmus, ut bonīs si-
milēs simus. — Cūrābāmus,
ut bonīs similēs essēmus.* —

7. *Utinam cūrētis, ut reī
pūblicae prōsitis!* —

8. *Cūrēmus, amīcī, nē
urbs nostra dēleātur.* —

9. *Cūr nōn cūrābās, nē ā
cīvibus tuīs vituperārēris?*

10. *Medicus omnem cū-
ram adhibēbit, ut aegrōtus
homō convalēscat.* —

11. *Videant cōsulēs, nē
quid dētrimentī rēs pūblica
capiat.* —

12. *Date operam, amīcī,
ut diū memoriā vestrī
servēmus.* —

13. *Dux monet mīlites, ut
fortiter prō patriā pugnent.
— Dux monēbat mīlitēs, ut
fortiter prō patriā pugnā-
rent.* —

14. *A virīs sapientibus
monēmur, nē mortem me-
tuāmus.* —

5. Pečujte, abyste od do-
brých byli milováni (byly
milovány). —

6. Pečujeme, abychom by-
li podobni (byly podobny)
dobrým. — Pečovali (pečo-
valy) jsme, abychom byli
podobni (byly podobny) do-
brým. —

7. Kěž dbáte, abyste pro-
spívali státu! —

8. Starejme se [o to],
přátelé, aby naše město ne-
bylo zničeno. —

9. Proč jsi si nehleděl
[toho], abys nebyl tupen od
svých spoluobčanů? —

10. Lékař vynaloží vše-
chnu péči, aby se nemocný
člověk uzdravil. —

11. Nechť konsulové hle-
dí (= dbají, starají se), aby
stát neutrpěl žádné škody
(pohromy). —

12. Snažte se, přátelé,
abychom (si) dlouho zacho-
vali vzpomínku na vás. —

13. Vůdce napomíná voji-
ny, aby statečně bojovali za
vlast. — Vůdce napomínal
vojíny, aby statečně bojo-
vali za vlast. —

14. Od moudrých mužů
(mudrců) jsme napomínáni
(varováni), abychom se ne-
báli smrti. —

43. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 340!)

1. Žádám od vás, soudcové, abyste se postavili na odpor zločinnosti smělců a podporovali nevinné v neštěstí (= v pohromě). — 2. Požaduji, občané, abyste byli poslušní zákonů a úřadů. Požadoval jsem, občané, abyste byli poslušní zákonů a úřadů. — 3. Ženy prosili bohy, aby Řím nebyl dobyt ani zničen. — 4. Zapřisahám bohy nebeské i podzemní, aby mně přispěli. Zapřisáhl jsem bohy nebeské i podzemní, aby mně přispěli. — 5. Přejeme si, aby se rolníci těšili z bujného osení. — 6. Caesar poručí, aby vojinové opevnili tábor náspem a příkopem. — 7. Caesar svým (lidem, vojinům) poručil, aby vůbec žádné střely na nepřátele nemetali. — 8. Tribunové lidu se dožadovali, aby byli pokládáni za nedotknutelné. — 9. U Římanů byl zákon, aby úředníci každoročně byli voleni. — 10. Přejeme si, aby soudce v pochybné při obžalovaného raději osvobodil než odsoudil. —

11. Kato se dožadoval v senátu, aby se Římané vystrojili k válce proti Karthaginským. — 12. Prosím tě, abys neoznamoval svého příchodu svým přátelům. Prosil jsem tě, abys neoznamoval svého příchodu svým přátelům. — 13. Vždy jsme si přáli, aby činy našich předků správně byly vyličený. — 14. U Římanů byl zákon, aby mrtvoly (= těla mrtvých) nebyly pohřbívány v městě.

*

Přeložte do češtiny!

Dē equō et asinō. — *Asinus, quī gravī onere onerātus erat, equum ōrāvit, ut aliquam partem oneris portāret. Sed equus asinī precēs superbē repudiāvit et auxilium recūsāvit. Asinus, quī nimīo onere fatigātus erat, in viā periit.¹ Tum equus nōn solum omnibus oneribus, sed etiam pelle asinī onerātus est. Dē superbīā suā dēplōrāns, »Recūsāvi,« inquit, »partem oneris portāre; nunc omnia onera ūnā cum pelle comitis mei portō.«* —

¹ = pošel; (* **perijit**); perf. slovesa »**perire**«.

44. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 341!)

1. Řádné děti pečují (o to), aby připravovali rodičům a učitelům radost svou dbalostí. — 2. Římané zjednali si velmi veliké bohatství válkami; rozbíjejíce tábor dbali vždy toho, aby byl vykopán hluboký příkop, aby tábor od nepřátel nebyl dobyt (aby nebylo dobyté tábora od nepřátel). — 3. Matka se stará (o to), aby děti nestonaly a (aby) nebyly trápeny nemocí. — 4. Matka pečovala (o to), aby děti nestonaly a (aby) nebyly trápeny nemocí. — 5. V nebezpečných dobách římského státu konsulové hleděli (toho), aby stát nevzal (= neutrpěl) žádné škody. — 6. Rok a hodina upomínají, abys nedoufal v nesmrtelné věci (= nesmrtelnost). — 7. Často jste byli napomínáni (varováni), abyste nevěřili všem. — 8. O nic jiného jsem se nepřičiňoval, než abys nebyl trápen starostmi. — 9. Senát se usnáší, aby decemvirové nahlédli do knih sibiylských. — 10. Strážte se (varujte se), abyste nebyli klamáni od zlých lidí, neboť nezkušené lidé snadno se dávají (o)klamati. —

*

Přeložte do češtiny!

Dē accipitre et columbīs. — *Columbae perpetuō ā vultūre vexātae accipitrem ōrāvērunt, ut illum fūgāret. Id ab accipitre facile impetrāvērunt eumque ad sē invitāvērunt. Accipiter autem columbīs māximae fuit calamitātī, nam ūnō diē trucidāvit plūrēs columbās, quam vultur per longum temporis spatium potuerat.*¹ —

Skupiny slov. — II.

2. Zvířectvo. — Ssavci:

animal, *ālis*, n., živočich, tvor, zvíře; **bēstia**, *ae*, f., zvíře (*proti člověku*); dravé zvíře, šelma; **fera bēstia**, šelma; **pecus**, *oris*, n., brav, ovce; (*těž*: kozy, vepří); dobytek, dobytčata, stálo; **pecora atque iūmenta**, drobný a hrubý dobytek; **pecus**, *udis*, f., ovce; dobytče, (domácí) zvíře; **pecudēs**, f. plur., brav, dobytek, zvířata, stádo; **catulus**, *ī*, m., zvířecí mládě; **pullus**, *ī*, m., zvířecí mládě.

¹ = byl mohl; dříve, předtím mohl; (aktiv. indik. plupf. slov. »posse«).

Cardō cuneātus, (*cardinis*), klinovitý čep (dveř); *ōrdō senātōrius*, (*ōrdinis*), senátorský stav;

margō extrēmus, (*marginis*), nejzazší kraj, okraj; *harpagō ferreus*, (*harpagōnis*), železný hák;

curculiō, (*-iōnis*), pilous; *pāpiliō pulcher*, (*pāpiliōnis*), krásný motýl; *pūgiō cruentus*, (*pūgiōnis*), zkrvavená dýka; *septentriō*, (*-iōnis*), obvykle v plur.: *septentriōnēs gelidi*, ledový sever; *scipiō eburneus*, (*scipiōnis*), berla ze slonové kosti; *vespertiliō foedus*, (*vespertiliōnis*), ohyzdný netopýr.

IV. Ze substantiv III. deklinace, zakončených v nominativu singuláru v »-as«, tato substantiva jsou maskulina: *adamās*, *as*, *elephās*.

Adamās, (*adamantis*), m., ocel;

as, (*assis*), m., as (římský peníz);

elephās, (*elephantis*), m., slon, slonovina.

V. Mužského rodu (maskulina) jsou substantiva III. deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-cis«, »guis«, »quis«. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Příklady (v závorce jest genit. sing.):

fascis collēctus, (*fascis*), sebraná otep; *novi fascēs*, nové svazky prutů (= odznaky nových, nově zvolených konsulů); *piscis marinus*, (*piscis*), mořská ryba;

sanguis ruber (*sanguinis*), červená krev, (* *sanguis*); *unguis praesectus*, (*unguis*), ořezaný nehet, (* *unguis*); (nesprávná výslovnost jest *sankvis*, *unkvis*);

torquis aureus, (*torquis*), zlatý náhrdelník.

VI. Mužského rodu (maskulina) jsou substantiva III. deklinace, zakončená v nominativu singuláru v »-ālis«, »-ollis«, »-mis«, »-nis«. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Příklady (v závorce jest genit. sing.):

annālis, (*annālis*), obyčejné plurál: *annālēs*, (*annālium*), letopisy, anály, [*annālis* *liber*]; *canālis*, (*canālis*), trouba, žlab, stoka; *canālis arundineus*, rákosová trubka; *nātālis*, (*nātālis*), [*nātālis* *diēs*], narozeniny;

collis parvus, (*collis*), malý pahorek;

vermis parvus, (*vermis*), malý červ; *vōmis¹ ferreus*, (*vōmeris*), železný pluh;

amnis rapidus, (*amnis*), prudká řeka; *crinis niger* (*crinis*), černý vlas; *finis certus*, (*finis*), jistý konec; *angusti finēs*, těsné, omezené, skrovné území; *fūnis laxus*, (*fūnis*), volný provaz; *ignis clārus*, (*ignis*), jasný oheň; *pānis candidus*, (*pānis*), bílý chléb; *cinis¹ niger*, černý prach, popel; (*fūnis* ve starší latině bylo někdy femininum).

VII. Substantiva »*orbis*, *glis*, *lapis*, *cassis*, *ēnsis*, *mēnsis*, *fūstis*, *postis*, *vectis*, *pulvis*, *axis*« jsou maskulina; substantivum »*callis*« někdy jest maskulinum, někdy femininum; (v následujícím jest u každého substantiva v závorce genitiv singuláru). — (Viz též v »Odchylkách II.«!)

Orbis lacteus, (*orbis*), mléčná dráha; *universus orbis terrarum*, veškeren okresek zemský; *glis parvus*, (*gliris*), malá krysa; *lapis albus*, (*lapidis*), bílý kámen, bílá kamenná deska z laciného mramoru; *cassis*, (*cassis*), obyčejně v plur.: *cassēs*, (*cassium*), síť, tenata; *ēnsis aureus*, (*ēnsis*), zlatý meč; *tertius mēnsis*, (*mēnsis*), třetí měsíc; *fūstis magnus*, (*fūstis*), veliký klacek; *postis*, (*postis*), obyčejně v plur.: *postēs āgnei*, (*postium*), dřevěné veřeje; *vectis longus* (*vectis*), dlouhá páka; *pulvis¹ niger* (*pulveris*), černý prach; *axis ferreus*, (*axis*), železná osa; *callis*, (*callis*), stezka, strán; *callēs nūdae* (*nūdi*), holé stráně.

¹) Viz výše pod čís. I., -is, -eris!

Pokračování na obálce 8. sešitu.

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 8.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

D.A.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

VIII. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-ex}{-icis}$, $\frac{-ex}{-ēcis}$, $\frac{-ex}{-egis}$, maskulina jsou: *cōdex*, *culex*, *mūrex*, *vervex*, *grex*. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Cōdex antiquus, (*cōdicis*), staré zápisky, stará kniha; *culex parvus*, (*culicis*), malý komár; *mūrex*, (*mūricis*), jedlý nachový hlemýžď; *vervex saginātus*, (*vervēcis*), vykrmený skopec; *grex opimus*, (*gregis*), tučné stádo.

IX. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-ix}{-icis}$, $\frac{-ix}{-icis}$, maskulina jsou: *calix*, *fornix*, *phoenix*. — (Viz též v »Odchytkách II.«!)

Calix aureus, (*calicis*), zlatý pohár; *fornix obscurus*, (*fornicis*), tmavá klenba; *phoenix fabulōsus*, (*phoenicis*), báječný (pohádkový) ohniváč, (báječný egyptský pták, který se prý vždy po pětistiletém žití ve svém hnízdě spálil, ale z popelu vzlétl znovu omlazen).

X. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-s}{-tis}$, tato jsou maskulina:

dēns, *fōns*, *mōns*, *pōns*,
oriēns, *occidēns*, *torrēns*, *rudēns*;

dēns acūtus, (*dentis*), ostrý zub; *fōns calidus*, (*fontis*), teplý pramen; *mōns altus*, (*montis*), vysoká hora; *pōns sublićius*, (*pontis*), kolový most; *oriēns*, (*orientis*), [*oriēns sōl*], východ; *occidēns*, (*occidentis*), [*occidēns sōl*], západ; *torrēns rapidus*, (*torrentis*), dravá bystřina; *rudēns longus*, (*rudentis*), dlouhé lano.

(Viz též v »Odchytkách II.«!)

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

34. HODINA.

41. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 315!)

1. *Divitem avārum habēmus prō paupere, nam avārus semper eget; avārī animum cupiditāte dīvitiārum vexārī || scimus.* — 2. *Dīvitis vīta nōn semper tam pulchra est quam pauperis vīta.* — 3. *Utinam virtūs parī studiō ā prīncipe et dīvite atque ab humili et paupere colerētur!* — 4. *Cīvitātēs Graecae, quae in Asiā erant, libertātem suam servāre sēque (= et sē) dominātiōne Darēi, rēgis Persārum, auxiliō Graecōrum, quī in continentī et in insulīs habitābant, liberāre studēbant.* —

5. *Vetera ā senibus plērumque nimis laudārī, recentia vituperārī cōstat.* — 6. *Bonī aliōrum bona, malī tantum mala aliōrum spectant.* — 7. *Miscentur trīstia laetis.* — 8. *Cūrāte praesentia!* — 9. *Bonī bona, malī mala laudant; bonum et malum cōgnōscere nōn semper facile est. Bona ā bonīs discite!* — 10. *Cūr nihil dē bonīs tuis servās?* — 11. *Sēnsibus ācria iūcunda nōn sunt; nimius sonitus auditū periculōsus est, nimia lūx visuī periculōsa est.* — 12. *Amīcīs omnia sunt commūnia.* — 13. *Hominēs multa invenient,*

sed vix omnia scient. — 14. Impiūs omnia vērālia sunt. — 15. Labor omnia vincit. — 16. Vērī semper studiōsī estōte, puerī! — 17. Rēs hūmānae mōbilēs sunt. (Hūmana mōbilia sunt.) — 18. Omnēs rēs ūsū cōnsūmuntur, sed opera animī sicut animus ipse immortālia sunt. —

19. Aqua hominī māximē necessariā est. — 20. Superstitiō māximē noxia est. — 21. Lupus et canis simillimī sunt. — 22. Cicōniārū crūra gracillima sunt. — 23. Éventus pugnae māximē dubius et incertissimus est. — 24. Facillimum est iter per plānitie. — 25. Vituperāre facillimum, ēmendāre difficillimum est. — 26. Incolae nostrae urbis māximē variūs negōtiūs occupāti sunt. — 27. Principia multārū rērū difficillima sunt. — 28. Etiam nostrīs temporibus multōs hominēs in servitūte acerbissimā et turpissimā vīvere || cōstat. — 29. Scīsne || in plūrimīs rēbus prūdentiam meliōrem esse quam rōbur? — 30. Itinera antiq̄uissimīs temporibus difficillima erant. — 31. Casae sunt aedificia humillima. — 32. Virī celeberrimī in periculō saepe māximē anxī sunt. — 33. Māximum fuit odium omnium bonōrū civium adversus Catilinam. — 34. Hortēnsius ōrātor ēloquentissimus fuit.

35. Noster exercitus cum MM militū¹ hostium et cum MMMCCC equitibus² proelium committit. — 36. Clārae lēgēs XII tabulārū³ apud Rōmānōs in summā auctōritāte erant. — 37. Quot sunt quīque et quīque? Respondēte! Decem. — 38. Pater meus alterō pede valēbat, alterō aegrōtus erat. —

O bitvě marathonské a salaminské. — Peršané byli nepřáteli Athénanů; proto několikrát s velikým loďstvem válečných lodí proti nim do Řecka vypluli. Z různých bitev obzvláště známá jest bitva salaminská (= u Salaminy), již si Řekové zjednali převelikou slávu. Bitva marathonská (= u Marathona, na rovině marathonské) byla o deset let dříve, než slavná bitva salaminská.

U Salaminy Řekové, ačkoli neměli ani mnoho lodí ani veliké vojenské zástupy, přece odvahou porazili a zahnali na útěk perské loďstvo. Všechny perské lodí byly na útěku. Sám perský král

¹ = duobus milibus militum — ² = tribus milibus trecentis equitibus — ³ = duodecim tabularum ...

Xerxes byl svědkem té porážky. Salaminské vítězství (= vítězství u Salaminy) bylo zásluhou Themistokleovou. A proto občané mu byli vděční. Ale později ani ta zásluha ho nezachránila. (Nevděčné myslí občanů =) nevděční občané byli příčinou Themistokleova vyhnanství.

Také rovina marathonská jest proslulá a vždy bude proslulá jak těžkou porážkou Peršanů, tak skvělým vítězstvím Řeků. Deset tisíc Athénanů a tisíc Platajských s odhodlanou myslí útočilo na Peršany; tak Řekové přemohli a na útěk zahnali sto tisíc nepřátel, ačkoli s počátku Peršané střední voj řecký již (byli) porazili. Tato litá bitva byla Peršanům (= pro Peršany) záhubná. Pěší branné zástupy perské rychlým útokem snažily se zachrániti život. Mnoho skvělých zbraní perských bylo kořisti Řeků, z nich Athénané po vítězství zasvětili bronzovou sochu (bohyni) Athéně. Převeliká byla Miltiadova zásluha o to vítězství, jemuž vítězství salaminské (= u Salaminy) bylo podobné.

Bitva marathonská byla svedena roku čtyřstého devadesátého př. Kr., bitva salaminská byla svedena roku čtyřstého osmdesátého př. Kr. --

42. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 327!)

1. *Multī aliōs laudant (laudābunt), ut ipsī ab iis laudentur. Multī aliōs laudābant, ut ipsī ab iis laudārentur.* — 2. *Ūrī lacuī appropinquant, ut aquam pōtent.* — 3. *Veniō, ut tibi adsim. Venīte, ut nōbīs prōsītis. Properāvistis, ut nōbīs adessētis.* — 4. *Discimus, ut animus excolātur.* — 5. *Arabēs struthiocamēlōs fūstibus occidunt, nē eōrum plūmae cruōre contāminentur.* — 6. *Amicōs amā, ut ab iis amārēris.* — 7. *Estōte sēdulī, iuvenēs, ut et vōbīs et patriae prōsītis. Sēdulī erātis, iuvenēs, ut et vōbīs et patriae prōdessētis.* — 8. *Properāte, mīlitēs, ut patriam līberētis. Properābātis, mīlitēs, ut patriam līberārētis.* — 9. *Discordiās vitāte, civēs, nē potentia rei pūblicae minuātur.* — 10. *Hōs collēs occupātōs tenēte, mīlitēs, ut hostēs pābulātiōne prohibeantur.* — 11. *Viam mihi mōnstrā, puer, nē frūstrā festīnem.* — 12. *Oboediāmus aliīs, ut nōbīs quōque aliī oboediant.* — 13. *Prōmoveātur, ut āmoveātur.* — 14. *Hostī insidiās parābimus,*

ut dēnique vincātur. — 15. Urbem et portum mūniēmus, nē commeātū prohibeāmur. — 16. Caesar ad Lingonēs nūntios mittit¹, nē Helvētiōs frūmentō nēve aliā rē iuvent. — 17. Veterēs gentēs immolābant hostiās, ut iram deōrum plācarent. — 18. Parentēs nōs in scholam mittēbant, ut litterīs et artibus ērudirēmur. — 19. Hospitēs saepe ad Croesum, rēgem Lŷdōrum, veniēbant, ut opēs eius spectārent. — 20. Sepulcra ad viās sita erant, ut viātōrēs nōmina legerent et memoriā tenērent. — 21. Antīquīs temporibus oppida in collibus condēbantur, nē ab hostibus caperentur. — 22. Lacedaemoniōrum pueri quotannis ad āram Diānae verberābantur, ut dūrārentur. — 23. Germanōrum mulierēs proeliis intererant, ut sauciūs adessent. — 24. Caesar, nē quem hostem post sē relinqueret, urbem oppugnāvit. — 25. Augusti aetate imperium Rōmānum Óceanō et fluvius Rhēno, Dānuviō, Euphrāte terminābātur; Rōmānī, ut incolās tam longinquārum regiōnum coērcerent, in multis locis legiōnēs collocāvērunt. —

*

O Spartānech.² — U Spartānů² nebylo nic potupnější[ho] než pozbyti štítu v bitvě. Lakonská žena tudíž synovi spěchajícím do války dala štít s těmito slovy: »Bud' s tímto, nebo na tomto!³« —

Kterýsi Peršan, aby postrašil Spartany, pravil: »Pro množství střel neuvíдите slunce.« — Tu jeden ze Spartānů vece: »Budeme tedy bojovati v stínu.« —

43. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 335!)

1. *Petō ā vōbīs, iūdicēs, ut audācium scelerī resistātis et innocentium calamitātem levētis. — 2. Postulō, civēs, ut lēgibus et magistrātibus pāreātis. Postulābam, civēs, ut lēgibus et magistrātibus pārērētis. — 3. Mulierēs deōs*

¹ praesens historicum, viz str. 291!

² = *Lacedaemoniī, ōrum.*

³ t. j. buď se vrátíš z boje se štítem jako vítěz, nebo nalezneš v boji smrt, statečně bojuje za vlast, a druhové přinesou tě domů mrtvého na tvém štítě.

ōrābant, nē Rōma expugnārētur aut dēlērētur. — 4. Deōs superōs et īnferōs obsecrāvī, ut mihi adessent. — 5. Optāmus, ut agricolae laetā segete dēlectentur. — 6. Caesar imperat (praes. histor.), ut mīlitēs castra vallō et fossā mūniant. — 7. Caesar suīs imperāvit, nē quod omnīnō tēlum in hostēs reicerent. — 8. Tribūnī plēbis postulābant, ut sacrōsānctī habērentur. — 9. Apud Rōmānōs lēx erat, ut magistrātūs quotannis creārentur. — 10. Optāmus, ut iūdex reum in rē dubiā magis absolvat quam damnet. —

11. Catō in senātū postulābat, ut Rōmānī bellum Carthāginiēnsibus parārent. — 12. Órō tē, nē amīcis tuīs adventum tuum indicēs. Órābam tē, nē amīcis tuīs adventum tuum indicārēs. — 13. Semper optābāmus, ut rēs gestae maiōrum nostrōrum rēctē dēscriberentur. — 14. Apud Rōmānōs lēx erat, nē corpora mortuōrum in urbe sepelīrentur. —

Kůň a osel. — Osel, který byl obtížen těžkým břemenem, poprosil koně, aby nesl nějakou část břemene. Ale kůň pyšně zamítl oslovu prosby a odepřel pomoc. Osel, který byl vysílen přílišným nákladem, posel na cestě. Tehdy kůň byl obtížen nejen všemi břemeny (celým nákladem), ale i oslí koží. Běduje nad svou pýchou pravil: »Odepřel jsem nésti část nákladu; nyní nesu celý náklad spolu s koží svého druha.« —

44. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 336!)

1. Līberī probī cūrant, ut parentibus et magistrīs dīlīgentiā suā laetitiam parent. — 2. Rōmānī bellīs māximās opēs sibi comparāvērunt; castra locantēs id semper cūrābant, ut alta fossa foderētur, nē castra ab hostibus capeantur. — 3. Māter cūrat, nē līberī aegrōtent nēve morbō vexentur. — 4. Māter cūrābat, nē līberī aegrotārent nēve morbō vexārentur. — 5. In perīculis rei pūblicae Rōmānae cōsulēs operam dabant, nē quid dētrimentī rēs pūblica caperet. — 6. Immortālia nē spērēs, monet annus et hōra. — 7. Saepe monēbāminī, nē omnibus crēderētis. — 8. Nihil aliud labōrābam, nisi nē cūrīs vexēris. — 9. Senātūi placet,

ut decemvirī librōs Sibyllinōs inspiciant. — 10. Cavēte, nē ā malīs hominībūs dēcipiāminī, nam hominēs imperitī facile dēcipiuntur. —

Jestřáb a holubi. — Holubi, ustavičně pronásledování od supa, poprosili jestřába, aby onoho zahnal. Dosáhli toho od jestřába snadno a pozvali jej k sobě. Jestřáb však byl holubům k největší škodě, neboť v jediném dni povraždil více holubů, než sup předtím mohl [povražditi] za dlouhou dobu. —

Dodatek k slovníku k 31.—33. hod. (Viz str. 295 a násl.)

agō, ere, ēgī, āctum, 3., (I, 333; II, 100, 200):

I. **a)** p o h á n ě t i, vléci, vésti; **b)** odháněti; štváti, stíhati, hnáti, pronásledovati; **c)** v p o h y b u v á d ě t i, puditi, vésti, řídit; **d)** posouvati; **e)** pobízeti, podněcovati; hnáti, dohnati; **f)** soudně stíhati, žalovati; (*toto sloveso se vyskytuje v různých rčeních, jež se různě překládají do češtiny*);

II. **a)** trávit, žít, býti; **b)** prodlévati;

III. **a)** činiti, konati, vykonávati; obírat se, zanáseti se (*něčím*); **b)** vyříditi, poříditi; **c)** (*o slavnostech, svátcích*) slaviti, světit; **d)** (*o herci, řečníkovi*) hráti kus, úlohu; přednáseti; **e)** jednati, rokovati, vyjednávat; **f)** býti činný, jednati; **g)** jednati, vésti si, počínati si (*nějak*); zacházeti (*s někým nějak*), nakládati (*s někým nějak*);

IV. (*o žalobci*) soudně jednati (*s někým*), poháněti, žalovati (*někoho*); (*o obhájci*) vésti právní jednání;

V. *sē agere* = **a)** pohybovati se, přicházeti, spěchat, řítiti se; **b)** vésti si, počínati si, chovati se;

VI. *id agō, ut (nē) ...*, (str. 330), to obmýšlím, aby (aby ne) ...; *id agitur, ut (nē) ...*, (str. 330), o to se jedná, o to jde, o to běží, aby (aby ne) ...;

VII. *aliquid agitur*, něco se děje; *quid agis?* co děláš? jak se máš? *grātiās agere* vzdávat díky, děkovati; *causam agere*, vésti při, žalovati, zastávat žalobu; souditi se.

auctor, ōris, m., a) (*ten, kdo hodnověrnost zesiluje*) rukojmí, ručitel; zpravodaj, svědek; **b)** vzor, příklad, předchůdce, osobnost; učitel; autorita; **c)** (*o spisovatelích*) svědek, zpravodaj, pramen, autorita, dějepisec; spisovatel;

d) (*ten, kdo jest původcem nebo podporovatelem děje:*) rádce, návrhovač, doporučovač, návodce; schvalovatel; strážce; původce; **e)** zakladatel; vynálezce; praotec (*rodu*);

f) (*v právní mluvě:*) zástupce, poručník, kurátor; **g)** zástupce jmění, statku (*při koupi*); prodávač;

auctor sum alicuius rei, radím k něčemu, schvaluji něco, naléhám na něco, zasazuji se o něco, (viz str. 329).

caveō, ēre, cāvī, cautum est, 3., (I, 295, 486):

a) *cavēre aliquem*, (též *ab aliquō*), varovati se někoho, míti se na pozoru před někým; *cavēre aliquid*, též *ab aliquā rē*, stríci se něčeho, varovati se něčeho, míti se na pozoru před něčím, vystřihati se něčeho, býti na stráži před něčím; *cavēre canem*, varovati se psa; *cavēre ab homine nefāriō*, stríci se, varovati se zločinného, bohaprázdného člověka; *cavēre honōris cupiditātem, pericula*, stríci se, varovati se ctižádosti, nebezpečení; *cavēre ab insidiis*, stríci se, varovati se úkladů; *cavē!* střež se, varuj se! pozor! *id cavēre*, toho se vystřici, uvarovati; *maŕum cavēre*, vystřici se zla, vyhnouti se zlu; *numquam hominī* (dativ původový) *satis cautum est*, (nikdy od člověka není dosti vystřiháno =) člověk se nikdy nemůže dosti míti na pozoru, člověku nikdy se nelze dosti vystřici;

b) *caveō, nē . . .*, (str. 330), chráním se, mám se na pozoru, aby ne . . .

c) *cavēre alicui*, býti na stráži ve prospěch někoho; míti péči, pečovati o někoho, opatrovati, chrániti někoho (od něčeho = *ab aliquā rē*); *cavēre veterānis*, postarati se o vysloužilce; *mihi cavētur ab invidiā*, jsem chráněn od nenávisť;

d) pomáhati při zabezpečení na soudě právnickou radou; **e)** (někomu) dáti jistotu; ručiti, zaručovati se (někomu za něco); dáti si zaručiti (něco od někoho), vyhraditi si jistotu;

f) (*zákonem, smlouvou, závětí:*) vyhraditi, stanoviti, naříditi, (*ut, aby; nē, aby ne*; str. 330);

g) imperativu *cavē* s konj. prés. nebo perf. se užívá k vyjádření zákazu přísnějšího rázu; *cavē ignōscās*, střež se, abys odpouštěl = neodpouštěj! *cavē tē frātris misereat*, střež se míti slitování s bratrem = neměj slitování s bratrem! *cavē crēdidēris*, střež se uvěřiti = neuvěř!

h) [*cavēre* s inf. v lat. jen zcela ojediněle; nikdy »*cavēre, ut nē*«, jen »*cavēre, nē*«]; *cautus, a, um* = zajištěný, zabezpečený, (*in aliquā rē*; neklasické jsou vazby s předložk. *ad, adversus, contrā, ergā*); ostrážitý, opatrný, obezřelý.

cēnseō, *ěre, cēnsuī, cēnsūm*, 2., **a)** počítati; **b)** odhadovati jmění římského občana a zapsati jej do seznamu občanstva; **c)** přihlásiti jmění k odhadu; **d)** odhadovati, určovati cenu, ceniti, vážiti si; **e)** (v myslí odhadovati), míti za to, domnívati se, souditi, pokládati, uznávati (za dobré, za slušné); **f)** činiti návrh, navrhovati; **g)** hlasovati (pro něco), býti (pro něco); raditi (k něčemu); **h)** (*o senátu*;) usnášeti se (na něčem), učiniti nález, ustanoviti, usouditi, rozhodnouti, naříditi; **i)** přiřknouti, uděliti;

cēnseō (s vazbou akus. s infin.), mám za to, myslím, domnívám se, soudím, že...; *nōn cēnseō* (s vazbou akus. s inf.), mám za to, myslím, domnívám se, soudím, že ne...;

cēnseō (s infin.), uznávám za dobré, za slušné;

cēnseō, ut (ně) ..., (str. 329), navrhuji, hlasuji, usnáším se, aby (aby ne) ...;

cēnseō (s vazbou akus. s infin. passiv. opisného časování), ustanovuji, usnáším se, aby ...;

dēditiōnem cēnseō, radím ke vzdání;

senātus cēnsuit, ut lēgātī mitterentur = *senātus cēnsuit lēgātōs mittendōs esse*, senát se usnesl, aby vyslanci byli poslání;

quem ardōrem studiū cēnsētis fuisse in Archimēde? jaký vědecký zápal že byl, že planul v Archimedovi, soudíte? jaký a si vědecký zápal planul v Archimedovi?

compellō, *ere, compulī, compulsūm* 3., **a)** sháněti, vhněti; **b)** zaháněti, zatlačovati, tisknouti; **c)** vhněti, přiváděti do tísně; **d)** nutiti, donucovati, doháněti, přinutiti;

hominem ex domesticis insidiis in castrēse latrōcinium compellere, vyhnati člověka z domácích nástrah do polního lupičství; *aliquem ad dēditiōnem compellere*, někoho přinutiti ke vzdání, vzdáti se; *rabiē compellor*, dávám se strhnouti vztekem;

compellō, ut (ně) ..., (str. 329), nutím, donucuji, doháním, přinucuji, aby (aby ne) ...

concedō, *ere, concessī, concessūm*, 3., **a)** ustupovati, odcházeti (*odněkud*); **b)** odebirati se, odcházeti (*někam*); **c)** přejíti (*v jiný stav, poměr*); **d)** přistupovati na mínění (*něčí*), podvoliti se, poddati se, podrobiti se; povoliti (*někomu*); **e)** (*někomu*) ustoupiti, postoupiti místo, dáti přednost; nevyrovnati se, býti za někým; **f)** odpustiti, prominouti, darovati;

g) postoupiti (*někomu něco*), odstoupiti, přepustiti, ponechati; **h)** povoliti, dovoliti, dopřáti, propůjčiti, poskytnouti, (*ut, ně, str. 329*); (*s infin., má-li při sobě osobní předmět v dativu*);

i) připouštím (že . . . , v *lat. vazba akus. s infin.*);

concedō, ut veniās, dovoluji, abys přišel; *concedō id esse verum*, připouštím, že jest to pravda; *concedō tibi abire*, dovoluji ti odejiti.

cōnstituō, cōnstituis, cōnstituere, cōnstituī, cōnstitutum, 3., **a)** [společně, zároveň, spolu] stavěti, postavit; usídliti, vykázati sídla; **b)** ustanoviti (*někoho něčím*), (*o hodnotě*); **c)** postavit, vystavěti, zříditi; **d)** ustaviti, založiti, zříditi, zjednati, získati; **e)** stanoviti, ustanoviti, smluviti, určit, dohodnouti se; **f)** soudně stanoviti, rozhodovati, činiti nález; **g)** ustanoviti (u sebe), usouditi, ustanoviti se (na něčem), rozhodnouti se, umíniti si; **h)** pevně stanoviti, zaříditi, urovnati, spořádati, uspořádati;

cōnstituere (s *infin.*), viz: *statuere* s *infin.*; *cōnstituere, ut (nē)* . . . , viz: *statuere, ut (nē)* . . . ; *cōnstituere* (s vazbou akus. s *infin. passiv.* opisného časování), viz *statuere*;

cōnstituere (aliquid cum aliquō); *cōnstituere (dē aliquā rē)*; *cōnstituere, (ut . . . ; nē . . .)*, (str. 329); *cōnstituere* (s vazbou akus. s *infin. passiv.* opisného časování), stanoviti, ustanoviti, smluviti, určit; *diem conciliō cōnstituere*, určit den ke schůzi, ke shromáždění; *iter cōnstituere*, určit pochod, smluviti se o pochodu; *finēs cōnstituere*, stanoviti, určit hranice; *cōnstituere, ut . . . , ustanoviti, aby . . .*;

cōnstituere aliquid in aliquā rē (abl. místní s předl., viz *statuō*), postavit něco někam; *cōnstituere aliquem in agris*, někoho usaditi, někomu sídla vykázati na venkově;

aliquem cōnstituere rēgem, (vazba 2 akus.), někoho ustanoviti králem, za krále;

oppidum cōnstituere, zbudovati, založiti město; *spem in aliquō cōnstituere*, skládati naději v někoho;

auctōritātem sibi cōnstituere, zjednati si vážnost; *victōria cōnstitūta est*, vítězství jest zjednáno, rozhodnuto;

cōnstituere dē iūre, (soudně) stanoviti, rozhodovati o právu;

cōnstituere (aliquid), ustanoviti se (na něčem), rozhodnouti se; umíniti si (*něco*);

Chersonēsum cōnstituere, uspořádati Chersones, urovnati stav věci na Chersonesu; *rem publicam cōnstituere*, (u)spořádati obec, stát;

sacra cōnstituere, zavést bohoslužbu; *rēs cōnstituere*, uspořádati poměry; *domiciliū cōnstituere*, zakládati obydlí, bydliště; *imperium cōnstituō*, zakládám panství; *nummōs cōnstituere*, zaváděti peníze; *civitātem cōnstituō*, ustavuji obec, dávám obci ústavu.

contendō, *ēre, contendī, contentum*, 3., (I, 500; II, 283, 284):

- a) srovnávati, přirovnávati, (*cum aliquā rē*, k něčemu);
- b) (*cum aliquō*), (s někým) se měřiti, pouštěti se v boj, v zápas; bojovati, zápasiti, zápoliti;
- c) (*slovy*) se měřiti, hádati se, přiti se;
- d) napínati; namířiti, (*o luku a pod.*);
- e) napínati své síly, napínati se, namáhati se, usilovati; (*ut, nē*, str. 330);
- f) usilovati (*o něco*), usilovně se domáhati, zasazovati se (*o něco*), naléhati, důtklivě žádati; (*aliquid ab aliquō*); (*ut, aby, nē*, aby ne, str. 329);
- g) mířiti, spěchat, pospíšiti, kvapiti, chvátati; kvapně, chvatně táhnouti;
- h) (usilovati o něco tvrzením =) důrazně tvrditi, jistiti, státi na svém.

cūrō, *āre, āvī, ātum*, 1., a) pečovati, míti péči, starati se, (*aliquem, aliquid*, o někoho, o něco); dbáti, hleděti si, všimati si, (*aliquid, něčeho*); míti na péči (něco);

- b) *cūrō, ut (nē)* ... , pečuji, starám se, dbám, hledím, aby (aby ne) ... (str. 330);
- c) obstarávati, opatrovati, ošetřovati; (*o úřadě*.) spravovati, řídit;
- d) léčiti, hojiti;
- e) (*o penězích*.) opatřiti, zapraviti, zaplatiti;
- f) *bellum cūrō*, řídim válku; *exercitum cūrō*, velím vojsku.

dē, (předl. s abl.):

- a) (*o směru shora dolů*.) **s, se**; *dē montibus cadere*, padati s hor; *dē equō cadere*, spadnouti s koně; *stella dē caelō cecidit*, hvězda spadla s nebe; *dē mūrō sē dēicere*, svrhnouti se ze zdi, s hradeb;
- b) (*o vzdalování se odněkud*.) **z, ze**; *dē finibus suis exire*, vyjiti, odejiti ze svého území; *dē vitā dēcēdere*, (odejiti ze života =) zemřiti; *arma cadunt dē manibus*, zbraň padá z ruky;
- c) (*o původu*.) **z, ze**; *homō dē plēbe*, muž z lidu;
- d) (*o celku, z něhož se část vyjímá*.) **z, ze**; *alter dē duōbus*, jeden ze dvou; *pauci dē nostris*, málokterí, několik z našich (vojínů); *mulier ūna dē tot milibus*, jediná žena z tolika tisíc;
- e) (*o látce, z níž jest něco vyrobeno*.) **z, ze**; *ultima aetās est dē dūrō ferrō*, poslední věk jest z tvrdého železa; *pōnere templum dē marmore*, zbudovati chrám z mramoru, mramorový chrám;
- f) (*o době, jejíž část uplynula*.) (ještě) **za, o**; (hned) **po**; *dē tertiā vigiliā*, o třetí noční hlídce; *multā dē nocte*, za čiré noci; *dē mediā*

nocte, s půlnoci; *diem dē diē prōspectāre*, vyhlížeti, očekávati den po dni, ode dne ke dni;

g) (*o příčině:*) **pro, z, ze, za, od**; *hāc dē causā*, z této příčiny; *quā dē causā, quā dē rē*, z kteréžto příčiny, pročež; *gravī dē causā*, z důležité příčiny;

h) (*o způsobu:*) **podle**; *dē cōnsiliō*, po radě, podle rady; *dē mōre*, podle zvyku; *dē imprōvisō*, z nenadání, neočekávaně, nenadále; *dē industriā*, z úmyslu, úmyslně, horlivě: *dē integrō*, znova, opětovně; *dē sententiā*, podle mínění;

i) (*o vztahu:*) **o, co do . . . , vzhledem k . . . , ve příčině (něčeho), stran (něčeho), co se týče**; *lēgātōs dē pāce mittere*, poslati posly stran míru, o mír; *dīcere, scribere, cōgitāre dē aliquā rē*, mluvit, psát, uvažovat o něčem; *aliquid facere dē rēbus suis*, něco činit vzhledem ke svému stavu, postavení, ve příčině svých poměrů; nějak si počínat ve svém postavení; *dē rē timēre*, mít obavu stran věci, o věc; *satisfacere dē iniūriis*, zadost učiniti za bezpráví = nahraditi škodu;

j) *dē aliquā rē certāre*, zápasiti, závoditi o něco; *dē aliquā rē contendere*, bojovati, zápasiti o něco; *dīmīcāre dē aliquā rē*, zápasiti, bojovati za něco, pro něco (= k ochranění něčeho); zápasiti, bojovati o něco (*za účelem dosažení něčeho*);

dē hāc rē dubitō, pochybuji o této věci; (**avšak:**) *id dubitō*, pochybuji o tom;

o tom nebudu mlčeti = *dē eā rē nōn tacēbō*, (**avšak:**) *id, hoc nōn tacēbō*;

o tom tě přesvědčuji = *dē eā rē tibi persuādeō*, (**avšak:**) *id, hoc tibi persuādeō*;

audīre dē aliquō aliquid, a) slyším o někom něco; b) slyším od někoho něco;

iūdicāre dē aliquō suspiciōnibus, pouze na základě podezření pronášeti soud o někom;

cōgnōscere dē rē, dovědět se, zvědět o věci; *cōgnōscere rem*, poznati, seznati věc;

nūntiāre dē rē, dát zprávu o věci; *nūntiāre rem*, zvěstovati, oznámiti věc;

commemorāre dē rē, zmiňovati se o věci; *commemorāre rem*, připomínati věc;

cōnfītērī dē rē, vyznati se, vyzpovídati se z věci; *cōnfītērī rem*, vyznati, doznati něco;

dē aliquō supplicium sūmere, trest smrti, popravu na někom vykonati; *dē aliquō triumphāre*, nad někým triumfovati, slaviti triumf; *bene merērī dē rē públicā*, zjednati si zásluhy o stát;

optimē dē aliquō merēri, znamenitě se zasloužiti o někoho, někomu prokázati znamenité služby; *dē mē āctum est*, jest veta po mně; *dē imperiō āctum est*, nadvláda jest ta tam.

děcernō, ere, děcrēvī, děcrētum, 3.,

a) (o úřední osobě, o korporaci:) rozhodovati, činiti rozhodnutí, činiti usnesení; (rozhodnutím) ustanoviti, naříditi, prohlásiti; (o soudci:) rozsuzovati; (**vazby** tohoto slovesa: *aliquid*; akus. s infin.; vedl. účel. věta s *ut, nē*, str. 329);

b) (usnesením) povolit, přiknouti, přisouditi; (*alicui aliquid*);

c) (o jednotlivci:) rozhodovati se (*pro něco*);

d) navrhovati, činiti návrh; hlasovati (*pro něco*);

e) rozhodnouti se (u sebe), umíniti si, ustanoviti se (*na něčem*); (**vazby** tohoto slovesa: s vedl. větou účelovou s *ut, nē* . . ., str. 329); (s infin. nebo s vazbou akus. s infin. passiv. opisného časování jako *statuō*);

f) rozhodovati bojem, sváděti rozhodný boj; (slovy) rozhodovati, zápoliti, zápasiti.

ē, ex, (předl. s abl.), (ē jen před souhláskou, *ex* před samohláskou i souhláskou):

a) (místně, odkud?) **z, ze**; *ex urbe ēgredi*, vyjiti, vykročiti z města; *ex Italiā, ē finibus suis exire*, odejiti, vyjiti z Italie, ze svého území;

b) (o východisku pohybu směrem dolů nebo nahoru:) **s, se**; *ex equō dēsilire*, seskočiti s koně; *pendēre ex arbore*, viseti (se stromu =) na stromě; *ex locō superiōre*, s vyššího místa; *ex montibus in vallēs dēcurrere*, s hor seběhnouti do údolí;

c) (k označení vlasti, původu osob:) **z, ze**; *ex Hispāniā quīdam*, kdosi z Hispanie, kterýsi Hispan;

d) (k označení celku nebo množství, z něhož se část vytýká:) **z, mezi**; *ūnus ex multis*, jeden ze mnohých;

e) (k označení příčinné závislosti, původu, důvodu, příčiny, podmínky, podmínky i překážky:) **z, ze, na, následkem, pro** a j.; *ex aliquō pendēre*, záviseti na někom; *pecūnia ex metallis redit*, peníze plynou z dolů; *ex opportunitate loci*, pro příhodnou polohu místa;

f) (o vztahu:) **vzhledem k, dle, podle, po, z, ze**; *ex senātūs cōsultō*, podle usnesení senátu; *ex foedere*, podle smlouvy, úmluvy;

g) (o čase, k označení začátku nebo trvání:) **od**; *ex eō tempore*, od toho času;

h) (o čase, k označení bezprostředního následku, jenž hned ná-

sleduje:) **hned po; po; ex ipsā caede**, hned po vraždě; **ex cōsulātū**, hned po konsulátě;

i) (k označení pořadu:) **diem ex diē**, den ze dne, ode dne ke dni;

j) (o látce:) **statua ex aere facta**, socha vyrobená z bronzu;

k) **audiō, accipiō, cōgnōscō, comperiō, intellegō, sciō aliquid ex aliquō**, slyším něco, doslýchám se, dovidám se něčeho (o něčem) od někoho, vím něco od někoho;

cōgnōscō, intellegō, animadvertō, sentiō aliquid ex aliquā rē, poznávám, znamenám něco z něčeho, podle něčeho, po něčem;

mētiōr, aestimō, iūdicō aliquid ex aliquā rē, posuzuji něco podle něčeho;

ex animī sententiā, podle nejlepšího přesvědčení; **ex sententiā**, podle přání, podle vůle; **ex senātūs sententiā**, podle usnesení senátu; (**dē sententiā amicōrum**, na radu přátel);

magnā ex parte, z veliké části; **ē contrāriō**, proti tomu, naopak; **ex occultō**, tajně, potaji; **ex ūsū alicuius**, k něčemu prospěchu, užitku;

ex itinere, hned z pochodu, na pochodě; **ex fugā**, přímo z útěku, na útěku.

extrā, (*předl. s akus.*, na otázku *kde? i kam?*), m i m o, k r o m ě; (*místně:*) **extrā provinciā**, vně provincie, mimo provincií; **extrā mūnitiōnēs prōcēdere**, vyjít, vytrhnouti ven z opevnění; (*v přeneseném smyslu:*) **extrā cōnsuetūdinem**, proti obyčeji; **extrā ōrdinem**, (mimo pořádek =) mimořádně; **extrā vitia**, bez chyb.

faciō, facere, fēcī, factum, 3., (I, 493; II, 70):

a) dělati, robiti, hotoviti; stavěti, tvořiti; zpracovati;

b) získávati, sháněti, opatřovati;

c) konati, vykonávati, prováděti; spáchati, provést; dopustiti se (něčeho);

d) (*sacrificium*) **facere**, konati obět, obětovati;

e) činiti, působiti, zjednávati, vzbuditi, roznítiti, připraviti;

f) činiti (něco někomu), dělati (něco s někým); (*alicui, dē aliquō*);

g) dávati, poskytovat;

h) **faciō, ut . . .**, a) způsobuji, aby . . . (*věta účelová*, str. 330);

b) způsobuji, že . . . (*věta účinková*);

i) (*s vazbou dvojího akus.:*) činiti, dělati, ustanovovati, voliti (někoho něčím); (II, str. 247);

j) ceniti, vážiti si;

k) zobrazovati, líčiti, uváděti;

l) býti činný, jednati, dělati, činiti;
 m) počínati, vésti si, chovati se, jednati;
 n) (passivum:) *fiō, fieri, factus, sum*, býti konán, stávati se, povstávati, vznikat, diti se;
 o) různá rčení, v nichž se vyskytuje sloveso *facere* (zkratka *f. = facere*): *aes alienum f.*, dělati dluhy; *bellum f.*, a) způsobiti válku, dáti podnět k válce; b) počiti, zdvihnouti válku (*alicui*, proti někomu); *damnum f.*, míti, utrpěti škodu; *fugam f.*, a) zahnat na útěk; b) dáti se na útěk; *locum f.*, dávatí příležitost, podnět; *lūdōs f.*, vystrojiti hry; *metum f.*, nahnati strachu; *pecūniam sibi f.*, vydělávati si peníze; *periculum f.*, uvéstí do nebezpečnosti; *pontem in flumine f.*, (vy)stavěti most přes řeku; *praedam f.*, kořistiti; *f. deōs testēs*, bráti (si) bohy za svědky; *verba f.*, míti, konati, prosloviti, promluvití řeč = řečniti; *versus f.*, skládati verše; *faciō mē locuplētē*, vydávám se za bohatého; *sacrificium f.*, konati obět, obětovati; *verba facta*, slova (nově) utvořená; *nātūrā factus*, přírodou, od přírody stvořený, uzpůsobený.

flāgitō, āre, āvi, ātum, 1., a) požadovati, vyžadovati; důtklivě (důrazně, úsilně) žádati; (*ab aliquō aliquid*, někdy též *aliquid*, od někoho, na někom něčeho; někoho o něco); b) doléhati, naléhati, vymáhati, domáhati se, dožadovati se.

habēō, ēre, habuī, habitum, 2., (I, 263), (*aliquid*):

a) držeti, chovati; v sobě chovati; jímati; b) nakládati (*s někým*), zacházeti, jednati; c) chovati (*o dobytku*);
 d) míti v moci; míti (*něco jako majetek*), vládnouti (*něčím*); ovládati (*něco*);

e) obdržeti, dostati; *sibi habēre*, podržeti si, nechati si;

f) míti za sídlo, za bydlíště; obývati;

g) míti; h) míti v duchu, na mysli; i) obsahovati; býti příčinou (*něčeho*), (*něco*) míti za následek, (*s něčím*) býti spojen;
 j) moci, uměti, věděti; k) (*o povinnosti*.) musiti, míti;

l) míti, pokládati (*s vazbou 2 akus.*); *aliquem habēō sacrōsāntum*, někoho mám, pokládám za nedotknutelného; m) ceniti, vážiti si; n) míti za to, souditi;

satis aetātis habēre, býti dosti stár; *dilēctum habēre*, konati odvod; *dimidium facti habēre*, polovice práce míti vykonáno; *epistula nihil habet*, dopis neobsahuje nic; *fidem alicui habēre*, míti důvěru k někomu, někomu věřiti; *alicui grātiām habēre*, vděčnost chovati k někomu, býti uznalý vůči někomu; *aliquid in grātiām habēre*, zavděk přijmouti něčím; *alicui honōrem habēre*,

někomu prokazovati poctu; *invidiam habēre*, buditi závist, nenávist; *orātiōnem habēre*, míti, pronášeti řeč; *potestātem alicuius rei habēre*, míti přístup k něčemu, míti možnost něco vykonati; *prōpositum habēre*, míti v úmyslu; *rationem alicuius rei habēre*, míti zření k něčemu; *rationem habēre cum aliquō*, účtovat s někým; *rēs fidem habet*, věc dochází viry; *senātum habēre*, konati schůzi senátu; *verba habēre*, mluvit, řečniti; *verba cum aliquō habēre*, domlouvat se; *sē habēre* = *habēri*, býti (ve stavu); *bene sē habēre*, býti v dobrém stavu; *graviter sē habēre*, býti těžce nemocen; *ego mē bene habeō*, vede se mi dobře; *sic sē rēs habet*, tak tomu jest; *rēs hūmānae ita sē habent*, takový jest světa běh; *auctoritās alicuius magni habētur*, něčí vážnost mnoho platí; *aliquid honōri habēre*, něco si klásti za čest;

amor habendī, lakota, hrabivost;

aliquem prō hoste habēre, mám pokládám někoho za nepřítele = *aliquem in numerō hostium habeō*; (sloveso »habeō« s vazbou dvojího akusativu obyčejně mívá do sebe význam »skutečně někoho míti někým«; na př.: *habeō tē amicum*, mám tě přítelem, (t. j. ty jsi vskutku mým přítelem); znamená-li »habeō = míti, pokládati někoho za někoho«, vyjadřuje se doplněk »za někoho« v latině předložkovým pádem: *prō* s ablativem; *in* s ablativem, nebo výrazy: *locō alicuius*, *in locō alicuius*, *numerō alicuius*, *in numerō alicuius*; na př.: *habeō tē prō amīcō*, (*in*) *locō amīcī*, (*in*) *numerō amīcōrum*, pokládám tě za přítele, (t. j. myslím si, že jsi mým přítelem);

(totéž platí i o passivu »habeor« s vazbou dvojího nominativu; *habeor prō amīcō*, (*in*) *locō amīcī*, (*in*) *numerō amīcōrum*, jsem pokládán za přítele);

aliquem habeō prō paupere, někoho mám, pokládám za chudáka; *prō nihilo habēre*, za nic nepokládati; *aliquem (in) numerō servōrum*, (*in*) *locō servōrum habeō*, pokládám někoho za otroka;

habēre = do sebe míti, v sobě držeti, obsahovati; *haec orātiō habet trēs partēs*, tato řeč má (obsahuje) tři části; *Asia habet multās urbēs* = *in Asiā sunt multae urbēs*, v Asii jsou mnohá města;

habeō plūrēs librōs quam amīcus = *plūrēs mihi librī sunt quam amīcō*, mám více knih než přítel;

habeō aliquid religiōnī, dělám si z něčeho svědomí; —

sloveso *habēre* s participiem passivního perfekta vyslovuje trvalý stav vzešlý z minulého děje; *rem cōgnitam habeō*, zevrubně znám věc; *persuāsum habeō*, jsem převědčen;

habeō, quod (s konj.), mám důvod, proč . . ., mám důvod (s inf.);

nōn habeo, quod (s konj.), nemám důvodu, proč...; nemám důvodu (s inf.); (místo *quod* lze klásti též vedlejší tázací větu, uvedenou částicemi *cūr* nebo *quārē*); *nihil habeo, quod incūsem senectūtem*, nemám důvodu, proč bych vinil stáří; nemám důvodu vinit stáří;

nōn habeo, quod scribam, nemám proč psáti; *nōn habeo, quid scribam*, nemám co psáti;

in animō habēre, (míti v úmyslu), pomýšleti, zamýšleti; *satis habēre*, přestatí na něčem; *parum habēre*, nepřestatí na něčem.

impellō, *ere, impulī, impulsū*, 3., **a)** udeřiti, tepati, bítí (do něčeho); **b)** v pohyb uvéstí; **c)** přiměti k ústupu (*o voji*); **d)** pohnouti, poháněti, pobádati, popouzeti, podněcovati; **e)** dáti poslední ránu, doraziti;

impellere, ut (nē)..., (str. 329), přiměti, pohnouti, pobídnouti, podnítiti, aby (aby ne); (*impellere* s infin. ojedinele jako *monēre*);

impellere aliquid, tepati, bítí, udeřiti do něčeho; v pohyb uvéstí něco; *impellere aliquem*, někoho přiměti k ústupu; *in fugam impellere*, obrátiti na útěk; *impellere in fraudem, ad scelus*, podněcovati k podvodu, ke zločinu.

imperō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, str. 55); vazby:

a) *imperō alicui, ut (nē)*..., (str. 329), někomu poručím, rozkazuji, aby (aby ne)...

[závisí-li na »*imperō* = poručím, rozkazuji« vedl. věta, jejíž sloveso jest v passivu nebo jest to sloveso deponentní, překládá se tato vedlejší věta do latiny *někdy* i vazbou akus. s infin.;

»mně jest poroučeno, se poroučí, aby...« = *mihi imperātur, ut*... (str. 329);

b) *alicui imperāre* = někomu vládnouti, někoho ovládati; někomu veleti; mítí velení nad někým; býti vladařem někomu, nad někým;

c) *alicui aliquid imperāre*, někomu něco určití, uložití (*jako dāvku, jako daň*):

Caesar civitātibus obsidēs imperāvit, Caesar uložil obcím rukojmí; *frūmentum imperāvit*, uložil (obilí =) dodatí obilí; *mīlitēs imperāvit*, uložil (vojáky =) postaviti vojáky.

moneō, *ēre, monuī, monitum*, 2., (I, 271):

monēre (aliquem dē aliquā rē, v pozdější latině *aliquem alicuius rei*), (akus. zájmena střed. rodu), (s vazbou akus. s infin.), (se

závislou táz. větou), *upomenouti*, *připamatovati* (někoho na něco), *upozorniti* (někoho na něco);

hoc tē moneō, admoneō = *dē hāc rē tē moneō*, toto ti připomínám, na to tē upomínám; *hoc moneor, admoneor*, na toto jsem upomínán, toto se mně připomíná;

moneō, admoneō (s vazbou akus. s infin.), připomínám, uvádím na paměť, že...; *rēctē admonēs*, dobře připomínáš; *aeris aliēni admonēre*, upomínati z dluhu;

multa horrenda monēre, předpovídati mnoho strašlivého;

aliquem monēre, někoho napomínati, vyzývati, varovati; někomu domlouvati;

moneō, admoneō, ut (nē)..., napomínám, vyzývám, varuji, domlouvám, nabádám, pobádám, aby (aby ne)..., (str. 329);

moneō s infin. bývá zřídka, a tu zase jen ve větách obecně platných, v nichž není osobního předmětu a podmět jest věcný; *aliō properāre tempus monet*, doba nabádá spěchati jinam; *ratio ipsa monet amicitias comparāre*, sám rozum nabádá zjednávatí přátelství.

moveō, ēre, mōvi, mōtum, 2., (I, str. 463; II, str. 212, 254);

movēre, ut (nē)..., (str. 329), pohnouti, dojmouti, přiměti, dohnati, aby (aby ne)...

castra movēre, hnouti tábořem (= táhnouti dále); *arma movēre*, chopiti se zbraně; *urnam movēre*, potřásati osudím; *sē movēre* = *movēri*, hýbat se, míti se k dílu; *caudam movēre*, vrtěti ohonem;

senātū movēre, vyloučiti ze senátu;

civitas movetur, obec se bouří; *bellum alicui movēre*, dáti se do války s někým; *odium movēre*, vzbuditi nenávisť.

orō, āre, āvi, ātum, 1., a) mluvit, přednášeti; b) prositi, prosebně žádati;

(o vazbách slovesa *orāre* platí totéž, co jest pověděno o slovese *rogāre* = prositi, žádati); (str. 329);

orāre aliquem; aliquid;

někoho prosím za toto jediné = *aliquem orō hoc unum*; někoho prosím za pomoc = *aliquem orō, ut mihi auxilium ferat*.

per, (předl. s akus.), (I, 182; II, 104, 255):

a) (místně: *kudy? po čem? přes co?*), *skrze, přes, po*; do češt. se lat. předložkový pád s *per* překládá často prostým bezpředložk. instrumentálem; *per finēs ire*, jíti skrze území, územím; *militēs per agrōs dimittere*, rozeslati vojíny po dědinách; *per mediā urbem*, středem města; *per mare*, přes moře, po moři; *per cor-*

pora trānsire, přejiti přes těla, po tělech; *fortūna potēns per omnia hūmāna*, štěstěna mocná ve všech lidských věcech, v celém lidském žití;

b) (časově: *po* kterou dobu se něco děje? *kdy* se něco děje?), *po*, *za*, *v*; *per decem annōs*, po deset let; *per tempus colloquii*, po celou dobu rozmluvy; *per lūdōs*, za her, v čas her; *per somnum*, ve spaní; *per occasiōnem*, při (za) příležitosti; *per ambitiōnem*, po dobu ucházení (se o úřad); *per idem tempus*, touž dobou;

c) (o prostřednictví: *skrze* (někoho); *po* (někom); něčím; *per lēgātōs*, skrze posly, po poslech; *per litterās*, písemně;

d) (při jménech osob, bohů, jichž se dovoláváme v přísaze, prosbě a pod.): *pro*, *skrze*, *u*, *při*; *iūrāre per deōs*, přísahati při bozích; *per fortūnās*, pro všechno na světě, probůh!

e) (o způsobu: *z*, *v*, *za*; *per vim*, mocí, násilím, násilně; *per virtūtem*, statečně; *per iram*, v hněvu, z hněvu;

f) (o příčině, zejména o překážce; o osobě neb věci, pro kterou se něco státi může nebo nemůže: *per aetātem arma ferre nōn possum*, pro věk nemohu se chopiti zbraně, vytáhnouti do pole; *id per mē fieri licet*, co se mne týče, pokud na mně záleží, to se může státi; *nāvēs factae per Caesarem*, lodi vystavěné k rozkazu Caesarovu; *per invidiām*, z nenávisti;

g) *per sē* = 1. sám od sebe, sám o své ujmě, dobrovolně, na svůj vrub, sám; 2. sám sebou, sám o sobě; k vůli sobě;

h) *per manūs trādere*, vydati, odevzdati z ruky do ruky; *per plānitium*, po rovině, rovinou; *per longum temporis spatium*, za dlouhou dobu, v dlouhé době.

persuādeō, *ēre*, *persuāsī*, *persuāsum*, 2.:

a) (*alicui, ut...*), (str. 329), přemluvití, přiměti, pohnouti, svéstí, (někoho, *aby...*); *persuādēō tibi, ut discās*, přemlouvám tě, aby ses učil; *persuādeō tibi, nē hūc virō crēdās*, přemlouvám tě, abys nevěřil tomuto muži; (ve významu »přemluvití atd.« jest u slovesa »*persuādēre*« osobní předmět v dativu; na slovese »*persuādēre*« v tomto významu závisí vedl. věta účelová žádací, uvedená spojkou »*ut*«, při záporu »*nē*«, viz str. 329);

b) (*alicui s následující vazbou akus. s inf.*): přesvědčiti (někoho, *že...*); *persuādeō tibi hoc esse vērum*, přesvědčuji tě, že toto jest pravda; *persuādeō patri mē discere*, přesvědčuji otce, že (já) se učím;

persuādeō tibi dē hāc rē, přesvědčuji tě o této věci, o tomto; (je-li věcný předmět vyjádřen zájmenem středního rodu nebo adjektivní číslovkou rodu středního, klade se do akus.): *persuādeō tibi hoc*, přesvědčuji tě o tomto;

c) *mihi persuādeō* = nabývám přesvědčení, uznávám, věřím; *tibi persuādē*, buď přesvědčen, (= *velim tibi persuādeās*); *quis hoc sibi persuādēret?* kdo by se toho domýšlel? *persuāsum habēō*, mám za uznané, za jisté; jsem přesvědčen;

d) (v passivu:) *mihi persuādētur*, (neosobní vazba), dávám se přesvědčiti, nabývám přesvědčení; *mihi persuāsum est*, ut . . ., (str. 329), jsem rozhodnut, odhodlán, aby . . .; *mihi persuāsum est*, ut . . ., (str. 329), dal jsem se přemluvit, aby . . .; *mihi persuāsum est* (s následující vazbou akus. s inf.), nabyl jsem přesvědčení, jsem přesvědčen, mám za to, (že . . .); *persuāsum tibi est loci opportunitāte*, příhodnosti místa dal jsi se svěsti = příhodnost místa tě (k tomu) přiměla.

petō, *ere*, *petīvi* (*petīi*), *petitum*, 3., (II, 124):

a) *petō*, ut (*nē*) . . ., žádám si, toužím, bažím, dychtim, přeji si, aby (aby ne) . . ., (str. 329); (nesprávná jest vazba *petō* s infin.);

b) *petō aliquid ab aliquō* (řídčeji *ex aliquō*), žádám něčeho od někoho, na někom; žádám někoho za něco, o něco; *alicui*, pro někoho;

c) někdo byl požádán = *ab aliquō petitum est*.

post, (předl. s akus.), a) (*o místě*;) **za** (něčím); *post tergum*, za zády, v týle; *post sēsē aliquid vidēre*, viděti něco za sebou; b) (*o čase*;) **po** (něčem), **od** (něčeho); *post centum annōs*, po stu let, za sto let; *post annum quārtum, quam* . . ., čtvrtý rok potom, co (kdy) . . .; *post illud*, potom, od té doby; *post hominum memoriā*, za (od) paměti lidské, pokud pamět lidská sahá, (co svět světem stojí); *post urbem conditam*, po (od) založení města; (I, 259; II, 104, 220, 270, 271).

postulō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 427):

postulō aliquid ab aliquō, žádati něčeho na někom, od někoho; žádati někoho o něco, za něco; *nōlī postulāre ab amicis, quod rēctum nōn sit*, nežádej od přátel, na přátelích, co není správné; *postulō aliquem aliquid* jest vazba básnická.

Závisí-li na *postulō* passivní infinitiv nebo infin. deponentního slovesa, závisí na *postulō* někdy i vazba akus. s tímto infinitivem.

Co do významu nejslabší jest »*petere*«, silnější jest »*postulāre*«, nejsilnější jest »*flāgitāre*«.

prae, (předl. s ablat.), a) (*místně*, zřídka, obyčejně jen ve rčeních:) **před**; *praedam prae sē agere*, hnáti kořist před sebou; *prae sē ferre*, 1., před sebou nositi (držeti); 2.) stavěti na odív, chlubit se; 3.) dávat na jevo, zjevně (zřejmě, veřejně) ukazovati, ne-

zatajovati; vyhlašovati, hlásati; **b)** (v přirovnání, o poměru:) **proti, vůči, vedle**; *prae magnitudīne corporum*, vedle velikosti těl; *beātus es prae ceteris*, proti ostatním (t. j. srovnávali se s ostatními) jsi šťasten; [*praeter ceteros beātus es*, jsi šťasten před ostatními, nad ostatní (t. j. více než ostatní)]; *nēmīnem prae sē homīnem putat*, nikoho proti sobě, vedle sebe nepokládá za člověka; **c)** (o překážce, ve větech záporných:) **pro, při**; *prae lacrimis loquī nōn possum*, nemohu mluvit pro slzy, pro pláč; *prae metu (oblītī)*, ze samého strachu.

prō, (předl. s ablat.), (I, 218):

a) (o místě:) **před** (něčím, je-li kdo obrácen zády k předmětu; je-li kdo obrácen k předmětu obličejem, klade se předložka *ante*); *prō contiōne*, před shromážděním, před shromážděným vojskem; *exercitum prō castris collocāre*, postavit vojsko před táborem; *prō castris cōpiās prōducere*, vyvésti branné zástupy před tábor; **b)** »vpředu, zpředu na něčem, v něčem, u něčeho«; *prō tēctīs aedificiōrum (saxa mittunt)*, vpředu na střeších stavení stojíce = se střech (balvany metají, házejí); *prō opere militēs sunt*, vojínové jsou (vpředu) na opevnění; *prō portis esse in statiōne*, býti na stráží před branami (t. j. stráž jest obrácena zády k branám); [*Hannibal ante portās*, Hannibal před branami];

c) ve prospěch (něčí), **pro, za, o** (někoho); *prō patriā pugnāre*, bojovati za vlast; *Cicerōnis orātiō prō Milōne*, Ciceronova řeč za Milona;

d) (o zastupování:) **za, místo** (někoho); *innocentēs prō nocentibus poenās pendunt*, nevinní trpí trest, jsou trestáni místo vinníků, za vinníky; *lēgātus prō praetōre*, velitelův zástupce; *prō cōsule*, *prō praetōre in provinciā prōfectus est*, odešel do provincie jako (místokonsul, místopřetor) prokonsul, proprětor;

e) (o odměně, náhradě a odplatě:) **za**; *prō meritis grātiam referre*, **za** zásluhy se odvděčiti; *ulciscor hostēs prō iniuriis*, mstím se nepřítelům, nad nepříteli **za** křivdy;

f) (o způsobu a přiměřenosti:) **dle, podle, vedle**; (někdy lze přeložiti celou větou); *vivere prō dignitatē*, žiti podle své důstojnosti; *bellum parāre prō magnitudīne periculī*, strojiti se k válce podle velikosti nebezpečení, jak toho velikost nebezpečení vyžaduje; *Caesar prō suā clementiā hostēs cōservāvit*, Caesar přijal na milost nepřátele podle své laskavosti, jak se bylo lze nadíti do jeho laskavosti; *Helvētiū prō multitudīne hominū angustōs finēs habēbant*, Helvetiové měli vzhledem k lidnatosti, na lidnatost skrovné území; *prō sē quisque*, každý podle svých sil, seč jest, podle možnosti, se své strany;

prō tempore et prō rē, podle času a okolnosti; *prō loci nātūrā*, podle polohy místa, vzhledem k poloze místa; *prō rei necessitatē*, v nouzi;

g) jako; jakoby;

prō certō aliquid affirmāre, na jisto tvrditi něco; *prō visō renūtiāre*, něco oznámiti jako věc spatřenou; *aliquid prō testimōniō dicere*, něco vypověděti jako svědectví, jako svědek; *aliquid habēre prō disciplinā et praeceptis*, něco mít jako naučení a výstrahu, naučením a výstrahou;

aliquid prō nihilo putāre, habēre, něco nepokládati za nic; *aliquid prō testimōniō afferre*, něco uváděti jako důkaz; *aliquem prō paupere habēre*, někoho mít, pokládati za chudáka.

quandō? (*táz.*), v které době? kdy? **quandō**, (*vztažné.*), kdy; **quandō**, (*časové*), kdy, když; **quandō**, (*neurčité*, = *aliquandō*), někdy; **quandō**, (*příčinné*), když, ježto; **nē quandō**, aby nikdy ne...

quī, quae, quod, (*tázací.*) jaký, který; (*vztažné.*) který, jenž, kdo, co; **is, quī**, ten, který; ten, jenž; ten, kdo; **id, quod**, to, které; to, jež; to, co; (*neurčité.*) nějaký, některý; [**quī (quis), qua, quod** v platnosti neurčitého zájmena se klade po: *nē* = aby ne, *sī, nisi, num*, po vztažných adverbích *quō, quantō*; bývá též při potenciálním konjunktivu]; *nē quod bellum*, aby žádná válka ne... (str. 323).

quis, quid, (*tázací.*) kdo? co?; (*při substantivu.*) který? jaký? **quis (quī), quid**, (*neurčité.*) někdo, něco, (ně)kdo, (ně)co; (klade se obdobně jako neurčité zájmeno *quī*, viz str. 357); **nē quis, ut nē quis**, aby nikdo ne; **nē quid, ut nē quid**, aby nic ne;

(*tázací.*) *quid censēs?* co soudíš? *quid igitur est?* jak se to tedy má? *quid ergō?* což tedy? *quid?* co? jak? proč? *quid tacēs?* proč mlčíš? *quid plūra dicam?* nač, k čemu bych mluvil více? *quid rei est?* co jest? co se stalo?

quisquam, quaequam (velmi řídký tvar), **quidquam** nebo **quicquam**, (*neurčité zájmeno*), někdo, něco; (*při substantivu.*) nějaký;

(*po záporce.*) nikdo, nic; *neque quisquam*, a nikdo; *neque quidquam (quicquam)*, a nic; *negō quemquam venire*, pravím, tvrdím, že nikdo nepřichází; *nōndum quisquam*, ještě nikdo ne; *vix quisquam*, sotva kdo;

(*quisquam, quidquam* se klade zpravidla v záporných větách, kde již jest jiný záporný výraz, a v řečnických otázkách, majících záporný smysl); *an quisquam Croesō divitior fuit?* či snad vůbec někdo byl bohatší než Kroisos? [*ve smyslu*: nikdo nebyl...];

(srovnejte:) *nōn habeo aliquid*, nemám něčeho; *nōn habeo quicquam*, nemám ničeho;

[v češtině bývá vedle záporného přísudku více jiných záporných výrazů, kdežto v latině dostačí položit jen jediný záporný výraz; v tom případě vedle záporného výrazu klademe v latině kladné výrazy, na př. *quisquam*, *ullus*, *umquam* (*unquam*), *usquam*, *quodquam*, jichž se užívá v záporných (záporný smysl majících) větách a jež se překládají do češtiny zápornými výrazy; na př.:]

nikdo nikomu nikdy neřekl = *nēmō cuiquam unquam dixit*; spravedlnost nikdy nikomu neškodí = *iūstitia nunquam nocet cuiquam*;

(v kladných větách se *quisquam* klade, obsahují-li myšlenku smyslu záporného; bývá to zejména v podmínečných větách a ve větách s *quam* po předcházejícím komparativu); *sī quisquam*, *certē Sōcratēs sapiēns fuit*, jestliže vůbec (někdo, jistě Sokrates byl moudrý (= nikdo nebyl moudřejší než Sokrates); *Croesus divitior fuit quam quisquam superiorum regum*, Kroisos byl bohatší než kterýkoli z dřívějších králů (= nikdo z dřívějších králů nebyl tak bohatý jako Kroisos).

revocō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** zpět zavolati, povolati, odvolati; **b)** povolati z vyhnanství; **c)** zpět obrátiti, odvrátiti; **d)** odvolati (= učiniti neplatným); **e)** znova volati, vyvolati, (*o herci, o řečníkovi*); **f)** znova povolati, (*o vojínech*); **g)** znova zavést; obnoviti; zase uvést;

h) vzájemně volati; zváti, pozvati;

i) poukazovati, odvolávat se (*na něco*), vztahovati (*něco k něčemu*), posuzovati (*podle něčeho*); **j)** přivést, dovést (*něco někam*); nechati dojít (*k něčemu*).

rogō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** prositi, žádati; **b)** tázati se; **c)** úředně se tázati (v senátě, ve shromáždění lidu, při volbě);

a) *rogāre* = prositi, žádati; **v a z b y**: akus. o s o b y, kterou prosíme, žádáme; akusativ věci, za kterou prosíme, žádáme; *aliquem; aliquid*; jsou-li současně uvedeny i osoba i věc, klademe akus. o s o b y a věc vyjádříme vedl. větou účelovou žádací, spojky *ut, nē*, str. 329;

vedle akus. osoby stojí současně akus. věci jen tehdy, je-li věcný předmět vyjádřen zájmenem nebo adjektivem středního rodu:

o (za) to jediné tě prosím = *id ūnum tē rogō*; o (za) to jediné jsem byl požádán = *id ūnum rogātus sum*; *faciam illud, quod rogātus sum*, učiním ono, zač jsem byl požádán; (avšak:)

prosim, žádám tě za pomoc = *rogō tē, ut mihi auxilium ferās* (= abys mi poskytl pomoci);

b) *rogāre* = tázati se; vazby: táži se někoho na něco = *rogō aliquem dē aliquā rē*; akus. osoby a akus. věci kladou se u slovesa »*rogāre* = tázati se« jen tehdy, je-li věc vyjádřena zájmenem nebo adjektivem střed. rodu:

na to se tě táži = *id tē rogō*, jinak: *dē eā rē tē rogō*;

quid mē istud rogās? proč se mne tážeš na tohle? *quid multa mē rogās dē rēbus insuāvibus?* proč se mne tážeš mnoho o věcech nepřijemných?

c) při hlasování v senátě nebo ve shromážděních lidu se užívalo rčení:

senātōrem sententiam rogō, táži se senátora o (na) jeho mínění; *senātor sententiam rogātur*, senátor jest tážán na mínění; (avšak:)

»někoho se táži na jeho mínění« [(dotaz jest neúřední) se přeloží:] *rogō aliquem, quid sentiat* (závislá táz. věta).

spectō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 250; II, 59, 258), **a)** (*aliquid*), dívati se, pohlížeti (*na něco*); přihlížeti (*něčemu*); **b)** hleděti, míti zření (*k něčemu*), ohlížeti se (*na něco*), dbáti (*něčeho*); **c)** zkoumati, zkoušeti; **d)** cílit, mířiti, vztahovati se (*k něčemu*); **e)** směřovati, býti obrácen (*k něčemu*); **f)** *id spectō, ut (ně) ...*, (str. 330), toho hledím dosíci, k tomu mířím, k tomu cílím, na to pomýšlím, to vyhledávám, aby (aby ne) ...

statuō, statuīs, statuere, statuī, statūtum, 3., **a)** postavit, vystavěti, zříditi; **b)** ustanoviti, stanoviti, určiti, naříditi; **c)** stanoviti u sebe, souditi, představovati si; **d)** ustanoviti se, odhodlati se, umíniti si; *statuere tigna*, postavit, zarazit trámy, klády; *aliquid gravius in aliquem statuere*, něco krutějšího (příliš krutého) ustanoviti proti někomu; příliš krutě nastoupiti na někoho, zakročiti proti někomu; *statuere dē aliquō*, rozhodnouti o někom; *tempus colloquiō* (dat.) *statuere*, ustanoviti, určiti dobu k rozmluvě; *amicum dignum* (vazba 2 akus.) *aliquā rē statuō*, mám přítele za hodna něčeho; *apud animum suum statuere*, v duchu si umíniti; *rēgnum statuere*, založiti království; *aliquem statuere rēgem*, někoho dosaditi na trůn;

statuere [s infin. (při též podmětu)], odhodlati se, hodlati, umíniti se, ustanoviti se; *Caesar Rhēnum transire statuit*, Caesar umínil si, ustanovil se, odhodlal se, rozhodl se přejíti přes Rýn; (na *statuere* v tomto významu závisí též vazba akusativu s infinitivem passivního opisného časování, zejména je-li ve vedl. větě obsažena povinnost nebo nutnost);

statuere, ut (ně)..., (str. 329), ustanoviti, stanoviti, určití, naříditi, aby (aby ne) ...;

statuere (s vazbou akus. s infin.), pokládati za věc jistou, že ...; míti za to, že ...; souditi, že ...; představovati si, že ...;

statuere aliquid in aliquā rē, postavití něco v něčem, na něčem, (ale též:) někam, do něčeho, v lat. místní ablativ s předložkou in na otázku kde?; v češt. akus. s předl. do na otázku kam?).

vertō, ere, vertī, versum, 3., a) točiti, otáčeti, vrtěti; **b)** obracetí; zatáčeti; **c)** (určitým směrem) obracetí, namířiti, zaměřiti; **d)** obracetí, převáděti, přenášeti, vznášeti; **e)** svalovati, uvalovati; **f)** uváděti (v nějaký stav); **g)** uváděti (v souvislost), zařadovati, vztahovati, vykládati; **h)** měniti; proměňiti; **i)** překládati (z jazyka jednoho do druhého), převáděti; **j)** (v češt. zvrtné sloveso:) udáti se, skončiti se, dopadnouti; **k)** převraceti, obracetí, vyvracetí, podvracetí; zvrátiti, uvěsti ve zkázu, zničiti);

sē vertere, a) = *terga vertere*, obrátiti se zády, (ve vojenství:) dáti se na útěk; **b)** proměňovati se, přecházeti;

aliquid ad sē vertere, něco si přivlastniti; *aliquid in superbiam vertere*, něco vykládati za pýchu; *aliquid in suam contumēliam vertere*, něco pokládati za urážku; *aliquid vitiō vertere*, něco počítati za chybu, míti za zlé; *solum vertere*, změniti půdu = jinam se obrátiti, odstěhovati se, přestěhovati se; *vēra in contrārium vertere*, překrucovati pravdu v opak; *Platōnem vertere*, překládati Platona; *quod bene vertat*, kéž se to dobře skončí; kéž to jest se zdarem, k dobrému; *terram vertere*, zorávati zemi, půdu; *civitatē vertere*, obec zvrátiti, uvěsti ve zkázu, zničiti;

vector, a) otáčím se; **b)** *vector in aliquā rē*, otáčím se na něčem, kolem něčeho, v rozsahu něčeho; s něčím souvisím, jsem spojen; na něčem záleží, závisím; **c)** pohybuji se, pobývám, dlím, zdržuji se; **d)** *vector ad caedem*, dávám se, pouštím se do vraždění; **e)** věnuji, oddávám se (něčemu); **f)** *vector* = *vertō iter*, obracím se, dávám se cestou, rozběhnu se (někam).

videō, ēre, vidī, vīsum, 2., (I, 272):

a) viděti, zírati, hleděti, patřiti, dívati se; (II, str. 235);

b) býti svědkem něčeho, zažiti, zkusiti, dočkati se, dožiti se;

c) (duševně:) viděti, znamenati, pozorovati;

d) poznávati, věděti, rozuměti;

e) pozorovati (něco); hleděti, přihlížeti (k něčemu); uvažovati, mysliti, přemýšleti (o něčem);

f) hleděti, dbáti, starati se; (*ut, ně*, str. 329);

g) *vidēre aliquid*, vyhlédnouti, obstarati něco, postarati se o něco.

Účelové věty:
3. Vedlejší věty zabraňovací.

A.

S p o j k y »nē«, »quōminus«.

Vedlejší věty uvedené spojkou »nē« nebo »quōminus«, které závisí na slovesech znamenajících

*»zabraňovati, brániti, překážeti, státi v cestě, odstrašovati,
 zpěčovati se, zdráhati se«,*

slovou věty **z a b r a ň o v a c í**. — Slovesa právě zde uvedená zvenme »*verba impediendī*« (t. j. slovesa znamenající »**z a b r a ň o v a t i**«).

Slovesa a výrazy v latině znamenající »**z a b r a ň o v a t i** atd.« jsou:

impedirē, (str. 371), překážeti, brániti, zamezovati, znemožňovati; **terrēre**, (str. 314), zastrášovati, odstrašovati; **dēterrēre**, (str. 371); **impedimentō esse**, (str. 371); **obsistere**, (str. 373), stavěti se v cestu, na odpor; **resistere**, (str. 312), stavěti se na odpor, odporovati, klásti odpor; **obstāre**, (str. 22), státi v cestě, překážeti, stavěti se na odpor; **officere**, (str. 373), stavěti se (proti něčemu), překážeti; **retinēre**, (str. 374); **repugnāre**, (str. 106), odporovati, vzpírat se; **recūsāre**, (str. 257, 367, 368), zpěčovati se, zdráhati se; **intercēdere**, (str. 372), zakročovati, odporovati, (klásti »veto«); **per aliquem stat**, (str. 374); a j.

Latinské vedlejší věty **z a b r a ň o v a c í** řadíme k vedlejším větám účelovým; jsou příbuzné s větami **s n a h o v ý m i** (str. 328), neboť »**z a b r a ň o v á n í**« jest opačná »**s n a h a**«.

V latinských vedlejších větách zabraňovacích se vždy klade konjunktiv podle pravidla o konjunktivu ve vedlejších větách účelových (viz str. 318 a 319), t. j. určité sloveso v latinské vedlejší větě zabraňovací jest:

a) v **präsentním** konjunktivu, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v čase hlavním (str. 290) nebo v imperativu,

b) v konjunktivu **imperfekta**, je-li řídící sloveso ve větě hlavní (ve větě řídící) v čase vedlejším (str. 290).

Viz tabulku na str. 321!

Vedlejší věty zabraňovací jsou v latině uvedeny spojkou »ně«, někdy spojkou »quōminus«.

(Na některých z á p o r n ý c h výrazech, znamenajících »z a b r a ň o v a t i atd.«, závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »quīn«; o nich viz dále na str. 368!)

(*Quōminus* = *ut eō minus* = aby tím méně. — V platnosti spojky ve vedl. větě zabraňovací »*quōminus* = *aby ne*«.)

Do češtiny se latinské spojky »ně« a »*quōminus*«, jež uvádějí vedlejší větu z a b r a ň o v a c í, překládají:

a)	b)
spojkou » <i>aby ne</i> « s příslušným českým slovesným tvarem,	někdy pouhým českým kladným infinitivem.

P ř í k l a d y:

<i>Impediō (tē), nē scribās.</i>	} (a) Bráním (překážím) ti, abys nepsal.
<i>Impediō (tē), quōminus scribās.</i>	
<i>Impediēbam (tē), nē scriberēs.</i>	} (a) Bránil (překážel) jsem ti, abys nepsal.
<i>Impediēbam (tē), quōminus scriberēs.</i>	
<i>Nihil mē impedit</i> (hlavní čas), <i>quōminus iūs vestrum dēfendam</i> (proto konjunktiv présentní).	} (a) Nic mi nebrání, abych nehájil vašeho práva.
<i>Nihil mē impediēbat</i> (čas vedlejší), <i>quōminus iūs vestrum dēfenderem</i> (proto konjunktiv imperfekta).	} (a) Nic mi nebránilo, abych nehájil vašeho práva.

Při překladu z latiny do češtiny přeložte spojku »ně (*quōminus*)« ve vedlejší větě zabraňovací s konjunktivem slovesa do češtiny zápornou spojkou »*aby ne*« (»abych ne, abys ne, aby ne, abychom ne, abyste ne, aby ne«) s příslušným českým slovesným tvarem, někdy pouze kladným infinitivem příslušného slovesa.

Při překladu z češtiny do latiny dbejte toho, abyste český kladný infinitiv, závislý na slovesech znamenajících »zabráňovati atd.«, do latiny přeložili spojkou »*nē* (*quōminus*)« s příslušným konjunktivem latinského slovesa.

Nesnáze při překladu způsobuje tu ta okolnost, že jsme zvykli v lidové mluvě — a odtud často přechází tato chyba i do spisovné mluvy — klásti po slovesech znamenajících »brániti, zabráňovati« **kladnou** vedlejší větu, jež jest uvedena **kladnou** spojkou »*aby*« (abych, abys atd.). Nedejte se při překladu z češtiny do latiny svéstí touto českou chybou k nesprávnému překladu!

V latině infinitiv může záviseti na slovese, znamenajícím »brániti«, jen tehdy, použije-li se pro překlad z češtiny do latiny slovesa »**prohibere**«, na němž v latině častěji závisí pouhý infinitiv, ač někdy i na tomto slovese závisí vedlejší věta zabráňovací, uvedená spojkou »*nē* (*quōminus*)«.

Cvičení D.

1. *Lēgēs hominēs malōs impediunt, nē (quōminus) bonīs hominibus obsint.* —

2. *Superstitiō obstat, quōminus multī ad vēram rērum cōgnitiōnem perveniant.* —

3. *Phōcēnsibus religiō nōn fuit, quōminus opēs templī Delphicī diriperent.* —

4. *Isocratēs infirmitāte vōcis impediēbātur, nē (quōminus) in publicō diceret.* —

5. *Athēniēnsēs ā Lacedaemoniūs impediēbantur, quōminus urbem mūnīrent.* —

1. Zákony brání zlým lidem, *aby* neškodili dobrým lidem. — Zákony brání zlým lidem *škoditi* dobrým lidem. —

2. Pověra stojí v cestě (se staví v cestu, brání), *aby* mnozí *nedospěli* k pravému poznání věcí. — Pověra stojí v cestě (brání) mnohým *dospěti* k pravému poznání věcí. —

3. Fokové se nerozpakovali *vypleniti* poklady delfského chrámu. —

4. Isokrates byl zdržován slabostí hlasu, *aby* *neřečnil* na veřejnosti = slabý hlas bránil Isokratovi veřejně *řečniti*. —

5. Athénané byli zdržováni od Lakonských, *aby* *neopevnili* města. — Athénanům bylo bráněno Lakonskými *opevniti* město (= Lakonští bránili Athénanům *opevniti* město). —

6. *Alexander nullō impedimentō dēterrēbātur, nē ad flūmen Indum penetrāret.* —

6. Alexander (nebyl odstrašován ==) se nedával odstrašovati žádnou překážkou, *aby nepronikl* k řece Indu. —

*

7. Chudoba nikdy nikomu nebránila *býti* počestným a poctivým mužem. — Chudoba nikdy nikomu nebránila, *aby nebyl* počestným a poctivým mužem. —

8. Kártaginští bránili Hannibalovi *bojovati* v Itálii. —

7. *Paupertās nēminem umquam* (viz I. str. 480) *impediēbat, nē (quōminus) vir honestus probusque esset.* —

8. *Carthāginiēnsēs Hannibalem impediēbant, nē (quōminus) in Italiā pugnāret.* —

Carthāginiēnsēs Hannibalem in Italiā pugnāre prohibēbant. —

9. Věk (nám) nebrání *chovati* vědecké snahy až do poslední doby stáří. — Věk (nám) nebrání, *abychom nechovali* vědeckých snah až do poslední doby stáří. —

9. *Aetās nōn impedit, quōminus litterarum studia tenēamus usque ad ultimum tempus senectūtis.* —

10. Občanům od nikoho (nikým) nebylo bráněno *hájiti* města. — Občanům od nikoho (nikým) nebylo bráněno, *aby nehájili* města. —

10. *Civēs ā nullō impediēbantur, quōminus urbem dēfenderent.* —

11. Histiaios Miletský se postavil na odpor¹, *aby nebyl stržen* most vystavěný přes řeku Hister. —

11. *Histiaeus Milēsius restitit, nē (quōminus) pōns in Histrō flūmine factus rescinderētur.* —

12. Nemoc mi bránila² *přijiti* k vám. —

12. *Morbō impediēbar, nē (quōminus) ad vōs venirem.* —

¹ = *restitit*; (indik. perf. aktiv. slovesa »*resistere* = stavěti se na odpor«). ² Přeložte do latiny passivní větou!

13. Smrt, která hrozí všem, neodstrašuje moudrého člověka starati se (= aby se nestaral) po všechen čas o stát a o své. —

14. Mne chabé zdraví zdrželo³, že jsem nepřišel na hry. —

15. Bolest mně brání² více ti napsati.

16. Nebylo vinou Římanů, že nebylo trvalého přátelství (v *lat. nomin.*) se Samnity. —

17. Nebylo v moci ostatních odpověděti (= aby neodpověděli). — Ostatním nebylo možno odpověděti. —

13. *Mors, quae omnibus imminet, sapientem nōn deterret, quōminus rei pūblīcae et suīs in omne tempus cōsulat.* —

14. *Mē infirmitās valētūdinis tenuit, quōminus ad lūdōs venirem.* —

15. *Dolōre interclūdor, quōminus plūra ad tē scribam.* —

16. *Per Rōmānōs nōn stetit, quōminus perpetua amicitia cum Samnitibus esset.* —

17. *Per cēterōs nōn stetit, quōminus respondērent.* —

Poznámky.

1. U slovesa »*impedire*« se v latině nezřídka vynechává osobní předmět, byl-li by vyjádřen akusativem osobních zájmen »*mē, tē, nōs, vōs*«.

Aetās nōn impedit, quōminus agrī colendī studia teneāmus ad ultimum tempus senectūtis. —

Quid impedit, nē (quōminus) vērum dīcās? —

Quid impediēbat, nē (quōminus) vērum dīcerēs? —

Věk nám nebrání udržeti (podržeti) [= abychom neudrželi, nepodrželi] zájem pro rolnictví do poslední doby stáří. —

Co ti brání (překáží), abys nemluvil pravdu? — Co ti brání (překáží) mluvíti pravdu? —

Co ti bránilo (překázelo) mluvíti pravdu (= abys nemluvil pravdu)? —

³ = *tenuit*; (indik. perf. aktiv. slovesa »*tēnēre*«).

<i>Lacrimae tuae [mē] impediunt, nē (quōminus) plūra dicam. —</i>	Tvé slzy mi brání pověděti (= abych neřekl) více. —
---	--

*

2. Sloveso »*impedire*« má v *passivu* v latině vazbu osobní, jež se do češtiny překládá vazbou neosobní; na př.:

impedior == (jsem zdržován), brání se mi, zabraňuje se mi;

puer impeditur == hochovi se brání, zabraňuje;

impedimur == (jsme zdržováni), brání se nám, zabraňuje se nám;

puerī impediuntur == (hoši jsou zdržováni), hochům se brání, zabraňuje.

Mnohdy se přeloží, je-li u *passiva* »*impedior*« atd. vyjádřen původce děje, latinská *passivní* věta českou aktivní větou (viz cvičení D, věty 5., 12., str. 363, 364).

*

3. Na slovese »*prohibere*« = *překážeti, brániti, zabraňovati*« v latině obyčejně závisí infinitiv nebo akusativ osobního předmětu a infinitiv, řidčeji vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*« nebo »*quōminus*«.

Bráním ti psáti.

Bráním ti, abys nepsal.

Prohibeō tē scribere.

Vojínové statečně bránili nepřátelskému vojsku vniknouti do tábora (= aby nevniklo do tábora.) —

Militēs fortiter exercitum hostium in castra intrāre prohibebant. —

Sloveso »*prohibere*« v *passivu* v latině má osobní vazbu, kterou do češtiny překládáme neosobní vazbou; na př.:

Mně jest bráněno (se brání) napsati dopis (= abych nenapsal dopisu). —

Epistulam scribere prohibeor. — *Impedior, nē (quōminus) epistulam scribam.* —

Tobě bylo bráněno mně pomáhati. —

Iuvāre mē prohibēbāris. — *Impediēbāris, nē (quōminus) mē iuvārēs.* —

Bratrovi jest nemocí bráněno přijíti k vám = nemoc brání bratrovi přijíti k vám.

Nám se brání (se zabraňuje, jest bráněno) od otce (otcem) zpívati. —

Vám, vojínové, vůdcem jest bráněno (se brání, se zabraňuje) strhnouti most.

Vojínům se brání (jest bráněno, se zabraňuje) svěsti bitvu. —

Bolest mi brání přijíti k tobě; (*přeložte passivem!*). —

Vojínům jen stěží bylo bráněno, aby neusmrcovali zajatců. —

Ať jest mi bráněno prospívati vám, přece nikdy vám nebudu škoditi. —

Frāter morbo prohibētur ad vōs venire. — *Frāter morbo impeditur, nē (quōminus) ad vōs veniat.* —

Cantāre ā patre prohibēmur. — *Nē (quōminus) cantēmus, ā patre impedimur.* —

Vōs ā duce pontem rescindere prohibēminī, milītēs! — *Nē (quōminus) pontem rescindātis, ā duce impediminī, milītēs!* —

Milītēs proelium committere prohibentur. — *Milītēs impediuntur, nē (quōminus) proelium committant.* —

Ad tē venīre dolōre prohibeor. — *Dolōre impedor, nē (quōminus) ad tē veniam.* —

Milītēs aegrē prohibēbantur captīvōs occidere [= *nē, quōminus captīvōs occiderent*]. —

Prōdesse vōbīs prohibear, *tamen nunquam vōbīs oberō.* —

*

4. Na k l a d n é m slovese »*recūsāre* = *zpečovati se, zdráhati se*« v latině zpravidla závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*«; tuto latinskou vedlejší větu zabraňovací překládáme do češtiny obvykle jen českým kladným infinitivem. Proto při překladu z češtiny do latiny buďte pamětlivi toho, že se český infinitiv, závislý na slovese »*zdráhati se, zpečovati se*«, přeloží do latiny latinskou vedlejší větou zabraňovací.

Na z á p o r n é m slovese »*nōn recūsāre* = *nezpečovati se, nezdráhati se*« v latině zpravidla závisí vedlejší věta zabraňovací uvedená spojkou »*nē*« nebo spojkou »*quōminus*«, někdy spojkou »*quīn*«.

(Pořidku se vyskytují v latině i příklady, v nichž také na záporném slovese »*nōn recūsō*« závisí pouhý infinitiv.)

Zpěčuji se (zdráhám se) *pronēsti* [své] mínění. —

Zpěčoval jsem se (zdráhal jsem se) *pronēsti* [své] mínění. —

Nezdráhám se (nezpěčuji se) *pronēsti* [své] mínění. —

Nezpěčoval jsem se k vám *přijíti*. —

Regulus se zdráhal (se zpěčoval) *pronēsti* [své] mínění. —

Epameinondas se nezdráhal *uposlechnouti* zákonů vlasti. —

Recūsō, nē sententiam dīcam. —

Recūsābam, nē sententiam dīcerem. —

Nōn recūsō, quōminus sententiam dīcam. —

Nōn recūsāvī, quōminus (nē) ad vōs venīrem. —

Rēgulus, nē sententiam dīceret, recūsāvit. —

Epaminōndās nōn recūsāvit, quōminus patriae lēgibus pārēret. —

*

5. Jiné výrazy a spoje, jimiž může býti uvedena vedlejší věta zabraňovací, viz na str. 322! —

[6. Příklady, v nichž na slovesech »*impedire*« a »*dēterrēre*« závisí pouhý latinský infinitiv, nikoli vedlejší věta uvedená spojkou »*nē (quōminus)*«, jsou velmi řídké.] —

*

B.

S p o j k a »*quīn* = *aby ne*«.

Spojka »*quīn* = *aby ne*« uvádí větu smyslem účelovou po záporných výrazech znamenajících »*brániti, zdržovati, opomíjeti, zpěčovati se, zdráhati se, odstrašovati*«; bývá po těchto latinských výrazech:

vix mē contineō, quīn . . ., (str. 370), stěží se zdržuji, *aby(ch) ne . . .*;

vix mē retineō, quīn . . ., (str. 374), stěží se zdržuji, *aby(ch) ne . . .*;

retinērī nōn possum, quīn . . ., (str. 374), nemohu se zdržeti, *aby(ch) ne . . .*;

aegrē retineor, quīn . . ., (str. 374), stěží se dávám zdržeti, *aby(ch) ne . . .*;

mihi nōn temperō, quīn . . ., (str. 374), nezdržuji se, aby(ch) ne . . . ;
temperāre mihi nōn possum, quīn . . ., (str. 374), nemohu se zdržeti,
aby(ch) ne . . . ;

nihil praetermittō, quīn . . ., (str. 373), ničeho neopomím, aby(ch)
ne . . . ;

nōn recūsō, quīn . . ., (str. 257), nezpěčuji se, nezdráhám se (s čes-
kým infinitivem);

nōn dēterreor, quīn . . ., (str. 361, 371), nedávám se odstrašovati,
aby(ch) ne . . .

Ve vedlejší větě, uvedené spojkou »**quīn** = *aby ne*« a závislé na
záporných výrazech právě zde uvedených, kladě se určité sloveso
v konjunktivu přítomném a v konjunktivu imperfekta podle pra-
vidla o konjunktivu ve větách účelových (viz str. 319 a 322).

Povšimněte si, že se tu v některých případech latinská spojka
»**quīn**« s konjunktivem do češtiny přeloží pouhým českým infiniti-
vem.

Vojínové jen stěží se moh-
li zdržeti, *aby nevtrhli* do
města. —

Cicero ničeho neopome-
nul, *aby neodvracel* Pom-
peia od spolku s Caesa-
rem. —

Hektor se nedal zdržeti
slzami rodičů, *aby se nepo-
stavil* proti Achilleovi. —

Caesar se ničím nedal od-
strašiti, *aby se nesnažil* pro-
niknouti do Britannie. —

Nic nebránilo, *aby* ne-
přátelé *nepřešli* přes řeku
Tiber, aby dobyli Říma. —

Germánové se nemohli
udržeti (zdržeti), *aby ne-
metali* střel na naše voji-
ny. —

*Militēs vix continērī po-
terant, quīn in oppidum ir-
rumperent.* —

*Cicerō nihil praetermisit,
quīn Pompeiū ā Caesaris
coniūctiōne āvocāret.* —

*Hector lacrimīs parentum
nōn retentus est, quīn Achil-
lī obsisteret.* —

*Caesar nullā rē dēterritus
est, quīn in Britanniam pe-
netrāre studēret.* —

*Nihil impediēbat, quīn ho-
stēs Tiberim flūmen trānsi-
rent, ut Rōmam caperent.* —

*Germānī retinērī nōn po-
terant, quīn in nostrōs mili-
tēs tēla conicerent.* —

Vojevůdce nepropásl žádné doby ani denní ani noční, *aby neuvažoval* o svobodě římského národa. —

Germánové se nezpěčují (se nezdráhají) *podstoupiti* boj, jsou-li znepokojováni. —

Imperātor nullum tempus dimisit neque diurnum neque nocturnum, quā dē libertate populū Rōmānī cōgitāret. —

Germānī nōn recūsant, quā proeliō contendant, sī lacessuntur. —

Slovník k 34. a 35. hodině.

ad, (I, 182, 438); *ad lūdōs venire*, přijíti na hry

adscribō, ascribō, ere, adscripsī, ascripsī, adscriptum, ascriptum, 3., **a)** připsati, připojiti, přidati; **b)** připsati (do seznamu, do stavu nějakého), zapsati, přijmouti, zaznamenati; **c)** přijmouti, zařaditi, (za-)počísti (někoho někam); (*alicui*); *discipulis adscribī*, (býti zapsán do seznamu žáků), býti přijat mezi žáky; **d)** (písemným pořízením) ustanovovati, zřizovati; **e)** připisovati, přičítati, připočítati, přivlastňovati

Āfrānius, īī, m., Afranius, (římské rodové jméno); *Lūcius Āfrānius*, legát a stoupenec Caesarův

ascribere viz *adscribere*

classis, (I, 425), (*ve škole*;) třída

coactus, a, um, [partic. perf. passiv. slovesa *cōgere*], **a)** donán, nucen, přinucen, donu-

cen; **b)** vynucený, nucený; **c)** lichý, ličený, předstíraný

cōgnitiō, iōnis, f., **a)** poznávání; poznání, seznání; seznámení se (s někým), známost (s někým); **b)** poznávání (rozumem); vědomost, znalost, poznatek, představa, pojem; **c)** soudní vyšetřování

cōsulō, ere, cōsului, cōsultum, 3., (I, 318); *suīs* (dat.) *cōsulere*, starati se, pečovati o své (*lidi, přátele atd.*, viz II, 313)

contineō, ēre, continui, 2., **a)** pohromadě držeti; spojovati; **b)** udržovati, zachovávat; **c)** omezovati, obkličovati, objímat; zaujímat, zabírat; ohraničovati; **d)** svírat (nepřátelsky); **e)** v sobě držeti, chovati, obsahovati; býti jádrem (něčeho), vztahovati se (k něčemu); **f)** zadržovati, zdržovati, udržovati; **g)** držeti v mezích, na uzdě; ovládati; **h)**

zdržovati (někoho od něčeho, *aliquem ab aliquā rē; quōminus; quīn*); *vix mē contineō* (str. 368)

cūra, *ae*, *f.*, (I, 122), **a**) péče, starost (o něco); **b**) pečlivost; dbalost (něčeho); horlivost; pozornost; **c**) vědecká péče, vědecká práce; výplod vědecké práce, práce, spis, dílo; **d**) péče, opatrování, ošetřování, péstění; **e**) (předmět něžné péče =) chráněnc, miláček; **f**) opatrování, obstarávání, dohled, dozor; **g**) starost, starostlivost, úzkostlivost, obava, svízel, strast; **h**) útrapa lásky, trýzeň, láska; **i**) (*metonym.*:) láska, milenka;

mihi est cūra (str. 376); *cūram iniciō* (str. 376, 372)

dēterreō, *ēre*, *dēterrui*, *dēterritum*, 2., odstrašovati, (strachem) odvracet; odrazovati (od něčeho); brániti (něčemu); *dēterreō, nē (quōminus)* (str. 361); *dēterreor*, dávám se odstrašiti; upouštím (od něčeho); *nōn dēterreor, quīn* (str. 369); (I, 481, 484; II, 249)

dimicāre (str. 69, 249) **proeliō**, bojem se utkati, sváděti bitvu

diripiō, *diripere*, *diripui*, *diriptum*, 3., **a**) roztrhávati, rváti, sápati; **b**) rozchvacovati; pleniti, popleniti, vyplniti; **c**) odtrhávati, strhávati; **d**) uchvacovati, bráti, zabráti; ukořistiti

facere (str. 350) **pontem in flūmine**, vystavěti most přes řeku;

pōns factus in Histrō flūmine, most vystavěný přes řeku Hister

factus, viz *facere*

Hister (*Ister*), *Histrī*, *m.* Hister, (dnešní řeka Dunaj na dolním svém toku)

Histiaeus Mīlēsius, Histaios Miletský, (tyran miletský, na jehož podnět Aristagoras rozničil povstání maloasijských Řeků; byl ukřižován r. 494 př. Kr.)

horreō, *ēre*, *horruī*, 2., (I, 486), **a**) ježiti se, vzhůru státi, trčeti, býti drsný; **b**) dēsiti se (*aliquem, aliquid*, někoho, něčeho), chvěti se (před něčím), báti se

impedimentum, *i*, *n.*, **a**) překážka, závada; *impedimentō esse*, býti k překážce, na překážku; býti závadou, na závadu (str. 361); **b**) (plur. :) *impedimenta*, (ve vojenství:) zavazadla; místo, kde byla zavazadla složena; vozatajstvo, záškodníci

impediō, *ire*, *impedivi* (*impediū*), *impeditum*, 2., **a**) poutati, zaplésti, zamotati; **b**) činiti neschůdným, nepřístupným; **b**) (*aliquem; aliquid* :) překážeti (někomu, něčemu), brániti, znemožňovati (něco), zamezovati (něco), zdržovati, mářiti, ztěžovati, překaziti; (*aliquā rē impedior* (viz str. 366); *impediō, nē (quōminus)* (viz str. 361, 362, 365); *aetās impedit*, věk jest na závadu, vadí; *cōsulēs impediuntur lēge*, (konsulové jsou zdržováni zá-

konem ==) zákon brání kon-
sulům

in, (str. 303, 304); *in omne tem-
pus*, po všechen čas

incēdō, *ere, incessī, incessum*, 3.,
a) kráčet, vykračovat (si);
b) (*ve vojenství*;) táhnouti,
konati pochod; vytrhnouti; **c)**
(*o čase*;) přicházeti, nastá-
vati; **d)** (*o zprávě*;) docházeti,
šířiti se; **e)** (*o duševním sta-
vu*;) vzejiti, šířiti se, vznik-
nouti; **f)** kráčet (po něčem),
vkročiti (do něčeho); **g)** (ně-
koho) zachvacovati, zmocňo-
vati se, pojímati, jímati; *timor
mē incēdit* (str. 376)

incidō, *ere, incidī*, 3., (I, 407), **a)**
padnouti (na něco, do něčeho),
dopadnouti; **b)** (*o čase*;) pad-
nouti, připadnouti; **c)** vpad-
nouti, upadnouti (někam, do
něčeho, mezi něco); **d)** (*o ře-
ce*;) vpadnouti, ústiti; **e)** (*o
nemoci, duševním stavu*;) u-
padnouti, dostat se (do něče-
ho); *in morbum incidere*, u-
padnouti do nemoci; *metus
mihī incidit* (str. 376); **f)** stá-
ti se, vyskytnouti se, padnou-
ti (*o slově*); **g)** *incidit, ut...*,
stalo se, že... (*účinková
věta*)

Indus, *ī, m.*, Indus, (řeka v Indii)

infirmitās, *ātis, f.*, **a)** slabost;
bezmocnost; **b)** slabost (du-
ševní, mravní); *infirmitās vō-
cis*, slabost hlasu; *infirmitās
valētūdinis*, (slabost zdraví ==)
chabé zdraví

iniciō, *inicere, iniēcī, iniectum*, 3.,
[* in-i-cijō, in-jé-cí, in-jek-

tum], (I, 492), **a)** vházovati;
házeti (do něčeho, na něco);
naházeti; **b)** (*o citu*;) vzbuditi,
způsobiti, nahnati; **c)**
(*v řeči*;) prohoditi, nadhoditi;
d) *sē inicere*, vrhnouti se,
pustiti se (do něčeho, na ně-
co);

e) *manum alicui inicere*,
vložit ruku na někoho; pro-
hlásiti za svůj majetek; po-
hnati před soud; zatknouti

cūram, metum inicere (str.
376, 371)

intercēdō, *ere, intercessī, inter-
cessum*, **a)** vstoupiti (mezi ně-
co); kráčet (mezi něčím);
b) ležeti, rozkládati se (mezi
něčím); **c)** uplynouti (mezi ně-
čím, časově); **d)** připadnouti;
e) (*o poměrech*;) bývati, trva-
ti; **f)** (*o osobách, ve smyslu
příznivém*;) zakročiti (*prō ali-
quō*, v zájmu někoho), zaru-
čiti se; **g)** (*v nepřiznivém smy-
slu*;) zakročiti, odporovati, po-
ložiti »veto«; **h)** stavěti se
(proti něčemu)

interclūdō, *ere, interclūsī, inter-
clūsum*, 3., **a)** uzavřiti, zame-
ziti, překaziti; **b)** odloučiti,
odříznouti, oddělit; **c)** uzavřiti,
obklíčiti; *dolōre interclūdō* ==
bolest mi brání, znemožňuje

īsocratēs, *īs, m.*, (akus. -em a
-ēn), Isokrates, slavný athénský
učitel výmluvnosti a skladatel
řečí, (r. 436—338 př. Kr.)

metuere, (II, 306, 376); *metuere
s infin.* (viz str. 306)

Milēsius, *a, um*, miletský; (Mi-
lētus bylo hlavní město Ionie,
krajiny v Malé Asii)

nē, (str. 377), (uvádí větu obav-
nou), (str. 376 a násl.); **nē nōn**
(str. 377), (v obav. větě, viz
str. 376 a násl.)

obsistō, *ere, obstiti*, 3., **a)** posta-
viti se v cestu, zastoupiti cestu;
b) protiviti se, postavití se na
odpor

officiō, *officere, offēci, offectum*,
3., **a)** postaviti se proti (něče-
mu), vstoupiti do cesty, zame-
ziti cestu, překážeti; **b)** ško-
diti, vaditi, činiti ujmu

pavidus, *a, um*, chvějící se, tře-
soucí se strachem, strachující
se; zstrašený, ustrašený, po-
lekáný, zděšený; *pavidus sum*
(str. 376)

pavor, *ōris*, m., **a)** chvění, strach,
zděšení, hrůza, leknutí; **b)**
bázlivost, bázeň, plachost,
úžas; *pavor mē capit* (str. 376)

penetrō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)**
vnikati, proniknouti (*ad ali-*
quid, až k něčemu); **b)** vrážeti,
prorážeti, vdíratí se, prodíratí
se

per aliquem stat, viz *stāre*

periculum, *i, n.*, **a)** zkouška, po-
kus, zkušenost; **b)** nebezpečná
zkouška; **n e b e z p e č e n -**
s t v í, nebezpečí; **c)** nebezpeč-
ný pokus (podnik, stav); po-
vážlivý stav; **d)** pohroma, zká-
za, zhouba; **e)** (*ve vojenství*);
porážka; boj; **f)** (*v soudnic-*
tví); nebezpečná pře, soud,
proces, soudní stíhání, žaloba,
půhon; **g)** rozsudek, zápis
(o soudním, úředním jednání),
protokol; *periculum est* (str.
376)

pervenio, *ire, pervēni, perventum*,
4., **a)** dostatí se, dojítí, přijítí,
dorazití, dospětí; (*o vojsku*);
přitáhnouti; **b)** přijítí (k ně-
čemu), nabýti, dosíci něče-
ho); **c)** dojítí k sluchu, do-
nésti se k sluchu; **d)** dostatí
se, připadnouti (někomu v ma-
jetek, za úkol)

Phōcēnsēs, *ium*, m., Fokové,
(obyvatelé Fokidy, krajiny ve
středním Řecku)

possum, (str. 368, 369), mohu;
poterant, (str. 369), (3. os. pl.
indik. imperf.), (oni) mohli

postulāre auxilium ab amicis,
(str. 355), žádati, dožadovati
se pomoci od přátel, na přáte-
lích

praetermittō, *ere, praetermisi*,
praetermissum, 3., **a)** pouštím
(mimo); **b)** pomíjeti, opomi-
nouti; zanechávati, nechávati,
vynechávati; **c)** zanedbávati,
nedbati, zameškávati; **d)**
zdržovati se; **e)** (*ve výkladu*);
přecházeti, pomíjeti (mlče-
ním), zamlčovati, pomlčeti, ne-
uváděti, nezmiňovati se, nedo-
tknouti se; **f)** zameškati, pro-
meškati, přehlédnouti; *nihil*
praetemitto, quin (str. 369)

prohibeō, (str. 311, 363, 366);
prohibeor (str. 311, 366, 367)

pūblicum, *i, n.*, (str. 256), **a)** obec-
ní jmění, obecní pozemek; **b)**
obecní, státní pokladna; **c)**
obecní důchody; obecní pod-
nik; **d)** obec, stát; **e)** veřejné
místo; veřejnost; *in pūblicō*
dicere, na veřejnosti, veřejně
řečniti

quīn, (str. 362, 368 a násl.)
quōminus, (str. 362 a násl.)
recūsāre, (str. 257, 312), (str. 361, 367, 368)

religiō, *iōnis*, f., **a)** rozpak, pochybnost, vrtoch; **b)** pověrečná pochybnost, pověrečný strach; **pověra**; **c)** úzkostlivost, svědomitost; **d)** závazek, povinnost; **přísaha**, **slib**; **e)** vědomí viny, vina;

(se vztahem k božstvu:) **f)** náboženský cit, náboženská úzkostlivost, víra, náboženství; **zbožnost**; **g)** (vnější) uctívání božstva, náboženské obřady, bohoslužba; **h)** předmět božské úcty; **svátost**, **posvátnost**
religiō mihi nōn est, nūlla est mihi religiō, quōminus..., nerozpakuji se (s infin.)

rescindō, *ere, rescidī, rescissum*, 3., **a)** strhnouti (*pontem*, most); **b)** učiniti neplatným

retineō, *ēre, retinui, retentum*, 2., **zadržeti**; **podržeti**, **udržeti**; **zdržovati**, **zadržovati**; *retinēri nōn possum, aegrē retineor, vix mē retineō* (str. 361, 368)

scribō, *ere, scripsi, scriptum*, 3., **a)** rýti, vyrýti (*do vosku, do kamene, do kovu*); **b)** psáti; **c)** sepsati, složiti; **vypsati**, **popsat**, **vyličit**; *ad aliquem dē aliquā rē scribere*, někomu psáti, napsati o něčem

sollicitus, *a, um*, **a)** vzbouřený, rozvlněný; **b)** neklidný, úzkostlivý, znepokojený, mající starost, zkormoucený; **c)** působící neklid, starost; **znepokojující**; *sollicitus sum* (str. 376)

stō, *stāre, stetī, statūrus*, 1., **a)** státi, stojím; **b)** (*ve vojenství*;) státi v řadě, státi ve zbraní; **c)** (*o lodích*;) státi na kotvách, býti zakotven; **d)** (*o ceně*;) státi zač, býti zač; **e)** státi při někom, býti stoupencem někoho; **f)** klidně státi, zastaviti se, uváznouti; **g)** státi pevně; **trvati** neporušen; **trvati** v platnosti, v síle; **h)** při něčem **trvati**, **setrvati**; **i)** býti rozhodnut, ustanoven, určen;

j) *per aliquem stat, nē (quōminus)...*, na někom záleží, závisí, spočívá, aby ne...; **jest** něčí vinou, že ne...; někomu **jest** možno, **jest** v něčí moci, aby ne...; někdo **jest** tím vinen, že ne...; *per Afranium stetit, quōminus proeliō dīmīcārētur*, na Afraniově záleželo, v moci Afraniově bylo, aby se nesvedl boj; **svedení bitvy** záleželo na Afraniovi, bylo v moci Afraniově

studia litterārum, (str. 258), vědecké snahy; **studia agrī colendī**, zájem pro rolnictví

superior, *superius*, (komparativ), **a)** (*místně*;) vyšší, hořejší; **b)** (*časově*;) dřívější, předěšlý, minulý, poslední; **c)** **mocnější**, **silnější**, **vyšší** (postavením); *superior classis*, vyšší třída

temperō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** mísiti, spojovati, slučovati, skládati; **b)** rozředovati, rozpouštět, změkčovati, činiti **poddajným**; **c)** **zmirňovati**, **mírniti**, **upokojevati**, **tišiti**, **kro-**

titi, držeti na uzdě; **d)** řídit, ovládati, spravovati, pořádati; **e)** zachovávatí míru, mírniti se, ovládati se, krotiti se, (*alicui reī*, v něčem, při něčem); **f)** *temperāre (sibi) ab rē*, zdržovati se (od) něčeho; **g)** *temperāre alicui reī*, šetriti něčeho; **h)** *mihi nōn temperō*, *temperāre mihi nōn possum*, *quīn* . . . (str. 369)

teneō, *ēre*, *tenuī*, (*tentum*), 2., **a)** držeti; **b)** držeti se (něčeho, *aliquid*); **c)** držeti (místo), zaujímati, míti obsazeno; bydleti, obývatí, sídliti; usaditi se (někde); **d)** dospěti, doraziti (k místu); (*o lodích*;) přistáti, zakotviti; **e)** míti (*o jméně*); obdržeti, dostati, dosáhnouti, dojíti; **f)** míti v moci, spravovati, řídit; ovládati; **g)** poutati, vázati; jímati, zaujmouti; uchvacovati, zachvacovati; **h)** obsahovati, zasahovati, týkati se;

i) zdržovati, zadržovati, zastavovati, potlačovati; **j)** překážeti, zabraňovati;

k) stále pevně držeti; zachovávatí, vytrvati (v něčem), udržovati;

l) (*nepřechodné*;) držeti se, udržeti se, trvati;

studia agrī colendī tenēre, udržeti, podržeti zájem pro rolnictví

timeō, *ēre*, *timuī*, 2., (I, 272,

487), **a)** báti se, obávati se, (*aliquem; aliquid*, někoho, něčeho; v lat. akus., v češt. genit.); míti strach, míti obavu, býti starostliv; **b)** *timēre alicui*, (*alicui reī*), báti se o někoho, (o něco); **c)** *timēre, nē (nē nōn, ut)* . . . (věta obavná), (str. 376 a násl.); **a)** *timēre (s infinit.)*, báti se, ostýchatí se, rozpakovati se, váhati, neodvažovati se, nechtíti (*s infin.*)

timor, *ōris*, m., (I, 395), **a)** bázeň, obava, strach, úzkost, hrůza; **b)** (co budí strach =) postrach, hrůza; *timor est*, *timor mē incēdit* (str. 376)

ut, (uvádí větu obavnou), (str. 377)

vereor, *verēri*, *veritus sum*, 2., **a)** ohlížeti se, dbáti (něčeho); **b)** báti se, obávati se (*aliquid*, něčeho), strachovati se; míti obavu; varovati se, stříci se; *verēri, nē nōn (ut)* . . . (věta obavná), (str. 376 a násl.); **c)** *vereor (s infin.)*, báti se, rozpakovati se, ostýchatí se, stydět se; **d)** ctíti, míti v úctě, míti ve vážnosti, vážiti si; **e)** *vereor, nē sit turpe timēre* = snad jest hanba se báti

vērus, *a, um*, **a)** pravý; pravdivý; skutečný; opravdový; **b)** pravdivý, pravdomluvný; **c)** upřímný, poctivý, spravedlivý; **d)** správný, náležitý, slušný; (str. 259)

35. HODINA.

Účelové věty:

4. Vedlejší věty obavné.

S p o j k y: »*nē*«, »*nē nōn*«, »*ut*«.

Vedlejší věty o b a v n é závisí na slovesech a výrazech znamenajících »*báti se, obávati se*«; tato slovesa zveřejníme »*verba timendī*« (= slovesa znamenající »*báti se*«). — Vedlejší věty obavné jsou přibuzné s vedlejšími větami žádacími, neboť v každé obavě jest skryto přání, aby se něco stalo nebo nestalo.

Taková slovesa a výrazy znamenající »*báti se*« jsou:

timēre, (I, 272; II, 375), *báti se, obávati se, strachovati se, míti strach, míti obavu; metuere*, (II, 306), *báti se, strachovati se; verēri*, (II, 375), *báti se, obávati se, míti obavu, strachovati se, varovati se, strčiti se; horrēre*, (II, 371), *děsiti se, báti se; anxius sum*, (II, 296), *jsem v úzkostech; pavidus sum*, (II, 373), *třesu se strachem, jsem polekán, jsem zděšen; sollicitus sum*, (II, 374), *mám starost, mám úzkost; metus est*, (I, 276), *jest strach, jest obava; metus mihi incidit*, (II, 372), *strach padá na mne, strach mne (po)jímá; in metu sum*, *jsem ve strachu, mám stroch; timor est*, (II, 375), *jest strach, obava; timor mē incēdit*, *bázeň, strach mne (po)jímá, zachvacuje, se zmocňuje* (II, 372); *pavor mē capit*, (II, 373), *jímá mne strach, zděšení, hrůza; periculum est*, (II, 373), *nebezpečnost, jest, hrozí; mihi est cūra*, (II, 371), *mám starost, obavu; cūram inicere*, (II, 372), *buditi, způsobovati starost, obavu; a j. --*

Bojím se, že¹ otec přijde =

Timeō, nē pater veniat.

Bál jsem se, že¹ otec přijde =

Timēbam, nē pater veniret.

Bojím se, že² otec nepřijde =

Timeō, nē nōn (= ut) pater veniat.

Bál jsem se, že² otec nepřijde =

Timēbam, nē nōn (= ut) pater veniret.

¹ = přejí si (přál jsem si), aby otec nepřišel.

² = přejí si (přál jsem si), aby otec přišel.

Nebojím, že otec nepřijde =
Nōn timeō, nē nōn pater veniat.

Nebál jsem se, že otec nepřijde =
Nōn timēbam, nē nōn pater venīret.

Vedlejší obavné věty jsou uvedeny spojkami:

»nē« = { »že« (s kladným slovesným tvarem);
 »aby ne« ...;

»nē nōn« = { »že ne« ...;
 »aby« (s kladným slovesným tvarem).

Místo spojky »nē nōn« — zejména po k l a d n ý c h výrazech obavy — vedlejší obavná věta může být uvedena spojkou:

»ut« = { »že ne« ...;
 »aby« (s kladným slovesným tvarem).

Avšak po z á p o r n ý c h výrazech obavy českou spojkou »že ne« [= »aby«] do latiny přeložte zpravidla jen spojkou »nē nōn«!

<i>Nebojíme se, že nebudeme brzy přijati mezi žáky vyšší třídy.</i>		<i>Nōn metuimus, nē nōn³ mox discipulīs superiōris classis adscribāmur.</i>
---	--	--

Náleží-li záporka »nōn« pouze k jednomu slovu vedlejší obavné věty, — nikoli k celé větě, — uveďte vedlejší obavnou větu spojkou »nē = že«.

<i>Bojím se, že uposlechněš ne rád, nýbrž z donucení (= donucen).</i>		<i>Metuō, nē nōn⁴ libenter, sed coactus pāreās.</i>
---	--	---

»Bojím se, že ... a (že) ...« =
 »timeō (metuō, vereor), nē nec (neque)«;
 » „ „ „ „ „ nē aut«;
 » „ „ „ „ „ nē et«;

zřídka se klade:

[»timeō (metuō, vereor), nē nēve (neu) ...«.]

³ Nesmí se dáti spojka »ut«.

⁴ Záporka se vztahuje pouze ke slovu »libenter«, nikoli ke slovesu, proto jest spojka »nē«.

P o z n á m k a:

Spojka se řídí přáním podmětu hlavní (řídící) věty:

Bojí-li se podmět hlavní (řídící) věty, **že** se něco stane, tedy si přeje, **aby** se to **nestalo**, [v latině spojka »**nē**«].

Bojí-li se podmět hlavní (řídící) věty, **že** se něco **nestane**, tedy si přeje, **aby** se to **stalo**, [v latině spojka »**nē nōn**«, »**ut**«].

Děj vedlejší věty obavné zpravidla formou jest současný s dějem věty hlavní (řídící), avšak smyslem spadá do budoucnosti, t. j. do doby **následující** po ději slovesa věty hlavní (řídící); na př.: »*Bojím se, že otec přichází (přijde). Báł jsem se, že otec přijde. Bojím se, že otec umírá, že otec zemře, aby otec nezemřel. Báł jsem se, že otec zemře, aby otec nezemřel.*«

Předmět obavy však může spadatí též do doby **předcházející** před dějem slovesa věty hlavní (řídící); to bývá tehdy, nevím-li, jak věc dopadla. Na př.: »*Bojím se, že otec přišel. Báł jsem se, že otec přišel. Bojím se, že naši nevyhráli.*«

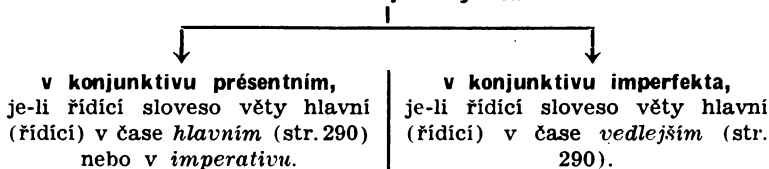

Určité sloveso vedlejší věty obavné, jak jste poznali v příkladech uvedených na str. 376 a 377, jest vždy **v konjunktivu**, a to:

A.

Spadá-li smyslem děj vedlejší věty obavné do doby **následující** po ději slovesa věty hlavní (řídící), jest

určité sloveso vedlejší věty obavné:

P ř í k l a d y:

Bojím se, že se budeš
marně dožadovati pomoci od
přátel. —

Báł jsem se, že se budeš
marně dožadovati pomoci od
přátel. —

Timeō, nē frūstrā auxi-
lium ab amīcīs postulēs. —

Timēbam, nē frūstrā auxi-
lium ab amīcīs postulārēs. —

Bojím se, že naše vojsko bude na hlavu poraženo od nepřátel (== aby nebylo na hlavu poraženo). —

Bál jsem se, že naše vojsko bude na hlavu poraženo od nepřátel (== aby nebylo na hlavu poraženo).

Proč se, děti, bojíte, že se otcův hněv nezmírní vašimi slzami?

Nebáli jsme se, že se naši přátelé nedají snadno uprositi našimi prosbami. —

Timeō, nē exercitus noster ab hostibus superētur et fugētur. —

Timēbam, nē exercitus noster ab hostibus superārētur et fugārētur.

Cūr timētis, liberī, nē nōn patris ira lacrimis vestris leniātur?

Nōn timēbāmus, nē amīcī nostrī precibus nostrīs facile nōn exōrārentur. —

B.

Spadá-li smyslem děj vedlejší věty obavné do doby předcházející před dějem slovesa věty hlavní (řídící), jest

určité sloveso vedlejší věty obavné:

v konjunktivu perfekta,
je-li řídící sloveso věty hlavní
(řídící) v čase hlavním (str.
290),

v konjunktivu plusquamperfekta,
je-li řídící sloveso věty hlavní
(řídící) v čase vedleším (str.
290).

P ř í k l a d y:

Bojím se, že jsi se marně dožadoval pomoci od přátel (== aby ses byl marně nedožadoval...).

Bál jsem se, že jsi se marně dožadoval pomoci od přátel (aby ses byl marně nedožadoval...).

Timeō, nē frustra auxilium ab amīcīs postulāveris.

Timēbam, nē frustrā auxilium ab amīcīs postulāvissēs.

Bud'te vždy pamětlivi toho, že se nikdy v latině ve vedlejší větě obavné určité sloveso nevyskytne ve futuru, jako tomu jest v češti-

ně; v latině určité sloveso smí býti jen v konjunktivu, jak jest uvedena na str. 378 a 379. Při překladu z češtiny do latiny nedejte se svéstí budoucím tvarem určitého slovesa české vedlejší věty obavné — [*bojím se, že otec přijde*; *bojím se že otec nepřijde*] — k chybě, již byste se dopustili, kdybyste dali také v latinské vedlejší větě obavné určité sloveso do futura; v latinské vedlejší větě obavné smí býti jen **konjunktiv** podle výše uvedených dvou pravidel. —

Bojím se, že nebude pršeti.

Nebojím se, že nebude pršet.
ti == jistě bude pršeti.

{ *Timeō, nē nōn pluāt*
(konj. prés.).
{ *Timeō, ut pluāt.*
Nōn timeō, nē nōn pluāt.

Pozorujte rozdíl!

Timeō, nē quis veniat.

Timeō, nē nēmō veniat.

*Pericūlum erat, nē nēmō
nōs adiuvāret.*

*Nōn metuēbam, nē quis tē
dēciperet.*

*Timēbam, nē quid malī tibi
accideret.*

Bojím se, že někdo přijde¹.

Bojím se, že nikdo nepřijde².

Bylo nebezpečí, že nám nikdo
nepomůže.

Neobával jsem se, že tě ně-
kdo ošálí (šálí).

Bál jsem se, že se ti stane
(přihodí) něco zlého (= aby se ti nepřihodilo nic
zlého).

45. úloha. — Přeložte! — (Vypracování na str. 398.)

1. Bojím se, že řekneš (říkáš) pravdu. — 2. Bojím se, že neřekneš (neříkáš) pravdu. — 3. Bál jsem se, že řekneš (říkáš) pravdu. — 4. Bál jsem se, že neřekneš (neříkáš) pravdu. — 5. Nešlechtní lidé se vždy *bojí*, že budou trestáni (aby nebyli trestáni). Nešlechtní lidé se vždy *báli*, že bu-

¹ = aby nikdo nepřišel; (přeji si, aby nikdo nepřišel); viz str. 323!

² = (přeji si, aby někdo přišel).

dou trestáni (aby nebyli trestáni). — 6. Strach jímá vojíny, aby vůdcova rána nebyla smrtící. — 7. Dareus se bál, že návrat do Asie bude Peršanům zamezen od Řeků (aby návrat nebyl zamezen). — 8. Nebojím se, že se otec neuzdraví. — 9. Hrozí¹ nebezpečností, že nepřátelé neustanou² obléhati město a (že) občané budou silou příliš slabí k boji. — 10. Vidím, že podstupuješ všechny námahy; bojím se, že (jich) nesneseš; [bojím se, abys (je) snesl]. —

11. *Metuō, nē hiems dūra sit.* — 12. *Rōmānī timēbant, nē Scipiō ad Ticīnum tempestivē nōn veniret.* — 13. *Timeō, nē in morbum incidās.* — 14. *Timēbātis, nē quid malī vōbīs accideret.* — 15. *Nōlīte timēre, nē quid malī vōbīs accidat.* — 16. *Marius timēbat, nē milītēs Rōmanī Germānōrum cōspectum nōn sustinērent.* — 17. *Nōn timeō, nē tua virtūs opīniōnī hominū nōn respondeat.* — 18. *Post clādem Salāmīniam Xerxēs, rēx Persārum, timēbat, nē pōns in Hellēspontō factus ab hostibus rescinderētur.* — 19. *Nōn timeō, nē vir bonus atque honestus umquam voluptātibus serviat.* — 20. *Timeō³, nē etiam in rēbus facillīmīs errāveritis.* — 21. *Paucī amīcī tibi sunt; semper timēbam⁴, nē nunquam ūs prōfuissēs.* —

22. Parmenion se snaží zabrániti, aby Alexander nevpil léku připraveného Filipem. — 23. Spousta (množství) dešťů bránila, aby rolníci nesklidili obilí. Spousta (množství) dešťů bránila rolníkům skliditi obilí. — 24. Co stojí v cestě (překáží), aby bůh nebyl blažený? — 25. Rodiče pečují a vždy budou pečovati, aby děti byly dobře vychovávány a vzdělávány. — 26. Rodiče pečovali, aby děti byly dobře vychovávány. — 27. Kato říkával (*str.* 283): »Před stáří jsem pečoval (o to), abych byl dobře živ, v stáří pečuji (o to), abych dobře zemřel.« — 28. Necht' úředové

¹ Viz. *str.* 376! — ² Viz *persevērō*, *str.* 284! —

³ = hlavní čas, proto v obavné větě konj. perf.; předmět obavy spadá do minulosti. — ⁴ hleděti, dbáti = *vidēre*. — ⁵ vynasnažovati se = *operam dare*. — ⁶ starati se, býti prozíravý = *prōvidēre*. — ⁷ míti se na pozor, stríci se, varovati se = *cavēre*.

⁸ = vedlejší čas, proto v obavné větě konj. plusquamperf.; předmět obavy spadá do minulosti.

hledí' (dbají), aby obec nebyla zničena (= nebyla vyvrácena) nesvorností občanů. — 29. Vůdce se vynasnažoval³, aby průtahy meškal (zdržoval). — 30. Často jsem tě nabádal (= napomínal), aby ses pilně učil, ale doslýchám se, že se učíš špatně. — 31. Starej se (= buď prozíravý)⁴, aby tvá štedrost nebyla větší než tvé prostředky (= jmění). — 32. Moudří mužové se mají' na pozoru (= se střehou, se varují), aby se nedali uchvátiti chtiči. — 33. Themistokles usiloval, aby chyby jinošství napravil ctnostmi. —

34. *Iūdicēs iūstitiae custōdēs esse || cōstat; iūdicēs cūrant, ut lēgēs observentur.* — 35. *Sapientium et bonōrum hominū animi nullius improbitātis cōsciū sunt.* — 36. *Malī autem hominēs lēgēs nōn cūrant ob eamque causam (= et ob eam causam) ā iūdicibus pūniuntur, ut ad officiū revocentur.* —

37. *Canēs et equōs animālia fidēlia esse || cōstat.* — 38. *Pāstōrēs cūrant, ut canēs fidēlēs magnōrum gregum ovium custōdes sint; pāstōrēs semper optābant, ut fidēlium canum vigilantia magna esset.* — 39. *Scitis - ne || lupōs et canēs inter sē simillimōs esse?* —

Participium futūrī āctīvī.

Participium budoucího času
rodu činného.

Při výčtu latinských participií na str. 65 jsem poznamenal, že v latině jsou tři participia.

O přítomném aktivním participiu jsem pojednal na str. 67 a násl., o perfektním passivním participiu jsem pojednal na str. 82 a násl. a v dnešní hodině pojednám o aktivním budoucím participiu, o němž se již stala zmínka na str. 65.

Participium futūrī āctīvī (činné budoucí participium) tvoříme

ze supína

tím způsobem, že od supína odepneme příponu »-um« a místo ní k supinovému kmeni přidáme příponu »-ūrus, -ūra, -ūrum«. — (Viz str. 65!)

Povím-li vám tedy supinum slovesa, ihned budete uměti utvořit aktivní budoucí participium tohoto slovesa.

V latině však jsou také slovesa, jak záhy poznáte, která nemají supina. Z těch mnohá tvoří samostatně aktivní budoucí participium, — což v mluvnici a slovníku vždy bývá výslovně uvedeno, — jiná pak nevytvorují tohoto participia.

Pokuste se naučit na těchto příkladech tvořit participium futuri activi (aktivní budoucí participium)!

	<i>Supinum:</i>	<i>Participium futuri activi:</i>
laudāre,	1. — <i>laudātum</i> —	<i>laudātūrus,</i> <i>laudātūra,</i> <i>laudātūrum;</i>
monēre,	2. — <i>monitum</i> —	<i>monit-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
carpere,	3. — <i>carptum</i> —	<i>carpt-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
capere,	3. — <i>captum</i> —	<i>capt-ūrus, -ūra, -ūrum;</i>
audīre,	4. — <i>audītum</i> —	<i>audīt-ūrus, -ūra, -ūrum.</i>

Aktivní budoucí participium má tvar adjektivní a skloňuje se podle vzoru »bonus, bona, bonum« (viz I, str. 112, 113).

Do češtiny se aktivní budoucí participium překládá:

a) přechodníkem »hodlaje, hodlajíc, hodlajíc, plur. *hodlajice*« s českým infinitivem příslušného slovesa;

laudātūrus, ūra, ūrum = hodlaje chváliti (*m.*), hodlajíc chváliti (*f., n.*); hodlajice chváliti (*plur. m., f., n.*);

monitūrus, ūra, ūrum = hodlaje napomínati (*m.*), hodlajíc napomínati (*f., n.*); hodlajice napomínati (*plur. m., f., n.*);

b) českým přídavným jménem, utvořeným z tohoto přechodníku pod a) uvedeného, s českým infinitivem příslušného slovesa;

laudātūrus, ūra, ūrum = hodlající chváliti;

monitūrus, ūra, ūrum = hodlající napomínati;

dēlētūrus, ūra, ūrum = hodlající ničiti;

c) větou vztaznou »(ten,) jenž hodlá« s českým infinitivem příslušného slovesa;

magister laudātūrus discipulum =

1. učitel hodlaje chváliti žáka;

2. učitel hodlající chváliti žáka;

3. učitel, jenž hodlá chváliti žáka;

d) různými jinými obraty, jež bývají uvedeny v latinsko-českých slovnících; na př.:

venīre, 4., přicházeti; (*particip. fut. act.:*) **ventūrus**;
exspectō amicum ventūrum =

očekávám přítele majícího přijíti;

očekávám přítele, který má přijíti;

pereō, *perīre*, hynouti; (*partic. fut. act.:*) **peritūrus**;
succurrō amicō peritūrō = pomáhám příteli majícímu zahynouti;

e) někdy po slovesech chůze a posílání lze přeložiti aktivní budoucí participium do češtiny větou účelovou;

veniō tē monitūrus =

1. přicházím hodlaje tě napomenouti;

2. přicházím, abych tě napomenul;

f) samostatně se kladou jen dvě aktivní budoucí participia: »*futūrus*« a »*ventūrus*«;

futūrus, *ūra*, *ūrum*, (aktivní budoucí participium jednak ke slovesu »*esse* = *býti*«, jednak ke slovesu »*fieri* = *stávati se*«) = **budoucí, příští, nastávající**; (I, 141);

ventūrus, *ūra*, *ūrum*, (aktivní budoucí participium ke slovesu »*venīre* = *přicházeti*«) = **mající přijíti; příští, nastávající, budoucí, blízký**.

Výše jsem řekl, že jsou v latině mnohá slovesa, která sice supina nemají, přesto však mají samostatný tvar aktivního budoucího participia. Učíte se tvarům takovýchto sloves naučte se z paměti tvaru jejich aktivního budoucího participia! V seznamu nepravidelných sloves naleznete, která to jsou slovesa, jež — ač netvoří supina — mají samostatný tvar aktivního budoucího participia. Několik příkladů zde uvedu:

ardeō, *ēre*, *ārsī*, **ārsūrus**, = hořeti;

maneō, *ēre*, *mānsī*, **mānsūrus**, = zůstávati;

parcō, *ere*, *pepercī*, **parsūrus**, = šetřiti;

cadō, *ere*, *cecidī*, **cāsūrus**, = padati.

XI. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-l}{-lis}$, tato dvě jsou maskulina: *sāl, sōl*. — (Viz též v »Odchylkách III.«!)

Sāl necessārius, (*salis*), potřebná sůl; *sōl splendidus*, (*sōlis*), zářící slunce.

Maskulina jsou tato jména mužů:

cōnsul (*cōnsulis*), konsul; *exsul*, (*exsulis*), vyhnanec.

XII. Ze substantiv, zakončených v $\frac{-us}{-oris}$, $\frac{-ūs}{-ūris}$, $\frac{-ōis}{-odis}$, $\frac{-ur}{-uris}$, jsou tato maskulina: *lepus*, *mūs*, *tripūs*, *turtur*, *vultur*. — (Viz též v »Odchylkách III.«!)

lepus timidus, (*leporis*), bojácný zajíc; *mūs parvus*, (*mūris*), malá myš; *tripūs sacer*, (*tripodis*), posvátná třínožka; *turtur parvus*, (*turturis*), posvátná hrdlička; *vultur magnus*, (*vulturis*), veliký sup.

XIII. Ze jmen zvířat, náležejících skloněním do III. deklinace, tato jsou maskulina: *accipiter*, (*-tris*), jestřáb; *ānser*, (*-eris*), husa; *ariēs*, (*-etis*), beran; *būbō*, (*-ōnis*), výr; *būfō*, (*-ōnis*), žába ropucha; *castor*, (*-ōris*), bobr; *crābō*, (*-ōnis*), sršeň; *culex*, (*cūlicis*), komár; *curculiō*, (*-iōnis*), pilous; *delphīn*, (*-inis*), plískavice (ryba); *elephās*, (*elephantis*), slon; *grȳps*, (*grȳpis*), báječný pták noh; *leō*, (*leōnis*), lev; *lepus*, (*leporis*), zajíc; *mūrex*, (*mūricis*), jedlý nachový hlemýžď; *mūs*, (*mūris*), myš; *olor*, (*olōris*), labuť; *passer*, (*-eris*), vrabec; drozd; *pāvō*, (*-ōnis*), páv; *piscis*, (*piscis*), ryba; *turtur*, (*turturis*), hrdlička; *verrēs*, (*verris*), kanec, vepř; *vervex*, (*vervēcis*), skopec; *vultur*, (*vulturis*), sup.

Jako obojrodá uvádějí slovníky tato jména zvířat, náležející skloněním do III. deklinace, jež jsou buď mužského, buď ženského rodu (podle pohlaví):

bōs, (*bovis*), m. býk, vůl; f. kráva; *canis*, (*canis*), m. pes; f. fena; *mūs*, (*mūris*), m., f. myš; *sūs*, (*suis*), m. vepř, kanec, f. svině; *serpēs*, (*-entis*), f., m., had; *anguis*, (*anguis*), m., f. had.

2. Odchylyky. I.

1. Podstatná jména III. deklinace, která se končí v nominativu singuláru v $\frac{-d\bar{o}}{-d\bar{i}n\bar{i}s}$, $\frac{-g\bar{o}}{-g\bar{i}n\bar{i}s}$, $\frac{-i\bar{o}}{-i\bar{o}n\bar{i}s}$, jsou **feminina** mimo několik substantiv, která jsou uvedena v III. oddíle výše uvedené první stati »Maskulina III. deklinace«, a to: »*cardō, ōrdō, margō, harpagō, curculiō, pāpiliō, pūgiō, scipiō, septentriō, vespertiliō*« a jména mužů zakončená v »-iō«, na př. »*centuriō*«.

Příklady podstatných jmen ženského rodu:

-**dō, (-dinis)**: *cōnsuetūdō* (I, 439), *fortitūdō* (I, 259), *longitūdō* (I, 462), *magnitūdō* (I, 335), *multitūdō* (I, 403), *pulchritūdō* (I, 260), *similitūdō* = podobnost, *valētūdō* (I, 464); *harundō* (*arundō*) = trtina, rákos; a j.;

-**gō, (-ginis)**: *imāgō* (I, 407), *origō* (I, 320), *Carthāgō* (I, 406);
-**iō, (-iōnis)**: *cogitātiō* (I, 364), *cōgnitīō* (I, 390), *condictiō* (II, 298), *disputātiō* (I, 391), *dominātiō* (II, 102), *legiō* (I, 373), *nātiō* (I, 251), *ōrātiō* (I, 403), *pōtīō* (I, 365), *prōditiō* (II, 105), *ratio* (I, 408), *regiō* (I, 288), *suspiciō* (II, 7), *vēnātiō* (II, 46), a j.

2. **Feminina** jsou tato podstatná jména III. deklinace, zakončená v nominativu sing. v -ō, -or, -ōs:

-**ō**: *carō, carnis*, f., maso; *carō vitulina*, telecí maso;

-**or**: *arbor, arboris*, f., strom; *arbor prōcēra*, štíhlý strom;

-**ōs**: *cōs, cōtis*, f., brus; *cōs dūra*, tvrdý brus; *dōs, dōtis*, f., věno; *dōs paterna*, otcovské věno; *ēōs purpurea*, (jen nomin. sing.), purpurové, nachové červánky.

Pokračování na obálce 9. sešitu.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 9.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

D.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

3. Feminina jsou tato podstatná jména *třetí* deklinace, zakončená v nominativu sing.
v genitivu sing.

v	<u>-ter</u>	<u>-es</u>	<u>-es</u>	<u>-ēs</u>	<u>-ēs</u>	<u>-ēs</u>
	<u>-tris</u>	<u>-etis</u>	<u>-itis</u>	<u>-ētis</u>	<u>-edis</u>	<u>-ēdis</u>

linter, seges, teges, merges, quiēs, requiēs, compēs, mercēs;
linter parva, (gen. *lintris*), malý člun;

seges mātūra, (gen. *segetis*), zralé ošení; *teges picta*, (gen. *tegetis*), vyšívaná pokrývka;

merges plēna, (gen. *mergitis*), plný snop;

quiēs placida, (gen. *quiētis*), lahodný klid; *requiēs nocturna*, (gen. *requiētis*), noční odpočinek;

(*compēs, compedis*, obvykle jen v plur.:) *compedēs ferreae*, (gen. *compedum*), železná pouta;

mercēs magna, (gen. *mercēdis*), veliká mzda.

4. Neutra (středního rodu) jsou tato podstatná jména *třetí* deklinace, zakončená v nomin. sing. v *-or* a *-er*:

aequor, ador, marmor, cor;

cadāver, iter, papāver, pīper, spinther, tūber, ūber, vēr, verber;

-or: *aequor tumidum*, (gen. *aequoris*), rozbourené moře; *aequora tumida*, rozbourená moře; *ador pūrum*, (jen v nom. a akus. sing.), čistá špalda, samopše; *marmor Parium*, (gen. *marmoris*), paraký mramor; *cor hūmānum*, (gen. *cordis*), lidské srdce, [*sūsum corda!* vzhůru srdce!];

-er: *cadāver cruentum*, (gen. *cadāveris*), zkrvavená mrtvola; *iter longum*, (gen. *itineris*), dlouhá cesta, dlouhý pochod; *papāver rubrum*, (gen. *papāveris*), červený mák; *pīper nigrum*, (gen. *pīperis*), černý pepř; *spinther aureum*, (gen. *spintheris*), zlatý náramek; *tūber camēlinus*, (gen. *tūberis*), velbloudí hrb; *ūber*, (gen. *ūberis*), výmě; *vēr amoenum*, (gen. *vēris*), půvabné jaro; [*verber, verberis*, obvykle jen v plur.:] *verbera molesta*, (gen. *verberum*), bolestné bítí.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

36. HODINA.

Infinitiv. (Neurčitý způsob.)

Zopakujte, co bylo vyloženo o infinitivu na str. 281 a násl.!

Kolik infinitivů má latina? Kolik infinitivů má čeština? Jak se překládá latinský přítomný infinitiv do češtiny?

Jak se překládá latinský přítomný infinitiv, je-li ve spojení se slovesy »*soleō, mātūrō, contendō, persevērō, dēsistō, cōnsuēvi*«? — (Str. 283, 284, 299.)

Jak se překládá latinský t. zv. historický infinitiv? — (Str. 294.)

Jak se přeloží infinitiv při překladu vazby akusativu s infinitivem do češtiny? — (Str. 232 a násl.; str. 401 a násl.)

Jak se do češtiny překládá aktivní perfektní infinitiv? — (Str. 387 a násl.)

Jak se do češtiny překládá passivní perfektní infinitiv? — (Str. 390 a násl.)

Latina má samostatný jednoduchý tvar pro:

a) aktivní přítomný (přítomný) infinitiv, (*laudāre*, chváliti; atd., viz str. 282);

b) passivní přítomný (přítomný) infinitiv, (*laudārī*, býti chválen, —a, —o, —i, —y, —a); (str. 282);

c) aktivní minulý (perfektní) infinitiv, (*laudāvisse, meminisse, ōdisse, nōvisse*; atd., viz str. 387 a násl.);

Tři infinitivy jsou výrazy složené:

- a) **passivní minulý (perfektní) infinitiv** (viz str. 390 a násl.),
- b) **aktivní budoucí infinitiv** (viz str. 413 a násl.),
- c) **passivní budoucí infinitiv** (viz str. 419 a násl.).

Latinský infinitiv nevyjadřuje **dobu**, nýbrž pouze **děj**. **Dobu děje**, vysloveného infinitivem, vyznačuje **určitý** tvar slovesný, k němuž infinitiv náleží či na němž infinitiv závisí.

Slovesný děj, vyjádřený infinitivem, posuzujeme

- a) buď sám o sobě,
- b) buď vzhledem k ději vyjádřenému určitým slovesem téže věty, k němuž infinitiv náleží.

Posuzujeme-li slovesný děj, vyjádřený infinitivem, sám o sobě, — t. j. bez zřetele k ději vyjádřenému určitým slovesem téže věty, k němuž infinitiv náleží či na němž infinitiv závisí, — shledáváme, že:

- a) latinský **přítomný infinitiv** (*infinitivus praesentis*) vyjadřuje děj **trvající**,
- b) latinský **minulý infinitiv** (*infinitivus perfecti*) vyjadřuje děj **dokonaný**,
- c) latinský **budoucí infinitiv** (*infinitivus futuri*) vyjadřuje děj **na-stávající**.

Posuzujeme-li slovesný děj, vyjádřený infinitivem, vzhledem k ději, vyjádřenému určitým slovesem téže věty, v níž jest infinitiv, shledáváme, že:

- a) latinský **přítomný infinitiv** (*infinitivus praesentis*) vyslovuje děj **současný** s dějem určitého slovesa téže věty,
- b) latinský **minulý infinitiv** (*infinitivus perfecti*) vyslovuje děj **předčasný** před dějem určitého slovesa téže věty,
- c) latinský **budoucí infinitiv** (*infinitivus futuri*) vyslovuje děj **následný** po ději určitého slovesa téže věty.

Minulý (perfektní) infinitiv;
infinitivus perfecti.

V latině jest nejen samostatný tvar přítomního infinitivu, ale i samostatný tvar minulého infinitivu, jehož čeština nemá.

V latině jest:

- a) **činný minulý infinitiv** (aktivní perfektní infinitiv, *infinitivus perfecti activi*),

b) trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv, *infinitivus perfecti passivi*).

Infinitivus perfecti activi. *Činný minulý infinitiv.*

Činný minulý infinitiv (aktivní perfektní infinitiv) se utvoří, přidá-li se k perfektnímu kmeni koncovka **»-isse«**.

Čeština nemá činného minulého infinitivu.

V latině se aktivní perfektní infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: *»Jak se překládá aktivní perfektní infinitiv do češtiny?«* zpravidla odpovídá:

»Aktivní perfektní infinitiv ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá aktivním **indikativem** minulého času slovesa trvalého nebo dokonavého, k němuž přidáme spojku **»že«**, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, chváli ti; perfektní kmen: **laudāv-**, (viz I, 213);
aktivní perfektní infinitiv: **laudāv-isse** (* *laudāvisse*)

že já jsem	}	chválil (<i>nebo:</i>) pochválil, (-a, -o);
že ty jsi		
že on (ona, ono)		
že my jsme	}	chválili (<i>nebo:</i>) pochválili, (-y, -a).
že vy jste		
že oni (ony, ona)		

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský aktivní perfektní infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem — viz str. 233, 237 — v akusativu.

P ř í k l a d y :

Sciō || **mē laudāvisse** ...

Víš, že [já] jsem chválil
(*nebo:*) pochválil, (-a, -o).

Sciō || **tē laudāvisse** ...

Vím, že [ty] jsi chválil (*nebo:*) pochválil, (-a, -o).

Sciō || **eum laudāvisse** ...

Vím, že [on] chválil (*nebo:*)
pochválil.

<i>Sciō</i> eam <i>laudāvisse</i> ...	Vím, že [ona] chválila (<i>nebo:</i>) pochválila.
<i>Scītis</i> nōs <i>laudāvisse</i> ...	Víte, že [my] jsme chválili (<i>nebo:</i>) pochválili, (-y, -a).
<i>Sciō</i> vōs <i>laudāvisse</i> ...	Víte, že [vy] jste chválili (<i>nebo:</i>) pochválily, (-y, -a).
<i>Sciō</i> eōs <i>laudāvisse</i> ...	Vím, že [oni] chválili (<i>nebo:</i>) pochválili.
<i>Sciō</i> eās <i>laudāvisse</i> ...	Vím, že [ony] chválily (<i>nebo:</i>) pochválily.

V uvedených příkladech akusativy »*mē, tē, eum, eam, nōs, vōs, eōs, eās*« vyznačují podmět vedlejší věty, která jest v latině ve tvaru vazby akusativu s infinitivem, v češtině pak to jest vedlejší věta předmětná, která jest uvedena spojkou »*že*«.

Úloha. — Utvořte aktivní perfektní infinitiv sloves: »*vocāre, appellāre, narrāre, cantāre, expugnāre, vāstāre, esse*«, přidejte k utvořenému aktivnímu perfektnímu infinitivu nějaký podmětný akusativ, aby vznikla vazba akusativu s infinitivem, a přeložte do češtiny!

vocāre, vola ti; kmen perf.: *vocāv-*;

aktiv. perf. infinitiv: **vocāvisse** (* *voká-vis-se*);

sciō || *patrem vocāvisse*, vím, že otec volal, zavolal;

sciō || *mātre[m] vocāvisse*, vím, že matka volala, zavolala;

appellāre, nazýva ti; kmen perf.: *appellāv-*;

aktiv. perf. infin.: **apellāvisse** (* *appellá-vis-se*);

scīmus || *Rōmānōs appellāvisse*, víme, že Římané nazývali, nazvali;

narrāre, vypravova ti; kmen perf.: *narrāv-*;

aktiv. perf. infin.: **narrāvisse** (* *narrá-vis-se*);

audiō || *parentēs narrāvisse*, slyším, že rodiče vypravovali;

cantāre, zpíva ti; kmen perf.: *cantāv-*;

aktiv. perf. infin.: **cantāvisse** (* *kantá-vis-se*);

sciō || *puellam cantāvisse*, vím, že dívka zpívala;

sciō || *puerōs cantāvisse*, vím, že hoši zpívali;

expugnāre, dobýti; kmen perf.: *expugnāv-*;

aktiv. perf. infin.: **expugnāvisse** (* *expugná-vis-se*);

legimus || *imperātōrem expugnāvisse*, čteme, že vojevůdce dobyl;

vāstāre, p u s t o š i t i; kmen perf.: *vāstāv-*;
 aktiv. perf. infin.: **vāstāvisse** (* *vāstā-vis-se*);
legimus || *exercitum vāstāvisse*, čteme, že vojsko pustošilo, zpustošilo;

esse, b ý t i; kmen perf.: *fu-*;
 aktiv. perf. infin.: **fuisse** [* *fu-(i)is-se*].

Sciō || **mē fuisse in silvā.**

Víš, že (**já**) *jsem byl* v lese.

Sciō || **tē fuisse industriū.**

Vím, že (**ty**) *jsi byl* příčinný.

Sciō || **eum fuisse in urbe.**

Vím, že (**on**) *byl* v městě.

Sciō || **eam fuisse in hortō.**

Vím, že (**ona**) *byla* v zahradě.

Sciō || **nōs fuisse domī.**

Víš, že (**my**) *jsme byli* doma.

Sciō || **vōs fuisse rūri.**

Vím, že (**vy**) *jste byli* na venkově.

Sciō || **eōs fuisse Rōmae.**

Vím, že (**oni**) *byli* v Římě.

Sciōmus || **eās fuisse trīstēs.**

Víme, že (**ony**) *byly* smutné.

Sciōmus || **multa Italiae oppida fuisse celebria.**

Víme, že mnohá italská města *byla* slavná.

P o z n á m k a: V příkladech právě uvedených podmět každé věty vedlejší jest vytištěn polotučně (*mē, tē, eum, eam, nōs, vōs, eōs, eās, oppida*); podmět vždy tu jest v akusativu, protože vedlejší věta v latině jest tu ve tvaru vazby akusativu s infinitivem. Povšimněte si, jak jest perfektní infinitiv »*fuisse*« v každém příkladě přeložen do češtiny!

Présentní perfekta »*meminī, ōdī, nōvī, cōstitī, cōsuēvī, didicī, perī*« tvoří perfektní infinitiv, jež do češtiny překládáme týmž způsobem, kterým překládáme aktivní présentní infinitiv jiných sloves; (str. 293, 294); (str. 401 a násl.); příklady:

meminisse = pamatovati se (na někoho); pamatovati (něco); býti pamětliv, býti pamětníkem;

ōdisse = nenáviděti, míti odpor;

nōvisse = znáti, (věděti, rozuměti);

cōstitisse = státi;

cōnsuēvisse = býti zvyklý, míti zvyk, míti v obyčeji;

didicisse = věděti, uměti;

perisse = býti veta (po); býti mrtev.

Sciō || tē meminisse.

Vím, že se pamatuješ (že pamatuješ; že jsi pamětliv, -a, -o; že jsi pamětníkem).

Sciō || vōs ōdisse.

Vím, že nenávidíte.

Sciō || amicum nōvisse.

Vím, že přítel zná.

Sciō || tē disputāre cōnsuēvisse.

Vím, že jsi zvyklý (máš ve zvyku, v obyčeji) rozprávěti = vím, že rozpráváš.

Infinitivus perfecti passivi. <i>Trpný minulý infinitiv.</i>
--

Trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv) jest tvar složený; skládá se z **akusativu** passivního perfektního **participia** (singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra) a z infinitivu pomocného slovesa **»esse«**.

Čeština nemá trpného minulého infinitivu.

V latině se passivní perfektní infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: *»Jak se překládá passivní perfektní infinitiv do češtiny?«* zpravidla odpovídá:

»Passivní perfektní infinitiv ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá passivním indikativem minulého času slovesa trvacího nebo dokonavého, k němuž přidáme spojku »že«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, chváliti;

trpné minulé participium (passivní perfektní participium): (sing.:) *laudātus, laudāta, laudātum*; (plur.:) *laudāti, laudatae, laudāta*;

trpný minulý infinitiv (passivní perfektní infinitiv):

laudātum esse, (sing. m.)	$\left\{ \begin{array}{l} \text{že (já) jsem byl (-a, -o)} \\ \text{že (ty) jsi byl (-a, -o)} \\ \text{že (on, ona, ono) byl (-a, -o)} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{(po)chválen.} \\ \text{(-a, -o)} \end{array} \right\}$
laudātam esse, (sing. f.)		
laudātum esse, (sing. n.)		
laudātōs esse, (plur. m.)	$\left\{ \begin{array}{l} \text{že (my) jsme byli (-y, -a)} \\ \text{že (vy) jste byli (-y, -a)} \\ \text{že (oni, ony, ona) byli (-y, -a)} \end{array} \right\}$	$\left. \begin{array}{l} \text{(po)chváleni.} \\ \text{(-y, -a)} \end{array} \right\}$
laudātās esse, (plur. f.)		
laudāta esse, (plur. n.)		

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský passivní perfektní infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že **participium**, které jest částí latinského passivního perfektního infinitivu, jest ve vazbě akusativu s infinitivem v **akusativu** a že se shoduje i v rodě i v čísle s podmětem, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Příklady:

Scīs mē (podmět) laudātum esse (inf. perf. passiv.), (particip. je v muž. rodě). —	Víš, že (já) [o muži, hochovi, starci a p.] jsem byl chválen (nebo:) pochválen. —
Scīs mē (podmět) laudātam esse (inf. perf. passiv.), (particip. je v žen. rodě). —	Víš, že (já) [o ženě, dívce a p.] jsem byla chválena (nebo:) pochválena. —
Sciō tē (podmět) laudātum esse (inf. perf. passiv.). —	Vím, že (ty) [o muži, hochovi a p.] jsi byl chválen (nebo:) pochválen. —
Sciō tē (podmět) laudātam esse (inf. perf. passiv.). —	Vím, že (ty) [o ženě, dívce a p.] jsi byla chválena (nebo:) pochválena. —
Sciō eum (podmět) laudātum esse (inf. perf. passiv.). —	Vím, že (on) [t. j. muž, hoch a p.] byl chválen (nebo:) pochválen. —

Sciō || **eam** (podmět) **laudā-**
tam esse (inf. perf. pas-
siv.). —

Sciō || **nōs** (podmět v akus.)
laudātōs esse (inf. perf.
passiv.), (particip. je v
plur. muž. rodu). —

Sciō || **nōs** (podmět v akus.)
laudātās esse (inf. perf.
passiv.), (particip. je v
plur. žen. rodu). —

Sciō || **vōs** (podmět v akus.)
laudātōs esse (inf. perf.
passiv.), (particip. je v
plur. muž. rodu). —

Sciō || **vōs** (podmět v akus.)
laudātās esse (inf. perf.
passiv.), (particip. je v
plur. žen. rodu). —

Sciō || **eōs** (podmět) **laudā-**
tōs esse (inf. perf. pas-
siv.), (partic. je v plur.
mužského rodu jako pod-
mět). —

Sciō || **eās** (podmět) **laudā-**
tās esse (inf. perf. pas-
siv.), (partic. je v plur.
žen. rodu jako podmět). —

Vím, že (**ona**) [t. j. žena,
dívka a p.] byla chválena
(nebo:) pochválena. —

Vím, že (**my**) [o mužích,
hoších a p.] jsme byli
chváleni (nebo:) pochvá-
leni. —

Víš, že (**my**) [o ženách, dív-
kách a p.] jsme byly
chváleny (nebo:) pochvá-
leny. —

Vím, že (**vy**) [o mužích, ho-
ších a p.] jste byli chvá-
leni (nebo:) pochváleni. —

Vím, že (**vy**) [o ženách,
dívkách a p.] jste byly
chváleny (nebo:) po-
chváleny. —

Vím, že (**oni**) [t. j. muži,
hoši a p.] byli chváleni
(nebo:) pochváleni. —

Vím, že (**ony**) [t. j. ženy,
dívky a p.] byly chváleny
(nebo:) pochváleny. —

P o z n á m k a: Passivní perfektní infinitiv se stručně píše (na
př. slovesa »laudāre«) takto:

»laudātum, am, um, ōs, ās, a esse«, což značí: »laudātum, laudā-
tam, laudātum, laudātōs, laudātās, laudāta esse«;

mělo by se správně vysloviti: *laudātum esse, laudātam esse* atd.,
t. j. připojení infinitiv »esse« ke každému tvaru passivního perfekt-
ního participia, avšak pro stručnost klademe infinitiv »esse«
jen jednou, a to na konec za všemi participiálními tvary.

Úloha. — Utvořte passivní perfektní infinitiv sloves:
»vocāre, amāre, appellāre, educāre«!

vocāre, volat i; participium perfecti passivi: *vocātus, vocāta, vocātum*; infin. perf. passiv.: *vocātum, -am, -um, -ōs, ās, -a esse* = že jsem byl (za)volán, že jsem byla (za)volána, že jsem bylo (za)volána; že jsi byl (byla, bylo) zavolán, (-a, -o); atd.;

amāre, milovat i; passivní perfektní participium: *amātus, amāta, amātum*; passivní perfektní infinitiv: *amātum, amātam, amātum, amātōs, amātās, amāta esse* = že jsem byl (byla, bylo) milován (-a, -o); že jsi byl (byla, bylo) milován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) byli (byly, byla) milováni, (-y, -a);

appellāre, nazývat i; passiv. perf. particip.: *appellātus, a, um*; passiv. perf. infin.: *appellātum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse* = že jsem byl (-a, -o) nazván (nebo:) nazýván, (-a, -o); atd.;

educāre, vychovávat i; passiv. perf. particip.: *educātus, a, um*; passiv. perf. infin.: *educātum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse* = že jsem byl (byla, bylo) vychováván (nebo:) vychován, (-a, -o); že jsi byl (-a, -o) vychováván (nebo:) vychován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) byli (byly, byla) vychováváni (nebo:) vychováni, vychovávány (nebo:) vychováni, vychovávána (nebo:) vychovávána.

Slovník k 45.—47. úloze.

accidō, ere, accidī, 3., **a)** dopadat, spadat; **b)** připadat na mysl; **c)** státi se, udáti se, přihoditi se, nastati; **d)** dopadnouti, vypadnouti, skončiti se; *aliquid malī mihi accidit*, něco zlého se mi stává, přihází

aciēs oculōrum, (I, 298), bystrost očí

[**altāre**, n.], **altāria**, *altārium*, n. pl., **a)** hornější část oltáře; **b)** oltář (*k obětem zápalným*)

appellāre (I, 131) *aliquid ex suō nōmine*, něco nazvati podle svého jména

ārēscō, ere, ārui, 3., usychati, schnouti, uschnouti; prahnouti

aspectus, (*adspectus*), ūs, m., **a)** hledění, patření; pohled (*na někoho, na něco*); *a. hostium*, pohled na nepřátele; **b)** obhled, dohled; obzor; **c)** hled, zrak; **d)** zjev, vzezření, podoba

benignitās, ātis, f., **a)** dobrota, laskavost; **b)** dobročinnost, štědrost

cadō, ere, cecidī, cāsūrus, 3., (II, 69), opadati

capiō, (II, 82, 101, 297); *voluptātibus capior*, dávám se uchva-

covati, zvábiti, poutati, zaslepiti chtiči, (I, 484)

colligō, ere, collēgi, collēctum, 3., (I, 439) **a)** sbíratí, snášeti (na hromadu), shledávati; (*o obilí:*) sklídití; **b)** sbíratí, shromažďovati, hromadití; **c)** těsněji stahovati, stlačovati, zužovati; **d)** sestavovati, shrnovati, vypočítávati, počítati; **e)** (sbíratí v mysli), soudití, usuzovati, uzavíratí; **f)** získati (si), opatřití (si), dojítí, dosítí, nabýti; **g)** *sē colligere*, vzpamatovati se; vzmůžovati se; nabývati srdce, mysli

concitāre (I, 481) **tumultum**, ztropiti poplach

conditus, a, um, [particip. perf. passiv. ke *condere*], založený; *urbs condita* = **a)** založené město; **b)** založení města, (II, 47)

cōnscius, a, um, a) spoluvědomý, vědomý (*o něčem spolu s někým*), zasvěcený (do něčeho); **b)** vědom sobě (*něčeho*), vědomý (*něčeho*); **c)** vědomý své síly, sebevědomý; **d)** vědom(ý) (si) viny, provinění; *cōnscius sum improbitātis*, jsem si vědom nepoctivosti

cōstituere legiōnēs, (II, 345), postavití legie

cūrāre (II, 346) **līgēs**, hledětí si, všímati si, dbátí zákonů

dēcēdō, ere, dēcessī, dēcessum, 3., **a)** odcházeti, vzdalovati se, ubíratí se; odebíratí se (s místa); **b)** (*o vojsku:*) odtáhnouti; **c)** ustupovati (s cesty), vyhýbatí se; **d)** ustupovati, od-

cházetí, zacházeti, pomíjetí, mizeti; **e)** ustupovati (od něčeho), vzdávati se; **f)** ustupovati (někomu), nebýti roven, nevyrovnávati se; **g)** *dē vitā dēcēdere* (nebo jen:) *dēcēdere*, sejítí se světa, zemřítí

doceō, ēre, docuī, doctum, 2., **a)** učítí, vyučovati; naučítí, poučovati; **b)** vykládatí, vysvětlovati; **c)** dokazovati, dokázati; ukazovati, ukázati; líčiti; **d)** dávati zprávu, zpravití; vypravovati, oznamovati; **e)** dokazovati, dovodití, odůvodnití; **doctus, a, um**, naučený, vyučený, vzdělaný, znalý, schopný, obratný, zručný; učený, vzdělaný, důmyslný, moudrý **dūcere (tempus)**, (II, 301)

dūrus, a, um, (I, 110), **a)** tvrdý; **b)** tuhý, drsný, obtížný, těžký, trudný; krušný, nebezpečný, krutý, zlý; **c)** otužilý, silný; **d)** zatvrzelý, tvrdošíjný, nepoddajný, neústupný; umíněný; přísný; **e)** necitelný, nelitostný, nemilosrdný; krutý, surový, hrubý, příkrý; **f)** nevrhlý, mrzutý; **g)** tvrdý (*k někomu*); drzý, nestoudný; **h)** drsný, kostrbatý, hrubý, neobratný; tupý; *hiems dūra*, tuhá, krutá zima

ēlabōrō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** pracovati; usilovati, namáhati se; **b)** pracovati se zdarem, dopracovati se; **c)** pracně provozovati, vypracovati, provéstí **ēvādō, ere, ēvāsī, ēvāsum**, 3., **a)** vyjítí, odejítí; **b)** šťastně vyjítí, ujítí, uniknoutí, vyváz-

nouti, zachrániti se, (*ē periculō*, z nebezpečnosti); **c)** vyjítí nahoru, vyléztí, vystoupiti; **d)** vyjítí (v něco), dopadnouti; skončiti, vzítí konec; **e)** vyvinouti se (v něco, v něco); státi se (něčím); vzejítí, vypsětí; objeviti se (nějakým), ukázati se (nějakým);

(*ve význ. přechodného slovesa:*) projítí (něco), přejítí, ujítí, urazití (*o cestě*); vystoupiti (vzhůru); uniknouti (něčemu), ujítí (něčemu)

ēvertō, *ere*, *ēverti*, *ēversum*, 3., **a)** vyvrátiti, zbořiti; **b)** skáceti, převrhnouti, překotiti; **c)** podvrátiti, podkopati; zvrátiti, zničití; **d)** k pádu, na mizinu přivéstí

facultās, *ātis*, f., **a)** možnost, příležitost (*k něčemu*); **b)** schopnost, dovednost, obratnost, umění; **c)** dostatek, hojnost, zásoba; (*plur.:*) **facultātēs**, *um*, prostředky, jmění, majetek, peníze

fīrmāre, 1., (I, 178), otužovati [**frūx**, *frūgis*, f.], **frūgēs**, *frūgum*, f., **a)** obilí; úroda; plody, ovoce; **b)** ovoce, výsledek, prospěch, užitek; **c)** užitečnost, řádnost

Hellēspontus, *ī*, m., Helespont, (moře Hellino, dnes úžina Dardanellská)

horreum, *horreī*, n., stodola, sýpka; zásobárna; *horreum frumentī*, obilní sýpka

humilis, *e*, (II, 133), nízký rodem, původem; (člověk) nízkého rodu, původu

imbellis, *e*, **a)** neválečný, nebojovný; **b)** zbabělý; **c)** klidný, pokojný

imbuō, *ere*, *imbuī*, *imbūtum*, 3., **a)** navlhčovati, kropiti, svažovati; **b)** naplňovati; *metū ī*, naplňovati strachem; **c)** poskvřniti, nakaziti; **d)** uváděti, zasvěcovati (*někoho v něco*); seznamovati (*někoho s něčím*); poučovati, vzdělávati; **e)** zasvěcovati = počínati, zahájiti

impār, 1., (gen. *imparis*), **a)** nerovný, nestejný; **b)** lichý (*o počtu*); **c)** nejsoucí s něco; slabší než...; nižší (*rodem, postavením*); *ad pugnam nimis impār sum viribus*, jsem silou k boji příliš slab, slabý

impūne, **a)** beztrestně, nepotrestán, bez trestu; **b)** bez nebezpečí, beze škody; bez závady

improbitās, *ātis*, f., nehodnost, špatnost; nepoctivost

indulgeō, *ēre*, *indulsi*, 2., **a)** hovětí, býti shovívavý, shovívati, promijeti; **b)** (*přílišně, horlivě*) se oddávati (*něčemu*); *somnō ī*, oddávati se spánku; **c)** povoliti, obětovati (*něco*)

iūdicāre dē rēbus futūris, (II, 122), pronášeti úsudek, souditi o budoucích věcech

iugulō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** proříznouti hrdlo, zapíchnouti, probodnouti, zabítí; **b)** zákeřně sprovoditi se světa; utratiti křivým nálezelem, nespravedlivě odsouditi, zničití

latrō, *ōnis*, m., **a)** najatý voják, námezdník, žoldněř; **b)** voják (t. j. figurka ve vojenské ša-

chové hře); **c)** loupežník, lupič; zákeřník, padouch
medicamentum, *i*, n., (I, 442); **a)** léčebný prostředek, lék; **b)** jed; **c)** kouzelný prostředek; **d)** ličidlo; **e)** lék = odpomoc
mittere epistulam ad aliquem, (II, 307), někomu poslati dopis
mixtus, *a, um*, [*miscēre*], smíšený, smíšením připravený; (*o léku*;) připravený
mōtus (I, 286) **stellārum**, pohyb, oběh hvězd
nātālis, *e*, (týkající se narození), rodný; *nātāle solum*, rodná země, půda; (I, 498)
nemus, *oris*, n., háj, les; háj (*zasvěcený některému z bohů*)
noctū, v noci, za noci
noctua, *ae, f.*, sova
ob eam rem, *ob eam causam*, proto, (I, 182), (II, 53, *-que*)
observāre lēgēs, (II, 123, 254), zachovávat, (bedlivě) plnit zákony
Orpheus, *Orpheī*, m., Orfeus, mytický pěvec thracký, syn boha Apollona a Musy Kalliopy; manželka jeho slula Eurydike
parāre sibi cēnam, (I, 78), připraviti si, (vy)strojiti si oběd
perdere hōrās vitae, (II, 309), mařiti hodiny života
petere (II, 124, 355) **alimentum** (I, 388), vyhledávat potravu
Philippus, *i*, m., Filip, lékař krále Alexandra Velikého
prōcēdō, *ere, prōcessī, prōcessum*, **a)** vycházeti vpřed, předstupovati, vystupovati; **b)** (*o vojsku*;) vytrhnouti, vyraziti; (*o lodích*;) vyplouti; **c)** obje-

vovati se, ukazovati se; (*na jevišti*;) vystoupiti;

d) postupovati, jíti vpřed, popojiti, pokročiti; popojeti; zajíti; (*o vojsku*;) táhnouti; **e)** (*o čase*;) pokročiti, minouti, uplynouti;

f) pokračovati, postupovati (v něčem); se zdarem pokračovati, prospívati, míti zdar, míti štěstí, míti úspěch (v něčem); **g)** prospívati, dařiti se;

h) postoupiti, dojiti, dostoupiti (*až po nějakou míru*); **i)** nepřetržitě postupovati, trvati, dít se

prōpulsō, *āre, āvī, ātum*, 1., odrazeti, odraziti, odvracet

prōvideō, *ēre, prōvidī, prōvisum*, 2., **a)** viděti vpředu; (zdaleka) zahlédnouti; **b)** předvídati; **c)** býti prozíravý; býti opatrný; **d)** činiti opatření, starati se, (*alicui*, o někoho; *dē aliquā rē*, o něco, stran něčeho; *ut; ně*, II, 330); **e)** opatřovati, obstarávati, (*aliquid alicui*, něco někomu, pro někoho), připravovati, chystati, starati se; **prōvidēns**, *entis*, prozíravý, opatrný

pugnāre (II, 157) **māximā fortitudīne**, bojovati s největší statečností

rēgnum, *i*, n., **a)** řízení, nejvyšší moc, vláda; **b)** královská vláda, královská moc; **c)** královská koruna, královský trůn; **d)** královské sídlo, královský dům; **e)** království, říše; **f)** (*ve špatném smyslu*;) krutovláda, tyranie, absolutní vláda; **g)** (*v přeneseném smyslu*;) obje-

majetek, vlastnictví; **h)** *rēgnī avidus*, žádostiv(ý) královské moci, královské vlády, královské důstojnosti

repudiāre precēs, (II, 312), zamítnouti prosby

respondeō, *ēre, respondī, respōsum*, 2., (I, 272; II, 257), **a)** navzájem slíbiti, navzájem dáti; **b)** (*slovy*;) odpovídati, odvětiti; **c)** (*věcně*;) odpovídati, souhlasiti, shodovati se; býti podoben, přiměřený; vyrovnati se; **d)** (*o místech*;) naproti ležeti; *opiniōnī r.*, shodovati se, souhlasiti s míněním

revocō, *āre, āvi, ātum*, 1., (II, 73), **a)** zpět zavolati, povolati, odvolati; **b)** povolati z vyhnanství; **c)** zpět obrátiti; odvrátiti; **d)** znova volati, vyvolati; **e)** znova zavést, obnoviti; zase uvést; **f)** vzájemně volati, zváti, pozvati; **g)** poukazovati, odvolávati se (*na něco*); vztahovati (*něco k něčemu*); posuzovati (*podle něčeho*); *ad officium revocāre*, upamatovali na povinnost

rūs, *rūris*, n., **a)** venkovský statek, pole; **b)** venkov (*naproti městu*); **c)** venkovská prostota, neohrabanost; *rūrī (lokativ)*, na venkově; *rūs*, (*kam?*), na venkov; *rūre*, (*odkud?*), z venkova

sānctae virginēs Vestae, ctihodné panny (bohyně Vesty=) Vestiny [t. j. Vestálky]; *sānctum nemus*, posvátný háj; (I, 182)

speciēs, *speciēi*, f. (V.), **a)** pohled, vzezření, vzhled; **b)** (vněj-

ši) zjev, vnějšek, podoba, postava; **c)** krásný zjev, krása; **d)** klamný zjev, přelud, vidina; **e)** zdání; **f)** záminka; **g)** představa, pojem, idea; **i)** ideál, vzor; **j)** druh (*protějšek rodu*); *mīra speciēs*, podivný zjev

spectāre (II, 258) *lūdōs*, dívat se na hry

studia inūtilia, (I, 141; 464; II, 154), neužitečné, neplodné snahy

suscipere (II, 313) *labōrēs*, podstupovati námahy

suspiciō avāritiae, (II, 7), podezření (z) lakoty, (z) lakomosti

sustineō, *ēre, sustinui, sustentum*, 2., (I, 395) **a)** vzhůru držeti, udržeti, podpírat, nésti; **b)** (*v pohybu*;) zadržovati, zdržovati, zastaviti; **c)** (nenechat) klesnouti, udržovati, podporovati, chrániti; **d)** vydržovati, živiti; **e)** snést, vydržeti (*něco*); odolávati (*něčemu*); **f)** vzít na se, podstoupiti, podrobiti se; *labōrēs s.*, vydržeti, snést námahy, odolati námahám; *cōnspectum s.*, snést, vydržeti pohled, odolati pohledu

tempestivē, v (pravý) čas, včas, ně, vhod

tergum, (II, 313); *post tergum*, **a)** za zády; **b)** vzadu na zádech; *ā tergō*, **a)** zezadu; **b)** za zády

Thersitēs, *ae*, m., (akus. *Thersitēs*), Thersites, Řek v řeckém vojsku před Trojou, známý

z Homérovy Iliady svou oškli-
vostí a prostořekostí
Ticinus, ī, m., Ticinus (Ticino),
řeka v předalpské Galii, pří-
tok Padu na levém břehu

veniō, īre, vēnī, ventum, 4., (I,
367), (o vojsku:) přijíti, při-
táhnouti
vis (I, 355) **imbrium**, množství,
spousta dešťů

45. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 380!)

1. *Timeō, nē vērum dīcās.* — 2. *Timeō, nē vērum nōn dīcās.* (*Timeō, ut vērum dīcās.*) — 3. *Timēbam, nē vērum dīcerēs.* — 4. *Timēbam, nē vērum nōn dīcerēs.* (*Timēbam, ut vērum dīcerēs.*) — 5. *Improbī semper timent, nē pūniantur. Improbī semper timēbant, nē pūnīrentur.* — 6. *Pavor capit mīlītēs, nē ducis vulnus mortiferum sit.* — 7. *Darēus metuēbat, nē reditus in Asiam Persīs ā Graecīs interclūderētur.* — 8. *Nōn metuō, nē pater nōn convalēscat.* — 9. *Periculum est, nē hostēs urbem oppugnāre persevērent et civēs ad pugnam vīribus nimīs imparēs sint.* — 10. *Omnēs labōrēs tē suscipere || videō; timeō, ut sustīneās.* —

11. Bojím se, že zima bude tuhá. — 12. Římané se obávali, že Scipio nepřijde v pravý čas k Ticinu. — 13. Bojím se, že upadneš do nemoci (abys neupadl do nemoci). — 14. Báli jste se, že se vám přihodí něco zlého (aby se vám nic zlého nepřihodilo). — 15. Nebojte se, že se vám přihodí něco zlého. — 16. Marius se obával, že římsí vojinové nesnesou pohledu na Germány. — 17. Nebojím se, že se tvá zdatnost nebude shodovati s míněním lidí. — 18. Po salaminské porážce perský král Xerxes se obával, že bude most, vystavěný přes Hellespont, stržen od nepřátel (aby most nebyl stržen). — 19. Nebojím se, že dobrý a počestný muž někdy bude otročiti rozkoším. — 20. Bojím se, že jste pochybili i v nejsnadnějších věcech. — 21. Máš málo přátel; vždy jsem se obával, že jsi jim nikdy neprospěl. —

22. *Parmeniō impedīre studet, quōminus Alexander medicāmentum ā Philippō mixtum bibat.* — *Parmeniō Alexandrum prohibēre studet medicāmentum ā Philippō mixtum bibere.* —

23. *Vis imbrium impedīēbat, quōminus agricolae frūgēs colligerent.* — *Vis imbrium agricolās prohibēbat frūgēs*

colligere. — 24. *Quid obstat, quōminus deus sit beātus?* —

25. *Parentēs cūrānt semperque cūrābunt, ut liberī bene ēducentur et ērudiantur.* — 26. *Parentēs cūrābant, ut liberī bene ēducārentur.* — 27. *Catō dīcere solēbat: »Ante senectūtem cūrābam, ut bene viverem, in senectūte cūrō, ut bene dē vitā dēcēdam.«* — 28. *Videant magistrātūs, nē rēs pública discordiā civium ēvertātur.* — 29. *Dux dabat operam, ut tempus dūceret.* — 30. *Saepe tē monēbam, ut diligenter discerēs, sed audiō || tē male discere.* — 31. *Prōvidē, nē maior sit benignitās tua quam facultātēs.* — 32. *Virī sapientēs cavent, nē voluptātibus capiantur.* — 33. *Themistoclēs ēlabōrābat, ut vitia adulēscēntiae virtūtibus ēmendāret.* —

34. Jest známo, že soudcové jsou strážci spravedlnosti; soudcové pečují (o to), aby zákony byly zachovávány. — 35. Moudří a dobří lidé nejsou si vědomi žádné nepoctivosti. — 36. Zlí lidé však zákonů nedbají a proto jsou od soudců trestáni, aby byli upamatováni na povinnost. —

37. Jest známo, že psi a koně jsou věrná zvířata. — 38. Pastýři pečují, aby psi byli věrnými strážci velikých stád ovcí; pastýři vždy si přáli, aby ostrážitost věrných psů byla veliká. — 39. Víte-li, že vlci a psi jsou si vespolek (str. 122, *inter*) velmi podobní? —

P o z n á m k a k v ě t ě 35.:

¹ = duchové moudrých a dobrých lidí. — V latině často klademe věcná jména, označující tělo (a jeho části) a duši (a její stránky i snahy) tam, kde se v češtině spokojujeme s jednoduchým výrazem; zmíněná latinská věcná jména v něm jsou nezřídka v češtině vyjádřena jen zvrtným zájmenem; na př.: *animus mūtāre* = měniti se; *corpus lavāre* = koupati se, mýti se; *animus reficiō* = zotavuji se; *mōrēs suōs ēmendāre* = napravovati se; *animus pueri excolere* = vzdělávati hochu; *mōrēs iuvenum corrigere* = napravovati mládež; *animōs militibus addere* = povzbuditi vojíny; *terga vertere* = dáti se na útěk; *animōs militum cōfirmāre* = vzmuziti vojíny; *Gallī imperiō Rōmānōrum sē subiēcērunt* = Gallové se podrobili Římanům; *rēs Carthāginiēnsium superior erat* = Kartaginští nabývali vrchu; *studia civium conciliāre* = získati si občany; *voluntātem amicī ā sē abalienāre* = odciziti si přítele; *liber ad nostram memoriā mānsit* = kniha nás došla, kniha se nám zachovala. — (Viz cvič. 41, věta 1., str. 315! Viz str. 336, řádek 3. a 4. shora!)

46. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 431!)

1. *Nōn ignōrās* || *mē hanc fābulam tibi narrāvisse*. — 2. *Amīcus mihi dīcit* || *tē herī domī cantāvisse*. — 3. *Narrātur* || *Graecōs Trōiam novem annōs oppugnātā decimō annō expugnāvisse*. — 4. *Victōrem urbem expugnātā vāstāvisse* || *audīmus*. — 5. *Amīcus noster fidus est; sci-mus* || *eum numquam nōbīs auxiliū recūsāvisse*. — 6. *Rō-mulum annōs trīgintā septem rēgnāvisse* || *legimus*. — 7. *In fābulīs legimus* || *ovēs aliquandō cum lupīs bellāvisse*. — 8. *Amica nostra larga est; crēdimus* || *eam suspiciōnem avāritiae vitāvisse*. — 9. *Spērō* || *amicōs nostrōs precēs vestrās nōn repudiāvisse*. — 10. *Tullum Hostilium, tertium Rōmānōrum rēgem*¹, *trīgintā duōs annōs rēgnāvisse* || *rē-rum scriptōrēs narrant*. — 11. *Vōs rem bene cōsiderā-visse* || *existimāmus*. — 12. *Cicerōnem annō sexāgēsīmō tertiō a. Chr. n. cōsulem Rōmānum fuisse* || *cōstat*. — 13. *Aristotelēs docet* || *Orpheum poētā nunquam fuisse*. — 14. *Rōmulum urbem conditā ex suō nōmine Rōmam appellāvisse* || *cōstat*. — 15. *Dīcis* || *tē multum dē stellīs eārumque mōtū et dē mundi terrārumque magnitudīne disputāvisse*. — 16. *Maiōrēs nostrōs mortem imperātōris Caroli IV. (= quārti), patris patriae, diū dēplōrāvisse* || *le-gimus*. — 17. *Nūntiū narrant* || *hostēs superātōs fugae sē mandāvisse*. — 18. *In urbem saepe properant agricolae lūdōs spectātum*. — 19. *Ex omnibus regiōnibus nōbilēs viri cum hominibus armātis in urbem bellātum cum hoste properant*. — 20. *Hominēs nōbilēs et divitēs autumnō in urbem migrant habitātum*. —

Přeložte do latiny!

Pastýři a vlk. — Pastýři kdysi zapíchli ovci a vystrojili si večeri. Vlk, který to náhodou zezadu (byl) zpozoroval², přibližuje se (k nim), pokáral je asi³ těmito slovy: »Jak veliký poplach byli byste ztropili,

¹ = přistavek, náležející k podmětnému akusativu; proto je v aku-sativu.

kdybych já byl pohltil nejmenšího vašeho beránka. Že vy jste bez-
trestně zapíchli nejlepší ovci, dobře vím.«

Tu jeden z pastýřů vece: »Ať jsme zapíchli ovci, naše byla! Ale
ty-li se pokusíš pohltili některou ovci, bude život tvůj v nebezpečení-
ství.«

37. HODINA.

Vazba akusativu s infinitivem. — VI.

Jak si počínáme při překladu z latiny
do češtiny?

V uvedených příkladech a větách až dosud jsem překládal latin-
skou vazbu akusativu s infinitivem vedlejší větou indikativní, jež
jest uvedena spojkou »že«.

Latinskou vazbu akusativu s infinitivem však lze v češtině vy-
jádřiti rozličnými obraty, jak vysvitne z těchto příkladů.

Militēs nostrōs oppidum hostium expugnāvisse || dicunt.

- a) Říkají, že naši vojinové dobyli nepřátelského města.
- b) Naši vojinové, jak (lidé) říkají, dobyli nepřátelského města.
- c) O našich vojínech (lidé) říkají, že dobyli nepřátelského města.

**Cicerōnem annō sexāgēsīmō tertiō a. Chr. n. cōsulem
fuisse || cōstat.**

- a) Jest známo, že Cicero byl konsulem roku šedesátého třetího
př. Kr.
- b) O Ciceronovi jest známo, že byl konsulem r. 63 př. Kr.
- c) Cicero, jak jest známo, byl konsulem r. 63 př. Kr.

Amicum meum prūdentem fuisse || exīstīmō.

- a) Domnívám se, že můj přítel byl opatrný.
- b) Můj přítel, jak se domnívám, byl opatrný.
- c) O svém příteli se domnívám, že byl opatrný.
- d) Můj přítel podle mého domnění byl opatrný.

Laudō amicum, quem prūdentem esse sciō.

Vazba akus. s inf.: *quem esse prūdentem.*

- a) Chválím přítele, který že jest opatrný, vím.

² Indik. plupřf. — ³ Zakládá se; položte za slovo »těmito«!

⁴ Konj. perf. — ⁵ Indik. fut. II.

- b) Chválím přítele, který, jak vím, jest opatrný.
- c) Chválím přítele, o němž vím, že jest opatrný.

Laudō puerōs, quōrum prūdētiā esse magnā appāret.

Vazba akus. s inf.: *quōrum prūdētiā esse magnā.*

- a) Chválím hochy, jejichž opatrnost *že* jest veliká, *jest patrné.*
- b) Chválím hochy, jejichž opatrnost, *jak jest patrné*, jest veliká.

Quō animō fuisse Carthāginiēnsēs ā Rōmānīs superatōs || putātis?

- a) Jaké myslí *že* byli Kartaginští, od Římanů přemožení, *myslíte?*
- b) Jaké myslí byli *podle vašeho domněni* Kartaginští, přemožení od Římanů?
- c) Jaké *asi* myslí byli Kartaginští, přemožení od Římanů?

Při překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny si ved'te takto:

1. *Vyhleďte »podmětný akusativ«* (t. j. latinský akusativ, který jest podmětem té věty vedlejší, která jest vyjádřena v latině vazbou akusativu s infinitivem, v češtině pak některým z právě uvedených způsobů překladu) *a přeložte jej českým nominativem!*
2. *Vyhleďte příslušný latinský infinitiv a přeložte jej českým indikativem* — a to indikativem toho času a toho slovesného rodu, ve kterém jest latinský infinitiv; gramatickou osobu a gramatické číslo slovesa české vedlejší věty určí vám podmět — *a k indikativu přidejte spojku »že«!*
3. Přívlastkové přídavné jméno náležející k podmětu, přístavek podmětu a sklonný doplněk, náležející k podmětu vedlejší věty, uveďte ve shodu s podmětem podle pravidel známých z české skladby!
4. Někdy lze latinskou *řídící větu* do češtiny přeložiti *vloženou větou* [narrant = jak vypravují; putō = myslím, tuším; cōstat = jak jest známo; a j.];
v tom případě se latinská vazba akusativu s infinitivem do češtiny přeloží českou samostatnou, nezávislou větou (bez spojky »že«).

5. Někdy lze latinskou řídící větu do češtiny přeložiti předložkovými výrazy; na př.:

rērum scriptōrēs narrant = podle vypravování dějepisců;

putō = podle mého mínění;

putāmus = podle našeho mínění;

někdy lze přeložit sloveso »putō« českým příslovcem »asi«;
v takovýchto případech se pak latinská vazba akusativu s infinitivem do češtiny přeloží českou samostatnou, nezávislou větou (bez spojky »že«).

6. Někdy lze při překladu do češtiny vyjmouti podmětný akusativ latinský z vedlejší věty a vložit jej do řídicí věty, ovšem v příslušném pádě, jak si toho vyžaduje české určité sloveso řídicí věty;

(viz v uvedených příkladech: »o našich vojínech říkají, že ...«;
»o Ciceronovi jest známo, že ...«; »domnívám se o svém příteli, že ...«;)

v tomto případě vazbu akusativu s infinitivem do češtiny přeložíme českou vedlejší větou, kterou uvedeme spojkou »že«.

P o z n á m k a: Připomínám, že nelze vždy užítí *všech* zde uvedených způsobů překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny. Při překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny se vždy rozhodněte pro ten způsob překladu, který v daném případě jest nejvhodnější v duchu českého jazyka!

Pro cvičení připojuji ještě několik příkladů, na nichž vyzkoušejte, zdali jste dobře porozuměli návodu k překladu latinské vazby akusativu s infinitivem do češtiny.

Cvičení.

1. *Sōcratem omnium Athēniēnsium sapientissimum fuisse* || *existimō*.

Myslím, že Sokrates byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

O Sokratovi myslím (se domnívám), že byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Sokrates byl, myslím, nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Sokrates byl, jak se domnívám, nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

Podle mého mínění Sokrates byl nejmoudřejší ze všech Athéňanů.

2. *Latrōnēs iūrāvērunt* || *sē nunquam in illā regiōne fuisse*.

Lupiči přísáhli, že nikdy nebyli v oné krajině.

Lupiči, jak přísáhli, nikdy nebyli v oné krajině.

Podle vlastní přísahy lupiči nikdy nebyli v oné krajině.

3. *Philippum, Macedonum rēgem, rēbus gestis et glōriā* || *scīmus* || *ā filiō suō superātum esse*.

Víme, že makedonský král Filip byl překonán od svého syna činy a slávou.

Makedonský král Filip byl, jak víme, od svého syna překonán činy a slávou.

O makedonském králi Filipovi víme, že byl překonán od svého syna činy a slávou.

4. ***Tē iisdem rēbus, quibus mē ipsum commovērī || existimō.***

Domnívám se, že se ty dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám [se dávám dojmouti].

Ty se, myslím, dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám.

Ty se podle mého mínění dáváš dojmouti týmiž věcmi, kterými já sám.

5. ***Cicerō nōn dubitat dīcere || Pompeium rēgnī nōn minus avidum fuisse quam Caesarem.***

Cicero neváhá říci, že Pompeius byl neméně žádostiv královské moci než Caesar.

Pompeius byl, jak Cicero neváhá říci, neméně žádostiv královské moci než Caesar.

47. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 446!)

1. *Persārum cōpiās pugnā Salamīniā et Plataeēnsī ab Athēniēnsibus et plūrimīs Graeciae civitatibus superātās esse || scīmus. — 2. Quis ignōrat || Athēniēnsium civitatem ā Pericle, virō sapientissimō, administrātam esse? — 3. Themistoclēs vir ēloquentissimus perītissimusque bellī fuit; eum in pugnā Salamīniā Athēniēnsium ducem fuisse || cōstat. — 4. Bellī glōriam Alexandrī, rēgis Macedonum, māximam fuisse || legimus. — 5. Hērodotus narrat || māximōs exercitūs ā Xerxe, rēge Persārum, ex Asiā in Eurōpam transportātōs esse. — 16. Thersitēn, virum humillimum, hominem pessimum, fuisse militem ignāvissimum || Homērus dicit. — 7. Magister narrābat || Lūcullum, virum divitissimum, villās pulcherrimās in amoenissimīs partibus Campāniae sibi aedificāvisse. — 8. Scītis - ne || situm urbis Praegae pulcherrimum esse, pulchriōrem quam situm ceterārum ferē omnium urbium Eurōpae? — 9. Nōlī dīcere || ēventum pugnae māximē dubium et incertissimum*

esse! — 10. *Germānī putābant || Rhēnum et Dānuvium omnium fluviorum lātissimōs esse.* — 11. *Nōlīte existimāre || pulcherrima semper esse rārissima.* — 12. *Utinam scīrētis || principia multarum rerum saepe difficillima esse.* —

13. *Virtutem ex virō appellātam esse scīmus.* — 14. *Nūntiū narrant multōs milītēs in proeliō vulneratōs esse.* — 15. *Est-ne vērū ā maiōribus māximā fortitudīne pugnātum esse, ut patria libera esset?* — 16. *Scītis-ne, milītēs, vōs ducis virtute ex magnō periculō servātōs esse?* — 17. *Fābula narrat cervum celeritāte crūrū gracilium ex periculō servātum esse.* — 18. *Incendia magna saepe parvā scintillā excitāta esse cōstat.* — 19. *Alexandriam, oppidum Aegypti frūgīferae, ex nōmine Alexandri, regis Macedonum, appellātam esse scīmus.* — 20. *Mortem imperātōris Caroli IV. (= quārti), patris patriae, ā maiōribus nostris diū dēplōrātā esse legimus.* — 21. *Nūntiātum est ducem in proeliō graviter vulnerātum nōn procul ab eō locō, quō animam efflāverat, humātum esse.* — 22. *Ducēs exercitūs nostrī dōnis magnīs ā senātū dōnatōs esse nōtum est.* — 23. *Rōmulum et Rēmum ā pāstōribus ēducātōs esse apud Līvium legimus.* — 24. *Multa oppida bellis vāstātā esse scīmus.* — 25. *Precēs vestrās ab amīcīs (meīs) nōn repudiātās esse spērō.* — 26. *Impetum hostium ā cōpiīs nostris prōpulsātum esse civēs existimant.* —

Přeložte do latiny!

1. Římské legie přitáhnou¹ až k Labi a přemohou¹ Germány. — 2. Jsme zdraví, otužujeme-li se². — 3. Kéž by vojínové vyvázli vřdcovou ostrážitostí z nebezpečení! — 4. Budete-li zanedbávat vědy a umění, sami sobě uškodíte (budete škoditi). — 5. Na podzim květy stromů uschnou³ a opadnou³. — 6. Zítra ti⁴ pošlu³ dopis, ježž piši. — 7. Římští konsulové vystupovali na fóru s dvanácti liktory. —

Poznámky k překladu do latiny:

1.) Praesens historicum (str. 291); ve smyslu: »přitáhli«, »přemohli«, »postavili«. — 2.) = svá těla (str. 399). — 3.) Futurum I. — 4.) = k tobě. — 5.) *inutilis*, *e*. — 6.) V lat. je vazba 2 akus.

8. Jest známo, že pošetilec (pošetilý člověk) často maří krátké hodiny života neplodnými⁸ snahami. — 9. Kéž vždy dobří občané slouží vlasti, která jest společnou rodičkou nás všech! — 10. Ctihodné panny (bohyně) Vesty a římsí rytíři v divadle seděli v prvních řadách čestných sedadel. — 11. V posvátném háji byly tři oltáře. — 12. Vojevůdce postaví čtyři legie dvě stě (dvoj)kroků od města. — 13. Ostrov Sicílie byl úrodný; a proto Kato Sicílii⁹ nazval obilní⁶ sýpkou⁶ Římanů. — 14. Láska⁷ k vlasti⁸ byla pokládána od starověkých národů za⁷ nejvyšší ctnost⁷. — 15. Souditi o budoucích věcech jest nesnadné. — 16. Velmi těžké (nesnadné) jest snášeti žízeň. — 17. Rodná země [jest] drahá¹⁰. — 18. Kdybys byl nevinný, nebyl bys trestán. — 19. Sova jest pták podivného zjevu¹¹; denní¹² světlo jest očím sovy nepřijemné, ale v noci bystrost jejich očí jest veliká; a proto se sova ve dne oddává spánku, v noci vyhledává potravu. — 20. Pohled na nepřátele⁸ naplňuje strachem zbabělé vojínů¹³. —

**Jak vhodně někdy lze přeložiti
latinský superlativ se substantivem
do češtiny.**

Homō doctissimus { = (nejučenější, velmi učený muž).
= veliký učenec.

Homō mendācissimus { = (nejlživější člověk).
= veliký lhář.

Rēs adversissimae { = (nejnepříznivější věci, okolnosti).
= největší neštěstí.

Maecenātī (dat.) amicissimus = největší přítel Maecenatův.

Rōmānīs (dat.) inimicissimus = nejhorší nepřítel Římanů.

Ůnus omnium stultissimus = (jediný ze všech nejpošetilejší) = největší bloud na světě.

Ne secundissimīs quidem rēbus (abl.) = ani v největším štěstí.

(I, 131, 132; II, 36). — 7.) V lat. je vazba 2 nomin. (II, 36, 37, 38).

8.) V lat. je genit. předmětný, *obiectivus*. — 9.) *solum*, i, n. — 10.)

= sladká. — 11.) Ablativ vlastnosti, abl. qualitatis. — 12.) Genit. sg.

— 13.) = myslí zbabělých vojínů (str. 399).

Stupňování přídavných jmen: Odchylky. Nepravidelné stupňování.

1. Složená adjektiva končící se v »-dicus, -ficus, -volus« tvoří komparativ a superlativ tak, jako by se končila v »-dicēns, -ficēns, -volēns«; na př.:

maledicus, a, um, zlolačný, utrhačný, pomlouvačný;
maledicentior, maledicentius, zlolačnější; (* *maledycencijor*);
maledicentissimus, maledicentissima, maledicentissimum, nejzlolačnější;
magnificus, a, um, velkolepý, skvělý;
magnificentior, magnificentius, skvělejší;
magnificentissimus, magnificentissima, magnificentissimum, nej-skvělejší;
benevolus, a, um, laskavý, dobromyslný, oddaný, příznivý;
benevolentior, benevolentius, laskavější;
benevolentissimus, benevolentissima, benevolentissimum, nej-laskavější.

2. Adjektiva *egēnus* a *prōvidus* tvoří komparativ a superlativ takto:

egēnus, a, um, nuzný, trpící nedostatek;
egentior, egentius, nuznější;
egentissimus, egentissima, egentissimum, nejnuznější;
prōvidus, a, um, prozíravý, starostlivý, pečlivý, opatrný;
prōvidentior, prōvidentius, prozíravější;
prōvidentissimus, prōvidentissima, prōvidentissimum, nejprozíravější.

3. Dvě v pozitivu nesklonná adjektiva *frūgī* a *nēquam* tvoří komparativ a superlativ takto:

frūgī = řádný, -á, -é; hodný, poctivý, hospodárný, šetrný;
frūgālior, frūgālius, řádnější;
frūgālissimus, frūgālissima, frūgālissimum, nejřádnější;
nēquam = ničemný, -á, -é; špatný; (v pozitivu nesklonné);
nēquior, nēquius, ničemnější, špatnější;
nēquissimus, nēquissima, nēquissimum, nejšpatnější, nejničemnější.

aedificium, *iī*, n., (I, 424), stave-
ní, budova; dvůr, dvorec

aestimō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)**
odhadovati, ceniti; **b)** ceniti,
vážiti; souditi, posuzovati; **c)**
vážiti si (něčeho), uznávati
(něco); **d)** pokládati (za ně-
co), souditi; *amīcitiam ex com-
modō aestimāre*, ceniti, posu-
zovati přátelství podle prospě-
chu

alligō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** při-
vazovati, uvazovati; **b)** (*o rá-
ně:*) obvazovati; **c)** svázati,
spoutati; **d)** vázati, poutati;
zavázati; upoutati (*zákony,
slibem, mravní povinnosti*)

arduus, (I, 260; II, 148); *rēs ar-
duae*, neštěstí

beneficus, *a, um*, dobročinný, ú-
služný, ochotný; (*beneficen-
tior, beneficentissimus*); (II,
407)

benevolus, *a, um*, (II, 407)

bōs; dat. a abl. plur. *būbus*, (I,
344, 345)

canō, *ere, cecinī, cantātum*, 3.,
(I, 334); (*o věštábách:*) pěti,
prorokovati, věštiti

certus (I, 334) *alicuius rei*, (jsa)
jist něčím; jsa přesvědčen o
něčem; dobře zpraven o něčem

Comenius, *iī*, m., Jan Amos Ko-
menský, biskup Jednoty česko-
bratrské, (naroz. 20. března
1592, zemřel 15. listopadu 1670
v Naardenu). Komenský v dě-
jinách lidstva zastupuje čestně
náš národ jako největší syn

v 17. století a jako světlý zjev
snah míru a vědy uprostřed
hlomozného ryku třicetileté
války. Jeho vychovatelské ná-
zory daleko předstihují svou
dobu, jsou červánkem století
budoucích a jeho vševědné ná-
zory ukazují ideál, ke kterému
lidstvo vždy směřovalo a bude
směřovati. Na půldruhého sta
jeho velikých děl i menších
spisků ukazuje, že Komenský
byl pracovník neúmorný a ne-
únavný.

commentārius, *iī*, m., **a)** zápisek,
záznam, náčrt, deník; proto-
kol; **b)** (*plur.:*) písemné zá-
znamy, paměti, zápisky. —
Gaius Julius Caesar sepsal
Commentariū dē bellō Gallicō
v 7 knihách r. 51 př. Kr., (Pa-
měti o válce galské, Paměti
o válce s Gally), v nichž líčí
události let 58 až 52 př. Kr.
v Gallii za vojenského tažení,
které podnikl do Gallie, Bri-
tannie a Germanie.

conciliāre, (II, 52); *societātem
conciliāre*, sjednati, uzavřít
spolek

condemnō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)**
(*na soudě:*) odsouditi, uznati
vinným, shledati vinným; **b)**
způsobiti, přivoditi odsouzení
obžalovaného; **c)** (*všeobecně:*)
odsuzovati, viniti; (*aliquem
alicuius rei condemnāre*); (*ci-
vem capitis condemnāre*, obča-
na odsouditi hrdla, k smrti)

condimentum, *i*, n., koření

cōnsidō, *ere*, *cōnsēdi*, 3., *a*) posazovati se, usazovati se, usedati; *b*) zasednouti na soud; *c*) (*o vojsku*;) usaditi se, (polem) se položit, zastaviti; *d*) (trvale) se usaditi, usídliti se; *e*) sesazovati se, slehati se, trati se, propadat se; *f*) usazovati se, ochabovati, ulevovati, ustávat

continuō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., *a*) přiřadovati, družiti, spojovati; *b*) činiti nepřetržitým, dále konati; pokračovati (*v něčem*); *iter c.*, pokračovati v cestě

Corinthii, *Corinthiōrum*, m., Korintané, Korintští, (obyvatelé města Korinta; I, 391)

dēfatigō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., unaviti, utrmácti; *dēfatigātus*, unaven(ý), umdlelý, vysílen(ý)

dēserō, *ere*, *dēseruī*, *dēsertum*, 3., *a*) opouštěti (řadu); (zrádně) opouštěti, zůstavovati, vydávati v šanc, zrazovati; *b*) (*ve vojenství*;) zběhnouti (od vojska); *c*) opouštěti, zanechávati, opomenouti, zanedbávati;

officium d., zpronevěřiti se, nedostáti povinnosti; *nōn dēserere sēsē*, neopouštěti sebe, nepozbývati myslí, nezoufati sám nad sebou

dīmīcāre proeliō, (II, 69); *dē aliquā rē d.*, bojovati o něco (t. j. za dosažení něčeho); *prō aliquā rē d.*, bojovati za něco, pro něco (t. j. k ochraně něčeho)

diūturnus, *a*, *um*, (*diūturnus*),

dlouho trvající, dlouhý; trvalý, trvanlivý

fātum, *i*, n., *a*) výrok boží; předpověď, věštba; *b*) boží ustanovení, dopuštění; vůle, příkaz; *c*) (nezměnitelný) o s u d, s u d b a; světový řád; *d*) úděl, určení, povolání; *e*) úděl života; věk, život; *f*) konec života, smrt; *g*) neblahý osud, nešťastný osud, zlý osud; neštěstí, bída, záhuba, zkáza

flāgitiōsus, *a*, *um*, chlipný; neřestný; hanebný, ohavný, mrzký, ničemný, nestoudný; potupný

foedus, *eris*, n., *a*) smlouva, úmluva; *b*) spolek, svazek; *c*) podmínka (*smlouvy, svazku*); *d*) ustanovení, stanovy, nařízení, rozkaz, řád

frīgus, *oris*, n., *a*) zima, mráz, chladno, chlad; *b*) chládek; *c*) ochlazení (přílišného nadšení); *d*) studenost (= nečinnost, malátnost); *e*) chladné přijetí; chladnost

Herculēs, *Herculis*, m., Herkules. — V římském bájesloví nejrozšířenější pověst byla o jakémsi rekovi, jež — podle řeckého hrdiny Heraklea — nazývali Herkulem. Byl to domácí *genius*, jenž přemáhal obludy, ochraňoval přírodu a dával požehnání a bohatství. Když byl ztotožněn s řeckým hrdinou Heraklem, byly o něm vypravovány tytéž pověsti jako o Herakleovi. Řecký hrdina, *heros Herakles* byl pokládán za syna Zevova (v římském bájesloví Jovova) a Alkmény,

dcery mykenského krále Elektryona. Po celý život Herakles trpěl hněvem bohyně Hery (= Junony), manželky Zeovy. Na rozkaz Eurysthea, krále v Mykenách, Herakles vykonal 12 slavných prací: 1. přemohl nemejského lva; 2. usmrtil lernejskou laň; 3. přinesl erymantského kance do Mykén; 4. přinesl kerynejskou laň do Mykén; 5. pobil a zahnal stymfalské ptáky; 6. vyčistil stáje elidského krále Augeie; 7. přivedl krétského býka do Mykén; 8. zkrotil Diomedovy koně; 9. přinesl do Mykén pás Hippolyty, královny Amazonek; 10. zabil obra Geryona a přivedl do vlasti jeho stáda skotu; 11. přinesl zlatá jablka ze zahrady Hesperidek; 12. přinesl z podsvětí trojhlavého psa Kerbera. Vykonav tyto práce, stal se v pověsti lidu největším hrdinou, jehož duše byla přijata všemi nebesťany na Olymp, kdež se s Heraklem smířila i bohyně Hera a dala mu za choť spanilou Hebu. Při této svatbě Herakles po prvé požil ambrosie, stal se nesmrtelným a věčně jsa mlád žije v nebeských rozkoších.

imprōvidus, *a, um*, **a)** nepředvídací, netušící; **b)** neprozíravý; **c)** neopatrný, nestarající se (o někoho, o něco); bezstarostný

incendō, *ere, incendi, incēsum*, **a)** zapáliti, spáliti; **b)** osvětlovati, ozařovati; **c)** (*o vášních*.)

roznítiti, vznítiti; **d)** (*passiv.*.) **incendor**, *i* = vzplanouti

iterum atque iterum, (II, 305), opět a opět, opětovně

Iūstinus, *i*, m., Marcus Junianus Justinus, (žil asi v r. 150—200 po Kr.), pořídil výtah z Všeobecných dějin Pompeia Troga »Historiae Philippicae« (tyto dějiny byly vypsány ve 44 knihách); z tohoto velikého díla máme pouze suchopárný výtah Justinův.

luxuriōsus, *a, um*, **a)** bujný; **b)** nemírný, přílišný, nezřízený; **c)** marnotratný, rozmařilý, rozkošnický, zhýralý, prostopášný; **d)** přepychu milovný, nádhery milovný; **e)** (*o věcech*.) nádherný

magnificus, *a, um*, (I, 293; II, 407)

maledicus, *a, um*, (II, 407)

malevolus, *a, um*, zlovolný, nepříznivý, zlomyslný; (*malevolentior, malevolentissimus*); (II, 407)

mancipium, *iī, n.*, **a)** formální koupě; **b)** právo majetku; **c)** (předmět nabytý formální koupí), otroci; dobytek

medius, (I, 374); *mediā nocte*, o půlnoci

mūnificus, *a, um*, dobročinný, štědrý; (*mūnificentior, mūnificentissimus*); (II, 407)

nēquam, (*nesklonné*), (II, 407)

nēquitia, *ae, f.*, **a)** ničemnost, špatnost; **b)** lehkomyšlnost, marnotratnost; **c)** bujnost, zhýralost; (druhotvar podle V. deklinace: *nēquitiēs, nēquitiē, f.*)

nox, (I, 320); *mediā nocte*, o půlnoci

omen, *ōminis*, n., a) znamení, předzvěst; b) zlé, neblahé, nepříznivé znamení; c) příznivé proroctví, blahopřání

per, (II, 354); *per nūntiōs nūntiāre*, oznámiti po poslech

Pisō, *ōnis*, m., Piso, (římské cognomen v rodě Kalpurniů); z rodu Kalpurniů (*gēns Calpurnia*) byli nejznámější: *C. Calpurnius Pisō*, konsul r. 180 př. Kr., navrhovatel zákona o nezákonném ucházení se o úřady (*lēs Calpurnia dē ambitū*); tribun lidu r. 149 př. Kr. *L. Calpurnius Pisō Frūgī*, jenž navrhl zákon o vydírání peněz (*lēs Calpurnia dē repetundīs*); tchán Gaia Julia Caesara *L. Calpurnius Pisō Caesōnius*, jehož dcera Kalpurnia byla Caesarovou manželkou

praetor, *ōris*, m., (I, 321), praetor. — R. 367 př. Kr. vymohli tribunové lidu Licius Stolo a Sextius Lateranus po deseti-letém boji na patricích zákon, jímž byl zjednán plebejům přístup ke konsulátu; za to byla konsulská moc oslabena odloučením soudnictví ve věcech sporných; soukromoprávní iurisdikce byla svěřena novému patricijskému úředníkovi, jenž byl nazván *praetor*. Již po 30 letech se praetura stala přístupnou také plebejům. R. 242 př. Kr. byla zřízena druhá praetura; dosavadnímu praetorovi (*praetor urbānus*) po-

nechány jen spory občanů, nově volenému druhému praetorovi přikázána soukromoprávní iurisdikce ve sporech, v nichž byli účastní neobčané (spory mezi neobčany, spory mezi občanem a neobčanem); druhý praetor nazván »*praetor, quī inter civēs et peregrinōs iūs dicit*« nebo »*praetor peregrinus*«. Když Římané získali území ležící mimo Itálii, ukázala se další potřeba zříditi praetury, aby praetori ovládali a spravovali získané území. Snad r. 227 byl rozmnožen počet praetorů o 2 (jednomu dána správa provincie Sicílie, druhému správa Sardinie a Korsiky), po 2. punské válce přibýly 2 praetury (praetor pro provincii Přední Hispanii, praetor pro Zadní Hispanii); Sulla zvýšil r. 81 př. Kr. počet praetur na 8, za císařství byl počet praetur 12 až 18. — Praetori nastupující na úřad vydávali edikt, v němž vyslovili právní zásady, jimiž se chtějí řídit při soudech. — Ve sporech praetor věc vyšetřil, vynesení rozsudku přenesl obyčejně na stálé soudce, ale vnesený rozsudek praetor uváděl v platnost. — Když se r. 149 př. Kr. počaly zřizovati stálé soudní dvory, bylo řízení jich svěřeno praetorům.

privātus, *a, um*, a) soukromý; b) náležející soukromníkovi, jednotlivci; c) osobní; domácí; rodinný; d) všední, obyčejný

prōpulsō, *āre, āvi, ātum*, 1., od-
rážeti, odvracet; (*o hladu*.)
zaháněti

reconciliō, *āre, āvi, ātum*, 1., a)
opět zjednati; obnoviti; b)
opět získati; smířiti, nakloniti
si

rudēns, *entis*, m., silný provaz,
lano

sacrificō, *āre, āvi, ātum*, 1., obět
konati; obětovati (někomu ně-
co, *alicui alicuā rē*)

societātem (II, 7) *cum aliquō fa-
ciō*, činím, uzavírám spolek
s někým; spolčuji se s někým
sūs; dat. a abl. plur. *subus*, (I,
344, 345)

Thēbāni, *ōrum*, m., Thebané,
Thebšti, (obyvatelé města
Theb; I, 178)

Titus, i, m., Titus, syn Tita Fla-
via Vespasiana, římský císař
v r. 79 až 81, na vládu nastou-
pil po svém otci; jako císař
byl dobrotivý a velikomyslný;
(*amor et deliciae generis hu-
mani*)

tribūnal, *ālis*, n., a) tribunál, tri-
buna, (u Římanů vyvýšený,
stupňovitý výstupek podoby
čtverhrané nebo obloukovité,
zhotovený z kamene nebo dře-
va, na kterém seděli na kurul-
ských křeslech soudní úřední-
ci, zvláště praetorové, při vy-
konávání svého úřadu. V Římě
původně byl jediný tribunál
na koncilii; se vzrůstem soud-
nictví tribunálů přibývalo. Ve-
směs stály na fóru pod širým
nebem. Toliko za nepříznivého

počasí (od doby Caesarovy
i jindy) soudy se uchylovaly
do basilik, v nichž za tím úče-
lem byly zřizovány tribunály,
a to buď v apsidách nebo, ne-
bylo-li jich, na jednom nebo
obou koncích těchto budov; b)
tribunál. (jako místo soudu),
soud; c) (*ve voj. táboře*.) tri-
bunál = řečníště a úřední mí-
sto vojevůdcovo; (bylo zříze-
no z drnu na levé straně praeto-
ria, s něhož vojevůdce řečnil
k vojinům, konal soudy a udě-
loval odměny; zvalo se též
»*suggestus*«); d) čestné místo
v divadelní orchestře, na němž
seděl úředník pořádací hry

Tyros, i, f., Tyros, přímořské
město ve Foinikii, proslulé ob-
chodem; pověstný byl tyrský
červcový nach, jímž byly bar-
veny látky; podle pověsti Kar-
tago bylo osadou tyrskou

Verrēs, is, m., Verres, (římské
cognomen v rodě Korneliů);
nejznámější byl *C. Cornēlius
Verrēs*, proprætor na Sicilii r.
73—71 př. Kr.; po skončení
úřední činnosti byl od provin-
ciálů obžalován z vyděračství;
zachovány jsou Ciceronovy
soudní řeči proti Verrovi; Ver-
res byv odsouzen odešel do
vyhnanství, kdež zemřel r. 43
př. Kr.

Zama, ae, f., Zama, město v se-
verní Africe, u něhož Scipio
zvítězil nad Hannibalem r. 202
př. Kr.

38. HODINA.

Infinitivus futūrī. *Budoucí infinitiv.*

V latině jest:

a) činný budoucí infinitiv (aktivní futurální infinitiv, *infinitivus futūrī activī*),

b) trpný budoucí infinitiv (passivní futurální infinitiv, *infinitivus futūrī passivī*).

Činný i trpný budoucí infinitiv jsou tvary složené.

Čeština těchto tvarů nemá.

Infinitivus futūrī activī. *Činný budoucí infinitiv.*

Činný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī activī*) jest tvar složený; skládá se z **akusativu** aktivního budoucího **participia** (singuláru i plurálu maskulina, feminina a neutra) a z infinitivu pomocného slovesa »esse«.

V latině se činný budoucí infinitiv nejčastěji vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem. Proto se na otázku: »*Jak se překládá činný budoucí infinitiv do češtiny?*« zpravidla odpovídá:

»Činný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī activī*) ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá aktivním **indikativem** budoucího času českého slovesa **t r v a c í h o** nebo **d o k o n a v é h o**, k němuž přidáme spojku »že«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, chváliti;

činné budoucí participium (*participium futūrī activī*):
(sing.): *laudātūrus, laudātūra, laudātūrum*; (plur.):

laudātūrī, laudātūrae, laudātūra;

činný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī activī*):

laudātūrum esse, (sing. m.)	{	že (já) budu chváliti; že (ty) budeš chváliti; že (on, ona, ono) bude chváliti,
laudātūram esse, (sing. f.)		nebo
laudātūrum esse, (sing. n.)	{	že (já) pochválím; že (ty) pochválíš; že (on, ona, ono) pochválí;
laudātūrōs esse, (plur. m.)		že (my) budeme chváliti; že (vy) budete chváliti; že (oni, ony, ona) budou chváliti,
laudātūrās esse, (plur. f.)	{	nebo
laudātūra esse, (plur. n.)		že (my) pochválíme; že (vy) pochválíte; že (oni, ony, ona) pochválí.

O tom, kterou gramatickou osobou se do češtiny přeloží latinský aktivní budoucí infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že **participium**, které jest částí latinského činného budoucího infinitivu, jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu a že se shoduje i v rodě i v čísle s podmětem, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

P ř í k l a d y:

Scīs mē (podmět) laudātūrum esse (inf. fut. activ.), (particip. je v muž. rodě). —	Víš, že (já) [o muži, hochovi, starci a p.] budu chváliti, (nebo:) že (já) pochválím. —
Scīs mē (podmět) laudātūram esse (inf. fut. activ.), (particip. je v ženském rodě). —	Víš, že (já) [o ženě, dívce a p.] budu chváliti, (nebo:) že (já) pochválím. —
Sciō tē (podmět) laudātūrum esse (inf. fut. activ.), (particip. je v muž. rodě). —	Vím, že (ty) [o muži, hochovi, starci a p.] budeš chváliti, (nebo:) že (ty) pochválíš. —
Sciō tē (podmět) laudātūram esse (inf. fut. act.), (particip. je v ženském rodě). —	Vím, že (ty) [o ženě, dívce a p.] budeš chváliti, (nebo:) že (ty) pochválíš. —

Sciō || **eum** (*podmět*) **laudātūrum esse** (*inf. fut. act.*). —

Sciō || **eam** (*podmět*) **laudātūram esse** (*inf. fut. act.*). —

Sciō || **nōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v muž. rodě*). —

Sciō || **nōs** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v ženském rodě*). —

Sciō || **vōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v mužském rodě*). —

Sciō || **vōs** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v ženském rodě*). —

Sciō || **eōs** (*podmět*) **laudātūrōs esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v plur. muž. rodu jako podmět*). —

Sciō || **eās** (*podmět*) **laudātūrās esse** (*inf. fut. act.*), (*particip. je v plur. žen. rodu jako podmět*). —

Vím, že (**on**) [*t. j. muž, hoch a p.*] bude chváliti, (*nebo:*) že (**on**) pochválí. —

Vím, že (**ona**) [*t. j. žena, dívka a p.*] bude chváliti, (*nebo:*) že (**ona**) pochválí. —

Vím, že (**my**) [*o mužích, hoších a p.*] budeme chváliti, (*nebo:*) že (**my**) pochválíme. —

Vím, že (**my**) [*o ženách, dívkách a p.*] budeme chváliti, (*nebo:*) že (**my**) pochválíme. —

Vím, že (**vy**) [*o mužích, hoších a p.*] budete chváliti, (*nebo:*) že (**vy**) pochválíte. —

Vím, že (**vy**) [*o ženách, dívkách a p.*] budete chváliti, (*nebo:*) že (**vy**) pochválíte. —

Vím, že (**oni**) [*t. j. muži, hoši a p.*] budou chváliti, (*nebo:*) že (**oni**) pochválí. —

Vím, že (**ony**) [*t. j. ženy, dívky a p.*] budou chváliti, (*nebo:*) že (**ony**) pochválí. —

P o z n á m k a: Činný budoucí infinitiv se stručně píše (na př. slovesa »laudāre«) takto:

»laudātūrum, ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse«,

správně pak vysloviti by se mělo: »laudātūrum esse, laudātūram esse, laudātūrum esse, laudātūrōs esse, laudātūrās esse, laudātūra

esse«, t. j. v písmě i při vyslovování měl by se připojiti infinitiv »*esse*« ke každému tvaru činného budoucího infinitivu; pro stručnost však i v písmě i při vyslovování klademe infinitiv »*esse*« jen jednou, a to na konec za všemi participiálními tvary.

Úloha. — Utvořte činný budoucí infinitiv sloves: »*vocāre, amāre, appellāre, educāre*«!

vocāre, v o l a t i; particip. fut. act.: *vocātūrus, vocātūra, vocātūrum*; inf. fut. activ.: **vocātūrum**, *ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse* = že budu volati, že zavolám; že budeš volati, že zavoláš; atd.;

amāre, m i l o v a t i; particip. fut. act.: *amātūrus, amātūra, amātūrum*; inf. fut. activ.: **amātūrum**, *ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse* = že budu milovati; že budeš milovati; atd.;

appellāre, n a z ý v a t i; particip. fut. act.: *appellātūrus, appellātūra, appellātūrum*; inf. fut. activ.: **appellātūrum**, *appellātūram, appellātūrōs, appellātūrās, appellātūra esse* = že budu nazývati, že nazvu; že budeš nazývati, že nazveš; atd.;

educāre, v y c h o v á v a t i; particip. fut. activ.: *educātūrus, educātūra, educātūrum*; inf. fut. activ.: **educātūrum**, *ūram, ūrum, ūrōs, ūrās, ūra esse* = že budu vychovávat, že vychovám; že budeš vychovávat, že vychováš; že bude vychovávat, že vychová; atd.

Sloveso »*sum, esse* = *jsem, býti*«: particip. fut. act.: *futūrus, futūra, futūrum*;

inf. fut. act.: »*futūrum esse, futūram esse, futūrum esse, futūrōs esse, futūrās esse, futūra esse* = že budu, že budeš, že bude, že bude-me, že budete, že budou«.

Scīs || **mē futūrum esse in-dustrium.** —

Scīs || **mē futūram esse in-dustriam.** —

Scīmus || **nostrum exercitum futūrum esse fortem.** —

Sciō || **rērum adversārum memoriā in rēbus secundis interdum iucundam futūram esse.** —

Víš, že (já) budu přičinlivý; (o muži, hochovi a p.). —

Víš, že (já) budu přičinlivá; (o ženě, dívce a p.). —

Víme, že naše vojsko bude statečné. —

Vím, že vzpomínka na neštěstí ve štěstí časem bude příjemná. —

*Existimō || itinera in regiōne
asperā hieme difficiliōra
quam aestate futūra esse.*

*Parentēs liberōs amant ;
sciō || eōs liberōrum sem-
per memorēs futūrōs esse.*
*Putō || litterās tuās nōbīs
semper grātās futūrās
esse. —*

Myslím, že cesty v nerovné
krajině v zimě budou (ne-
snadnější=) méně schůd-
né než v létě. —

Rodiče milují děti; vím, že
(oni) vždy budou pamět-
liví dětí. —

Domnívám se, že tvůj dopis
vždy nám bude milý. —

48. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str 448!)

1. *Dux victōriam dē hostibus reportābit. — Ducem
victōriam dē hostibus reportātūrum esse || spērāmus. —*
2. *Militēs nostrī fortiter pugnābunt. — Cīvēs spērant || mī-
litēs nostrōs fortiter pugnātūrōs esse, ut patria nostra li-
bera sit. — 3. Vōs hodiē iter vestrum, amīcī, propter frīgus
nōn continuābitis. — Spērāmus || vōs hodiē iter vestrum
propter frīgus non continuātūrōs esse, amīcī! — 4. Rērum
scriptōrēs narrant || Rōmānōs cum Hannibale septendecim
annōs graviter dimicāvisse; Rōmānī nōn putābant || sē tam
diū cum Hannibale dimicātūrōs esse. — 5. Optō, ut aequam
mentem in rēbus arduīs servētis, amīcī, et spērō || vōs
aequam mentem in rēbus arduīs servātūrōs esse. — 6. Sci-
mus || vōs superbiam vitātūrōs esse, nē superbī appellēmini.
— Sciēbāmus || vōs superbiam vitātūrōs esse, nē superbī
appellārēmini. — 7. Amīcī amīcitiam ex commodō aesti-
mantēs vōbīs grātī nōn erunt. — Amīcōs amīcitiam ex
commodō aestimantēs vōbīs grātōs futūrōs esse || nōn
putō. — 8. Discipulī in errōre nōn persevērābunt. — Ma-
gister spērāt || discipulōs in errōre nōn persevērātūrōs esse.
— 9. Rōmānī diū dēnūntiābant || sē Carthāginem expugnā-*

tūrōs esse. — 10. Sciō || nihil tibi et nōbīs omnibus cārius futūrum esse quam patriam. —

11. C. (= Gāiō) Iūliō Caesarī futūra caedēs multīs ōmīnibus dēnūntiāta est. — 12. Helvētiū ē finibus suis migrātūrī oppida omnia, vicōs reliquaue aedificia prīvāta incendunt. — 13. Praetor Rōmānus iūdicātūrus in tribūnālī cōnsidēbat. — 14. Lacedaemoniū dē imperiō cum Athēniēnsibus dīmīcātūrī cum Corinthiīs et Thēbānīs societātem faciunt. — 15. Mēns hūmāna fātī sortisque futūrae nescia est. — 16. Cicōniae in calidiōrēs terrās āvolātūrae in ūnum locum congregantur. —

17. Amīcī precēs vestrās nōn repudiābunt. — Amīcōs precēs vestrās nōn repudiātūrōs esse || spērō. — 18. Exercitus noster impetum hostium prōpulsābit. — Omnēs bonī cīvēs crēdunt || exercitum nostrum impetum hostium prōpulsātūrum esse. —

19. Optimī virī nostrī dabant operam, ut nōbīs libertās reconciliārētur. — 20. Hoc ūnum vōs ōrō, nē in periculō mē dēserātis. — 21. Avus imperāvit, ut puerī parvam lintrem rudentī (ablat.) ad rīpam alligārent. — 22. Liberī Christiānōrum Deum ōrant, ut parentēs servet; Deum ōrābant, ut parentēs servāret. — 23. Sciō || tē semper optāvisse, ut ā bonīs laudārēris et amārēris; optās-ne etiamnunc, ut ā bonīs laudēris et amēris? Sī bonus essēs, ā bonīs laudārēris et amārēris. — 24. Nōbīs persuāsum est || vōs semper cūrātūrōs esse, ut patria nostra potēns et clāra sit. —

25. Mulier quaedam ancillās dormientēs ad opus excitābat, cum¹ cantum gallī audīverat. Ancillae diuturnō labōre defatigātae gallum necāvērunt. Tum autem sors eārum miserrima erat. Domina enim nōn certa temporis saepe iam mediā nocte eās excitābat. —

¹ = kdykoli.

39. HODINA.

Infinitivus futūrī passivī. *Trpný budoucí infinitiv.*

Trpný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī passivī*) jest tvar složený; skládá se z nesklonného **supina** a z passivního infinitivu »**iri**«.

(P o z n á m k a: Infinitiv »**iri**« jest passivní přítomný infinitiv slovesa »**eo**, **ire**« = »jdu, jiti«.)

Čeština nemá trpného budoucího infinitivu.

V latině se trpný budoucí infinitiv vyskytuje ve vazbě akusativu s infinitivem.

»*Jak se překládá trpný budoucí infinitiv?*«

»Trpný budoucí infinitiv ve vazbě akusativu s infinitivem se do češtiny překládá trpným **indikativem** budoucího času slovesa **trvácího** nebo **dokonavého**, k němuž přidáme spojku »**že**«, nebo některým ze způsobů překladu uvedených na str. 401 a násl.

P ř í k l a d :

laudāre, chváliti; **supinum**: *laudātum*;

trpný budoucí infinitiv: **laudātum iri** =

že (já) budu	}	(p o) chválen, -a, -o,
že (ty) budeš		
že (on, ona, ono) bude		

že (my) budeme	}	(p o) chválení, -y, -a.
že (vy) budete		
že (oni, ony, ona) budou		

O tom, kterou gramatickou **osobou** se do češtiny přeloží latinský trpný budoucí infinitiv, rozhoduje podmět, který jest ve vazbě akusativu s infinitivem v akusativu.

Pamatujte, že **supinum**, které jest součástí trpného budoucího infinitivu, jest tvar **nesklonný**.

Úloha. — Utvořte trpný budoucí infinitiv (*infinitivus futūrī passivī*) sloves: »**vocāre**, **amāre**, **appellāre**, **educāre**«!

vocāre, *vo la ti*; supinum: *vocātum*;

infinitiv fut. passiv.: **vocātum irī** = že (já) budu volán, (-a, -o) [*nebo:*] zavolán, (-a, -o); že (ty) budeš volán, (-a, -o) [*nebo:*] zavolán, (-a, -o); atd.;

amāre, *mi lo va ti*; supinum: *amātum*;

infin. fut. passiv.: **amātum irī** = že (já) budu milován, (-a, o-); že (ty) budeš milován, (-a, o-); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou milováni, (-y, -a);

appellāre, *na z ý va ti*; supinum: *appellātum*;

infin. fut. passiv.: **appellātum irī** = že (já) budu nazýván, (-a, -o) [*nebo:*] nazván, (-a, -o); že (ty) budeš nazýván, (-a, -o) [*nebo:*] nazván, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou nazývání, (-y, -a) [*nebo:*] nazváni, (-y, -a);

ēducāre, *vy cho vá va ti*; supinum: *ēducātum*;

infin. fut. passiv.: **ēducātum irī** = že (já) budu vychováván, (-a, -o) [*nebo:*] vychován, (-a, -o); že (ty) budeš vychováván, (-a, -o) [*nebo:*] vychován, (-a, -o); atd. . . . že (oni, ony, ona) budou vychovávání, (-y, -a) [*nebo:*] vychováni, (-y, -a). —

P ř í k l a d y:

Putō mē (<i>podmět</i>) vocā- tum irī (<i>inf. fut. pas-</i> <i>siv.</i>). —	Myslím, že (já) budu volán, (volána, voláno) (zavolán, zavolána, zavoláno). —
Putō tē (<i>podmět</i>) vocātum irī . —	Myslím, že (ty) budeš volán, (volána, voláno). —
Putō eum (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (on) bude vo- lán (zavolán). —
Putō eam (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (ona) bude vo- lána (zavolána). —
Putō nōs (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (my) budeme voláni, (volány, volána). —
Putō vōs (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (vy) budete vo- láni, (volány, volána). —
Putō eōs (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (oni) budou vo- láni (zavoláni). —
Putō eās (<i>podmět</i>) vocā- tum irī . —	Myslím, že (ony) budou vo- lány (zavolány). —

49. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 449!)

1. *Omnēs hominēs post mortem ab iūdice iūstissimō iūdicābuntur.* — *Christiānī crēdunt* || **omnēs hominēs post mortem ab iūdice iūstissimō iūdicātum iri.** — 2. *Libertās populī nostrī servābitur.* — **Libertātem populī nostrī servātum iri** || *spērāmus.* — 3. *Amicitia probitāte comparābitur.* — **Amicitiam probitāte comparātum iri** || *scitō!* — 4. *Socii Catilīnae ā senātū condemnābuntur.* — *Socii Catilīnae nōn ignōrābant* || **sē ā senātū Rōmānō condemnātum iri.** — 5. *Tū, Coriolāne, ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsāberis.* — *Nūntiō tibi, Coriolāne, tē ā tribūnīs plēbis prōditiōnis accūsātum iri.* — 6. *Comenius, vir clārissimus, canēbat* || **patriam nostram post longam annōrum seriē liberātum iri.** — 7. *Rōmānī persuāsum habēbant* || **omnēs gentēs ā sē superātum iri.** — 8. *C. Iūlius Caesar nōn putābat* || **sē in cūriā ā coniūrātīs necātum iri.** — 9. *Dux spērat* || **hostēs prōfligātum iri et in urbe magnum gaudium futūrum esse.** — 10. *Nē hominēs ingrātī lēge iūdicātī sint, tamen omnibus bonīs hominibus persuāsum est* || **illōs vōce populī iūdicātum iri.** — 11. *Themistoclēs spērābat* || **victōriā suā nōn solum Athēnās, sed etiam tōtam Graeciam dominātiōne Persarum liberātum iri.** —

50. úloha. — (Viz. str. 455!)

Úloha A: Přeložte tyto hlavní věty a změňte je ve věty závislé na některém slovese (výraze) »*dicendī*« nebo »*sentiendī*« (str. 234, 235, 236); v závislosti se každá zde uvedená věta změní ve vazbu akusativu s infinitivem. — (Slovesa *dicendī et sentiendī*: *narrō, spērō, nōn ignōrō, constat* a j.)

1. *Tū vir fortis eris, amice!* — 2. *Vōs viri fortēs eritis, amici!* — 3. *Mulier quaedam Pyrrhum rēgem magnō lapide necāvit.* — 4. *Hae puellae filiae meae comitēs erunt.* — 5. *Rōmānī dīs subus, būbus, ovibus sacrificāverunt.* — 6. *Iup-*

piter būbus immolātis plācatur. — 7. Herculēs Iovis fīlius fuit; eius vīta labōrum plēna fuit. — 8. Mulierēs bene educātae etiam liberōs bene educābunt. — 9. Cībī condīmentum famēs, pōtiōnis sitis est. — 10. Pāx bellō parātur et parābitur. —

11. Hannibal ā senātū Carthāginiēnsium in Africam revocātus apud Zamam cum Scīpiōne proeliō dīmīcāvit. — 12. Galliae gentēs cum Rōmānīs dē salūte et dē libertāte dīmīcātūrae societātem conciliāverunt. — 13. Simulāta vultū probitās nēquitia est duplex. — 14. Tyrum urbem diū frūstrā oppugnātam Alexander tandem expugnāvit. — 15. Rēs pūblica semper ab optimīs cīvibus administrābitur. —

Úloha B: Přeložte tyto věty do latiny!

16. Dareus oznámil Skytům po poslech, že zpusťší jejich území. — Dareus oznámil Skytům po poslech, že jejich území od něho (t. j. od Darea) bude zpusťšeno. — 17. Věříme, že spravedlivý muž chybujícím (lidem) ukáže cestu (k) ctnosti. — Věříme, že cesta (k) ctnosti bude ukázána chybujícím (lidem) od spravedlivého muže. — 18. Lucius Mummus, jak jest známo, zpusťšil velmi zámožné a velmi slavné řecké město Korint. — Velmi zámožné a velmi slavné řecké město Korint, jak jest známo, bylo zpusťšeno od Lucia Mummia. — 19. Podle vypravování Kornelia Nepota Athéňané nazvali Aristida přímým Spravedlivý. (Athéňané nazvali Aristida, jak vypravuje Kornelius Nepos, přímým Spravedlivý.) — Podle vypravování Kornelia Nepota Aristides byl nazván od Athéňanů přímým Spravedlivý. (Aristides byl od Athéňanů nazván, jak vypravuje Kornelius Nepos, přímým Spravedlivý.) (Kornelius Nepos vypravuje, že Aristides...)

20. Neopatrný přítel někdy ti více škodí než nejzlomyslnější (osobní) nepřítel. — 21. Chudí často bývají štedřejší než bohatí (v lat. abl. srovn., str. 13—15). — 22. Nejbohatší lidé nebývají vždy nejdobročinnější a nejlaskavější. — 23. Z římských císařů nejdobročinnější byl Titus. — 24. Žádní přátelé (k) hochům nejsou laskavější nad rodiče a učitele. — 25. Nic není skvělejší[ho] nad nebeskou klenbu. — 26. Nejhorší lidé bývají velmi zlolažní (= nejzlolažnější). — 27. Kupuješ ničemné otroky. — 28. Nad Pisona nikdo nebyl zhýralejší, nikdo ničemnější. — 29. Quintus Hortensius Hortalus hájí Verra, neřestného a velmi ničemného člověka. — 30. Katilinovi dru-

hové byli ničemní; Katilina byl ze všech nejničemnější. — 31. Zraditi přítele jest (vlastností) dokonalého ničemy. — 32. Cicero praví: „Jupiter jest nazýván od našich předků »*Optimus*¹ *Maximus*²«, a to »*Optimus*«, t. j. nejdobročinnější, pro dobrodini, »*Maximus*« pro moc.“ — Chrám Jova Optima Maxima byl na Kapitolu. —

40. HODINA.

Stupnice latinských sloves.

V mluvnicích latinského jazyka jsou uvedeny »*stupnice*« latinských sloves; ve »*stupnici*« latinského slovesa bývají uvedeny tyto slovesné tvary:

- a) 1. osoba singuláru aktivního přítomného indikativu, [na př. »*laudō*«],
- b) aktivní přítomný infinitiv, [na př. »*laudāre*«],
- c) 1. osoba singuláru aktivního dokonavého indikativu, [na př. »*laudāvī*«],
- d) supinum, [na př. »*laudātum*«],
- e) po případě aktivní budoucí participium, nemá-li sloveso supina, nebo je-li u slovesa samostatný tvar tohoto participia, lišící se od aktivního budoucího participia jiných sloves, [na př. »*caritūrus*«, »*ārsūrus*«].

Místo supina v některých mluvnicích latinského jazyka (a v některých slovnících) bývá někdy uvedeno pasivní dokonaví participium.

Stupnice sloves, jejichž některé slovesné tvary se tvoří stejně, bývají v mluvnicích latinského jazyka sestaveny ve skupiny, ve skupině pak jest uvedena stupnice jednohokaždého slovesa.

Je-li takových stejně se časujících sloves více, — jako tomu jest na př. v první konjugaci, v níž se většina sloves ve všech slovesných »časích« a slovesných »způsobech« časuje stejně jako sloveso »*laudāre*« — v mluvnici jest uvedena stupnice jen jednoho slovesa, které se stává »vzorem« časování pro slovesa stejně se časující, u nichž pak bývá vždy jen odkaz k slovesnému vzoru.

Slovesným »stupnicím« naučte se zpaměti! Jediné tak si lehce

¹ = Nejlepší; ² = Největší, Nejmocnější.

utvoříte kterýkoliv slovesný tvar každého slovesa (ve všech slovesných časech a slovesných způsobech).

Proto také v této učebnici uvedu stupnice sloves, a to tímto způsobem:

a) u sloves, pro jejichž časování lze stanovit jeden slovesný vzor, **odkazem** k tomuto slovesnému vzoru, (na př. v I. konjugaci odkazem k slovesnému vzoru »*laudāre*«, ve IV. konjugaci odkazem k slovesnému vzoru »*audīre*«),

b) u sloves, která některé slovesné tvary tvoří různě, takže nelze některé jediné sloveso uvést za vzor pro jejich časování, **vytčením celé slovesné stupnice** jednogokaždého slovesa.

Ze stupnice každého zde uvedeného slovesa seznáte:

a) do které konjugace sloveso náleží — (podle koncovek přítomního infinitivu),

b) perfektní kmen — (oddělíte-li koncovku »-i« od aktivního perfektního indikativu, uvedeného ve stupnici),

c) supinum — (z něhož si utvoříte jednak passivní perfektní participium, jež potřebujete znáti, abyste si utvořili mnohé passivní tvary, na př. passivní perfektní atd., jednak aktivní budoucí participium).

K tomu ještě připomínám:

1. Některá slovesa mají *i* aktivní perfektní (a tím i všechny tvary, k jejichž utvoření jest potřebí perfektního kmene) *i* supinum *i* aktivní budoucí participium.

2. Některá slovesa mají *jen* aktivní perfektní a aktivní budoucí participium, avšak supina nemají (nelze tudíž utvořit z nich ty slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí supina).

3. Některá slovesa mají *jen* aktivní perfektní, avšak nemají ani supina ani budoucího aktivního participia.

4. Některé sloveso má *jen* supinum, ale nemá aktivního perfekta; (na př. *quatiō*).

5. Některé sloveso nemá ani aktivního perfekta ani supina (nelze tudíž utvořit z něho ani slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí perfektního kmene, ani slovesné tvary, k jejichž utvoření jest potřebí supina).

Kde některý ze základních slovesných tvarů stupnice není, **vyznačují to ve stupnici krátkou vodorovnou čárkou.**

U každého slovesa uvádím **jen ten český význam, který jest u tohoto slovesa nejobvyklejší, po případě odkazem k příslušné straně I. nebo II. dílu této učebnice umožňuji žákovi, aby si sám doplnil jiné významy tohoto slovesa ze slovníku v této učebnici.**

Slovesa I. konjugace.
Stupnice sloves. — Vzor »laudō«.

Pro většinu sloves první konjugace vzorem jest sloveso »laudāre«, jehož stupnice jest:

laudō, laudāre, laudāvī, laudātum, 1., chváliti.

U většiny sloves první konjugace se všechny slovesné tvary tvoří stejně jako u slovesa »laudāre«. Kdo z vás umí časovati sloveso »laudāre« ve všech slovesných »časech« a slovesných »způsobech«, umí časovati většinu sloves první konjugace ve všech slovesných časech a slovesných způsobech.

Sloveso »laudāre« jest vzorem časování pro většinu sloves první konjugace ve všech slovesných »časech« a »způsobech«.

Jen u několika málo sloves první konjugace se některé slovesné tvary tvoří jinak, než tomu jest u vzoru »laudāre«. Tato slovesa uvedu dále v samostatném článku (viz str. 427 a násl.).

Pro většinu sloves první konjugace zapamatujte si tuto tabulku:

Slovesný tvar se končí:			
<i>v 1. osobě sing. indik. prés. aktiv. v:</i>	<i>v infin. prés. aktiv. v:</i>	<i>v 1. os. sing. indik. perf. aktiv. v:</i>	<i>v supinu v:</i>
-ō	-āre	-āvī	-ātum

laudō, laudāre, laudāvī, laudātum, 1., chváliti.

Ze sloves první konjugace, která jsem až dosud uvedl v I. a II. díle této učebnice »Latinsky v 1000 slovech« a která se časují ve všech slovesných »časech« a »způsobech« podle slovesa »laudāre«, které je vzorem časování sloves první konjugace, sem náleží tato:

aberrāre, abundāre, accomodāre, accūsāre, adfirmāre, administrāre, adnumerāre, adōrāre, advocāre, aedificāre, aegrōtāre, aequāre, aequipērāre, aestimāre, affectāre, affirmāre, afflictāre, allectāre, alligāre, amāre, ambulāre, appellāre, apportāre, appropinquāre, arāre, āvocāre, āvolāre;

bellāre;

cantăre, *castigăre, cavăre, celebrăre, cânăre, clămăre, cōgităre, collocăre, commendăre, comparăre, comportăre, computăre, conciliăre, concităre, concursăre, cōfirmăre, cōnformăre, congregăre, conțurăre, cōservăre, cōsiderăre, cōnsultăre, contăminăre, corônăre, creăre, cremăre, cūrăre;*

damnăre, *dēbilităre, dēclărăre, dēdicăre, dēlectăre, dēliberăre, dēnūntiăre, dēplărăre, dērivăre, dēsiderăre, dēsighăre, dēsperăre, dēvastăre, dēvorăre, dīlacerăre, dīmicăre, disputăre, dissipăre, dōnăre, dubităre, dūrăre;*

educăre, *efflăgităre, efflăre, elabōrăre, emendăre, enumerăre, enūntiăre, errăre, evolăre, excităre, existimăre, exoptăre, exōrăre, exōrnăre, expugnăre, exturbăre;*

fatigăre, *festinăre, firmăre, flăgităre, flagrăre, flăre, formăre, frequentăre, fugăre, fulgurăre;*

gubernăre;

habităre, *honōrăre, humăre;*

iactăre, *ignōrăre, immolăre, imperăre, impetrăre, implōrăre, importăre, impugnăre, incităre, indicăre, inflamăre, interrogăre, intrăre, inundăre, invităre, irrigăre, iūdicăre, iugulăre, iūrăre;*

labōrăre, *lacrimăre, lătrăre, laudăre, levăre, liberăre, locăre, lūstrăre;*

mandăre, *mătūrăre, migrăre, ministrăre, mitigăre, mōnstrăre, multăre, murmurăre, mūtăre;*

narrăre, *natăre, năvigăre, necăre, negăre, nōbilităre, nōminăre, notăre, numerăre, nūntiăre;*

obsoūrăre, *obsecrăre, observăre, obtemperăre, occupăre, onerăre, oppugnăre, optăre, ōrăre, ōrnăre;*

parăre, *peccăre, penetrăre, peragrăre, permănăre, pernoctăre, perseverăre, plăcăre, plantăre, portăre, postulăre, probăre, prōcreăre, prōfligăre, properăre, prōpulsăre, pugnăre, purgăre, putăre;*

recităre, *recreăre, rēgnăre, renovăre, reportăre, repudiăre, repugnăre, reputăre, resalūtăre, revocăre, rogăre;*

salūtăre, *sēparăre, servăre, sighicăre, simulăre, sollicităre, spectăre, spērăre, sublevăre, sūdăre, superăre, sustentăre;*

temperăre, *temptăre, terminăre, tolerăre, tractăre, trānsnăre, trānsportăre, trucidăre, turbăre;*

ūsarpăre;

vacăre, *vastăre, verberăre, vexăre, violăre, visităre, vităre, vituperăre, vocăre, volăre, vulnerăre.*

**Slovesa první konjugace,
která se v některých tvarech
odchylují od vzoru »l a u d ā r e«.**

Odchylné supinum má sloveso »pōtāre«.

Jednoduché perfektum s prodlouženou kmenovou samohláskou mají slovesa »iuvāre, lavāre« a jejich složeniny.

V 1. osobě sing. aktivního indikativu perfekta koncovku »-uī« mají slovesa (a jejich složeniny): »crepāre, cubāre, domāre, vetāre, secāre, fricāre, micāre, sonāre, tonāre, plicāre«.

Zdvojené čili reduplikované perfektum má sloveso »stāre«. Složeniny slovesa »stāre« s dvojslabičnou předponou mají v 1. os. sing. indik. aktiv. perfekta »steti«, s jednoslabičnou předponou mají »stiti«.

Zdvojka čili **reduplikace** záleží ve zdvojení náslovné souhlásky, při čemž k první zdvojené souhlásce přidáme samohlásku »-e-«, na př.:

tendo, te-tendī,

pellō, pe-pulī;

nebo záleží ve zdvojení náslovné souhlásky, při čemž k první zdvojené souhlásce přidáme tutéž samohlásku, která následuje za druhou zdvojenou souhláskou, na př.:

currō, cu-currī.

Ve složeninách často zdvojka mizí.

Stupnice:

1. pōtō, pōtāre, pōtāvī, pōtum, pīti; /
2. iuvō, iuvāre, iūvī, iūtum, iuvātūrus, podporovati, pomáhati;
máhati;
3. a d i u v ō, adiuvāre, adiūvī, adiūtum, podporovati, pomáhati;
4. lavō, lavāre, lāvī, lautum (lōtum, lavātum), mýti;
5. crepō, crepāre, crepuī, (crepītum), chřestiti, hlučně
mluviti;
6. i n c r e p ō, āre, increpuī, increpitum, zaznívati, plísňiti;
7. d i s c r e p ō, āre, discrepāvī, (básnický též discrepuī), —,
různiti se;

8. **cubō**, *cubāre*, *cubuī*, *cubitum*, ležeti;
9. *excubō*, *āre*, *excubuī*, *excubitum*, býti na stráži;
10. **domō**, *domāre*, *domuī*, *domitum*, krotiti;
11. *perdomō*, *āre*, *perdomuī*, *perdomitum*, pokořiti, podrobiti;
12. **vetō**, *vetāre*, *vetuī*, *vetitum*, zakazovati, zapovídati;
13. **secō**, *secāre*, *secuī*, *sectum*, (*secātūrus*), sekati, řezati;
14. *dēsecō*, *āre*, *dēsecuī*, *dēsectum*, usekávati, uřezávati;
15. **fricō**, *fricāre*, *fricuī*, *frictum* i *fricātum*, tříti;
16. **micō**, *micāre*, *micuī*, —, míhati se, třpytiti se;
17. *ēmicō*, *āre*, *ēmicuī*, *ēmicātūrus*, vyšlehovati, vyrážeti;
18. *dīmicō*, *āre*, *dīmicāvi*, *dīmicātum*, potýkati se, zápasiti;
19. **sonō**, *sonāre*, *sonuī*, (*sonitum*, *sonātūrus*), zníti, zvucheti;
20. *personō*, *āre*, *personuī*, —, zaznívati, rozléhati se;
21. *resonō*, *āre*, *resonāvi*, —, ozývati se ozvěnou, zvucheti, zaznívati;
22. **tonō**, *tonāre*, *tonuī*, —, hřmíti;
23. **plicō**, *plicāre*, *plicuī*, *plicātum*, svinovati, stáčetí;
24. *applicō*, *āre*, *applicāvi*, *applicātum*, pozdější tvary: *applicuī*, *applicitum*, připojovati;
25. *explicō*, *āre*, *explicāvi*, *explicātum*, pozdější tvary: *explicuī*, *explicitum*, rozkládati, vykládati;
26. *implicō*, *āre*, *implicāvi*, *implicātum*, pozdější tvary: *implicuī*, *implicitum*, zaplétati;
27. *supplicō*, *āre*, *supplicāvi*, *supplicātum*, snažně prositi;
28. **stō**, *stāre*, *stětī*, —, *stātūrus*, státi;
29. *antistō*, (*antestō*), *antistāre*, *antistetī*, —, předčítati, vynikati;
30. *circumstō*, *āre*, *circumsteti*, —, státi kolem, obstupovati;
31. *cōnstō*, *āre*, *cōnstiti*, —, *cōnstātūrus*, pevně státi; skládati se;
32. *instō*, *āre*, *institi*, —, *instātūrus*, státi na něčem, doléhati, naléhati;
33. *obstō*, *āre*, *obstiti*, —, *obstātūrus*, státi v cestě, překážeti;
34. *perstō*, *āre*, *perstiti*, —, (*perstātūrus*), vytrvávati;

35. *p r a e s t ō, āre, praestiti, —, praestātūrus, předčiti, vyni-*
kati;
 36. *r e s t ō, āre, restiti, —, zbývati;*
 37. *d i s t ō, distāre, —, —, býti vzdálen;*
 38. *e x s t ō, exstāre, —, —, vyčnívati, býti patrný.*

***Stupnice slovesa »dāre«
 a jeho složenin.***

Sloveso »*dō, dāre*« se v *présentu*, *imperfektu* a *prvním futuru* časuje podle vzoru »*laudō, laudāre*«, ale kmenová samohláska »-ā-« se zkracuje všude mimo 2. os. sg. indik. prés. aktiv. [*dās*], 2. os. sing. imperat. aktiv. [*dā*] a nom. sing. aktivního *présentního* participia [*dāns*]. Časování:

Activum:

- Indicat. praes.: *dō, dās, dāt, dāmus, dātis, dānt.*
 Coniunct. praes.: *dem, dēs, det, dēmus, dētis, dent.* — (Viz II, str. 162!)
- Indicat. imperf.: *dābam, dābās, dābat, dābāmus, dābātis, dābant.*
 Coniunct. imperf.: *dārem, dārēs, dāret, dārēmus, dārētis, dārent.* — (Viz II, str. 176!)
- Indicat. fut. I.: *dābō, dābis, dābit, dābimus, dābitis, dābunt.*
 Imperat. I.: *dā! dāte!*
 Imperat. II.: *dātō! dātō! dātōte! dāntō!* — (II, 135.)
 Infin. praes.: *dāre.* — (II, 282.)
 Particip. praes.: *dāns, gen. dāntis.* — (II, 67.)

Passivum:

- Indicat. praes.: *dor, dāris, dātur, dāmur, dāminī, dāntur.*
 Coniunct. praes.: *der, dēris, dētur, dēmur, dēminī, dentur.* — (Viz II, str. 162!)
- Indicat. imperf.: *dābār, dābāris, dābātur, dābāmur, dābāminī, dābāntur.*
 Coniunct. imperf.: *dārēr, dārēris, dārētur, dārēmur, dārēminī, dārēntur.* — (Viz II, str. 176!)
- Indicat. fut. I.: *dābor, dābēris, dābitur, dābimur, dābiminī, dābuntur.*
 Infin. praes.: *dāri.* — (II, 282.)

Perfektní kmen: ded-.

Aktivní indikativ perfekta, plusquamperfekta a futura II.,
 aktivní konjunktiv perfekta a plusquamperfekta a

aktivní infinitiv perfekta se tvoří od kmene perfektního způsobem, jak jest uvedeno v I. díle na str. 213, 214, v II. díle na str. 28, 58, 213, 221, 222, 387.

Āctīvum.

Indicat. perf.: *dēdī, dēdīstī, dēdīt, dēdimus, dēdistis, dēdērunt*. — (I, 213, 214.)

Coniunct. perf.: *dēderim, dēderis, dēderit, dēderimus, dēderitis, dēderint*. — (II, 213.)

Indicat. plqpf.: *dēderam, dēderās, dēderat, dēderāmus, dēderātis, dēderant*. — (II, 28.)

Coniunct. plqpf.: *dēdissem, dēdisēs, dēdisset, dēdissemus, dēdissetis, dēdisSENT*. — (II, 222.)

Indicat. fut. II.: *dēderō, dēderis, dēderit, dēderimus, dēderitis, dēderint*. — (II, 58.)

Inf. perf.: *dēdisse*. — (II, 387.)

Supinum: datum.

Ze supina (II, 79 a násl.) utvořte passivní participium (*dātus, dāta, dātum*) (II, 82) a aktivní budoucí participium (*dātūrus, dātūra, dātūrum*).

Passivum:

Indicat. perf.: *dātus, (-a, -um) sum*, atd.; (II, 98 a násl.).

Coniunct. perf.: *datus, (-a, -um) sim*, atd.; (II, 215).

Indicat. plqpf.: *datus, (-a, -um) eram*, atd.; (II, 113, 114).

Coniunct. plqpf.: *datus, (-a, -um) essem*, atd.; (II, 225, 226).

Indicat. fut. II.: *datus, (-a, -um) erō*, atd.; (II, 125, 126).

Inf. perf.: *datum, (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse*. — (II, 390, 391).

Inf. fut.: *datum iri*. — (II, 419).

Āctīvum:

Particip. fut.: *dātūrus, (-ūra, -ūrum)*. — (II, 382, 383.)

Inf. fut.: *dātūrum, (-ūram, -ūrum, -ūrōs, -ūrās, -ūra) esse*. — (II, 413, 414.)

Stupnice slovesa »dare«:

39. *dō, dāre, dēdī, dātum, dāti*;

(*pessum dō* nebo *pessumdō, pessumdāre, pessumdēdī, pessumdātum, zahubiti, zničiti*).

Ze složenin slovesa »dō, dāre« se časuje stejně jako jednoduché sloveso jenom »circumdō«; ostatní složeniny slovesa »dāre« se časují podle třetí konjugace. Stupnice:

40. **circumdō**, *circumdāre*, *circumdedī*, *circumdātum*,
obklopovati, obháněti;
41. **abdō**, *abdere*, *abdidī*, *abditum*, 3., skrývati;
42. **addō**, *addere*, *addidī*, *additum*, 3., přidávati;
43. **condō**, *condere*, *condidī*, *conditum*, 3., zakládati, ukládati;
44. **crēdō**, *crēdere*, *crēdidī*, *crēditum*, 3., věřiti;
45. **dēdō**, *dēdere*, *dēdidī*, *dēditum*, 3., vydávati, vzdávati;
46. **ēdō**, *ēdere*, *ēdidī*, *ēditum*, 3., vydávati;
47. **prōdō**, *prōdere*, *prōdidī*, *prōditum*, 3., zrazovati;
48. **reddō**, *reddere*, *reddidī*, *redditum*, 3., vraceti;
49. **trādō**, *trādere*, *trādidī*, *trāditum*, 3., odevzdávati;
50. **perdō**, *perdere*, *perdidī*, *perditus*, 3., ničiti, hubiti;
(jako passiva se užívá slovesa *pereō*, *perīre* = hynouti, býti huben);
51. **vēndō**, *vēndere*, *vēndidī*, *vēnditus*, 3., prodávati;
(*vēndō* jest z *vēnum dō*); (jako passiva se užívá slovesa *vēneō*, *vēnīre* = *vēnum īre*, býti na prodej).

46. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 400!)

1. Dobře víš, že [já] jsem ti vypravoval tuto bajku. — 2. Přítel mi říká, že (ty) jsi včera zpíval. — 3. Vypravuje se, že Řekové desátého roku dobyli Troje¹, devět let obléhané¹. — 4. Slyšíme, že vítěz zpustošil dobyté město. — 5. Náš přítel jest věrný; víme, že [on] nám nikdy neodepřel pomoci. — 6. Čteme, že Romulus kraloval třicet sedm let. — 7. V bajkách čteme, že ovce kdysi válčily s vlky. — 8. Naše přítelkyně jest štědrá; věříme, že [ona] se vyvarovala podezření¹ lakotnosti. — 9. Doufám, že naši přátelé nezamítli vašich proseb¹. — 10. Dějepisci vypravují, že Tullus Hostilius, třetí král římský, kraloval třicet dvě léta. — 11. Domníváme se, že [vy] jste věc dobře uvážili. — 12. Jest známo, že Cicero byl římským² konsulem² roku šedesátého třetího před Kr(istem). — 13. Aristoteles dokazuje, že básník Orfeus nikdy nežil (= nebyl). — 14. Jest známo, že Romulus založené město nazval podle svého jména Řím. — 15. Praviš, že jsi mnoho rozprávěl o hvězdách a jejich oběhu a o velikosti světa a zemí. — 16. Čteme, že naši před-

¹ V lat. akus., v češt. gen. — ² V lat. akus.

kové dlouho oplakávali smrt císaře Karla Čtvrtého, otce vlasti. — 17. Poslové vypravují, že se poražení nepřátelé dali na útěk. — 18. Do (hlavního) města často rolníci spěchají podívat se (*v lat. supinum*) na hry. — 19. Ze všech krajů vznešení mužové s ozbrojenými lidmi spěchají do (hlavního) města válčit (*v lat. supinum*) s nepřítelem. — 20. Vznešení a bohatí lidé se na podzim stěhují bydlet (*v lat. supinum*) do (hlavního) města. —

Dē pāstōribus et lupō. — *Pāstōrēs quondam ovem iugulāverunt et cēnam sibi parāvērunt. Lupus, quī id forte ā tergō spectāverat, appropinquāns hīs fere verbis eōs castigāvit: »Quantum tumultum concitāvissētis, si ego minūm agnum vestrum dēvorāvissem. Vōs impūne ovem optimam iugulāvisse nōn ignōrō.«*

Tum ūnus ē pāstōribus, »Iugulāverimus ovem,« inquit, »nostra fuit! Sed sī quam ovem nostram tū dēvorāre temptāveris, vīta tua in periculō erit.«

Skupiny slov. — III. — (Viz str. 336!)

2. Zvířectvo. — Ssavci:

agnus, *ī*, m., beránek, jehně; **agna**, *ae*, f., ovečka; **aper**, *apri*, m., kanec, divoký vepř; **ariēs**, *etis*, m., beran; **asinus**, *ī*, m., osel; **bōs**, *ovis*, m., f., hovězí dobytče, býk, vůl, kráva; **bovēs**, plur., skot, dobytek; **būcula**, *ae*, f., jalovička, jalůvka;

canis, *is*, m., f., pes, fena; **canis vērāticus**, lovecký, honící pes; **canis pāstōrālis**, ovčácký pes; **catulus**, *ī*, m., štěně (psi); **vērāticus catulus**, mladý myslivecký, honící pes; **canthērius**, *ī*, m., valach; **caballus**, *ī*, m., kůň, herka; **caper**, *pri*, m., kozel; **capra**, *ae*, f., koza; **capella**, *ae*, f., kozíčka; **capreus**, *ī*, m., srnec; **caprea**, *caprae*, f., divoká koza, srna, srnka; **capreolus**, *ī*, m., mladý srnec, srnčí kolouch; **cervus**, *ī*, m., jelen; **cerva**, *ae*, f., laň; **cuniculus**, *ī*, m., králik; **equus**, *equi*, m., kůň, oř; závodní kůň; hřebec; **equus mās**, hřebec; **equa**, *ae*, f., kobyla, klisna; **equuleus**, *ī*, m., (eculeus), hříbě; **equus niger**, vraný kůň, vraník.

5. Neutra jsou tato tři podstatná jména *třetí* deklinace: os, ōs, aes;

os firmum, (gen. sing. *ossis*; nom. pl. *ossa*; gen. pl. *ossium*),
pevná kost;

ōs formōsum, (gen. sing. *ōris*; nom. pl. *ōra*; gen. pl. *ōrum*), sličná
tvář, sličný obličej;

aes flexum, (gen. sing. *aeris*; nom. pl. *aera*), ohnutý kov.

*

Ve starších českých mluvnicích latinského jazyka naleznete rodová pravidla zde uvedená ve verších, jež pro zajímavost připojuji.

1. O, or, os a rovněž er
k mužskému vždy rodu ber;
k témuž se i e-s zná,
syllaby jež přibírá.
2. Však jména na dō, gō, iō
jsou ženská vyjma harpagō
a margō, cardō, pūgtō,
septentrīō, pāpīlīō
a ōrdō, vespertīlīō.
Též carō, carnis, jak se ví,
vždy ženského je pohlaví.
3. Čtyři neutra jsou v or:
aequor, ador, marmor, cor;
jedno arbor, arboris,
feminini generis.
4. Tři jsou feminina v os:
ēōs totiž, cōs a dōs;
střední dvě jen: os a ōs.
5. V er jsou střední: vēr, cadāver,
iter, verber a papāver,
rovněž piper, ūber, spinther,
tūber. Ženské jest jen ūnter.
6. Z nerovných jest na e-s
jedno střední, totiž aes;
ženská: compēs, mercēs, merges, seges,
quiēs, requiēs a teges.

3. Feminina III. deklinace.

I. Ženského rodu (fēminīna) jsou zpravidla podstatná jména *třetí* deklinace, která se končí

v nominativu singuláru				
v genitivu singuláru				
v: $\frac{-s}{-bis}$	$\frac{-s}{-pis}$	$\frac{-s}{-dis}$	$\frac{-s}{-tis}$	$\frac{-aus}{-audis}$
$\frac{-ās}{-ātis}$	$\frac{-ūs}{-ūdis}$	$\frac{-ūs}{-ūtis}$	$\frac{-x}{-cis}$	$\frac{-x}{-gis}$
{ stejnoslabičná v: }				
{ $\frac{-is}{-is}$ $\frac{-ēs}{-is}$ }				

(Odchyly od tohoto pravidla viz v odstavcích »Odchyly. I. II. III.«!)

Příklady:

-s (-bis): *urbs magna*, (*urbis*), velké město; *plēbs Rōmāna*, (*plēbis*), římský lid; *trabs longa*, (*trabis*), dlouhá kláda;

-s, (-pis): *daps obliqūta*, (*dapis*), povinná slavnostní hostina (obětní); (obyčejně plur.): *dapēs*, (*dapum*), jídlo, krmě, pokrm; hostina, hody, kvas; *stirps*, (*stirpis*), (I, 349);

-s, (-dis): *frōns*, (*frondis*), (I, 348); *glāns*, (*glandis*), žalud; *tūglāns*, (*tūglandis*), vlašský ořech;

-s, (-tis): *ars*, (*artis*), (I, 348); *cohors*, (*cohortis*), (I, 425); *mors*, (*mortis*), (I, 219); *pars*, (*partis*), (I, 348); *sors*, (*sortis*), (I, 427); *frōns*, (*frontis*), (I, 348); *gēns*, (*gentis*), (I, 348); *mēns*, (*mentis*), (I, 462); *puls*, (*pultis*), kaše;

(Pokračování na obálce 10. sešitu.)

Světové řeči v 1000 slovech. Ročník 1937. Vycházejí za redakce A. Neuberta měsíčně. Poštou předplácí se na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.—. Redakce a administrace je v Zemědělském knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Nákladem téže firmy. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů číslo 27.761/7-1927. Podací úřad Praha 7. Tiskne „Tempo“, akc. spol. tisk., vyd. a nakl. v Praze, Jungmannova 26.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

KČ 4.-

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 10.

SVĚTOVÉ ŘEČÍ
V 1000 SLOVECH.

DAT.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

-aus, (-audis): *laus aeterna*, (*laudis*), nesmrtelná sláva; *fraus*, (*fraudis*), podvod, úskok;

-ās, (-ātis): *aestās*, (*aestātis*), (I, 319); *aetās*, (I, 388); *aeternitās*, (*aeternitātis*), věčnost, nesmrtelnost; *antiquitās*, (*antiquitātis*), dávnověkost, starobylost, starověk; *asperitās*, (*asperitātis*), drsnost, příkrost, hrubost, trudnost, trpkost; *auctoritās*, (I, 319); *brevitās*, (*brevitātis*), krátkost, stručnost, nepatrnost; *calamitās*, (I, 284); *calliditās*, (I, 487); *celeritās*, (I, 439); *civitās*, (I, 218); *crūdēlitās*, (*crūdēlitātis*), krutost; *cupiditās*, (I, 364); *dēformitās*, (*dēformitātis*), ohyzdnost; *difficultās*, (I, 320); *dignitās*, (I, 440); *egestās*, (*egestātis*), nuznost, bída; *fēlicitās*, (I, 259); *fertilītās*, (I, 461); *fragilitās*, (*fragilitātis*), křehkost; *gracilitās*, (*gracilitātis*), štihost, hubenost; *hērēditās*, (*hērēditātis*), dědictví; *lēvitās*, (*lēvitātis*), hladkost; *lēvitās*, (*lēvitātis*), lehkost; *libertās*, (I, 219); *necessitās*, (I, 481); *nōbilitās*, (*nōbilitātis*), proslulost, šlechtictví, vznešenost, výtečnost, šlechta; *paupertās*, (I, 482); *pietās*, (I, 259); *posteritās*, (II, 256); *potestās*, (I, 321); *probitās*, (II, 53); *societās*, (II, 157); *temeritās*, (II, 258); *tempestās*, (I, 464); *tenuitās*, (II, 54); *varietās*, (II, 259); *vēritās*, (I, 464); *vetustās*, (I, 280); *voluntās*, (I, 366); *voluptās*, (I, 203);

-as, (-atis): *anas*, (*anatis*), kachna;

-ūs, (-ūdis): *palūs*, (*palūdis*), bažina, močál; *incūs*, (*incūdis*), kovadlina; *subseūs*, (*subscūdis*), svora;

-ūs, (-ūtis): *iuventūs*, (*iuventūtis*), (I, 391); *salūs*, (*salūtis*), (I, 220); *senectūs*, (*senectūtis*), (I, 315); *servitūs*, (*servitūtis*), (I, 260); *virtūs*, (*virtūtis*), (I, 203);

-x, (-cis): *arx*, (*arcis*), (I, 348); *falx*, (*falcis*), srp, kosa; *merx*, (*mercis*), (I, 348);

pāx, (*pācis*), (I, 219); *forāx*, (*forācis*), pec, výheň;

fax, (*fācis*), pochodeň;

faex, (*faecis*), kvasnice;

faux, (*faucis*), (plur.:) *faucēs*, (*faucium*), jícen, chrťán, hrdlo. (I, 354);

prex, (*precis*), (plur.:) *precēs*, (*precum*), prosba, (I, 365); *nex*, (*necis*), vražda;

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

41. HODINA.

Slovník k 51.—52. úloze.

accubō, *āre*, —, 1., (II, 245)

Admētus, *ī*, m., Admetus, král ferský v Thessalii, manžel Alkestin; (Alkestis obětovala se za svého manžela, odhodlala se zemřít za něho)

aetās, (I, 388; II, 89); *aetāte imperātorum*, za doby císařů, za císařské doby

Āfricānus, *a*, *um*, africký; (přijmení dvou Scipionů, vítězů nad Kartagiňany)

aliquandō, (I, 334), **a)** jednou, po drahém čase; **b)** kdysi; **c)** konečně jednou, konečně; **d)** časem, mnohdy, leckdy

ante, (předl. s akus.), **a)** před, (*místně*); [*ante*, p ř e d, t. j. obličejem obrácen k předmětu; *prō*, p ř e d, t. j. zády obrácen k předmětu]; **b)** před, (*o*

čase); **c)** před, nad, (*o přednosti*); **ante pectus** = vpředu na prsou, na hrudi

applicō, (*ad - plicō*), *āre*, *āvī*, *ātum*, (v pozdější lat. *applicuī*, *applicitum*), 1., **a)** připínati, připojovati, příkládati, přibližovati; přitisknouti; přiháněti; **b)** (s lodí) přiraziti k pevnině, přistati; **c)** přidružovati, připojovati, přidávati; příkláněti; *sē ad aliquem applicāre*, přidružiti se k někomu; přilnouti k někomu; *sē ad societātem applicāre*, přidružiti se, přidati se ke spolk; *sē ad philosophiam applicāre*, oddati se filosofii

Arvernī, *ōrum*, m., Arvernové, jeden z nejmocnějších kmenů

v keltské Gallii, (v dnešním Auvergne)

Atticus, *a, um*, attický; (Attika byla krajina ve východním cípu středního Řecka s hlavním městem Athénami); [*Titus Pompónius Atticus*, krátce zvaný *Atticus*, byl vzdělaný, bohatý Říman, přítel Marka Tullia Cicerona a Cornelia Nepota, (žil 109—32 př. Kr.), jenž dostal příjmi *Atticus* pro svůj dlouhý pobyt v Athénách a pro svou nesmírnou lásku k řecké kultuře.]

attonō, *āre, uī, itum*, 1., (*ad-tonō*), **a)** zahřmíti; **b)** ohromiti, omráčiti, omámiti; *attonitus*, **a)** omámený hromem; **b)** ohromený, omráčený, omámený, vyděšený, užaslý, vyjevený; **c)** nadšený, u vytržení (jsoucí)

audiō, *īre, audīvi i audīi, auditum*, 4., (I, 366), **a)** slyšeti, míti sluch; **b)** slyšeti, doslýchati, zaslechnouti; **c)** slyšeti = dovídati se, zvídati; **d)** poslouchati (= slyšeti), naslouchati; **e)** vyslýchati, vyslyšeti; **f)** (slyšeti a schvalovati =) přisvědčovati, připouštěti; **g)** poslouchati, uposlechnouti, býti poslušný, na slovo dáti; **h)** (slyšeti své jméno), býti jmenován, vzýván, nazýván; **i)** slyšeti o sobě; platiti (za něco), býti pokládán (za něco), slouiti (nějakým); *verba audire*, naslouchati slovům; *bene audire*, míti dobré jméno, dobrou pověst

augeō, *ēre, auxi, auctum*, 2., (I, 272); *laetitia augētur*, (veselost, radost se zvětšuje, roste), veselosti přibývá

bene, dobře; *melius*, lépe; *optimē*, nejlépe, výborně, znamenitě

Brūtus, *i*, m., Brutus, příjmení rodu Juniova; *Lūcius Iūnius Brūtus* vypudil z Říma královský rod

calamitās Leuctrica, (I, 284), porážka leukterská, u Leukter

capiō cibum, (II, 297), (přijímám potravu, požívám pokrm), snídám

celer, (I, 384); *rivi celerēs*, rychlé, rychle tekoucí, ruče tekoucí potoky

cēna, *ae, f.*, (hlavní jídlo u Římanů, II, 445, 511); oběd, hostina; *ad cēnam venīre*, přijíti na hostinu

cēnō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** obědvati, jísti; stolovati, hodovati; **b)** (něco) jísti, pojídati, pojísti, strávit; *cēnātus, a, um*, naobědvav se, naobědvavši se; ten, jenž se naobědval, jenž pojedl; najedený

circā, (*předl. s akus.*), **a)** kolem (někoho, něčeho), (*o místě*); **b)** okolo, na blízkou; **c)** vřkol po (něčem); **d)** (*o čase, o počtu*;) okolo, asi

circumstō, *āre, -stetī*, 1., **a)** státi kolem (někoho, něčeho); **b)** obkličovati, obstupovati

clādēs, *is, f.*, (I, 353), **a)** poškození, škoda, ztráta; **b)** nehoda, úraz, neštěstí, pohroma, zkáza, záhuba; **c)** válečná pohroma,

porážka; *clādes Cannēnsis*, kanenská porážka, porážka u Kan(en), (II, 6)

Clōdius, (*Claudius*), římské rodové jméno. — Z tohoto rodu byl: *Publius Clōdius Pulcher*, pověstný římský demagog, protivník Ciceronův; byl zavražděn od Milona r. 52 př. Kr.

coctus, *a, um*, [*coquere*], (o ovoci:) (přivedený k zralosti), vyspělý, zralý

cōgitāre fugam, (II, 298), mysliťi, pomýšleťi na útěk

complūrēs, (II, 119)

cōsentiō, *cōsentire*, *cōsēnsi*, *cōsēnsūm*, 4., **a)** stejně smýšleťi, býťi stejného smýšlení; **b)** souhlasit, shodovat se, srovnávat se, býťi za jedno; sjednotit se; **c)** souhlasně usnášet se; usnášet se; **d)** spolčit se, srozumět se; umluvit se, spiknout se; *rē c.*, v podstatě souhlasit

conviva, *ae*, m., soustolovník, spoluhostovník; host

coquus, *coquī*, m., kuchař

crepō, *āre*, *uī*, 1., **a)** chřestit, břínkat; (za)řínčet; praskat; tleskotem zazvučet; **b)** hlučně, hlasitě mluvit; žvástat, tlachat, krápat, pleskat

cubō, *āre*, *uī*, *itum*, 1., **a)** odpočívati, ležeti; spát; **b)** ležeti při stole, (při hostině); jíst, hodovat; **c)** ležeti (nemocen); **d)** (*o místě*:) (býťi sklonitý), sklánět se, svažovat se

dare alicui fidem, (II, 102), **a)** (věnovat víru někomu), spo-

lěhat na někoho; **b)** dátí připověď, čestné slovo, slib; sli-
biti

dēcidō, *ere*, *dēcidi*, 3., (*dē*, *cade-
re*), **a)** padat (shora dolů), spadnout (s něčeho); sletět; *dē arbore dēcidere*, spadnout se stromu; **b)** spadnout, sklesnout, zapadnout; zemřít; **c)** padnout, klesnout, podlehnout; přijít k pádu; **d)** potkat se s nezdarem; **e)** přijít na zmar; (rozlišujte *dēcidō* od *dēcidō*!)

dērisor, *ōris*, m., posměvač, posměváček; čtverák, šprýmař

dēsēcō, *āre*, *uī*, *dēsēctum*, 1., odříznout, useknout, utít; (*o trávě a p.*:) požít, pokosit

dīmīcāre cum aliquō, bojem, v boji se utkat s někým; (II, 69, 409)

discrepō, *āre*, *āvī*, (básn. i *discrepuī*), 1., **a)** různě znít, nesouhlasit; **b)** nesouhlasit, neshodovat se, nesrovnávat se; **c)** uchylovat se, lišit se, různit se; *verbis d.*, slovy, ve slovech se lišit

dissimulō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** zastírat, zakrývat, tajit, zatajovat; zamlčovat; **b)** neznat se (k něčemu); **c)** nevšímát si, nedbat, ignorovat; **d)** přetvařovat se

distō, *āre*, —, 1., **a)** býťi vzdálen, býťi daleko; býťi daleký, býťi odlehlý; **b)** rozcházet se, lišit se, různit se, neshodovat se

domāre, (II, 70); (*nātiōnēs*) *armīs domāre*, zbrání, bojem přemoci, potřít (národy); *Āfricam domāre*, pokorit, po-

drobiti Afriku; *famē domāre*, zdolati hladem

dominus convīvīi, hostitel; (I, 69; II, 45)

ē, ex, (II, 348); *statim ē somnō*, hned po spánku, hned po probuzení

ēnecō, *āre, uī, ēnectus*, 1., **a)** usmrtiti; **b)** vyčerpati, vysiliti, utýrati, umořiti

Epamīnōndās, *ae, m.*, Epameinondas, slavný vojevůdce a státník thebský, (*Thēbae*, I, 178), žil kol r. 418—362, padl v bitvě u Mantinie

ēripīō, *ere, ēripui, ēreptum*, 3., **a)** vyrvati, urvati, vytrhnouti; **b)** vzíti (násilím), odnítí, odnínati, uchvátiti; **c)** osvoboditi, zachrániti; *sē ēripere*, vyprostiti se, vymknouti se, vyvážnouti; (I, 492)

ēvolvō, *ere, ēvolvi, ēvolūtum*, 3., **a)** vyvaliti, vykultiti, odvaliti, svaliti; vylévati; vytlačiti, vypuditi; **b)** rozvinouti, rozbaliť; **c)** (rozvinouti něco před duševním zrakem), představití, vyličiti, vyložití; objasniti, vysvětliti; *vitam versibus ēvolvere*, vyličiti život ve verších

exanimō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** omámiti, děsiti; zbaviti smyslu; **b)** vzíti život (někomu, *aliquem*), zbaviti života, usmrtiti; *gaudiō exanimātus sum*, radostí, z radosti jsem vypustil ducha, jsem skončil

excubō, *āre, uī, itum*, 1., **a)** venku ležeti, venku spáti; **b)** býti na stráží, hlídati; **c)** bdíti, (pečovatí)

explicāre volūmen super mēnsam, (II, 250), svitek (spis, knihu) rozložití (nahorě, navrchu) na stole

exuō, *ere, exui, exūtum*, 3., **a)** svléci, odložití; *soleās exuere*, odložití, zouti střevíce; **b)** odložití, vzdáti se (něčeho), zbaviti se, zřici se; **c)** svléci, odnítí; obrati, oloupiti

faenīle, *is, n.* (III.), seník

faenum, *i, n.*, seno

fānum, *i, n.*, **a)** posvátná půda, posvátné místo; **b)** svatyně, chrám

fidēs, (I, 299, 407); *in fidē stāre*, státi v slovu, dostáti svému slovu; *fidem praestāre*, **a)** dostáti slovu, státi v slovu; **b)** dokázati, osvědčiti věrnost (k někomu, *alicui*)

finis, (I, 425); *lātī finēs*, širé kraje

fricō, *āre, uī, frictum, fricātum*, 1., tříti, natíratí

frūstum, *i, n.*, úlomek, kousek; sousto, drobet, drobeček

fugiō, *ere, fugi, (fugitūrus)*, 3., **a)** utíkati, ubíhati, unikati, prchati; **b)** utíkati ze země, jíti do vyhnanství; **c)** prchati, hnáti se, běžeti, kvapiti, letěti; **d)** unikati, zanikati, ztráceti se, mizeti; (*o case:*) pomíjeti, uplývati; **e)** *fugere (aliquem, aliquid)*, (někomu, něčemu) unikati, vyhýbatí se; (někoho, něčeho) stříci se, straniti se, chrániti se, varovati se, štítiti se, lekati se; (někoho, něco) opouštěti; (I, 490; II, 122)

Gergovia, *ae, f.*, Gergovia, město

Arvernů v Akvitanii (v jihozápadní Francii)

gladiátor, *ōris*, m., šermíř, gladiátor; (gladiátoři bývali bráni ze zajatců nebo otroků nebo odsouzených k smrti a byli pak cvičeni ve zvláštních školách, vydržovaných od obcí nebo soukromých podnikatelů, od učitelů v šermířských zápasech; šermířské zápasy se dostaly do Říma z Kampanie ve 3. století př. Kr. a byly pořádány nejprve soukromě, teprve koncem republiky veřejně. Rozkvět gladiátorských zápasů nastal v době císařské. Na zaměstnání gladiátorů vždy lpěla společenská příhoda; odtud *gladiátor* jako nadávka = úkladný vrah, bandita.)

gravis, (I, 435; II, 153); *gravis causa*, vážná příčina

herba, *ae*, f., (I, 120), **a)** bylina, zelina, rostlina; tráva; zelenina; **b)** trávník drn; **c)** kouzelná bylina; **d)** stéblo, stonek byliny

hōra, *ae*, f., **a)** (určitá doba), hodina; (II, 86); **b)** čas, čas denní, čas roční

hordeum, *hordeī*, n., ječmen

implicō, *āre, āvī, ātum*, (též *implicuī, implicitum*), 1., **a)** vplést, zaplésti; **b)** másti, ve zmatek uvést; **c)** oplétati, ovíjeti; *litibus implicāre*, zaplésti do sportů, soudů; *aliquā rē implicitus*, zapletený do něčeho; *periculū implicāre*, zaplésti, uvést do nebezpečení

ství; *morbo implicāri*, upadnouti do nemoci

increpō, *āre, uī, itum*, 1., **a)** zazníti, zařinčeti, zazvučeti; **b)** rozezvučeti (něco); **c)** (*aliquem*;) obořiti se (na někoho), láti, vyčítati (někomu); hanlivými, trpkými slovy se dotýkati, vyčítavě mluvit; (vy)plísňiti (někoho)

inflammō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** zapáliti, rozžehnouti, zažehnouti; **b)** vznítiti, roznititi, vzbuditi; podněcovati

īnspērātus, *a, um*, neočekávaný, netušený

īnstītūtum, *ī, n.*, **a)** zřízení, zařízení, zvyklost, mrav, obyčej; *īnstītūta maiōrum*, zvyky předků; **b)** zařatý podnik, záměr, plán; **c)** poučka, zásada

interrogāre aliquem dē aliquā rē, tázati se někoho na něco; *id tē interrogō*, na to se tě táži, (osoba i věc jest v akus., je-li věc vyjádřena zájmenem střed. rodu); (II, 103)

invītō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** zváti, pozvati; **b)** pohostiti; **c)** (někoho k něčemu) vyzývati, zváti; vábiti, lákati; (I, 131)

itaque, **a)** (= *et ita*), a tak; **b)** (spojka výsledková:) a tak; tak tedy; *t e d y*; tudíž; proto; a proto

iuvencus, *ī, m.*, mladý býk, býček; mladík, jinoch, junák

iuvō, *āre, iūvī, iūtum, iuvātūrus*, 1., **a)** (*aliquem*), podporovati (někoho); pomáhati, přispěti (někomu); *iūtus*, podporován; **b)** obveselovati, těšiti, činiti

radost, působiti požitek; (neosobné:) *iuvat*, těší; líbí se

Lacedaemōn, *ōnis*, f., Lakedaimon (t. j. město Sparta i země Lakonsko); *Lacedaemone*, a) ve Spartě; b) ze Sparty

lavō, *āre*, *lāvī*, *lautum* (*lōtum*, *lavātum*), a) mýti, umývati, omývati; oplachovati, koupati; b) smáčeti, skrápěti, svažovati, zbrotiti;

lavāre corpus, (u) mýti si tělo = (u) mýti se, (str. 399); *lavāre manūs*, (u) mýti si ruce; *lavāri*, mýti se, koupati se; *lautus*, umyt(ý), umyv se

lectus, *ī*, m., lože, lůžko; postel; pohovka, lehátko; (*lectus convivālis*, hodovní, stolní lehátko; byla to široká pohovka obyčejně pro 3 osoby, jež ležice se opíraly levicí o podložené polštáře a pravicí si braly pokrmy)

Leuctricus, *a*, *um*, leukterský; (*Leuctra*, I, 181; r. 371 př. Kr. vítězství Epameinondovo u Leukter nad Spartany)

līs, *lītis*, f., (I, 354), a) spor, rozepře, pře; hádka, rúznice, svár; b) (právní) spor, soud, proces; c) sporná věc, předmět sporu

locus, (I, 462); *eōdem locō*, na též místě. — Určení místa na otázku *kde?* bývá vyjádřeno prostým ablativem u substantiva *locus*, je-li spojeno s adjektivním přívlastkem (*ūnō locō*, na jednom místě; *multis locis*, na mnohých místech); je-li *locus* ve spojení se zá-

jmeny *hic*, *is*, *qui* a j., klade se ablat. s předl. *in* (*in his locis*; *quō in locō*)

mātūrus, *a*, *um*, a) zralý; b) zralý (věkem, časem); c) včasný; d) časný, předčasný

melius viz bene

mēnsa, *ae*, f., a) stůl; b) jídlo

ministerium, *ī*, n., a) služba, (úřad); b) služebnictvo

Molōn, *ōnis*, m., příjmení řečníka Apollonia ze Rhodu, učitele Ciceronova

mūtāre, (I, 131, 486); *in peius mūtāri*, (z)měniti se v horší, zhoršiti se

Neptūnus, *ī*, m., Neptun, mořský bůh, syn Saturnův, bratr Jovův; (u Řeků: Poseidon)

nisi, (II, 307); *nihi nisi...*, nic leč = jen (s kladným výrazem); *amicitia esse nōn potest nisi in bonis*, přátelství (nemůže býti leč mezi dobrými =) může býti jen mezi dobrými

noviēs, devětkrát; *noviēs decem*, devětkrát deset = 90

nympha, *ae*, f., a) dívka, nevěsta, mladá paní; b) nymfa, víla, (bohyně pramenů, řek, stromů, lesů, hor)

obstō, *āre*, *obstiti*, *obstāturus*, 1., státi v cestě; překážeti; stavěti se v cestu; (za)brániti

oculus, (I, 140); *aliquid in oculis habeo*, mám něco před očima; *in oculis, ante oculōs alicuius*, před něčíma očima, před něčím zrakem, u přítomnosti někoho

odium, (II, 308); *odium Hannibalīs*, a) Hannibalovo zášti,

(*genit. subiectivus*); **b**) nená-
vist, zášťi proti Hannibalovi,
(*gen. obiectivus*); *odium hos-*
tium, nenávisť proti nepřáte-
lům
oleum, *olei*, n., olej (olivový);
(užívalo se ho jako svítiva, po-
traviny a masti)
optimē viz *bene*
paene, skoro, téměř, bezmála,
málem; *paene dixi*, (o mož-
nosti minulé, v lat. indik., v
češt. kondicionál), málem
bych byl řekl; *paene obli-*
tus sum, málem bych byl za-
pomněl
pallidus, *a, um*, **a**) bledý; **b**) žlu-
tavý, zažloutlý, šedý, špinavý,
sešlý
passim, **a**) [*kde?*]: daleko širo-
ko, tu a tam, různě, porůznu;
na všech stranách, všude; **b**)
[*kam?*]: na rozličné strany,
sem (a) tam; **c**) bez pořádku,
v nepořádku; napořád, bez roz-
dílu; **d**) hromadně, houfně,
četně
paulātim, (*paullātim*), pomalu,
znenáhla, ponenáhlu
per, (II, 353); *per mare remeāre*,
vraceti se po moři; *per servum*
invītāre, zvāti, pozvati skrze
otroka, po otrokovi
perdomō, *āre, uī, itum*, 1., zkro-
ti; úplně přemoci, zdolávati,
zdotati, podrobiti, pokořiti
personō, *āre, uī*, 1., **a**) zaznívati,
zníti, hlaholiti, hlucheti, rozlé-
hati se; **b**) naplňovati (zpě-
vem, zvukem, křikem, hlu-
kem); **c**) hlučně volati, křiče-
ti; povykovati, hřmotiti, bou-

řiti; *aliquid clamōre personat*,
něco se rozléhá, zaznívá kří-
kem, jásotem = v něčem za-
znívá, se rozléhá křik, jásot
philosophus, *i*, m., filosof, (muž
obírající se filosofií)
plōrātus, *ūs*, m., pláč, nářek, ho-
řekování, bědování, kvlení
pōmum, *i*, n., **a**) ovocný plod,
ovoce; **b**) ovocný strom
postquam = *postquam* (II, 439)
postquam, (čas. spojka), *když*,
jakmile; [má u sebe slovesný
tvar: **a**) v indik. perf. histor.
o ději minulém ojedinělém, o
jednotlivých událostech; **b**) v
indik. imperf. o ději součas-
ném, trvácím nebo opětovacím;
c) v indik. plupf. o ději oje-
dinělém předčasném, zejména
při udání časového rozdílu, ne-
bo o stavu, vzniklém v minu-
losti; **d**) v indik. praes. histor.;
e) v indik. praes., v tom pří-
padě »*postquam*« = »od té do-
by, co«, »potom, co«; **f**) v ne-
přímé řeči v konjunktivu]
pōtum = napít se, (supinum),
(viz *pōtare*, II, 310)
praestō, *āre, praestiti, praestātū-*
rus, 1., **a**) předčiti, vynikati
(*alicui aliquā rē*, nad někoho
něčím, v něčem), převyšovati,
míti přednost, býti přednější;
b) poskytovati, dávati, popřá-
vati, propůjčovati, odevzdáva-
ti; **c**) prokazovati, věnovati
(někomu něco), činiti (něco
pro někoho); **d**) vykonávati,
konati, plniti, zastávati, za-
chovávati, dosti činiti; **e**) dá-
vati na jevo, projevovati, pro-

kazovati, dokazovati, osvědčovati; **f)** státi jako rukojmí, státi (za něco), ručiti, zaručiti se, býti odpovědný; **g)** ručiti (za někoho, za něco); slíbiti (něco), ujistiti (něčím); **h)** (ručiti, že se něco nestane), zabrániti (něčemu); **i)** *sē praestāre* (s vazbou 2 akus.), osvědčiti se (nějakým);

alicui officium p., prokázati někomu službu; *fidem praestāre*, **a)** dostáti slovu, státi v slovu; **b)** osvědčiti věrnost (k) někomu; *sē prōpugnātōrem p.*, osvědčiti se obráncem, obhájcem; *sē praestāre liberālem, probum, honestum*, osvědčovati se štědrým, poctivým, ušlechtilým

prior, *prius*, [gen. *priōris*; plur. *priōrēs, priōra, priōrum* atd.], (komparativ), **a)** (*místem*;) přednější, přední, bližší; **b)** (*časem, pořadím*;) dřívější; **c)** (*cenou, důstojností*;) přednější, vzácnější, význačnější, důležitější, lepší; *priōribus temporibus*, (abl. čas.), za dřívějších dob

prius, dříve; *prius ... quam*, dříve ... než; *priusquam*, (spojka časová), dříve než

prō, (II, 356); *prō castris*, před táborem

prōcēdere ad negōtia, (II, 396), jíti za zaměstnáním, za svými záležitostmi

prōpugnātor, *ōris*, m., obránce, obhájce; bojovník

pulsō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** tlouci, tepati, bítí, klepati, udeřiti,

šlehati, (*aliquid*, do něčeho); *tabernās p.*, tlouci, klepati na chyše; **b)** bítí, tlouci (někoho), týrati, trýzniti; **c)** vrážeti (do něčeho), dotýkati se (něčeho); **d)** hýbati něčím, puditi, hnáti; **e)** vzrušovati, zachvívati

ratio, (I, 408); *rationem alicuius rei habēre*, míti zření k něčemu, ohled na něco; dbáti něčeho

remeō, *āre, āvi, ātum*, 1., jíti zpět, vraceti se

replētus, *a, um*, [*replēre*], naplněný

repōnō, *ere, reposui, repositum*, 3., **a)** zpět klásti, ukládati, uschovati; **b)** odložití; **c)** zpět položití na totéž místo; **d)** opět položití, vložití; **e)** znova zříditi; nahraditi **f)** položití, postaviti, složití, uložití (něco někam); **g)** počítati, klásti (někoho někam); *aliquid in faenili repōnere*, složití, uložití něco v seníku, na seník

rēs viz *cōnsentire*

resonō, *āre, āvi*, 1., ozývati se, zvučeti (*ohlasem, ozvěnou*); zaznívati; *clāmōre r.*, ozývati se jásotem; *cantū lūcōs r.*, naplňovati háje zpěvem

rhētor, *oris*, m., **a)** učitel řečnictví, výmluvnosti; **b)** řečník, krasořečník

saccus, *sacci*, m., pytel, vak, měch; (*na obilí, na peníze*)

saltō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** tančiti; **b)** tancem představovati (něco), tancem doprovázeti

Scīpiō, *ōnis*, m., Scipio, (příjmení v rodě Korneliū); *Publius Cor-*

nēlius Scipiō, konsul r. 218 př. Kr., padl v boji s Kartagiňany r. 212; *Publius Cornēlius Scipiō Africānus Maior*, (235—183 př. Kr.), syn předešlého; Scipio Starší v Hispanii zvítězil r. 202 př. Kr. u Naraggar (u Zamy) a skončil 2. punskou válku; odměnou mu byl triumf a přijmí »*Africanus* (Africký)«. Jeho dcera byla Cornelia, matka obou Grakchů; *Publius Cornēlius Scipiō Aemiliānus Africānus Minor* (185/4—129), dobytím Kartaga skončil III. válku punskou, začez počtěn příjmím *Africanus*; r. 133 Scipio Mladší dobyl Numantie a byl počtěn příjmím »*Numantinus*«.

secō, āre, uī, sectum, (secātūrus), 1., **a)** sekati, řezati; kositi, síci, žiti; krájeti, stříhati, tesati; rozřezati, rozkrájeti; *carnem in plūrēs partēs s.*, rozkrájeti maso ve více kusů; *faenum s.*, posekati seno; **b)** poraniti, poškoditi; **c)** projiti, proběhnouti, proletěti, proplouti; **d)** děliti, rozťinati; **e)** rozhodovati

sēcūrus, a, um, a) bezstarostný, klidný, nestarající se, nemající starosti (o něco); *futūrī* (gen.) *sēcūrus*, nestarající se o budoucnost; **b)** bezstarostný, veselý, klidný; **c)** bezpečný, jistý, bez nebezpečí

siccō, āre, āvī, ātum, 1., **a)** sušiti, vysušiti; osušiti; **b)** prázdniti; *siccārī*, (u)sušiti se

siccus, a, um, a) suchý, vyschlý, usušený, vysušený, vyprahlý;

b) stržlivý; (o řeči:) prostý, nehledaný; **c)** žíznlivý

societās Athēniēnsium, (II, 7), athénský spolek

solea, soleae, f., střevíc, sandál; (Římané střevíce při stole při jídle odkládali); (*soleae* byly sandály, t. j. podešve řeménky k noze připevněné; byly nošeny jen doma); *dēmere soleās* = zasednouti k stolu; *poscere soleās* = vstáti od stolu, chtít odejiti. — (Venku, kdy Říman byl oděn v togu, slušelo se choditi jen ve střevících, jež sluly *calcei*; tyto kryly celou nohu, často i kotníky až k lýtkům. Střevíce mužské obyčejně bývaly barvy černé, střevíce ženské barvy červené, bílé i jiné. Střevíce mužů se řídily důstojností mužů.)

sonō, āre, uī, itum, (sonātūrus), 1., **a)** vydávati zvuk, zvučeti, zníti; rozléhati se, ozývati se; **b)** (o různém zvuku:) finčeti, drnčeti, syčeti, duněti, hlaholiti, šuměti a pod.; **c)** opěvati, hlásati, oslavovati; **d)** znamenati; *plōrātū, cantū sonāre*, nářkem, zpěvem se ozývati

stāre, (II, 374); *in primis stāre*, státi mezi prvními, v první řadě; *in fidē stāre*, státi v slovu, dostáti svému slovu

subitō, náhle, nenadále; (o řeči:) bez přípravy, s patra; (I, 395)

Sulmō, ōnis, m., Sulmo, město v Itálii, (dnes Sulmona), východně od jezera Fucinského v území někdejších Pelignů, rodiště básníka Ovidia

super, (předl. s akus. a abl.), **a)** (*s akus., kde? kam?:*) nad (něčím), přes (něco), nad (něco); (viz *explicare*); **b)** (*s abl., místně:*) nad (něčím), na (něčem); (*časově:*) za; (*vztahově:*) stran (něčeho)

taberna, *ae*, f., **a)** chatrč, chyše; barák; **b)** dílna, krám, sklad, skladiště; **c)** krčma, hospoda, hostinec; **d)** (*v cirkui:*) podloubí (pavlače) pro diváky

taciturnitas, *ātis*, f., **a)** mlčelivost, zamlklost, nemluvnost, málomluvnost; **b)** mlčení

tonō, *āre*, *ui*, hřmíti, hřmati; *tonat*, hřmí; *tonuit*, zahrmělo

triclinium, *ii*, n., **a)** (*jidelní, stolní*) lehátko, pohovka; **b)** (*jidelní*) stůl (*se třemi lehátky*); **c)** jídelna

tum, **a)** (*o čase:*) tu, tehdy; **b)** (*o ději následném:*) pak, potom, tehdy; **c)** (*ve výčtu a při postupu myšlenek:*) pak, potom; **d)** *tum — tum*, (*o střídání*), *tu — tu*, *hned — hned*; **e)** *cum — tum*, (*srovnávací*), *jak — tak* *zvláště* (*obzvláště, především, nejvíce*)

turris, *is*, f., (akus. *-im*, též *-em*; abl. *-i*, též *-e*; gen. pl. *-ium*), **a)** hrad, palác; **b)** věž (zejména ve vojenství k ochraně hradeb, mostu a p.); **c)** obléhací věž; **d)** holubník; (I, 347)

vacuus, *vacua*, *vacuum*, **a)** prázdný; (opuštěný, neobsazený, nekrytý, volný); pustý; **b)** volný, širý, prostorný, otevřený; **c)** nerušený, klidný, tichý; **d)**

uprázdňený, nezadaný, volný; **e)** přístupný, otevřený (někomu); **f)** prostý (něčeho), zproštěný, uvolněný, volný, zbavený, nemající (něčeho); bez (něčeho) [*vacuus rē* nebo *ab rē*]; **g)** prostý zaměstnání, nezaměstnaný, volný; bezstarostný, klidný; *voluptate vacuus*, prost(ý) rozkoše, bez rozkoše

valeō, *ēre*, *valui*, *valitūrus*, 2., **a)** býti silný, při síle; míti sílu; **b)** býti zdrav; **c)** býti silný, mocný, mohutný; míti sílu, moc, platnost, váhu, vliv, význam; *plati* *ti*, vážit, zmocit; vynikati; **d)** poříditi, účinkovati, býti platen; míti úspěch, dařiti se; **e)** míti platnost, napomáhati, přispívati, prospívati, hoditi se, sloužiti, býti (*k něčemu*); **f)** míti sílu, moci, zmocit, dovésti; **g)** směřovati, mířiti, vztahovati se; míti účel, míti význam; **h)** (*o mincích:*) platiti; **i)** (*o slovech:*) znamenati, míti význam, míti smysl;

plūs valēre, **a)** více (z) moci, více platiti; míti větší moc, platnost, vliv; **b)** míti převahu, rozhodovati, předčítati

vehementer, **a)** prudce, náhle, u-náhleně, prchlivě; **b)** rázně, rozhodně, důrazně, přísně; **c)** úsilně, usilovně; **d)** silně, mocně; **e)** tuze, velice, velmi, náramně

vertere, (II, 360)

vestimentum, *i*, n., šat, roucho; (*plur.:*) oděv, oblek

virtūs, (I, 203); *cum virtūte vivere*, žítí ctnostně

vītāre aliquem, (I, 337, 487), vyhýbati se někomu; varovati se, strčiti se někoho

vitium, *iī*, n., (I, 151, 259), **a)** chyba, vada, kaz; skvrna, zkaženost; úhona, závada, nedostatek; náказа; **b)** (*mravní:*) chyba, špatná vlastnost, vada, nectnost, nepravost, úhona; hřích, neřest, špatnost; **c)** chyba, pochybení, poklesek, nedopatření; **d)** vina; **e)** závada, překážka

volūmen, *inīs*, n., **a)** závit; vinutí, točení; víření; kroužení; **b)** kotouč; **c)** svitek (popsaného papyru); (*v našem smyslu:*) kniha, spis; **d)** kniha, svazek (*jako díl většího spisu*). — Papír (*papȳrus*), na nějž se psalo, byl zhotovován v Egyptě z cevnaté dřeviny papyru, nilské rostliny; proužky papyrové byly ve vrstvách nakladeny na sebe a slepeny. Do obchodu přicházely papíry v pruzích 10 až 30 cm širokých a 1 až 5 m dlouhých. Psalo se jen po jedné straně papíru v kolmých sloupcích zšíři asi hexametru. Sloupce byly pokládány za strany. Cena knihy se řídila podle počtu stran a řádků (veršů). Popsané pruhy papíru

byly navijeny na hůlky, upevněné na obou koncích listu, a to tak, že poslední sloupec byl navinut nejdříve, první sloupec pak přišel navrch. Tento závit slul »volūmen«. Čtenář četl spis tím způsobem, že rozvíjel závit (*volūmen*); počátek spisu nalezl na levém okraji závitu. Pokračuje ve čtení zavíjel přečtenou část levou rukou a další část rozvíjel pravou rukou. Odtud: *čísti* = *librum evolvere*. Hotový závit byl zavázán a uzel byl zapečetěn. Volūmen bylo na hřbetě opatřeno štítkem, na němž byl název díla a spisovatelovo jméno, a uloženo buď do pouzdra (*capsa*) nebo do skříně (*scrinium*, *cista*). Na papír se psalo rákosem (*calamus*), namočeným v inkoustě (*ātramentum*).

Zēnō (*Zēnōn*), *ōnis*, m., **a)** Zenon, řecký filosof z Eleje (kol 490—430 př. Kr.), znamenitý dialektik; **b)** zakladatel filosofické školy stoické Zenon z Kittia na Kypru (kol 336—264 př. Kr.); **c)** Zenon ze Sidonu, filosof epikurské školy, jejímž vůdcem byl v letech 100—70 př. Kr. v Athénách, kdež jeho posluchačem byl i M. Tullius Cicero.

51. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 508!)

1. *Iūre laudāris, quod cōsiliō et ope civitātem adiūvistī.*
— 2. *C. Iūlius Caesar in omnibus rēbus nōn min⁹ prū-*
dentiā quam fēlicitāte adiūtus est. — 3. *Utinam miserōs*

adiuvissētis! — 4. Cicerō in insulā Rhodō ad Molōnem rhē-
torem sē applicāvit. — 5. Post pugnam Plataeēnsē omnēs
ferē Graeciae civitatēs ad societātem Athēniēnsium sē ap-
plicuērunt. — 6. Nimia audācia etiam fortissimōs virōs
saepe nimīs periculīs implicuit. — 7. Pater meus gravī
morbō implicātus est (implicitus est). — 8. Hominem mul-
tis litibus implicitum fugiāmus! — 9. Ulixem per mare in
patriam remeantem ā Neptūnō variis periculīs implicitum
esse poētae antiqui narrant. — 10. Post clādem Cannēnsē
māter quaedam, inspērātō filiū reditū attonita, repente
gaudiō exanimāta est. — 11. Is est malus miles, quī fugam
cōgitat, postquam arma crepuērunt. — 12. Aestāte cubui-
mus in umbrā patulae fāgī. — 13. Militēs undique in agrīs
hordeum et herbās dēsecuērunt. — 14. Miltiadēs exiguis
cōpiis apud Marathōnem cum Persis dimicāvit. — 15. Zēnō
cum Aristotele et aliis philosophis rē cōsentiēbat, verbis
discrepāvit. — 16. P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, scri-
bit: »Sulmō mihi patria est, mīlia quī noviēs distat ab urbe
decem.« — 17. Cūr tuās cupiditatēs nōn domuisti? — 18.
Rōmāni multās gentēs armis domuērunt. — 19. Scipiō
Maior, quod Āfricam domuerat, Āfricānus appellātus est.
— 20. Gergovia, oppidum Arvernōrum, a Caesare famē do-
mita est. — 21. Māximās nātiōnēs ā Caesare domitās esse
legimus. — 22. Verrēs Siciliam prōvinciam paene ēnecuit.
— 23. Duae semper cohortēs prō castris excubuērunt. —
24. Nōtum est gladiātōrēs corpora sua ante certāmen oleō
fricuisse. — 25. Imperātor fortēs militēs laudāvit, ignāvōs
increpuit. — 26. Iuvā mē! Sī mē iuveris, postea ego tē iu-
vābō. Iūtus ā tē sēcūrus erō. — 27. Caesar multās civitatēs
frūmentō iūvit. — 28. Veterēs Germāni statim ē somnō la-
vābantur; lautī cibum capiēbant, tum ad negōtia prōcēdē-
bant armātī. — 29. Nōlī prius cēnāre, quam manūs lāveris!
— 30. Male corpus lāvisti; melius lautus in scholam venī!
— 31. Rōmāni omnēs gentēs tōtius ferē orbis terrārum
continuīs bellis perdomuērunt. — 32. Post pugnam omnēs
viae clāmōre victōrum personuērunt. — 33. Ad fontem pō-
tum saepe ipsi veniunt iuvenci. — 34. Zeuxis et Apellēs ce-
teris Graecōrum pictōribus arte praestitērunt. — 35. Cice-

rōnem omnibus Rōmānis ēloquentiā praestitisse cōstat. — 36. *Praestēmus nōs semper probōs atque honestōs!* — 37. *Brūtus sē ācerrimū prōpugnātōrem commūnis liber-tātis praestitit.* — 38. *Atticus multa officia amīcīs in urbe praestitit.* — 39. *Rēx Admētus Themistoclē fidem praesti-tit.* — 40. *Vergilius narrat Aenēae sociōs corpora cervōrum in frūsta secuisse.* — 41. *Faenum cum secueris, ad sōlem verte, ut bene siccētur, deinde bene siccum in faenīlī repō-nitō!* — 42. *Silvae quondam nymphārum cantū sonuērunt.* — 43. *Ante calamitātem Leutricam Lacedaemone in Her-culis fāno arma sonuisse narrātur.* — 44. *In oppidō ex-pugnātō omnia plōrātibus mulierum et puerōrum sonuē-runt.* — 45. *Heri subitō vehementer tonuit.* — 46. *Epamī-nōndās in pugnā semper in prīmīs stetit.* — 47. *Nihil ēripit fortūna, quod nōn dedit; virtūtem autem nōn dedit, ideō nōn ēripit.* — 48. *Stant montēs eōdem locō, quō steterunt ante multa saecula.* — 49. *Nē nimiam dederis fidem for-tūnae; nam quī ei fidem dederit, facile fallētur.* — 50. *Deus hominī animam immortālem dedit, quam quasi vestimentō corpore circumdedit.* —

O římských hostinách. — 1. Římské hostiny za císařské doby byly nádhernější než za dřívějších dob, neboť zvyky předků byly jednodušší a mravy jejich byly přísnější. Ale mravy starých Římanů se ponenáhlu zhoršily (= *změnily v horší*). —

2. Počet soustolovníků zpravidla ani nebyl menší než tři ani větší než devět; mužové hodující leželi¹ na lehátkách, ženy hodovaly v křeslech. — 3. Tři mužové leželi¹ na prostředním lehátku, stejný počet na pravém i levém lehátku. —

4. Římané vystrojili hostinu (= oběd) obvykle mezi 3. a 4. hodinou odpoledne našeho času (= *kolem deváté denní hodiny*). — 5. Otroci vstupující hosti (= *spoluhodovníky*)

¹ *cubāre*; ² *circumstāre*; ³ *exuere*; ⁴ *lavāre*; ⁵ *obstāre*; ⁶ *in fidē stāre*; ⁷ *secāre*; ⁸ *iuuāre*, *adiuuāre*; ⁹ *fidem praestāre*; ¹⁰ *explicāre*; ¹¹ *ēvolvere*; ¹² *ēmicāre*; ¹³ *resonāre*; ¹⁴ *sē applicāre*; ¹⁵ *sē praestāre*. —

obstoupili², zuli³ jim střevíce a omyli⁴ jejich nohy. — 6. Jednomu z přátel vážnější příčina zabránila⁵ přijíti na hostinu; všichni ostatní dostáli⁶ svému slovu. —

7. V jídelně, která byla okrášlena pestrými květinami, byla tři velmi skvostná lehátka, na nichž hosté ležice hodovali¹ (= *leželi*). — 8. Kuchaři znamenitě připravili pokrmy a otroci rozkrájeli⁷ maso na více kusů. — 9. Otroci přispěli⁸ hostiteli svou službou a osvědčili⁹ mu (svou) věrnost. —

10. Jeden ze spolutodovníků rozložil¹⁰ svůj svitek na stole a vyličil¹¹ v mnoha verších hostitelův život. — 11. Básníková sláva převelice vynikla¹². —

12. Na všech stranách vše se ozývalo¹³ zpěvem a jásotem (= *pokřiky*) žen a mužů. — 13. Otrokyně tančily, aby přibývalo veselosti spolutodovníků. — 14. Někteří ze spolutodovníků se oddali¹⁴ filosofii. — 15. Po hostině se hostitel osvědčil¹⁵ štědrým a daroval spolutodovníkům drahocenné dary. —

47. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 404!)

1. Víme, že branné zástupy perské byly přemoženy v bitvě salaminské (u Salamin) a platajské (u Plataj) od Athéňanů a přemnoha řeckých obcí. — 2. Kdo neví, že athénská obec byla spravována (řízena) od velmi moudrého Perikleá? — 3. Themistokles byl muž velmi výmluvný a velmi zkušený ve válce¹; jest známo, že byl vůdcem Athéňanů v salaminské bitvě. — 4. Čteme, že převeliká byla válečná sláva makedonského krále Alexandra. — 5. Herodotos vypravuje, že převeliká (velmi veliká) vojska byla přepravena perským králem Xerxem z Asie do Evropy. — 6. Homér praví, že Thersites, muž velmi nízkého původu, člověk prašpatný, byl velmi zbabělým vojínem. — 7. Učitel vypravoval, že si veliký² boháč Lukullus vystavěl překrásné letohrádky v nejrozkošnějších krajích (= částech) Kampanie. — 8. Zdaž víte, že poloha města Prahy jest překrásná, krásnější než poloha skoro všech ostatních evropských

¹ V latině genitiv. — ² = velmi bohatý (superlativ) muž.

³ Participium perf. passiv. v lat.; v češt. minulý trpný přechodník.

— ⁴ *ab eo locō, quō*... — ⁵ Indik. plupf. — ⁶ Genit. plur.

měst? — 9. Neříkej, že výsledek boje jest velmi pochybný a velmi nejistý! — 10. Germánové se domnívali, že Rýn a Dunaj jsou nejširší ze všech řek. — 11. Nedomnívejte se, že překrásné (velmi krásné) věci (*v lat. akus. plur. neutr.*) vždy bývají velmi vzácné! — 12. Kéž byste věděli, že počátky mnohých věcí často bývají velmi nesnadné! —

13. Víme, že mužnost byla nazvána podle muže. — 14. Poslové vypravují, že mnozí vojínové byli poraněni v bitvě = že mnoho vojínů bylo poraněno v bitvě. — 15. Zdali jest pravda (= jest-li pravda? jest pravda?), že od předků bylo bojováno s největší statečností, aby vlast byla svobodna? — 16. Víte-li (= zda víte?), vojínové, že [*vy*] jste byli zachráněni vůdcovou statečností z velkého nebezpečení? — 17. Bajka vypravuje, že jelen byl zachráněn (= se zachránil) z nebezpečení rychlostí štíhlých běhů (= noh). — 18. Jest známo, že často malou jiskrou byly vzníceny (založeny) veliké požáry. — 19. Víme, že Alexandrie, město úrodného Egypta, bylo nazváno podle jména makedonského krále Alexandra. — 20. Čteme, že smrt císaře Karla Čtvrtého, otce vlasti, dlouho byla oplakávána od našich předků. — 21. Bylo zvěstováno, že vůdce těžce *byl poraněn*³ v bitvě, byl pohřben nedaleko od toho místa, na kterém⁴ vypustil⁵ ducha. — 22. Jest známo, že vůdcové našeho vojska byli obdarováni od senátu velikými dary. — 23. U Livia (*t. j. ve spisech Liviových*) čteme, že Romulus a Remus byli vychováni od pastýřů. — 24. Víme, že mnohá města válkami byla zničena = že mnoho měst bylo zničeno válkami. — 25. Doufám, že vaše prosby nebyly zamítnuty od mých přátel (mými přáteli). — 26. Občané se domnívají, že nepřátelský⁶ útok byl odražen našimi vojenskými sbory (od našich vojenských sborů). —

1. *Legiōnēs Rōmānae ūsque ad Albim veniunt et Germānōs vincunt.* — 2. *Valēmus, si corpora nostra firmāmus.* — 3. *Utinam milītēs vigilantīā ducis ē periculō ēvāderent!* — 4. *Sī litterās et artēs negligētis, vōbīs ipsī nocēbitis.* — 5. *Autumnō flōrēs arborum ārēscēt et cadent.* — 6. *Epistulam, quam scribō, crās ad tē mittam.* — 7. *Cōsulēs Rōmānī in forō cum duodecim lictoribus prōcēdēbant.* — 8. *Stultum brevēs vitae hōrās inūtilibus studiis perdere cōstat.* — 9. *Utinam bonī cīvēs semper serviant patriae, quae est communis parēs omnium nostrum.* — 10. *Sānctae virginēs Vestae et equitēs Rōmānī in primis ordinibus sē-*

dālium honōrāriōrum in theātrō sedēbant. — 11. In sānctō nemore tria altāria erant. — 12. Imperātor quattuor legiōnēs ducentōs passūs ab urbe cōstituit. — 13. Insula Sicilia fēcunda erat; itaque Catō Siciliam (předmět) horreum (doplňk) frūmentī Rōmānōrum vocāvit. — 14. Amor patriae ab antīquīs nātiōnibus summa virtūs putābātur. — 15. Dē rēbus futūris iūdicāre difficile est. — 16. Difficillimum est sitim tolerāre. — 17. Nātāle solum dulce. — 18. Sī innocēns essēs, nōn pūnirēris. — 19. Noctua avis mirā speciē est; lūx diēi oculis noctuae ingrāta est, sed noctū aciēs oculōrum eius magna est; itaque noctua interdiū somnō indulget, noctū alimentum petit. — 20. Hostium aspectus animōs mīlitum imbellium metū imbuīt. —

48. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 417!)

1. Vůdce dobude vítězství na nepřátelích (zvítězí nad nepřáteli). — Doufáme, že vůdce dobude vítězství na nepřátelích (zvítězí nad nepřáteli). — 2. Naši vojínové udatně budou bojovati. — Občané doufají, že naši vojínové budou udatně bojovati, aby naše vlast byla svobodna. — 3. Vy dnes, přátelé, pro mráz nebudete pokračovati ve své cestě. — Doufáme, přátelé, že dnes pro mráz nebudete pokračovati ve své cestě. — 4. Dějepisci vypravují, že Římané těžce bojovali s Hannibalem sedmnáct let; Římané netušili, že tak dlouho budou bojovati (zápasiti) s Hannibalem. — 5. Přeji si, přátelé, abyste zachovali klidnou mysl v neštěstí, a doufám, že zachováte klidnou mysl v neštěstí. — 6. Víme, že se budete varovati zpupnosti, abyste nebyli nazýváni zpupnými. Věděli jsme, že se budete varovati zpupnosti, abyste nebyli nazýváni zpupnými. — 7. Přátelé, cenící (= kteří cení) přátelství podle prospěchu, nebudou vám milí. — Myslím, že přátelé, cenící (= kteří cení) přátelství podle prospěchu, nebudou vám milí. — 8. Žáci nesetrvají v omylu. — Učitel doufá, že žáci nesetrvají v omylu. — 9. Římané dlouho ohlašovali (vyhrožovali), že dobudou Kartaga. — 10. Vim, že nic tobě a nám všem nebudou dražší[ho] než vlast (nad vlast). —

11. Gaiu Juliu Caesarovi přišti zavraždění bylo ohlašováno mnohými neblahými znameními. — 12. Helvetiové, hodlající se vystěhovati (majíce v úmyslu se vystěhovati, chtějice se vystěhovati) ze svého území, spálí (*praes. histor.*) všechna města, vesnice a ostatní sou-

kromé dvorce. — 13. Římský praetor **hodlaje souditi** (chtěje souditi, maje v úmyslu souditi, chystaje se souditi) zasedl na soud na tribunále. — 14. Lakedaimonští (Spartané) **hodlajíce zápasiti** (chtějíce zápasiti, majíce v úmyslu zápasiti, chystajíce se zápasiti) o nadvládu s Athéňany uzavrou (*praes. histor.*, str. 291) spolek s Korinťany a Thebany. — 15. Lidská mysl jest neznalá osudu a **budoucího** životního údělu. — 16. Čápi, **hodlajíce odletěti** (chtějíce odletěti, chystajíce se odletěti) do teplejších zemí, shromažďují se na jedno místo (na jednom místě). —

17. Přátelé neodmítnou vašich proseb. — Doufám, že přátelé neodmítnou vašich proseb. — 18. Naše vojsko odrazí nepřátelský útok. — Všichni dobří občané (= vlastenci) věří, že naše vojsko odrazí nepřátelský útok. —

19. Naši nejlepší mužové se vynasnažovali, aby nám svoboda byla opět zjednána. — 20. Za toto jediné vás prosím, abyste mne nepouštěli v nebezpečenství. — 21. Děd poručil, aby hoši lanem přivázali malý člun k břehu. — 22. Křesťanské děti prosí Boha, aby chránil rodiče; prosily Boha, aby chránil rodiče. — 23. Vím, že jsi si vždy přál, abys byl chválen a milován od dobrých; přeješ-li si (zdali si přeješ) ještě nyní, abys byl chválen a milován od dobrých? Kdybys byl dobrý, byl bys chválen a milován od dobrých. — 24. Jsme přesvědčeni (máme za to), že vždy budete pečovati [o to], aby naše vlast byla mocná a slavná. —

25. Kterási žena budila (ze spánku) spící služky k práci, kdykoli uslyšela kohoutí kokrhání. Služky unavené dlouhou prací zabily kohouta. Tehdy však osud jejich byl přeubohý. Paní totiž, nejsou si jista časem (nemajíc jistoty o čase), často již o půl noci je budila. —

49. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 421!)

1. Všichni lidé budou souzeni po smrti od nejspravedlivějšího soudce. — Křesťané věří, že všichni lidé budou souzeni po smrti od nejspravedlivějšího soudce. — 2. Svoboda našeho národa bude zachována. — Doufáme, že svoboda našeho národa bude zachována. — 3. Přátelství bude zjednáváno (zjednáno) poctivostí. — Věz, že přátelství bude zjednáváno (zjednáno) poctivostí. — 4. Druhové Katilinovi budou odsouzeni od senátu. — Druhové Katilinovi dobře věděli, že budou odsouzeni od římského senátu. — 5. Ty, Korioláne, budeš obžalován ze zrady od tribunů lidu. — Oznamuji ti, Korioláne, že budeš obžalován ze zrady od tri-

bunů lidu. — 6. Komenský, velmi slavný muž, věstil, že naše vlast bude osvobozena po dlouhé řadě let. — 7. Římané byli přesvědčeni, že všichni národové od nich (t. j. od Římanů) budou přemожeni. — 8. Gaius Julius Caesar netušil, že bude zabit v radnici od spiklenců. — 9. Vůdce doufá, že nepřátelé budou poraženi a že v městě bude veliká radost. — 10. Ať nevděční lidé nebyli odsouzeni podle zákona, přece všichni dobří lidé jsou přesvědčeni, že (oni) budou odsouzeni hlasem lidu. — 11. Themistokles doufal, že jeho vítězstvím nejen Athény, ale i celé Řecko bude osvobozeno od perské nadvlády. —

Publius Ovidius Nāsō.

Publius Ovidius Naso, římský básník, naroz. 20. března r. 43 př. Kr. v Sulmoně ze staré rytířské rodiny, byl v chlapeckém věku poslán s bratrem, který byl právě o rok starší, na rhetorské školy do Říma, aby se vzdělali na státníky. Za učitele měli slavné rhetory Marka Porcia Latrona a Arrelia Fuska. Kdežto starší syn se s chutí oddal studiu, mladší Ovidius se učil, jen aby vyhověl naléhání otce, neboť více lnul k básnictví. Když starší bratr ve 20. roce věku zemřel, zastával Ovidius dva úřady (byl nejprve *triumvir capitālis*, t. j. členem tříčlenného sboru, zařízeného již od r. 289 ku podpoře vyšších úředníků v soudnictví, zvláště trestním — [úkolem tohoto tříčlenného sboru bylo přijímatí udání zločinů, zaváděti pátrání po zločincích, zatýkati je, předběžně vyšetřovati, dozírati na vězení, vésti provádění rozsudku smrti, samostatně souditi cizince a otroky]; — poté byl *decemvir stlitibus iudicandis*, t. j. členem desetičlenného sboru soudců, jejichž úkolem bylo rozhodovati v přích svěřených od tribunů v případech intercesse a v přích přenechaných jim k rozsouzení konsulem nebo praetorem. — Ovidius, nabyv přesvědčení, že se nehodí k tomuto zaměstnání, neucházel se dále o úřad a oddal se úplně básnictví, k němuž jej pudilo nadání. Za účelem studií podnikl cestu po Řecku, Malé Asii a Sicilii, načež se usadil v Římě. Ovidius byl třikrát ženat, ale ani první ani druhé manželství nebylo šťastné, takže se po obakráte vždy záhy s manželkou rozešel. Teprve s třetí chotí Fabii, blízkou to příbuznou rodiny Augustovy, žil spokojený život v Římě až do r. r. 8 po Kr., kdy byl náhle Augustem z Říma vypověděn do Tom u Černého moře. (Toto vypovězení bylo »*relegatio*«, t. j. vyhnanství do vzdáleného kraje bez ztráty majetku. Starověké Tomy se dnes ztotožňují s malým rumunským městem Konstancou, kdež proto byl r. 1886 na náměstí básni-

kovi zřízen pomník.) Za příčiny tohoto trestu básník sám uvádí »*carmen et error*«; básní se myslí snad *Ars amandī*, jejímž obsahem prý básník způsobil pohoršení. Které však bylo skutečné básníkovy provinění (*error*), nelze již zjistiti. V Tomech básník trávil mezi Gety a Sarmaty trudný život, snášeje jej ne dosti mužně a stále se doprošuje Augusta i Tiberia, aby se směl vrátiti do Říma. Avšak všechny jeho prosby o slitování byly marné. A tak zemřel v Tomech po devítiletém vyhnanství r. 17 po Kr. nedosáhnuv odpuštění ani od Augusta ani od Tiberia. »Ovidius byl rozmařilý Říman, ditko své doby; přitom však měl tak bohaté nadání básnické a čilou fantasii, že skládal básně s lehkostí jako žádný jeho vrstevník. Verše jeho jsou uhlazené, plynulé a duchaplné; protože však nevěnoval dosti pile jejich vytržení, nevyrovnal se básníkům Quintu Horatiovi Flakkovi a Publiu Vergiliovi Maronovi, kteří nadto předčili nad něho étickou vahou svých děl, zatím co Ovidiovou snahou bylo jen pobaviti.« (V. Kubelka.) — »Ovidius je duchaplný a dosti půvabný básník, postrádá však oně opravdovosti, vroucnosti a hloubky citové, která čtenáře dojmá a uchvacuje. Všechny jeho básně proniká smyslnost a požitek, a i bol, který ho trápí ve vyhnanství, pochází pouze z toho, že byl vytržen ze zhýralého života tehdejší římské společnosti. Duchaplnost, lehkost, s jakou tvořil, a bujná fantasie, které nedovedl krotiti, sváděly jej k mnohým chybám, jako že: nemístně vtipkuje a ironisuje, užívá planých hříček, příliš rozvádí a obměňuje myšlenky, jež se mu zdály podařenými. Největší význam Ovidiův spočívá v milostné elegii, pro niž má ten význam, jež Vergilius pro epos. Formální lahoda veršů i mluvy jeho vždy byla slavena. Mluva plyne hladce, je plna překvapujících obrátů, vtipných antithes a případných sentencí. Pro tuto formální lahodu a lehký obsah stal se Ovidius hned za Augusta oblíbenou četbou těch Římanů, kteří dbali jen zábavy a nikoli poučení.« (G. Šuran.) —

Ovidiovy básně jsou četné; jsou to:

1. Tragedie »*Medea*«; Ovidius složil ji v mládí; došla značného uznání; nezachovala se nám.

2. Milostné básně, sepsané v mladém věku rozměrem elegickým:

a) *Heroides (epistulae)*, básnické dopisy žen a dívek herojského věku vzdáleným manželům nebo milencům (na př. Penelope píše Ulixovi, Briseis Achillovi, Medea Jasonovi, Dido Aeneovi a j.); tento nový druh básnický Ovidius po prvé uvedl do římské literatury. Sbírka obsahuje 21 dopis, z nich 6 posledních se asi neprávem přičítá Ovidiovi; jsou to tři dvojice dopisů (Paris a Helena, Leander a Hero, Acontius a Cydippa), na dopis vždy následuje odpověď.

b) *Amorum libri III*, tři knihy milostných elegií; básník tu opěvá smyšlenou milenkou Corinnu.

c) *Ars amatoria (ars amandī)*, básnické poučení ve 3 knihách, jak lásku získati a udržeti.

d) *Remedia amoris*, báseň o 1 knize, v níž se vypočítávají léky proti zhrzené lásce.

e) *Medicamina faciei*, báseň vykládající, jak pěstovati tělesnou krásu, (zachovalo se z ní 50 distich).

3. Básně věku dospělejšího:

a) *Metamorfosy* či *Proměny (Metamorphoseon libri XV)*, rozsáhlá epická báseň, kterou básník napsal před odchodem do vyhnanství, avšak už nemohl přepracovati. I spálil svůj rukopis, ale báseň se přece jen zachovala z opisů dříve pořizených. »Metamorfosy« obsahují asi půl třetího sta rozmanitých bájí od stvoření světa až do apotheosy Gaia Julia Caesara, který se proměnil ve vlasatici. Jsou tu báje, v nichž se vypravuje o proměnách lidí ve zvířata, stromy a pod. V prvních 13 knihách jsou uvedeny báje řecké, ve 14. a 15. knize báje italské a římské.

b) *Fasti* v 6 knihách; jest to básnický výklad slavností a svátků v římském kalendáři od ledna do června, o původu slavností a svátků, jakož i o náboženských obřadech, které se při nich konaly. Každý měsíc tvoří knihu o sobě. Odchod do vyhnanství způsobil, že *Fasti* zůstaly nedokončeny; obsahují jen kalendář prvních šesti měsíců.

4. Básně napsané ve vyhnanství:

a) *Tristia*, sbírka elegií v 5 knihách. Ve všech básních ozývá se žal nad vyhnanstvím a touha po domově, v druhé knize jest dopis Augustovi s obranou a prosbou, aby mu bylo určeno jiné místo za nucený pobyt.

b) *Epistulae ex Ponto*, sbírka elegií ve 4 knihách téhož asi obsahu jako *Tristia*: stesk na trudný pobyt v nevlidné zemi, kam byl básník poslán do vyhnanství a prosba o přimluvu, aby se básník směl vrátiti. Kdežto elegie v *Tristiích* jsou adresovány ženě, dceři a nejmenovaným přátelům, dopisy ve sbírce *ex Ponto* jsou adresovány určitým jmenovaným přátelům.

5. Menší básně: *Ibis*; *Halieutica* (zachovány zlomky); dvě básně na počest Augustovu (latinská na jeho smrt, getská na Augusta a jeho rodinu).

42. HODINA.

Slovesa druhé konjugace.

Indikativ aktivního perfekta. Perfektní kmen.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektním kmeni a o tvoření indikativu aktivního perfekta v I. díle této učebnice na str. 212 až 217! Zopakujte koncovky indikativu aktivního perfekta!

Perfektní kmen sloves **druhé** konjugace — a tím také indikativ aktivního perfekta sloves **druhé** konjugace — jeví daleko větší rozmanitost než tomu jest u sloves **první** konjugace, jichž většina se časuje podle vzoru »*laudō, āre, āvī, ātum*«.

Abyste znali perfektní kmen každého slovesa **druhé** konjugace a tak si snadno vytvořili kterýkoli z těch slovesných tvarů, které se tvoří od perfektního kmene, naučte se 1. osobě singuláru indikativu aktivního perfekta každého slovesa druhé konjugace z paměti! Toho nejsnáze docílíte, naučíte-li se z paměti stupnicím sloves druhé konjugace, uvedeným na str. 457 a násl.

V tomto článku jen povšechně ukáží, v kolik skupin lze podle tvaru perfektního kmene rozdělit slovesa **druhé** konjugace. (Do poslední skupiny zařadil jsem slovesa, která nevytvorují perfekta.)

U všech příkladů uvádím přítomný aktivní infinitiv, 1. osobu sing. aktivního indikativu perfekta a perfektní kmen.

Číslo, připojené v závorce ke každému slovesu, jest číslo slovesa v pořadí sloves, uvedených na str. 457 a násl.

*

1. skupina: Perfektum se znakem »-v-«;

(-ēvī, -ēvistī, -ēvit, -ēvimus, -ēvistis, -ēvērunt).

abolēre (55), *complēre* (54), *dēflēre* (53), *dēlēre* (52), *explēre* (54), *flēre* (53), *implēre* (54), *replēre* (54), *supplēre* (54); na př.:

dēlēre — *dēlēvī* — *dēlēv-*;

flēre — *flēvī* — *flēv-*;

complēre — *complēvī* — *complēv-*.

*

2. skupina: Perfektum na »-uī«;

(-uī, -uistī, -uit, -uimus, -uistis, -uērunt).

abstinēre (91), *adhibēre* (57), *admonēre* (58), *appārēre* (88), *arcēre* (63), [*ārere* (54)], *calēre* (84), *carēre* (85), *cēnsēre* (94), *coercēre* (63), *commonēre* (58), *continēre* (91), *dēbēre* (57), *dēterrēre* (62), *displīcēre* (60), *docēre* (90), *dolēre* (86), *ēdocēre* (90), *egēre* (65), *ēminēre* (71), *exercēre* (63), *flōrēre* (66), *habēre* (57), *horrēre* (67), *iacēre* (87), *imminēre* (71), *indīgēre* (65), *latēre* (68), *licēre* (82), *madēre* (69), *merēre* (70), *miscēre* (92), *monēre* (58), *nītēre* (72), *nocēre* (59), *obtinēre* (91), *olēre* (73), *oportēre* (83), *pārēre* (88), *patēre* (74), *perterrēre* (62), *pertinēre* (91), *placēre* (60), *praeibēre* (57), *prohibēre* (57), *recēnsēre* (94), *retinēre* (91), *silēre* (75), *sorbēre* (76), *studēre* (77), *stupēre* (78), *succēnsēre* (94), *sustinēre* (91), *tacēre* (61), *tenēre* (91), *terrēre* (62), *timēre* (79), *torrēre* (93), *valēre* (89), *vigēre* (80), *virēre* (81);
na př.:

monēre — *monuī* — *monu-*;

habēre — *habuī* — *habu-*;

tenēre — *tenuī* — *tenu-*;

cēnsēre — *cēnsuī* — *cēnsu-*;

docēre — *docuī* — *docu-*;

tacēre — *tacuī* — *tacu-*;

pārēre — *pāruī* — *pāru-*.

*

3. skupina: Jednoduché perfektum,

při němž nepřistupuje ke kmeni perfektnímu žádný odvozovací prvek; tento kmen je roven přítomnému kmeni nebo kmenová samohlásková jest i změněna.

(-ī, -istī, -it, -imus, -istis, -ērunt.)

admōvēre (100), *āmōvēre* (100), *cavēre* (97), *commōvēre* (100), *dēvōvēre* (101), *favēre* (98), *fovēre* (99), *movēre* (100), *permōvēre* (100), *prōmōvēre* (100), *remōvēre* (100), *vōvēre* (101);

assidēre (102), *circumsedēre* (102), *dissidēre* (102), *invidēre* (103), *obsidēre* (102), *possidēre* (102), *prōvidēre* (103), *sedēre* (102), *vidēre* (103); na př.:

prandēre — *prandī* — *prand-*;

sedēre — *sēdī* — *sēd-*;

vidēre — *vīdī* — *vīd-*;

movēre — *mōvī* — *mōv-*;
possidēre — *possēdī* — *possēd-*.

*

4. skupina: Reduplikované (zdvojené)
perfektum.

mordēre — *momordī* — *momord-*, (104);
pendēre — *pependī* — *pepend-*, (107);
spendēre — *spopondī* — *spopond-*, (105);
tondēre — *totondī* — *totond-*, (106).

Složená slovesa *dēspondeō* (105), *respondeō* (105) pozbývají reduplikace.

*

5. skupina: Perfektum se znakem »-s«.

abstergēre (120), *algēre* (112), *fulgēre* (113), *indulgēre* (111),
mulgēre (109), *tergēre* (120), *urgēre* (116), *torquēre* (110);
mulcēre (117), *permulcēre* (117);
augēre (108), *lūgēre* (115), *lūcēre* (114);
ārdēre (121), *arrīdēre* (118), *dēridēre* (118), *dissuādēre* (119),
irridēre (118), *persuādēre* (119), *rīdēre* (118), *suādēre* (119);
manēre (122), *haerēre* (123);
iubēre (124); na př.:

fulgēre — *fulsī* — *fuls-*;
mulcēre — *mulsī* — *muls-*;
torquēre — *torsī* — *tors-*;
augēre — *auxī* — *aux-*;
lūgēre — *lūxī* — *lūx-*;
lūcēre — *lūxī* — *lūx-*;
ārdēre — *ārsī* — *ārs-*;
manēre — *mānsī* — *māns-*;
haerēre — *haesī* — *haes-*;
iubēre — *iussī* (* *jus-sī*) — *iuss-*.

*

6. skupina: Porůzná.

cieō, **ciēre** — *cīvī* — *cīv-*, (56);
concieō, **conciēre** — *concīvī* — *concīv-*, (56);
ferveō, **fervēre** — *ferbuī* — *ferbu-*, (96).

*

7. skupina: Slovesa bez perfekta.

ārēre (64), *avēre* (125), *frīgēre* (126), *impēdēre* (107), *maerēre* (127), *pollēre* (128), *splendēre* (129).

*

Slovesa II. konjugace.

Supinum.

Aktivní budoucí participium.

Supinum (a tudíž i passivní perfektní participium) sloves druhé konjugace se tvoří několikerým způsobem:

1. Supinum se končí v »-tum«, jež přistupuje k přítomnému kmeni. — (Přítomný kmen obdržíme, odepneme-li od aktivního přítomného infinitivu příponu »-re«.) — Na př.

complēre — *complētum*; *dēflēre* — *dēflētum*; *dēlēre* — *dēlētum*; *explēre* — *explētum*; *flēre* — *flētum*; *implēre* — *implētum*; *replēre* — *replētum*; *supplēre* — *supplētum*.

*

2. Supinum se končí v »-itum«, jež přistupuje ke kmeni zakončenému souhláskou. Na př.:

abolēre — *abolitum*; *adhibēre* — *adhibitum*; *admonēre* — *admonitum*; *ciēre* — *citum*; *coērcēre* — *coērcitum*; *commonēre* — *commonitum*; *dēbēre* — *dēbitum*; *dētērrēre* — *dētērritum*; *displicēre* — *displicitum*; *habēre* — *habitum*; *monēre* — *monitum*; *nocēre* — *nocitum*; *perterrēre* — *perterrītum*; *placēre* — *placitum*; *praebēre* — *praebitum*; *prohibēre* — *prohibitum*; *tacēre* — *tacitum*; *terrēre* — *terrītum*.

*

3. Supinum se končí v »-tum«; u některých sloves dochází ke změně v slovesném kmeni. Na př.:

admovēre — *admōtum*; *āmōvēre* — *āmōtum*; *cavēre* — *cautum*; *commovēre* — *commōtum*; *dēvōvēre* — *dēvōtum*; *favēre* — *fautum*; *fovēre* — *fōtum*; *movēre* — *mōtum*; *permovēre* — *permōtum*; *removēre* — *remōtum*; *vōvēre* — *vōtum*;

augēre — *auctum*; *docēre* — *doctum*; *miscēre* — *mixtum*; *mulgēre* — *mulctum*; *torquēre* — *tortum*; *torrēre* — *tōstum*;

tenēre — *tentum* (ve složeninách); *obtinēre* — *obtentum*; *retinēre* — *retentum*.

*

4. Supinum se končí v »-sum«; u sloves dochází ke změně v slovesném kmeni. Na př.:

abstergere — *abstersum*; **mordere** — *morsum*; **mulcere** — *mulsum*; **permulcere** — *permulsum*; **tergere** — *tersum*;

invidere — *invisum*; **providere** — *provissum*; **respondere** — *respōnsum*; **spondere** — *spōnsum*, **tondere** — *tōnsum*; **videre** — *visum*;

censere — *cēsum*; **dēridere** — *dērisum*; **irridere** — *irrisum*; **recensere** — *recēsum*; **ridere** — *risum*; **suādere** — *suāsum*; **dissuādere** — *dissuāsum*; **persuādere** — *persuāsum*.

*

5. Supinum se končí v »-ssum« při určité změně slovesného kmene. Na př.:

sedere — *sessum*; **circumsedere** — *circumsessum*; **assidere** — *assessum*; **obsidere** — *obsessum*; **possidere** — *possessum*; **iubere** — *iussum*.

*

6. Mnohá slovesa nemají supina; jsou to na př. tato slovesa:

abstinere, algere, arcere, arere, arridere, avere, continere, dissidere, egere, eminere, flōrere, frigere, fulgere, horrere, imminere, impendere, indigere, indulgere, latere, lucere, lūgere, madere, mae-rere, nitere, olere, patere, pendere, pertinere, pollere, prōminere, silere, sorbere, splendere, studere, stupere, succensere, sustinere, timere, urgere, vigere, virere a j.

*

7. Některá slovesa sice supina n e m a j í, ale mají činné budoucí participium (*participium futūrī āctīvī*); jsou to na př. tato slovesa:

calere — *calitūrus*; **carere** — *caritūrus*; **dolere** — *dolitūrus*; **iacere** — *iacitūrus*; **pāre** — *pāritūrus*; **valere** — *valitūrus*;

ardere — *ārsūrus*; **haerere** — *haesūrus*; **manere** — *mānsūrus*.

Slovesa II. konjugace.

Stupnice sloves.

Slovesa druhé konjugace jsou zde rozdělena v několik skupin, a to jednak podle tvaru 1. osoby singuláru aktivního perfekta, jednak podle tvaru supina.

Ačkoli slovesa **druhé** konjugace jsou zde uvedena v samostatném oddíle, pokračují v označování sloves pořadovým číslem, navazuje na slovesa **první** konjugace (viz str. 431).

(Perfektum se znakiem -v-.)

52. **dēleō**, *dēlēre, dēlēvī, dēlētum*, ničiti;
 53. **fleō**, *flēre, flēvī, flētum*, plakati;
 dēfleō, *ēre, dēflēvī, dēflētum*, oplačavati;
 54. **compleō**, *complēre, complēvī, complētum*, naplňovati;
 impleō, *ēre, implēvī, implētum*, naplňovati,
 vyplňovati;
 expleō, *ēre, explēvī, explētum*, naplňovati,
 vyplňovati;
 repleō, *ēre, replēvī, replētum*, naplňovati,
 vyplňovati;
 suppleō, *ēre, supplēvī, supplētum*, doplňovati;
 55. **aboleō**, *abolēre, abolēvī, abolitum*, ničiti, vyhlazovati;
 56. **cieō**, *ciēre, cīvī, citum*, povzbužovati, povolávati;
 concieō, *ēre, concīvī, concitum*, pobouriti, popuditi.

(Perfektum v »-uī«, — Supinum v »-itum«; některá slovesa nemají supina, některá tvoří aktivní budoucí participium v »-itūrus«.)

57. **habeō**, *habēre, habuī, habitum*, míti;
adhibeō, *ēre, adhibuī, adhibitum*, přičiňovati,
užívatí;
dēbeō, *ēre, dēbuī dēbitum*, býti povinen, dlužen;
(dēbeō z dē-habeō) ;
praebeō, *ēre, praebuī, praebitum*, poskytovatí;
(praebeō z prae-habeō) ;
prohibeō, *ēre, prohibuī, prohibitum*, zdržovatí,
zabráňovatí;

58. **moneō**, *monēre*, *monuī*, *monitum*, napomínati;
admoneō, *ēre*, *admonuī*, *admonitum*, připomínati;
commoneō, *ēre*, *commonuī*, *commonitum*,
připomínati;
59. **noceō**, *nocēre*, *nocuī*, *nocitum*, škoditi;
60. **placeō**, *placēre*, *placuī*, *placitum*, líbiti se;
displiceō, *ēre*, *displicuī*, *displicitum*, nelíbiti se;
61. **taceō**, *tacēre*, *tacuī*, *tacitum*, mlčeti;
62. **terreō**, *terrēre*, *terruī*, *territum*, děsiti; lekati;
dēterreō, *dēterrēre*, *dēterruī*, *dēterritum*,
odstrašovati;
perterreō, *perterrēre*, *perterruī*, *perterritum*,
přestrašovati;

*

63. **arceō**, *arcēre*, *arcuī*, —, ohrazovati, zabraňovati;
coērcēō, *coērcēre*, *coērcuī*, *coērcitum*, držeti na
uzdě, krotiti;
exerceō, *exercēre*, *exercuī*, —, uváděti v pohyb,
cvičiti; (particip. :) *exercitus* = týrán,
sužován; *exercitatus* = cvičen;
64. **āreō**, *ārēre*, (*āruī*), —, býti suchý;
65. **egeō**, *egēre*, *eguī*, —, míti nouzi, nedostatek;
indigeō, *ēre*, *indiguī*, —, strádati, potřebovati;
66. **flōreō**, *flōrēre*, *flōruī*, —, kvěsti;
67. **horreō**, *horrēre*, *horruī*, —, děsiti se;
68. **lateō**, *latēre*, *latuī*, —, skrývati se;
69. **madeō**, *madēre*, *maduī*, —, býti vlhký, mokrý;
70. **mereō**, *merēre*, *meruī*, —, zasluhovati;
71. **ēmineō**, *ēminēre*, *ēminuī*, —, vyčnívati, vynikati;
immineō, *ēre*, —, —, strměti, hroziti;
prōmineō, *ēre*, —, —, vyčnívati, vybíhati;
72. **niteō**, *nitēre*, *nituī*, —, lesknouti se;
73. **oleō**, *olēre*, *oluī*, —, páchnouti, voněti;
74. **pateō**, *patēre*, *patuī*, —, býti otevřen;

75. **sileō**, *silēre*, *siluī*, —, mlčeti;
 76. **sorbeō**, *sorbēre*, *sorbuī*, —, srkati;
 77. **studeō**, *studēre*, *studuī*, —, usilovati;
 78. **stupeō**, *stupēre*, *stupuī*, —, žasnouti;
 79. **timeō**, *timēre*, *timuī*, —, báti se;
 80. **vigeō**, *vigēre*, *viguī*, —, býti svěží, zdráv;
 81. **vireō**, *virēre*, *viruī*, —, býti zelený;
 82. **licet**, *licēre*, *licuit* (*licitum est*), —, jest dovoleno, lze;
 83. **oportet**, *oportēre*, *oportuit*, —, sluší se; jest slušno, dlužno; má se;
 84. **caleō**, *calēre*, *caluī*, —, *calitūrus*, býti teplý;
 85. **careō**, *carēre*, *caruī*, —, *caritūrus*, býti prost (něčeho), nemít;
 86. **doleō**, *dolēre*, *doluī*, —, *dolitūrus*, míti bolest;
 87. **iaceō**, *iacēre*, *iacuī*, —, *iacitūrus*, ležeti;
 88. **pāreō**, *pārēre*, *pāruī*, —, *pāritūrus*, poslouchat, býti poslušen;
 appāreō, *appārēre*, *appāruī*, —, *appāritūrus*, jeviti se;
 89. **valeō**, *valēre*, *valuī*, —, *valitūrus*, býti zdráv;
 praevalēō, *praevalēre*, *praevaluī*, býti velmi silný.

3. skupina.

(Perfektum v »-uī«; supinum v »-tum«;
 supinum v »-sum«.)

90. **doceō**, *docēre*, *docuī*, *doctum*, vyučovati;
 doctus (příd. jm.), učený;
 ēdoceō, *ēre*, *ēdocuī*, *ēdoctum*, důkladně poučovati;
 91. **teneō**, *tenēre*, *tenuī*, [-*tentum*], držeti;
 abstineō, *ēre*, *abstinuī*, —, zdržovati se;
 contineō, *ēre*, *continui*, —, držeti pohromadě;
 [*contentus* = spokojený];
 pertineō, *ēre*, *pertinuī*, —, směřovati, vztahovati se,
 (někam) dosahovati;

sustineō, ēre, sustinui, —, udržovati, vydržeti;
obtineō, ēre, obtinui, obtentum, zaujímati,
 podržovati;

retineō, ēre, retinui, retentum, zadržovati;

92. **misceō, miscēre, miscui, mixtum, mísiti;**

93. **torreō, torrēre, torruī, tōstum, sušiti, pražiti;**

*

94. **cēseō, cēnsēre, cēnsui, cēnsūm, odhadovati;**

recēseō, ēre, recēnsui, recēnsūm, přehlížeti;

succēseō, ēre, succēnsui, —, nevražiti.

4. skupina.

(Perfektum v »-i« jednak se změnou kmenové samohlásky, jednak s prodlouženou kmenovou samohláskou.)

95. **prandeō, prandēre, prandī, prānsūm, snídati;**

96. **ferveō, fervēre, ferbuī, —, vříti, býti vřelý;**

*

97. **caveō, cavēre, cāvī, cautum, stříci se; cautus, zabez-**
 pečený, ostrážitý, opatrný;

98. **faveō, favēre, fāvī, fautum, přát, býti přízniv;**

99. **foveō, fovēre, fōvī, fōtum, zahřívati, ošetřovati;**

100. **moveō, movēre, mōvī, mōtum, hýbati;**

admoveō, ēre, admōvī, admōtum, přibližovati;

āmoveō, ēre, āmōvī, āmōtum, odklizovati;

commoveō, ēre, commōvī, commōtum, povzbuzo-
 vati, dojímati;

permoveō, ēre, permōvī, permōtum, dojímati, po-
 vzbuzovati;

prōmoveō, ēre, prōmōvī, prōmōtum, posunovati
 (vpřed), poháněti, povyšovati;

removeō, ēre, remōvī, remōtum, odstraňovati;

101. **voveō, vovēre, vōvī, vōtum, slibovati;**

dēvoveō, ēre, dēvōvī, dēvōtum, zaslibovati, zsvě-
 covati;

*

102. **sedeō**, *sedēre*, *sēdī*, *sessum*, seděti;
circumsedeō, *ēre*, *circumsēdī*, *circumssessum*, oblě-
 hati;
assideō, *ēre*, *assēdī*, *assessum*, (u někoho) dlíti,
 ošěťrovati;
dissideō, *ēre*, *dissēdī*, —, býti vzdálen, neshodovati
 se;
obsideō, *ēre*, *obsēdī*, *obsessum*, oblěhati;
possideō, *ēre*, *possēdī*, *possessum*, držeti, míti;
 103. **videō**, *vidēre*, *vidī*, *vīsum*, viděti;
videor, *vidērī*, *vīsus sum*, zdáti se;
invideō, *ēre*, *invīdī*, *invīsum*, záviděti; *invīsus*, ne-
 náviděný;
prōvideō, *ēre*, *prōvidī*, *prōvīsum*, předvídati, opa-
 ťřovati.

5. skupina.

(Reduplikované perfektum v »-ī«.)

104. **mordeō**, *mordēre*, *momordī*, *morsum*, kousati;
 105. **spondeō**, *spondēre*, *spopondī*, *spōnsum*, slibovati, za-
 slibovati;
dēspondeō, *ēre*, *dēspondī*, *dēspōnsum*, zaslibovati,
 přislibovati;
respondeō, *ēre*, *respondī*, *respōnsum*, odpovídati;
 106. **tondeō**, *tondēre*, *totondī*, *tōnsum*, stříhati;
 107. **pendeō**, *pendēre*, *pependī*, —, viseti;
impendeō, *ēre*, —, —, viseti (nad něčím).

6. skupina.

(Perfektum se znakem »-s-«.)

108. **augeō**, *augēre*, *auxī*, *auctum*, rozmnožovati;
 109. **mulgeō**, *mulgēre*, *mulsi*, *mulctum*, dojiti;
 110. **torqueō**, *torquēre*, *torsi*, *tortum*, točiti, mučiti;
 111. **indulgeō**, *indulgēre*, *indulsi*, *indultūrus*, shovívati;

*

112. **algeō**, *algere, alsī*, —, mrznouti;
113. **fulgeō**, *fulgēre, fulsī*, —, blýskati se, třpytiti se;
114. **lūceō**, *lūcēre, lūxī*, —, svítiti;
115. **lūgeō**, *lūgēre, lūxī*, —, truchliti;
116. **urgeō**, *urgēre, ursī*, —, tísнити, naléhati;
*
117. **mulceō**, *mulcēre, mulsī, mulsum*, hladiti;
permulceō, *ēre, permulsī, permulsum*, hladiti, ko-
nejšiti;
118. **rīdeō**, *rīdēre, rīsī, rīsum*, smáti se;
arrideō, *ēre, arrisī, arrisum*, usmívati se;
dērideō, *ēre, dērīsī, dērīsum*, vysmívati se;
irrideō, *ēre, irrīsī, irrīsum*, vysmívati se;
119. **suādeō**, *suādēre, suāsī, suāsum*, raditi;
dissuādeō, *ēre, dissuāsī, dissuāsum*, odrazovati;
persuādeō, *ēre, persuāsī, persuāsum*, přemlouvati,
přesvědčovati;
120. **tergeō**, *tergēre, tersī, tersum*, utírati;
abstergeō, *ēre, abstersī, abstersum*, stíratí;
*
121. **ārdeō**, *ārdēre, ārsī*, —, *ārsūrus*, hořeti;
122. **maneō**, *manēre, mānsī*, —, *mānsūrus*, zůstávati;
123. **haereō**, *haerēre, haesī*, —, *haesūrus*, vězeti, tkvíti;
*
124. **iubeō**, *iubēre, iussī, iussum*, rozkazovati.

7. skupina.

(Bez perfekta a bez supina.)

125. *aveō, avēre*, —, —, dychtiti;
 126. *frigeō, frīgēre*, —, —, býti studený;
 127. *maereō, maerēre*, —, —, truchleti;
 128. *polleō, pollēre*, —, —, býti mocný;
 129. *splendeō, splendēre*, —, —, lesknouti se.

Časování sloves druhé konjugace.

Vzory:

dēlēō, ēs, ēre, dēlēvī, dēlētum;
moneō, ēs, ēre, monuī, monitum.

Aktivní a passivní
perfektum, plusquamperfektum,
futurum II.

V tomto článku budu časovati tvary sloves druhé konjugace »*dēlēre, monēre*«, které se tvoří z perfektního kmene a ze supina.

Z perfektního kmene se tvoří: a) aktivní indikativ perfekta, plusquamperfekta, futura II.; b) aktivní konjunktiv perfekta a plusquamperfekta; c) aktivní infinitiv perfektí.

Ze supina se tvoří passivní perfektí participium a aktivní budoucí participium.

Passivní indikativ a konjunktiv perfekta, plusquamperfekta a futura II. se skládá s passivního perfektního participia a příslušných tvarů slovesa »*esse*«, jak jest uvedeno na str. 99, 113, 125, 215, 225.

Passivní perfektí infinitiv se skládá z passivního perfektního participia a infinitivu slovesa »*esse*« (str. 390).

Aktivní budoucí infinitiv se skládá z aktivního budoucího participia a infinitivu slovesa »*esse*« (str. 413).

Passivní budoucí infinitiv se skládá ze supina a passivního infinitivu »*iri*«.

Perfektí kmen:

dēlēv-,
monu-.

Supinum:

dēlētum,
monitum.

Indicātīvus perfectī activī: *dēlēvī*, zničil, -a, -o jsem; *monuī*, napomenul, -a, -o jsem.

- Sg. 1. *dēlēvī, monuī*; (-i)
2. *dēlēvistī, monuistī*; (-istī)
3. *dēlēvit, monuit*; (-it)
Pl. 1. *dēlēvimus, monuimus*; (-imus)
2. *dēlēvistis, monuistis*; (-istis)
3. *dēlēverunt, monuerunt*. (-erunt)

Indicātivus plusquamperfectī āctīvī (str. 28): *dēlēvēram*, byl (-a, -o) jsem zničil, (-a, -o); *monueram*, byl (-a, -o) jsem napomenul, (-a, -o).

Sg. 1. <i>dēlēveram</i> , <i>monueram</i> ;	(-eram)
2. <i>dēlēverās</i> , <i>monuerās</i> ;	(-erās)
3. <i>dēlēverat</i> , <i>monuerat</i> ;	(-erat)
Pl. 1. <i>dēlēverāmus</i> , <i>monuerāmus</i> ;	(-erāmus)
2. <i>dēlēverātis</i> , <i>monuerātis</i> ;	(-erātis)
3. <i>dēlēverant</i> , <i>monuerant</i> .	(-erant)

*

Indicātivus futūrī II. āctīvī (str. 57) [*cum*] *dēlēverō*, [až] zničím; [*cum*] *monuerō*, [až] napomenu.

Sg. 1. <i>dēlēverō</i> , <i>monuerō</i> ;	(-erō)
2. <i>dēlēveris</i> , <i>monueris</i> ;	(-eris)
3. <i>dēlēverit</i> , <i>monuerit</i> ;	(-erit)
Pl. 1. <i>dēlēverimus</i> , <i>monuerimus</i> ;	(-erimus)
2. <i>dēlēveritis</i> , <i>monueritis</i> ;	(-eritis)
3. <i>dēlēverint</i> , <i>monuerint</i> .	(-erint)

*

Coniūctivus perfectī āctīvī (str. 213): *dēlēverim*, ať jsem zničil, -a, -o; *monuerim*, ať jsem napomenul, -a, -o.

Sg. 1. <i>dēlēverim</i> , <i>monuerim</i> ;	(-erim)
2. <i>dēlēveris</i> , <i>monueris</i> ;	(-eris)
3. <i>dēlēverit</i> , <i>monuerit</i> ;	(-erit)
Pl. 1. <i>dēlēverimus</i> , <i>monuerimus</i> ;	(-erimus)
2. <i>dēlēveritis</i> , <i>monueritis</i> ;	(-eritis)
3. <i>dēlēverint</i> , <i>monuerint</i> .	(-erint)

*

Coniūctivus plusquamperfectī āctīvī (str. 222): *dēlēvissem*, byl (-a, -o) bych zničil, (-a, -o); *monuisssem*, byl (-a, -o) bych napomenul, (-a, -o).

Sg. 1. <i>dēlēvissem</i> , <i>monuisssem</i> ;	(-issem)
2. <i>dēlēvisssēs</i> , <i>monuissēs</i> ;	(-issēs)
3. <i>dēlēvisset</i> , <i>monuisset</i> ;	(-isset)
Pl. 1. <i>dēlēvissēmus</i> , <i>monuissēmus</i> ;	(-issēmus)
2. <i>dēlēvissētis</i> , <i>monuissētis</i> ;	(-issētis)
3. <i>dēlēvissent</i> , <i>monuissent</i> .	(-issent)

Infinitivus perfecti activi (str. 387): (-isse).

dēlēvisse = že jsem zničil, -a, -o; že jsi zničil, -a, -o; že (on, ona, ono) zničil, -a, -o; atd.;

monuisse = že jsem napomenul, -a, -o; atd.

Supinum (str. 79): **dēlētum, monitum.**

Participium perfecti passivi (str. 82):

dēlētus, dēlēta, dēlētum, zničen, -a, -o; zničený, -á, -é; byv zničen, byvši zničen, byvši zničeno;

monitus, monita, monitum, napomenut, -a, -o; napomenutý, -á, -é; byv napomenut, byvši napomenut, byvši napomenuto.

Indicativus perfecti passivi (str. 100): *dēlētus* (-a, -um) *sum*, byl (-a, -o) jsem zničen, (-a, -o); *monitus* (-a, -um) *sum*, byl (-a, -o) jsem napomenut, (-a, -o).

Sg. 1. *dēlētus, a, um sum*; *monitus, a, um sum*;

2. *dēlētus, a, um es*; *monitus, a, um es*;

3. *dēlētus, a, um est*; *monitus, a, um est*;

Pl. 1. *dēlētī, ae, a sumus*; *monitī, ae, a sumus*;

2. *dēlētī, ae, a estis*; *monitī, ae, a estis*;

3. *dēlētī, ae, a sunt*; *monitī, ae, a sunt*.

Indicativus plusquamperfecti passivi (str. 114):

dēlētus, a, um eram, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem zničen, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední];

monitus, a, um eram, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem napomenut, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední].

Indicātivus futūrī II. passīvī (str. 126):

[*cum*] **dēlētus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [*až*] budu zničen, -a, -o, [*t. j. dříve budu zničen, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední*];

[*cum*] **monitus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [*až*] budu napomenut, -a, -o, [*t. j. dříve budu napomenut, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední*].

Coniunctivus perfectī passīvī (str. 215):

monitus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um, sim*, str. 215); *ať jsem byl* (-a, -o) zničen, (-a, -o);

monitus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); *ať jsem byl* (-a, -o) napomenut, (-a, -o).

Coniunctivus plūsquamperfectī passīvī: (str. 225):

dēlētus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); *byl* (-a, -o) bych býval (-a, -o) zničen, (-a, -o);

monitus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); *byl* (-a, -o) bych býval (-a, -o) napomenut, (-a, -o).

Infinitivus perfectī passīvī (str. 391):

dēlētum (*dēlētam, dēlētum*) **esse**, } = že jsem byl (-a, -o) zničen,
dēlētōs (*dēlētās, dēlēta*) **esse**, } = (-a, -o); atd.;

monitum (*monitam, monitum*) **esse**, } = že jsem byl (-a, -o)
monitōs (*monitās, monita*) **esse**, } = napomenut, (-a, -o), atd.

Participium futūrī āctīvī (str. 383):

dēlētūrus, *-ūra, -ūrum*,

hodlaje, -ic, -ic

v úmyslu maje, -ic, -ic

chtěje, -ic, -ic

hodlající, mající v úmyslu, chtějící

} (z)ničiti;

monitūrus, *-ūra, -ūrum*, hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) napominati, napomenouti; atd.

Infinitivus futūrī activī (str. 413, 414):

dēlētūrum (-ūram, ūrum) esse, } = že budu ničiti, že zničím; atd.;
dēlētūrōs (-ūrās, -ūra) esse, }
monitūrum (-ūram, -ūrum) esse, } = že budu napominati, že
monitūrōs (-ūrās, -ūra) esse, } = napomenu; atd.

Infinitivus futūrī passivī (str. 419):

dēlētum irī, že budu (z)ničen, (-a, -o); atd.;
monitum irī, že budu napominán, napomenut, (-a, -o); atd.

52. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 510!)

1. *Iuppiter hominī duōs saccōs dōnāvit. Hōrum alterum, suīs vitīs replētum, homō post tergum habet, alter, quī aliōrum vitia continet, ante pectus pendet. Itaque homō alterius vitia optimē vidēns libenter vituperat, suōrum autem vitiōrum ratiōnem nōn habet, quod ea nōn videt.*

Aliēna vitia in oculīs habēmus, ā tergō nostra.

2. *Mārcus Pisō, ōrātor Rōmānus, servīs suīs taciturnitātem imperāverat.*

»Nihil,« *inquit*, »narrāte, nisi quod ipse vōs interrogāverō!«

Mārcus Pisō aliquandō complūrēs amīcōs, in hīs etiam Clōdium, per servum ad cēnam invitāverat. Hōra cēnae affuit. Convivae iam accubābant. Clōdius sōlus āfuit. Omnēs hāc morā iam irātī erant, cum¹ Pisō tandem servum interrogāvit:

»Nōn invitāvistī Clōdium?«

Ille: »Invitāvī, *inquit*.

Pisō: »Cūr igitur Clōdius nōn adest?« *interrogāvit.*

»Quia aeger est,« *servus respondet*².

Tum Pisō: »Cūr id nōn statim nūntiāvistī?«

Et servus: »Quia id mē nōn interrogāvistī.«

Pozn. k lat. článkům: ¹ = když tu; ² praesens historicum.

Přeložte do latiny!

1. Praha, hlavní město našeho státu, jak jest známo, bývala sídlem mnoha knížat a králů. — 2. O synech Sparťanů vám učitel vypravoval, že byli podněcováni příkazy matek k svrchované nenávisti proti nepřítelům. — 3. Jest známo, že sláva¹ hrdinných vojinů vždy byla oslavována a jest oslavována krásnými básněmi znamenitých básníků. — 4. Širými kraji naší vlasti do moří spěje veliké množství převelikých² řek; komu není známo³, že naše vlast jest zavlažována a kráslena mnohými ruče tekoucími potoky? — 5. Je-li ovoce zralé a vyspělé, spadne⁴ se stromů. — 6. Jestliže jsi změnil své mínění, proč (to) zatajuješ? — 7. Pečuji, abych upevnil své zdraví. — 8. Římané pečovali (o to), aby se synové více cvičili ve zbrani než ve vědách a uměních. — 9. Učitelka vás, dívky, napomíná, abyste nebyly pyšné; také vaše matka vás vždy napomínala, abyste nebyly pyšné. — 10. Střež se, abys nic ani neřekl ani nevykonal pošetile! — 11. Věz, že mnoho jest přátel boháčů, málo jest přátel chudáčů. — 12. Nespravedlivý jest soudce, u něhož více platí prosby prosebníků než právo a spravedlnost. — 13. Bledá smrt spravedlivou nohou tlouče na chyše chudáčů i na paláce⁵ králů. — 14. Znamenití umělci, jak víte, vyzdobili nádherné příbytky římských boháčů krásnými sochami. — 15. Přál jsi si, abys byl chválen a milován od dobrých; kdybys byl býval dobrý, byl bys býval od dobrých (po)chválen a milován. — 16. U Římanů byl zákon, aby římský občan nebyl spoutáván. — 17. Senát se usnese⁶, aby byli vysláni poslové k Caesarovi. — 18. Marně jsem se dožadoval, abyste pozorně naslouchali mým slovům. — 19. U Římanů byl zákon, aby jeden ze dvou konsultů byl volen z lidu. — 20. Vůdce poručil vojinům, aby vystavěli most přes řeku. —

21. Pavel přináší své⁷ knihy. Karel jest Pavlův přítel; Pavel přináší také jeho knihy. — 22. Julie přinesla své⁸ knihy. Lucie jest Juliina přítelkyně; Julie přinesla také její⁹ knihy. — 23. Pavel a Karel přinesou své knihy; také otec přinese jejich knihy. — 24. Julie a Lucie přinásejí své knihy; také matka přinese jejich knihy. — 25. Bohatý jest ten, jemuž dostačuje to, co má.¹⁰ —

26. Kdo žije dobře? Ten žije dobře, kdo žije ctnostně. — 27. Kdo bude chváliti sebe sama, (ten) posměváčka rychle nalezne. — 28.

¹ = chvála; ² *ingēns, entis*; ³ = jest neznámo; *ignōtus, a, um*; ⁴ *praesens*; ⁵ = věže; ⁶ *praesens historicum*; ⁷ t. j. Pavlovy knihy; ⁸ t. j. Karlovy knihy; ⁹ t. j. Juliiny knihy; ¹⁰ t. j. Luciny knihy; ¹¹ = to (plur.), co (plur.) jemu jest; ¹² = nebývá prost; ¹³ *nōnne*; ¹⁴ v lat. akus.

Dobré svědomí bývá útěchou chudása, jehož život nebývá vždy bez¹² všeliké rozkoše. — 29. Zda¹³ nemyslíte, že nic není smrti tak podobno jako spánek? — 30. Pochlebnci říkají lidem toliko příjemné věci; strážte se jich¹⁴, jinoši, ačkoli se vám líbí jejich slova, neboť od nich budete oklamáni. —

53. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 513!)

1. *Tertiō bellō Pūnicō P. Cornēlius Scīpiō Africānus Carthāginem, quam expugnāverat, incendiō dēlēvit. Corinthum Rōmānī eōdem annō, quō Carthāginem, dēlēverunt. Annō centēsīmō quadrāgēsīmō sextō a. Chr. n. Rōmānōs duās potentēs et flōrentēs urbēs, Carthāginem et Corinthum dēlēvisse cōstat.* — 2. *Dē cāsū rēgis Tarquinii Superbī eiusque coniuge ac liberis, quī exsulēs prōnūntiātī erant, virī patriae amantēs nōn flēverunt.* — 3. *Soror Horātii Coclitis mortem frātris dēflēvit.* — 4. *Pauci hominēs centum annōs complēverunt.* — 5. *P. Cornēlius Scīpiō appellātus est Africānus, quod Carthāginem dēlēverat.* — 6. *Fūfii Gemini māter necāta est, quod mortem filiū dēflēverat.* — 7. *M. Porcius Catō haec ferē in senātū dicere solēbat: »Nisi Carthāginiēnsium opēs dēlēverimus, Rōma semper in periculō erit.«* — 8. *Tōtus ferē exercitus Ariovisti ā Rōmānīs dēlētus est.* — 9. *Multa et illūstria opera animi hūmāni inīquitāte temporum dēlēta esse et dēlētum iri || scimus.* — 10. *Eōdem diē, quō Mardonii cōpiae apud Plataeās dēlētae sunt, etiam sub monte Mycalē adversus Persās proeliō nāvālī dimicātum est.* — 11. *Patris mors ab omnibus dēflēta est.* — 12. *Post clādem Cannēensem urbs Rōma clāmōre mulierum lūgentium et flentium complēta est.* — 13. *Tuum vōtum ā Deō explētum est.* — 14. *Duās urbēs imperiō Rōmānō infestissimās, Carthāginem et Numantiam, ā Scīpiōne dēlētās esse || cōstat.* — 15. *Mortem Caroli quārti diū ā maiōribus nostris dēflētam esse || scimus.* — 16. *Imperātor Tiberius deōrum aedēs vetustāte aut igni abolitās coeptāsque ab Augustō dēdicāvit Liberō, Liberae alūsque diis.* — 17. *Apollō Croesō, rēgi*

Lydōrum, ōrāculō respondit || eum magnum rēgnum dēlētūrum esse; itaque Croesus spērāvit || sē rēgnum Cýrī dēlētūrum esse; nōs autem scīmus || eum a Cýrō proeliō superātum esse. — 18. In eā parte urbis Rōmae, quae incendiō dēlēta erat, imperātor Nerō domum ingentem aedificāvit, quam »domum auream« nōmināvit; in hāc domō erant multa aedificia, longae porticūs, lacūs, hortus complētus omnī genere ferārum. — 19. Quot mīlia filiōrum, quōrum flōrēns vita atrōcibus bellīs dēlēta erat, ā mātribus iam dēflēta sunt et dēflēbuntur! — 20. Domūs nōbīlium Rōmānōrum artificīis complētae erant. —

21. Rōmulus trecentōs armātōs ad custōdiam corporis nōn solum in bellō, sed etiam in pāce habuit. — 22. Lēgātī Rhodiōrum auxiliū ōrantēs longam ōrātiōnem in senātū Rōmānō habuērunt. — 23. Saepe celer et facilis exitus fuit rērum, quae difficillima initia habuerant. — 24. Mīlītēs Rōmānī fortēs fuērunt, ab iīs patria saepe servāta est; post victōriam senātus eōs praemiīs dōnāvit, iīs pecūniam et frūmentum praebuit. — 25. Rōmulus, quī in pāce rēx clēmēns ac sapiēns fuit, in bellō ducem fortem ac cōstantem sē praebuit. — 26. C. Marius, dux Rōmānōrum, Cimbrōs Teutonōsque ab Italiā prohibuit atque apud Aquās Sextiās superāvit. — 27. Caesar suōs ante proelium monuit, nē Gallōs timērent. — 28. Ut prīmum imperātor mīlītēs pristinae virtūtis commonuit, sīgnum impetūs datum est. — 29. Temeritāte tuā valdē tibi nocuistī. — 30. Nēmō umquam omnibus placuit. — 31. Graecōrum mōrēs multīs Rōmānīs displicuērunt. — 31. Verba tua mihi nōn placuērunt. — 32. Quod in tempore nōn tacuistis, nōbīs displicuistis. — 33. Quī tacuērunt, rārō nocuērunt. — 34. Secundo bellō Pūnicō Hannibal adventū suō in Italiam Rōmānōs valdē terruit. — 35. Hannibal Alpēs superātūrus graviter mīlītēs monuit. — 36. Fortissimī civēs vim hostium prohibuērunt. — 37. Rōmānī Germānōs multīs proeliīs ā provinciā prohibuērunt. — 38. Rōmānīs bella cīvīlia magis nocuērunt quam māximī hostium exercitūs. — 39. Aliquando leōnī placuit unā cum asinō ferās in silvā terrere et captāre. — 40. Rānīs quondam libertās displicuit. — 41.

Vulpem terruērunt vestigia, quod omnia adversus specum leōnis spectābant, nūlla retrōrsūm. — 42. Quōs sociōs dolōrum habuerāmus, amīcōs retinuimus. — 43. Quamquam vōs, puerī, monuerāmus, tamen prūdētēs nōn fuistis; imprūdentiā vestrā vōbīs māximē nocuistis. — 44. Quod negligentia tua mihi displicuerat, monuī tē. — 45. Quod nōn tacuerās, multis displicuistī. — 46. Sī malīs placueris, nunquam ā bonis amāberis. — 47. Quī tē rēctē monuerit, ei obtemperābis. — 48. Sī hostēs omnī commeātū prohibueritis, urbem eōrum expugnābitis. — 49. Quī nōbīs beneficium praebuerit, ei semper grātī erimus. — 50. Cum omnibus bonis placueris, etiam eōs tibi plācābis, quibus temeritāte tuā nocuistī. —

*

Přeložtè do latiny!

1. Naše jízda málem¹ by byla zničila (*dělěre*, aktiv. ind. perf.) nepřátele již poražené (*superāre*, passiv. partic. pf.) a prchající (*fugere*, partic. prés.) do města. — 2. Kéž by byli Řekové mečem a ohněm nezničili (*akt. konj. plqupf.*) dobyté Troje (*akus.!*)! — 3. Jest známo, že se Isokratův učitel Gorgias dožil (*complēre*, akt. inf. perf.) jednoho sta sedmi let. — 4. Mnozí římsí občané, bolestně nesouce (*dolēre*, akt. partic. prés.) náhlý násilný skon² Gaia Julia Caesara, plakali (*flēre*, akt. ind. pf.) [na] všech místech a naplnili (*complēre*, akt. ind. pf.) vše velikým smutkem. — 5. Theby byly zničeny (*dělěre*, passiv. ind. pf.) Alexandrem Velikým r. 334 př. Kr. — 6. Vime, že Korint byl zničen (*passiv. inf. pf.*) od Mummia, Karthago od Scipiona. — 7. Moře jest naplněno (*replēre*, passiv. ind. pf.) nejrozmanitějšími živočichy. — 8. Často malou jiskrou veliký požár byl roznícen a překrásná města byla zničena (*passiv. ind. pf.*). — 9. Korint byl zničen téhož roku, kdy (= ve kterém) Scipio dobyl (*expugnāre*, akt. ind. plqupf.) Kartaga. — 10. Jest známo, že se velmi málo lidí dožije (*complēre*, akt. inf. fut.) osmdesáti nebo devadesáti let věku. —

*

¹ Při »*paene, prope* = skoro, málem« se klade v lat. indikativ perfekta, ježž překládáme do češtiny minulým kondicionálem; na př.: *paene dixi* = skoro, málem bych byl řekl; *prope oblītus sum* = málem bych byl zapomněl;

² *interitus, ūs, m.*

54. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 516!)

1. *Caesar militēs in cōtiōnem convocātōs monuit, ut ab iniuriis sē prohibērent.* — 2. *Nē Iuppiter quidem omnibus placuit.* — 3. *Magnopere nōs terruistī.* — 4. *Divitiae iam multis hominibus nocuerunt.* — 5. *Alexander Aristotelem philosophum magistrum habuit.* — 6. *In ōrātiōe, quam habuit prō Archiā poēta, Cicerō Catōnem nōminat virum doctissimum.* — 7. *Catilīna ā nullō scelere abhorruit.* — 8. *Mihi placuit ōrātiō, quam M. Tullius Cicerō, clārissimus Rōmānōrum ōrātor, prō Sextō Rōsciō Amerinō habuerat.* — 9. *Prīmam ōrātiōnem in Catilīnam Cicerō in senātū, alteram in forō habuit.* — 10. *Dux milites, quī sē fortēs prae buerant, laudāvit.* — 11. *Sī pater tē monuerit, statim pārēbis verbis eius.* — 12. *Utinam nē nōbis istā tuā audāciā noceās! Utinam nē nōbis istā tuā audāciā nocueris!* — 13. *Utinam nē nōbis istā tuā audāciā nocērēs! Utinam nē nōbis istā tuā audāciā nocuissēs!* — 14. *Utinam tibi, pater, filius tuus dēbitam grātiā habēret! Utinam tibi, māter, filia tua dēbitam grātiā habuisset!* — 15. *Militēs, sī imperātor eōs admonuisset, glōriae nōminis Rōmāni memorēs fuissent.* — 16. *Parentibus placuissētis, sī praeceptis eōrum pārui ssētis.* — 17. *Pater dicit || sē periculum timuisse; etiam pueri dīcunt || sē periculum timuisse.* — 18. *Amīcus existimat || sē temeritāte suā sibi valdē nocuisse; amīci existimant || sē temeritāte suā sibi valdē nocuisse.* — 19. *Luxuriā et avāritiā multis māximē nocuisse nōtum est.* — 20. *M(arcum) Tullium Cicerōnem quattuor ōrātiōnēs in Catilīnam habuisse || cōstat.* — 21. *Venimus vōs admonitum, nē postea vestrō damnō moneāmini.* — 22. *Imperātor equitēs mittit prohibitum hostēs rapinis.* — 23. *Multae ōrātiōnēs ā Cicerōne habitae sunt.* — 24. *Discipulī moniti sunt, ut diligentiōrēs essent.* — 25. *Militēs Caesaris Germānōrum speciē territī sunt.* — 26. *Iūre Hannibal ēgregius dux habitus est, nam ab Hannibale Rōmāni saepe fugāti sunt.* — 27. *Equitēs Caesaris ab hostibus, quī parvum collem prope flūmen tenēbant, pābulā-*

tiōne prohibiti sunt. — 28. Ab iniuriā timōre poenae, nōn nātūrā dēterritus es. — 29. Adulēscētēs stultī ā senibus moniti sint, tamen perīculum non vitāvērunt. — 30. Omnēs difficultātēs superāvissētis, nisi ignāviā ā prōpositō vestrō dēterriti essētis. — 31. Si ā mātře tuā monita eris, puella, obtemperā! Quis enim nōn obtemperābit, si ā parentibus monitus erit? — 32. Cicerō ōrātiōnem prō Milōne habitūrus multitūdine mīlitum, quī forum circumstābant, territus est. — 33. Caesar in Commentārīs dē bellō Gallicō narrat || mīlitēs Rōmānōs Germānōrum speciē vehementer perterritōs esse. — 34. Explōrātōrēs narrant || perterritōs mīlitēs facile prōfligātōs esse. — 35. Virōs fortēs subitō periculō nōn perterritum iri || spērāmus. — 36. Amīcōs dē calamitāte vestrā tacitūrōs esse || sciō. — 37. Mūlierēs Graecās ad convīvia nōn adhibitās esse || cōstat. — 38. Vōs mox occāsionem pugnandī habitūrōs esse || spērō. — 39. Si classiārīi hostium aditum portūs nostrī occupāvissent, nōs commeātū prohibiti essēmus. — 40. Amīcitiā ex commodō aestimantēs vōbīs displicitūrōs esse || existimāmus. —

*

Přeložte do latiny!

1. Mnohým se má slova (z)nelibila, tvá se libila (*perf.*). — 2. Napomínáme hochy, aby měli své učitele v lásce; napomenuli jsme hochy, aby měli své učitele v lásce. — 3. Proč jsi nezkrotil hněvivosti? — 4. Rozmařilost a lakota velmi mnoho uškodily římskému státu. — 5. Římané po prvé uviděli slony za války s králem Pyrrhem a nazvali [je] lukanskými býky, protože se po prvé ukázali (*plqupf.*) v Lukánii. — 6. Bůh naplnil svět vším dobrým (*plur.*). — 7. Demosthenes vybidl Athénany k válce (doporučil Athénanům válku). — 8. Předčasnou smrt¹ Alexandra Velikého oželeli právě tak [= neméně] Peršané jako [= než] Makedonové. — 9. Udržte-li své vášně na uzdě, budete šťastní.² — 10. Nebál by ses trestu, kdybys ho nebyl zasloužil. — 11. Zalíbili se (*inf. perf.*) řádným mužům není

¹ *interitus*, *ūs*, *m.*; ² *beātus*; ³ *genit. qualitātis*; ⁴ *adiuvāre*, *conj. plqupf.*; ⁵ *poslali*; *mittere*, *indik. perf.*; ⁶ *habēre*, *perf.*; *vazba 2 nomin.*; ⁷ *grātia*; ⁸ *habēre*; ⁹ *t. j. shledávání a svázení pice pro dobytek*; ¹⁰ *t. j. dne 15. března (r. 44 př. Kr.), kdy byl Caesar zavražděn*; ¹¹ *vetāre* (*str. 428 čís. 12*).

nejmenší sláva. — 12. Zelené lučiny a kvetoucí stromy ohlašují příchod jara. — 13. Regulus nebyl by býval umučen od Kartaginských, kdyby byl Římanům neporadil (nedoporučil), aby jim nevrátili zajatce. — 14. Víme, že císař Augustus přál (byl přízniv) mnohým učencům a básníkům. — 15. Památka mužů, kteří se zaslavili smrtí za blaho vlasti, vždy se uchová [= bude trvat]. — 16. Mnohá díla starověkých Řeků se uchovala až na naše časy [= až do našeho věku]. — 17. Neschválil vždy římský národ, co konzulové slavně slíbili (*plqupf.*) nepřátelům. — 18. Alkibiades v chlapeckém věku [= hoch] v zápase uhryzl protivníkovu ruku. — 19. Hoši byli kousnuti od psa, kterého dráždili [= měli ve zvyku dráždit]. — 20. Perský král Darius vystrojil loďstvo o³ pěti stech lodí, aby potrestal Řeky, protože (prý) Ionům poskytli pomoci⁴. V tom nebezpečí Athénané nebyli podporováni (*perf.*) žádnou jinou obcí leč Platajskými, kteří poslali tisíc vojinů. — 21. Počet všech vojinů, kteří stáli (*perf.*) v bitevním šiku, byl padesát tisíc (*genit.*). — 22. Naši předkové vynikli válečnou statečností nad ostatní národy. — 23. Vojínové osvědčili velikou statečnost v boji. — 24. Ankus Marcius rozšířil město a obehnal [je] novými hradbami. — 25. Můj bratr v boji [= bojuje] byl by vždy stál v první řadě [= mezi prvními], kdyby nebyl býval těžce poraněn. — 26. Brutus se osvědčil nejráznějším obráncem společné svobody. — 27. Nevděční lidé jsou podobni hadovi, který uštkl rolníka byv od něho zachráněn. — 28. Podrobení vítězům slavně slíbili věrnost (zavázali se věrností). — 29. Pastýř ostříhal ovce. — 30. Damoklovi visel nad šíjí meč zavěšený na koňské žíně. — 31. Demosthenes a Cicero byli pokládáni⁶ za nejslavnější řečníky starověku. — 32. Dočítáme se, že se v Athénách mnohým znamenitým mužům nedostalo zaslouženého uznání⁷ [= nebylo vzdáno⁸ zasloužené uznání]. — 33. Nepřátelští jezdci majíce v úmyslu brániti (hodlajíce brániti) našim vojinům v picování⁹ byli zahnáni od legionářů (od řadových vojáků). — 34. Kdyby byli bývali vojinové napomenuti od vůdce, byli by se statečně potýkali s nepřáteli a byli by obrátili jejich vojsko na útek. — 35. Caesar napomenul postrašené vojíny, aby byli pamětlivi bývalé statečnosti. — 36. Dočítáme se, že klusijský král Porsenna byl postrašen Muciovou odvahou. — 37. Nedomnívejte se, že já pomlčím [= budu mlčet] o tak důležitých věcech. — 38. Marně byl Caesar varován od (své) manželky, aby se střežil březnových id¹⁰. — 39. Zastrášení (přestrašení) vojinové snadno bývají přemáháni. — 40. Zasluhovali jste (*perf.*) trestu, protože jste neuposlechli (*plqupf.*) tolikrát byvše napomenuti od učitele. — 41. Množství našich válečných lodí zastraší nepřátele. Množství našich válečných lodí, jak

doufáme, zastraší nepřítele. Doufáme, že nepřátelé budou zastrašeni množstvím našich válečných lodí. — 42. Budete-li napomenuti a neuposlechnete, hoši, budete potrestáni [= drženi na uzdě] trestem. — 43. Athéňané se nedali zastrašiti hrozbami perského krále Dareia. — 44. Myslíme, že se zpozdlí lidé nikdy nedají varovati cizí nehodou. — 45. Jest známo, že Hispanie byla poslední ze všech provincií pokořena. — 46. Nevarují se lidé všeho, co bylo zapovězeno¹¹. — 47. Bylo viděti [= byly spatřeny] v době noční pochodně a zář na nebi. — 48. Vážíme si poctivosti jak při těch, jichž jsme nikdy neviděli, tak, což jest (věc) významnější, i u nepřítele. — 49. Athéňan Fokion se prý jen zřídka zasmál [= říkají, že Athéňan Fokion...]. — 50. Vypravuje se, že Damon naučil Sokrata hudbě. — 51. Jakmile Cimbrové a Teutonové obrátili na útěk Římany v Noriku u Noreie, vnikli do Gallie a Italie a zničili mnoho měst. — 52. Mezi městy (= v počtu měst), která Římané zničili, Kartago bylo největší. — 53. Jest známo, že Scipio dobyl Kartaga a požárem [je] zničil. — 54. Mardonius po druhé vyplnil Athény, které Xerxes (byl) zničil. — 55. Sám Scipio zaplakal nad přenešťastným osudem (= oplakal přenešťastný osud) Kartaga, jež jím samým bylo zničeno. —

50. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 421!)

Úloha A: 1. Ty budeš statečným mužem, příteli! — 2. Vy budete statečnými muži, přátelé! — 3. Kterási žena zabila krále Pyrrha velikým kamenem. — 4. Tyto dívky budou družkami mé dcery. — 5. Římané obětovali bohům vepře, skot a ovce. (*Poznámka:* Krvavé oběti se u Římanů přinášely bohům usmrcením zvířete; jako obětní zvířata se připomínají býk, kráva, skopec, ovce, kozel, vepř, svině, kůň, pes, kanec.) — 6. Jupiter jest usmiřován obětovanými býky. — 7. Herkules (Herakles) byl Jovův syn; jeho život byl plný námah (práci). — 8. Dobře vychované ženy také dobře budou vychovávatí děti. — 9. Kořením pokrmu jest hlad, (kořením) nápoje jest žízeň. — 10. Mír jest zjednáván a bude zjednáván (se zjednává a bude se zjednávati) válkou. —

11. Hannibal byv zpět povolán do Afriky od kartaginského senátu bojem se utkal u Zamy se Scipionem. — 12. Gallští kmenové, hodlající bojovati s Římany o záchranu a o svobodu, uzavřeli spolek. — 13. Tváří předstíraná poctivost jest dvojí (dvojnásobná) špatnost. — 14. Dlouho marně obléhaného města Tyru Alexander konečně dobyl. (Alexander, dlouho marně obléhav město Tyros, konečně ho dobyl.) — 15. Stát vždy bude řízen od nejlepších mužů. —

*

1. *Tē virum fortem futūrum esse, amīce, spērō.* — 2. *Vōs virōs fortēs futūrōs esse, amīcī, spērāmus.* — 3. *Iūstinus narrat mulierem quandam Pyrrhum rēgem magnō lapide necāvisse;* (aby byl vyloučen dvojsmyslný překlad této věty, jest lépe dáti vazbu akusativu s passivním infinitivem:.) *Iūstinus narrat Pyrrhum rēgem ā muliere quādam magnō lapide necātum esse.* — 4. *Hās puellās comitēs (akus.) filiae meae futūrās esse putō.* — 5. *Rōmānōs dīs subus, būbus, ovibus sacrificāvisse cōstat.* — 6. *Iovem būbus immolātis plācārī antiquī Romānī existimābant.* — 7. *Herculem Iovis filiū fuisse cōstat; antiquī scriptōrēs narrant eius vītam plēnam fuisse labōrum.* — 8. *Mulierēs bene educātās etiam lūberōs bene educātūrās esse putāmus.* — 9. *Sōcratēs dicēbat cibī condimentum (akus.) esse famem, pōtiōnis sitim.* — 10. *Virī bellī peritī dicunt pācem bellō parārī et parātum irī.* —

11. *Cornēlius Nepōs narrat Hannibalem ā senātū Carthāginiēnsium in Africā revocātum apud Zamā cum Scīpiōne proeliō dīmīcāvisse.* — 12. *C. Iūlius Caesar in suis Commentāriis dē bellō Gallicō narrat Galliae gentēs (akus.) cum Rōmānīs dē salūte et dē libertāte dīmīcātūrās (akus. plur. partic. fut. act.) inter sē societātem conciliāvisse.* — 13. *Sīmulatam vultū probitātem nēquitiam esse duplicem dicunt.* — 14. *Legimus Alexandrum Tyrum urbem diū frūstrā oppugnātā tandem expugnāvisse.* — 15. *Putātis-ne rem pūblicā semper ab optimīs cīvibus administrātum irī?* —

P ř e k l a d: 1. Doufám, přáteli, že budeš... — 2. Doufáme, přátelé, že budete... — 3. Justinus vypravuje, že kterási žena zabila krále Pyrrha velikým kamenem. (Justinus vypravuje, že král Pyrrhus byl zabit od kteréši ženy velikým kamenem.) — 4. Myslím, že tyto dívky... — 5. Jest známo, že Římané... (Římané, jak jest známo, obětovali...) — 6. Staří Římané se domnívali, že Jupiter... — 7. Jest známo, že Herkules...; starověcí spisovatelé vypravují, že jeho život... (Herkules, jak jest známo, byl...; jeho život, jak vypravují starověcí spisovatelé, byl...) — 8. Domníváme se, že dobře vychované ženy... — 9. Sokrates říkal, že kořením... (Ko-

řením pokrmu, jak Sokrates říkal, jest ...) — 10. Mužové zkušeni ve válce říkají, že mír ... (Mír, jak říkají mužové zkušeni ve válce, jest ...) — 11. Kornelius Nepos vypravuje, že Hannibal ... (O Hannibalovi Kornelius Nepos vypravuje, že byv zpět povolán ...) — 12. Gaius Julius Caesar vypravuje ve svých Pamětech o válce s Gally, že gallští kmenové ... — 13. (Lidé) říkají, že tváří předstíraná poctivost ... (Tváří předstíraná poctivost, jak lidé říkají, ...) — 14. Čteme, že Alexander ... — 15. Zdali se domníváte, že stát ...? —

16. *Darēus Scythīs per nūntiōs nūntiāvit || sē finēs eōrum vāstātūrum esse.* — *Darēus Scythīs per nūntiōs nūntiāvit || fines eōrum ā sē vāstātum irī.* — 17. *Iūstum virum peccantibus viam virtūtis mōnstrātūrum esse || crēdimus.* — *Crēdimus || ā virō iūstō peccantibus viam virtūtis mōnstrātum irī.* — 18. *L(ūcium) Mummiū Corinthum, opulentissimam atque celeberrimam Graeciae urbem, vāstāvisse || cōstat.* — *Corinthum, opulentissimam atque celeberrimam Graeciae urbem, ā L(ūciō) Mummiō vāstātam esse || cōstat.* — 19. *Cornēlius Nepōs narrat || Athēniēnsēs Aristīdem cōgnōmine Iūstum appellāvisse.* — *Cornēlius Nepōs narrat || Aristīdem ab Athēniēnsibus cōgnōmine Iūstum appellātum esse.* —

20. *Amicus imprōvidus nōnnumquam tibi magis nocet quam inimīci malevolentissimī.* — 21. *Pauperēs saepe mūnificentiorēs divitibus sunt.* — 22. *Hominēs divitissimī nōn semper sunt beneficentissimī et benevolentissimī.* — 23. *Imperātōrum Rōmānōrum benevolentissimus fuit Titus.* — 24. *Parentibus et magistrīs (abl. srovn., str. 13—15) nūllī amīci puerīs (dativ) benevolentiorēs sunt.* — 25. *Nihil caelō magnificentius est.* — 26. *Pessimī hominēs maledicentissimī sunt (esse solent).* — 27. *Mancipia nēquam emis.* — 28. *Pisōne nēmō erat luxuriōsior, nēmō nēquior.* — 29. *Q. Hortēsius Hortalus Verrem, hominem flāgitiōsum nēquissimumque, dēfendit.* — 30. *Catilīnae socii hominēs nēquam fuērunt; Catilīna omnium nēquissimus fuit.* — 31. *Prōdere amīcum nēquissimī hominis¹ est.* — 32. *Cicerō dicit: »Iuppiter ā maiōribus nostrīs Optimus Māxi-*

¹ Genit. possessivus, viz str. 261!

mus dicitur; et quidem Optimus, id est beneficentissimus, propter beneficia, Māximus propter vim.» — Templum Iovis Optimī Māximī in Capitōliō fuit. —

Vazba akusativu s infinitivem. — VII.

V latině někdy v řídící větě, na níž závisí vazba akusativu s infinitivem, určité sloveso bývá záporné a infinitiv ve vazbě akusativu s infinitivem bývá kladný, zatím co v českém překladu takového souvětí v řídící větě raději klademe kladné sloveso určité a zápor přidáváme k slovesu věty vedlejší. Na př.:

Magister negat || Carthāginiēnsēs tam bellicōsōs fuisse quam Rōmānōs.

Nōn putāmus || vōs esse nostrōs bonōs amīcōs.

Aristotelēs negat || Orpheum poētam umquam fuisse.

Učitel praví (tvrdí), že Kartaginští nebyli tak bojovní jako Římané.

Domníváme se, že nejste našimi dobrými přáteli.

Aristoteles tvrdí, že básník Orfeus nikdy nežil (= nebyl).

V těchto případech bývají v latině v řídící větě tato slovesa:

negō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *pravím, že ne . . . ; tvrdím, že ne . . . ;*

nōn putō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *myslím, že ne . . . ; domnívám se, že ne . . . ;*

dissimulō, āre, 1., (s následující vazbou akus. s kladným inf.) = *dělám se, stavím se, že ne . . . ; dělám se, stavím se, jako bych ne . . .*

Na slovese »**meminī**« = »*pamatuji se, jsem pamětliv*« závisí vazba akusativu s presentním infinitivem i o minulém ději, rozpominám-li se na to, co jsem osobně viděl, slyšel atd. Jde-li však o zřetelnost, bývá někdy i v tomto případě perfektní infinitiv.

Rozpominám-li se na věc, při které jsem nebyl, bývá tu perfektní infinitiv.

Meminī || Catōnem mihi dīcere.

Pamatuji se, že mi Kato říkával.

2. Zvířectvo. — Ssavci a ptáci:

fēlēs, fēlis, f., (nebo **fēlis, is**) kočka; **fēlis mās**, kocour; **catulus fēlis**, kotě; **fera, ae, f.**, (*ferus, i, m.*), divoké zvíře, šelma; **forda, ae, f.**, (stelná) kráva; **hinuleus, (innuleus), i, m.**, jelínek, kolouch; **laňka, iumentum, i, n.**, dobytek, tažné dobytce; **iuvencus, i, m.**, mladý býk, býček; **iuvēca, ae, f.**, mladá kráva, jalovice;

lepus, oris, m., zajíc; **mannus, i, m.**, malý koník galský; **mūlus, i, m.**, mezek; **mūs, mūris, m.**, myš; **mūsculus, i, m.**, myška; **ovis, is, f.**, ovce; **porcus, i, m.**, prase, vepř; **porca, ae, f.**, svině, sviňka; **porculus, i, m.**, podsvinče; **equi pullus**, (koňské mládě =) hříbě; **sūs, suis, f, m.**, svině, prase, vepř; **sūs māsculus**, kanec; **taurus, i, m.**, tur, býk, vůl; **vacca, ae, f.**, kráva; **vaccula, ae, f.**, kravička, kravka; **verrēs, is, m.**, kanec, vepř; **vervex, ēcis, m.**, skopek; **vitulus, i, m.**, mládě, tele; **vitula, ae, f.**, tele, jalůvka, (mladá) kráva; **vitulus capreae**, (mladé) srnče;

alcōs, is, f., los; **castor, oris, m.**, bobr; **elephās, antis, m.**, (*elephantus, i, m.*), slon; **leō, ōnis, m.**, lev; **lea, leae, (leaena, ae, f.)**, lvíce; **catulus leaenae**, lvíče; **lupus, i, m.**, vlk; **lupa, ae, f.**, vlčice; **mustēla (mustella), ae, f.**, lasička; **panthēra, ae, f.**, panther, pardál, levhart; **phōca, ae, f.**, tuleň; **talpa, ae, f.**, krtek; **tigris, is, m.**, tygr; **ursus, i, m.**, medvěd; **ursa, ae, f.**, medvědice; **ūrus, i, m.**, tur, buvol, zubr; **vitulus marinus**, tulení mládě; **vulpēs, is, f.**, liška, lišák; **vulpēcula, ae, f.**, liška, lištička; **camēlus, i, m.**, velbloud; **lynx, lyncis, m., f.**, rys; **sorex, icis, m.**, sysel.

avis, is, f., pták; **avēs, ium, f. plur.**, ptáci, ptactvo; **avēs aestivae**, tažní, stěhovaví ptáci; **altilēs (avēs), ium, f.**, krmená drůbež; **bēstiae volatīlēs**, okřídlení, ptactvo;

accipiter, tris, m., jestřáb; sokol; **alauda, ae, f.**, skřivan, (chocholouš); **anas, anatis (anatis), f.**, kachna; **ānser, eris, m.**, husa; **aquila, ae, f.**, orel; **būbō, ōnis, m.**, výr; **cicōnia, ae, f.**, čáp; **columba, ae, f.**, (*columbus, i, m.*), holubice, holub; **cornīx, icis, f.**, vrána; **coturnīx, icis, f.**, křepelka; **cucūlus, i, m.**, kukačka; **cynus, i, m.**, labuť; **fringilla, ae, f.**, pěnkava; **gallus, i, m.**, kohout; **gallus gallināceus**, kohout domácí; **gallīna, ae, f.**, slepice; **gallināceus pullus**, kuře; **grȳps, grȳpis, m.**, noh (báječný čtyřnohý pták); **hirundō, dinis, f.**, vlaštovka; **lusciniā, ae, f.**, slavík; **merula, ae, f.**, kos; **mīluus (milvus), i, m.**, luňák, (ostříž, jestřáb); **monēdula, ae, f.**, kavka; **noctua, ae, f.**, sova; **olor, ōris, m.**, labuť; **passer, eris, m.**, vrabec, vrabčák.

pix, (*pictis*), smůla; *salix*, (*salicis*), vrba; *vārix*, (*vāricis*), křečová žíla, městka;

cervix, (*cervicis*), (plur.: *cervicēs*, (*cervicum*), šíje, týl, vaz, (I, 425); *cicātrix*, (*cicātricis*), jízva; *cornix*, (*cornicis*), vrána; *perdix*, (*perdicis*), koroptev; *rādix*, (*rādicis*), kořen, (I, 393);

adiūtrix, (*adiūtricis*), pomocnice; *nūtrix*, (*nūtricis*), kojná, chůva; *victrix*, (*victricis*), vítězitelka;

vōx, (*vōcis*), (I, 409);

crux, (*crucis*), kříž; *nux*, (*nūcis*), ořech; *dux*, (*ducis*), f., vůdkyně, (I, 218);

lux, (*lūcis*), světlo;

-x, (-gis): [*frūx*, (*frūgis*)], (plur..) *frūgēs*, (*frūgum*), obilí, plod, ovoce; *lēx*, (*lēgis*), (I, 315);

-a, -x, } (genit. různý): *hiems*, (*hiemis*), (I, 294); *coniūnx*, (*coniugis*), choť, manželka; *nix*, (*nivis*), sníh (I, 344); *nox*, (*noctis*), noc, (I, 320); *supellex*, (*supellectilis*), nářadí, nábytek;

-is, (genit. stejnoslabičný v **-is**): *aedis* nebo *aedēs*, (*aedis*), chrám, (I, 350); *apis*, (I, 353); *auris*, (I, 350); *avis*, (I, 389); *classis*, (I, 425); *clāvis*, (*clāvis*), klíč; *febris*, (I, 347); *messis*, (*messis*), žeň, sklizeň; *nāvis* (I, 347); *Neāpolis*, (I, 347); *ovis*, (I, 350); *pellis*, (I, 427); *puppis*, (I, 347); *rāvis*, (*rāvis*), chrapot; *restis*, (*restis*), provaz; *secūris*, (I, 347); *sitis*, (I, 347); *trirēmis*, (I, 498); *turris*, (I, 347), *tussis*, (I, 347); *vallis* nebo *vallēs*, (I, 428); *vestis*, (I, 428); *vītis*, (*vītis*), vinná réva; *volucris*, (I, 353);

některá obojrodá (*commūnia*) podstatná jména, na př.: *aequālis*, (*aequālis*), f., vrstevnice, družka; *canis*, (*canis*), f., fena; *civis*, (*civis*), f., občanka; *testis*, (*testis*), f., svědkyně;

-ēs, (genitiv stejnoslabičný v **-is**): *aedēs*, (I, 350); *caedēs*, (I, 424); *clādēs*, (I, 353); *famēs*, (I, 364); *fēlēs*, (I, 425); *nūbēs*, (I, 350); *rūpēs*, (I, 427); *sēdēs*, (I, 315); *vallēs* nebo *vallis*, (I, 428); *vulpēs*, (I, 350); [obojrodé:] *vātēs* (*vātis*), f., věstkyně.

*

II. Podstatná jména *třetí* deklinace, která se končí v nominativu singuláru

		<u>-dō</u>	<u>-gō</u>	<u>-iō</u>
v genitivu singuláru	v	<u>-dinis</u>	<u>-ginis</u>	<u>-iōnis</u>

jsou *feminina* mimo několik substantiv; (*maskulina* jsou »*cardō*, *curculiō*, *harpagō*, *margō*, *ōrdō*, *pāpiliō*, *pūgiō*, *scīpiō*, *septentriō*, *vespertiliō*« a jména mužů zakončená v

»iō«). — Viz »Maskulina III. deklinace« (2. a 3. str. obálky 7. sešitu) a »Odchyly. I.« (4. str. obálky 8. sešitu)!

*

III. Feminina (ženského rodu) jsou tato substantiva *třetí* deklinace zakončená v nomin. sing. v »-ō, -or, -ōs« (viz »Odchyly. I.«, 4. str. obálky 8. sešitu):

carō; arbor; cōs, dōs, ēōs;

také obojrodá substantiva »*custōs, sacerdōs*« jsou feminina, značí-li ženy;

custōs fida, (I, 251); *sacerdōs*, (I, 394).

*

IV. Ženského rodu jest těchto několik substantiv *třetí* deklinace zakončených v nomin. sing. v »-er, -es, -ēs« (viz »Odchyly. I.«, 2. str. obálky 9. sešitu):

linter (lintris); seges, (segetis); teges, (tegetis); merges, (mergitis); abiēs, (abietis), jedle; *quiēs, (quiētis); requiēs, (requiētis);* [compēs, compedis; plur.:] *compedēs, (compedum); mercēs, (mercēdis)*.

*

V. Ženského rodu jsou porůzná substantiva *třetí* deklinace; z nich pamatujte:

Cerēs, (Cereris), Ceres (bohyně);

Īlias, (Īliadis), a) Trojanka; b) Homérovo epos Ilias;

cassis, (cassidis), kovová přilba; *cuspis, (cuspidis)*, hrot, bodec;

[*ops*], (*opis*); plur.: *opēs, (opum)*, (I, 355);

līs, (lītis), (I, 354); *vis, (I, 355)*;

grūs, (gruis), (I, 403); *pecus, (pecudis)*, (II, 72); *sūs, (suis)*, svině; *tellūs, (tellūris)*, země; *Tellūs, (Tellūris)*, Země (bohyně); *venus, (veneris)*, půvab, krása; *Venus, (Veneris)*, Venuše (bohyně).

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. Den a rok vydání 18. listopadu 1937. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Kč 4.-

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 11.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Abecední seznam latinských sloves první konjugace, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 427 až 429, složenin slovesa „*dare*“, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 430—431, a sloves druhé konjugace, jejichž stupnice jsou uvedeny na str. 457—463.

P o z n á m k a: Číslo u sloves značí pořadové číslo slovesa v příslušné skupině sloves.

První konjugace.

(Sešit 9., str. 427—429.)

adiuvāre, 3
(*antestāre*, 29)
antistāre, 29
applicāre, 24
circumstāre, 30
cōnstāre, 31
crepāre, 5
cubāre, 8
dēsecāre, 14
dīmīcāre, 18
discrepāre, 7
distāre, 37
domāre, 10

ēmicāre, 17
excubāre, 9
explicāre, 25
exstāre, 38
fricāre, 15
implicāre, 26
increpāre, 6
instāre, 32
iuuāre, 2
lavāre, 4
micāre, 16
obstāre, 33
perdomāre, 11

personāre, 20
perstāre, 34
plicāre, 23
pōtāre, 1
praestāre, 35
resonāre, 21
restāre, 36
secāre, 13
sonāre, 19
• *stāre*, 28
supplicāre, 27
tonāre, 22
vetāre, 12

Sloveso „*dare*“ a jeho složeniny.

(Sešit 9., str. 430—431.)

abdere, 41
addere, 42
circumdare, 40
condere, 43

crēdere, 44
dare, 39
dēdere, 45
ēdere, 46
perdere, 50

prōdere, 47
reddere, 48
trādere, 49
vēdere, 51

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

43. HODINA.

Slovník k 53. — 56. úloze.

aboleō, *ēre, abolēvi, abolitum*, 2.,

a) ničiti, zničiti, (z)mařiti, vyhlazovati, odstraňovati; **b)** odstraniti, smazati, vypuditi z paměti; *abolitus*, zničený

abolitus, viz *abolēre*

abstineō, *ēre, abstinui*, 2., **a)** zdržovati, zdržovati, oddalovati, (*aliquem aliquā rē*, někoho od něčeho); *exercitum proeliō abstinēre*, zdržeti vojsko od boje; **b)** zdržovati se (něčeho, *aliquā rē*)

ad, (I, 438; II, 51, 370); *necessarius ad usum nāvium*, nezbytný pro loďní potřebu

adhibeō, *ēre, adhibui, adhibitum*, 2., (I, 438); *ad convivium adhibēre*, přibírat, zváti na hostinu; *medicum adhibēre*, povolati lékaře; *cūram ad aliquid ad-*

hibēre, vynaložiti starost, péči na něco; *modum adhibēre*, dbáti míry, umírněnosti; zachovávatí míru, umírněnost

aditus, *ūs*, m., **a)** příchod, přistoupení, přístup; **b)** právo přístupu, možnost přístupu, příležitost přístupu, přístup; **c)** přístup k osobě, slyšení, (*audience*); **d)** přístup, vchod; vstup (*l. něčemu*), krok (*k něčemu*), **e)** cesta, prostředek, příležitost (*k něčemu*);

aditus ad aliquem, přístup k někomu; *aditus portūs*, přístup k přístavu, vchod do přístavu

adiuvāre aliquem, (II, 120); *Iōnēs adiuvāre*, poskytovatí pomoci Ioncům; *ab aliquō adiuvor*, jsem podporován od někoho, někým

admisceō, *ěre*, *admisceui*, *admixtum*, 2., **a**) přiměšovati (něco k něčemu, *aliquid alicui rei*); přidávati, připojovati, přičiňovati; **b**) směšovati, mísiti (něco s něčím, *aliquid aliquā rē*); **c**) zaplétati (něco do něčeho);

utile dulci admixtum est, užitečné jest přimíšeno k příjemnému

admonēre, 2., (II, 295); *aliquem alicuius rei (pristināe virtūtis) admonēre*, někoho upamato-vati, upomenouti na něco (na bývalou statečnost); někomu připomenouti něco (bývalou statečnost)

adversus, (*předl. s akus.*), (II, 295), proti, vůči (*někomu*); k (*někomu*); směrem k (*někomu*)

aestimāre (*aliquid ex aliquā rē*), (II, 408), ceniti, oceňovati, posuzovati (něco podle něčeho)

Alcibiadēs, *is*, m., Alkibiades, athénský státník a vojevůdce v 2. polovici 5. století př. Kr., naroz. kol r. 452 př. Kr., syn boháče Kleinia, spřízněn s Perikleem; vynikal bohatstvím, krásou tělesnou a dary ducha, ale i nezkrocenou ctižádostí; již v mládí se stal pověstným svými četnými rozpustilými kousky; byl žákem Sokratovým; byl zavražděn r. 404 př. Kr.

amāre, 1., (I, 55); *vir patriae amāns*, vlastenec; *civēs amantēs patriae*, občané vlastenci,

vlastenečtí občané; *ab aliquo amāri*, býti milován od někoho, někým = býti v lásce u někoho

ambulāre, 1., (I, 120); *ambulāns, antis*, procházející se

Amerīnus, *a, um*, amerijský; z Amerie; *Ameria* byla starobylé město v Umbrii ve starověké Italii, (dnešní Amelia)

amplificō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a**) rozšířiti, zvětšiti; **b**) zvětšiti, rozmnožiti, rozhojnit; **c**) zvětšiti, zvýšiti, zvelebiti

anguis, *is*, m., f., had

anteā, předtím, dříve

antiquus, (I, 124); *antiqui*, starodávni, starověcí (lidé); *antiquissimis temporibus*, (II, 86), za nejstarších, pradáv-ných dob

appāreō (*adpāreō*), *ěre*, *appāruī*, *appāritūrus*, 2., **a**) objeviti se, ukázati se; **b**) jeviti se, ukazovati se, býti zjevný, býti patrný; **c**) býti k službám, býti ve službách, přisluhovati; **appāret**, jest zřejmé, patrné, vysvitá, jest na jevě, jest na bíle dni; (I, 372; II, 246)

appellāre, 1., (I, 131, 180); *elephantōs appellāre bovēs Lūcānōs*, slony nazývati lukanskými býky; (slonům říkatí »lukanští býci«)

aptus, *a, um*, 1. **a**) zavěšený, visící (*aliquā rē*, na něčem); **b**) visící, závislý (na něčem); **c**) sloučený, scelený, spojitý, souvislý; **d**) (náležitě) připravený, opatřený, vystrojený;

2. vhodný, případný, způsobilý, schopný, přiměřený; vni-mavý; úslužný; (I, 424);

gladius saetā equinā aptus, meč zavěšený, visící na koňské žini

aqua, (I, 42); **aquae**, (I, 500); *Aquae Sextiae*, f. pl., Sextiovy Teplice, (dnešní Aix v Pro-venci), město ve starověké Gallii narbonnské, u něhož r. 102 př. Kr. Gaius Marius dobyl slavného vítězství nad Teuto-ny. — »*Aquae*« byly u Říma-nů nazývány lázně, minerální a léčivé prameny, které byly pokládány ve starověku za po-svátné; toto jméno přešlo po-tom na lázeňská a léčebná mí-sta, jež se někdy uvádějí s ně-jakým příjmením, někdy pro-stě »*Aquae*« nebo i jménem »ad *Aquas*«.

Aquae Sextiae viz *aqua* (II, str. 482)

Archias, *ae*, m., (řecké mužské jméno), Aulus Licinius Archias, básník a důvěrný přítel Marka Tullia Cicerona. R. 62 př. Kr. byl obžalován od jakéhosi Gratia, že si neprávem osvojuje římské občanství. Cicero hájil Archia před soudem a svou řečí »*Prō Archiā poē-tā*«, jež se zachovala, docílil, že Archias byl uznán za ne-vinného. Archias byl nadaný básník, který za svého mládí řeckým jazykem složil epické básně o válce s Cimbrý a o vál-ce s Mithridatem. Z básní je-ho se nezachovalo nic.

ardēre, 2., (II, 69, 384); *ardēns*, *entis*, hořící

ardor, *ōris*, m., a) žár, vedro, úpal, požár; b) lesk, jiskření; záře; *ardor caelī*, záře na ne-bi; c) zanícení, roznicenost, zápal, horoucí nadšení, vášeň, horoucnost, vroucnost; d) žár lásky, horoucí láska; e) (před-měť lásky), láska, milenka, milka

Ariovistus, *i*, m., vévoda germán-ského kmene Suevů; byv od gallských kmenů Sekvanů a Arvernů povolán, přišel jim pomoci asi r. 71 př. Kr. proti Haeduům. Haeduy přemohl a trvale se usadil v území Gallů v dnešním severním Alsasku. Od římského senátu byl r. 59 vyznamenán titulem krále a přítele římského národa. Ale již r. 58 (prý na žádost Gallů) se proti němu obrátil Gaius Julius Caesar, porazil ho u Ve-sontiona (dnešní Besançon) a zahnal za Rýn, kde Ariovistus před r. 54 př. Kr. zemřel.

asper, *a*, *um*, (I, 135); *asperum odium*, krutá nenávisť

Athēnae, (I, 178); *Athēnis*, a) v Athénách (kde?); b) z Athén (odkud?)

auctor, (II, 342); *Rēgulō auctō-re*, na radu Regulovu

bellicus, *a*, *um*, (I, 260); *bellica virtūs*, válečná statečnost; *ars bellica*, válečné umění, váleč-nictví

bellum, (I, 70); *bellum Pyrrhī rēgis*, válka s králem Pyrrhem

bonus, (I, 389); *boni civēs*, řádní občané, vlastenci

captō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** chytati, lapati; (*o zvěři*.) honiti; **b)** honiti se, pachtiti se (*po něčem, za něčím*); číhati (*na něco*); státi (*o něco*); dychtiti (*po něčem*); **c)** hleděti polapiti; podskočiti (*někoho*); číhati (*na někoho*)

careō, *ēre*, *caruī*, *caritūrus*, 2., (*aliquā rē*, ablativ), **a)** býti prost (*něčeho*); býti bez (*něčeho*); nemíti (*něčeho*); *cūrīs careō*, jsem bez starosti, nemám starosti; **b)** obejít se bez (*něčeho*); zdržeti se, neužívat (*něčeho*); odříci si (*něco*); **c)** mít nedostatek (*něčeho*), nedostávat se, postrádati, pohřešovati; **d)** nebýti účasten

cautum est viz cavēre

cavēre, 2., (II, 343); *cautum est*, *ut* ..., jest postaráno (*o to*), aby...

cēnsēre, 2., (II, 344); *senātus cēnsē*, senát se usnáší, ustanovuje, rozhoduje, nařizuje; *patrēs cēnsuērunt*, otcové, senátoři se usnesli

cervīx, *cervicis*, (obyčejně plur.:) **cervicēs**, *cervicum*, f., **a)** šíje, týl, vaz, krk; **b)** síla, odvaha, statečnost (*k podniku, vydržeti jej*)

Cimbri, *ōrum*, m., Cimbrové (Kimbrové), starogermánský kmen; opustivše svá původní sídla na poloostrově jutském vytáhli kol r. 120 př. Kr. na jih. Byvše odrazeni od Bojů na západní hranici jejich sídel v

dnešních Čechách — (nejstarší to historicky zjištěná událost z dějin naší země) — vnikli přes Dunaj do alpských zemí, kde r. 113 př. Kr. u Noreie v Noriku porazili konsula Gnaea Papiria Carbona; obrátivše se pak na západ přišli přes Rýn a Juru do jižní Galie, kdež byl od nich (r. 109 př. Kr.) poražen římský konsul Marcus Junius Silanus. Nejstrašnější porážku od Cimbrů Římané utrpěli r. 105 př. Kr. u Arausionu (dnešní Orange) na levém břehu dolního Rhodanu. Poté se Cimbrové obrátili do Hispanie, kterou poplenili až po řeku Ebro. Byvše odrazeni Keltibery Cimbrové se vrátili r. 103 do Galie, kdež se s nimi spojil germánský kmen Teutonové, vedený králem Teutobodem. Spojené zástupy napadly Itálii; Teutonové byli poraženi od Gaia Maria u Aquae Sextiae r. 102. Cimbrové u Vercell (v horní Itálii) r. 101 př. Kr.

circumdō, *-dare*, *-dedī*, *-datum*, 1., **a)** kolem nastavěti, kolem zříditi; **b)** postaviti, nastaviti kolem (*něčeho*); obehnati (*něco něčím, na př. zdi*); obejmouti (*na př. šíji*); **c)** obklopovati, obklíčovati, ohrazovati; *urbem moenibus circumdare*, obehnati město hradbami; (I, 406)

circumsedeō, *ēre*, *-sedī*, *-sessum*, 2., obléhati, obklíčovati

circumstāre, 1., (II, 434); *forum*

c., obstupovati, obkličovati forum

civilis, (I, 434); *bella civilia*, občanské války

clāmor, (II, 69); *clāmor mulierum*, nářek žen

classiarius, *a, um*, příslušný k loďstvu, lodní; **classiarii, orum**, m., **a)** lodní vojáci, námořní vojsko; **b)** lodníci, námořníci

classis, (II, 298); *classis quingentarum (ducentarum) navium*, loďstvo o pěti stech (o dvou stech) lodí; loďstvo čítající pět set (dvě stě) lodí

Clūsini, ōrum, m., Klusijští, obyvatelé města Klusia; *Clūsium* bylo jedno ze 12 etrurských měst ve východní Etrurii při ústí řeky Klanis do Klusinského jezera (dnešní město Chiusi), bylo residencí krále Poršenny.

coeptus, *a, um*, (particip. perf. passiv. ke slovesu *coepi, coepisse*), začatý, započatý podniknutý; *aedēs ab Augustō coepit*, chrámy začaté od Augusta = chrámy, jež Augustus začal stavěti; chrámy, jejichž stavbu Augustus začal

coërceō, *ēre, coërcui, coërcitum*, 2., **a)** svíratí, držeti pohromadě; zahrazovati, těsniti, obmezovati; **b)** držeti na uzdě, držeti v mezích, obmezovati, krotiti; **c)** přiváděti k pořádku, káratí, trestati; (I, 270);

militēs c., držeti v mezích, na uzdě vojiny; *cupiditatēs c.* (z)krotiti vášně; *poenā c.*,

trestem držeti na uzdě, potrestati

cohibeō, *ēre, cohibui, cohibitum*, 2., **a)** držeti pohromadě, spínati; **b)** pevně držeti, svíratí; **c)** v sobě chovati, obsahovati; **d)** zadržovati, zadržovati, na uzdě držeti; **e)** tlumiti, (z)krotiti

commodum, *i, n.*, **a)** pohodlí, pohodlnost; **b)** výhoda; (osobní) prospěch; (osobní) zájem; zisk, užitek; **c)** přednost, výsada; (I, 364)

commonēre aliquem alicuius rei, (II, 298), důtklivě upamatovali někoho na něco

commoveō, *ēre, commōvi, commōtum*, 2., **a)** uváděti v pohyb, pohybovati; **b)** pohnouti, povzbuditi (*k něčemu*); **c)** rozčilovati, znepokojovati, lekati, děsiti, kormoutiti; **d)** dojmouti, pohnouti (*někým v mysli, v srdci*); **e)** pobuřovati, popouzetí, drážditi, buditi nevoli, naplňovati nevoli;

commōtus, a, um, (jsa, byv) pohnut, dojat, zkormoucen, polekán, zaražen, znepokojen, postrašen, zděšen;

prōmissis commoveor, dávám se pohnouti slibý

comparāre (I, 487; II, 52, 298) *classem*, vystrojiti loďstvo

compleō, *ēre, complēvi, complētum*, **a)** plniti, naplňovati, vyplňovati, doplňovati; **b)** naplniti, hustě obsaditi, zabratí; **c)** vyplniti, dokončiti, vykonati; **d)** naplniti, dovršiti, dokonati, prožiti;

omnia luctū complēre, vše naplniti smutkem; *centum annōs complēre*, dožiti se sta let; *complētus*, naplněný

complētus, *a, um*, viz *complēre*

cōnfirmāre, 1., (I, 372; II, 299); potvrditi, schváliti; *aliquem orātione cōnfirmāre*, řeči někoho posilniti, povzbuditi, uklidniti; někomu řeči dodati mysli

cōnstāns, *antis*, 1., **a)** stálý, pevný, trvalý; jednotejný, souhlasný; **b)** odhodlaný, vytrvalý, důsledný; pevných zásad; **rozvážný**, rozumný

cōnsulere, 3., (I, 318; II, 370); *cōnsulere Apollinem*, tázati se o radu Apollina

continēns, *entis*, *f.*, (*terra continēns*), pevnina, (I, 497; II, 68, 299)

continēre, 2., (II, 370); *militēs castris continēre*, pohromadě držeti vojiny v táboře; *continēre cupiditātēs*, (u)držeti na uzdě, ovládati vášně

cōntiō, *cōntiōnis*, *f.*, **a)** schůze, shromáždění; (*hromada vojska nebo lidu, v níž lid toliko poslouchal, ale nehlasoval*); **b)** shromáždění = shromážděný lid

convocō, *āre, āvi, ātum*, 1., svolá-vati, povolá-vati, shromažďo-vati, sezvati

crābrō, *ōnis*, *m.*, sršeň

Daedalus, *i, m.*, Daidalos, podle řecké báje nejstarší řecký umělec, o němž ve starověku byly rozšířeny pověsti po Kre-tě, Attice, Itálii a Sicílii. Podle

attického podání narodil se prý v Athénách. Kretskému králi Minoovi zhotovil krávu pro jeho manželku Pasifau a labyrint, budovu to nesmírně složitého půdorysu, pro Minotaura. Daidalův učeň Talōs, syn Perdiky, Daidalovy sestry, byl tak dovedný a obratný, že by byl málem předstihl i svého mistra; proto prý jej Daidalos svrhl s vyšehradu a uprchl na Kretu ke králi Minoovi, když byl pro tento zločin odsouzen od athénské areopagu. Avšak záhy popudil proti sobě i Minoa a proto sobě i svému synu Ikarovi zhotovil umělá křídla, voskem slepená z perí, aby mohli společně přeltnouti přes moře. Daidalovi se podařilo doletět na Sicílii (či do Itálie), kde byl přijat králem Kókalem. Ikaros však se při letu přiblížil příliš k slunci, vosk jeho křídel roztál a Ikaros spadl do moře, jež po něm nazváno Ikarským (část Egejského moře u jihozápad. pobřeží Malé Asie). — (Podle nejstarších bájí Daidalos je kosmický demiurg, později vůbec umělec, sochař, který první uvolnit ztrnulost starších soch, dokonce i stavitel.)

Dāmōn, *ōnis*, *m.*, D a m o n, slavný athénský hudebník a hudební teoretik za doby Perikleovy; byl prý učitelem Perikleovým a Sokratovým.

dēbeō, *ēre, dēbui, dēbitum*, 2., **a)** býti dlužen, dluhovati, býti

dlužníkem; **b)** býti povinen, býti zavázán; **c)** (*s inf.:*) býti povinován, míti, musiti; (*se záporom:*) nemíti, nesměti; **d)** (*osudem, přírodním zákonem:*) býti povinen, býti určen, býti usouzen, býti vyvolen; **e)** býti povinován, býti zavázán, míti děkovati (*někomu za něco*), býti povinen vděčností;

dēbēri, slušeti, náležeti, patřiti; *dēbēmur mortī*, propadáme smrti; *pretium dēbētur*, odměna náleží; *Aenēās caelō dēbētur*, Aeneas náleží nebi, Aeneovi jest souzeno nebe;

dēbitus, **a**, *um*, **a)** dlužný, povinný; **b)** (*sudbou:*) povinný, určený, usouzený, propadlý; — (I, 270, 372; II, 6, 102, 52)

dēbitus, **a**, *um*, viz *dēbēre*

dēesse viz *dēsum*

dēfēnsor, *ōris*, *m.*, obhájce, obránce, ochránce; odvrátitel, zbraňitel; obhájce (*před soudem*)

dēfleō, *ēre*, *ēvī*, *ētum*, 2., (*aliquem, aliquid*), oplakávati (*někoho, něco*); plakati (*pro někoho, nad někým; nad něčím*); *trīstem sortem dēflēre*, oplakávati, oplakati nešťastný osud; zaplakati nad nešťastným osudem

Dēmōsthenēs, (I, 233)

dēmum, **a)** teprve, konečně (*t. j. později, než se očekávalo*); **b)** teprve, dokonce; *tum dēmum*, teprve tehdy

dēsum, *dēesse*, *dēfui*, *dēfutūrus*, **a)** scházeti, chyběti, nedostávat se; nebyti účasten, přito-

men; **b)** (chyběti svou pomocí) odepřiti pomoc, vzdalovati se (*něčeho*), nepřispěti, nepomáhati; obmeškati, zanedbati; (I, 246; II, 60, 32, 211, 214, 224)

dēterrēre (I, 481; II, 249, 371) *ab officiis*, odstrašovati, odvracetí od povinností; *d. ab inceptō*, odstrašiti, odvrátiti od úmyslu; *dēterreor ab aliquā rē*, jsem odvracen, dávám se odvracetí, dávám se odstrašiti od něčeho; *dēterreor ā prōpositō*, dávám se odraditi od předsevzeti; (I, 484; II, 369)

dētīnēō, *ēre*, *dētīnuī*, *dētentum*, 2., **a)** zdržovati, zdržeti (*někoho od něčeho, aliquem ab aliquā rē*); **b)** zdržovati, zadržovati (*někoho*); **c)** (*něčím*) zadržovati, zabavovati, zaměstnávatí, poutati; **d)** (*o čase:*) ztráviti; **e)** *sē dētīnēre*, držeti se na živu; **e)** zadržovati (*někomu něco, na př. peníze*)

dēvoveō, *ēre*, *dēvōvī*, *dēvōtum*, 2., **a)** zaslibovati, zasvěcovati (*božstvu*); **b)** zaslibovati podzemním bohům (*na usmířenou*); **c)** proklínati, klnouti; **d)** zaslibovati, zasvěcovati; věnovati;

sē dēvovēre prō patriā, za vlast se zasvětití smrti; *sē diīs dēvovēre*, bohům se zaslibovati v obět; *artēs suās dēvovēre*, proklíti své umění

dīcō, *ere*, *dīxī*, *dictum*, 3., **a)** říkati, praviti, pověděti, díti, prohlašovati, tvrditi, jistiti; **b)** mluvíti (*ve shromáždění*); řeč-

niti (*veřejně*); míti řeč; **c)** (*s vazbou 2 akus.:*) jmenovati, nazývati, zváti; **d)** (*passiv., s vazbou 2 nomin.:*) slouti; **e)** (slovy) líčiti, popisovati, vypravovati; **f)** (*o věště:*) prorokovati; **g)** (*o básniku:*) opěvovati, velebiti, oslavovati; skládati (*verše*); **h)** ustanoviti, určiti; umluviti, slíbiti; **i)** (*s vazbou 2 akus.:*) jmenovati, voliti (*někoho někým*); **j)** (*ve vsutých větách:*) mínim; totiž;

versūs ex tempore dicere, přednášeti verše s patra

diligentiā, *ae, f.*, **a)** pečlivost, dbalost, bedlivost, svědomitost, pílě; **b)** přesnost, správnost, důkladnost (*v něčem*); **c)** pozornost, obezřelost, ostražitost, opatrnost; **d)** sporivost, šetrnost; **e)** příčinlivost; *magnā diligentīā*, s velikou pílí

diligō, *ere, dilēxi, dilēctum*, 3., **a)** vybíratí, voliti; **b)** oblíbiti si, lnouti (*k někomu*); vážití si, míti v úctě, míti rád, milovati, (*aliquem, aliquid*)

dīmīcāre proeliō nāvālī, (II, 249, 371), bojovati v námořní bitvě, námořním bojem; utkati se námořní bitvou, v námořní bitvě; svésti námořní bitvu

displicēō, *ēre, displicuī, displicitum*, 2., nelíbiti se, nezalíbiti se, nezlíbiti se; nebyti milý; nebyti po chuti; znelíbiti se; býti proti mysli; býti nemilý, býti odporný; *aliquid mihi displicet*, nejsem něčím spokojen, s něčím nesouhlasím; *aliquid*

mihi in aliquō displicet, něco se mi při někom, na někom, do někoho nelíbí; *mihi displicēō*, není mi dobře; nejsem v dobré míře; nejsem svůj; jsem mrzut, omrzelý

distineō, *ēre, distinuī, distentum*, 2., **a)** držeti od sebe, oddělovati; **b)** držeti na různých místech; zabavovati na různých místech; nedopouštěti spojení; **c)** rozváděti, rozptylovati; **d)** rozdělovati, rozdvajovati; **e)** zaměstnávati, zabavovati, zaneprázdniti, zdržovati, vázati; **f)** zdržovati, protahovati

dixit viz *dicere*

docēre, (II, 394); *aliquem aliquid (multās artēs, mūsicam) docēre*, někoho (na)učiti něčemu (mnohým uměním, hudbě); *aliquem dē aliquā rē docēre*, někoho zpravití o něčem, někomu dávatí zprávu o něčem; *dē aliquā rē* nebo *aliquid ab aliquō docērī*, od někoho se o něčem dověděti

doleō, *ēre, uī, dolitūrus*, 2., (II, 70, 102); *dolēre interitum alius*, bolestně, těžce nésti něčí násilný skon

domī — *militiae* viz *militia*

domicilium, (I, 407); *apium domicilia*, včelí úly

domō, *āre, uī, itum*, 1., **a)** krotiti; **b)** přemáhati, překonávati, zdolávati, podmaňovati, podrobovati; pokorovati; potříti, zkrušiti; držeti na uzdě; **c)** zpracovati; **d)** (*o dobytku:*) chovati, pěstovati

domus, (I, 291); *domus ingēns*, ohromný palác

dōnāre, (I, 391; II, 52); *alicui aliquid dōnāre* nebo *aliquem aliquā rē dōnāre*, darovati, dáti někomu něco, obdarovati někoho něčím; *aliquem praemiō dōnāre*, někomu dáti odměnu

ēdoceō, *ēre, ēdocuī, ēdoctum*, 2., důkladně poučiti, zevrubně vyučiti; *aliquem dē aliquā rē ēdocēre* (*per aliquem*), někoho zpravit o něčem (skrže, prostřednictvím někoho); *ēdoctus*, důkladně poučený, znalý (*něčeho*); zevrubně zpravený (*o něčem*)

egēns viz *egēre*

egēre, (II, 301), (předmět je v ablativu); *aliquā rē egēre*, **a)** mítí nedostatek něčeho; **b)** postrádati něčeho; **c)** potřebovati něčeho; *auxiliō egēre*, potřebovati pomoci; *egēns, egentis*, potřebný, nuzný, chudý

ēmineō, *ēre, uī*, 2., **a)** vyčnívati, vynikati, trčeti, strměti, vypínati se; **b)** býti patrný, vynikati, vystupovati; **c)** (*nad někoho*) vynikati, předčítí; převyšovati (*někoho*)

equinus, *a, um*, koňský

exerceō, *ēre, exercuī, exercitum*, 2., **a)** cvičiti; *exercēri* nebo *sē exercēre*, cvičiti se; *exerceor currendō et luctandō*, cvičím se v běhu a v zápase; **b)** provozovati, konati (*něco*), zabývati se (*něčím*), zacházeti (*s něčím*), pěstovati (*něco*) (*aliquid*); *agricultūram exercēre*, zabývati se rolnictvím; **c)** (*o*

půdě.) orati, vzdělávati; **d)** zaměstnávati (*někoho něčím*); dávati práci; proháněti, honiti; **e)** znepokojovati, sužovati, trápiti, trýzniti; *corpora cūris exercita*, těla sklíčená, sužovaná starostmi; **exercitus**, *a, um*, trápený, sužovaný, znepokojovaný; zabavený prací, námahou; zmožený námahou

exercitus, *a, um*, viz *exerceō*

explēō, *ēre, explēvī, explētum*, 2., **a)** vyplniti, naplniti; **b)** doplniti; nahraditi nedostatek, ztrátu (*něčeho*); dosaditi; učiniti (*něco*) úplným; **c)** dožítí se, dosíci (*o letech věku*); **d)** vyplniti, splniti (*povinnost, závazek, rozkaz, slib a j.*); učiniti zadost (*něčemu*); **e)** (*o hnutích mysli a vášních* :) splniti, ukojiti, nasytiti;

vōtum explēre, **a)** splniti slib; **b)** vyplniti, splniti přání, žádost, touhu

exsul, *exsulis*, **m.**, vyhnanec, pověděnec, vyhoštěnec; **f.**, vyhnanekyně, žena - vyhnanec; (starší tvar: *exul*)

factiō, *ōnis, f.*, **a)** stranění, **stranictví** (*politické nebo stavovské*), sdružování, spolčování; **b)** srocování, bouření, rozkol; **c)** (*politická*) **strana**, spolek, organizace; *factiō Pompeiāna*, Pompeiova politická strana; (*Gnaeus Pompeius Magnus, triumvir a sok Caesarův*)

faveō, *ēre, fāvī, fautum*, 2., (I, 461); *dū alicui favent*, bohové přejí, projevují přízeň, jsou

milostivi někomu; *factiōnī fa-
vēre*, straniti politické straně;
býti přívržencem, příznivcem
politické strany; býti při (po-
litické) straně

fax, *facis*, f., a) pochodeň; sva-
tební pochodeň, pohřební po-
chodeň; b) oheň, plamen, svět-
lo; c) pochodeň, plamen =
podnět, původ, původce

fera, *ae*, f., divoké zvíře, šelma;
plur.: divoká zvířata, šelmy,
zvěř; (I, 120)

firmāre (I, 178, 373) *urbem prae-
sidiō*, zabezpečiti, silně obsa-
diti město posádkou

flēō, *ēre*, *flēvī*, *flētum*, 2., pla-
kati (nad někým, nad ně-
čím, *dē aliquō*, *dē aliquā rē*);
oplakávati; (u básníků a
v pozdější latině: *aliquem*)

flōrēns, *entis*, 1., a) kvetoucí,
květný; b) svěží, čerstvý; c)
šťastný, mocný, silný, slavný,
skvoucí, skvělý, zářící, slynou-
cí, vynikající; (viz *flōrēre*)

flōrēō, *ēre*, *uī*, 2., a) kvěsti; b)
býti v květu, v rozkvětu; býti
na vrcholu, na výsluní (*moci*,
slávy, *štěstí*); býti šťasten;
býti mocný, silný, slavný; sly-
nouti, vynikati, vyznamenáva-
ti se; zářiti, skvíti se; (viz
flōrēns); *litteris (laude) flō-
rēre*, slynouti vědami (slávou)

foveō, *ēre*, *fōvī*, *fōtum*, 2., a) za-
hrívati, hráti, ohřáti; *anguem
fovēre*, ohřáti hada; b) ošetřo-
vati, léčiti, občerstvovati, osvě-
žiti; c) k sobě tisknouti, ob-
jímati, chovati, hýčkat; d)
(*někde*) stále seděti, býti,

skrývati se; e) podporovati,
pomáhati; prospívati, posilo-
vati; ujímati se (*někoho*), býti
při (*někom*), cítiti (*s někým*),
přáti (*někomu*); f) býti útě-
chou, radostí (*někomu*); tě-
šiti (*někoho*)

frīgus, (II, 409); *noctium frīgo-
ra*, noční mrazy

C. Fufius Geminus, konsul r. 29
po Kr.; byv r. 31 obžalován
z velezrady, skončil život sebe-
vraždou

Gorgiās, *ae*, m., Gorgias, řecký
sofista z Leontin na Sicilii, žák
filosofa Empedoklea, učitel vý-
mluvnosti; žil asi v l. 483—375
př. Kr. R. 427 přišel do Athén
s poselstvím, aby vyžádal kra-
janům pomoci proti Syraku-
sanům; řeči veřejně pronesené
vydával písemně v attickém
nářečí. Gorgias učil, že pozná-
ní není možné.

grātia, (I, 53, 271; II, II, 53),
přízeň, uznání

graviter (II, 103) *monēre*, důraz-
ně, důtklivě napomenouti

habēre (II, 350) *spem in Deō*,
miti naději v Bohu; *armātōs
ad custōdiam corporis habēre*
(II, 249), miti ozbrojence za
tělesnou stráž; *ōrātiōnem ha-
bēre*, miti, pronášeti, pronést,
proslaviti řeč; řečniti; *ōrātiō
in Catilinam habita*, řeč pro-
nesená proti Katilinovi; *grā-
tiam habēre* (II, 53); *alicui
merita grātia habētur*, něko-
mu se dostává zaslouženého
uznání; *aliquem cārum habēō*,
mám někoho (za drahého, mi-

lého =) v lásce; *aliquem habeo socium dolōrum*, mám někoho za společníka v žalostech; *aliquem habeo magistrum*, mám někoho za učitele, (I, 131, 132); *dux egregius habeor*, jsem pokládán za znamenitého vůdce (II, 37); *aliquis habetur orator*, někdo jest pokládán za řečníka

habitus, *a, um*, viz *habere*

humilis, (II, 133, 395); *humillimī*, nejprostší (lidé)

iaceo, *ēre, iacui, iacitūrus*, 2., **a)** ležeti; **b)** ležeti u stolu; ležeti nemocen; ležeti přemožen, zničen, ztroskotán; ležeti mrtev; **c)** (*o věcech*;) ležeti, rozkládati se; **d)** býti pohřben (*v něčem*); **e)** býti bez vlivu, bez významu; ležeti bez užitku, ladem a j.

īcarus, *ī, m.*, (* *īkarus*), Ikaros, syn Daidalův; (viz *Daedalus*)
ille, (II, 251); *antiquus ille poeta*, známý, slavný starověký básník

immātūrus, *a, um*, **a)** nezralý; nedospělý; **b)** předčasný; nevčasný, nevhodný

immineo, *ēre, —, 2.*, **a)** vyčnívati, přečnívati; skláněti se (*nad něco*); strměti, čniti (*nad něčím*); **b)** hraničiti (*s něčím*); býti vedle, blízko (*něčeho*); **c)** tísňiti, ohrožovati (*něco*); doléhati, útočiti; **d)** usilovati (*o něco*), číhati (*na něco*); **e)** (*časově*;) blížit se, hroziti; [*imminere alicui, alicui rei*, v latině předmět v dativu]; *imminens, entis*, hrozící

immisceo, *ēre, immiscui, immixtum*, 2., (*aliquem alicui rei*), vmísiti, přimísiti, připojiti (*někoho k něčemu, do něčeho*); zařaditi; *elephantos aciei immiscere*, zařaditi slony do bitevního šiku

imperium Rōmānum, (I, 232), římská říše, římské panství

impleo, *ēre, implēvi, implētum*, 2., **a)** naplniti; **b)** nasytiti; ukojiti; **c)** doplniti, vyplniti; **d)** splniti; učiniti zadost, provést; **e)** (*o věku, životě*;) dokončiti, skončiti

imprudentia, *ae, f.*, neprozíravost; **b)** neopatrnost, neúmyslnost; **c)** nevědomost, neznalost; nerozumnost

in, (II, 303); viz *habere*; *in hoste*, na nepříteli, u nepřítele

indigēns viz *indigere*

indigeo, *ēre, ui, 2.*, **a)** míti nedostatek, míti nouzi; býti v nouzi; **b)** potřebovati, míti potřebu (*něčeho*); **c)** toužiti (*po něčem*); *indigēns homo*, nuzný člověk, chudák

Inferus, (II, 45); *di inferi*, podzemní, podsvětní bohové

infestus, *a, um*, **a)** nejistý, ohrožený; **b)** znepokojující, nepřátelský; **c)** k útoku připravený, k boji hotový

ingēns, (I, 457); *ingentia corpora*, obrovská, převeliká těla; *ingēns laus*, ohromná, nesmírná, převeliká sláva

ingrātus, *ī, m.*, (I, 365), nevďěčník

inīquitās, *ātis, f.*, **a)** nerovnost, nestejnost půdy; **b)** obtížnost,

nepřiznivost, nepřízeň; *iniquitas temporum*, nepřízeň časů; **c)** nespravedlivost, bezprávi

iniūria, (II, 252); (opravte si na str. 252 slovo »iniūra«, má být »iniūria«)

interitus, ůs, m., zánik, záhuba, zkáza; násilný skon, smrt

intrō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** vstoupiti, vejíti, vniknouti (*někam*); vniknouti (*do něčeho*); **b)** vstoupiti (*na něco, do něčeho*), vejíti; **c)** (*o duševních stavech*;) vluzovati se, napadati; *Galliam intrāre*, vniknouti do Gallie

invidēō, ēre, invīdī, invīsum, 2., (*alicui*), záviděti; *glōriae alicuius invīdēre*, záviděti něčí slávě; někomu záviděti slávu; *alicui invīdētur*, někomu se závidí

involo, āre, āvi, 1., **a)** vlétnouti; **b)** vpadnouti (*do něčeho*), napadnouti (*něco*), (*aliquid*)

lōnēs, lōnum, m., Ionové, (* i-jó-nés, i-jó-no-vé), starý řecký kmen, sídlící původně v Attice, na Euboi, na Kykladských ostrovech a ve střední části západního pobřeží Malé Asie; od 8. stol. př. Kr. se kolonizační rozšířili na břehy moře Egejského a Černého, na Sicílii, do jižní Italie, ba až na břehy galské a hispanské

irritō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** popuzovati k hněvu; **b)** dráždit; pobízeti, popouzetí (*k něčemu*); **c)** vzbuditi, způsobiti

Laelius, ůi, m., Gaius Laelius, přijímám »Sapiēns«, římský řečník a přítel Scipiona Mladšího; věnoval se horlivě studiu filosofie a, jsa milovníkem řecké kultury, i studiu řecké literatury; odtud zván *Sapiēns*. Za 3. punské války provázal Scipiona Mladšího na výpravě proti Kartagu (r. 146); jako vojenský legát se účastnil r. 145 př. Kr. války vedené s Viriathem v Hispanii. R. 140 byl konsulem. Jako řečník zaujímal přední místo v Římě. Jest hlavní osobou Ciceronova spisu »*De amicitia*«. — (Laeliové byli římský rod plebejský, původem z Tiburu.)

legiōnārius, ůi, m., legionář, řádový voják

legō, ere, lēgī, lēctum, 3., **a)** sbírat; vybírat (si), voliti; *aliquem in senātum legere*, někoho přijmouti, přibrati do senátu; *aliquem ducem legere*, někoho zvoliti za vůdce; **b)** čísti; dočítati se; (předčítati); **c)** sestaviti (na př. *senát*)

legiōnārius, ůi, m., legionář, řádový voják

legō, ere, lēgī, lēctum, 3., **a)** sbírat; vybírat (si), voliti; *aliquem in senātum legere*, někoho přijmouti, přibrati do senátu; *aliquem ducem legere*, někoho zvoliti za vůdce; **b)** čísti; dočítati se; (předčítati); **c)** sestaviti (na př. *senát*)

Liber, Liberī, m., Liber, staroitalský bůh zemské úrody, vzrůstu a zdatu rostlin i živočišstva; na počátku 5. století př. Kr. byl ztotožněn s řeckým Dionysem, bohem a ochráncem vína a vinic, a od té doby uctíván jako bůh vína a vinné úrody. — K počtě boha Libera a bohyně Libery byl slaven svátek *Liberālia* 17. března. V tento den dospělí jinoši obyčejně oblékali mužskou togu.

Libera, *ae*, *f.*, *Libera*, staroitalská bohyně zemské úrody, od 5. století př. Kr. ztotožněna s řeckou Persefonou

Lūcānia, *ae*, *f.*, *Lukanie*, krajina v starověké jižní Itálii mezi Tyrrhenským mořem a Tarentským zálivem; nazvána podle Lukanů, kteří sem přišli asi v 5. stol. př. Kr. a krajinu si podmanili; Lukanové, pověstní svou loupeživostí, byli za 2. samnitské války spojenci Římanů.

Lūcānus, *a*, *um*, *lukanský*; **Lūcāni**, *orum*, *m.*, *Lukanové*, obyvatelé *Lukanie*, krajiny v starověké jižní Itálii

lūceō, *ēre*, *lūxi*, 2., **a**) svítiti; třpytiti se, skvíti se; *sōl lūcet*, slunce svítí; *lūcet*, jest denní světlo, jest bílý den; **b**) prosvítati, jevit se; **c**) vysvítati, býti jasný, býti zřejmý

lūgeō, *ēre*, *lūxi*, 2., (*aliquem*), truchlet (pro někoho); želeť (*někoho*); nositi smutek, smuteční šat (po někom, *aliquem*); *mortem lūgēre*, oželeť smrt, želeť nad smrtí

maneō, *ēre*, *mānsi*, *mānsurus*, 2., (II, 123); dochovat se, uchovati se

Mardonius, *iī*, *m.*, *Mardonios*, perský vojevůdce, synovec a zeť perského krále Dareia I. Byl vrchním velitelem první výpravy perské proti Řekům, jež se neslavně skončila ztroskotáním loďstva bouří u mysu Athoského (r. 492 př. Kr.). Znovu se Mardonius účastnil

Xerxovy výpravy proti Řekům r. 480 a s Řeky svedl rozhodný boj u Plataj r. 479 př. Kr., v němž Peršané byli poraženi a Mardonios padl.

memoria, (I, 92), pamět, upomínka, památka

mereō, *ēre*, *ui*, 2., (I, 374), **a**) *zasluhovati*, *zasloužiti* (*si*) (*něčeho*, *aliquid*); *poenam merēre*, *zasluhovati*, *zasloužiti* (*si*) *trestu*; **b**) *zjednati si zásluhy*; *bene merēre dē patriā*, velice se *zasloužiti* o *vlast*, *zjednati si o vlast* *veliké zásluhy*; **c**) *konati vojenskou službu*, *sloužiti za žold*; **meritus**, *a*, *um*, **a**) *zasloužilý* (= *ten, jenž si něčeho zasloužil, jenž má zásluhy o něco*); **b**) *zasloužený*; **c**) *konavší vojenskou službu*, *slouživší*

meritus, *a*, *um*, viz *merēre*

militia, *ae*, *f.*, (I, 392), **a**) *vojenská služba*, *vojna*; **b**) *válka*; **c**) *vojenský stav*, *vojsko*; *domi* — *militiae*, *doma* — *v poli*; *v míru* — *ve válce*

minae, *arum*, *f.* *plur.*, *hrozby*, *vyhrůžky*; (*původně*: *vyčnívající cimbuří hradeb*)

minus, *méně*; *nōn minus* — *quam*, *neméně* — *než*; *právě tak* — *jako*; (viz *parum*, II, 155)

miscēre, 2., (II, 307), *vīnum nōn mixtum*, *nesmíšené víno*; *vīnum aquā miscēre*, *mísiti víno s vodou*; *vīnum aquā mixtum*, *víno smíšené s vodou*

monēre, 2., (II, 353); *napomínati*, *vyzývati*; *vyzvati*, *varo-*

vati (*někoho*); domlouvati, domluviti (*někomu, aliquem*)
mōns, *montis*, m., (I, 348), **a)** hora, pohoří; *mōns Mycalē*, předhoří, mys Mykale; **b)** balvan, kámen; **c)** nahromaděné spousty
mordeō, *ēre, momordī, morsum*, 2., kousati, kousnouti, hrýzti, hlodati; *manum mordēre*, uhrýzti ruku; (*o hađu* :) uštknouti
mortālis, (I, 435); *mortālis, is*, m., smrtelník, člověk; *plur. mortālēs, ium*, smrtelníci, lidé
movēre, 2., (II, 353); *aliquem movēre* někoho dojmati; dojmouti; učiniti dojem na někoho; *castra movēre*, hnouti (se) táborem (= dále táhnouti, jiti); *bellum alicui movēre*, dáváti se, pouštěti se do války s někým; *aliquā rē moveor*, dávám se něčím pohnouti, dojmati, dojmouti, (II, 254)
Mūcius, *ii*, m., (jméno římského rodu, původně plebejského); *Gaius Mucius Cordus Scaevola*, vnikl podle pověsti do tábora Porsenny, vládce v etruském městě Klusiu, a chtěl zabít nepřítele své vlasti Porsennu; nepodařilo se mu to. Byl chycen a nucen, aby prozradil své spoluspiklence. Když odmítl je vyzradit, bylo mu vyhrožováno mukami; aby dokázal svou lhostejnost k mukám, vložil pravici do ohně, až si ji upálil. Porsenna vida, jak neohrožený nepřítele má v Římě, upustil od dalšího obléhá-

ní Říma. Římský hrdina dostal odtud příjmi *Scaevola* = *Levičák*, jež se v rodě udrželo; (*scaevus*, řecky *skaios* = levý).

mulceō, *ēre, mulsi, mulsum*, 2., **a)** hladiti; **b)** uklidňovati, mírniti, chlácholiti; krotiti; **c)** těšiti, obveselovati;

cantū mulcēre, krotiti zpěvem; *zephyri mulcent flōrēs*, mírné větry, mírní vánkové ovívají květy

Mummius, (I, 403)

mūsica, *ae, f.*, hudba

Mycalē, *ēs, f.*, (řecké sklonění), *Mykale*, mys na západ. pobřeží Malé Asie naproti ostrovu Samu. V týž den, kdy svedli Řekové vítěznou bitvu s Peršany u Plataj, utkalo se loďstvo spojených Řeků pod spartským králem Leotychidem a Athénanem Xanthippem s Peršany v námořní bitvě u mysu Mykale (r. 479 př. Kr.); Peršané byli poraženi na hlavu a loďstvo jejich bylo spáleno.

nāvālis, (II, 104); *proelium nāvāle*, námořní bitva, boj

neglegentia, *ae, f.*, **a)** nedbalost; **b)** zanedbávání (*něčeho*)

nēmō (I, 481) **mortālium**, nikdo ze smrtelníků, z lidí

nisi, (II, 307); *nūllus alius . . . nisi*, žádný jiný . . . leč; (*nebo kladně* :) jen . . .

noceō, *ēre, nociui, nocitum*, 2., **a)** škoditi, uškoditi; **b)** províniti se; **c)** způsobiti škodu; *mihi nocētur*, mně se způsobuje

škoda; mně se děje křivda
nocturnus, (I, 392); *nocturno tempore*, v noční době

nōmen, *nōminis*, n., (I, 219), **a)** jméno, pojmenování, název; **b)** rodové jméno (předejmení); **c)** rod, kmen, národ; *nōmen Rōmānum* = římský národ (= všichni, kdož se jmenují Římané); **d)** jméno dlužníka v dlužní knize; dluh, dlužní položka; dlužník; **e)** slavné jméno, dobré jméno; **f)** příčina, záminka; důvod

nōmināre *aliquem virum doctissimum*, (II, 254), nazývati někoho velmi učeným mužem

Nōrēia, *ae*, f., *Noreia*, (*Nórēja), hlavní město Noriků (Taurisků) v alpské zemi Noriku, snad dnešní Neumarkt ve Štyrsku

Nōricum, *i*, n., *Norikum* (Noricko), ve starověku země mezi řekami Dunajem, Drávou a Innem a horstvem Vídeňským lesem (asi dnešní Štyrsko a Korutansko); Noricum bylo za doby Gaia Julia Caesara královstvím, od r. 15 př. Kr. římskou provincií

nūper, **a)** nedávno; **b)** kdysi, před delším časem

ob, (I, 182); *quam ob rem*, proč; a proto

obsessus, *a*, *um*, viz *obsidēre*

obsidēō, *ēre*, *obsidēi*, *obsessum*, 2., **a)** oblehnouti, obklíčiti; *urbs obsessa*, obléhané, obležené město; **b)** (*nēco*) mít obsazeno, zaujímati; **c)** uváděti v tiseň, tísňiti, svírat; **d)** číhati (*na*

nēco); **obsessus**, *a*, *um*, obležený, obklíčený, sevřený; držení v zajetí; omezený, zúžený
occāsiō, *ōnis*, f., příležitost (*allicuius rei*, k něčemu); *occāsiō pugnandī*, příležitost k bojování, k boji; příležitost bojovati
ōrāre *auxilium*, (II, 353), prositi za pomoc
paene *dēlēvī*, (indik. perf.), (II, 439), málem bych byl zničil, (v češt. minulý kondicionál)

pārēō, *ēre*, *uī*, *pāritūrus*, 2., **a)** poslouchati, uposlechnouti, býti poslušen (*allicui*, někoho); **b)** býti poddán, podroben (*nēkomu*); záviseti (*na někom*); *rēgibus pārēre*, býti poddán králům; **c)** poddávati se (*nēčemu*), říditi se, spravovati se (*něčím*); **[d]** = *appārēre*, objevovati se, ukazovati se, býti viditelný]

pater, (I, 194); *patrēs*, *um*, m., **a)** otcové; **b)** předkové; **c)** senátoři, senát; **d)** patriarchové, šlechta

pauci, *ae*, *a*, (I, 170, 171); *paucissimi*, (II, 155, 53), velmi málo lidí

pendēō, *ēre*, *pependī*, 2., **a)** vise ti; (býti zavěšen, pověšen); **b)** přečnivati, klenouti se; **c)** čniti, trčeti, strměti; **d)** vznášeti se; **e)** vězeti, tkviti; prodlévati, dlíti; **f)** záviseti, býti závislý (*na někom*), záležeti (*na někom*); **g)** lpěti (*na někom*), lnouti (*k někomu*), býti oddán; **h)** býti v nejistotě, na rozpacích; býti nejistý, neroz-

hodný; býti na vážkách, býti nerozhodnut

per, (II, 104; 354c); *per tōtam noctem*, po celou noc; *per centum annōs*, po sto let; *per expiōrātōrēs*, skrze výzvědné hlídky

permōtus, *a, um*, viz *permovēre*

permovēre, 2., (II, 310); *cōnsiliō permōtus*, povzbuzen radou = na radu

perniciēs (I, 299); *aliquid alicui est perniciēs*, něco jest někomu k záhubě, ke zkáze; něco někomu připravuje záhubu, zhoubu, zkázu, zmar, pád

perterreō, *ēre, perterrui, perterritum*, (I, 374); *perterreor*, dávám se postrašiti, přestrašiti, zastrašiti, poděsiti, polekati, poplašiti; *perterritus, a, um*, postrašený, přestrašený, zastrašený, poděšený, polekaný, poplašený

Phōciōn, *ōnis*, m., Fókion (* Fókijón), athénský vojevůdce a státník, vrstevník a odpůrce Demosthenův; r. 318 př. Kr. byl odsouzen a donucen vypít číši jedu.

placēre, 2., (I, 271; II, 310); *sacra diīs placent*, oběti jsou bohům milé, příjemné

plūrimum, nejvíce, velmi mnoho; (II, 118)

Porsenna, (*Porsina*), *ae*, m., *Porsenna*, vladař v etruském městě Klusiu, který asi r. 507 př. Kr. udeřil na Řím, zmocnil se ho a nějaký čas jej měl ve svém poddanství. Svou tehdejší porážku Římané se

snažili zastřítí pověstmi o hrdinských činech některých Římanů (Horatius Cocles, Mucius Scaevola). (Viz »*Clusium*«, »*Mucius*«!)

possideō, *ēre, possēdi, possessum*, 2., **a)** míti v držení, býti v držení (*něčeho*); (*něco*) držeti, míti; **b)** míti v moci, ovládati, míti; *finēs possidere*, míti v moci, v držení území; *divitiās possidere*, míti bohatství; (II, 256); (*aliquid*)

postrēmus, *a, um, a)* nejzadnější, nejposlednější, *p o s l e d n í*

praebeō, *ēre, ui, itum*, 2., **a)** nastavovati, vystavovati; *aurēs praebeere*, nastavovati sluch = dopřáti sluchu, vyslechnouti; **b)** dokazovati, prokazovati, projevovati, osvědčovati; *sē fortem praebeere*, ukazovati se, osvědčovati se rázným, statečným; **c)** podávati, poskytovat, dávati, propůjčovati, prokazovati; (*alicui aliquid*); *victum praebeere*, poskytovat stravu; *beneficium praebeere*, prokazovati dobrodiní; *pecūniam praebeere*, poskytnouti, dávati peníze

praestāre, 1., (II, 439); *glōriā alicui praestāre*, vynikati slávou nad někoho; převyšovati někoho slávou; *virtūtem praestāre*, osvědčiti statečnost; *sē ācerimum dēfēnsōrem praestāre*, osvědčiti se nejráznějším obráncem

praevalēō, *ēre, ui, a)* býti velmi silný, míti velikou sílu; **b)** mnoho zmoci, míti převahu,

převládnouti, opanovati, zví-
těziti, n a b ý t i v r c h u

primum, a) nejprve, nejdříve; **b)** (ve výčtu:) za prvé; předně; **c)** po prvé, ponejprv; *omnium primum*, ze všeho nejdříve = především; *ut primum*, jakmile; *quam primum*, co nejdříve; (II, 256)

**prohibere, 2., (II, 311); aliquem aliquā rē (rapinīs, commeātū) prohibeō, bráním, zabra-
ňuji, překážím něko-
mu (v češt. dativ, v latině
akusativ předmětný) v ně-
čem (v kořistění, v dovozu
špiže) (v lat. ablativ, v češt.
předložkový pád); z a m e z u-
ji někomu něco (kořistění, do-
voz špiže); prohibeor aliquā
rē (pābulātiōne, vēnātiōne),
jest mi bráněno, zabraňováno,
brání se mi, překáží se mi
v něčem; jsem zdržován v ně-
čem (v picování, v lovu); mī-
litēs commeātū prohibiti, vo-
jinové odříznutí od zásobova-
cího oddílu; vojínové, jimž by-
lo zabráněno v dovozu špiže:
vojínové, jimž byl zamezen do-
voz špiže; vim hostium prohi-
bere, odraziti nepřátelský ú-
tok; aliquem ab Italiā (ā prō-
vinciā) prohibere, někoho od-
raziti od Italie (od provincie)**

prōmissum, ī, n., slíbená věc;
slib, přípověď

prōnūtiō, āre, āvī, ātum, 1., a)
vyhlašovati, prohlašovati, ohla-
šovati, provolávati, vyvoláva-
ti; **b)** vypovídati, hlásiti, ozna-
movati, vypravovati; **c)** vy-

nášeti nález, pronášeti roz-
hodnutí, rozhodovati; **d)** dáti
hlasovati (o návrhu); **e)** pro-
hlásiti (něčí svolení), prohlá-
siti (přijeti návrhu); **f)** vyhlá-
siti, dáti rozkaz (vojsku); **g)**
připovídati, slibovati; **h)** před-
nášeti, deklamovati, recitovati;
*aliquem exsulem prōnūtiā-
re*, někoho prohlásiti za vy-
hnance; *aliquis prōnūtiātur
hostis patriae*, někdo jest pro-
hlašován za nepřítele vlasti

prōpositum, ī, n., a) předsevzetí,
úmysl; **b)** úkol; **c)** látka, té-
ma; (hlavní) věc; **d)** (v dra-
matě:) děj; **e)** (při úsudku:)
návěst

**prōvidere, 2., (II, 311); prōvidē-
re alicui rei (senectūti), sta-
rati se, postarati se o něco
(o stáří)**

quam ob rem, pročež; a proto

quantus, a, um, jak veliký, jaký;
jak četný, jak značný, jak vý-
znamný atp.; **quantum,** jak
mnoho, kolik

quia, (II, 73), protože, poněvadž
quotiēns, kolikrát

rapīna, ae, f., a) loupež, loupe-
žení, kořistění; **b)** lup, kořist

reddō, ere, raddidī, redditum, 3.,
a) vraceti, vrátiti, dáti zpět;
b) vrátiti dlužnou věc; zapla-
titi dluh, dlužný peníz; **c)**
(o plodech:) nésti, vydávati;
d) navzájem dáti; (o hlase:)
odpovídati;

e) dáti, ustanoviti; vzdávati,
prokazovati; vydávati (počet);
udávati (důvod); splniti (slib);
odevzdati, doručiti (dopis) a j.

Régulus, i, m., *Marcus Atilius Rēgulus*, konsul r. 267 a r. 256, porazil r. 256 u mysu Eknomu na jižním pobřeží Sicílie kartaginské loďstvo, ale sám byl poražen r. 255 od punského vojska, v jehož čele byl Spart'an Xanthippos, u Tunet (západně od Kartaga) a zajat. Když punské vojsko, vedené Hasdrubalem, bylo poraženo u Panormu od konsula Caecilia Metella r. 251, vyslali Kartaginští poselství do Říma s žádostí za mír. V poselství tom byl i Atilius Regulus, který měl přemluvit Římány k míru, začož mu byla slíbena svoboda. Ale Regulus, přišed do Říma, radil senátu ve shromáždění, aby neuzavírali s Puny míru, nýbrž pokračovali v boji, že jich nemine plné vítězství. Vyjednávání tudíž zastaveno a poselstvo se vrátilo do Kartaga i s Regulem, který se ničím nedal pohnouti a přemluvit, aby zrušil dané slovo a zůstal v Římě. Za to prý byl helidsky umučen od Punů. Byl prý zabedněn do sudu, do něhož byly naráženy hřeby, a sud s ním válen po městě, až konečně skulen do moře. Podle jiného podání žil prý dále v Kartagu i s rodinou a ta prý se udržela potomstvem až do zničení Kartaga (r. 146). Při známé ukrutnosti punské bude asi první podání pravděpodobnější. Jest jisté, že Regulus zemřel v zajetí.

removeō, ēre, remōvi, remōtum, 2., odstaviti, odstraniti, vzdáliti, odkliditi; *aliquem ē scholā removēre*, někoho vyloučiti ze školy

repleō, ēre, replēvi, replētum, 2., a) opět naplniti, doplniti; b) naplniti, vyplniti; *repletus* (II, 440)

reportō, āre, āvi, ātum, 1., a) zpět nésti, véztí, převéztí, přepraviti; b) odnésti z boje; *victōriam dē (ex) aliquō reportāre*, dobytí vítězství na někom; vyhráti bitvu na někom; c) přinéstí zprávu, hlásiti

rēs; *novae rēs*, (I, 376)

retineō, ēre, retinui, retentum, 2., a) zadržeti, zdržeti, udržeti; b) podržeti, udržeti; c) držeti, míti; *arma retinēre*, podržeti zbraň; *aliquem retinēre amicum*, podržeti (si) někoho za přítele

retrōrsus, *retrōrsus*, *retrōversus*, a) zpět, nazpět; b) obráceně

Rhodiī, *Rhodiōrum*, m., Rhodané, obyvatelé ostrova R(h)odu, ležícího při jihozápad. pobřeží Malé Asie; (I, 184)

rīdeō, ēre, rīsi, rīsum, 2., a) smáti se, zasmáti se, usmívati se; b) smáti se, posmívati se, vysmívati se

rīsus, ūs, m., a) smích; b) předmět smíchu, látka smíchu; c) výsměch, posměch

Sextus Roscius Amerinus, *Sextus Roscius* z Amerie v Umbrii byl r. 280 př. Kr. na

podnět chráněnce Sullova Chrysogona, který se chtěl zmocnit jeho statků, obžalován z otcovraždy. Marcus Tullius Cicero ujal se ho před soudem obhajovací řečí „*Pro Sex. Rosciō Amerinō*“, jež se nám zachovala. Sextus Roscius byl uznán nevinným.

sacra, sacrōrum, n., (II, 157), a) oběti, posvátný úkon, bohoslužba; b) posvátné věci (nádob, obětní předměty); posvátné místo, svatyně; posvátný zpěv

saeta (sēta), ae, f., žíně, štětina; dlouhá zvířecí srst

Sallustius, ů, m., (I, 118, 119), Gaius Sallustius Crispus, římský dějepisec, narodil se r. 86 př. Kr. v Amiternu v Sabinsku. Léta jeho dětství spadala do doby krvavých bojů mezi Mariem a Sullou a Sullovy diktatury. R. 59 byl quaestorem, r. 52 tribunem lidu. Když byl r. 50 censorem Appiem Claudiem Pulchrem vyloučen ze senátu pro prostopášný život, odešel do Gallie k Caesarovi. Druhé občanské války se účastnil činně jsa na straně Gaia Julia Caesara, který ho přijal opět do senátu a po bitvě u Thapsu r. 46 svědčil mu ke správné nejurodnější část Numidie, jež nazvána Africa nova. Tam Sallustius vydíral peníze takovou měrou, že vrátiv se po roce z provincie do Říma byl obžalován z vydírání peněz a jen moc-

ným zakročením Caesarovým vyvázl bez pohromy. Po smrti Caesarové (r. 44) ustoupil z politického života a věnoval se dějepiscectví. Zemřel r. 35 př. Kr. Jeho spisy:

a) monografie o válce s Katilinou »*Bellum Catilināe*«; ve spise vykládá o spiknutí, jež r. 63 za konsulátu Ciceronova bylo zosnováno Luciem Sergiem Katilinou a jeho druhy a r. 62 bitvou u Pistorie v Etrurii od Gaia Antonia bylo zcela potlačeno;

b) monografie o válce s Jugurthou »*Bellum Iugurthinum*«; ve spise vypisuje válku, kterou římský národ vedl r. 111 až 105 př. Kr. s numidským králem Jugurthou;

c) dějepisné dílo »*Historiae*«, ličící v 5 knihách dějiny 12 let, od r. 78 př. Kr. (od Sullovy smrti) až do r. 67 (do doby, kdy byl schválen Gabiniův návrh, jímž Pompeius nabyl neobyčejné moci); toto dílo se nám nedochovalo celé; kromě zlomků jsou z něho zachovány pouze 4 řeči a 2 dopisy.

salūs patriae, (I, 220), spása, záchrana vlasti

scelus, (II, 312), nepravost

signum impetūs (genit.), (I, 376), znamení k útoku

speciēs Germānōrum, (II, 397), vzezření Germánů

spectāre, 1., (II, 359), mířiti, směřovati (k něčemu)

spondeō, ēre, spondi, spōnsum,

2., **a)** slavně slíbiti; připověděti (*něco*); zavázati se (*něčím*); **b)** zaručiti se (*prō aliquō*, za někoho); **c)** zaslíbiti, zasnoubiti (*dceru, syna*); **d)** slibovati = předpovídati, nechati očekávati; *fidem spondēre*, slavně slíbiti věrnost, zavázati se věrností

stāre, 1., (II, 374); *in primis stāre*, státi mezi prvními, v první řadě; *in acie stāre*, státi v bitevním řádu

statim, **a)** hned na místě; hned, ihned; **b)** (*předklasické*;) pevně, stále

status, *ūs*, m., **a)** postoj, postavení, postava těla; **b)** stav, poměry, okolnosti, položení; **c)** příznivý stav, blahobyť; *status rerum urbānārum*, stav městských záležitostí, stav věcí v městě

studeō, *ēre, studui*, 2., (*alicui rei*), **a)** usilovati (*o něco*); hleděti dosíci (*něčeho*); snažit se (*o něco*); vyhledávati (*něčeho*); vynasnažiti se; *novis rebus studēre*, usilovati o převrat; **b)** zabývati se (*něčím*); věnovati píli, pozornost (*něčemu*); pilně vykonávati (*něco*); horlivě se oddávati (*něčemu*); *agricultūrae studēre*, oddávati se orbě; *linguae Latinae studēre*, oddati se (horlivě) latinskému jazyku, studiu latinského jazyka; **c)** býti na straně (*něči*); býti přívržencem (*někoho*); přát (*někomu*); býti zaujat; **d)** studovati; (I, 376)

stultus, *a, um*, pošetilý, zpozdilý, hloupý, na hlavu padlý; **stultus**, *i, m.*, pošetilec, bloud, hlupák, blázen

suādeō, *ēre, suāsi, suāsum*, 2., (vyslov: *svādeō, svāzi, svāzum*), (II, 313); *bellum suādēre*, vybízeti k válce, doporučovati válku

subāctus, *a, um*, (viz *subigere*, II, 313), podrobený, ujařmený

succēseō, *suscēseō*, *ēre, -cēnsui*, 2., (*alicui*), zanevřiti, nevražiti, horšiti se (*na někoho*)

superāre, 1., (I, 201; II, 106, 212); *difficultātēs superāre*, překonávati, překonati, přestáti, přemoci nesnáze; *Alpēs superāre*, překročiti Alpy

sustinēre, 2., (II, 397); *impetum s.*, snést, vydržeti útok; odolávati, odolat útok

taceō, *ēre, uī, itum*, 2., **a)** mlčeti, nemluvit; **b)** (*aliquid* nebo *dē aliquā rē*), smlčeti (*něco*), pomlčeti (*o něčem*), zamlčeti (*něco*)

tempus, *oris, n.*, **a)** čas, doba; **b)** (určený, potřebný čas), lhůta; **c)** pravý, vhodný čas; příhodná (svá) doba, chvíle; přiležitost; pravý okamžik; **d)** doba, okolnost(i), poměr(y); stav, postavení; osud; **e)** zlá doba, zlý stav; tíseň; nesnáze; nebezpečení; **f)** roční počasí; **g)** počasí, pohoda; **h)** čas života, věk, život;

in hōc tempore, in tālī tempore, hōc in tempore (II, 89); *antiquis temporibus, omni tempore, tempore nocturnō*,

omnibus temporibus anni, Caesaris temporibus, rei publicae temporibus, extrēmīs rei publicae temporibus (II, 86); *primō quōque tempore, brevī tempore* (II, 87);

īsdem temporibus, v týchž dobách, časech; *ad tempus*, na čas, pro okamžik; na chvilku, dočasně, prozatím; pokud čas dovoluje, podle okolností; *ante tempus*, předčasně; *in tempore*, včas, v pravý čas, v pravý okamžik; vhod; *ex tempore* = a) na místě, bez přípravy, s patra; b) podle okolností (= *prō tempore*); *suō tempore*, v zákonité (předepsané) době; *īd temporis*, v té době

tenēre, 2., (II, 375); *iram t.*, ovládati, potlačovati, potlačití hněv; *agrōs t.*, míti v držení polnosti; *collem t.*, kopec míti v moci, míti obsazený; *risum t.*, zdržeti se smíchu, potlačití smích

terrēre, 2., (II, 314); *terreor*, dá v á m s e z a s t r a š o v a t i, z a s t r a š i t i, p o d ě s i t i, v y d ě s i t i

Teutonī, *ōrum*, m., Teutonové, germánský kmen, který spolu s Cimbrý vpadl do Itálie, ale byl r. 102 př. Kr. od Gaia Maria u Aque Sextiae (u Sextiových Teplic) poražen; (gen. pl. *Teutonōrum*, též *Teutonum*); (viz *Cimbrī*)

Thūcýdidēs, *is*, m., Thukýdides, slavný řecký dějepisec, žil asi v l. 460—400 př. Kr.; napsal historické dílo o peloponneské válce, jež bylo od po-

zdějších gramatiků rozděleno v 8 knih

timēre, 2., (II, 375); *poenam timēre*, báti se trestu; *timērī*, býti na postrach; *ab aliquō timeor*, jsem někomu na postrach

timor (II, 375) *poenae*, (genit. *předmět.*), strach z trestu; **timor populi**, (genit. *podmět.*), strach lidu

tondeō, *ēre, totondī, tōnsum*, 2., a) stříhati; ostříhávati; stříhati (vlasy, vousy); holiti; b) (*o stromech*;) ořezávati, osekávati, oklešťovati; (*o věnci*;) přistříhávati; c) kositi, požínati; d) okusovati, oškubávati, spásati; e) trhati, škubati

torqueō, *ēre, torsi, tortum*, 2., a) točiti, kroučiti, stáčetí, otáčetí; ohýbati, zakřivovati; b) otáčením pohybovati, valiti, zvedati, vířiti, čeřiti; c) otáčetí, obracetí; d) zatočiti, mávnouti, vymrštití; metati, házetí; e) stočiti, zkrivití;

f) mučiti, natahovati na skřípec; g) trápiti, trýzniti, týrati, znepokojovati; soužiti, trudití;

h) (důkladně) zkoumati, zkoušeti

tortus, *a, um*, viz *torquēre*

tribuō, *ere, tribuī, tribūtum*, 3., a) dělití, rozdělovati; b) rozdíliti, rozdělovati, rozdávati;

c) udělovati, poskytovatí, propůjčovati, dávati;

d) věnovati, vynakládati; e) činiti (*pro někoho, k vůli někomu*); f) povolovati, vyhovo-

vati; **g**) přičítati, připisovati, příkládati, přiknouti; **h**) dáti (*na něco*), dbáti (*něčeho*), vážiti si, ceniti; zakládati si (*na něčem*); **i**) vykládati si (*něco něčím*); **j**) přičítati za vinu, vytýkati;

alicui laus tribuitur, chvála jest udělována, vzdávána někomu, chvály se dostává někomu; *honorem tribuere*, vzdávati, prokazovati poctu, čest; (I, 336)

tristis, *e*, 2., (I, 436); (*o osudu*;) nešťastný, hrozný

Umbria, *ae*, *f*., **Umbrie**, krajina v starověké severovýchod. Itálii na obou svazích Apenin mezi řekami Tiberem, Aesem, Rubikonem a mořem Adriatickým; z měst jsou známá: Ariminum (Rimini), Sena Gallica (Sinigaglia), Sarsina (rodiště Plautovo), Urbinum, Sentinum, Spolegium, Interamna (rodiště Tacitovo), Terni.

usque ad (*s akus.*), až do (*něčeho*), až po (*něco*)

usus, (I, 286; II, 259); *usus olei*, užívání oleje; *usus nāvium*, loďní potřeba

ut, ut primum, (*časová spojka s indik. perf.*), jak, jakmile, když

valēre, 2., (II, 442); *apud aliquem auctoritāte plurimum valēre*, velmi mnoho zmoci, platiti u někoho vážností, vlivem

vēnātiō, *ōnis*, *f*., **a**) lov, hon, honba; **b**) štvanice (*v cirku a p.*);

c) kořist (*nabytá při lovu*), lov, zvěř, zvěřina

vērūm - ne est? (II, 375), zdali jest to pravda? je-li to pravda?

vetō, *āre*, *vetui*, *vetitum*, 1., zakazovati, zapovídati; nedovolovati, nepřipouštěti; brániti, zabraňovati, překážeti; *vetor*, zapovídá se mi, zakazuje se mi, dostávám zákaz, nesmím

vexāre, 1., (II, 314); *frigore vexor*, jsem sužován, trápen mrazem = trpím mrazem

victus, *ūs*, *m*., **a**) živobyti, způsob života, žiti, život; **b**) výživa, potrava, strava, jídlo, pokrm

videō, *ēre*, *vidi*, *visum*, 2., **a**) viděti, zírati, hleděti, patřiti, divati se; uviděti, spatřiti;

b) navštívit; **c**) býti svědkem, zažiti, zkusiti, dočkati se, dožiti se; **d**) *z n a m e n a t i*, (*z*) pozorovati, poznávati, znáti, věděti, rozuměti; **e**) pozorovati, hleděti, přihlížeti (*k něčemu*), uvažovati, mysliti, přemýšleti; **f**) hleděti si (*něčeho*), dbáti, starati se, postarati se;

aliquid videtur, něco jest viděno, spatřováno = něco jest viděti, se jeví, se ukazuje

virtūs, (I, 203); *vērae virtūtēs*, pravé přednosti

vis, (I, 355); *vis hostium*, útok nepřátel

vītāre, 1., (I, 337, 487; II, 443); *periculum vītāre*, (*u*)varovati se nebezpečnosti; *Idus Mār-*

tiās vitāre, strīci se březno-
vých id (= dne 15. března);
omnia vitāre, varovati se vše-
ho

vōtum, i, n., **a)** věc slibená
(*bohūm*); slibený dar; **b)** slib
(= závazné prohlášení toho,
co člověk dá božstvu, bude-li
vyslyšen, i toho, zač člověk

božstvo žádá); modlitba;
c) přání; žádost, snaha, tou-
ha; **d)** předmět přání; touha

voveō, ēre, vōvī, vōtum, 2., **a)**
(*bohūm*) zaslibovati, slibovati,
zaslibiti, připovídati; *templum*
vovēre, zaslibiti chrám; **b)** či-
niti slib; **c)** přáti si, žádati si
(něčeho), (*aliquid*)

55. úloha — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 533!)

1. *Sī cupiditatēs tuās coërcuissēs, omnibus grātus fuissēs.* — 2. *Exercitūs nostrī iam veniunt hostium superbiam coërcitum.* — 3. *Dux militēs coërcitūrus sē ipsum prius coërceat.* — 4. *Iam primī hominēs agricultūram exercue- rant.* — 5. *Utinam memoriam tuam cotidiē exercuissētis!* — 6. *Cornēlius Nepōs scribit Epaminōndam currendō et luctandō exercitum esse.* — 7. *Somnus corpora cūris exer- cita occupat.* — 8. *Antiquissimīs temporibus agricultūram ab ipsis rēgibus exercitam esse scimus.* — 9. *Apud Grae- cōs et Rōmānōs ēloquentia valdē flōruit.* — 10. *Hērodotus et Thūcýdidēs, rērum scriptōrēs, iisdem ferē temporibus laude ingentī flōruērunt.* — 11. *Saepe ea, quae (per) cen- tum et plūrēs annōs flōruerant, proelium ūnius diēi dēlēvit.* — 12. *In Graeciā Athēnās, in Aegyptō Alexandriam arti- bus et litterīs māximē flōruisse cōstat.* — 13. *Hostēs in silvis latuisse et māximē necessariis rēbus eguisse nōn ignōrābāmus.* — 14. *Vestrā virtūte māximam laudem me- ruistis.* — 15. *Monuimus vōs, sed nōn pāruistis, quam ob rem poenam meruistis.* — 16. *Multi putant Homērum sō- lum poētā appellārī meruisse.* — 17. *Virīs, quī dē patriā bene meruerant, Athēnīs victus cotidiānus públicē prae- bēbātur.* — 18. *Laudem meruissētis, sī parentibus pāruis- sētis.* — 19. *Poena tē nōn terruisset, nisi eam meruissēs.* — 20. *Merita laus tibi tribuitur.* — 21. *Athēnīs artēs et litte- rae magis flōruērunt quam Rōmae; nam Rōmānī magis*

studuērunt agricultūrae et artī bellicae. — 22. Multis placēres, nisi omnibus placēre studuissēs. — 23. Urbs expugnāta vix vāstata esset, si civēs victōribus pārere studuissent neque arma retinuissent. — 24. Sallustius scribit Catilinam novīs rēbus studuisse. — 25. Prudentibus displicebitis, si stultis placēre studueritis. — 26. Hannibal diū ā Rōmānis timēbātur. — 27. Amārī maior laus est quam timēri. — 28. »Si umquam cōnsiliō, numquam operā nostrā nec domī nec militiae Scīpiō eguit,« dixit Laelius. — 29. Eguerimus rēbus necessariis, in Deō spem habuimus et Deus nōs servāvit. — 30. Certē vōbis nōn dēfuissēmus, si nostrō auxiliō equissētis. — 31. Cum appāuerint et ēminuerint vērae virtūtēs vestrae, tum dēmum iūstē iudicābuntur. — 32. Aditus ad Miltiadem etiam humillimis semper patuit. — 33. Magnā dīligentiā linguae Latīnae studuistis. — 34. Inopia hominēs multās artēs docuit. — 35. Vērum-ne est Athēniēnsēs ūsum oleī cēterōs hominēs docuisse? — 36. Hostēs, quī per explorātōrēs dē nostris cōnsiliis ēdocti erant, posterō diē urbem praesidio fīrmāvērunt. — 37. Vix iram tenui. — 38. Caesar agrōs, quōs Germāni tenuerant, Gallis dōnāvit. — 39. Tibi pārere studui; cūr igitur mihi succēnsuisti? — 40. Senātus cēnsuit, ut Catilīna hostis patriae prōnūntiārētur. — 41. Patrem multis negōtiis in urbe retentum iri putō. — 42. Caesar cōpiās hostium non prōflīgāvisset, nisi distentae essent. — 43. Nostrum exercitum impetum hostium sustinuisse et victōriam reportāvisse audīmus. — 44. Nē nostri militēs primum impetum hostium sustinuerint, tamen victōriam reportāvērunt. — 45. Si hominēs cupiditatēs suās continuerint, multa scelera vitābunt. — 46. Caesar militēs castris aliquamdiū continuit, quod ingentia corpora Germānōrum timēbant, et prīstinae virtūtis admonuit. — 47. Quod risum nōn tenuerātis, amīci, ā magistrō moniti estis; si risum tenuissētis, nōn moniti essētis. — 48. Classis tempestāte in portū dētenta est, quam ob rem imperātor exercitum proeliō abstīnuit. — 49. Rēgulō auctōre captivi Rōmae retenti sunt. — 50. Patrēs priōribus bellis docti cēnsuērunt, ut bellum renovārētur. —

Přeložte do latiny!

1. Nedávno naše včely byly poplašeny (*perterrere*, passiv. ind. pf.), neboť několik¹ sršňů vpadlo² do včelích úlů³. — 2. Kolik (starostí) a jak veliké starosti byly vynaloženy (*adhibere*, passiv. ind. pf.) od rodičů k vašemu blahu! — 3. Věz, že jsi právem zasloužil (*merere*, aktiv. inf. pf.) trestu, neboť jsi neuposlechl (*pāre*, akt. ind. pf.), ačkoli jsi byl napomenut (*monere*, passiv. ind. plqpf.). — 4. V zimě nuzní (*egere*, partic. prés.) lidé trpěli⁴ mrazem; mnozí jen stěží by byli zachránili život, kdyby byli bohatí občané neposkytli (*praebere*, akt. konj. plqpf.) chudákům (*indigere*, partic. prés.) výživy. — 5. Římští vojínové, postrašení (*terrere*, passiv. partic. pf.) vzezřením Germánů, byli uklidněni (*cōfirmare*, passiv. ind. pf.) řečí, která Caesarem byla pronesena (*habere*, passiv. ind. plqpf.) v táboře. — 6. Vězte, že se přísní soudcové ničím nedají odstrašiti (= že nebudou odstrašeni) (*dēterrere*, passiv. inf. fut.) od povinností. — 7. Kdyby byla bývala vždy od tebe, hochu, zachována (*adhibere*, passiv. konj. plqpf.) umírněnost, nebyl bys býval tolikrát napomenut (*admonere*, passiv. konj. plqpf.). — 8. Dočítáme se, že dlouhá sloupová v Athénách poskytovala (*praebere*, akt. inf. pf.) stínu procházejícím se (*ambulare*, partic. prés.). — 9. Ať byli římsí vojínové ustrašení (*perterrere*, passiv. konj. pf.) strašným vzezřením Germánů, přece je potom porazili. — 10. Jsou čtyři řeči Ciceronem pronesené (*habere*, passiv. partic. pf.) proti Katilinovi. — 11. Naši vojínové byvše odříznuti (*prohibere*, passiv. partic. pf.) od zásobovacího oddílu, byli od nepřátelského vojska poraženi. — 12. Zdaž myslíte, že lovcům bude v lovu zabráněno (*prohibere*, passiv. inf. fut.) hrozící bouří? — 13. Kdybych měl dobré přátele, pomohli by mně v nebezpečnosti. Kdybych byl měl (*habere*, akt. konj. plqpf.) dobré přátele, byli by mně pomohli (*invare*, akt. konj. plqpf.) v nebezpečnosti. — 14. Kéž byste nebyli uškodili (*nocere*, akt. konj. plqpf.) svému zdraví přílišnými náruživostmi! — 15. Domníváme se, že naše oběti byly bohům milé (= že se líbily) (*placere*, akt. inf. pf.). — 16. Lenivý žák věděl, že uškodil (*nocere*, akt. inf. pf.) nikoli učiteli, nýbrž sobě. — 17. Kéž byste nebyli dali odstrašiti (=kéž byste nebyli bývali odstrašeni) (*dēterrere*, passiv. konj. plqpf.) od úmyslu. — 18. Byli bychom povolali (*adhibere*, akt. konj. plqpf.) lékaře, kdyby byla bývala (*esse*, konj. plqpf.) nemoc těžká. — 19. Kdybys byl mlčel (*tacere*, akt. konj. plqpf.), nebyl by sis uškodil (*nocere*, akt. konj. plqpf.).

¹ *complūrēs*; ² *involare* (*in*); ³ *domicilium*; ⁴ = byli sužováni (*vexare*).

— 20. Děd říká, že noční mrazy uškodily (*nocēre*, akt. inf. pf.) kvetoucím (*flōrēre*, partic. prés.) stromům. —

44. HODINA.

56. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 536!)

1. *Medicī antiquī monēbant, ut vinum aquā miscerētur; vinum aquā mixtum convivīs minus nocet quam vinum nōn mixtum.* — 2. *Quī ūtilibus rēbus iūcunda admiscuerit, ab omnibus laudābitur.* — 3. *Nōbīs placuērunt carmina, in quibus ūtile dulci admixtum erat.* — 4. *Rōmānī elephantīs, quōs Pyrrhus aciēi immiscuerat, perterriti sunt.* — 5. *Nē dū quidem bellīs proeliisque caruērunt.* — 6. *Frātre in hortō sub altā platanō iacuisse audiō.* — 7. *Cūr mātři tuae nōn paruistī, puella?* — 8. *Multi nisi poenam timuissent, lēgibus nōn paruissent.* — 9. *Sī lēgibus nōn pārueritis, pūniēminī.* — 10. *Rōmānōs antiquissimīs temporibus rēgibus paruisse legimus.* — 11. *Civēs lēgibus semper paritūrōs esse spērāmus.* — 12. *Quī ipse quondam bene nōn pāruerat, aliīs bene nōn imperābat.* — 13. *Magnae hostium cōpiae appropinquābant; pulvis niger procul appāruit.* — 14. *Tum dēmum ēminēbit vērā virtūs, cum periculum appāruerit.* — 15. *Themistoclēs apud Athēniēnsēs auctōritāte plūrimum valuit.* — 16. *Sī auctōritās mea apud tē aliquid valuisset, cōnsiliō, quod tibi dederam, paruissēs.* — 17. *Cūr hoc periculum nōn cāvistī, amice?* — 18. *Lēgibus cautum est, nē cui¹ quis¹ noceat.* — 19. *Imperātor Augustus poetīs et artificibus fāvit.* — 20. *M(ārcum) Tullium Cicerōnem ōrātōrem factiōnī Pompeiānae fāvisse cōstat.*

¹ V latině po záporné spojce následuje kladné neurčité zájmeno »quis«, jež se ovšem do češtiny přeloží záporným zájmenem »nikdo«, protože věta je záporná; — ² otázal se o radu (*cōnsulere*, akt. indik. perf.).

— 21. *Numa Pompilius prōvidēbat deōs sibi fautūrōs esse.*
— 22. *Quī ingrātum iūverat, anguem suō pectore fōvit.*
23. *Catilinam neque timor populī, neque odium omnium bonōrum cīvium, neque ōra vultūsque senātōrum mōvērunt.* — 24. *Explōrātōrēs Caesarī nūntiāvērunt Helvētiōs castra mōvisse.* — 25. *Croesus bellum Cŷrō mōtūrus Apollinem cōsultuit*². — 26. *Calamitatē patriae valdē commōtī sumus.* — 27. *Sallustium senātū mōtum esse scimus.* — 28. *Utinam miseriā illōrum virōrum mōtī essētis!* — 29. *Discipulī, quōrum malī mōrēs cēterīs discipulīs nocuerant, ē scholā remōtī sunt.* — 30. *Athēniēnsēs Themistoclis sōlius cōsiliō permōtōs classem ducentārum nāvium aedificāvisse legimus.* — 31. *Tē aspera odia verbis tuis mōtūrum esse putō.* — 32. *Tē amīcōrum prōmissīs commōtum irī, ut eōs adiuvēs, sciō.* — 33. *Orpheus, antīqus ille poēta, cantū suō ferās mulsit.* — 34. *Cōsul propter victōriam templum dīs vōvit.* — 35. *Templa dīs ā multis imperātōribus in proeliis prō salūte patriae vōta esse legimus.* — 36. *Daedalus mortem Icarī filiū magnopere dēflēvit et artēs suās, quae illī perniciēi fuerant, dēvōvit.* — 37. *Nōtum est apud Rōmānōs civēs patriae amantēs prō salūte patriae dīs inferis sē dēvōvisse.* — 38. *Per tōtam noctem in hortō sēdimus.* — 39. *Est-ne vērum vōs per tōtam noctem in hortō sēdisse?* — 40. *Caesar oppidum Gergoviam magnō exercitū obsēdit.* — 41. *Graeci Trōiam decem annōs obsessam expugnāvērunt et incendiō dēlēvērunt.* — 42. *Cōsulēs Rōmānī in Umbriam cum exercitū properāvērunt hostium cōpiās circumsessum.* — 43. *Helvētī ex iis finibus, quōs antea multōs annōs possēderant, migrāvērunt.* — 44. *Nēmīnem mortālium maiōrēs divitiās possēdisse quam Croesum antīquī putābant.* — 45. *Vidī frātre tuum in urbe.* — 46. *Hostium exercitum vidissēmus, si sōl lūxisset.* — 47. *Pater huius rēgis domicilium Rōmae habēbat atque ibi saepe visus est.* — 48. *Themistocles Miltiadi glōriae invidit.* — 49. *Caesar omnia, quae ad ūsum nāvium necessāria erant, prōvidit.* — 50. *Legiōnāriōrum glōriae multōs invīdisse putāmus; semper enim iis invīsum est, quī glōriā aliis praestitērunt.* — 51. *Sciēbāmus flammam ārdentis*

lūci ē terrā continentī vīsum irī. — 52. Tē vīsūrus crās venīam Rōmam. — 53. Quod tribūnī plēbis viderant sententiam inimicōrum Caesaris in urbe praevaluisse, statim eum dē statū rērum urbānārum docuērunt. — 54. Cicerō dicit: »Quotiēns ego Archiam poētam vidī magnum numerum versuum dicere ex tempore!« — 55. Utinam in iuventūte senectūtī prōvidissētis! Senēs cūrīs carērētis. —

51. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 443!)

1. Právem jsi chválen, protože jsi přispěl (*adiuvāre*) obci radou a pomocí. — 2. Gaius Julius Caesar byl podporován (*adiuvāre*) neméně prozíravostí než štěstím. — 3. Kéz byste byli pomohli (*adiuvāre*) nešťastným! — 4. Cicero se přidružil na ostrově Rhodu k učiteli řečnictví Molonovi. — 5. Po bitvě platajské se skoro všechny řecké obce přidaly (*sē applicāre*) k athénskému spolku. — 6. Přílišná odvaha často i nejstatečnější muže zapletla (uvedla) (*implicāre*) do přílišných nebezpečností. — 7. Můj otec upadl (*implicāri*) do těžké nemoci. — 8. Střezme se člověka zapleteného (*implicāre*) do sporů (do soudů). — 9. Starověcí básníci vypravují, že Odysseus vracaje se po moři do vlasti byl od Neptuna (= Poseidona) zapleten (uveden) (*implicāre*) do rozmanitých nebezpečností. — 10. Po porážce u Kan(en) kterási matka, ohromena neočekávaným návratem synovým, náhle z radosti skonala. — 11. Ten voják jest špatný, který myslí na útek, jakmile zbraň zařinčela (*crepāre*). — 12. V létě jsme leželi (odpočívali) (*cubāre*) ve stínu košatého buku. — 13. Vojínové všude na polích požali (*dēsecāre*) ječmen a travu. — 14. Miltiades (s) nepatrnými brannými zástupy utkal se (*dīmīcāre*) u Marathona s Peršany v boji. — 15. Zenon s Aristotelem a s ostatními filosofy v podstatě souhlasil, (avšak) ve slovech se lišil (neshodl) (*discrepāre*). — 16. Publius Ovidius Naso, římský básník, píše: »Vlasti (= rodištěm) jest mi (město) Sulmo, které jest vzdáleno od města (Říma) devětkrát deset tisíc (= 90.000) [dvojkroků].« — 17. Proč jsi nepřemohl (*domāre*) svých náruživostí? — 18. Římané potřeli (*domāre*) mnoho národů bojem (= zbraní). — 19. Scipio Starší, protože (byl) pokořil (*domāre*) Afriku, byl nazván »Africānus« (= Africký). — 20. Gergovia, arvernské město, bylo od Caesara zdoláno (*domāre*) hladem. — 21. Čteme, že velmi velicí národové od Caesara byli přemoženi (potřeni) (*domāre*). — 22. Verres byl by málem vyčerpál (*ēnecāre*) provincii Sicílii. — 23. Vždy dvě kohorty před táborem byly na stráž (excubāre). — 24. Jest známo, že šer-

mířl natírali (třeli) (*fricāre*) svá těla před zápasem olejem. — 25. Statečné vojíny vojevůdce pochválil, zbabělé vyplisnil. — 26. Pomoz mi! Pomůžes-li (*iuvāre*, fut. II.) mi, potom pomohu já tobě. Podporován (*iuvāre*) tebou, budu bezstarostný. — 27. Caesar přispěl (*iuvāre*) mnoha obcím obilím. — 28. Staří Germáni se myli hned po probuzení (= po spánku); umyvše se snídali, potom ozbrojení šli (*prōcēdere*) za svými záležitostmi. — 29. Neobědvej (nejez) dřive, než si umyješ (fut. II.) ruce! — 30. Špatně jsi se (= své tělo) umyl; přicházej do školy lépe umyt! — 31. Římané pokořili (*perdomāre*) všechny národy téměř celého okrsku zemského ustavičnými válkami. — 32. Po bitvě se všechny cesty rozléhaly (*personāre*) jasotem vítězů. — 33. K prameni se napít často přicházejí sami býčkové. — 34. Zeuxis a Apelles uměním vynikli (*praestāre*) nad ostatní řecké malíře. — 35. Jest známo, že Cicero vynikl výmluvností nad všechny Římany. — 36. Osvědčujme se vždy poctivými a ušlechtilými! — 37. Brutus se osvědčil (*sē praestāre*) velmi rázným obráncem společné svobody. — 38. Attikus prokázal (*praestāre*) přátelům v městě mnoho služeb. — 39. Král Admetus stál (*praestāre*) v slovu Themistokleovi. — 40. Vergilius vypravuje, že Aeneovi druhové těla jelenů rozřezali (*secāre*) na kousky. — 41. Až posečeš (*secāre*, fut. II.) seno, obrať (je) k slunci, aby se dobře usušilo, potom dobře usušené ulož v seníku! — 42. Lesy se kdysi ozývaly (*sonāre*) zpěvem vil. — 43. Před leukterskou porážkou ve Spartě v Herkulově svatyni, jak se vypravuje, zařinčela (*sonāre*) zbroj. — 44. V dobytém městě vše se ozývalo (*sonāre*) nářky žen a dětí. — 45. Včera náhle silně zahřmělo (*tonāre*). — 46. Epameinondas vždy stál v boji mezi prvními (v první řadě). — 47. Štěstěna neodnímá ničeho, čeho nedala; statečnosti pak nedala, proto (ji) neodnímá. — 48. Hory stojí na téměř místě, na kterém stály před mnoha stoletími. — 49. (Nevěnuj přílišnou víru štěstěně =) nespolehni (konj. perf., zabraňovací) příliš na štěstěnu; neboť kdo na ni spolehne (fut. II.), snadno (bude oklamán =) se zklame. — 50. Bůh dal člověku nesmrtelnou duši, kterou obklopil tělem jakoby šatem. —

Dē Rōmānōrum convīviis¹. — 1. *Rōmānōrum convīvia aetate imperātōrum splendidiōra erant quam priōribus temporibus, nam maiōrum institūta simpliciōra mōrēsque eōrum sevēriōrēs erant. Sed priscōrum Rōmānōrum mōrēs paulātim in peius mūtātī sunt.* —

¹ Viz: Dr. J. Čapek, Cvičebnice jaz. lat. I. str. 88. —

2. *Numerus convivārum plērumque neque minor erat quam trēs, neque maior quam novem; virī in lectīs cubābant, fēminae in sellīs cēnabant.* — 3. *Trēs virī in mediō lectō cubābant, pār numerus in dextrō et in sinistrō lectō.* —

4. *Rōmānī circā hōram diēi nōnam plērumque cēnam parāvērunt.* — 5. *Servī convivās intrantēs circumstetērunt, soleās iīs exuērunt, pedēs eōrum lāvērunt.* — 6. *Gravior causa ūnī amīcōrum obstitit, quōminus ad cēnam venīret; ceterī omnēs in fidē stetērunt.* —

7. *In tricliniō, quod flōribus variīs ōrnātum erat, trēs lectī splendidissimī erant, in quibus convivae cubuērunt.* —

8. *Coquī cibōs optimē parāvērunt et servī carnem in plūrēs partēs secuērunt.* — 9. *Servī dominum convivīū ministeriō suō adiuvērunt et fidem ei praestitērunt.* —

10. *Convivārum ūnus super mēnsam volūmen suum explicāvit (explicuit) et vītam dominī convivīū multīs versibus ēvolvit.* — 11. *Poētae glōria māximē ēmicuit.* —

12. *Omnia passim mulierum virōrumque cantū et clāmōribus resonuērunt.* — 13. *Servae saltāvērunt, ut laetitia convivārum augerētur.* — 14. *Nōnnūllī convivārum (gen. celkový) sē ad philosophiam applicāvērunt (applicuērunt).* — 15. *Post cēnam dominus convivīū sē liberālem praestitit et convivīs pretiōsa dōna dōnavit.* —

52. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 468!)

1. Jupiter daroval člověku dva pytle. Z těchto jeden (pytel), naplněný svými chybami, člověk má vzadu na zádech, druhý (pytel), který obsahuje chyby jiných, má vpředu na prsou. A proto člověk, nejlépe vida chyby bližního, rád (je) kárá, svých chyb však nedbá, protože jich nevidí.

Cizí chyby máme před očima, své (chyby) máme za zády.

*

2. Markus Piso, římský řečník, uložil (*plqurf.*) svým otrokům mlčení.

»Nevypravujte nic¹,« pravil, »leč nač se vás sám otáží².«

Jednou Markus Piso po otrokovi pozval přemnoho přátel k hostině³, mezi těmito také Klodia. Přiblížila se hodina hostiny. Hosté již leželi za stolem. Toliko Klodius scházel. Všichni již byli rozhněváni tímto zpožděním, když tu Piso konečně se otázel otroka.

»Nepozval jsi Klodia?«

Onen vece: »Pozval jsem.«

Piso se otázel: »Proč tedy Klodius tu (ještě) není?«

»Protože jest churav,« odpoví otrok.

Tehdy Piso (dí): »Proč jsi to hned neoznámil?«

A otrok (odvěti): »Protože jsi se mne na to neotázal.«

Poznámky:

1.) = »Vypravujte,« pravil, »jen nač se vás sám otáží.« — 2.) Indik. fut. II. akt. — 3.) *Cēna* bylo jídlo společně podávané (kol 15. — 16. hodiny našeho času) v hlavní místnosti obydlí. Při jídle se zprvu sedělo, ale ne kolem jednoho stolu. Přední a nejlepší místo náleželo pánu domu (*pater familiās*), čeled' zasedala u krbu. Rozvoj městského života přivodil změny; pro pány se upravovala zvláštní jídelna (*cēnāculum*) a pro slavnostní příležitosti bylo *triclinium*. U mužů se stalo obyčejem p ř i j í d l e l e ž e t i, kdežto ženy seděly. Děti i za císařství jedly po starém obyčeji zvlášť. Obuv se při jídle odkládala. Misky s jídlem se stavěly na stůl a každý stolovník si svou misku vzal do levé ruky, o niž byl opřen, a pravou rukou podával pokrm do úst, užívaje podle druhu pokrmu prstů nebo lžice. Před jídlem a mezi ním otrok podával umyvadlo na opláchnutí rukou a ručník (*mantele*). Ubrousky (*mappae*) pro jednotlivé stolovníky sloužily jednak k témuž účelu, jako dnes, jednak i k tomu, aby si hodovníci v nich odnášeli výslužku (*apophoreton*). (Groh, Život v starém Římě.) —

1. *Pragam, caput rei pūblicaē nostrae, sēdem multōrum princīpum et rēgum fuisse* || *cōstat.* — 2. *Magister narrābat* || *Lacedaemoniōrum filiōs praeceptīs mātrem ad summum odium hostium inflammātōs esse.* — 3. *Laudem fortium militum semper pulchris illūstrium poetārum carminibus celebrātam esse et celebrārī* || *nōtum est.* — 4. *Per finēs lātōs patriae nostrae magna multitudō flū-*

minum ingentium in maria properat; cui ignōtum est || patriam nostram multis rīvis celeribus irrigārī ōrnārique? — 5. Pōma, si mātūra et cocta sunt, dē arboribus dēcidunt. — 6. Sī sententiam mūtāvistī, cūr dissimulās? — 7. Cūrō, ut valetūdinem meam cōfirmem. — 8. Rōmānī cūrābant, ut filiū magis in armīs quam in litterīs et artibus exercērentur. — 9. Magistra vōs monet, puellae, nē superbae sītis; etiam māter vestra semper vōs monēbat, nē superbae essētis. — 10. Cavē, nē quid aut dicās aut faciās stultē! — 11. Multōs esse dīvitum amīcōs, pauperum paucōs || scītō! — 12. Iniūstus est iūdex, apud quem plūs valent supplicum precēs quam iūs et iūstitia. — 13. Pallida mors aequō pulsat pede pauperum tabernās rēgumque turrēs. — 14. Artificēs illūstrēs magnificās dīvitum domōs statuīs pulchris exōrnāvisse || scītis. — 15. Optābās, ut ā bonīs laudārēris et amārēris; sī bonus fuissēs, ā bonīs laudātus [essēs] et amātus essēs. — 16. Apud Rōmānōs lēx erat, nē civis Rōmānus vincirētur. — 17. Senātus cēnsent, ut lēgātī ad Caesarem mittantur. — 18. Frūstrā postulāvī, ut attentē verba mea audirētis. — 19. Apud Rōmānōs lēx fuit, ut alter cōsul ex plēbe creārētur. — 20. Dux mīlitibus imperāvit, ut in flūmine pontem facerent. —

21. Paulus librōs suōs apportat. Carolus Paulī amīcus est; Paulus etiam librōs eius apportat. — 22. Iūlia librōs suōs apportāvit. Lūcia Iūliae amīca est; Lūcia etiam eius librōs apportāvit. — 23. Paulus et Carolus librōs suōs apportābunt; etiam pater librōs eōrum apportābit. — 24. Iūlia et Lūcia librōs suōs apportant; etiam māter librōs eārum apportābit. — 25. Dīves est is, cui satis sunt ea, quae ei sunt; [... cui satis est id, quod ei est]. —

26. Quis bene vivit? Is bene vivit, quī cum virtūte vivit. — 27. Quī sē ipsum laudābit, citō dērisōrem inveniet. — 28. Bona cōscientia sōlācium pauperis est, cuius vīta nōn semper omnī voluptāte vacua est. — 29. Nōne putātis nihil esse mortī tam simile quam somnum? — 30. Adulātōrēs hominibus tantum iūcunda dicunt; vītate eōs, iuvenēs, quamquam eōrum verba vōbīs placent, nam ab iīs fallēmini. —

53. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 470!)

1. V třetí punské válce (za třetí punské války) Publius Kornelius Scipio Africký zničil (*dělěre*, aktiv. indik. perf.) požárem Kartago, jehož (byl) dobyl (*plqupf.*). Korint zničili Římané téhož roku, kdy (v kterém, *abl. čas.*) Kartago. Jest známo, že r. 146 (stého čtyřicátého šestého) př. Kr. Římané zničili (*dělěre*, aktiv. infin. perf.) dvě mocná a kvetoucí (*flōrēre*, partic. prés.) města, Kartago a Korint. — 2. Nad pádem krále Tarquinia Zpupného a nad jeho chotí a dětmi, které byly prohlášeny za vyhnance, vlastenci neplakali (*flēre*, aktiv. indik. perf.). — 3. Sestra Horatia Koklita oplakala (*děflēre*, akt. indik. pf.) bratrovu smrt. — 4. Málo lidí se dožilo (*complēre*, plur. aktiv. indik. pf.) sta let. — 5. Publius Kornelius Scipio byl nazván »Africkým«, protože zničil (*dělěre*, akt. indik. plqupf.) Kartago. — 6. Matka Fufia Gemina byla usmrcena, protože oplakala (*děflēre*, akt. ind. plqupf.) synovu smrt. — 7. Markus Porcius Kato říkával (= měl v obyčeji říkati) asi toto v senátě. »Nezničíme-li (*dělěre*, akt. indik. fut. II.) moc Kartaginských, Řím vždy bude v nebezpečení.« — 8. Skoro celé Ariovistovo vojsko bylo zničeno (*dělěre*, passiv. indik. pf.) od Římanů. — 9. Víme, že mnoho znamenitých děl lidského ducha bylo zničeno (*passiv. inf. pf.*) a bude zničeno (*passiv. inf. fut.*) nepřízní časů. — 10. Téhož dne, kdy (= v kterém) Mardoniovy branné zástupy byly zničeny (*passiv. ind. pf.*) u Plataj, bylo bojováno (*damicāre*, passiv. ind. pf.) proti Peršanům také v námořní bitvě pod předhořím Mykale. — 11. Otcova smrt byla oplakávána (*děflēre*, passiv. ind. pf.) od všech. — 12. Po porážce u Kan(en) město Řím bylo naplněno (*complēre*, passiv. ind. pf.) nářkem truchlících a plačících (particip. prés., *lūgēre*, *flēre*) žen. — 13. Tvé přání bylo splněno (*explēre*, passiv. ind. pf.) od Boha. — 14. Jest známo, že dvě města, velmi nepřátelská římskému panství, Kartago a Numantia, byla zničena (*passiv. inf. pf.*) od Scipiona. — 15. Víme, že smrt Karla IV. dlouho byla oplakávána (*děflēre*, passiv. inf. pf.) od našich předků. — 16. Císař Tiberius zasvětil chrámy bohů, zničené (*abolēre*, passiv. partic. pf.) stářím neb ohněm a začaté (*coeptus*, *a*, *um*) od Augusta, Liberovi, Libeře a ostatním bohům. — 17. Apollon odpověděl (*respondēre*, akt. ind. pf.) věštbou lydskému králi Kroisovi, že [on, t. j. Kroisos] zničí (*dělěre*, akt. inf. fut.) velkou říši; a proto Kroisos doufal, že [on, t. j. Kroisos] zničí Kyrovu říši; my však víme, že [on, t. j. Kroisos] byl přemožen (*superāre*, passiv.

inf. pf.) v boji od Kyra. — 18. V té čtvrti (= části) města Říma, která byla zničena (*dēlēre*, passiv. ind. plqupf.) požárem, císař Nero vystavěl ohromný palác (= dům), jež nazval »zlatým domem«; v tomto paláci bylo mnoho budov, dlouhá sloupová, kašny a zahrada naplněná (*complēre*, passiv. partic. fut.) všelikým druhem šelem. — 19. Kolik tisíc synů, jejichž kvetoucí život byl zničen (*passiv. ind. plqupf.*) strašnými válkami, již od matek bylo oplakáváno (*dēflēre*, passiv. ind. pf.) a ještě bude oplakáno (*passiv. ind. fut. I.*)! — 20. Příbytky vznešených Římanů byly naplněny (*complēre*, passiv. ind. plqupf.) uměleckými díly. —

21. Romulus měl (*habēre*, akt. ind. pf.) nejen ve válce, ale i v míru tři sta ozbrojenců za tělesnou stráž. — 22. Vyslanci Rhodských prosíce (*ōrāre*, partic. prés.) za pomoc měli (*habēre*, akt. ind. pf.) dlouhou řeč v římském senátu. — 23. Rychlý a snadný často byl konec věcí, které měly (*habēre*, akt. ind. plqupf.) velmi nesnadné začátky. — 24. Římští vojínové byli stateční, jimi (= od nich) vlast často byla zachráněna; po vítězství jim senát dal (*dōnāre*, akt. ind. pf.) odměny (a) poskytl (*praebēre*, akt. ind. pf.) jim peníze a obilí. — 25. Romulus, který byl v míru mírným a moudrým králem (*v lat. nomin.*!), ve válce se osvědčil (*sē praebēre*, akt. ind. pf.) rázným a rozvázným vůdcem (*v lat. vazba 2 akus.*!). — 26. Gaius Marius, římský vůdce, odrazil (*prohibēre*, akt. ind. pf.) Cimbry a Teutony od Italie a porazil je u Sextiových Teplic (= Aquae Sextiae). — 27. Caesar před bitvou napomenul (*monēre*, akt. ind. pf.) své (vojáky, lidi), aby se nebáli Gallů. — 28. Jakmile vojevůdce důtklivě upamatoval (*commonēre*, akt. ind. pf.) na bývalou statečnost, bylo dáno (*dare*, passiv. ind. pf.) znamení k útoku. — 29. Svou nerozvážností velice jsi si uškodil (*nocēre*, akt. ind. pf.). — 30. Nikdo se nikdy všem nezalíbil (*placēre*, akt. ind. pf.); (*pozor*, jak se v latině vyjádří troji český zápor: *nikdo — nikdy — se nezalíbil!*). — 31. Řecké mravy se mnohým Římanům nelíbily (*displicēre*, akt. ind. pf.). — 32. Protože jste nemlčeli (*tacēre*, akt. ind. pf.) včas, (z)nelíbili jste se (*displicēre*, akt. ind. pf.) nám. — 33. Kdo (*plur.*) mlčeli (*tacēre*, akt. ind. pf.), zřídka uškodili (*nocēre*, akt. ind. pf.). — 34. Za druhé punské války (*abl. čas.*) Hannibal velice poděsil (*terrēre*, akt. ind. pf.) Římany svým příchodem do Italie. — 35. Hannibal chystaje se (hodlaje) překročiti (*superāre*, akt. fut. partic.) Alpy, důtklivě napomenul vojíny. — 36. Nejstatečnější (velmi stateční) občané odrazili (*prohibēre*, akt. ind. pf.) nepřátelský útok. — 37. Římané odrazili (*prohibēre*) Germány četnými boji od provincie. — 38. Občanské války uškodily (*nocēre*, akt. ind. pf.) Římanům

více než převeliká nepřátelská vojska. — 39. Jednou (= kdysi) se lvovi zlíbilo (*placēre*, akt. ind. pf.) děsiti a honiti zvěř v lese spolu s oslem. — 40. Žabám se kdysi znelíbila (*displicēre*, akt. ind. pf.) svoboda. — 41. Lišku postrašily (*terrēre*, akt. ind. pf.) stopy, protože všechny směřovaly směrem ke lví sluji, žádné nazpět. — 42. Koho (= které lidi) jsme měli (*habēre*, akt. ind. plqupf.) za společníky v žalostech (*vazba 2 akus.*), [toho, ty] jsme si podrželi (*retinēre*, akt. ind. pf.) za přátele (*vazba 2 akus.*). — 43. Ačkoli jsme vás, hoši, varovali (*monēre*, akt. ind. plqupf.), přece jste nebyli prozíraví; svou neprozíravostí převelice jste si uškodili (*nocēre*). — 44. Protože se mně tvá nedbalost znelíbila (*displicēre*, akt. ind. plqupf.), napomenul jsem tě. — 45. Protože jsi nemlčel (*tacēre*, akt. ind. plqupf.), mnohým jsi se znelíbil (*displicēre*, akt. ind. pf.). — 46. Zalíbíš-li se (*placēre*, akt. ind. fut. II.) zlým, nikdy nebudeš v lásce u dobrých (= nebudeš milován od dobrých). — 47. Kdo tě správně napomene (*monēre*, akt. ind. fut. II.), toho (*v lat. dativ!*) budeš poslušen. — 48. Zabráňte-li (*prohibēre*, akt. ind. fut. II.) nepřátelům ve všem dovozu špiže (zamezíte-li nepřátelům veškeren dovoz špiže), dobudete jejich města. — 49. Kdo nám prokáže (*prae-bēre*, akt. ind. fut. II.) dobrodiní, tomu budeme vždy vděční. — 50. Až se zalíbíš (*placēre*, akt. ind. fut. II.) všem dobrým, usmíříš si také ty, jimž jsi uškodil (*nocēre*, akt. ind. pf.) svou nerozvážností. —

*

1. *Hostēs iam superātōs et in urbem fugientēs equitātus noster paene dēlēvit.* — 2. *Utinam nē Graeci Trōiam expugnātam ferrō ignīque dēlēvissent!* — 3. *Gorgiam, Isōcratis magistrum, centum et septem annōs complēvisse cōstat.* — 4. *Multi cīvēs Rōmānī, subitum interitum C. Iūlii Caesaris dolentēs, omnibus locīs flēvērunt et omnia magnō luctū complēvērunt.* — 5. *Thēbae annō trecentēsimō trīcēsimō quārtō a. Chr. n. ab Alexandrō Magnō dēlētae sunt.* — 6. *Corinthum ā Mummiō, Carthāginem ā Scipiōne dēlētās esse || scimus.* — 7. *Mare animālibus māximē variūs replētum est.* — 8. *Saepe parvā scintillā magnum incendium excitātum est et pulcherrima oppida dēlēta sunt.* — 9. *Corinthus dēlēta est eōdem annō, quō Scipiō Carthāginem expugnāverat.* — 10. *Paucissimōs hominēs octōgintā aut nōnāgintā aetātis annōs complētūrōs esse cōstat.* —

*

54. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 473!)

1. Caesar vyzval (*monēre*, akt. ind. pf.) vojíny svolané¹ do shromáždění, aby se zdržovali bezpráví. — 2. Ani Jupiter se všem nezalíbil (*placēre*, akt. ind. pf.). — 3. Velice jsi nás postrašil (*terrēre*, akt. ind. pf.). — 4. Bohatství již mnohým lidem uškodilo (*nocēre*, akt. ind. pf.). — 5. Alexander měl filosofa Aristotela za učitele (*habēre* s vazbou 2 akus., akt. ind. pf.). — 6. Markus Tullius Cicero v řeči, kterou pronesl (= měl) (*habēre*, akt. ind. pf.) za básníka Archiu, nazývá Katona velmi učeným mužem (*vazba 2 akus.*). — 7. Katilina se neštítí (*abhorrēre*, akt. ind. pf.) žádného zločinu. — 8. Mně se (za)líbila řeč, kterou nejslavnější římský řečník Markus Tullius Cicero pronesl (= měl) (*habēre*, akt. ind. plqpf.) za Sexta Roscia z Amerie. — 9. První řeč proti Katilinovi Cicero pronesl (= měl) (*akt. ind. pf.*) v senátě, druhou na fóru. — 10. Vůdce pochválil vojíny, kteří se osvědčili (*sē praebēre*, akt. ind. plqpf.) statečnými. — 11. Napomeneli (*monēre*, akt. ind. fut. II.) tě otec, ihned uposlechněš jeho slov. — 12. Kéž nám neškodíš touhle svou smělostí! Kéž jsi nám neškodil (*nocēre*, akt. konj. pf.) touhle svou smělostí! — 13. Kéž bys nám neškodil touhle svou smělostí! Kéž bys nám byl neškodil (*nocēre*, akt. konj. plqpf.) touhle svou smělostí! — 14. Kéž by ti, otče, tvůj syn vzdával povinný dík! Kéž by ti, matko, tvá dcera byla vzdala (projevila) (*habēre*, akt. konj. plqpf.) povinný dík! — 15. Vojínové byli by bývali (*esse*, konj. plqpf.) pamětlivi slávy římského národa, kdyby je byl vojevůdce napomenul (*admonēre*, akt. konj. plqpf.). — 16. Byli byste bývali milí (= byli byste se zalíbili) (*placēre*, akt. konj. plqpf.) rodičům, kdybyste byli uposlechlí (*pārēre*, akt. konj. plqpf.) jejich nařízení. — 17. Otec říká, že se bál (*timēre*, akt. inf. pf.) nebezpečnství; také hoši říkají, že se báli nebezpečnství. — 18. Přítel se domnívá, že si velice uškodil (*nocēre*, akt. inf. pf.) svou nerozvážností; přátelé se domnívají, že si velice uškodili svou nerozvážností. — 19. Jest známo, že rozmařilost a hrabivost mnohým převelice uškodily (*akt. inf. pf.*). — 20. Jest známo, že Markus Tullius Cicero pronesl (= měl) (*habēre*, akt. inf. pf.) čtyři řeči proti Katilinovi. — 21. Přícházíme vás varovat (*monēre*, supinum), abyste později nebyli varování svou škodou. — 22. Vojevůdce posílá jezdce zabránit (*prohibēre*, supinum) nepřátelům v kořistění (*plur.*). — 23. Od Cicerona bylo proneseno (*habēre*,

¹ Lze též přeložiti: »svolav [je] do shromáždění«.

passiv. ind. pf.) mnoho řečí. — 24. Žáci byli napomenuti (*monēre*, passiv. ind. pf.), aby byli pilnější. — 25. Caesarovi vojínové byli postrašeni (*terrēre*, passiv. ind. pf.) vzezřením Germánů. — 26. Hannibal právem byl pokládán (*habēre*, passiv. ind. pf.) za znamenitého vůdce (*vazba 2 nomin.*), neboť od Hannibala Římané často byli obráceni na útěk (*fugāre*, passiv. ind. pf.). — 27. Caesarovi jezdci byli zdrženi (*prohibēre*, passiv. ind. pf.) v picování od nepřátel, kteří měli obsazený malý pahorek blízko řeky. Caesarovým jezcům bylo zabráněno (*v lat. vazba osobní, v češ. vazba neosobní*) v picování od nepřátel... — 28. Od bezpráví dal jsi se odvrátiti (= byl jsi odvrácen) (*dēterrēre*, passiv. ind. pf.) strachem z t. estu, nikoli (svou) přirozenou povahou. — 29. Ať byli varováni (*passiv. konj. pf.*) zpozдили mladici od starců, přece se neuvarovali nebezpečenství. — 30. Všechny nesnáze byste byli překonali, kdybyste se nebyli dali odraditi (*dēterrēre*, passiv. konj. pf.) od svého předsevzetí zbabělosti. — 31. Budeš-li, divko, od své matky napomenuta (*monēre*, passiv. ind. fut. II.), uposlechni! Neboť kdo nebude poslušen, bude-li napomenut (*passiv. ind. fut. II.*) od rodičů? — 32. Cicero, hodlaje pronésti (*habēre*, akt. partic. fut.) řeč za Milona, dal se zastrašiti (= byl zastrašen) (*terrēre*, passiv. ind. pf.) množstvím vojinů, kteří obklíčkovali forum. — 33. Caesar vypravuje v Zápiscích o gallské válce, že římsí vojínové velice byli zastrašeni (*perterrēre*, passiv. inf. pf.) vzezřením Germánů. — 34. Výzvědné hlídky vypravuji, že přestrasení (*perterrēre*, passiv. partic. pf.) vojínové byli poraženi (*prōflīgāre*, passiv. inf. pf.). — 35. Doufáme, že se udatní mužové nedají zastrašiti (= že nebudou zastrašeni) (*perterrēre*, passiv. inf. fut.) nenadálým nebezpečenstvím. — 36. Vím, že přátelé pomlčí (= budou mlčeti) (*tacēre*, akt. inf. fut.) o vaší nehodě. — 37. Jest známo, že řecké ženy nebyly zvány (*adhibēre*, passiv. inf. pf.) na hostiny. — 38. Doufám, že brzy budete míti (*akt. inf. fut.*) příležitost bojovati. — 39. Kdyby bylo nepřátelské námořní vojsko obsadilo přístup k našemu přístavu (vchod do našeho přístavu), bylo by nám bývalo zabráněno (*prohibēre*, passiv. konj. plupf.) v dovozu špíže. — 40. Domníváme se, že vám přátelé, oceňující přátelství podle osobního prospěchu, nebudou milí (= že se nebudou líbiti) (*displicēre*, akt. inf. fut.) —

*

1. *Multis mea verba displicuerunt, tua placuerunt.* —
 2. *Pueros admonemus, ut praeceptorēs suos cārōs habēant; pueros admonuimus, ut praeceptorēs suos cārōs habērent.* — 3. *Cūr iracundiam nōn cohibuisti?* — 4. *Luxuria*

et avāritia plūrimum civitatī Rōmānae nocuērunt. — 5. Elephantōs Rōmānī primum vidērunt Pyrrhī rēgis bellō et bovēs Lūcānōs appellāverunt, quia in Lūcāniā primum appāuerant. — 6. Deus mundum omnibus bonīs implēvit. — 7. Dēmōsthenēs Athēniēnsibus bellum suāsīt (* svá-zit). — 8. Interitum Alexandrī Magnī immātūrum nōn minus Persae quam Macedonēs lūxērunt. — 9. Sī cupiditātēs vestrās coērcueritis, beātī eritis. — 10. Poenam nōn timērēs, nisi meruissēs. — 11. Bonīs virīs placuisse nōn minima laus est. — 12. Prāta virentia et arborēs flōrentēs vērīs adventum nūntiant. — 13. Rēgulus ā Carthāginiēnsibus nōn tortus esset, nisi Rōmānīs suāsisset (* svá-zisset), nē captivōs iīs redderent. — 14. Scimus imperātōrem Augustum multis virīs doctīs et poētīs fāvisse. — 15. Memoria virōrum, quī prō patriae salūte sē dēvōvērunt, semper manēbit. — 16. Multa antiquōrū Graecōrum opera usque ad nostram aetātem mānsērunt. — 17. Nōn semper, quae cōsulēs hostibus spoponderant, populus Rōmānus cōfirmāvit. — 18. Alcibiadēs puer in certāmine manum adversārīū momordit. — 19. Puerī ā cane, quem irritāre solēbant, morsi sunt. — 20. Dārēus, rēx Persārum, ut Graecōs pūnīret, quod Iōnēs audiūvissent, classem quīngentārum nāvium comparāvit. Athēniēnsēs in eō periculō ā nullā aliā civitate adiūtī sunt nisi ā Plataeēnsibus, quī mille militēs misērunt. — 21. Numerus omnium militum, quī in aciē stetērunt, fuit quīnquāgintā milium. — 22. Maiōrēs nostrī virtūte bellicā cēterīs gentibus praestitērunt. — 23. Militēs in proeliō magnam virtūtem praestitērunt. — 24. Ancus Mārcius urbem amplificāvit novisque moenibus circumdedit. — 25. Frāter meus dīmīcāns semper in primīs stetit, nisi graviter vulnerātus esset. — 26. Brūtus sē ācerrimum dēfēnsōrem commūnis libertātis praestitit. — 27. Ingrātī hominēs similes sunt anguī, quae momordit agricolam ab eō servāta. — 28. Subāctī fidem victōribus spopondērunt. — 29. Pāstor ovēs totondit. — 30. Dāmoclī pendit super cervicēs gladius saetā equinā aptus. — 31. Dēmōsthenēs et Cicero clārissimī ōrātōrēs

antiquitātis habitī sunt. — 32. Multis et egregiis viris Athēnis meritam grātiā nōn esse habitam legimus. — 33. Equitēs hostium milites nostrōs pābulātiōne prohiberi ā legiōnariis fugāti sunt. — 34. Si milites ā duce moniti essent, fortiter cum hostibus dimicāvissent eōrumque exercitum fugāvissent. — 35. Caesar perterritos milites monuit, ut pristinae virtutis memorēs essent. — 36. Mucii audaciā Porsennam, Clūsīnōrum rēgem, territum esse legimus. — 37. Mē dē tantis rebus tacitūrum esse nōlīte existimāre! — 38. Caesar ab uxōre frūstrā monitus est, ut Idūs Mārtiās vitāret. — 39. Perterriti milites facile vincuntur. — 40. Poenam meruistis, quod nōn pāruerātis totiēns ā magistrō moniti. — 41. Multitudō nostrārum nāvium longārum hostēs terrēbit. Spērāmus multitudinem nostrārum nāvium longārum hostēs territūram esse. Spērāmus multitudinem nostrārum nāvium longārum hostēs territum iri. — 42. Si moniti eritis neque pārueritis, pueri, poenā coercēbimini. — 43. Athēniēnsēs minis Dārēi, rēgis Persārum, nōn perterriti sunt. — 44. Stultos aliēnā calamitāte nunquam monitum iri putāmus. — 45. Hispāniā postrēmā omnium prōvinciārum domitam esse cōstat. — 46. Nōn omnia, quae vetita sunt, hominēs vitant. — 47. Visae sunt nocturnō tempore facēs ardorque caeli. — 48. Probitatem vel in iis, quos nunquam vīdimus, vel, quod maius est, in hoste etiam dīligimus. — 49. Phōciōnem Athēniēnsē rārō rīsisse dicunt. — 50. Narrātur Dāmōnem Sōcratem mūsicam docuisse. — 51. Cimbrī Teutonīque postquam in Nōricō ad Nōreiam Rōmānōs fugāvērunt, Galliā atque Italiā intrāvērunt multaque oppida dēlēvērunt. — 52. In numerō urbium, quās Rōmānī dēlēvērunt, māxima fuit Carthāgō. — 53. Scīpiōnem Carthāginem expugnāvisse et incendiō dēlēvisse cōstat. — 54. Mardonius Athēnās, quās Xerxēs incendiō dēlēverat, iterum dēvāstāvit. — 55. Scīpiō ipse tristissimā sortem Carthāginis, quae ab eō ipsō dēlēta erat, dēflēvit. —

*

45. HODINA.

Řadové číslovky.

Zopakujte z I. dílu této učebnice »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.« latinské řadové číslovky:

I., str. 158, 159, 160; (řadové číslovky 1.—20., 30., 40., 50., 60., 70., 80., 90., 100.);

I., str. 189, 190; (řadové číslovky 100., 200., 300., 400., 500., 600., 700., 800., 900., 1000.);

I., str. 235, 236; (řadové číslovky 18., 19., 28., 29., 38., 39., 48., 49., 58., 59., 68., 69., 78., 79., 88., 89., 98., 99.);

I., str. 244, 245; (21., 22., 23., 24., 25., 26., 27.).

1. V řadových číslovkách počínajíc od 101. (= stý první) se kladou **vyšší** řadové číslovky **před** nižší řadové číslovky **bez** spojky »et«, (tisíce před sta, sta před desítky), takže pořad číslovek jest: tisíce, sta, desítky, jednotky. —

Rok 1932. (tisíci devítistý třicátý druhý) = *annus millēsimus nōngentēsimus tricēsimus alter.* —

2. V řadových číslovkách od 13. do 17., jak jest patrné z číslovek uvedených v I. díle na str. 159 a 160, kladou se jednotky **vždy** před desítku, a to bez spojky »et«; tento pořad se nemění, ani setkají-li se tyto číslovky s vyššími číslovkami. —

Rok 1914. (tisíci devítistý čtrnáctý) = *annus millēsimus nōngentēsimus quārtus decimus.* —

3. Letopočty a časová udání na otázku »kdy?« latina vyjadřuje **ablativem** s řadovou číslovkou; (*ablātivus temporis*, ablativ časový; viz str. 85!). V češtině klademe buď genitiv, buď předložkový pád. —

Roku 1848 (tisíciho osmistého čtyřicátého osmého) = *annō millēsimō octingentēsimō duodēquīnquāgēsīmō.* —

4. Odchylně od češtiny se užívá v latině řadových číslovek při udání počtu hodin. —

V latině:		V češtině:
	(doslovně:)	správný překlad:
<i>Quota hōra est?</i>	(Kolikátá jest hodina?)	<i>Kolik jest hodin?</i>
<i>Tertia hōra est.</i>	(Jest třetí hodina.)	<i>Jsou tři hodiny.</i>
<i>Quotā hōrā?</i>	(O kolikáté hodině?)	<i>V kolik hodin?</i>
<i>Nōnā hōrā.</i>	(O deváté hodině.)	<i>V devět hodin.</i>

5. Řadovými číslovkami se vyjadřují v latině i zlomky tím způsobem, že řadová číslovka vyslovuje jmenovatele zlomku, zatím co čitatele zlomku, je-li čítel 1 (jednička), nahrazuje substantivum »pars«.

$\frac{1}{2} = \text{dīmidia pars};$	$\frac{1}{5} = \text{quīnta pars};$
$\frac{1}{3} = \text{tertia pars};$	$\frac{1}{10} = \text{decima pars};$
$\frac{1}{4} = \text{quārta pars};$	$\frac{1}{20} = \text{vīcēsima pars}.$

Je-li čitatelem číslo větší než 1, čítel určuje základní číslovka, při čemž plurál substantiva »partēs« se vypouští a řadová číslovka, kterou se určuje jmenovatel, se dá do plurálu a uvede se ve shodu s vypuštěným substantivem »partēs«.

$\frac{2}{5} = \text{duae quīntae}$ (domysli si: <i>partēs</i>);	
$\frac{3}{7} = \text{trēs septimae};$	$\frac{5}{12} = \text{quīnque duodecimae};$
$\frac{4}{9} = \text{quattuor nōnae};$	$\frac{15}{20} = \text{quīndecim vīcēsimae}.$

Je-li jmenovatel větší než čítel pouze o jednu 1, udává se zpravidla jen čítel, kdežto jmenovatel se nahradí plurálem substantiva »partēs«.

$\frac{2}{3} = \text{duae partēs};$	$\frac{4}{5} = \text{quattuor partēs};$
$\frac{3}{4} = \text{trēs partēs};$	$\frac{9}{10} = \text{novem partēs}.$

6. Řadové číslovky 1000. — 1,000.000.

1000. (tisící)	$= \text{mīllēsīmus, a, um,}$
2000. (dvoutisící)	$= \text{bis mīllēsīmus, a, um,}$
3000. (třítisící)	$= \text{ter mīllēsīmus, a, um,}$
4000. (čtyřtisící)	$= \text{quater mīllēsīmus, a, um,}$
5000. (pětisící)	$= \text{quīnquiēs mīllēsīmus, a, um,}$

6000.	(šestitisíci)	=	<i>sexiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
7000.	(sedmitisíci)	=	<i>septiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
8000.	(osmitisíci)	=	<i>octiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
9000.	(devítisíci)	=	<i>noviēs mīllēsīmus, a, um,</i>
10.000.	(desetitisíci)	=	<i>deciēs mīllēsīmus, a, um,</i>
100 000.	(stotisíci)	=	<i>centiēs mīllēsīmus, a, um,</i>
1,000.000.	(miliontý)	=	<i>deciēs centiēs mīllēsīmus, a, um.</i>

Radové číslovky nad 1000 tvoří se v latině tím způsobem, že před radovou číslovkou »*mīllēsīmus, a, um*« přidáme příslušné číselné příslovce násobné:

2000.	(dvoutisíci)	= v latině:	dvakrát tisíci;
3000.	(třitisíci)	= „ „	tříkrát tisíci;
100.000.	(stotisíci)	= „ „	stokrát tisíci;
1,000.000.	(miliontý)	= „ „	desetkrát stokrát tisíci.

Vedlejší věty časové.

»Cum« *temporāle*.

»Cum« *historicum*.

Příslovečná vedlejší věta časová vyslovuje příslovečné určení času své věty řídící. Tázeme se na ni otázkami »*kdy? do kdy? od kdy? jak dlouho?*«

*

»Když se ptáci na jaře k nám vracejí, radostně je vítáme.«

Řídící věta: Radostně je vítáme.

Vedlejší věta časová: Když se ptáci na jaře k nám vracejí.

Otázka: Kdy radostně vítáme ptáky?

Odpověď: Když se ptáci na jaře k nám vracejí. — Jest vedlejší věta časová.

*

Časové věty vedlejší bývají uvedeny časovými spojkami: »*když, až, jak, jakmile, jak dlouho, sotva, sotvaže, dříve než, než, zatím co, jen co, co, dokud, pokud, kdykoli, an*« a j.

*

Uvažujte o časovém poměru děje vedlejší věty časové k ději její věty řídící!

a) »*Když se ptáci na jaře k nám vracejí, radostně je vítáme.*« — Přítomný děj vedlejší věty časové (*»když se ptáci na jaře k nám*

vracejí«) jest **současný** s přítomným dějem věty řídící (*»radostně je vítáme«*), t. j. děj vedlejší věty časové se děje v **téže** době, kdy se děje děj věty řídící. — V **téže** době, kdy se ptáci vracejí, radostně je vítáme. — (S o u č a s n o s t v p ř í t o m n o s t i.) —

»Když se ptáci na jaře k nám vraceli, radostně jsme je vítali.« — Minulý děj vedlejší věty časové (*»když se ptáci na jaře k nám vraceli«*) jest **současný** s minulým dějem věty řídící (*»radostně jsme je vítali«*), t. j. děj vedlejší věty časové se dál v **téže** době, kdy se dál děj věty řídící. — V **téže** době, kdy se ptáci vraceli, radostně jsme je vítali. — (S o u č a s n o s t v m i n u l o s t i.) —

»Až se ptáci na jaře k nám budou vraceti, budeme je radostně vítati.« — Budoucí děj vedlejší věty časové (*»až se ptáci na jaře k nám budou vraceti«*) je **současný** s budoucím dějem věty řídící (*»budeme je radostně vítati«*), t. j. děj vedlejší věty časové se bude dít v **téže** době, kdy se bude dít děj věty řídící. — V **téže** době budeme radostně vítati ptáky, kdy se budou vraceti. — (S o u č a s n o s t v b u d o u c n o s t i.) —

b) *»Když nepřátelé spatřili římské vojsko, dali se na útěk.«* — Minulý děj věty časové (*»když nepřátelé spatřili římské vojsko«*) jest **předčasný** před minulým dějem věty řídící (*»dali se na útěk«*), t. j. děj vedlejší věty časové se stal **dříve**, než se stal (se dál) děj věty řídící. — **Dříve** nepřátelé spatřili římské vojsko, potom teprve se dali na útěk. — (P ř e d č a s n o s t v m i n u l o s t i.) —

»Až tě opustí štěstí, také mnozí přátelé tě opustí.« — Budoucí děj vedlejší věty časové (*»až tě opustí štěstí«*) jest **předčasný** před budoucím dějem věty řídící (*»také mnozí přátelé tě opustí«*), t. j. děj vedlejší věty časové se musí státi (se stane) **dříve**, než nastane (se stane) děj věty řídící. — **Dříve** tě musí opustiti (opustí) štěstí, potom teprve tě opustí mnozí přátelé. — (P ř e d č a s n o s t v b u d o u c n o s t i.)

c) *»Ročník prodal řepu, dříve než ji sklídl.«* — Minulý děj vedlejší věty časové (*»dříve než ji sklídl«*) je **následný** po minulém ději věty řídící (*»ročník prodal řepu«*), t. j. děj vedlejší věty časové se stal **později**, než se stal děj věty řídící. — Ročník sklídl řepu, ale už předtím ji prodal. —

Příklady:

a) Děj vedlejší věty časové jest **současný** s dějem věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové $\left\{ \begin{array}{l} \text{se děje} \\ \text{se dál} \\ \text{se bude dít} \end{array} \right\}$ v **téže**

době, kdy $\left\{ \begin{array}{l} \text{se děje} \\ \text{se dál} \\ \text{se bude dít} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»*Když dva činí totéž, není to totéž*«, — (současnost v přítomnosti). — »*Když Sicílie slyňula bohatstvím, byla na tom ostrově slavná umělecká díla*«, — (současnost v minulosti). — »*Když budeš jednati hanebně, tvář tě zradí*«, — (současnost v budoucnosti). — »*Když ptáčka lapají, pěkně mu zpívají*«, — (současnost v přítomnosti). — »*Když se nepřátelé přibližovali k římskému táboru, vojevůdce poručil vojínům v táboře, aby se připravili k útoku*«, — (současnost v minulosti). — »*Probudil jsem se, když vycházelo slunce*«, — (současnost v minulosti). — »*Až budeš čísti můj dopis, budu již daleko od vlasti*«, — (současnost v budoucnosti). —

b) Děj vedlejší věty časové jest **předčasný** před dějem věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{se stane} \end{array} \right\}$ dříve, než $\left\{ \begin{array}{l} \text{nastal} \\ \text{nastane} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»*Když se nepřátelé přiblížili k římskému táboru, vojini vyrazili z tábora*«, — (předčasnost v minulosti). — »*Až nepřátelé budou zahnutí na útek, naši vojínové se vrátí domů*«, — (předčasnost v budoucnosti). — »*Když liška zpozorovala lvovu lest, zachránila se útekem*«, — (předčasnost v minulosti). — »*Vaše pravé přednosti teprve tehdy budou spravedlivě oceněny, až se objeví a vyniknou*«, — (předčasnost v budoucnosti, dříve se objeví a vyniknou, pak teprve budou oceněny). —

c) Děj vedlejší věty časové jest **následný** po ději věty řídící, t. j. děj vedlejší věty časové $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{se stane} \end{array} \right\}$ teprve potom, když $\left\{ \begin{array}{l} \text{se stal} \\ \text{nastane} \end{array} \right\}$ děj věty řídící.

»*Ročník prodal obilí dříve, než je sklídl*. Ročník prodal obilí, dříve než je sklídl«, — (následnost v minulosti). — »*Než přijede vlak, naobědváme se*«, — (následnost v budoucnosti). —

Vedlejší věty časové, uvedené spojkou
»cum = když, až«.

V latinských větách časových, uvedených spojkou

»cum«, určité sloveso jest jednak v indikativu, jednak v konjunktivu. Zatím pamatujte si toto:

I.

Uvádí-li spojka »cum = když, až« vedlejší větu čistě časovou, t. j. takovou vedlejší větu časovou, která vyslovuje toliko dobu (datum), kdy se děj řídící věty dál, děje nebo bude dít, určité sloveso ve vedlejší větě časové bývá v **indikativu** všech časů; zkráceně říkáme, že v takové vedlejší větě časové klademe »spojku cum s indikativem«. Tuto čistě časovou spojku »cum s indikativem« nazýváme »cum temporále (cum čistě časové)«.

II.

Uvádí-li spojka »cum = když« vedlejší větu časovou, jejíž děj spadá do minulosti a jež vyslovuje nejen dobu (datum), kdy se děj řídící věty vyvíjel nebo stal, nýbrž i **příčinnou okolnost**, za které se děj řídící věty vyvíjel nebo stal, určité sloveso ve vedlejší větě časové jest v **konjunktivu**, a to jednak v konjunktivu *imperfecta*, — (je-li děj vedlejší věty časové *současný* s dějem věty řídící), — jednak v konjunktivu *plusquamperfecta*, — (je-li děj vedlejší věty časové *předčasný* před dějem věty řídící).

Konjunktivem ve vedlejší větě časové se dává na jevo, že děj vedlejší věty časové jest ve větši nebo v menší souvislosti s hlavní událostí, obsaženou v řídící větě. V takovéto vedlejší větě časové totiž se ličí, za jakých okolností (příčin, překážek, podnětů a pod.) se děj řídící věty vyvíjel nebo nastal.

Protože se této časové spojky »cum« užívá v časové větě, v níž je slovesný děj minulý čili historický, tato časová spojka »cum s konjunktivem imperfecta nebo s konjunktivem plusquamperfecta« se nazývá »cum historicum« (cum historické).

Příklady.

1.

»Cum« s přítomným indikativem.

1. Když dva činí totéž, není (to) totéž. — 2. Všichni, když jsme zdraví, snadno dáváme dobré rady nemocným. — 3. Pravá mužnost se objevuje zejména tehdy,

1. Cum duo faciunt idem, nōn est idem. — 2. Facile cōmnēs, cum valēmus, rēcta cōnsilia aegrōtis damus. — 3. Tum imprimis appāret vērā virtūs, cum periculum

když se blíží nebezpečí. — 4. Boj se končí (= má konec), když nepřítel leží přemožen. — 5. Kdo nebrání křivdě (neodvrací bezprávi), když může, jedná nespravedlivě. — 6. Zlý člověk tehdy jest nejhorší, když předstírá přátelství. — 7. Nebezpečení přichází rychleji, když je zlehčováno. —

appropinquat. — 4. *Pugna finem habet, cum iacet hostis.* — 5. *Qui nōn dēfendit iniūriam, cum potest, iniūstē facit.* — 6. *Homō malus tum pessimus est, cum amicitiam simulat.* — 7. *Citius periculum venit, cum contemnitur.* —

[Časová spojka »cum = když« se pojí s přítomným indikativem (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v přítomném indikativu), je-li v češtině ve vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, indikativ přítomného času.]

2.

»Cum« s indikativem futura I.

1. Onoho dne budeme nejšťastnější, když vaše skutky budou prospěšny vlasti. — 2. Když budeš trpěti v létě žízni, stráž se (*viz str. 167!*) studené vody! — 3. Tvář tě zradí, když budeš jednati hanebně. — 4. Cicero pravil v senátu: »Katilino, když válkou pleněna bude Itálie, když města budou týrána, když příbytky budou páleny, nedomníváš se, že tehdy i ty žárem nenávisi přijdeš na zmar?« —

1. *Illō diē fēlicissimī erimus, cum vestra facta patriae prōderunt.* — 2. *Cum aestate siti labōrābis, frigidā aquā abstineās!* — 3. *Tē prōdet faciēs, turpiter cum faciēs.* — 4. *Cicerō in senātū dixit: »Cum bellō vāstābitur Italia, cum urbēs vexābuntur, cum tēcta ārdēbunt, tum etiam tē nōn existimās invidiae incediō cōnflagrātūrum esse?«* —

[Časová spojka »cum = když, až« se pojí s indikativem futura I. (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v indikativu futura I.), je-li v češtině ve vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, indikativ budoucího času slovesa *trvacího* a je-li děj časové věty vedlejší současný v budoucnosti s budou-

cím dějem její věty řídící.] — [V řídící větě zpravidla bývá určité sloveso v budoucím čase; někdy místo indikativu futura I. bývá tu imperativ nebo rozkazovací či zakazovací konjunktiv.]

3.

»Cum« s indikativem futura II.
(futura exakta).

1. Až se zalíbíš všem dobrým, usmíš také ty, jímž jsi uškodil svou lehkomyšlností. — 2. Až dobře uvážíme věc, dobře budeme souditi. — 3. Až tihle lidé ukojí svou lakotu, tvým zájmům nebudou překážeti. — 4. Méně se budeš rmoutiti, až zkrotíš hněv. — 5. Až se objeví a vyniknou pravé vaše přednosti, teprve tehdy spravedlivě budou oceněny. — 6. Až budou přemoženy nepřátelské branné zástupy, vojínové budou obdarováni velikými odměnami. — 7. Až bude válka odražena od našich krajín, obyvatelé měst budou oslavovati vítězné vojsko, jež je zbavilo válečných obtíží. —

1. *Cum omnibus bonis placueris, etiam eos placabis, quibus temeritate tua nocuisti.* — 2. *Cum rem bene consideraverimus, bene iudicabimus.* — 3. *Isti homines cum avaritiam suam explerint, commodis tuis non obstant.* — 4. *Minus doleris, cum iram coercueris.* — 5. *Cum apparuerint verae virtutes vestrae, tum demum iuste aestimabuntur.* — 6. *Cum copiae hostium superatae erunt, milites magnis praemiis donabuntur.* — 7. *Cum bellum a nostris regionibus propulsatum erit, incolae oppidorum celebrabunt victorem exercitum, qui eos belli difficultatibus liberavit.* —

[Časová spojka »cum = když, až« se pojí s indikativem futura II. (t. j. určité sloveso vedlejší věty časové jest v indikativu futura II.), je-li děj časové věty vedlejší předčasný v budoucnosti před budoucím dějem věty řídící; v češtině v takové vedlejší větě časové, uvedené spojkou »když«, bývá zpravidla dokonavý tvar slovesný významu budoucího.]

Pozorujte rozdíl v překladu z latiny do češtiny: *cum laudabō*, když, až budu chváliti; *cum laudaverō*, až pochválím; *cum monēbō*, když, až budu napomínati; *cum monuerō*, až napomenu; *cum carpam*, když, až budu trhati;

cum carpserō, až utrhnu; *cum audiam*, když, až budu slyšet; *cum audiverō*, až uslyším.

4.

»Cum« (*temporāle*) s i n d i k a t i v e m
m i n u l ý c h č a s ů.

Cum (*temporāle*)« = »když, kdy« s i n d i k a t i v e m m i n u l ý c h č a s ů vyslovuje toliko **dobu** (datum), kdy se děj řídící věty vyvíjel nebo stal.

1. Když [= *tehdy, kdy...*; *bylo to r. 58 př. Kr.*; *vedlejší věta časová určuje datum Caesarova příchodu do Gallie*] Caesar přišel do Gallie, náčelníky jedné politické strany byli Haeduové, druhé (politické strany) Sekvanové.

2. Tehdy, kdy(ž) Sicilie slynila bohatstvím, byla veliká umělecká díla na tom ostrově.—3. V zimě, kdy(ž) jsme mohli, vypomohli jsme vám obilím. — 4. Cicero praví: »Šest knih o státu napsal jsem tehdy, kdy(ž) jsem řídil otěže státu.« — 5. Přítel byl u mne, když jsem psal tento dopis. — 6. Stát tehdy nebyl v naší moci, když zákony v něm nic neplatily, když soudy byly bezmocné a když mravnost od předků zděděná poklesla. — 7. Ligarius tehdy uposlechl, kdy(ž) bylo nutno poslouchati senátu. —

1. *Cum Caesar in Galliam vēnit* (indik. perf. akt. slovesa »venire«), *alterius factionis principes erant Haeduī, alterius Sēquanī*. —

2. *Tum, cum Sicilia opibus florēbat, magna artificia in eā insulā fuērunt*. —

3. *Hieme, cum potuimus* (indik. perf. akt.), *frumentō vōs adiūvimus*. — 4. *Cicerō dicit: »Sex librōs dē rē pūblicā tum scripsī, cum gubernācula reī pūblīcae tenēbam*.« — 5. *Amīcus erat apud mē, cum hanc epistolam scribēbam*. — 6. *Tum rēs pūblica nostra nōn erat, cum lēgēs in eā nihil valēbant, cum iūdicia iacēbant mōrēsque patrū occiderant* (indik. plupf. akt. slovesa »occidere«). — 7. *Ligārius eō tempore pārui, cum senātūi pārēre necesse erat*. —

Druhá konjugace.

(Sešit 10., str. 457—463.)

abolère, 55
abstergère, 120
abstinère, 91
adhibère, 57
admonère, 58
admovère, 100
algère, 112
āmovère, 100
appārère, 88
arcère, 63
ārdère, 121
ārère, 64
arridère, 118
assidère, 102
augère, 108
avère, 125

calère, 84
carère, 85
cavère, 97
cēnsère, 94
cière, 56
circumsedère, 102
coērcère, 63
commonère, 58
commovère, 100
complère, 54
conclère, 56
continère, 91

dēbère, 57
dēflère, 53
dēlère, 52
dēridère, 118
dēspōndère, 105
dēterrère, 62
dēvouère, 101
displcère, 60
disidère, 102

dissuādère, 119
docère, 90
dolère, 86

ēdocère, 90
egère, 65
ēminère, 71
exercère, 63
explère, 54

favère, 98
servère, 96
flère, 53
flōrère, 66
fovère, 99
frigère, 126
fulgère, 113

habère, 57
haerère, 123
horrère, 67

iacère, 87
imminère, 71
impendère, 107
implère, 54
indigère, 65
indulgère, 111
invidère, 103
irridère, 118
iubère, 124

latère, 68
līcère, 82
lūcère, 114
lūgère, 115

madère, 69
maerère, 127
manère, 122
mērère, 70

miscère, 92
monère, 58
mordère, 104
movère, 100
mulcère, 117
mulgère, 109

nitère, 72
nocère, 59

obsidère, 102
obtinère, 91
olère, 73
oportère, 83

pārère, 88
patère, 74
pendère, 107
permovère, 100
permuloère, 117
persuādère, 119
perterrère, 62
pertinère, 91
placère, 60
pollère, 128
possidère, 102
praebère, 57
praevalère, 89
prandère, 95
prohibère, 57
prōminère, 71
prōmovère, 100
providère, 103

recēnsère, 94
removère, 100
replère, 54
respondère, 105
retinère, 91
ridère, 118

seděre, 102
 silěre, 75
 sorběre, 76
 splenděre, 129
 sponděre, 105
 studěre, 77
 stupěre, 78
 suďďěre, 119
 succěnsěre, 94

supplěre, 54
 suscěnsěre, 94
 sustiněre, 91
 tacěre, 61
 teněre, 91
 tergěre, 120
 terrěre, 62
 timěre, 79
 tonděre, 106

torquěre, 110
 torrěre, 93
 urgěre, 116
 valěre, 89
 viděre, 103
 viděři, 103
 vigěre, 80
 vověre, 101

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování. — Viz obálka seš. 10!)

4. Odchylky. II.

1. Odchylky: substantiva zakončená

v $\frac{-s}{-bis}$, $\frac{-s}{-pis}$, $\frac{-s}{-dis}$, $\frac{-s}{-tis}$:

a) Mužského rodu (**maskulina**) jest většina substantiv, která jsou zakončena v nominativu singuláru v »-es« a »-ēs« a v genitivu singuláru jsou nestejnoslabičná (t. j. mají v genitivu singuláru větší počet slabik než v nominativu singuláru); k **maskulinům** počítáme zejména tato substantiva, jež jsou zakončena

v nominativu singuláru $\frac{-es}{-tis}$, $\frac{-ēs}{-etis}$, $\frac{-ēs}{-ētis}$
 v genitivu singuláru

Jména mužů, zakončená v $\frac{-es}{-tis}$, jsou **maskulina** podle základního pravidla o gramatickém rodě jmen mužů. — Některá substantiva jsou **obojrodá**.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. Den a rok vydání 18. prosince 1937. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze srušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 87.761/7-1937. Dobídací poštovní úřad Praha 7.

ANGlicky

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 12.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

D.T.

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování. — Viz 4. strana obálky 11. sešitu!)

Příklady maskulin:

caespes, fomes, gurges, limes (I, 392), *palmas, stipes, trames*;
ariēs (I, 388), *pariēs* (I, 392);
tapēs, lebēs;
comes, (comitis), (I, 390); *eques, (equitis)*, (I, 218); *hospes, (hospitis)*, (I, 365); *miles, (militis)*, (I, 194); *pedes, (peditis)*, (I, 219); *superstes, (superstitis)*, (I, 475).

Příklady obojrodých:

antistes, (antistitis), (m.) představený chrámu, (f.) představená chrámu; *satelles, (satellit)*, (m.) stráž, průvodce, (f.) průvodkyně; *interpres, (interpret)*, (m.) zprostředkovatel, tlumočník, (f.) zprostředkovatelka; *obses, (obsidis)*, (m. f.) rukojmí; *praeses, (praesidis)*, (m.) ochránce, správce, vládce, (f.) ochránkyně, vládkyně, paní.

(Viz »Maskulina III. deklinace«! Na obálce 7. sešitu, 2. str.)

b) Příklady maskulin zakončených v $\frac{s-}{-pis}$, $\frac{s-}{-dis}$, $\frac{s-}{-tis}$:

-s, (-pis): *auceps, (aucupis)*, ptáčník, (I, 406);
-s, (-dis): *pēs, (pedis)*, noha, (I, 194); *praes, praedis*, ručitel, rukojmí;
-s, (-tis): *nepōs, (nepōtis)*, vnuk, (I, 233); *adulēscēns, (adulēscētis)*, mladík, jinoch, (I, 348);
-s, (-tis): *dēns, (I, 348)*; *fōns, (I, 348)*; *mōns, (I, 348)*; *pōns, (I, 348)*; *occidēns, (I, 498)*; *oriēns, (I, 498)*; *torrēns*; *rudēns*; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.).

c) Příklady obojrodých zakončených v $\frac{-s}{-dis}$, $\frac{s-}{-tis}$:

-s, (-dis): *hērēs, (hērēdis)*, (m.) dědic; (f.) dědička, (I, 233); *custōs, (custōdis)*, (m.) strážce, (f.) strážkyně, (I, 251);
-s, (-tis): *infāns, (infantis)*, (I, 498); *sacerdōs, (sacerdōtis)*, (I, 394); *serpēs, (serpentis)*, (m., f.), had;

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

46. HODINA.

Vedlejší věty časové.
„Cum“ *historicum*.

5.

»Cum« (*historicum*) s konjunktivem
imperfekta a plusquamperfekta.

A.

Je-li v české vedlejší časové větě sloveso v indikativu času minulého,

je-li děj této vedlejší časové věty **současný** s minulým dějem její věty řídící a

vyslovuje-li tato vedlejší časová věta nejen dobu, kdy se děj její řídící věty vyvíjel nebo stal, ale i příčinnou okolnost, za které se děj řídící věty vyvíjel nebo stal,

jest určité sloveso této vedlejší časové věty, uvedené spojkou »cum = *když*«, v latině v **konjunktivu imperfekta**.

Konjunktiv imperfekta v latinské vedlejší větě časové historické, uvedené spojkou »cum = *když*«, se do češtiny přeloží českým indikativem minulého času slovesa trvajícího.

Přeložte připojené věty do latiny! V každém souvětí určete dějový poměr vedlejší časové věty k její větě řídící a podle toho stanovte, kterého času konjunktiv bude ve vedlejší časové větě!

1. Když nepřátelé obléhali město, naši spojenci se blížili. — 2. Když Germáné válčili s Římany, děsili je svým hrozným vzezřením. — 3. Když ti, kteří bydleli na Delu, viděli Apollinovu svatyni vyloupenou, těžce se rmoutili. — 4. Caesar, když [toho] okolnosti vyžadovaly, za nic nepokládal svůj život. — 5. Když Antigonos bojoval v bitvě proti Seleukovi a Lysimachovi, byl zabit. — 6. Když Epameinondas obléhal Spartu a město bylo bez hradeb, Lakedaimonští byli zbaveni nebezpečenství statečností a důmyslem Agesilaovým. — 7. Když Římané vedli válku proti Mithridatovi, požádali spojence za lodí. — 8. Když Lakedaimončan Foibidas vedl vojsko do Thrakie a táhl Thebami, obsadil městský hrad, který se jmenoval Kadmea. —

9. Když se žáci zdržovali smíchu, nebyli napomínáni od učitele. — 10. Když Athénanům hrozila válka s Lakonskými (= se Spartany), Miltiadův syn Cimon, byv povolán z vyhnanství do vlasti, mezi oněmi dvěma obcemi zjednal mír. —

1. *Cum hostēs oppidum oppugnārent, nostrī militēs appropinquābant.* — 2. *Cum Germānī cum Rōmānīs bellārent, suā horribilī speciē eōs terrēbant.* — 3. *Cum ū, quī Dēlum incolēbant, Apollīnis fānum spoliātum vidērent, graviter dolēbant.* — 4. *Caesar cum tempus posceret, vitam suam prō nihilō putābat.* — 5. *Antigonus cum in proeliō adversus Seleucum et Lysimachum dimicāret, necātus est.* — 6. *Cum Epamīnōndās Spartam oppugnāret essetque (= et esset) urbs sine mūrīs, Lacedaemoniū virtūte et cōsiliō Agēsilāi periculō liberātī sunt.* — 7. *Rōmānī cum contrā Mithridātem bellum gererent, ā sociīs nāvēs postulāvērunt.* — 8. *Phoebidās Lacedaemonius cum exercitum in Thrāciam dūceret iterque (= et iter) per Thēbās faceret, arcem oppidī, quae Cadmēa nōminābātur, occupāvit.* — 9. *Amīcī cum rīsum tenērent, ā magistrō nōn monēbantur.* — 10. *Cum Athēniēnsibus bellum Lacedaemoniōrum imminēret, Cimōn, Miltiadis filius, in patriam revocātus, pacem inter duās illās civitātēs conciliāvit.* —

B.

Je-li v české vedlejší časové větě sloveso v indikativu času minulého,

je-li děj této vedlejší časové věty **předčasný** před minulým dějem její věty řídící a

vyslovuje-li tato vedlejší časová věta nejen dobu, kdy se děj její řídící věty vyvíjel nebo stal, ale i příčinnou okolnost, za které se děj řídící věty vyvíjel nebo stal,

jest určité sloveso této vedlejší časové věty, uvedené spojkou »cum = *když*«, v latině v **konjunktivu plusquamperfekta**.

K o n j u n k t i v plusquamperfekta v latinské vedlejší větě časové historické, uvedené spojkou »cum = *když*«, se do češtiny přeloží i n d i k a t i v e m minulého času s l o v e s a d o k o n a v é h o.

Přeložte připojené věty do latiny! V každém souvětí určete dějový poměr vedlejší časové věty k její větě řídící a podle toho stanovte, kterého času konjunktiv bude ve vedlejší časové větě!

1. Když se přiblížili nepřátelé k městu, občané se vyřítili z bran, zahnali nepřátele a zmocnili se jejich tábora. — 2. Když Kyros Mladší uviděl bratra Artaxerxa uprostřed šiku, vzkřikl: »Vidím onoho muže.« — 3. Když byl uslyšen Caesarův hlas ve shluhu vojínů, všichni polekáni ihned mlčeli. —

4. Když bylo oznámeno, že nepřátelé byli poraženi, byla v městě veliká radost. —

5. Když Pyrrhovi slonové poděsili římské vojáky, jejich řady byly uvedeny ve zmatek. — 6. Když si Římané podmanili celou Itálii,

1. Cum hostēs ad oppidum appropinquāvissent, civēs ē portis evolāvērunt, hostēs prōpulsāvērunt, castra eōrum occupāvērunt. —

2. Cýrus Minor cum Artaxerxem frātre in mediā aciē vidisset, exclāmavit: »Videō illum virum.« — 3. Cum Caesaris vōx in tumultū militum audita esset, omnēs perterriti statim tacuērunt. —

4. Cum nūntiātum esset || hostēs prōfligātos esse, magnum gaudium in urbe erat. — 5. Cum elephantī Pyrrhī militēs Rōmānōs perterruissent, eōrum ōrdinēs turbāti sunt. — 6. Rōmānī cum tōtam Italiam

strojili se k válce s Kartagiňany. —

7. Když se makedonský král Alexander Veliký vykoupal (= umyl tělo) v řece Kýdnu, upadl do těžké nemoci; ale lékař Filip pomohl mu silným lékem. — 9. Když Alexander Veliký dobyl Theb, rozkázal svým vojnům: »Nezničte (viz str. 219!) ohněm domu básníka Pindara!« — 9. Když se Markus Minucius Rufus, velitel jízdy Quinta Fabia Kunktatora (= Loudy), nedostí měl na pozoru před Hannibalovými nástrahami, byl v soutěskách od tohoto obklíčen. — 10. Když se nepřítel zmocnil města, potrestal občany, kteří odpořovali (= odporující občany), smrtí. — 11. Když Pubius Kornelius Scipio přepravil vojny do Afriky, dobyl Kartaga a zničil [je]. — 12. Když byla do Říma oznámena porážka u Kan(en), město se naplnilo (passiv.) žalem a nářkem. —

domuissent, bellum cum Carthāginiēnsibus parābant (parāverunt). —

7. Alexander Magnus, rēx Macedonum, cum in Cydnō flūmine corpus lāvisset, gravī morbō implicitus est; sed Philippus medicus strēnuō remediō eum adiūvit. — 8. Alexander Magnus cum Thēbās expugnāvisset, militibus suis imperāvit: »Pindarī poētae domum incendiō nē dēlēveritis!« — 9. M. Minūcius Rūfus, magister equitum Q. Fabii Cūnctātōris, cum insidiās Hannibalis parum cāvisset, ab hōc in angustīs obsessus est. — 10. Hostis cum oppidum occupāvisset, civēs repugnantes morte multāvit. — 11. P. Cornēlius Scipiō cum militēs in Africā reportāvisset, Carthāginem expugnāvit et dēlēvit. — 12. Cum clādēs Cannēnsis Rōmam nūntiāta esset, urbs luctū et plōrātū complēta est. —

[Proč jest v uvedených latinských vedlejších časových větách konjunktiv plusquamperfekta sloves: 1. *appropinquāre* — *appropinquāvisset*; 2. *vidēre* — *vidisset*; 3. *audire* — *audita esset*; 4. *nūntiāre* — *nūntiātum esset*; 5. *perterrēre* — *perterrūissent*; 6. *domāre* — *domuissent*; 7. *lavāre* — *lāvisset*; 8. *expugnāre* — *expugnāvisset*; 9. *cavēre* — *cāvisset*; 10. *occupāre* — *occupāvisset*; 11. *re-*

portāre — *reportāvisset*; 12. *nūntiāre* — *nūntiāta esset*? Co vyslovuje tento konjunktiv plusquamperfekta?]

55. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 503!)

1. Kdybys byl zkrotil (*coërcēre*, akt. konj. plupf.) své vášně, byl bys býval (*esse*, konj. plupf.) všem milý. — 2. Naše vojska již přicházejí zkrotit (*coërcēre*, supinum) zpupnost nepřátel. — 3. Vůdce, hodlaje (maje v úmyslu) držeti v mezích (*coërcēre*, akt. partic. fut.) vojiny, necht' drží v mezích sebe sama! — 4. Již první lidé se zabývali (*exercēre*, akt. ind. plupf. o dávném ději) rolnictvím. — 5. Kéž byste byli denně cvičili (*exercēre*, akt. konj. plupf.) svou paměť! — 6. Kornelius Nepos píše, že se Epaminondas cvičil (*exercēre*, passiv. inf. pf.) v běhu a zápase. — 7. Spánek pojímá těla sklíčená (*exercēre*, passiv. partic. pf.) starostmi. — 8. Vím, že za pradávných dob rolnictví bylo provozováno (*exercēre*, passiv. inf. pf.) samými králi. — 9. Výmluvnost velice byla v rozkvětu (*flōrēre*, akt. ind. pf.) u Řeků a Římanů. — 10. Dějepisci Herodot(os) a Thukydides skoro v týchž dobách slyňuli (*flōrēre*, akt. ind. pf.) uměními a vědami. — 11. Často to [ty věci], co [které, v lat. plur. neutr.] kvetlo [kvetly] (*flōrēre*, akt. ind. plupf.) [po] sto a více let, zmizela (*dēlēre*, akt. ind. pf.) bitva jediného dne (= trvající jeden den; jednodenní). — 12. Jest známo, že v Řecku Athény, v Egyptě Alexandrie převelice slyňuly (*flōrēre*, akt. inf. pf.) uměními a vědami. — 13. [Ne nevěděli jsme =] dobře jsme věděli, že se nepřátelé skryli (*latēre*, akt. inf. pf.) v lesích a že měli nedostatek (*egēre*, akt. inf. pf.) nejpotřebnějších věcí. — 14. Svou statečností jste si zasloužili (*merēre*, akt. ind. pf.) největší chvály (v lat. akus.). — 15. Napomenuli jsme (*monēre*, akt. ind. pf.) vás, ale neuposlechli jste (*pārēre*, akt. ind. pf.), protože [= a proto] jste si zasloužili trestu. — 16. Mnozí se domnívají, že jediný Homér zasluhoval (*merēre*, akt. inf. pf.) býti nazýván básníkem. — 17. Mužům, kteří se velice zasloužili (*merēre*, akt. ind. plupf.) o vlast, v Athénách byla poskytována každodenní strava na státní útraty (na náklad obce). — 18. Byli byste zasluhovali (*merēre*, akt. konj. plupf.) pochvaly, kdybyste byli uposlechli (*pārēre*, akt. konj. plupf.) rodičů (v lat. dat.!) — 19. Trest by tě byl nezastrašil (*terrēre*, akt. konj. plupf.), kdybys ho nebyl zasluhoval (*merēre*, akt. konj. plupf.). — 20. Zasloužená (*merēre*, passiv. partic. pf.) chvála jest ti udělována = dostává se ti zasloužené chvály. — 21. V Athénách umění a vědy více kvetly (*flōrēre*, akt. ind. pf.) než v Římě, neboť Římané více

[raději] se oddávali (*studēre*, akt. ind. pf.) orbě a válečnictví. — 22. Líbil by ses (*placēre*, akt. konj. impf.) mnohým, kdybys nebyl usiloval (*studēre*, akt. konj. plqupf.) všem se líbiti. — 23. Dobyté (*expugnāre*, passiv. partic. pf.) město sotva by bylo bývalo zpuštěno (*vāstāre*, passiv. konj. plqupf.), kdyby se byli občané snažili (*studēre*, akt. konj. plqupf.) poslouchati vítězů (*v lat. dat.!*) a nebyli podrželi (*retinēre*, akt. konj. plqupf.) zbraní (*v lat. akus.!*). — 24. Sallustius píše, že Katilina usiloval (*studēre*, akt. inf. pf.) o převrat. — 25. Rozumným se nebudete líbiti, vynasnažíte-li se (*studēre*, akt. ind. fut. II.) líbiti se hlupákům. — 26. Hannibal dlouho byl na postrach (*timēre*, passiv. ind. impf.) Římanům. — 27. Větší chválou jest býti v lásce než býti na postrach. — 28. Laelius pravil: »Jestliže Scipio někdy postrádal (*egēre*, akt. ind. pf.) [naší] rady, nikdy ani doma ani v poli [nepostrádal] naší pomoci.« — 29. Ať jsme měli nedostatek (*egēre*, akt. konj. pf.) potřebných věcí, v Bohu jsme měli (*habēre*, akt. ind. pf.) naději a Bůh nás zachoval. — 30. Jistě bychom vám nebyli scházeli (*dēesse*, konj. plqupf.), kdybyste byli potřebovali (*egēre*, akt. konj. plqupf.) naší pomoci. — 31. Až se objeví a vyniknou (*appārēre*, *ēminēre*, akt. ind. fut. II.) vaše pravé přednosti, teprve tehdy spravedlivě budou posouzeny. — 32. Přístup k Miltiadovi i nejprostším (lidem) vždy byl volný (*patēre*, akt. ind. pf.). — 33. S velikou pílí jste se oddali (*studēre*, akt. ind. pf.) studiu latinského jazyka [= jazyku latinskému]. — 34. Nouze naučila (*docēre*, akt. ind. pf.) lidi mnohým uměním. — 35. Je-li (to) pravda, že Athéňané naučili (*docēre*, akt. inf. pf.) ostatní lidi užívání oleje? — 36. Nepřátelé, kteří byli zpraveni (*ēdocēre*, passiv. ind. plqupf.) o našich záměrech skrze výzvědné hlídky, druhého dne město silně obsadili (*firmāre*, akt. ind. pf.) posádkou. — 37. Jen stěží jsem potlačil (*tenēre*, akt. ind. pf.) hněv. — 38. Caesar daroval polnosti, které Germánové (byli) měli v držení (*tenēre*, akt. ind. plqupf.), Gallům. — 39. Vynasnažil jsem se (*studēre*, akt. ind. pf.) býti tebe poslušen; proč tedy jsi na mne zavěšel (*succēseō*, akt. ind. pf.)? — 40. Senát se usnesl (*cēseō*, akt. ind. pf.), aby Katilina byl prohlášen za nepřitele vlasti. — 41. Domnívám se, že otec bude zdržen (*retinēre*, passiv. inf. fut.) v městě mnohými záležitostmi. — 42. Caesar by byl neporazil (*prōfligāre*, akt. konj. plqupf.) branné zástupy nepřátel, kdyby nebyly bývaly zabaveny (*distinēre*, passiv. konj. plqupf.) na různých místech. — 43. Doslýcháme se, že naše vojsko odolalo (*sustinēre*, akt. inf. pf.) útoku nepřátel a dobylo (*reportāre*, akt. inf. pf.) vítězství. — 44. Ať [třebas] naši vojínové neodolali (*sustinēre*, akt. konj. pf.) prvnímu nepřátelskému útoku, přece dobyli vítězství. — 45. Udrží-li

(*continēre*, akt. ind. fut. II.) lidé na uzdě své vášně, uvarují se mnohých nepravostí. — 46. Caesar podržel pohromadě (*continēre*, akt. ind. pf.) vojiny dlouhý čas [v] táboře, protože se báli obrovských těl Germánů, a připomenul (*admonēre*, akt. ind. pf.) [jim] bývalou statečnost. — 47. Protože jste nepotlačili (*tenēre*, akt. ind. plupf.) smích [protože jste se nezdrželi smíchu], přátelé, byli jste napomenuti (*monēre*, passiv. ind. pf.) od učitele; kdybyste byli potlačili smích [kdybyste se byli zdrželi smíchu] (*tenēre*, akt. konj. plupf.), nebyli byste bývali napomenuti (*monēre*, passiv. konj. plupf.). — 48. Loďstvo bylo zdrženo (*dētīnēre*, passiv. ind. pf.) v přístavu bouří, pročež vojevůdce zdržel (*abstīnēre*, akt. ind. pf.) vojsko od boje. — 49. Na radu Regulovu zajatci byli zadrženi (*retīnēre*, passiv. ind. pf.) v Římě. — 50. Otcové (= senátoři), poučení (*docēre*, partic. perf. passiv.) dřívějšími válkami, se usnesli [rozhodli] (*cēnsēre*, akt. ind. pf.), aby válka byla obnovena. —

*

1. *Nūper apēs nostrae perterritae sunt, nam complūrēs crābrōnēs in domicilia apīum involāvērunt.* — 2. *Quot et quantae cūrae ā parentibus ad salūtem vestram adhibitae sunt!* — 3. *Tē poenam iūre meruisse || scītō; nam nōn pārūistī, quamquam monitus erās.* — 4. *Hieme hominēs egentēs frigore vexābantur; multī vix vītam servāvissent, nisi cīvēs locuplētēs indigentibus victum praebuissent.* — 5. *Militēs Rōmānī, Germānōrum speciē territī, ōrātiōne, quae ā Caesare in castris habita erat, cōfirmātī sunt.* — 6. *Sevērōs iūdicēs nullā rē ab officiis dēterritum irī || scītōte!* — 7. *Sī ā tē, puer, semper modus adhibitus esset, totiēns nōn admonitus essēs.* — 8. *Longās porticus Athēnīs ambulantibus umbram praebuisse || legimus.* — 9. *Perterritī sint militēs Rōmānī horribilī speciē Germānōrum, tamen eōs postea prōflīgāvērunt.* — 10. *Quattuor sunt ōrātiōnēs ā Cicerōne in Catilinam habitae. Multās ōrātiōnēs ā Dēmōsthene in cōntiōne Athēniēnsium habitās esse || scīmus.* — 11. *Militēs nostrī commeātū prohibiti ab exercitū hostium superāti sunt.* — 12. *Putātis-ne || vēnātōrēs imminentī tempestāte vēnātiōne prohibitum irī?* — 13. *Sī amicōs bonōs habērem, in periculō mē iuvārent. Sī amicōs bonōs habuissem, in periculō mē iūvissem.* — 14. *Utinam nē valētudinī vestrae nimīs cupiditātibus nocuis-*

sētis! — 15. *Dūs sacra nostra placuisse || putāmus.* — 16. *Discipulus piger sciēbat || sē nōn magistrō, sed sibi nocuisse.* — 17. *Nē metū ab inceptō dēterrītī essētis!* — 18. *Medicum adhibuissēmus, sī morbus gravis fuisset.* — 19. *Sī tacuissēs, tibi nōn nocuissēs.* — 20. *Arboribus flōrentibus noctium frīgora nocuisse || avus dicit.* —

56. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 506!)

1. Starověcí lékaři napomínali, aby se víno mísilo s vodou; víno smíšené (*miscēre*, particip. perf. passiv.) s vodou méně škodí hodovníkům než víno nesmíšené. — 2. Kdo připojí (*admiscēre*, aktiv. indik. fut. II.) příjemné věci k užitečným věcem, od všech bude chválen. — 3. Nám se zalíbily (*placēre*, aktiv. indik. perf.) básně, v nichž užitečné bylo přimíšeno (*admiscēre*, passiv. indik. plupf.) k příjemnému. — 4. Římané se dali postrašiti slony, které Pyrrhus zařadil (*immiscēre*, aktiv. indik. plupf.) do bitevního šiku. — 5. Ani bohové nebyli (*carēre*, aktiv. indik. perf.) bez válek a bojů. — 6. Slyším, že bratr ležel (*iacēre*, aktiv. inf. perf.) v zahradě pod vysokým platanem. — 7. Proč jsi, dívko, neuposlechl(a) (*pārēre*, aktiv. indik. perf.) své matky? — 8. Kdyby se mnozí nebyli báli (*timēre*, aktiv. konj. plupf.) trestu, nebyli by uposlechli (*pārēre*, akt. konj. plupf.) zákonů. — 9. Neuposlechnete-li (*pārēre*, akt. ind. fut. II.) zákonů, budete trestáni. — 10. Čteme, že nejstarší (pradávní) Římané byli poddáni (*pārēre*, akt. infin. perf.) králům. — 11. Doufáme, že občané vždy budou poslušni (*pārēre*, akt. inf. fut.) zákonů (*v lat. dat.!*). — 12. Kdo sám kdysi dobře neposlouchal (*pārēre*, akt. ind. plupf.), jiným dobře nevládl. — 13. Veliké zástupy nepřátel se blížily; černý kotouč prachu se ukázal (*appārēre*, akt. ind. perf.) vdáli. — 14. Teprve tehdy vynikne (bude patrná) pravá statečnost, až se objeví (*appārēre*, akt. ind. fut. II.) nebezpečnství. — 15. Themistokles velmi mnoho zmohl (platil) (*valēre*, akt. ind. pf.) vážnosti u Athénanů. — 16. Kdyby byl můj vliv u tebe něco zmohl (pořídil) (*valēre*, akt. konj. plupf.), byl bys uposlechl (*pārēre*, akt. konj. plupf.) rady, kterou jsem ti dal (*dare*, akt. ind. plupf.). — 17. Proč jsi se, příteli, neuvaroval (*cavēre*, akt. ind. pf.) tohoto nebezpečnství? — 18. Zákony (o to) jest postaráno (*cavēre*, passiv. ind. pf.), aby nikdo nikomu neškodil. — 19. Císař Augustus přál (byl přízniv) (*favēre*, akt. ind. pf.) básníkům a umělcům. — 20. Jest známo, že řečník Markus Tullius Cicero stranil politické

straně Pompeiově (byl příznivcem, přívržencem politické strany Pompeiovy) (*favēre*, akt. inf. pf.). — 21. Numa Pompilius předvídal, že bohové mu budou milostivi (*favēre*, akt. infin. fut.). — 22. Kdo pomohl (*iuvāre*, akt. ind. plupf.) nevědčnicku, svými prsy ohřál (*fovēre*, akt. ind. pf.) hada. — 23. Katilinu nedojaly (*movēre*, akt. ind. pf.) ani strach lidu, ani nenávisť všech řádných občanů (= vlastenců), ani obličeje a tváře senátorů. — 24. Výzvědné hlídky oznámily Caesarovi, že se Helvetiové hnuli (*movēre*, akt. inf. pf.) tábořem. — 25. Kroisos, hodlaje se pustiti (maje v úmyslu se pustiti) (*movēre*, akt. partic. fut.) do války s Kyrem, otázel se o radu Apollina. — 26. Pohromou vlasti velice jsme byli dojatí (*commovēre*, passiv. ind. pf.). — 27. Víme, že Sallustius byl vyloučen (*movēre*, passiv. inf. pf.) ze senátu. — 28. Kéž byste byli bývali pohnuti (kéž byste se byli dali pohnouti) (*movēre*, passiv. konj. plupf.) utrpením oněch mužů! — 29. Žáci, jejichž špatné mravy (byly) uškodily (*nocēre*, akt. ind. plupf.) ostatním žákům, byli vyloučeni (*removēre*, passiv. ind. pf.) ze školy. — 30. Čteme, že Athénané, (byvše) povzbuzeni (*permovēre*, passiv. partic. pf.) radou samojediného Themistoklea, vystavěli loďstvo o dvou stech lodí. — 31. Myslím, že vzbudíš (*movēre*, akt. inf. fut.) krutou nenávisť svými slovy. — 32. Víím, že se dáš pohnouti (že budeš pohnut) (*commovēre*, passiv. inf. fut.) sliby přátel, abys jim pomohl (konj. prés.). — 33. Orfeus, známý starověký básník, svým zpěvem zkrotil (*mulcēre*, akt. ind. pf.) šelmy. — 34. Konsul zaslíbil (*vovēre*, akt. ind. pf.) bohům chrám pro vítězství. — 35. Dočítáme se, že od mnohých vojevůdců v bitvách byly zaslíbeny (*vovēre*, passiv. inf. pf.) chrámy bohům za spásu vlasti. — 36. Daidalos hořce oplakal (*dēflēre*, akt. ind. pf.) smrt syna Ikara a proklel (*dēvovēre*, akt. ind. pf.) své umění, které bylo (*esse*, ind. plupf.) onomu (*t. j. Ikarovi*) k záhubě. — 37. Jest známo, že se u Římanů vlastenci zaslíbili v obět (*sē dēvovēre*, akt. inf. pf.) podzemním bohům za blaho vlasti. — 38. Po celou noc jsme seděli (*sedēre*, aktiv. ind. pf.) v zahradě. — 39. Zdali jest pravda, že jste seděli (*sedēre*, akt. inf. pf.) po celou noc v zahradě? — 40. Caesar oblehl (*obsidēre*, akt. ind. pf.) město Gergovii velikým vojskem. — 41. Řekové dobyli (*expugnāre*, akt. ind. pf.) a zničili (*dēlēre*, akt. ind. pf.) požárem Troji obléhanou (*obsidēre*, passiv. partic. pf.) deset let. — 42. Římští konsulové pospíšili s vojskem do Umbrie obklíčit (*circumsedēre*, supinum) nepřátelské branné zástupy. — 43. Helvetiové se vystěhovali z toho území, které předtím měli v moci (měli v držení) (*possidēre*, akt. ind. plupf.) po mnoho let. — 44. Starodávni (starověcí lidé) se domnívali, že nikdo ze smrtelníků neměl (*possidēre*, akt. inf. pf.)

většího bohatství než Kroisos. — 45. Viděl jsem (uviděl, spatřil jsem) (*vidēre*, akt. ind. pf.) tvého bratra v městě. — 46. Byli bychom viděli (akt. konj. plqupf.) nepřátelské vojsko, kdyby bylo slunce svítilo (*lucēre*, akt. konj. plqupf.). — 47. Otec tohoto krále měl obydlí v Římě a často tam byl spatřen (*vidēre*, passiv. ind. pf.). — 48. Themistokles záviděl (*invidēre*, akt. ind. pf.) Miltiadově slávě (záviděl slávu Miltiadovi). — 49. Caesar se postaral (*prōvidēre*, akt. ind. pf.) o vše, co bylo nezbytné pro loďní potřebu. — 50. Domníváme se, že mnozí záviděli (*invidēre*, aktiv. inf. pf.) legionářům slávu; vždy totiž se závidělo (passiv. indik. pf.) těm, kteří vynikli (*praestāre*, akt. ind. pf.) slávou nad jiné. — 51. Věděli jsme, že oheň hořícího háje bude viděn (*vidēre*, passiv. inf. fut.) s pevniny. — 52. Hodlají tě viděti (maje v úmyslu tě viděti) (*vidēre*, akt. partic. fut.) přijdu zítra do Říma. — 53. Protože tribunové lidu viděli (zpozorovali, uznamenali) (*vidēre*, akt. ind. plqupf.), že mínění Caesarových nepřátel nabylo vrchu (*praevalēre*, akt. inf. pf.), ihned ho zpravili (*docēre*, akt. ind. pf.) o stavu městských záležitostí. — 54. Cicero praví: »Kolikrát já jsem spatřil (*vidēre*, akt. ind. pf.) básníka Archiu přednášeti (= že, jak básník Archias přednáší) veliký počet veršů spatra!« — 55. Kéž byste se byli postarali (*prōvidēre*, akt. konj. plqupf.) v mládí o stáří! (Jsouce starci =) ve stáří byste byli (*carēre*, akt. konj. impf.) bez starostí. —

*

Slovesa II. konjugace.

Stupnice sloves. — Dodatky.
(Ke str. 463.)

I.

- (54.) **oppleō**, *ēre*, *opplēvī*, *opplētum*, naplniti;
 (56.) **percieō**, *ēre*, —, *percitus*, pobouriti;
 (57.) **exhibeō**, *ēre*, *exhibuī*, *exhibitum*, opatřiti, prokazovati;
 — **perhibeō**, *ēre*, *perhibuī*, *perhibitum*, podávati; uváděti, říci;
 — **posthabeō**, *ēre*, *posthabuī*, *posthabitum*, nevážiti si;
 — **redhibeō**, *ēre*, *redhibuī*, *redhibitum*, vrátiti (koupnou věc);
 — **cohibeō**, *ēre*, *cohibuī*, *cohibitum*, držeti pohromadě;
 — **diribeō**, *ēre*, *diribuī*, *diribitum*, třiditi;
 (58.) **praemoneō**, *ēre*, *praemonuī*, *praemonitum*, (napřed) připomínati;
 — **prōmoneō**, *ēre*, *prōmonuī*, *prōmonitum*, varovati;

- (61.) **reticeō**, *ēre, reticuī*, —, odmlčeti se;
- (62.) **absterreō**, *ēre, absterruī, absterritum*, odstrašovati;
conterrere, poděsiti; *exterrere*, vyplašiti; *prōterrere*, za-
 plašiti;
- (67.) **abhorreō**, *ēre, abhorruī*, —, hroziti se, míti v ošklivosti;
 — **inhorreō**, *ēre, (inhorruī)*, —, čniti, trčeti;
- (70.) **ēmereō**, *ēre, ēmeruī, ēmeritum*, zasloužiti si, vysloužiti si;
dēmerere, získati si, zavázati si; *prōmerere*, zasluhovati;
commerere, zaviniti, proviniti se;
- (72.) **ēniteō**, *ēre, ēnitui*, —, skvíti se, vynikati; *internitere*, pro-
 kmitávatí, prosvítati; *praenitere*, skvíti se, lesknouti se;
- (73.) **adoleō**, *ēre, adolēvi*, —, přináseti zápalnou obětí;
 — **redoleō**, *ēre, redoluī*, —, šířiti vůni, voněti;
- (76.) **absorbeō**, *ēre, absorbuī*, —, spolknouti, pohltnuti; *exsorbere*,
 vysrknouti, vssáti;
- (80.) **pervigeō**, *ēre, perviguī*, —, silně bujeti;
- (87.) **obiaceō**, *ēre, obiaui*, —, ležeti (před něčím);
- (88.) **compāreō**, *ēre, compāruī*, —, ukazovati se;
- (90.) **perdoceō**, *ēre, perdocuī, perdoctum*, (dokonale) naučiti, vy-
 učiti; *praedocere*, napřed učiti;
- (91.) **attineō**, *ēre, attinuī*, —, držeti, zadržovati; *dētīnere*, zdržo-
 vati, zadržovati; *distīnere*, oddělovati;
- (92.) **admisceō**, *ēre, admiscuī, admixtum*, přiměšovati, přidávati;
commiscere, smísiti, smíchati; *immiscere*, přimísiti; *inter-*
miscere, přimísiti, vmísiti; *permiscere*, smíchati; *remi-*
scere, smísiti;
- (94.) **accēseō**, *ēre*, —, *accēnsus*, přidělovati;
 — **percēseō**, *ēre, percēnsuī*, —, přehlížeti;
- (97.) **praecaveō**, *ēre, praecāvi, praecautum*, chrániti, stříci;
- (99.) **refoveō**, *ēre, refōvi, refōtum*, opět zahřáti;
- (100.) **dēmoveō**, *ēre, dēmōvi, dēmōtum*, odháněti, odstraňovati; *dā-*
movere, rozdělovati; *ēmovere*, odstraniti; *sēmovere*, vzdá-
 liti, odloučiti; *submovere*, vzdáliti, odstraniti; *trāsmovere*,
 přesaditi, přeložiti;
- (102.) **dēsideō**, *ēre, dēsēdī*, —, nečinně seděti, býti nečinný;
 — **īsideō**, *ēre, insēdī, insessum*, seděti, pevně tkviti;
 — **persedeō**, *ēre, persēdī, persessum*, nepřetržitě seděti;
 — **praesideō**, *ēre, praesēdī, praesessum*, chrániti;
 — **resideō**, *ēre, resēdī*, —, zůstatí seděti;

- (103.) **pervideō**, *ēre*, *pervidī*, *pervisum*, prohlížeti, *praevidēre*, dříve viděti;
 — **subinvideō**, *ēre*, —, *subinvisus*, poněkud záviděti;
 (104.) **admordeō**, *ēre*, (*admomordī*), *admorsum*, nahryznouti, nahlodati;
 — **remordeō**, *ēre*, —, *remorsurus*, navzájem kousnouti; znepokojovati;
 (106.) **dētondeō**, *ēre*, *dētondī*, *dētōnsum*, ostříhati;
 — **attondeō**, *ēre*, *attondī*, *attōnsum*, přistřihovati;
 (107.) **praependeō**, *ēre*, *praependī*, —, vpředu dolů viseti;
 — **prōpendeō**, *ēre*, *prōpendī*, (*prōpēnsum*), míti převahu;
 (107.) **adaugeō**, *ēre*, *adauxī*, *adauctum*, zveličovati, rozmnožovati;
 (110.) **contorqueō**, *ēre*, *contorsī*, *contortum*, otáčeti, obracet; *dētorquēre*, otáčeti, odvracet; *dīstorquēre*, kroutiti, točiti; *extorquēre*, vykroučiti; *īntorquēre*, vtočiti, vplést; *obtorquēre*, zakroučiti; *retorquēre*, zpět otočiti, obrátiti;
 (113.) **affulgeō**, *ēre*, *affulsī*, —, zazářiti; *effulgēre*, zablesknouti se, zaskvíti se; *offulgēre*, vstříc zasvitnouti; *praeulgēre*, třpytiti se; *refulgēre*, lesknouti se, třpytiti se;
 (114.) **ēlūceō**, *ēre*, *ēlūxī*, —, zasvitnouti, zářiti; *interlūcēre*, prosvítati; *perlūcēre*, prosvítati; *praelūcēre*, svítiti vpřed; *relūcēre*, zářiti, svítiti; *sublūcēre*, skvíti se;
 (115.) **ēlūgeō**, *ēre*, *ēlūxī*, —, dotruchliti, odložit smutek;
 (117.) **remulceō**, *ēre*, *remulsī*, *remulsum*, schlípiti;
 (118.) **subrideō**, *ēre*, *subrisī*, —, usmívati se;
 (120.) **dētergeō**, *ēre*, *dētersī*, *dētersum*, stírat, utírat; *extergēre*, vytrít; *pertergēre*, utřít, otřít;
 (122.) **permaneō**, *ēre*, *permānsī*, *permānsurus*, setrvati;
 (123.) **adhaereō**, *ēre*, *adhaesī*, *adhaesum*, viseti, lpěti;
 — **cohaereō**, *ēre*, *cohaesī*, —, souviseti;
 (128.) **praepolleō**, *ēre*, *praepolluī*, —, býti přemocný.

II.

130. **aceō**, *ēre*, (*acuī*), —, býti kyselý;
 131. **audeō**, *ēre*, *ausus sum*, odvažovati se;
 132. **calleō**, *ēre*, *calhū*, —, býti zkušený;
 133. **candeō**, *ēre*, *canduī*, —, skvíti se;
 134. **cāneō**, *ēre*, *cānuī*, —, býti bělošedý, bělavý, šedý;

135. *decet, ēre, decuit*, —, sluší se, hodí se;
136. *dēdecet, ēre, dēdecuit*, —, nesluší se;
137. *dēseō, ēre*, —, (*dēnsētus*), zhušťovati;
138. *gaudeō, ēre, gāvīsus sum*, radovati se;
— *pergaudeō, ēre, pergāvīsus sum*, velice se radovati;
139. *languēō, languēre, languī*, —, býti malátný;
140. *libet, ēre, libuit, libitum est*, líbí se, jest libo;
— *collibet, ēre, collibuit, collibitum est*, líbí se, jest libo;
141. *liqueō, ēre, liquī* nebo *licuī*, —, býti průhledný, jasný;
— *lubet = libet*;
142. *marceō, ēre, marcuī*, —, býti zvadlý, ochablý;
143. *neō, nēre, nēvī, nētum*, přísti;
144. *paenitet, ēre, paenituit*, želeti, pykati;
145. *palleō, ēre, palluī*, —, býti bledý;
146. *paveō, ēre, pāvī*, —, strachovati se;
147. *piget mē, ēre, piguit*, —, mrzí mě;
148. *pudet mē, ēre, puduit, (puditum est)*, stydím se;
149. *pūteō, ēre, putuī*, —, páchnouti;
150. *rigeō, ēre, riguī*, —, býti tuhý, ztuhlý;
151. *scateō, ēre, scatuī*, —, vyvírati, prýštiti;
152. *soleō, ēre, solitus sum*, míti ve zvyku;
153. *sordeō, ēre, sorduī*, —, býti špinavý;
154. *strideō, ēre, strīdī*, —, syčeti, svištěti;
155. *taedet mē, ēre, taeduit, (pertaesum est)*, hnusí se mi;
— *pertaedet, ēre, partaesum est*, hnusí se mi;
156. *turgeō, ēre, tursī*, —, býti naduřelý;
157. *vireō, ēre, viruī*, —, zelenati se, býti zelený.

III. Bez perfekta a bez supina:

(116.) *adurgēre*, přitisknouti; (78.) *āstupēre*, žasnouti; (110.) *attorquēre*, točiti, mávati; (87.) *circumiacēre*, ležeti kolem, vůkol;
(114.) *collūcēre*, se všech stran zářiti, svítiti; (90.) *dēdocēre*, odna-
učovati; (117.) *dēmūlcēre*, hladiti; (107.) *dēpendēre*, viseti, splývati;
(114.) *dīlūcēre*, býti jasný, býti najeově; (108.) *exaugēre*, značně roz-

množiti; (87.) *interiacere*, ležeti (mezi něčím); (54.) [*pleo*, *plere*, plniti]; (90.) *prödocere*, hlásati, kázati; (96.) *refervere*, vřiti, kypěti; (76.) *resorbere*, opět pohlcovati, polykati; (79.) *subtimere*, trochu se báti; (116.) *suburgere*, těsně přihnati;

158. *albere*, býti bílý; 159. *clärere*, zářiti, skvíti se; 160. *claudere*, kulhati; 161. *cluere*, slouti, míti dobrou pověst; 162. *flaccere*, býti ochablý; 163. *flävère*, býti žlutý, žlutavý; 164. *foetere*, páchnouti; 165. *frondere*, míti listí, zelenati se; 166. *hebere*, býti tupý; 167. *humere*, býti vlhký; 168. *infrendere*, zaskřipěti; 169. *lactere*, ssáti, chovati v sobě mléko, mizu; 170. *macere*, býti hubený; 171. *nigrere*, býti černý; 172. *renidere*, skvíti se; 173. *rubere*, býti červený, rdíti se; 174. *squalere*, býti drsný, špinavý; 175. *täbere*, mokvati, chřadnouti; 176. *tepere*, býti teplý, vlahý; 177. *tumere*, dmouti se; 178. *vögere*, uváděti v pohyb.

47. HODINA.

Slovesa třetí konjugace.

Kmen perfektní.

Kmen supinový.

Zopakujte, co bylo pověděno o perfektním kmeni a o tvoření indikativu aktivního perfekta v I. díle této učebnice na str. 212 až 217, v tomto II. díle této učebnice na str. 424 a 453 a násl.,

o supinu v tomto II. díle této učebnice na str. 79 až 84 a na str. 456 a násl.,

o indikativu plusquamperfekta v tomto II. díle této učebnice na str. 28 až 31, 50, 113 až 114,

o indikativu futura II. v tomto II. díle této učebnice na str. 57 až 59, 64, 125 až 127,

o konjunktivu perfekta v tomto II. díle této učebnice na str. 213 až 221,

o konjunktivu plusquamperfekta na str. 221 až 230,

o aktivním budoucím participiu na str. 382 až 384,

o aktivním a passivním perfektním infinitivu na str. 387 až 392,

o aktivním a passivním budoucím infinitivu na str. 413 až 420!

V tomto úvodním článku jen povšechně vždy několika příklady ukáží, v kolik skupin lze rozdělití slovesa třetí konjugace podle tvaru perfektního kmene a v kolik skupin podle tvaru supina.

V této učebnici jsou sestavena slovesa třetí konjugace podle tvaru perfektního kmene v tyto skupiny:

Kmen perfektní.

1. skupina: Perfektum se znakem »-s-«.

2. skupina: Jednoduché perfektum. Perfektní kmen buď je roven přítomnému kmeni nezměněnému nebo přítomnému kmeni, jehož kmenová samohláska jest prodloužena, nebo přítomnému kmeni, jehož kmenová samohláska jest změněna.

3. skupina: Perfektum se znakem »-v-«.

4. skupina: Perfektum (1. osoba sing. aktiv. indik. perf.) v »-ul«.

5. skupina: Zdvojené (reduplikované) perfektum.

6. skupina: Do samostatné skupiny jsem zařadil slovesa v »-iō, -ere« (podle vzoru »capiō, capere«), třebaže tato slovesa podle tvaru perfektního kmene měla býti zařaděna do některé z předcházejících skupin.

Mimo tyto skupiny jsem položil t. zv. »slovesa počínavá (verba incohātīva)«. Jsou to slovesa třetí konjugace, která označují počátek děje (a potom jeho průběh) a jsou vyznačena v tvarech přítomného systému vloženou skupinou »-sc-« před koncovkou; na př.: *inveterāscō, horrēscō, obdormiscō, evānēscō* a j.

1. skupina. Perfektum se znakem »-s-«.

-o + s = x; *dic-ere* — (*dic-s-i*) *dix-i* — perf. kmen *dix-*;

-g + s = x; *reg-ere* — (*rēg-s-i*) *rēx-i* — perf. kmen *rēx-*;

-qu + s = x; *coqu-ere* — (*coqu-s-i*) *cox-i* — perf. kmen *cox-*;

-h + s = x; *trah-ere* — (*trāh-s-i*) *trāx-i* — perf. kmen *trāx-*;

-b + s = ps; *scrib-ere* — (*scrib-s-i*) *scrips-i* — perf. kmen *scrips-*;

-p + s = ps; *carp-ere* — (*carp-s-i*) *carps-i* — perf. kmen *carps-*;

-d + s = s; *laed-ere* — (*laed-s-i*) *laes-i* — perf. kmen *laes-*;

-d + s = ss; *cēd-ere* — (*ced-s-i*) *cess-i* — perf. kmen *cess-*;

-t + s = ss; -g + s = s; a j.

2. skupina. Jednoduché perfektum.

Aktivní přítomný infinitiv:	Přítomný kmen:	Aktivní dokonavý indikativ:	Dokonavý kmen:
dēfendere	<i>dēfend-</i>	dēfend-i;	<i>dēfend-</i>
minuere	<i>minu-</i>	minu-i;	<i>minu-</i>
legere	<i>leg-</i>	lēg-i;	<i>lēg-</i>
agere	<i>ag-</i>	ēg-i;	<i>ēg-</i>

3. skupina. Perfektum se znakem »-v-«.

crēscō, ere — indik. perf. **crēvī** — perf. kmen *crēv-*;
petō, ere — indik. perf. **petivī** — perf. kmen *petiv-*;
sinō, ere — indik. perf. **sivī** — perf. kmen *siv-*;
spērno, ere — indik. perf. **sprēvī** — perf. kmen *sprēv-*.

4. skupina. Perfektum v »-uī«.

colō, ere — indik. perf. **coluī** — perf. kmen *colu-*;
cōnsulō, ere — indik. perf. **cōnsuluī** — perf. kmen *cōnsulu-*.

5. skupina. Reduplikované perfektum.

Aktiv. prés. infinitiv:	Aktiv. indik. perfekta:	Reduplikovaný perf. kmen:
tendere	<i>tetendī</i>	te-tend-;
currere	<i>cucurrī</i>	cu-curr-;
pungere	<i>pupugī</i>	pu-pug-;
poscere	<i>poposcī</i>	po-poso-;
discere	<i>didici</i>	di-dio-;
pendere	<i>pependī</i>	pe-pond-;

složená slovesa obyčejně pozbývají reduplikace (zdvojký), na př.:

contendere	<i>contendī</i>	con-tend-;
dēcidere	<i>dēcidī</i>	dē-cid-;
impellere	<i>impulī</i>	im-pul-;

ale některá složená slovesa buď podržují reduplikaci (zdvojkou),
nebo mají oba tvary, reduplikovaný (zdvojený) tvar i neredupliko-
vaný (nezdvojený) tvar; na př.:

accurrere	<i>accucurrī</i>	<i>ac-cu-curr-</i> ,
	<i>accurrī</i>	<i>ac-curr-</i> ;
exposcere	<i>expoposcī</i>	<i>ex-po-posc-</i> .

6. skupina. Slovesa v »-iō, -ere«.

faciō, ere — perf. indik. **fēcī** — perf. kmen **fēc-**;
cōnspiciō, ere — perf. indik. **cōnspēxī** — perf. kmen **cōn-spēx-**;
cupiō, ere — perf. indik. **cupīvī** — perf. kmen **cupīv-**;
rapiō, ere — perf. indik. **rapuī** — perf. kmen **rapu-**.

Supinum. — Aktivní budoucí participium.

Supinum sloves třetí konjugace se končí v:

- tum**, na př.: *carpere* — *carptum*; *scribere* — *scriptum*; *legere* — *lētum*; *trahere* — *tractum*; *coquere* — *coctum*; *dīcere* — *dictum*;
- sum**, na př.: *laedere* — *laesum*; *figere* — *fixum* (vzniklo z *fig-sum*); *spargere* — *sparsum*; *pellere* — *pulsum*;
- itum**, na př.: *gignere* — *genitum*; *pōnere* — *positum*; *incumbere* — *incubitum*.

*

Některá slovesa třetí konjugace sice supina nemají, ale mají činné budoucí participium (*participium futūrī activī*); jsou to na př. tato slovesa:

parcere — <i>parsūrus</i> ;	vivere — <i>victūrus</i> ;
cadere — <i>cāsūrus</i> ;	quiēscere — <i>quiētūrus</i> .

Sloveso »*pariō, parere*« má vedle supina »*partum*« aktivní budoucí participium »*paritūrus*«.

*

Mnoho sloves třetí konjugace nemá supina, jak zvíte ze stupnic sloves dále uvedených; tak na př.: *fugiō, arguō, metuō, adnuō, ruō, spuō, scandō, visō, canō, fallō, poscō, discō* a j.

Některá slovesa třetí konjugace nevytvorují ani perfekta ani supina, na př.: *angere, furere, plectere, vergere* a j.

Některá slovesa nevytvorují tvarů, jež tvoříme z perfektního kmene, protože jsou bez perfektního kmene; na př.: *metere, pectere, verrere, ēverrere*.

Časování sloves třetí konjugace.

Perfektum, plusquamperfektum,
futurum II.

Vzory: *carpō, ere; capiō, ere.*

Vzor:
carpō, ere;
capiō, ere;

Perfektní kmen:
carps-
cēp-

Supinum:
carptum;
captum.

Indicātivus perfecti activi: **carpsī** = utrhl, -a, -o jsem; **cēpī** = vzal, -a, -o jsem; dobyl, -a, -o jsem.

Sg. 1. <i>carpsī, cēpī;</i>		(-i)
2. <i>carpsistī, cēpistī;</i>		(-istī)
3. <i>carpsit, cēpit;</i>		(-it)
Pl. 1. <i>carpsimus, cēpimus;</i>		(-imus)
2. <i>carpsistis, cēpistis;</i>		(-istis)
3. <i>carpsērunt, cēpērunt.</i>		(-ērunt)

Indicātivus plusquamperfecti activi (str. 28, 31): **carpseram** = byl (a, -o) jsem utrhl, (-a, -o); **cēperam** = byl (-a, -a) jsem vzal, (-a, -o); byl (-a, -o) jsem dobyl, (-a, -o).

Sg. 1. <i>carpseram, cēperam;</i>		(-eram)
2. <i>carpserās, cēperās;</i>		(-erās)
3. <i>carpserat, cēperat;</i>		(-erat)
Pl. 1. <i>carpserāmus, cēperāmus;</i>		(-erāmus)
2. <i>carpserātis, cēperātis;</i>		(-erātis)
3. <i>carpserant, cēperant.</i>		(-erant)

Indicātivus futuri II. activi (str. 57, 60): [cum] **carpserō** = [až] utrhnou; [cum] **cēperō** = [až] vezmu, [až] dobudu.

Sg. 1. <i>carpserō, cēperō;</i>		(-erō)
2. <i>carpseris, cēperis;</i>		(-eris)
3. <i>carpserit, cēperit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>carpserimus, cēperimus;</i>		(-erimus)
2. <i>carpseritis, cēperitis;</i>		(-eritis)
3. <i>carpserint, cēperint.</i>		(-erint)

Coniūctivus perfecti activi (str. 213):
carpserim = at jsem utrhl, -a, -o; *cēperim* = at jsem vzal, -a, -o; at jsem dobyl, -a, -o.

Sg. 1. <i>carpserim, cēperim;</i>		(-erim)
2. <i>carpseris, cēperis;</i>		(-eris)
3. <i>carpserit, cēperit;</i>		(-erit)
Pl. 1. <i>carpserimus, cēperimus;</i>		(-erimus)
2. <i>carpseritis, cēperitis;</i>		(-eritis)
3. <i>carpserint, cēperint.</i>		(-erint)

Coniūctivus plusquamperfecti activi (str. 222): *carpsissem* = byl (-a, -o) bych utrhl, (-a, -o); *cēpissem* = byl (-a, -o) bych vzal, (-a, -o); byl (-a, -o) bych dobyl, (-a, -o).

Sg. 1. <i>carpsissem, cēpissem;</i>		(-issem)
2. <i>carpsissēs, cēpissēs;</i>		(-issēs)
3. <i>carpsisset, cēpisset;</i>		(-isset)
Pl. 1. <i>carpsissēmus, cēpissēmus;</i>		(-issēmus)
2. <i>carpsissētis, cēpissētis;</i>		(-issētis)
3. <i>carpsissent, cēpissent.</i>		(-issent)

Infinitivus perfecti activi (str. 387):
 (-isse).

carpsisse = že jsem utrhl, -a, -o; že jsi utrhl, -a, -o; *atd.*;
 (viz str. 387);

cēpisse = že jsem vzal, dobyl, -a, -o; že jsi vzal, dobyl, -a, -o; *atd.*;
 (viz str. 387).

Participium perfecti passivi (str. 82):

carptus, *carpta*, *carptum* = utržen, -a, -o; utržený, -á, -é; byv utržen, byvši utržena, byvši utrženo;
captus, *capta*, *captum* = vzat, dobyt, -a, -o; vzatý, dobytý, -á, -é; byv vzat, dobyt; byvši vzata, dobytá; byvši vzato, dobyto.

Indicativus perfecti passivi (str. 100):

carptus, *a*, *um* **sum**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *sum*, str. 99, 100]; = byl (-a, -o) jsem utržen, (-a, -o);
captus, *a*, *um* **sum**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *sum*, str. 99, 100] = byl (-a, -o) jsem vzat, dobyt, (-a, -o).

Indicativus plusquamperfecti passivi (str. 114):

carptus, *a*, *um* **eram**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *eram*, str. 114]; = byl (-a, -o) jsem utržen, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední];
captus, *a*, *um* **eram**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *eram*, str. 114]; = byl (-a, -o) jsem vzat, dobyt, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední].

Indicativus futuri II. passivi (str. 126):

[*cum*] **carptus**, *a*, *um* **erō**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *erō*, str. 126]; = [až] budu utržen, -a, -o, [t. j. budu utržen dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední];
[*cum*] **captus**, *a*, *um* **erō**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *erō*, str. 126]; = [až] budu vzat, dobyt, -a, -o, [t. j. budu vzat, dobyt dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední].

Coniunctivus perfecti passivi (str. 215):

carptus, *a*, *um* **sim**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *sim*, str. 215]; = ať jsem byl (-a, -o) utržen, (-a, -o);
captus, *a*, *um* **sim**, *atd.*; [časujte jako: *laudatus*, (-a, -um) *sim*, str. 215]; = ať jsem byl (-a, -o) vzat, dobyt, (-a, -o).

Coniunctivus plūsquamperfecti passivi
(str. 225):

carptus, *a, um essem*, atd.; [časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225]; = byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) utržen, (-a, -o);

captus, *a, um essem*, atd.; [časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225]; = byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) vzat, dobyt, (-a, -o).

Infinitivus perfecti passivi (str. 391):

carptum (*carptam, carptum*) **esse**,
carptōs (*carptās, carpta*) **esse**,
} = že jsem byl (-a, -o) utržen,
} (-a, -o); atd.;

captum (*captam, captum*) **esse**,
captōs (*captās, capta*) **esse**,
} = že jsem byl (-a, -o) vzat,
} dobyt, (-a, -o); atd.

Participium futuri activi (str. 383):

carptūrus, *-ūra, -ūrum*,
hodlaje, *-íc, -íc*
v úmyslu maje, *-íc, -íc*
chtěje, *-íc, -íc*
hodlající, mající v úmyslu,
chtějící
} trhati,
} utrhnouti;

captūrus, *-ūra, -ūrum* = hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) vzíti, dobytí, atd.

Infinitivus futuri activi (str. 413, 414):

carptūrum (*-ūram, -ūrum*) **esse**,
carptūrōs (*-ūrās, -ūra*) **esse**,
} = že budu trhati; že utrhnou; atd.;

captūrum (*-ūram, -ūrum*) **esse**,
captūrōs (*-ūrās, -ūra*) **esse**,
} = že budu bráti; že vezmu;
} že dobudu; atd.

Infinitivus futuri passivi (str. 419):

carptum iri = že budu trhán, utržen, (-a, -o), že budeš trhán, utržen, (-a, -o), atd.;

captum iri = že budu vzat, dobyt, (-a, -o), že budeš vzat, dobyt, (-a, -o), atd.

48. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

První skupina:

Perfektum se znakein »-s-«.

179. **carpō, carpere, carpsī, carptum**, trhati;
dēcerpō, ere, dēcerpsī, dēcerptum, utrhnouti;
discerpō, ere, discerpsī, discerptum, roztrhávati;
excerpō, ere, excerpsī, excerptum, vynímati, vybírati;
concerpere, roztrhati; *praecerpere*, napřed trhati,
 ubíráti;
180. **clepō, clepere, clepsī, cleptum**, krásti;
181. **nūbō, nūbere, nūpsī, nūptum**, vdávati se;
innūbō, ere, innūpsī, innūptum, provdati se;
obnūbō, ere, obnūpsī, obnūptum, zahaliti, pokrýti;
dēnūbere, provdávati se; *ēnūbere*, vyvdati se;
182. **rēpō, rēpere, rēpsī, (rēptum)**, lézti;
ērēpō, ere, ērēpsī, ērēptum, vylézati;
irrēpō, ere, irrēpsī, irrēptūrus, vlézti;
obrēpō, ere, obrēpsī, (obrēptum), vplížiti se;
arrēpere, adrēpere (bez supina), přilézati; *corrēpere* (bez
 sup.), zalézti (někam); *dērēpere* (bez sup.); *prōrēpere* (bez
 sup.), vylézati; *subrēpere, (surrēpere)* (bez sup.), tajně se
 vplížiti;
183. **scribō, scribere, scripsī, scriptum**, psáti;
cōnscribō, ere, cōnscripsī, cōnscrip̄tum, sepisovati;
dēscribō, ere, dēscripsī, dēscriptum, popisovati, (vy)líčiti;
inscribō, ere, inscripsī, inscriptum, napsati, vepsati;
perscribō, ere, perscripsī, perscriptum, vypsati, popsati;
praescribō, ere, praescripsī, praescriptum, nadpisovati;
 nařizovati;
prōscribō, ere, prōscripsī, prōscriptum, vyhlašovati,
 dávati do klatby;
āscribere, adscribere, připsati; *circumscribere*, vy-
 meziti; *exscribere*, opsati; *postscribere*, napsati (pod něco,

na něco); *rescribere*, odepsati, písemně odpovědět; *subscribere*, podepsati, připsati; *transcribere*, přepisovati, opísovati;

184. *sculpō, sculpere, sculpsī, sculptum*, rýti, vydlabávati;
exsculpō, ere, exsculpsi, exsculptum, vydlabati, vyřezati;
insculpō, ere, insculpsi, insculptum, vtésati, vrýti;

185. *serpō, serpere, serpsī, —*, plaziti se;

*

186. *dicō, dicere, dixī, dictum*, říkati, praviti;
abdīcō, ere, abdixī, abdictum, odřici, nedovolovati;
condīcō, ere, condixī, condictum, smluviti;
ēdicō, ere, ēdixī, edictum, vyhlašovati, nařizovati;
indīcō, ere, indixī, indictum, oznamovati;
interdicō, ere, interdixī, interdictum, zapovídati;
addīcere, ere, addidixī, addiditum, přiknouti, přisouditi; *contrādicere*, mluvití proti, odporovati; *praedicere*, předpovídati; *prōdicere*, určití lhůtu;

187. *dūcō, dūcere, dūxī, ductum*, vésti;
abdūcō, ere, abdūxī, abductum, odváděti;
addūcō, ere, addūxī, adductum, přiváděti;
dēdūcō, ere, dēdūxī, deductum, sváděti, odváděti;
dīdūcō, ere, dīdūxī, diductum, rozváděti;
ēdūcō, ere, ēdūxī, eductum, vyváděti;
indūcō, ere, indūxī, inductum, uvéstí, zavéstí;
obdūcō, ere, obdūxī, obductum, potáhnouti;
perdūcō, ere, perdūxī, perductum, dovéstí, přivéstí;
prōdūcō, ere, prōdūxī, proeductum, vyváděti;
redūcō, ere, redūxī, reductum, zpět véstí, zavéstí;
trādūcō, ere, trādūxī, traductum, převáděti, přepravovati;
circumdūcere, ere, vēsti okolo; condūcere, ere, sváděti dohromady; intrōdūcere, ere, uvéstí dovnitř; praedūcere, ere, véstí (před něčím); sēdūcere, ere, odvéstí stranou, odloučiti; subdūcere, ere, vytáhnouti (do výše);

*

188. [*flīgō, flīgere, flīxī, flīctum*, udeřiti;]
afflīgō, ere, afflīxī, afflictum, tlouci, bítí (do něčeho);
cōnflīgō, ere, cōnflīxī, cōnflīctum, srážeti se, sváděti boj;
inflīgō, ere, inflīxī, inflīctum, vraziti, narazití;
prōflīgō, ere, prōflīgāre, prōflīgāvī, prōflīgātum, porazití;
(1. konjugace!);

189. **regō, regere, rēxī, rēctum, řiditi;**
arri g ō, (adri g ō), ere, arrēxī, arrēctum, vztyčiti, vzpřimiti;
corri g ō, ere, corrēxī, corrēctum, opravovati;
dīri g ō, ere, dīrēxī, dīrēctum, řiditi, mřiti;
ēri g ō, ere, ērēxī, ērēctum, vztyčiti, vzpřimiti;
per g ō, ere, perrēxī, perrēctum, [perg ō z per-regō], pokračo-
čovati;
porri g ō, ere, porrēxī, porrēctum, vztahovati;
sur g ō, ere, surrēxī, surrēctum, [surg ō ze sub-regō], vstávati;
assurg ō, (adsurg ō), ere, assurrēxī, assurrēctum, zdvihati
se, vstávati;
cōnsurg ō, ere, cōnsurrēxī, cōnsurrēctum, vstávati; po-
vstati;
exsur g ō, ere, exsurrēxī, exsurrēctum, zdvihnouti se, po-
vstati;
exporri g ō, ere, exporrēxī, exporrēctum, úplně roztáhnouti;
insurg ō, ere, insurrēxī, insurrēctum, vztyčiti se, povstati;
resurg ō, ere, resurrēxī, resurrēctum, opět povstati;

190. **tegō, tegere, tēxī, tēctum, krýti;**
dēte g ō, ere, dētēxī, dētēctum, odkrývati;
obte g ō, ere, obtēxī, obtēctum, zakrýti, skrýti;
prōte g ō, ere, prōtēxī, prōtēctum, zakrývati, chrániti;
contegere, pokrývati; retegere, odkrýti; integere, pokrýti;

*

191. **cingō, cingere, cīnxī, cīnctum, obkličovati, opásavati;**
accing ō, ere, accīnxī, accīnctum, opásati, ozbrojiti, opatřiti;
succing ō, ere, succīnxī, succīnctum, podpásati, opásati;
incingere, opásati, ovinouti; praecingere, opásati;
recingere rozvázati, uvolniti;

192. **iungō, iungere, iūnxī, iūnctum, spojovati;**
adiung ō, ere, adiūnxī, adiūnctum, připojovati;
coniung ō, ere, conīūnxī, coniūnctum, spojovati;
disiung ō, ere, disiūnxī, disiūnctum, rozdělovati, oddalovati;
sēiung ō, ere, sēiūnxī, sēiūnctum, odloučiti;
abiungere, odloučiti; iniungere, připojiti; subiungere, připojovati; interiungere, spojit; diiungere, vypřahati;

193. **[stinguō, stingere, —, —, uhasiti, zhasiti;]**
distingu ō, ere, distīnxī, distinctum, rozlišovati;
extingu ō, ere, exstīnxī, extinctum, hasiti, uhasiti;
instingu ō, ere, instīnxī, instīnctum, podněcovati;
restingu ō, ere, restīnxī, restīnctum, uhasiti;

194. **tingō**, *tingere*, *tinxī*, *tinctum*, namáčetí;
intingō, ere, *intinxī*, *intinctum*, namočíti;
195. **ungō**, (*unguō*), *ungere*, (*ungere*), *ūnxī*, *unctum*,
 mastiti, mazati;
inungō, ere, *inūnxī*, *inunctum*, namazati;
perungō, ere, *perūnxī*, *perunctum*, namazati, natřiti;
- *
196. **figō**, *figere*, *finxī*, *fictum*, tvořiti, vymýšleti;
affingō, ere, *affinxī*, *affictum*, přibájeti, vymyslíti;
effingō, ere, *effinxī*, *effictum*, vytvořiti, vypodobiti;
cōnfigere, vymýšleti si; *dēfigere*, vytvářeti, zpotvořo-
 vati; *diffingere*, přetvořiti, přeměnití;
197. **pingō**, *pingere*, *pīnxī*, *pictum*, malovati;
dēpinō, ere, *dēpinxī*, *dēpictum*, vymalovati, zobraziti;
appingere (*adpingere*), přimalovati; *expingere*, vymalo-
 vati, vyličiti;
198. **stringō**, *stringere*, *strīnxī*, *strictum*, zlehka se dotýkati,
 strhovati, tasiti;
dēstringō, ere, *dēstrinxī*, *dēstrictum*, strhovati, odhalovati,
 tasiti;
obstringō, ere, *obstrinxī*, *obstrictum*, zavazovati, zaplétati;
āstringere (*adstringere*), pevně utahovati, zavazovati;
cōnstringere, svazovati, spoutati; *distringere*, roztahovati,
 rozpínati; *perstringere*, zavaditi, zasáhnouti; *praestringere*,
 zadrhnouti, zavázati; *restringere*, utáhnouti, svázati; *sub-*
stringere, přivázati;
199. **ningit**, *ningere*, *ninxit*, —, sněží, padá sníh;
- *
200. **figō**, *figere*, *fixī*, *fixum*, upevňovati, přibíjeti;
transfigō, ere, *transfixī*, *transfixum*, probodávati;
affigere, přibíjeti, připevňovati; *cōnfigere*, sbíjeti, pro-
 kláti; *dēfigere*, zarážeti; *infigere*, vraziti; *praefigere*, vpředu
 připevňovati; *refigere*, odtrhnouti, sejmuti; *suffigere*, při-
 bítí; *superfixus*, nabodnutý;
- *
201. **mergō**, *mergere*, *mersī*, *mersum*, ponořiti, potopiti;
dēmergō, ere, *dēmersī*, *dēmersum*, potopiti;
ēmergō, ere, *ēmersī*, *ēmersum*, vynořiti (se);
immergere, *submergere*, ponořiti, potopiti;

202. **spargō, spargere, sparsī, sparsum, trousiti, sypati;**
ā s p e r g ō (adspargō), ere, ā spersī, ā spersum, pokropiti, po-
trīsнити;

c ō n s p e r g ō, ere, cōnspersī, cōnspersum, pokropiti;
d i s p e r g ō, ere, dispersī, dispersum, roztrousiti;
e x s p e r g e r e, postříknouti; i n s p e r g e r e, nasypati, nalíti;
respergere, postříkati, pokropiti;

*

203. **trahō, trahere, trāxī, tractum, táhnouti, vléci;**
a b s t r a h ō, ere, abstrāxī, abstractum, odtáhnouti, odvléci;
a t t r a h ō, (ad-trahō), ere, attrāxī, attractum, přitahovati;
c o n t r a h ō, ere, contrāxī, contractum, stahovati;
d ē t r a h ō, ere, dētrāxī, dētractum, strhovati, stahovati;
d i s t r a h ō, ere, distrāxī, distractum, odtahovati, roztrhávati;
e x t r a h ō, ere, extrāxī, extractum, vytáhnouti;
p e r t r a h e r e, přivléci, dotáhnouti; prōtrahere, vytáhnouti,
vyvléci; retrahere, odvléci, oddáliti; subtrahere, odstraniti,
vzdáliti;

204. **vehō, vehere, vēxī, vectum, vézti;**
v e h o r, vehī, vectus sum, býti vezen, jeti;
a d v e h ō, ere, advēxī, advectum, přivážeti;
ā v e h ō, ere, āvēxī, āvectum, odvážeti;
c i r c u m v e h o r, -vehī, -vectus sum, jeti kolem, objížděti,
obeplouti;
c o n v e h e r e, svážeti, navážeti; dēvehere, svážeti, dopravo-
vati; ēvehere, vyvážeti, vyklízeti; invehere, dovážeti; in-
vehor, vezu se, vjíždím; pervehere, provézti, převézti; prae-
tervehor, jedu mimo, pluji mimo; praevehor, jedu napřed,
projíždím, přejíždím; prōvehere, přivážeti; prōvehor, jedu
vpřed, postupuji; revehere, zpět dovézti, dopraviti; sub-
vehere, zdola nahoru vézti, dovážeti; subvehor, jedu (vzhů-
ru); supervehor, jedu přes (něco), kolem (něčeho); trāns-
vehere (trāvehere), převážeti, přepravovati; trānsvehor,
přejíždím, jedu přes (něco);

205. **coquō, coquere, coxī, coctum, vařiti;**
c o n c o q u ō, ere, concoxī, concoctum, ztráviti, zažiti;
d ē c o q u ō, ere, dēcoxī, dēcoctum, uvařiti; promarniti;
e x c o q u ō, taviti; incoquō, zavářeti; percoquō, uvařiti; re-
coquō, převařiti;

*

206. **claudō, claudere, clausī, clausum, zavíratí;**
conclūdō, ere, conclūsī, conclūsum, uzavíratí;
exclūdō, ere, exclūsī, exclūsum, vylučovatí, zamezovatí;
interclūdō, ere, interclūsī, interclūsum, uzavřítí, zamezítí;
circumclūdere, sevřítí, obklíčítí; disclūdere, rozlučovatí,
rozdělovatí; inclūdere, uzavřítí; occlūdere, zavřítí; prae-
clūdere, zavřítí, zatarasítí; reclūdere, otevřítí, objevítí, uká-
zátí; sēclūdere, uzavřítí, odloučítí;
207. **dividō, dividere, divīsī, divīsum, (čti: dý-vi-dó, dý-vi-**
dere, dý-ví-zí, dý-ví-zum), dělití, rozdělovatí;
208. **laedō, laedere, laesī, laesum, porušovatí, ubližovatí;**
collidō, ere, collīsī, collīsum, srážetí, rozbítí;
ēlidō, ere, ēlīsī, ēlīsum, vyrazítí, rozbítí;
illidō, ere, illīsī, illīsum, vrážetí, narážetí;
allidere, přirážetí, narážetí; oblūdere, stisknoutí,
zmáčknoutí;
209. **lūdō, lūdere, lūsī, lūsum, hrátí (si);**
dēlūdō, ere, dēlūsī, dēlūsum, klamatí, šálítí;
ēlūdō, ere, ēlūsī, ēlūsum, a) vysmívátí se; b) oplachovatí,
omývatí;
illūdō, ere, illūsī, illūsum, tropítí si šašky, žerty;
ablūdō, ere, —, —, neshodovatí se;
allūdō, ere, allūsī, —, laškovatí;
collūdō, ere, collūsī, —, hrátí, býti v tajném srozumění;
prōlūdere, napřed se cvičítí;
210. **plaudō, plaudere, plausī, plausum, tleskatí;**
applaudō, ere, applausī, applausum, (applōdō, ere, applōsī,
applōsum), tleskatí (ku pochvale);
explōdō, ere, explōsī, explōsum, vytleskatí;
displōdere, rozplesknoutí, rozplácnoutí;
211. **rādō, rādere, rāsī, rāsum, škrabatí;**
ērādō, ere, ērāsī, ērāsum, vyškrabatí;
abrādere, odškrabatí;
212. **rōdō, rōdere, rōsī, rōsum, hlodatí;**
arrōdō (adrōdō), ere, arrōsī, arrōsum, ohlodatí;
circumrōdere, ohlodávátí; corrōdere, rozhlodatí;
praerōdere, zpředu ohlodatí, uhlodatí;

213. **trūdō**, *trūdere*, *trūsī*, *trūsum*, tlačiti, strkati;
abstrūdō, ere, *abstrūsī*, *abstrūsum*, skrývati;
dētrūdō, ere, *dētrūsī*, *dētrūsum*, srážeti;
contrūdere, strkati dohromady, natlačiti; *extrūdere*, vy-
 strčiti, vytlačiti; *prōtrūdere*, postrkovati, posunovati; *re-*
trūsus, skrytý;

214. **vādō**, *vādere*, (*vāsī*), —, kráčetí, jítí;
ēvādō, ere, *ēvāsī*, *ēvāsum*, vyjítí, vzejítí;
invādō, ere, *invāsī*, *invāsum*, vtrhnouti, vniknouti;
circumvādere (bez *supina*), obstupovati, obkličovati;
pervādere, proniknouti, vniknouti;

*

215. **cēdō**, *cēdere*, *cessī*, *cessum*, kráčetí, ubíratí se, ustu-
 povati;
accēdō, ere, *accessī*, *accessum*, přístupovati;
conccēdō, ere *concessī*, *concessum*, ustupovati;
dēccēdō, ere, *dēcessī*, *dēcessum*, ustupovati, odcházeti;
disccēdō, ere, *discessī*, *discessum*, odcházeti, ustoupiti;
inccēdō, ere, *incessī*, *incessum*, kráčetí;
interccēdō, ere, *intercessī*, *intercessum*, zakročiti, uply-
 nouti;
prōccēdō, ere, *prōcessī*, *prōcessum*, předstupovati, postupo-
 vati;
succēdō, ere, *successī*, *successum*, nastupovati, vystřídávati;
abscēdere, odstupovati, odcházeti; *accēdit*, přistupuje (ta
 okolnost); *antecēdere*, *praecēdere*, předcházeti, předčítí;
excēdere, vyjítí, odejítí; *recēdere*, ustupovati, couvati; *retrō-*
cēdere, zpět ustoupiti; *sēcēdere*, odejítí, ustoupiti;

216. **mittō**, *mittere*, *mīsī*, *missum*, posílati;
admittō, ere, *admīsī*, *admissum*, připouštětí;
āmittō, ere, *āmīsī*, *āmissum*, ztrácetí;
committō, ere, *commīsī*, *commisum*, svěřovati; svádětí
 (bitvu);
dīmittō, ere, *dīmīsī*, *dīmissum*, rozesílati, odesílati, pro-
 pouštětí;
permittō, ere, *permīsī*, *permissum*, svěřovati, dovolovati;
praemittō, ere, *praemīsī*, *praemissum*, posílati napřed;
praetermittō, ere, *praetermīsī*, *praetermissum*, pomíjetí;
prōmittō, ere, *prōmīsī*, *prōmissum*, slibovati;
remittō, ere, *remīsī*, *remissum*, poslatí zpět, propustiti;

circummittere, poslati oklikou, rozeslati; *dēmittere*, spouštěti, sesílati; *ēmittere*, vysílati, vypouštěti; *immittere*, vpustiti; *intermittere*, přerušiti, promeškati; *intrōmittere*, vpustiti; *omittere*, pomijeti; *submittere*, spustiti, skloniti; *trāsmittere*, přepravovati, přepouštěti; *reprōmittere*, navzájem slíbiti; *apprōmittere*, k tomu ještě přislibovati; *comprōmittere*, vzájemně se dohodnouti;

*

217. **flectō, flectere, flexī, flexum**, ohýbati;
dēflectō, ere, dēflexī, dēflexum, shýbati, odchylovati;
inflectō, ere, inflexī, inflexum, zahrnouti;
circumflectere, obracet, zatáčet; *reflectere*, otáčet, obracet;

218. **pectō, pectere, [pexi], pexum**, česati;
dēpectō, ere, —, dēpexum, sčesati;

*

219. **struō, struere, struxī, strūctum**, strojiti, stavěti;
cōnstruō, ere, cōnstruxī, cōnstrūctum, sestrojiti, vystavěti;
dēstruō, ere, dēstruxī, dēstrūctum, bourati, bořiti;
exstruō, ere, exstruxī, exstrūctum, vystavěti, zříditi;
instruō, ere, instruxī, instrūctum, zříditi, vystrojiti;
obstruō, ere, obstruxī, obstrūctum, zastavěti, zatarasiti;
āstruere (adstruere), přistavovati; *praestruere*, zastavěti, zatarasiti; *substruere*, podezditi; *superstruere*, nahoře, nad něčím vystavěti;

220. **fluō, fluere, fluxī, (fluxus)**, plynouti, téci;
affluō, ere, affluxī, —, přitékati;
cōnfluō, ere, cōnfluxī, —, stékati se;
dēfluō, ere, dēfluxī, —, odtékati;
influō, ere, influxī, —, vtékati;
circumfluere, obtékati; *diffluere*, rozplývati se; *effluere*, vytékati, vypadnouti, vysmeknouti se; *interfluere*, téci mezi něčím, protékati; *perfluere*, protékati; *praefluere*, téci podél, mimo; *praeterfluere*, téci mimo, uplývati; *prōfluere*, vytékati; *superfluere*, přetékat;

221. **vivō, vivere, vixī, —, victūrus**, žiti;

*

222. **temnō, temnere, —, —, pohrdati, opovrhovati**;

223. *contemnō, contemnere, contempsī, contemptum*, po-
hrdati;
224. *cōmō, cōmere, cōmpsī, cōmptum*, upravovati, zdobiti;
225. *dēmō, dēmere, dēmpsī, dēmptum*, snímati, odnímati;
226. *prōmō, prōmere, prōmpsī, prōmptum*, vyjímati;
dēprōmō, ere, dēprōmpsī, dēprōmptum, vyjímati, vybírati;
exprōmō, ere, exprōmpsī, exprōmptum, vyjmouti, projeviti;
227. *sūmō, sūmere, sūmpsī, sūmptum*, vzíti, bráti;
absūmō, ere, absūmpsī, absūmptum, odnítí, ztrávití, zničítí;
assūmō, ere, assūmpsī, assūmptum, přidružovati, osobovati
sí;
cōnsūmō, ere, cōnsūmpsī, cōnsūmptum, spotřebovati, ztrá-
viti;
dēsūmere, vybírati sí; *insūmere*, vynaložiti; *praesūmere*,
napřed požívati; *praecōnsūmere*, napřed spotřebovati; *re-*
sūmere, opět vzíti, znova se chopiti;

*

228. *gerō, gerere, gessī, gestum*, nésti, konati;
aggerō, ere, aggressī, aggestum, přináseti;
congerō, ere, conguessī, congestum, snášeti, vystavěti, zbu-
dovati;
digerere, roznášeti, pořádati, tříditi; *egerere*, vynésti, vy-
kliditi; *ingerere*, vnésti, házeti, metati; *suggerere*, podlo-
žiti; *regerere*, zpět nésti, házeti;
229. *ūrō, ūrere, ussī, ustum*, pálití;
ambūrō, ere, ambussī, ambustum, opáliti;
combūrō, ere, combussī, combustum, spáliti;
adūrere, připalovati, spalovati; *dēūrere*, spalovati; *exūrere*,
vypáliti, spáliti; *inūrere*, připáliti, vpáliti; *perūrere*, spáliti,
opáliti; *praeūrere*, zředu opáliti;
230. *primō, premere, pressī, pressum*, tisknouti, tlačiti;
comprimō, ere, compressī, compressum, stisknouti, stlačiti;
dēprimō, ere, dēpressī, dēpressum, stlačiti, ponořiti;
opprimō, ere, oppressī, oppressum, potlačiti;
apprimere (adprimere), přitlačiti, přitisknouti; *exprimere*,
vytlačiti; *imprimere*, vtisknouti, vtlačiti; *perprimere*, stále
tlačiti; *reprimere*, potlačiti, zadržeti; *supprimere*, zadržeti,
zastaviti, potopiti.

*

231. **lingō**, *lingere*, *linxī*, *linctum*, lízati;
 232. **mingō**, *mingere*, *minxī*, *minctum*, močiti;
c o m i n g ō, *ere*, pomočiti, pokáletí;
 233. **ēmungō**, *ēmungere*, *ēmūnxī*, *ēmūnctum*, vysmrkati;
 234. **plangō**, *plangere*, *planxī*, *planctum*, tepati, bítí, tlouci;
d ē p l a n g ō, *ere*, *dēplanxī*, *dēplanctum*, bítí se silně v prsa;
 235. **tergō**, *tergere* (novější tvar:) *tergeō*, *ēre*, (2. konjugace), *tersī*, *tersum*, utírati, čistiti;
 236. **pinsō**, *pinsere*, *pinsī* a *pinsuī*, *pinsum* (též *pinsitum*, *pistum*), *pinsūrus*, rozdupati.

*

Slovník k 57.—58. úloze.

accēdō, *ere*, *accessī*, *accessum*, 3.,

a) přikročovati, přistupovati, blížití se, přicházeti (k někomu, něčemu); **b)** s prosbou se obrátiti (na někoho); **c)** nepřátelsky se blížití, přitáhnouti, přitřhnouti; **d)** přikročiti (k dílu), na se vzítí; **e)** připojití se, přidati se, přisvědčiti, schváliti; **f)** družiti se, přibývati, množiti se, vzrůstati; *ad urbem accēdere*, přitřhnouti k městu; *accēdit, quod* (s indik.), k tomu přistupuje ta okolnost, že...

ad Hērāclēam, (I, 438), u Herakleie

adimō, *ere*, *adēmī*, *adēptum*, 3.,

a) odnímati, bráti, zbavovati; **b)** brániti, zabráňovati, překážeti; **c)** (mocí, násilím) odnímati, uchvacovati, vyrvati

ager, *agri*, m., (I, 69; II, 51), **a)** role, pole; pozemek, polnost, usedlost; **b)** venkov; *plur.* ven-

kov; venkované; **c)** obvod; území; (obydlený) kraj; okolí

āgmen, *āgminis*, **a)** tažení, tah; postup (vojska), pochod vojska; **b)** zástup, dav, průvod; **c)** vojsko (na pochodě), voj

amārus, *a, um*, **a)** hořký; čpavý, štiplavý; **b)** trpký, odporný; **c)** nepříjemný, smutný; **d)** roztrpčený, nevrlý, mrzutý, popudlivý; **e)** urážlivý, jízlivý, ostrý, prudký

āmittō, *ere*, *āmisi*, *āmissum*, 3.,

a) pustiti mimo sebe, propásti, nepoužítí, promeškati; **b)** ztratiti, pozbytí, přijítí (o něco)

amplius, *a)* více; **b)** více, dále, déle; **c)** více, větší měrou, ve větší míře; **d)** *amplius* (s *quam* i bez *quam*), více (než . . .); *amplius (quam) ducenti milites ceciderunt*, padlo více než dvě stě vojinů; *amplius sēde-*

cim annōs bellāre, válčiti více než šestnáct let

antecēdō, *ere, antecessi, antecessum*, 3., a) napřed jíti, kráčet, postupovati, táhnouti; b) předcházeti, předbíhati, předháněti; c) předstihovati, předčít, vynikati; *āgmen antecēdere*, napřed postupovati před vojem = tvořiti přední voj, býti předním vojem

Atreus, *Atrei, m.*, Atreus, syn Pelopův, bratr Thyestův, král mykénský; jeho syny byli Agamemnon a Menelaos; Agamemnon po smrti otcově vládl v Mykénách, Argu a Amyklách, jeho bratr Menelaos vládl ve Spartě; když trojský princ Paris unesl Menelaovu choť Helenu, došlo k válce, jež se zove »trojská válka«; vrchním velitelem řeckých vojsk před Trojou byl Agamemnon.

Atridēs, *ae, m.*, Atreovec (= syn Atreův); *Atridae, ārum, m.*, Atreovci, (tak sluli oba synové Atreovi, Agamemnon a Menelaos)

Biās, *Biantis, m.*, Bias z Prieny v Ionii, jeden ze sedmi mudrců, vrstevník lydiského krále Kroisa (6. stol. př. Kr.)

Bōi neb **Bōii**, *Bōiōrum, m.*, Bojové, statečný kmen keltský v Gallii a sev. Italii; Gaius Julius Caesar usadil je v území keltského kmene Haeduů mezi řekami Ligerem (nyní: Loire) a Elaverem (nyní: Allier)

bona, (I, 496); *omnia bona*, celé jmění

cadō, *ere, cecidī, cāsūrus*, 3., a) padati, padnouti, klesati; b) (*o hvězdách*;) zapadati, zacházeti; c) padnouti, klesnouti (*mrtev*); d) pozbývati síly, podléhati, ochabovati; e) upadati, dostati se, přijíti (*do něčeho*); f) (někomu) připadnouti, dostati se; g) hoditi se (*na někoho*), slušeti (*někomu*); h) přihoditi se, udáti se, (*nějak*) dopadnouti; i) (*o květu*;) opadnouti

Calliās, *ae, m.*, Kallias, bohatý Athénan

Camillus, *i, m.*, Kamillus, příjmení (cognomen) rodu Furiova; *M. Fūrius Camillus* dobyl Vějí r. 396 př. Kr. a Falerii r. 394 př. Kr.; po bitvě u řeky Allie osvobodil Řím od Gallů r. 390 př. Kr. Zemřel r. 364 př. Kr. Jeho syn L. Fūrius Camillus byl diktátorem r. 350 př. Kr.; vítězně bojoval s Gally.

carpō, *ere, carpsī, carptum*, 3., trhati, vytrhávati, utrhnouti; rváti, škubati

cēra, (I, 487); *cērae*, voskem potažené tabulky, deštičky; voskové tabulky, deštičky; (psací desky, do nichž se písmo rylo rydlem)

certus, (I, 334; II, 408), ustanovený, přesně určený, vytčený, určitý, jistý

charta, *ae f.*, a) papyrový list, papír; b) (co jest napsáno na papíru) písmo, báseň, kniha, spis

cingō, *ere, cingī, cinctum*, 3., (I, 367), **a)** opásati; podpásati, podkasati; **b)** ovinouti, ověňčiti; **c)** obklopovati, obklíčovati, ohraditi; **d)** k ochraně obstoupiti, uzavřiti, osaditi; **e)** nepřátelsky sevřiti, obklíčiti; *ob-sidiōne cingere*, obležením sevřiti, obklíčiti, oblehnouti

Claudius, (vulgární tvar *Clōdius*), *ii, m.*, římské rodové jméno; *Ti. Claudius Nerō*, Tiberius Klaudius Nero, první manžel Livie, pozdější choti Augustovy

claudō, *ere, clausi, clausum*, 3., **a)** zavíratí, uzavřítí; zamykatí; **b)** uzavíratí, končítí; **c)** uzavíratí, svíratí, vězniti, obklíčovati, obstupovati, obháněti; **d)** zahrazovati, zatarasiti, zamezovati, učiniti nepřístupným; *clausum mare*, moře uzavřené (*plavbě*); *viam claudere*, zameziti, zatarasiti cestu

Collātinus, *a, um*, kollatijský; *Collātia, ae, f.*, Kollatia, starobylé město sabinské 15 km východně od Říma. — (*Lūcius Tarquinius Collātinus*, jehož chotí byla Lucretia, dcera Spuria Lucretia Tricipitina, konsula r. 509 př. Kr., kterou zneuctil Sextus Tarquinius, což bylo podnětem k odboji proti královské rodině Tarquiniovců, kteří byli zbaveni trůnu a vypuzeni z Říma.)

collocāre (I, 334) *aliquem in suis finibus*, někoho usídliti, někomu vykázati sídla ve svém území

colōnus, *i, m.*, **a)** rolník, sedlák, hospodář; nájemce; **b)** osadník, přistěhovalec; **c)** (*vūbec*;) obyvatel

combūrō, *combūrere, combussi, combustum*, 3., spáliti, zničiti ohněm

concēdere (II, 344) *sēdēs*, postoupiti, přepustiti sídla

conclūdō, *ere, conclūsi, conclūsum*, 3., (II, 248), uzavřítí, zahraditi

condō, *ere condidi, conditum*, 3., **a)** vystavěti, založiti, zbudovati, zříditi; **b)** skliditi, uložití, uschovati; **c)** (*o mrtvých*;) uložití, pochovati, pohřbití; **d)** skrytí, ukrýti, zakrytí; *novās sēdēs condere*, založiti nová sídla, bydliště; (I, 334)

condūcō, *ere, condūxi, conductum*, **a)** dohromady sváděti, shromažďovati; spojovati; **b)** sbíratí za mzdu, najímati, najmouti; *certā mercede aliquem condūcere*, najmouti někoho za přesně určenou, stanovenou mzdu

cōnfligō, *ere, cōnflīxi, cōnflīctum*, 3., **a)** bojem (v boji) se sraziti, utkatí; svéstí boj; **b)** zápoliti, zápasiti; (*aciē*) *cum aliquō cōnfligere*, s někým se utkatí bojem, v boji

coniūrātiō, *iōnis, f.*, **a)** společné zavázání se přísahou; společná (vzájemná) přísaha; **b)** přísežné spojení k trestnímu činu; spiknutí, vzpoura; **c)** spiklenci

cōnscrībō, *ere, cōnscrīpsi, cōnscrīptum*, 3., **a)** (zapisovati

jména odvedených na vojnu); na vojnu bráti, sbíratí, odváděti; **b)** zapsati do seznamu občanů; zříditi, ustanoviti; **c)** zapsati do seznamu senátorů; **d)** (o spise, knize a pod.): spisovati, skládati; *legiōnēs cōn-scribere*, sbíratí, sebrati legie **cōnsilia** (II, 299) **Catiliŋae**, Kati-linovy záměry

cōnstitutō, *ere, cōnstituī, cōnstitutum*, 3., **a)** (společně) stavěti, postaviti; **b)** (v hodnotě:) ustanoviti; **c)** postaviti, vystavěti, zříditi; **d)** založiti, zříditi, zjednatí; **e)** ustanoviti, smluviti, určiti; **f)** (soudně:) stanoviti, rozhodovati, činiti ná-lez; **g)** (u sebe) ustanoviti, ustanoviti se (na něčem), rozhodnouti se, umíniti si; **h)** pevně stanoviti, zaříditi, urovnati, spořádati; *poenam cōstituere*, ustanoviti trest

cōnsulere (II, 370; I, 318) **ōrā-culum**, tázati se o radu věš-tírny

contrahō, *ere, contrāxī, contrac-tum*, 3., **a)** stahovati, stáhnouti; svrašťovati; **b)** zužova-ti, zkracovati, zmenšovati; **c)** (mysl:) tísni, skličovati, sou-žiti; **d)** shromážditi, sehnati; **e)** (o vojsku:) stáhnouti, shro-mážditi; (o penězích:) sehnati

corrigō, *ere, corrēxī, correctum*, 3., (I, 335); *mōrēs corrigere*, napravití, polepšiti mravy; *fāstōs corrigere*, opravití ka-lendář

corrumpō, *ere, corrupī, corrup-tum*, 3., (I, 487), **a)** zmařiti,

kaziti, ničiti; poškozovati; **b)** porušiti, hyzdití, znetvořiti; falšovati; **c)** (mravně) zkaziti, porušiti, svěsti; **d)** (penězi, da-ry) porušiti, uplatiti, podplatiti

dēdō, *dēdere, dēdidī, dēditum*, 3., **a)** vydati; **b)** vydávati (v šanc, na pospas); **c)** věnovati, obě-tovati, posvětití;

sē dēdere, **a)** vzdávati se (na milost i nemilost), poddávati se, podrobovati se; **b)** od-dávati se (něčemu), věnovati se, svěřovati se; *sē in potestā-tem alicuius dēdere*, podrobo-vati se něčí moci

dēducō, *ere, dēdūxī, dēductum*, 3., (I, 440), sváděti; stáhnouti; odvésti

deinde, (II, 256), **a)** (místně:) dále; **b)** (časově:) od té doby, od té chvíle; *p o t o m*, poté, nato; **c)** nadále, v budoucnosti, budoucně; **d)** (o bezprostřední budoucnosti:) zakrátko, brzy, co nejdříve, co nevidět; **e)** (při výčtu:) potom, dále, za druhé, (II, 256)

dēliberō, *āre, āvī, ātum*, 1., (II, 52); *ad dēliberandum*, na roz-myšlenou

Delphī, *ōrum*, m. pl., Delfy, mě-sto v starověkém středním Řecku ve Fokidě na úpatí Par-nassu s proslulým chrámem a věštírnou boha Apollona; *Del-phōs*, do Delf

dēmergō, *ere, dēmersī, dēmersum*, 3., **a)** potopiti; **b)** pokořovati, ponižovati, svrhovati

dēscribere, (II, 301), psáti z před-lohy, opisovati, opsati

dēstringō, ere, dēstringā, dēstringitum, 3., a) strhovati, odhalovati; *gladium dēstringere*, obnažiti, (vy)tasiti meč; **b)** lehce se dotknouti, zavaditi, škrábnouti; lehce raniti

dētegō, ere, dētēxi, dētēctum, 3., a) odkrývati, odhalovati, obnažovati; **b)** odkrýti, vyzraditi; objeviti

dētrūdō, ere, dētrūsī, dētrūsūm, 3., a) sraziti, sehnati, svrhnouti; (o nepříteli:) vytisknouti, zatlačiti, vypuditi; **b)** tisknouti (někoho k něčemu), doháněti, nutiti; *dē mūrīs dētrūdere*, sehnati s hradeb

dīcere (II, 487) aliquid ex eō, quod . . ., něco nazvati podle toho (odtud), že . . .

dīmīttō, ere, dīmīsī, dīmīssūm, 3., a) rozesilati; rozpouštěti; **b)** odesilati, vysílati; **p r o p o u š t ě t i**; **c)** pouštěti z rukou, zanechávati, upouštěti (*od něčeho*), vzdávati se, zříkati se, pustiti s mysli

Dión (Diō), Diōnis, m., Dion, urozený Syrakusan, syn Hipparinův, švagr tyрана Dionysia Staršího; když se znepřátelil s tyranem Dionysiem Mladším, byl od něho vypuzen ze Sicílie. R. 357 př. Kr. podnikl proti tomuto tyranovi vojenskou výpravu, zbavil ho tyranidy a sám se stal tyranem; r. 354 př. Kr. byl zavražděn.

dīrigō, ere, dīrēxi, dīrēctum, 3., a) řídit, (dátí určitý směr), mířiti, zaměřiti; namířiti; **b)**

(ve vojenství:) řaditi, sestaviti, zříditi, seřaditi, spořádati; **c)** řídit, vésti (*něco k něčemu, něco podle něčeho*); **d)** určovati, označovati, měřiti; *cursum ad Siciliam dīrigere*, zaměřiti plavbou k Sicílii, plouti směrem k Sicílii

discōdō, ere, discessī, discessum, a) rozcházeti se, rozejíti se; **b)** odcházeti, odejiti, odstupovati; **c)** (ve vojenství:) odtáhnouti, ustoupiti, odraziti; **d)** (*od někuď*) odejiti, odstupovati; **e)** (*od něčeho*) ustoupiti, ustávat; vzdáti se; **f)** odchýliti se, uchýliti se, vzdáliti se; **g)** odloučiti se (*od někoho*), odtrhnouti se, oddělit se

discerpō, ere, discerpsī, discerptum, 3., a) roztrhati, rozsápati; **b)** rozdrobiti, rozkouskovati

dispergō, ere, dispersī, dispersum, 3., a) roztrousiti, rozprášiti, rozsypati; **b)** rozptylovati; rozháněti; **c)** rozdělovati, dělit; rozrážeti, roztržiti; **d)** rozdílet, (*hojně*) rozdávat

dīvidō, ere, dīvisī, dīvisum, 3., (II, 250)

domō, (I, 293)

dormiō, ire, dormiwi, dormitum, 4., (I, 366), spáti; dormiēns, ientis, spící

dubiae rēs viz rēs

dūcere (II, 301) aliquam in mātrimōnium, vzíti si, pojmuti někoho za manželku, za ženu; *bellum dūcere*, (I, 318), protahovati válku; *bellum gerere*, vésti válku

ēdicere (II, 301) *lēgem*, vyhlásiti zákon; *ēdicere, ut . . .*, ustanovit, naříditi, aby . . .

ēducō, *ere, ēdūxī, ēductum*, 3., (I, 373), **a)** vyvésti, odvésti; vytáhnouti; **b)** vychovati, vypěstiti; **c)** (*o vojsku:*) vyvésti, vytáhnouti, vytrhnouti; **d)** (*ze soudní mluvy:*) pohnati, vésti před soud; **e)** (*o úřednících:*) vzíti s sebou do provincie; **f)** (*o směru vzhůru:*) zvednouti, vznést, povznést, vynášeti; **g)** (*o stavbách:*) vybudovati, zříditi, vystavěti

Elpinicē, *ēs, f.*, Elpinike, sestra Kimonova, (I, 425), dcera Miltiada, vojevůdce athénské a vítěze u Marathonu roku 490 př. Kr.

mittō, *ere, ēmisi, ēmissum*, 3., **a)** vysílati, vypouštět; *verbum ēmittere*, vypustiti (z úst) slovo; **b)** pustiti, propustiti, nechati padnouti, nechati jíti; **c)** pustiti z vězení na svobodu

Eurystheus, *-stheī, m.*, (akus. *Eurysthen*), Eurystheus, mykénský král, syn Sthenelův, na jehož rozkaz Herakles vykonal svých dvanáct známých prací; (viz *Herculēs*)

excēdō, *ere, excessi, excessum*, 3., vyjít, odejít, vzdáliti se; vystěhovati se; vymizeti; *ex proeliō excēdere*, odejít z boje

excellēns, *entis*, (II, 102), vynikající, výtečný, výborný, znamenitý

exclūdō, *ere, exclūsi, exclūsum*, 3., **a)** nepustiti, v přístupu zabrániti; **b)** vzdalovati

(*od něčeho*), odstraniti, zdržovati, brániti (*někomu v něčem*); vyloučiti; **c)** (*ve vojenství:*) odřiznouti (*někoho od něčeho*), zameziti (*někomu něco*); **d)** (*o ptačích mláďatech:*) vyseďti

existimāre (II, 102) *pecūniam āmissam*, pokládati peníze za ztracené, (*vazba 2 akus.*)

familiāris, *e*, (I, 435, 494), (*alicui*), (*někomu*) nakloněný

fāstus (*diēs*), den označený v kalendáři pontifiků písmenem *F* (t. j. *fās*), t. j. že toho dne smí praetor souditi; byl to tedy »soudní den«, pak vůbec »úřední, jednací«; **fāsti**, *ōrum*, m. pl., **a)** soudní, úřední, jednací dny; **b)** seznam, kalendář soudních dní; **c)** (*vůbec:*) kalendář; **d)** seznam úředníků, (*podle nichž se až do doby Ciceronovy datovalo*); **e)** letopisy, kronika, dějiny

favēre (II, 489) *alicui*, býti něčím přívržencem, stoupencem

fingō, *ere, finxi, fictum*, 3., **a)** tvořiti, utvářeti, vytvářeti; dělati, vyráběti; **b)** (*o výtvarných uměních:*) tvořiti, zobrazovati, vypodobniti; (*o řeči:*) skládati; **c)** tvořiti, působiti, připravovati, upravovati, porádati, rovnati; **d)** mysliti (*si*), představovati (*si*) (*v mysli*); **e)** přetvářeti, předstírat, strojit, lžiti, padělati; vymýšleti, smyslit, vyhlati, lháti

frūmentārius, *a, um*, **a)** obilní; **b)** bohatý na obilí, obilný, úrodný; *rēs frūmentaria* viz *rēs*

fulgeō, ēre, fulsi, —, 2., a) blýskati se, blyštěti se, trýptiti se, lesknouti se, skvíti se, zářiti; **b)** skvíti se nad jiné, vynikati

gerō, gerere, gessi, gestum, 3., (I, 402; II, 122, 130), a) nésti, nositi; **b)** (něco) nositi na sobě, v sobě; míti; **c)** nésti, ploditi (*o zemi*); **d)** míti (nějakou tělesnou nebo duševní vlastnost, smýšlení, cit), chovati, jeviti; **e)** provozovati, konati, prováděti; **f)** (*o úřadech*:) spravovati; *bellum gerere*, (I, 402), vésti válku; *res gestae*, činy; *sē gerere* (II, 122, 130)

Hērāolēa, Hērāclēae, f., Heraklea, Herakleia, (= město Herakleovo), tarentská osada v jižní Itálii, v Lukánii, u zálivu Tarentského

Herouīs, Hercuīs, m., Herkules, (řecky:) Herakles, syn Zevův a Alkmeny, manželky Amfitryonovy. Když se měl naroditi, Zeus ve shromáždění bohu na Olympu ohlásil, že jeho syn z Perseova rodu — míní tím Heraklea — bude mocným vladařem v zemi argejské. Tehdy ošemetná bohyně Hera, Zevova choť, vylákala na něm slib, že bude vládnouti ten, který se dříve narodí, a hned způsobila, že se v Argu narodil *Eurystheus* z rodu Perseova, v jehož poddanství se později dostal Herakles. Otcem Eurystheovým byl Sthenelos, strýc Amfitryonův, matkou byla Nikippe. Eurystheus vládl

po svém otci nad Mykénami, Tirynthem a Mideou. Na rozkaz Eurystheův Herakles vykonal dvanáct slavných prací. (Viz II, str. 409.). Po smrti Herakles byl přijat mezi bohy.

Hesperides, Hesperidum, f. pl., Hesperidky, nymfy, dcery podle jedné pověsti Hespera (Večernice), bratra Fosforova (Jitřenky); podle jiné pověsti byla jejich matkou Hesperis, choť Atlantova; pověst uvádí tři Hesperidky nebo čtyři, nebo dokonce sedm. Spolu s drakem Ladónem hlídaly zahrady na ostrově v Okeanu, kam žádný plavec se nedostane a v nichž rostla zlatá jablka, jež bohyně Gaia darovala bohyni Heře k svatbě. Mezi úkoly Herakleovými (Herkulovými) byl i úkol přinést tři zlatá jablka ze zahrady Hesperidek. Herakles především musil zjistiti, kde jest zahrada Hesperidek. To mu prozradil Prometheus. Na radu Prometheovu Herakles vyhledal Atlanta, který drží nebeskou klenbu, a podržel ji za Atlanta, zatím co mu Atlas došel pro zlatá jablka do zahrady Hesperidek. Potom výmluvou, že si připraví podušku pod těžké břímě, oklamal Atlanta, který na chvíli převzal nebeskou klenbu na sebe, a vrátil se do Řeka, kdež odevzdal zlatá jablka Eurystheovi; [*Hesperus, i, m.,* večernice; *Hesperius, a, um,* na západě ležící, západní]

histriō, *iōnis*, m., herec; herec (v pantomimu)

horror, *horrōris*, m., hrůza, děs
lāniculum, *ī*, n., též: *lāniculus*, *ī*, m., (t. j. *lāniculus mōns*), Janikul, (římský pahorek na pravém břehu řeky Tiberu)

incolō, *ere*, *incolui*, *incultum*, 3., obývati (něco), bydleti (někde), mítí sídlo, sídliti; *expugnātum oppidum incolere*, bydleti v dobytém městě

indiciū, *ii*, n., a) udání, výpověď; b) odměna za udání; c) důkaz, známka, ukaz (*svědčící o něčem*)

indictō, *ere*, *indixi*, *indictum*, 3., (II, 153); *bellum indicere* (II, 153)

innūbō, *ere*, *innūpsi*, *innūptum*, 3., provdati se, (*in familiam*, do rodiny)

inscribō, *ere*, *inscripsi*, *inscriptum*, 3., (II., 153)

insculpō, *ere*, *insculpsi*, *insculptum*, 3., vdlabati, vtesati; vrýti; vštípiti; *in animis insculptum est*, do srdce jest vryto, vštípeno

interclūdere (II, 372) *commēatum*, zameziti dovoz špiže

interdicō, *ere*, *interdixi*, *interdictum*, 3., zapověděti, zakázati; *aliqui aquā et igni interdiceret* (I, 441)

invādō, *ere*, *invāsi*, *invāsum*, 3., (II, 72); *in urbem invadere*, vtrhnouti, vniknouti, vpadnouti do města; *in aliquem invadere*, obořiti se na někoho, napadnouti někoho

invehō, *ere*, *invēxi*, *invectum*, 3., dovážeti

invitus, *a*, *um*, nedobrovolný, vynucený; proti vůli, nerad

irrēpō, *ere*, *irrēpsi*, —, 3., vléztí, vplížiti se, (*nepozorovaně, lstně*) vniknouti, vlouditi se

irrevocābilis, *e*, a) neodvolatelný, nezměnitelný; b) tvrdošíjný, umíněný

iungō, *ere*, *iūnxī*, *iūnctum*, 3., a) poutati ve jho, zapřahati; b) překlenouti mostem; c) spojití manželským svazkem, zasnoubiti; d) spojití; *amicitiā iungere*, sjednati přátelství

iūs, (I, 320); *iūra*, právní zásady, právní ustanovení

iūstē, spravedlivě, správně

laedō, *ere*, *laesi*, *laesum*, (I, 481)

lātē, široko, daleko široko

liber, *libri*; m., (I, 151), a) lýko, lýčí; b) závitěk (papíru); kniha, spis, dílo

litterae, (I, 141)

Livia Drusilla, *ae*, f., Livia Drusilla, manželka Tiberia Klaudia Nerona, s nímž měla syny Tiberia, potomního císaře, a Drusa. Od r. 38 př. Kr. byla manželkou císaře Augusta.

lūdō, *ere*, *lūsi*, *lūsum*, 3., a) hráti (si), laškovati, čtveračiti, skotačiti, žertovati, baviti se, veseliti se; b) konati něco hravého, pro zábavu; c) zahrávati si; d) škádliti, pokoušeti, tropiti si smích, posmívati se; e) podváděti, klamati, balamutiti, oblouditi, šáliti; *pilā ludere*, hráti si míčem

Lycŭrgus, ī, m., Lykurg(os), zákonodárce spartský

Lŷsippus, ī, m., Lysippos ze Sikyonu, města v jižním Řecku na Peloponnesu sev.-záp. od Korinta, slavný řecký kovolijec za doby Alexandra Velikého; pověstná jest jeho kovová socha zv. »Apoxymenos«.

manēō, ēre, mānsī, mānsŭrus, 2., (II, 123)

mātrimōnium, īi, n., manželství; (viz *dūcere*)

Menelāus, *Menelāi*, m., Menelaos, syn Atreův, bratr Agamemnonův, manžel Helenin, král spartský; jako syn Atreův má patronymikon »Atreovec«.

mercennārius (*mercēnārius*), a, um, a) námezdný, najatý; b) podplacený; (*o věcech*:) koupený, zaplacený; *mercēnārius*, *mercennārius*, īi, m., a) námezdný voják; b) najatý člověk, nádeník

mercēs, *mercēdis*, f., a) mzda, plat, odměna; b) vojenský žold; c) úplatek; d) cena; činže, nájemné; výnos; *mercēs certa*, přesně určená, stanovená mzda, žold

merēre, (II, 493); **meritus honor**, (II, 493), zasloužená pocta; (viz *stīpendium*)

micō, āre, *micui*, —, 1., a) míhati se, kmitati se, chvítí se; b) třpytiti se, blýskati se, blyštětí se, mihotati se

mittō, ere, *misī*, *missum*, (II, 254, 307, 396), posílati, poslati; seslati; vysílati; *aliquem ali-*

cui auxiliō (dativ) *mittere*, poslati někoho někomu ku pomoci; *fābulam ad amicum mittere*, poslati povídku příteli

multī ex nostrīs, (II, 117), mnozí z našich, z našichců

nōmen, (II, 495); *nōmine virtutum*, pod jménem dobrých vlastností

nūbō, ere, *nūpsi*, *nūptum*, 3., vdáti se, provdati se; *alicui* (dativ) *nūbere*, provdati se za někoho

obdūcō, ere, *obdūxi*, *obductum*, 3., a) vésti (kolem něčeho, mimo něco); b) potáhnouti; *aurō obdūcere*, (potáhnouti zlatem), pozlatiti

obsidiō, *iōnis*, f., a) obležení, obklíčení; b) tíseň, hrozivé nebezpečí

occupātiō, *iōnis*, f., a) obsazení; b) zaměstnání

occupō, āre, āvi, ātum, 1., (I, 463)

Octāvius, īi, m., Oktavius, rodové jméno římské. — Gaius Octavius, prasynovec Gaia Julia Caesara, syn Caesarovy neteře Atie, jež byla dcerou Caesarovy sestry Julie a byla provdána za Gaia Octavia. Gaius Julius Caesar ustanovil prasynovce Gaia Octavia dědicem tři čtvrtin svého majetku a adoptoval jej; Gaius Octavius po adopci slul Gāius Iūlius Caesar Octāviānus.

Octāviānus dověděl se v Apolonii o zavraždění Gaia Julia Caesara, dovedl si štědrými dary získati přízně lidu, nepřátelil se s Markem Antoniem

a přiklonil se k senátu; zúčastnil se výpravy konsulů Hirtia a Pansy proti Antoniovi i bitvy u Mutiny, kde byl Antonius poražen r. 43 př. Kr. Protože oba konsulové Hirtius i Pansa padli v boji, Octáviánus zbyl sám jako velitel vojska, odtáhl k Římu a vynutil si konsulat. Usmířiv se s Markem Antoniem vešel s ním a s Markem Aemiliem Lepidem v druhý triumvirát. Spolu s Antoniem porazil r. 42 v bitvě u Filip republikány, vedené Brutem a Kassiem, kteří se sami usmrtili.

Znepřáteliv se znovu s Antoniem stal se bitvou u Aktia r. 31 př. Kr. samovládcem v římské říši. Roku 27 př. Kr. dostalo se mu od senátu čestného příjmení Augustus; toto příjmení přešlo pak i na ostatní císaře a nabylo významu »veličenstvo«. Císař Augustus zemřel r. 14 po Kr. (I, 232)

opprimō, ere, oppressi, oppressum, 3., (I, 482)

optimi (II, 110, 172) cīvēs, dobří, největší vlastenci

pars, (II, 155); māximam partem, největším dílem, z největší části, nejvíce; partēs, ium, f. pl., (divadelní) úloha, role; partēs agere (sustinēre), provést (divadelní) úlohu, roli

paucae (I, 170) ferae, málo zvířat

pecus, (II, 72); lacte atque pecore vivere, žít se mlékem a masem

per, (II, 255); via per pontem, cesta přes most

perfuga, ae, m., přeběhlík, zběh permittēre, (II, 310), dovoliti

perstringō, ere, perstringi, perstrictum, 3., a) zavaditi (o něco), zasáhnouti, dotknouti se; škrábnouti; b) otrásti, zachvěti; c) nemile (nepříjemně) se dotknouti; d) kárati, dávatí důtku, vytýkati; dorážeti, narážeti, útočiti; e) řeči se dotknouti, zmíniti se

perterrēri, (II, 496), (po) děsiti se Phidiās, ae, m., Feidias, vynikající sochař za doby Perikleovy v Athénách (v 5. století př. Kr.). Proslulé sochy Feidiovy: socha Athény zv. »Parthenos« pro chrám Parthenon v Athénách; socha Zeva Olympijského.

pingō, ere, pinxi, pictum, 3., a) malovati; pomalovati, omalovati; obarviti; b) vyšívati; teťovati; c) zpestřiti; d) krášlití, zdobiti

plaudō (plōdō), ere, plausi, plausum, 3., a) pleskati, tleskati, tepati, tlouci; b) (pochvalně) tleskati, vzdávati potleskem pochvalu; c) vzdávati pochvalu

praeclārē, (II, 256), skvěle, znamenitě, výborně, výtečně

pretium, (I, 393), cena, výkupné

prōcēdere, (II, 396), vystupovati, objevovati se, ukazovati se

prōmissus viz prōmittere

prōmittō, ere, prōmisi, prōmissum, 3., a) slibovati, příslibovati, připovídati; zaslíbiti; b)

předpovědět; **a)** (*o vousu, vlasu*;) nechati růsti, nestříhati; *promissus, a, um, a)* slíbený, příslibený, (II, 497); **b)** (*o vlasu, vousu*;) spuštěný, splývající, dlouhý

prōscribō, ere, prōscripsi, prōscriptum, 3., a) vypsatí, vyhlásiti, ohlásiti, prohlásiti, uveřejniti; **b)** (*veřejnou vyhláškou*) dáti do prodeje, prodávati, pronajímati; **c)** (*někoho*) prohlásiti za zbavena statků; prohlásiti statky za zabaveny; zabavití, konfiskovati; **d)** (*někoho*) vyhlásiti za psance, dáti do seznamu psanců, dáti do klatby, proskribovati; *proscripti, ōrum, m., mužové* vyhlášení za psance, psanci; (psanci propadli hrdlem, jejich jmění bylo zkonfiskováno státem a prodáno v dražbě)

prōscriptus viz *prōscribō*

Prōtagorās, ae, m., Protagoras z Abder, řecký sofista, vrstevník Sokratův, (Abdery, traché město, sev.-vých. od ústí řeky Nestu), naroz. asi r. 485 př. Kr. Ve věku asi 30 let jal se putovati po Řecku a získal si tu svými přednáškami nejen veliké slávy, ale i jmění. Znal se s Perikleem a konal prý s ním ostrovtipné rozpravy. V Athénách častěji pobyl; ke konci svého života byl v Athénách obžalován pro výrok, jež napsal na počátku svého spisu: »O bozích nevím ani zdali jsou, ani zdali nejsou, neboť mnohé věci jsou na

překážku tomu vědění: temnost otázky té a krátkost lidského života.« Prchaje na ostrov Sicílii utonul prý v moři ve věku asi 70 let.

pūgiō, iōnis, m., bodák, dýka

punotim, bodmo, bodnou ranou

quiēscō, ere, quiēvi, quiētum, 3., odpočívati; klidně se chovati; dojíti klidu; uklidniti se

rādīx, (I, 393); rādīcēs litterārum, (kořeny nauk), základy vědeckého vzdělání

recēdō, ustupovati, recedē, recessum, 3.,

a) ustupovati, ustoupiti, couvati; **b)** odejíti; **c)** oddělití se; zmizeti, uniknouti; vzdáti se (*něčeho*); upustiti (*od něčeho*)

recipiō, ere, recēpi, receptum, 3., (II, 257); aliquem ad sē recipere, přijmouti, vzíti někoho k sobě

recuperō, āre, āvi, ātum, 1., opět, zase nabýti; dostati nazpět; opět získati; nakloniti si

remittō, ere, remisi, remissum, 3.,

a) zpět poslati, propustiti, vrátiti; **b)** povolití, uvolniti; **c)** prominouti, darovati; *captivōs remittere, propustiti zajatce*

rēs dubiae, (II, 312), nebezpečné doby; rēs frumentāria, špíže, zásobování, dovoz obilí, potrava; rēs gestae viz gerō

retrahō, ere, retrāxi, retractum, 3., a) zpět táhnouti, zpět vléci; **b)** odvléci, odvésti, oddáliti, zdržeti; **c)** znova vléci

Rhodanus, ī, m., Rhodan, nyní řeka Rhóne; vytéká z Alp, protéká jezerem Ženevským (*lacus Lēmannus*), přijímá pří-

tok *Arar* (nyní řeka Saône); Rhodanus tvořil hranici starověké Gallie, odděloval provincii (území Allobrogů) od Helvetiů a Segusiavů a pak protékal provincií na jih k moři.

rogāre (II., 358) *auxilium*, žádati, prositi za pomoc

scribere, (II, 374) *lēgēs*, dáti zákony; *epistulam ad amicum scribere*, napsati list, dopis příteli

sculpō, ere, sculpsi, sculptum, 3., rýti; řezati, vyřezávat; vydla-bati, vytesati, řezbou vytvořit; (*o soše:*) vytvořiti; *stilō litterās in cēris sculptere*, rýti písmena písačkem do voskových tabulek, deštiček (v češt. *do čeho? v latině v čem?*)

servāre aliquid, (II, 312), chrániti, uchrániti něčeho

socius (I., 130) *vēnātiōnis*, společník na lovu, honu, honbě

sophistēs nebo **sophista, ae, m.**, a) sofista, (učitel moudrosti a výmluvnosti); b) mudrlant, povrchní mluvka

spectāre, (II, 258); *spectantēs*, (lidé) pozorující, spatřující, přihlížející; diváci

stilus, ī, m., a) špičatý kolík; b) písátko (ostré, železné nebo kostěné s druhým koncem širokým na uhlazování vosku); d) způsob psaní, sloh

succēdō, ere, successi, succēsum, 3., a) vstoupiti (*pod něco, do něčeho*); b) postupovati, blížit se, táhnouti, přitrh-nouti (*k něčemu*); c) (*o směru vzhůru:*) vzhůru stoupati,

vystupovati, vzestupovati; d) následovati, bezprostředně jíti za někým; e) nastoupiti (*po někom, na něčí místo*); f) vystřídati (*někoho*); g) dařit se

Suēbī, ōrum, m., (čti: Svěbí), Suebové, (čti: Svěbové), bojovný národ germánský, usazený zejména severně od řeky Mohanu; vládli mnohým kmenům; jejich část se usadila v dolním Alsasku; (někdy též: *Suēvī*)

Sulla, ae, m., Sulla; *L. Cornēlius Sulla*, diktátor, protivník Gaia Maria, (138—78 př. Kr.)

sūmō, ere, sūmpsī, sūmptum; 3., a) vzítí, vzítí si, chopiti se; b) vzítí na se, obléci; c) přimouti, bráti, dostati; d) (*o pokrmech:*) požití; e) (*o práci:*) vynaložití; f) nabýti, osvojití si; g) zvoliti, vybrati si; h) vzítí na se, podniknouti, počítí

supercilium, ī, n., a) oční víčko, obočí; b) vyvýšený okraj, vyvýšenina, výšina; c) hrdost, pýcha, domýšlivost; d) vážnost, posupnost, ponurost

sustinēre (II, 397) **partēs**, provést divadelní roli

Tarentīnī, ōrum, m., Tarentané, Tarentští; *Tarentum, ī, n.*, Tarent, bohaté přístavní a obchodní město v jihoitalské krajině Kalabrie u zálivu Tarentského

trādūcō, ere, trādūxī, trāductum, 3., a) převáděti, přepravovati, vésti (*přes něco*); b) přivéstí (na svou stranu), získati (pro

něco); **c)** provéstí, prožítí, strávití; **d)** předváděti, ukazovati; *exercitum flūmen trādūcere*, převéstí vojsko přes řeku; *exercitus flūmen trādūcitur*, vojsko jest převáděno přes řeku

trahō, ere, trāxī, tractum, 3., **a)** táhnouti, vléci; vláčeti, smýkati; **b)** (*v mysli*) přemítati, rozvažovati, uvažovati; **c)** s sebou, za sebou táhnouti, vléci; **d)** odvlékatí, odnášeti; uchvacovati, zachvacovati, strhovati; **e)** hnáti, doháněti, puditi; *pedes trahere*, vléci nohy

trānsfigō, ere, trānsfigi, trānsfixum, 3., probodnouti, prokláti
trānsmittō, ere, trānsmisi, trānsmisum, 3., I. **a)** překládati; **b)** přepravovati, převážeti, přenášeti, přeplavovati, převáděti; **c)** předávati, odevzdávati, přenechávati, propouštěti; II. **a)** přepravovati se, přeplavovati se, přecházeti, přejíti, překročiti; *cum classe t.*, přeplaviti se s loďstvem; **b)** přejíti, vynechati, nevšimnouti si; **c)** prožítí, strávití

Trebātius, ii, m., (římské rodové jméno); *C. Trebātius Testa*, učený právník římský, přítel Ciceronův, později Augustův a Horatiův

tripūs, tripodis, m., **a)** třínohý kotlík; **b)** třínožka (*k sedění*); třínožka (*v delfské věštírně*)

triumphō, āre, āvi, ātum, 1., **a)** slaviti triumf, triumfovati; **b)** jásati, plesati

Valerius, ii, m., (římské rodové jméno patricijského rodu Valeriů); (I, 105, 118, 119)

vehō, ere, vēxi, vectum, 3., véztí, voziti; *vehor*, jsem vezen, vezu se, jedu, jezdím; (*na lodi*:) pluji, plavím se; (*ve vzduchu*:) letím

Venus, Veneris, f., Venuše, bohyně krásy ženské, lásky a rozkoše, ztotožněná s řeckou bohyní Afroditou; z bájí nejdůležitější Římanům byla ta, že jejich praotec Aeneas byl jejím synem; *Venus Genitrix* byla pokládána za pramáteř římského národa, zvláště pak přímo císařského rodu Juliova; Gaius Julius Caesar odvozoval svůj rod od Iula, syna Aeneova, a Aeneas byl pokládán za syna Venušina.

vitium, (II, 443); *vitia*, nečnosti, špatné vlastnosti

vivō, ere, vixi, victurus, 3., **a)** žítí, býti živ; **b)** býti živ, živiti se (něčím); **c)** (důvěrně, přátelsky s někým) žítí, stýkati se, obcovati; (*viz pecus*)

57. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 608!)

1. *Herculēs Eurystheī iussū māla aurea in hortis Hesperidum carpsit.* — 2. *Fuit fāma || Rōmulum ā senātōribus discerptum esse.* — 3. *Flōs, nisi eum carpservis, ipse cadet.*

— 4. *Livia, quam Ti. Claudius Nerō in mātirimōnium dūxerat, postea Octāviānō nūpsit.* — 5. *Venerem Vulcānō nūpsisse narratur.* — 6. *Sorōrem tuam, amice, in familiam nostram nūptūram esse || libenter audiō.* — 7. *Cum filia tua, amice, in familiam nostram innūpsisset, spērāvī || amicitiam nostram firmissimam futūram esse.* — 8. *Vitia, quae nōmine virtūtum in familiam irrēpsērunt, perniciosā sunt.* — 9. *Si nōbīs displicēbunt, in quōrum animōs malae cupiditatēs irrēpserint.* — 10. *Lycūrgus et Solōn civitātibus suis lēgēs scrīpsērunt; hic Athēniēnsibus, ille Spartiātīs lēgēs scrīpsit.* — 11. *Iūra nōn dormientibus scrīpta sunt.* — 12. *Cicerō ad Trebātium scrībit: »Scrīpsit mihi Caesar nōndum tē sibi satis esse familiārem propter occupatiōnēs suās, sed certē fore (= futūrum esse).* — 13. *Veterēs aut in chartīs scrīpsisse aut in cēris stilō litterās sculpsisse cōstat.* — 14. *Fābulam ab amīcō cōncrīntam cum dēscripserō, ad tē mittam.* — 15. *Lēgēs ad salutem civium cōnscrīptās esse cōstat.* — 16. *In semulcrō quōdam īnscrīptum erat: »Bene quiescās. mī fili! Māter tua rogat tē, ut sē ad tē recipiās.«* — 17. *Multōs civēs Rōmānōs, quī Mariō fāverant, Sulla prōscrīpsit; ab eōdem ēdictum est, ut prōscrīptīs omnia bona adimerentur.* — 18. *Phīdiās, artifex Graecōrum clārissimus, multās statuās marmoreās sculpsit.* — 19. *Lacedaemoniī in trinode aureō īnsculpsērunt nōmina civitātum, quae apud Plataeās dīmīcāverant.* — 20. *Omnibus hominibus in animīs quasi īnsculptum est esse Deum.* — 21. *Enamīnōndās pācem bellō parārī dīxit.* — 22. *Pūciō ex eō dictus est, quod eō punctim pugnātur.* — 23. *Catō rādīcēs litterārum amārās esse, fructūs iūcundōs dīxit.* — 24. *Ab Atreō natre dictī sunt Atrīdae, Agamemnōn et Menelāus.* — 25. *M. Porcius Catō cēnsor multās novās lēgēs ēdīxit, ut lūxuria opprimerētur.* — 26. *Rōmānī Tarentīnīs, quī eōrum lēgātōs violāverant, annō a. Chr. n. ducentēsīmō octōgēsīmō alterō bellum īndīxērunt.* — 27. *Athēniēnsēs saepe optimīs civibus aquā et ignī interdīxērunt.* — 28. *Porsenna, rēx Etrūriae, quī īngentem exercitum ad urbem Rōmam addūxerat, īaniculum primō im-*

petū expugnāvit. — 29. Cum exercitus ex oppidō ēductus esset, civēs portās clausērunt. — 30. Hostiās corōnīs ōrnātās et cornua eārum aurō obducta esse legimus. — 31. In exercitū Rōmānō militābant militēs mercennārī, quī certā mercēde conductī amplius sēdecim annōs stipendiā merēbant. — 32. Hannibal exercitum Rhodanum trādūxit. Exercitus ab Hannibale Rhodanum trāductus est. — 33. Imperātor cum cōpiās ex urbe ēdūxisset, aciē cum hostibus cōnflāxit. — 34. Pyrrhum cum Rōmānīs ad Hērāclēam oppidum cōnflūxisse et ab eōrum exercitū magnam victōriam reportāvisse cōstat. — 35. C. Iūlius Caesar fāstōs Rōmānōs tempore turbātōs corrēxit. — 36. Aliōrum mōrēs nōn corrigēs, nisi tuōs corrēxeris. — 37. Pyrrhus cum classe et exercitū ad Siciliam cursum dīrēxit, ut ibi fortūnam bellī temptāret. — 38. Cicerō perniciosissima Catilīnae cōnsilia dētēxit; Cicerōnis vigilantīā perniciosissima cōnsilia Catilīnae dētēcta sunt. — 39. Magister narrāvit nostrīs temporibus magnōs lacūs in Āfricā ā virīs audācibus dētēctōs esse. — 40. Rōmānī castra sua vallō fossāque cīnxērunt. — 41. Multa oppida patriae nostrae mūrīs cīncta erant. — 42. Alexandrī Magnī imāginem Apellēs pīnxit, Lysippus fīnxit. — 43. Ut primum increpuērunt arma micantēsque fulsērunt gladiū, horror ingēns spectantēs perstrinxit. — 44. Perfuga in castra retractus est, ut imperātor ei poenam cōstitueret; cum in itinere militibus resisteret, ūnus ex hīs gladium dēstrinxit et eum trānsfixit. — 45. In pugnā Salamīniā classis Persārum ā Graecīs dispersa et magna pars nāvium dēmersa est. — 46. Militēs multō labōre fessī vix pedēs trāxērunt. — 47. Supercilia contracta irae atque superbiae indicia sunt, dīducta tristitiae atque benevolentiae. — 48. Triumphantem Camillum albī vēxērunt equī. — 49. Cum dux putāret bellum ductum irī, magnam rei frūmentāriae cōpiam in oppida vīcina invēxit. — 50. Cūr amīcōs nostrōs laesistī? Amīcōs ā tē laesōs esse audiō. —

58. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 610!)

1. Jest známo, že Římané roku pětistého osmého př. Kr. opevnili (*firmāre*) posádkou Janikul(um) a uzavřeli (*claudere*, akt. inf. pf.) brány města. — 2. Zahrazená (uzavřená) (*conclūdere*, pass. partic. pf.) voda se snadno kazí. — 3. Kdyby Horatius Kokles nebyl zamezil (*claudere*, akt. konj. plqpuf.) nepřátelům cestu přes most, nepřátelé byli by vpadli (*invādere*, akt. konj. plqpuf.) do města. — 4. Plaviti se na širém moři jest mnohem nebezpečnější než na moři uzavřeném (*claudere*, pass. partic. pf.). — 5. Nepřátelé doufali, že město sevřeně (*cingere*, pass. partic. pf.) obležením bude odříznuto (*excūdere*, pass. inf. fut.) od špiže (od zásobování). — 6. Již za prastarých (= nejstarších) dob si hoši hráli (*lūdere*, akt. ind. pf.) míčem; kdo z vás si rád nehrál míčem? — 7. Hercům, kteří své (divadelní) role znamenitě provedli (*sustinēre*, akt. ind. plqpuf.), všichni (za) tleskali (*plaudere*, akt. ind. pf.). — 8. Nepřátelé byli by vnikli (*invādere*, akt. konj. plqpuf.) do města, kdyby nebyli bývali sehnáni (*dētrūdere*, pass. konj. plqpuf.) s hradeb. — 9. Zběh vypravuje, že nepřátelé obklíčili (= obležením sevřeli) (*cingere*, akt. inf. pf.) město, aby naše vojsko odřízli od špiže (aby našemu vojsku zamezili zásobování); doufáme, že naši vojinové ostražitostí velmi zkušeného vůdce přece vyvážnou (*ēvādere*, akt. inf. fut.) z nebezpečnosti. — 10. Roku pětistého osmého př. Kr. nepřátelé přitrhli (*accēdere*, akt. inf. pf.) k samému městu Římu. — 11. Jezdci tvořili přední voj [= postupovali napřed před vojem] (*antecēdere*, akt. ind. pf.). — 12. Caesar dovolil (*concēdere*, akt. ind. pf.) Haeduům, aby vykárali sídla (*collocāre*) Bojům ve svém území. — 13. Aristides zemřel (*dē vitā dēcēdere*, akt. ind. pf.) ve veliké chudobě. — 14. Čteme, že Hannibal odešel (*discēdere*, akt. inf. pf.) z Italie rozhněván a nerad. — 15. Věz, že zítra odejdeme (*discēdere*, akt. inf. fut.) z domova na venkov a že zůstaneme (*manēre*) na venkově. — 16. Když (*cum historicum*) se přibližovala (*accēdere*) nepřátelská jízda, naši vojinové ustoupili (*recēdere*, akt. ind. pf.) a uzavřeli (*claudere*) brány tábora; nepřátelé potom odtáhli, aby našim zamezili dovoz špiže. — 17. Poranění vojinové odešli (*excēdere*, akt. ind. pf.) z boje a na jejich místo nastoupili (*succēdere*, akt. ind. pf.) jiní, svěží a čerství (neunavení). — 18. Ariovistus pravil: »Sídla, která mám v Gallii, byla mně postoupena (*concēdere*, pass. ind. pf.) od samých Gallů.« — 19. Jest známo, že římsí konsulové vystupovali (objevovali se) (*prōcēdere*, akt. inf. pf.) na fóru s dvanácti liktory. — 20. V nebezpečných dobách Řekové často poslali (*akt. ind. pf.*) posly

do Delf, aby se otázali o radu Apollinovy věštírny. — 21. Vyslanci byli posláni (*pass. ind. pf.*) k nepřátelům vypovědět (*indicere, supinum*) válku. — 22. Čteme, že král poslal (*akt. inf. pf.*) spojencům ku pomoci tisíc dvě stě pěšáků se šesti sty jezdci. — 23. Haeduové poslali vyslance k Caesarovi požádat (*supinum*) za pomoc. — 24. Kéž by byli Kartaginští poslali (*akt. konj. plqpf.*) do Říma nejvznešenější muže obce jako vyslance! — 25. Do krajin obsazených římskými vojínými byli posláni (*pass. ind. pf.*) osadníci, aby buď bydleli v dobytém městě nebo založili nová bydliště (= sídla). — 26. Protože jsi malých věcí (*akus.*) neuchránil (*akt. ind. plqpf.*), ztratil jsi (*āmittere, akt. ind. pf.*) větší věci. — 27. Nepřátelé vedouce válku v Gallii ztratili (*akt. ind. pf.*) mnohé ze svých [lidí, vojáků]. — 28. Chudáš dostal nazpět peníze, které [byl] pokládal za ztracené (*āmittere, pass. partic. pf.*; vazba 2 akus.). — 29. Těm, kdož za vlast ztratí (*akt. ind. fut. II.*) život, zasloužená pocta bude vzdávána též od potomků. — 30. Dion, byv Dionysiem poslán (*pass. partic. pf.*) ke Kartaginským, byl u nich ve veliké úctě. — 31. Římský král se otázal nepřátelských vyslanců: »Zdaž jste vyslanci posláni od lidu kollatijského?« — »Jsme«, [odpověděl]. — »Podrobujete se moci mé a římského národa?« — »Podrobujeme.« — 32. V naší vlasti bylo svedeno (*committere, pass. ind. pf.*) mnoho bitev. — 33. Když (*cum historicum*) obyvatelé našeho města byli zpraveni (*ēdocere, pass. konj. plqpf.*), že válka byla vypověděna, velice se poděsili (*perterrere, pass. ind. pf.*); očekávali totiž, že bitva bude svedena (*committere, pass. inf. fut.*) v naší krajině. — 34. Vojevůdce propustil (*dāmittere, akt. ind. pf.*) zajatce bez výkupného. — 35. Slovo, jak(mile) jednou bylo vypuštěno z úst (*ēmittere, pass. ind. pf.*), letí [jsouc] neodvolatelné (nezměnitelné). — 36. Konsulovi bylo dovoleno (*permittere, pass. ind. pf.*), aby sebral dvě legie. — 37. Kimonova sestra Elpinike (při)slibila (*prōmittere, akt. ind. pf.*), že se provdá (*akt. inf. fut.*) za boháče Kalliu (*dativ*). — 38. Dovídáme se (= slyšíme), že učitel nedal (*akt. inf. pf.*) žákovi slíbenou (*prōmittere, pass. partic. pf.*) odměnu. — 39. Občané očekávají, že vojevůdce propustí (*remittere, akt. inf. fut.*) zajatce; zajatci očekávají, že budou od vojevůdce propuštěni (*pass. inf. fut.*). — 40. Suebové (čti: Svěbové) živili se (*vivere, akt. ind. pf.*) ne mnoho obilím, nýbrž z největší části mlékem a masem dobytka. — 41. Caesar odpověděl vyslancům, že [si] vezme (*sūmere, akt. inf. fut.*) den na rozmyšlenou. — 42. Římané vedli (*akt. ind. pf.*) mnoho válek; jest známo, že Římané vedli (*akt. inf. pf.*) mnoho válek. Jest jisté, že evropští národové budou vésti (povedou) (*akt. inf. fut.*) mnoho válek. Jest jisté, že mnoho válek bude vedeno (*pass. inf. fut.*)

od evropských národů. — 43. Kornelius Nepos sepsal (*scribere*, akt. ind. pf.) spis o činech (*gerere*, pass. part. pf.) vynikajících vůdců i řeckých i římských; tento spis brzy budete čísti. — 44. Helvetiové spálili (*combūrere*, akt. ind. pf.) všechna města a vesnice. — 45. Jest známo, že Athénané dali do klatby (*interdicere*, akt. inf. pf.) sofistu Protagoru a veřejně spálili (*akt. inf. pf.*) jeho spisy. — 46. Cicero [jsa] konsulem (Cicero za svého konsulátu) potlačil (*oppri-mere*, akt. ind. pf.) Katilinovo spiknutí; Katilinovo spiknutí bylo potlačeno (*pass. ind. pf.*) konsulem Ciceronem (Ciceronem za jeho konsulátu). — 47. Bias, jeden ze sedmi mudrců, pravil, že nosí všechny své věci s sebou. — 48. Markus Valerius se přeplavil (*trāns-mittere*, akt. ind. pf.) s loďstvem do Afriky a zpusťošil daleko široko nepřátelské území. — 49. Jest známo, že války téměř každoročně byly od Římanů vedeny (*pass. inf. pf.*) a že ty války nebyly všechny spravedlivé. — 50. Když lev, osel a liška sjednali (*iungere*, akt. konj. plqupf.) přátelství proto, aby byli společníky na lovu, málo zvířat vyvázlo (*ēvādere*, akt. ind. pf.) z jejich společných nástrah. Proto (= a tak) jejich kořist byla veliká. Potom lev poručil oslovi, aby ji rozdělil. Když však osel spravedlivě rozdělil (*dividere*, akt. konj. plqupf.) kořist ve tři díly, rozhněvaný lev se na něho obořil (ho napadl) (*invādere*, akt. ind. pf.) a roztrhal (rozsápal) jej (*discerpere*, akt. ind. pf.). —

Skupiny slov. — V. — (Viz str. 480!)

Passerculus, *i*, m., vrabčák; **passer solitarius**, drozd (druh drozdů s modravým peřím; **pāvō**, *ōnis*, m., páv; **perdix**, *icis*, f., koroptev; **phasiānus** (*gallus*), *i*, m., (fasidský kohout =) bažant; **pīca**, *ae*, f., straka; **psittacus**, *i*, m., papoušek; **pullus**, *i*, m., mládě, kuře; **pulli columbini**, holoubata; **turdus**, *i*, m., drozd; kvičala; **turtur**, *uris*, m., hrdlička; **ulula**, *ae*, f., sýc, kulich; **vultur**, *uris*, m., sup; **aloyōn**, *ōnis*, f., lednáček; **struthiocamēlus**, *i*, m., pštros; **sturnus**, *i*, m., špaček.

Piscis, *is*, m. (III.), ryba; **delphīn**, *inis*, m., (*delphīnus*, *i*, m.), plískavice, delfín; **equus bipes**, mořský koníček; **lupus**, *i*, m., mořský okoun, šlích; **mūrēna** (*mūraena*), *ae*, f., mořský úhoř; **scarus**, *i*, m., pyskoun (*ryba*, lahůdka Římanů).

Anguis, *is*, m., f., had; **aspis**, *idis*, f., zmije; **lacerta**, *ae*, f., ještěrka; **serpens**, *entis*, m., f., had; **vīpera**, *ae*, f., zmije; had; ještěr, drak; **crocodīlus**, *i*, m., krokodil.

Rāna, *ae*, f., žába; **būfō**, *ōnis*, m. (III.), ropucha.

-a, (-tis): *parēns*, (*parentis*), (f.) rodička, matka, (m.) ploditel, otec; (avšak v plurálu jest mužského rodu:) *parentēs*, (*parentum*), (m.) rodiče.

2. Ze substantiv zakončených v $\frac{-x}{-cis}$, $\frac{-x}{-gis}$: jsou tato

maskulina:

-ex, (-ols): *cōdex*, (*cōdicis*), kmen, peň, kniha, spis; *culex*, (*culicis*), komár; *haruspex*, (*haruspicis*), (I, 294); *tūdex*, (*tūdīcis*), (I, 365); *supplex*, (*supplicis*), prosebník, (I, 497); (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.);

-fex, (-fols): *artifex*, (*artificis*), (I, 438); *pontifex*, (*pontificis*), (I, 501);

-ex, (-ols): *vervex*, (*vervēcis*), skopec;

-ex, (-egis): *grex*, (*gregis*), stádo, (I, 365);

-ēx, (-ēgis): *rēx*, (*rēgis*), (I, 194);

-ex: *sēnex*, (*sēnis*), (I, 344);

-ix, (-ols): *calix*, (*calicis*), pohár; *formix*, (*formicis*), klenba; *ŕilix*, (*ŕilicis*), plur. *ŕilicēs*, (*ŕilicum*), Klilkové;

-ix, (-ols): *phoenix*, (*phoenicis*), báječný ohniváč; *Phoenix*, (*Phoenicis*), plur. *Phoenicēs*, (*Phoenicum*), Foinlkové; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 8. sešitu, 2. str.);

-ox, (-oels): *Cappadox*, (*Cappadocis*), Kapadok, obyvatel Kapadokie;

-ux, (-uols): *dux*, (*ducis*), (m.) vůdce, [(f.) vůdkyně], (I, 218);

-ŭx, (-ŭols): *Pollŭx*, (*Pollŭcis*), Pollux, syn Ledin, bratr Kastorŭv;

-iŭnx, (-iugis): *coniŭnx*, (*conŭgis*), (m.) choť, manžel; [(f.) choť, manželka].

3. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru -ās nebo -as, a ze substantiv, zakončených v nominativu plurálu -ātēs, tato jsou **maskulina:**

Arpīnās, (*Arpīnātis*), (I, 354); *nostrātēs*, (*nostrātium*), našiinci; *optīmātēs*, (*optīmātium*), (I, 354); *Penātēs*, (*Penātium*), (I, 354);

adamās, (*adamantis*), ocel; *as*, (*assis*), *as*, (římaký peníz), (I, 349); *elephās*, (*elephantis*), slon, slonovina; (viz »Maskulina III. deklinace«, na obálce 7. sešitu, 3. str.);

mās, (*maris*), samec.

4. Mužského rodu (maskulina) jsou některá stejnoslabičná substantiva *třetí* deklinace, zakončená v nominativu singuláru $\frac{-is}{-is}$ a $\frac{-ēs}{-is}$;

v genitivu singuláru $\frac{-is}{-is}$ a $\frac{-is}{-is}$; jsou to zejména:

a) jména znamenající muže, na př.: *affinis*, (I, 498); *hostis*, (I, 335); *cōsulāris*, (I, 498); *familiāris*, (I, 498);

b) jména řek, na př.: *Albis*, (I, 347); *Liris*, (I, 501); *Tamesis*, (I, 501); *Tiberis*, (I, 347); *Tigris*, (I, 502); *Visurgis*, (I, 502);

c) jména měsíců: *Aprīlis*, (I, 498); *Quintīlis*, (I, 498); *Sextīlis*, (I, 499);

d) jména kmenů a obyvatel měst, na př.: *Athēniēnsēs*, (I, 401); *Caenīnēnsēs*, (*Caenīnēnsium*), Caeninští, obyvatelé městečka Caeniny nedaleko Říma; *Carthāginīnsēs*, (I, 424); *Plataeēnsēs*, (II, 255); *Thespiēnsēs*, (*Thespiēnsium*), Thespiané; *Chalcidēnsēs*, (I, 500);

e) zpodstatnělá adjektiva jednak znamenající bytosti muž. rodu, jednak původně přívlastky podstatných jmen muž. rodu; na př.:

agrestēs, (*agrestium*), venkované, rolníci; *caelestēs*, (*caelestium*), nebešťané, bohové;

circēnsēs [lůdi], (*circēnsium*), hry v cirku, (I, 425); *annālīs*, (I, 498); *nātālīs*, (I, 498);

f) některá obojrodá (*commūnia*) podstatná jména, na př.: *aequālīs*, (*aequālīs*), m., vrstevník, druh, (I, 498); *canis*, (*canis*), m., pes, (I, 351); *civīs*, (*civīs*), m., občan, (I, 350); *testis*, (*testis*), m., svědek, (II, 258); *vātēs*, (*vātīs*), m., věstec, (I, 353);

g) porůzná:

amnis, *crinis*, *finis*, *fūnis*, *ignis*, *pānis*,

piscis, *fascis*,

callis, *collis*,

mēnsis, *ēnsis*,

torquis, *unguis*,

axis, *orbis*, *vermis*,

fūstis, *hostis*, *postis*, *vectis*.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 20. září 1938. — Předplatné na 5 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze uskluť jen písemně. Reklamac nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1937. Dohládací poštovní úřad Praha 7.

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč

Sešit 13.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

(Pokračování.)

Amnis, (I, 406); *axis*, (*axis*), osa, točna, pól; *callis*, (*callis*), stezka; *collis*, (I, 425); *crinis*, (I, 425); *ēnsis*, (*ēnsis*), meč; *fascis*, (*fascis*), svazek, (I, 441); *finis*, (I, 425); *fūnis*, (*fūnis*), provaz, lano; *fūstis*, (*fūstis*), klacek, kyj; *hostis*, (I, 335); *ignis*, (I, 347); *mēnsis*, (I, 353); *orbis*, (I, 426); *pānis*, (I, 353); *piscis*, (I, 350); *postis*, (*postis*), veřeje; *torquis*, (*torquis*), řetěz, náhrdelník; *unguis*, (*unguis*), nehet; *vectis*, (*vectis*), páka; *vermis*, (*vermis*), červ.

5. Z jiných substantiv, zakončených v nominativu singuláru v *-is*, (v genitivu singuláru různě zakončených) k maskulinům náležejí tato substantiva:

cassis, (*cassis*, obyečně v plur. *cassēs*, *cassium*), síť, tenata; [avšak »*cassis*, *cassidis*, přilbice« jest femininum]; *cinis*, (*cineris*), prach, popel; *cucumis*, *cucumeris*, okurka, meloun; *glīs*, (*gliris*), krysa; *lapis*, (*lapidis*), kámen; *pulvis*, (*pulveris*), prach; *sanguis*, (*sanguinis*), krev; (viz »Maskulina, VII.« na 4. str. obálky 7. sešitu);

feminina jsou:

cassis, (*cassidis*), přilbice; *cuspis*, (*cuspidis*), hrot; *pýramis*, (*pýramidis*), pyramida.

6. Vlastní jména mužů stejnoslabičná, zakončená v nom. sing. v »-ēs«, v gen. sing. v »-is«, podle přirazeného rodu jsou maskulina; na př.:

Achillēs, (I, 438); *Aristidēs*, (I, 424); *Aristotelēs*, (I, 232); *Miltiadēs*, (I, 233); *Mithridātēs*, (I, 426); *Periclēs*, (I, 482); *Sōcratēs*, (I, 483); *Themistoclēs*, (I, 377); *Xerxēs*, (I, 24).

7. Tato substantiva, zakončená v nominativu singuláru v *-us* a *-ūs* jsou feminina:

pecus nigra, (*pecudis*) černá ovce, (II, 72);

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor **Josef Bradáč.**

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

49. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Druhá skupina:

Jednoduché perfektum.

(Viz str. 543 a 544!)

237. **acuō, acuere, acuī, acūtum**, oštriti, bystřiti;
exacuō, ere, exacuī, exacūtum, vybrousiti, zašpičatiti;
238. **imbuō, imbuere, imbuī, imbūtum**, smáčeti, napouštěti;
239. **luō, luere, luī, —, (luitūrus)**, odpykati;
240. **polluō, polluere, pollū, pollūtum**, poskvrňovati;
241. **abluō, abluere, abluī, ablūtum**, smývati;
diluō, ere, diluī, dilūtum, rozpouštěti;
colluere, vyplachovati; *ēluere*, vymýti; *perluere*, umýti; *prōluere*, naplaviti, odplaviti; *subluere*, podmývati;
[bez supina:] *alluere*, oplachovati;
[bez perf. a bez supina:] *circumluere*, omývati; *prōpolluere*, poskvrňovati;
242. **minuō, minuire, minuī, minūtum**, zmenšovati;
dēminuō, ere, dēminuī, dēminūtum, zmenšovati;
comminuere, rozdrobiti; *imminuire*, zmenšovati, zkracovati;
diminuō, ere, —, —, rozdrobiti;

243. **statuō, statuere, statuī, statūtum**, postaviti, ustanoviti;
c ō n s t i t u ō, ere, *c ō n s t i t u ī*, *c ō n s t i t ū t u m*, ustanoviti;
d ē s t i t u e r e, opouštěti; *i n s t i t u e r e*, postaviti, zařizovati; *p r a e - s t i t u e r e*, napřed stanoviti; *p r ō s t i t u e r e*, vrhati na pospas, zaprodati; *r e s t i t u e r e*, obnoviti; *s u b s t i t u e r e*, (pod, za něco) postaviti;
244. **sternuō, sternuere, sternuī, —, kýchati**;
245. **suō, suere, suī, sūtum, šiti**;
a s s u ō, *a d s u ō*, ere, *a d s u ī*, *a d s ū t u m*, přišívati;
d i s s u e r e, páрати; *i n s u e r e*, zašiti; *o b s u e r e*, zašiti; *p r a e s u e r e*, obšiti; *s u b s ū t u s*, podšitý; *t r ā n s u e r e*, propíchnouti;
246. **tribuō, tribuere, tribuī, tribūtum, udělovati**;
a t t r i b u ō, ere, *a t t r i b u ī*, *a t t r i b ū t u m*, přidělovati;
c o n t r i b u e r e, připojiti, přispívati; *d i s t r i b u e r e*, rozdělovati;
r e t r i b u e r e, zpět dáti, vrátiti;
247. **exuō, exuere, exuī, exūtum, svlékati**;
248. **induō, induere, induī, indūtum, oblékati**;
249. **arguō, arguere, arguī, —, (supinové tvary se nahrazují slovesem accūsāre), viniti**;
c o a r g u ō, ere, *c o a r g u ī*, —, (supinové tvary se nahrazují slovesem *convincere*), usvědčovati;
r e d a r g u ō, ere, *r e d a r g u ī*, —, (supinové tvary se nahrazují slovesem *refutāre*), vyvracet;
250. **bātuō (battuō), bātuere, bātuī, —, tlouci, klepati**;
251. **dēlibuō, dēlibuere, dēlibuī, dēlibūtum, natíрати tekutinou, mazati (mastí)**;
252. **futuō, futuere, futuī, futūtum**;
253. [**nuō, nuere, (jen ve složeninách), někomu kynouti**];
abnuō, abnuere, abnuī, —, (abnuitūrus), nesvolovati, zamítati;
a d n u ō, (*annuō*), ere, *a d n u ī*, —, přikyvovati, přisvědčovati;
i n n u ō, ere, *i n n u ī*, —, kývnouti (na někoho);
r e n u ō, ere, *r e n u ī*, —, odepřiti, odmítnouti;
254. **pluit, pluere, plūit, [(starší:) plūvit], —, pršeti**;
i m p l u ō, ere, *i m p l u i t*, —, napršeti, deštěm skropiti;

255. **ruō, ruere, ruī, (rutus), ruitūrus, řítiti se;**
congruō, congruere, congruī, —, shodovati se;
ingruō, ingruere, ingruī, —, vtrhnouti, vraziti;
dīruō, ere, dīruī, dīrutum (dý-ru-tum), bořiti;*
ēruō, ere, ēruī, ērutum, vykopati, vyhrabati;
obruō, ere, obruī, obrutum, zasypati;
prōruō, ere, prōruī, prōrutum, vyřítiti se, povaliti, potřít;
subruō, ere, subruī, subrutum, podrýti, podkopati;
corruō, ere, corruī, —, sesouti se;
irruō, ere, irruī, —, vřítiti se, vpadnouti;
256. **metuō, metuere, metuī, —, báti se;**
praemetuō, ere, —, —, napřed se obáváti, mítí strach;
257. **spuō, spuere, spuī, spūtus, plíti, plivati;**
cōnspuō, ere, —, —, poplíti, poplivati;
dēspuō, ere, —, —, vyplivnouti;
respuō, ere, respuī, —, vyvrhnouti, odmítnouti;
258. **solvō, solvere, solvī, solūtum, uvolňovati, zprošťovati;**
absolvō, ere, absolvi, absolutum, zprošťovati;
dissolvere, rozlučovati, rušiti; exsolvere, uvolniti, roz-
pojiti; persolvere, platiti, činiti zadost; resolvere, rozvázati,
uolniti;
259. **volvō, volvere, volvī, volūtum, valiti;**
advolvō, ere, advolvi, advolūtum, přivalovati;
convolvere, stáčet, svinovati; dēvolvere, válet (shora
dolů); ēvolvere, vyvaliti; involvere, navaliti, přivaliti; ob-
volvere, zahaliti; pervolvere, rozvinovati; prōvolvere, valiti
vpřed; revolvere, valiti zpět, opakovati;
 [bez perf. a bez sup.:] *circumvolvere, otáčet;*
260. **cūdō, cūdere, —, —, tepati, raziti;**
excūdō, ere, excūdi, excūsus, tepati, kouti;
 [incūdō, ere, —;] *incūsus, okřesaný;*
prōcūdō, ere, prōcūdi, prōcūsus, vpředu tepati; kouti;
261. **lambō, lambere, lambī, —, lízati, olizovati;**
praelambō, ere, —, —, napřed olizovati;
262. **accendō, accendere, accendi, accēnsus, zapalovati;**
incendō, ere, incendi, incēnsus, zapáliti, spáliti;
succendō, ere, succendi, succēnsus, podpáliti;

263. **dēfendō**, *dēfendere*, *dēfendī*, *dēfēnsūm*, odrážeti, brá-
niti;

offendō, *ere*, *offendī*, *offēnsūm*, urážeti;

264. **prehendō**, *prehendere*, *prehendī*, *prehēnsūm*, chápati,
uchvacovati;

[stažené:] *prēndō*, *ere*, *prēndī*, *prēnsūm*;

comprehendō (*comprēndō*), *ere*, *comprehendī* (*com-
prēndī*), *comprehēnsūm* (*comprēnsūm*), obsáhnouti, chopiti,
chytiti;

reprehendere (*reprēndere*), uchopiti, kárat; *appre-
hendere*, uchopiti; *dēprehendere* (*dēprēndere*), chytiti, před-
stihnouti;

265. **mandō**, *mandere*, *mandī*, *mānsūm*, kousati, žvýkati;

266. **scandō**, *scandere*, *scandī*, *scansūm*, stoupati, vystoupiti;
āscendō (*adscendō*), *ere*, *āscendī*, *āscēnsūm*, vystoupiti;
vylézt; *cōnscendō*, *ere*, *cōnscendī*, *cōnscēnsūm*, vystoupiti, vylézt;

dēscendō, *ere*, *dēscendī*, *dēscēnsūm*, sestupovati;

ēscendere, vystoupiti; *īscendere*, vystoupiti; *trāscendere*,
přestoupiti, překročiti;

suprāscandō, *ere*, —, —, překročiti;

267. **pandō**, *pandere*, *pandī*, *passūm* (*pānsūm*), prostíratí,
rozestíratí, rozpínati;

expandō, *ere*, *expandī*, *expassūm*, roztahovati, rozestřít; *prae-
pandō*, *ere*, —, —, zředu prostíratí, rozkládati;

268. **findō**, *findere*, *fidī*, *fissūm*, štípati, rozrážeti;

diffindō, *ere*, *diffidī*, *diffissūm*, rozštěpiti;

infindō, *ere*, *infidī*, *infissūm*, vříznouti;

269. **scindō**, *scindere*, *scidī*, *scissūm*, štípati;

abscindō, *ere*, *abscidī*, *abscissūm*, odtrhnouti;

cōnscindere, roztrhati; *discindere*, roztrhnouti, (náhle)
přerušiti; *exscindere*, vyhladiti, zničiti; *interscindere*, strh-
nouti; *perscindere*, zcela roztrhati; *prōscindere*, orati, bráz-
diti; *rescindere*, strhnouti, zrušiti;

270. **psallō**, *psallere*, *psallī*, —, hráti na strunný nástroj;

271. **vellō**, *vellere*, *vellī*, *vulsum* (starší: *volsum*), škubati,
trhati;

āvellō, *ere*, *āvellī* (*āvulsī*), *āvulsum*, odtrhnouti;

convellō, ere, convelli, convulsum (convolsum), strhnouti, roztrhnouti;

dēvellō, ere, dēvelli, dēvulsum, strhnouti;

dīvellō, ere, dīvelli (dīvulsi), dīvulsum, (dīvolum), roztrhati;

ēvellō, ere, ēvelli, ēvulsum (ēvolsum), vyrvati, vytrhnouti;

pervellō, ere, pervelli, —, (silně) škubati, otrásati;

revellō, ere, revelli, revulsum (revolsum), vyrvati, vytrhnouti;

272. vertō, vertere, vertī, versum, obracetī;

advertō, ere, adverti, adversum, obracetī (k něčemu);

avertere, odvracetī; avertere, předstihnouti; circumvertere, obracetī, otáčeti; convertere, obracetī, otáčeti; dēvertere, odvracetī se, odbočiti; ēvertere, vyvracetī; intervertere, odciziti; invertere, obrátiti, otočiti; obvertere, obrátiti (proti něčemu); pervertere, převrátiti, skáceti; praevertere, předejiti, předstihovati; subvertere, podvrátiti;

animadvertō (= animum advertō), ere, animadverti, animadversum, obracetī mysl, pozorovati;

dēvertor, dēverti, (perf. vždy aktivní:) dēverti, odvracetī se, odbočiti; uhostiti se;

praevertor, praeverti, (pf. vždy aktivní:) praeverti, praeversum, dříve se obracetī, předejiti, předstihovati;

revertor, reverti, (perf. vždy aktivní:) reverti, (particip. perf. :) reversus, vrátiti se;

273. vīsō, vīsere, (vīsī), —, navštěvovati;

convīsō, ere, —, —, navštíviti, shlédnouti;

intervīsō, ere, intervīsi, intervīsum, navštíviti, shlédnouti;

invīsō, ere, invīsi, invīsum, nahlédnouti, prohlédnouti si;

revīsō, ere, revīsi, —, opět někam se podívati, opět navštíviti;

*

274. legō, legere, lēgī, lēctum, sbíratī, čísti;

collīgō, ere, collēgī, collēctum, sbíratī, usuzovati, získati (si);

dēlīgō, ere, dēlēgī, dēlēctum, vybíratī, vyvoliti (si);

ēlīgō, ere, ēlēgī, ēlēctum, vyvoliti;

interlīgō, ere, —, —, sbíratī (mezi něčím);

perlīgō, ere, perlēgī, perlēctum, přehlížeti, přechísti;

praelegō, ere, praelēgī, praelēctum, plouti (podél něčeho);
relegō, ere, relēgī, relēctum, opět sebrati, opět projíti, opět
čísti;

recolligō, ere, recollēgī, recollēctum, sebrati;
sēligō, ere, sēlēgī, sēlēctum, vybrati;
sublegō, ere, sublēgī, sublēctum, dole sbíratí, tajně vyslech-
nouti;

allegō, ere, allēgī, allēctum, (volbou) přibíratí;

275. *diligō, ere, dilēxī, dilēctum*, milovati;
intellegō, ere, intelligēxī, intelligēctum, rozuměti;
neglegō, ere, neglēxī, neglēctum, zanedbávati;

276. *emō, emere, ēmī, ēmptum*, kupovati;
adimō, ere, adēmī, adēmptum, odnímati;
coēmō, ere, coēmī, coēmptum (* *ko-e-mó, ko-e-mere, ko-é-mí,*
ko-ém-ptum), skoupiťi;
dirimō, ere, dirēmī, dirēmptum, rozdělovati, přerušovati;
eximō, ere, exēmī, exēmptum, vybrati, vyjímati;
interimō, ere, interēmī, interēmptum, odstraniti, zahubiti;
perimō, ere, perēmī, perēmptum, zahubiti, usmrtiti;
redimō, ere, redēmī, redēmptum, vykoupiti;

277. *linquō, linquere, līquī, —*, zanechávati, opouštěti;
dēlinquō, ere, dēlīquī, dēlīctum, proviňovati se;
relinquō, ere, relīquī, relictum, zanechatí, zůstaviti;
dērelinquō, ere, dērelīquī, dērelictum, zanedbati, opome-
nouti;

278. *vincō, vincere, vīcī, victum*, vítěziti, přemáhati;
convincō, ere, convīcī, convictum, usvědčovati;
dēvincō, ere, dēvīcī, dēvictum, poraziti na hlavu, přemoci;
ēvincō, ere, ēvīcī, ēvictum, úplně přemoci, zvítěziti;
pervincō, ere, pervīcī, pervictum, úplně zvítěziti;
revincō, ere, revīcī, revictum, přemoci, překonati;

279. *rumpō, rumpere, rūpī, ruptum*, lámati;
corrum pō, ere, corrūpī, corruptum, kaziti;
abrum pēre, odtrhovati; *dirumpere* (*disrumpere*), roztrh-
nouti; *ērumpere*, vyraziti, činiti výpad; *interrumpere*, pře-
trhnouti, přervati; *intrōrumpere*, (dovnitř) vraziti; *irrum-*
pere, vpadnouti, vtrhnouti; *perrumpere*, proraziti; *praecor-*
rumpere, napřed porušiti, získati si; *praerumpere*, přetrh-
nouti, přervati; *prōrumpere*, vyraziti, vyříťiti se;

280. fundō, fundere, fūdī, fūsum, líti;

cōnfundō, ere, cōnfūdī, cōnfūsum, stékati se, shlukovati se; affundere, přilévati, přidávati; circumfundere, oblévati, obestíratí; defundere, odlévati, nalévati; diffundere, rozlévati; effundere, vylévati; infundere, vlíti, nalíti; offundere, líti (něco proti, něco kolem něčeho); perfundere, políti, zalévati; suffundere, podlítí, zalíti; superfundere, (přes něco) přelíti, vylíti; transfundere, přelévati;

281. strīdō, strīdere, (těž strīdeō, ēre), strīdī, —, syčeti, svištěti;

282. agō, agere, ēgī, āctum, hnāti, konati;

circumagō, ere, circumēgī, circumāctum, otáčeti, obracetí; peragō, ere, perēgī, perāctum, dodělati, dokončítí; praeteragō, ere, praeterēgī, praeterāctum, hnāti (mimo něco);

abigō, ere, abēgī, abāctum, odháněti;

adigere, přiháněti, přiváděti; exigere, vyhnati, vybíratí, vymáhati; prōdigere, utratiti, rozplýtvati; redigere, zpět přiváděti; subigere, podrobiti, doháněti, nutiti; transadigere, prohnati, proraziti; transigere, prohnati, probodnouti;

ambigō, ere, —, —, pochybovati, míti rozpaky;

prosubigō, ere, —, —, rozrývati, rozrýpávati;

cōgō, cōgere, cōēgī (čti: ko-é-gí), cōāctum, sháněti, nutiti; (vzniklo z co-agō);

dēgō, dēgere, —, —, trávití (čas, život); (vzniklo z dě-agō);

283. frangō, frangere, frēgī, frāctum, lámati;

effringō, ere, effrēgī, effrāctum, vylomití, vyrazití;

confringere, zlomití, zničítí; defringere, ulomití, zlomití; infringere, nalomití, zlomití; perfringere, prolomití; praefringere, zprědu ulomití, urazití; refringere, vylomití, vypáčítí; suffringere (bez perf. a sup.), vespod zlomití, přerazití;

284. pangō, pangere, viz čís. 347.;

pangō, ere, pēgī, pāctum, připevniti;

compingō, ere, compēgī, compāctum, stloukati, spojovati;

impingō, ere, impēgī, impāctum, narážeti, vrážeti; doručítí;

285. **sīdō**, *sīdere*, *sēdī*, *sessum*, posaditi se, sednouti si;
a s s i d ō, *ere*, *assēdī*, —, posazovati se;
c i r c u m s i d ō, *ere*, (*circumsēdī*), —, oblehnouti;
c ō n s i d ō, *ere*, *cōnsēdī*, —, posazovati se, usazovati se;
d ē s i d ō, *ere*, *dēsēdī*, —, ssednouti, slehnouti se;
r e s i d ō, *ere*, *resēdī*, —, posaditi se, usaditi se;
s u b s i d ō, *ere*, *subsēdī*, —, usednouti, posaditi se;
i n s i d ō, *ere*, *insēdī*, *insessum*, posaditi se, usaditi se;
o b s i d ō, *ere*, *obsēdī*, *obsessum*, obsaditi;
p e r s i d ō, *ere*, *persēdī*, *persessum*, usaditi se, přisednouti;
p o s s i d ō, *ere*, *possēdī*, *possessum*, zmocniti se, opanovati;

•

286. [**cellō**, *cellere*,] *perculī*, —;
percellō, *percellere*, *perculī*, *perculsum*, sraziti k zemi,
udeřiti, uhoditi;

•

287. **īcō**, *īcere*, *īcī*, *ictum*, udeřiti, uhoditi.

•

Slovník k 59. — 62. úloze.

a. u. c. = *ab urbe conditā*; (II, 47, 98)

ab urbe conditā = **a. u. c.**, od založení města (Říma); (II, 394; *conditus*)

abdūcere (II, 295); *filiam a.*, unést dceru

abesse viz *absum*

abigō, *ere*, *abēgī*, *abāctum*, 3., odháněti, zaháněti, zaplašovati; odháněti (násilně, loupežně, mocí)

abluō, *ere*, *abluī*, *ablūtum*, 3., **a)** smývati, umývati, čistiti; *corpus a.*, umýti se, (vy)koupiti se; **b)** smývati, odstraňovati

abrogō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** požadovati (od někoho něco

zpět); odnímati; *imperium a.*, odníti vládu, velitelství; **b)** odstraňovati, rušiti; **c)** zrušiti platný zákon návrhem, předloženým lidu; **d)** odstraniti

abscindō, *ere*, *abscidī*, *abscissum*, 3., **a)** odtínati, utínati, odřezávati, přerézávati, přetiti, odtrhnouti, odděliti; **b)** odnímati

absum, *abesse*, (I, 250; II, 32, 60, 165, 183, 214, 224, 225), býti vzdálen

ācer, (I, 383; II, 295), (II, 11); *ācris secūris*, ostrá sekyra

acuō, *ere*, *acui*, —, 3., **a)** ostřiti, brousiti; **b)** bystřiti, cvičiti; *ingenium a.*, brousiti, bystřiti vtip; **c)** pobádati, podněcovati,

ponoukati, popichovati; **d)** jítřiti, vzněcovati, siliti; (I, 333)

ad Alliam flūmen, u řeky Allie; (I, 438)

adspiciō (*āspiciō*), *ere*, *adspexi*, *adspexitum*, 3., (I, 492), **a)** pohlížeti, (po)hleděti, patřiti, divati se, pozorovati; **b)** spatřovati, viděti, uviděti, uzřiti; **c)** divati se (na něco), prohlížeti si; **d)** přihlídnouti, ohledati, uvážiti, zkoumati, pozorovati

advehō, *ere*, *advēxi*, *advectum*, 3., přivážeti, dovážeti, dopravovati; *nāvibus a.*, po, na lodích přivážeti

adversus, *a*, *um*, (I, 321); *cicātrīcēs adversō corpore*, jízvy zpředu na těle

aedēs, *aedis*, *f.*, (I, 350), **a)** místnost, jizba, pokoj, komnata; **b)** obydlí, dům (*kteřý původně záležel z jedné obytné místnosti*); **c)** dům boží, chrám; (*plur.:*) *aedēs*, *aedium*, *f.*, obydlí, dům (soubor jednotlivých místností obytných), palác

Aegyptius, *a*, *um*, (I, 26), egyptský

age! **agite!** [*agere*], **a)** nuže, vzhůru!; **b)** budiž, dobrá, nu dobře; dejme tomu, že...

agere (II, 342); *id agō, ut* ..., obmyslím to, aby ...; usiluji o to, aby ...; *nihil aliud agō quam ut*, neusiluji o nic jiného než aby; *partēs agere*, provésti (divadelní) roli, úlohu; *rādīcēs agere*, zapouštěti kořeny;

āctī labōrēs, **a)** vykonané práce; **b)** přetrpěné strasti

agrārius, *a*, *um*, polní; pozemkový; *lēx agrāria*, pozemkový zákon (= zákon o rozdělení obecních pozemků chudým občanům římským)

aiō, (sloveso schodné), (viz str. 623), **a)** přitakati, přisvědčovati; říci „ano“; **b)** ujišťovati, tvrditi, praviti, říkati; *quid ais?* co pravíš? cože? *ain* (= *ais-ne*)? (označuje údiv, pokárání), myslíš? opravdu? skutečně? tak?

angustus (I, 388); *angustī finēs*, těsné, skrovné území

animadvertō, *ere*, *animadverti*, *animadversum* 3., (II, 120)

annuus, *annua*, *annuum*, **a)** roční, jednoletý, jeden rok trvající; celoroční; *duo annuī cōsulēs*, dva konsulové na (jeden) rok; **b)** každoročně se vracející, opakující; výroční

appellāre (II, 482); *sē a. rēgem*, (vazba 2 akus.), nazývati, jmenovati sebe králem

aptus (II, 482); *locus aptus urbī* (dativ), místo vhodné pro město

ārdeō, *ēre*, *ārsi*, *ārsurus*, 2., (II, 69, 384), **a)** hořeti, planouti, plápolati; vzplanouti; **b)** zářiti, blýskati se, blyštěti se; **c)** planouti (*hněvem, láskou a p.*)

arrideō (*adrīdeō*), *ēre*, *arrixi*, *arrixi*, 2., **a)** smáti se spolu (s někým); *alicui a.*, usmívati se na někoho; *quid arridēs?* čemu se směješ? **b)** líbiti se

āscendō (*adscendō*), *ere*, *āscendī*, *āscēnsus*, 3., (II, 69); *moenia scālis āscendere*, po žebřicích vyléztí na hradby, zléztí hradby; *in Capitōlium ā.*, vystoupiti na Kapitol

āspiciō viz *āspiciō*

attingō, *ere*, *attigī*, *attāctum*, 3., (*ad*, *tangere*), **a)** dotýkati se; **b)** dojítí, dorazití, dostihnoutí; **c)** dotýkati se, hraničiti; **d)** dotknoutí se (mysli, srdce), zasahovati, (po)stihnoutí, potkati; **e)** chápati se (něčeho), zaměstnávati se (něčím), dáváti se (do něčeho), zabývati se (něčím); **f)** dotýkati se (slovy), zmiňovati se; krátce líčiti

attribuō, *ere*, *attribuī*, *attribūtum*, 3., **a)** přidělovati, prikazovati, vykazovati, určovati; poukázati; (*o pozemcích, kořisti, penězích a j.*); **b)** podrobovati, podržovati; **c)** přidělití, svěřiti, dáti (*o úkolu a p.*); ukládati; **d)** (*za vinu, za zásluhu*) přičítati, klásti; klásti na vrub

auctor (II, 483)

augustus, *a, um*, vznešený, velebný, posvátný; slavnostní, vzácný, skvostný; *Octāviānus Augustus*, první římský císař, (viz heslo »*Octāvius*« na str. 567); čestné příjmení *Augustus* udělil římský senát Oktáviánovi 17. ledna r. 27 př. Kr. Od něho toto příjmení přešlo i na ostatní římské císaře a nabylo významu »císař, Veličenstvo«.

āvehō, *ere*, *āvēxī*, *āvectum*, 3.,

a) odvážeti, odvéztí, zavéztí; **b)** odklízeti, odstraňovati; *nāvibus frūmentum ā.*, odvéztí obilí po, na lodích

āvertō, *ere*, *āvertī*, *eversum*, 3.,

a) odvracetí, odvrátití; **b)** odrážeti, odháněti, zaháněti; **c)** tajně vzítí, odcizití

bēlua, *ae*, *f.*, zvíře, veliké zvíře; obluda; (*o lidech* :) netvor, obluda

brevī (*tempore*) (II, 87); (I, 434)

breviter, (I, 434) **a)** krátce; stručně, úsečně; **b)** na krátkou, malou vzdálenost

caedēs (I, 424); *caedem parāre*, připraviti, nastrojiti vraždu

caelestis (I, 45)

captīvus, *a, um*, zajatý, chycený; ulovený; (*ve válce* :) ukořistěný, plenem vzatý; (I, 364)

cicātrix, *icis*, *f.*, **a)** jízva; rána; **b)** vrub, zářez (*na rostlině*)

coēmō, *ere*, *coēmī*, *coēptum*, 3., (výslovnost na str. 582), skoupiti, nakoupiti

colligere (II 394); *collēcta pecūnia*, nashromážděné peníze

comitia, *ōrum*, *n. pl.*, (II, 87), shromáždění národa; sněm, sněmování, komitie; (*v užším slova smyslu* :) sněm volební, volby

committere (II, 298); *proelium ad Philippōs commissum*, bitva svedená u Filip

commovēre (II, 485); *commōtus*, *a, um*, **a)** (*pass. partic. p. f.* :) pohnut(ý), rozčilen(ý), znepokojen(ý), polekán, poděšen(ý), zkormoucen(ý), nakvašen(ý), dojat(ý); **b)** (pří-

d a v. j m.): prudce pohnutý, prudký, ohnivý, podrážděný, rozčilený, vášnivý
complūrēs, *complūra*, (II, 119), (gen. -ium), [několik pospolu, dosti mnoho téhož druhu], **n** e m á l o, n ě k o l i k, d o s t i m n o h o, p ř e m n o z í, p ř e m n o h o; (*complūrēs* nemá komparativního významu)
comprehendō (*comprēndō*), *ere*, *comprehendī* (*comprēndī*), *comprehensum* (*comprēnsū*), 3., **a)** (vzítí v hromadu), sebrati; zahrnouti, obsáhnouti; **b)** (*slovy*, *písmem*;) zahrnouti, vypočísti, vylíčiti; **c)** chopiti, chytiti, popadnouti; zajmouti, zatknouti; (*o vinnících*;) postihnouti, přistihnouti, dopadnouti; (*o ohni*;) zachvátiti; *ducem in fugā c.*, dopadnouti vůdce na útěku; **d)** (*mysli*;) pochopiti, postihnouti, porozuměti
congruō, *ere*, *uī*, —, 3., **a)** spadati v jedno, sbíhati se, shodovati se; **b)** přiházeti se v týž čas; **c)** shodovati se; hoditi se; souhlasiti; přisvědčovati; dávati za pravdu
cōnscendō, *ere*, *cōnscendī*, *cōnscēsum*, 3., [*cum*, *scandere*], (na něco) vystoupiti, vstoupiti; *nāvem c.*, vstoupiti na loď; *equum c.*, vsednouti na koně; *antemnās c.*, vyléztí na ráhna
cōnsecrō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** (bohům) posvěcovati, zasvěcovati, obětovati; **b)** zasvěcovati podsvětním bohům = zasvěcovati záhubě, proklínati, dávati do klatby; **c)** zařaditi

mezi bohy, zbožniti, prohlásiti za boha
cōnseervāre (I, 390); *sē c.*, zachovávatí se při životě
cōnsilium, (II, 299), poradní sbor; rada; úmysl, záměr; rozvaha; *cōnsiliō alicuius*, na něčí radu
cōnstituere (II, 345, 394); *urbem c.*, vystavěti město
cōnstō, *āre*, *cōnstiti*, (*cōnstatūrus*), 1., (II, 248)
cōnsulātus, *ūs*, m., konsulát, konsulský úřad, konsulská hodnost
cōnsūmō, *ere*, *cōnsūmpsi*, *cōnsūptum*, 3., (I, 335; II, 299)
continenter, **a)** nepřetržitě, neustále, ustavičně; **b)** zdrželivě, mírně, střídně
conventus, *ūs*, m., **a)** schůze, shromáždění; **b)** ujednání, úmluva, smlouva
convertō, *ere*, *convertī*, *conversum*, 3., **a)** obracetí; otáčeti; **b)** vynakládati (něco k něčemu); užívatí, věnovatí; **c)** proměnití, změnití, zvrátiti, převrátiti; **d)** překládati, tlumočiti
corruō, *ere*, *corruī*, —, 3., **a)** se-souti se, sřítiti se, sbořiti se; **b)** klesnouti; padnouti; shrou-titi se; **c)** přijítí na mizinu
cremō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 367); *sē in rogō c.*, spáliti se na hranici
creō, *āre*, *creāvī*, *creātum*, 1., (I, 316, 131, 132; II, 37); *senātum c.*, zvoliti, zříditi senát
crocōdīlus, *ī*, m., krokodil

cruciō, *āre, āvī, ātum*, 1., mučiti, trápati, trýzniti
crūdēlitās, *ātis*, f., krutost, ukrutnost, ukrutenství; krvelačnost, nemilosrdnost, nelítostnost
crūdēlīter, krutě, ukrutně, nelítostně; (I, 434)
cum, (opětovací, *iterativum*, časová spojka), k d y k o l i
cum (I, 61, 249); *venēnum sēcum habēre*, (II, 5, 128), mítí jed u sebe
cuniculus, i, m., **a)** králik; **b)** podzemní průkop, p o d k o p, štola
dare (II, 102) *aliquid dōnō* (d a t i v ú č e l o v ý), dávatí, dáti něco darem; *fortūnae fidem dare*, dopřávati víry, důvěry štěstěně; *operam d.* (II, 300); *fidem d.* (II, 435)
dē pāce lēgātōs mittere, vyslati posly stran míru, o mír; (*dē*, II, 346, 347)
dēfendō, *ere, dēfendī, dēfēnsūm*, 3., (II, 249); *castra, libertātem, urbem d.*, (u)hájiti tábo-ra, svobody, města
dēfleō, *ēre, dēflēvī, dēflētum*, 2., **a)** oplakávati (někoho, něco), plakati (pro někoho, pro něco, nad někým, nad něčím); **b)** s pláčem vypravovati; (I, 284)
dēfōrmītās, *ātis*, f., ohyzdnost, ošklivost, škaredost; zohyždění, zohavení; hnusnost
dēlectārī *aliquā rē*, (I, 55, 440; II, 300), něčím se (po)těšiti, (po)baviti, (po)kochati; v něčem mítí zálibu; z něčeho mítí požitek
dēligō, *ere, dēlēgī, dēlēctum*, 3.,

a) vybíratí, sbíratí; **b)** vybíratí (si); (vy)voliti (si), (II, 37); vyhlédnouti si; **c)** (*ve vojensví:*) odváděti; **d)** vyřadovati (podle volby)
dēminuō, *ere, dēminuī, dēminūtum*, 3., **a)** zmenšovati, umenšovati, oslabovati, ztenčovati; **b)** ubíratí (z celku); činiti ujmú; ubližovati (v něčem)
dēprehendō, *ere, dēprehendī, dēprehēnsūm*, 3., **a)** chytiti, polapiti; zajmouti; zatknouti; zabaviti; **b)** zastihnouti, zachvatiti; **c)** naléztí, odhaliti; **d)** přistihnouti, dopadnouti; překvapiti, přepadnouti; **e)** [myslí] postihnouti, postřehnouti, shledati, (z)pozorovati; *in fūr-tō d.*, přistihnouti při krádeži
dēscendō, *ere, dēscendī, dēscēnsūm*, 3., **a)** sestupovati, sejíti (dolů), odebíratí se (s vyššího místa dolů); *dē caelō d.*, sestoupiti s nebe; **b)** [o vojsku:] táhnouti; [o zbraních, střelách:] vnikati, pronikati; [o horách:] skláněti se, svažovati se; [o vodstvu:] rozliti se (po něčem), zatopiti (něco); **c)** přistoupiti, přikročiti (k něčemu jako nejkrajnějšímu prostředku); sáhnouti, odhodlati se (k něčemu); přistoupiti (na něco), svoliti (k něčemu), podvoliti se (něčemu), snížití se (k něčemu)
dēsīderō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 461); *dēsīderāta pāx*, (vy)toužený mír
dēspondeō, *ēre, dēspondī, dēspondēsum*, 2., **a)** zaslíbovati, přisli-

bovati; **b)** zaslibovati (za nevěstu), zasnubovati; *filiam aliqui d.*, zasnoubiti dceru s někým

dēstitūō, *ere, dēstitui, dēstitūtum*, 3., (I, 335), **a)** postavovati stranou; zůstavovati, ostavovati, opouštět; **b)** zrádně opouštět, zrazovati; *nāvem d.*, opustiti loď

dēvincō, *ere, dēvici, dēvictum*, 3., na hlavu porazit, přemoci, pokoriti, podmaniti; *dēvincere et fundere*, porazit na hlavu a potříti = úplně potříti

dēvincō, *ere, dēvici, dēvictum*, 3., **a)** (božstvu) zaslibovati, zasvěcovati; **b)** zaslibovati bohům podzemním (na usmířenou); *sē prō patriā d.*, zasvětit se smrti za vlast; **c)** proklínati, proklít, klnouti; **d)** [*vābec:*] zaslibovati, zasvětit, věnovati

diciō, *iōnis*, f., **a)** poručení, moc, právo; **b)** svrchovanost, panství; poddanost, poddanství, područí; *in diciōnem redigere*, uvést v moc, v (do) poddanství, podrobiti

dicō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** zaslibiti, posvětit, zasvětit; **b)** věnovati, odevzdati; *spolia d.*, zasvětit zbroj, oděti

dīdūcō, *ere, dīdūxi, dīductum*, 3., **a)** rozvádět; rozvírati, otvírati, roztahovati, rozvinouti; **b)** rozdělovati, oddělovati, roztrhnouti, rozptylovati

diēs et noctēs, (*diēs noctēsque*), (I, 298, 373), ve dne v noci

diligenter, (I, 335; 456), **a)** pečlivě, dbale, bedlivě, svědomitě; **b)** přesně, správně, důkladně; **c)** pozorně, obezřele, ostražitě

dimicāre (II, 69, 249, 371) *cum aliquō tribus bellis*, třemi válkami, ve třech válkách utkati se s někým

diruō, *ere, dirui, dirutum*, 3., (II, 250)

disputō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 55), **a)** vypočítati, řešiti; **b)** rozvažovati, zkoumati, badati, vyšetřovati; **c)** vykládati, rozpráveti, hovořiti, rozbírati, probírat; promlouvat, mluvit, disputovati

distribuō, *ere, distribuī, distribūtum*, 3., **a)** rozdělovati, rozdávat, podělovati, přidělovati; **b)** rozdělovati, rozvrhovati, prikazovati, ukládati; dělit, třídit; *praedam d.*, rozdělit kořist; *praemia d.*, rozdati odměny

dominus, *i*, m., (I, 69; II, 45, 436), **a)** pán (= pán domu, rodiny, čeledi), hospodář; majitel, majetník, vlastník, držitel; **b)** vládce, vladař, panovník; **c)** neobmezený vládce, samovládce; tyran, despota; **d)** (*v pozdější mluvě:*) manžel, choť; milenec; původce, skladatel, autor

domitus, *a, um*, [*domāre*, II, 70, 435, 436, 488], zkracený

dōnāre (II, 489) *dēsiderātam pācem orbī terrārum*, dáti (vy)toužený mír světu

dōnum (I, 70); viz *dare*

effringō, *ere*, *effrēgī*, *effrāctum*, 3., [*ex*; *frangere*], **a)** vylomiti, vypáčiti; *vincula e.*, vypáčiti, vyraziti vězení; **b)** vyraziti, roztržiti, rozbiti; zlomiti

ēligō, *ere*, *ēlēgī*, *ēlēctum*, 3., (II, 102, 37), vybírati, (z)voliti, vyvoliti; *aliquis pater eligitur*, [vazba 2 nomin.], někdo jest volen za otce, otcem

ēloquentia, *ae*, *f.*, (I, 272), výmluvnost (*jako umění*); *fācundia*, *ae*, *f.*, výmluvnost (*jako přirozená obratnost*)

ēlūceō, *ēre*, *ēlūxī*, —, 2., **a)** zavisitnouti, zářiti, skvíti se, zaskvíti se; **b)** vysvitati, jeviti se, ukazovati se

emō, *ere*, *ēmī*, *ēemptum*, 3., (I, 481); *magnō emere*, draho kupovati; *plūris (minōris) e.*, draže (levněji) kupovati; *plūrimō e.*, velmi draho kupovati; *voluptās dolōre ēempta*, rozkoš vykoupená bolesti

ērigō, *ere*, *ērēxī*, *ērēctum*, 3., **a)** vztyčiti, vzpřímiti, do výše postavit; [*o budovách*.:] vztyčiti, vystavěti, postavit; **b)** [*o duchu*.:] vzmužiti, povznést, vzpružiti, povzbuditi; dodati ducha

ēruō, *ere*, *ēruī*, *ērutum*, 3., **a)** vykopati, vyhrabat, vyryti; vyrvati; **b)** vyhledati, na světlo vynést; vypátrati, dopátrati se; **c)** zničiti, vyvrátiti

esse (I, 119); *senātūi fuit magna potestās*, (senátu byla veliká moc —) *senāt mēl velikou moc*
et — **et** (I, 78; II, 302)

exaedificō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vybudovati, vystavěti

excidium, *ii*, *n.*, **a)** zapadnutí, západ; **b)** pád, vyvrácení, zánik, záhuba, zničení, zkáza; **c)** zříceniny

excipiō, *ere*, *excēpi*, *exceptum*, 3., **a)** vybírati, chytati; **b)** vyjímati, činiti výjimku; **c)** vymíniti, vyhraditi; **d)** zachycovati, podpírati, opírati; **e)** [*o ranách*.:] dostati, utržiti; **f)** zachycovati, odolati, vydržeti; **g)** chytati, pochytiti smysly, zvěděti, vyslechnouti, zaslechnouti; **i)** přejmouti, vzíti na se, podstoupiti; **j)** přijmouti pohostinu, uvítati, pohostiti; **k)** převzít (něco), pokračovati (v něčem), dále vésti (něco); **l)** pojit se (k něčemu), následovati (po něčem)

excitāre (II, 70, 302) **bellum**, vyvolati, roznititi, nechati vzplanouti válku

exhērēdō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vyděditi

exigō, *ere*, *exēgī*, *exāctum*, **a)** vyhnati, zahnati, vypuditi; **b)** sháněti dohromady, vybírati, vymáhati; **c)** požadovati, vyžadovati, žádati; **d)** vyzvěděti, vyšetřiti; **e)** vyměřovati; **f)** dokončiti, provésti; **g)** skončiti, naplniti (*na př. život*); **h)** stanovit, ustanovit, určit

expugnō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 402)

exstō, *āre*, —, —, 1., **a)** vyčnívati, vynikati; **b)** zřetelně se jeviti, býti patrný, býti zjevný; býti; existovati; *libri exstant*, knihy jsou zachovány

extorqueō, *ēre, extorsī, extortum*, 2., **a)** vykroutití, vyrvatí; *ē* (*dě*) *manibus e.*, vyrvatí z rukou; **b)** vynutí, vymoci; **c)** vyrvatí, vzítí

exuere, (II, 436); *malōs mōrēs e.*, odložití špatné mravy, zvyky (zlozvyky); *aliquem aliquā rē e.*, svléci někomu něco; obratí, oloupiti někoho o něco

facile, (II, 70, 153), snadno, lehce; *facilius*, snáze, spíše; *facillimē*, nejsnáze, velmi snadno, velmi lehce; *haud facile*, *nōn facile*, nesnadno, sotva, stěží; *facile concēdō*, rád, ochotně dovoluji, připouštím, dopouštím; [někdy *facile* zesiluje pojem, tu se překládá: jistě, rozhodně, ovšem, arci, nepochybně, bez odporu]

faux, *faucis*, f., (I, 354), (v sing. jen akus. a abl.), (obvyčejně plur.:) *faucēs, faucium*, **a)** hltan, jícen, chrťán; **b)** hrdlo; krk, ústa, tlama; **c)** (*o řece*;) ústí; **d)** úzký, těsný vchod; průsmyk, soutěska; rokle, rozsedlina, propast; (mořská) úžina, průliv; (zemská) úžina, šíje

ferē, (I, 259), [*značí přibližnost při určení počtu, času, vlastností a p.*; *zakládá se za slovo, k němuž náleží*], **a)** asi, přibližně, skoro, téměř, přímo; *omnēs ferē*, skoro všichni; *nōn ferē*, asi ne, sotva; **b)** obvyčejně, zpravidla, větším dílem, skoro vždy, skoro všude, vůbec, vesměs

fidēs (I, 299); *fidem frangere*, zrušiti dané slovo; *fidem dare*, dáti (čestné) slovo, připověd; *mala fidēs*, nevěrnost, věrolovnost, zpronevěra, podvod; (II, 436)

finis (I, 425); *finis imperiū Rōmānī*, konec římské říše; *finēs*, území

foedus (II, 409); *foedus facere*, *foedus icere* (*ferire*) učiniti, uzavřiti smlouvu; *foedus frangere*, zrušiti smlouvu

fragor, *ōris*, m., praskot, třeskot, hřmot, lomož; [*o hromu*.:] rachot; [*o moři*.:] jakot, burácení; [*o nářku*.:] ryk

frangō, *ere, frēgī, frāctum*, 3., **a)** lámati, polámati, přelomiti, rozrážeti, přerážeti, tříšiti, roztloukati, drtiti; **b)** zlomiti, vysilovati, zeslabovati, zemdliti, ochromovati; **c)** přemoči, zmoci; zkrotiti; [*o pohaně*.:] pokoriti; **d)** oblomiti (někoho), pohnouti (někým); **e)** zvrátiti, vyvrátiti; mařiti, rušiti; [viz *fidēs, foedus*]

frustrā, (I, 179), **a)** marně, darmo, nadarmo, (bez výsledku); **b)** maně, zbytečně, (bez přičiny, bez účelu)

fugāre (I, 319); *fundere fugāreque* (= *et fugāre*), poraziti a zahnatí na útěk = úplně, na hlavu poraziti; (II, 302)

fundō, *ere, fūdī, fūsum*, 3., (I, 407); *fundere et fugāre*, úplně, na hlavu poraziti; *dēvincere fundereque* (= *et fundere*), úplně potříti

fūrtum, *ī*, n., **a)** krádež, zloděj-

ství; **b)** ukradená věc; **c)** úskok, podvod, lest; válečná lest
gēns, gentis, f., (I, 348), **a)** rodina, rod; **b)** kmen, národ, (mluvící touž řeči, téhož původu); **c)** pokolení (lidské); **d)** [o zvířatech:] rod, druh; **e)** země (v níž obývá lidský kmen)

genus, eris, n., (I, 242), **A: a)** rod, původ; **b)** vznešený původ, urozenost, šlechtictví; **c)** rod, rodina; **d)** potomstvo; potomek, dítě; **e)** kmen, národ, pokolení; **f)** rod, pohlaví; **g)** druh, třída (lidí); **h)** [o zvířatech:] rod, plémě, druh, (race); — **B: a)** rod (na rozdíl od druhu); druh (na rozdíl od jedinců); **b)** druh; ráz, povaha, jakost, způsob; **c)** věc, látka, předmět, vztah, stránka;

servus genere Lacedaemonius, otrok rodem (= rodilý) Lakedaimoňan

grātiam habēre (I, 364; II, 53)

haereō, ēre, haesi, haesum, 2., **a)** vězeti, váznouti, uváznouti; držeti se (na něčem); **b)** tkviti, vězeti, trvati, lpěti; **c)** uváznouti (v řeči); zarazit se, přijíti do rozpaků; *in animō h.*, tkviti na mysli

icō, icere, icī, ictum, 3., udeřiti, uhoditi; zasáhnouti; *foedus icere*, učiniti, uzavřiti smlouvu (poražením žertvy, obětního zvířete)

ille (II, 251); *nefāria illa cōsilia*, ony známé, pověstné zločinné záměry

imbuere (II, 395); *superstitiōne i.*, nakaziti pověrou; *sanguine imbūtus*, zbrocený krví

immittō, ere, immisi, immissum, 3., vpustiti, vypustiti; *sē in flūmen i.*, vrhnouti se do řeky

imperātor, ōris, m., (I, 233), **a)** velitel, vojevůdce (samostatný); **b)** (čestný titul vítězných vojevůdců:) imperátor; **c)** císař, (název římských císařů); **d)** (vůbec:) velitel, pán; [ve význ. »cisař« klade se před vlastní jméno, jinak za vlastní jméno]

imperium, (II, 252, 491), říše; nadvláda; *imperium alicui abrogāre*, odníti velitelství, vládu někomu; někoho, zbaviti velitelství, vlády; (I, 140, 232) **inānis, e**, prázdný; bezpodstatný, marný; lichý (o pověře); nicotný; ješitný; (I, 495)

incendium, ū, n., **a)** požár, oheň; **b)** (o vášních:) žár, oheň; (I, 140)

incendere (II, 410); *urbem i.*, zapáliti město; *amōre i.*, rozniť láskou

incohō, inchoō, incohāre, inchoāre, incohāvi, inchoāvī, incohātum, inchoātum, začínati, počínati (něco); *bellum incohātum est*, válka se počala

incolumis, e, neporušený, nedotčený; bez úrazu; bez ujmy

indicoō, ere, indixī, indictum, 3., (II, 153)

indigēre (aliquā rē, alicuius rei), (II, 491); (viz str. 459, *egēre, indigēre*)

indomitus, *a, um*, [*domāre*], **a)** nezkrocený, divoký; **b)** nezkrotný, nezkrotitelný; nepřemožitelný; **c)** (*o vášních*.) nezkrocený, bezuzdný, nezkrotný

induō, *ere, induī, indūtum*, 3., **a)** obléci, odít; **b)** vzít na se, převzít; **c)** (do něčeho) zaplésti; (I, 441)

ingenium (I, 335, 445), viz *acuere inquam*, (I, 441), pravím, řku; *inquis*, pravíš; *inquit*, vece, praví; řekl, odpověděl, zvolal; (*schodné sloveso*; *vysskytují se jen některé tvary*; viz str. 623)

insignis, *e*, (I, 435), **a)** znamenáný, označený, znatelný; vyznačující se, nápadný; vyznamenávající se; **b)** význačný, skvělý, nápadný, neobyčejný, pamětihodný, vyznamenávající se, bijící do očí, obzvláštní; proslulý, pověstný

instituō, *ere, instituī, institūtum*, 3., (II, 153, 304); *sacra i.*, zaříditi, zavést oběti, bohoslužbu

intellegō, *ere, intelligēxī, intellectum*, 3., poznati, usouditi, pochopiti (*atd.*, viz II, 252)

interesse (II, 305) *proeliō* (dativ) účastniti se bitvy

interitus (II, 492; I, 285); *interitum parāre*, chystati záhubu, zkázu

intersum viz *interesse*

invādere (II, 72, 566) *in Atticam*, vtrhnouti, vpadnouti do Atiky; *i. in urbem*, vtrhnouti, vniknouti do města

irācundia, *ae, f.*, (I, 365) hněvi-

vost, prchlivost, unáhlenost; prudký hněv

iūdicāre (II, 122; 235, 395); *perfidus iūdicor*, (II, 37), jsem pokládán za věrolomného (*vazba 2 nomin.*); *virōs iūdicō optimōs*, pokládám muže za nejlepší (*vazba 2 akus.*)

iūs (II, 60); *pār iūs*, rovné právo, rovnoprávnost

labor (I, 219); *actī labōrēs* viz *agere*

labōriōsus, *a, um*, (I, 124), **a)** namáhavý, pracný, lopotný, trudný, obtížný, klopotný, strastný; **b)** pracovitý, pilný, snaživý, příčinlivý; **c)** (práci) týraný; (lopotou) sužovaný, bědný

labrum, *i, n.*, **a)** ret, pysk; **b)** kraj, okraj

lābrum, *i, n.*, umyvadlo, pánev, vana, kád'

laetus, (II, 305), (*v platnosti doplňku*.) vesele, s radostí, s veselou, rád

lapis, idis, *m.*, (I, 392), **a)** kámen; *Pariūs l.*, parský kámen, mramor; **b)** mlíník; **c)** drahý kámen

latrōcinium, iī, n., **a)** loupežnictví, loupežení, zákeřnictví, loupěž; **b)** loupežný útok, loupežný nájezd, loupežná výprava; **c)** loupežnická rota, sběr

lavāre (II, 438) **corpus**, (u)mýti tělo = (u)mýti se, (vy)koupati se, (II, 399, pozn.)

lēx (I, 315; II, 305); *lēgem suādēre*, (II, 313, 500), doporučovati, navrhnouti zákon

libenter, rád, ochotně, s chutí, s radostí, milerád; dobrovolně, nenuceně; podle libosti; *libentissimē* (II, 6)

liber (I, 251; II, 10, 20); *libera res pública*, svobodný stát

liberē, a) svobodně, volně; neomezeně, nezávisle; bez překážky, nenuceně; b) svévolně, nevázaně, rozpustile, bezuzdně; c) upřímně, přímo, nepokrytě, bez obalu; *liberius*, (k o m p a r a t i v), svobodněji, volněji, směleji, příliš volně, příliš nevázaně

libertās, *ātis*, f., (I, 219) a) svoboda, volnost; b) svévole, zvůle, nevázanost, rozpustilost; c) (občanská) svoboda; (politická) svoboda, svobodné zřízení, samospráva, samostatnost; d) přímost, upřímnost, nepokrytost; smélost (*v ušlechtilém smyslu*)

ligneus, *lignea, ligneum*, (I, 365), dřevěný, ze dřeva

lignum, *ī*, n., dřevo; kus dřeva, poleno; (*plur.*) dříví; (I, 440)

littera (I, 141); *litterae*, (I, 141), (v lat. plur., v češt. sing.), psaní, dopis, list; (II, 53); *litterae et artēs*, vědy a umění

lūgeō, *ēre, lūxi*, —, 2., (II, 493)

luō, *ere, luī, luitūrus*, 3., a) odpykati, splatiti, napraviti, odčiniti, smýti; *aliquid morte l.*, odpykati něco smrtí; b) trpěti, pykati (za něco); c) vytrpěti, zaplatiti

lūx (II, 6); *primā lūce*, (II, 88), za svítání, na úsvitě

malum, *ī*, n., (I, 495; II, 306)

mandāre (II, 306); *fugae sē m.*, (I, 487; II, 130), dáti se na útěk, utéci; *litteris m.*, (II, 53); *memoriae m.*, zapamatovali si; *animis m.*, vštípiti

marmor, *oris*, n., (I, 259) a) mramor; b) sloupy, desky, výrobky a j. z mramoru; c) lesknoucí se hladina mořská; *marmor Parium*, parský mramor

māximē, (I, 392; II, 148), a) nejvíce, převelice; *quam m.*, co (možná) nejvíce; b) [při výčtu:] nejprve, na prvním místě; c) celkem, přibližně; d) obzvláště; e) [v odpovědi:] *immō māximē, immō-vērō māximē*, zajisté ano!

memoria (I, 442, 92) *factōrum* (*gen. předmět.*), upomínka na činy

mereō, *ēre, uī*, —, 2., (II, 493); *laudem m.*, zasluhovati, zasloužiti (si) chvály, pochvaly

micāre, (II, 657) (*o blestích:*) mihotati se, křížovati se

minuō, *ere, minuī, minūtum*, 3., (I, 306, 335), (udělati z něčeho menší kousky), rozštípati, rozřezati, rozkrájeti, rozlámati, rozmělniti; zmenšiti, omeziti, zeslabiti; *minuī* (passiv.), zmenšovati se

miser (II, 123); *misera sors*, nešťastný, bídný osud

miseret mē *alicuius* (*alicuius rei*), (neosobné sloveso), jest mi líto někoho (něčeho); jímá mne útrpnost nad někým; po-
ciťuji soustrast s někým

mittere (II, 567); *tēla m.*, metati střely

mōs, mōris, m., (I, 202), a) mrav, zvyk, obyčej; **b)** předpis, pravidlo, zákon; **c)** způsob; **d)** [plur.:] mravy, povaha, charakter; **e)** mravnost; **f)** [ve špatném slova smyslu:] špatné mravy

multitūdō (I, 403) hominum, (množství lidu), lidnatost

mūniō, īre, mūnīvi (mūnī), mūnītum, 4., (I, 366), a) zakládati opevnění; (něco) činiti pevným, obydlitelným, schůdným, sjízdným; **b)** o p e v ň o v a t i, opatřovati hradbou; **c)** chrániti, kryti; *sē moenibus m.,* chrániti se hradbami

nātiō, iōnis, f., (I, 251), a) porod; r o d; **b)** n á r o d, k m e n; **c)** druh lidí, třída lidí; **d)** pr národ

nātus, a, um, a) zrozený, stvořený, určený (k něčemu); **b)** vyrostlý; **c)** utvářený; (I, 426);

d) (I, 295; II, 200, 201) [při udávání věku:] (stár), -letý; *vīgintī annōs nātus,* dvacetiletý, ve věku dvaceti let; *vīgintī ferē annōs n.,* maje asi 20 let věku, ve věku asi dvaceti let, asi dvacetiletý

nātus sum, A: (ind. pf. slovesa *nāscor*), narodil jsem se; **B:** (při udání věku:) *nātus sum... annōs,* jsou mi ... léta, jest mi ... let; (II, 200, 201)

nāvālis (II, 104); nāvālis pugna, námořní bitva

neco, āre, āvī, ātum, 1., usmrtniti, zabít, zavraždit; zahubiti,

zničiti; *venēnō n.,* usmrtniti je-dem = otrávit

neglegō, ere, neglēxi, neglēctum, 3., (aliquid), (I, 481; II, 72)

nervus, ī, m., a) šlachy, sval; **b)** (na luku:) tětiva; (na hudeb. nástroji:) struna; (na štitě:) kůže; **c)** vazba, vězení; **d)** síla, jádro, podstata; **e)** prostředek; **f)** (v řečnictví:) síla, důraz

nihil novī (maī), (I, 343, 344), nic nového (zlého)

nōmināre (I, 501) senātum ā senibus, nazvati senát podle kmetů (*t. j.* utvořiti název »*senātus*« pro sbor kmetů rádců ze slova »*senēs*« = kmeti); *urbem ē suō nōmine Rōmam nōmināre,* nazvati město podle svého jména »Řím«

numerō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 178), a) čítati; počítati; napočítati; **b)** vypočítati = vyplatiti; vypočítávati (= řadou uváděti); **c)** (po)čítati (k někomu, mezi něco), pokládati (za něco)

obruō, ere, obrui, obrutum, (obruiturus), 3., a) zasypati; *aliquem pilis o.,* někoho zasypati kopími, na někoho naházeti kopí; **b)** zalíti, zatopiti, pokrýti vodou; **c)** zahrabati, zakopati; *terrā o.,* zahrabati, zakopati v zemi; **d)** zasypati, ob-sypati; **e)** (vážou, počtem) překonávati

obscurō, āre, āvī, ātum, 1., a) (I, 258), zahalovati temnotou, zatemňovati; skrýti, zahaliti, zastřít; činiti nezřetelným, či-

nití temným; **b)** zatajovati, skrývati; uvéstí v zapomenutí **observāre** (II, 123, 254, 396) **mōrem**, zachovávatí zvyk, obyčej **obses**, **obsidiſ**, m., f., **a)** rukojmí; **obsidēs dare**, dáti rukojmí; **b)** ručitel; **c)** záruka

obsidiō, **iōnis**, f., **a)** obležení, obklíčení, uzavření; **b)** tíseň, hroživé nebezpečí; **obsidiō decem annōrum**, desetileté obléhání

obtineō, **ēre**, **obtinuī**, **obtentum**, 2., **a)** držeti, míti v držení, zaujímati; **b)** (něco) míti obsazeno; **c)** podržeti, udržeti; uhájiti, ubrániti; **d)** dokázati; **e)** dostati, obdržeti (v držení); **f)** získati, nabýti; **rēgnūm o.**, dosáhnouti královské moci, důstojnosti

occupō, **āre**, **āvī**, **ātum**, 1., (I, 463; II, 308), **a)** obsaditi, zaujmouti; **b)** zmocniti se, uvéstí ve svou moc; **c)** přepadnouti, napadnouti; **d)** (o *strachu a p.*) zmocniti se, napadnouti; **e)** zaměstnati, zaneprázdniti; **f)** (o *penězích*.) uložiti; **g)** pospíšiti si, předejiti, předstihnouti, dříve začíti;

imperium Italiae occupāre, zmocniti se vlády nad Itálií; *urbem o.*, zmocniti se, ve svou moc uvéstí město; *imperium sōlus dictātor occupāvī*, zmocnil jsem se samojediný vlády jako diktátor

odium (II, 308, 438, 439); *in odiō esse* (*odiō esse*) *apud aliquem*, býti nenáviděn někým

offendō, **ere**, **offendī**, **offēsum**, 3., (I, 336), **a)** naraziti (*hmotně*); **b)** vraziti, naraziti (na někoho), setkatí se (s někým), zastihnouti; **c)** nemile se dotknouti, uraziti; **d)** vzbuditi nevoli, pohoršení; **e)** dopustiti se chyby, chybiti; **f)** (po)horšiti se (nad něčím)

ōlim, (I, 131), **a)** kdysi, před časem; **b)** dávno, již dávno; **c)** [o *budoucnosti*.:] jednou; **d)** [bez *časového omezení*.:] jedenkrát, někdy, druhdy

omnis, **e**, (I, 436); *omne animal*, každý tvor; *omnis Gallia*, veškerá Gallie v celku, celá Gallie; *omnis pecūnia*, všechny peníze

operam (II, 308) **dare** (II, 300); (I, 241)

opīmus, **a**, **um**, **a)** žírný, tučný; **b)** bohatý; značný; nádherný; výnosný; **c)** vzácný, skvělý; (viz *spolia*)

oppidānus, **a**, **um**, maloměstský; (I, 151); *oppidānus*, **i**, m., měšťan, maloměšťan; *oppidum*, **i**, n., pevné, opevněné místo; město (zpravidla menší venkovské město)

oppugnō, **āre**, **āvī**, **ātum**, 1., (I, 217), dobývatí, útočiti; napadati, obléhati

ortus, **ūs**, m., **a)** východ; **b)** původ, vznik, počátek; **c)** [o *člověku*.:] původ, rod; narození; *ortū sōlis* (II, 88)

os, **ossis**, n., (I, 348), (plur. *ossa*, *ossium*), **a)** kost; **b)** [plur.:] kosti, kostra; tvrdší částí v těle (*proti měkkčím*); **c)** nitro

pārēre (II, 495) *cōnsiliō*, uposlechnouti rady, říditi se radou
pars (II, 568); *partēs*, (II, 568), viz *agere*

parsimōnia, *ae*, *f.*, spořivost, šetrnost; skrovnost, prostota

passus (II, 155; 197); *ducenta milia passuum*, dvě stě tisíc dvojkroků = 296 kilometrů

patricius, *ii*, *m.*, patricij; (patriciové byli za královské doby a na počátku republiky jediná plnoprávní římská občana); *patricius*, *a*, *um*, patricijský, šlechtický, urozený

paulō, (*abl. mīry*), o málo, o něco, trochu, poněkud; *paulō post*, nedlouho (brzy) potom

penetrāre (II, 373) *in urbem*, vniknouti do města

per (II, 353); *per mare*, po moři; *per tōtam vitam*, po celý život; *per quinque saecula*, po pět století; *per lēgātōs*, skrze vyslance; (I, 182, 420; II, 104, 255, 411, 496)

peragō, *ere*, *perēgī*, *perāctum*, 3., (I, 442), **a)** proháněti; **b)** dočelati, provést, dokončiti, skončiti, dokončiti válku; **c)** prožiti, strávit; **d)** (prováděti slovy =) pronášeti, přednášeti; pojednávat, ličiti; vypravovat, vypočítávat

perfidus, *a*, *um*, (I, 141), nevěrný, věrolovný, zrádný, úskočný, nepoctivý, ošemetný, bezcharakterní

perfundō, *ere*, *perfūdī*, *perfūsum*, 3., **a)** políti, ztropiti; postříkati; zalíti; smáčeti; *sūdōre perfusus*, opilý, zalitý potem;

b) napustiti (něco něčím); **c)** zahrnouti (něčím), naplniti, uchvátiti, dojmouti, proniknouti

perlegō, *ere*, *perlēgī*, *perlēctum*, 3., **a)** přehlížeti, prohlížeti, pozorovati; **b)** přečísti

permisceō, *ēre*, *permiscuī*, *permixtum*, 2., **a)** smíchat, přimíchat; **b)** spojit, sloučiti; **c)** pomíchat, zmásti, poplésti, uvést ve zmatek, uvést v nepořádek

perscribō, *ere*, *perscripsi*, *perscriptum*, 3., **a)** vypsati, popsat, napsati, vylíčiti, zaznamenati, sepsati; *rēs gestās duōbus librīs p.*, napsati, sepsati dějiny ve dvou knihách; **b)** v dopise vypsati, písemně oznámiti, zevrubně psáti; **c)** úředně zapsati (do protokolu); zapsati položku (do účetní knihy); **d)** poukázati (částku peněz), platiti

persevērāre (II, 212, 284); *in bellō persevērō*, vytrvávám ve válce, dále válčím; *persevērō facere* (II, 284, 212)

persuādēre (II, 354, 355); *nōbīs persuāsum est, ut...*, jsme rozhodnutí, odhodláni, aby...; dali jsme se přemluvit, aby...; *nōbīs persuāsum est* (s vazbou akus. s inf.), nabyli jsme přesvědčení, jsme přesvědčeni, máme za to, že...

pessum, v záhubu, na zmar

pessumdō, (*pessum dō*), *pessumdare*, *pessumdedī*, *pessumdatum*, uvrhnouti v záhubu, zahubit, zničit, zkazit

placeō, *ěre*, *placui*, *placitum*, 2., (I, 271; II, 310, 496); *aliquid mihi magis placet*, něco se mi více líbí, něco jest mi milejší, příjemnější

plēbēius, *plēbēii*, m., plebej; *plēbēius*, a, um, a) plebejský, lidový, neurozený; b) sprostý, nízký, všední

plērumque, (I, 180), obvykle, zpravidla, větším dílem, velmi často, přechasto, skoro

plūrimus (II, 111, 116, 117, 118, 496); *plūrimō emere* viz *emere*

post, (příslovce), [o místě:] vzdal, pozadu; [o čase a výčtu:] potom, později; [o budoucnosti:] přistě, budoucně; **post**, (předložka, viz I, 259); *paulō post* viz *paulō*

posterus (II, 310, 86); *posterō annō*, příštího, následujícího roku; **posterior**, **posterius**, (komparativ), a) zadnější; b) pozdější; c) chatrnější, méně vážený, menší ceny; **postrēmus**, a, um, (*superlativ*), nejzadnější, poslední; *postrēmō*, konečně, nakonec, posléze; (při výčtu:) posléze, zkrátka, vůbec; *postrēmum*, posledně, naпослед

postrēmō, **postrēmum**, viz *posterus*; (I, 374; II, 496)

potestās (I, 321); *rēgia p.*, královská moc; *in potestatem alicuius venire*, (u)padnouti do něčí moci

praebere (II, 496); *sē p. clēmentem*, osvědčovat se laskavým, milostivým, (v lat. vazba 2 akus.)

praemium, *ii*, n., (I, 140), a) vybraný kus z válečné kořisti, kořist; b) pocta, čest, vyznamenání, čestný dar; c) odměna, odplata; d) výhoda, přednost; výsada; zisk, prospěch

praestāre (II, 439, 440); *sē praestāre virum fortem*, osvědčiti se statečným mužem, (v lat. vazba 2 akus.)

praesum (II, 256, 32; I, 374); *classi praeesse*, veleť loďstvu; *imperiō Rōmānō praeesse*, vládnouti římské říši

praetōrium, *ii*, n., a) [v římském táboře:] velitelský stan, hlavní stan; b) prostor před hlavním stanem, shromaždiště; c) [za císařství:] císařova tělesná stráž

primum, (příslovce), (II, 256), a) nejprve, nejdříve; b) [ve výčtu:] za prvé, předně; c) po prvé

principātus (I, 501); *p. maris*, nadvláda na moři; (za císařské doby:) **principātus**, (císařská) vláda, císařství, principát

principiō (II, 87, 89), (I, 179)

privō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (*aliquem aliquā rē*), zbavovati, zbavit (někoho něčeho); oloupiti, připraviti (někoho o něco); zprostiti (někoho něčeho), vysvoboditi (někoho od něčeho); *aliquem rēgnō privāre*, někoho zbavit královské vlády, královské moci, trůnu; *privātus* (II, 411)

prō (II, 356); *prō multitudīne hominū*, podle lidnatosti, vzhledem k lidnatosti

prōpāgō, *āre, āvī, ātum*, 1., **a)** rozsazovati, rozmnožovati, rozplemeňovati; **b)** rozšiřovati; *terminōs imperiū suprà mare p.*, rozšířiti hranice říše za moře; **c)** [časově:] dále vésti, udržovati, zachovávat

prōverbium (I, 273) *est*, přísloví jest, praví

pugnāre (II, 157) *cum aliquō dē aliquā rē (dē imperiō)*, bojovati s někým o něco (o nadvládu)

putāre (II, 22) *supplicia grāta* pokládati popravu za milé, (*v lat. vazba 2 akus.*); **putāre** (*s vazbou akus. s inf.*), (II, 235), domnívati se, mysliti, mínit, míti za to, souditi, uznávati, věřiti, býti přesvědčen

pýramis, idis, f., (egyptská) pyramida; jehlan

quā, (I, 93), **a)** kudy; **b)** kde; **c)** kam; **d)** pokud; až potud, pokud; **e)** nějak

quaerō, ere, quaesivī, quaesitum, 3., (I, 443, 486), **a)** hledati, vyhledávati; **b)** vymýšleti; **c)** hleděti si zjednati, dobýti, nabýti, opatřiti, získati;

d) hleděti zvěděti; vyptávati se, dotazovati se, pátrati; **e)** [*v soudnictví*.] vyšetřovati; **f)** [*ve vědě*.] zkoumati, vyšetřovati, hleděti stanovit;

g) snažiti se, hleděti, chtíti, přát si, toužiti

quandō, (I, 93), **a)** v které době; kdy; **b)** kdy (= když); **c)**

když, ježto; **d)** [*neurčitě*.] někdy

quis, quid, (zájmeno), **a)** [*tázací*.] kdo? co? (*se substantivem*.) který; **b)** [*neurčitě*.] někdo, něco; kdo, co; leckdo; *nē quid meārum rērum*, aby nic z mých věcí ne...; (*viz heslo »nē« na str. 307; viz též str. 323*);

quid? co? jak? proč? *quid tacēs?* proč mlčíš?

rādix (I, 393; II, 569); *rādīcēs agere*, zapouštěti kořeny

rapiō, ere, rapuī, raptum, 3., (I, 490), (II, 164, 181, 205), **a)** prudce uchopiti, chápati se; prudce hnáti, unášeti, táhnouti, vésti; **b)** chvatně jíti, spěchat; **c)** rváti, vyrvat, urvat; **d)** trhati, utrhnouti, strhnouti, vytrhnouti; **e)** vléci, odvléci, unést; **f)** ukořistiti, uloupiti; **g)** [*o abstraktech, nemoci, smrti a j.*] uchvátiti, unést, strhnouti

redigō, ere, redēgī, redāctum, 3., **a)** zpět hnáti, zpět přivést; uvést; **b)** [*o penězích*.] sehnati; **c)** uvést v nějaký stav, (něčím) učiniti; *in dīcīonem (potestātem) r.*, uvést do moci, do poddanství, v moc, v poddanství; podrobiti; *ad vānum r.*, uvést na zmar

rēgnum, (II, 396), královská moc, královské důstojenství

religiō (II, 374) *Christiāna*, křesťanské náboženství

religiōsus, a, um, a) povážlivý, zlověstný, nešťastný; **b)** svědomitý; **c)** zbožný, bohabojný; **d)** posvátný, účtyhodný

relinquō, ere, reliquī, relictum, 3., (I, 319), **a)** zanechávati, zanechati, zůstaviti; *cōpiās castris praesidiō* (dat.) *relinquere*, zanechati vojsko tábora k ochraně, k ochraně tábora; **b)** ponechati; přenechati; **c)** opustiti; vzdáti se (něčeho), nechati stranou

reliquiae, ārum, f., a) ostatky, zbytky, zbytek; **b)** tělesné ostatky; **c)** pozůstalost

remigrō, āre, āvī, ātum, 1., zpět se přestěhovati, nastěhovati; vrátiti se

reprehēsiō, iōnis, f., domluva, výtky, pokárání, hana

repugnantia, ae, f., odpor; rozpor

rēs (I, 299), (II, 312, 569); *summae rēs historiae Rōmānae*, hlavní události římských dějin; *rēs familiāris* (I, 435)

respuō, ere, respuī, —, 3., a) vyplíti, vyvrhnouti; **b)** odmítnouti, zamítnouti; pohrdnouti

restituō, ere, restitui, restitūtum, 3., **a)** zpět postavit (na předešlé místo); **b)** znova postavit, znova vystavěti, obnoviti, znova zříditi; **c)** postavit (někoho na předešlé místo), uvést v bývalý stav, dosaditi; **d)** (z vyhnanství) zpět povolati; **e)** zpět odevzdati, vrátiti; **f)** opět získati; **g)** nahraditi;

proelium, auctōritātem r., obnoviti boj, vážnost; *moenia r.,* znova vystavěti hradby

rhinocerōs, ōtis, m., nosorožec
rogus, ī, m., hranice (*dříví*)

ruīna, ae, f., (I, 273), **a)** zřícení, spadnutí, pád; **b)** pád, zkáza; **c)** zřícenina, trosky, ssutina

saeculum, ī, n., (II, 157) **a)** lidský věk, pokolení, rod, koleno, generace; **b)** [*vābec:*] věk, doba; duch času; **c)** století; (neurčitá) dlouhá řada let; **d)** lidé některé doby

saeviō, īre, saevivī, saevī, saevītum, 4., (I, 367), zuřiti, vztekati se, zuřivě si vésti; zle, krutě řádit

saevus, a, um, hrozný, strašný, strašlivý, krutý

salvus, a, um, a) zdrav, v dobrém stavu; **b)** neporušen, nepoškozen, bezpečen; **c)** živ, na živu

satis (*s genit.*), (II, 7), dosti, dost, s dostatek (něčeho); *satis cōpiarum*, dosti vojska

scindō, ere, scidi, scissum, 3., štípati, rozštípnouti; trhati, roztrhnouti; rozervati; rozkrojiti, rozrážeti; *sē scindere*, roztrhnouti se, rozdvojiti se, rozdělit se

scriptor rērum gestārum, (I, 313), (spisovatel událostí =) dějepisec

secūris, is, f., (akus. -im, abl. -ī), (I, 347, 347), **a)** sekyra; **b)** (*v přeneseném významu :*) moc, hodnost, nadvláda; rána, ztráta, škoda

sēdēs, sēdis, f., (I, 315, 353), **a)** sedadlo; **b)** sídlo, domov, bydliště; **c)** místo, půda

semel, (II, 8), jednou, jedenkrát
serviō, īre, servivī (serviī), serviūtum, 4., (I, 367; II, 257), **a)**

otročiti, sloužiti, konati otrocké služby, býti otrokem; **b)** [o *pozemcích, budovách*:] míti služební povinnost, býti obtížen nějakým závazkem; **c)** býti oddán, sloužiti (něčemu); míti zření (k něčemu); oddávati se (něčemu); dbáti (něčeho); **d)** nechati se ovládati, poslouchati

servāre, (II, 570), zachovávat; chrániti, zachraňovati, uchrániti

silentium, *iī*, n., **a)** mlčení, ticho; *māximō silentiō*, (II, 88), za největšího ticha; **b)** klid, nečinnost; **c)** nerušenost auspicí, bezvadnost

simulatque, *simulac*, (*čas. spojka*), jakmile; hned jak

sīn, (*podmínková spojka*), jestliže však; kdyby však; pakli

solvō, *ere*, *solvi*, *solūtum*, 3., **a)** rozvázati, odvázati, uvolniti; **b)** zaplatiti; **c)** zbaviti, zprostiti, osvoboditi;

d) rozbít, zbořiti, strhnouti;

e) uvolniti, zeslabiti; učiniti mdlým, malátným; **f)** rozluštiti; **g)** vzdáliti, zapuditi, zahnat; odložit, zrušiti, odstraniti;

nāvēs s., odvázati loď = vytáhnouti kotvy; odraziti od země, od souše s loďmi; *aliquem obsidiōne* s., někoho zbaviti obležení; *obsidiōnem solvere*, upustiti od obléhání

sonāre, (II, 441), vydávati zvuky, rozléhati se

sors patriae, (I, 427), osud vlasti
spēs (I, 299; II, 258); *bona spēs*,

dobrá naděje; dobrá, pěkná vyhlídka do budoucnosti

spolium, *iī*, n., **a)** zbroj (*svlečená protivníkovi zabitému v boji*), oděni; *spolia opima*, skvělé, vzácné oděni (odňaté v boji nepřátelskému vůdci); **b)** (svlečená) zvířecí kůže; **c)** kořist, plen, lup

spondēre (II, 499, 500); *spōnsus*, *ī*, m., snoubenec, ženich; *spōnsa*, *ae*, f., snoubenka, nevěsta; *spōnsus*, *ī*, n., slib

statuere, (II, 359), [*zde*:] ustanoviti se (na něčem), umíniti si; *praemium* s., ustanoviti odměnu

strepitus, *ūs*, m., (I, 464), hřmot; šumot, šumění; šustot; praskot; hukot; skřípot; ryk; hláhol

studiōsē, (II, 313), horlivě, pečlivě, snažně, usilovně

studium (II, 313) *et diligētia*, pīle a příčinnivost; usilovná příčinnivost, usilovná pīle

suādēre, (II, 313, 500); viz *lēx*

subvertō, *ere*, *subvertī*, *subversum*, 3., **a)** podvrátiti, vyvrátiti, skáceti; **b)** podkopávati; zvracet; rušiti

sum viz *esse*

sūmere (II, 570); *venēnum* s., vzítí jed, požití jedu; (*otrāvití se jedem*)

summus, *a*, *um*, (I, 322; II, 54), **a)** nejvyšší, nejhořejší (*místem*); **b)** nejvyšší (*postavením, mocí*), svrchovaný; **c)** (*časově*:) nejvyšší, poslední; **d)** (*intenzivně*:) nejvyšší, svrchovaný, největší, krajní, nej-

důležitější; hlavní, dokonalý, úplný; *summus magistratus*, nejvyšší státní úřad; (viz *vis*)
superāre (II, 106; 212, 313); *pugnā nāvālī adversārium s.*, poraziti protivníka v námořní bitvě; *aliquid ducentis pedibus* (abl.) *superāre*, převyšovati něco o 200 stop
supersum, *superesse*, *superfuī*, a) zbývati; b) býti ještě na živu; zůstati na živu; přežítí; c) býti v nadbytku; přebývati
supplicium, ů, n., a) pokorná prosba; b) prosba k bohům, modlitba, vzývání bohů; děkovaná slavnost; c) poprava, trest smrti; d) (*vābec*:) trest
suprā, (příslovce), a) [*místně*:] nahore, nad tím, svrchu; b) [*časově*:] dříve, výše, svrchu; c) [*o počtu, míře*:] nad to, přes to, více, výše
suprā, (*předl. s akus.*), (II, 258), a) [*místně*:] nad (*něco, něčím*), za (*něčím*), přes (*něco*); **suprā mare**, za moře, za mořem; b) [*časově*:] před, za; c) [*o míře*:] nad, přes
tālus, ī, m., kotník, kůtko, hlezno
tantum, (II, 125), a) tak velice, tolik, (tak veliký počet, taková spousta, taková síla *něčeho, a j.*); b) tak daleko; tak dalece; potud; tou měrou; tak; c) jen tolik; tak málo; jen tak daleko; jen potud; jen tak; d) toliko, jediné, jenom, jen, pouze
tēlum, (II, 313), [*zde*:] šíp; střela
tempestās, ātis, f., (I, 464), a)

čas, doba; chvíle, okamžik; b) počasí, povětrí; c) špatné počasí; nečas, nepohoda; bouře, vichřice, dešť; d) pohroma, zkáza, neštěstí; *in tempestate*, v bouři, za bouře
tigris, *tigris*, nebo *tigridis*, m., f., (akus. -im, -in, abl. -ī, -e), (plur. *tigrēs, ium*), tygr
tolerō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 377), a) snášeti, nésti, trpěti, zakoušeti; b) snéstí, vydržeti, přestáti, přetrpěti; c) [*těžce, nuzně a p.*] udržovati, živiti, zachovávatí, uhajovati
tonitrus, ůs, m., hrom; (*plur.*:) hřímání, hromobití
trānō, trānsnō, āre, āvī, ātum, 1., a) přeplovati (*ad suōs*, ke svým); b) procházeti, pronikati, prostupovati
tribuere (I, 336; II, 501)
triumphāre *dē (ex) aliquō*, (II, 571), slaviti triumf, triumfovati nad někým; *aliquem t.*, přemoci, pokořiti někoho; zvítěziti nad někým
tunica, ae, f., tunika, (spodní šat Římanů, bez rukávů nebo jen s krátkými rukávy, sáhající po kolena)
ubi, (I, 93), a) [*o místě*:] kde (*tázací, vztažné*); b) [*o čase*:] kdy, když; c) [*časová spojka*:] jak, jakmile; kdykoli
ultimus, a, um, (superlativ), (I, 322), a) nejvzdálenější, nejodlehlejší; b) nejzazší, nejzadnější; c) nejkrajnější, krajní; d) poslední, konečný; e) poslední, nejnižší, nejnepatrnější, nejchatrnější

urgeo, *ēre, ursi*, —, 2., **a)** tisknouti, tisniti, tlačiti, svíratí, mačkati; *aliquem u.*, doléhati, dotíratí, naléhati na někoho; stíhati někoho; **b)** tížiti, trápití, týratí; **c)** naléhati, nutiti, doháněti, spěchatí, chvátati, kvapiti; **d)** namáhati se, lopotiti se; **e)** dávatí důraz, zdůrazňovati, důrazně vytýkati; **f)** (*o místech*:) přiléhati, sousediti, hraničiti, dotýkati se; **g)** (*časově*:) blížití se, nastávatí

ut, (*příslovce*), **a)** jak? **b)** jak! **c)** jak; jako; jakož; jakožto; **d)** jakoby; *ut — ita*, jakkoli — přece; *sice — ale*; (I, 242; II, 283); **ut**, (*spojka*), (II, 212, 220, 314, 323, 375, 377, 502)

validus, *a, um*, (I, 395), **a)** silný; statný; mohutný, mocný; významný, závažný; vynikající; **b)** zdravý, křepký; **c)** účinný, působivý, platný; **d)** vhodný, schopný; (*komparativ*: II, 41)

vānum, *ī, n.*, (I, 377), **a)** prázdná věc, prázdnota, jalovost, nepravdivá věc, přelud; **b)** zmar; (*viz redigere*)

vās, *vāsis, n.*, (*plur.*: *vāsa, ōrum*), (I, 344, 346; II, 35), **a)**

nádoba; **b)** drahocenná nádoba; váza; **c)** (*plur.*:) nádoby, vázy; nádobí, náčiní, nářadí; (vojenské) potřeby, (vojenská) zavazadla

vēr (I, 337; II, 86)

vertex, *verticis, m.*, **a)** vír; víchr, vichřice, smršť; **b)** točna, pól; **c)** téměř, temeno; vrch, vršek (*něčeho, na př. hory a p.*)

vertere (II, 360); *sē ad Capitōlium v.*, obrátiti se, zaměřiti ke Kapitoliu; *terga v.* (II, 360); *in fugam v.*, obrátiti na útěk, zahnatí

vexāre, (I, 445; II, 107; 314, 502), trápití, trýzniti, mučiti

vincō, *ere, vicī, victum, 3.*, (II, 259); *aliquem proeliō v.*, někoho přemoci, poraziti v boji, v bitvě

vīs (I, 355); *summā vī*, s největším úsilím

vocāre (I, 241, 287; II, 37, 107); *vocārī*, býti nazýván, -a, -o; nazývati se, jmenovati se, slouti

vulgō, *a)* obecně, všeobecně; vůbec, vesměs; bez rozdílu; veřejně; *b)* obyčejně, napořád, hromadně; *c)* všude, na různých místech, porůznu, vůkol

59. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 636!)

1. Quā rē ingenium vestrum mǎximē acūistis, iuvenēs?
— 2. Multitūdō etiam nunc inānibus superstitiōnibus imbūta est. — 3. Scīpiōnem Āfricānum Minōrem, lēgis agrāriæ adversārium, repugnantiam suam morte luisse cōstat. —

4. Rōmānōrum virtūs lūxuriā *minūta est*. Rōmānōrum virtutem lūxuriā *minūtā esse* cōstat. Probitātem multōrum lūxuriā *minūtum iri* crēdimus. — 5. Aestāte calidissimā iuvenēs laetī corpora in aquīs flūminum et rīvōrum vel in lacubus *abluērunt*. — 6. Laudem, quam studiō et diligentīā *meruerātis*, malīs mōribus minuistis. — 7. Utinam nē studium et diligentiam *minuissētis*! Sī studium et diligentiam *minuēritis*, *castigābimini*. — 8. Medicus rēgem Pyrrhum venēnō necāvisset, sī ei C. Fabricius, cōsul Rōmānus, praemium *statuisset*. — 9. Numa Pompilius, secundus Rōmānōrum rēx, cum rēgnum obtinuisset, templa deōrum aedificāvit et sacra *instituit*. — 10. Cum tē fortūna *dēstituisset*, multī amīcī tē *dēstituērunt*. Amīcī, quī tē in rēbus adversīs *dēstituērunt*, nunquam vērī amīcī fuērunt. Cum tē fortūna *dēstituerit*, multī amīcī tē dēstituent. — 11. Lēgātī Caesarī nūntiāvērunt milītēs nunquam eum *dēstitūtūrōs esse*. — 12. Graecī cum Persās pugnā nāvālī fugāvissent, templa deōrum, quae Persae *diruerant*, *restituērunt*. — 13. L. Iūnius Brutus, prīmus Rōmānōrum cōsul, senātūs auctōritātem, quam Tarquinius Superbus *dēminuerat*, *restituit*. — 14. Lēx erat: »Iī, quī nāvem in tempestāte *dēstituerint*, omnia āmittuntō!« — 15. Imperātor cum cōpiās suās in duās partēs *distribuisset*, proelium *restituit*. Cum cōpia in duās partēs *distribūtae essent*, proelium *restitūtum est*. — 16. Athēniēnsēs moenia urbis ā Persīs *diruta* Themistocle auctōre brevī tempore *restituērunt*. Moenia urbis ā Persīs *diruta* Themistocle auctōre brevī tempore ab Athēniēnsibus *restitūta esse* legimus. — 17. Rōmulus vīgintī ferē annōs nātus in monte Palātīnō urbem *cōstituit*, quam ē suō nōmine Rōmām nōmināvit. — 18. Helvētīi quod prō multitūdine hominum angustōs finēs habēbant, novās sēdēs quaerere *cōstituērunt*. — 19. Meritō magnam laudem cōstantiae Rōmānae T. Līvius, rērum gestārū scriptor, *tribuit*; post clādem Cannēnsē vix ūlla alia gēns in bellō perseverāre *cōstituisset*. — 20. Leō asinum *discerpsit*, quod ei maiōrem partem praedae nōn *attribuerat*. — 21. Magnam grātiā captivī vōbīs habēbunt, sī iīs beneficia *tribueritis*. — 22. Militibus agrōs in

colōniīs *attribūtōs* esse legimus. — 23. Cum castra hostium expugnāta essent, imperātor *prōmīsīt* militibus praedam *distribūtum* iri. — 24. Cum malōs mōrēs *exueritis*, beātē vīvētis. — 25. Carthāginem, urbem ā Phoenīcibus conditam, Rōmānī *dīruērunt*; Scīpiōnem Carthāginem *dīrutam* dēflēvisse cōstat. — 26. Corinthus vix ā Rōmānīs *dīruta* esset, nisi ā Corinthiīs lēgātī Rōmānī *laesi* essent. — 27. Hominēs metalla terrā *obruta* *ēruērunt*. — 28. In proeliō dux pilīs *obrutus corruit*. — 29. Cum ā Rōmānīs in Capitōliō templum conderētur, caput hūmānum *ērutum est*; ex eō Rōmānī *intellēxērunt* Rōmam caput magnī imperiī futūram esse. — 30. Narrāvit-ne magister vōbīs nōnnūllās Italiae gentēs cum Rōmānīs linguā et mōribus *congruissē*? — 31. Cūr condiciōnem nostram *respuistī*, amīce? Nisi condiciōnem nostram *respuissēs*, māximē tibi ipse prōfuissēs. — 32. Nautae primā lūce nāvēs *solvērunt*; cum nāvēs *solutae* essent, is, quī classī praeerat, sīgnum impetūs dedit. — 33. C. Marius cōsul castra summā vī ā Teutonīs opugnāta *dēfendit*. — 34. Imperātor Nerō, quod dēformitāte multōrum veterum aedificiōrum Rōmae *offēnsus erat*, urbem Rōmam *incendit*. — 35. Rōmānī ducem hostium in fugā *comprehendērunt*. — 36. Militibus, quī primī moenia Carthāginis Novae *āscenderant*, ā P. Scīpiōne multa et magna praemia *distribūta sunt*. — 37. Diogenēs cum virum doctum multa dē rēbus caelestibus disputantem audiret, »Quandō tū,« inquit, »dē caelō *dēscendistī*?« — 38. Oppidānī simulatque hostium exercitum *animadvertērunt*, portās *clausērunt*. — 39. In iānuā aedium ab homine malō haec verba *īnscrīpta sunt*: »Nihil malī intret!« Diogenēs cum haec *lēgisset*, »Dominus aedium,« inquit, »quā intrābit?« — 40. Hunc librum mē hodiē *lētūrum* esse scītō! — 41. Moenia urbis Jericho tubārum strepitū *corruisse* *lēgimus*. — 42. Numa Pompilius virginēs Vestālēs *lēgit*, ut perpetuum ignem in arā Vestae, quam ipse cōsecrāverat, custōdīrent. — 43. Puerōs et puellās vēre in viridibus campīs *lūsisse* et flōrēs *collēgisse* scīmus. — 44. *Collēcta* pecūnia nōbīs aut imperat aut servit. — 45. Māter mē valdē *dīlēxit*. — 46. Nōn *intellēxistis* hodiē

omnia, quae *lēgistis*. — 47. Sī ea, quae parentēs diligenter *collēgērunt*, *neglēxeris* et *cōsūmpseris*, brevī omnibus rēbus indigēbis. — 48. Hostēs cum *intellēxissent* sē dē exercitū nostrō victōriam nōn reportātūrōs esse, *lēgātōs* dē pāce ad ducem nostrum *mīsērunt*. — 49. Hannibal venēnum *sūmpsit*, quod semper sēcum habuit, simulatque *intellēxit* domum suam undique ā Rōmānīs circumsessam esse. — 50. Oppida et vicī ab hostibus *incēnsī sunt*; hostēs oppida sua et vicōs suōs eō cōnsiliō *incendērunt*, nē quid suārum rērum in potestātem victōris exercitūs venīret.

60. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 639!)

1. Grātiās parentibus agite, quī pulcherrimōs librōs vōbīs dōnō dedērunt, quōs plūrimō *ēmerant*; operam date, ut omnēs librōs studiōsē perlegātis. — 2. Voluptātem dōlōre *ēemptam* nocēre scītōte, iuvenēs! — 3. Homō quīdam servōs coēmēns servum genere Lacedaemonium interrogāvit: »*Probus - ne eris, sī tē ēmerō?*« Cui ille breviter respondit: »*Etiam sī nōn ēmeris.*« — 4. C. Iūlius Caesar satis cōpiārum castrīs praesidiō *reliquit*, nē ab hostibus expugnārentur. — 5. Cum Xerxēs, rēx Persārum, in Atticam *invāsisset*, Athēniēnsēs urbem Athēnās relinquere, nāvēs cōnscendere libertātemque Graeciae classe dēfendere *cōstituērunt*; cum Athēniēnsēs urbem *reliquisent*, Xerxēs urbem Athēnās occupāvit et arcem incendit (annō quadringentēsimō octōgēsimō a. Chr. n.). Posterō annō (annō quadringentēsimō undēoctōgēsimō a. Chr. n.) urbem ipsam a Mardonio *dirutam esse lēgimus*. — 6. Vercingetorix cum Caesarī sē dēderet, »*Virum fortem,*« inquit, »*vir fortissime, vicisti.*« — 7. Xerxēs sē ā Themistocle servātum esse putābat; sed nōs scīmus eum Themistoclis calliditāte *victum esse*. — 8. Miltiadēs provīdēbat Persās parvīs Graecōrum cōpiīs *victum iri*. — 9. Hostibus *victīs* Rōmānī omnēs agrōs *adēmērunt*. — 10. *Vae victīs!* — 11. Rōmānī multīs proeliīs ab Hannibale *victī* numquam dēspērāvērunt. — 12. Vōs facilius cōnsiliō

quam irācundiā *victūrōs* esse crēdite, iuvenēs! — 13. Nos-
ter exercitus hostem *fūdit* fugāvitque. Cum hostēs *fūsi* fu-
gātique *essent*, urbs eōrum *diruta est*; ubi quondam urbs
steterat, ruīnae supererant. — 14. Proeliō ad Philippōs
commissō, quō cōpiaae Brutī *fūsae* fugātaeque *sunt*, etiam
Q. Horātius Flaccus, poēta Rōmānus, interfuit. — 15. Post
clādem Cannēnsem senātus Rōmānus grātiās *ēgit* Varrōnī
cōsulī, quī reliquiās exercitūs *fūsi collēgerat*. — 16. His-
triōnibus, quī partēs suās bene *ēgerant*, *plausimus*. — 17.
Pōpulum altam rādīcēs validās *ēgisse* vīdimus. — 18. Mi-
litēs cum hostēs *vicissent*, magnum pecoris numerum *abē-
gērunt*, magnam aurī argentīque cōpiam *āvērunt*, filiam
rēgis captivam *abdūxērunt*. — 19. Omne animal id agit,
ut sē cōservet. — 20. M. Tullius Cicerō diēs et noctēs ni-
hil aliud *ēgit*, quam ut civēs salvī essent. — 21. Iūcundī
(sunt) *ācti* labōrēs. — 22. Miltiadēs īnsulās, quae Cyclā-
dēs nōminantur, in potestātem Athēniēnsium *redēgit*. Mil-
tiadem īnsulās Cycladas in potestātem Athēniēnsium *redē-
gisse* scīmus. Scīmus īnsulās Cycladas ā Miltiade in potes-
tātem Athēniēnsium *redāctās esse*. — 23. Helvētiī, cum
ā Caesare *victi essent*, obsidēs dare et in patriam remigrā-
re *coācti sunt*. — 24. C. Iūlius Caesar Galliam octō annīs
subēgit. — 25. Aenēas miserā patriae sorte *coāctus* fugae
sē mandāvit. — 26. Themistoclēs quod liberius vīvēbat,
ā patre exhērēdātus est; quae contumēlia eum nōn *frēgit*,
sed *ērēxit*. — 27. Nē *frēgeritis* fidem, quam dedistis; quī
fidem *frēgerit*, perfidus iūdicābitur. — 28. Gladiātōrēs
servīque postquam annō a. Chr. n. septuāgēsīmō primō
vincula *effrēgērunt*, nōnnūllōs Rōmānōrum exercitūs *vicē-
runt*, dum ipsī *dēvicti fūsi*que *sunt*. — 29. Apēs in labrīs
Platōnis, cum puer erat, *consēdērunt*. — 30. Apēs in castrīs
Rōmānīs in arbore imminente praetōriō *cōnsēdisse* narrā-
tur. — 31. Ascendimus montem et in vertice eius cōnsēdi-
mus, ut pulcherrimō āspectū dēlectārēmur. — 32. Gallī
hostium oppidum *incendērunt*, frūmentī magnam cōpiam
nāvibus *āvērunt*, omnia incendiō *corrūpērunt*. — 33.
Postquam Graecia in diciōnem Rōmānōrum *redācta est*,
vāsa Corinthia et Dēliaca et marmor Parium, quod vulgō

lapis Parius dicēbātur, Rōmam nāvibus advehēbantur. — 34. Alexander Magnus cum sūdōre *perfusus* esset, in Cydnō flūmine frigidā aquā corpus *lavit*. — 35. Foedera *icta* ab hostibus *fracta sunt*.

57. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 571!)

1. Herkules na Eurystheův rozkaz utrlh (*carpere*, ind. akt. pf.) zlatá jablka (natrhal zlatých jablek) v zahradách Hesperidek. — 2. Byla (kolovala) pověst, že Romulus byl roztrhán (rozsápán) (*discerpere*, pass. inf. pf.) od senátorů. — 3. Květ, neutrhneš-li (*carpere*, akt. ind. fut. II.) ho, sám opadne (*cadere*, akt. ind. fut. I.). — 4. Livia, kterou Tiberius Klaudius Nero pojal (*dūcere*, akt. ind. plqpf.) za manželku, později se provdala (*nūbere*, akt. ind. pf.) za Oktaviana. — 5. Vypravuje se, že se Venuše provdala (*nūbere*, akt. inf. pf.) za Vulkana (*dat.*). — 6. Rád slyším, že se tvá sestra provdá (*akt. inf. fut.*) do naší rodiny. — 7. Když se tvá dcera, příteli, provdala (*innūbere*, akt. konj. plqpf.) do naší rodiny, doufal jsem, že naše přátelství bude (*inf. fut.*) velmi pevné. — 8. Špatné vlastnosti, které vnikly (se vplížily) (*irrēpere*, akt. ind. pf.) do rodiny pod jménem dobrých vlastností (jako dobré vlastnosti), jsou zhoubné. — 9. Ti nám budou odporní, do jejichž srdcí se vloudí (*irrēpere*, akt. ind. fut. II.) zlé vášně. — 10. Lykurgos a Solon dali (*scribere*, akt. ind. pf.) svým obcím zákony; tento dal zákony Athénanům, onen Spartanům. — 11. Právní ustanovení byla dána [= napsána] (*pass. ind. pf.*) pro lidi (*dat.*) bdící [= nikoli spící]. — 12. Cicero píše Trebatiovi: »Psal mi Caesar, že ty mu ještě nejsi dosti nakloněn pro svá zaměstnání, ale jistě že budeš.« — 13. Jest známo, že staří buď psali (*akt. inf. pf.*) na [papyrusových] listech nebo písmena ryli (*sculpere*, akt. inf. pf.) písátkem do voskových deštiček (*v lat. abl.*). — 14. Až opiší (*dēscribō*, akt. ind. fut. II.) povídku sepsanou (*cōscribere*, particip. pf. pass.) přítelem, pošlu ti [ji]. — 15. Jest známo, že zákony jsou sepsány (*cōscribere*, pass. inf. perf.) k blahu obcí. — 16. Na kterémsi náhrobku bylo napsáno (*inscribere*, pass. ind. plqpf.): »Milý synu, dobře odpočivej (*konj. prés.*)! Tvá matka tě prosí, abys ji (*akus. zvrat. zájm.*) přijal k sobě.« — 17. Sulla vyhlásil (*prōscribere*, akt. ind. pf.) za psance mnoho římských občanů, kteří [předtím] byli stoupenci (*alicui favēre*, akt. ind. plqpf.) Mariovým; od téhož bylo na-

řízeno (*ēdicere*, pass. ind. plupf.), aby psancům celé jmění bylo odňato. — 18. Feidias, nejslavnější řecký umělec (sochař), vytvořil (vytesal) (*sculpere*, akt. ind. pf.) mnoho mramorových soch. — 19. Lakedaimonští vryli (*insculpere*, akt. ind. pf.) do zlaté třinožky (*v lat. abl.*) jména obcí, které bojovaly u Plataj. — 20. Všem lidem do srdci (*abl.*) takřka jest vštípeno (*insculpere*, pass. ind. pf.), že jest Bůh. — 21. Epameinondas pravil, že se mír zjednává válkou. — 22. Pugio (= dýka) odtud byla nazvána (*dicere*, pass. ind. pf.), že se jí bojuje bodmo (bodnou ranou). — 23. Kato pravil, že kořeny nauk (= základy vědeckého vzdělání) jsou trpké, plody (jsou) sladké. — 24. Atreovci Agamemnon a Menelaos byli nazváni (*dicere*, pass. ind. pf.) podle otce Atrea. — 25. Markus Porcius Kato [jsa] censem vyhlásil (*ēdicere*, akt. ind. pf.) mnoho nových zákonů, aby přepych byl potlačen. — 26. Římané roku dvoustého osmdesátého druhého vypověděli (*indicere*, akt. ind. pf.) válku Tarentanům, kteří jejich vyslance [byli] urazili (*violāre*, akt. ind. plupf.). — 27. Athénané často nejlepši občany dali do klatby (*interdicere*, akt. ind. pf.). — 28. Etruský král Porsenna, který [byl] přivedl převeliké vojsko k městu Římu (*adducere*, akt. ind. plupf.), prvním útokem (při prvním útoku) dobyl Janikulu. — 29. Když vojsko bylo vyvedeno (*ēducere*, pass. konj. plupf., *cum historicum*) z města, občané uzavřeli (*claudere*, akt. ind. pf.) brány. — 30. Čteme, že žertvy (= obětní zvířata) byly zdobený věnci a jejich rohy že byly pozlacovány (*obducere*, pass. inf. pf.). — 31. V římském vojsku vojenskou službu konali námezdní vojínové, kteří byvše najati (*conducere*, pass. partic. pf.) za přesně určený žold, konali vojenskou službu více než šestnáct let. — 32. Hannibal převedl (*trāducere*, akt. ind. pf.) vojsko přes [řeku] Rhodanus. Vojsko bylo Hannibalem převedeno (*pass. ind. pf.*) přes [řeku] Rhodanus. — 33. Když vojevůdce vyvedl (*ēducere*, akt. konj. plupf., *cum historicum*) branné zástupy z města, bojem se utkal (*cōnfligere*, akt. ind. pf.) s nepřáteli. — 34. Jest známo, že se Pyrrhus utkal bojem (*cōnfligere*, akt. inf. pf.) s Římany u města Herakleie a že dobyl velkého vítězství na jejich vojsku. — 35. *Gaius Julius Caesar* opravil (*corrīgere*, akt. ind. pf.) římský kalendář časem uvedený ve zmatek. — 36. Mravů jiných [lidí] nenapraviš (*fut. I.*), nenapraviš-li (*corrīgere*, akt. ind. fut. II.) svých [mravů]. — 37. Pyrrhus zaměřil (*dirigere*, akt. ind. pf.) plavbou s loďstvem a vojskem k Sicílii, aby tam zkusil válečné štěstí (aby se tam pokusil o válečné štěstí). — 38. Cicero odkryl (odhalil) (*dētegere*, akt. ind. pf.) velmi zhoubné záměry Katilinovy; bdělosti Ciceronovou byly odkryty (*pass. ind. pf.*) velmi zhoubné záměry Katilinovy. — 39. Učitel vypravoval, že

za našich časů byla objevena (*dētegere*, pass. inf. pf.) odvážnými muži veliká jezera v Africe. — 40. Římané ohradili (*cingere*, akt. ind. pf.) svůj tábor náspem a příkopem. — 41. Mnoho měst naší vlasti bylo ohrazeno (*pass. ind. plupf.*) zdmi (hradbami). — 42. Obraz Alexandra Velikého Apelles namaloval (*pingere*, akt. ind. pf.), [jeho sochu] Lysippos vytvořil (*ingere*, akt. ind. pf.). — 43. Jakmile začala zbraň (*increpare*, akt. ind. pf.) a blýskající se meče zazářily, nesmírná hrůza otřásla (*perstringere*, akt. ind. pf.) spatřujícími [to]. — 44. Zběh byl odveden (*retrahere*, pass. ind. pf.) do tábora, aby mu vrchní velitel ustanovil trest; když se na cestě stavěl na odpor vojinům, jeden z těchto vytasil meč a probodl jej. — 45. V salaminské bitvě perské loďstvo bylo od Řeků rozptýleno (*dispergere*, pass. ind. pf.) a veliká část lodí byla potopena (*dēmergere*, pass. ind. pf.). — 46. Vojínové zemdleni velikou námahou sotva nohy vlekli (*trahere*, akt. ind. pf.). — 47. Stažené (*contrahere*, pass. partic. pf.) obočí (*v lat. plur.*) jest známkou (*plur.*) hněvu a hrdosti, roztažené (rozevřené) (*dūdūcere*, pass. partic. pf.) [obočí jest známkou] smutku a laskavosti. — 48. Kamilla slavicího triumf vezli (*vehere*, akt. ind. pf.) bílí koně. — 49. Když se vůdce domníval, že se válka protáhne (prodlouží) (*dūcere*, pass. inf. fut.), dovezl (*invehere*, akt. ind. pf.) velikou zásobu špiže do sousedních měst. — 50. Proč jsi urazil (*laedere*, akt. ind. pf.) naše přátele? [Proč jsi ublížil našim přátelům?] Slyším, že naši přátelé byli od tebe uraženi (*pass. inf. pf.*). [Slyším, že našim přátelům bylo od tebe ublíženo.] —

58. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 574!)

1. *Rōmānōs annō a. Chr. n. quīngentēsīmō octāvō lāniculum praesidiō firmāvisse et portās urbis clausisse nōtum est.* — 2. *Conclūsa aqua facile corrumpitur.* — 3. *Nisī Horātius Cocles viam per pontem hostibus clausisset, hostēs in urbem invāsissent.* — 4. *Multō periculōsius est nāvīqārē in marī apertō quam clausō.* — 5. *Hostēs urbem obsidiōne cinctam ā rē frūmentāriā exclūsum irī spērāvērunt.* — 6. *Iam antīquissimis temporibus puerī pilā lūsērunt; quis vestrum nōn libenter pilā lūsīt?* — 7. *Histriōnibus, quī*

partēs suās praeclārē sustinuerant, omnēs plausērunt. — 8. Hostēs in urbem invāsissent, nisi dē mūrīs dētrūsī essent. — 9. Perfuga narrat hostēs urbem obsidiōne cīnxisse, ut exercitum nostrum ā rē frūmentāriā excluderent; spērāmus militēs nostrōs vigilantīā perītissimī ducis tamen ex periculō ēvāsūrōs esse. — 10. Annō a. Chr. n. DVIII (= quīngentēsimō octāvō) hostēs ad ipsam urbem Rōmam accessērunt. — 11. Equitēs āgmen antecessērunt. — 12. Caesar Haeduīs concessit, ut Bōiōs in suis finibus collocārent. — 13. Aristidēs in magnā paupertāte dē vitā dēcessit. — 14. Hannibalem irātum atque invītum ex Italiā discessisse legimus. — 15. Nōs crās domō rūs discessūrōs rūrique mānsūrōs esse scītō! — 16. Cum equitātus hostiū accēderet, militēs nostrī recessērunt et portās castrōrum clausērunt; hostēs deinde discessērunt, ut nostrīs commeātum intercluderent. — 17. Vulnerātī militēs ex proeliō excessērunt aliūque recentēs et integrī in locum eōrum successērunt. — 18. Ariovistus dixit: »Sedēs, quās in Galliā habeo, ab ipsis Gallīs mihi concessae sunt.« — 19. Cōsulēs Rōmānōs in forō cum duodecim lictōribus prōcessisse nōtum est. — 20. In rēbus dubiīs Graeci saepe lēgātōs Delphōs misērunt, ut ōrāculum Apollinis cōsulerent. — 21. Lēgātī ad hostēs bellum indictum missī sunt. — 22. Rēgem sociīs mille ducentōs peditēs cum sescentīs equitibus auxiliō mīsisse legimus. — 23. Haeduī lēgātōs ad Caesarem misērunt auxiliū rogātum. — 24. Utinam Carthāginiēnsēs nōbilissimōs civitātis Rōmam lēgātōs mīsissent! — 25. In regiōnēs ā militibus Rōmānīs occupātās colōnī missī sunt, ut aut oppidum expugnātum incolerent aut novās sedēs conderent. — 26. Parva quod nōn servāverās, maiōra amīsistī. — 27. Hostēs, bellum in Galliā gerentēs, multōs ē suis amīsērunt. — 28. Homō pauper pecūniam, quam amīssam existimāverat, recuperāvit. — 29. Iis, qui prō patriā vitā amīserint, etiam ā posterīs meritis honor tribuētur. — 30. Diōn a Dionysiō ad Carthāginiēnsēs missus apud eōs in magnō honōre fuit. — 31. Rēx Rōmānus lēgātōs hostiū interrogāvit: »Estis-ne lēgātī ā populō Collātīnō missī?« — »Sumus.« — »Deditis-ne vōs in meam populūque

Rōmanī potestātem?» — »Dēdimus.« — 32. In patriā nostrā multa proelia commissa sunt. — 33. Cum incolae nostrī oppidī ēdoctī essent bellum indictum esse, magnopere perterriti sunt; exspectābant enim proelium in nostrā regiōne commissum irī. — 34. Imperātor captīvōs sine pretiō dīmisit. — 35. Ut semel ēmissum est, volat irrevocābile verbum. — 36. Cōsulī permissum est, ut duās legiōnēs cōscriberet. — 37. Elpinicē, Cimōnis soror, prōmisit sē Calliae, hominī divitī, nūptūram esse. — 38. Magistrum prōmissum praemium discipulō nōn dedisse audimus. — 39. Cīvēs exspectant imperātōrem captīvōs remissūrum esse; captivī exspectant || sē ab imperātōre remissum irī. — 40. Suēbī nōn multum frūmentō, sed māximam partem lacte atque pecore vixērunt. — 41. Caesar lēgātis respondit || sē diem ad dēlībērandum sūmptūrum esse. — 42. Rōmānī multa bella gessērunt; Rōmānōs multa bella gessisse cōstat. Eurōpae nātiōnēs multa bella gestūrās esse certum est. Multa bella ā nātiōnibus Eurōpae gestum irī certum est. — 43. Cornēlius Nepōs librum dē rēbus gestis excellentium ducum et Graecōrum et Rōmānōrum scripsit; mox hunc librum legētis. — 44. Helvētū omnēs urbēs vicōsque combussērunt. — 45. Athēniēnsēs Prōtagorae sophistae aquā et ignī interdixisse eiusque librōs publicē combussisse cōstat. — 46. Cicerō cōsul Catilīnae coniūrātiōnem oppressit; ā Cicerōne cōsule Catilīnae coniūrātiō oppressa est. — 47. Biās, ūnus ex septem sapientibus, dixit sē omnia sua sēcum portāre. — 48. M. Valerius cum classe in Āfricam trāsmisit et hostium agrum lātē vāstāvit. — 49. Quotannis ferē bella ā Rōmānīs gesta esse eaque bella nōn omnia iūsta fuisse nōtum est. — 50. Cum leō et asinus et vulpēs idcirco amicitiam iūnxissent, ut venātiōnis socii essent, paucae ferae ē communibus insidiis eōrum evāsērunt. Itaque eōrum praeda magna fuit. Tum leō asinō imperāvit, ut eam divideret. Sed cum asinus praedam iūstē in trēs partēs dīvisisset, leō irātus in eum invāsīt eumque discerpsit. —

50. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Třetí skupina:

Perfektum se znakem »-v-«.

288. *petō, petere, petivī (petiū), petitum*, směřovati, napa-
dati, žádati (si);
a p p e t ō, ere, appetivī (appetiū), appetitum, spěchati, hnáti
se, dychtiti;
c o m p e t ō, ere, competitivī (competiū), competitum, setkávati
se, stačiti;
e x p e t ō, ere, expetivī (expetiū), expetitum, domáhati se,
postihnouti;
o p p e t ō, ere oppetivī (oppetiū), oppetitum, jíti vstříc;
r e p e t ō, ere, repetivī (repetiū), repetitum, směřovati, cílití,
zpět žádati;
s u p p e t ō, ere, suppetivī (suppetiū), suppetitum, býti po-
hotově, stačiti;
289. *arcessō (též accersō), arcessere, arcessivī, arcessitum*,
přivolati;
290. *capessō, capessere, capessivī (zřídka capessiū), capes-
situm*, horlivě se chápáti;
291. *facessō, facessere, facessivī (též facessi), facessitum*,
horlivě konati, vzdáliti se;
292. *laccessō, laccessere, laccessivī (laccessū), laccessitum*, lá-
kati, drážditi;
293. *incessō, incessere, incessivī, —, napadati, útočiti*;
294. *petessō (petissō), ere, —, —, zasahovati, dožadovati*
se;
295. *quaerō, quaerere, quaesivī, quaesitum*, hledati, ptáti
se;
a c q u i r ō, ere, acquisivī, acquisitum, získávati, dodělávati
se úspěchu;

a n q u i r ō, ere, *anquīsivī*, *anquīsītum*, vyhledávati, zkoumati,
pátrati;
c o n q u i r ō, ere, *conquīsivī*, *conquīsītum*, vyhledávati, sháněti;
e x q u i r ō, ere, *exquīsivī*, *exquīsītum*, vyhledati, vypátrati;
i n q u i r ō, ere, *inquīsivī*, *inquīsītum*, vyhledávati, pátrati;
p e r q u i r ō, ere, *perquīsivī*, *perquīsītum*, pátrati, vypsátati se;
r e q u i r ō, ere, *requīsivī*, *requīsītum*, pátrati; toužiti;

296. **rudō**, *rudere*, *rudīvī*, *rudītum*, řváti;

297. **sternō**, *sternere*, *strāvī*, *strātum*, prostíratí, porážeti;
c ō n s t e r n ō, ere, *cōnstrāvī*, *cōnstrātum*, postříti, posypati;
i n s t e r n ō, ere, *instrāvī*, *instrātum*, pokrýti, prostříti;
p e r s t e r n ō, ere, *perstrāvī*, *perstrātum*, vydlážditi;
p r ō s t e r n ō, ere, *prōstrāvī*, *prōstrātum*, poraziti;
s u b s t e r n ō, ere, *substrāvī*, *substrātum*, podestlati, podložiti;
s u p e r i n s t e r n ō, ere, *superinstrāvī*, *superinstrātum*, shora
rozprostříti;

298. **spernō**, *spernere*, *sprēvī*, *sprētum*, pohrdati;

299. **terō**, *terere*, *trīvī*, *trītum*, tříti, otírati;
a t t e r ō, ere, *attrivī*, *attrītum*, tříti, oslabovati, ničiti;
c o n t e r ō, ere, *contrivī*, *contrītum*, roztírati, opotřebovati;
d ē t e r ō, ere, *dētrivī*, *dētrītum*, otírati, ztenčovati;
e x t e r ō, ere, *extrivī*, *extrītum*, roztírati, rozšlapávati;
i n t e r ō, ere, *intrivī*, *intrītum*, natírati;
o b t e r ō, ere, *obtrivī*, *obtrītum*, rozmačkatí, potříti;
p r ō t e r ō, ere, *prōtrivī*, *prōtrītum*, drtiti, pořítati, ničiti;

300. **sinō**, *sinere*, *sīvī*, *situm*, nechávati;
d ē s i n o, ere, *dēsīi*, *dēsītum*, přestávati; (v akt. indik. perf.
má jen kratší tvary *dēsistī*, *dēsisse*, *dēsierunt* atd.; v 1. a 3.
os. sing. bývají náhradou tvary slovesa *dēsistere*: *dēstitī*,
dēstitit);

301. **linō**, *linere*, *lēvī* (*līvī*), *litum*, potírati, mazati;
a l l i n ō, ere, *allēvī*, *allītum*, natříti;
c i r c u m l i n ō, ere, —, *circumlītum*, pomazati, polepiti;
c o l l i n ō, ere, *collēvī*, *collītum*, pomazati;
i l l i n ō, ere, *illēvī*, *illītum*, natříti, potříti;
i n t e r l i n ō, ere, *interlēvī*, *interlītum*, uvnitř vymazati;
o b l i n ō, ere, *oblēvī*, *oblītum*, potříti, poskrvniti;
r e l i n ō, ere, *relēvī*, —, zazátkovanou věc otevříti;

302. **serō, serere, sēvī, satum, sīti, sázeti**;
asserō, ere, assēvī, assitum, sázeti podél;
cōnserō, ere, cōnsēvī, cōnsitum, posázeti;
dissērō, ere, dissēvī, dissitum, rozsévati;
inserō, ere, insēvī, insitum, zasazovati, vsaditi;
obserō, ere, obsēvī, obsitum, osévati;
303. **cernō, cernere, crēvī, crētum, pozorovati, zříti**;
dēcernō, ere, dēcrēvī, dēcrētum, rozhodovati;
discernō, ere, discrēvī, discrētum, rozlučovati, rozdělovati;
excernō, ere, excrēvī, excrētum, vyloučiti;
sēcernō, ere, sēcrēvī, sēcrētum, oddělití;
304. **pāscō, pāscere, pāvī, pāstum, pásti**;
compāscō, ere, —, compāstum, spolu pásti;
dēpascō, ere, dēpāvī, dēpāstum, spásati, ožirati;
305. **crēscō, crēscere, crēvī, (crētus), růsti; crētus, zploze-**
ný; zrozený;
accrēscō, ere, acrvī, (accrētum), přirůstati, rozmáhati se;
concrēscō, ere, concrēvī, concrētum, srůstati;
dēcrēscō, ere, dēcrēvī, —, ubývati;
excrēscō, ere, excrēvī, —, vzrůstati;
incrēscō, ere, incrēvī, —, vzrůstati;
recrecō, ere, recrēvī, —, opět vyrůstati, narůstati;
succrēscō, ere, succrēvī, succrētum, podrůstati, narůstati;
306. **quiēscō, quiēscere, quiēvī, quiētum, odpočívati**;
acquiēscō, ere, acquiēvī, (acquiētūrus), odpočinouti si,
míti klid;
conquiēscō, ere, conquiēvī, conquiētūrus, oddechnouti si,
odpočívati;
interquiēscō, ere, interquiēvī, —, učiniti přestávku;
requiēscō, ere, requiēvī, requiētum, odpočinouti si, zotá-
viti se;
307. **obsolēscō, obsolēscere, obsolēvī, obsolētum, zastarati**;
308. **suēscō, suēscere, suēvī, suētum, zvykati si**;
assuēscō, ere, assuēvī, assuētum, zvykati, přivykati si;
cōnsuēscō, ere, cōnsuēvī, cōnsuētum, zvykati (si);
dēsuēscō, ere, dēsuēvī, dēsuētum, odvykati;
insuēscō, ere, insuēvī, insuētum, zvykati si;
mansuēscō, ere, mansuēvī, mansuētum, krotnouti, mír-
niti se;

309. *adolēscō, adolēscere, adolēvī, adultum*, dospívati;
 310. *nōscō, nōscere, nōvī, nōtum*, poznávati;
āgnōscō, ere, āgnōvī, āgnitum, poznávati, uznávati;
cōgnōscō, ere, cōgnōvī, cōgnitum, poznávati, seznávati;
recōgnōscō, ere, recōgnōvī, recōgnitum, opět poznati,
 přehlížeti;
dīgnōscō, dīnōscō, ere, dīnōvī, —, rozeznávati;
ignōscō, ere, ignōvī, ignōtum, odpustiti, prominouti;
internōscō, ere, internōvī, —, rozeznávati;
pernōscō, ere, pernōvī, důkladně poznati;
praenōscō, ere, praenōvī, —, napřed poznávati;
 311. *gliscō, gliscere, —, —*, vzplanouti, vzmáhati se;
 312. *hiscō, hiscere, —, —*, rozevřítí se;
dēhiscō, ere, —, —, rozvíratí se, rozestupovati se.

*

61. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 641!)

1. Vše čemu jsme se v prvních letech (*abl. čas.*) života horlivě oddali (*indulgēre*, akt. ind. pf.), dlouho trvá a tkví v mysli. — 2. Ciceronova výmluvnost často se zaskvěla (*ēlūcēre*) v římském senátě; víme, že se Ciceronova výmluvnost často zaskvěla (*akt. inf. pf.*) v římském senátě. — 3. Cicero velice oželel (*lūgēre*, akt. ind. pf.) smrt dcery Tullie. — 4. Lucilius praví, že se Markus Krassus (jen) jednou v životě zasmál (*ridēre*, akt. inf. pf.). — 5. Usmála-li se (*arridēre*, akt. ind. pf.) na tebe (*dativ*) štěstěna, střež se zaslepenosti (= nerozvážnosti)! — 6. Mnoho řečníků navrhlo (*suādēre*) Římanům zákony prospěšné státu. — 7. Kdybyste nám byli dobře poradili (*suādēre*, akt. konj. plupf.), jistě bychom byli rádi uposlechnli (*pārēre*, akt. konj. plupf.) vašich rad (*dativ*). Poradíte-li (*akt. ind. fut. II.*) nám dobře, jistě rádi uposlechneme (*ind. fut. I.*) vašich rad. — 8. Themistokles přemluvil (*persuādēre*, akt. ind. pf.; viz str. 354) občany (*dativ!*), aby vystavěli loďstvo [čítající] sto lodí. — 9. Sokrates přesvědčil (str. 354) občany (*dat.*), že duch jest nesmrtelný. — 10. V hrdle vlkově uvázla (*haerēre*, akt. ind. pf.) tvrdá kost. V bajce se vypravuje, že v hrdle vlkově uvázla (*akt. inf. pf.*) tvrdá kost. — 11. Kdybys byl mlčel (*tacēre*, akt. konj. plupf.), byl bys zůstal (*manēre*, akt. konj. plupf.) filosofem (*vazba 2 nomin.*). — 12. Jsme přesvědčeni (*persuādēre*, str. 355, lit. d), že upo-

mínka na znamenité činy (*genit. předmět.*) řeckých a římských vůdců u potomstva vždy potrvá (*maněre, akt. inf. fut.*). — 13. Titus Livius vypravuje, že Serviovi Tulliovi ve spánku (= *spicimu*) hlava vzplanula (*arděre, akt. inf. pf.*). — 14. Vojínové se domnívají, že nepřátelské město marně od nich bude obléháno (*obsiděre, pass. inf. fut.*). —

15. Kterýsi mudrc řekl králi Alexandrovi: »Králi, tolik národů jsi pokořil (*domāre, akt. ind. pf.*), tolik zemí jsi zpustošil, nuže, krot' svůj bezuzdný hněv!« — 16. Včera zuřila bouře; černé mraky zastřely nebe, blesky se křížovaly (se mihotaly) (*micāre, akt. ind. pf.*); náhle silně zahřmělo (*tonāre, akt. ind. pf.*) a nebe se rozléhalo (*sonāre, akt. ind. pf.*) rachotem hromobití. — 17. Měšťané marně byli na stráží (*excubāre, akt. ind. pf.*), neboť nepřátelští vojínové vnikli do města podkopem. — 18. Proč jsi se neosvědčil (*sē prae-stāre*) srdnatým mužem (*vazba 2 akus.*)? — 19. U Římanů, kdykoli (*cum*) zahřmělo (*tonāre, akt. ind. plqpf.*), sněm byl rozpouštěn, aby bylo odvráceno zlé znamení. — 20. Král Pyrrhus poslal zkrocené (*domāre, part. pf. pass.*) slony na nepřátele; ale Římané přetali (*secāre*) šlachy noh těchto velikých zvířat. — 21. Herodotos vypravuje, že socha egyptského krále Memnona při východu slunce vydávala zvuky (*sonāre, akt. inf. pf.*). — 22. Šedesát spiklenců Caesara v radnici obstoupilo (*circumstāre, akt. ind. pf.*) a zavraždilo. — 23. Lichocení i mnoho dobrých uvrhlo v záhubu (*pessumdare*). — 24. Neopováž se dopřáti (*dare, akt. konj. pf., str. 219*) přílišné důvěry štěstěně; neboť kdo jí dopřeje (*akt. ind. fut. II.*) důvěry, snadno se zklame (*pass. ind. fut. I.*; viz I. díl, str. 485). — 25. Po desetiletém obléhání Řekové, podporováni (*adiuvāre, part. pf. pass.*) Ulixovou (Odysseovou) lstí, zdolali (*domāre*) město Troji; starověcí básníci vypravují, že Ulixes (Odysseus), vraceje se po moři do vlasti, od Neptuna byl zapleten (*implicāre, pass. inf. pf.*) do rozmanitých nebezpečenství. —

26. Když Kartago bylo zničeno (*pass. konj. plqpf., cum histor.*) Scipionem, v Římě po prvé byli spatřeni (*viděre, pass. ind. pf.*) lvi, potom krokodilové, nosorožci, velbloudi a tygři; první slony Římané uviděli za tarentske války. — 27. Římský básník Publius Ovidius Naso vypravuje, že Orfeovu manželku Eurydiku had uštkl (= kousl) (*morděre, akt. inf. pf.*) do kotníku a usmrtil. Ovidius vypravuje, že Orfeova manželka Eurydika byla uštknuta (= kousnuta) (*pass. inf. pf.*) hadem do kotníku a usmrcena. — 28. Gaius Julius Caesar zasnoubil (*sponděre*) dceru Julii s Gnaem Pompeiem (*dativ*); Markus Tullius Cicero zasnoubil (*dēsponděre*) dceru Tullii s Gaiem Pisonem (*dativ*). — 29. Athénánům tázajícím se o radu Pythia odpověděla (*re-*

spondēre), aby se chránili (za) dřevěnými hradbami. — 30. Dolehne-li (*urgēre*, akt. ind. fut. II.) utrpení (= zlo) na nešťastné lidi, nechť vás jímá útrpnost nad nimi; pakli se na ně šťastně usměje (*arri-dēre*, akt. ind. fut. II.), smějte se spolu [*s* nimi]! — 31. Proč jste nezaskvětili (*dēvōvēre*, akt. ind. pf.) život jediné vlasti? — 32. Šetrností a přičinlivostí zvětšili jste (*augēre*, akt. ind. pf.) jmění; kdybyste nebyli bývali pracovití, vaše jmění nebylo by se zvětšilo (*pass. konj. plqupf.*, viz I. díl, str. 485). — 33. Liktorové umučili (*torquēre*, akt. ind. pf.) otroky, kteří se (byli) vzbouřili (*akt. ind. plqupf.*) proti státu. — 34. Ciceronovou ostražitostí byla z Katilinových rukou vyrvána (*extorquēre*, *pass. ind. pf.*) zbraň (= železo), kterou připravil (*akt. ind. plqupf.*) všem občanům vraždu (zavraždění). — 35. Jest známo, že se Numa Pompilius po celý život osvědčoval (*sē praeberē*, akt. inf. pf., vazba 2 akus.) bohabojným a laskavým. —

36. Zanedbáš-li (*neglegere*, akt. ind. fut. II.) vědy a umění, sám sobě uškodíš (*akt. ind. fut. I.*). — 37. Sokrates si zamiloval (*dīligerē*, akt. ind. pf.) Alkibiada jako syna. — 38. Romulus zvolil (*ēligerē*, akt. ind. pf.) sto senátorů, na jejichž radu (*abl.*) vše konal. Od Romula bylo zvoleno (*pass. ind. pf.*, vazba 2 nomin.) sto mužů, jež pokládal (*iūdicāre*) za nejlepší, za otce (senátory). — 39. Romulus vyhlédl si (*dēligerē*, akt. ind. pf.) na Palatiu nejvhodnější místo pro město (*dativ.*). — 40. Z mého dopisu jsi usoudil (*pozmal*) (*intellegere*, akt. ind. pf.), že jsem zdrav. — 41. Když galský vůdce Brennus přemohl (akt. konj. plqupf., *cum histor.*) roku třístého devadesátého př. Kr. Římány u řeky Allie, římsí vojínové se dali (*vertere*, akt. ind. pf.) na útěk. — 42. Kdy byli Peršané od Řeků zahnaní (= obráceni) (*pass. ind. pf.*) na útěk? — 43. Od Herodota, jednoho z řeckých dějepisců, toto jest napsáno (*pass. ind. pf.*) o pyramidách a labyrintu: »Napočetl jsem třicet nebo čtyřicet pyramid; nejvyšší tři (pyramidy) jsou vzdáleny deset tisíc dvoj kroků od města, které se nazývá Memfis. První, vystavěná od krále Mykerina, jest dvě stě osmnáct stop vysoká; druhá, kterou vystavěl (*akt. ind. plqupf.*) Chefred, onu (první) převyšuje o dvě stě třicet dvě stopy, neboť jest vysoká čtyři sta padesát stop; třetí, která jest dílem Cheopovým, jest vysoká čtyři sta osmdesát stop; sto tisíc lidí vystavělo tu pyramidu ve třiceti letech.« —

44. Římský básník Publius Ovidius Naso vypravuje v kteréš básni (*abl.*), že lykijští rolníci byli proměněni (*convertere*, *pass. inf. pf.*) od bohyně Latony v žáby. — 45. Když kdysi mudrc Sokrates měl (konj. impf., *cum histor.*) hosti [= když Sokratovi byli hosté], jimž byly milejší [= více se libily] rozpravy než pokrm, jeho manželka Xanthippe, jak se vypravuje, nakvašena (*commovēre*, *pass. part. pf.*) skácěla

(*subvertere*, akt. inf. pf.) stůl [= vypravuje se, že Xanthippe skácela...]. — 46. Zajatci byli dopadeni (*comprehendere*, pass. ind. pf.) na útěku. — 47. Ačkoli přemnoho (*complūrēs*) městských domů bylo zapáleno (*incendere*, pass. ind. plqupf.), chrámy, již zachvácené (*comprehendere*) plameny, byly zachráněny (*pass. ind. pf.*). — 48. Gallové pokládali popravu těch, kdož byli přistiženi (*dēprehendere*, akt. ind. plqupf.) při krádeži nebo při loupeži, za milé (*vazba 2 akus.*) nesmrtelným bohům. — 49. Jupiter, roznícen (*incendere*, pass. part. pf.) láskou, rozhodl se (*cōstituere*) unésti Kadmovu sestru Europu. — 50. Zda ubránili (*dēfendere*, akt. ind. pf.) vojínové město prudce dobývané od nepřátel? — 51. Když Romulus dobyl (*reportare*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) vítězství na nepřátelích, vystoupil (*āscendere*, akt. ind. pf.) na Kapitol(ium), aby zasvětil Jovovi Feretriovi zbroj odňatou nepřátelskému vůdci. — 52. Naši vojáci zlezli hradby nepřátelského města (= vylezli na hradby) (*āscendere*, akt. ind. pf.) za největšího ticha v kteréśi noci (*abl. čas.*). — 53. Velmi tvrdé dřevo ostrou sekýrou bylo rozštípnuto (*scindere*, pass. ind. pf.). — 54. Horatius Kokles se vrhl (*sē immittere*, akt. ind. pf.) do řeky, když jeho druhové strhli (*rescindere*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) most, a bez úrazu přeploval ke svým, ačkoli nepřátelé metali (*mittere*, akt. ind. pf.) mnoho střel na něho. — 55. Když Markus Antonius přeslavnou řečí hájil (konj. impf., *cum histor.*) Mania Aquilia, před očima všech odtrhl (*abscindere*, akt. ind. pf.) jeho tuniku od prsou, aby římský lid a soudcové uzřeli (*adspicere*) jizvy ran vpředu na těle utržených (*excipere*; pass. part. pf. *exceptus*). — 56. Když Gallové vnikli (*invadere*, akt. konj. plqupf.) roku 390 (třístého devadesátého) do města Říma, zapálili (*incendere*) stavení a usmrtili ty občany, které zajali (*comprehendere*, akt. ind. plqupf.); potom zaměřili (= se obrátili) (*sē vertere*, akt. ind. pf.) ke Kapitoliu, protože nejudatnější občané hájili jeho hrad. — 57. Když Herkules (Herakles), jak se vypravuje, oblekl Kentaurovu tuniku zbrocenou krví, mučen (*cruciāre*, pass. part. pf.) strašlivými bolestmi vystoupil (*āscendere*, akt. inf. pf.) na horu Oitu a spálil se na hranici. [= Vypravuje se, že Herkules, když oblekl (akt. konj. plqupf., *cum histor.*)... mučen (*akus.*)... vystoupil (inf.) a spálil (inf.)...] — 58. Zda zbavili (*solvere*, akt. ind. pf.) Římané Sagunt, obklíčený (*obsidēre*, pass. part. pf.) od Hannibala, obležení? — 59. Kdyby ses byl bál (*metuere*, akt. konj. plqupf.) učitelových slov (*akus.*), nebyl by ses bál jeho pokárání; přísloví praví (= jest): Kdo se bojí učitelových slov (*akus.*), ten se nebojí výprasku (= ran). — 60. Životní obtíže, dobrou vyhlídkou do budoucnosti (= dobrou nadějí) zeslabené, snášejí se velmi lehce. —

62. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 644!)

Krátce jsou líčeny hlavní události římských dějin.

1. Staří Římané počítali roky od založení města (Říma). Řím byl založen Romulem roku sedmistého padesátého třetího př. Kr. (= před Kristem), t. j. roku čtyřstého třicátého druhého po pádu Troje. Římská obec byla s počátku pod královskou mocí. Pod vládou králů (= pod králi) Řím byl dvě stě čtyřicet tři léta, t. j. až do roku pětistého desátého př. Kr.

2. Římských králů bylo sedm: Romulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ancus Marcius (čti: Ankus), Tarquinius Priscus (čti: Tarquinius Priskus), Servius Tullius a Tarquinius Superbus (= Hrdý, Zpupný).

3. Titus Livius napsal dějiny římského národa (ve) stu čtyřiceti dvou knihách, z nichž toliko třicet pět (knih) jest zachováno. Dějepisec Titus Livius vypravuje, že Romulus, první římský král, královal třicet sedm let, Numa Pompilius, druhý král, (kraloval) čtyřicet tři léta, Tullus Hostilius, třetí král, (kraloval) třicet dvě léta, Ancus Marcius, čtvrtý král, (kraloval) dvacet čtyři léta, Tarquinius Priscus, pátý král, (kraloval) třicet osm let, Servius Tullius, šestý král, (kraloval) čtyřicet čtyři léta a Tarquinius Zpupný, sedmý král, kraloval čtyřicet pět let.

4. Když královská moc byla nenáviděna pro velikou ukrutnost Tarquinia Zpupného, Římané ho zbavili královské vlády. Vypravuje se, že roku pětistého desátého př. Kr. Tarquinius Zpupný, poslední římský král, byl vyhnán od Lucia Bruta.

Potom byli voleni dva konsulové na rok; a ten (= kterýž; *relativum copulativum*) obyčej Římané zachovali téměř po pět století.

5. Roku pětistého devátého př. Kr. Římané zvolili dva konsuly. Ačkoli konsulát (konsulský úřad) byl nejvyšší státní úřad, významným úřadem u Římanů byl senát, neboť měl velikou moc a vážnost.

Od roku pětistého devátého až do roku třicátého př. Kr. téměř nepřetržitě svobodnému státu v čele byli (svobodný stát řídili) senát a konsulové. V oněch stoletích (*abl. čas.*) římský národ se zmocnil vlády nad celou Itálií a nad mnohými evropskými, asijskými a africkými zeměmi.

6. Senátoři byli strážci jak zákonů a práva, tak svobody. Senát byl nazván podle kmetů (výklad: slovo „*senātus*“ bylo utvořeno ze slova „*senēs* = starci, kmeti“), z nichž se s počátku skládal; senátoři také byli nazýváni „*patrēs*“ (= otcové). Již král Romulus zřídil

senát, aby byl poradním sborem králů. S počátku bylo sto senátorů, posléze devět set, někdy i tisíc, ale za časů republiky obyčejně šest set. Senát byl podoben (= nebyl nepodoben) shromáždění králů. Národové často žádali skrze vyslance senát i za radu i za pomoc.

7. V prvních dobách republiky ostře bylo bojováno jednak s italskými kmeny o nadvládu, jednak mezi patricii a plebeji o rovnoprávnost v obci. Teprve roku šedesátého šestého skoro celá Italie byla v moci Římanů. Když Římané po dvou letech [= dvě léta potom] (roku šedesátého čtvrtého) vypověděli válku Punům (= Kartaginským), umínili si rozšířiti hranice říše za moře.

8. Římané se ve třech válkách utkali s Puny o nadvládu na moři. První punská válka byla od roku dvoustého šedesátého čtvrtého až do roku dvoustého čtyřicátého prvního př. Kr. Druhou punskou válku roznítil sám Hannibal roku dvoustého osmnáctého př. Kr. Tato válka byla od roku dvoustého osmnáctého až do roku dvoustého prvního př. Kr. Třetí válka proti Punům byla počata (počala se) padesátého prvního roku po skončení druhé punské války (= po skončené druhé punské válce), t. j. šestistého druhého roku od založení města (Říma); tato válka byla od roku stého čtyřicátého devátého až do roku stého čtyřicátého šestého př. Kr. Roku stého čtyřicátého šestého př. Kr. Kartaga bylo dobyto Publiem Korneliem Scipionem Africkým Mladším. Téhož roku (v témž roce) Korint byl rozbořen od Římanů. A když Římané roku stého třicátého třetího rozbořili Numantii v Hispanii, byli již pány celého Středozemního moře.

9. Roku třístého devadesátého př. Kr. byli Římané obráćeni na útěk od Gallů u Allie. Roku dvoustého šedesátého př. Kr. Římané přemohli kartaginské loďstvo u Myl. Roku dvoustého sedmnáctého př. Kr. Římané byli poraženi v hrozně bitvě u Kan(en). Roku dvoustého dvanáctého př. Kr. Římané dobyli Syrakus. Roku dvoustého prvního př. Kr. Publius Kornelius Scipio Africký Starší triumfoval nad Hannibalem. Od roku stého třicátého třetího do roku třicátého př. Kr. v samém státě vše bylo uváděno v nepořádek občanskými válkami. Záhubu republice chystal již roku šedesátého třetího př. Kr. Katilina, velmi ničemný (to) muž, se svými druhy; tehdy však ony *známé* zločinné záměry byly uvedeny na zmar ostrážitostí konsula Cicerona.

10. Roku čtyřicátého šestého př. Kr. samojediný se zmocnil vlády jako diktátor Gaius Julius Caesar, jenž od roku padesátého osmého až do roku padesátého prvního dobyl celé Gallie. Gaius Julius Caesar o březnových idách (= 15. března) roku čtyřicátého čtvrtého př. Kr. byl zavražděn od spiklenců.

11. Prvním římským císařem byl Octavianus Augustus (čti: Oktávíanus). Císař Augustus vládl římskému státu od roku třicátého př. Kr. až do roku čtrnáctého po Kr. Týž císař dal světu toužený mír, když roku třicátého prvního př. Kr. v námořní bitvě porazil protivníka Marka Antonia u Aktia.

12. Druhým římským císařem byl Tiberius (r. 14—37 po Kr.), třetím Caligula (čti: Kaligula) (r. 37—41 po Kr.), čtvrtým Claudius (čti: Klaudius) (r. 41—54 po Kr.), pátým Nero (r. 54—68 po Kr.), šestým Galba, sedmým Otho, osmým Vitellius (r. 68—69 po Kr.), devátým Vespasianus (r. 69—79 po Kr.), desátým Titus (r. 79—81 po Kr.), jedenáctým Domitianus (r. 81—96 po Kr.), dvanáctým Nerva (r. 96—98 po Kr.), třináctým Traianus (r. 98—117 po Kr.), čtrnáctým Hadrianus (r. 117—138 po Kr.), patnáctým Antoninus Pius (r. 138—161 po Kr.), šestnáctým Marcus Aurelius (r. 161—180 po Kr.), sedmnáctým Commodus (r. 180—193 po Kr.), osmnáctým Pertinax, devatenáctým Didius Julianus (r. 193 po Kr.), dvacátým Septimius Severus (r. 193—211 po Kr.), jedenadvacátým Caracalla (čti: Karakalla) (r. 211—217 po Kr.), dvaadvacátým Macrinus (čti: Makrínus) (r. 217—218 po Kr.), třiaadvacátým Heliogabalus (r. 218—222 po Kr.), čtyřiaadvacátým Alexander Severus (r. 222—235 po Kr.), dvacátým pátým Maximinus (r. 235—238 po Kr.), dvacátým osmým Gordianus III. (r. 238—244 po Kr.), dvacátým devátým Julius Filippus (r. 244—249 po Kr.), třicátým Decius (r. 249—251 po Kr.), třicátým prvním Gallus (r. 251—253 po Kr.), třicátým druhým Aemilianus (r. 253 po Kr.), třicátým třetím Valerianus (r. 253—260 po Kr.), třicátým čtvrtým Gallienus (r. 260—268 po Kr.), třicátým pátým Claudius (r. 268—270 po Kr.), třicátým šestým Aurelianus (r. 270—275 po Kr.), třicátým sedmým Cornelius Tacitus (r. 275—276 po Kr.), třicátým osmým Probus (r. 276—282 po Kr.), třicátým devátým Carus (r. 282—283 po Kr.), čtyřicátým Diocletianus (čti: Dyoklécíanus) (r. 284—305 po Kr.).

13. Císařové vládli římské říši od r. 30 př. Kr. až do r. 476 po Kr. V tomto roce Odoakar, germánský vojevůdce, odňal vládu poslednímu římskému císaři Romulovi Augustulovi a jmenoval sám sebe italským králem. To byl konec římské říše tisícího dvoustého dvacátého devátého roku od založení města; Řím totiž, jak se vypravuje, byl založen roku sedmistého padesátého třetího př. Kr.

14. Za časů (= za věku) císaře Augusta v Palestině se narodil Ježíš Kristus. Křesťané často byli krutě mučeni, po prvé od císaře Neronu roku šedesátého čtvrtého, naposled od císaře Diocletiana roku třicátého třetího. Ale krátce potom roku třicátého třináctého císařem Konstantinem byla dána křesťanskému náboženství svoboda.

Schodná slovesa. I.

Slovesa, která vytvářejí jen některé časy nebo tvary, služí »schodná slovesa« (*verba defectiva*). V dnešní hodině uvedu některá schodná slovesa, která mají jen některé tvary, a to: **aiō, inquam, quaesō**, [*avēre, salvēre, valēre*], **age, apage**.

1.

aiō = pravím, říkám, ujišťuji, tvrdím; přitakávám, přisvědčuji; (str. 585);

akt. indik. prés.: 1. sg. *aiō*; 2. sg. *aīs*; 3. sg. *ait*; 3. pl. *aiunt*; (vyslovte: aj-jó, aj-junt atd.);

akt. konj. prés.: 3. sg. *aiat*;

akt. indik. impf.: *aiēbam, aiēbās, aiēbat, aiēbāmus, aiēbātis, aiēbant*;

akt. indik. perf.: 3. sg. *ait*.

1. poznámka: Místo »*aīs-ne?*« = »pravíš? opravdu?« se zkráceně říká »*ain?*«

2. poznámka: Pozorujte, že 3. osoba sing. v prés. i v perf. má stejný tvar; přeloží se tedy »*ait*«: praví, dí, říká, vece; pravil, (-a, -o); děl, (-a, -o); řekl, (-a, -o); vece.

2.

inquam = pravím, řku; (str. 593);

akt. indik. prés.: 1. sg. *inquam*; 2. sg. *inquis*; 3. sg. *inquit*; 3. pl. *inquiunt*;

akt. indik. impf.: 3. sg. *inquiēbat*;

akt. indik. fut. I.: 2. sg. *inquiēs*; 3. sg. *inquiet*;

akt. indik. perf.: 3. sg. *inquit*.

1. poznámka: Toto sloveso se vkládá do přímé řeči.

2. poznámka: *inquit* jest prés. i perf. tvar; překládá se: praví, vece; pravil, řekl, odpověděl, zvolal, (-a, -o).

3.

quaesō = prosím; }
quaesumus = prosíme. } Vkládá se do věty.

havē, avē = buď zdráv, buď vítán, (-a, -o)!

havēte, avēte = buďte zdraví, buďte vítáni, (-y, -a)!

salvē = buď zdrav, buď vítán, (-a, -o)!

salvēte = buďte zdraví, buďte vítáni, (-y, -a)!

valē = buď sbohem!

valēte = buďte sbohem!

age (sing.) }
agite (plur.) } = nuže! vzhůru! (Str. 585.)

apage = jdi pryč, klid' se, táhni!

Prōsum, prōdesse.

Sloveso »*prōsum* = prospívám, jsem prospěšný, jsem platen, jsem pomocen, pomáhám« jest složeno ze slovesa »*sum*« a předpony »*prō-*«, která původně zněla »*prōd-*«. Souhláska »-d-« se v předponě zachovává všude tam, kde se sloveso »*sum, esse*« počíná samohláskou. Časujte a určujte tvary, v nichž předpona zachovává původní tvar »*prōd-*«! Jsou to na př. tvary: *prō-d-esse, prō-d-es, prō-d-eram, prō-d-erō* atd.

Indik. prés.: *prōsum, prōdes, prōdest, prōsumus, prōdestis, prōsunt.*

Konj. impf.: *prōdessem, prōdessēs, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Indik. fut. I.: *prōderō, prōderis, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Inf. prés.: *prōdesse.*

Konj. impf.: *prōdessem, prōdessēs, atd.*; (ve všech osobách zachováno původní »-d-«).

Imperativ: *prōdes! prōdeste! prōdestō! prōdestōte! prōsuntō!*

Konj. prés.: *prōsim, prōsis, atd.*

Tvary od perf. kmene: *prōfui; prōfueram; prōfuerim; prōfuissem; prōfuerō; prōfuisse.*

Particip. budoucí: *prōfutūrus.*

incūs dūra, (*incūdis*), tvrdá kovadlina; *iuventūs laeta*, (*iuventūtis*), veselá mládež, (I, 391); *palūs magna*, (*palūdis*), veliká bažina; *salūs pūblica*, (*salūtis*), obecné blaho, (I, 220); *senectūs tarda*, (*senectūtis*), zmalátňující stáří, (I, 315); *servitūs acerba*, (*servitūtis*), trpké otroctví, (I, 260); *subscūs ferrea*, (*subscūdis*), železná svora; *tellūs ūniversa*, (*tellūris*), veškera země; *virtūs mea*, (*virtūtis*), má mužnost, (I, 203);

grūs, (*gruis*), f., jeřáb, (I, 403); *sūs*, (*suis*), f., vlně, (I, 344).

5. Neutra III. deklinace.

I. Středního rodu (*neutra*) jsou zpravidla podstatná jména *třetí* deklinace, která se končí

v nominativu singuláru	<u>-men</u>	<u>-us</u>	<u>-us</u>	<u>-ūs</u>
v genitivu singuláru	v <u>-minis</u>	' <u>-oris</u>	' <u>-eris</u>	' <u>-ūris</u>
	<u>-e</u>	<u>-al</u>	<u>-ar</u>	
	<u>-is</u>	<u>-ālis</u>	<u>-āris</u>	

(Odchyly od tohoto pravidla viz v odstavcích »Odchyly. I. II. III.«!)

Příklady:

-men, (-minis): *cacūmen*, (*cacūminis*), (I, 424); *carmen*, (*carminis*), (I, 259); *certāmen*, (*certāminis*), (I, 259); *cōgnōmen*, (*cōgnōminis*) (I, 390); *crīmen*, (*crīminis*), (I, 439); *flūmen*, (*flūminis*), (I, 402); *grāmen*, (*grāminis*), (I, 391); *lūmen*, (*lūminis*), (I, 259); *nōmen*, (*nōminis*), (I, 219); *ōmen*, (*ōminis*), (II, 411); *praenōmen*, (*praenōminis*), (I, 393); *sēmen*, (*sēminis*), (I, 394);

agmen, (*agminis*), tah, zástup, dav; *discrimen*, (*discriminis*), rozdíl, různost, odchylka; *strāmen*, (*strāminis*), sláma (k pokrývání střech); *tegmen* [*tegimen*, *tegumen*], (*tegminis*), přikrývka; *medicāmen*, (I, 442);

-us, (-oris): *corpus*, (*corporis*), (I, 195, 202); *decus*, (*decoris*), (I, 259); *dedecus*, (*dedecoris*), nečest, hanba, potupa; *facinus*, (*facinoris*), (I, 461); *litus*, (*litoris*), (I, 525); *pectus*, (*pectoris*), (I, 219); *tempus*, (*temporis*), (I, 242);

-us, (-eris): *foedus, (foederis), (II, 409); genus (generis), (I, 242); munus, (muneris), (I, 320); onus, (oneris), (I, 442); opus, (operis), (I, 202); pondus, (ponderis), (I, 393); scelus, (sceleris), (I, 285); sidus, (sideris), (I, 409); vulnus, (vulneris), (I, 220);*

-ūs, (-ūris): *crūs, (crūris), (I, 372); tūs, (tūris), (I, 320);*

-e, (-is): [*altäre; plur.*] *altāria, (altārium), oltář; ancile, (ancilis), (I, 356); conclāve, (conclāvis), komnata, pokoj; cubile, (cubilis), (I, 364); ināne (I, 495); insigne, (insignis), (I, 441); mare, (maris), (I, 355); mīlka, (mīlum), (II, 33, 34); moenia, (moenium), (I, 356); rēte, (rētis), (I, 356); sedile, (sedilis), (I, 356); mantēle [mantēle], (mantēlis), ručník, ubrousek, (II, 511);*

-al, (-ālis): *animal, (animālis), (I, 355); vectigal, (vectigālis), (I, 409);*

-ar, (-āris): *calcar, (calcāris), (I, 355, 356); exemplar, (exemplāris), (I, 356);*

-ar, (-aris): *tubar, (iubaris), (I, 356); nectar, (nectaris), (I, 356).*

II. Středního rodu (neutra) jsou tato podstatná jména třetí deklinace:

allēc, (allēcis), rybí lák, jícha, rosol; lac, (lactis), mléko; lac pressum, tvaroh, sýr;

fār, (farris), samopše, špalda; obilí; tluč;

hēpar, (hēpatis), játra;

caput, (capitis), hlava, (I, 195).

6. Odechytky. III.

1. Ze substantiv zakončených v nominativu singuláru v »-l«, v genitivu singuláru v »-lis«, středního rodu (neutra) jsou »fel, mel«, mužského rodu (maskulina) jsou »sāl, sōl«:

fel, (fellis), n., žluč, jed; mel, (mellis), n., med;

sāl, (salis), m., sůl; sōl, (sōlis), m., slunce.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 6. října 1938. — Předplatné na 6 sešitů Kč 20.—, na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebírání lze srušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1937. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

Kč 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 14.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DST.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

2. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru v »-or«, jsou středního rodu (**neutra**) tato:

aequor, (*aequoris*); *ador*; *marmor*, (*marmoris*); *cor*, (*cordis*). — (Viz 2. strana obálky 9. sešitu!)

3. Ze substantiv, zakončených v nominativu singuláru v »-er«, jsou středního rodu (**neutra**) tato (viz 2. strana obálky 9. sešitu):

cadāver, (*cadāveris*); *papāver*, (*papāveris*); *piper*, (*piperts*); *spinther*, (*spintheris*); *tūber*, (*tūberis*); *ūber*, (*ūberis*); *verber*, (*verberis*), obvyčejně plurál: *verbera*, (*verberum*);

vēr, (*vēris*);

iter, (*itineris*).

4. Pamatujte, že tato dvě podstatná jména, zakončená v nomin. sing. v »os«, jsou **neutra**:

ōs, (*ōris*), (vyslov: ós, óris), ústa; *ōs fōrmōsum*, sličná ústa; (I, 408);

os, (*ossis*), (vyslov krátce: os, ossis), kost; *os fīrmum*, pevná kost; (I, 348).

5. Středního rodu (**neutrum**) jest substantivum *aes*;

aes, (*aeris*), kov, měď; *aes alienum*, dluhy.

6. Vlastní jména mužů, zakončená v nomin. sing. v »-al«, »-ar«, podle přirozeného rodu jsou **maskulina**; na př.:

Hannibal, (*Hannibalis*); *Hasdrubal*, (*Hasdrubalis*);

Caesar, (*Caesaris*); *Hamīlcar*, (*Hamīlcaris*).

7. Středního rodu (**neutra**) jsou tato substantiva, zakončená v nominativu singuláru v »-as«:

vās, (*vāsis*), nádoba, váza, (I, 344); (v plurále se toto substantivum skloňuje podle II. deklinace: *vāsa*, *vāsōrum*);

fās, (nesklonné), božské právo;

nefās, (nesklonné), zločin, hřích, (I, 316).

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

51. HODINA.

Slovník k 59.—62. úloze.

Aemiliānus, ī, m., jméno dvou římských císařů: a) *Aemiliānus*, (*Mārcus Aemilius*), císař r. 253—254; skutečná jeho vláda trvala pouze 3 měsíce; byl zabit na tažení proti Valerianovi od svých lidí. — b) *Aemiliānus*, (*Tiberius Sestius Alexander*), prohlásil se za císaře r. 262; r. 265 byl od Theodota, Gallienova vojévůdce, poražen, zajat a v Římě na rozkaz císařův zardoušen.

Alexander Sevērus, římský císař v r. 222—235; k vládě se dostal v 13. roce věku; za něho vládla jeho bába Julia Maesa (do r. 223) a matka Julia Maëa za pomoci znamenitých právníků Ulpiana a Paula a výboru ze senátu; při tažení proti Germánům byl od vojáků, nespokojených jeho slabošským chováním, r. 235 i s matkou v Mohuči zavražděn.

Āllia, ae, f., Allia, (dnešní Aja), levý přítok Tiberu, severně od Říma; zde byli Římané poraženi Gally r. 390 př. Kr.

Antōnīnus Philosophus, známý v dějinách pod jménem *Mārcus Aurēlius*, římský císař r. 180 po Kr., vládl společně s Luciem Verem, jenž však zemřel již r. 169, po smrti adoptivního otce Antonina Pia; skoro celá jeho vláda byla vyplněna válkami, trpkou to povinností pro císaře, který sám byl horlivým stoupencem stoické filosofie a jemuž hlavní směrnicí života byla humanita; náleží k nejlepším římským císařům. Oddával se rád vedle panovnického zaměstnání vážným a hloubavým myšlenkám, jež ve formě krátkých, aforistických prűpovědí, obsahujících hluboké životní pravdy, zaznamenal do spisu nadepsaného řecky »Ta eis heauton«,

»Zápisky sobě samému«. Tuto knihu mravních úvah, zčásti psanou ve vojenském táboře na Slovensku nad Hronem, přeložil do češtiny prof. Peroutka. Zemřel r. 180 ve Vindoboně (Vidni) nebo Sirmiu.

Antónius, jméno římského rodu; z něho vyzníkl **Mārcus Antónius**, římský státník, naroz. r. 82 př. Kr., člen t. zv. druhého triumvirátu, jež uzavřel r. 43 př. Kr. s Oktáviánem a Lepidem, především proti Caesarovým vrahům, Brutovi a Cassiovi, jež porazil u Filip roku 42. V Egyptě navázal milostný poměr s egyptskou královnou Kleopatrou, který byl nakonec pro něho osudný. Na falešnou zprávu o smrti Kleopatrině usmrtil se r. 30 př. Kr. nalehnuv na meč.

Aquilius viz **Mānius Aquilius**

arx, *arcis*, f., pevnost, tvrz, hrad (na výšině); vyšehrad, akropolis. — V Římě *arx* slul severovýchodní vrchol Kapitolského vrchu; tvrz byla obsazena posádkou nejen v době války a vnitřních bouří, ale i za shromáždění lidu, komitií, aby Řím za sněmování nezůstal bez obrany. Na tvrzi byl vystavěn r. 344 př. Kr. chrám Junony Monety (= napomínající), (*Monēta*, řecky *Mnēmosynē*, matka Mus); při tomto chrámu byla později zřízena mincovna. — V Athénách *arx* slula akropolis; stála na skále 121 m vysoké, přikře spadající na všechny strany.

Brennus, *i*, m., **B r e n n u s**, (osobní jméno galské), podle starořímské legendy vůdce seonských Gallů, kteří r. 390

(387) př. Kr. porazili Římany nad říčkou Allii, zničili Řím a oblehli Kapitolium. Když podle pověsti Římané odváděli výkupné smluvené za odtažení Gallů a stěžovali si na falešnou váhu, přihodil prý Brennus na váhy ještě svůj meč se slovy »*Vae victis!*« (Běda přemoženým!)

Brůtus, *i*, m., a) **Lūcius Iūnius Brūtus**, podle římské legendy osvoboditel Říma od vlády králů; byl prý syn Tarquinie, dcery krále Tarquinia Prisca, sestry posledního říms. krále Tarquinia Zpuupného. Úkladům tohoto ušel stavěje se hloupým. Dav sesaditi Tarquinia, stal se prý r. 509 př. Kr. prvním konsulem společně s Tarquiniem Collatinem nebo M. Horatiem. V tomto úřadě dal popravit vlastní syny, kteří se zúčastnili spiknutí ve prospěch obnovení království. Podle pověsti padl v souboji s Aruntem, synem Tarquiniovým. — b) **Mārcus Iūnius Brūtus**, (kol r. 80—42 př. Kr.), přední z vrahů C. Iulia Caesara; byv poražen u Filip r. 42 př. Kr., nalehl na meč a usmrtil se.

Cadmus, *i*, m., **K a d m u s** (Kadmos), starořecký hérós thébský, syn foinického krále Agénora. Kadmos hledaje sestru Európu, kterou unesl Zeus (Juppiter), po dlouhém blouzení se obrátil k delfské věštině, jež mu poradila, aby zanechal hledání sestry a aby následoval krávu, již potká, a založil město tam, kde se kráva usadí. Ve Fókidě ve středním Řecku potkal krávu a šel za

ní až k místu, kde pak založil město Théby s hradem, jenž byl nazván po něm »Kadmeia«.

Caligula, *ae*, m., *Kaligula*, přezdívká třetího římského císaře Gaia Caesara, jenž naroz. r. 12 po Kr., byl císařem r. 37 až 41 po Kr. Nesmírným zdůrazňováním panovnické všemohoucnosti a bezuzdným hýřením si zasloužil jména prvního šílence na římském trůně. Byl zavražděn r. 41 od tribuny tělesné stráže Cassia Chaerea. — (Žil v dětských letech se svým otcem Germanikem ve vojenském táboře, kdež byl od vojáků podle vojenské obuvi, — *caliga*, — kterou nosil, nazván Caligula = Střevíček.)

Capitolium, *iī*, n., *mōns Capitōlinus*, Capitolium, Capitol, kapitolský pahorek; záleží ze dvou vrcholů, oddělených hlubším sedlem (*intermontium*, Piazza del Campidoglio); v užším slova smyslu *Capitolium* nazýván jihozápadní vrcholek Kapitolského pahorku s proslaveným chrámem trojice božstev, Jova, Junony a Minervy. — Na severovýchodním vrcholku stála *arx* (viz *arx*). — (I, 294)

Caracalla, *ae*, m., *Karakalla*, přezdívká Marka Aurelia Severa Antonina, římského císaře r. 198—217 po Kr., podle jeho oblíbeného oděvu, keltského (nebo germánského) pláště.

Carthāgō Nova, *Carthāginis Novae*, *f.*, (II, 666), *Nové Kartago* (= Kartagéna), město na jihových. pobřeží Hispanie (Pyrenej. polostrova), založené r. 228 př. Kr. od kartagin-

ského vůdce Hasdrubala; od r. 210 byla pod panstvím římským; byla střediskem obchodu mezi Hispanií a Afrikou.

Cārus, *i*, m., *Carus*, (*Mārcus Aurēlius Cārus*), římský císař r. 282—283 po Kr.

Centaurus, *i*, m., *Kentaur*. — Kentaurové jsou v řeckém bájesloví polobožské bytosti, s přední částí těla lidskou a se zadkem koňským, divocí démonové lesnatých pohoří, zejména v Thessalii a Arkadii. Od ostatních Kentaurů svou ušlechtilostí se lišil Kentaur Cheirón (Chirón), syn mořského boha Poseidóna, lovec a moudrý lékař, vychovatel svého pravnuka Achillea (jeho dcera Endeis byla matkou Achilleova otce Pélea).

Cheops, *Cheopis*, m., *Cheops* (Chufu), staroegyptský král z dynastie, jež vládla asi r. 2840—2680 př. Kr.; vystavěl největší pyramidu v Gizehu, vysokou 150 metrů.

Chephrén, m., *Chefren* (Chafre), staroegyptský král dynastie, jež vládla asi r. 2840—2680 př. Kr.; vystavěl druhou ze 3 největších pyramid u Gizehu, nedaleko níž je vytesána ze skály ohromná sfinx.

Claudius, *iī*, m., a) *Klaudius*, římský císař r. 41—54 po Kr., (plným jménem *Tiberius Claudius Nerō Germanicus*), syn Neronu Claudia Drusa, nevlastního syna Augustova; po zavraždění svého synovce Caliguly r. 41 byl proti všemu očekávání zvolán od pretoriánů císařem. Byl otráven r. 54 po Kr. svou druhou manželkou Agrippinou Mladší. — b)

Klaudius, řím. císař roku 268—270 po Kr., (plným jménem *Mārcus Aurēlius Claudius Gothicus*), původem Illyr, znamenitý vojevůdce, byl povolán od důstojnictva po smrti Gallienově r. 268 císařem; zemřel morem v Sirmiu (Mitrovici) r. 270 po Kr.

Commodus, řím. císař r. 178 (180)—192, (plným jménem *Mārcus Aurēlius Commodus Antōninus* nebo *Lūcius Aelius Aurēlius Commodus*), syn císaře Marka Aurelia, od r. 178 spolucísař s otcem, po jeho smrti jeho nástupce; zavražděn 31. prosince r. 192 pro odpor proti způsobu své vlády.

Constantinus, řím. císař r. 306—337 po Kr.

Crassus, řím. císař r. 114—53 př. Kr., přívrženec Sullův, který si zjednal ohromné bohatství za občanské války mezi Mariem a Sullou; r. 60 se stal členem prvního triumvirátu (Caesar, Pompeius, Crassus); r. 55 př. Kr. byl konsulem; před uplynutím konsulátu odešel jako správce do provincie Syrie, kdež si vedl tak, aby se obohatil. Když se utkal v boji s nepřáteli a byl poražen, byl listivě zabít. Byl to nejbohatší muž v Římě v té době a jen proto byl přijat Caesarem a Pompeiem do spolku.

Cyclades, um. f., Kyklady, souostroví v Egejském moři; celkem 211 ostrovů; z nich jménem význačné: Andros, Delos, Naxos, Melos, Syros, Paros; (akus. pl. *Cycladas*).

Cydnus, řím. m., Kydnus (Kydnos), řeka v starověké Kilikii v Malé Asii u Tarsu

Decius, řím. m., Decius, (*Gāius Messius Quintus Traiānus Decius*), římský císař r. 249—251. — Rodové jméno »Decius« bylo jméno starořímského plebejského rodu. Římská národní tradice uváděla z něho tři členy stejnojmenné (Publius Decius Mūs), otce, syna, vnuka, kteří všichni obětovali život za vlast, zasvětivše se v bitevním nebezpečí podsvětním bohům za dosažení vítězství; děd jako konsul r. 340 př. Kr. v boji s Latiny, syn r. 295 př. Kr. v bitvě u Sentina s Etrusky a Samnity, vnuk r. 279 v boji s Pyrrhem u Auskula.

Dēlus, řím. f., Delus, (Délus), jeden z nejmenších Kykladských ostrovů, náboženské středisko kultu boha Apollina, sídlo věštiny; r. 478 př. Kr. středisko námořního spolku athénské; r. 315—106 př. Kr. sídlo ostrovního spolku; (nom. sg. *Dēlus*, *Dēlos*; akus. sg. *Dēlum*, *Dēlon*); **Dēliacus**, řím. m., delský; (I, 184)

Didius Iūliānus, (*Mārcus Didius Iūliānus*), řím. m., byl r. 193 prohlášen po zavraždění Pertinaka od pretoriánů za veliký peněžní dar za císaře, ale udržel se na trůně jen 2 měsíce.

Diogenēs, řím. m., Diogenes ze Sinope v Paflagonii, kynický filosof; osvojiv si kynickou filosofii, omezil své potřeby a živil se nejprostším způsobem, čímž se stal populárním a řada anekdotických vypravování se připíná k jeho jménu a ži-

votu. Když se ho král Alexander Veliký tázal, čeho si od něho Diogenes přeje, vyslovil D. jediné přání, aby mu král šel ze světa. Byv zajat od mořských loupežníků, byl odvezen na Krétu a tam prodáván do otroctví. Jsa tázán na své zaměstnání, odpověděl prý, že dovede ovládati lidi, a potřebuje-li někdo pána, nechť si koupí jeho; za otroka prý ho koupil bohatý korintský kupec Xeniades a Diogenes prý pak žil dlouho v jeho domě jsa vychovatelem jeho dětí. Podle podání bydlel prý v sudě (byl to asi malý domek, jenž od Athéňanů posměšně byl zván »pithos« = sud); odíval se jen pláštěm; zahodil nádobu na vodu vida, že lze pít jen rukou; marně hledal ve dne se svítilnou v athénských ulicích člověka; na Platonovu definici člověka, že člověk jest dvou-nohá bytost bez peří, D. odpověděl tím, že přinesl oškubaného kohouta jako prý Platónova člověka; manželství si nevážil a hlásal naprostý komunismus žen a dětí; na otázku, kdy se mají lidé ženiti, prý odpověděl, že se mladí nemají ženiti nikdy a staří teprve nikdy; smrti se nebál, protože při ní veškeren cit ustane a člověk ani nepozoruje, že se blíží; člověk se nemusí starati o to, jak bude pohřben, neboť o to již budou mít péči dědicové; zemřel ve vysokém věku v Korintě; Korintští za náhrobní pomník zřídili mu sochu psa z parského mramoru.

Domitiānus, ī, m., Domitiān, (Domitiānus), (*Titus Flāvius*

Domitiānus), římský císař r. 81—96 po Kr., syn císaře Vespasiána, bratr a nástupce císaře Tita; byl usmrčen z návodu své choti Domitie.

Eurōpa, ae, f., Európe, Európa, v řeckém mythu dcera Foinika nebo Agénora, foinického krále; podle ní byl nazván náš díl světa Európe, Európa. Když jednou sbírala s družkami květiny na mořském pobřeží u Sidóna neb Tyru, Zeus (Jupiter), zahořev k ní láskou, vzal na sebe podobu běloskvo-cího býka a unesl ji na Krétu. Marně hledali Agénorovi synové, Kadmos, Foinix, Kilix a Thasos, svou sestru.

Eurydicē, ēs, f., Eurydika (Eurydiké), v řecké báji choť Orfeova, jež byvši uštknuta hadem, záhy zemřela; všechna příroda truchlila nad její smrtí jako její manžel. Konečně podsvětní bohové svolili k jejímu návratu pod podmínkou, že se Orfeus nesmí, až si ji bude odváděti z podsvětí, na ni ohlédnouti. Protože dané podmínce Orfeus nedostál, pozbyl Eurydiky na věky. — Orfeus byl mythický pěvec, o němž se bájilo, že si mocí svého zpěvu může podmaniti vše, přírodu, zvířenu, květenu i skály. Byl prý syn Musy Kalliopy a thráckého krále Oiagra; vlasti jeho prý bylo povodí řeky Hebra nebo Pierie na Olympu.

Fabricius, īi, m., rodové jméno členů starořímského rodu Fabriciů; z nich proslul *Gāius Fabricius Luscīnus*, slavný vojevůdce, pověstný svou poctivostí, kterou prý osvědčil zejména z svého jednání s epir-

ským králem Pyrrhem po bitvě u Hérakleie r. 280 a u Auscula r. 279 př. Kr. o výměně zajatých. Pyrrhus chtěl si ho nakloniti penězi, ale marně; i hodlal prý ho zastrášiti slonem, ale Fabricius usmívaje se prý pravil: »Včera jsi mne nekoupil zlatem, dnes mne ani slonem nepolekáš.« Pyrrhos si ce římské zajatce nepropustil, ale dovolil, aby navštívili domov o svátcích (zvaných Saturnalia) domnívaje se, že se již nevrátí. Ale římský senát pohrozil prý každému smrti, kdo by se nevrátil, i vrátili se všichni. Byl to muž nezištný a spravedlivý, zemřel v chudobě. Dcerám jeho římská obec dala věno.

Feretrius, ů, m., Feretrius, přijmí boha Jova ve starém Římě jako válečného boha, jenž dopomohl Romulovi, když podle staré tradice Caeninští pro únos Sabineek vedli s ním válku, k vítězství v souboji s králem Akronem; Romulus dal nésti zbroj padlého krále ve vítězném průvodu na zvláštních nosítkách (*feretrum*) na Kapitol a na místě, kde pod dubem tuto zbroj věnoval Jovovi jako »*spolia opima*«, zřídil chrám Jovovi, jež později rozšířil Ancus Marcius a obnovil Augustus. Ke kořisti Romulově v pozdější době přibyla jen dvojí *spolia opima* (= kořist samostatného římského vůdce, odňatá v souboji samostatnému nepřátelskému vůdci): r. 437 př. Kr. Aulus Cornélius Cossus věnoval zbroj vejského krále Tolumnia a r. 222 př. Kr. konsul Márcus

Marcellus věnoval zbroj Viridomara, krále Insubrů. — »**Spolia**« Římané nazývali brnění a vůbec zbraně odňaté poraženému nepříteli. Získaná spolia byla pokládána za významení a rozvěšována v atriu domu. Vedle zbraní se tím slovem označují i jiné ukořistěné předměty, lodní zobce, sochy, koně atd. Zvláštním druhem spolií jsou t. zv. *spolia opima*, (kořist tučná), brnění to, jež římský vojevůdce odňal v souboji přemoženému nepřátelskému vojevůdci. Tato spolia opima byla zavěšována v Římě v chrámě Jova Feretria.

Galba, ae, m., Galba, (*Servius Sulpicius Galba*), římský císař r. 68—69 po Kr.

Galliēnus, i, m., Gallienus, (Pūblius Licinius Galliēnus), římský císař r. 260—268 po Kr.

Gallus, i, m., Gallus, (*C. Vibius Trebōniānus*), římský císař r. 251—254 po Kr.

Gordiānus, i, m., jméno tří římských císařů v 1. polovině 3. století. Z nich Gordiānus III. byl císařem r. 238—244 po Kr. Byl zavražděn vojáky na podnět prefekta prétoriánů Filipa, který se stal po jeho smrti císařem.

Hadriānus, i, m., Hadrián, (Pūblius Aelius Hadriānus), (76—138 po Kr.), římský císař r. 117—138; byl od svého strýce, císaře Trajána, adoptován; po smrti Trajánově byl uznán vojskem za císaře; zemřel v Bájích.

Hēliogabalus, i, m., Heliogabalus, Elagabal, řím. císař r. 218—222 po Kr., původ-

ně slul Varius Avitus Bassianus; jméno Heliogabalus přijal po bohu Elgabalovi, při jehož chrámě v Emese syrské byl vrchním knězem. Po zavraždění Karakallově byl od římského vojska pro svou sličnost a podobnost ke Karakallově, za jehož syna byl vydáván, povolán za císaře; pro nemravný život a ukrutnost byl zabit r. 218 a mrtvola jeho hozena do Tiberu.

Iésus Christus, Iěsů Christì, m., (sklonění: 1. Iěsus, 2. Iesů, 3. Iěsů, 4. Iěsum, 5. Iěsů, 6. Iěsů), Ježíš Kristus, (hebrejsky Ješúa, Ješóa, řecky Iěsus; Kristus z řeckého Christos, Pomazaný); (Masarykův slov. nauč.: »Ježíš Kristus, tvůrce i předmět křesťanské víry a zbožnosti, nejsvětější zjev dějinný, nejvyšší vrchol duchovního života, stálý podnět mravního úsilí i mezník kulturního vývoje lidského«).

internus, *a, um*, vnitřní; *mare Internum*, Středozemní moře

Iūlia, *ae*, f., ženské jméno římské; **a)** Julia, dcera Caesarova, choť Pompeiova, (zemřela r. 54 př. Kr.); **b)** Julia, nezdárná dcera Augustova (39 př. Kr. — 14 po Kr.), choť Augustova synovce Marcella, po jeho smrti r. 22 provdána za Marka Vipsania Agrippu, po jeho smrti r. 11 za potomního císaře Tiberia; pro svůj prostopášný život byla r. 2 př. Kr. vypověděna na ostrov Pandatarii u Neapole, později do Rhegia, kdež ji Tiberius dal umořiti hladem; **c)** Julia, nehodná dcera Augustovy dcery Julie; **d)** Julia, dcera Drusa

Nerona, provdaná za nejstaršího syna Germanikova Nerona, po jeho smrti zasnoubena se Seianem.

Iūlius Philippus, Julius Filipp, (*Mārcus Iūlius Philippus Arabs*), rodem Arab, římský císař r. 244—249; dal se prohlásiti spoluvládce s Gordiánem III. r. 243; když Gordián III. byl zavražděn, vojsko prohlásilo za císaře Julia Filipa a senát ho r. 244 potvrdil; padl v bitvě u Verony r. 249 po Kr.

Iuppiter Feretrius viz *Feretrius*

Jericho, latinsky Hiericus, Hierichus, prastaré město v Palestině, 6 hodin cesty od Jerusalema, 8 km západ. od Jordánu, prastará pevnost; po prvé vyvráceno po příchodu Židů do Palestiny Josuou po sedmidenním obléhání; bylo sídlem proroka Eliáše, později zimní residencí Héródesa, jenž koupil město od Kleopatry a zde i zemřel. V té době město bylo v znamenitém rozkvětu. Císařem Vespasiánem bylo ztroskotáno, za Hadriána povstalo k novému životu.

Lūcilius, *ii*, m., Gāius Lūcilius, římský satirický básník, naroz. r. 180 př. Kr. ve Suesse v Kampánii, zemřel r. 102 př. Kr. v Neapoli; z 30 knih jeho satir (Sermones) se zachovalo jen 1378 veršů; v nich Lūcilius zesměšňoval s republikánskou volností nejen všeobecné zjevy, které pokládal za hodné pokárání, ale i přímo osoby.

Lycius, *a, um*, lykijský; *Lycia*, *ae*, f., Lykie, starověká krajina na jihozápad. pobřeží Malé Asie

Macrinus, i. m., *Makrinus*, římský císař r. 217—218 po Kr.; v parthské válce zosnoval zavraždění Karakallovo a byl prohlášen vojskem za císaře; poražen od Bassiána byl zabit se svými syny na útěku v Kappadokii.

Mānius Aquilius, konsul r. 101 před Kr., potlačil na Sicilii vzpouru otroků vedených Antheniónem; pro vyděračství, jehož se dopouštěl na Sicilii, byl obžalován; ač byl usvědčen, přece byl osvobozen zásluhou svého obhájce Márka Antónia, který strhnuv mu šat s prsou ukázal lidu a soudcům četné jizvy. Zpupným chováním r. 88 způsobil válku s Mithridátem, v níž byl poražen; uprchl do Pergamu, potom na Lesbos. Lesbičtí vydali jej Mithridátovi, který jej dal usmrtni poručiv, aby mu vlili roztavené zlato do hrdla.

Mārcus Antōnius viz *Antōnius*

Mārcus Aurēlius viz *Antōninus Philosophus*

Maximinus, i. m., jméno dvou římských císařů; **a)** Maximinus, (*Gāius Iūlius Vērus Maximinus Thrāx*), říms. císař r. 235—238 po Kr.; **b)** Maximinus, (*Gāius Galērius Valerius Maximinus*), byl od r. 305 po Kr. caesarem a zemřel r. 313 po Kr.

Memnōn, *onis*, m., *Memnon*, řecké jméno egyptského krále Amenhotepa III. Za Memnonovy podobizny byly od středu prvního století př. Kr. pokládány dvě kolosální sochy Amenhotepa III. v Thébaidě (t. zv. kolosy Memnonovy), z nichž o jedné se vy-

pravovalo, že vydává při východu slunce zvuky podobné zpěvu.

Memphis, *idis*, f., (akus. *-phim*, *-phin*; vok. *-phi*; abl. *-phi*), *M e m f i s*, (staroegyptsky Mennefer), nejslavnější a nejstarší hlavní egyptské město, jihozápadně od dnešní Káhiry, založené jako pevnost králem Ménem (vládl kolem r. 3400 př. Kr., podle mínění jiných kolem r. 4200 př. Kr.) na rozhraní Horního a Dolního Egypta.

Mycerinus, i. m., *Mykerinus*, (řecky Mykerinos, egyptsky Menkeure, Menkaura, Menkera, Menkara), egyptský král IV. dynastie, vládl kolem r. 2800 př. Kr. Vystavěl třetí a nejmenší pyramidu u Gizy.

Mýlae, *ārum*, f., *M y l y*, (dnešní Milazzo, město a přístav v severových. Sicilii, západně od Messiny); r. 260 př. Kr. u Myl Římané vybojovali pod velitelstvím Gaia Duilia první námořní vítězství nad Kartaginskými.

Nerō, *ōnis*, m., *N e r o*, (*Claudius Caesar Drusus Germanicus*), syn Gnaea Domitia Ahénobarba a Julie Agrippiny, adoptovaný syn císaře Claudia; naroz. r. 37 po Kr.; římský císař r. 54—68; zabit na útěku z Říma otrokem; (I, 408)

Nerva, *ae*, m., *N e r v a*, (*Mārcus Coccēus Nerva*), římský císař r. 96—98 po Kr.; za císaře byl zvolen senátem po zavraždění císaře Domitiána 18. září 96 po Kr. Zemřel 27. ledna 98 a pohřben s velikon slávou v hrobě Augustově.

Numantia, *ae, f.*, *N u m a n t i a*, starověké hlavní město keltiberského kmene Arevaků v Hispanii, proslulé hrdinnou obranou proti Římanům. Když Keltiberové byli podrobeni od Římanů (r. 143—142 př. Kr.), jediná Numantia setrvala v hrdinné obraně. Utrpěvše několik porážek Římané poslali r. 134 proti Numantii Scipiona Mladšího, který oblehl město a po patnáctiměsíčním obléhání města dobyl. Zbýlé obyvatelstvo jednak se samo usmrtilo, jednak bylo prodáno do otroctví a město bylo srovnáno se zemí. Scipionovi se dostalo čestného příjmi Numantinus. Na troskách města později vzniklo nové město, ale nepatrné.

Odoacar viz *Rōmulus Augustulus*

Oeta, *ae, f.*, *O i t a*, bezlesé pohoří ve středním Řecku západně od Malijského zálivu. K Oitě náležela též hora za starodávna zvaná Anopoia na pomezí lokridském; přes ni vedla stezka k Thermopylám, po níž zrádce Efialtes ukázal cestu Peršanům, kteří zaskočili spartského krále Leonidu a jeho četv v Thermopylách r. 480 př. Kr. — *Oeta mons*, pohoří Oita

Othō, *ōnis, m.*, *O t h o*, (*Mārcus Salvius Othō*), římský císař, dal se od prétoriánů prohlásiti za císaře 15. ledna r. 69 a dal zavraždit císaře Galbu. Germánské legie prohlásily za císaře svého vojevůdce Aula Vitellia; v boji proti nim Otho poražen u Bedriaka u Kremony a 16. dubna r. 69 se zavraždil.

Palaestina, *ae, f.*, *P a l e s t i n a*, část Syrie při východních březích Středozemního moře

Palātium, *iī, n.*; *mōns Palātīnus*; Palatium, palatinský pahorek, jeden ze sedmi pahorků, na nichž se rozkládal starověký Řím; bývá pokládán za základ, z něhož se vyvinul starověký Řím. Na západní svah pověst klade zachránění Romula a Rema; na jihu pahorku byla ukazována chatrč pastýře Faustula, který podle pověsti vychoval oba hochy. Na konci republiky P. byl obytnou čtvrtí římské elity, od dob Augustových byla tu residence římských císařů (časem název Palātium dal vznik obecnému výrazu »palác«).

Pertināx, *ācis, m.*, *P e r t i n a x*, (*Pūblius Helvius Pertināx*), římský císař r. 192—193 po Kr., syn propuštěnce z Ligurie; za císaře prohlášen po zavraždění císaře Kommoda, ale prétoriáni se záhy vzbouřili proti němu a zavraždili jej 28. března 193 po Kr. Jeho syna a dceru dal zavraždit Karakalla.

Philippī, *ōrum, m.*, *F i l i p p y*, (řecky *Filippoi*), město v starověké Makedonii severových. od Amfipole, založené r. 356 př. Kr. králem Filipem II. Dnešní Kavala jest bývalý jeho přístav zv. Neapolis. Proslulo vítězstvím Antonia a Oktaviána r. 42 př. Kr. nad Caesarovými vrahy Brutem a Cassiem. Dosud žije v pořekadle: »U Filip se uvidíme«. Jsou to prý slova, která pronesl několik dní před bitvou Brutův duch.

Gāius Pisō, Gāi Pisōnis, m., Gāius Calpurnius Pisō, první manžel Tullie, zeť slavného řečníka Marka Tullia Cicerona, muž velmi řádný, který záhy po sňatku zemřel; (II, 411)

Probus, i, m., Probus, (*Mārcus Aurēlius Probus*), římský císař r. 276—282 po Kr., naroz. r. 232 v Sirmiu; z nejlepších římských panovníků; r. 282 byl usmrcen od vlastních vojáků.

Rōmulus Augustulus, i, m., poslední císař západní části římské říše, syn patricia Oresta: za císaře byl povolán jako malý hoch r. 475 po Kr. germánskými vojsky; za něho vládl otec. Když odepřel germánským vojskům vykázaní v Italii stálá sídla, (žádala za třetinu pozemků v Italii), vojínové povolali r. 476 po Kr. jednoho ze svých náčelníků, Odoakera, za krále, který dal r. 476 Oresta popravit a Romula vypověděl do Kampanie. — Odoaker (Odovakar), vůdce germánských žoldnéřů v římských službách, syn skirského knížete Edika (původně nepřechybně Skyt); sesadiv r. 476 císaře Romula, přivodil konec západořímského císařství a vládl sám celému Apeninskému poloostrovu jako král Germánů v Italii a jako patricius Romanorum až do příchodu ostrogotského Theodoricha, od něhož byl ve třech bitvách poražen (r. 489 a 490) a obléhán v Ravenně. Po třiletém obléhání donucen vzdáti se (27. února 493) za podmínky, že se rozdělí s Theodorichem o panství; ale již 15. března 493 byl

zavražděn od Theodoricha při hostině.

Saguntum, i, n., Sagunt, město ve starověké Hispanii při východním pobřeží. Stalo se nepřímou příčinou 2. punské války. Hannibal udeřil r. 219 př. Kr. na Sagunt. Sagunští se marně bránili po 8 měsíců. Město bylo dobyto a zničeno. Římané je obnovili již zase r. 212 př. Kr. — Městu Murviedro, které vzniklo na místě Sagunta, bylo r. 1877 vráceno starověké jméno.

Septimius Sevērus, m., římský císař r. 193—211 po Kr.

Syrācūsae, ārum, f., Syrakusy, (ital. Siracusa), nejstarší dórská kolonie na Sicilii a jedna z nejstarších řeckých osad na Sicilii vůbec. Byly založeny asi r. 734 př. Kr. z Korinthu na ostrově Ortygi.

Tarentinus, a, um, tarentský; *Tarentinum bellum*, tarentská válka, jest název války, kterou svedli Římané s Tarentany a jejich spojencem, epirským králem Pyrrhem, který k ochraně Tarenta poslal vojevůdce Milona s 3000 mužů a potom r. 281 př. Kr. sám přišel s vojskem, čítajícím 20.000 mužů, a s jízdou s 20 slony. U Hérakleie Pyrrhos porazil pomocí slonů, jichž Římané dotud neznali, vojsko konsula Publia Valeria Laevina a postupoval na Řím. Byl však donucen k ústupu do území tarentského. Na jaře r. 279 př. Kr. došlo k opětovnému boji, v němž římské konsuly Publius Sulpicius a Publius Decius u Askula byli sice poraženi, ale i Pyrrhos měl veliké

ztráty. Shledávaje, že nemá dosti moci k povolení Římanů, poslal řeckého státníka a řečníka Kineu do Říma vyjednávat o mír, ale marně. Roku 278 Pyrrhos odešel na Sicílii; za jeho nepřítomnosti Římané pokofili bojem Pyrrhovy italské spojence Samnity, Lukany a Bruttie. Byv povolán Pyrrhos vrátil se do Itálie r. 275, ale byl od Mania Kuria Dentata poražen u Beneventa a odešel do Recka pro posily. Zatím se Tarentští smířili s Římany r. 272 př. Kr. a Tarent se stal spojeneckým státem. Tím se dostala celá jižní Itálie pod panství Římanů. — **Tarentum**, i. n., Tarent (řecky Taras, ital. Taranto), město s přístavem v Apulii při severovýchodním konci Tarentského zálivu. Dějiny tohoto starobylého města, jehož původ se klade do doby mykénské, jsou až do III. století př. Kr. téměř neznámý. Po prohrané tarentské válce stali se římskými spojenci, loďstvo vydali Římanům, hradby města byly zbořeny, městu byla uložena roční daň a na hrad byla dána stálá římská posádka.

Tullia, ae, f., Tullia, dcera slavného římského řečníka Marka Tullia Cicerona. Jak vše byla milována otcem, vysvítá z několika zachovaných Ciceronových dopisů. V manželství nebyla šťastna; byla třikráte provdána, poslední manželství s Publiem Kornéliem Dolabellou zrušila rozloukou. Zemřela v únoru r. 45 př. Kr. po nešťastném porodu na otcově vile tuskulské. Otec

těžce nesl její smrt. Ve svém bolu odešel na svou vilu u Asutury a tam v úplné odloučenosti hleděl spisováním knih filosofického obsahu dojeti úlevy ve svém žalu.

Valeriánus, i, m., Valerián, (*Pūblius Licinius Valeriānus*), římský císař r. 253—260 po Kr., potomek slavného plebejského rodu Liciniů. Za císaře byl provolán vojskem proti Aemilianovi.

Varrō, ōnis, m., Varro, příjmení (cōgnōmen) v rodě Valeriů: *Gāius Terentius Varrō*, římský konsul r. 216 př. Kr., který zavinil svou ukvapeností porážku Římanů u Kan(en) Hannibalem; *Aulus Terentius Varrō*, praetor r. 184, šťastně bojoval proti Keltiberům; *Mārcus Terentius Varrō*, (116 — 27 př. Kr.), velmi plodný spisovatel, zejména v oboru starožitností, římský polyhistor; *Pūblius Terentius Varrō Atacinus*, epický a satirický římský básník, (82 — 37 př. Kr.).

Vercingetorix, -origis, m., Vercingetorix, předák galského kmene Arvernů, náčelník národního galského odboje proti Caesarovi r. 53/52 př. Kr. Po velikých počátečních úspěších usadil se s galským vojskem v Alesii, kdež ho Caesar oblehl. Alesia byla přinucena se vzdáti. Vercingetorix sám se vydal Caesarovi za svůj národ a byl držen v Římě v žaláři pod Kapitoliem, kdež r. 46 př. Kr. po Caesarově triumfu byl popraven. S tímto národním hrdinou

gallským navždy padla samostatnost Gallů.

Vespasiānus, ī, m., **Vespasiān**, (*Titus Flāvius Vespasiānus*), římský císař r. 69—78 po Kr., zakladatel dynastie flaviovské, z níž po něm vládli ještě oba jeho synové, Titus a Domitiānus.

Vitellius, ů, m., **Vitellius**, (*Aulus Vitellius*), římský císař r. 69 po Kr.; za císaře byl provolán svým vojskem proti Galbovi, když byl správcem Dolní Germanie; po vítězství jeho vůdce nad Othonem u Be-

driaka jej uznal i senát za císaře; zatím dunajské a eufratské legie provolaly za císaře **Vespasiāna**. U Kremony zvítězil Vespasiánův vojevůdce Antonius Primus nad vojskem Vitelliovým a poté se zmocnil Říma v pouličním boji, při čemž Vitellius byl usmrčen 23. prosince r. 69 po Kr.

Xanthippē, ēs, (akus. -ēn), **Xanthippe** (Xantipa), manželka Sokratova; její postavu zkarikovali současní řečtí skladatelé komedií, a tak se stala typem svárlivé a hubaté ženy.

59. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 603!)

1. Čím nejvíce jste zbystřili (*acuere*, ind. akt. perf.), jinoši, svůj vtip? — 2. Lid ještě nyní jest nakažen (*imbuere*, ind. pass. perf.) lichými pověrami. — 3. Jest známo, že Scipio Africký Mladší, odporce pozemkového zákona, odpykal (*luere*, akt. perf. inf.) smrti svůj odpor. — 4. Mužnost Římanů se zmenšila [= byla zmenšena] (*minuere*, passiv. ind. perf.) rozmařilostí. Jest známo, že se mužnost Římanů zmenšila [byla zmenšena] (*passiv. inf. perf.*) rozmařilostí. Věříme, že se poctivost mnohých mužů zmenší [= bude zmenšena] (*passiv. inf. fut.*) rozmařilostí. — 5. Za velmi horkého léta (ve velmi horkém létě) (*abl. časový*) jinoši rádi se vykoupli [= umyli těla] (*abluere*, akt. ind. pf.) ve vodách řek a potoků nebo v jezezech. — 6. Chválu, které jste si zasloužili (*merēre*, akt. ind. plqpf.) pílí a přičinlivostí, zmenšili jste (*minuere*, akt. ind. perf.) špatnými mravy. — 7. Kéž byste byli nezmenšili (*akt. konj. plqpf.*) pílí a bedlivost! Zmenšíte-li [= jestliže zmenšíte] (*akt. ind. fut. II.*) pílí a bedlivost, budete káráni. — 8. Lékař by byl otrávil [= jedem usmrtil] (*necāre*) krále Pyrrha, kdyby mu byl římský konsul Gaius Fabricius ustanovil (*statuere*, akt. konj. plqpf.) odměnu. — 9. Když druhý římský král Numa Pompilius dosáhl (*obtinēre*, akt. konj. plqpf.) královské moci (královského důstojenství), vystavěl chrám bohů a zavedl (*instituire*, akt. ind. pf.) bohoslužbu. — 10. Když té štěstěna opustila (*dēstituere*, akt. konj. plqpf.), mnoho přátel té opustilo. Přátelé, kteří té opustili v neštěstí, nikdy nebyli pravými

přáteli. Až tě štěstěna opustí (*akt. ind. fut. II.*), opustí tě mnozí přátelé. — 11. Poslové oznámili Caesarovi, že ho vojínové nikdy zrádně neopustí (nezradí) (*akt. inf. fut.*). — 12. Když Řekové obrátili na útěk (*fugāre*, *akt. konj. plqupf.*) Peršany v námořní bitvě, znovu vystavěli (*restituere*, *akt. ind. pf.*) chrámy bohů, jež Peršané byli rozbořili (*diruere*, *akt. ind. plqupf.*). — 13. První římský konsul Lucius Junius Brutus obnovil (*restituere*) vážnost senátu, kterou Tarquinius Zpupný byl zmenšil (oslabil) (*dēminuere*, *akt. ind. plqupf.*). — 14. Zákon byl: Ti, kdož opustí (*dēstituere*, *akt. ind. fut. II.*) loď v bouři, vše ztratíte! — 15. Když vojevůdce rozdělil (*distribuere*, *akt. konj. plqupf.*, *cum historicum*) své branné zástupy ve dvě části, obnovil (*restituere*) boj. Když branné zástupy byly rozděleny (*passiv. konj. plqupf.*) ve dvě části, boj byl obnoven (*passiv. ind. pf.*). — 16. Athénané na radu Themistokleovu v krátkém čase znovu vystavěli (*restituere*) městské hradby, rozbořené Peršany. Čteme, že městské hradby, rozbořené od Peršanů, byly od Athénanů znovu vystavěny (*passiv. inf. pf.*) na radu Themistokleovu v krátkém čase. — 17. Romulus ve věku asi dvaceti let (maje asi dvacet let věku) vystavěl (*cōstituere*, *akt. ind. pf.*) na Palatinském kopci město, které podle svého jména nazval »Řím« (*v lat. akus.*). — 18. Helvetiové, protože měli těsné území vzhledem k lidnatosti, rozhodli se hledati (si) nová sídla. — 19. Právem vzdal (*tribuere*, *akt. ind. perf.*; *tribuit* však lze zde pokládati i za *akt. ind. prés.*) Titus Livius velikou chválu římské vytrvalosti; po porážce u Kan(en) sotva který jiný národ byl by se rozhodl (*cōstituere*, *akt. konj. plqupf.*) dále válčiti. — 20. Lev roztrhal osla, protože mu nepřidělil (*attribuere*, *akt. ind. plqupf.*) větší část kořisti. — 21. Zajatci (budou chovati velikou vděčnost k vám =) velice vám budou vděční, prokážete-li (*tribuere*, *akt. ind. fut. II.*) jim dobrodiní. — 22. Čteme, že vojínům byly přiděleny pozemky (polnosti, půda) v koloniích (osadách). — 23. Když (byl dobyt nepřátelský tábor =) bylo dobyto (*passiv. konj. plqupf.*; *cum historicum*) nepřátelského tábora, vojevůdce přislíbil (*prōmittere*), že kořist bude rozdělena (*distribuere*, *inf. fut. passiv.*) vojínům. — 24. Až odložíte (*exuere*, *akt. ind. fut. II.*) špatné mravy, šťastně budete žíti. — 25. Kartago, město založené (*condere*, *part. pf. pass.*) Foiničany [= od Foiničanů], rozbořili Římané; jest známo, že Scipio oplakal (*dēflēre*) zbořené (*diruere*, *part. pf. pass.*) Kartago; [Scipio, jak jest známo, oplakal...]. — 26. Korint sotva by byl býval rozbořen (*pass. konj. plqupf.*) od Římanů, kdyby římsí vyslanci nebyli bývali uraženi (*laedere*, *konj. pass. plqupf.*) od Korintanů. — 27. Lidé vykopali (*ēruere*, *akt. ind. pf.*) kovy v zemi (*v lat. prostý abl.*) zahrabané (*obruere*, *part. pf. pass.*). — 28. Vůdce (byv)

zasypán (*obruere*) v boji kopími klesl (*corruere*, akt. ind. pf.). — 29. Když byl zakládán (*konj. impf.; cum historicum*) Římany (= od Římanů) chrám na Kapitoliu, byla vykopána (*ēruere*, pass. ind. pf.) lidská hlava; z toho Římané usoudili (= vyrozuměli), že Řím bude hlavou (hlavním městem) veliké říše. — 30. Zda vám učitel vypravoval, že se některé italské kmeny shodovaly (*congruere*, akt. inf. pf.) s Římany jazykem a mravy? — 31. Proč jsi zamítl (*respuere*, akt. ind. pf.), příteli, náš návrh? Kdybys byl nezemítl (*akt. konj. plqupf.*) náš návrh, převelice by sis byl prospěl (*prōsum*, konj. plqupf.). — 32. Lodníci na úsvitě vytáhli kotvy (= odvázáli lodi) (*solvere*, akt. ind. pf.); když kotvy byly vytaženy (= lodi byly odvázány) (*pass. konj. plqupf.; cum historicum*), ten, jenž velel (*prae-sum*) loďstvu, dal znamení k útoku. — 33. Konsul Gaius Marius uhájil (*dēfendere*, akt. ind. pf.) tábora obléhaného (*akus.*) s největším úsilím od Teutonů. — 34. Protože císař Nero byl nemile dotčen (*offendere*, pass. ind. plqupf.) ohyzdností mnoha starých budov, dal zapáliti (*incendere*, akt. ind. pf.; *actívum causatívum*) město Řím. — 35. Římané dopadli (*comprehendere*, akt. ind. pf.) nepřátelského vůdce na útěku. — 36. Vojínům, kteří první vylezli (*āscendere*, akt. ind. plqupf.) na hradby Nového Kartaga, mnoho velikých odměn od Publia Scipiona bylo rozdáno (*distribuere*, plur. pass. ind. pf.). — 37. Když Diogenes slyšel (*konj. impf.; cum historicum*) učeného muže mnoho rozprávějícího o nebeských věcech, pravil: »Kdy ty jsi sestoupil (*dēscendere*, akt. ind. pf.) s nebe?« — 38. Jakmile měšťané spatřili (*animadvertere*, akt. ind. pf.) nepřátelské vojsko, zavřeli (*claudere*) brány. — 39. Na dveřích vchodu do obydlí zlého člověka byla napsána (*inscribere*, pass. ind. pf.) tato slova: »Nic zlého nevcházej (= ať nevchází, 3. os. sg. akt. konj. prés.)!« Když Diogenes toto (*akus. plur.*) přečetl (*legere*, akt. konj. plqupf.; *cum historicum*), pravil: »Kudy vejde majetník (pán) domu?« — 40. Věz, že tuto knihu dnes budu čísti (přečtu) (*legere*, akt. inf. fut.). — 41. Četli jsme (*akt. ind. pf.*), že se hradby města Jericha zřítily (*corruere*, akt. inf. pf.) hlaholem polnic. — 42. Numa Pompilius zvolil (*legere*, akt. ind. pf.) panny Vestálky, aby opatrovaly (*custōdīre*) věčný oheň na oltáři Vestině, jež sám byl zasněvil (*ind. plqupf.*). — 43. Vime, že si hoší a dívky na jaře na zelených luzích hráli (*lūdere*, akt. inf. pf.) a sbírali (*colligere*) květy. — 44. Nashromážděné (*colligere*, pass. part. pf.) peníze nám buď vládnou nebo slouží. — 45. Matka mě velice měla ráda (*dīligere*, akt. ind. pf.). — 46. Dnes jste nepochopili vše (neporozuměli všemu) (*intelligere*, akt. ind. pf.), co jste přečetli (*legere*, akt. ind. pf.). — 47. Nebudeš-li si vážit (*neglegere*, akt. ind. fut. II.) toho (*akus.*), co ro-

diče pečlivě nashromáždili (*colligere*, akt. ind. pf.), a strávíš-li (promarníš-li) [to] (*cōnsūmere*, akt. ind. fut. II.), v krátkém čase budeš mít nedostatek všeho (všech věcí) (*abl.*). — 48. Když nepřátelé poznali (*intellegere*, akt. konj. plupf., *cum historicum*), že nedobudou (*reportāre*, akt. inf. fut.) vítězství na našich vojínech, poslali k našemu vůdci posly stran míru. — 49. Hannibal požil (*sūmere*, akt. ind. pf.) jedu, jež vždy měl u sebe, jakmile poznal (*intellegere*, akt. ind. pf.), že jeho obydlí jest se všech stran obklíčeno (*circum-sedēre*, pass. inf. pf.). — 50. Města a vesnice od nepřátel byly zapáleny (*incendere*, pass. ind. pf.); nepřátelé zapálili svá města a vesnice s tím úmyslem, aby nic z jejich majetku nepadlo (*venire*) do moci vítězného vojska. —

60. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 606!)

1. Poděkujte (= vzdávejte díky) rodičům, kteří vám dali (*akt. ind. pf.*) překrásné knihy darem (*v lat. dativ*), jež velmi drahο koupili (*emere*, akt. ind. plupf.); přičiňte se, abyste pečlivě přečtli všechny knihy. — 2. Jinoši, vězte, že rozkoš vykoupená (*pass. part. pf.*) bolesti škodí. — 3. Kterýsi člověk, kupuje (*akt. part. pres., coēmere*) otroky, otázal se otroka roditěho (= rodem) Lakedaimonana: »Zda budeš poctivý, koupím-li (*akt. ind. fut. II.*) tě?« A jemu (= jemuž, *relativum copulativum*) onen krátce odpověděl (*respondēre*, akt. ind. pf.): »I když nekoupíš.« (Smysl odpovědi otrokovy: »Budu poctivý, i když mne nekoupíš.«) — 4. Gaius Julius Caesar zanechal (*relinquere*, akt. ind. pf.) tábora k ochraně dosti vojska, aby nebyl dobyt (aby ho nebylo dobyto) od nepřátel. — 5. Když perský král Xerxes vpadl (*invādere*, akt. konj. plupf., *cum historicum*) do Attiky, Athénané se rozhodli (*cōstituere*) opustiti Athény, vstoupiti na lodi a loďstvem hájiti svobodu Řecka; když Athénané opustili (*relinquere*, akt. konj. plupf.) město, Xerxes se zmocnil města Athén a zapálil vyšehrad [t. j. akropolis] (roku čtyřstého osmdesátého př. Kr.). Následujícího roku (roku čtyřstého sedmdesátého devátého př. Kr.) město samo, jak jsme čtli (*legere*, akt. ind. pf.), bylo rozbořeno (*diruere*, pass. inf. pf.) od Mardonias; [čtli jsme, že následujícího ...]. — 6. Když se Vercingetorix vzdával (*sē dēdere*, konj. impf., *cum historicum*) Caesarovi, pravil: »Přemohl jsi (*vincere*, akt. ind. pf.) statečného muže, muži velestatečný!« [Zvítězil jsi nad statečným mužem ...!] — 7. Xerxes se domníval, že byl od Themistoklea zachráněn (*pass. inf. pf.*), ale my víme, že Themistokleovou chytrostí byl poražen (*vincere*, pass. inf. pf.). — 8. Miltiades před-

vidal, že Peršané malým řeckým vojskem budou poraženi (*pass. inf. fut.*). — 9. Přemoženým (*pass. part. pf.*) nepřátelům Římané odňali (*adimere*, akt. ind. pf.) všechny polnosti. — 10. Běda přemoženým! — 11. Římané, byvše poraženi (*pass. partic. pf.*) v mnoha bitvách od Hannibala, nikdy nezoufali. — 12. Jinoši, věřte, že snáze zvítězíte (*akt. inf. fut.*) rozvahou než prchlivostí. — 13. Naše vojsko porazilo na hlavu (*fundere fugāreque*, akt. ind. pf.) nepřítel. Když nepřátelé byli poraženi na hlavu (*pass. konj. plqupf.*; *cum histor.*), jejich město bylo rozbořeno (*pass. ind. pf.*); kde kdysi stálo (*stāre*, akt. ind. plqupf.) město, zbyly (*superesse*, ind. impf.) sutiny. — 14. Bitvy svedené (*v lat. dativ*) (*committere*, partic. pf. pass.) u Filip, v níž byly poraženy na hlavu (*pass. ind. pf.*) branné zástupy Brutovy, zúčastnil se (*interesse*, ind. pf.) také římský básník Quintus Horatius Flakkus. — 15. Po porážce u Kan(en) římský senát poděkoval (= díky vzdal; *agere*, akt. ind. pf.) konsulovi Varronovi, který sebral (*colligere*, akt. ind. plqupf.) zbytky poraženého (*fundere*, *pass. part. pf.*) vojska. — 16. Hercům, kteří dobře provedli (*agere*) své role (divadelní úlohy), jsme zatleskali. — 17. Viděli jsme (*akt. ind. pf.*), že vysoký topol zapustil (*agere*, akt. inf. pf.) silné kořeny. — 18. Když vojínové porazili (*vincere*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) nepřátele, odehnali (*abigere*, akt. ind. pf.) veliký počet dobytka, odvezli (*āvehere*, akt. ind. pf.) veliké množství zlata a stříbra a unesli (*abdūcere*, akt. ind. pf.) zajatou královskou dceru. — 19. Každý tvor usiluje o to, aby se zachoval při životě. — 20. Markus Tullius Cicero neusiloval (*agere*, akt. ind. pf.) ve dne v noci o nic jiného, než aby občané byli neporušení (bezpečni). — 21. Příjemné jsou vykonané práce = jest milá vzpomínka na vykonanou práci. — 22. Miltiades uvedl (*redigere*, akt. ind. pf.) do moci Athéňanů (podrobil pod moc Athéňanů) ostrovy, které se jmenují Kyklady. Vime, že Miltiades podrobil (*akt. inf. pf.*) pod moc Athéňanů ostrovy Kyklady. Vime, že ostrovy Kyklady byly podrobeny (*pass. inf. pf.*) pod moc Athéňanů Miltiadem. — 23. Když Helvetiové byli poraženi (*pass. konj. plqupf.*) od Caesara, byli přinuceni (*cōgere*, *pass. ind. pf.*) dáti rukojmí a zpět se nastěhovati do vlasti. — 24. Gaius Julius Caesar podrobil (*subigere*, akt. ind. pf.) Gallii v osmi letech (*abl.*). — 25. Aeneas dal se na útěk (*akt. ind. pf.*) byv přinucen (*cōgere*, partic. pf. pass.) nešťastným osudem vlasti. — 26. Protože Themistokles žil příliš nevázaně, byl od otce vyděděn; ale ta (= kteráž, *relativum copulativum*) pohana ho nepokořila (*frangere*, akt. ind. pf.), nýbrž vzmuzila (*ērigere*, akt. ind. pf.). — 27. Neopovažte se zrušiti (*frangere*, akt. konj. pf., viz str. 219) slovo, které jste dali (akt. ind. pf., *dare*); kdo zruší (*akt. ind. fut. II.*) dané slovo, bude pokládán za

věrolomného (*v lat. vazba 2 nomin.*). — 28. Když (*postquam s ind. pf.*) roku sedmdesátého prvního př. Kr. gladiátoři a otroci vyrazili (*effringere*) vězení, porazili (*vincere*) některá římská vojska, až sami byli úplně potřeni (*dēvincere fundereque, pass. ind. pf.*). — 29. Na rtech Platona, když (str. 528) byl dítětem, usedly (*cōnsidere*) včely. — 30. Vypravuje se, že v římském táboře usedly (*akt. inf. pf.*) včely na stromě čnějícím nad hlavním stanem (*dativ*). — 31. Vystoupili jsme na horu (zlezli jsme horu) (*āscendere, akt. ind. pf.*) a na jejím temeni jsme se posadili (*cōnsidere, akt. ind. pf.*), abychom se potěšili (pokochali) překrásným pohledem. — 32. Gallové zapálili (*incendere*) nepřátelské město, odvezli (*āvehere*) veliké množství obilí po lodích a zničili (*corrumpere*) vše ohněm (= požárem). — 33. Když (*postquam s ind. pf.*) Řecko bylo uvedeno (*redigere*) do římského poddanství, korintské a delské vázy a parský mramor, který všeobecně byl nazýván »parský kámen«, byly přiváženy po lodích do Říma. — 34. Když Alexander Veliký byl polit (*perfundere, pass. konj. pf., cum histor.*) potem, vykoupal se (= umyl tělo, *lavāre, akt. ind. pf.*) v řece Kydnu ve studené vodě (*v lat. abl.*). — 35. Uzavřené (*icere, part. pf. pass.*) smlouvy od nepřátel byly zrušeny (*frangere*). —

61. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 616!)

1. Omnia, quibus primis vitae annis indulsumus, diu durant et in animis haerent. — 2. Ciceronis eloquentia in senatū Rōmānō saepe eluxit; Ciceronis eloquentiam in senatū Rōmānō saepe eluxisse scimus. — 3. Cicerō mortem Tulliae filiae magnopere luxit. — 4. M(ārcum) Crassum semel in vitā risisse Lūcilius ait. — 5. Si fortuna tibi arrisit, temeritatem cavē! — 6. Multi oratōrēs Rōmānis lēgēs reī publicae utilēs suāsērunt. — 7. Si nobis bene suāsissētis, cōsiliis vestris certē libenter pāruiissēmus. Si nobis bene suāseritis, cōsiliis vestris certē libenter pārēbimus. — 8. Themistoclēs persuāsit civibus, ut classem centum nāvium aedificārent. — 9. Sōcratēs persuāsit civibus animum esse immortālem. — 10. In lupi faucibus os dūrum haesit. — 11. Si tacuissēs, philosophus mānsissēs. — 12. Nobis persuāsum est memoriam illūstrium factōrum Graecōrum et

Rōmānōrum ducum apud posterōs semper *mānsūram* esse. — 13. T. Līvius narrat Serviō Tulliō puero dormienti caput *ārsisse*. — 14. Militēs existimant urbem hostium frūstrā ā sē *obsessum iri*. — 15. Sapiēns quīdam rēgī Alexandrō dixit: »Tot gentēs, rēx, *domuisti*, tot terrās vāstāvistī, age coērcē indomitam iram tuam!« — 16. Herī procella saeviēbat; ātrae nūbēs caelum obscūrāvērunt, fulmina *micuērunt*; subitō vehementer *tonuit* et caelum tonitruum fragōre *sonuit*. — 17. Oppidānī frūstrā in mūrīs oppidi *excubuērunt*, nam militēs hostium cuniculō in urbem penetrāvērunt. — 18. Cūr tē virum impavidum nōn *praestitisti*? — 19. Apud Rōmānōs cum *tonuerat*, comitia dīmittēbantur, ut ōmen āverteretur. — 20. Rēx Pyrrhus elephantōs *domitōs* in hostēs *misit*; sed Rōmānī nervōs pedum hārum bēluārum *secuērunt*. — 21. Hērodotus narrat Memnonis, rēgis Aegyptiī, statuam sōlis ortū *sonuisse*. — 22. Caesarem in cūriā coniūrātī sexāgintā *circumstetērunt* et necāvērunt. — 23. Adūlātiō multōs etiam bonōs *pessumdedit*. — 24. Nē nimiam *dederis* fidem fortūnae; nam quī ei fidem *dederit*, facile fallētur. — 25. Post obsidiōnem decem annōrum Graeci dolō Ulixis *adiūtī* urbem Trōiam *domuērunt*; Ulixem per mare in patriam remeantem ā Neptūnō variīs periculīs *implicitum* esse poētae antiquī narrant. — 26. Cum Carthāgō a Scipiōne *dēlēta* esset, Rōmae primum leōnēs, postea crocodilī, rhinocerōtēs, camēli, tigrēs *vīsi sunt*; primōs elephantōs Rōmānī bellō Tarentinō *vidērunt*. — 27. Anguem *momordisse* in tālum Eurydicam, Orpheī uxōrem, et necāvisse P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, narrat. Eurydicam, Orpheī uxōrem, ab angue in tālum *morsam* et necātam *esse* Ovidius narrat. — 28. C. Iūlius Caesar Iūliam filiam Gnaeō Pompeiō sponpondit; M. Tullius Cicerō Tulliam filiam G(āiō) Pisōnī *dēspondit*. — 29. Pŷthia Athēniēnsibus cōsulentibus *respondit*, ut moenibus ligneis sē mūnirēt. — 30. Sī malum infēlicēs hominēs *urserit*, misereat vōs eōrum; sīn fortūna iīs *arriiserit*, *arridēte*! — 31. Cūr patriae sōlī vītā nōn *dēvōvistis*? — 32. Parsimōniā et diligentiā rem familiārem *auxistis*; nisi labōriōsī fuissētis, vestra rēs familiāris *aucta nōn* esset. — 33. Servōs, quī

contrā rem pūblicam coniūrāverant, lictōrēs *torsērunt*. — 34. Cicerōnis vigilantīā dē Catilīnae manibus ferrum, quō omnibus cīvibus caedem parāverat, *extortum est*. — 35. Numam Pompilium per tōtam vītā sē religiōsum atque clēmētem *praeuisse* cōstat.

36. Sī litterās et artēs *neglēxeris*, ipse tibi nocēbis. — 37. Sōcratēs Alcibiadem *dilēxit* ut filiū. — 38. Rōmulus centum senātōrēs *elēgit*, quōrum cōsiliō omnia agēbat. Ā Rōmulō centum virī, quōs optimōs iūdicāvit, patrēs *elēcti sunt*. — 39. Rōmulus in Palātiō locum urbī aptissimum *dēlēgit*. — 40. Ex litterīs meis mē valēre *intellēxistī*. — 41. Cum Brennus, Gallōrum dux, annō a. Chr. n. trecentēsīmō nōnāgēsīmō ad Ālliam flūmen Rōmānōs superāvisset, Rōmānōrum milītēs terga *vertērunt*. — 42. Quandō Persae ā Graecīs in fugā *versi sunt*? — 43. Ab Hērodotō, ūnō ex rērum scriptōribus Graecīs, haec dē p̄ramidibus *scripta sunt*: »Trīgintā vel quadrāgintā p̄ramidēs numerāvi; trēs altissimae decem mīlia passuum absunt ab urbe, quae Memphis vocātur. Prima ā Mycerinō rēge aedificāta ducentōs duodēvigintī pedēs alta est; altera, quam Chephrēn aedificāverat, illam ducentīs trīgintā duōbus pedibus superat, nam quadringentōs quīnquāgintā pedēs alta est; tertia, quae Cheopis opus est, quadringentōs octōgintā pedēs alta est; centum mīlia hominum p̄ramidem eam trīgintā annīs exaedicāvērunt.« — 44. P. Ovidius Nāsō, poēta Rōmānus, in carmine quōdam narrat agricolās Lyciōs ā deā Lātōnā in rānās *versōs esse*. — 45. Cum ōlim Sōcratī philosophō convīvae essent, quibus disputātiōnēs magis placēbant quam cibī, Xanthippēn, uxōrem eius, commōtam *subvertisse* mēnsam narrātur. — 46. Captīvī in fugā *comprehēnsi sunt*. — 47. Quamquam complūrēs urbis domūs *incēnsae erant*, templa flammīs iam *comprehēnsa* servāta sunt. — 48. Galli supplicia eōrum, quī in fūrtō aut in latrōciniō *dēprehēnsi erant*, grāta dīs immortalībūs putābant. — 49. Amōre *incēnsus* Iuppiter Eurōpam, Cadmī sorōrem, rapere *cōstituit*. — 50. *Dēfendērunt-ne* milītēs urbem ab hostibus ācritē oppugnātam? — 51. Rōmulus cum victōriam ab hostibus reportāvisset, in Capitōliū *āscendit*, ut

Iovī Feretriō spolia opīma dicāret. — 52. Militēs nostrī nocte quādam mǎximō silentiō mūrōs oppidī hostium *āscendērunt*. — 53. Secūri ācrī dūrissimum lignum *scissum est*. — 54. Horātius Cocles, cum socii eius pontem *rescidissent*, in flūmen sē *immisit* et incolumis ad suōs trānāvit, quamquam hostēs multa tēla in eum *miserant*. — 55. Mārcus Antōnius cum ōrātiōne clārissimā Mānium Aquilium dēfenderet, in cōspectū omnium tunicam eius ā pectore *abscidit*, ut cicātricēs vulnerum adversō corpore exceptōrum populus Rōmānus iūdicēsque adspicerent. — 56. Cum Gallī annō a. Chr. n. CCCXC in urbem Rōmam *invāsissent*, aedificia *incendērunt* eōsque cīvēs, quōs *comprehenderant*, necāverunt; deinde ad Capitōlium sē *vertērunt*, quod eius arcem fortissimī cīvēs dēfendēbant. — 57. Herculem, cum tunicam Centauri sanguine *imbūtam induisset*, saevīs dolōribus cruciātum in Oetam montem *āscendisse* sēque in rogō cremāvisse narrātur. — 58. *Solvērunt-ne Rōmānī Saguntum ab Hannibale obsessum obsidiōne?* — 59. Sī verba magistrī *metuissēs*, reprehensiōnem eius nōn *metuissēs*; prōverbium est: Quī verba magistrī metuit, is nōn metuit verbera. — 60. Vitae molestiae, spē bonā *minūtae*, facillimē tolerantur. —

62. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 620!)

Summae rēs historiae Rōmānae attinguntur.

1. Rōmānī antiqui annōs ab urbe conditā numerābant. Rōma condita est ā Rōmulō annō a. Chr. n. septingentēsimō quinquāgēsimō tertiō, id est post Trōiae excidium annō quadringentēsimō tricēsimō alterō. Civitās Rōmāna initiō sub rēgiā potestāte fuit. Sub rēgibus Rōma ducentōs quadrāgintā trēs annōs fuit, id est ūsque ad annum quingentēsimum decimum a. Chr. n.

2. Septem erant Rōmānōrum rēgēs: Rōmulus, Numa Pompilius, Tullus Hostilius, Ancus Mārcius, Tarquinius Priscus, Servius Tullius, Tarquinius Superbus.

3. Titus Līvius rēs gestās populī Rōmānī centum quadrāgintā duobus libris perscripsit, dē quibus tantum trīgintā quīque exstant. T. Līvius, rērum gestārum scriptor, narrat Rōmulum, primum Rō-

mānōrum rēgem, trīgintā septem annōs, *N u m a m P o m p i l i u m*, secundum rēgem, quadrāgintā trēs annōs, *T u l l u m H o s t i l i u m*, tertium rēgem, trīgintā duōs annōs, *A n c u m M ā r c i u m*, quārtum rēgem, vigintī quattuor annōs, *T a r q u i n i u m P r i s c u m*, quintum rēgem, duodēquadrāgintā annōs, *S e r v i u m T u l l i u m*, sextum rēgem, quadrāgintā quattuor annōs, *T a r q u i n i u m S u p e r b u m*, septimum rēgem, quadrāgintā quinque annōs regnāvisse.

4. Cum rēgia potestās propter magnam Tarquinii Superbi crudelitatem in odiō esset, Rōmānī eum regnō privāvērunt. Annō a. Chr. n. quīngentēsimo decimō Tarquinium Superbum, ultimum Rōmānōrum rēgem, ā L(ūciō) Brūtō exāctum esse narrātur.

Deinde duo annuī cōnsulēs creābantur; quem mōrem Rōmānī per quinque ferē saecula observāvērunt.

5. Annō quīngentēsimo nōnō a. Chr. n. Rōmānī duo (duōs) cōnsulēs creāvērunt. Quamquam cōnsulātus summus rei pūblīcae magistrātus erat, insignis magistrātus apud Rōmānōs senātus fuit, nam ei magna potestās et auctōritās fuit.

Ab annō quīngentēsimo nōnō usque ad annum a. Chr. n. tricēsimum continenter ferē senātus et cōnsulēs līberae rei pūblīcae praeferunt. Illīs saeculīs populus Rōmānus imperium tōtius Itāliae et multārum terrārum Eurōpae, Asiae, Africae occupāvit.

6. Senātōrēs et lēgum ac iūris et libertātis custodēs fuērunt. Senātus nōminātus est ā senibus, ex quibus principiō cōstābat; senātōrēs etiam patrēs appellābantur. Senātum iam rēx Rōmulus creāvit, ut rēgum cōnsilium esset. Initiō centum erant senātōrēs, postrēmō nōngentī, aliquandō etiam mille, sed rei pūblīcae temporibus plērumque sescentī. Senātus conventuī rēgum nōn dissimilis fuit. Nātiōnēs per lēgātōs ā senātū et cōnsilium et auxilium saepe pōstulābant.

7. Primīs rei pūblīcae temporibus ācritē pugnātum est et cum Itāliae gentibus dē imperiō et inter patriciōs ac plēbēiōs dē parī in civitāte iūre. Annō dēnum ducentēsimo sexāgēsimo sextō tōta ferē Italia in potestāte Rōmānōrum erat. Duōbus annis post (annō ducentēsimo sexāgēsimo quārtō) Rōmānī, cum Poenīs bellum indixissent, terminōs imperiī suprà mare prōpāgāre statuērunt.

8. Rōmānī cum Poenīs tribus bellīs dē maris principātū dimicāvērunt. Prīmum bellum Pūnicum fuit ab annō ducentēsimo sexāgēsimo quārtō usque ad annum ducentēsimum quadrāgēsimum prīmum a. Chr. n. Secundum bellum Poenicum ipse Hannibal annō ducentēsimo duodēvicēsimo a. Chr. n. excitāvit; hoc bellum fuit ab annō ducentēsimo duodēvicēsimo usque ad annum ducentē-

simum primum a. Chr. n. Tertium bellum contrā Carthāginiēnsēs incohātum est annō ūnō et quīnquāgēsīmō (quīnquāgēsīmō primō) post secundum bellum Pūnicum perāctum, id est sescentēsīmō alterō annō a. u. c. (= ab urbe conditā); hoc bellum fuit ab annō centēsīmō undēquīnquāgēsīmō ūsque ad annum centēsīmum quadrāgēsīmum sextum a. Chr. n. Annō a. Chr. n. centēsīmō quadrāgēsīmō sextō Carthāgō ā P. Cornēliō Scipiōne Africānō Minōre expugnāta est. Eōdem annō Corinthus ā Rōmānīs est diruta. Et cum annō centēsīmō tricēsīmō tertiō Rōmānī Numantiam in Hispāniā diruissent, tōtius iam maris Interni dominī erant.

9. Annō a. Chr. n. trecentēsīmō nōnāgēsīmō Rōmānī ā Gallīs ad Alliam fugātī sunt. Annō a. Chr. n. ducentēsīmō sexāgēsīmō Rōmānī Carthāginiēnsium classem apud Mylās superāvērunt. Annō ducentēsīmō septimō decimō a. Chr. n. Rōmānī ab Hannibale apud Cannās atrōci pugnā superātī sunt. Annō ducentēsīmō duodecimō a. Chr. n. Rōmānī Syracūsās expugnāvērunt. Annō a. Chr. n. ducentēsīmō primō P. Cornēlius Scipiō Africānus Maior dē Hannibale triumphāvit. Ab annō centēsīmō tricēsīmō tertiō ad annum tricēsīmum a. Chr. n. in ipsā rē publicā omnia bellīs civilibus permiscēbantur. Rei publicae interitum iam annō sexāgēsīmō tertiō a. Chr. n. Catilīna, vir perditissimus, cum sociīs suis parābat; tum autem nefāria illa cōsilia vigilantīā Cicerōnis cōsulīs ad vānum redācta sunt.

10. Annō quadrāgēsīmō sextō a. Chr. n. C. Iūlius Caesar, quī ab annō duodēsexāgēsīmō ūsque ad annum quīnquāgēsīmum primum tōtam Galliam expugnāverat, dictātor sōlus imperium occupāvit. C. Iūlius Caesar Idibus Mārtiīs annī quadrāgēsīmī quārtī a. Chr. n. ā coniūrātīs necātus est.

11. Primus Rōmānōrum imperātor fuit Octāviānus Augustus. Imperātor Augustus ab annō a. Chr. n. tricēsīmō ūsque ad annum p. Chr. n. quārtum decimum rei publicae Rōmānae prae-fuit. Idem imperātor cum annō a. Chr. n. tricēsīmō primō M(ārcum) Antōnium adversārium apud Actium pugnā nāvālī superāvisset, orbī terrārum pācem dēsiderātam dōnāvit.

12. Secundus Rōmānōrum imperātor fuit Tiberius (annō XIV—XXXVII p. Chr. n.), tertius Caligula (a. XXXVII—XLI p. Chr. n.), quārtus Claudius (a. XLI—LIV p. Chr. n.), quīntus Nerō (a. LIV—LXVIII p. Chr. n.), sextus Galba, septimus Othō, octāvus Vitellius (a. LXVIII—LXIX p. Chr. n.), nōnus Vespasiānus (a. LXIX—LXXIX p. Chr. n.), decimus Titus (a. LXXIX—LXXXI p. Chr. n.), undecimus Domitiānus (a. LXXXI—XCVI p. Chr. n.), duodecimus Nerva (annō XCVI—XCVIII p. Chr. n.), tertius decimus Trāiānus (a. XCVIII

—CXVII p. Chr. n.); quārtus decimus Hadriānus (a. CXVII—CXXXVIII p. Chr. n.), quīntus decimus Antōnīnus Pius (a. CXXXVIII—CLXI p. Chr. n.), sextus decimus Mārcus Aurēlius (a. CLXI—CLXXX p. Chr. n.), septimus decimus Commodus (a. CLXXX—CXCIII p. Chr. n.), duodēvicēsīmus Pertināx, undēvicēsīmus Didius Iūliānus (a. CXCIII p. Chr. n.), vicēsīmus Septimius Sevērus (a. CXCIII—CCXI p. Chr. n.), vicēsīmus prīmus Caracalla (a. CCXI—CCXVII p. Chr. n.), vicēsīmus alter Macrinus (a. CCXVII—CCXVIII p. Chr. n.), vicēsīmus tertius Hēliogabalus (a. CCXVIII—CCXXII p. Chr. n.), vicēsīmus quārtus Alexander Sevērus (a. CCXXII—CCXXXV p. Chr. n.), vicēsīmus quīntus Maximīnus (annō CCXXXV—CCXXXVIII p. Chr. n.), duodētricēsīmus Gordiānus III. (a. CCXXXVIII—CCXLIV p. Chr. n.), undētricēsīmus Iūlius Philippus (a. CCXLIV—CCXLIX p. Chr. n.), tricēsīmus Decius (a. CCXLIX—CCLI p. Chr. n.), tricēsīmus prīmus Gallus (a. CCLI—CCLIII p. Chr. n.), tricēsīmus alter Aemiliānus (a. CCLIII p. Chr. n.), tricēsīmus tertius Valeriānus (a. CCLIII—CCLX p. Chr. n.), tricēsīmus quārtus Galliēnus (a. CCLX—CCLXVIII p. Chr. n.), tricēsīmus quīntus Claudius (annō CCLXVIII—CCLXX p. Chr. n.), tricēsīmus sextus Aurēliānus (a. CCLXX—CCLXXV p. Chr. n.), tricēsīmus septīmus Cornēlius Tacitus (a. CCLXXV—CCLXXVI p. Chr. n.), duodēquadrāgēsīmus Probus (a. CCLXXVI—CCLXXXII p. Chr. n.), undēquadrāgēsīmus Cārus (a. CCLXXXII—CCLXXXIII p. Chr. n.), quadrāgēsīmus Dioclētiānus (a. CCLXXXIV—CCCV p. Chr. n.).

13. *Imperātōrēs imperiō Rōmānō praeferunt ab annō tricēsīmō a. Chr. n. usque ad annum p. Chr. n. quadringentēsīmum septuāgēsīmum sextum. Hōc annō Odoacar, dux Germānōrum, Rōmulo Augustulo, ultimō imperātōri Rōmānō, imperium abrogāvit et sē ipse rēgem Italiae appellāvit. Hic fuit finis imperiī Rōmānī annō post urbem conditam millēsīmō ducentēsīmō undētricēsīmō; Rōmam enim annō septingentēsīmō quinquāgēsīmō tertiō a. Chr. n. conditam esse narrātur.*

14. *Aetate imperātōris Augusti Iēsus Christus in Palaestina nātus est. Christiāni saepe crudēlīter vexātī sunt, prīmum ab imperātōre Nerōne annō sexāgēsīmō quārtō, postrēmum ab imperātōre Dioclētiānō annō trecentēsīmō tertiō. Sed paulō post annō trecentēsīmō tertiō decimō religiōni Christiānae ab imperātōre Constantinō libertās data est.*

*

Relativum copulativum.

V z t a ž n é { z á j m e n o } s p o j o v a c í .
p ř í s l o v c e }

Vztažné zájmeno »*quī, quae, quod* = *který, -á, -é; jenž, jež, jež; kdo, co*« a vztažná příslovce (na př.: *ubi* = kde; *quō* = kam; *unde* = odkud; *quā* = kudy) zpravidla uvádějí vedlejší **vztažnou větu**.

Někdy však jest toto vztažné (relativní) zájmeno — a obdobně tato vztažná (relativní) příslovce — v čele věty ať hlavní, ať vedlejší, která **není** vztažná; v tom případě není vztažné zájmeno (vztažné příslovce) v takovéto větě položeno v původním svém vztažném významu, nýbrž jest položeno jen pro užší myšlenkové spojení následující věty s předcházející větou; takovéto vztažné zájmeno (vztažné příslovce) se proto nazývá »s p o j o v a c í« (*relativum copulativum*).

Do češtiny překládáme v z t a ž n é z á j m e n o s p o j o v a c í :

a) někdy také českým v z t a ž n ý m z á j m e n e m ,
b) častěji však českým u k a z o v a c í m z á j m e n e m ,
k němuž leckdy přidáme vhodnou souřadnou spojku [*>a*«, »však«, »tedy« a j.]; v tom případě:

1.) *quī, quae, quod* = a on, a ten; a ona, a ta; a ono, a to; [= *et is, et ea, et id*];

2.) *quī, quae, quod* = ale, avšak on (ona, ono); ale, avšak ten (ta, to); [= *sed is (ea, id); is (ea, id) autem*];

3.) *quī, quae, quod* = neboť on (ona, ono); neboť ten (ta, to); on (ona, ono) totiž; ten (ta, to) totiž; [= *nam is (ea, id); is (ea, id) enim*];

4.) *quī, quae, quod* = on (ona, ono) tedy; ten (ta, to) tedy; [= *is (ea, id) igitur*].

Obdobně se překládají i vztažná p ř í s l o v c e spojovací, na př.:

ubi = »kde; a tam; ale tam; tam totiž« a pod.; [= *et ibi, sed ibi, ibi enim* a pod.];

unde = »odkud; a odtud; ale odtud« a pod.; [= *et inde; sed inde* a pod.].

Příklady:

<i>Themistoclēs ā patre ex- hērēdātus est; quae contu- mēlia eum nōn frēgit, sed ērēxit.</i>	Themistokles byl vyděděn od otce; ale ta pohana ho nepokořila, nýbrž vzpružila. — (Viz: 60. úloha, 26. věta!) — (Viz: 64. úloha, 2. věta!).
--	---

V ý k l a d: Hlavní věta »*quae contumēlia...*« jest uvedena za účelem užšího spojení s předcházející hlavní větou *vztažným* (relativním) zájmenem, které v tomto případě nemá významu vztažného zájmena, nýbrž jest pouze »s p o j o v a c í m vztažným zájmenem« (*relativum copulativum*) a přeloží se »*ale ta...*«, »*ta však...*« [*quae se v této větě rozvede v »sed ea...*« nebo »*ea autem...*«].

Povšimněte si i 3. věty 60. úlohy »*cui ille respondit*«; tato hlavní věta za účelem užšího spojení s předcházejícím souvětím jest uvedena »s p o j o v a c í m r e l a t i v e m« *cui*, jež přeložíme »*a jemu*« (*cui* = *et ei*, dativ).

P o z n á m k a: V latině se nesmějí při spojovacím relativu klásti souřadné spojky (*enim, igitur, autem, vēdō*); toliko spojku »*tamen* = přece« lze položit k spojovacímu relativu.

Pravidelně se užívá takovéhoho připojování pomoci »spojovacího relativa« ve rčeních:

quō factō = (a) když se to stalo = potom, poté;

quā dē causā = }
quam ob causam = } (a) z té příčiny = proto;

quam ob rem = (a) pro tu věc = proto;

quārē = pročez; a proto; proto;

quae sī ita sunt = má-li se to tak = v tom případě;
= *tím* se stalo, že...

quō factum est, ut... = následek toho jest, že...
= *to* má v zápětí, že...

quibus rēbus audītis = to uslyšev (uslyševši, uslyševše);

quibus rēbus cōgnītis = to zvědēv (zvědēvši, zvědēvše);

quibus rēbus nūntiātis = to oznámiv (oznámivši, oznámivše);

quodsī = jestliže pak (však, tedy).

Āktivum causātivum. (Činný rod původový.)

Někdy činný rod vyjadřuje děj, jež podmět dává (dal, dá) vykonati někým jiným. Takové aktivum, jež vyjadřuje činnost, kterou podmět koná prostřednictvím jiné osoby, sám jen dává podnět k činnosti svým rozkazem, přáním a pod., sluje původové aktivum, *āktivum causātivum*. Toto aktivum bývá i v češtině.

Aktivum causativum rádi překládáme do češtiny pomocí slovesa »dávám« s infinitivem příslušného slovesa; často je překládáme též českým činným rodem příslušného slovesa.

Caesar pontem in Rhēnō
fēcit.

Pompeius frūmentum
exercitūi nāvibus **supportā-**
bat. —

Ānulum mihi faciō. —

Aliquem secūri percutiō. —

Convīvium apparāvi. —

Appius Claudius cēnsor
viam Appiam **strāvit** *et*
aquam in urbem **addūxit.** —

Caesar { vystavěl
dal vystavěti }
most přes Rýn.

Pompeius **dával** **dovážeti**
obilí vojsku po lodích. —

Dávám si (sobě) **udělati**
(zhotoviti) prsten. —

Dávám **popravití** někoho
sekerou. —

Dal **jsem** **připraviti** hosti-
nu. —

Appius Klaudius jsa cen-
sorem **dal** **vydláždití** Appio-
vu silnici a **dal** **zavéstí** vodu
do města. —

Doplněk. — I.

Doplněk ve větách slovesných buď určuje obsah přísudkového slovesa a je pro smysl věty nezbytný (t. zv. doplněk vnitřní) nebo přidává zvláštní okolnost přísudkového slovesa, jež však již i samo o sobě má plný smysl (doplněk vnější).

Divitēs beātī videntur. —

(Doplněk vnitřní.)

Cicerō cōsul rem publicam
servāvit. —

(Doplněk vnější.)

Boháči se zdají blaženými. —

Cicero jako konsul zachránil obec. —

Vnější doplněk tedy, jenž vyjadřuje zvláštní okolnost děje, přistupuje k slovesu ve větě, třebaže toto sloveso již samo o sobě má plný smysl. Takovýto doplněk se překládá do češtiny:

a) někdy přidáním slovcí »j a k o«, »j a k o ž t o«,

b) někdy příslovcem,

c) někdy přechodníkovou vazbou,

d) někdy předložkovým pádem,

e) někdy vedlejší větou příslovečnou.

Příklady:

Cicerō cōsul rem publicam servāvit. Cicero »jako konsul, jsa konsulem, za svého konsulátu, když byl konsulem,« zachránil stát. —

Catō senex litterās Graecās didicit. Kato »jsa starcem, jako stařec, když již byl stár, ve stáří« se učil řeckému písemnictví. — (Viz. 19. větu úlohy 65.!))

Militēs imperiō laetī pāruērunt. Vojínové »radostně, s radostí« uposlechli rozkazu. —

Sapiēns nihil facit invītus, nihil irātus. Moudrý nic nekoná »nerad, proti své vůli«, nic »rozhněván, ve hněvu«. —

Cicerō Brūtum iam puerum dilēxit. Cicero si oblíbil Bruta již »jako hoch, když byl hochem, v jeho dětství«. —

Vōs tristēs venīre vidimus. Viděli jsme, že přicházíte »zarmoucení, smutně, se zármutkem«. —

Themistoclēs absēns accūsātus est. Themistokles byl obžalován »jsa nepřítomen, za své nepřítomnosti«. —

Athēniēnsēs Themistoclem absentem damnāvērunt. Athéňané odsoudili Themistoklea »za jeho nepřítomnosti, když byl nepřítomen«. —

Hostēs rāri sē ostendere coepērunt. Nepřátelé se počali »pořidku, tu a tam« objevovati. —

Nōn sibi sōlī nātus est homō, sed patriae et suis. Člověk jest

zrozen ne »jen, jenom, jediné« sobě, nýbrž vlasti a svým (lidem, přátelům a pod.). —

Themistoclēs tōtum sē dēdidit rei pūblicae. Themistokles »zcela« se oddal (se věnoval) obci (správě obce). —

Hispānia postrēma omnium prōvinciārum perdomita est. Hispanie »poslední, naposledy« ze všech provincií byla pokořena. —

Senātus frequēns convēnit. Senát se sešel »v hojném (plném) počtu«. —

Alexander Magnus pōculum interritus hausit. Alexander Veliký »neděse se, beze strachu, neohroženě« vyprázdnil číši. —

Lēgātī inānēs rediērunt. Vyslanci se vrátili »s prázdnýma rukama«. —

Nāvēs tōtae ex rōbore factae. Lodi »celé, zcela« z dubového dřeva zhotovené (vystavěné). —

Militēs praecipitēs sē fugae mandāvērunt. Vojínové se »prudce, o překot, úprkem« dali na útěk. —

Hostēs dīversī discessērunt. Nepřátelé se »různo, na různé strany« rozešli. —

Tibi persuādē mē haudquāquam scientem tē laedere voluisse, sed ea verba, quae animum tuum momordērunt, mihi inscienti (ex) ore excidisse. Věř, že jsem tě nikterak nechtěl »vědomě« urazit, ale že ta slova, která (ducha tvého) tě urazila, vyklouzla mně z úst »nevědomky, neúmyslně«. —

Vyhledejte věcný doplněk v každém z uvedených příkladů a zjišťujte, kterak lze přeložiti tento doplněk a který z uvedených překladů tohoto doplňku jest nejvhodnější!

Vnější doplněk vyjadřujícím zvláštní okolnost děje bývají:

a) podstatná jména značící **věk**, **úřad**, **povolání**, na př.: *puer*, *adulēscēns*, *iuvenis*, *vir*, *senex* (viz 65. úl., 19. věta), *mīles*, *cōsul* a j.;

b) přídavná jména a číslovky značící **pořadí** a **polohu**, na př.: *prior*, *primus* (viz: 66. úloha, 2. věta), *prīnceps*; *posterior*, *postrēmus*, *ultimus*; *superior*, *summus*; *inferior*; *proximus*, *extrēmus*; *medius*; *ūnus*, *sōlus*; *frequēns*, *dīversus*, *rārus*, *cōnfertus*, *ūniversus*, *tōtus* a j.

c) přídavná jména značící **náladu mysli, duševní stav, tělesný stav, na př.**

laetus, tristis, maestus; timidus, trepidus; iratus; libens, invitus, voluntarius;

vivus, mortuus; praesens, absens; sciens, insciens, inscius, nescius; prudens, imprudens; inopinans; salvus, incolumis; tacitus a j.

Rozeznávejte doplňkové »prīmus« od příslovčí »prīmō« a »prīmum«!

Ego prīmus hanc epistulam hodiē lēgī.

Tento dopis jsem dnes četl já první, nejdříve, (t. j. já jsem byl první, kdo četl dopis; jiní čtli jej teprve po mně).

Hanc prīmam epistulam ego lēgī.

Já jsem četl tento dopis první, nejdříve, (t. j. nejdříve jsem četl tento dopis, po něm jsem četl jiné dopisy).

Hanc epistulam herī prīmum (příslovce) lēgī.

Tento dopis jsem včera četl po prvé, (t. j. včera jsem četl dopis po prvé; budu-li snad jej čísti dnes znova, bude to po druhé, budu-li jej čísti zítra zase, bude to potřetí atd.).

Hanc epistulam hodiē prīmum (příslovce) lēgī, deinde trānscipsi.

Tento dopis jsem dnes nejdříve přečetl, potom jsem jej přepsal.

Hanc epistulam hodiē prīmo (příslovce) libenter lēgī, postea mihi displicēre coepit.

Tento dopis jsem dnes zprvu četl s radostí, potom se mně počal nelibiti.

Adjektiva »*cupidus, avidus, studiōsus*« se nekladou v platnosti věcného doplňku; v takových případech klademe příslovce »*cupidē, avidē, studiōsē*«. —

Někdy se klade buď doplňkové adjektivum, buď příslovce bez rozdílu, na př.:

»*Tardus*« nebo »*tardē ad mē vēnistī*. Přišel jsi ke mně »pozdě«. —

»*Laetus*« nebo »*laetē vivō*. Žiji radostně. —

»*Tacitus*« nebo »*tacitē*« *rogō*. »*Mlčky*« prosím. —
Hoc fēci »*prior*« nebo »*prius*«. Toto jsem učinil »dříve«. —

Avšak nelze vždy libovolně klásti buď adjektivum buď příslovce. Tak na př. jiný smysl má věta »*Sciēns dē hāc rē dixisti*« (= vědomě jsi o tom promluvil) a jiný smysl má věta »*Scienter dē hāc rē dixisti*« (= uměle, obratně jsi o tom promluvil). —

Doplňk. — II.

Shoda doplňku s podmětem.

„ „ s předmětem.

„ opačná.

Doplňkové přídavné jméno se shoduje s podmětem (s předmětem) v rodě, čísle a pádě.

Doplňkové podstatné jméno se shoduje s podmětem (s předmětem) v pádě vždy, kdežto v čísle a rodě jen podle možnosti.

Quercus Iovis sacra erat. —

Historia est magistra vitae. —

Thēbae olim caput tōtius Graeciae erant. — (Zde jest možná toliko shoda doplňku s podmětem v pádě, nikoli v rodě a čísle.) —

Numa Pompilius rēx creātus est. —

Dub byl zasvěcen Jovovi. —

Dějepis jest učitel života. —
 (Latina má substantiva *magister* i *magistra*, proto je zde možná shoda i v rodě.) —

Theby byly kdysi hlavním městem celého Řecka. —

Numa Pompilius byl zvolen králem (za krále). —

Z českých překladů uvedených latinských příkladů vychází na jevo, že v češtině doplněk stojí nejen v nominativu, ale i v instrumentále, někdy v předložkovém pádě. Tato latinská vazba rozdílná od češtiny zaviňuje mnoho chyb při překladu z češtiny do latiny. Varujte se přeložiti český doplněk, který jest v instrumentále, do latiny ablativem, jak se často chybně stává!

Je-li podmětem infinitivní výraz nebo celá věta, bývá doplňkové adjektivum (participium a pod.) v singuláru středního rodu (neutra).

Errāre hūmanum est. —

Chybovati jest lidské. —

Dulce et decōrum est prō patriā mori. —

Sladké a čestné jest zemřítí za vlast. —

Doplňkové přídavné jméno se někdy zpodstatňuje a pak je v středním rodě (neutru); rod podmětu tu není rozhodný.

Omnium rērum mors est extrēmum. —

Ze všech věcí je smrt věc poslední. — (Smrt je konec všech věcí.) —

Triste [est] lupus stabulīs. —

Vlk jest hroznou věcí (smutným zjevem) stájím, pro stáje. — (Vlk je hrůzou pro stáje.) —

Varium et mūtābile [est] semper fēmina. —

Žena jest vždy bytost proměnlivá a nestálá. —

Zpodstatnělé adjektivum doplňkové bývá v plurále středního rodu (neutra), vztahuje-li se k několika podmětům, jimiž jsou jména věcná (neživotná).

Secundae rēs, honōrēs, imperia, victōriae sunt fortuita. —

Štěstí, důstojenství, velitelství a vítězství jsou nahodilé věci. —

Catilinae bella intestina, caedēs, rapinae, discordia cīvīlis grāta fuērunt. —

Katilinovi vnitřní boje, vraždy, loupeže a nesvornost (občanská =) mezi občany byly milé věci. —

Avāritia et ira erant potentiōra imperiō. —

Lakota a hněv byly mocnější [v věci] než rozkaz. —

Je-li ve větě zájmeno podmětem nebo předmětem a je-li doplňkem k němu se vztahujícím podstatné jméno, často nastává shoda opačná, t. j. podmět (předmět) se uvede ve shodu s doplňkovým substantivem čili řídí se podle svého doplňkového substantiva v pádě, čísle, rodě. Čeština se tu liší od latiny, neboť v češtině bývá takové zájmeno obvykle ve středním rodě, jak vysvítá z těchto příkladů:

To bylo příčinou Caesarova příchodu. —

Theby, jež byly kdysi hlavou celého Řecka, byly dobyty Alexandrem Velikým. —

Totéž chtít a totéž nechtít, to teprve jest pevné přátelství. —

To(to) byl konec římské říše. —
(Str. 622, řádek 35.)

Ea erat causa Caesaris adventus.
— (Podmět *ea* jest uveden ve shodu s doplňkem *causa*, proto jest v nomin. sing. fem.)

Thēbae, quod olim caput tōtius Graeciae erat, ab Alexandrō Magnō captae sunt. —

Idem velle atque idem nolle, ea dēmum firma amicitia est. —

Hic fuit finis imperii Rōmāni. —
(Podst. jm. *finis* jest muž. rodu, proto v latině zájmeno, které jest podmětem, jest v muž. rodě, řídíc se rodem podle doplňku.) —

Avšak k opačné shodě nedochází, je-li podmětem (předmětem) **vztažné zájmeno** a je-li doplňkem **vlastní jméno**.

Byla na Peloponnesu kterási třída lidí, jež se nazývala heilotové, kteří vzdělávali pole Lakedaimonských. —

Fuit in Peloponnēsō genus quoddam hominum, quod Hīlōtae vocābātur, quī agrōs Lacedaemoniōrum colēbant. —

52. HODINA.

coepl, coepisse, coeptus.

Sloveso »**coepl**« náleží k slovesům schodným (*verba defectiva*). Schodná slovesa vytvářejí jen některé časy nebo tvary.

Sloveso »**coepl**« nevytváří tvarů přítomného systému; vytváří tedy jen tyto tvary: indik. a konj. perf., indik. a konj. plupf., indik. fut. II., inf. a particip. perf., partic. fut. — (Výslovnost slovesa »**coepl**« viz I, 13!)

Indik. perf.: **coepl, coepisti, coepit; coepimus, coepistis, coeperunt;** začal, počal (-a, -o) jsem atd.

Konj. perf.: **coeperim, coeperis, coeperit, coeperimus, coeperitis, coeperint;** ať jsem začal, počal, (-a, -o), atd.

Indik. plupf.: **coeperam, coeperās, coeperat; coeperāmus, coeperātis, coeperant;** (dříve, dávno) jsem začal, počal, (-a, -o), atd.

Konj. plupf.: **coepissem**, *coepissēs, coepisset; coepissēmus, coepissētis, coepissent*; byl (-a, -o) bych začal, počal (-a, -o), atd.;

Indik. fut. II.: **coeperō**, *coeperis, coeperit, coeperimus, coeperitis, coeperint*; začnu, počnu, atd.

Infin. perf.: **coepisse**.

Particip. perf. passiv.: **coeptus**, -a, -um; (II, 485).

Particip. fut. akt.: **coepturus**, *coeptūra, coeptūrum*.

Présentní systém (présens, imperf. a fut. I.) se nahrazuje tvary slovesa »*incipiō, incipere*« = začínám, počínám.

Jestliže se sloveso »*coepi*« spojuje s *passivním* infinitivem některého slovesa, klade se i samo v *passivu*; na př.:

Oppidum Beneventum appellārī coeptum est. Město počalo býti nazýváno Beneventum.

Ōrātiō legī coepta est. Řeč se počala čísti (= počala býti čtena).

Pugnārī coeptum est. Počalo se bojovati.

Rēs in senātū agitārī coepta est. Záležitost počala (býti) projednávána (=) se projednávati v senátě; o věci se počalo jednati v senátě.

Při mediálních infinitivu a při infinitivu sloves *krytočinných* (deponentních) klade se sloveso »*coepi*« v *aktivních* tvarech; na př.:

Fidūcia augērī coepit. Důvěra počala růsti.

Discordia cīvīlis orīrī coepit. Nesvornost mezi občany počala vznikat.

Tarquinius crūdēlis fierī coepit. Tarquinius počal se stávat krutým.

Passivum »coeptus sum« se vyskytuje také samostatně, na př.:

Lūdī coepti sunt. Hry (se) začaly.

Bellum coeptum est. Válka (se) začala.

63. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 686!)

1. Auxilium ab amicō *petivī* (*petiū*). — Auxilium ab amicis *petitum est*. — 2. Gallī, gēns bellicōsissima, cum quārtō a. Chr. n. saeculō per Alpēs in Italiam dēscendissent, Rōmam *petivērunt* (*petiērunt*), ut eam ēverterent. — 3. Rōmulus et Rēmus latrōnēs *petivērunt* iisque praedam adēmērunt. — 4. Rōmānōs, cum contrā Mithridātem bellum gererent, ā sociis nāvēs *petivisse* (*petiisse*) lēgimus. — 5.

Rōmānī hostēs *petivērunt*; hostēs ā Rōmānīs *petītī sunt*. — 6. Cūr praemium nōn *petivistī* (*petiistī, petistī*)? Cūr praemium ā tē nōn *petitum est*? — 7. Xerxēs in Graeciam lēgātōs mīsit terram et aquam *petitum*. — 8. Nēmō nostrum existimābat || nōs auxilium ā vōbīs frūstrā *petitūrōs esse*. — 9. Haeduī frūstrā obsidēs, quōs Ariovistō dederant, *repetivērunt*. — 10. Alaricus, Gothōrum dux, quī post mortem Stilichōnis, Rōmānōrum ducis, ter Rōmam *petiverat* (*petierat*), annō p. Chr. n. quadringentēsīmō decimō Rōmam expugnāvit. — 11. Hostēs, quī Rōmānōrum milītēs tēlis *laccessiverant*, ab imperātōre indūtiās *petivērunt* (*petiērunt*). — 12. Sēquanī, cum bellum dē principātū inter eōs et Haeduōs exārsisset, Ariovistum, rēgem Germānōrum, auxiliō *arcessivērunt*. — 13. Pater meus cum *adolēvisset*, labōre *assuētus* numquam *quiēvit* viribusque frētus nova semper opera perficere *concupivit*. — 14. Tiberium et Gāium Gracchōs, adulēscentēs optimā indole praeditōs, novīs rēbus studuisse, cum Rōmae inopia populī valdē *crēvisset*, cōstat; quod ab optimātium factiōne ad populārēs *dēscivērunt*, nōbilitātis potentiam dēminuērunt. — 15. Cum Lacedaemoniī Athēniēnsibus domitīs dūrē et superbē imperārent, in singulīs Graeciae civitātibus paulātim *crēvit* potentia Macedonum, populī linguā Graecīs propinquī. — 16. Rōmānī cum Asiae opulentiam *cōgnōvissent*, paulātim lūxuriā atque inertīā *assuēvērunt*. — 17. Scipiō Gāium Laelium amīcum fidissimum *cōgnōvit*. — 18. Graecī magnās Persārum opēs *prōstrāvērunt*. — 19. Lūna plēna maritimōs aestūs māximōs in Ōceanō efficere *cōnsuēvit*. — 20. Rōmānī castra in collibus pōnere *cōnsuēverant*. — 21. Milītēs cum dux fortēs *cōgnōverit*, laude dignōs iūdicābit. — 22. Ubi postea forum Rōmānum erat, incolae urbis mortuōs cremāre et humāre *cōnsuērant* (= cōnsuēverant); cum urbs Rōma *crēvisset*, ibi mortuōrum corpora humāre nōn licēbat, nam campus ille tum iam intrā moenia fuit. — 23. Hoc in sepulcrō inscriptum lēgi: »Hīc *quiēscit*, quī nunquam *quiēvit*.« — 24. Pauperēs nunquam *sprēveris*! — 25. Rōmānī Carthāginiēnsium opēs bellīs Pūnicīs *contrivērunt*; Romānōrum opēs tum valdē *crēvisse* cōstat. —

26. Xerxēs Graecīs bellum indicere *dēcrēvit*. — 27. Senātus Rōmānus *dēcrēvit*, ut cōsulēs vidērent, nē quid dētrimentī rēs publica caperet. — 28. Ā senātū *dēcrētum est*, nē quis noctū urbe excēderet. — 29. Militēs hostium ducis iussū fugam *capessivērunt*, cum exercitum nostrum frūstrā proeliō *laccessivissent*, quamquam ab exercitū nostrō proeliō nōn *laccessitī erant*. — 30. Tuum librum quaerō; cūr tū meum librum, quem ā tē *petiveram*, nōn *quaesivistī*? — 31. Magister ex discipulīs causam adventūs eōrum *quaesivit*. Ex discipulīs *quaesitum est*. — 32. »Cūr flēs, Iūlia?« *quaesivit* māter ex filiā. — 33. Achillis nōmen poētae celebrāre nunquam *dēsīerunt*. — 34. Sīvī filium animum suum explēre. — 35. Ōrātiō legī *dēsita est*. — 36. *Contrivistis-ne* multum temporis in studiīs litterārum, iuvenēs? — 37. Multī hominēs, quī cōsiliū *sprēverint*, etiam auxilium spernent. — 38. Aurea prīma *sata est* aetās. — 39. Quod *sēveris*, metēs. — 40. Hic homō scelestus parri-cidiō sē *oblēvit*. —

(Slovník k této úloze viz na str. 701. v 15. sešitě!)

64. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 688!)

1. Faëthon (*vyslov*: Fa-e-thón) požádal (*petere*) otce Foiba, aby mu svěřil řízení vozu (= vůz) na jeden den. — 2. Tarentští požádali (*petere*) epirského krále Pyrrha za pomoc; a když se on (*relat. copul.*, str. 648) přidal (*sē adiungere*) k jejich spolku, přepravil ohromné vojsko do Itálie a přivezl (*advehere*) dvacet slonů. — 3. Když Římané svedli nešťastnou bitvu, ustoupili (*discēdere*) od Janikula a spěchali (odtáhli) do města. — 4. Vyslanci nepřátel přišli do Říma požádat (= majíce, hodlajíce požádati) (*petere*) za mír. — 5. Pro ctižádost Maria a Sully, kteří současně zatoužili (*petere*) po nejvyšších čestných úřadech [= hodnostech] ve státě, první občanská válka v Římě byla roznicena (*movēre*). — 6. Jest známo, že Lucius Quinctius Cincinnatus byl povolán (*arcessere*) od Římanů roku čtyřstého osmapadesátého od pluhu, aby byl diktátorem. —

7. Ulixova (= Odysseova) manželka Penelope jest velebena od básníka Homéra pro neobyčejnou věrnost. Když Ulixes byl nepřito-

men [vzdálen] již dvacet let, urození mladí mužové ji požádali, aby se nezpěchovala opět se provdati. Když obtížní nápadníci [ženichové] prosbami na ni naléhali, povolala všechny k sobě a těmito slovy je napomenula (*admonēre*): »Zamířili jste (= odebrali jste se) do našeho města, abyste si mne vzali za manželku. Nejprve utkám předraženému tchánovi toto roucho, jež vidíte. Potom se za některého z vás provdám.« Tou (*rel. copul.*, str. 648) odpovědi spokojení mladí mužové se rozešli [odešli] (*discēdere*), ale Penelope vždy v noci zničila (*dēlēre*) to, co ve dne byla utkala (*contexere*). Nejvěrnější manželko, kolikrát jsi si při práci v paměť znova uvedla svého manžela [kolikrát jsi se při práci rozpomenula na svého manžela] (*repetere*)? Smělou lsti jsi velice zlákala (*laccessere*) všechny nápadníky, o nichž (*akus.*) se vypravovalo, že stáli (*appetere*) nejen o život tvůj, ale i [o život] tvého syna Telemacha. S jak veselou myslí jsi se dověděla (*cōgnōscere*) o manželově návratu po tolika letech! —

8. Když Římané zvykli (*assuēscere*) rozmařilosti a nečinnosti, rychle pozbyly ceny (*obsolescere*) ony známé úctyhodné (= staré; *priscus*) dobré vlastnosti. — 9. Jsme šťastní, protože jsme ve vás poznali (*cōgnōscere*, vazba 2 *akus.*) pravé přátele; a proto zpravidla rádi vám odpouštíme (= máme ve zvyku odpouštěti) (*cōnsuēvī*), jestliže jste něco zanedbali (*neglegere*). — 10. Sokrates odpustil (*ignōscere*) svým soudcům. — 11. Když vojinové pohrdající nebezpečenstvím opustili (*relinquō*) tábor, napadli (*petere*) nepřitele a porazili (*prōsternere*) [jej]. — 12. Pokud Kato žil (*akt. ind. pf.*), slávou [svých] vynikajících vlastností rostl (*crēscere*, *akt. ind. pf.*). — 13. Ten, kdo si umínil (*dēcernere*) činiti bezprávi, již [tím] se bezprávi dopouští. — 14. Věz, že sporná věc často byla rozhodnuta (*dēcernere*) slovem včas proneseným (*ēmittere*). — 15. Římský senát povolil [přisoudil] (*dēcernere*) Augustovi počty do té doby neznámé (= neslýchané). — 16. Gallové bojem napadli (*laccessere*) Caesarovy vojenské zástupy. — 17. Když Caesar uložil Helvetiům rukojmí, vůdce Helvetiů mu odpověděl: »My jsme zvyklí (*cōnsuēvī*) dostávat rukojmí, nikoli dávat [rukojmí].« — 18. Caesar zadržel (*retinēre*) Liska a otázel se (*quaerere*) [jeho] samojediného na to, co [byl] řekl ve shromáždění. — 19. Římané nikdy nepřestali (*dēsinere*) slaviti svátky. — 20. Přestalo se (*pass. ind. pf.*) bojovati (*pass. inf.*). — 21. Po kan(en)ské porážce Římané sebrali (*conquirere*) čerstvé [nové] vojsko (*cōpiae*). — 22. Hannibal značně oslabil (*atterere*) římskou válečnou moc. — 23. Římané pohrdli (*spernere*) mírem, jež epirský král Pyrrhus nabídl (= *obtulerat*) po bitvě svedené (*committere*) u Herakleie. — 24. Kdybys byl

opovrhl (*spernere*) rozkošemi, byl bys býval šťasten. --- 25. Jini [lidé] budou trhati plody stromů, jež jsi zasadil (*serere*). --- 26. Pýcha jest vrozena (*inserere*) přirozené povaze mnohých lidí. --- 27. Z tvého dopisu přátelé se dověděli (*cōgnōscere*), že jsi zdrav. --- 28. Filoktetovy šípy, které obdržel (*accipere*, akt. ind. plupř.) darem (*dativ*) od Herkula, byly natřeny (*oblinere*) jedovatou krví lernské saně. --- 29. Vojevůdce byl by odpustil (*ignōscere*) lupičům, kdyby se mu byli dobrovolně vzdali (*sē dēdere*). --- 30. Ithackého krále Ulixa (= Odyssea) při návratu (= vracejícího se, *remeāre*) do vlasti poznal (*agnōscere*) jedině již starý (*vetulus*) pes. ---

(Slovník k této úloze viz na str. 701. v sešitě 15.!)

Jména měst a malých ostrovů.

I.

Stojí-li vlastní jména měst a malých ostrovů sama o sobě (t. j. bez obecného jména »*urbs*, »*oppidum*, »*municipium*, »*colōnia*, »*īnsula*« a pod.), kladou se na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*« bez předložky. Připojená tabulka vyznačuje, v kterém prostém pádě se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*«.

Vlastní jména měst a malých ostrovů:	na otázku		
	kde?	odkud?	kam?
	se kladou:		
Singularia I. a II. deklinace	v ablativě . v ablativě .	v ablativě .	v akusativu .
Pluralia I. a II. deklinace			
Singularia a pluralia III. deklinace			

1. Na otázku »**kde?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů I. a II. deklinace **jednotného** čísla (= singularia I. a II. deklinace) v **lokále**, jehož tvar jest totožný s genitivem singuláru; na př.:

vivere **Rōmae** = žíti v Římě; *habitāre* **Corinthī** = bydleti v Korintě; *vivere* **Dēli**, **Brundisiī**, žíti na Delu, v Brundisiu; *nātus* **Saguntī**, narozen v Saguntě.

2. Na otázku »**kde?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů I. a II. deklinace **množného** čísla (= pluralia I. a II. deklinace) a III. deklinace **jednotného** i **množného** čísla (singularia a pluralia III. deklinace) v **ablativě** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

vivere **Athēnīs**, žíti v Athénách; *habitāre* **Delphīs**, bydleti v Delfech; *rēgnāre* **Syrācūsīs**, kralovati v Syrakusách; *nātus* **Sūsīs**, narozen v Susách;

vivere **Carthāgine** (též **Carthāginī**), žíti v Kartagu; *habitāre* **Neāpolī**, bydleti v Neapoli; *nātus* **Gādibus**, narozen v Gadech.

3. Na otázku »**kam?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů — všechna bez rozdílu, ať jsou singularia či pluralia kterékoli deklinace — v **akusativu** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

venīre **Rōmam**, **Corinthum**, **Saguntum**, přijíti do Říma, do Korinta, do Sagunta; *venīre* **Athēnās**, **Delphōs**, **Sūsa**, přijíti do Athén, do Delf, do Sus;

venīre **Babylōnem**, **Carthāginem**, **Neāpolim**, **Gādēs**, přijíti do Babylona, do Kartaga, do Neapole, do Gad;

nūntiāre **Rhodum**, oznámiti na Rhodos (= jméno malého ostrova); *mittere* **Eretriam**, poslati do Eretrie; *lēgātōs* *mittere* **Dēlum**, poslati vyslance, posly na Delos.

4. Na otázku »**odkud?**« se kladou vlastní jména měst a malých ostrovů — všechna bez rozdílu, ať jsou singularia či pluralia kterékoli deklinace — v **ablativě** (prostém, bezpředložkovém); na př.:

venīre **Rōmā**, **Dēlō**, **Saguntō**, **Athēnīs**, **Delphīs**, **Sūsīs**, přijíti z Říma, z Delu, ze Sagunta, z Athén, z Delf, ze Sus;

venīre **Babylōne**, **Carthāgine**, **Neāpolī**, **Gādibus**, přijíti z Babylona, z Kartaga, z Neapole, z Gad.

II.

— Je-li vlastní jméno města nebo malého ostrova opatřeno přístavkem, jest vlastní jméno města a malého ostrova na otázku »kde?«, »kam?«, »odkud?« v příslušném bezpředložkovém pádě, jak uvedeno výše v odstavci I. (viz též tabulku na str. 661), a přístavek jest v příslušném pádě s předložkou, a to:

na otázku »kde?« v ablativě s předložkou »in«,

na otázku »kam?« v akusativu s předložkou »in«,

na otázku »odkud?« v ablativě s předložkou »ē, ex«; na př.:

Athēnis = v Athénách;

v Athénách, nejvzdělanějším městě Řecka =
přístavek

Athēnis, in doctissimā urbe Graeciae;

Rōmae = v Římě;

v Římě, velmi slavném městě =

Rōmae, in urbe celeberrimā;

Dēlum = na Delos (= jméno malého ostrova);

na Delos, ostrov zasvěcený Apollonovi =

Dēlum, in insulam Apollinis sacram;

Tusculō = z Tuskula;

z Tuskula, velmi slavného města =

Tusculō, ex clārissimō mūnicipiō;

Rōmam = do Říma;

do Říma, velmi slavného města =

Rōmam, in urbem celeberrimam;

Rōmā = z Říma;

z Říma, velmi slavného města =

Rōmā, ex urbe celeberrimā.

Někdy, zejména v pozdější latině, vyskytuje se v tomto případě i přístavek *bez předložky*, na př.:

Corinthi = v Korintě;

v Korintě, achajském (to) městě =

Corinthi, Achaiae urbe (u dějepisce Tacita).

III.

1. Přistoupí-li k vlastnímu jménu měst a malých ostrovů jako přívlastek některé obecné jméno, na př.: »*urbs, oppidum* (město)«,

»*municipium* (město)«, »*colonia* (osada)«, »*insula* (ostrov)« a pod., klade se toto vlastní jméno měst a malých ostrovů na otázku »*kde?*«, »*kam?*«, »*odkud?*« v příslušném pádě předložkovém, a to:
na otázku »*kde?*« se klade »*in*« s ablativem,
na otázku »*kam?*« se klade »*in*« s akusativem,
na otázku »*odkud?*« se klade »*ē, ex*« s ablativem.

Příklady:

Rōmae = v Římě; **in urbe Rōmā** = v městě Římě; (*kde?*);
Rōmam = do Říma; **in urbem Rōmam** = do města Říma;
(*kam?*);
Rōmā = z Říma; **ex urbe Rōmā** = z města Říma;
(*odkud?*).

2. Přistoupí-li k vlastním jmenům měst a malých ostrovů jako souřadný přívlastek buď adjektivum (přídavné jméno) nebo zájmeno, kladou se tato vlastní jména na otázku:

» <i>kde?</i> «	» <i>kam?</i> «
buď v ablativě s předložkou » <i>in</i> « nebo v prostém ablativě bez předložky (je-li přívlastkem » <i>tōtus</i> «, vždy v prostém ablativě bez předložky); na př.:	zpravidla v prostém akusativu bez předložky,
	» <i>odkud?</i> «
	zpravidla v prostém ablativě bez předložky; na př.:
in ipsā Samō, } = na samém Samu;	ipsā Samō vēnī, přišel jsem ze samého Samu.
in ipsīs Athēnīs, } = v samých Athénách;	
tōtā Carthāgine = v celém Kartagu;	
tōtā Corinthō = v celém Korintě.	

Vztažné zájmeno (relativum), které se vztahuje k vlastnímu jménu města, klade se na otázku »*kde?* *kam?* *odkud?*« v pádě předložkovém, při čemž místo relativa s předložkou Latiník raději klade příslovce »*ubi* (= kde)«, »*quō* (= kam)«, »*unde* (= odkud)«, případně výrazy »*in quā urbe*; »*in quam urbem*; »*ā (ex) quā urbe*«; na př.:

Athény, v nichž jsem se narodil,

Athēnae, in quibus nātus sum, . . .
Athēnae, ubi nātus sum,
Athēnae, in quā urbe nātus sum . . .

IV.

Předložka »**ad**« u jmen měst značí blízkost nebo okolí města, a to buď »**u**« města nebo směr »**k**« městu; na př.:

pugna ad Cannās facta, bitva svedená u Kan(en); *ad Gergoviam castra pōnere*, položit se tábořem, rozbití tábor u Gergovie;

ad Gergoviam pervenire, dorazit ke Gergovii; *ad Neāpolim proficisci*, táhnouti k Neapoli; *trēs sunt viae ad Mutinam*, tři cesty vedou k Mutině.

2. Předložka »**ā**, **ab**« u jmen měst značí směr »**z okolí**« města, »**od**« města; na př.:

ā Rōmā discēdere, vzdáliti se, odejiti od Říma, z okolí Říma;

ā Gazā ad Memphim ire, jíti z okolí Gazy směrem k Memfidě.

3. Prosté pády jmen měst místo předložkových pádů na otázku »*kde? kam? odkud?*« přistupují někdy jako přívlastek k substantivům; na př.:

reditus Rōmā, návrat z Říma; *reditus Rōmam*, návrat do Říma; *iter Alexandriam*, cesta do Alexandrie.

4. Předložku »**ā**, **ab**« jest nutno klásti ve spojení s příslovci »*longē*, *prope*« a ve spojení se slovesy »*abesse*, *distāre*«; na př.:

longē ā Rōmā, daleko od Říma; *prope ā Rōmā*, blízko od Říma;

ā Rōmā abesse, býti vzdálen od Říma; *ā Rōmā distāre*, býti vzdálen od Říma.

5. V poklasické latině, zejména u dějepisce Tacita, nabývají akusativy jmen měst s předložkou »ad« nebo s předložkou »apud« někdy významu českého lokálu s předložkou »v, ve«; (viz v příkladech větu 6.). — U Plauta bývá ablativ s předložkou »ex« na otázku »odkud?« u řeckých vlastních jmen měst; (*ex Ephesō* = z Efesu). — Také na otázku »kam?« bývá u Plauta u řeckých jmen měst někdy také akusativ s předložkou »in«; (*in Ephesum*, do Efesu). —

Řecká jména měst první deklinace, zakončená v nom. sing. v »-ē« (na př. *Sinōpē*, genit. *Sinōpēs*), tvoří lokál v »ae« (*Sinōpae*, v Sinope).

O vlastních jmenech měst, která záleží ze dvou slov, platí — jde-li o příslovečné určení místa na otázku »kde? kam? odkud?« — táž pravidla jako o jednoduchých vlastních jmenech měst; taková vlastní jména jsou na př.: *Alba Longa*, *Carthāgō Nova*, *Teānum Apulum*, *Teānum Sidicinum*; (*Carthāginem Novam venire*, přijíti do Nového Kartaga, do Kartageny; *Teāni Apulī habitāre*, v Apulském Teanu bydlet).

P ů v n ě k ā. Tvary »*Rōmae*« = v Římě, »*Corinthi*« = v Korintě jsou jen zdánlivě genitivы sing., neboť jsou to původně lokály singuláru (původní tvar byl *Romā-i*); toto lokální »-i« se udrželo ve tvarech: »*domi*« = doma; *humī* = na zemi; *rūrī* (vedle *rūre*) na venkově; a j. Tato koncovka spatřuje se v lokále vlastních jmen měst III. deklinace: »*Carthāginī*« (vedle *Carthāgine*) = v Kartagu; *Tīburi* = v Tiburu; *Troezēnī* = v Troizeně; *Lacedaemonī* = v Lakadaimonu; *Ānxurī* = v Anxuru. Když se koncové »-i« oslabilo v »-e«, splynul lokál (též lokativ zvaný) s ablativem. A tak tvar »*Carthāgine*« má dvojí platnost: buď je to pravý ablativ, pak znamená »z Kartaga«; nebo je to lokál (lokativ), pak znamená »v Kartagu«.

V.

Nežřidka se chybuje v tom, že se zde uvedená vazba, platná toliko pro vlastní jména měst a malých ostrovů, nesprávně uplatňuje i pro vlastní jména zemí, krajů a velkých ostrovů. U těchto vlastních jmen na otázku »kde? kam? odkud?« vždy kladte náležitý pád s příslušnou předložkou; na př.:

»přijíti z Hispanie« = *ex Hispāniā* (země) *venire*; odstěhovati se do Gallie« = *in Galliam* (země) *dēmigrāre*; poslati vojsko do Italie« = *exercitum in Italiam* (země) *mittere*; Pompeius byl zavražděn v Egyptě« = *Pompeius*

in Aegyptō interfectus est; přijíti na Sicilii — in Siciliam (veliký ostrov) venire; přepraviti, dopraviti vojsko z Asie do Evropy = exercitum ex Asiā (díl světa) in Eurōpam transportāre; poslati syna do Řecka za účelem studia = filium studiōrum causā in Graeciam mittere a j.

VI.

Cvičení:

1. *Caesar ā Gergoviā discēdere voluit.* — 2. *Erat ā Gergoviā dēspectus in castra.* — 3. *Longē ab Athēnis; ā Brundisiō ūsque Rōmam.* — 4. *Bellum ad Mutinam gerēbātur.* — 5. *Alexander apud Issum castra habuit.* — [6. *Augustus Cilnium Maecenātem cūctis apud Rōmam atque Italiam praeposuit.* (Tacitus.)] — 7. *Marius ad Zamam pervēnit.* — 8. *Rōmam versus proficiscor.* — 9. *Rhodī, in insulā clārā.* — 10. *Rhodō, ex insulā clārā.* — 11. *Rhodum, in insulam clāram.* —

1. Caesar chtěl odejiti **od** Gergovie. — 2. **Od** Gergovie byla vyhlídka na tábor. — 3. Daleko **od** Athén; **od** (= z okolí) Brundisia až **do** Říma. — 4. Válka byla vedena **u** Mutiny. — 5. Alexander měl tábor **u** Issu. — [6. Augustus učinil Cilnia Maecenata správcem všech věcí **v** Římě a **v** Italii.] — 7. Marius přišel **k** Zamě. — 8. Táhnú směrem **k** Římu. — 9. Na Rhodu, slavném to ostrově; (*kde?*); na slavném ostrově Rhodu. — 10. Ze Rhodu, slavného to ostrova; ze slavného ostrova Rhodu. — 11. Na Rhodos, slavný (to) ostrov; (*kam?*); na slavný ostrov Rhodos. —

1. Když bylo oznámeno, že do punského tábora, který byl rozbit (= byl) u Sagunta, přišli do Hispanie římsští poslové, Hannibal poslal posla, aby (= *který by*) jim zakázal k němu (*t. j.* k Hannibalovi) přijíti. — 2. Augustus, narozený v Nole, kampanském (to) městě, po smrti (= zemřev) byl spálen nikoli v samém Římě na

1. *Cum nūntiātum esset in castra Poenōrum, quae erant ad Saguntum, lēgātōs Rōmānōrum in Hispāniam advēnisse, Hannibal mīsīt nūntium, quī eōs ad sē venīre vetāret.* — 2. *Augustus, nātus Nōlae, in oppidō Campaniae, mortuus cremātus est nōn (in) ipsā Rōmā (= in urbe ipsā) in forō, sed in*

foru, nýbrž na poli Martově. — 3. Hannibal ve dvou dnech a dvou nocích dorazil do Hadrumeta, jež bylo vzdáleno od Zamy asi tři sta tisíc dvojkroků. — 4. V Kartagu a Syrakusách byli bohatí kupci. — 5. Mnoho lodníků přicházelo do Kartaga a do Syrakus. — 6. Z Kartaga a Syrakus zboží bylo dováženo do všech zemí. — 7. Publius Vergilius Maro, velmi slavný básník, narodil se v Andech, kteráž vesnice ležela v Přední Galii. Otec svého syna poslal z And do Mantuy, potom do Říma; jinoch se z Říma vrátil na venkov. — 8. Byli jsme na Sicilii (= ostrov), v Sardinii (= ostrov), na Korsice (= ostrov), na Krétě (= ostrov) a v Britanii (= ostrov). — 9. V Massilii, Korintě a v Tarentu bydleli Řekové. — 10. Básník Publius Ovidius Naso se narodil v městě Sulmoně. — 11. Demaratus, otec krále Tarquinia, utekl se z Korinta do Tarquinii, latinského to města. — 12. V Delfech byla nejslavnější věštírna boha Apollona; mnozí králové posílali preveliké dary do Delf a [s] největší dychtivostí očekávali [věš-

campō Mārtiō. — 3. Hannibal biduō et duābus noctibus Hadrūmētum pervēnit, quod oppidum ā Zamā circiter trecenta mīlia passum aberat. — 4. Carthāgine et Syrācūsīs divitēs mercātōrēs erant. — 5. Carthāginem et Syrācūsās multī nautae veniēbant. — 6. Carthāgine et Syrācūsīs mercēs in omnēs terrās portābantur. — 7. P. Vergilius Marō nātus est Andibus, quī vīcus in Galliā Citeriōre situs est. Andibus pater filium Mantuam, postea Rōmam mīsīt; Rōmā adulēscēns rūs revertit. — 8. Fuimus in Siciliā, in Sardinia, in Corsicā, in Crētā, in Britannia. — 9. Massiliae, Corinthi, Tarenti Graeci habitābant. — 10. P. Ovidius Nāsō poēta in oppidō Sulmōne nātus est. — 11. Demarātus, rēgis Tarquinii pater, Corinthō Tarquiniōs, in urbem Latīnam cōfūgit. — 12. Delphis clārissimum ōrāculum deī Apollinis fuit; multī rēgēs māxima dōna Delphōs mittēbant et māximā aviditāte Apollinis respōnsa Delphis exspectā-

tecké] odpovědi Apollinovy z Delf. — 13. V městě Římě, z města Athén, do města Sulmony. — 14. Básník Ovidius poslal z Tom, v nichž žil [jako] vyhnanec, do Říma mnoho dopisů. — 15. V Alexandrii, jež jest v Egyptě, byla slavná knihovna. —

bant. — 13. *In urbe Rōmā, ex urbe Athēnīs, in oppidum Sulmōnem.* — 14. *Ovidius poēta Tomīs, ubi (= in quō oppidō) exsul vivēbat, multās epistulās Rōmam mīsīt.* — 15. *Alexandriāe, quae est urbs in Aegyptō, celebris bibliothēca fuit.* —

53. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Čtvrtá skupina:

Perfektum v »-uī«.

313. **colō, colere, coluī, cultum, vzdělávati, ctiti;**

accolō, ere, accoluī, —, bydleti (při něčem);

circumcolō, ere, —, obývati kolem;

excolō, ere, excoluī, excultum, vzdělávati, zušlechtiti;

incolō, ere, incoluī, incultum, obývati, bydleti;

percolō, ere, percoluī, percultum, vyzdobiti, poctiti;

praecolō, ere, praecoluī, praecultum, ukvapeně ctiti;

recolō, ere, recolū, recultum, opět vzdělávati, obnoviti;

314. **cōsulō, cōsulere, cōsulū, cōsultum, raditi se, starati se;**

315. **occulō, occulere, occuluī, occultum, skryti, zatajiti;**

316. **alō, alere, aluī, altum (pozdější tvar alitum), žíviti, chovati;**

317. **depsō, depsere, depuī, depstum;**

318. **serō, serere, seruī, sertum, spojovati, splétati;**

cōnserō, ere, cōnseruī, cōnsertum, spojovati, splétati;

dēserō, ere, dēseruī, dēsertum, opouštěti;

d i s s e r ō, ere, *d i s s e r u ī*, *d i s s e r t u m*, vykládati, promlouvat;
e x s e r ō, ere, *e x s e r u ī*, *e x s e r t u m*, vystrčiti, obnažiti;
i n s e r ō, ere, *i n s e r u ī*, *i n s e r t u m*, vstrčiti, vložiti, vplétati;
i n t e r s e r ō, ere, —, —, vkládati, přidávati;
ē d i s s e r ō, ere, *ē d i s s e r u ī*, *ē d i s s e r t u m*, vypravováním vyložit,
zevrubně vypověděti;

319. *texō*, *texere*, *texuī*, *textum*, plésti, tkáti;

a t t e x ō, ere, *a t t e x u ī*, *a t t e x t u m*, připléti, připojovati;
c o n t e x ō, ere, *c o n t e x u ī*, *c o n t e x t u m*, splétati, spojovati;
d ē t e x ō, ere, *d ē t e x u ī*, *d ē t e x t u m*, dotkávati, dokončiti;
[*inter-texere*]; *i n t e r t e x t u s*, protkaný;
i n t e x ō, ere, *i n t e x u ī*, *i n t e x t u m*, vetkati;
o b t e x ō, ere, *o b t e x u ī*, *o b t e x t u m*, tkaninou obtáhnouti; pokrýti;
p e r t e x ō, ere, *p e r t e x u ī*, *p e r t e x t u m*, dotkati, utkati;
p r a e t e x ō, ere, *p r a e t e x u ī*, *p r a e t e x t u m*, lemovati, vroubiti;
r e t e x ō, ere, *r e t e x u ī*, *r e t e x t u m*, rozplésti, rozpárati;
s u b t e x ō, ere, *s u b t e x u ī*, *s u b t e x t u m*, zastříti;

**320. *accumbō*, *accumbere*, *accubuī*, *accubitum*, uléhati (ke
stolu při jídle);**

c o n c u m b ō, ere, *c o n c u b u ī*, *c o n c u b i t u m*, položit se;
d ē c u m b ō, ere, *d ē c u b u ī*, —, uléhati, podléhati;
d i s c u m b ō, ere, *d i s c u b u ī*, *d i s c u b i t u m*, rozložit se;
i n c u m b ō, ere, *i n c u b u ī*, *i n c u b i t u m*, ulehnouti, naléhati, do-
léhati;
o c c u m b ō, ere, *o c c u b u ī*, *o c c u b i t u m*, padnouti, klesnouti mrtev;
p r ō c u m b ō, ere, *p r ō c u b u ī*, *p r ō c u b i t u m*, chýliti se, kloniti se;
s u c c u m b ō, ere, *s u c c u b u ī*, *s u c c u b i t u m*, podlehnouti;
r e c u m b ō, ere, *r e c u b u ī*, —, ulehnouti;
s u p e r i n c u m b ō, ere, —, položit se (na něco);

**321. *gignō*, *gignere*, *genuī*, *genitum*, ploditi, roditi;
i n g i g n ō, ere, *i n g e n u ī*, *i n g e n i t u m*, vroditi, vštípiti;**

322. *molō*, *molere*, *moluī*, *molitum*, mlíti;

323. *pōnō*, *pōnere*, *posuī*, *positum*, klásti;

a n t e p ō n ō, ere, *a n t e p o s u ī*, *a n t e p o s i t u m*, předkládati;
a p p ō n ō (*adpōnō*), ere, *a p p o s u ī*, *a p p o s i t u m*, přikládati, při-
stavovati;
c o m p ō n ō, ere, *c o m p o s u ī*, *c o m p o s i t u m*, skládati, sestavovati;
d ē p ō n ō, ere, *d ē p o s u ī*, *d ē p o s i t u m*, odkládati;
d i s p ō n ō, ere, *d i s p o s u ī*, *d i s p o s i t u m*, rozkládati, rozestavovati;

expōnō, ere, *exposuī*, *expositum*, vykládati; vylíčiti;
imponō, ere, *imposuī*, *impositum*, vložiti; naložiti;
interpōnō, ere, *interposuī*, *interpositum*, vložiti; nechati
uplynouti;
oppōnō, ere, *opposuī*, *oppositum*, vystaviti, v šanc vydati;
praepōnō, ere, *praeposuī*, *praepositum*, postaviti v čelo;
propōnō, ere, *prōposuī*, *prōpositum*, (veřejně) vystavovati,
vykládati;

obdobně tvoří perf. a supinum:

circumpōnere, klásti kolem; *postpōnere*, méně ce-
niti, nechávati stranou; *repōnere*, zpět klásti, ukládati;
trānspōnere, překládati; *sēpōnere*, položit stranou, odložit;
suppōnere, podložit; *superpōnere*, položit (něco na něco);
[*superimpōnere* (bez perf. a sup.), položit (něco navrch)];

324. **vomō**, *vomere*, *vomuī*, *vomitum*, chrliti, soptiti;
ēvomō, ere, *ēvomui*, *ēvomitum*, vydáviti, vyvrhnouti;
revomō, ere, *revomuī*, —, zpět vyvrhnouti, vychrliti;
325. **nectō**, *nectere*, *nexuī* (též *nexī*), *nexum*, plésti, vázati;
annectō, ere, *annexuī*, *annexum* přivazovati;
conectō, ere, *cōnexuī*, *cōnexum*, splétati, spojovati;
innectō, ere, *innexuī*, *innexum*, ovinouti;
internectō, ere, —, —, spínati;
subnectō, ere, *subnexuī*, *subnexum*, vespod připnouti, pod-
pásati;
326. **pinsō**, *pinsere*, viz čís. 236. (str. 559)!
327. **compescō**, *compescere*, *compescuī*, —, držeti v mezích,
krotiti;
328. **fremō**, *fremere*, *fremuī*, —, hlučeti;
confremō, ere, *confremuī*, —, vespolek hlučeti;
infremō, ere, *infremuī*, —, zasupěti;
329. **gemō**, *gemere*, *gemuī*, —, sténati;
congemō, ere, *congemuī*, —, vzdychati;
aggemō, ere, —, —, zalkati (k něčemu);
circumgemō, ere, —, —, stenati (kolem něčeho);
ingemō, ere, —, —, vzdychati, stenati;
330. **strepō**, *strepere*, *strepui*, —, hřmotiti;
astrepō (*adstrepō*), ere, *astrepui*, —, hlučně přisvědčovati;

circumstrepō, ere, circumstrepui, —, hlučeti, křičeti
(kolem něčeho);

instrepō, ere, —, —, zaskřípati;

obstrepō, ere, obstrepui, —, šuměti, zvučeti;

331. **tremō, tremere, tremui, —, třásti se;**

intremō, ere, —, —, chvěti se;

332. **antecellō, antecellere, —, —, vynikati;**

excellō, excellere, —, —, vynikati;

praecellō, praecellere, —, —, vynikati;

(za perfektum těchto tří sloves užívá se těchto perfekt: *flōruī, ēminuī, praestitiī, viguī*); *celsus*, vzpřímený, vyvýšený, vysoký, vznešený; *praecellēns*, vynikající, výtečný; *praecelsus*, převysoký, velmi vysoký; *excellēns*, vznešený, vynikající; *excelsus*, vyvýšený, vznešený.

Slovesa zdánlivě podobná tvarem.

1. **cadō, cadere, cecidi, cāsūrus**, 3., padati,
caedō, caedere, cecidi, caesum, 3., porážeti,
cēdō, cēdere, cessī, cessum, 3., ustupovati;
2. **cūrō, cūrāre, cūrāvī, cūrātum**, 1., starati se;
currō, currere, cucurī, cursum, 3., běžeti;
3. **dicō, dicere, dixī, dictum**, 3., říkati,
discō, discere, didici, — 3., učit se;
4. **figō, figere, fixī, fixum**, 3., připevňovati, přibíjeti,
fingō, fingere, finxi, fictum, 3., vytvářeti, vymýšleti;
5. **iaciō, iacere, iēcī, iactum**, 3., házeti,
iaceō, iacēre, iacuī, —, 2., ležeti;
6. **incēdō, incēdere, incessī, incessum**, 3., kráčet, i,
incendō, incendere, incendi, incēsum, 3., zapalovati;
7. **parō, parāre, parāvī, parātum**, 1., připravovati,
pāreō, pārēre, pārui, —, 2., poslouchati,
pariō, parere, peperī, partum, 3., roditi, tvořiti;
8. **serō, serere, serui, sertum**, 3., splétati,
serō, serere, sēvi, satum, 3., sít.

8. Mužského rodu (**maskulina**) jsou tato substantiva zakončená $\frac{\text{v nominativu singuláru}}{\text{v genitivu singuláru}}$ $\frac{-ur}{-uris}$, $\frac{-ūr}{-ūris}$:
turtur, (*turturis*), *m.*, hrdlička; *vultur* [starší tvar *volltur*], (*vulturis*), *m.*, sup;
fūr, (*fūris*), *m.*, zloděj, (I, 391).

9. Tato substantiva, zakončená $\frac{\text{v nominativu singuláru}}{\text{v genitivu singuláru}}$ $\frac{-ur}{-oris}$, $\frac{-ur}{-uris}$ jsou **neutra**:

ebur nitidum, (*eboris*), skvoucí slonovina; *femur*, (*femoris* nebo *feminis*), stehno, (I, 345); *iecur* [*iocur*], (*iecoris*, též *iocineris*), játra, (I, 345); *rōbur*, (*rōboris*), (I, 376);
fulgur, (*fulguris*), blesk, (I, 391); *guttur*, (*gutturis*), chrťán, hrdlo.

10. Mužského rodu (**maskulina**) jsou tato substantiva, zakončená v nom. sing. v »-us« a »-ūs«:

lepus, (*leporis*), *m.*, zajíc, (I, 392);
mūs, (*mūris*), *m.*, myš, (I, 354);
tripūs, (*tripodis*), *m.*, třínožka.

11. Ženského rodu (**feminina**) jsou substantiva, zakončená v nomin. sing. v »-ūs« a »-us« (viz 3. str. obálky 13. sešitu):

iuventūs, (*iuventūtis*), (I, 391); *salūs*, (*salūtis*), (I, 220); *senectūs*, (*senectūtis*), (I, 315); *servitūs*, (*servitūtis*), (I, 260); *virtūs*, (*virtūtis*), (I, 203);
incūs, (*incūdīs*), kovádlina; *palūs*, (*palūdīs*), bažina; *subscūs*, (*subscūdīs*), svora;
tellūs, (*tellūris*), země;
pecus, (*pecudīs*), (II, 72).

12. Substantiva, zakončená $\frac{\text{v nominativu sing.}}{\text{v genitivu sing.}}$ $\frac{-a}{-atis}$
jsou řeckého původu a jsou **neutra**; na př.:

aenigma, (*aenigmatis*), hádanka; *poëma*, (*poëmatis*), báseň.

Neutra jsou tato nesklonná substantiva:

gummi, guma; *sināpi*, hořčice; [tato substantiva mají vedlejší tvar sklonný: *gummis*, (*gummis* nebo *gummeos*); *sinapis*, (*sinapis*)].

IV. deklinace.

Ke čtvrté deklinaci náležejí substantiva, která se končí
v nominativu singuláru $\frac{-us}{-ūs}$ a $\frac{-ū}{-ūs}$.

v genitivu singuláru

1. Substantiva čtvrté deklinace, zakončená v nomin. sing. v »-us«, jsou většinou **maskulina**; jen několik málo substantiv náleží k odchylkám, jež jsou **feminina**.

Příklady **maskulin**:

aditus; *adspectus* (I, 315); *adventus* (I, 372); *arcus* (I, 303);
artus (I, 303); *auditus* (I, 315); *cantus* (I, 285); *cāsus* (I, 285);
cōnspectus (I, 372); *currus* (I, 276); *cursus* (I, 285); *equitātus* (I,
276); *ēventus* (I, 285); *exercitus* (I, 276); *exitus* (I, 373); *fluctus*
(I, 391); *fructus* (I, 285); *gemitus* (I, 407); *gradus* (I, 402); *gu-*
stātus (I, 315); *ictus* (I, 373); *impetus* (I, 285); *interitus* (I, 285);
lacus (I, 295); *latrātus* (I, 462); *lūctus* (I, 462); *magistrātus* (I,
315); *metus* (I, 276); *mōtus* (I, 286); *odōrātus* (I, 315); *partus*
(I, 303); *passus* (II, 155); *peditātus* (I, 276); *portus* (I, 286);
principātus (I, 501); *receptus* (I, 409); *reditus* (I, 375); *saltus* (I,
286); *senātus* (I, 409); *sēnsus* (I, 315); *sonitus* (I, 315); *specus*
(I, 303); *strepitus* (I, 464); *successus*; *tāctus* (I, 315); *trānsitus*
(I, 445); *tumultus* (I, 377); *ūsus* (I, 286); *vēnātus* (I, 420); *versus*
(I, 377); *visus* (I, 315); *vultus* (I, 377).

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 15. února 1939. — Předplatné na 6 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebrání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelství pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

K 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

★

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 15.

SVĚTOVÉ ŘEČI

v 1000 SLOVECH.

D. A.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

IV. deklinace. — (Dokončení.)

Jiné příklady maskulin IV. deklinace.

advolātus, přilet; *aestus*, žár, vedro; *ambitus*, obcházení; *amplexus*, objetí; *apparātus*, příprava; *aquaeductus*, vodovod; *aspectus*, pohled; *cēsus*, odhad majetku; *coeptus*, počátek; *coetus*, schůze, shromáždění; *comitātus*, průvod; *complexus*, objetí, náruč; *cōnātus*, pokus, podnik; *concurus*, sběh; *cōnsensus*, souhlas; *cōsulātus*, hodnost, úřad konsula; *conventus*, schůze; a j.

2. Ženského rodu (feminina) jsou:

acus (I, 291); *domus* (I, 291); *Idūs* (I, 291); *manus* (I, 291); *pīnus* (I, 291); *porticus* (I, 291); *quercus* (I, 291); *Quinquātrūs* (I, 292); *tribus* (I, 292);

jména ženských osob: *anus* (I, 291); *nurus* (I, 291); *socrus* (I, 292).

3. Substantiva čtvrté deklinace, zakončená

v nominativu singuláru $\frac{-\bar{u}}$
v genitivu singuláru $\frac{-\bar{us}}$, jsou vesměs středního rodu (neutra).

Příklady podstatných jmen středního rodu (příklady neuter):

cornū, (*cornūs*), (I, 277); *gelū*, (*gelūs*), (I, 277); *genū* (*genūs*), (I, 277); *pecū*, (*pecūs*), (I, 303); *verū*, (*verūs*), (I, 277).

4. Některé zvláštnosti:

tonitrus, (*tonitrūs*), m., hrom; v plurálu jest dvojnásobný tvar: *tonitrūs*, m., vedle toho: *tonitrua*, n.; (gen. pl.) *tonitruum*; (dat. pl.) *tonitribus*;

cupressus, f., cypřiš; (gen. sing.) *cupressi* (podle 2. deklinace), též *cupressūs* (podle 4. deklinace); (abl. sing.) *cupressū*;

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

53. HODINA. — (DOKONČENÍ.)

Doplňkové participium.

Participium bývá ve větě přívlastkem nebo doplňkem.

Participiem doplňkovým se přísudek buď doplňuje nebo určuje.

Vlastní doplňkové participium předmětné, jež doplňuje přísudek, stává u některých sloves znamenajících smyslové vnímání¹ (*verba sentiendi*, viz II., str. 235), jestliže jde o přímé vnímání pozorovaného děje; nejde-li o přímé vnímání děje, klade se vazba infinitivní (akus. s inf.). Vysvětlete toto pravidlo na prvních dvou z uvedených příkladů!

Audivi sorōrem tuam pulcherri-
mē canentem. —

Slyšel jsem tvou sestru velmi krásně (zpívající=) zpívati. — (*Výklad:* Na vlastní uši jsem ji slyšel zpívati.) —

Audivi sorōrem tuam pulcherri-
mē canere. —

Slyšel jsem, že tvá sestra velmi krásně zpívá. — (*Výklad:* Vim z doslechu, že tvá sestra zpívá.) —

¹ *audiō*, slyším; *videō*, vidím; *cōnspiciō*, spatřuji; *cōgnōscō*, poznávám, slyším; *animadvertō*, spatřuji, pozoruji.

*Hospes Lacedaemone adulēscen-
tēs certantēs vidit.* —

Host viděl v Lakedaimonu jino-
chy zápasící (= zápasiti). —
(Výklad: Viděl na vlastní
oči.) —

*Aristidēs animadvertit quendam
scribentem, ut patriā pellerē-
tur.* —

Aristides spatřil kohosi píšíciho
(= psáti), aby (Aristides) byl
vyobcován z vlasti. — (Vý-
klad: Spatřil na vlastní oči.)

Vlastní doplňkové participium předmětné stává též u sloves
»faciō, inducō«, znamenají-li »líčím, uvádím« (o spisovateli).

*Xenophōn facit Sōcratem dispu-
tantem.* —

Xenofon líčí Sokrata rozmlouva-
jícího (an rozmlouvá).

*Multi poētae deōs indūxērunt
furentēs.* —

Mnozí básníci vyličili bohy zu-
řící (jak zuří).

Doplňkové participium, jímž se sloveso určuje, může státi při
většině sloves; protože lze v češtině toto participium rozvésti vedlejší
větou příslovečnou, říkáme mu též »příslovečné« participium. Toto
participium lze do češtiny přeložit několika způsoby, na př.:

- a) českým přechodníkem,
- b) českou vedlejší větou příslovečnou, a to buď časovou, buď
důvodovou, buď podmínkovou, buď přípustkovou,
- c) českým předložkovým pádem,
- d) českým příslovcem,
- e) různými obraty.

Smysl věty a duch českého jazyka rozhodne, pro který z uvede-
ných způsobů překladu se rozhodnete.

Platō scribēns mortuus est. —

Platón zemřel: a) píše, b) když
psal, c) při psaní. —

*Dionŷsius tyrannus Syracūsīs ex-
pulsus Corinthī puerōs docē-
bat.* —

Tyran Dionysius —
a) byv vypuzen ze Syrakus,
b) když byl vypuzen ze S.,
c) po svém vypuzení ze S. —
vyučoval v Korintě děti.

Flēns orō. — (65. úloha, 23. vě-
ta.)

Prosím: a) pláče, b) s pláčem,
c) plačky.

*Interdiū stellās nōn cōnspicimus
lūce obscurātās.* —

Ve dne nevidíme hvězdy: a) slu-
nečním světlem zakryté, b)
protože jsou slunečním světlem
zakryty. —

*Quis potest mortem metuēns esse
nōn miser? —*

*Ut oculus, sic animus sē nōn
vidēns alia cernit. —*

Kdo mŕže

a) boje se smrti, b) boji-li se
smrtí,
býti šťasten? —

Jako oko, tak duch —

a) sebe nevida, b) ačkoli sebe
nevidí, —
jiné věci pozoruje. —

65. úloha. — Přeložte do češtiny! — Viz. str. 718!)

1. *Bonī iuvenēs senectūtem semper coluērunt colentque.*
— 2. *Utinam vōbīs et patriae vestrae melius cōsuluissētis!*
— 3. *Dux, nē mīlitēs animōs dēmitterent, vulnera sibi inflicta occuluit.* — 4. *Cicerō Catilīnae audāciam atque arrogantiam aluisset, sī dissolūtus fuisset.* — 5. *Dēseruērunt nōs sociī, ā quibus nōs adiūtum iri || spērāverāmus.* — 6. *Antiquīs temporibus nōbilēs mātrōnae induēbant vestem, quam ipsae texuerant.* — 7. *Terque quaterque beātī sunt, quī ante ōra patrum prō patriā mortem occubuērunt; magnā laude dignus erit, quī prō patriā pugnāns mortem occubuerit.* — 8. *Nātūra nihil sine magnīs causīs genuit.* — 9. *Trōiānī apud Tiberim prope validam quercum, quam proavus Dardanus sēverat, castra posuērunt.* — 10. *Annō LXXIX (= undēoctōgēsīmō) p. Chr. n. Vesuvii ēruptiōne tōta regiō circum hunc montem tenebris dēnsis occulta (est) et longē lātēque cineribus ac lapidibus cōstrāta est; mōns tremuit et flammās ēvomuit; tum tria oppida obruta sunt.* — 11. *Imperātor sēditiōnem exercitūs verbō ūnō compescuit.* — 12. *Tōta Gallia ārdēbat, cum post tot contumeliās in Rōmānōrum diciōnem redācta esset et superior eius glōria rei mīlitāris exstincta esset.* — 13. *Oppidum cum expugnātum esset, clāmōribus plōrantium strepituit; fremuērunt virī, gemuērunt mulierēs et puerī.* — 14. *Cicerōnem, cum prō Milōne reō dicere inciperet, omnibus artibus tremuisse memoriae trāditum est.* — 15. *Rōmānōs epistolās cotidiānis verbis texuisse cōstat.* — 16. *M(ārcus)*

Porcius Catō ūtilissimōs librōs composuit, quī etiam ā M(ārcō) Tullio Cicerōne saepe volūtī sunt. — 17. Catō rūri sevērā maiōrum disciplinā altus illīs virtūtibus imbūtus est, quās tōtā vitā nōn exuit, parsimōniā, patientiā labōrum, industriā, abstinētiā. — 18. Catō in nullō periculō officium suum dēseruit. — 19. Catō senex litterīs Graecīs studiōsissimē incubuit. — 20. Catō iam adulēscēns sēdecim annōrum bellō Pūnicō secundō manum cum hoste cōnseruit et fortissimum militem sē praebuit. — 21. Antiquōs Germānōs māximē deum Mercurium coluisse lēgimus. — 22. Nulla gēns Graeca neque umquam lēgēs mūtāvit neque bellum indūxit neque colōniam dēdūxit, nisi Apollinem cōnsuluerat; etiam Rōmānī in rēbus dubiis saepe Apollinis ōrāculum Delphīs cōnsuluērunt. Ā Tarquiniō Superbō, quī somniō horribilī perterritus erat, lēgātī Delphīs missī sunt Apollinem dē eā rē cōnsultum. — 23. Germānī aciem carrīs circumdedērunt, nē qua spēs in fugā relinquerētur; eō mulierēs imposuērunt, quae flentēs (viz str. 674) ōrābant, nē sē in servitūtem Rōmānīs trāderent. — 24. Cum animus meus paulum ē negōtiis requiēverit, ad tē advolābō et spērō mē in tuō amōre conquiētūrum (esse) omnēsque cūrās dēpositūrum esse. — 25. Cum ingenium tuum litterīs artibusque excultum erit, et tibi et aliis prōderis. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

66. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 719!)

1. Praeceptor animōs puerōrum excoluit, corpora exercuit, mōrēs ēmendāvit. — 2. Cum pugna Marathōnia in porticū Athēnārum celeberrimā dēpingerētur, Miltiadis imāgō in numerō decem ducum prīma posita est. — 3. Milites vimina contexuērunt, ut vineās iis tegerent. — 4. M(ārcum) Tullium Cicerōnem praeclārōs locōs antiquōrum poētārum librīs suis inseruisse cōstat. — 5. Ducem hostium, cum milites nostrōs petivisset, fortuna dēseruit, nam in

proeliō multis tēlis vulnerātus ūnā cum militibus suis mortem occubuit. — 6. Ūnūs virī, Themistoclis, prūdentīā Graecia liberāta est Eurōpaeque succubuit Asia. — 7. In epistulis saepe laeta tristibus **intexta sunt**. — 8. Quid est patria? Locus, ubi **geniti et educāti et culti sumus**. — 9. Animus regit corpus, cui **praepositus est**. — 10. Filiae Aristidis, quī in summā paupertate (dē vitā) dēcesserat, sūptū pūblicō **altae sunt**. — 11. Alexandrum Magnum vitīs eōrum, quōs armīs subēgerat, succubuisse cōstat. — 12. Sī tē fortūna dēseruerit, etiam multī amīci tē dēserent; quī tē in rēbus adversīs dēseruērunt, nunquam vērī amīci fuērunt. — 13. Cui nōn locus ille, ubi **altus et educātus est, semper cārissimus est**? — 14. In quā statīōne **positus eris, manē!** — 15. Victis tribūtum **impositum est**. — 16. Aetate aureā omnia **genuit ipsa terra**; nunc vērō terra gignit tantum ea, quae hominēs sēvērunt. — 17. Nisi Carthāginiēnsēs Hannibalem dēseruissent, hic Rōmānōrum viribus nōn succubisset. — 18. Virī fortēs semper mortem servitūtī anteposuērunt. — 19. Pīsistratum tyrannum Homēri carmina antēā cōnfūsa sic disposuisse, ut nunc habemus, memoriā prōditum est. — 20. Dux cum sē dēsertum esse vidēret, dē omnibus rēbus dēspērāvit. — 21. Sōcratēs suprēmō vitae diē multa dē immortalitāte animī disseruit. — 22. Samum insulam Iūnō postposuit Carthāginī, quam sēdem sibi cārissimam dēlēgerat. — 23. Omnibus animālibus ā nātūrā **ingenitus est amor suī**. — 24. Frāter mihi dixit Lūcium, ūnicum amīcum tuum, quī adhūc fidus socius tuus erat in rēbus secundīs et adversīs, in morbo periculōsō tē dēseruisse. — 25. »Mola salsa« apud Rōmānōs vocābātur fār tōstum, **molitum, sale sparsum, quod sacerdos victimīs inspergēbat, antequam caederentur**. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

54. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Pátá skupina:

Reduplikované perfektum.

333. **bibō, bibere, bibī, (pōtum), píti;** (supinové tvary se nahrazují slovesem *potāre*);

combibō, ere, combibī, —, vpíti, vssāti;

adbibō, ere, adbibī, —, připíti;

ēbibō, ere, ēbibī, —, vypíti;

imbibō, ere, imbibī, —, vpijeti, vssāti;

perbibō, ere, perbibī, —, vpíti, vssāti;

praebibō, ere, praebibī, —, připíjeti;

334. **discō, discere, didicī, —, učíti se;**

addiscō, ere, addidicī, —, přiučovati se;

condiscō, ere, condidicī, —, pečlivě se naučiti;

dēdiscō, ere, dēdidicī, —, odnaučovati se, odvykati;

ēdiscō, ere, ēdidicī, —, učíti se nazpamět;

perdiscō, ere, perdidicī, —, důkladně se naučiti;

praediscō, ere, praedidicī, —, napřed se učíti;

335. **poscō, poscere, poposcī, —, žádati;** (supinové tvary se nahrazují slovesem *postulāre*);

apposcō, ere, —, nad to žádati;

dēposcō, ere, dēpoposcī, —, důrazně žádati;

exposcō, ere, expoposcī, —, vyžadovati;

reposcō, ere, —, zpět žádati;

336. **canō, canere, cecinī, —, zpívati, hráti, pískati;** (tvary supinové se nahrazují slovesem *cantāre*);

concinō, ere, concinuī, (concentum), společně zpívati; souhlasiti;

occinō, ere, occinuī, (occecinī), —, výstražně zpívati, krákat;

praecinō, ere, praecinuī, hráti, hudbou doprovázeti;

recinō, ere, —, ozývati se, zníti;

succinō, ere, —, —, přizvukovati, doprovázeti (nižším hlasem);

337. **cadō, cadere, cecidī, —, cāsūrus, padnouti;**
a c c i d ō, ere, accidī, —, připadati, přiházeti se;
a c c i d i t, ere, accidit, stává se, přihází se;
c o n c i d ō, ere, concidī, —, klesnouti, padnouti;
d ē c i d ō, ere, dēcidī, —, spadnouti;
e x c i d ō, ere, excidī, —, vypadnouti, spadnouti;
i n c i d ō, ere, incidī, —, dopadnouti;
i n t e r c i d ō, ere, intercidī, —, zahynouti;
o c c i d ō, ere, occidī, —, occāsūrus, zapadati;
p r ō c i d ō, ere, prōcidī, —, spadnouti;
r e c i d ō, ere, recidī, —, recāsūrus, zpět padnouti; připadnouti;
s u c c i d ō, ere, succidī, —, klesnouti;
338. **caedō, caedere, cecidī, caesum, tlouci, bítí, porážeti;**
a b s c i d ō, ere, abscidī, abscisum, přerézati, oddělití;
c i r c u m c i d ō, ere, circumcidī, circumcisum, ořezávati, ose-
kávati;
c o n c i d o, ere, concidī, concisum, porubati, zbití, pobítí;
d ē c i d ō, ere, dēcidī, dēcisum, utíti; rozhodnouti; vyrovnati se;
e x c i d ō, ere, excidī, excisum, vytesati, vysekati;
i n c i d ō, ere, incidī, incisum, vřezati, vrýtí;
i n t e r c i d ō, ere, intercidī, intercisum, protíti, přerézati;
o c c i d ō, ere, occidī, occisum, zabítí, usmrťiti;
p r a e c i d ō, ere, praecidī, praecisum, přetíti;
r e c i d ō, ere, recidī, recisum, odřízati;
s u c c i d ō, ere, succidī, succisum, podťiti;
339. **fallō, fallere, fefellī, —, (tvary supinové se nahrazují slovesem dēcipiō, dēcipere, viz číslo 361.), klamu, podvádím; falsus, oklamáný, klamný, nepravdivý; fallit mē, fefellit mē, jest mne tajno, jest mi neznámo; refellō, ere, refellī, —, vyvrátiti;**
340. **parcō, parcere, pepercī, —, parsūrus, (tvary supinové se nahrazují slovesem temperāre; starolatin. perf. parsī), šetřiti;**
341. **pendō, pendere, pependī, pēnsum, vážití, platiti;**
a p p e n d ō, ere, appendī, appēnsum, přivažovati, odvažovati;
d ē p e n d ō, ere, dēpendī, dēpēnsum, odvažovati, (za)platiti;
e x p e n d ō, ere, expendī, expēnsum, vypláceti; zkoumati;
i m p e n d ō, ere, impendī, impēnsum, vynakládati;
p e r p e n d ō, ere, perpendī, perpēnsum, oceniti; hodnotiti;

rependō, ere, rependī, repēsum, odvážiti, vyplatiti;
suspendō, ere, suspendī, suspēsum, pověsiti;

342. tendō, tendere, tendī, tentum (někdy *tēsum*), napí-
nati;

attendō, ere, attendī, attentum, napínati mysl, dávatí pozor;
contendō, ere, contendī, contentum, usilovati, zápasiti;
dētendō, ere, (dētendī), dētēsum, stahovati, skládati;
distendō, ere, distendī, distentum (zřídka *distēsum*), roz-
pínati, roztahovati;
extendō, ere, extendī, extentum i *extēsum*, rozpínati, roz-
širovati;
intendō, ere, intendī, intentum, napnouti, namířiti;
obtendō, ere, obtendī, obtentum, rozesřítí, napnouti;
ostendō, ere, ostendī, ostentum i *ostēsum*, ukazovati;
pertendō, ere, pertendī, pertentum i *pertēsum*, směřovati,
spěchati;
portendō, ere, portendī, portentum, předpovídati, ohlašovati;
praetendō, ere, praetendī, praetentum, napřahati, roze-
stíratí;
prōtendō, ere, prōtendī, prōtentum, napřahati, nastavovati;
retendō, ere, retendī, retentum, povolití, popustiti;

343. tundō, tundere, tutudī, tūsum a tūsum, tlouci, bítí;

contundō, ere, contudī, contūsum, stlouci, drtiti;
extundō, ere, extudī, extūsum, vytepati, vypuditi;
obtundō, ere, obtudī, obtūsum a *obtūsum*, rozbítí, obtě-
žovati;
pertundō, ere, pertudī, pertūsum, prorazití, provrtati;
retundō, ere, rettudī, retūsum, otupovati;

344. currō, currere, cucurrī, cursum, běžeti;

accurrō, currere, accurrī i *accurrī, accursum*, přibíhati;
concurrō, concurrere, concurrī (zřídka *concurrī*), sbí-
hati se;
dēcurrō, dēcurrere, dēcurrī i *dēcucurrī, dēcursum*, se-
běhnouti (dolů);
discurrō, discurrere, discurrī, (zřídka *discurrī*), *discur-*
sum, rozběhnouti se;
excurrō, excurrere, excurrī (*excurrī, excursum*, vybíhati);
incurrō, incurrere, incurrī (zřídka *incucurrī*), *incursum*,
vbíhati, vpadnouti;

intercurrō, intercurre, intercurrī, (intercursum), vběh-
nouti (mezi něco);
occurrō, occurrere, occurri (occucurrī), occursum, běžeti
vstříc;
percurrō, percurrere, percurrī (percurrī), percursum,
probíhati;
praecurrō, praecurrere, praecurrī (praecurrī), praecur-
sum, předbíhati;
prōcurrō, prōcurrere, prōcucurrī (prōcurrī), prōcursum,
vybíhati;
recurrō, recurrere, recurri, recursum, běžeti zpět, vrátiti se;
succurrō, succurrere, succurrī, succursum, spěchati na
pomoc;
transcurrō, transcurre, transcurri, transcursum, přeběh-
nouti, proběhnouti;

345. pellō, pellere, pepulī, pulsum, puditi, hnāti; tepati,
tlouci;

appellō, appellere, appulī, appulsum, přiáněti; přistávati;
compellō, ere, compulī, compulsum, sháněti, zaháněti;
dēpellō, ere, dēpulī, dēpulsum, zaháněti;
dispellō, ere, dispulī, dispulsum, rozháněti;
expellō, ere, expulī, expulsum, vyháněti;
impellō, ere, impulī, impulsum, poháněti, pobádati;
perpellō, ere, perpulī, perpulsum, dohnati, přiměti;
prōpellō, ere, prōpulī, prōpulsum, popoháněti;
repellō, ere, reppulī, repulsum, zahnati;

346. tangō, tangere, tetigī, tāctum, dotýkati se;

attīngō, ere, attigī, attāctum, dotýkati se;
contīngō, ere, contigī, contāctum, dotýkati se, stýkati se,
přiléhati;
contīngit, ere, contigit, —, stává se, přihází se;
obtīngō, ere, obtigī, —, dostati se, připadnouti;
obtīngit, ere, obtigit, —, stává se, přihází se;
pertīngō, ere, —, —, dosahovati, sahati;

347. pangō, pangere, pepigī, pāctum, (pangō = pacīscor),
uzavíratí smlouvu, vyjednatí, vymíniti si, smluviti;
pangō, pangere, panxī, pāctum, zatloukati; (písem-
ně) skládati;
pangō, pangere, pēgī, pāctum, připevniti; viz čís. 284,
str. 583;

348. **pungō, pungere, pupugī, pūnctum, pīchati, bodati;**
compungō, ere, compunxi, compunctum, popīchati;
interpungō, ere, interpunxi, interpunctum, oddělovati
slova;

repungō, ere, —, —, opět bodati, popichovati;

349. **sistō, sistere, stitī (zřídka steī), statum, postaviti,**
zastaviti;

absistō, ere, abstiti, —, odstupovati;

assistō, ere, astiti i adstiti, —, přistupovati;

circumsistō, ere, circumsteī, —, obstoupiti;

cōnsistō, ere, cōnstiti, —, postavovati se, zastavovati se;

dēsisistō, ere, dēstiti, —, odstupovati, ustávat;

exsisistō, ere, exstiti, —, povstávat, vznikat;

insistō, ere, institi, —, postaviti se, stanouti;

obsisistō, ere, obstiti, —, postaviti se na odpor, protiviti se;

persistō, ere, perstiti, —, tvrdošíjně vytrvávat, setrvávat;

resistō, ere, restiti, —, zastaviti se, stanouti;

subsisistō, ere, substiti, —, zastaviti se, stanouti; zůstávat;

— **pariō** (viz číslo 373!);

— **crēdō** (viz číslo 44, str. 431!);

— **abdō** (viz číslo 41, str. 431!);

— **addō** (viz číslo 42, str. 431!);

— **condō** (viz číslo 43, str. 431!);

— **dēdō** (viz číslo 45, str. 431!);

— **ēdō** (viz číslo 46, str. 431!);

— **perdō** (viz číslo 50, str. 431!);

— **prōdō** (viz číslo 47, str. 431!);

— **reddō** (viz číslo 48, str. 431!);

— **trādō** (viz číslo 49, str. 431!);

— **vēndō** (viz číslo 51, str. 431!);

350. **abscondō, ere, abscondī (zřídka abscondidī), abscondi-**
tum, ukrýti, zatajiti;

351. **recondō, ere, recondidī, reconditum, uložit, skrýti;**

352. **concrēdō, ere, concrēdidī, concrēditum, svěřiti;**

353. **dīdō**, *ere, dīdidī, dīditum*, rozdělovati, šířiti;
 354. **indō**, *ere, indidī, inditum*, vložit, dáti;
 355. **obdō**, *ere, obdidī, obditum*, postaviti proti; zastrčiti;
 356. **dēperdō**, *ere, dēperdidī, dēperditum*, zničit; pozbyt;
 357. **disperdō**, *ere, disperdidī, disperditum*, zničit, zkazit;
 358. **subdō**, *ere, subdidī, subditum*, podložit, podstrčit;
 359. **superaddō**, *ere, superaddidī, superadditum*, nahoře,
 svrchu přidati;
 360. **dīvendō**, *ere, dīvendidī, dīvēnditum*, rozprodávati.

Perfectum gnōmicum.

Latiník rád užívá perfekta v poučkách, v příslovích a v přirovnáních o ději, který se stává nebo se může státi v k t e r é k o l i době; zkušenost z minulosti je tím zobecněna. Toto perfekum se v mluvnicích nazývá »*perfectum gnōmicum*«, gnōmické perfekum. — (Gnómy sluly u Řeků jádrné mravní průpovědi ve stručné formě.)

V češtině klademe v tom případě někdy minulý čas slovesa (na př.: »Jak nabył, tak pozbył«), častěji však přesens dokonavých sloves.

Ve dvou zde uvedených příkladech (též v 7. a 17. větě 68. úlohy) pozorujte, jak tu jest perfectum gnōmicum přeloženo do češtiny.

<i>Omne tulit punctum, quī miscuit ūtile dulcī. —</i>	[Odnese všechny hlasy =] získá si obecnou přízeň, kdo smísí užitečné s příjemným. —
<i>Velutī quī anguem pressit. —</i>	Jako ten, kdo šlápně na hada. —

O jiných druzích perfekta jest pověděno na str. 293 a násl. (7 sešit).

67. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 721!)

1. *Dārēus cum in fugā aquam turbidam bibisset, negāvit || sē umquam bibisse iūcundius; nunquam videlicet sitiēns biberat.* — 2. *Semper ū contemnentur, quī nihil didicērunt.* — 3. *Addiscunt iuvenēs, quod cecinērunt senēs.* — 4. *Cūr gladium ab amīcō poposcistī?* — 5. *Caesarem ab Helvētīs pācem petentibus obsidēs poposcisse lēgimus.* — 6. *Rōmānī Hannibalem ā Carthāginiēnsibus expoposcērunt, ut eum occiderent.* — 7. *Epaminōndās fidibus praeclārē cecinit.* — 8. *Hostēs, cum tuba cecinisset, in campum dēscendērunt.* —

9. *Apis sitiēns in fontem cecidit¹, sed ā columbā servāta est.* — 10. *Alexander Magnus Gordiū nōdōs in sēmet ipsōs implicātōs gladiō cecidit.* — 11. *In pugnā apud Cannās cecidērunt quadrāgintā quīnque mīlia pedītum et duo mīlia septingentī equitēs Rōmānī, inter hōs octōgintā virī ōrdinis senātōriū.* — 12. *Sociū Ulixīs bovēs Sōlis cecidērunt, quam ob rem in calamitātem incidērunt.* — 13. *Cecidit arbor caesa cadēnsque cecidit virum caedentem.* — 14. *Dux nūntiāvit milītēs fortiter pugnantes cecidisse.* — 15. *Lignātōrēs in silvā arborēs cecidērunt; arborēs magnō cum sonitū cecidērunt.* — 16. *Paene cecidī; cavē, nē cadās.* — 17. *Pas-sim arborēs caesae iacent.* — 18. *Quercum vel firmissimam multīs ictibus caesam esse scītōte!* —

19. *Uterque cōsul Rōmānus in proeliō occidit.* — 20. *Mīnōs, rēx Crētae insulae, Athēniēnsibus victīs praescripserat, ut Mīnōtaurō septem iuvenēs totidemque virginēs praedam mitterent; Thēseus, rēgis Athēniēnsium filius, filiō Ariadnēs, filiae Mīnōis, ductus Athēniēnsēs periculō liberāvit, cum Mīnōtaurum occidisset.* — 21. *Lacedaemoniū Āgim rēgem, quod nunquam antea apud eōs acciderat, occi-*

¹ Rozlišujte výslovností tvary s krátkou slabikou »-ci-« (ze slovesa »cadō«) a s dlouhou slabikou »-cī-« (ze slovesa »caedō«); na př.: »cecidit« (= padl), »cecidit« (vyslov: ce-cí-dyt) (= zabil); »cecidērunt« (= padli), »cecidērunt« (vyslov: ce-cí-dé-runt) (= zabili) a j.

dērunť. — 22. *Nōndum omnium diērum sōl occidit.* — 23. *Imperātor magnum hostium numerum occidit atque omnēs armīs exiit.* — 24. *Cum sol occidisset, nūbila caelum septentriōnēs versus obnūpsērunt.* — 25. *Tarquinius Priscus ā filiīs Ancī Mārci, quōs rēgnō prīvāverat, occisus est.* — 26. *M(ārcum) Tullium Cicerōnem, sexāgintā trēs annōs nātum, in hortō Formiāni sui ā sicāriūs occisum esse cōstat.* — 27. *Multae Persārum nāvēs apud Salāmīna occidērunt.* — 28. *Hērodotus memoriae prōdidit trecentōs Lacedaemoniōs ad ūnum omnēs in Thermopylīs occisōs esse.* — 29. *In pugnā ad lacum Trasumennum commissā quīdecim mīlia Rōmānōrum caesa sunt; decem mīlia per omnem Etrūriam diversīs itineribus Rōmam petiērunt (= petivērunt).* — 30. *Cum dux fortiter pugnāns in aciē concidisset, comitēs eius ab hostibus concīsī sunt.* —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

68. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 722!)

1. Římané vzdali dík bohům a bohyním [s] rozpiatýma (*pandere*) rukama. — 2. Proč jsi ty, který jsi všechny napomenul (*perf.*), sám o sebe nepečoval (*cavēre*, pf.)? — 3. Když pocestný uviděl v kteréši chyši světlo, ihned si pospíšil. — 4. Věříme, že Bůh naplnil svět všelikým dobrem (*bona*, n. pl.) a nepříčinil (*admiscēre*) pražádného zla. — 5. Rozštípalí jsme (*findere*) strom, abychom rozštípaný [strom] spálili (*combūrere*). — 6. Kdy strhli (*rescindere*) občané část hradeb vašeho města? — 7. Neusměje se (*perf. gnom.*, viz str. 683) vždy štěstěna na odvážného (*v lat. dat.*). — 8. Kolikrát již tobě, Katilino, byla vykroucena (*extorquēre*) z tvých rukou tahle dýka, kterou jsi si přichystal (*parāre*) k zavraždění jednoho-každého z nás? (Z Ciceronovy I. řeči proti Katilinovi.) — 9. Když naši [vojáci] přemohli spojence nepřátel, porazili na hlavu také vojsko nepřátel a vtrhli (*irrupere*) do jejich města. — 10. Mnozí se v mládí přílišně oddali (*indulgēre*) náruživostem; vězte, že ti v stáří budou šířáni (*mordēre*) bolestmi. — 11. Nejeví se (*sē praebeře*) vždy vděčnou kočka, kterou jsi pohladil (*mulcēre*). — 12. Četli jsme, že dcery tyranu Dionysia stříhaly (*tondēre*) otcův vous a vlas. — 13. Tři sta Fabiů požádalo (*petere*) senát, aby jim (= sibi) bylo dovoleno (*licet*) vésti válku proti Vejským. — 14. Polyfémos

vymrštil (*torquere*) ohromný balvan na Ulixovu (Odyseovu) loď. — 15. Proč jsi, hochu, neodpověděl na (*ad*) to, nač jsi byl otázan (*plupf.*)? Budeš-li otázan (*fut. II.*) od učitele, ihned odpověz; neotáže-li se (*fut. II.*) tě učitel, mlč! — 16. Když vojevůdce se zdarem skončil válku (*rem gerere*), uložil (*impōnere*) přemoženému národu daň. — 17. Závistníka, jak pravi přísloví, štěstí bližního uhlodá (*mordēre*, perf. gnom., str. 683). — 18. Když vůdcové, zkušení ve vedení války (= ve válce), přesvědčili vrchního velitele, že nepřátelé snadno budou poraženi na hlavu, přemluvili ho, aby na ně hnál náhlým útokem (= aby na ně podnikl náhlý útok). — 19. Vlk, který roztrhal (*divellere*, plupf.) dvě ovce, byl roztrhán (rozsápán) od psů. — 20. Doslycháme se, že mnoho stromů bylo vyvráceno (*ēvertō*) vichřicí. — 21. Kdybys byl mne měl rád (*diligere*), byl by sis mne všiml (= nebyl bys mne zanedbal) (*neglegere*). — 22. Dnes jsem prodal (*vēndere*) dva koně, které jsem nedávno koupil (*emere*, plupf.). — 23. Velmi šťastně (= velmi dobře) žil (*perf.*), kdo své vášně ovládl (*vincere*, perf.). — 24. Lodníci vyhlili (*fundere*) olej na rozbouřené moře (= mořskou hladinu), aby uklidnili (*sēdāre*) vlny vylitým (*effundere*) olejem. — 25. Co jsme vykonali (*agere*), jest jisté; co budeme dělati, jest nejisté. —

(Slovník k této úloze viz na str. 735 v 16. sešitě!)

63. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 657!)

1. Požádal jsem (*petere*, akt. ind. pf.) přítele za pomoc. (Vyžádal jsem si pomoci od přítele.) — Přítel byl požádán za pomoc. (Pomoc byla vyžádána od přítele, na přítele.) — 2. Když Gallové, velmi bojovný (to) národ, přitáhli (= sestoupili, *dēscendere*, akt. konj. plupf.) do Itálie přes Alpy, udeřili (*petere*) na Řím [napadli Řím], aby (jej) vyvrátili. — 3. Romulus a Remus napadli (*petere*) zbojníky a odňali (*adimere*) jim kořist. — 4. Četli jsme, že Římané, když vedli (*konj. impf., cum histor.*) válku proti Mithridatovi, požádali (*petere*, akt. inf. pf.) spojence za lodi [požádali lodi od spojenců]. — 5. Římané udeřili (*petere*) na nepřátele [napadli nepřátele]; nepřátelé byli napadeni od Římanů. — 6. Proč jsi si nevyžádal (*petere*) odměny? [Proč jsi nestál o odměnu, o vyznamenání, o čestný dar?] Proč nebyla odměna tebou vyžádána? — 7. Xerxes poslal posly do Řecka požádat (*petere*, supinum) za půdu [zemi, prst] a vodu. — 8. Nikdo z nás se nedomníval [nemyslí], že marně vás budeme žádati (*petere*, akt. inf. fut.) za pomoc. — 9. Haeduové marně zpět žádali (*repetere*, akt. ind. pf.) rukojmí,

která [byli] dali (*dare*, akt. ind. plqupf.) Ariovistovi. — 10. Vůdce Gotů Alarich, který třikrát po smrti římského vůdce Stilicha [byl] udeřil (*petere*, akt. ind. plqupf.) na Řím, dobyl (*akt. ind. pf.*) Říma r. 410 (čtyřstého desátého) po Kr. — 11. Nepřátelé, kteří [dříve] doráželi (*laccessere*, akt. ind. plqupf.) na římské vojíny oštěpy, požádali (*petere*) vojevůdce za příměří. — 12. Sekvanové přivolali (*arcessere*, akt. ind. pf.), když vzplanula (*exārdescere*, akt. konj. plqupf., *cum histor.*) mezi nimi a Haeduy válka o náčelnictví, germánského krále Ariovista ku pomoci (*dativ účelový*). — 13. Když můj otec dospěl (*adolēscere*, akt. konj. plqupf.), zvyknuv [jsa zvyklý] (*assuēscere*, partic. pf. pass.) práci, nikdy neodpočíval [si nedopřál klidu] (*quiēscere*, akt. ind. pf.) a důvěruje silám stále dychtil (*concupiscere*, akt. ind. pf.) tvořiti nová díla. — 14. Jest známo, že Tiberius a Gaius Grakchus (*v lat. plur.*), mladíci nadaní výbornými vlohami, usilovali (*akt. inf. pf.*) o státní převrat, když v Římě velmi vzrostla (*crēscere*, akt. konj. plqupf.) nouze lidu; protože od politické strany aristokratické přestoupili (*dēsciscere*, akt. ind. pf.) k politické straně demokratické, oslabili (*dēminuere*) moc šlechtý. — 15. Když Lakedaimonští tvrdě [necitelně] a zpučně vládli přemoženým [pokořeným] (*domāre*) Athéňanům, v jednotlivých řeckých obcích ponenáhlu zmohutněla (*crēscere*, akt. ind. pf.) moc Makedonů, národa [to] jazykem Řekům příbuzného. — 16. Když Římané poznali (*cōgnōscere*, akt. ind. plqupf.) bohatství Asie, ponenáhlu si zvykli (*assuēscere*, akt. ind. pf.) rozmařilosti a nečinnosti. — 17. Scipio poznal (*akt. ind. pf.*) v Gaiu Laelioví nejoddanějšího přítele [= poznal Gaia Laelia jako nejoddanějšího přítele, *vazba 2 akus.*]. — 18. Řekové porazili [povalili] (*prōsternere*, akt. ind. pf.) perskou válečnou moc. — 19. Úplněk obyčejně způsobuje [= má ve zvyku způsobovati, *cōnsuēvi*; *cōnsuēscere*] převeliké mořské vlnobítí v okeánu. — 20. Římané tábor obyčejně rozbíjeli [táborem se obyčejně kladli = měli ve zvyku rozbíjeti tábor, táborem se položit; *cōnsuēveram*; *cōnsuēscere*] na návrších. — 21. Až vůdce shledá (*cōgnōscere*, akt. ind. fut. II.) vojíny statečnými (*vazba 2 akus.*), uzná [je] za hodné chvály (*vazba 2 akus.*). — 22. Kde později bylo římské forum, obyvatelé města spalovali a pohřbívali (= měli ve zvyku spalovati a pohřbívat) mrtvé; když město Řím vzrostlo (*crēscere*, akt. konj. plqupf.), nebylo dovoleno pohřbívat tam mrtvolý (= těla mrtvých), neboť ona plocha tehdy byla již uvnitř hradeb. — 23. Na náhrobku jsem četl (*legere*, akt. ind. pf.) napsáno toto: »Zde odpočívá (ten), jenž nikdy neodpočíval (*quiēscō*, akt. ind. pf.).« — 24. Nikdy neopovrhni (*spernere*, akt. konj. pf.) (str. 219) chudými! — 25. Římané zničili

(*conterere*, akt. ind. pf.) válečnou moc Kartaginských za punských válek; jest známo, že politická moc Římanů tehdy velmi vzrostla (*crēscere*, akt. inf. pf.). — 26. Xerxes se rozhodl [si umínil] (*dēcernere*, akt. ind. pf.) vypovědět válku Řekům. — 27. Římský senát učinil usnesení [se usnesl] (*dēcernere*), aby konsulové hleděli [dbali, se starali], aby stát nevzal [neutrpl] žádné škody. — 28. Senátem bylo usneseno (*dēcernere*), aby nikdo v noci z města nevycházel [se nevzdaloval]. — 29. Nepřátelští vojínové na vůdčív rozkaz dali se (*capessere*, akt. ind. pf.) na útěk, když naše vojsko marně bojem [předtím] znepokojovali [když na naše vojsko marně bojem předtím doráželi] (*laccessere*, akt. konj. plupf.), ačkoli od našeho vojska bojem nebyli napadeni (*laccessere*, pass. ind. plupf.). — 30. Hledám tvou knihu; proč ty jsi nehledal (*quaerere*, akt. ind. pf.) mou knihu, o kterou jsem tě [byl] požádal (*petere*, akt. ind. plupf.)? — 31. Učitel se otázel (*quaerere*, akt. ind. pf.) žáků na příčinu jejich příchodu. Žáci byli otázeni (*quaerere*). — 32. »Proč pláčeš, Julie?« otázala se (*quaerere*) matka dcery. — 33. Achilleovo jméno [jméno »Achilles«] básníci nikdy nepřestali (*dēsinerē*, akt. ind. pf.) oslavovati. — 34. Nechal jsem syna [dovolil, strpěl jsem synovi] (*sinere*) ukojiti jeho touhu. — 35. Řeč přestala (*dēsinerē*, pass. ind. pf.) se čísti (*legere*, pass. inf. prés.). — 36. Zdaž jste ztrávili (*conterere*, akt. ind. pf.), jinoši, mnoho času ve studiu [ve vědeckém zaměstnání]? — 37. Mnozí lidé, kteří pohrdnou (*spernere*, akt. ind. fut. II.) radou, pohrdnou (*fut. I.*) i pomocí. — 38. Zlatý věk vzešel (*serere*, pass. ind. pf.) první. — 39. Co zaseješ (*serere*, akt. ind. fut. II.), budeš žíti (*metere*). — 40. Tento zločinec se poskrnil (*oblīnere*, akt. ind. pf.) (otco)vraždou. —

64. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 659!)

1. *Phaëthōn ā patre Phoebō petivit, ut sibi currum in ūnum diem committeret.* — 2. *Tarentinī ā Pyrrhō, Ēpirī rēge, auxilium petivērunt; quī cum ad societātem illōrum sē adiūnxisset, ingentem exercitum in Italiam transportāvit et viginti elephantōs advēxit.* — 3. *Rōmānī cum adversum proelium commisissent, a Iāniculō discesērunt et urbem petivērunt (petiērunt).* — 4. *Lēgātī hostium pācem petitūrī Rōmam vēnērunt.* — 5. *Ambitiōne Marii et Sullae, quī summōs in rē públicā honōrēs simul petiverant (petierant), primum bellum civile Rōmae mōtum est.* — 6. *Lūcium Quīnctium Cīcinnātum ā Rōmānis annō a. Chr. n. quadringentēsīmō duodēsexāgēsīmō ab arātrō arcessitum esse, ut dictātor esset, cōstat.* —

7. *Pēnelopē, Ulīxis uxor, ab Homērō poētā ob eximiam fidem praedicātur. Cum Ulixēs iam vīginti annōs abesset, nōbilēs iuvenēs ab eā petivērunt, nē iterum nūbere recūsāret. Cum procī molestī precibus illam urgērent, omnēs ad sē arcessivit et hīs verbīs eōs admonuit: »Urbem nostram petivistis, ut mē in mātrimonium dūcerētis. Hanc vestem, quam vidētis, socerō cārissimō primum contexam. Tum vestrum alicui nūbam.« Quō respōnsō contenti iuvenēs discessērunt, sed Pēnelopē semper ea, quae interdiū contexuerat, noctū dēlēvit. Uxor fidissima, quotiēns in labōre tui mariti memoriam repetivistī? Audāci dolō magnopere laccessivistī omnēs procōs, quōs nōn solum tuam, sed etiam Tēlemachī, filiī tui, vitam appetivisse narrābātur. Quam laetō animō dē reditū mariti post tot annōs cōgnōvistī!* —

8. *Cum Rōmānī lūxuriā atque inertā assuēvissent, citō obsolēvērunt priscāe illae Rōmānōrum virtūtēs. — 9. Fēhēcēs sumus, quod vōs amīcōs vērōs cōgnōvimus; quam ob rem libenter ignōscere vōbīs cōnsuēvimus, si quid neglēxistis. — 10. Sōcratēs iūdicibus suis ignōvit. — 11. Milītēs cum periculum spernentēs castra reliquissent, hostem petivērunt et prōstrāvērunt. — 12. Catō quoad vixit, virtutum laude crēvit. — 13. Is, quī iniūriam facere dēcrēvit, iam iniūriam facit. — 14. Rem dubiam saepe vōce opportunē ēmissā dēcrētā esse scītō! — 15. Senātus Rōmānus Augustō honōrēs ad id tempus inaudītōs dēcrēvit. — 16. Gallī Caesaris cōpiās proeliō laccessivērunt. — 17. Cum Caesar Helvētiās obsidēs imperāvisset, Helvētiōrum dux ei respondit: »Nōs obsidēs accipere, nōn dare cōnsuēvimus.« — 18. Caesar Liscum retinuit et quaesivit ex solō ea, quae in conventū dixerat. — 19. Rōmānī fēstōs diēs frequentāre nunquam dēsiērunt. — 20. Pugnārī dēsitum est. — 21. Post clādem Cannēnsē Rōmānī recentēs cōpiās conquisivērunt. — 22. Hannibal Rōmānōrum opēs aliquantum attrivit. — 23. Rōmānī sprēvērunt pācem, quam Pyrrhus, rēx Ēpiri, post proelium ad Hērāclēam commissum obtulerat². — 24. Sī voluptātēs sprēvisēs, beātus fuissēs. — 25. Aliī frūctūs arborum, quās sēvistī, carpent. — 26. Ingeniō multōrum hominum superbia insita est. — 27. Ex litteris tuis amīcī cōgnōvērunt tē esse salvum. — 28. Philoctētae tēla, quās ab Hercule dōnō accēperat, venēnōsō sanguine hydrae Lernaee oblita erant. — 29. Imperātor praedōnibus ignōvisset, si ei suā sponte sē dēdidissent. — 30. Ulixem, Ithacae rēgem, in patriam remeantem, solus canis iam vetulus agnōvit. —*

¹ Dr. Josef Čapek, Cvičebnice jazyka latinského pro III. třídu gymnasia, Str. 83.

² indik. akt. plupf. z »offerre«.

55. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Šestá skupina:

Slovesa v »-iō, -ere«.

(Viz str. 545!)

361. *capiō, capere, cēpī, captum, bráti, chytati*;

ante capiō, předstihuji; *ũsũcapiō* užíváním nabývám
vlastnictví;

accipiō, accipere, accēpī, acceptum, přijímati;

concupiō, concipere, concēpī, conceptum, pojmouti v sebe,
pochopiti;

o b d o b n ě (*-iō, -ere, -cēpī, -ceptum*):

dēcupiō, klamu, šálím; *excipiō*, vybírám, vyjímám; *incipiō*,
počínám; *intercupiō*, zachycuji, zamezuji; *occipiō*, začínám,
podnikám; *percupiō*, chápu, vnímám; *praecipio*, nařizuji;
recipiō, беру zpět, přijímám, беру; *suscupiō*, podnikám, pod-
stupuji;

362. *faciō, facere, fēcī, factum, činiti*; (passivum ke slovesu *facere* jest:)

fīō, fierī, factus sum, a) jsem činěn, jsem konán;

b) stávám se; (viz str. 695).

Složeniny s předponou »re-« a složeniny s předložkami mají
v aktivu tvar: *-ficiō, -ficere, -fēcī, -fectum*, v passivu tvar:
-ficio, -fici, -fectus sum;

jiné složeniny mají v aktivu tvar: *-faciō, -facere, -fēcī, -factum*,
v passivu tvar: *-fīō, -fierī, -factus sum*;

afficiō, ere, affēcī, affectum, působiti, účinkovati;

afficio, affici, affectus sum, býti dojmán;

cōnficiō, ere, cōnfēcī, cōnfectum, zhotovovati, dokonávati;
cōnficio, cōnfici, cōnfectus sum, býti zhotovován, vy-
konáván;

(vedlejší tvar passivní:) *cōnfīō, cōnfierī*, býti vykonán;

dēficiō, ere, dēfēcī, dēfectum, scházeti, opouštěti, nedo-
stávati se;

dēficiōr, dēfici, dēfectus sum;
 (vedlejší tvar passivní:) *dēfiō, dēfieri, scházeti, chyběti;*
efficiō, ere, effeci, effectum, způsobovati;
efficiōr, effici, effectus sum;
inficiō, ere, infeci, infectum, barviti, otravovati, nakaziti;
inficiōr, infici, infectus sum;
interficiō, ere, interfeci, interfectum, zabíjeti;
interficiōr, interfici, interfectus sum;
officiō, ere, offeci, effectum, vstoupiti do cesty;
perficiō, ere, perfeci, perfectum, dokončiti, vykonati;
perficiōr, perfici, perfectus sum;
praeficiō, ere, praefeci, praefectum, postavit v čelo;
praeficiōr, praefici, praefectus sum;
prōficiō, ere, prōfeci, prōfectum, pořiditi, míti úspěch;
reficiō, ere, refeci, refectum, opět učiniti, obnoviti;
reficiōr, refici, refectus sum, zotaviti se;
sufficiō, ere, suffeci, suffectum, nahrazovati, dosazovati;
sufficiōr, suffici, suffectus sum;
assuēfaciō, ere, assuēfeci, assuēfactum, (někoho) zvykati,
navykati, učiti;
assuēfiō, assuēfieri, assuēfactus sum, (sám něčemu) zvy-
kati;

calefaciō, ere, calefeci, calefactum, zahřívati;
calefiō, calefieri, calefactus sum, zahřívati se;
labefaciō, ere, labefeci, labefactum, viklati;
labefiō, labefieri, labefactus sum, viklati se;
collabefiō, collabefieri, collabefactus sum, řítiti se;
patefaciō, ere, patefeci, patefactum, otvírati;
patefiō, patefieri, patefactus sum, otvírati se;
commonefaciō, ere, commonefeci, commonefactum,
(důtklivě) upomínati, připomínati;
commonefiō, commonefieri, commonefactus sum, býti
upamatován.

Obdobně:

arefaciō, vysouším; (ārefiō);
concalefaciō, otepluji; (concalefiō);
incalfaciō, percalefaciō, recalfaciō, roze-
hřívám, otepluji;
condocēfaciō, vyučuji, vycvikuji; (condocēfiō);
consuēfaciō, navádím, učím; (consuēfiō);
liquefaciō, rozpouštím, tavím; (liquefiō); (colliquefactus,
rozpuštěný);

ma defaciō, navlhčuji; (*ma defiō*);
mansuēfaciō, krotím; (*mansuēfiō*);
obsolefaciō, opotřebuji; (*obsolefiō*);
obstupefaciō, uvádím v údiv; (*obstupefiō*);
putrefaciō, způsobuji, aby něco ztrouchnivělo; *putrefieri*,
 shnítí, ztrouchnivěti, zpráchnivěti;
rubefaciō, červeně zbarvuji; (*rubefiō*);
satisfaciō, činím zadost, uspokojuji;
stupefaciō, omamuji, zbavuji smyslů; (*stupefiō*);
torrefaciō, vysouším; (*torrefiō*);
tremefaciō, otrásám; (*tremefiō*);
tumefaciō, nadýmám; (*tumefiō*);
vacuēfaciō, vyprazdňuji; (*vacuēfiō*);
expergēfaciō, budím; *fabrēfaciō*, uměle zhotovuji; *fervē-*
faciō, rozpaluji; *olfaciō*, čichám; *timefactus*, zastrašený;
pertimefactus, ustrašený;

363. fodiō, fodere, fōdī, fossum, bodati, kopati;

cōnfodiō, ere, *cōnfōdī*, *cōnfossum*, prokláti;
dēfodiō, ere, *dēfōdī*, *dēfossum*, odkopati, vykopati;
effodiō, ere, *effōdī*, *effossum*, vykopati;
perfodiō, ere, *perfōdī*, *perfossum*, probodnouti, prokopati;
īnfodere, *īnfodere*, *īnfodere*, *īnfodere*, kopati (před něčím);
suffodere, podkopati; *trānsfodere*, probodnouti;

364. fugiō, fugere, fūgī, —, fugitūrus, utíkati, prchati;

aufugiō, ere, *aufūgī*, —, uprchnouti, uniknouti; (*ab, fugiō*);
cōnfugiō, ere, *cōnfūgī*, —, utéci se, uchýliti se;
diffugiō, ere, *diffūgī*, —, rozutéci se;
effugiō, ere, *effūgī*, —, utéci, uniknouti;
perfugiō, ere, *perfūgī*, —, (*perfugitūrus*), utéci, zběhnouti;
dēfugiō, ere, *dēfūgī*, —, *dēfugitūrus*, prchati, vyhýbat se;
profugiō, ere, *profūgī*, —, utíkati, rozprchnouti se;
refugiō, ere, *refūgī*, —, *refugitūrus*, zpět utíkati;
subterfugiō, ere, *subterfūgī*, —, tajně utéci;
suffugiō, ere, *suffūgī*, —, utéci se (někam);
trānsfugiō, ere, *trānsfūgī*, —, přeběhnouti;

365. iaciō, iacere, iēcī, iactum, házeti;

abiciō, *abidere*, *abiēcī*, *abieciū*, odhazovati, zahazovati;
 (čti: ab-ji-ci-jó);
adiciō, *adidere*, *adiēcī*, *adiectum*, nahazovati, přihazovati;
 (čti: ad-ji-ci-jó);

circumiciō, circumicere, circumieci, circumiectum, kolem
klásti, obkličovati;
coniciō, conicere, conieci, coniectum, naházeti, házeti,
metati;
dēiciō, dēicere, dēieci, dēiectum, shazovati;
disiciō, disicere, disieci, disiectum, rozházeti, rozptýliti;
ēiciō, ēicere, ēieci, ēiectum, vyhoditi;
iniciō, inicere, iniēci, iniectum, vhazovati;
subiciō, subicere, subieci, subiectum, podstrčiti, podrobiti;
trāiciō, trāicere, trāieci, trāiectum, přepraviti;
intericiō, vkládám; obiciō, předhazují; prōiciō,
předhazují, napřahuji; *rēiciō*, zpět házím, metám; *superin-*
iciō, přehazují, prostírám;
porriciō, ere, (porrēci, porrēxi, porrēctum), (za obět)
předkládati, obětovati;
superiaciō, ere, superieci, superiectum i superiactum,
přehoditi;

*

366. *alliciō, allicere, allexi, allectum*, lákati, vábiti; (*ad,*
laciō);

illiciō, illicere, illexi, illectum, přivábiti;
pelliciō (perliciō), pellicere, pellexi, pellectum, vábiti,
svěsti, přilákati;

[*laciō, lacere, —, —, lákati*; (vyskytuje se jen ve složení-
nách)];

367. *ēliciō, ēlicere, ēlicuī, ēlicitum*, vylákati;

prōliciō, prōlicere, —, —, vylákati;

368. *cōspiciō, cōspicere, cōspexi, cōspectum*, spatřo-
vati;

aspiciō (adspiciō), ere, asperi, aspectum, pohlížeti;

circumspiciō, ere, circumspexi, circumspectum, roz-
hlížeti se;

dēspiciō, ere, dēspexi, dēspectum, shlížeti, opovrhovati;

dispiciō, ere, disperi, dispectum, prohlédnouti, prozkou-
mati;

inspiciō, ere, insperi, inspectum, pohlížeti, pozorovati;

intrōspiciō, ere, intrōspexi, intrōspectum, dovnitř na-
hlédnouti;

perspiciō, ere, persperi, perspectum, prohlédnouti;

prōspiciō, ere, prōspexi, prōspectum, vpřed hleděti, vy-
hlížeti;

respiciō, ere, respexī, respectum, ohlédnouti se, zpět pohlížeti;

suspiciō, ere, suspexī, suspectum, vzhlížeti, podezíratí;

369. quatiō, quater, —, quassum, třásti;

concutiō, concutere, concussi, concussum, otrásati, otrásti;

discutiō, discutere, discussi, discussum, rozrážeti, roztrástiti;

excutiō, excutere, excussi, excussum, shoditi, vyhoditi;

percutiō, percutere, percussi, percussum, proraziti, udeřiti, uhoditi;

praecutiō, praecutere, praecussi, praecussum, napřed mávati;

repercutiō, repercutere, reperussi, repercussum, zpět odrážeti;

succutiō, succutere, succussi, succussum, otrásati;

*

370. rapiō, rapere, rapuī, raptum, uchvacovati;

abripīō, abripere, abripuī, abreptum, odtrhovati, uchvacovati;

arripīō (adripīō), arripere, arripuī, arreptum, popadnouti, uchvátiti;

corripīō, corripere, corripuī, correptum, popadnouti, uchvátiti;

dēripīō, dēripere, dēripuī, dēreptum, strhnouti, vyrvati;

dīripīō, dīripere, dīripuī, dīreptum, roztrhávati, pleniti;

ēripīō, ēripere, ēripuī, ēreptum, vyrvati, vytrhnouti;

praeripīō, praeripere, praeripuī, praereptum, napřed urvati, zasahovati do práva;

prōripīō, prōripere, prōripuī, prōreptum, vyrvati, uchvátiti;

surripīō, surripere, surripuī, surreptum, potají odniti, od-
ciziti;

371. cupiō, cupere, cupīvī (cupū), cupītum, žádati si, přát si, toužiti;

372. sapiō, sapere, sapiū (sapīvī), —, míti chut; míti rozum; býti rozumný;

dēsipiō, ere, —, —, býti nemoudrý, blázniti;

resipiō, ere, —, —, chutnati (něčím);

*

373. pariō, parere, peperī, partum, paritūrus, roditi, poroditi; získávati.

Fīō, fierī, factus sum.

Sloveso »fīō, fierī« časuje se pravidelně podle čtvrté konjugace s těmito výjimkami:

a) kmenové »-i« zůstává před samohláskou vždy dlouhé — kromě konjunktivu imperfekta a přítomného infinitivu, na př.: *fīō, fiunt, fiam, fiēbam*;

b) v přítomném infinitivu jest tvar »fierī« (s krátkým kmenovým »-i-«);

c) v konjunktivu imperfekta jest tvar; »fierem, fierēs, atd.« (s krátkým kmenovým »-i-«).

Tvary perfektního systému »factus sum, factus sim, factus eram, factus essem, atd.« jsou zcela pravidelné.

I. Sloveso »fīō, fierī, factus sum« se klade zejména ve významu:

a) stá v a t i se; [*nēmō fit cāsū bonus*, nikdo se nestává dobrým náhodou; *dīves fīō*, stávám se bohatým, bohatnu; *alicuius reī (dē aliquā rē) certior fīō*, dostávám zprávu o něčem];

b) stá v a t i se, dít i se; [*fit*, stává se, děje se, přihází se; *factum est*, stalo se, přihodilo se, událo se]; [*quid mē fiet?* co se bude dít se mnou?]

c) p o v s t á v a t i, vznikat i;

d) *per mē fit, quōminus...*, na mně záleží, jsem tím vinen, jest mou vinou, že ne...;

e) *omnia victōris fiunt*, vše se stává majetkem vítězovým, vše připadá vítězi;

f) d o s t á v a t i se; [*locō dignitās fit*, místu se dostává vážnosti];

II. Sloveso »fīō, fierī, factus sum« nahrazuje též **trpný rod** (passivum) slovesa »faciō, facere«; v tom případě se klade ve významu:

»jsem dělán, činěn, hotoven, zpracováván, (o řeči:) skládán, (o hrách:) strojen a j.; [*via fit*, cesta jest dělána, se dělá; *statua ex aere facta*, socha zhotovená ze spěže; *factus*, udělaný, vykonaný, zhotovený, zpracovaný, uzpůsobený, vystavený, stvořený, propracovaný, (o řeči:) složený, (o hrách:) vystrojený, a j.

Indik. prés.: Sg. 1. **fīō**, 2. **fīs**, 3. **fit**. —

Plur. 1. **fiſmus**, 2. **fitis**, 3. **fiunt**. —

- Konj. prés.: Sg. 1. *fiam*, 2. *fias*, 3. *fiat*. —
Pl. 1. *fiāmus*, 2. *fiātis*, 3. *fiant*. —
- Indik. impf.: Sg. 1. *fiēbam*, 2. *fiēbās*, 3. *fiēbat*. —
Pl. 1. *fiēbāmus*, 2. *fiēbātis*, 3. *fiēbant*. —
- Konj. impf.: Sg. 1. *fierem*, 2. *fierēs*, 3. *fieret*. —
Pl. 1. *fierēmus*, 2. *fierētis*, 3. *fierent*. —
(Vyslovte kmenovou slabiku krátce: *fi-je-rem*,
fi-je-rés, *fi-je-ret*, *fi-je-ré-mus*, *fi-jé-ré-tys*, *fi-je-rent*.)
- Indik. fut. I.: Sg. 1. *fiam*, 2. *fiēs*, 3. *fiet*. —
Pl. 1. *fiēmus*, 2. *fiētis*, 3. *fient*. —
- Infin. prés.: *fieri* (vyslov kmenovou slabiku krátce: *fi-je-ri*).
- Imperat. prés.: Sg. 2. *fi!* *fiťo!* — Pl. 2. *fiťe!*
- Infinitiv futura se nahrazuje tvarem:
<i>futūrum esse</i>	<i>futūrōs esse</i>	} nebo »fore«
(= že se stanu atd.).
<i>futūram esse</i>	<i>futūrās esse</i>	
<i>futūrum esse</i>	<i>futūra esse</i>	
- Nahrazuje-li se však slovesem »*fieri*« passivum slovesa »*faciō*,
facere»,
infinitiv futura má v tom případě tvar »*factum iri*«.
- Participium futura se nahrazuje tvarem:
<i>futūrus, futūra, futūrum</i>	= { budoucí,
ten (ta, to), jenž (jež, co)
se stane. |
|---------------------------------|---|
- [Gerundivum: *faciendus, faciēda, faciendum*.]
- Indik. perf.: *factus sum*, atd.; (stal jsem se; byl jsem vykonán, atd.).
- Konj. perf.: *factus sim*, atd.; (ať jsem se stal; ať jsem byl vykonán, atd.).
- Indik. plqupf.: *factus eram*, atd.; [(dříve, předtím, dávno) jsem se stal, jsem byl vykonán, atd.].
- Konj. plqupf.: *factus essem*, atd.; (byl bych se stal; byl bych býval vykonán, atd.).
- Indik. fut. II.: (*cum*) *factus erō*, atd.; [(až) se stanu; (až) budu vykonán].
- Infin. perf.: *factum* (*factam, factum, factōs, factās, facta*)
esse; (že jsem se stal; že jsem byl vykonán, atd.).

Složeniny slovesa »*faciō, facere*«, v nichž zůstalo »-*faciō*« nezměněno, nahrazují passivum tvary slovesa »*fiō, fieri*«; viz str. 691: *assuēfaciō* — *assuēfiō*, *calefaciō* — *calefiō*, *labefaciō* — *labefiō*, *patefaciō* — *patefiō*, *commonefaciō* — *commonefiō* a j.

Složeniny slovesa »*faciō, facere*«, v nichž se »-*faciō*« změnilo ve »-*ficiō*«, mají v passivu »-*ficior*«; viz str. 690 a násl.: *afficiō* — *afficior*, *cōnficiō* — *cōnficior*, *dēficiō* — *dēficior*, *efficiō* — *efficior*, *interficiō* — *interficior*, *perficiō* — *perficior* a j.

Jen výjimečně se i u těchto složenin se změněným »-*faciō*« ve »-*ficiō*« objevují tvary s »-*fiō*«; na př.:

u slovesa »*cōnficiō*« se vedle passivního tvaru »*cōnficior*« vyskytuje vedlejší passivní tvar »*cōnfiō, cōnfieri*«, (viz str. 690);

u slovesa »*dēficiō*«, jež má passivum »*dēficior*«, se vyskytuje vedlejší tvar »*dēfit*« = schází, chybí, nedostává se, (viz str. 691);

k slovesu »*inficiō*«, jež má passivum »*inficior*«, náleží defektivní tvar »*infit*« = začíná (mluviti)«.

69. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 723!)

1. *Hostēs urbem diū obsessam cēpērunt.* — *Urbs diū obsessa ab hostibus capta est.* — *Hostēs urbem diū obsessam cēpisse audimus.* — *Urbem diū obsessam ab hostibus captam esse audimus.* — 2. *Quattu milia quingenti milites capti sunt.* — *Quattuor milia et quingenti milites capti sunt.* — 3. *Tālēs iuvenēs tibi amicōs dēlige, ex quibus spērās tē māximum fructum captūrum esse.* — 4. *Nostri cum urbem cēpissent, omnibus aedificiis pepercērunt.* — 5. *Cum Carthāgō annō centēsīmō quadrāgēsīmō sextō a. Chr. n. ā Rōmānis capta esset, omnēs civēs huius urbis occisi sunt.* — 6. *Post clādem Cannēnsem Rōmāni timēbant, nē urbs ipsa ab Hannibale caperētur.* — 7. *Cum Trōia capta esset, Antēnōr et Aenēas diversis itineribus Italiam petivērunt, ut novās urbēs conderent.* — 8. *Ad leōnem, qui aliquandō captus erat, mūculus arrēpsit laqueōsque perrōsit.* — 9. *Quidquid exercitus ex hostibus cēperat, cōnsul vēndidit ac in pūblicum redēgit.* — 10. *Cum apparēret urbem captum iri, exercitus discessit.* —

11. *Lūna eam lūcem, quam ā sōle accēpit, in terram mittit.* — 12. *Certiōrem tē fēcī mē nūllam epistulam tuam accēpisse.* — 13. *Beneficiū accepti memorēs estōte!* — 14. *Explōrātōrēs nūntiāvērunt mīlitēs nostrōs tēla hostium suis scūtis excēpisse.* — 15. *Diogenēs philosophus Alexandrum Magnum, rēgem Macedonum, rogāvit, ut paulum recēderet; intercēpit enim ei sōlem.* — 16. *Pŷthia Athēniēnsibus praecēpit, ut Miltiadem sibi ducem sūmerent.* — 17. *Hostēs cum castra reliquissent, in suōs finēs subitō sē recēpērunt.* — 18. *Pessima est servitūs, quam suscēpimus nostrā sponte.* — 19. *Maiōrēs nostrī saepe bella suscēpērunt.* — 20. *Cum Sicilia capta esset, statim novum bellum ā Rōmānis susceptum est.* —

21. *Cum tubae sonuissent, mīlitēs excitāti sunt et adiūti ab iis, quī excubuerant, in hostem impetum fēcērunt.* — 22. *Decima legiō Caesarī grātiās ēgit, quod dē eā optimum iūdicium fēcērat.* — 23. *Vergilium cubantem vel humi vel sub altā pōpulō vel ad sonantem rīvum versūs fēcisse magister nōbis narrāvit.* — 24. *Increpuissētis nōs, si fēcissēmus, quae vetita erant.* — 25. *Ut sēmentem fēcēris, ita metēs.* — 26. *Pontem in Rhēnō factum Caesar ipse rescidit.* — 27. *Septem mirācula mundi ab antiquis haec numerābantur: Diānae Ephesiae templum; monumentum rēgis Mausolī; signum Sōlis aēneum in Rhodō insulā, vulgō colossus Rhodiūs appellātum; signum Iovis Olympici, quod Phidiās fēcit ex ebore et aurō, sexāgintā pedēs altum; domus Cŷri rēgis in urbe Ectabanīs, aedificātum ē lapidibus candidis aurō iūctis; mūrī Babylōnis urbis, quōs Semiramis rēgina condidit; pŷramidēs Aegyptiae.* — 28. *Nōn semper viātor ā latrōne, nōnnumquam latrō a viātōre interfectus est.* — 29. *Bellum bene susceptum nōn semper fēliciter cōficitur (nōn semper fēliciter cōfectum est).* — 30. *Civēs calamitātibus bellī cōfecti pācem expoposcērunt.* — 31. *Hannibal, quamquam tantis bellis districtus erat, tamen nonnihil temporis litteris tribuit, namque aliquot eius librī Graecō sermōne cōfecti exstābant.* — 32. *Rōmānī sociōs, quī dēfēcērant, in diciōnem suam redēgērunt.* — 33. *Hostēs cum manūs cum nostris mīlitibus cōservassent,*

aliū interfectī, aliū prōstrātī sunt. — 34. Fac, mīles, quae dux tibi imperāvit. — 35. Duo equitēs Rōmānī Catilīnae prōmīsērunt || sē Cicerōnem ante lūcem in lectulō interfectūrōs esse. — 36. Cum Hasdrubal in Hispaniā interfectus esset, mīlitēs Hannibalī summum imperium mandāvērunt. — 37. Cicerōnem nefāria cōnsilia Catilīnae in senātū patefēcisse cōstat. — 38. Iuppiter omnipotēns adnuī et tōtum Olympum nutū tremefēcīt. — 39. Cum Persae victī essent, Athēnārū moenia refecta sunt. — 40. Cum Rōmulus lūdōs sollemnēs parāvisset, Sabīnī invitātī cum liberīs et uxōribus Rōmam vērērunt. Tum iuvenēs Rōmānī virginēs Sabīnās rapuērunt, quamquam raptae clāmābant sē miserās nihil fēcisse, nihil commīsisse. Maestī virginum parentēs profūgērunt clāmāntēs || sē Rōmānōrū perfidiā dēceptōs esse || et incūsantēs || iūs hospitū esse violātum. —

70. úloha. — Přeložte do latiny! — (Viz str. 725!)

1. Vypravuje se, že se Aeneas po mnohých bludných cestách (= blouděních) usadil v Itálii. — 2. Germánové, kteří vtrhli (*plqupf.*) do Itálie, zmocnili se (*possidere*) horní Itálie. — 3. Vojín se pod mnohými ranami (= byv udeřen mnohými ranami) (*percellere verberibus*) zhroutil (*corruere*). — 4. Čím vznešenější a bohatší byl Říman, tím nádhernější pomník mu byl zbudován (*exigere*). — 5. Vojínové byli vsazeni (*impōnere*) do lodí a převezeni (*trāvehere*) do Neapole [= vojinové byvše vsazeni byli převezeni...]. — 6. Kdyby návrší blízko města nebylo bývalo statečně hájeno, nepřátelé by byli vyvrátili město. — 7. Když skladatel veseloher Filippidés zvítězil v zápase básníků proti obecnému očekávání a příliš se radoval z onoho vítězství, právě z té radosti náhle zemřel (= radostí byl usmrčen) (*exstinguere*). — 8. Vim, že jste dlouho želeli (*lūgēre*) smrti drahých rodičů. — 9. Timto vítězstvím jste, vojínové, velice zvětšili (*augēre*) svou slávu. — 10. Strach občanů velmi vzrostl (= se zvětšil) příchodem nepřátel. — 11. Daleko nad básníky (*dat.*) ostatních národů vynikli řeční básníci. — 12. Tarquinius Starší (= *Priscus*) obehnal (*circumdare*) město Řím

kamennou zdi (hradbou). — 13. Kyničtí filosofové (kynikové), k nimž náležel (= z jejichž počtu byl) filosof Diogenes, došli posměchu (*dērideor*) u svých spoluobčanů; také Diogenovi se Athénané vysmívali (*irridēre*, perf.). — 14. Víme, že se lidé tvrdého srdce nikdy nedali pohnouti (dojmouti) (*movēre*) prosbami. — 15. Štěstěna, která tak často tobě přála (*favēre*, perf.), jest vrtkává a nevěrná. — 16. Vrátili jste (*reddere*) nám svobodu, nad niž (*abl. srov-návaci*) není nic sladšího (=sladší). — 17. Trest jsi odpykal (*solvere*), zločin jsi smyl (*luere*). — 18. Daného slova nebyli bychom zrušili (*frangere*), kdybychom ho nebyli dali donucení (*cōgere*) mocí (*vis*). — 19. Meč poraněného vojína byl zbrocen (*imbuere*, plqupf.) krví; také jeho šat byl hojnou krví potřísněn (*aspergere*). — 20. Pán vzplanul (*exārdescere*) vášnivým hněvem na otroka. — 21. Suebové (*vysllov*: Svěbové) shromáždili všechny branné sbory na jedno místo a těm kmenům, které byly pod jejich nadvládou, rozkázali (*dēnuntiare*), aby jim (= *sibi*, t. j. Suebům) poslali pomocné voje pěší i jízdní. — 22. Včera jsme přenocovali (= zůstali; *manēre*) v městě, protože jsme byli donuceni (*cōgere*, perf.) tam přenocovati (zůstati přes noc). — 23. Kůň klesl (*corruere*) zmožen (*frangere*) přílišnou námahou. — 24. Děsný strach ohromil všechny občany (II., str. 399, pozn.). — 25. Nebudeš-li státi při (*ā, ab*) mně, bude po mně veta. — 26. Jest po tobě veta (viz: *agere*), nejsi-li prozíravý. — 27. Přemožení obyvatelé vykoupili zajaté [muže] (*capiō*) z otroctví nikoli mečem, nýbrž penězi. — 28. Ve dvorci jest připraveno vše, co jsi poručil (*iubēre*). — 29. Pro tvého otce, milý (= můj) příteli, truchleli (*lūgēre*) všichni příbuzní. — 30. Četl jsem dnes dvě básně; obě (t. j. jedna i druhá) se mně líbily. — 31. Většina vojinů byla rozčilena (*movēre, commovēre*) spíše strachem před nebezpečenstvím než nebezpečenstvím samým. — 32. Kdo neví (= kdo jest, kdo by nevěděl, *konj. prés.*), že žádný (= *nēmō*) z římských císařů nepodporoval (*fovēre*) vědy a umění více než Augustus? — 33. Na (při) římské hostině bylo určeno (*attribuere*) každému jemu náležející místo. — 34. Jest známo, že mezi čtvernožci vláda byla propůjčena (dána) (*tribuere*) lvovi. — 35. Měšťanům, kteří se (byli) vydali na milost i nemilost (*sē dēdere*) (plqupf.) nepřátelům, byly odňaty zbraně (= měšťané byli zbaveni zbraní) (*exuere*). —

(Slovník k úloze 69. a 70. viz na str. 735 v 16. sešitě!)

56. HODINA.

Slovesa III. konjugace.

Stupnice sloves.

Dodatek I.

374. **frīgō**, *frīgere*, *frīxī*, *frīctum* (*frīxum*), pražiti, péci;
375. **plectō**, *plectere*, *plexī*, *plexum*, plésti; (obvyčejně ve složeninách:)
implectō, *ere*, *implexī*, *implexum*, vplésti, zaplésti;
376. **scalpō**, *scalpere*, *scalpsī*, *scalptum*, škrabati, rýpati;
377. **sūgō**, *sūgere*, *sūxī*, *sūctum*, ssáti;
*
378. **pēdō**, *pēdere*, *pepēdī*, *pēditum*, bzdíti;
*
379. **edō**, *ēsse* (*edere*), *ēdī*, *ēsum*, jísti;
a d e d ō, *ere*, *adēdī*, *adēsum*, nakousnouti; snísti;
a m b e d ō, *ere*, *ambēdī*, *ambēsum*, ožirati, ohlodávat;
c o m e d ō, *ere*, *comēdī*, *comēsum*, snísti, stráviti;
e x e d ō, *exēsse*, *exēdī*, *exēsum*, vyjídati;
p e r e d ō, *ere*, *perēdī*, *perēsum*, snísti, szírati;
s u b e d ō, *ere*, *subēdī*, *subēsum*, podhlodati.
*
380. **tollō**, *tollere*, *sustulī*, *sublātum*, zdvihati, hubiti;
a t t o l l ō, *ere*, —, —, zdvihati, pozdvihovati;
e x t o l l ō, *ere*, *extulī*, *ēlātum*, zdvihati do výše, vyzdvihovati, zvedati.
*
381. **frendō**, *frendere*, —, (*frēsum*, *fressum*), chroupati, drtiti;
382. **metō**, *metere*, (velmi zřídka *messuī*), (*messum*),
[perfektní tvary se nahrazují slovesy *secāre*, *dēsecāre*], požínati, kositi;
d ē m e t ō, *ere*, —, *dēmēsum*, požínati;
383. **sarpō**, *sarpere*, —, *sarptum*, klestiti (stromy);

Indik. fut. I.: Pravidelné tvary »*edam, edēs, edet*« atd.

Imperativ I.: Sg. 2. **ēs!** — Pl. 2. **ēste!**

Imperativ II.: Sg. 2. a 3.: **ēstō!** —
Pl. 2. **ēstōte!** — 3. *eduntō!*

Inf. prés. akt.: **esse** vedle *edere*.

Partic. prés.: *edēns, edentis*.

Z passivních tvarů jest odchýlná jen 3. os. sing. indik. prés. passiv. »**ēstur**«.

Také ve složeninách se objevují odchýlné tvary:

comedō, snísti: indik. prés.: 2. sg. **comēs**, 3. sg. **comēst**; 2. pl. **comēstis**;
konj. impf.: 2. sg. **comēssēs**;

exedō, vyjísti: 3. sg. ind. prés. **exēst**;
inf. prés. akt. **exēsse**.

Tyto odchýlné tvary jsou původní a užívalo se jich ve staré i v klasické latině; teprve v latině doby císařské se místo nich objevují pravidelné tvary podle III. konjugace (*edō, edis, edit, editis; edam, edās, edat, edāmus, edātis, edant; edere; ederem, ederēs, ederet, ederēmus, ederētis, ederent; ede! edite!*).

71. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 727!)

1. *Nōn vivimus, ut edāmus, sed edimus, ut vivāmus, nam ēsse* (čti: *esse*) *necesse est*. — 2. *Sciō tē esse* (čti krátce: *esse*) *contentum*. — 3. (Pokuste se přeložiti tuto větu, opatřte slova této věty délkami a oddělte slova na příslušných místech čárkou:) *Mea pater in silvam filium tuum lupus est; lupus in silva est*. — 4. (N á h r o b n í n á p i s :) *Quod ēdī; bibī, mēcum habeō, quod relīquī, perdidī*. — 5. *Ubi es? Quid ēs? Ubi estis? Quid ēstis? Sī pānem habērēmus, ēssēmus et laetī essēmus*. — 6. *Malam cōnscientiam animum cōnficere et exēsse cōnstat*. — 7. *Rōmānī cum amīcō salūtem prōpīnārent, tot pōcula bibērunt, quot cuiusque nōmen litterās habuit*. — 8. *Iuppiter dēcrēvīt, ut vultur Promētheī iecur exēset*. — 9. *Vae vōbīs, quī omnem rem familiārem lūxuriā comēstis!* — 10. *Quod ē nuce nucleum ēsse cupīve-*

rātis, nucem frēgistis. — 11. Cur modicē nōn bibistis et edistis? — 12. Edō; edō; es; ēs; est; ēst; estis; ēstis; edunt; essem; ēssem; essēmus; ēssēmus. — 13. Es; ēs; este; ēste; ede; ēde; edite; ēdite. — 14. Esse; ēsse; edere; ēdere; edimus, ēdimus; ēdimus; ēdidimus. —

15. Viātor quīdam cum viperam gelū rigentem humi iacere vidisset, misericordiā mōtus eam sustulit sinūque fōvit; at illa vix refecta eum momordit. — 16. Cum Tarchinius Superbus, ultimus Rōmānōrum rēx, expulsus esset, rēgnū sublatū est. — 17. Rōmulū virtūs in caelum sustulit; Rōmulū ā diis in caelum sublātū esse fama fert. — 18. (N á h r o b n í n á p i s:) Mors servat lēgem, tollit cum paupere rēgem. — 19. Ancorās iam sublātās esse nāvemque mōmentō temporis abscessūrā esse vidēmus. — 20. Exercitus hostiū magnum clāmōrem sustulit; magnus clāmōr sublātus est. — 21. Melior is nōn erit, quī malōs sustulerit, sed is, quī corrēxerit. — 22. Agricolae frūmentū nōn solum iam dēmessuerunt, sed etiam dēmessum in horrea conguessērunt. — 23. Ubi nōn sēvistī, nōn metēs; nōn semper iūdem metent, quī sēmentem fēcērunt. —

72. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 728!)

1. Etiam minimum malum negligentia magnum factum est, fit, fiet. — 2. Pueri fiunt iuvenes, mox viri et post multos annos senes fient. — 3. Post triumphum actum in templo Iovis Capitolini celeberrimi ludī in circō maximo fiebant. — 4. Deus dixit: »Fiat lux!« Et lux facta est. — 5. Cum Hannibal dux factus esset, Hispaniam subegit. — 6. Nolite noxium iuvare, ne socii culpaē fiatī! — 7. Ex inimicis saepe amicōs fieri constat. — 8. Rōmānī nōnnumquam agricolās ab arātrō arcessivērunt, ut cōsulēs fierent. — 9. Pater dē repentinō adventū filiū certior factus est; quis eum dē adventū certiorē fēcīt? — 10. Caesar imperavit, ut castra sub radicibus montis fierent. —

11. Quotannis haec aut illa pars Pompeiorum oppidi patefit. — 12. Vere terram solis radiis calefieri animadver-

timus. — 13. *Obliquis insularum litoribus non raro portus commodissimi efficiuntur.* — 14. *Iussu imperatorum Romanorum permulti Christiani interficiebantur.* — 15. *Cum tam saepe magnō dolore afficiebamini?* — 16. *Omnēs cupivimus, ut bellum mox conficeretur.* — 17. *Nihil hominum operis effectum esset, nisi hominēs manūs haberent et ars accessisset.* — 18. *Templa Romae cotidie patefiebant; ita hominēs assuefiebant introire.* — 19. *Cum Alcibiades exercitū parī imperiō unō cum Thrasybulo et Thrasyllō praefectus esset, magna commutatio rerum facta est.* — 20. *Scio magnum populū concursum factum esse; magnum populū concursum futurum esse non putō.* —

21. *Clitus Alexandri Magni regis telō perfossus et intersectus est.* — 22. *Amicus fugit; puer fugit.* — 23. *Cum hominum malorum societatem non fugistis? Cum non fugitis?* — 24. *Cum dux, quod nemo ei succurrit, de equo cecidisset, equus eius effugit; vulneratum ducem hostes cepērunt.* — 25. *Romani Hasdrubalis caput in castra Hannibalis iecerunt.* — 26. *Caesarem, cum ad Rubiconem fluvium accessisset, exclamavisse narratur: »Alea iacta est.«* Deinde Caesar copias suas flumen traiecit. — 27. *Medea, quae cum Iasone ex patria fugiens fratrem interfecerat eiusque membra in mari disiecerat, effugit, cum pater eius disiecta filii membra colligeret.* — 28. *Cum Corinthus capta esset, milites Romani magnam signorum et tabularum copiam rapuerunt.* — 29. *Amicus praematurā morte nobis ereptus est.* — 30. *Veritas odium peperit.* — 31. *Pareres tibi amorem, si pareres praeceptis hominum, qui plus sapiunt quam tu.* — 32. *Hominēs multa, quae diu occulta erant, ipsi arte ingenique acie elicerunt.* — 33. *Cum adventus exercitus Romani hostibus magnum terrorem iniicisset, hostes arma abiecerunt et fugā salutem petiverunt; tum ne pila quidem, quae peditēs Romani in eos coniecerant, ab illis reiecta sunt.* — 34. *Proserpinam a Plūtōne haud procul ab Hennā, Siciliae oppidō, raptam esse narratur. Non longē a Syracusis Plūtō sub terram penetravit; in eō locō lacus exstitit. Raptam filiam mater Cerēs quaesivit, sed Plūtō eam non reddidit.* — 35. *Ut primum*

hostēs nostrōs equitēs cōspexērunt, quōrum erat quīnque milium numerus, cum (= kdežto) ipsi nōn ampliūs duo milia quīngentōs equitēs habērent, magnitudīne repentinī periculū, quō magnus timor iīs iniectus est, concussī sunt. — 36. Stultī saepe mala cupivērunt, bona fūgērunt. —

37. Ipse tē nostrae veteris amicitiae commonefēcī. — 38. Si fidēs sublāta erit, etiam cōsuētūdō tollētur. — 39. Improbītās celeriter patefierī solet. — 40. Nōtae sunt tristēs illae Idūs Mārtiae annī quadrāgēsīmī quārtī a. Chr. n., quibus C. Iūlius Caesar ā coniūrātīs in cūrīā interfectus est. —

57. HODINA.

Časování sloves čtvrté konjugace.

Vzory:

audiō, īs, īre, audīvī, audītum;

vinciō, īs, īre, vīxī, vīctum;

veniō, īs, īre, vēnī, ventum.

Aktivní a passivní

**perfektum, plusquamperfektum,
futurum II.**

V tomto oddílu jsou časovány ty slovesné tvary sloves »**audīre, vīcīre, venīre**«, které se tvoří z perfektního kmene a ze supina.

Zopakujte si, co bylo pověděno v I. díle na str. 212—217, v tomto II. díle na str. 424, str. 453 a násl.; str. 79—84; str. 456 a násl.

Perfektní kmen:

audīv,

vīnx-

vēn-

Supinum:

audītum,

vīctum,

ventum.

Indicātivus perfectī activī: audīvī, (u)slyšel, -a, -o jsem; vīxī, svázal, -a, -o jsem; vēnī, přišel (přišla, přišlo) jsem.

Sg. 1. <i>audīvi, vīnxi, vēni;</i>	(-i)
2. <i>audīvistī, vīnxistī, vēnistī;</i>	(-istī)
3. <i>audīvit, vīnxit, vēnit;</i>	(-it)
Pl. 1. <i>audīvimus, vīnximus, vēnimus;</i>	(-imus)
2. <i>audīvistis, vīnxistis, vēnistis;</i>	(-istis)
3. <i>audīvērunt, vīnxērunt, vēnērunt.</i>	(-ērunt)

Indicātīvus plūsquamperfectī āctīvī (str. 28 až 31, 50, 113, 114:) **audīveram**, byl (-a, -o) jsem (u)slyšel, (-a, -o); **vīnxeram**, byl (-a, -o) jsem svázal, (-a, -o); **vēneram**, byl (-a, -o) jsem přišel, (přišla, přišlo) [= přišel jsem dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední].

Sg. 1. <i>audīveram, vīnxeram, vēneram;</i>	(-eram)
2. <i>audīverās, vīnxerās, vēnerās;</i>	(-erās)
3. <i>audīverat, vīnxerat, vēnerat;</i>	(-erat)
Pl. 1. <i>audīverāmus, vīnxerāmus, vēnerāmus;</i>	(-erāmus)
2. <i>audīverātis, vīnxerātis, vēnerātis;</i>	(-erātis)
3. <i>audīverant, vīnxerant, vēnerant.</i>	(-erant)

Indicātīvus futūrī II. āctīvī (str. 57): [*cum*] **audīverō**, [až] uslyším; [*cum*] **vīnxerō**, [až] sváží; [*cum*] **vēnerō**, [až] přijdu; (II, 57—59, 64, 125—127).

Sg. 1. <i>audīverō, vīnxerō, vēnerō;</i>	(-erō)
2. <i>audīveris, vīnxeris, vēneris;</i>	(-eris)
3. <i>audīverit, vīnxerit, vēnerit;</i>	(-erit)
Pl. 1. <i>audīverimus, vīnxerimus, vēnerimus;</i>	(-erimus)
2. <i>audīveritis, vīnxeritis, vēneritis;</i>	(-eritis)
3. <i>audīverint, vīnxerint, vēnerint.</i>	(-erint)

Coniūnctīvus perfectī āctīvī (str. 213—221): **audīverim**, ať jsem (u)slyšel, -a, -o; **vīnxerim**, ať jsem svázal, -a, -o; **vēnerim**, ať jsem přišel, (přišla, přišlo).

Sg. 1. <i>audīverim, vīnxerim, vēnerim;</i>	(-erim)
2. <i>audīveris, vīnxeris, vēneris;</i>	(-eris)
3. <i>audīverit, vīnxerit, vēnerit;</i>	(-erit)
Pl. 1. <i>audīverimus, vīnxerimus, vēnerimus;</i>	(-erimus)
2. <i>audīveritis, vīnxeritis, vēneritis;</i>	(-eritis)
3. <i>audīverint, vīnxerint, vēnerint.</i>	(-erint)

Coniūctivus plūsquamperfecti āctivī (str. 222): *audīvissem*, byl (-a, -o) bych (u)slyšel, (-a, -o); *vīnxissem*, byl (-a, -o) bych svázal, (-a, -o); *vēnissem*, byl (-a, -o) bych přišel, (přišla, přišlo); (II, 221—230).

Sg. 1. <i>audīvissem, vīnxissem, vēnissem;</i>	(-issem)
2. <i>audīvisseēs, vīnxisseēs, vēnisseēs;</i>	(-isseēs)
3. <i>audīvisset, vīnxisset, vēnisset;</i>	(-isset)
Pl. 1. <i>audīvissemus, vīnxissemus, vēnissemus;</i>	(-issemus)
2. <i>audīvissetis, vīnxissetis, vēnissetis;</i>	(-issetis)
3. <i>audīvissent, vīnxissent, vēnisent.</i>	(-issent)

Infinitivus perfecti āctivī (str. 387): (-isse).

audīvisse = že jsem (u)slyšel, -a, -o; že jsi (u)slyšel, -a, -o; atd.;

vīnxisse = že jsem svázal, -a, -o; že jsi svázal, -a, -o; že (on, ona, ono) svázal, -a, o; atd.;

vēnisse = že (já) jsem přišel, přišla, přišlo; že (ty) jsi přišel, přišla, přišlo; atd.

Participium perfecti passivī (str. 82):

auditus, audita, auditum, (u)slyšen, -a, -o; (u)slyšený, -á, -é; byv (u)slyšen, byvši (u)slyšena, byvši (u)slyšeno;

vīnotus, vincta, vinctum, svázán, -a, -o; svázaný, -á, -é; byv svázán, byvši svázána, byvši svázáno.

Indicativus perfecti passivī (str. 100):

auditus, a, um sum, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sum*, str. 99, 100); byl (-a, -o) jsem (u)slyšen, (-a, -o);

vīnotus, *a, um sum*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sum*, str. 99, 100); byl (-a, -o) jsem svázán, (-a, -o);
ventum est, přišlo se.

Indicātīvus plūsquamperfectī passīvī (str. 114):

audītus, *a, um eram*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem (u) slyšen (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední];
vīnotus, *a, um eram*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um eram*, str. 114); byl (-a, -o) jsem svázán, (-a, -o) [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední];
ventum erat, přišlo se [dříve, předtím, než se stal děj věty řídící nebo věty sousední].

Indicātīvus futūrī II. passīvī (str. 126):

[*cum*] **audītus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu uslyšen, -a, -o, [t. j. budu uslyšen dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední];
[*cum*] **vīnotus**, *a, um erō*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um erō*, str. 126); [až] budu svázán, -a, -o, [t. j. budu svázán dříve, než se stane, co vyslovuje věta řídící nebo jiná věta sousední].

Coniūnctīvus perfectī passīvī (str. 215):

audītus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) uslyšen, (-a, -o);
vīnotus, *a, um sim*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um sim*, str. 215); ať jsem byl (-a, -o) svázán, (-a, -o).

Coniūnctīvus plūsquamperfectī passīvī (str. 225):

audītus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) uslyšen, (-a, -o);
vīnotus, *a, um essem*, atd.; (časujte jako: *laudātus, a, um essem*, str. 225); byl (-a, -o) bych býval (-a, -o) svázán, (-a, -o).

Infinitivus perfecti passivi (str. 391):

audītum (<i>audītam, audītum</i>) esse,	}	=	že jsem byl (-a, -o) uslyšen, (-a, -o); atd.;
audītōs (<i>audītās, audīta</i>) esse,			
vīctum (<i>vīctam, vīctum</i>) esse	}	=	že jsem byl (-a, o) svázán, (-a, o); atd.
vīctōs (<i>vīctās, vīcta</i>) esse			

Participium futuri activi (str. 383):

audīturus, -ūra, -ūrum, hodlaje, -íc, -íc v úmyslu maje, -íc, -íc chtěje, -íc, -íc hodlající, mající v úmyslu, chtějící	}	(u)slyšeti;
vīcturus, -ūra, -ūrum, hodlaje (maje v úmyslu, chtěje, hodlající, mající v úmyslu, chtějící) svázati, atd.		

Infinitivus futuri activi (str. 413, 414):

audītūrum (-ūram, -ūrum) esse,	}	=	že budu slyšeti; že uslyším; atd.;
audītūrōs (-ūrās, -ūra) esse,			
vīctūrum (-ūram, -ūrum) esse,	}	=	že budu poutati; že sváži; že spoutám; atd.;
vīctūrōs (-ūrās, -ūra) esse,			

Infinitivus futuri passivi (str. 419):

audītum iri, že budu (u)slyšen, -a, -o; atd.;
vīctum iri, že budu svázán, spoután, -a, -o; atd.

Slovesa IV. konjugace.

Stupnice sloves.

První skupina:

Pravidelná slovesa.

iō, -ire, -ivī (-iī), -itum.

393. audiō, audīre, audīvī (*audī*), audītum, slyšeti.

Pro většinu sloves **čtvrté** konjugace vzorem jest sloveso »**audīre**«, jehož stupnici jsem právě uvedl. U většiny sloves čtvrté konjugace se všechny slovesné tvary tvoří stejně jako u slovesa »**audīre**«. Kdo z vás umí časovati sloveso »**audīre**« ve všech slovesných »časích« a slovesných »způsobech«, umí časovati většinu sloves **čtvrté** konjugace ve všech slovesných časech a slovesných způsobech.

Jen u malého počtu sloves čtvrté konjugace se některé slovesné tvary tvoří jinak, než tomu jest u vzoru »**audīre**«. Tato slovesa s jejich odchýlnými tvary v aktivním perfektu (a tudíž ve všech slovesných tvarech, jež se tvoří od perfektního kmene) a v supinu (a tudíž ve všech slovesných tvarech, jež se tvoří ze supina) uvedu níže v oddíle »Slovesa čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylují od vzoru »**audīre**«. Zapamatujete-li si odchýlná slovesa, nebude třeba, abyste se učili slovesné stupnici každého jednotlivého pravidelného slovesa čtvrté konjugace.

Příklady pravidelných sloves čtvrté konjugace, která se časují podle vzoru »**audīre**«:

commūniō (*commoeniō*), *commūnire*, *commūnīvi* (*commūniī*), *commūnitum*, silně opevňovati;

conciō, *concire*, *concīvi*, *concitum*, shromážďiti, svolati;

condiō, *condire*, *condīvi* (*condīi*), *conditum*, kořeniti, balsamovati;

custōdiō, *custōdire*, *custōdīvi*, *custōditum*, hlídati, chrániti;

dēfiniō, *dēfinire*, *dēfinīvi*, *dēfinitum*, vymezovati, ohraničovati;

dormiō, *dormire*, *dormīvi* a *dormīi*, *dormitum*, spáti;

condormiō, *ire*, —, —, (pevně) usnouti;

ēruđiō, *ērudire*, *ērudīvi* (*ērudīi*), *ēruditum*, vzdělávati;

ēsuriō, *ēsurare*, [*ēsuriīvi* (*ēsuriī*)], hladověti; (*essuriō*);

exaudiō, *exaudire*, *exaudīvi* (*exaudīi*), *exauditum*, jasně, zřetelně slyšeti, vyslyšeti;

exciō, *excire*, *excīvi*, *excitum*, vyburcovati, zavolati;

expediō, *expedire*, *expedīvi*, *expeditum*, vyplésti, vyprostiti;

fāstidiō, *fāstidire*, *fāstidīvi* (*fāstidīi*), *fāstiditum*, oškliviti si;

feriō, *ferire*, —, —, bítí, tlouci; (za perfektum se užívá perfekta slovesa *icere*: *icī*; za supinum se užívá supina téhož slovesa: *ictum*);

finiō, *finire*, *finīvi* (*finīi*), *finitum*, ohraničovati, končiti;

impediō, *impedire*, *impedīvi* (*impedīi*), *impeditum*, poutati, zaplésti, zdržovati;

impertiō, impertire, impertivī a impertiī, impertitum, udělití, přídělití;

ineptiō, ineptire, —, —, dělatí hlouposti;

inserviō, inservire, inservivī (inserviī), inservitum, sloužití, býti k službám;

lāniō, lēnire, lēnivī (lēniī), lēnitum, mírniti;

mollīō, mollire, mollivī (mollīi), mollitum, změkčovati;

mūniō (moeniō), mūnire, mūnivī (mūniī), mūnitum, opevňovati;

nesolō, nescire, nescivī a nesciī, nescitum, nevědětí;

nūtriō, nūtrire, nūtrivī (nūtriī), nūtritum, živiti, krmiti;

oboediō, oboedire, oboedivī a oboediī, oboeditum, poslouchati;

pūniō, pūnire, pūnivī (pūniī), pūnitum, trestati;

saeviō, saevire, saevīi, saevitum est, zuřiti;

sciō, scire, scivī a scīi, scitum est, vědětí;

serviō, servire, servivī (serviī), servitum est, otročiti, sloužití;

sitiō, sitire, sitivī (sitiī), —, žízniť;

superbiō, superbire, —, —, býti pyšný;

vestiō, vestire, vestivī (vestiī), vestitum, šatiti, odívatí.

73. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 729!)

1. *Audivī || in templō Apollinis Delphīs illud scriptum fuisse: »Nōsce tē ipsum!«* — 2. *Pater, cum audiverit || tē laude dignum esse, certē tē laudābit.* — 3. *Cūr mātři tuae nōn oboedivistī, puella?* — 4. *Civēs, quā semper magistrātibus oboedivērunt, rem publicam stabilivērunt.* — 5. *Aristotelem philosophum Alexandrō magistrum ā Philippō rēge accitum esse || cōstat.* — 6. *Lacedaemoniōrum cēnam labōre in vēnātu, sūdore, cursū, famē, siti conditam esse || cōstat.* — 7. *Avus nepōtem parvum custōdivit; nepōs parvus ab avō custōditus est.* — 8. *Quis putat || mortem omnēs vitae aerumnās finitūram esse?* — 9. *Acerbissimam iram tuam finitum iri || spērō.* — 10. *Caesaris temporibus flūmen Rhēnus imperium populī Rōmānī finivit.* — 11. *Servi Graeci multōs puerōs Rōmānōs litterīs et artibus ērudivērunt. Multī puerī Rōmānī ā servis Graecīs ēruditi sunt. Multōs puerōs Rōmānōs ā servis Graecīs ērudītōs esse || scimus.* — 12. *Puerōs nostrōs ā magistrīs ēruditum iri || scimus.* — 13. *Qui bene ērudītus erit, ipse aliōs bene ērudiet.* — 14. *Uti-*

nam tempus dolorem tuum lēnīvisset! — 15. Appius Claudius viam mūnīvit et aquam in urbem dūxit. — 16. Neptūnum et Apollinem Trōiam moenibus mūnīvisse || veterēs narrant. — 17. Hostēs urbem oppugnātūrī castra mūnīvērunt. — 18. Milītēs castra mūnītūrī hostium tēlis impediēbantur. — 19. Cūr filium parentēs nūtrītūrum culpās? — 20. Magistrae puellās diligentēs laudāvērunt, inertēs admonērunt; illās praemiō affēcērunt, hās pūnīvērunt. — 21. Quod pēnsa vestra bene et accūrātē finīverātis, ā magistrō laudātī, nōn pūnītī estis. — 22. Cūr nōs pūnīvistī, quamquam scīverās || nōs nōn peccāvisse? — 23. Frātrēs praeceptīs parentum nōn oboedīvisse || soror dīxit. Utinam pater eōs pūnīvisset! Utinam ā parentibus pūnītī essent! — 24. Parietēs templōrum Graecōrum tabulis pictīs vestītī et ōrnātī erant. — 25. Parentibus, ā quibus vōs, iuvenēs, nūtrītī, vestītī, educātī estis, nōne pārēbitis? — 26. Deus benignus, quī avēs caelī alit, campōs flōribus vestit, omnia cōservat, etiam vōs aluit, vestīvit, cōservāvit. — 27. Cīmōn hominī minus bene vestītō amiculum saepe dedit. — 28. Thēbīs duo frātrēs dē rēgnō inter sē certāvērunt, Eteoclēs et Polynīcēs; cum uterque frāter in proeliō vītā finīvisset, Thēbīs rēgnāvit Creōn, quī alterum frātrum, Eteoclem, Thēbānōrum urbem fortiter dēfendentem, magnīs cum honōribus sepelīvit. Quōminus alterius frātrum, Polynīcis, contrā patriā dīmīcantis, corpus mortuum sepelīrētur, Creōn omnēs cīvēs impedīvit. — 29. Epamīnōndās cum audīvisset Boeōtiōs vīcisse, hastam, quā trānsfixus erat, ex corpore ēvellit et mortem occubuit. — 30. Hannibal humī saepe dormīvit. —

58. HODINA.

Slovesa čtvrté konjugace,
která se v některých tvarech
odchylují od vzoru »audīre«.

Slovesa čtvrté konjugace, odchýlná v perfektu a supinu, lze rozdělit v tyto skupiny:

1. Odchylné supinum: *sepelīre* (406.).
 2. Perfektum jednoduché (a reduplikované) bez změny kmenové samohlásky: *comperīre* (396.), *reperīre* (400.).
 3. Perfektum jednoduché s prodlouženou kmenovou samohláskou: *venīre* (407.) a jeho složeniny.
 4. Perfektum na »-sī« a supinum na »-tum«: *farcīō* (397.), *fulciō* (398.), *hauriō* (399.), *saepiō* (401.), *sanciō* (403.), *sarciō* (404.), *vinciō* (408.).
 5. Perfektum na »-sī« a supinum v »-sum«: *sentiō* (405.).
 6. Perfektum na »-uī«: *aperiō* (395.), *operiō* (395.), *saliō* (402.).
 7. Perfekta nemá: *amiciō* (394.).
 8. Ani perfekta ani supina nemají: *feriō*, *ineptiō*.
- Odchylná slovesa a jejich složeniny v abecedním pořádku (složeniny hledejte u základního slovesa):

394. *amiciō*, *amicīre*, —, *amictus*, obhazovati, oblékati;
395. *aperiō*, *aperīre*, *aperuī*, *apertum*, odkrývati, otvírati;
— *operiō*, *operīre*, *operuī*, *opertum*, zakrývati, zavírat;
396. *comperio*, *comperīre*, *comperī*, *compertum*, zvídati;
(*comperiō* — *peritus*);
397. *farcīō*, *farcīre*, *farsī*, *fartum*, cpáti;
referciō, *ire*, *refersī*, *refertum*, nappávati, naplňovati;
398. *fulciō*, *fulcīre*, *fulsī*, *fultum*, podpírati;
399. *hauriō*, *haurīre*, *hausī*, *haustum*, čerpáti;
exhauriō, *ire*, *exhausī*, *exhaustum*, vyčerpávati;
— *operīre* (viz čís. 395.);
400. *reperiō*, *reperīre*, *repperī*, *repertum*, nalézati; (*repperī*
vzniklo z *re-pe-perī*; *re-periō* — *pariō*, *parere*);
401. *saepiō*, *saepīre*, *saepsī*, *saeptum*, ohrazovati;
402. *saliō*, *salīre*, *saluī*, — skákati; (supinové tvary se nahrazují slovesem *saltāre*);
desiliō, *ire*, *dēsiliū*, —, seskakovati;
exsiliō, *ire*, *exsiluī*, —, vyskočiti;
insiliō, *ire*, *insiluī*, —, vskočiti; (u Livia perf. *insilivī*);
prosiō, *ire*, *prōsiluī*, —, vyskočiti, vyraziti;
transiliō, *ire*, *trānsiluī*, —, přeskočiti;
403. *sanciō*, *sancīre*, *sānxi*, *sānctum*, posvěcovati, slavnostně stanoviti;

404. **sarciō**, *sarcīre*, *sarsī*, *sartum*, látati, spravovati;
 405. **sentiō**, *sentīre*, *sēnsī*, *sēnsū*, cítiti, míniti, mysliti;
cōnsentiō, *cōnsentīre*, *cōnsēnsī*, *cōnsēnsū*, souhlasiti;
dissentīō, *dissentīre*, *dissēnsī*, *dissēnsū*, nesouhlasiti;
 406. **sepeliō**, *sepelīre*, *sepelīvī*, *sepultum*, pohřbívati;
 407. **veniō**, *venīre*, *vēnī*, *ventum*, přicházeti;
adveniō, *īre*, *advēnī*, *adventum*, přicházeti;
circumveniō, *īre*, *circumvēnī*, *circumventum*, obcházeti,
 obkličovati;
conveniō, *īre*, *convēnī*, *conventum*, scházeti se, setkávati se;
eveniō, *īre*, *ēvēnī*, *eventum*, vyjíti;
inveniō, *īre*, *invēnī*, *inventum*, nalézati;
pervenīō, *īre*, *pervēnī*, *perventum*, docházeti;
subveniō, *īre*, *subvēnī*, *subventum*, přicházeti na pomoc;
supervenīō, *īre*, *supervēnī*, *superventum* přijíti, zastihnouti;
 408. **vinciō**, *vincīre*, *vīnxi*, *vīctum*, vázati, poutati;
dēvinciō, *īre*, *dēvīnxi*, *dēvīctum*, spoutávati, upoutávati.

74. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 731!)

1. *C. Iūlius Caesar cum Pharnacem, rēgem Pontī, primō concursū vīcisset, tribus verbīs victōriam suam senātūī Rōmānō nūntiāvit: »Vēnī, vīdī, vīcī.«* — 2. *Annō ducentēsimō sexāgēsīmō quārtō a. Chr. n. Rōmānī in Siciliam vēnērunt.* — 3. *Puer in scholam nōn venit, nōn vēnit. Cūr in scholam, puerī, nōn venītis, cūr nōn vēnistis?* — 4. *Exspectātis-ne domī vestrae amicōs? Exspectāmus, nam sī vēnerint, laetitia nostra magna erit.* — 5. *Nisī vetuissēs, amīce, auxiliō tibi vēnissem.* — 6. *Rōmānōs fortissimōs fuisse cōstat; itaque mīrum nōn est || finēs Rōmānōs celeriter prōpāgātōs esse tōtumque ferē orbem terrārum in potestātem Rōmānōrum vēnisse.* — 7. *Caesar spērābat || Pompeium ad sē ventūrum esse.* — 8. *Venientī occurrite morbō!* — 9. *Iam nunc senectūtis ventūrae, iuvenēs, memorēs estōte!* — 10. *Hannibal cum annō ducentēsīmō duodēvīcēsīmō a. Chr. n.*

in Italiam vēnisset, duōs exercitūs Rōmānōs vicit, ad Ticīnum et ad Trebiam. —

11. Multīs dē causīs sententiam meam cōram aliēnō homine nōn aperuī. — 12. Cūr frātris sepulcrum flōribus nōn operuistī, amīce? — 13. Amīcī reditum comperimus (vyslov: kompe-rý-mus); **herī amīcī reditum comperimus** (vyslov: kom-pe-rymus). **A quō amīcī reditum comperistī** (vyslov: kompe-rýs-tý)? — 14. Polycratēs, Samī tyrannus, ānulum, quem in mare dēiēcerať, posterō diē in alvō piscis repperit. — 15. Cum rēx Sabīnōs vīcisset, foedus ictum est. — 16. Hannibal rem pūblicam Carthāginiēnsium novīs institūtīs lēgibusque fulsit. — 17. Vitis nisi fulta est, ad terram trahitur. — 18. Vir fessus aquam ex puteō hausit; etiam mulierēs fessae aquam ex puteīs hausērunt. — 19. Lēgātus ad Caesarem scrīpsit: »Omnēs hostium cōpiaē advēnērunt, ut hiberna nostra oppugnārent; sed vīrēs nostrae iam exhaustae sunt, quam ob rem nōbīs quam celerrimē subvenī!« — 20. Vinceris et vinciris, vincēris et vinciēris. — 21. Vincimus eum, quem vicimus. — 22. Dux hostium nostrōs milītēs vicit et gravissimā catēnā vīnxit. — 23. In sepulcrō cuiusdam antiquī rēgis īscrīptum erat: »Probē vixī, improbōs vīxī, hostēs vici.« — 24. Iam lēge nātūrae sānctum est, ut liberī beneficiōrum parentum memorēs sint; quam ob rem nōnnūllae gentēs sānxērunt, ut liberōrum impietās adversus parentēs pūnirētur. — 25. Mūltī rērum scrīptōrēs librōs suōs fābulīs puerīlibus refersērunt. —

75. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 732!)

1. Omnia ferē contrā, ac dixerās, evēnērunt. — 2. Oculōs mihi aperuistī. — 3. Suēbī, quī ad ripam Rhēnī convēnerant, discessērunt, postquam Ariovistī clādem comperērunt. — 4. M. Tullius Cicerō ad Catilinam dixit: »Vēnistī in senātum, Catilīna! Quis tē ex tot tuīs amīcīs salūtāvit? — 5. Cum Caesar Bellovacōs in suam potestātem redēgisset et ad Ambibariōs pervēnisset, hī sē suaque omnia statim

dēdidērunt. — 6. Lēgēs ad salūtem cīvium *inventās* esse cōstat. — 7. Tē saluum domum *pervēnisse* spērō. — 8. Tribūnum militum, quī ignāvum sē prae buerat, Rōmānī lapidibus *cooperuērunt*. — 9. Cicerō narrat sē Syrācūsīs Archimēdis sepulcrum dūmētō obsitum *repperisse*. — 10. Foedera *icta* ab hostibus frācta sunt. — 11. Sōcratem ē carcere nōn effūgis se, sed patriae lēgibus oboedientem venēnum *hausisse* cōstat; venēnum *haustum* primum in pedibus Sōcratēs *sēnsit*. — 12. Amīcī in forō ambulantēs pecūniam *invēnērunt*; audīvī eōs postrīdiē in scholā pecūniam *inventam* magistrō trādidērunt. Hanc iactūrā magister per magistrātum renūtiāvit. — 13. Lēgātī Caesarem in itinere *convēnērunt*. — 14. *Victī* hostium militēs in carcerem manibus *vinctīs* abductī sunt. — 15. Viātor laetō animō salūtāvit sōlem, quī nūbibus *opertus* dēnuō sē *aperuerat*. — 16. Cum virēs civitātum Graecārum bellō *exhaustae* essent, inter eās pāx [dē pāce] *convēnit*. — 17. *Speculātor*, quem militēs nostrī prope moenia urbis *reppererant*, *vinctus* est. — 18. Sine acū magneticā America ā Columbō nōn *inventā* esset. — 19. Aquaeductūs nōn *apertī*, sed *opertī* erant, ut aqua manēret pūra. — 20. Anaxagorās philosophus cum mortem filiī *comperisset*, aequō animō, »Nihil novī audiō,« inquit, »sciēbam enim illum esse mortālem.« —

21. Quoniam ad hunc locum *perventum est*, nōn aliēnum putō dē Gallōrum Germānōrumque mōribus prōpōnere. — 22. Est-ne vērū vitrum ā Phoenīcibus *inventum esse*? — 23. Delphōs dōnīs vōtīvīs *refertōs* esse lēgimus. — 24. Nē tū hūc *vēneris*! Nam sī *vēneris*, nōn facile discēdēs. — 25. Cum Rōmānōrum lēgātī Carthāgine postulāvissent, ut Hannibal sibi trāderētur, Hannibal ad Prūsiam, Bithŷniae rēgem confūgit, sed nē ibi quidem salūtem *repperit*; simulatque enim Rōmānī id *comperērunt*, T. Quīnctium Flāminium lēgātum cum militibus in Bithŷniam mīserunt, quī [= ut is] Hannibalem comprehenderet. Prūsias haud *sēnsit* et hospitem suum dēstituit. —

65. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 675!)

1. Dobří jinoši vždy ctili (*colere*, indik. perf.) a budou ctít stáří.
 — 2. Kéž byste se byli lépe postarali o sebe a o svou vlast! — 3. Vůdce skryl rány, (jemu zasazené =) které mu byly zasazeny, aby vojínové neklesli na mysli. — 4. Cicero byl by posílil Katilinovu smělost a zpupnost, kdyby byl býval liknavý (bezstarostný). — 5. Opustili (zrádně) (*dēserere*) nás druhové, od nichž že budeme podporováni (= u nichž že nalezneme podporu) (*adiuvāre*), jsme (předtím, kdysi) doufali (*indik. plqupf.*). — 6. Za starých (starodávných) časů vznešené paní oblékaly se v šat, jež samy [byly] utkaly (*texere*, ind. plqupf.). — 7. [Třikrát a čtyřikrát = mnohokrát, velice šťastní =] přešťastní jsou [ti], kteří (kdož) před očima otců podstoupili (*occumbere*, ind. pf.) smrt za vlast; veliké chvály bude hoden [ten], kdo zemře (= podstoupí smrt, ind. fut. II.) bojuje za vlast. — 8. Příroda nezpłodila (*gignere*) nic bez závažných důvodů (důležitých příčin). — 9. Trojané se položili táborem (rozbili tábor) (*pōnere*) u Tiberu blízko mohutného dubu, jež pradéd Dardanus [byl] zasadil (*serere*, ind. plqupf.). — 10. Roku 79 (= sedmdesátého devátého) po Kr. výbuchem Vesuvu celá krajina kolem této hory byla zastřena (*occulere*, perf.) hustou temnotou a daleko široko byla pokryta (*cōnsternere*, perf.) [spoustami] popela a kamením; hora se trásla (*tremere*, pf.) a chrlila (*ēvomere*, pf.) plameny; tehdy tři města byla zasypána (*obruere*, perf.). — 11. Vojevůdce jediným slovem utlumil (*compescere*, ind. pf.) vzpouru vojska. — 12. Celá Gallie se jitřila, když po tolika potupných porážkách byla uvedena v moc Římanů a (když) její dřívější vojenská sláva upadla v zapomenutí (= zhasla; *exstinguere*, konj. plqupf., *cum historicum*). — 13. Když města bylo dobyté, ozývalo se (*strepere*, ind. pf.), hlasitými nářky hořekujících; mužové stenali (*fremere*, ind. pf.), ženy a děti kvílely (*gemere*, ind. pf.). — 14. Vypravuje se (jest znamenáno), že se Cicero chvěl (*tremere*, akt. inf. pf.) na celém těle [= všemi údy], když začínal hájiti řeči obžalovaného Milona. — 15. Jest známo, že Římané skládali (*texere*, akt. inf. pf.) dopisy [z] všedních slov (*v lat. abl.*). — 16. Markus Porcius Kato sepsal (*compōnere*, ind. pf.) velmi užitečné spisy, které často byly čteny (*volvere*, ind. pf.) také od Marka Tullia Cicerona. — 17. Kato, byv vychován (*alere*, passiv. partic. pf.) na venkově [v] přísných zásadách (*abl.*) předků, byl naplněn (*imbuere*, ind. pf.) oněmi vynikajícími

1 = nabídl; (*o f f e r r e*).

cími vlastnostmi, jež neodložil (= jichž se nevzdal) (*exuere*, ind. pf.) po celý život (*abl.*), [totiž] šetrností, otužilostí v snášení námah, pracovitostí a poctivostí. — 18. Kato se nezpronevěřil (*dēserere officium*, ind. pf.) své povinnosti v žádném nebezpečení (= dostál své povinnosti v každém nebezpečení). — 19. Kato se v stáří velmi horlivě oddal (*incumbere*, ind. pf.) řeckému písemnictví. — 20. Kato již [jako] šestnáctiletý mladík se ve druhé punské válce (za druhé punské války) pustil do boje (*manum cōserere*, ind. pf.) s nepřítelem a ukázal se (*sē praeberē*) velmi statečným vojínem. — 21. Četli jsme, že staří Germánové nejvíce ctili (*colere*) boha Merkuria. — 22. Žádný řecký kmen nikdy ani zákonů nezměnil ani nevyhlásil války ani nezaložil osady, jestliže se neotázal o radu (*cōsulere*, ind. plqupf.) Apollina (Apollona); také Římané se v nebezpečných dobách často otázali (*ind. pf.*) o radu Apollinovy (Apollonovy) věštiny v Delfech. Od Tarquinia (* Tarkvinia) Hrdého, který byl poděšen (*ind. plqupf.*) hrozným snem, byli poslové poslání do Delf otázat se (*supinum*) o radu Apollina (Apollona) v té věci (stran té věci). — 23. Germánové obklopili voj [čtyrkolými dopravními] vozy, aby žádná naděje nezbyvala v útěku (= aby veškerá naděje na útěk byla zmařena); na ně (*t. j.* na vozy = tam) naložili (*impōnere*) ženy, které s pláčem (= plačice) prosily, aby jich nevydávali Římanům do otroctví. — 24. [Až můj duch poněkud pookřeje (*requiēscere*, akt. ind. fut. II.) =] až (já) poněkud pookřeji po (*ē, ex*) veřejné činnosti, přikvapím k tobě a doufám, že v tvé lásce naleznu klid (*conquiēscere*, akt. inf. fut.) a zaplaším (*dēpōnere*) všechny starosti. — 25. Až tvůj duch bude vzdělán (*excolere*, ind. fut. II.) [= až ty budeš vzdělán] ve vědách a uměních (*v lat. abl. bez předl.*), i sobě i jiným budeš prospívati. —

66. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 676!)

1. Učitel [duše hochů, viz str. 399, pozn. =] hochy vzdělal (*excolere*) na duchu, těla jejich vycvičil (vypěstil) (*exercēre*) a mravy zdokonalil (*ēmendāre*). — 2. Když [marathonská bitva, bitva u Marathonu =] obraz marathonské bitvy byl malován ve velmi známé athénské sloupové sině, Miltiádův obraz [byl položen první, na prvním místě =] stál v popředí (*pōnere*, passiv. ind. pf.) v počtu deseti velitelů (mezi deseti veliteli). — 3. Vojínové splekli (*contexere*) proutí, aby jím pokryli ochranná loubí. — 4. Jest známo, že Markus Tullius Cicero vložil [přimísil] (*inserere*, inf. pf.) skvělá místa [ze]

starověkých básníků do svých spisů. — 5. Nepřátelského vůdce, když napadl (*petere*) naše vojíny, štěstěna opustila (*dēserere*), neboť byv zraněn v boji mnoha oštěpy, zemřel (*occumbere*) spolu se svými vojáky. — 6. Prozíravostí jednoho muže, [totiž, a to] Themistoklea, Řecko bylo osvobozeno (*t. j.* Řecku byla zajištěna svoboda) a Asie podlehla (*succumbere*) Evropě. — 7. V dopisech často veselé (*plur.*) jest propleteno (spleteno) (*intexere*) se smutným (*plur.*). — 8. Co jest vlast? Místo, kde jsme se narodili (*gignere*), byli jsme vychováni (*ēducāre*) a vzděláni (*colere*). — 9. Duch řídí tělo, jemuž jest ustanoven za vládcе (*praepōnere*, *passiv. ind. pf.*). — 10. Dcery Aristeida, který zemřel (*dēcēdere*, *ind. plqupf.*) ve svrchované chudobě, byly živeny (*alere*, *ind. pf.*) na státní útraty. — 11. Jest známo, že Alexander Veliký podlehl (*succumbere*) nectnostem těch, které si byl podrobil (*subigere*, *ind. plqupf.*) zbraní. — 12. Opustí-li (*dēserere*, *ind. fut. II.*) tě štěstěna, opustí (*ind. fut. I.*) tě i mnozí přátelé; kdo tě v neštěstí opustili (*ind. pf.*), nikdy nebyli (*ind. pf.*) pravými přáteli. — 13. Komu vždy není nejdražší ono místo, kde vyrostl (*alere*) a byl vychován (*ēducāre*)? — 14. Na kterém (stanovišti) místě budeš postaven (*pōnere*, *ind. fut. II.*), [tam, na tom] vytrvej! — 15. Porazeným (přemoženým) (*vīncere*) byla uložena (*impōnere*) daň. — 16. Za zlatého věku (ve zlatém věku) vše zplodila (*gignere*) sama země; nyní však země plodí (nese) toliko to, co lidé zaseli (zasadili) (*serere*, *ind. pf.*). — 17. Kdyby Kartaginští Hannibala nebyli opustili (*dēserere*), tento nebyl by podlehl (*succumbere*, *konj. plqupf.*) římské branné moci. — 18. Stateční mužové vždy dali přednost (*antepōnere*) smrti před otroctvím. — 19. V ústním podání jest zachováno (se zachovalo) (*prōdere*), že samovládce Peisistratos upravil (uspořádal) (*dispōnere*) Homérovy básně, předtím v nepořádek uvedené (*cōnfundere*), tak, jak [je] nyní máme. — 20. Když vůdce viděl, že jest zrádně opuštěn (*dēserere*), zcela šel zoufal. — 21. Sokrates v poslední den života mnoho rozprávěl (*disserere*, *ind. pf.*) o nesmrtelnosti duše. — 22. Juno méně cenila (*postpōnere*, *ind. pf.*) ostrov Samos než Kartago, jež si [byla] zvolila (*dēligere*, *ind. plqupf.* za nejmilejší sídlo (*vazba 2 akus.*). — 23. Všem tvorům jest od přírody vrozena (vštípena) (*ingignere*) sebeláska. — 24. Bratr mně řekl, že tě tvůj jediný přítel Lucius, který dosud byl tvým věrným druhem ve štěstí i v neštěstí, v nebezpečné nemoci opustil (*dēserere*). — 25. »Mola salsa« (slaná mouka, tluč) se u Římanů nazývala pražená (*torrēre*) tluč, mletá (*molere*) a se solí smíšená (*aliquā rē spargere*), kterou obětník sypal na žertvy (= obětní zvířata), dříve než by byly zabity (*caedere*). —

ficus, f., fík; (gen. sing.:) *fici* (podle 2. deklinace), též *ficūs* (podle 4. dekl.); (abl. sing. též:) *ficū*;

laurus, f., vavřín; (gen. sing.:) *lauri* (podle 2. deklinace) nebo *laurūs* (podle 4. dekl.); (abl. sing. též:) *laurū*; (nom., akus., vok. pl.): *laurūs*;

pinus, f., sosna, borovice; (gen. sing.:) *pinūs* (podle 4. dekl.), též *pinī* (podle 2. dekl.); (abl. sing.:) *pinū*;

quercus, f., dub; (gen. sing.:) *quercūs* (podle 4. dekl.), někdy i *querci* (podle 2. dekl.); (akus. sing.:) *quercum*; (abl. sing.:) *quercū*; (nom. pl.): *quercūs*; (gen. pl. i:) *quercōrum*.

V. deklinace.

K páté deklinaci náleží substantiva, která se končí
v nominativu singuláru $\frac{-ēs}{-ēi}$ v genitivu singuláru $\frac{-ēs}{-ēi}$.

1. Substantiva páté deklinace — mimo výjimky uvedené dále pod číslem 2. — jsou vesměs ženského rodu (femini-na); příklady:

aciēs, (*aciēi*), (I, 298); *faciēs*, (*faciēi*), (I, 298); *glaciēs*, (*glaciēi*), (I, 298); *perniciēs*, (*perniciēi*), (I, 299); *seriēs*, (*seriēi*), (I, 321); *speciēs*, (*speciēi*), (I, 299);

fidēs, (*fidei*), (I, 299); *rēs*, (*rei*), (I, 299); *spēs*, (*spei*), (I, 299).

Jiné příklady feminin V. deklinace:

alluviēs, (*alluviēi*), povodeň; *caesariēs*, (*caesariēi*), vlasy, kštice; *cānitiēs*, (*cānitiēi*), šedivost, šediny; *cariēs*, (*cariēi*), zetlelost; zpuchřelost; *congeriēs*, (*congeriēi*), snůška, hromada; *sēgnitiēs*, (*sēgnitiēi*), zdlouhavost; a j.

2. Substantivum »*diēs* (*diēi*), den« jest v plurále vždy mužského rodu; v singuláru také jest mužského rodu mimo případ, kdy značí »určitý den« nebo »lhůta«; jestliže s i n g u l á r »*diēs* = »určitý den, lhůta«, jest ženského rodu (femininum); na př.: »*diē certā* = »v určitý den«, »*diē dictā* = »v určený den«, »*diēs perexigua* = pranepatrná lhůta«.

Ale i v ostatních případech se objevuje »*diēs*« leckdy jako femininum již v době klasické, především u básníků.

Substantivum »*meridiēs* (*meridiēi*), poledne« jest mužského rodu (maskulinum).

Jména různorodá. — Heterogenea.

Různorodá (heterogenea) jsou podstatná jména, která mají v plurálu tvar jiného rodu než v singuláru, ale tvořený podle stejné deklinace.

Některá různorodá podstatná jména jsou i různosklonná, t. j. mají v plurálu tvar nejen jiného rodu než v singuláru, ale i tvořený podle jiné deklinace.

iocus, *i*, m., žert; plur.: *ioci*, *orum*, m., též *ioca*, *orum*, n.;

locus, *i*, m., místo; plur.: *loci*, *orum*, m., jednotlivá místa (zvláště v knihách); *loca*, *orum*, n., místa, souhrn míst, krajina;

frēnum, *i*, n., uzda; plur.: *frēni*, *orum*, m.; (u básníků též:) *frēna*, *orum*, n.;

Tartarus, *i*, m., část podsvětí, peklo; plur. (básn.): *Tartara*, *orum*, n.;

sibilus, *i*, m., sykot; plur.: *sibili*, *orum*, m., též *sibila*, *orum*, n.;

carbasus, *i*, f., jemné plátno, kment; plur.: *carbasa*, *orum*, n., lodní plachty;

caelum, *i*, n., nebe; (plur.: *caeli*, *orum*, m.);

epulum, *i*, n., hostina; plur.: *epulae*, *orum*, f., pokrmy, jídlo, hostina;

balneum, *i*, n., koupel, lázeň; plur.: *balnea*, *orum*, n., *balneae*, *orum*, f., lázně.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 10. května 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohlédací poštovní úřad Praha 7.

K 4.-

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY **V 1000 SLOVECH**

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 16.

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

Dat.

NAKLADATEL A. NEUBERT V PRAZE

Opakování z latinské mluvnice.

Některá podstatná jména mají jiný význam v plurálu než v singuláru; z nich mnohá mají v plurálu jednak týž význam jako v singuláru, jednak jiný význam.

aqua, voda; *aquae*, f. pl., a) voda, vody; b) léčivé prameny teplé, teplice, koupele;

oōpia, zásoba, hojnost; *cōpiae*, f. pl., a) zásoby; b) vojenské zástupy, branný lid, voje;

fortūna, osud, štěstí; *fortūnae*, f. pl., statky, majetek, jmění;

grātia, půvab, vděk; *grātiae*, f. pl., díky;

hortus, i, m., zahrada; *horti*, m. pl., sady;

impedīmentum, překážka; *impedīmenta*, n. pl., záškodníci, vozatajstvo;

littera, písmeno; *litterae*, f. pl., a) písmena, písmenky; b) psaní, dopis; vědy, nauky;

lūdus, hra; *ludī*, m. pl., hry v církvi;

nāris, is, f., nozdra; *nārēs, ium*, f. pl., nozdry; nos;

nātālis, is, m., narozeniny; *nātālēs, ium*, m. pl., rod, původ;

opera, ae, f., práce, námaha; *operae, ārum*, f. pl., dělníci; nádeníci;

rōstrum, zobák; *rōstra, ōrum*, n. pl., řečniště;

tabula, prkno, deska; *tabulae*, f. pl., prkna; desky; listiny, účty;

aedis nebo **aedēs**, obydlí, dům, chrám; *aedēs, ium*, f. pl., obydlí, dům, palác;

auxilium, pomoc, podpora; *auxilia*, n. pl., pomocná vojska;

carcer, vězení, žalář; *carcerēs*, m. pl., ohrada, zábradlí, šraňky;

comitium, sněmoviště; *comitia*, n. pl., sněm, shromáždění národa;

facultās, možnost, příležitost, schopnost; *facultātēs*, f. pl., prostředky, jmění;

pars, díl, část; *partēs*, f. pl., úloha, role (divadelní); úkol, úřad.

Latinsky ^{V 1000} SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

58. HODINA. — (DOKONČENÍ.)

67. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 684!)

1. Když se Dareios na útěku napil (*bibere; cum histor.*) kalné vody, řekl, že se nikdy nenapil s větší chutí; patrně nikdy (předtím) nepil (*plqupf.*) máje žízeň. — 2. Vždy se bude opovrhovati (= bude opovrhováno) těmi, kdož se nenaučili ničemu. — 3. Jinoši se přiučují tomu, co pěli (*canere, pf.*) starci. — 4. Proč jsi požádal (*poscere*) přítele za meč (od přítele meč)? — 5. Četli jsme, že Caesar požádal (*poscere*) Helvetie, prosící (žádající) za mír (*petere*), za rukojmí. — 6. Římané požádali (*exposcere*) Kartaginské za vydání Hannibala (= za Hannibala), aby ho usmrtili (*occidere*). — 7. Epameinondas znamenitě hrál (*canere, pf.*) na lyru. — 8. Když polnice zazněla (*canere*), nepřátelé sestoupili (*dēscendere*) na rovinu. —

9. Včela žíznic spadla (*cadere*) do pramene, ale holubici byla zachráněna. — 10. Alexander Veliký v Gordiu mečem roztal (*caedere*) uzly v sebe samy zadrhnuté (*implicare*). — 11. V bitvě u Kan(en) padlo 45.000 (čtyřicet pět tisíc) římských pěšáků a 2.700 (dva tisíce sedm set) jezdců, mezi těmito 80 (osmdesát) mužů senátorského stavu. — 12. Ulixovi (Odysseovi) druhové pobili (*caedere*) Solův (Heliův) skot a proto (*rel. copul.*, str. 648) upadli (*incidere*) do záhuby. — 13. Poražený (*caedere*) strom padl (*cadere*) a padaje usmrtil (*caedere*) [muže], který jej porážel [= usmrtil porážejícího]. — 14. Vůdce oznámil, že vojínové padli udatně bojující. — 15.

Dřevorubci v lese porazili stromy; stromy padly s velikým praskotem. — 16. Málem bych byl padl (*ind. pf.*); dej pozor (*caveō*), abys nepadl. — 17. Poražené stromy leží porůznu. — 18. Vězte, že i nejmohutnější dub byl poražen mnoha ranami. —

19. Oba římsí konsulové v bitvě padli (*occidere*). — 20. Mínós, král ostrova Kreta, rozkázal (*praescribere*) poraženým Athéňanům, aby posílali Mínótaurovi sedm jinochů a právě tolik panen za kořist; Theseus, syn athénského krále, veden nití Mínóovy dcery Ariadny, zbavil Athéňany nebezpečí zabiv (= když zabil) (*occidere*) Mínótaura. — 21. Lakedaimonští zabili (*occidere*) krále Agia, což se nikdy předtím u nich nepříhodilo (*accidere*, *ind. plqupf.*). — 22. Ještě nezapadlo (*occidere*) slunce všech dní. — 23. Vojevůdce dal usmrtiti (*act. causat.*, str. 650) veliký počet nepřátel a všem [dal] odniti (= svléci) (*exuere*) zbroj. — 24. Když slunce zapadlo, mraky zastřely (*obnūbere*) nebe směrem k severu. — 25. Tarquinius Starší (= *Priscus*) byl zavražděn (*occidere*) od synů Anka Marcia, které (byl) připravil o královský trůn. — 26. Jest známo, že Markus Tullius Cicero, maje šedesát tři léta věku (v 63 letech věku), byl zavražděn od úkladných vrahů v zahradě svého formijského letohrádku. — 27. Mnoho perských lodí u Salamíny se potopilo (utonulo) (*occidere*). — 28. Hérodotos zaznamenal, že tři sta Lakedaimonských, všichni do jednoho, v Thermopylách padli (= byli pobiti). — 29. V bitvě svedené u jezera Trasimenského 15.000 (patnáct tisíc) Římanů bylo pobito; 10.000 (deset tisíc) [jich] celou Etrurií různými cestami (různými směry) zamířilo (odtáhlo) do Říma. — 30. Když vůdce padl v boji, statečně bojuje, jeho družina byla pobita (*concidere*) od nepřátel. —

68. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 685!)

1. *Rōmānī dñs deābusque manibus passīs grātiās ēgē-*
runt. — 2. *Cūr tū, quī omnēs monuisti, tibi ipse nōn cā-*
visti? — 3. *Viātor cum in casā quādam lūmen vīdisset,*
statim iter mātūrāvit. — 4. *Deum mundum omnibus rēbus*
bonīs implēvisse nihilque malī admiscuisse crēdimus. —
5. *Arborem fidimus, ut fissam combūrērēmus.* — 6. *Quandō*
cīvēs partem moenium vestri oppidi rescidērunt? — 7. *Fortī*
fortūna nōn semper arrisit. — 8. *Quotiēns tibi, Catilīna,*
iam extorta est ista sica dē manibus tuīs, quam ad caedem
ūnīuscuiusque nostrum parāvistī? — 9. *Nostrī cum sociōs*

hostium vicissent, etiam hostium exercitum fuderunt atque fugaverunt et in urbem eorum irruerunt. — 10. Multi in iuventute libidinibus nimis indulserunt; eos in senectute doloribus morsum iri scitote! — 11. Non semper gratam se praebet felēs, quam mulsisti. — 12. Dionysii tyranni filias patris barbam et capillum totondisse legimus. — 13. Trecenti Fabii a senatu petiverunt, ut bellum contra Veientes gerere sibi liceret. — 14. Polyphemus in navem Ulixis ingens saxum torsit. — 15. Cur non respondisti, puer, ad ea, quae interrogatus eras? Si a magistrō interrogatus eris, statim responde; si magister te non interrogaverit, tace! — 16. Imperator cum rem feliciter gessisset, tributum victae genti imposuit. — 17. Invidum alterius fortuna, ut est proverbium, momordit. — 18. Duce belii periti cum imperatori persuasissent hostes facile fūsum atque fugatum iri, persuaserunt ei, ut subitum impetum in eos faceret. — 19. Lupus, qui oves duas divellerat, a canibus divulsus est. — 20. Procella multas arbores eversas esse audimus. — 21. Si me dilexisses, me non neglexisses. — 22. Duos equos, quos nuper emeram, hodie vendidi. — 23. Optimē vixit, qui cupiditatem suam vicit. — 24. Nautae oleum in aequor turbidum fuderunt, ut oleo effuso undas sederent. — 25. Quae egimus, certa sunt; quae agemus, incerta sunt. —

69. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 697!)

1. Nepřátelé dobyli (*capere*) města (v *lat. akus.*) dlouho obléhaného [= města, které dlouho bylo obléháno] (*obsidere*). — Města (v *lat. nom. sg.*) dlouho obléhaného [město dlouho obléhané] bylo dobyto. — Slyšíme [= dovidáme se], že nepřátelé dobyli města dlouho obléhaného (v *lat. akus.*). — Slyšíme [= dovidáme se], že města dlouho obléhaného [město dlouho obležené] od nepřátel bylo dobyto. — 2. Čtyři tisíce pět set (4500) vojinů bylo zajato (*capere*). (Pozorujte, kolikerym způsobem lze tuto českou větu přeložit do latiny!) — 3. Takové jinochy si vol (*diligere*) za přátele (v *lat. 2 akus.*), z nichž že budeš mít (*capere*) největší prospěch, doufáš. — 4. Když naši [vojinové] dobyli města, ušetřili (*parcere*) všech

budov (*v lat. dat.*). — 5. Když roku 146 př. Kr. bylo dobyto Kartaga (*v lat. nom.*), všichni občané tohoto města byli usmrceni (*occidere*). — 6. Po porážce u Kan(en) Římané se obávali, že města samého [= město samo] bude dobyto od Hannibala (*viz str. 376 a násl.*). — 7. Když Troje bylo dobyto [= Troja byla dobyta], Antenor a Aeneas zamířili (*petere*) různými cestami do Itálie, aby založili nová města. — 8. Ke lvovi, který kdysi byl chycen (*capere*), připlížila se (*arrēpere*) myška a přehlodala (*perrōdere*) provazy. — 9. Cokoli vojsko dobylo [ukorístilo] (*capere*) na nepřátelích, konsul prodal (*vēndere*) a odevzdal (*redīgere*) do státní pokladny. — 10. Když bylo na jevě (*appāret*), že města [= město] bude dobyto, vojsko odtáhlo (*dīscēdere*). —

11. Měsíc vysílá na zemi to světlo, které přijal (*accipere*) od slunce. — 12. Zpravil jsem tě (*facere*), že jsem neobdržel [nedostal] žádného tvého dopisu. — 13. Buďtež pamětlivi prokázaného [= přijatého] (*accipere*) dobrodiní! — 14. Výzvědné hlídky [rozvědky] oznámily, že naši vojínové zachytili (*excipere*) nepřátelské oštěpy svými štíty. — 15. Filosof Diogenes požádal makedonského [= Makedonů] krále Alexandra Velikého, aby maličko ustoupil; [odňal (*intercipere*) mu totiž slunce, sluneční světlo =] zamezil mu totiž přístup slunečního světla. — 16. Pythia nařídila (*praecipere*) Athénanům, aby si zvolili (*sūmere*) Miltiada za vůdce (2 *akus.*). — 17. Když nepřátelé opustili (*relinquere*) tábor, náhle ustoupili [se stáhli zpět] (*sē recipere*) do svého území. — 18. Nejhorší jest otroctví, které jsme vzali na sebe (*suscipere*) dobrovolně. — 19. Naši předkové často podnikli (*suscipere*) války. — 20. Když bylo dobyto Sicílie [= byla dobyta Sicílie], byla ihned Římany podniknuta nová válka. —

21. Když polnice zazněly (*sonāre*), vojínové se probudili ze spánku a podporováni (*adiuvāre*) těmi, kteří (předtím) byli na stráží (*excubāre*), hnali na nepřítele útokem (*facere*). — 22. Desátá legie vzdala (*agere*) díky Caesarovi, že (*quod*) o ní pronesl (*facere*) nejpriznivější úsudek. — 23. Učitel nám vypravoval, že Vergilius, odpočívaje (*cubāre*) buď na zemi buď pod vysokým topolem buď u hučícího potůčku, skládal (*facere*) verše. — 24. Byli byste nás plísnilí (*increpāre*), kdybychom byli udělali, co bylo (předtím) zakázáno (*vetāre*). — 25. Jak zaseješ (*faciō*), tak budeš žítí (*metere*). — 26. Caesar sám strhl (*rescindere*) most vystavěný přes Rýn. — 27. Těchto sedm divů světa bylo čítáno od starověkých [lidí]: chrám efeské Diany [= Artemidy]; náhrobek krále Mausola; bronzová socha Solova [= Heliova = boha slunce] na ostrově Rhodu, všeobecně zvaná »rhodský kolos«; socha olympijského Jova [= Zeva],

kterou Feidias zhotovil ze slonoviny a zlata, vysoká 60 stop; palác krále Kyra v městě Ekbatanech, vystavěný z běloskvoucích kamenů spojených zlatem; hradby města Babylona, které založila královna Semiramis; egyptské pyramidy. — 28. Ne vždy byl zavražděn (*interficere*) pocestný od lupiče, někdy lupič od pocestného. — 29. Válka dobře podniknutá ne vždy se šťastně dokončuje (ne vždy byla šťastně dokončena) (*cōnficere*). — 30. Občané vyčerpání (*cōnficere*) válečnými pohromami požádali (*exposcere*) za mír. — 31. Ačkoli Hannibal byl zaměstnán (*distringere*) tak velikými válkami, přece trochu času věnoval písemnictví, neboť existovalo (*exstāre*) několik jeho spisů sepsaných (*cōnficere*) řeckým jazykem. — 32. Římané si podrobili (*redigere*) spojence, kteří (předtím) odpadli (*dēficere*). — 33. Když se nepřátelé utkali (*cōnserere*) s našimi vojiny, jedni byli zabiti (*interficere*), jiní poraženi (*prōsternere*). — 34. Vykonej, vojine, co ti vůdce rozkázal. — 35. Dva římsí rytíři slíbili (*prōmittere*) Katilinovi, že před úsvitem usmrtí Cicerona na lůžku. — 36. Když byl Hasdrubal usmrčen v Hispanii, vojínové svěřili (*mandāre*) vrchní velitelství Hannibalovi. — 37. Jest známo, že Cicero odhalil (*patefacere*) zločinné Katilinovy záměry v senátě. — 38. Všemohoucí Jupiter pokynul (*adnuere*) hlavou a kývnutím otrásl (*tremefacere*) celým Olympem. — 39. Když Peršané byli přemoženi, athénské hradby byly znova vystavěny (*reficere*). — 40. Když Romulus vystrojl slavnostní hry, Sabinové byvše pozváni s dětmi a manželkami přišli do Říma. Tehdy římsí jinoši unesli (*rapere*) sabinské dívky, ačkoli unesené hlasitě volaly, že ony ubohé nic neudělaly, ničím se neprohřešily (*committere*). Zarmoucení rodiče divok se rozutekli (*profugere*) hlasitě volajíce, že byli oklamáni (*dēcipere*) věrolomností Římanů, a vyčítajíce, že právo pohostině bylo porušeno. —

70. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 699!)

1. *Post multōs errōrēs Aenēam in Italiā consēdisse narrātur.* — 2. *Germānī, quī in Italiā irrūperant, Italiā superiōrem possēdērunt.* — 3. *Miles multis verberibus percussus corruit.* — 4. *Quō nōbīlior et ditior Rōmānus fuit, eō magnificētiūs monumentum ei exāctum est.* — 5. *Militēs in nāvēs impositī Neāpolīm trāvectī sunt.* — 6. *Nisī collīs prope urbem fortiter dēfensus esset, hostēs urbem*

vertissent. — 7. *Philippidēs, cōmoediārum scriptor, cum in poētārū certāmine contrā spem omnium vicisset et illā victoriā nimis gauderet, eō ipsō gaudiō repente exstinctus est.* — 8. *Vōs mortem cārōrum parentum diū lūxisse sciō.* — 9. *Hāc victoriā glōriam vestram, milītēs, magnopere auxistis.* — 10. *Hostium adventū metus civium magnopere auctus est.* — 11. *Poētae Graeci poētis cēterārū gentium multō praestitērunt.* — 12. *Urbem Rōmā lapideō mūrō Tarquinius Priscus circumdedit.* — 13. *Cynici, ē quōrum numerō Diogenēs philosophus erat, ā civibus suis dērisi sunt; etiam Diogenem Athēniēnsēs irrīsērunt.* — 14. *Homines dūrī animi nunquam precibus mōtōs esse scimus.* — 15. *Fortūna, quae tibi tam saepe fāvit, mōbilis et perfida est.* — 16. *Lābertatem, quā nihil est dulcius, nōbis reddidistis.* — 17. *Poenam solvistī, scelus lūistī.* — 18. *Fidem nōn frēgissēmus, nisi vī coāctī eam dedissēmus.* — 19. *Vulnerātī militis gladius sanguine imbūtus erat; etiam vestis eius multō sanguine aspersa erat.* — 20. *Dominus vehementī irā in servum exārsit.* — 21. *Suebī omnēs cōpiās in unum locum coēgērunt et iīs nātiōnibus, quae sub eōrum imperiō erant, dēnūntiāvērunt, ut sibi auxilia peditātūs equitātūsque mitterent.* — 22. *Herī in urbe mānsimus, quod ibi manēre coāctī sumus.* — 23. *Equus nimio labōre frāctus corruit.* — 24. *Ingēns metus animōs omnium civium perculit.* — 25. *Nisi tū ā mē stābis, dē mē āctum erit.* — 26. *Actum est dē tē, nisi prōvidēs.* — 27. *Victī incolae captōs ā servitūte nōn ēnse, sed pecūniā redēmērunt.* — 28. *In villā parāta sunt omnia, quae iussistī.* — 29. *Patrem tuum, mī amice, omnēs propinquī lūxērunt.* — 30. *Duo carmina hodiē lēgī; utrumque mihi placuit.* — 31. *Maior pars militum magis metū periculī quam periculō ipsō (com-) mōta est.* — 32. *Quis est, quī nesciat || nēmīnem imperātōrum Rōmānōrum litterās et artēs magis fōvisse quam Augustum?* — 33. *In cēnā Rōmānōrum suus cuique locus attribūtus erat.* — 34. *Leōnī principātum inter quadrupedēs tribūtum esse cōstat.* — 35. *Oppidānī, quī sē hostibus dēdiderant, armīs exūtī sunt.* —

71. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 703!)

1. Nežijeme, abychom jedli, nýbrž jíme, abychom žili, neboť jísti jest nutno. — 2. Vim, že jsi spokojen. — 3. *Meā, pater, in silvam, filium tuum lupus ēst; lupus in silvā est.* Jdi, otče, do lesa, vlk požírá tvého syna; vlk jest v lese. — 4. Co jsem snědl a vypil (*bibere*), mám s sebou; co jsem zanechal (*relinquere*), (toho) jsem pozbyl (*perdere*). — 5. (*Dbejte správné latinské výslovnosti!*) Kde jsi? Co jíš? Kde jste? Co jíte? Kdybychom měli chléb, jedli bychom a byli bychom veselí. — 6. Jest známo, že zlé svědomí ducha týrá (*cōnficiō*) a užírā (*exedō*). — 7. Když Římané připijeli (*prōpīnāre*, konj. impf.) příteli na zdraví, vypili tolik číší, kolik písmen mělo jméno každého. — 8. Jupiter ustanovil, aby sup vyžíral (*exedō*) Prometheova játra. — 9. Běda vám, kteří celé jmění (rozmařilosti) (= rozmařile promrháváte (*comedō*)). — 10. Protože jste zatoužili (*cupiō*, plupf.) jísti jádro z ořechu, rozlouskli jste (*frangere*) ořech. — 11. Proč jste nepili a nejedli (*perf.*) mírně? — 12. (*Dbejte správné latinské výslovnosti!*) Jím; vydávám; jsi; jíš; jest; jí; jste; jíte; jedí; vydávají; byl (-a, -o) bych; jedl (-a, -o) bych; byli (-y, -a) bychom; jedli (-y, -a) bychom. — 13. Buď! Jez! Buďte! Jezte! Jez! Vydávej! Jezte! Vydávejte. — 14. Býti; jisti; jisti; vydávati; [*ēdimus* ze slovesa *edere*, *ēsse*.] jíme; [*ēdimus*, *perf.* ze slovesa *edere*, *ēsse*.] snědli jsme (jedli jsme); [*ēdimus*, *prés.* ze slovesa *edere*.] vydáváme; [*ēdimus*, *perf.* ze slovesa *edere*.] vydali jsme. —

15. Když jakýsi pocestný uviděl zmiji ztuhlou mrazem ležeti na zemi, jat (*movēre*) milosrdenstvím zvedl (*tollere*) ji a zahřál (*fovēre*) [na] prsou (*abl.*); ale ona sotva se zotavivši (*reficior*) uštkla (*mordēre*) jej. — 16. Když poslední římský král Tarquinius Zpupný byl zapuzen (*expellere*), království (královská vláda) bylo odstraněno (zrušeno) (*tollere*). — 17. Výtečnost povzněla (*tollere*) Romula do nebe; pověst hlásá, že Romulus byl vzat (*tollere*) bohy do nebe. — 18. Smrt zachovává zákon, bere (*tollere*) spolu s chudákem krále. — 19. Vidíme, že kotvy již jsou vytaženy (vyzdviženy) (*tollere*) a že loď v nejkratším čase odpluje (*abscedere*). — 20. Nepřátelské vojsko strhlo (*tollere*) veliký křik; veliký křik byl stržen. — 21. Nebude lepším ten, kdo zlé lidi vyhladí (*tollere*), nýbrž ten, kdo je napraví (*corrigere*) (*fut. II.*). — 22. Rolníci obilí nejen již požali, ale i požaté svezli (*congerere*) do stodol. — 23. Kde jsi nezasel (*serere*), nebudeš žiti (= kositi); ne vždy titíž [lidé] budou žiti, kteří zasejí (= provedou setbu) (*facere*, *fut. II.*). —

72. úloha. — (Vypracování.) — (Viz str. 704!)

1. I nejmenší zlo se stalo, se stává, se stane nedbalostí velikým.
 2. Hoši se stávají jinochy, brzy potom muži a po mnoha letech se stanou starci. — 3. Po triumfu slaveném (*agere*) v chrámě Jova Kapitolského velmi slavné hry v cirku maximu (v největším cirku) byly konány (*fieri*). — 4. Bůh pravil: »Budiž (= ať se stane) světlo!« A bylo (= stalo se) světlo. — 5. Když se Hannibal stal (*fieri*, konj. plupřf.) vůdcem, podrobil [si] (*subigere*) Hispanii. — 6. Nepodporujte vinníka, abyste se nestali společníky viny! — 7. Jest známo, že se často z nepřátel stávají přátelé. — 8. Římané leckdy povolali rolníky od pluhu, aby se stali konsuly. — 9. Otec byl zpraven o náhlém příchodu synovu; kdo jej zpravit o příchodu? — 10. Caesar rozkázal, aby tábor byl rozbit (= zřízen) (*fieri*) na úpatí hory. —

11. Každoročně tato nebo ona část města Pompeji se odkrývá (= jest odkrývána) (*patefiō*). — 12. Na jaře pozorujeme (*animadvertō*), že země jest zahřívána (*calefiō*) slunečními paprsky. — 13. Krivolakými břehy ostrovů nezřídka se vytvářejí (*efficere*) velmi příhodné přístavy. — 14. Na rozkaz římských císařů přemnoho křesťanů bylo usmrcováno (přemnozí křesťané byli usmrcováni) (*interficere*). — 15. Proč jste tak často byli skličováni (postihováni) (*afficere*) velikým bolem? — 16. Všichni jsme si přáli (*cupiō*, perf.), aby válka brzy byla dokončena (*cōnficiō*). — 17. Žádné lidské dílo nebylo by vykonáno (*efficiō*), kdyby lidé neměli rukou a nebylo přistoupló [k tomu] (*accēdere*) umění. — 18. V Římě chrámy každodenně byly otvírány (byly činěny, stávaly se přístupnými) (*patefiō*); tak lidé zvykali (*assuefiō*) vstupovati [do nich]. — 19. Když se Alkibiades stal velitelem vojska (= byl vojsku postaven v čelo) (*prae-ficiō*) se stejnou mocí spolu s Thrasybulem a Thrasyblem, nastala (*fieri*) veliká změna válečného štěstí. — 20. Vim, že nastal (*fieri*) veliký sběh lidu; myslím, že nenastane veliký sběh lidu. —

21. Kleitos kopím krále Alexandra Velikého byl proboden (*percutiō*) a usmrčen (*interficiō*). — 22. Přítel utíká; hoch utekl (*fugiō*). — 23. Proč jste neunikli (jste se neuvarovali) (*fugiō*) společnosti špatných lidí? Proč neunikáte (se nevarujete?). — 24. Když vůdce spadl (*cadere*) s koně, protože mu nikdo pomoci nepřispěl, jeho kůň utekl (*effugiō*); poraněného vůdce nepřátelé zajali (*capiō*). — 25. Římané hodili (*iaciō*) Hasdrubalovu hlavu do Hannibalova tábora. — 26. Vypravuje se, že Caesar, když přitáhl (*accēdere*) k řece Rubikonu, zvolal (*exclāmāre*): »Kostky jsou vrženy.« Potom Caesar přepravil (*trāciō*) své vojenské zástupy přes řeku. — 27. Medea, jež

prchajíc (*fugiō*) s Jasonem z vlasti zavraždila (*interficiō*) (*plqupf.*) bratra a rozhodila (*disiciō*) jeho údy po (= na) moři, unikla, když její otec sbíral rozmetané synovy údy. — 28. Když bylo dobyto Korinta (= Korint byl dobyt) (*capiō*, konj. *plqupf.*, *cum histor.*), římsí vojinové ukořistili (*rapiō*) veliké množství soch a obrazů. — 29. Přítel nám byl vyrván (*ēripiō*) předčasnou smrtí. — 30. Pravda porodila (zplodila) (*pariō*) nenávist. — 31. Lásku by sis zjednal (*pariō*), kdybys byl poslušen (*pāreō*) rad lidí, kteří jsou rozumnější (*plūs sapiō*) než ty. — 32. Lidé sami dovedností a duševní bystrostí vypátrali (*ēlicō*) mnoho věcí, které dlouho byly tajné. — 33. Když příchod římského vojska nahnal (*iniciō*) nepřátelům veliký strach, nepřátelé zahodili (*abiciō*) zbraně a hledali (*petere*) spásu v útěku; tehdy ani oštěpy, jež římsí pěšáci na ně byli metali (*coniciō*), od oněch nebyly zpět hozeny (metány) (*reiciō*, perf.). — 34. Vypravuje se, že Proserpina byla unesena (*rapiō*) Plutonem nedaleko od sicilského města Henny. Pluto (Pluton) vnikl pod zemi nedaleko od Syrakus; na tom místě vzniklo (*exsistere*) jezero. Unesenou dceru hledala (*quaerō*, perf.) matka Ceres, ale Pluto (Pluton) ji nevrátil (*reddō*). — 35. Jakmile nepřátelé spatřili (*cōnspiciō*) naše jezdce, jichž počet byl pět tisíc, kdežto sami měli ne více než dva tisíce pět set jezdců, byli na mysli otřeseni (polekáni) (*concutiō*) velikostí náhlého nebezpečení, jimž byl jim nahnán (*iniciō*) veliký strach. — 36. Pošetilci (hlupáci) často zatoužili (*cupiō*) po zlém (a) dobrým pohrdli (*fugiō*). —

37. Sám jsem tě upamatoval (*commonefaciō*) na naše staré přátelství; (sám jsem ti připomenul naše staré přátelství). — 38. Pomine-li (= bude-li zrušena) (*tollere*) (*fut. II.*) důvěra, pomine (*fut. II.*) i důvěrný styk. — 39. Nepoctivost bývá (II, 258, 283) rychle odkryta (*patefaciō*). — 40. Znamé jsou ony [pověstné] (II, 251, 303) neblahé březnové idy (= den 15. března) roku 44 př. Kr., o nichž Gaius Julius Caesar byl zabit (*interficiō*) v radnici od spiklenců. —

73. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 712!)

1. Dověděl jsem se (= uslyšel jsem), že v Apollinově chrámě v Delfech byla napsána ona známá průpověď (= ono): »Poznávej sebe sama!« — 2. Až otec uslyší (se doví) (*fut. II.*), že jsi hoden chvály (*ablat.*), jistě tě pochválí (*fut. I.*). — 3. Proč jsi, dívko, neuposlechla (*oboedire*) své matky (*dat.*)? — 4. Občané, kteří vždy byli poslušní (*perf.*) úřadů, upevnili (*stabilire*) stát. — 5. Jest namo, že filosof Aristoteles byl povolán (*accire*) od krále Filipa za

učitele (*vazba 2 akus.*) Alexandrovi. — 6. Jest známo, že oběd Lake-daimonských (= Spartanů) byl kořeněn (*condire*) námahou na lovu, namáhavou prací, během o závod, hladem a žízni. — 7. Děd opatroval (*custodire*, perf.) malého vnuka; malý vnuk byl opatrován dědem (= od děda). — 8. Kdo věří (= se domnívá), že smrt ukončí (*finire*) všechny životní svízele? — 9. Doufám (kojím se naději), že se tvůj velmi hrozný hněv skončí (= bude skončen) (*finire*). — 10. Za časů Caesarových řeka Rýn byla hranicí (*finire*, perf.) říše římského národa. — 11. Řečtí otroci vzdělali (*erudire*) mnoho římských hochů ve vědách a uměních. Mnoho římských hochů bylo vzděláno od řeckých otroků. Víme, že mnoho římských hochů bylo vzděláno od řeckých otroků; [mnoho římských hochů, jak víme, bylo vzděláno...]. — 12. Víme, že naši hoši budou vzděláni od učitelů. — 13. Kdo bude dobře vzdělán (*fut. II.*), sám jiné dobře bude vzdělávati. — 14. Kéž by byl čas zmírnil (*lěnire*) tvůj bol! — 15. Appius Klaudius dal vystavěti (*mūnire*) silnici a dal zavěsti (*dūcere*, str. 650) vodu do města (Říma). — 16. Staří (předkové) vypravují, že Neptun (= Poseidon a Apollon opatřili (= opevnili) (*mūnire*) Troji hradbami. — 17. Nepřátelé hodlajíce obléhati město opevnili tábor. — 18. Vojinové hodlající (chtějící) opevňovati tábor byli zdržováni (*impedire*) střelami nepřátel [= střely (kopí, oštěpy) nepřátel bránily vojínům hodlajícím (chtějícím) opevňovati tábor]. — 19. Proč haniš syna hodlajícího (chtějícího) živiti (podporovati) (*nūtrire*) rodiče? — 20. Učitelky pochválily přičinlivé dívky, napomenuly lenivé dívky; ony odměnily (vyznamenal) (= obdařily odměnou, *afficiō*), tyto potrestaly (*pūnire*). — 21. Protože jste řádně a pečlivě dokončili (*finire*, plqupf.) své úlohy, byli jste od učitele pochváleni, nikoli potrestáni. — 22. Proč jsi nás potrestal, ačkoli jsi věděl (*scire*, plqupf.), že jsme nechybili? — 23. Sestra řekla, že bratři neuposlechli rozkazů rodičů. Kéž by je byl otec potrestal (*konj. plqupf.*)! Kéž by byli bývali potrestáni od rodičů! — 24. Stěny řeckých chrámů byly vyzdobeny (*vestire*) a okrášleny obrazy. — 25. Zdaž nebudete poslouchati (*pārere*), hoši, rodičů, od nichž jste byli vyživeni, ošaceni a vychováni? — 26. Dobrotivý Bůh, který živí (*alere*) nebeské ptáky, nivy odívá květy a vše zachovává, také vás vyživil, ošatil a zachoval. — 27. Kimon často dal plášť člověku hůře (chatrněji) oděnému. — 28. V Thebách dva bratři, Eteokles a Polyneikes, vespolek zápasili o královský trůn; když oba bratři dokonali (*finire*) život v boji, stal se králem (kraloval) v Thebách Kreon, který jednoho z obou bratří, Eteoklea, statečně hájícího thebské město, pohřbil s velikými počty. Aby mrtvola druhého z obou [bratří], Polyneika, bojujícího proti vlasti, nebyla pohřbena, Kreon všem občanům zabránil (*im-*

pedire, str. 361). — 29. Když Epameinondas uslyšel (se dověděl), že Bojotové zvítězili, vytrhl (*evellere*) z těla kopí, kterým byl proboden (*transfigere*), a zemřel (*occumbere*). — 30. Hannibal často spal (*dormire*) na zemi. —

74. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 715!)

1. Když Gaius Julius Caesar při první srážce porazil (*vincere*) pontského krále Farnaka, své vítězství oznámil římskému senátu třemi slovy: »Přišel jsem, uviděl jsem a zvítězil jsem (*venire, vidēre, vincere*).« — 2. Roku 264 př. Kr. Římané přišli na Sicílii. — 3. Hoch do školy nepřichází [*slabika* »ve-« *jest krátká*], nepřišel [*slabika* »vě-« *jest dlouhá*]. Proč nepřicházíte do školy, proč jste nepřišli? — 4. Zda očekáváte přátele ve svém domě? Očekáváme, neboť přijdou-li (= jestliže přijdou, *fut. II.*), naše radost bude veliká. — 5. Kdybys byl nezakázal (*vetāre*), byl bych ti, příteli, přišel ku pomoci. — 6. Jest známo, že Římané byli velmi stateční; proto není divu, že se římské území rychle rozšířilo a že se skoro celý okrsek zemský dostal (*venire*) do moci Římanů. — 7. Caesar doufal (se kojil naději), že Pompeius k němu přijde. — 8. Odporujte (předcházejte) přicházející nemoci (= zamezte vznikající nemoc)! — 9. Již nyní buďtež, jinoši, pamětlivi budoucího (příštího) (*venire*) stáří! — 10. Když roku 218 př. Kr. Hannibal přišel do Italie, přemohl (*vincere*) dvě římská vojska (zvítězil nad dvěma římskými vojsky), u Ticina a u Trebie. —

11. Z mnohých příčin jsem neprozradil (nevyjevil) (*aperire*) svůj úsudek před cizím člověkem. — 12. Proč jsi, příteli, nepokryl (*operire*) květy (květinami) bratrův hrob? — 13. Dovídáme se (*comperire*) o přítelově návratu (*akus.*); včera jsme se dověděli o přítelově návratu. Od koho jsi se dověděl o přítelově návratu? — 14. Samský samovládce Polykrates našel (*reperire*) prsten, jež (byl) hodil (*dēicere*) do moře, druhého (příštího, následujícího) dne v žaludku ryby. — 15. Když král přemohl Sabinské (zvítězil nad Sabinskými), byla uzavřena (*ferire*) smlouva. — 16. Hannibal novými zařízeními a zákony kartaginskému státu dal oporu (. . . stát uchoval) (*fulcire*). — 17. Vinná réva klesá (tíhne) k zemi, nebyla-li podepřena (*fulcire*). — 18. Unavený muž [si] načerpal (nabral) (*haurire*) vodu ze studně; také unavené ženy [si] načerpaly (nabraly) vodu ze studní. — 19. Podvelitel napsal Caesarovi: »Všechny nepřátelské vojenské zástupy přišly (přitáhly) (*advenire*), aby dobývaly (*oppugnāre*) našeho zimního tábora; ale naše síly již jsou vyčerpány (*exhaurire*), pročež (= a pro-

to) přijď nám ku pomoci!« — 20. Jsi přemáhán a spoutáván, budeš přemáhán a spoutáván (*vincire*). — 21. Spoutáváme toho, koho jsme přemohli. — 22. Nepřátelský vůdce přemohl naše vojiny a velmi těžkými pouty [je] spoutal. — 23. Na náhrobku kteréhosi starověkého krále bylo napsáno: »Řádně jsem žil, nepoctivě jsem uvěznil (*vincire*), nepřátele jsem přemohl.« — 24. Již zákonem přírody jest ustanoveno (*sancire*), aby děti byly pamětlivy dobrodiní rodičů; a proto (str. 649) někteří národové ustanovili, aby nedostatek úcty dětí k rodičům byl trestán. — 25. Mnozí dějepisci naplnili (*refercire*) své spisy dětinskými báchorkami. —

75. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 716!)

1. Skoro vše dopadlo (stalo se) (*evenire*) naopak (jinak), než jsi (byl) řekl. — 2. Otevřel jsi (*aperire*) mi oči. — 3. Svebové, kteří se (byli) shromáždili (sešli) (*convenire*) u břehu (na břehu) Rýna, se rozešli (odtáhli) (*discedere*), jakmile se dověděli (*comperire*) o Ariovistově porážce. — 4. Markus Tullius Cicero řekl Katilinovi: »Přišel jsi do senátu, Katilino! Kdo z tolika tvých přátel tebe pozdravil? — 5. Když Caesar uvedl (*redigere*) Bellovaky ve svou moc a přitáhl k Ambibariům, tito se mu se vším svým majetkem (*pervenire*) ihned vzdali (*dedere*). — 6. Jest známo, že zákony byly vynalezeny (*invenire*) k blahu občanů. — 7. Doufám, že jsi zdrav dorazil (*pervenire*) domů. — 8. Římané ukamenovali (*cooperire*) vojenského tribuna, který se (byl) ukázal (*sē praebere*) zbabělým. — 9. Cicero vypravuje, že našel (*reperire*) v Syrakusách Archimedův hrob, zarostlý (porostlý) (*obserere*) křovím. — 10. Uzavřené (*ferire*) smlouvy byly nepřáteli zrušeny (*frangere*). — 11. Jest známo, že Sokrates neuprchl z vězení, nýbrž poslouchaje (*oboedire*) zákonů vlasti vypil (*haurire*) jed; vypitý jed Sokrates pocítil (*sentire*) nejprve v nohou. — 12. Přátelé procházejíce se na náměstí našli (*invenire*) peníze; slyšel jsem (doslechl jsem se), že druhého dne (den po tom) nalezené peníze odevzdali (*trudere*) učitel. Tuto ztrátu učitel úředně dal ohlásiti (str. 650). — 13. Vyslanci (náhodou) se setkali (*convenire*) s Caesarem na cestě. — 14. Přemožení (*vincere*) nepřátelští vojínové byli odvedeni do vězení se spoutanýma (*vincire*) rukama. — 15. Pocestný s veselou myslí pozdravil slunce, které byvši zastřeno (*operire*) mraky znova se ukázalo (*aperire*). — 16. Když síly řeckých obcí válkou byly vyčerpány (*exhaurire*), shodli se (*convenire*) vespolek o míru. — 17. Vyzvědač, jež naši vojínové [byli] našli (přistihli) (*reperire*) blízko městských hradeb, byl spoután. — 18. Bez magnetické střelky

Amerika nebyla by bývala objevena (*invenire*) Kolumbem. — 19. Vodovody nebyly nekryté (*apertus*), nýbrž byly přikryty (*operire*), aby voda zůstávala čistá. — 20. Když se filosof Anaxagoras dověděl (*comperire*) o synově smrti, s klidnou myslí pravil: »Nic nového se nedovídám (= neslyším), neboť jsem věděl, že jest smrtelný.« —

21. Protože se přišlo [v líčení] k tomuto oddílu, nepokládám za nevhodné vyložiti o mravech (zvycích) Gallů a Germánů. — 22. Zdali jest pravda, že sklo bylo vynalezeno od Foiničanů? — 23. Četli jsme, že Delfy byly plné (*refercire*) darů v obět slíbených. — 24. Neopovaž se sem přijíti (*konj. perf.*, str. 219)! Neboť přijdeš-li (*ind. fut. II.*), nesnadno odejdeš. — 25. Když římsí poslové v Kartagině požádali, aby jim Hannibal byl vydán, Hannibal utekl se (*confugiō*) k bithynskému králi Prusiovi, ale ani tam nenalezl (*reperire*) záchrany; neboť jakmile se Římané o tom dověděli, poslali do Bithynie legáta Tita Quinctia (* Kvinkcia) Flaminina s vojáky, aby zajali Hannibala. Prusias neodporoval a zrádně opustil svého hosta. —

ferō, ferre, tulī, lātum, nésti. — (Viz str. 789!)

Sloveso »ferō, ferre = nesu, nésti« se časuje pravidelně podle třetí konjugace (podle vzoru »carpō, carpere«), ale v některých tvarech přítomního systému se připíná původní přípona — (tedy nikoli koncovka třetí konjugace) — přímo ke kmeni »fer-«. (Tyto odchylné tvary jsou zde vytištěny polotučně.)

Activum.

Ind. prés.: Sg.: 1. ferō , 2. fers , 3. fert .	}	nesu, neseš,
Pl. 1. ferimus , 2. fertis , 3. ferunt .	}	atd.
Konj. prés.: Sg. 1. feram , 2. ferās , 3. ferat .	}	ať nesu,
Pl. 1. ferāmus , 2. ferātis , 3. ferant .	}	ať neseš, atd.
Ind. impf.: Sg. 1. ferēbam , 2. ferēbās , 3. ferēbat .	}	nesl (-a, -o)
Pl. 1. ferēbāmus , 2. ferēbātis , 3. ferēbant .	}	jsem, atd.
Konj. impf.: Sg. 1. ferrem , 2. ferrēs , 3. ferret .	}	nesl (-a, -o)
Pl. 1. ferrēmus , 2. ferrētis , 3. ferrent .	}	bych, atd.
Ind. fut. I.: Sg. 1. feram , 2. ferēs , 3. feret .	}	budu nésti, atd.;
Pl. 1. ferēmus , 2. ferētis , 3. ferent .	}	ponesu, atd.
Imperativ I.: Sg. 2. fer! nes! — Pl. 2. forte! neste!		
Imperativ II.: Sg. 2. fertō! nes(iž)! — 3. fertō! nes (on, ona)!		
Pl. 2. fertōte! nestež (vy)! — 3. feruntō! nestež (oni, ony)!		
Infin. prés. akt.: ferre , nésti.		
Particip. prés. akt.: ferēns , ferentis , nesa, nesouc; nesoucí.		

Passivum.

Ind. prés.: Sg. 1. <i>feror</i> , 2. ferris , 3. <i>fertur</i> .	} jsem nesen, (-a, -o), atd.
Pl. 1. <i>ferimur</i> , 2. <i>ferimini</i> , 3. <i>feruntur</i> .	
Konj. prés.: Sg. 1. <i>ferar</i> , 2. <i>ferāris</i> , 3. <i>ferātur</i> .	} ať jsem nesen, (-a, -o), atd.
Pl. 1. <i>ferāmur</i> , 2. <i>ferāmini</i> , 3. <i>ferantur</i> .	
Ind. impf.: Sg. 1. <i>ferēbar</i> , 2. <i>ferēbāris</i> , 3. <i>ferēbātur</i> .	} byl (-a, -o) jsem nesen, (-a, -o), atd.
Pl. 1. <i>ferēbāmur</i> , 2. <i>ferēbāmini</i> ,	
3. <i>ferēbantur</i> .	
Konj. impf.: Sg. 1. ferrer , 2. ferrēris , 3. ferrētur .	} byl (-a, -o) bych nesen,
Pl. 1. ferrēmur , 2. ferrēmini , 3. ferrentur .	
Ind. fut. I.: Sg. 1. <i>ferar</i> , 2. <i>ferēris</i> , 3. <i>ferētur</i> .	} budu nesen, (-a, -o), atd.
Pl. 1. <i>ferēmur</i> , 2. <i>ferēmini</i> , 3. <i>ferentur</i> .	
Imperativ: —	
Infin. prés. passiv.: ferri , býti nesen, (-a, -o).	

*

Tvary utvořené z kmene perfektního a supinového jsou zcela pravidelné:

Ind. perf. akt.: *tulī, tulistī, tulit, tulimus, tulistis, tulērunt*, přinesl
(-a, -o) jsem, atd.

Ind. plqupf. akt.: *tuleram, tulerās*, atd.; (str. 28 a násl.).

Ind. fut. II. akt.: *tulerō, tuleris*, atd.; (str. 58 a násl.).

Konj. perf. akt.: *tulerim, tuleris*, atd.; (str. 213).

Konj. plqupf. akt.: *tulisse, tulissēs*, atd.; (str. 222).

Inf. perf. akt.: *tulisse*, (str. 387).

Ind. perf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) sum*, atd., byl jsem přinesen,
(-a, -o), atd.; (str. 99).

Ind. plqupf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) eram*, atd.; (str. 113).

Ind. fut. II. passiv.: *lātus (lāta, lātum), erō*, atd.; (str. 125).

Konj. perf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) sim*, atd.; (str. 215).

Konj. plqupf. passiv.: *lātus (lāta, lātum) essem*, atd.; (str. 225).

Inf. perf. passiv.: *lātum (lātam, lātum, lātōs, lātās, lāta) esse*;
(str. 390).

Inf. fut. akt.: *lātūrum (lātūram, lātūrum, lātūrōs, lātūrās, lātūra)*
esse; (str. 413).

Inf. fut. passiv.: *lātum iri*; (str. 419).

Particip. perf. passiv.: *lātus, lāta, lātum*; (str. 82).

Particip. fut. akt.: *lātūrus, lātūra, lātūrum*; (str. 382).

Supinum: *lātum*; (str. 79).

Slovník k 63.—70. úloze.

absēns, entis, (I, 456); (je-li doplnkem, II, 653:) za (v) nepřítomnosti; *jsa* (jsouc) nepřítomen (nepřítomna)

abstinentia, ae, f., zdrželivost; (zdrželivost od peněz), neúplnost, nezištnost, poctivost

accidit, ere, (perf.) *accidit, ut* (s konj. prés. po hlavním čase a s konj. impf. po vedlejších čase řídicího slovesa), stává se, přihází se, že (s indik.) . . . ; (II, 393)

accipiō, accipere, accēpi, acceptum, 3., (I, 489), **a)** přijímati, bráti; *obsidēs a.*, přijímati rukojmí; **b)** přijmouti, vzít na sebe; **c)** přijímati do domu (pohostinu) = vítati, hostiti, častovati; **d)** přijímati; nakládati, zacházeti (*s někým nějak*); **e)** přijímati, neodmítati, uznávati, schvalovati, svoliti, souhlasiti; **f)** (*duchem, smysly*) vnímati, postřehovati, znamenati, pozorovati; **g)** naučiti se, zvědět, dovědět se; *auribus a.*, slyšeti; **h)** pojímati, vykládati si, bráti ve smyslu (*dobrém nebo zlém*);

j) dostati, obdržeti; **k)** (*něco*) obdržeti smysly, na př.: *voluptātem a.*, pocítiti rozkoš; *vulnera a.*, utřít rány; *clādem a.*, utrpět porážku; *iniūriam a.*, (II, 252); **l)** obdržeti sluchem = slyšeti, doslechnouti se, dovédati se;

aliquid dōnō (dat., viz II, 588, dare) *accipere*, něco dostati darem; *epistulam a.*, dostati, obdržeti dopis; *beneficium acceptum*, přijaté, prokázané dobrodiní

aciēs, (I, 298; II, 393); *in aciē concidere*, padnouti v bitvě, v boji, (*jejž svedlo sešikované vojsko*)

ad, (I, 17, 438); *omnēs ad ūnum*, všichni do jednoho; *ad id tempus*, do té doby; [ve spojení se jmény měst: II, 665, 666]

addiscō, ere, addidici, —, 3., (*aliquid*) přiučovati se, přiučiti se (něčemu)

addūcō (II, 295) *aquam in urbem*, zavádím, dávám zavádět (II, 650) vodu do města

adimere (II, 559) *praedam*, odnít kořist, lup

adiungō, ere, adiūnxī, adiūnctum, 3., (II, 120); *ad societātem sē adiungere*, přidružovati se, přidávati se ke spolku

adiuvāre, (II, 120, 481); *ab aliquō adiuvor*, od někoho, někým jsem podporován, posilován; u někoho, v někom nalézám pomoc, podporu; (*v češt. aktivně:*) někdo mi pomáhá, poskytuje pomoci, přispívá, prokazuje službu; někdo mě podporuje, posiluje; *pauperēs ā nōbīs adiuvantur*, chudým se od nás pomáhá (= pomáháme chudým); *adiūtus*, podporován, podporovaný, posílen(ý)

adnuō, (*annuō*), *ere*, *adnuī*, —, 3.,

a) příkřivovati, kynouti hlavou; dáváti pokyn, hlavou pokřivovati; pokynem označiti; **b)** dovoliti, svoliti; přisvědčiti, schváliti; dáti souhlas; **c)** připovídati, příslibovati

adolēscō, *ere*, *adolēvi*, —, 3., **a)** dorůstati, dospívati; vyvíjeti se; **b)** přibývati, rozmáhati se, siliti, mohutněti; **adultus**, dorostlý, dospělý, vyrostlý; vyspělý, pokročilý; silný, mocný, mohutný (*politicky, duševně*)

adolēscōns (I, 349) *sēdecim annōrum*, mladík, jinoh mající 16 let věku = šestnáctiletý mladík, jinoh; (*genitiv vlastnosti, qualitātis*)

adveniō, *ire*, *advēni*, *adventum*, 4., (II, 69)

adversus, *a*, *um*, (I, 321; II, 585), protivný, nepřiznivý; (*o bitvě*;) nešťastný

advolō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** přiletěti; **b)** přikvapiti, přihnati se; vyřítiti se

aequor, *ōris*, *n.*, **a)** rovina, pláň; úhor; **b)** hladina vodní, mořská hladina; **c)** moře

aestus, *ūs*, *m.*, **a)** žár, vedro, parno; **b)** příboj (vln), vlnobití; *aestūs*, (*plur.*), vlnobití; **c)** (vlnobití citů =) prudkost, žár vášně, vášnivě vzrušení mysli, vášně, roznicenost, ohnivost; **d)** nerozhodnost, kolísavost, rozpačitost; **e)** neklid mysli, nepokoj mysli

agitō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** hýbati, pohybovati; poháněti, proháněti; **b)** povzbuzovati,

podněcovati; **c)** (*zvěř*;) proháněti, pronásledovati, honiti, štváti; **d)** (*lidi*;) pronásledovati, honiti; štváti; **e)** stíhati, kárati, posmívati se;

f) uváděti v pohyb, zvltni, vzdouvati, vzbouriti; **g)** pobuřovati, znepokojevati, drážditi;

h) konati, vykonávati, provozovati; **j)** (*svátky*;) slaviti; **k)** (*dobu, čas*;) trávit, žiti; **l)** počínati, věsti si;

m) přetřásati (*řeči*), jednati, vyjednávati (*o něčem*), prodávati (*něco*), raditi se; **n)** (*v duchu*) přemítati, uvažovati, obmyšleti, zamýšleti

agnōscō, *ere*, *agnōvi*, *agnitum*, 3., [*ad*, (*g*)*nōscō*] **a)** opět poznávati; poznati; **b)** (rozpomínaje se opět poznávati =) vzpomínati si; **c)** (poznávati dosud neznámé =) chápati, rozuměti; **d)** (něco poznávati správným =) uznávati, schvalovati; připouštěti (za pravé)

agere, (II, 100, 151, 200, 342, 568, 505); *āctum est dē aliquō*, jest vyjednáno, jest rozhodnuto o někom; jest veta po někom

aliquantum, trochu, dosti; značně **aliquis vestrum**, (II, 295), někdo z vás; *vestrum* (II, 5)

aliquot, (*nesklonné*), několik; *aliquot librī*, několik knih, spisů

alō, *alere*, *aluī*, *altum*, (pozdější tvar *alitum*), (I, 317), **a)** živiti, krmiti, chovati, vyživovati, výživu poskytovat; *aliquem pūblicō sūmptū alere*, někoho živiti na státní útraty; **b)** živiti,

vychovávat; **altus**, byv vychován; *puer altus est*, hoch byl vyživen, vychován, vyrostl; **c)** živiti, siliti, posilovati, činiti silným, činiti velkým, podporovati, posilovati; *spem alere*, živiti, vznítiti naději; *audāciam alere*, posilovati smělost; *amor alitur*, láska sílí, roste; *civitatē alere*, přispívati ke zdaru obce; *incendium alere*, udržovati oheň, příkládati na oheň

ambitiō, *iōnis*, f., **a)** obcházení uchazečů po voličích; (dovolené, zákonné) ucházení se o úřad; **b)** ucházení se o přízeň, vyhledávání přízně, touha po přízni lidu, touha po oblíbě u lidu; stranicťvi; **c)** ctižádost; *ambitiōne*, ze ctižádosti, pro ctižádost; **d)** marnivost, ješitnost, honosivost, okázalost, nádhra; **e)** horlivé usilování (o něco)

amor suī (*genit. předmětný*, (I, 465), (I, 202), [láska k sobě =] sebeláska

animus, viz: *explēre* (str. 748); *animi immortalitās*, nesmrtelnost duše; *hominēs dūri animi*, lidé tvrdého srdce

antepōnō, *ere*, *anteposuī*, *antepositum*, 3., **a)** předkládati; napřed klásti; klásti, stavěti před (něco); **b)** *aliquem alicui a.*, stavěti někoho nad někoho, dáváti přednost někomu (*v lat. akus.*) před někým (*v lat. dativ*); *aliquid alicui rei a.*, něčemu (*v lat. akus.*) dáváti přednost před něčím (*v lat. dat.*)

antequam, **priusquam**, (časové

spojky, jež uvádějí vedlejší věty časové jednak indikativní, jednak konjunktivní; indikativní věty časové určují čas objektivním dějem, konjunktivní časové věty vyjadřují děj subjektivně představovaný a očekávaný); **a)** v indikativních větách s indik. prés. o budoucím ději po kladné řídící větě, s indik. fut. II. o budoucím ději po záporné řídící větě, s indik. perf. o minulém ději; *dříve než*, (po záporné řídící větě:) *dříve než*; *dokud ne*; **b)** v konjunktivních větách jest buď konjunktiv prés. (o ději formou přítomném, ale co do smyslu budoucím, zvláště v obecných rčeních) buď konj. impf. a plupf. (o ději minulém, současném a předčasném); *dříve než*; *dříve než by*

ānulus, *i*, m., prsten, pečetní prsten

apparō (*adparō*), *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., připravovati, chystati, vystrojovati, (*aliquid*, něco); připravovati se, chystati se, strojit se (*aliquid*, k něčemu); *apparō*, dávám připraviti, (II, 650)

appellō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., (I, 131, 180; II, 393, 482); *appellātus*, (na)zvaný

appetō, *ere*, *appetivī*, *appetiī*, *appetitum*, 3., **a)** spěti (po něčem), spěchati, jíti; **b)** sahati (*po něčem*); hleděti dosci (*něčeho*); hnáti se (*po někom, po něčem*); obořovati se, napadati; **c)** (*o čase*;) blížiti se, na-

stávati; **d)** domáhati se, ucházeti se, dychtiti, toužiti, bažiti, státi (o něco); *vítam a.*, státi o život

arcessō, ere, arcessivī, arcessitum, 3., **a)** obeslati, přivolati, povolati, zavolati; *aliquem auxiliō a.*, přivolati, zavolati někoho ku pomoci, na pomoc (*v lat. dat.*); *ad sē aliquem a.*, povolati někoho k sobě; **b)** na soud povolati, pohnati, obžalovati; **c)** přivoditi, způsobiti, zjednati, připraviti

ardēre, (II, 585), jítřiti se, vřiti; *Gallia ardēbat*, Gallie se jítřila, vřela

arrēpō, (adrēpō), ere, arrēpsi, —, 3., přilézati; připlížiti se; přikrádati se, přilouditi se

arrogantia, ae, f., osobivost, zpupnost, domýšlivost, nadutost, vypínavost

aspergō, ere, aspersī, aspersum, 3., [*ad, spargō*], **a)** stříkati (na něco, do něčeho); **b)** přimísiti, připojiti, přičiniti, přidati; **c)** postříkati, pokropiti, potřísniti; pokáleti; *sanguine a.*, potřísniti krví

assuēscō, ere, assuēvī, assuētum, 3., [*ad-suēscō*], [vyslov: as-své-skó, as-své-s-ce-re, as-své-ví, as-své-tum], (II, 246); (perfectum praesens:) **assuēvī**, mám zvyk, mám ve zvyku, mám v obyčeji, jsem zvyklý, (II, 293); (je-li toto sloveso ve spojení s infinitivem některého slovesa, lze je přeložiti buď opětovacím slovesem, jehož infinitiv jest předmětem slove-

sa *assuēscere*, buď příslovci »obyčejně, často, rád«; *assuēvī aliquid facere* = zvykl jsem si, mám ve zvyku, mám v obyčeji, jsem zvyklý něco konati; konávám, činívám něco; obyčejně, často, rád něco konám; (k přítomnému perfektu *assuēvī* druží se plusquamperfectum *assuēveram* = měl jsem zvyk, měl jsem v obyčeji, měl jsem ve zvyku, byl jsem zvyklý);

(vazba s ablativem:) *luxuriā atque inertīā assuēvī*, zvykl jsem (si) rozmařilosti a nečinnosti;

assuētus, (adsuētus), a, um, a) (*aliquā rē*), zvyklý, uvyklý, zvyknuv (něčemu); **b)** obvyklý, obyčejný, známý

atterō, atterere, attrivī, attritum, 3., [ad-terō], **a)** tříti; **b)** otíratí, třením umenšovati, poškozovati, opotřebovati; **c)** (umenšovati), oslabovati; ničiti, přiváděti ve zkázu; vysíliti, promarniti, ochuzovati

augēre, (II, 434); augērī, zvětšovati se, množiti se, růsti, zesíliti; mohutněti, vzmáhati se, nabývati moci; býti zvětšován, obohacován, povznášen; opēs agentur, moc se povznáší; *familiaritās augētur*, přátelství se množí, počet důvěrných přátel roste; *bellum augētur*, válka se vzмáhá; *animus augētur*, srdnatosti přibývá; *tū ā mē auctus es*, ty jsi byl podporován, tobě se dostalo podpory; *ōmine auctus*, povznesen,

povzbuzen věštným znamením
auxilium, (I, 460; II, 45, 69); *auxilia peditātūs equitātūsque*, pomocné voje pěší a (i) jízdní
aviditās, *aviditātis*, f., **a)** dychtivost, chtivost, nedočkavost; touha; **b)** hrabivost, lakota, lakomost; *māximā aviditāte*, s největší dychtivostí
avidē, dychtivě, chtivě, žádostivě; nedočkavě; vášnivě, prudce (II, 63)
avidus (II, 5; 653)
barba, *ae*, f., vous, vousy; chlupy
beātus, (I, 389), viz *ter* (str. 766)
bellum dē principātū, válka o náčelnictví; [viz *contrā*]
bibō, *ere*, *bibī*, —, (supinové tvary se nahrazují slovesem *potāre*, viz 9. sešit, str. 427, číslo 1.), **a)** pít, napít se; **b)** vpít, vssávat do sebe, ssát, střebati, napájet se; *aquam b.*, pít vodu, napít se vody
biduum, *biduī*, n., doba dvou dní (jdoucích po sobě); *biduō* (abl.), ve dvou dnech; *biduum* (akus.), (po) dva dny; *biduō post*, o dva dny později; *biduō ante*, o dva dny dříve; *via biduī* (genit.), dvoudenní cesta = dva dny cesty
bona, *ōrum*, (I, 179, 496; II, 121, 297, 560); *omnia bona*, všeliké, všemožné dobro
cadere (II, 560) **in fontem**, padnouti, spadnouti do pramene, do studánky, do studně; *arbor cecidit*, strom padl; *peditēs in pugnā cecidērunt*, pěšáci v boji padli (zahynuli); *paene cecidī viz paene*

caedō, *ere*, *cecidī*, *caesum*, 3., (II, 69); *Rōmānī caesī sunt*, Římané byli pobiti, povražděni; *virum caedere*, zabít, usmrtit muže; *arborem c.*, porážeti, porazit, (s)káceti strom; *gladiō nōdōs c.*, mečem rozťít, přetít uzly; *arbor caesa*, poražený, skácený strom

calamitās, (I, 284; II, 434, 297); *calamitātēs bellī*, válečné pohromy

campus, *i*, m., (I, 68), **a)** [ploché pole], rovina, pláň, planina; niva; luh; úhor; **b)** širé pole (*k svedení bitvy*); **c)** plocha, plán; **d)** *campus Mārtius*, pole Martovo, (rovina v Římě při Tiberu); **e)** komítie, volby; **f)** shromaždiště lidí cvičících své síly nebo bavících se hrou, procházkou a pod.; **g)** (širé) pole, obor (činnosti); **h)** rejdiště

canere, 3., (viz I, 334; II, 408); *fidibus c.*, hrát na lyru; *tuba cecinit*, trubka, trouba, polnice zazněla; *arundine c.*, pískati na píšťalu; *receptuī* (dativ) *canere*, troubiti k ústupu; (*o hlasech zvířat*.) *canere* = kokrhati, krákat, houkat, skřehotati

capessō, *ere*, *capessivī* (*capessū*), *capessitum*, 3., **a)** horlivě se chápati, pojímati; **b)** chvátati, usilovati, dospěti (*někam*); **c)** snažiti se (*o něco*), pachtiti se (*po něčem*); **d)** horlivě bráti na sebe, podstupovati (*něco*); *fugam c.*, (chutě) dávat se na útěk; *pugnam c.*, dávat se v boj

capillus, *i*, m., (*sing. i plur.:*) vlas, vlasy, kadeř, kadeře; (*někdy též:*) vous, vousy

capiō, *ere*, (I, 488; II, 297; II, 101, 393, 434); *detrimentum* c., vzít, utrpět ztrátu, škodu; *urbem* c., dobýt, zmocnit se města; (*vojensky*) vzít město; *militēs* c., zajímat, zajmout vojiny; *ex aliquō fructum* c., mít prospěch, užitek z někoho; *leonem* c., chytit lva; *ex hostibus aliquid* c., něco ukoristit, něčeho dobýt na někom

carrus, *i*, m., vůz (čtyřkolý dopravní)

causa, *ae*, f., (I, 389; II, 152); *magnae causae*, závažné důvody, důležité příčiny; *quā dē causā, quam ob causam* (II, 649)

causā, (II, 51); *studiōrum causā*, za účelem studia, studií, (na studii)

cēna, (I, 77; II, 122, 434); *in cēnā*, na, při hostině

certō, *āre, āvi, ātum*, 1., a) zápasit, závodit, zápolit, potýkat se; b) usilovat, snažit se; c) (*slovy, řeči, zejména před soudem:*) zápasit, potýkat se; d) (*ve válce:*) zápasit, potýkat se; bojovat; *inter sē dē rēgnō certāre*, vespolek zápasit o královský trůn

certus, (I, 334); *certior*, (II, 41, 42; 247; viz *faciō*)

cinis, *cineris*, m., (*zřídka f.*), a) prach, popel; *cinerēs*, dešť, spousta popela; b) [hromada spáleného popela], spáleniště, (*o městech lehých popelem*); c) popel; zkáza; (hrob)

civilis (I, 434; II, 485); *discordia civilis*, nesvornost občanská, mezi občany

civis, (I, 334, 350; II, 568); *mei (tui) civēs*, moji (tvoji) spoluobčané

clāmō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 61), a) křičet, hlasitě volat; b) volat, jmenovat, vzývat, přivolávat

clāmor, (II, 69, 485); *clāmōrēs*, hlasitě nářky

coepī, *coepisse, coeptus*, (sloveso schodné), (časování viz na str. 656), začal (-a, -o) jsem; počal (-a, -o) jsem; [při passivním infinitivu bývá trpný tvar:] *coeptus, coepta, coeptum sum*, (II, 656); [particip. perf. passiv.:] *coeptus*, (II, 485); *bellum coeptum est*, válka se začala; [viz též: *incipiō*]

cōgnōscō, *ere, cōgnōvi, cōgnitum*, 3., (I, 390; II, 37, 212, 235, 298), a) poznávat, seznávat, seznamovat se; b) poznávat, uznávat (*za pravé*); dosvědčovat totožnost; c) [poznávat písmena], číst, přečíst; d) dovídat se (*o něčem*), zvídat (*něco*), slyšet, nabývat známosti; e) hledět poznati (*něco*), zvídat, vyzvídat, pátrat (*po něčem*), ptát se; f) obeznamovat se, šlédnoti, vyšetřit (*něco*); g) zkoumat, vyšetřovat; činit nález; rozhodovat (*o něčem*);

aliquem amicum vērū c., v někom poznávat pravého přítele; *militēs fortēs c.*, sezná-

vati, shledávati vojiny statečnými; (*vazba 2 akus.*);

dē aliquā rē (dē reditū) c., dověděti se o něčem (o návratu);

cōgnōvī, (perf. praes.), znám, vim; *cōgnitum est*, seznalo se, shledalo se, jest známo

cōgere (II, 298, 248; 370) **aliquem vī**, někoho donutiti, přinutiti moci; *cōpiās cōgere*, shromáždití branné sbory, branný lid, vojsko

colō, *ere, coluī, cultum*, 3., (I, 318), **a)** (*v rolnictví, sadařství:*) vzdělávati, pěstiti; *cultus*, vzdělaný, pěstěný; **b)** (*o těle:*) pěstiti, ošetřovati, ozdobovati; **c)** (*o duši:*) šlechtiti, (z)ušlechtřovati; zjemňovati; **d)** (= *incolere:*) bydletí, obývati; **e)** (*o bozích a jejich vztahu k některému místu:*) opatrovati, chrániti, oblíbiti si;

f) dbáti (*o někoho, o něco*), pěstiti, pěstovati (*někoho, něco*), hleděti si (*něčeho*), šetřiti (*něčeho*);

g) vážiti si (*někoho*), ctíti, uctívati, míti v úctě, chovati v úctě, uctivě se chovati; *deum c.*, ctíti boha

colossus, *i*, m., kolos, (socha neobyčejné velikosti, obrovských rozměrů). — Ze starověkých kolosů zvláště byl proslaven »kolos rhodský«, počítaný k sedmi divům světa.

comes, (I, 390); *comitēs*, průvodci, druzi, soudruzi; družina

committere, 3., (I, 406; II, 298); *currum c.*, svěřiti, odevzdati,

přenechatí (*vůz* =) řízení vozu; *nihil c.*, nic nezaviníti, ničeho se nedopustiti; ničím se neprohřešiti, se neproviníti

cōmoedia, *ae*, f., veselohra, komedie

compescō, *ere, compescuī*, —, 3., v mezích, na uzdě držeti; svíratí, krotiti; tlumiti, utlumiti, potlačiti; (I, 461)

compōnō, *ere, composuī, compositum*, 3., **a)** skládati, sestavovati, spojovati, pojiti, tvořiti; **b)** srovnávati, přirovnávati; **c)** skládati, spisovati; *librōs c.*, sepsati spisy; **d)** společně umlouvati, ujednati, sjednati; shodnouti se; dorozuměti se; **e)** sestaviti, spořádati, uspořádati, uvéstí do pořádku, upravití; **f)** (*o vojsku:*) spořádati, v pořádku postavití; **g)** uložití k odpočinku; pochovatí; **h)** uložití k potřebě, schovati; **j)** [*věci:*] spořádati, zaříditi; **k)** upokojiti, uklidniti, utišiti

concidō, *ere, concidi*, —, 3., **a)** rázem padnouti; shroutiti se; skáceti se; **b)** [mrtev, poražen, zejména v boji:] klesnouti, padnouti; (*viz aciēs*, str. 735); **c)** spadnouti se; **d)** klesnouti, přijíti k pádu, zaniknouti, podlehnouti, přijíti v niveč; **e)** klesati na mysl, chabnouti, býti malomyslný

concidō, *ere, concidi, concisum*, 3., **a)** sřezati, sesekati, rozsekati; **b)** [*v boji:*] posekati; porubati, pobíti; **c)** nasekati, nabíti (*někomu*); zřezati, vypráskati, zbiti (*někoho*); **d)**

(někoho) poraziti, přivést k pádu, zničit

concupiscō, *ere, concupivī (concupiī), concupitum*, 3., **a)** roz-toužiti se, zatoužiti; **b)** bažiti, dychtiti, toužiti (*aliquid*, po něčem)

cōnficiō, *cōnficere, cōnfēcī, cōnfectum*, 3., **a)** zhotoviti, dohotoviti; **b)** dokonati, dokončiti; vykonati, vyříditi; *bellum c.*, dokončovat, (do)končiti válku; **c)** (*o spise:*) dokončiti, sepsati, složiti; *librōs c.*, sepsati knihy, spisy; (*o cestě:*) vykonati, uraziti; (*o čase:*) ztrávit;

d) sehnati, sebrati; shledati; opatřiti; zříditi; **e)** zjed-nati, způsobiti, přivoditi, vy-moci;

f) ztravovat, ničit; ztrmá-ceti, znaviti, zmořiti, ztýrati; vysíliti, vyčerpati; *animum c.*, týrati ducha; *calamitatibus cōnfectus*, pohromami vyčerp-aný, vysílený, znavený;

g) skoliti, udolati, doraziti, dobít, ubít

cōnfugiō, *cōnfugere, cōnfūgī*, —, 3., **a)** utéci se, uchýliti se; **b)** uchýliti se (*k něčemu*), vzít útočiště, sáhnouti; (I, 492)

cōnfundō, *ere, cōnfūdī, confūsum*, 3., **a)** slít; smísiti; sloučiti, spojit; **b)** smísiti, zmásti, u-vést v nepořádek; *cōnfusus*, spojený, zmotaný, smíšený, uvedený v nepořádek; **c)** zne-tvořiti, zohyzditi; **d)** přivést z (duševní) rovnováhy; po-másti, zmásti, splést; lekati,

děsiti; (passiv.:) *cōnfundī*, mí-siti se, slít se, splynouti; ztrá-ceti hlavu

conquiescō, *ere, conquiēvī, conquiētūrus*, 3., **a)** odpočinouti si; oddechnouti si, dopřáti si od-dechu; nabýti klidu, nalézati klid; **b)** odpočívati, dávat si pokoj, ustávat

conquirō, *ere, conquīsivī, conquīsītum*, 3., **a)** shledávati, shá-něti, vyhledávati; **b)** (*ve vo-jenství:*) sháněti, sbírat, brát na vojnu; **c)** shledávati, vyhle-dávati, sbírat; sháněti se (*po něčem*)

cōnserō, *ere, cōnseruī, cōnserum*, **a)** (těsně) spojovati, splétati, spínati, semknouti; **b)** spojo-vati; **c)** *manūs (manum) cōn-serere*, sraziti se, utkati se; dáti se do sebe, pustiti se do sebe; *manum c. cum hoste*, utkávám se, pouštím se, dávám se do boje, utkávám se s ne-přítelem

cōnspiciō, *cōnspicere, cōnspexi, cōnspectum*, 3., (I, 489; II, 165, 181), **a)** hleděti, pohlížeti, pa-třiti, dívati se, upírat zrak; **b)** spatřovati, spatřiti, zřít, uzřít, viděti, uviděti, zpozoro-vati

cōnsternō, *ere, cōnstrāvī, cōn-strātum*, 3., **a)** postlati, po-střít; **b)** (hustě) posypati, po-seti, pokrýti

cōnsuēscere, (II, 299); *cōnsuēscō efficere*, mám ve zvyku způso-bovati, obyčejně způsobuji; *cōnsuēscō castra pōnere*, mám ve zvyku rozbíjeti tábor; oby-

čejně, zpravidla rozbíjím tábor, táborem se kladu; *cōnsuēvi accipere*, jsem zvyklý přijímati; *cōnsuēvi ignōscere*, jsem zvyklý odpouštět; zpravidla, obyčejně odpouštím; *cōnsuēveram cremāre et humāre*, měl jsem ve zvyku spalovati a pohřbívati = spaloval a pohřbíval jsem; *cōnsuēvi humāre* = pohřbívám

cōnsulere *alicui* (I, 318; II, 370); *aliquem* (I, 318; II, 486, 562); *c. dē aliquā rē*, tázati se o radu v něčem, stran něčeho

contemnō, *ere, contempsī, contemptum*, 3., (I, 318), (*aliquem, aliquid*), **a)** pohrdati, opovrhovati, zhrdati (*někým, něčím*); zlehčovati, snižovati (*někoho, něco*); **b)** nedbati, nevšímati si (*někoho, něčeho*);

ego contemnō, mnou jest opovrhováno, se opovrhuje, se pohrdá; jsem v opovržení, nejsem vážen, jsem snižován; *contemptus, a, um*, opovržený, málo vážený, v opovržení jsoucí; potupný, potupy hodný, pohrdání hodný

contentus, (I, 372); *quō respōnsō contenti*, a tou odpovědí (jsouce) spokojeni

conterō, *ere, contrivī, contritum*, 3., **a)** roztírati, rozdrobiti, rozmělniti; **b)** opotřebovati, hubiti, ničiti, mařiti; *opēs c.*, zničiti válečnou moc; **c)** nevážiti si; **d)** (*o čase*;) (z)tráviti; **e)** *sē conterere* nebo *passiv. conteri*, mořiti se, trmáceti se, pachtiti se

contexō, *ere, contexui, contextum*, 3., **a)** setkati, utkati, splétati, splésti; **b)** pletením zrobiti, uplésti; skládati, sestavovati; sprádati, osnovati; **c)** spojovati, slučovati; **d)** připlétati, dále sprádati; (v něčem) pokračovati; doplňovati

contrā, (předložka s akus.), (I, 182), **a)** [*místně*:] naproti, proti; *contrā septentrionēs*, proti severu; **b)** [*ve smyslu nepřátelském*:] proti; *contrā hostem bellum gerō*, vedu válku proti někomu; [*v příznivém smyslu se »contrā« neužívá*]; **c)** *contrā opinionem, expectationem*, proti očekávání, mimo nadání; *contrā ea*, proti tomu, naopak; *contrā spem omnium*, (proti, mimo naději všech =) proti obecnému očekávání; **d)** *contrā ac...*, naopak, jinak, než...

contumēlia, (I, 364); (plur.:) *contumēliae*, potupné (čest urážející) zacházení; potupné urážky; potupná porážka

crēscō, *ere, crēvī, crētus*, 3., (I, 318), **a)** [*o něčem, co dosud nebylo*:] růsti, vyrůstati, vzcházeti; **b)** [*o něčem, co jest a čeho přibývá*:] růsti, vzrůstati, vyrůsti; **c)** růsti (*v něco*); (*vzrůstem*) měniti se (*v něco*); **d)** [*velikostí, počtem, silou*:] růsti, vzrůstati, rozmáhati se, rozhojňovati se; **e)** [*politickou mocí*:] vzrůsti, zmocí se, zmohutněti, povznést se; *potentia crēvit*, moc zmohutněla, po-

vznesla se; *urbs crēscit*, město roste, vzrůstá
cūnctus, (I, 260); *cūncta, ōrum*, n. plur., všechny věci; celek; veškerenstvo

cupidē, žádostivě, dychtivě, horlivě, ochotně, vášnivě; (II, 653)
currus, (I, 276, 278), viz: *com-mittō*

dēcernere, (I, 407, 486; II, 348); *senātus dēcrēvit*, senát se usnesl, učinil usnesení; *ā senātū dēcrētum est*, senátem bylo usneseno; *honōrēs dēcernere*, povolit, přiknouti, přisoudit pocty

decōrus, *a, um*, **a)** slušný, příslušný, vhodný, případný; **b)** důstojný, č e s t n ý, zdobný; **c)** půvabný, sličný, krásný, spanilý

dēdere (II, 562); *sē tōtum rei pūblicae dēdere*, zcela se oddávat, věnovat obci, správě obce, veřejným věcem, (II, 652); *sē suaque dēdere*, vzdát se se vším svým majetkem

dēducere (I, 440; II, 562) **colō-niam**, zakládati, založit osadu

dēficiō, *dēficere, dēfēcī, dēfec-tum*, 3., (I, 492), **a)** odstupovat, odpadat, odpadnouti, odtrhovat se (*ab aliquō*, od někoho); **b)** ustupovati, ubývat, scházeti; **c)** nedostávat se, nestačovat, docházeti; **d)** umdlévati, chabnouti; **e)** chřadnouti, hasnouti, umírat;

f) opouštět; (někomu) docházeti, nedostávat se

dēligere (II, 588); *aliquid sibi sēdem d.*, (*vazba 2 akus.*), ně-

co si zvolit, si vyhlédnouti, si vybrati za sídlo; *aliquem sibi amicum d.*, (z) zvolit si někoho za přítele

dēmittō, *ere, dēmisi, demissum*, 3., **a)** spouštět (dolů); sesílati; **b)** [o *trámech*.:] zapouštět, zarážeti; [o *zbrani*.:] vrážeti, vetknouti, vkláti; [o *hlavě, zraku*.:] sklopiti; [o *uších*.:] schlípiti; [o *vojsku*.:] svádět dolů; [o *slzách*.:] prolévati; **c)** *animum (animōs) d.*, klesati na mysl, ztrácet srdce, (z) malomyslnět

dēpingō, *ere, dēpinxi, dēpictum*, 3., **a)** (na)malovat, vymalovat; **b)** zobraziti, vyličiti

dēpōnō, *ere, dēposui, dēpositum*, 3., **a)** skládati (dolů); odkládati; **b)** uložit (k uschování, k opatrování), uschovat; svěřiti, odevzdati; **c)** odstraňovati, odkládati, odložit, zapuditi, zaplašiti; **d)** [o *úřadu*.:] složit (se sebe); vzdát se; **e)** *spem d.*, vzdát se naděje; *cūrās d.*, zaplašiti, zapuditi z mysli starosti; *bellum d.*, ukončit válku
dērideō, *ēre, dērisi, dērisum*, 2., posmívati se, vysmívati se, tupiti; *dērideor*, docházím posměchu

dēscendere (II, 588); *in Italiam per Alpēs d.*, sestoupiti, (při)-táhnouti do Itálie přes Alpy; *in forum d.*, odebrati se, přijiti na římské forum [*byloť římské forum v dolině*]

dēsciscō, *ere, dēscii* [zřídka *dēscivī*], *dēscitum est*, 3., **a)** (usnášet se na odpadnutí), odpada-

ti, odtrhovati se, odvracetí se; **b)** (*odpadnutím od někoho*) přidávati se (*k někomu*); **c)** odvracetí se, odchylovati se, uchyllovati se; *ab aliquō ad aliquem d.*, přestoupiti, přidati se od někoho k někomu

dēserere (II, 409) **Hannibalem**, (zrádně) opustiti, vydati v šanc Hannibala; *fortūna dēseruit*, štěstěna opustila; *officium d.*, zpronevěřiti se, nedostátí povinnosti

dēsīnō, *ere, dēsīi, dēsītum*, 3., **a)** přestávati, ustávati (= nepokračovati); **b)** [*aliquid*], (od něčeho) ustávati, (něčeho) nechávati. — (Při passivním infinitivu klade se v perf. trpný tvar *dēsītus sum*.) Přestal jsem čísti = *legere dēsīi*. Řeč se přestala čísti (= přestala býti čtena) = *ōrātiō legī dēsīta est*. Přestalo se bojovati = *pugnārī dēsītum est*.

dēspērō, *āre, āvī, ātum*, 1., (I, 367; II, 52); *dē omnibus rēbus d.*, zoufati nad vším = zcela si zoufati

dēspectus, *ūs*, m., **a)** rozhled (shora); **b)** pohrdavé shlížení, pohrdání; *d. in castra*, vyhlídka na tábor

dīcere (II, 487, 488) **prō reō**, (mluviti před soudem, pronéstí obhajovací řeč ve prospěch obžalovaného =) obžalovaného hájiti řečí (před soudem)

dīscēdere (II, 563) **ā monte**, od táhnouti, ustoupiti od hory; *ā Rōmā d.*, (II, 665)

discere (I, 318; II, 301); *nihil d.*,

ničemu se neučiti; *nihil didicī*, nenaučil jsem se ničemu; *nic* nevím, neumím; *litterās Graecās d.*, učití se řeckému písemnictví

dispōnō, *ere, disposuī, dispositum*, 3., **a)** klásti (stavěti) na různá místa; rozkládati, rozestavovati; **b)** pořádati, uváděti v pořádek, rovnati, urovnávati; upravovati; *carmina Homēri d.*, upravití, uspořádatí, uvéstí do pořádku Homérovy básně; **c)** [*o slohu*.] uspořádati, rozvrhnouti, učiniti disposici

disserō, *disserere, disseruī, dissertum*, 3., **a)** rozbíratí (řečí), v y k l á d a t i, pojednávati, přednáseti; **b)** promlouvati, rozmlouvati, rozprávěti, mluvití, hovořiti; **c)** [vykládati o něčem podle pravidel logiky], vésti vědecký rozbor

dissolūtus, *a, um, [dissolvere]*, **a)** rozpoutaný, rozvolněný; rozeschlý; chatrný; **b)** nespojený, nesouvislý, rozptýlený; **c)** nedbalý, bezstarostný, liknavý, netečný; **d)** nevázaný, lehkomyslný, lehkovážný

distringō, *ere, distrīnxi, districtum*, 3., **a)** roztahovati, rozpínati; **b)** napínati, zvětšovati; **c)** (bolestně) napínati, trápití; **d)** zaměstnávati, zabavovati; *bellis districtus*, zaměstnán válkami

ditior, (komparativ k *dīves*, II, 44); [*dītissimus*, (superlativ, II, 44)], bohatší, [nejbohatší]

dīvellō, *ere, dīvellī* (básn. *dīvulsī*), *dīvulsum* (*divolsum*), 3.,

a) rozervati, rozedratí; roztrhati, rozsápati, rozškubati; **b)** odervati, odtrhnouti; odlučovati, oddělovati

diversus, a, um, a) [*místem, směrem:*] různý, rozdílný, odchýlný, protivný, opačný; **b)** v různé strany, s různých stran (obrácený, jdoucí); na různých místech, na různých stranách; protilehlý: *diversa itinera*, různé cesty, směry;

c) [*místem vespolek:*] oddělený, odloučený, rozptýlený; různě postavený; **d)** [*vůbec:*] oddělený; zvlášť; jednotlivě; **e)** vzdálený, daleký, odlehlý; **f)** různý, protivný, opačný, nestejný, rozdílný; **g)** nepřátelský. — (*Viz II, 652!*)

dolus audāx, (II, 102; I, 459), smělá lest

domitus, a, um, (II, 589; 70, 435, 488), zkrocený; přemožený, pokrořený

domus Cýřl, (I, 291; II, 488, 489), Kyrův palác

dōnum, viz: *accipiō* (II, 735); viz: *dare* (II, 588)

dubius; viz: *rēs* (str. 763)

dūrē, (II, 394), **a)** tvrdě, těžce, nepoddajně; **b)** přísně, necitelně, krutě; **c)** příkře, hrubě; **d)** neobratně

ē, ex, (II, 348); *ē numerō hōrum esse*, býti z (v) počtu těchto = náležeti k těmto

ebur, *eboris*, n., slonovina, slonová kost; (*někdy též:* věci zhotovené ze slonoviny)

effundō, ere, effūdī, effūsum, 3.,

(I, 440), **a)** [*o věcech tekutých:*] vylévati, rozlévati; **b)** [*o věcech netekutých:*] vysypávati, vypustiti; **c)** roztrousiti, promarniti, prohýřiti, rozplýtvati; (*o jmění:*) rozházeti; (*o vojsku:*) rozptýliti, rozprášiti; (*o složitých věcech:*) rozpustiti, rozvolniti, uvolniti, rozplésti; **d)** oddávati se (*něčemu*), rozplývati se (*v něčem*); **e)** vydávati, ploditi; **f)** na všechny strany házeti, metati; **g)** rozprostřiti, rozestřiti; **h)** v hojnosti vydati, vylíti, vychrlítiti, vysypati

ēmittere vōcem, (II, 564), vypustiti (z úst), pronésti slovo

ēnsis, ēnsis, m., (gen. plur. *ēnsium*), meč

eo, (příslovce), 1. [na otázku *kde?*:] na tom místě, tam; 2. [na ot. *kam?*:] tam; na to; tak daleko; do té míry; (*úřl. 65:*) tam, na ně (= na vozy); 3. [*časově:*] do té doby, až do té doby, až potud, tak dlouho; 4. [*přisl. urč. míry:*] do té míry, tak velice; 5. [*u komparativu:*] o to, tím; 6. [*ve významu účel:*] proto... (aby); s tím úmyslem, za tím účelem... (aby); 7. [*ve významu odůvodňovacím:*] proto, z toho důvodu

error, (I, 440); *errōrēs*, bloudění, bludné cesty, bludné plavby

eruptiō, iōnis, f., **a)** výbuch, vypuknutí, vyšlehnutí; **b)** (vojenský) výpad

ēvomō, ere, ēvomui, ēvomitum, 3., **a)** vydávati, zvrátiti; **b)** chrlítiti, sopliti

exārdēscō, *ere, exārsi, exārsūm*, 3., vzplanouti, zapáliti se; rozpáliti se; roznítiti se; *bellum exārsit*, válka vzplanula

excēdere (II, 564); [*ex*] *proeliō* e., odejiti, vzdáliti se z bitvy, z boje; *urbe* e., vycházeti, vyjít, vzdalovati se z města

excidō, *ere, excidi*, —, 3., [*ex, cadere*], **a)** vypadnouti, spadnouti; **b)** vyklouznouti, uniknouti (mimovolně); **c)** zaniknouti, zajíti, zmizeti; **d)** vypadnouti (z paměti); **e)** (něčeho) pozbyti, (něčím) se minouti, (o něco) přijíti, (o něco) býti připraven; (*ex*) *ore excidere*, vyklouznouti z úst (*o slovech*)

excipiō, *ere, excēpi, exceptum*, 3., **a)** vybírat; chytati; **b)** vyjímati, činiti výjimku; **c)** vyhraditi, vymíniti (si); **d)** zachycovati, podírat, opírat; **e)** (*o ranách*;) dostati, utržiti; **f)** zachycovati (něco, co se žene proti nám); odolati (něčemu); vydržeti (něco); **g)** chytati, pochytiti; **h)** pochytiti smysly, zvědět, vyslechnouti, zaslechnouti;

i) přejmouti, vzíti na se, podstoupiti;

j) přijmouti pohostinu, uvítati, pohostiti;

k) převzít, pokračovati (v něčem), dále vésti (něco); **l)** následovati (po něčem), pojíti se (k něčemu);

tēla scūtō excipere, oštěpy, kopí zachycovati, zachytiti štítem

excitāre, (II, 70); *excitāri*, býti ze spánku probouzen; ze spánku se probuditi, (I, 484)

excoolere (II, 302) *ingenium litteris et artibus*, vzdělati ducha ve vědách a uměních

exigere (II, 590) *monumentum*, vybudovati, zbudovati pomník, náhrobek

expellō, *ere, expulī, expulsūm*, 3., (I, 441), **a)** odstrěiti, odraziti; vyraziti, vyhoditi; vymrštiti, vytrhnouti; **b)** vyháněti, vypuditi; zahnati, zapuditi; vyobcovati; **c)** odstraniti, vzíti, zbaviti (něčeho)

explēre (II, 489) *animum*, ukojiti touhu

exposcō, *ere, exposcī*, —, 3., **a)** vyžadovati, požadovati, žádati za vydání (*někoho, něčeho*); **b)** [*aliquid*], žádati (*za něco*); vyžadovati, dožadovati se (*něčeho*); **c)** prositi (*za něco*), vyprositi si (*něco*); *pācem exposcere*, (po)žádati za mír

expugnāre Rōmam (*akus.*), (I, 402; II, 590), dobýti Říma (*gen.*), [vojensky] vzíti, ztéci Řím

exstinguō (*extinguō*), *ere, exstīnxi, exstīnctum*, 3., **a)** zhasiti, uhasiti (*něco*); **b)** vysušiti; **c)** (zhasiti život) = usmrtiti; **d)** zničiti, vymazati, vyhladiti; uvést v zapomenutí;

(*passiv.*;) *exstinguor, exstīnguī, exstīnctus sum*, zhasinati, zhasnouti, zemřeti, upadnouti v zapomenutí; *gaudiō exstīnctus sum*, umřel, zemřel jsem radostí, z radosti

exter, exterus, -tera, -terum, vnější, zevní; cizozemský, cizí; (komparativ:) **exterior, exteriorius**, vnější; (superlativy:) **extimus, a, um**, nejokrajnější;

extrēmus, a, um, a) [místně:] nejzazší, nejvzdálenější, poslední; **b)** [časově:] poslední; **c)** [co do významu stupně:] nejzazší, nejhorší, nejnebezpečnější, nejpovážlivější, vrchovaný, [po stránce buď dobré, buď zlé]; rozhodný. — (Viz II, str. 86, 88!) — (Viz II, str. 652!)

exuere (II, 436, 591) **virtūtēs**, odložit, vzdát se vynikajících vlastností; *aliquem armis e.*, někoho zbavit zbroje; s někoho svléci zbroj; někomu odnít zbroj; někoho obrátit, oloupit o zbroj

faciō, facere, (I, 493; II, 349, 350); *pontem in flumine faciō*, stavím, dávám stavět most přes řeku, (II, 650); *nāvēs facere*, (II, 302, 349), zhotoviti, vystavět lodi; *ānulum facere*, (II, 650); (viz *impetus*);

quō factō, (II, 649); *quō factum est, ut . . .*, (II, 649);

(s doplňkovým předmětným participiem, o spisovatelích:) uvádím, líčím, (II, 674);

iudicium f., pronést úsudek; *certiōrem f.*, (II, 247); *versūs f.*, skládati verše; *signum f.*, zhotoviti sochu; *sēmentem f.*, (učiniti setbu =) zasít, osít; *ut sēmentem fēcis, ita metēs*, jak zaseješ, tak budeš žít = jaká setba, taková žeň; *verba*

f., řeč mít, konati, promlouvat, řečniti; *lūdōs f.*, vystrojiti hry; *bellum f.*, **a)** způsobiti válku, dát podnět k válce; **b)** počít, zdvihnouti válku (*alicui*, proti někomu); *facere* (s vazbou 2 akus.), činiti, dělati, ustanovovati, voliti (někoho něčím); *iniūriam f.*, činiti bezpráví, křivdu; křivditi; dopouštět se bezpráví

factiō (II, 489) **optimātium** (I, 354), aristokratická strana (politická)

fār, farris, n., **a)** samopše, špalda, běl, (*druh to pšenice, prý nejstarší obilí v Itálii*); **b)** obilí; **c)** tluč, (šrot); **d)** mouka, kaše; chléb

fēliciter, (I, 459; příslovce z adjektiva *fēlix*), šťastně, zdárně, se zdarem

[*fidēs, is, f.*; v klasické próze jen plur.:] **fidēs, fidium, f.**, **a)** struny; strunový nástroj; **b)** lyra; **c)** hudba; básně; lyrické básnictví

fidus (I, 124) **amicus**, věrný, spolehlivý, oddaný, upřímný přítel
filum, i, n. **a)** nit, nitka; vlákno; **b)** struna; **c)** nit života, nit osudu, (*kterou předou Sudičky*); **d)** tkanice, stuha; **e)** tkanina; [**f)** ráz, způsob, sloh]

findō, ere, fidī, fissum, 3., **a)** štípati, rozštípati, rozštěpiti; tříštiti; **b)** rozrážeti; rozrývati; brázditi; *viam f.*, raziti si cestu

firmus, a, um, a) pevný, silný; tvrdý, tuhý; mohutný, mocný; **b)** otužilý; **c)** trvanlivý, stálý; **d)** statečný, neohrožený, stá-

lý, vytrvalý, důsledný; **e)** jistý, bezpečný, spolehlivý, věrný; (II, 41, 42; I, 322)

flēre, (II, 490); *flēns ōrō*, (pláče
⇒) s pláčem prosím

fortuītus, *a, um*, **a)** náhodný, nahodilý; (II, 655); **b)** nehledaný, ledajaký, obyčejný, všeliký
fovēre (II, 490) *litterās et artēs*, podporovati vědy a umění; přátelím vědám a uměním; *aliquem sinū f.*, zahřátí někoho na prsou

frangere (II, 591) *labōre*, zmoci, zeslabiti, vysíliti námahou; *nucem frangere*, roztlouci, rozlousknouti ořech; *fractus*, **a)** zemdlený, zmožený, vysilený, ochromený; zesláblý; **b)** slabý, chabý

fremō, *ere, fremuī, fremitum*, 3., (II, 211); *virī fremuērunt*, mužové křičeli, stenali, soptili

frequēns, (I, 457); (*doplňk.*) v hojném, plném počtu; hojně; často; (II, 652)

frequentāre (II, 70) *fēstōs diēs*, hojně se účastniti svátečních dní; slaviti svátky

frētus, *a, um, (aliquā rē)*, spoléhající (*na něco*), důvěřující (*něčemu*); zakládající si (*v něčem*); domýšlivě spoléhající, domýšlivý, vypínající se, honosivý; *frētus viribus*, důvěruje silám

fructus, (I, 285); viz: *capiō*, (str. 740)

gemō, *ere, genuī, gemitum*, 3., **a)** úpěti, kvileti, lkáti, stenati, nařikati, štkáti; **b)** [*o zvířatech*.] smutně bučeti, smutně

cukrovati, houkati; **c)** [*o věcech*.] vrzati, skřipati, smutně šuměti; **d)** oplakávati, nařikati, lkáti (*nad něčím, aliquid*)

genus, (II, 592); *genus hominum*, druh, třída lidí

gerere (II, 565); *fēliciter rem gerere*, šťastně, se zdarem vésti válku, válčiti; *rem gessi*, dovedl jsem válku až do konce; skončil jsem válku; doválčil jsem

gignō, *ere, genuī, genitum*, 3., **a)** ploditi, zploditi, roditi; *genitus sum*, narodil jsem se; **b)** [*o zemi a rostlinách*.] ploditi, nésti; **c)** [*v přeneseném významu*.] stvořiti, vytvořiti; zaviniti; býti příčinou

grātus, *a, um, (I, 110)*, **a)** půvabný, roztomilý, krásný; **b)** milý, oblíbený, příjemný, vítaný; cenný, vděk, k libosti; (II, 655); **c)** vděčný

haudquāquam, nikterak; docela ne

hauriō, *īre, hausi, haustum, (hausūrus)*, 4., (I, 421), **a)** čerpati, nabíрати; (nabíрати **a)** pít; ssáti; **b)** [*o krvi*.] prolévati, cediti; **c)** nabíрати, vyhrabati, nahrabati, shrabati; **d)** vyčerpati, vyprázdniti (*na př. číši*); **e)** až do konce sněsti, přetrpěti; **f)** do sebe pojímati; vnímati, úplně chápati; naslouchati, slyšeti; **g)** pozřiti, pohltiti, strávit; **h)** prohýřiti, promarniti; **j)** prokláti, probáti

hic, (starší *hice*), **a)** zde, na tomto místě; **b)** [*časově*.] tu, na-

to; **c)** [*modálně:*] při této příležitosti, za těchto okolností, za těchto poměrů. — [Rozlišujte »*hic* = *tento*« (vyslovte krátce!) a »*hic* = *zde*« (vyslovte dlouze!)]

honor, (I, 218); *honōrēs*, hodnosti, důstojenství, čestné ceny, odměny; ozdoby, okrasy; půvab pocty, chvály, vychvalování; *honōrēs dēcernere* (viz str. 744)

hospitium, *ii*, n., **a)** pohostinství; *iūs hospitii*, pohostiné právo; **b)** pohoštění, přátelské přijetí; **c)** pohostiné místo, hospoda, hostiný dům

humī, (I, 184), na zemi; (II, 666)

humō, *āre, āvi, ātum*, 1., (I, 367), viz *cōnsuēscō*

hydra, *ae*, f., vodní had; *hydra Lernaea*, lernejská, lernská saň, (kterou zabil Herakles, viz II, 410); jiná »*hydra*« byla obluda, jež byla matkou tříhlavého báječného podsvětního psa Kerbera, strážce vchodu do podsvětí

ibi (*ibi*), [*místně na otázku kde?*] tam, tu, na tom místě; [*časově:*] tu, tehdy; (II, 648)

ignōscō, *ere, ignōvi, ignōtum*, [*in, (g)nōscō*], (II, 53), odpustiti, prominouti; (viz *cōnsuēscō*)

imperium, (II, 252); *sub imperiō alicuius esse*, býti pod něčí nadvládou; *summum i.*, vrchní velitelství

impetum facere (*in aliquem*), (II, 303), učiniti, podniknouti útok, hnáti útokem (na někoho)

implicāre, (II, 437); *nōdī in sēmet*

ipsōs implicātī, uzly v sebe samy zapletené, spletené, zadrnuté

impōnō, *ere, imposui, impositum*, 3., **a)** vložiti, naložiti; *in nāvēs i.*, naložiti, vsaditi do lodí; **b)** (jako povinnost, úkol) uložiti, vložiti; **c)** (na úřad) dosaditi, ustanoviti; **d)** *tribūtum i.*, uložit daň

imprūdēns, (I, 457); (*doplňk.:*) nic netuše, nemaje o tom tušení; bez vědomí; nevědomky; z neznalosti, z nevědomosti; neúmýslně; (II, 653)

imprūdentē, z neznalosti, z nevědomosti; nerozumně; *nōn imprūdentē*, nikoli z neznalosti, nikoli z nevědomosti = do bře věda, vědouc

in labōre, v, při práci; (II, 303, 304, 663, 664)

inānis, *e*, 2., (II, 592); (*doplňk.:*) s prázdnýma rukama (II, 653)

inaudītus, *a, um*, **a)** neslyšený, (= co nebylo slyšeno); **b)** neslýchaný, neznámý; **c)** nevyšlýšený, bez výsledku

incidere (II, 372) **in calamitātem**, upadnouti do neštěstí, pohromy, záhuby, zkázy

incipiō, *ere, incēpi, inceptum*, 3., **a)** začíti, počíti (*něco*); **b)** počínati, míti počátek; (viz *coeipi*, II, 656, 485)

incolumis, *e*, 2., (II, 592); (*doplňk.:*) nedotčen, bez úrazu, bez ujmy; netknut; za žito-bytí, (II, 653)

incumbō, *ere, incubui, incubitum*, 3., **a)** ulehnouti (na něco), opřít se, podepřít se; **b)** nalé-

hati, doléhati, dotíratí, dorá-
žeti, prudce stíhati; **c)** dáti se
(do něčeho), oddati se (něče-
mu), usilovati (o něco); *litte-
ris i.*, oddávati se písemnictví
incusō, *āre, āvi, ātum*, 1., žalo-
vati (na někoho), obviňovati
(někoho); vytýkati (něco);
vyčítati, stěžovati si
inde, (*místně:*) odtud; (*časově:*)
odtud, od té doby; potom, pak;
(*příčinně:*) následkem toho;
proto; (*látkově:*) z toho; (II,
648)
indolēs, *is*, f., vrozená vlastnost,
povaha; nadání, vlohy, zdat-
nost; *indolēs optima*, výborné
vlohy
induere, (II, 593); *vestem induō*,
oblékám si šat, oblékám se
v šat, odívám se v šat
industria, *ae*, f., (I, 61, 167), čin-
nost, pracovitost, příčin-
livost, pilnost; *industriā, ob
industriam, dē (ex) industriā*,
úmyslně, schválně
indūtiaē, *ārum*, f., příměří
Inflīgō, *ere, inflīxī, inflīctum*, 3.,
a) vraziti, naraziti; **b)** *vulnus
infligere*, zasaditi ránu
ingēns, (I, 457; II, 491); *ingēns
metus*, děsný strach
ingignō, *ere, ingenuī, ingenitum*,
3., vroditi, vstípati
inopināns, *antis*, 1., nic netušící,
mimo nadání, (II, 653)
Insciēns, *ientis*, 1., nevědoucí; bez
(mého, tvého atd.) vědomí; ne-
vědomky, neúmyslně; (II, 653)
Inscius, *a, um*, 3., nevědomý, ne-
znalý; nevěda, nevědomky, (II,
653)

Inscribere, (II, 153, 566); *inscrip-
tus*, napsán, napsaný
Inserō, *ere, insēvi, insitum*, 3., **a)**
zasévati, zasazovati, vsaditi;
b) vstípati, vroditi; *insitus sum*,
jsem vrozen
Inserō, *ere, inseruī, insertum*, 3.,
a) (*aliquid in aliquid* nebo *ali-
cui*), vstřčiti, vložití, za-
střčiti (něco do něčeho); **b)**
přiměšovati, přimísiti, vpléta-
ti; zařadovati
Inspergō, *ere, inspersī, inspersum*,
3., nasypati, sypati (něco na
něco), nakropiti, nalíti
intercipiō, *ere, intercēpi, intercep-
tum*, 3., **a)** zachytiti; **b)** zame-
ziti, přerušiti; brániti, překá-
žeti, nepřipouštěti; **c)** vzíti, od-
niti; **d)** zničiti, jedem usmrtiti,
otráviti; *sōlem i.*, vzíti, odniti,
zastíniti, slunce, světlo sluneč-
ní; zaeloniti světlo; zameziti
přístup slunečního světla
interficere, (II, 304), zabíti, za-
vraždití, usmrtiti
interritus, *a, um*, nezastrašený,
neohrožený; neděse se; beze
strachu, (II, 653)
interrogāre, (II, 437); *aliquid in-
terrogātus sum*, byl jsem tá-
zán, otázan na něco
intestinus, *a, um*, 3., vnitřní; do-
mácí, rodinný
Intexō, *ere, intexuī, intextum*, 3.,
a) vetkati, vpléstí; **b)** protka-
ti, proplétati; **c)** oplétati
ipse, *ipsa, ipsum*, (II, 37), sám,
sama, samo. — (Toto zájmeno
vyslovuje hlavní osobu nebo
věc v protivě nebo s vylouče-
ním ostatních:) *ego ipse*, já

sám, (t. j. a nikdo jiný). — Do češtiny se překládá: sám, samý, on (sám), pouhý, vlastní; osobně; někdy se překládá: také, též, rovněž; zesiluje-li se pojem tímto zájmenem, překládá se: sám; docela; sám sebou; o své ujmě, na vlastní vrub, dobrovolně; pouhý; již; vymezuje-li přesněji, překládá se: právě; má-li přivlastňovací význam, překládá se: jeho, jejich; je-li spojeno s jiným ukazovacím zájmenem, překládá se: i, právě. — Jako v češtině, tak i v latině činí se přesný rozdíl mezi: »Sám sebe miluje« = »Sē ipse diligit« a »Miluje sebe sama« = »Sē ipsum diligit«. — Rozeznávejte! *Senectūs ipsa morbus est*, kmetství samo jest nemoc. *Virtūs per sē ipsā colenda est*, ctnost jest ctíti samu o sobě, samu pro sebe. *Rēx ipse aderat*, král (sám =) osobně byl přítomen. *Ipsā spēs*, pouhou nadějí. *Eō ipsō diē*, právě toho dne. *Ipsae meae partēs*, vlastní můj úkol. *Meū ipsius operā*, mým vlastním přičiněním. *Plūrima sacra ipse obibat*, většinu obětí vykonával osobně. *In ipsō discrimine*, právě v rozhodném okamžiku. *Tempore ipsō, quō*, právě v tu dobu, kdy. *Nōmen ipsum*, již pouhé jméno. — V nepřímé řeči se někdy zájmena *ipse* užívá k důraznějšímu vyjádření vztahu k podmětů řídící věty místo zvrátěného zájmena. *Caesar vehe-*

menter centuriōnēs incūsāvit, cūr dē suā virtūte aut dē ipsius diligentia dēspērārent. Caesar důrazně vytkl setníkům, proč ztrácejí důvěru ve svou statečnost nebo v jeho obezřelost. — Má-li vlastní jméno města nebo malého ostrova při sobě »ipse« za přivlastek, bývá přislovečné určení místa na otázku »kde?« vyjádřeno buď prostým ablativem, buď ablativem s předložkou *in*, na př. (*in*) *ipsā Samō*, (*in*) *ipsis Athēnis*, (II, 664)

irrldeō, *ēre, irrīsī, irrisum*, 2., (II, 154)

irrupō, *ere, irrūpī, irruptum*, 3., a) vpadnouti, vtrhnouti, vniknouti; b) rušivě se vtírat

ita, tak, takovým způsobem; *quae sī ita sunt*, (II, 649)

iter, (I, 219; II, 253), cesta; směr; *iter Alexandriam*, (II, 665)

iubeō, *ēre, iussī, iussum*, 2., a) poroučeti, rozkazovati, kázati, prikazovati, nařizovati; [*iussus*, rozkázaný, uložený]; *tribūtum i.*, ukládati, uložití daň; *iussum, i*, n., rozkaz, nařízení; [*iubeor*, poroučí se mi, jest mi rozkazováno; *iussus sum*, bylo mi poručeno, rozkázáno;] b) naříditi, povoliti, potvrditi, schváliti; *lēgem i.*, schváliti, přijmouti zákon

iūcundē, (I, 124), vesele, příjemně; *iūcundius*, s větší chutí

iūdicium, *i*, n., a) rozsudek, soudní nález, výrok, rozhodnutí; b) úsudek, mínění; *optimum i.*,

nejlepší, nejpriznivější úsudek; (viz: *facere*); **c)** schopnost souditi, posuzovati; soudnost; vkus; **d)** soudní vyšetřování, jednání; soudní řízení; soud; **e)** pře, proces; **f)** soud, soudní úřad, soudce

iudiciō (II, 593) *aliquem dignum laude*, pokládám, uznávám někoho za chvályhodného

iungere, (II, 566); *iunctus*, spojený

laccessō, ere, laccessivī (laccessiī), laccessitum, 3., **a)** (obmyslně:) lákati; vyzývati, vybízeti; pokoušeti, škádliti; dráždit, pouzeti; podněcovati; provokovati; *procōs l.*, zlákat ženichy, nápadníky; **b)** [*ve vojenství:*] *proeliō aliquem l.*, někoho vyzývati k bitvě, bojem znepokojovati, bojem napadnouti; na někoho bojem dorážeti; *tēlis l. aliquem*, na někoho dorážeti oštěpy, někoho oštěpy napadnouti

laetē, vesele, radostně; (II, 653)

laetus, (II, 305), (II, 653, 593); *laeta, ōrum*, n., veselé, radostné věci; veselé; *laetō animō*, s veselou myslí

lapideus, lapidea, lapideum, kamenný, z kamene

lapis, (II, 593); *lapidēs*, kameny, kamení

laqueus, laquei, m., **a)** léčka, smyčka, osidlo, klička; provaz; **b)** [*v lovectví:*] oko; **c)** osidlo; pouto

lectulus, ī, m., **a)** lože, lůžko; postel; **b)** pohovka, lehátko

libidō, (I, 374); *libidinēs*, náruživosti, chťiče

lignātor, ōris, m., dřevař, dřevorubec

luere scelus, (II, 594), smýti zločin

lūx, (II, 6; 88, 594); (II, 674: denní, sluneční světlo); *ante lūcem*, před úsvitem, přede dnem

lūxuria atque inertia, rozmařilost a nečinnost

maestus, a, um, 3., **a)** zarmoucený, smutný; **b)** zarmucující, smutek působící, neblahý, nešťastný; (II, 653)

maiōrēs, maiōrum, m., předkové, (II, 110, 111)

mandāre (II, 594) *imperium (alicui)*, svěřiti velitelství (někomu)

manēre, (II, 123, 384), přenocovati, zůstat přes noc

maritimus, a, um, **a)** přímořský, u moře ležící; **b)** mořský; na moři

mātrōna, ae, f., paní; vznešená paní; (*o vznešených ženách se zřetelem k jejich důstojnosti a čistotě mravů*)

mātūrāre iter, (II, 253, 283, 284), (urychlit cestu, chůzi =) pospíšiti si; popíšiti si s cestou

merx, (I, 348, 392); plur. *mercēs*, zboží

metō, ere, (messui), messum, 3., žíti, žnu; požínati; kositi

mīrāculum, ī, n., podivuhodná věc, podivuhodný úkaz; div; zázrak; *m. mundi*, div světa

mittere aliquem praedam, (II, 567), někoho poslati jako ko-

rist; *lūcem in terram m.*, se-
silati, vysílali světlo na zemi
mola, *ae, f.*, **a**) mlýnský kámen,
mlýn; **b**) mouka, tluč, šrot
molō, *ere, molūi, molitum*, 3., me-
lu, mlíti
monumentum, *i, n.*, (II, 254), ná-
hrobek, hrobka
mordēre (II, 494); *verba momor-
dērunt*, slova (kousla =) ura-
zila; *dolōribus m.*, bolestmi
sžírati
moriōr, *morī, mortuus sum*, 3.,
zemřiti; (viz: *prō*) (viz: II, 784)
movēre, (I, 463, 486; II, 353, 494),
dojímati, rozčiliti, rozechvěti;
bellum m., způsobiti, roznítiti
válku; *mōtus misericordiā*,
(byv) jat milosrdenstvím
multō, mnohem, daleko, (II, 53);
multum temporis, mnoho času
municipium, *ii, n.*, m ě s t o, (před
r. 90 př. Kr. značí italské mě-
sto, jehož občané požívali říms-
ského práva, jehož správa
však byla samostatná; od r. 90
př. Kr., kdy lége Iúliā byla po-
stavena všecna města na ro-
veň, značí *municipium*;) v e n-
k o v s k é m ě s t o
mūsculus, *i, m.*, **a**) myška; **b**)
sval; **c**) ochranné přístřeší
(mající za účel přiblížiti se ke
zdi nepřátelského města a
podkopati ji)
mūtābilis, *e, 2.*, měnlivý, proměn-
livý, nestálý; (II, 655)
neglegere, (II, 595, 72); *aliquem
nōn n.*, nezanedbávati, všim-
nouti si někoho
nesciō, *nescīre, nesciū, nesciū,*
nescitum, 4., nevěděti, neznati;

neuměti; *quis est, quī nesciat*,
[kdo jest, jenž neví =] kdo
neví
nihil mali, (II, 495), nic zlého,
špatného; žádné zlo
nōbillitās, *ātis, f.*, **a**) proslulost,
sláva; **b**) urozenost, šlechtictví;
c) ušlechtilost, vznešenost, vý-
tečnost; **d**) šlechta
nōdus, *i, m.*, **a**) uzel; **b**) kloub;
c) suk; **d**) zauzlení, zapletení,
splet; závazek; pouto; záplet-
ka; překážka, obtíž
nōlō, *nōlle, nōlūi*, nechťiti
nōnnihil, něco, trochu, poněkud;
n. temporis, trochu času
nostrī, *ōrum*, *m. pl.*, naši (vojáci,
lidé, přátelé *a j.*), (II, 567)
nūbila, *ōrum*, *n. pl.*, mraky; (II,
53)
numerus, *i, m.*, **a**) část, člen;
(*v hudebē*;) rozčlenění, rytmus,
takt; melodie, nápev; **b**) takt
ve verši = stopa; verš; roz-
měr;
c) číslo; počet; **d**) množství;
sbor; (*ve vojštē*;) oddíl, četa;
(lodní) mužstvo, (lodní posád-
ka); **e**) postavení, místo; *in
numerō decev ducum*, v počtu
deseti vůdců, velitelů = mezi
deseti vůdci, veliteli; **f**) váha,
váznost; (viz: *ē, ex*)
nūtus, *ūs, m.*, **a**) kývání, kývnutí
hlavou; pokynutí; pokyn; **b**)
rozkaz; **c**) vůle (boží); **d**) tíže
ob, (II, 53, 396, 495); (II, 249,
649); (II, 649); (viz: *praedi-
cāre*)
oblīnō, *ere, oblēvi, oblitum*, 3., **a**)
potřítí, natřítí; **b**) naplniti, na-
pěchovati; **c**) poskvřniti; *par-*

ricidiō sē oblinere, poskvřniti se otcovraždou, vraždou
obnūbō, *ere, obnūpsī, obnūptum*, 3., zahaliti, zastříti, pokryti
obsolēso, *ere, obsolēvī*, —, 3., opotřebovati se, zastarati; pozbyti ceny
occidō, *ere, occidī*, —, *occāsūrus*, 3., **a)** padati; padnouti; **b)** (*o slunci*;) zapadati; **c)** padnouti; zemříti, zajíti; **d)** (*o věcech*;) zaniknouti; (*o lodích*;) potopiti se, utonouti, zaniknouti
occidō, *ere, occidī, occisum*, 3., zabíti, usmrtiti; pobíti; *tyranus servum occidit*, tyran dal zabíti, usmrtiti otroka; *militēs in pugnā occisi sunt*, vojnínové v boji byli pobiti = padli
occulō, *ere, occultū, occultum*, 3., skryti, zakryti, zatajiti; *occultus sum*, jsem skrytý, tajný
occumbō, *ere, occubū, occubitum*, 3., klesnouti mrtev; padnouti; *mortem o.*, podstoupiti smrt, zemříti, mrtev padnouti
offerō, *offerre, obtulī, oblātum*, 3., **a)** naproti, vstříc nésti, podávati; **b)** nastavovati, na odiv stavěti; **c)** přinést, poskytnouti; **d)** nabídnouti; *pācem o.*, nabídnouti mír; **e)** prokázati, způsobiti; **f)** vydati, dáti v šanc
omnipotēns, *entis*, všemohoucí
opportūnē, vhod, včas
opēs, *um*, f. pl., (I, 355; II, 308), válečná moc, politická moc
optimē, (viz: *bene*, II, 434), nejlepší, výborně, znamenitě, velmi dobře, velmi rádně
orior, *irī, ortus sum, oritūrus*, **a)** zdvihati se, povstávati; **b)** vy-

cházet, vzházeti; **c)** vznikat, mít původ, pocházeti; (II, 787, 788)
ōs, *ōris*, n., (I, 408); *ante ōra*, před obličejem, před tváří, před očima
ostendō, *ere, ostendī, ostentum, ostensum*, 3., **a)** vstříc natáhnouti, nastavit; předstírat; **b)** ukazovati (*něco, na něco*); **c)** prozraditi, učiniti zjevným; **d)** dokázati, řeči ukázati, vysloviti, prohlásiti; **e)** *sē ostendere*, objeviti se
paene (II, 439) *cecidī*, málem bych byl upadl
pandō, *ere, pandī, passum*, [*pansum*], 3., **a)** prostírat, rozestírat, rozpínati, roztahovati, rozkládati, rozšiřovati; **b)** rozvírat, otvírat; **c)** odhalovati, objevovati, zjevovati; **d)** zjevovati řeči, vyjevovati, zvěstovati, oznamovati, hlásati, vypravovati, vykládati;
passis manibus, s rozpiatýma rukama; *passis crinibus*, s rozpuštěnými vlasy (*na znamení smutku*)
parricidium, *ii*, n., **a)** (zavraždění blízkého příbuzného), otcovražda; vražda; **b)** velezráda, násilný (hříšný) čin (*proti vlasti*); násilí, hřích
patefaciō, *ere, patefēcī, patefactum*, 3., **a)** otvírat, činiti přístupným; odkrývati; **b)** činiti schůdným, přístupným; **c)** činiti viditelným, odkrývati, odhalovati, objevovati, ukazovati; **d)** vyjevovati, oznamovati; (*passiv.*) *patefiō* jsem

odkrýván, činěn přístupným
patientia, *ae*, *f.*, **a)** schopnost snášeti; otužilost v snášení; *p. labōrum*, otužilost v snášení námah; **b)** trpělivost; **c)** vytrvalost; **d)** zdrželivost, střidmost, uskrovnování; **e)** povolnost, shovívavost; **f)** nevšímovost, netečnost; **g)** poddajnost, poddanost, poslušnost; **h)** poníženost

paulum, (*jen*) málo; poněkud, trochu; (*o čase*;) maličko, na chvílku, na okamžik, krátce

pellere (II, 309) **aliquem patriā** (*abl.*), někoho vyhnati, vypb-věděti, vyobcovati z vlasti

per (II, 355) **omnem Etrūriam**, celou Etrurií

percellō, *ere*, *perculi*, *perculsum*, 3., **a)** sraziti k zemi, poraziti, povaliti; **b)** udeřiti, uhoditi; **c)** skoliti; **d)** (*o nepřítelích*;) poraziti, potříti; **e)** otrásti, podvrátiti, ochromiti; **z**drťiti, zhrouťiti, ztroskotati, zhubiti, zničiti; **f)** zaraziti, o h r o m i t i, omámiti; **g)** poděsiti, polekati, zastrašiti; *multis verberibus perculsus corruit*, byv udeřen mnohými ranami= pod mnohými ranami se zhrouťil

percutiō, *percutere*, *percussī*, *percussum*, 3., (I, 493), **a)** proraziti, protknouti, proniknouti; **b)** probodnouti, prokláti, propíchnouti; **c)** vraziti (*do něčeho*), udeřiti, uhoditi; (*do něčeho*) tepati, tlouci, bít; **d)** zasáhnouti, zastihnouti, zachvátiti; **e)** tepati, dupati; **f)** uho-diti, ~~raniti~~; **g)** zabít, usmrtiti,

zavraždit; *secūri percutere*, popraviti, (II, 650); **h)** (těžce) postihnouti, ochromiti, pochroumati; (*něčím*) otrásti; **j)** (*o duševních dojmech*;) zasáhnouti, proniknouti, zachvátiti, zastihnouti, postihnouti, dotknouti se, dojmouti

perficiō, *ere*, *perfēci*, *perfectum*, 3., (II, 123); *opera p.*, tvořiti díla

perfidia, *ae*, *f.*, nevěrnost, věro-lomnost, úskočnost; zpronevěra, zrada; nepoctivost, ošemetnost

peritus bellī, (I, 234), zkušený, zběhlý ve válce, ve vedení války; znalý vedení války; (= zkušený válečník)

perrōdō, *ere*, *perrōsi*, *perrōsum*, 3., přehlodati

persuādēre, (II, 354, 355); *tibi persuādē*, buď přesvědčen, věř!

pessimus, *a*, *um*, (viz: *malus*, II, 110), nejhorší; nejzlobnější, nejškodlivější, nejbídnější; velmi zlý, velmi špatný, velmi bídný

petere, (II, 124, 355); **a)** *Italiam*, *Rōmam p.*, (za)mířiti, táhnouti, ubírat se do Italie, do Říma; *urbem p.*, (za)mířiti, spěchat, ubírat se, odebrat se, odtáhnouti do města; *montēs p.*, mířiti na hory;

c) *Rōmam p.*, napadnouti Řím, hnáti se, udeřiti na Řím; *latrōnēs p.*, napadnouti zbojníky; *militēs*, *hostem p.*, napadnouti vojíny, nepřitele; udeřiti na vojíny, na nepřitele; *ferrō aliquem p.*, napadati ně-

koho mečem; *hostēs ā nostris petiti sunt*, nepřátelé byli od našich napadeni; útok našich mířil proti nepřátelům;

d) *fugā salutem p.*, hledati spásu v útěku; *praemium p.*, vyžadovati si, dožadovati se odměny; státi o odměnu (o významování, o čestný dar);

e) *honōrēs p.*, (za)toužiti po čestných úřadech, hodnostech;

f) *indūtiās, pācem p.*, (po)-žádati za příměří, za mír; *ā senātū, ā patre p.*, ut . . ., (po)-žádati senát, otce, aby . . .; *nāvēs ab aliquō p.*, (po)žádati někoho za, o lodi; žádati lodi na někom; *auxilium ab aliquō p.*, žádati někoho za, o pomoc; vyžadovati si pomoci na někom, od někoho; *auxilium ab aliquō petitur*, pomoc jest vyžadována na někom; někdo jest žádán za pomoc; *amicus ā mē pecūniam petivit*, přítel mne požádal o peníze; *pecunia ā mē petita est*, byl jsem požádán o peníze; [rozdlišujte:]

petō ab amicis, žádám přátele; *ab amicis petitum est*, přátelé byli požádáni;

petō hostēs, napadám nepřátele, útočím na nepřátele; *hostēs petiti sunt*, nepřátelé byli napadeni, na nepřátele byl podniknut útok

plēnus, a, um, (I, 141), **a)** plný, naplněný, přeplněný; **b)** naježený, nasycený, sytý; **c)** bohatý, obsažný, důkladný; **d)** silný; tlustý, tučný; **e)** úplný, celý; **f)** náležitý, dostatečný,

dokonalý; *lūna plēna* = *orbis (lūnae) plēnus*, úplněk

plōrō, āre, āvī, ātum, 1., plakati, nařikati, hořekovati; oplakávat

pōnō, ere, posuī, positum, 3., (II, 255); *castra p.*, zříditi, rozbiti tábor; tábořem se položit; *in statione p.*, postaviti na stanovišti, na místě; *imāgō prima posita est*, obraz byl položen první, na prvním místě = stál první, v popředí

populāris, e, a) lidový; **b)** [téžoz národa], národní, tuzemský, domácí; *populārēs, ium*, m., **a)** krajané; **b)** politická strana lidová, demokratická; **c)** demagogové

porticus, (I, 291, 303); (byla to pomalovaná sloupová síň); (v Athénách takováto sloupová síň byla na tržišti, zvala se »*poecilē*« a byly v ní malby od Polygnota, Mikona a Panalna; mimo jiné byla tu též zobrazena bitva u Marathonu, obraz to Polygnotův)

poscō, ere, poposci, —, 3., (supinové tvary se nahrazují slovesem *postulāre*), **a)** žádati, požadovati, vyžadovati, dožadovati se; domáhati se, vymáhati, chtíti; **b)** vybízeti, vyzývat; **c)** vzývati, prositi; **d)** poháněti k soudu; (*p. aliquid ab aliquō* nebo *aliquem aliquid*, žádati něčeho od někoho, někoho o něco); (viz: *solea*, II, 441)

possidō, ere, possēdi, possessum, 3., (*aliquid*), **a)** zmocniti se

(něčeho); zaujmouti, zabrati (něco); vejíti v držení, uvázati se v držení (něčeho), přivlastniti si; **b)** opanovati, uchvátiti

possum, *posse*, *potui*, (časování viz na str. 790), **a)** m o h u, m o c i; **b)** býti mocen, míti moc, býti s to, dovésti, uměti; **c)** míti moc, zmoci, dovésti, dokázati, poříditi, uměti; **d)** míti váhu, vážnost, vliv, význam; **e)** platiti (= něco znamenati); vynikati, předčiti; (II, 117, 118, 373)

postpōnō, *ere*, *postposui*, *postpositum*, 3., (*aliquid alicui rei*) klá sti (něco) do p o z a d í, z a (něco); (něco) m é n ě c e n i t i (než něco); (něčeho) m é n ě s i v á ž i t i (než něčeho); odstrkovati, snižovati, nechávati stranou, zanedbávati, pomíjeti, odkládati

postrēmus, (II, 496, 598), [superlativ k pozitivu *posterus*, *a, um* a ke komparativu *posterior*, *posterius*], **a)** (*místně:*) nejzadnější, nejposlednější, poslední; **b)** (*časově:*) poslední; (*doplňk.:*) poslední, naposledy, (II, 652)

potēns, (I, 457); *potentior*, (II, 41), (II, 655)

praebēre (II, 496) *sē grātum*, ukazovati se vděčným; vděčně se chovati, si počínati

praeceps, (I, 458); (*doplňk.*) **a)** střemhlav; **b)** prudce, o překot, úprkem; **c)** do hloubi, dolů; **d)** v nebezpečství, v záhubu, na mizinu; (II, 652)

praeciāre, (*přislovce*), **a)** velmi

(zcela) jasně; velmi (zcela) zřetelně; **b)** výborně, znamenitě, skvěle; **c)** velmi slavně, přeslavně

praedicō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., **a)** hlásati, vyhlašovati, ohlašovati, prohlašovati; vyvolávati; **b)** zvěstovati, oznamovati; **c)** veřejně mluvit; říkati, tvrditi; **d)** hlásati s pochvalou, rozhlášovati, vychvalovati, velebiti; *aliquem ob aliquid p.*, někoho velebiti, vychvalovati pro něco; **e)** vychloubati se, chlubit se

praeditus (II, 6) *optimā indole*, nadán, nadaný výbornými vlohami

praemium, viz: *petere*, (str. 756)

praepōnō, *ere*, *praeposui*, *praepositum*, 3., **a)** napřed klásti, napřed stavěti, napřed dávati; **b)** *aliquem alicui (alicui rei) p.*, někoho ustanoviti nad někým (nad něčím, k něčemu); někoho ustanoviti, učiniti něčím, správcem, dozorcem, vládcem, velitelem (vojenským), správcem (něčeho), dozorcem (nad něčím); někomu dáti, svěřiti správu (něčeho), dozor, velení (nad něčím); **c)** *aliquid alicui rei p.*, něčemu dávati přednost před něčím; něco stavěti nad něco

praesēns, (I, 457); (*doplňk.:*) **a)** přítomen; osobně; **b)** na světě, za živa; (II, 653); *praesēns adsum*, o s o b n ě j s e m p ř í t o m e n

primō, (II, 105), (II, 653)

primum, (II, 497, 598, 256), (II, 653)

primus, *a, um*, (I, 159; II, 86, 87, 88); **a)** (*místně:*) nejpřednější, přední; nejbližší; **b)** (*časově a o pořadí:*) první; **c)** první v minulosti; počáteční; prvotní; mladý; **d)** (*o hodnosti a důstojenství:*) první, přední; **e)** (*řadová číslovka:*) první; **f)** (*doplňk.:*) 1) vpředu, v první řadě, vpřed; 2) nejprve, po prvé, první, původně, nejdříve; *primus — primō — primum*, (II, 653)

priscus, (II, 156); *priscæ virtutēs*, staré, starodávné (= ctihodné, úctyhodné) dobré, vynikající vlastnosti

prius, (*komparativ příslovce*), dříve; napřed, předtím; [*prior*, II, 440]

priusquam, viz: *antequam*, (str. 737)

prō, (II, 356); *prō patriā mori*, zemřít za vlast

proavus, *i, m.*, **a)** praděd; **b)** předek, praotec; (II, 90)

procus, *i, m.*, nápadník, ženich

prōdō, *ere, prōdidi, prōditum*, 3., (I, 443), **a)** vydávati; ven dávati, stavěti, klásti, vynášeti; **b)** vydávati ze sebe, roditi, ploditi; **c)** vydávati na jevo; vyjevovati, projevovati, ukazovati; vyhlašovati, pronášeti; **d)** prohlašovati, jmenovati; **e)** zaváděti, ustanovovati, zakládati;

f) vyzrazovati, prozrazovati;

g) vydávati (v nebezpečení, na pospas, v záhubu); **h)** zrádně vydávati, zrazovati;

j) dále dávati; zanechávati, zůstavovati; odkázati;

k) připomínati; vypravovati; zaznamenati; zapsati; *memoriae, memoriā prōditum est*, (II, 254); *memoriae prōdidit*, zaznamenal, vypravuje

proficiscor, *proficiscī, profectus sum*, 3., **a)** vydati se na cestu, vyjiti, odcházeti, odejti, odcestovati, vypravit se; **b)** (*o lodích:*) vyplouti, vyjeti, odplouti; **c)** (*o vojsku:*) vytáhnouti, podniknouti výpravu; **d)** jiti, ubírat se; (*ve vojenství:*) táhnouti; **e)** (*metaforicky:*) [*o počátku:*] začínati; [*o původu:*] pocházeti, vzházeti, vznikat; (viz str. II, 782)

profugiō, *ere, profūgī*, —, 3., utikati, ubíhati, unikati, prchat; rozprchnouti se

prope, (*příslovce*), (I, 151), **a)** blízko, nablízku, zblízka; **b)** takřka; **c)** asi, jaksí, do jisté míry; **d)** *prope erat, ut . . .*, bylo blízko, že; nechybělo mnoho, že by; málem by; **e)** ve spojení s předložkou *ā, ab*, (II, 665);

(*komparativ:*) **propius**, blíže, z větší blízkosti;

(*superlativ:*) **proximē**, nejblíže; (*o čase:*) nedávno, minule, posledně.

propinquus (II, 105) *alicui linguā*, někomu blízký jazykem; s někým jazykem příbuzný

prōsternō, *ere, prōstrāvī, prōstrātum*, 3., **a)** poraziti, zporážeti, skáceti, povaliti; *hostem, opēs alicuius p.*, poraziti nepřítele,

něčí válečnou moc; **b)** způsobiť pád (něčeho), zničiti **prūdēns**, (I, 457); (*doplňk.*) vědomě, s (úplným) vědomím, s rozmyslem, úmyslně, schválně, naschvál, (II, 653)

prūdenter, (*příslovce*), **a)** zkušenně, zběhle; **b)** prozíravě, prozřetelně, rozumně; obezřele, opatrně; moudře, chytře

pulchrě, (*příslovce*), [*komparativ*: **pulchrius**], [*superlativ*: **pulcherrimě**], **a)** krásně, pěkně, hezky; **b)** dobře, výborně, čestně, slavně, příznivě, šťastně, zdárně; *mihi pulchrě est*, mám se dobře; *pulcherrimě*, nejkrásněji, velmi krásně, překrásně a j.

quadrupēs, *-pedis*, m., f., (n.), čtvernožec; (I, 475)

quaerere, (I, 443; II, 599); *aliquid qu.*, hledati, vyhledávati něco; *parentēs puerōs quaerēbant*, rodiče hledali hochy; *puerī quaerēbantur*, hoši byli hledáni;

ex aliquō aliquid qu., tázati se někoho na něco; *ex aliquō quaesitum est*, někdo byl tázán; *quaerēbam ex pueris viam*, tázal jsem se hochů na cestu; *ex pueris via quaerēbatur*, hoši byli tázáni na cestu

quater, čtyřikrát; (*viz: ter*)

quidam, quiddam, (*neurč. zájmeno v platnosti substantivní*), kdosi, cosí; někdo, něco; **quidam, quaedam, quoddam**, (*neurč. zájm. v platnosti adjektivní*), jakýsi, kterýsi. — Zájmenem **quidam**

se označuje osoba nebo věc ve skutečnosti sice určitá, kterou však mluvící sám nechává neurčenu, buď že ji zevrubněji označiti nechce nebo nemůže.

Accurrit quidam, nōtus mihi nōmine tantum. Přiběhne kdosi, známý mně jen podle jména. *Vita agenda est certō genere quōdam, nōn quōlibet*. Život se má vésti jakýmsi určitým způsobem, ne jakýmkoli. — Rozlišujte! *Amicitia laudatur in quōdam librō Cicerōnis*. Přátelství jest chváleno v kterémsi Ciceronově spise; (pomýšlí se tu na určitý spis, ale jeho jméno se neuvádí); *Lege librum aliquem Cicerōnis!* Čti některý (= ten či onen) spis Ciceronův! —

Zájmenem **quidam** se někdy stupňuje význam adjektiva; jindy zase se jím zmírňuje substantivní výraz, který se zdá mluvčímu přílišným nebo neobvyklým. Při překladu se tu leckdy užívá příslovci »přímo, téměř, opravdu, vskutku, z hola, vpravdě«. Často se pak v tom případě přidává k zájmenu **quidam** příslovce *quasi* ve významu »jaksi, ať tak dím, abych (tak) řekl«. Na př.: *incrēdibilis quaedam ingenii magnitūdō*, přímo, opravdu, téměř, vpravdě, neuvěřitelná velikomyslnost. *Ad breve quoddam tempus*, na hodně krátký čas. *Est actiō quasi corporis quaedam eloquentia*,

řečnický přednes jest jakoby jakási výmluvnost těla. —

Jiné příklady: *Quaedam forma hominis*, jakás takás lidská podoba. *Quodam modō*, jakým-si způsobem, jaksi. *Divina quaedam memoria*, paměť přímo božská. *Forte quādam divinitus*, takofka božským řízením. - (Sklonění: II, 811, 812.)

quis (quī), quid, (n ě)k d o, (n ě)-c o, (*substantiv.*); **quī (quis), qua (quae), quod**, (n ě)k t e r ý, (n ě)k t e r á, (n ě)k t e r é, (*adjektiv.*). — [Jsou to neurčitá zájmena, jestliže nemají větného přízvuku; tím se liší od přízvučných zájmen tázacích.] (II, 599). — Tato zájmena se skloňují jako stejně znějící zájmeno tázací a vztažné (I, 93, 248), avšak v nomin. sing. fem. a v nomin. a akus. plur. neutr. jest tvar *qua* častější než *quae*. — Bez přízvuku a tedy s neurčitým významem se užívá těchto zájmen zvláště po spojkách *si, nisi, nē*, po tázacích částicích *num, an*, po vztažných příslovcích *quō, quantō* a po jiných přízvučných slovech, zejména po konjunktivu možnosti. — *Si quis*, jestliže (ně)kdo. *Si cui quid prōmisisti, id erit fixum*, jestliže jsi (ně)komu (ně)co slíbil, bude to pevné. *Num quid vis aliud?* Chceš snad (ještě) něco jiného? *Dixerit quis*, někdo by řekl. *Num quis venit?* Zdaž někdo nepřichází? *Quō quis est doctior*, čím je kdo

učenější. *Nē quid dētrimenti*, aby (nic škody =) žádná škoda ne . . . *Nē qua spēs*, aby žádná naděje ne . . . (II, 322, 323, 599). —

quisque, quidque, (II, 157); **quisque, quaeque, quodque**, (II, 157), **a)** každý; **b)** kdo (*neurč. = každý*). — (Skloňuje se jako zájmeno táz. a vztaž., k němuž přistupuje příklonka *-que*; na př. *cuiusque, cuique, quemque, quamque, quōque, quāque*; plur. *quique, quibusque* atd.) — Zájmeno »*quisque* = každý« má význam podílný: »*každý o sobě, každý pro sebe*«, kdežto »*omnis* = každý a všichni dohromady« (kolektivně), »*všichni bez výjimky*«. — Zájmeno *quisque* nikdy nestojí samo o sobě, nýbrž se vždy přiklání k jiným, přízvučným slovům čili opírá se o jiná, přízvučná slova, a to: **a)** o zvrát. zájmena, **b)** o tázací a vztažná zájmena a příslovce, **c)** o superlativ, **d)** o řadové číslovky. — *Suum quisque nōscat ingenium*. Ať každý poznává své nadání. *Suum cuique*. Každému [náleží, dej], co mu patří. — *Diligenter est observandum, quālis quisque sit*. Pilně jest pozorovati, jaký kdo jest. *Dic, unde quidque emeris*. Řekni, kde jsi každou (jednotlivou) věc koupil. *Ut quisque sēmentem fēcerit, ita metet*. Jak kdo zaseje, tak bude sklízeti. — *Māximae cuique fortūnae minimē crēdendum est*.

[Každému =] právě největšímu štěstí jest nejméně věřiti. *Optimus quisque*, právě nejlepší člověk [v češtině obyčejně plur.: =] právě nejlepší lidé. — *Quintō quōque annō*, každého pátého roku (= jednou za 4 léta). — [Každý = a) *quisque*; b) *omnis*; c) *nēmō nōn*; d) *nēmō est quīn*; e) *singulī*; f) *alius* ve spojení s *alius*; g) (ve vedl. větě:.) *quisquis*.] — Každý chválí něco jiného, *alius aliud laudat*. — Každý tě pozdravil, *nēmō tē nōn salūtāvit*. — Leckdo tě pozdravil, *nōn nēmō tē salūtāvit*. — Každý ví, *nēmō est, quīn (quī nōn) sciat*. — Každý volí jednoho (po jednom), *singulī singulōs eligunt*.

quisquis, quaequae, quidquid (*quicquid*), (*subst.*.) kdokoli, cokoli; (*adjektiv.*.) kterýkoli, jakýkoli; *quōquō tempore*, v kterýkoli čas; (*genit.* u Cicerona ve rčení *cuicuiusmodi*, všeliký; *abl.* u Plauta *quiqui*)

quoad, (*spojka*), a) [*místně:*] pokud; a ž k a m; b) [*časově, s indik. prés., impf., perf., fut. I.:*] dokud, pokud; c) [*čas., obyčejně indik. perf., prés., fut. II.:*] a ž; dokud ne; d) [*čas., konj. prés. a impf.:*] a ž; a ž by; dokud by ne; e) [*vztahově:*] pokud. — (V nepřímé závislosti může »quoad = pokud, až, dokud ne« býti spojeno i s konj. perf. a plqupf.)

rārus, a, um, 3., (I, 394), (*do-plňk.*.) pořádku, (jen) tu a

tam, (jen) jednotlivě, (II, 652) **recēns**, (I, 457; II, 311); *recentēs cōpiae*, čerstvé, nové vojsko, vojenské zástupy, voje

recipiō, (II, 257, 569); *sē recipere*, (*ve vojenství:*) zpět se stáhnouti, ustoupiti

redeō, *redīre, rediū, reditum*, a) vraceti se; b) přejíti, dojiti, dostati se, přecházeti; o) v řeči se vrátiti. — (Složenina slovesa »eō, ire«.)

redigere, (II, 599); *pecūniam in publicum r.*, dodati, odevzdati, vyplatiti peníze do státní pokladny

redimō, *ere, redēmī, redēptum*, 3., a) zpět koupiti, odkoupiti; vykoupiti; koupiti; *captōs ā servitūte r.*, vykoupiti zajaté z otroctví; b) najmouti; c) napravit, vyrovnati

reficiō, *ere, refēcī, refectum*, 3., a) znovu, opět učiniti; b) [*o úřadech:*] znova zvoliti, znova dosaditi; c) [*o mostu, hradbách a pod.:*] znova vystavěti; d) obnoviti, opět zjednati; e) [částečně obnoviti], opravit; f) osvěžiti, občerstviti, zotaviti, dodati síly; g) vytěžiti, získati

relinquere, (II, 600); *relinquor*, zbývám; *relictus*, a) zanechán, zůstaven; zděděný; b) ponechán, přenechán; c) opuštěn(y); *spēs in fugā relinquitur*, naděje zbývá v útěku; *castra r.*, opouštěti, opustiti tábor

repetō, *ere, repetivī (repetiū) repetitum*, 3., a) opět mířiti, směřovati, cílit; útočiti; b)

vrátiti se; **c)** zpět zavolati; zpět dopravit, přinést, přivést; **d)** opět (něco) konati, opakovati; **e)** začínati, odvozovati; vycházeti (od něčeho); **f)** zpět žádati; hleděti zpět dobýti, opět se domáhati; *ob-sidēs r.*, zpět žádati rukojmí; **g)** *memoriam alicuius r.*, v paměť si znova uvést někoho, rozpomenouti se na někoho; *memoriā aliquid r.*, v paměť si znova uvést něco; **h)** *rēs r.*, zpět žádati kořist, lup na nepřátelích; požadovati zadostiučinění; **j)** domáhati se peněžité náhrady

requiescō, ere, requiēvi, requiētum, 3., (II, 157); ē negōtiūs r., po veřejné činnosti pookřáti, odpočinouti si, zotaviti se

rēs, (I, 299, 321, 375; II, 435, 569, 649); rēs dubia, sporná věc; *glōria rei militāris*, vojenská sláva

respondēre (II, 397) ad aliquid, odpověděti na něco

respōsum, ī, n., a) odpověď; **b)** věštecká odpověď, věštba; **c)** (*soudcovský*) výrok, dobrozdání

revertor, [inf. prés. reverti; indik. perf. akt. reverti; particip. perf. reversus], 3., vrátiti se

rivus, ī, m., a) tok, proud; **b)** potok, potůček; **c)** zavodňovací příkop, strouha, náhon

rōbur, rōboris, n., (I, 202), a) dubové dřevo; tvrdé dřevo; **b)** dub (*strom*); **c)** věci z dubového dřeva, (*dubový kyj, dubová vrata železem okovaná*); **d)** ža-

láň, vězení; **e)** tvrdost, bezcitnost; **f)** síla, pevnost; **g)** nejsilnější část předmětu; **h)** jádro vojska; **j)** východisko, základ

sacer, sacra, sacrum, a) [zasvěcený některému božstvu a proto nedotknutelný], *posvátný, svať; alicuius (genit.) sacer*, někomu zasvěcený; **b)** božstvu propadlý; kletý, prokletý, zlořečený

sacerdōs, dōtis, m., f., (osoba konající obět), obětník; kněz; kněžka; (I, 394)

scelestus, a, um, zločinný, bezbožný, bohaprázdňý; scelestus, ī, m., zločinec, bezbožník, padouch

sciēns, ientis, a) vědoucí, vědomý; **b)** vědomosti mající, znalý, obratný; (*doplňk.:*) vědomě, s vědomím, (II, 653, 654)

scienter, s porozuměním, uměle, obratně, (II, 654)

scriptor cōmoediārum, (II, 600), spisovatel, skladatel veseloher, komedií

sēditō, iōnis, f., a) rozkol, různice, spor, rozbroj; **b)** nepokoj, vzpoura, odboj

sēdō, āre, āvi, ātum, 1., a) usaditi; utišiti, uklidniti, upokojiti; **b)** nasytiti, ukojiti; **c)** (*o vzpouře:*) potlačiti

sēmentis, is, f., a) setba; *sēmentem facere*, zasíti; **b)** osení

sēmet = se, sebe, (II, 4), (*zesílené zvratné zájmeno sē*)

septemtriōnēs, septentriōnēs, um, m., a) sedmihvězdi Velkého i Malého Vozu; **b)** sever; půl-

noční strana, půlnoc; [*triōnēs* = *bovēs*]

serō, *serere, sēvi, satum*, 3., a) sítí, sázeti; zasazovati; *arbo-rem s.*, zasaditi, sázeti strom; *agrum s.*, osítí, osévati pole; b) ploditi; c) *aetās sata est*, věk vzešel

sīca, *ae, f.*, a) dýka; b) úkladná vražda, vraždění

sīcārius, *ii, m.*, úkladný vrah, zá-keřník, zbojník, bandita

sīgnum (I, 336, 376) **Iovis et Sōlis**, socha Jovova (Zeva) a So-lova (Helia, boha slunce)

singulī, *ae, a*, jednotlivi, po jed-nom; *singulī singulōs ēligunt*, každý volí po jednom, vždy jed-noho; *singulīs militibus quīnōs captivōs dedī*, každému vojí-novi jsem dal po pěti zajat-cích, pět zajatců; *nūntium ad vōs mittō, ut cum singulīs amī-cīs veniātis*, posílám k vám posla, abyste přišli každý s jed-ním přítelem; (II, 25)

sinō, *ere, sīvī, situm*, 3., dovoliti, nechati, dopustiti, strpěti, sné-sti; *sinō tē abire*, nechávám tě odejítí, dovoluji ti odejítí; do-voluji ti, abys odešel; (*v lat. na slovese »sinere« závisí vaz-ba akus. s inf.*)

sitiō, *sitire, sitivī (sitīi)*, —, 4., a) žízniť, býti žízniv; b) prah-nouti; c) (po něčem) žízniť, dychtiti; (I, 367)

sollemnis (*sollennis, sōlemnīs, sō-lennīs*), *e*, [*sollus, annus*], a) (každoročně se vracející), v ý-r o č n í; b) slavnostní

solvere poenam, (II, 601), odpý-kati trest

somnium, *ii, n.*, a) sen; b) snění, blouznění, planá domněnka

sonāre, (II, 441), (*o potoku* :) hučeti

spargō, *ere, sparsi, sparsum*, 3., a) trousiti, sypati, házetí; b) sítí; c) kropiti, stříkati, nastří-kati, nakopati; d) rozptýliti, roztrousiti, rozšířiti; e) posy-pati; pokropiti; zabítí; povléci; *sale sparsus*, posypán solí, smí-šen (ý) se solí

spernō, *ere, sprēvi, sprētum*, 3., (*aliquem, aliquid*), pohrdati, opovrhovati (*někým, něčím*); nevšímati si (*někoho, něčeho*); *pācem, periculum, cōnsilium, voluptātēs s.*, pohrdati mírem, nebezpečenstvím, radou, roz-košemi; *nē sprēveris*, neopo-vrhni, nepohrdni (= neopovaž se opovrhnutí, pohrdnutí)

sponte (*meā, tuā, suā, nostrā, vestrā, suā*), (já, ty, on, ona, my, vy, oni, ony) z vlastní vů-le, dobrovolně, sám (sama, sa-mi, samy) od sebe, úmyslně; o své ujmě; sám (sama, sami, samy) o sobě. — (*»Sponte«* jest schodné subst. mající pou-ze abl. sing.)

statiō, *iōnis, f.*, a) postavení; stanovisko; sídlo, místo poby-tu; (určené) místo (*vůbec*); b) přístaviště, rejda, záliv; c) útočiště; d) stráž (*jako místo, úkon i osoba*); [viz: *pōnō*, str. 757]

sternō, *ere, strāvi, strātum*, 3., a) prostřítí; b) rozkládati; na-

tahovati (se); **c)** k zemi pováliti, poraziti; **d)** rovnati, hladiti; **e)** dláždit; *sternō viam*, dávám vydláždit silnici (II, 650); **f)** posypati, pokrýti

stō, stāre, steti, statūrus, 1., státi; *ab aliquō s.*, státi při někom; *cum Hannibale s.*, státi na straně Hannibalově; *prō patriā s.*, býti na straně vlasti; (I, 150)

strepō, ere, strepuī, —, strepitūrus, 3., **a)** dělati hluk, hlučeti; šuměti, šustěti; praskati; lomoziti, syčeti, hulákati, povykovati; drnčeti, chřestiti; **b)** ozývati se (*clāmoribus*, výkřiky, nářky), zaznívati; **c)** šuměti; duněti *a pod.*

studiōsus, (II, 313), (II, 653); *studiōsē*, (II, 601); *studiōsissimē*, (superlativ), nejhorlivěji, nejpečlivěji, nejušilovněji, velmi horlivě, velmi pečlivě, velmi usilovně

succumbō, ere, succubui, succubitum, 3., **a)** dolů, na zemi padnouti; dolů klesati; **b)** podlehnouti; *viribus Rōmānōrum s.*, podlehnouti branné moci římské; *animō s.*, klesnouti na mysli

sūmere (II, 570) *sibi aliquem ducem*, (vazba 2 akus.), zvoliti si někoho za vůdce

sūmptus, ūs, m., náklad, vydání; (viz: *alere*)

superior (II, 374) *glōria*, dřívější, minulá sláva; *Italia superior*, horní Itálie; *suprēmus, a, um*, nejvyšší, nejhořejší; (*časově*.)

poslední; *suprēmō diē*, v posledním den, v posledním dni

supportō, āre, āvi, ātum, 1., dovážeti, dopravovati; *frūmentum nāvibus supportō*, dovážím, dávám dovážeti obilí po lodích, (II, 650)

suprēmus, viz: *superior*

suscipere (II, 313, 397) *servitūtem*, vzíti na sebe, uvaliti na sebe otroctví, poddanství; podrobiti se, vydati se v otroctví

suus (II, 146, 313); *suus cuique locus*, každému místo náležité, jemu náležející, jež mu náleží

tacitē, mlčky; potichu, tiše, nepozorovaně; (II, 654)

tacitus, a, um, a) smlčený, zamlčený, (o čem se nemluví); **b)** tichý, tajný, skrytý, nepozorovaný; **c)** mlčící, zamklý, němý; **d)** pohřížený v mlčení, zamyšlený; **e)** tichý, němý; (*doplňk.*.) mlče, mlčky, beze zmínky; potichu; v myšlenkách; (II, 653, 654)

tardē, (příslovce), a) zdlouhavě, váhavě, zvolna, volně, pomalu, loudavě; **b)** pozdě; **c)** rozváženě, s rozvahou; (II, 653)

tardus, a, um, a) zdlouhavý, váhavý, volný, loudavý, liknavý; **b)** (o čase:) zdlouhavý, dlouho trvající, dlouhý; **c)** váhavý, opoždující se, nedbalý, líný; **d)** zdlouhavým činící, zdržující, ochromující, zmalátnující, otupující; **e)** loudavý, pozdě přicházející, pozdní; (II, 653)

tegō, ere, tēxi, tectum, 3., **a)** krýti, pokrývati, příkrývati; **b)** zahalovati, zastirati; **c)** odívat;

d) zakrývati, ukrývati, skrývati; **e)** tajiti, zatajovati, zamlčovati; **f)** krýti (k ochraně), chrániti, brániti, hájiti

tenebrae, ārum, f., a) tma, temnota, temnost; **b)** (noční) tma; noc; **c)** tma očí; slepota; **d)** tma (před očima), mrákoty; **e)** tma smrti; smrt; **f)** tmavé místo, temný kout; **g)** temnota žaláře; žalář; **h)** temnota podsvětí, podsvětí; **j)** neznámost, skrytost, ústraní; nejasnost, nezřetelnost; **k)** nízké postavení, nízký rod, nízký původ; **l)** chmury, zármutek

ter, tříkrát, terque quaterque beātī, [tříkrát a čtyřikrát =] mnohokráte, velmi šťastní; přešťastní; (II, 8)

terra, ae, f., země; hlína, prst; půda; souše; krajina; (I, 42)

texō, ere, texuī, textum, 3., a) pléstí, splétati; vplétati, víti; **b)** tkátí, utkati; **c)** tesati, stavěti, roubiti; **d)** [o slohu:] skládati; *epistulās verbis t.,* skládati dopisy ze slov

torquēre (II, 501) *saxum (in aliquid),* mrštiti, metati, hoditi balvanem (po něčem); vy-mrštiti balvan (na něco)

torreō, ēre, torruī, tōstum, 2., a) sušiti, vysoušeti (ohněm); **b)** pražiti, péci, smažiti; **c)** páliť; rozpáliti, opáliti, připáliti; *tōstus,* pražený; pečený; opálený; ohořelý

tōtus, a, um, (I, 323), a) [o úplném a neporušeném celku:] celý; [o číselné úplnosti všech částí:] všechn; **b)** [do-

plūk.:] zcela, úplně; s tělem i duší; vši silou; (viz: *dēdere*); (II, 652). — (U jmen místního významu: II, 664.)

trādō, ere, trādiā, trāditum, 3., (II, 158); *memoriae t.,* vypravovati; (*memoriae*) *trāditum est,* vypravuje se, jest zaznamenáno; (viz: *prōdere*, II, 254, 759); *aliquem in servitūtem t.,* někoho vydati do otroctví

trānsportō, āre, āvī, ātum, 1., a) přenášeti, převážeti, přepravovati; **b)** dovážeti, dopravovati

trānsvehō, trāvehō, ere, trānsvēxī, transvectum, 3., převážeti, převéztí, přepravovati

tremefaciō, ere, tremefēcī, tremefactum, 3., (aliquid), trásti, otrásati, otrásti, zatrásti (něčím); (passiv.: *tremefiō, -fierī, -factus sum*)

tremō, ere, tremuī, —, 3., a) trásti se, chvěti se, teteliti se; *omnibus artubus t.,* trásti se, chvěti se na celém těle, na všech údech

trepidus, a, um, 3., a) třesoucí se, chvějící se (*strachem*); **b)** spěšný, kvapný, chvatný, rychlý; **c)** (sem tam, zmateně, neklidně, rozčileně, úzkostlivě) pobíhající; **d)** zmatený, nepokojný, znepokojený, vzrušený, rozechvěný, rozčilený; **e)** zstrašený, ustrašený, postrašený, zaleknutý, polekaný, poděšený, zděšený, úzkostlivý, bázlivý, bojácný, plachý; **f)** znepokojující, rozčilující; poplašný; **g)** kolísající se, nejistý; (II, 653)

tribuere (II, 501) *principātum*, propůjčiti, dáti vládu, panství; *alicui rei tempus t.*, věnovati čas něčemu

turbidus, *a, um*, **a)** vzbouřený, rozbouřený; bouřlivý; neklidný; nepokojný; **b)** [o vodě:] zkalený, kalný; **c)** [o podsvětí:] chmurný, temný, ponurý; **d)** [o povaze:] prudký; buřičský, odbojný; **e)** [o duševních hnutích:] vzrušený, rozrušený, rozčilený, znepokojený, ustrašený; prudký, hněvivý

ubi, (II, 602, 648)

umquam, unquam, někdy, (ně)kdy; [při záporu:] nikdy; *neque umquam — neque . . .*, ani nikdy ne — ani ne . . .

unde, o d k u d, (*tázací a vztažné*); (*relat. copul.*) (II, 648); [o původu, příčině a nástroji často lze přeložiti:] pročež, z čeho, čím a pod.

unicus, *a, um*, **a)** jediný, jedinký, samojediný; **b)** jedinečný, obzvláštní; neobyčejný, vzácný, výtečný

unusquisque, *ūnaquaeque, ūnumquidque* (subst.), *ūnumquodque* (adjekt.), jedenkaždý

uxor, *ōris*, *f.*, manželka, choť, žena

varius, *a, um*, (I, 182), **a)** pestrý, strakatý; **b)** pestrý, rozmanitý, rozličný; **c)** všelijaký, všeliký; **d)** různý, rozdílný, nestejný; **e)** proměnlivý, měnivý, nestálý, vrtkavý, kolísavý; **f)** střídavý, střídající se; (II, 655)

vehemēs (I, 458) *ira*, prudký, vášnivý hněv

vēndō, *ere, vēndidi, vēnditum*, 3., (II, 259); (= *vēnum dō*, dávám do prodeje; *vēnundō*)

venēnōsus, *a, um*, jedovatý, otravný

versus, (příslovce), směrem k . . ., směrem do . . .; (tímto příslovcem bývá někdy doplňován akusativ směru, ať jest opatřen předložkou či jest bez předložky; na př.:) *Rōmam versus proficiscor*, táhnu směrem k Římu; *ad Oceanum versus*, směrem k Okeánu

vetulus, *a, um*, **a)** obstarlý, obstarožní; **b)** starý, starší

via, *viae*, *f.*, **a)** cesta, cestička, dráha; **b)** pravá cesta; **c)** silnice; **d)** (v městě, v táboře:) ulice; **e)** pruh;

f) cesta, chůze; (*ve vojenskvi:*) pochod; **g)** jízda; plavba;

h) způsob, prostředek; **j)** postup, metoda;

viae sunt ad Mutinam, (II, 665); *via Appia*, viz: *Appius* (str. 802)

victima, *ae*, *f.*, žertva, obětní zvíře, obět

videlicet, videlicet, **a)** patrně, zřejmě, zjevno (že . . .); **b)** jistě, věru, ovšem, arci, rozumí se; **c)** totiž

videō, *nō . . .*, (viz II, 360, lit. f); *videor beātus*, (II, 38), zdám se blaženým

villa, *ae*, *f.*, (I, 36; II, 259)

vīmen, *inis*, *n.*, prut, proutek; (*plur.:*) prouti; pletivo

vincere cupiditatēs, (II, 259, 603),

a) ovládati, ovládnouti vášně;
b) přemoci, překonati, potla-
čiti vášně, naruživosti; *victus*,
přemožený, poražený

vīnea, vineae, f., **a)** vinice, vino-
hrad; **b)** ochranné loubí
(= dřevěný posunovací při-
střešek, jímž se chránili vojáci
při dobývání města proti ne-
přátelským střelám)

violō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 429);
iūs hospitii v., (po)rušiti po-
hostiné právo; prohřešiti se
proti pohostinému právu

vīs; vīrēs, viz: *succumbō*

vivō, ere, vīxī, —, vīctūrus, 3.,
(I, 337)

volō, velle, voluī, —, a) c h t ě t i;
b) přát si, žádati si (*něčeho*),
státí (*o něco*), míti chut (*na*
něco); **c)** stanoviti, určiti, na-

řizovati [*o bozích, v různých*
formulích]; **d)** [*chtěti, aby ně-*
co bylo uznáno:], tvrditi, míti
za to, mítniti, pokládati

voluntārius, a, um, dobrovolný,
úmýslný; (II, 653)

volvō, ere, volvī, volūtum, 3., **a)**
valiti, váleť, kouleť; obracet;
svíjeti, stáčet; **b)** rozvínovati
(popsaný svitek); *librum* v.,
pročítati, čísti knihu; **c)** pře-
mítati, rozvažovati, rozjímati,
přemýšleť

vōx, vōcis, f., **a)** hlas; **b)** mluve-
ní, řeč, volání, křik, zpěv; **c)**
[*o zvířatech*:] řvaní, štěkot,
vytí, skřek, bzučení; **d)** zvuk,
hlas, hlahol, tón; **e)** slovo; *vōx*
opportūnē ēmissa, slovo včas
pronesené; **f)** slova, řeč; **g)** vý-
rok, věta; **h)** řeč, jazyk, mlu-
va; **j)** výslovnost; **k)** přízvuk
vulnerō, āre, āvī, ātum, 1., (I, 217)

Skupiny slov. — VI. — Viz str. 576!)

Cancer, cancrī, m., rak; **coclea, cocleae**, f., hlemýžď, slimák;

hirūdō, dinis, f., pijavice; **mūrex, icis**, m., jedlý hlemýžď nachový
(*z něho byla připravována nachová barva*); **ostrea, ae**, f., (*ostreum*,
i, n.), škeble, ústřice; **rāna marīna**, mořský ďas; **testūdō, dinis**, f.,
želva.

Apis, is, f., včela; **apis terrestris**, čmelák; **arānea, -neae**, f., pa-
vouk; **asilus, ī**, m., ovad, střechek; **cicāda, ae**, f., cikáda, cvrček;
crābrō, ōnis, m., sršeň; **culex, icis**, m., komár; **curculiō, iōnis**, m.,
pilous; **formica, ae**, f., mravenec; **fūcus, ī**, m., trubec; **lōcusta (lū-**
custa), ae, f., kobylka; **musca, ae**, f., moucha; **terēdō, dinis**, f.,
červotoč; **vespa, ae**, f., vosa;

arāneus, m., pavouk; **gryllus, ī**, m., cvrček.

Plürála tantum.

I. deklinace: -ae, -arum.

angustiae, soutěsky, průsmyk; *argutiae*, důvtip, bystrost; *balneae*, lázně; *cūnae*, kolébka; *dēliciae*, rozkoš, potěšení; *diuitiae*, bohatství; *exsequiae*, pohřeb; *facētia*, vtip, šprým; *fēriae*, svátky; *indūtiae*, přiměří; *insidiae*, záloha, nástrahy, úklady; *minae*, hrozby, vyhrůžky; *nūgae*, hlouposti, trety; *nūptiae*, sňatek, svatba; *reliquiae*, ostatky, zbytky, zbytek; *repetundae*, vydírání peněz; *scālae*, žebřík; *scōpae*, koště; *tenebrae*, tma, temnota; *valvae*, veřeje; *Athēnae*, Athény; *Thēbae*, Theby.

II. deklinace: -i, -orum.

gemīni, blíženci, dvojčata; *liberī*, děti; *posterī*, potomci; *fasti*, kalendář; *Delp̄hī*, Delfy; *Vēiī*, Veje.

II. deklinace: -a, -orum.

arma, zbroj, zbraň; *castra*, tábor; *cibāria*, potrava, pokrm; *spolia*, zbroj (svlečená zabitému protivníkovi); *Leuctra*, Leuktra (osada); *Sūsa*, Susy (peraké město).

III. deklinace:

Alpēs, (*Alpium*), f., Alpy; *cervicēs*, (*cervicum*), f., šíje, týl; *faucēs*, (*faucium*), f., hltan, jícen; *fidēs*, (*fidium*), f., lyra, kytara; *Gādēs*, (*Gādium*), f., Cadix (město); *ilia*, (*ilium*), n., střeva, útroby; *Mānēs*, (*Mānium*), m., duchové zemřelých; *moenia*, (*moenium*), n., hradby; *Penātēs*, (*Penātium*), m., penatové; *precēs*, (*precum*), f., prosba, modlitba; *primōrēs*, (*primōrum*), m., předáci, náčelníci; *procerēs*, (*procerum*), m., předáci, šlechta; *Sardēs*, (*Sardium*), Sardy (lydské město); *sordēs*, (*sordium*), f., nečistota, špína; *viscera*, (*viscerum*), n., vnitřnosti, útroby.

Jména dní v měsíci a jména svátků:

Calendae (*Kalendae*), *arum*, f., kalendy (1. den v měsíci); *Nōnae*, *arum*, f., nony (pátý, případně sedmý den v měsíci); *Idūs*, (*Iduum*), f., idy (13., případně 15. den v měsíci);

Bacchānālia, (-*ālīum* neb -*ālīorum*), n., (slavnost k počtě boha Bakcha), Bakchanalie; *Sātūrnālia*, (-*ālīorum*), n., (slavnost k počtě boha Saturna), Saturnalie; *Terminālia*, (-*ālīum* nebo -*ālīorum*), n., (mezničková slavnost), Terminalie.

Římský kalendář.

V římském kalendáři se rok dělil na dvanáct měsíců, jejichž jména jsou: *Iānuārius*, leden; *Februārius*, únor; *Mārtius*, březen; *Aprīlis*, duben; *Maius*, květen; *Iūnius*, červen; *Iūlius*, červenec; *Augustus*, srpen; *September*, září; *Octōber*, říjen; *Novem̄ber*, listopad; *Decem̄ber*, prosinec.

Jednotlivé dni Římané nepočítali od prvního dne měsíce do posledního dne měsíce, jako počítáme my, nýbrž podle tří hlavních dní každého měsíce. Tyto dni byly:

Kalendae ,	zkratka K. nebo Kal.	=	první den	}	každého měsíce.
Nōnae ,	„ Nōn.	=	pátý den nebo sedmý den		
Idus ,	„ Id.	=	třináctý den nebo patnáctý den		

Tím se měsíc dělil ve tři části. — »Kalendy« byly vždy prvního dne každého měsíce. — »Nóny« připadaly v březnu, květnu, červenci a říjnu na 7. den v měsíci, v ostatních měsících (lednu, únoru, dubnu, červnu, srpnu, září, listopadu a prosinci) na 5. den v měsíci. — »Idy« (vyslovte všude: »idy«) připadaly v březnu, květnu, červenci a říjnu na 15. den v měsíci, v ostatních měsících na 13. den v měsíci.

Abyste si snadno zapamatovali, v kterých měsících jsou »nóny« 7. den v měsíci a »idy« 15. den v měsíci, bylo vytvořeno mnemotechnické slovo »Mīlmo« z násloví jmen příslušných čtyř měsíců: *Mārtius* (březen), *Iūlius* (červenec), *Maius* (květen) a *Octōber* (říjen), v nichž jsou »nóny« 7. den a »idy« 15. den v měsíci; v ostatních měsících, jejichž násloví není skryto ve výrazu »Mīlmo«, jsou »nóny« 5. den v měsíci, »idy« 13. den v měsíci.

(Pokračování.)

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 26. května 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod číslem 27.761/7-1927. Dohledací poštovní úřad Praha 7.

LATINSKY
V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešit 17.
(předposlední).

SVĚTOVÉ ŘEČI
V 1000 SLOVECH.

DAT.

Opakování z latinské mluvnice.

Rímský kalendář. — (Pokračování.)

K těmto třem jmenům (*Kalendae, Nōnae, Idūs*) se připojovala jména měsíců jakožto adjektivní přívlaskty (*lānuārius, Februārius*, atd.) a datum bylo vyjadřováno ablativem:

1. ledna »*Kalendīs lānuāriīs*«, 1. února »*Kalendīs Februāriīs*«, 1. března »*Kalendīs Mārtiīs*«, 1. dubna »*Kalendīs Aprīlibus*«, 1. května »*Kalendīs Maiīs*« atd.

5. ledna »*Nōnīs lānuāriīs*«, 5. června »*Nōnīs Iūniīs*«, 5. srpna »*Nōnīs Augustīs*«, 5. září »*Nōnīs Septembribus*« atd.

7. března »*Nōnīs Mārtiīs*«, 7. května »*Nōnīs Maiīs*«, 7. července »*Nōnīs Iūliīs*«, 7. října »*Nōnīs Octōbribus*«.

13. ledna »*Idibus lānuāriīs*«, 13. listopadu »*Idibus Novembribus*«, 13. prosince »*Idibus Decembribus*«.

15. března »*Idibus Mārtiīs*«, 15. května »*Idibus Maiīs*«, 15. července »*Idibus Iūliīs*«, 15. října »*Idibus Octōbribus*«.

Ostatní dny v měsíci Římané určovali tak, že *odčítali* od následujícího nejbližšího dne z těchto tří hlavních dní.

Den přímo před nimi předcházející byl označován slovem »*priidiē*«, k němuž přistoupilo jméno hlavního dne v akusativu (*Kalendās, Nōnās, Idūs*) a adjektivum označující měsíc, při čemž u »*nōn*« a »*id*« bylo adjektivum označující tentýž měsíc, u »*kalend*« adjektivum označující následující měsíc; na př.:

4. ledna = »*priidiē Nōnās lānuāriās*«, 12. ledna = »*priidiē Idūs lānuāriās*«, 31. ledna = »*priidiē Kalendās Februāriās*«;

priidiē Idūs Mārtiās (14. března); *priidiē Nōnās Maiās* (6. května); *priidiē Kalendās Augustās* (31. července); *priidiē Idūs Decembrēs* (12. prosince).

Datum se nezřídka píše zkratkami; z několika příkladů se naučte čísti všechny ostatní zkratky!

Kal. Apr. (*Kalendīs Aprīlibus*, 1. května), *Nōn. Iūn.* (*Nōnīs Iūniīs*, 5. června), *Id. Dec.* (*Idibus Decembribus*, 12. prosince);

priid. Kal. Iān. (*priidiē Kalendās lānuāriās*, 31. prosince), *priid. Nōn. Febr.* (*priidiē Nōnās Februāriās*, 4. února), *priid. Id. Mārt.* (*priidiē Idūs Mārtiās*, 14. března).

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze.

59. HODINA.

Verba dēpōnentia.
Slovesa krytočinná.

Slovesa krytočinná (*verba dēpōnentia*) slovou taková latinská slovesa, která mají tvar **trpný**, ale význam **činný**. Tato slovesa, tvarem passivní (trpná), se do češtiny překládají tvary aktivními (někdy tvary sloves zvratných). Pozorujte:

hortor, povzbuzuji; *hortārī*, povzbuzovati; *hortātus sum*, povzbudil jsem;

laetor, veselím se, raduji se; *laetārī*, veseliti se, radovati se; *laetātus sum*, veselil jsem se, zaradoval jsem se;

misereor, cítím soustrast, smilovávám se; *miserērī*, cítiti soustrast, smilovati se; *miseritus sum*, pocítil jsem soustrast, smiloval jsem se;

sequor, následuji; *sequī*, následovati; *secūtus sum*, následoval jsem;

morior, umírám; *morī*, zemříti; *mortuus sum*, zemřel jsem;

largior, uštědřuji; *largīrī*, uštědřovati; *largītus sum*, uštědřil jsem.

Verba dēpōnentia. — Slovesa krytočinná.				
K o n j u g a c e				
I. Vzor: hortor	II. Vzor: misereor	III. A. Vzor: fungor	III. B. Vzor: pator	IV. Vzor: largior
časuje se jako trpný rod těchto slovesných vzorů (aktivní tvary jsou toliko: aktiv. partic. prés., aktiv. partic. fut., aktiv. infin. fut. a supinum):				
laudor, laudāri.	dēleor, dēlēri.	carpor, carpi.	capior, capi.	audior, audiri.

Pamatujte!

1. Deponentia (krytočinná slovesa) mají svůj zvláštní imperativ.

2. Deponentia mají **všechny** tvary **passivní** mimo těchto **pět tvarů aktivních** (těchto pět aktivních tvarů se tvoří podle č i n n é h o rodu příslušných vzorů): *a*) aktivní přítomný participium, *b*) aktivní budoucí participium, *c*) aktivní budoucí infinitiv, *d*) supinum, *e*) gerundium. — (Ve futuro tudíž se passivní tvar infinitivní u deponentií nevyskytuje.)

Krytočinná slovesa } první Dēpōnentia } konjugace. Vzor: hortor, hortāri, hortātus sum.
--

V š e c h n a deponentia **první** konjugace se časují podle vzoru »*hortor, hortāri, hortātus sum*«. Tento vzor — a s ním všechna deponentia **první** konjugace — se časují jako »*laudor, laudāri, laudātus sum*« (odchylných tvarů není).

(Tvary vzoru »*laudāre*« naleznete v I. díle na str. 48, 49, 98 až 101, 173 až 177, 208 až 216, 226 až 231, 237 až 239; v tomto díle na str. 82, 83, 99, 100, 114, 126, 127, 135, 161, 162, 175, 176, 215, 225, 282, 382 až 384, 390, 391, 413, 414.)

- Ind. prés.: **hortor**, *hortāris*, *hortātur*, *hortāmur*, *hortāminī*, *hortantur*; (jako *laudor*); povzbuzuji *atd.*
- Konj. prés.: **horter**, *hortēris*, *atd.*; (jako *lauder*); ať povzbuzuji *atd.*
- Ind. impf.: **hortābar** *atd.*; (jako *laudābar*); povzbuzoval (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. impf.: **hortārer**, *hortārēris*, *hortārētur*, *atd.*; (jako *laudārer*); povzbuzoval (-a, -o) bych *atd.*
- Ind. fut. I.: **hortābor**, *hortāberis*, *hortābitur*, *atd.*; (jako *laudābor*); budu povzbuzovati, povzbudím *atd.*
- Imperat.: **hortāre!** povzbuzuj! **hortāminī!** povzbuzujte!
- Inf. prés.: **hortārī**, povzbuzovati.
- Partic. prés.: **hortāns**, (genit. *hortantis*), povzbuzuje, povzbuzujíc; povzbuzující.
- Ind. perf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **sum**, *atd.*; povzbudil (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **sim**, *atd.*; ať jsem povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqpf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **eram**, *atd.*; (byl, -a, -o) jsem povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqpf.: **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **essem**, *atd.*; (byl, -a, -o) bych povzbudil (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **hortātus** (*hortāta*, *hortātum*) **erō**, *atd.*; [až] povzbudím *atd.*
- Supinum: **hortātum**, povzbudit.
- Partic. pf.: **hortātus**, *hortāta*, *hortātum*, povzbudiv, povzbudivši.
- Partic. fut.: **hortātūrus**, *hortātūra*, *hortātūrum*, hodlaje (hodlajíc) povzbuzovati.
- Infin. pf.: (*mē*) **hortātum** (*hortātam*, *hortātum*) **esse**, že (já) jsem povzbudil (-a, -o); (*nōs*) **hortātōs** (*hortātās*, *hortāta*) **esse**, že (my) jsme povzbudili (-y, -a).
- Infin. fut.: (*mē*) **hortātūrum** (*hortātūram*, *hortātūrum*) **esse**, že (já) povzbudím; (*nōs*) **hortātūrōs** (*hortātūrās*, *hortātūra*) **esse**, že (my) povzbudíme.

Pro příklad uvádím některá deponentia (krytočinná slovesa) první konjugace:

1. **adūlor**, *adūlārī, adūlātus sum*, lichotiti, pochlebovati;
2. **adversor**, *adversārī, adversātus sum*, odporovati, protiviti se;
3. **aemulor**, *aemulārī, aemulātus sum*, horlivě následovati; závoditi;
řevniti, sočiti;
4. **arbitror**, *arbitrārī, arbitrātus sum*, souditi, domnívati se, pokládati, mysliti; míti za to;
5. **āspernor**, *āspernārī, āspernātus sum*, odmitati, zavrhovati, zhrdati, pohrdati, nevšímati si;
6. **auxilior**, *auxiliārī, auxiliātus sum*, pomáhati, přispívati na pomoc;
7. **comitor**, *comitārī, comitātus sum*, provázeti, býti průvodcem;
8. **cōnor**, *cōnārī, cōnātus sum*, pokoušeti se, činiti pokus, podnikati; usilovati, snažiti se;
9. **cōnsōlor**, *cōnsōlārī, cōnsōlātus sum*, těšiti, potěšovati;
10. **cōnspicor**, *cōnspicārī, cōnspicātus sum*, shlédnouti, spatřiti, pozorovati, užíti, uviděti;
11. **contemplor**, *contemplārī, contemplātus sum*, a) pozorovati, hleděti; b) rozvažovati; uvažovati;
12. **crīminor**, *crīminārī, crīminātus sum*, a) nařknouti, viniti; b) stěžovati si; vytýkati, viniti (něco);
13. **cūnctor**, *cūnctārī, cūnctātus sum*, váhati, otáletí, meškati, prodlévati; zdráhati se; vzpírati se; rozmýšleti se, rozpačkovati se, býti na rozpacích; kolísati;
14. **dominor**, *dominārī, dominātus sum*, býti pánem, vládnouti, panovati;
15. **epulor**, *epulārī, epulātus sum*, jísti, hodovati, stolovati;
16. **fabricor**, *fabricārī, fabricātus sum*, dělati, robiti, vytvářeti, hotovití, kovati, tesati, stavěti;
17. **frūstror**, *frūstrārī, frūstrātus sum*, (z)klamati, mýliti, šáliti; mařiti;
18. **glōrior**, *glōriārī, glōriātus sum*, honositi se, chlubiti se, vychloubati se;
19. **grātulor**, *grātulārī, grātulātus sum*, a) blahopřáti, přáti štěstí; b) děkovati, vzdávati díky;
20. **hortor**, *hortārī, hortātus sum*, povzbuzovati, pobízeti, vybízeti; domlouvatí, napomínati;
— **adhortor**, *adhortārī, adhortātus sum*, povzbuzovati, vybízeti, nabádati, ponoukati, rozněcovati, napomínati;
— **cohortor**, *cohortārī, cohortātus sum*, povzbuzovati, vybízeti, podněcovati, napomínati;

- **exhortor**, *exhortārī, exhortātus sum*, povzbuzovati, pobizeti, vyzbuzovati, vyzvati;
21. **imitor**, *imitārī, imitātus sum*, **a)** napodobiti, napodobením vytvářeti; **b)** nahrazovati;
22. **indignor**, *indignārī, indignātus sum*, horšiti se;
23. **infitor**, *infitiārī, infitiātus sum*, popírati, zapírati;
24. **insidior**, *insidiārī, insidiātus sum*, číhati v záloze; činiti, strojiti nástrahy, úklady; ukládati;
25. **interpretor**, *interpretārī, interpretātus sum*, **a)** vykládati, vysvětlovati; **b)** rozuměti; dověsti posouditi; chápati, pojímati; **c)** překládati;
26. **iocor**, *iocārī, iocātus sum*, žertovati; dělati vtipy;
27. **laetor**, *laetārī, laetātus sum*, veseliti se, radovati se, míti radost, těšiti se, plesati, býti potěšen;
28. **lāmentor**, *lāmentārī, lāmentātus sum*, nařikati, hořekovati, bědovati;
29. **luctor**, *luctārī, luctātus sum*, **a)** zápasiti (v křížku), zápoliti; potýkať se, bojovati; **b)** namáhati se, trmáćeti se, lopotiti se, hmožditi se;
30. **meditor**, *meditārī, meditātus sum*, **a)** mysliti, přemýšleti; **b)** chystati se, připravovati se;
31. **minitor**, *minitārī, minitātus sum*, často hroziti, vyhrožovati;
32. **minor**, *minārī, minātus sum*, **a)** přečnivati, vyčnivati, strměti; **b)** hroziti, vyhrožovati;
33. **mīror**, *mīrārī, mīrātus sum*, diviti se, podíivovati se, obdivovati se; s podivem poslouchati, s podivem zíratí; udiveně se přeptávati;
- **admīror**, *admīrārī, admīrātus sum*, **a)** diviti se, podíivovati se; vynadiviti se; žasnouti;
34. **miseror**, *miserārī, miserātus sum*, litovati, jeviti útrpnost; naříkati, plakati (nad něčím);
35. **moderor**, *moderārī, moderātus sum*, **a)** mírniti, krotiti; **b)** ovládati, řídití, vésti; **c)** šetřiti míry;
36. **moror**, *morārī, morātus sum*, **a)** prodlévati, zdržovati se, meškati; **b)** zdržovati (někoho, něco);
37. **opīnor**, *opīnārī, opīnātus sum*, domnívati se, domýšleti se, mysliti; tušiti;
38. **ōsculor**, *ōsculārī, ōsculātus sum*, libati; laskati, hýčkati;
39. **percontor**, *percontārī, percontātus sum*, zkoumati, zpytovati, dotazovati se, vyptávati se, poptávati se;

40. **periclitor**, *periclitārī, periclitātus sum*, **a)** zkoušeti; pokoušeti se, odvažovati se; **b)** přicházeti do nebezpečnosti; postupovati nebezpečnosti, býti v nebezpečnosti; **c)** uváděti do nebezpečnosti, vydávati v nebezpečnosti; **d)** zkoumati, podrobovati zkoušce;
41. **philosophor**, *philosophārī, philosophātus sum*, zabývati se filosofií; filosofovati; badati;
42. **populor**, *populārī, populātus sum*, pleniti, vypleniti, popleniti, pustošiti, drancovati;
43. **praedor**, *praedārī, praedātus sum*, (u)kořistiti, pleniti, loupiti; krásti;
44. **precor**, *precārī, precātus sum*, **a)** prositi, vyprošovati si, doprošovati se, prosebně vzývati; modliti se; **b)** přát si, žádati; **c)** přát (někomu něčeho); **d)** zlořečiti; proklínati;
45. **proelior**, *proeliārī, proeliātus sum*, bojovati, potýkati se, zápasiti;
46. **recordor**, *recordārī, recordātus sum*, **a)** upamatovati se, vzpomínati; **b)** míti na mysli, uvažovati;
47. **sciscitor**, *sciscitārī, sciscitātus sum*, doptávati se, vyzvídati, pátrati;
48. **scitor**, *scitārī, scitātus sum*, dotazovati se, pátrati, vyzvídati;
49. **solor**, *solārī, solātus sum*, **a)** těšiti, potěšiti, dodávati útěchy, zmužilosti; **b)** tišiti, mírniti;
50. **suspicio**, *suspiciārī, suspiciātus sum*, **a)** podezřívati, míti podezření; **b)** tušiti, míti tušení, domnívati se, domýšleti se;
51. **testificor**, *testificārī, testificātus sum*, **a)** svědčiti, dosvědčovati, jako svědek vypovídati; **b)** býti svědkem; **c)** ujišťovati, tvrditi, prohlašovati; **d)** bráti za svědka, dokládati se jako svědka;
52. **testor**, *testārī, testātus sum*, **a)** činiti svědkem, bráti za svědka; dokládati se, dovolávati se (někoho jako svědka); zapřisahati; **b)** býti svědkem, svědčiti; **c)** prohlašovati, ujišťovati; **d)** činiti závět.

Krytočinná slovesa Dēpōnentia Vzor: misereor, miserērī.	} druhé } konjugace.
--	---------------------------------------

Deponentia **druhé** konjugace se časuji jako »*misereor, miserērī*«. Tento vzor se časuje jako »*dēleor, dēlērī*«.

Supinum v »-itum« mají slovesa: »*liceor, polliceor, mereor, emereor, prōmereor, misereor, vereor, revereor*«.

Supinum v »-sum« mají slovesa: »fateor, cōnfiteor, profiteor, videor«.

Supinum v »-tum« má sloveso »reor«.

Supina nemají slovesa: »tueor, medeor«.

(Tvary vzoru »dēlēre« naleznete v I. dile na str. 262 až 270, 279 až 284; v II. dile na str. 65, 67, 68, 82, 134, 135, 136, 161, 162, 175, 177, 178, 282.)

- Ind. prés.: **misereor**, *miserēris*, *miserētur*, *miserēmur*, *miserēmini*, *miserentur*; (jako *dēleor*); smilovávám se *atd.*
- Konj. prés.: **miserear**, *misereāris*, *misereātur*, *atd.*; (jako *dēlear*); ať se smiluji *atd.*
- Ind. impf.: **miserēbar**, *miserēbāris*, *miserēbātur*, *atd.*; (jako *dēlēbar*); smilovával (-a, -o) jsem se *atd.*
- Konj. impf.: **miserērer**, *miserērēris*, *miserērētur*, *atd.*; (jako *dēlērer*); smilovával (-a, -o) bych se *atd.*
- Ind. fut. I.: **miserēbor**, *miserēberis*, *miserēbitur*, *atd.*; (jako *dēlēbor*); budu se smilovávati, smiluji se *atd.*
- Imperat.: **miserēre!** smiluj se! **miserēmini!** smilujte se!
- Inf. prés.: **miserēri**, smilovati se.
- Partic. prés.: **miserēns**, (genit. *miserentis*), smilovávaje se, smilovávající se; smilovávající se.
- Ind. perf.: **miseritus** (*miserita*, *miseritum*) **sum**, *atd.*; smiloval (-a, -o) jsem se *atd.*
- Konj. perf.: **miseritus** (*miserita*, *miseritum*) **sim**, *atd.*; ať jsem se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqupf.: **miseritus** (*miserita*, *miseritum*) **eram**, *atd.*; (byl, -a, -o) jsem se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqupf.: **miseritus** (*miserita*, *miseritum*) **essem**, *atd.*; byl (-a, -o) bych se smiloval (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **miseritus** (*miserita*, *miseritum*) **erō**, *atd.*; (až) se smiluji *atd.*
- Supinum: **miseritum**, smilovat se.
- Partic. pf.: **miseritus**, *miserita*, *miseritum*, smilovav se, smilovavší se; smilovavší se.
- Partic. fut.: **miseritūrus**, *miseritūra*, *miseritūrum*, hodlaje (hodlajíc) se smilovati.

- Inf. pf.: (*mē*) **miseritum** (*miseritam, miseritum*) **esse**, že (já) jsem se smiloval (-a, -o);
 (*nōs*) **miseritōs** (*miseritās, miserita*) **esse**, že (my) jsme se smilovali (-y, -a).
- Inf. fut.: (*mē*) **miseritūrum** (*miseritūram, miseritūrum*) **esse**, že (já) se smiluji;
 (*nōs*) **miseritūrōs** (*miseritūrās, miseritūra*) **esse**, že (my) se smilujeme.

K tomuto vzoru připojuji deponentia (krytočinná slovesa) **druhé** konjugace:

1. **confiteor** viz *fateor*, (čís. 3);
2. **ēmereor** viz *mereor*, (čís. 7);
3. **fateor, fatērī, fassus sum, a)** vyznávati, přiznávati se, hlásiti se;
b) souhlasiti, přisvědčovati, uznávati; **c)** prohlašovati, veřejně hlásati, pronášeti, projevovati, dávati na jevo, prozrazovati, ukazovati; (*u soudu:*) učiniti doznání;
 — **cōnfiteor, cōnfītērī, cōnfessus sum, a)** vyznati, doznati přiznati se, vyznati se; **b)** vyjeviti, dáti na jevo, prozraditi;
 — **profiteor, profitērī, professus sum, a)** veřejně vyznávati, přiznávati (se); **b)** (veřejně) prohlašovati, ohlašovati, vyhlašovati, činiti prohlášení; **c)** ohlašovati (*u úřadů*), přiznávati, udávati; **d)** prohlásiti se, jmenovati se (někým); **e)** ohlašovati, slibovati, připovídati, prohlašovati se ochotným, nabízeti se;
4. **intueor** viz *tueor*, (čís. 14);
5. **līceor, licērī, licitus sum**, (při dražbě) podávati, v dražbě kupovati;
 — **polliceor, pollicērī, pollicitus sum**, nabízeti; slibovati; připovídati;
6. **medeor, medērī, —, —, a)** léčiti; **b)** pomoci, odpomoci; zažehnati;
 (tvary z perfektního kmene tvořené se nahrazují příslušnými tvary slovesa *sānāre*);
7. **mereor, merērī, meritus sum**, zasluhovati; *bene merērī*, zjednati si zásluhu;
 — **ēmereor, ēmerērī, ēmeritus sum, a)** zasloužiti si (něčeho), vysloužiti si (něco), dosloužiti se (něčeho); **b)** zjednati si zásluhu, zasloužiti se (o něco); **c)** [*ve vojenství:*] vysloužiti, dosloužiti, dokončiti službu; **d)** (*vůbec:*) vysloužiti;
- **prōmereor, prōmerērī, prōmeritus sum, a)** zasluhovati (něčeho); **b)** míti zásluhu, zasloužiti se; získávati si zásluhy;

8. **misereor**, *miserēri*, *miseritus sum*, cítiti soustrast, smilovati se;
— **miserētur**, —, —, jest líto (někomu něčeho);
9. **polliceor** viz *liceor*, (čís. 5);
10. **profiteor** viz *fateor*, (čís. 3);
11. **prōmereor** viz *mereor*, (čís. 7);
12. **reor**, *rēri*, *ratus sum*, souditi, (z rozumových důvodů) věřiti;
domnívati se, mysliti;
13. **revereor** viz *vereor*, (čís. 15);
14. **tueor**, *tuēri*, *tūtātus sum*, (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary slovesa *tūtor*, *tūtāri*), **a)** hleděti, dívati se, patřiti, zírati, zřiti, pozorovati, viděti; **b)** opatrovati, ostříhati, stříci; **c)** chrániti; starati se (o něco); krýti; vésti, řiditi; **d)** hájiti, brániti, uhájiti, ubrániti; **e)** zachovávat, udržovati; **f)** vydržovati, živiti;
— **intueor**, *intuēri*, (*intuitus sum*), **a)** hleděti, pohlížeti, pozorovati;
b) uvažovati, míti zření, přihlížeti; (tvary perfektního systému se často nahrazují příslušnými tvary slovesa *aspicio*, viz str. 693 čís. 368);
15. **vereor**, *verēri*, *veritus sum*, **a)** ohlížeti se (na něco), zřiti, dbáti;
b) báti se, obávati se, míti obavu, strachovati se; varovati se, stříci se; **c)** ostýchat se, stydět se; **d)** ctíti, míti v úctě, vážiti si, s úctou se chovati;
- **revereor**, *reverēri*, *reveritus sum*, **a)** ostýchat se, báti se; **b)** míti v úctě, ctíti;
16. **videor**, *vidēri*, *vīsus sum*, jeviti se, zdáti se.

Krytočinná slovesa Dēpōnentia Vzory: fungor, fungī, patior, patī.	} třetí } konjugace.
--	---------------------------------------

Deponentia **třetí** konjugace, zakončená v 1. os. sg. prés. indikativu v »-or«, v prés. infinitivu v »-ī«, se časuji jako »*carpor*, *carpī*«. Vzor: »*fungor*, *fungī*, *fūctus sum*« (viz str. 780, čís. 7).

Deponentia **třetí** konjugace, zakončená v 1. os. sg. prés. indikativu v »-ior«, v prés. infinitivu v »-ī«, se časuji jako »*capior*, *capī*«. Vzor: »*patior*, *patī*, *passus sum*« (viz str. 784, čís. 26).

Deponentia třetí konjugace mají supinum zakončeno:
některá v »-**tum**«,
jiná v »-**sum**«.

O tom se poučte z připojených dále stupnic!

Některá deponentia nemají supina (na př. *fruor*, *īrāscor*, *vēscor*).

Některá deponentia tvoří aktivní budoucí participium v »-**itūrus**« (na př. *fruor* — *fruitūrus*, *morior* — *moritūrus*).

U některých deponentií se perfektní tvary nahrazují perfektními tvary jiných sloves: *fruor* — *ūsus sum* nebo *frūctum cēpī*; *īrāscor* — *succēnsuī*; *vēscor* — *vīxī* nebo *ēdī*; *reminīscor* — *recordātus sum*.

Tvary vzorů »*carpere*« a »*capere*« vyhledejte podle rejstříku, který jest v 18. sešitě.

Ind. prés.: **fungor**, *fungeris*, *fungitur*, *fungimur*, *fungimini*, *funguntur*; (jako *carpor*); zastávám *atd.*;
patior, *pateris*, *patitur*, *patimur*, *patimini*, *patiuntur*; (jako *capior*); trpím *atd.*

Konj. prés.: **fungar**, *fungāris*, *fungātur*, *atd.*; (jako *carpar*); ať zastávám *atd.*;
patiar, *patiāris*, *patiātur*, *atd.*; (jako *capiar*); ať trpím *atd.*

Ind. impf.: **fungēbar**, *atd.*; (jako *carpēbar*); zastával (-a, -o) jsem *atd.*;
patiēbar, *atd.*; (jako *capiēbar*); trpěl (-a, -o) jsem *atd.*

Konj. impf.: **fungerer**, *fungerēris*, *fungerētur*, *atd.*; (jako *carperer*); zastával (-a, -o) bych *atd.*;
paterer, *paterēris*, *paterētur*, *atd.*; (jako *caperer*); trpěl (-a, -o) bych *atd.*

Ind. fut. I.: **fungar**, *fungēris*, *fungētur*, *atd.*; (jako *carpar*); budu zastávati, zastanu *atd.*;
patiar, *patiēris*, *patiētur*, *atd.*; (jako *capiar*); budu trpěti, utrpím *atd.*

Imperat.: **fungere!** zastávej! **fungimini!** zastávejte!
patere! trp! **patimini!** trpte!

Inf. prés.: **fungī**, zastávati; **patī**, trpěti.

- Partic. prés.: **fungēns**, (genit. *fungentis*), zastávaje, zastávajíc; zastávající;
patiēns, (genit. *patientis*), trpě, trpíc; trpící.
- Ind. perf.: **fūctus** (*fūcta, fūctum*) **sum**, atd.; zastal (-a, -o) jsem *atd.*;
passus (*passa, passum*) **sum**, atd.; utrpěl (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **fūctus** (*fūcta, fūctum*) **sim**, atd.; ať jsem zastal (-a, -o) *atd.*;
passus (*passa, passum*) **sim**, atd.; ať jsem utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqpf.: **fūctus** (*fūcta, fūctum*) **eram**, atd.; (byl, -a, -o) jsem zastal (-a, -o) *atd.*;
passus (*passa, passum*) **eram**, atd.; (byl, -a, -o) jsem utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqpf.: **fūctus** (*fūcta, fūctum*) **essem**, atd.; byl (-a, -o) bych zastal (-a, -o) *atd.*;
passus (*passa, passum*) **essem**, atd.; byl (-a, -o) bych utrpěl (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **fūctus** (*fūcta, fūctum*) **erō**, atd.; (až) zastanu *atd.*;
(*cum*) **passus** (*passa, passum*) **erō**, atd.; (až) vytrpím *atd.*
- Supinum: **fūctum**, zastat; **passum**, vytrpět.
- Partic. pf.: **fūctus**, *fūcta, fūctum*, zastav, zastavši; zastavší;
passus, *passa, passum*, utrpěv, utrpěvši; utrpěvší.
- Partic. fut.: **fūctūrus**, *fūctūra, fūctūrum*, hodlaje (hodlajíc) zastávati;
passūrus, *passūra, passūrum*, hodlaje (hodlajíc) přetrpěti;
- Inf. pf.: **fūctum** (*fūctam, fūctum, fūctōs, fūctās, fūcta*) **esse**, že jsem (jsi *atd.*) zastal, -a, -o;
passum (*passam, passum, passōs, passās, passa*) **esse**, že jsem (jsi *atd.*) vytrpěl, -a, -o.
- Inf. fut.: **fūctūrum** (*fūctūram, fūctūrum, fūctūrōs, fūctūrās, fūctūra*) **esse**, že (já, ty *atd.*) zastanu, budu zastávati (zastaneš, budeš zastávati *atd.*);
passūrum (*passūram, passūrum, passūrōs, passūrās, passūra*) **esse**, že (já, ty *atd.*) utrpím, budu trpěti (utrpíš, budeš trpěti *atd.*).

K těmto dvěma vzorům připojuji deponentia (krytočinná slovesa) třetí konjugace:

1. **adipīscor**, *adipīscī*, *adeptus sum*, **a)** dojíti, dostihnouti, dohoniti;
b) dojíti, dosíci, dosáhnouti, získati;
2. **amplector**, *amplectī*, *amplexus sum*, **a)** obemknouti, ovinouti; **b)** objímati, bráti do náruči; **c)** objímati, obkličovati, obsáhnouti; **d)** uvažovati, přemítati; **f)** (slovy, výkladem) obsáhnouti, zahrnouti; ličiti, pojednávat;
- **complector**, *complectī*, *complexus sum*, **a)** objímati, bráti do náruči; obklopovati, svírat; **b)** pojmouti, shrnouti, zahrnouti, obsáhnouti; **c)** slovy shrnouti, vyjádřiti, vypravovati, vylíčiti; **d)** (myslí) obsáhnouti, pochopiti;
3. **commīnīscor**, *commīnīscī*, *commentus sum*, vymýšleti, smysliti;
- **reminīscor**, *reminīscī*, *recordātus sum*, v paměti si obnoviti, vzpomenouti si, rozpomenouti se; vymysliti si;
4. **expērgīscor**, *expērgīscī*, *expērrēctus sum*, probudit se; vzbudit se (k činu);
5. **fatīscor**, *fatīscī*, —, rozestupovati se, umdlěvati, slábnouti, ochabnouti;
- **dēfetīscor**, *dēfetīscī*, unavovati se, zemřeti; *dēfessus*, unaven(ý), umdlen(ý), vysilen(ý);
6. **fruor**, *fruī*, —, *fruitūrus*, **a)** užívat, využívat, upotřebovat, bráti užitek; **b)** obcovat, stýkat se; **c)** požívat; mít požitky (z něčeho); užívat, kochat se, těšit se;
- **perfruor**, *perfruī*, *perfrūctus sum*, užívat, využívat; těšit se (něčemu); dopřávat si, kochat se;
7. **fungor**, *fungī*, *fūctus sum*, **a)** vykonávat, konat, provádět, plnit; **b)** (o úřadě:) zastávat, spravovat; **c)** zabývat se (něčím), dostát (něčemu); **d)** dodělat, vyříditi, pořídit; **e)** prožívat, zažívat, zakoušet; přestát;
- **dēfungor**, *dēfungī*, *dēfūctus sum*, **a)** úplně vyříditi, dokončiti, dokonat; **b)** přetrpět; dostát; prožít; **c)** dokonat život, zemřít;
- **perfungor**, *perfungī*, *perfūctus sum*, **a)** vykonat, provést, dokončiti; **b)** prožít, přestát;
8. **īrāscor**, *īrāscī*, —, hněvat se, zlobit se, býti rozhněván; (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary slovesa *succēnsēre*: *succēnsuī* atd.);

9. **lābor**, *lābī, lāpsus sum*, **a)** smekati se, klouzati se; plynouti, plouti, plaviti se; letěti; jeti; plaziti se; plížiti se; **b)** káceti se, klesati, padati; **c)** uklouznouti; uplývati, ubíhati, míjeti, mizeti; **d)** poklesnouti, upadati, zhrou-
titi se; ochrnouti;
- **collābor**, *collābī, collāpsus sum*, klesati, řítiti se, hroutiti se;
- **dělābor**, *dělābī, dělāpsus sum*, **a)** sklouznouti, smeknouti se, spad-
nouti, sklesnouti; upadnouti (do něčeho);
- **dílābor**, *dílābī, dílāpsus sum*, **a)** rozpadati se, sesouvati se; **b)** za-
cházet, mizeti; **c)** rozplývati se, roztékati se; **d)** roz-
ptylovati se, rozprchnouti se;
- **ělābor**, *ělābī, elāpsus sum*, vyklouznouti, uklouznouti, vysmek-
nouti se; uniknouti, ujíti; upadnouti, dostati se (do
(něčeho);
10. **loquor**, *loquī, locūtus sum*, mluvíti, hovoříti, promlouvati, po-
vídati, říkati;
- **alloquor**, *alloquī, allocūtus sum*, oslovovati; promlouvati (k ně-
komu);
- **colloquor**, *colloquī, collocūtus sum*, rozmlouvati; vyjednávati;
smlouvati se;
11. **nancīscor**, *nancīscī, nactus i nactus sum*, **a)** náhodou dostati, ná-
hodou nalézt; **b)** dosíci, dosáhnouti;
12. **nāscor**, *nāscī, nātus sum*, **a)** roditi se, naroditi se, pocházeti;
b) růsti, vyskýtati se; **c)** vznikat, míti počátek;
- **ēnāscor**, *ēnāscī, ēnātus sum*, vzrůsti, vyrůsti;
- **innāscor**, *innāscī, innātus sum*, naroditi se, vyrůsti (na, v něčem);
- **renāscor**, *renāscī, renātus sum*, znova, opět se naroditi;
13. **nītor**, *nītī, nīxus a nīsus sum*, **a)** opírat se (o něco); vzpřímíti
se, vzchopiti se; **b)** spočívati (na něčem); spoléhati (na
něco); **c)** namáhati se, usilovati, dychtiti; cíliti, mířiti;
- **adnītor** (*annītor*), *adnītī, adnīxus a adnīsus sum*, opírat se; na-
máhati se, usilovati, snažiti se, přičiňovati se, horlivě
se zasazovati;
- **ēnītor**, *ēnītī, ēnīxus a ēnīsus sum*, **a)** namáhavě se dostati ven,
vydrati se; vylézt; vyvinovati se; **b)** namáhati se, sna-
žiti se; přičiněti se; **c)** poroditi;
- **renītor**, *renītī, renīsus sum*, vzpírat se, zpěčovati se, vzpouzeti se;
14. **oblīvīscor**, *oblīvīscī, oblītus sum*, zapomenouti;

15. **pacīscor**, *pacīscī, pactus sum*, **a)** uzavřítí, udělati smlouvu; smluviti se, ujednatí se, shodnouti se; zavázati se smlouvou; smlouvou zajistiti, slíbiti, zaručiti; uvoliti se, svoliti; **b)** zasnoubiti; **c)** smlouvou si zajistiti, vymíniti si, vyhraditi si, vyjednatí si;
16. **pāscor**, *pāscī, pāstus sum*, živiti se, požívati, pojídati; žráti; pásti se ;
- **dēpāscor**, *dēpāscī*, spásati; pásti se;
17. **proficīscor**, *proficīscī, profectus sum*, **a)** vydati se na cestu, vyjítí, odcházeti, odcestovati, vypraviti se; (*o lodích:*) vyplouti, vyjeti, odplouti; **b)** (*ve vojenství:*) táhnouti, vytáhnouti, podniknouti výpravu; **c)** jíti, ubíratí se; **d)** (*o počátku a původu:*) vycházeti, začínati; pocházeti, vzházeti, vznikatí;
18. **queror**, *querī, questus sum*, naříkati, stýskati si, bědovati, úpěti; stěžovati si;
- **conqueror**, *conquerī, conquestus sum*, stýskati si, stěžovati si, naříkati;
19. **sequor**, *sequī, secūtus sum*, **a)** následovati, provázeti; jíti (za někým), držeti se (někoho); **b)** stíhati, pronásledovati; **c)** honiti se, pachtiti se (po něčem, za něčím); snažiti se (o něco); **d)** [časově následovati], dostaviti se, přijíti (po něčem); **e)** plynouti, vyplývati; **f)** poddati se, povolití, vyhověti; řídití se (něčím); **g)** připadnouti, dostati se;
- **assequor** (*adsequor*), *assequī, assecūtus sum*, **a)** doháněti, dostihovati; **b)** dostihnouti, vyrovnávati se; **c)** dojítí (něčeho), dosáhnouti; **d)** dostihovati myslí, chápati, rozuměti, domýšleti se, dovtipovati se;
- **cōnsequor**, *cōnsequī, cōnsecūtus sum*, **a)** následovati; provázeti; **b)** pronásledovati, stíhati; **c)** (za něčím) následovati, jíti, dostaviti se, přijíti, státi se, nastati; **d)** držeti se někoho, něčeho), řídití se (někým, něčím); **e)** dostihovati, dohoniti, dojítí; **f)** dosáhnouti, dosíci, dojítí, nabýti, získati; **g)** dostihovati, vyrovnávati se; **h)** (slovy) vystihovati, vyjadřovati, vypočítati; **i)** (duševně) dostihnouti, vystihnouti, pochopiti;
- **exsequor**, *exsequī, exsecūtus sum*, **a)** vyprovázeti k hrobu; **b)** sledovati až do konce, následovati; **c)** prováděti, vykonávati, plniti, vyřizovati, konati; **d)** vypravovati, ličiti,

- popisovati; **e)** hleděti vypátrati, vyšetřiti; dotazovati se, vyzvídati; **f)** mstiti, stíhati trestem;
- **obsequor**, *obsequi, obsecutus sum*, **a)** býti po vůli, vyhověti; **b)** býti poslušen, poslouchati; **c)** oddávati se (něčemu);
- **persequor**, *persequi, persecutus sum*, **a)** následovati, provázeti; **b)** pronásledovati, stíhati; **c)** dosihnouti, dohoniti; **d)** napodobovati, řídit se (něčím); **e)** usilovati, domáhati se, vyhledávati; dosahovati, nabývati; **f)** pokračovati, postupovati; **g)** prováděti, vykonávati, zabývati se, pouštěti se; **h)** vystihnouti, vyšetřiti, prozkoumati; vyličiti, vyjmenovati, vyložit;
- **prōsequor**, *prōsequi, prōsecutus sum*, **a)** pronásledovati; **b)** provázeti, doprovázeti; **c)** prokazovati, dokazovati, darovati, dáti, věnovati, počtiti; **d)** vésti (k cíli), pokračovati, postupovati; **e)** vystihovati (řečí, písemně), ličiti, vykládati;
20. **ulciscor**, *ulcisci, ultus sum*, **a)** mstiti se; zjednávatí pomstu, zadostučinění; **b)** trestati, kárati; mstiti se;
21. **utor**, *uti, usus sum*, **a)** užívatí; **b)** používatí, upotřebovati, zacházeti (s něčím), zabývatí se; **c)** požívatí, jísti, živiti se; **d)** řídit se (něčím), zachovávatí, dbáti, šetřiti; **e)** obcovati, stýkati se, žítí, nakládatí (s někým), chovati se (k někomu);
- **abutor**, *abuti, abusus sum*, užítí, využití, využítkovati; zneužití, nadužívatí;
22. **vehor**, *vehī, vectus sum*, vézti se, jeti, jezdit;
- **praetervehor**, *praetervehī, praetervectus sum*, **a)** vézti se, jeti mimo, vedle, podél; ujížděti, přejížděti mimo; **b)** obejíti, obeplouti; **c)** vyhnouti se (něčemu); minouti (něco); ujítí (něčemu);
23. **vāscor**, *vēscī*, —, (perfektní tvary se nahrazují příslušnými tvary sloves *vivere* nebo *edō, ēsse*), živiti se, požívatí, pojidati, jísti; hodovati;

24. **gradior**, *gradī, gressus sum*, kráčetí, jítí;
- **aggredior**, *aggredi, aggressus sum*, **a)** přikročiti, přistoupiti; **b)** (slovy, s prosbou) přistoupiti, obrátiti se (k někomu); **c)** [nepřátelsky:] napadnouti, udeřiti, dorážeti; **d)**

- přikročiti (k něčemu), dáti se (do něčeho); chopiti se (něčeho); podniknouti (něco);
- **concredior**, *concredī, congressus sum*, **a)** sejíti se, setkati se; **b)** utkati se, dáti se v boj; boj podstoupiti;
- **digredior**, *digredī, digressus sum*, rozcházetí se; odcházeti, vzdalovati se; uchýliti se, odbočiti;
- **ēgredior**, *ēgredī, ēgressus sum*, **a)** vystoupiti, vyjíti, vykročiti; **b)** překročiti, přejíti; **c)** vytáhnouti, vytrhnouti, dáti se na pochod;
- **prōgredior**, *prōgredī, prōgressus sum*, **a)** jíti vpřed, předstupovati; vystupovati, vykročiti, vyjíti; **b)** (*o vojsku:*) táhnouti, vytáhnouti; **c)** postupovati; pokračovati; činiti pokroky, prospívati; **d)** dostoupiti (jisté) míry; zacházeti, jíti;
25. **morior**, *morī, mortuus sum*, zemříti; odumříti; zajíti, mizeti;
- **dēmorior**, *dēmorī, demortuus sum*, zemříti, odumříti;
- **ēmiorior**, *ēmori, ēmortuus sum*, zemříti, umříti; odumříti, vymříti, vyhynouti, zajíti;
26. **patior**, *patī, passus sum*, **a)** snášeti, trpěti, vydržeti; **b)** zakoušeti, zažiti, přetrpěti, přestáti, utrpěti; **c)** trpěti = připouštěti, dovolovati, dopřávati, dopouštěti, nechávati;
- **perpetior**, *perpetī, perpessus sum*, **a)** sněsti, snášeti, trpěti, vytrpěti, přetrpěti, přestáti; zkusiti, zakusiti; **b)** strpěti, dovoliti, připustiti.

Krytočinná slovesa } čtvrté Dēpōnentia } konjugace. Vzor: largior, largīrī.
--

Deponentia čtvrté konjugace se časují jako »*largior, largīrī*«. Tento vzor se časuje jako »*audior, audīrī*«.

Většina deponentií čtvrté konjugace má supinum v »-**itum**«.

Supinum v »-**tum**« mají tato deponentia: *adorior, coorior, exorior, experior, opperior, orior*.

Supinum v »-**sum**« mají tato deponentia: *assentior, dīmētior, ēmētior, exōrdior, mētior, ōrdior*.

Deponens »*orior*« vedle perfektního participia »*ortus*« má budoucí participium »*oritūrus*«.

Rozlišujte sloveso »*mentior, mentīrī, mentitus sum, lhāti*« od slovesa »*mētiar, mētīrī, mēnsus sum, měřiti*«!

Tvary vzoru »*audire*« vyhledejte podle rejstříku!

- Ind. prés.: **largior, largiris, largitur, largimur, largimini, largiuntur**; (jako *audior*); uštědřuji *atd.*
- Konj. prés.: **largiar, largiāris, largiātur, atd.**; (jako *audiar*); ať uštědřuji *atd.*
- Ind. impf.: **largiēbar, largiēbāris, atd.**; (jako *audiēbar*); uštědřoval (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. impf.: **largirer, largirēris, largirētur, atd.**; (jako *audirer*); uštědřoval (-a, -o) bych *atd.*
- Ind. fut. I.: **largiar, largiēris, largiētur, atd.**; (jako *audiar*); budu uštědřovati, uštědřím *atd.*
- Imperat.: **largire!** uštědřuj! **largimini!** uštědřujte!
- Inf. prés.: **largiri**, uštědřovati.
- Partic. prés.: **largiēns**, (genit. *largientis*), uštědřuje, uštědřujic; uštědřující.
- Ind. perf.: **largitus** (*largita, largitum*) **sum**, atd.; uštědřil (-a, -o) jsem *atd.*
- Konj. perf.: **largitus** (*largita, largitum*) **sim**, atd.; ať jsem uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Ind. plqupf.: **largitus** (*largita, largitum*) **eram**, atd.; (byl, -a, -o) jsem uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Konj. plqupf.: **largitus** (*largita, largitum*) **essem**, atd.; byl (-a, -o) bych uštědřil (-a, -o) *atd.*
- Ind. fut. II.: (*cum*) **largitus** (*largita, largitum*) **erō**, atd.; (až) uštědřím *atd.*
- Supinum: **largitum**, uštědřit.
- Partic. pf.: **largitus, largita, largitum**, uštědřiv, uštědřivši; uštědřivši.
- Partic. fut.: **largitūrus, largitūra, largitūrum**, hodlaje (hodlajíc) uštědřiti.
- Inf. perf.: (*mē*) **largitum** (*largitam, largitum*) **esse**, že (já) jsem uštědřil (-a, -o);

(*nōs*) **largitōs** (*largitās, largita*) **esse**, atd.; že (my) jsme uštědřili (-y, -a).

Inf. fut.: (*mē*) **largitūrum** (*largitūram, largitūrum*) **esse**, že (já) uštědřím;

(*nōs*) **largitūrōs** (*largitūrās, largitūra*) **esse**, že (my) uštědříme.

K tomuto vzoru připojuji deponentia (krytočinná slovesa) **čtvrté** konjugace:

I. Podle vzoru »*largior, largiri, largitus sum*« se časuje většina krytočinných (deponentních) sloves čtvrté konjugace. Jsou to na př.:

1. **blandior, blandiri, blanditus sum**, a) lichotiti, lichotiti se, pochlebovati; b) lahoditi, vábiti (k požitku);
2. **largior, largiri, largitus sum**, a) uštědřovati; štědře rozdávat, rozdělovati; dávat štědré dary; b) dáti, dopřáti; c) darovati = promíjeti, odpouštěti;
3. **mentior, mentiri, mentitus sum**, lháti; vylhati, klamně říkat, klamně tvrditi, (klamně) předstírat;
- **ēmentior, ēmentiri, ēmentitus sum**, lživě si vymysleti, vylhati; lživě předstírat, lživě hlásati, lživě vypovídati;
4. **mōlior, mōliri, mōlitus sum**, a) nějaké břímě usilovně uváděti v pohyb; b) prováděti namáhavou práci; c) usilovati, zamýšleti, pomýšleti; d) plahočiti se, pachtiti se;
- **āmōllior, āmōlliri, āmōllitus sum**, odstraňovati, odklízeti;
- **dēmōllior, dēmōlliri, dēmōllitus sum**, a) skáceti, strhnouti, zbourati, zbořiti, rozvaliti, rozbořiti; b) zkaziti, zničiti;
5. **partior, partiri, partitus sum**, děliti, rozdělovati;
6. **potior, potiri, potitus sum**, a) zmocniti se, opanovati; b) dobýti, nabýti, dojiti, dosáhnouti, získati; c) míti svrchovanou moc, vládu; vládnouti; d) dojiti (cíle, cesty); dojiti (splnění něčeho); e) míti v moci, býti pánem, vládnouti (nad něčím);
7. **pūnior, pūniri, pūnitus sum**, trestati;
8. **sortior, sortiri, sortitus sum**, a) losovati, losem dostati, vylosovati; b) dostati; vyhledati, zvoliti, rozdělit.

II. V perfektních tvarech se od vzoru »*largior, largīrī, largītus sum*« odchylují tato deponentia čtvrté konjugace:

59. **assentior, assentīrī, assēnsus sum**, přisvědčovati, souhlasiti, schvalovati;
60. **experior, experīrī, expertus sum**, a) zkoušeti; zkoumati, podrobiti zkoušce, učiniti zkoušku; b) zkusiti svou sílu, měřiti se; c) pokoušeti se (o něco), podnikati (něco), odvažovati se (něčeho); f) pokusy seznati, shledati, zvěděti; zakusiti; (o něčem) nabýti zkušenosti; g) zakusiti něco nepříjemného; zažiti, dožiti se (něčeho);
- **opperior, opperīrī, oppertus sum**, čekati, vyčkávati, očekávati;
67. **mētiior, mētirī, mēnsus sum**, a) měřiti, vyměřovati, odměřovati; b) projiti, uraziti, přeplouti; c) měřiti, posuzovati;
- **dīmētiior, dīmētirī, dīmēnsus sum**, (přesně) vyměřovati, rozměřovati;
- **ēmētiior, ēmētirī, ēmēnsus sum**, a) vyměřiti; b) procestovati, projiti, proputovati; c) měřením přiděliti, propůjčiti;
62. **ōrdior, ōrdīrī, ōrsus sum**, počiti, začiti;
- **exōrdior, exōrdīrī, exōrsus sum**, začiti, počiti;
63. **orior, orīrī, ortus sum, oritūrus**, a) zdvíhati se, povstávat; b) vycházeti, vzcházeti; c) vznikat, míti původ, pocházeti; (*orior*, viz str. 788; zpravidla se časuje podle vzoru třetí konjugace *capior*, ale inf. prés. vždy jest *orīrī*);
- **adorior, adorīrī, adortus sum**, a) udeřiti (na někoho), činiti útok, hnáti útokem, vrhati se, obořovati se; přepadnouti, překvapiti; b) dotírat, osopovati se; c) pouštět se (do něčeho), pokoušeti se (o něco), odvažovati se; jmoti se činiti (něco); (*adorior* se v přesešném systému časuje podle vzoru čtvrté konjugace *largior, largīrī*);
- **coorior, coorīrī, coortus sum**, a) společně, najednou povstati, zdvihnouti se, vzchopiti, shluknouti se; b) (náhle) povstati, vzniknouti; (*coorior* se zpravidla časuje jako *orior*);
- **exorior, exorīrī, exortus sum**, a) vyvstati, povstati, zdvihnouti se; (o hvězdách:) vyjiti; b) povstati, vystoupiti, objeviti se; c) počínati se, vznikat, povstávat; (*exorior* se zpravidla časuje jako *orior*).

orior, orīrī, ortus sum.

- Ind. prés.: *orior, oreris, oritur, orimur, oriminī, oriuntur*; (podle *capior*); stejně se časuje *coorior* a *exorior*; avšak: *adorior, adoriris, adoritur, adorimur, adoriminī, adoriuntur*.
- Imper. prés.: *orere! oriminī! oritor!* (podle *capior*).
- Inf. prés.: *orīrī, adorirī, coorirī, exorirī*.
- Konj. prés.: *oriar, oriāris, oriātur*, atd.
- Ind. impf.: *oriēbar, adoriēbar, cooriēbar, exoriēbar* atd.
- Ind. fut. I.: *oriar, oriēris, oriētur*, atd.
- Konf. impf.: *orerer i orīrer, orerēris i orīvēris, orerētur i orīrētur*, atd.; (podle *capior* i podle *largior*).
- Partic. prés.: *oriēns, (orientis)*.
- Partic. pf.: *ortus, orta, ortum*.
- Partic. fut.: *oritūrus, oritūra, oritūrum*.
- Inf. perf.: *ortum (-am, -um, -ōs, -ās, -a) esse*.
- Inf. fut.: *oritūrum (-ūram, -ūrum, -ūrōs, -ūrās, -ūra) esse*.

Polokrytočinná slovesa. Sēmidēpōnentia (verba).

Polokrytočinná slovesa (*sēmidēpōnentia verba*) slují slovesa, která mají deponentní tvary, t. j. tvary

formou trpné (passivní)

významem činné (aktivní)

buď jen systému perfektního nebo jen systému přítomného.

I. Do první skupiny řadíme polokrytočinná slovesa (sēmidēpōnentia), která mají tvary

v prés., impf. a fut. I. aktivní,

v perf., plupf. a fut. II. passivní

s aktivním významem. Jsou to:

1. **audeō, audēre, ausus sum, a)** míti chuť, odhodlati se, zkusiti;
b) míti odvahu, smělost, drzost; odvážiti se, osměliti se, opovážiti se; pokusiti se; nebáti se;
2. **gaudeō, gaudēre, gavisus sum, radovati se, těšiti se, býti rád;**

3. **soleō**, *solēre, solitus sum*, míti v obyčejí, ve zvyku;
 4. **fidō**, *fidere, físus sum*, **a)** věřiti, důvěřovati, míti důvěru, spoléhati; svěřovati se; **b)** osmělovati se, odvažovati se (*s infin.*); **c)** býti přesvědčen, že . . . (*s akus. s inf.*);
 5. **cōnfidō**, *cōnfidere, cōnfísus sum*, důvěřovati, spoléhati; pevně věřiti, pevně doufati, svou věcí býti jist;
 6. **diffidō**, *diffidere, diffísus sum*, nedůvěřovati, nemíti důvěry; ne-spoléhati; zoufati (nad něčím);
 7. **taedet**, *taedēre, taeduit* = *taesum est, pertaesum est*, oškliví se, hnusí se, protiví se, nelíbí se, mrzí;
 8. **pertaedet**, *pertaedēre, pertaesum est*, hnusí se, oškliví se, protiví se.
- Poznámka: Slovesa *audēre, gaudēre, solēre, taedet, pertaedet* náleží ke druhé konjugaci, slovesa *fidō, cōnfidō, diffidō* náleží k třetí konjugaci.

II. Do druhé skupiny řadíme polokrytočinná slovesa (sēmīdēpōnentia) *revertor* a *dēvertor*, — obě slovesa náležející k třetí konjugaci, — která mají tvary

v prés., impf. a fut. I. **passivní**,

v perf., plupf. a fut. II. **aktivní**

s aktivním významem.

1. **revertor**, *revertī*, vraceti se, vrátiti se;
(indik perf. akt. :) *revertī*, vrátil (-a, -o) jsem se;
(partic. perf. :) *reversus*, vrátiv se;
2. **dēvertor**, *dēvertī*, odbočiti (s cesty); obrátiti se, zabočiti (někam); zastaviti se, uchýliti se, zavítati, ubytovati se, uhostiti se; (v řeči) se odchýliti;
(ind. perf. akt. :) *dēvertī*.

Složeniny slovesa »ferō, ferre«. — (Viz str. 733!)

Složeniny slovesa »ferō« časují se stejně jako základní sloveso »ferō«. V některých složeninách předpona podléhá hláskovým změnám.

Předpona beze změny jest ve složeninách: *dēferō, perferō, prōferō, referō*.

Předpona změněna: *afferō* = ad-ferō; *auferō* = ab, ferō; *cōnferō* = cum + ferō; *differō* = dis + ferō; *effērō* = ex + ferō; *īnferō* = in + ferō; *offerō* = ob + ferō; *sufferō* = sub + ferō.

Stupnice složenin:

afferō (*adferō*), *afferre*, *attulī*, *allātum*, přinášeti;
auferō, *auferre*, *abstulī*, *ablātum*, odnášeti;
cōnferō, *cōnferre*, *contulī*, *collātum*, snášeti (dohromady);
dēferō, *dēferre*, *dētulī*, *dēlātum*, donášeti;
differō, *differre*, *distulī*, *dīlātum*, odkládati;
differō, *differre*, —, —, lišiti se;
efferō, *efferre*, *extulī*, *ēlātum*, vynášeti;
inferō, *inferre*, *intulī*, *illātum*, vnášeti;
offerō, *offerre*, *obtulī*, *oblātum*, podávati, nabízetí;
perferō, *perferre*, *pertulī*, *perlātum*, trpělivě snášeti;
prōferō, *prōferre*, *prōtulī*, *prōlātum*, vynášeti;
referō, *referre*, **rettulī**, *relātum*, zpět nésti, oznamovati;
sufferō, *sufferre*, —, —, na se vzíti, vytrpěti;
tollō, *tollere*, *sustulī*, *sublātum*, zvedati, hubiti;
extollō, *extollere*, *extulī*, *clātum*, zdvíhati.

P o z n á m k a: Perfektum slovesa »ferre« bylo původně reduplikované: **te-tul-i**. To se zachovalo ještě ve složenině »rettulī« z »re-te-tul-i«. Od zeslabeného perfektního kmene je vytvořeno supinum »lātum« (místo »tlātum«). Týž kmen ve své plné podobě »tol-« je obsažen v slovese »tollō« a »extollō«.

possum, posse, potuī, mohu, moci.
--

Složeninou se slovesem »esse« jest i sloveso »**possum, posse**« = mohu, moci.

V první části jest obsaženo staré adjektivum »*potis, pote*« (komparativ *potior*, superlativ *potissimus*) = mocný, schopný.

V druhé části jsou tvary slovesa »*sum, esse*«.

Tvary perfektního systému [(indik. perf., plqupf., fut. II.), (konj. perf. a plqupf.), (inf. perf.)] se tvoří pravidelně od zaniklého slovesa »*poteō, potēre* = *býti mocen*«; od téhož zaniklého slovesa jest i zpřídavnělé participium přítomné »*potēns* = *mocný*«.

<i>Indik. prés.:</i>	<i>Indik. imperf.:</i>	<i>Indik. fut. I.:</i>
Sg. 1. possum	poteram	poterō
2. potes	poterās	poteris
3. potest	poterat	poterit
Pl. 1. possumus	poterāmus	poterimus
2. potestis	poterātis	poteritis
3. possunt	poterant	poterunt

<i>Konj. prés.:</i>	<i>Konj. impf.:</i>	<i>Inf. prés.:</i>
Sg. 1. possim	possem	posse = moci
2. possis	possēs	
3. possit	posset	
Pl. 1. possimus	possēmus	
2. possitis	possētis	
3. possint	possent	

Indik. perf.: **potui, potuisti, potuit,** } mohl (-a, -o)
potuimus, potuistis, potuerunt, } jsem, atd.

Konj. perf.: **potuerim, potueris, potuerit,** } at' jsem mohl
potuerimus, potueritis, potuerint, } (-a, -o), atd.

Ind. plqpf.: **potueram, potuerās, potuerat,** } [byl (byla, bylo)]
potuerāmus, potuerātis, potuerant, } jsem mohl
(-a, -o) atd.

Konj. plqpf.: **potuissem, potuissēs, potuisset,** } byl (-a, -o)
potuissēmus, potuissētis, potuissent, } bych mohl
(-a, -o), atd.

Ind. fut. II.: **potuerō, potueris, potuerit,** } budu moci
potuerimus, potueritis, potuerint, } atd.

Inf. perf.: **potuisse** = že jsem mohl (-a, -o), atd.

eō, ire, iī, itum, jīti.

<i>Ind. prés.:</i>	<i>Konj. prés.:</i>	<i>Ind. impf.:</i>	<i>Konj. impf.:</i>
Sg. 1. eō	eam	ībam	īrem
2. is	eās	ībās	īrēs
3. it	eat	ibat	īret
Pl. 1. imus	eāmus	ībāmus	īrēmus
2. itis	eātis	ībātis	īrētis
3. eunt	eant	ībant	īrent
jdu, jdeš, jde, atd.		šel (šla, šlo) jsem, atd.	
jdu, jdeš, jde, atd.		šel (šla, šlo) bych, atd.	
<i>Ind. fut. I.:</i>	<i>Imperativ I.:</i>	<i>Infin. prés.:</i>	
Sg. 1. ibō	Sg. 2. ī! jdi!	ire, jīti	
2. ibis	Pl. 2. ite! jděte!	<i>Partic. prés.:</i>	
3. ibit	<i>Imperativ II.:</i>	iēns, euntis,	
Pl. 1. ibimus	Sg. 2. } itō!	jda, jdouc; jdoucí.	
2. ibitis	3. }	<i>Supinum:</i>	
3. ibunt	Pl. 2. itōte!	itum,	
pōjdu, pōjdeš, atd.	3. euntō!	itū.	

Perfektní kmen jest »i-«.

Setká-li se dvojí »i-« před »-s-«, stahuje se v »i-«; na př.: 2. os. sing. aktivního indikativu perf.: [*iistī* =]**istī**; 2. os. plur. aktiv. indik. perf.: [*iistis* =] **istis**; 1. osoba sing. konj. plusquamperf.: [*iissem* =] **issem**; (stejně v ostatních osobách sing. i plur. konj. plqupf.); aktiv. infin. perf.: [*iisse* =] **isse**.

<i>Ind. perf.:</i>	<i>Konj. perf.:</i>	<i>Ind. plqupf.:</i>	<i>Konj. plqupf.:</i>	<i>Ind. fut. II.:</i>
Sg. 1. iī	ierim	ieram	issem	ierō
2. istī	ieris	ierās	issēs	ieris
3. iit	ierit	ierat	isset	ierit
Pl. 1. iimus	ierimus	ierāmus	issēmus	ierimus
2. istis	ieritis	ierātis	issētis	ieritis
3. iērunť.	ierint.	ierant.	issent.	ierint.
šel (šla, šlo) jsem, atd.				

Aktivní infinitiv perfektní: **isse.**

„ „ budoucí: $\begin{cases} \text{itūrum} & (\text{itūram}, \text{itūrum}) \text{ esse,} \\ \text{itūrōs} & (\text{itūrās}, \text{itūra}) \text{ esse.} \end{cases}$

Passivní „ přítomní: **iri.**

Aktivní participium budoucí: **itūrus, itūra, itūrum**, hodlaje, hodlající
jíti; hodlající jíti.

Passivních tvarů se užívá ve 3. osobě singuláru:

itur, (*ind. prés.*), jde se;
eātur, (*konj. prés.*), ať se jde;
ibātur, (*ind. impf.*), šlo se;
irētur, (*konj. impf.*), šlo by se;
ibitur, (*ind. fut. I.*), půjde se;
itum est, (*ind. pf.*), přišlo se, šlo se;
itum sit, (*konj. pf.*), ať se přišlo, ať se šlo;
itum erat, (*ind. plqupf.*), (dávno) se přišlo, se šlo;
itum esset, (*konj. plqupf.*), bylo by se šlo;
itum erit, (*ind. fut. II.*), (až) se půjde, přijde.

Jako sloveso »eō« se časují i jeho složeniny:

abeō, *abire, abiī, abitum*, odcházím;
adeō, *adire, adiī, aditum*, přicházím, obracím se s prosbou (na někoho),
circumeō, *circumire, circumiī* [* *cirkumi(j)ī*], *circumitum*, obcházím;
coeō, *coire, coiī, coitum*, (* *ko-e-ó*, *ko-í-re*, *ko-i-(j)ī*, *ko-i-tum*), scházím se;
exeō, *exire, exiī, exitum*, vycházím;
ineō, *inire, iniī* [* *in-y-(j)ī*], *initum* [* *in-y-tum*], vcházím;
intereō, *interire, interiī, interitum* [* *inter-e-ó*, *inter-í-re*, *in-ter-i-(j)ī*, *interitum*], zacházím;
introēō, *introire, introiī, introitum*, [* *in-tro-e-ó*, *intro-í-re*, *intro-i-(j)ī*, *intro-i-tum*], vcházím;
obeō, *obire, obiī, obitum*, [* *ob-e-ó*, *ob-í-re*, *ob-i-(j)ī*, *ob-i-tum*], obcházím;
pereō, *perire, periī, peritum*, hynu;

praetereō, *praeterire*, *praeteriī*, *praeteritum*, [* *pré-ter-e-ó*, *préter-í-re*,
préter-i-(j)í, *pré-ter-itum*], přecházím, mijiím;
prōdeō, *prōdire*, *prōdiī*, *prōditum*, předstupuji;
redeō, *redire*, *rediī*, *reditum*, vracím se;
subeō, *subire*, *subiī*, *subitum*, podstupuji;
trānseō, *trānsire*, *trānsiī*, *trānsitum*, [* *trāns-e-ó*], přecházím;
vēneō, (vzniklo z »*vēnum eō*«), *vēnīre*, *vēniī*, jsem na prodej.

Poznámka: Rozlišujte slovesa: »**veniō**, *venīre*, *venī*, *ventum*, přicházím« a »**vēneō**, *vēnīre*, *vēniī*, jsem na prodej«! Sloveso »*venīre*« se časuje podle »*audīre*«, sloveso »*vēnīre*« se časuje podle »*eō*, *īre*«. Pozorujte tvary!

»*veniunt*, *vēneunt*«; »*veniam*, *vēneam*«; »*veniēbam*, *vēniēbam*«;
 »*veniam*, *vēniēbō*«; »*venī*, *vēniī*«; »*vēnistī*, *vēnistī*«; »*vēnērunt*, *vēniērunt*« atd.

Úplné passivum mají ty sloučeniny slovesa »*eō*«, které jsou přechodného významu, na př.: »*adeor*, jsem dožadován«; »*circumeor*, jsem obcházen, obklíčován«.

Zcela podle čtvrté konjugace (vzor »*audiō*«) se časuje složenina:
ambiō, *ambīre*, *ambīvi* (*ambīi*), *ambītum*, obcházím; ucházím se;
 tedy: fut. I. *ambiam*, *ambiēs*, atd.; ind. impf. *ambiēbam*; partic. prés. *ambiēns*, *ambientis*; atd.

Schodná slovesa. — II. (*queō*, *nequeō*).

Jako sloveso »*eō*, *īre*« se časují též tato slovesa, jichž se však užívalo jen v některých tvarech, zejména v těchto:

queō, *quīre*, *quīvi* (*quīi*), *quitum*, mohu, jsem s to;
nequeō, *nequīre*, *nequīvi* (*nequīi*), *nequitum*, nemohu, nejsem s to.

Indik. prés.: Sg. 1. **queō**; pl. 1. **quīmus**; 3. **queunt**.
 Sg. 1. **nequeō**; 2. *nequīs*; 3. *nequit*; pl. 3. *nequeunt*.

Konj. prés.: Sg. 1. **queam**, **nequeam**; 3. *queat*.
 Pl. 1. *queāmus*, *nequeāmus*; 3. *queant*, *nequeant*.

Konj. impf.: Sg. 1. **quīrem**, **nequīrem**; (3. *nequīret*).

Ind. fut. I.: Sg. 1. **nequibō**.

Slovník k 71.—75. úloze.

abiciō, *abicere*, *abiēcī*, *abiectum*, 3., odhazovati, zahazovati; odhoditi, zahoditi; (I, 492)

abscedō, *ere*, *abscessī*, *abscessum*, 3., **a)** odstupovati, odcházeti; odťáhnouti; (*o lodi*:) odplovati; **b)** ustávat, upouštěti

accēdere (*ad aliquid*), (II, 559), přistoupiti (k něčemu); *ad fluvium a.*, přitáhnouti k řece

acciō, *accire*, *accivī*, *accitum*, 4., přivolati, povolati; obeslati; poslati (pro někoho)

accūrāte, pečlivě, bedlivě, důkladně, zevrubně

acerbus, (I, 419), trpký, krutý, nelítostný, ukrutný, hrozný

aciēs ingeniī, (I, 298; II, 393), duševní bystrost

acus magnetica, (I, 291), magnetická střelka

adveniō, *ire*, *advēnī*, *adventum*, 4., (II, 69), přijíti, přitáhnouti

aequus, (I, 321; II, 149); *aequō animō*, s klidnou myslí

aerumna, *ae*, f., svízel, trud, trampota

afficiō, *afficere*, *affēcī*, *affectum*, 3., (I, 492); **a)** působiti, účinkovati (na někoho); zacházeti (s někým); **b)** vzrušiti, dojímati; oslabovati, vysilovati, skličovati; **c)** opatřiti, působiti; *dolore a.*, skličovati, postižovati bolestí; *praemiō a.*, obdařiti, zahrnouti odměnou, vyznamenáním = odměniti, vyznamenati

agere triumphum, (II, 342), slaviti triumf

ālea, *āleae*, f., **a)** kostka; **b)** hra v kostky; odvážná (hazardní) hra; **c)** nejistota, nebezpečenství

aliēnus, (II, 120); *aliquid aliēnum putō*, pokládám něco za nevhodné, nepříhodné, nepřístojné, nepřislušné

alvus, i, f., dutina břišní, břicho; žaludek

amiculum, i, n., svrchní oblek, oděv; plášť

ancora, *ae*, f., kotva

aperiō, *ire*, *aperuī*, *apertum*, 4., **a)** otvírati, odmykati; činiti přístupným; **b)** odhaliti, odkrýti, obnažiti; objeviti, vyjeviti, oznámiti, vyzraditi, prozraditi; (I, 366); *sē aperire*, ukázati se; *apertus*, otevřený, nezavřený, nekrytý; volný, přístupný

assuēfaciō, *ere*, *assuēfēcī*, *assuēfactum*, 3., navykati, zvykati (někoho něčemu); *assuēfiō*, zvykám (něčemu); *assuēfactus*, uvyknuv, zvyknuv, zvyklý

auxiliō (*dat.*, I, 460) *alicui venire*, někomu přijíti na pomoc, ku pomoci

bene, (II, 434), dobře, řádně, náležitě; správně; šťastně; *minus bene*, hůře, chatrněji

benignus, *a*, *um*, **a)** laskavý, přívětivý, dobrosrdečný, nakloněný; **b)** dobrotivý, štedrý; úslužný; **c)** hojný, úrodný

cadere (II, 560) *dē equō*, spadnouti s koně

caelum, i, n., **a)** nebe, klenba nebeská; **b)** nebe, nebeská výšina; **c)** vzdušný prostor, vzduch; povětrí, počasí; podnebí, pásmo, kraj; **d)** nebe, (sidlo bohů); *avēs caeli*, ptáci nebesí

calefaciō, *ere*, *calefēcī*, *calefactum*, 3., **a)** oteplovati, zahřívati; **b)** rozpalovati, rozohňovati, dráždit, znepokojevati

catēna, *ae, f.*, **a)** řetěz, okovy, pouta; **b)** pouta, meze
celebrēs (I, 384) **lūdi**, slavné hry
celeriter, hbitě, rychle, kvapně, spěšně; (*quam*) *celerrimē*, (co) nejrychleji; (II, 15)
comedō, *ere, comēdī, comēsūm*, 3., (II, 703), **a)** snísti, strávit, sežrati; **b)** projísti, promarniti, prohýřiti
commodus, *a, um*, **a)** přiměřený, náležitý, vhodný, příhodný; **b)** výhodný, prospěšný; **c)** pohodlný, snadný; **d)** přívětivý, vlivný, ochotný, úslužný
commūtātiō, *iōnis, f.*, změna, proměna, obrat
comperiō, *ire, comperi, comper-tum*, 4., (*aliquid*), zvěděti, do-vídati se, dověděti se (*o ně-čem*)
concursum, *ūs, m.*, **a)** sběh, shon, shluk, shluknutí; **b)** bouřlivý shon lidu, sročení; **c)** (*ve vo-jenství:*) setkání se polem; srážka, útok; **d)** spolupůso-bení, součinnost; *primō concursū* (II, 88)
concutiō, *concutere, concussī, con-cussum*, 3., (*aliquid*), **a)** třásti, potrástati, zatrásti, otrásti (ně-čím); **b)** otrásti, zviklati, zhroustiti; **c)** otrásti na mysli, polekati, rozechvěti, rozrušiti, zkormoutiti; (I, 492)
condiō, *ire, īvi, itum*, 4., (I, 366)
congerō, *congerere, congeſsi, con-gestum*, 3., **a)** snášeti na hro-madu, nanést, nahromaditi; svážeti (na hromadu); **b)** vy-stavěti, zbudovati; **c)** zahrnou-ti, zasypati; **d)** (*vinu:*) svá-děti, uvalovati
coniciō, *conicere, coniēcī, coniec-tum*, 3., (I, 492), **a)** na hroma-du házet, naházeti; snést, na-nést; **b)** (*o střelách:*) házet, metati; **c)** domýšleti se, sou-

dit, dohadovati se, uzavírat; uhodnouti
cōnscientia, *ae, f.*, **a)** (spolu)vě-domí, vědomost, povědomost; **b)** svědomí; **c)** dobré svědomí; **d)** zlé svědomí
conveniō, *ire, convēnī, conventum*, 4., (II, 152); *pāx (dē pāce) in-ter nōs convēnit*, shodli jsme se vespolek o míru
cooperiō, *ire, cooperui, cooper-tum*, 4., pokrýti, přikrýti; *lapi-dibus c.*, ukamenovati
cōram, (*předl. s abl.*), před tváří (*něci*), před (*někým*)
culpō, *āre, āvi, ātum*, 1., vinit, haněti, vinu sváděti, vinu sva-lovati
cum, (*odporovací, adversativum*), (*s konj.*), kdežto
cupiō, *cupere, cupiui (cupiui), cu-pitum*, 3., (I, 489; II, 101, 152)
custodiō, *ire, īvi, itum*, 4., (I, 366)
dē, (II, 346); *multis dē causis*, z mnohých příčin
dēiciō, *dēicere, dēiēcī, dēiectum*, 3., shazovati, svrhovati, strho-vati; *in mare d.*, hoditi do moře
dēmetō, *ere, dēmessui, dēmes-sum*, 3., požínati, požit, pose-kati, pokositi
dēnuō, znova, opět, zase
disiciō, *disicere, disiēcī, disiec-tum*, **a)** rozházeti, rozhoditi, rozmetati, rozptýliti, rozezna-ti, rozprášiti; **b)** rozraziti, roz-bit, roztržiti; **c)** strhnouti, zbořiti, zbourati; **d)** mařiti, ni-čiti, překaziti; *disiectus*, roz-hozený, rozmetaný, roztrouše-ný, rozptýlený
dissentiō, *dissentire, dissēnsī, dis-sensum*, 4., **a)** nesouhlasiti, ne-shodovati se, nesnášeti se, ne-srovnávat se, rozházeti se; **b)** odporovati, sváříti se, býti nesovorný; *haud d.*, ne nesou-

hlasiti = souhlasiti, shodovati se, býti svorný

domus, (I, 292); *domī* (lokat.), doma; ve vlasti, v domově; v míru; *domī meae, tuae, nostrae, vestrae*, v mém, tvém, našem, vašem domě; *domī Caesaris*, v Caesarově domě; *in hac domō*, v tomto domě; *in pulchrā domō*, v krásném domě

dūcere (I, 318; II, 301) *aquam*, zaváděti vodu

dūmētum, *i*, *n.*, houští, křoví, houština, křovina

edō, *edere* (*esse*), *ēdī*, *ēsum*, 3., (II, 301, 703)

ēdō, *edere*, *ēdīdī*, *ēditum*, 3., **a)** vydati, vydávati; **b)** vytvořiti; stvořiti, (z)ploditi; **c)** (*o knize*;) vydati, uveřejniti; **d)** dáti na veřejnost, vyhlásiti, vypověděti, vypravovati, oznámiti, zvěstovati, pověděti; **e)** dáti odpověď, věštbu; **f)** vykonati, provésti, vytvořiti; (I, 407)

effugiō, *ere*, *effūgī*, —, *effugitūrus*, 3., utéci, uniknouti, uprchnouti; vyvážnouti, ujíti; (I, 492)

ēliciō, *ere*, *ēlicuī*, *ēlicitum*, 3., **a)** vylákati, vylouditi; **b)** vyvolati, vyluzovati; vypátrati, vyšetřiti; (I, 489)

ērudiō, *īre*, *īvī*, *ītum*, 4., (I, 366; II, 6)

ēvellō, *ere*, *ēvellī*, *ēvulsū*, 3., vyrvati, vytrhnouti, vyškubnouti

ēveniō, *īre*, *ēvēnī*, *ēventum*, 4., vyjítí, připadnouti, dopadnouti; nastati, splniti se; státi se, udáti se

exclamō, *āre*, *āvī*, *ātum*, 1., vykřikovati, volati, zvolati; volati jménem

exedō, *ere*, *exēdī*, *exēsū*, 3., (II, 703), vyjídati, vyžírati, strávit; rozžírati, rozhlodávati,

zžírati; *animus e.*, užírati ducha

exhauriō, *īre*, *exhausī*, *exhaustum*, 4., **a)** vyčerpati, vyprázdňiti; vypítí; **b)** vybrati, vydrancovati; **c)** odniti, odstraniti; **d)** vytrpěti, přestáti, dokonati; *vīrēs e.*, vyčerpati síly

exsistō, *ere*, *exstīti* (*extiti*), —, 3., (II, 38), **a)** vystoupiti, vynořiti se; **b)** vzcházeti, vystáti, vzejíti; objeviti se; **c)** vznikat, vyskytnouti se, povstávati; státi se

fābula, *ae*, *f.*, **a)** řeč, vypravování, příběh, historka; báje, pohádka, pověst, bajka; smýslenka, báchorka, povídačka; **b)** divadelní kus, hra, drama

feriō, *ferīre*, *īcī*, *ictum*, 4., (sloveso *ferīre* nemá ani perf. ani supina), **a)** bítí, tlouci, tepati, udeřiti, uhoditi; **b)** vrážeti (do něčeho), zasahovati, dotýkati se; **c)** probodnouti, zabíjeti, dotýkati se; **c)** probodnouti, zabíjeti, usmrcovati; **d)** zabíjeti žertvu, obětovati; *foedus f.*, smlouvu učiniti, uzavřítí, (*rčeni vzniklé odtud, že uzavření smlouvy bylo spojeno se zabíjením obětního zvířete*); *icta foedera*, uzavřené smlouvy, (II, 591)

ferō, *ferre*, *tuī*, *lātum*, (II, 733), (II, 122), **a)** nésti; držeti, mítí, chovati (na sobě, u sebe); **b)** nésti, snášeti, trpěti, vydržeti; **c)** přinášeti, donášeti, poskytovat; **d)** přinášeti zprávu, oznamovati, vypravovati; *fāma fert*, pověst hlásá, jde, jest

finiō, *īre* *finīvī* (*finīi*), *finītum*, 4., (I, 366), **a)** ohraničovati, omezovati, ohrazovati, býti hranicí; **b)** vymezovati, určovati, vyměřovati, stanoviti; **c)** omezovati, držeti na uzdě;

d) končiti, skončiti, ukončiti, dokončiti; *vītam f.*, dokonati, skonati (život)

fīō, fieri, (II, 695); *certior fio* (II, 302), jsem zpravován, dostávám zprávu; *lūdi fiunt*, hry se konají; *fiat lux*, (ať se stane ==) budiž světlo; *castra fiunt*, tábor jest zřizován, se zřizuje, se rozbíjí

fugiō (II, 436) **bona**, pohrdám dobrým; *ex patriā f.*, prchám z vlasti; *societātem f.*, unikám, vyhýbám se, varuji se společnosti

fulciō, ire, fulsi, fultum, 4., podpírati, opírati, podporovati, dáti oporu; (*o státu:*) udržeti, uchovati

hasta, ae, f., dřevce, kopí, oštěp

haud, (*záporka*), ne; ne právě; *haud procul*, nedaleko; viz *dissentiō*

haurire (II, 749) **venēnum**, vypítí jed

hiberna, ōrum, n. pl., zimní tábor, zimní ležení; (*hiberna castra*); *hibernus, a, um*, zimní; studený, bouřlivý

hūc, *a)* sem; *b)* k tomu; *c)* až sem, až tak daleko

iaciō, iacere, iēcī, iactum, 3., *a)* házeti, hoditi, metati, vrhati; *b)* nahazovati, klásti; *c)* rozhazovati; *d)* prohoditi, mimochodem se zmíniti; *ālea iacta est*, kostky jsou vrženy

iactūra, ae, f., odhození; ztráta, škoda

icere, viz *ferire*

īdūs Mārtiae, (I, 291; II, 86), březnové idy (= den 15. března)

iecur, iecoris (též *iocineris*), n., játra, (I, 345)

illud, (II, 251), (ona) známá průpověď

impietās, ātis, f., bezbožnost, bo-

haprázdnost; nedostatek úcty (k někomu, *adversus aliquem*), (II, 295)

improbītās, ātis, f., nehodnost, špatnost, nepoctivost

ingenium, (I, 335, 445; II, 584), viz *aciēs* (II, 795)

inicere (I, 492; II, 372) **timōrem, (terrōrem)**, nahnati strachu

inimīcus, a, um, a) nepřátelský, nepřiznivý; škodlivý; **b)** neoblíbený, protivný, nenáviděný; *inimīcus, ī, m.*, nepřítel

introeō, introire, introī, introitum, (* intro-e-ō), vstoupiti, vejiti; (II, 793)

invenire (II, 305) **Americam**, (vynajíti), objeviti Ameriku; *vitrum i.*, vynalézti sklo

lēniō, ire, lēnīvi (lēniū), lēnītum, 4., (I, 366)

locus, (I, 462); (*o vypravování a líčení:*) oddíl, článek, odstavec, část, díl

mīrus, a, um, nápadný, divný, podivný, podivuhodný, úžasný; *mīrum nōn est*, není divu

modicē, mírně, prostředně, ne příliš; umírněně, klidně, rozvážně

mōmentum, ī, n., *a)* hybná síla; podnět, příčina, důvod; *b)* důležitost, závažnost, význam, vliv; *c)* pohyb; *d)* okamžik, doba, chvíle; *mōmentum temporis*, nejkratší čas, chvíle; *mōmentō temporis*, v nejkratším čase, v nejkratší době, za chvíli

mortuus, a, um, mrtvý, odumřelý; bez vlády; *corpus mortuum*, mrtvola, (II, 300)

mūnīre (II, 595) **Trōiam moenibus**, opevniti, opatřiti Troji hradbami; *castra m.*, opevniti tábor; *viam m.*, založiti, (vy-)stavěti silnici

necesse est, jest nutno

nīl = *nihil*; *nīl hominum operis*, žádné lidské dílo

nōme, zda(li) ne?

nucleus (*nucleus*), i, m., ořech, jádro

nūtriō, *īre, nūtrivī (nūtriū), nūtrītum*, 4., a) živiti, krmiti; (*o rodičích*;) podporovati; (*o rostlinách*;) nechati růsti; ploditi, nésti; b) pěstiti, vychovávat, živiti (= podporovati); (II, 254)

nux, *nucis*, f., ořech; ořechový strom

obliquus, *obliqua, obliquum*, šikmý, kosý; křivolaký

oboediō, *īre, oboedivī (oboediū), oboeditum*, 4., dopřáváti sluchu; poslouchati, býti poslušen, [*alicui*, někoho; *praeceptis*, (dativ), rozkazů], (I, 367)

obserō, *ere, obsēvi, obsitum*, 3., osévati; *obsitus*, osetý, osázený; zarostlý, porostlý, pokrytý

omnis rēs familiāris, (I, 436), (II, 596), celé jmění

operiō, *īre, operui, opertum*, 4., a) přikrýti, pokrýti, zahaliti, zastřiti; b) skrýti, zatajiti; c) zavřiti; *opertus*, zastřený; přikrytý, skrytý

pānis, *is*, m., chléb

pariō, *parere, peperī, partum*, 3., a) poroditi; uroditi, ploditi; b) tvořiti; c) působiti, způsobovati; d) získávati, nabývati, dobývati, zjednávat (si); *amorem p.*, zjednávat si lásku; (I, 490)

pānsum, *ī*, n., a) denní úkol, práce, úloha; b) (*vābec*;) úloha, úkol, práce, povinnost

per, viz *renūtiāre*

perfodiō, *perfodere, perfōdi, perfossum*, 3., probodnouti, propíchnouti; proraziti; prokopati; (I, 493)

permultus, *a, um*, velmi mnohý, přemnohý; *permultum*, velmi mnoho, přemnoho; *permulti hominēs*, velmi mnoho, přemnoho lidí

pervenire, (II, 373); *perventum est*, přišlo se

praeficiō, *praeficere, praefēcī, praefectum*, 3., postavit v čelo (někoho něčemu, *aliquem alicui rei*); ustanoviti (někoho nad něčím); učiniti (ustanoviti) správcem, dozorcem, náčelníkem, vůdcem, velitelem; *exercituū praefectus sum*, byl jsem postaven v čelo vojsku, vojska; stal jsem se velitelem vojska; (I, 493)

praemātūrus, *a, um*, raný; předčasný, brzký; nevčasný

probē, náležitě, řádně, slušně, dobře

prōplnō, *āre, āvi, ātum*, 1., připíjeti (na zdraví)

prōpōnō, *ere, prōposui, prōpositum*, 3., a) veřejně vystavovati, předkládati, vykládati, vyložiti; veřejně vyhlásiti; b) slibovati, připovídati, (něčím) těšiti, (něčím) hroziti; c) stavěti před oči, před někoho; ukazovati, navrhovati; d) uložit, stanoviti, určiti; e) řeči vykládati, vyložiti; vypravovati, líčiti, oznamovati, vyjevovati, projevovati

puerilis, *e*, a) dětský, mladistvý, chlapecký; b) dětinský, nezkušený, nerozumný

pūniō, *īre, pūnivī (pūniū), pūnitum*, 4., (I, 367), trestati, pokutovati, ukládati pokutu; mstíti (se)

puteus, *putei*, m., jáma; dolík; studně; studánka

quoniam, protože, poněvadž, ježto

radius, *ī*, m., a) hůl, hůlka; b) paprsek, špička kola; c) měřit-

ko, hůlka na kreslení; **d)** paprsek (svítících těles); *sōlis* r., sluneční paprsek

referciō, *ire, refersi, refertum*, 4., nacípati, namačkat; naplniti; *refertus* (*dōnīs*), nacpaný (dary), plný (darů); (I, 260)

reficiō, (II, 762); *reficior*, zotavuji se; *refectus*, zotaviv se

renūntiō, *āre, āvi, ātum*, 1., **a)** podávati zprávu, hlásiti; **b)** úřední zprávu podávati; **c)** odřici, vypověděti; *per magistrātum* r., skrze úřad, úředně ohlásiti, vyhlásiti

reperiō, *ire, repperi, repertum*, 4., **a)** nalézti, objeviti; vypátrati; dopiditi se; **b)** shledati něco nějakým; **c)** dovidati se, dočítati se; **d)** (něco nového) vynalézti, objeviti, vymysleti; *salūtem* r., nalézti záchranu; (II, 37)

rēs, (II, 763); *commūtātiō rerum*, změna válečného štěstí

salūs, viz *petō*, *reperiō*

sanciō, *ire, sānxi, sānctum*, 4., **a)** [věc učiniti svatou, nezmenitelnou, nedotknutelnou]; posvětit, slavnostně ustanoviti; *lēge* s., zákonem potvrditi, ustanoviti; **b)** pod trestem zakázati, zapověděti

sapiō, *sapere, sapivi, sapii*, —, 3., **a)** míti chut, chutnati; voněti; **b)** rozuměti, býti rozumný, míti rozum; *plūs sapiō*, jsem rozumnější

sciō, *scire, scivi (scii), scitum*, 4., **a)** věděti; **b)** znáti, uměti, rozuměti; (I, 367; II, 135)

sentiō, *sentire, sēnsi, sēnsus*, 4., **a)** smysly vnímati, cítiti, pociťovati; **b)** (bolestně pociťiti), zakusiti; **c)** seznati, poznávati; **d)** míniti, mysliti, míti za to, smýšleti; **e)** souditi, hlasovati; (I, 443; II, 235)

sepeliō, *ire, sepelivi (sepelii), sepultum*, 4., (I, 421)

signum, (II, 764)

socius culpae, (II, 570), společník viny

soleō, *ēre, solitus sum*, 2., (II, 789), často konati, míti ve zvyku; *patefierī solet*, bývá otevřen, odkryt; (II, 283)

speculātor, *ōris*, m., slidič, vy-zvědač, zvěd

stabiliō, *ire, stabilivi, stabilitum*, 4., upevniti

sub rádíce montis, (I, 182, 393, 501), na úpatí hory

subveniō, *ire, subvēni, subven-tum*, 4., **a)** přijíti na pomoc, pomoci, přispěti; **b)** odpomoci, odvrátiti

succurrō, *ere, succurri, succur-sum*, 3., **a)** vzíti něco na se, podniknouti; napadnouti, přijíti na mysl; **c)** přispěchati, přijíti na pomoc; pomoci; přispěti (pomocí)

sūdor, *ōris*, m., pot; námaha, námahavá práce, (I, 420; II, 597)

tabula, *ae, f.*, (I, 103), **a)** prkno, deska; tabule; **b)** stůl penězoměncův, stůl dražební; **c)** pomalované prkno, o b r a z, (*tabula picta*) (viz *pingere*, str. 568); **d)** psací deska; **e)** zápis, spis, listina; **f)** závět, poslední vůle; smlouva; seznam, výkaz; **h)** zápis, protokol; **i)** (*plur.:*) účty, účetní kniha, dlužní knihy

terror, *ōris*, m., strach, hrůza, zděšení

tollō, *ere, sustulī, sublātum*, 3., **a)** zdvihati, zvedati, zdvihnouti, pozdvihovati; *in caelum* t., do nebe povznést, vzíti; *ancorās* t., (vy)zdvihnouti, vytáhnouti kotvy; *clāmōrem* t., zdvihnouti, strhnouti křik; dáti se do křiku;

b) vznášeti, povznášeti, povyšovati; velebiti, slaviti; **c)** posilovati, těšiti;

d) bráti na sebe, k sobě; míti na sobě; nésti, držeti;

e) zanést, donést; vézti, dovézt; dopraviti;

f) odstraňovati, bráti, odklízeti, odnáseti, odvážeti, odnímati; **g)** odstraňovati, sprovoditi se světa, usmrtiti; **h)** vymýtit, vyhladiti; rušiti; **i)** mářiti, zamezovati; **j)** ničiti, kaziti;

fidem t., rušiti důvěru; *fidēs sublāta est*, důvěra (byla zrušena =) pomínula; *cōnsuetūdō tollētur*, důvěrný styk (bude zrušen =) pomine; *rēgnum t.*, odstraniti, zrušiti království, královskou vládu;

mors rēgem tollit, smrt bere (= se světa sprovodí) krále; *malōs hominēs t.*, vyhladiti zlé lidi

trahere, (I, 306; II, 571); *ad terram trahor*, (jsem tažen, strhován =) klesám, tíhnu k zemi

trāiciō, *trāicere*, *trāiēcī*, *trāiectum*, 3., **a)** přehoditi; **b)** přepřaviti, převésti, převézt; *aliquem flūmen t.*, někoho přepřaviti, převézt přes řeku; **c)** protknouti, prorazit

tribūnus, (II, 158); *tribūnus militum*, vojenský tribun; (*tribūnī militum* bylo 6 nejvyšších důstojníků v římské legii)

tristis, *e*, (I, 436); (*zde:*) neblahý, bolestný, osudný

triumphus, *i*, m., triumf, vítězoslavný průvod, povolený od senátu vítězným vojevůdcům, s pole Martova v Římě přes forum do chrámu Jovova na Kapitoliu); *triumphum agere*,

slaviti triumf, triumfovati (*dē*, *ex aliquō*, nad někým)

veniō, *ire*, *vēnī*, *ventum*, 4., **a)** přicházeti, přijíti, přibýti, (přijeti, připlouti, přiletět, přistoupiti, přikročiti, přiblížiti se, dostati se a j.); **b)** (*o vojsku:*) přitáhnouti, přitřhnouti, přiraziti;

c) dostaviti se; přiletět; proniknouti, doraziti, vraziti;

d) vzcházeti, růsti, klíčiti, pučeti, dařiti se; **e)** vznikat;

f) ukazovati se, objevovati se; vyskytovat se; stávat se;

g) připadnouti, dostati se, upadnouti; *in potestātem v.*, dostati se do moci;

h) přikvačiti, zastihnouti, postihnouti, zachvátiti;

i) vejíti, vstoupiti; **j)** dojiti, dostoupiti (k cíli)

vērum est, (I, 375), jest pravda

vestiō, *ire*, *vestivī* (*vestiū*), *vestitum*, 4., (I, 358, 421), **a)** šatiti, ošatiti, odívat, oblékati; **b)** pokrývat; haliti; **c)** (vy)zdobiti; *flōribus v.*, odívat květy; *vestitus*, oděný; porostlý, zarostlý; pokrytý; vyzdobený

vetus, (I, 475); *veterēs*, *veterum*, m. pl., staří (= dříve žijící) předkové; staří spisovatelé (filosofové, mistři a j.)

vinciō, *ire*, *vīnxi*, *vinctum*, 4., (I, 367), (I, 418); spoutávati; *manibus vinctis*, se spoutanýma rukama

vīpera, *ae*, f., zmije, had; ještěr, drak

vītis, *is*, f., **a)** (vinná) réva; **b)** révové listi; vino; **c)** révová hůl, révovka, (odznak setníků)

vitrum, *i*, n., sklo, křišťál

vōtīvus, *a*, *um*, zaslíbený, v obět slíbený

Vlastní jména. (Úloha 63.—75.)

Āgis, *Āgidis*, m., Agis, (jméno několika králů ve Spartě z rodu Agiovců).

Alaricus, *i*, m., Alarich, vizigotský král, (naroz. kolem r. 370, zemřel r. 410 po Kr.); stal se r. 395 králem a podnikl tažení do Thrakie, Makedonie a Řecka; r. 408 vnikl do Itálie, třikráte se zmocnil Říma a vydrancoval jej; odtud táhl do jižní Itálie a zmocnil se Sicílie. Mrtvola jeho prý byla pohřbena i s poklady v řecišti Busenta; zajatci, kteří ho pohřbívali, byli zavražděni, aby nikdo nevěděl o jeho hrobě.

Alba Longa, *Albae Longae*, f., Alba Longa, jedno z nejstarších měst v Latii; založeno podle pověsti Aeneovým synem Askaniem, zničeno třetím králem římským Tullem Hostiliem, který usadil obyvatele v Římě na vrchu Caeliu; (II, 666).

Ambibarii, *ōrum*, m., Ambibariové, keltský národ, kdysi usedlý v dnešní Normandii.

Anaxagorās, *ae*, m., Anaxagoras, řecký filosof, matematik a astronom z Klazomen u Smyrny (500—428 př. Kr.).

Andēs, *Andium*, f. pl., Andy, rodiště básníka P. Vergílie Marona, osada v Předalpské Galii jihových. od Mantuy nad řekou Minciem.

Antēnor, *oris*, m., Antenor, přední z Trojanů, známý svou radou krajanům, aby se zbavili válečných útrap vydáním Heleny; podle jedné pověsti odebral se v čele Venetů, vypuže-

ných z Paflagonie, do Thrakie a odtud do sev. Itálie, kde založil město Patavium (Padovu).

Ānxur, *uris*, n., Anxur, starobylé město Volsků při silnici Appiově, se slavným chrámem Jova anxurského, pozdější *Tarracina*, dnešní *Terracina*; *Ānxuri*, (II, 666).

Appius, praenomen (předejmení) v rodě Klaudiů; *Appius Claudius Caecus*, censor r. 312 př. Kr., zakladatel důležité vojenské silnice, zvané »*via Appia*« nebo jen též »*Appia*«, jež vedla z Říma do Kapue; za císaře Trajána byla prodloužena do Brundisia; také založil vodovod, kterým byla přiváděna voda od Gabií (město východně od Říma) do Říma (*acqua Appia*); r. 280 jako slepý starzec řečnil v senátu proti přijetí Pyrrhovy nabídky míru; *via Appia*, Appiova silnice.

Archimēdēs, *is*, m., Archimedes, znamenitý řecký matematik a mechanik; byl zabit při dobytí Syrakus r. 212 př. Kr.

Ariadna, *ae*, f., (též: *Ariadnē, ēs*), Ariadna, dcera krétského krále Minóa a Pasifay. Když Athénané vyslali po třetí na Krétu sedm jinochů a sedm panen za obět Minótaurovi, Theseovi, který se účastnil té výpravy, se podařilo za pomoci Ariadniny zabíti Minótaura a vyjít z bludiště labyrintu pomocí klubka, jehož rozvinutá nit mu ukazovala cestu zpět.

Asia, *ae*, f., a) Asie (díl světa); b) Malá Asie; c) římská pro-

vincie Asie (západní polovina dnešní Malé Asie).

Babylón, *ōnis*, f., B a b y l o n, (hebrejsky Babel, t. j. »brána boží«), hlavní město babylonské říše nad řekou Efratem, známé již od počátku 3. tisíciletí př. Kr.; byl dobyt Alexandrem Velikým r. 331 př. Kr.

Bellovací, *ōrum*, m., Bellovakové, bojovný kmen belgický, usedlý mezi řekami Sekvanou, Isarou a Samarou.

Beneventum, *i*, n., Beneventum, město v Samniu východně od Kapue, nyní Benevento; náleží mezi nejstarší italská města.

Bithýnia, *ae*, f., Bithynie, starověká krajina na sev.-záp. Malé Asie, samostatné království od r. 297 př. Kr. Veliký rozkvět země byl za krále Prusia I. Roku 75 př. Kr. Nikomédés III. odkázal zemi Římanům. Spor o dědictví vedl k válce s Mithridatem.

Boeóti, **Boeótií**, *ōrum*, m., Bojotové, Bojotané, obyvatelé Boiotie, krajiny ve středním Řecku (hl. město Theby).

Brundisium, *ii*, n., Brundisium, přístavní město v Kalabrii, z něhož se Římané obvykle plavili do Řecka, nyní Brindisi; město jest prastarého původu; bývalo důležitou řeckou osadou. Římané opanovali je kol r. 270 př. Kr. Bylo konečnou stanicí Appiovy silnice; (II, 662).

Clítus, *i*, m., Kleitos, velitel královské jízdy Alexandra Velikého a jeho dobrý přítel; byl od Alexandra proboden při hostině v Marakandě v prudkém výstupu, kdy Kleitos káral královu zálibu v perských obvyklých (r. 328 př. Kr.).

Columbus, *i*, m., Křištof Kolumbus, objevitel Ameriky.

Crēta, *ae*, f., (též: *Crētē*, *ēs*), Kreta, ostrov ve Středozemním moři.

Cynicus, *a*, *um*, kynický; příslušný ke kynické filosofii; *Cynicus*, *i*, m., kynik, kynický filosof. — Zakladatelem filosofické školy kynické byl Antisthenes (440—366 př. Kr.). Základem jejich morálky byla myšlenka, že ctnost jest jediné dobro, jež opravdu blaží; pak ovšem vše, co není ctností, jako bohatství, krása, umění, urozenost, nádhra a luxus, zkrátka vedlejší statky, jest věci lhostejnou, které netřeba dbáti. Stoupencem této filosofické školy byl též Diogenes.

Cýrus, *i*, m., Cyrus; (*řecky*:) Kyros (čti: Kýros); (*staropersky*:) Kuruš; jméno několika perských panovníků z rodu Hakhamaniš (= Achaimenova). Z nich nejznámější jsou: Kyros zvaný Starší, zakladatel perské říše, syn Kambyasa I., který porazil medského krále Astyaga r. 550 př. Kr. a zmocnil se jeho říše; poté porazil lydiského krále Kroisa (r. 546) a babylonského krále Nabonéda; pádem Babylonu r. 538 připadla mu celá říše i s foinickým pobřežím; zahynul v bojích (snad s Massagety) r. 529. — Kyros zvaný Mladší, syn Dareia II., jehož tažení proti staršímu bratrovi Artaxerxovi popsal Xenofon ve svém spise »Anabasis«, padl u Kunax r. 401 př. Kr.

Dardanus, *i*, m., D a r d a n o s, syn Zevův a Elektrín, praotec královského rodu trojského Priamovců; *Dardania* byl kraj

v maloasijské Troadě nazvaný podle Dardana.

Dēmarātus, *i*, m., Demaratos, Řek, Korintčan, podle pověsti otec římského krále Tarquinia Staršího; z Korinta prý uprchl do Tarkvinii, městečka v jižní Etrurii v Itálii.

Diāna, *ae*, f., (starolat. *Diāna*), Diana, staroitalská přírodní bohyně nebes a luny, dcera Jovova a Latonina, sestra Apollonova, velmi záhy ztotožněna s řeckou bohyní Artemidou; řecká bohyně Artemis byla bohyně měsíce, dárkyně světla, patronka rolnictví, dárkyně úrody, vládkyně přírody a zvířectva, ochránkyně žen, zejména rodiček. — Čistě asijského rázu byla *Diāna Ephesia* = Artemis efeská, jež byla zobrazována jako symbol mateřství a přírodní plodnosti.

Dionýsius, *ii*, m., (I, 320), **a**) Dionysius Starší, vládce nad Syrakusami a částí Sicílie (405—367 př. Kr.); od dějepisců byl vyličen jako typ absolutistického tyрана; kolovalo o něm mnoho anekdot. — **b**) Nástupcem ve vládě byl jeho syn Dionysius Mladší, známý svými styky s řeckým filosofem Platonem; Timoleon osvobodil Syrakusy od jeho nadvlády r. 343.

Ecbatana, *orum*, n., Ekbatana, (Ağbatana), starověké hlavní město Medie; r. 330 zmocnil se ho Alexander Veliký.

Ephesius, *Ephesia*, *Ephesium*, efeský; *Ephesus*, *i*, f., (I, 184), Efesus, Efesos, ionské obchodní středisko na západním pobřeží Malé Asie blízko ústí řeky Kaystru, pověstně slavnou svatyní bohyně Artemidy (Artemision); chrám Artemi-

dy, jež počal stavěti kolem r. 660 př. Kr. Chersifron z Krey a jehož stavba byla dokončena asi r. 470 př. Kr., náležel k největším stavbám toho druhu (měl podobu obdélníka 120 m × 70 m, byl o 128 sloupech vysokých 20 m). V noci na den 21. července 356 př. Kr., tu noc, kdy se narodil Alexander Veliký, byl chrám zapálen Herostratem. Alexander Veliký dal chrám obnoviti. — Herostratos byl Efesan, který chtěl zachovati své jméno na věky a proto zapálil Artemidin chrám v Efesu.

Ěpirus, *i*, f., Epeiros, Epirus, krajina v severním starověkém Řecku, západně od Thessalie.

Eretria, *ae*, f., Eretrie, důležité obchodní starověké město na ostrově Euboi (u východního břehu Attiky a Boiotie); (II, 662).

Eteoclēs, *is*, m., Eteokles, syn Oidipův a Iokastin, bratr Polyneikův a Antigonin. Za sporu o vládu nad Thebami po otcově smrti vypudil bratra Polyneika, který se však vrátil v čele výpravy »sedmi proti Thebám«, a zabiv v boji Eteoklea, sám také padl jeho rukou. Eteokles jako obránce vlasti byl čestně pohřben; mrtvola Polyneikova jako zrádce vlasti byla pohozena. Proti zákazu vládce Kreonta sestra Antigone pohřbila Polyneika; za to byla za živa uzavřena v hrobce, kdež zahynula sebevraždou.

Formiae, *arum*, f., Formie, pobřežní město v kraji Aurunků v Latin při silnici Appiově; dnešní Formia; ve starověku četní Římané měli tu svá letní

sídla; **Formiānum**, ī, n., (lze doplniti; *praedium* = statek, dvorec), (česky lze přeložiti:) **Formiānum**, (t. j. číkoli statek a letohrádek ve Formiích, na př. letohrádek Marka Tullia Cicerona ve Formiích, kdež Cicero byl zavražděn r. 43 př. Kr. ve věku 63 let).

Gallia citerior, též zvaná **Gallia Cisalpina**, Přední Gallie, Předalpská Gallie; (II, 70). — »Gallové (Keltové) bývali národ mocný a výbojný. Jednotlivé jejich kmeny přešly již v 6. století př. Kr. přes Alpy a zabraly znenáhla celou úrodnou nížinu pádskou po obou březích řeky. Na dalším výbojném postupu do Etrurie střetli se s Římany. Veliké zástupy galské porazily r. 382 římské vojsko nad říčkou Allii a vypálily dokonce sám Řím. I za dalších dob italští Gallové vystupovali proti Římu nepřátelsky. Konečně krátce před druhou punskou válkou kolem r. 222 Římané si podrobili severní Itálii a proměnili ji v provincii, ale jméno *Gallia Cisalpina* (nebo *citerior*) jí zůstalo. Po vítězství nad Puny si Římané připoutali galskou zemi ještě těsněji, zakládajíce tam vojenské pevnosti a osady. Tím se celá krajina rychle romanisovala. Stala se tak pokojnou provincií, že se jí říkalo *togata*; byla zemí občanskou, ne vojenskou. Již v prvním století př. Kr. několik předních spisovatelů římských se narodilo v severní Itálii; byli to: dějepisci Cornelius Nepos, Titus Livius, básníci C. Valerius Catullus a P. Vergi-

lius Maro. Řeka Pád rozdělovala Přední či Předalpskou Galli ve dvě části, v Galli před Pádem (*Gallia Cispadāna*) a Galli za Pádem (*Gallia Transpadāna*).«

Gāza, ae, f., Gaza, město v Palestíně.

Gordium, ī, n., Gordium, město ve Frygii v Malé Asii u řeky Sangaria.

Gothī, ōrum, m., Gotové, germánský národ, jehož prvotní domovinou byla nejspíše Skandinávie, odkud se přestěhovali asi již ve 4. stol. př. Kr. do poříčí Visly. Ve 3. stol. po Kr. podnikali loupežné nájezdy do římské říše.

Gracchus, ī, m., Grakchus, (příjmení některých členů rodu Sempronii); nejslavnější z Grakchů byli: *Tiberius Semprōnius Gracchus*, konsul r. 177 př. Kr., zeť staršího Scipiona; *Tiberius Semprōnius Gracchus*, syn předcházejícího a Kornelie, dcery staršího Scipiona Afrického, tribun lidu, zavražděn r. 133 př. Kr., když před tím prosadil přijetí zákona, aby nikdo nesměl užívatí ze státních pozemků více než 500 jiter a po dalších 250 jitrech pro dva dospělé syny, zbytek pak aby byl rozdělen jako nezczitelný majetek chudým občanům za roční poplatek; jeho bratr *Gāius Semprōnius Gracchus*, (dal se zabít od svého otroka r. 121 př. Kr.).

Hadrūmētum, (*Adrūmētum*), ī, n., Hadrumentum, přímořské město v Africe, jižně od Kartaga.

Hasdrubal, alis, m., Hasdrubal, (jméno několika kartaginských vojevůdců; a) zeť Ha-

milkarův, vrchní velitel kartaginského vojska v Hispanii po Hamilkarově smrti r. 229; založil město Carthago Nova; zavražděn r. 221 př. Kr.; **b)** bratr Hannibalův, syn Hamilkarův, vrchní velitel kartaginského vojska v Hispanii ve 2. punské válce; r. 211 porazil oba Scipiony, r. 209 byl poražen u Baekul; r. 208 opustil Hispanii, aby přispěl bratrovi Hannibalovi v Itálii; byl r. 207 nad řekou Metaurem Římány poražen a zabit.

Hilōtae, Hēlōtae, ārum, m., heilotové, (zotročení potomci původních obyvatel Lakoniky na Peloponnesu, pokořených přistěhovalými Dory; pánům půdy, na níž pracovali, odváděli určité dávky, ale nebyli jejich soukromými otroky, nýbrž patřili státu).

Iāsōn, onis, m., (I, 23), Iason, syn Aisonův, vůdce výpravy Argonautů; chotí jeho byla Medeia.

Ithaca, ae, f., (též *Ithacē, ēs*), Ithaka, ostrov v Ionském moři, podle Homéra vlast Ulixova (Odysseova); Odysseus, syn Laěrtův, vládl na Ithace s chotí Penelopou.

Iuppiter Capitōlinus, Jupiter kapitolský; (na Kapitolii v Římě, a to na jižní homoli, byl proslavený chrám »*templum Iovis Optimi Māximī*«; zde byla Jovova socha, a to až do požáru chrámu za Sully hliněná, po přestavbě chrámu ze zlata a slonové kosti (zhotovena podle známé sochy Zeva olympijského).

Iuppiter Olympicus, Jupiter (Zeus) olympijský (viz *Olympia*).

Latīna urbs, (I, 141), latijské, latinské město; *Latium*, (I, 501).

Lernaeus, a, um, lernský; *Lerna* slulo město (též řeka a jezero) v Řecku jižně od Argu, kde podle pověsti Herakles zabil mnohohlavou vodní saň (*hydra Lernaea*, lernská saň).

Liscus, ī, m., Liskus, haedujský vergobret (nejvyšší úředník).

Maecēnās, Maecēnātis, m., rodové jméno etruského původu; nejznámější z tohoto rodu byl *Gāius Cilnius Maecēnās*, římský rytíř, přítel císaře Augusta, příznivec básníků Publia Vergilia Marona a Quinta Horatia Flakka; pro jeho štědrou přízeň se jeho jméno stalo výrazem pro mecenáše.

Mantua, ae, f., Mantua, město v Gallii západské u řeky Mincia; nedaleko Mantuy byly Andy, (*Andēs*), rodiště básníka Publia Vergilia Marona.

Massilia, ae, f., Massilie, (dnešní Marseille), obchodní město na břehu Gallie Narbonské (*Gallia Narbōnēnsis*), foinická to původně osada; požívala samostatnosti až do r. 49 př. Kr.

Mausōlēum, Mausōlēi, n., Mausoleum, (Maussōleion), nádherná hrobka, kterou královna Artemisia postavila svému manželovi, králi karskému Maussólovi (zemřel kolem r. 350 př. Kr.), v Halikarnassu v Malé Asii; spodní stavba měla objem 129 m, výška hrobky činila 44 m; (jméno krále v lat.:) *Mausōlus, ī, m.*

Mēdēa, Mēdēae, f., Medeia, dcera kolchidského krále Aieta, chotí Iasonova.

Milō, ōnis, m., Titus Annius Milo Papinianus, zeť Sullův, přítel Ciceronův, nepřítel Klodiův;

r. 52 př. Kr. setkal se Milo s Klodiem na Appiově silnici nedaleko Bovill. V boji, k němuž došlo mezi jejich družinami, byl Klodius zabit. Milo byl obžalován z vraždy a byv odsouzen, ač byl hájen Markem Tulliem Ciceronem, odešel do vyhnanství do Massilie. (Ciceronova řeč »Pro Milone« se zachovala, ale v přepracované podobě.)

Mínós, *Mínōis*, m., král na Krétě, zbudovatel labyrintu.

Mínótaurus, *i*, m., Mínótaurus, netvor, zpola býk, zpola člověk; Mínós zavřel Mínótaura v labyrintě a živil jej athénskými mládenci a pannami, dokud Mínótaura nezahubil Theseus.

Mutina, *ae*, f., Mutina, (dnešní Modena), město v Gallii předpádské v severní Itálii.

Nóla, *ae*, f., Nola, město v Kampánii severovýchodně od Neapole.

Olympia, *ae*, f., Olympia, posvátný okrsek (nikoli město) na Peloponnesu v Elidě na pravém břehu řeky Alfeia, dějiště olympijských her. Z chrámů olympijských byl nejvýznamnější chrám Zevův, pro nějž vytvořil Feidias slavnou sochu Zeva olympijského ze zlata a slonoviny.

Olympius, *a*, *um*, olympijský; (viz *Olympia*); též *Olympicus*, *a*, *um*.

Pěnelopa, *ae*, f., (též *Pēnelopē*, *ēs*), Penelope (Penelopa), manželka Ulixova (Odysseova).

Phaëthón, *Phaëthontis*, m., (* Fa-e-thón), Faethon, syn boha Helia a Klymeny, dcery Okeana a Tethydy, v báji pověstný svou nešťastnou jízdou na slu-

nečním voze, při níž zapálil zemi a sám byl Jovovým bleskem usmrčen.

Pharnacēs, *is*, m., Farnakes, jméno několika pontských králů; jeden z nich byl syn Mithridatův, jenž byl poražen Gaiem Juliem Caesarem u Zely r. 47 př. Kr. Vítězství ohlásil Caesar do Říma známým »*věni, vídi, víci*«.

Philippidēs, *is*, m., Filippides, skladatel komedií.

Philoctētēs, *ae*, m., (též *Philoctēta*, *ae*), Filoktetes, v řeckém mythu účastník trojské války, slavný lučištník. Byl na ostrově Tenedu uštknut hadem; protože nářkem rušil bohoslužbu, byl zanechán na ostrově Lemnu. Když byl přiveden zase do řeckého tábora před Trojou, byl vyléčen Machaonem a v souboji usmrtil Parida.

Phoebus, *i*, m., Foibos (= světlý), příjmení boha Apollina jako boha slunce.

Poení, (II, 105); *Pūnicus*, *Pūnicus*, *a*, *um*, punský (= kartaginský); *Pūnicānus*, *a*, *um*, punský (= dle punského způsobu); *castra Poenōrum*, punský tábor.

Polycratēs, *is*, m., Polykrates, samovládce (tyran) na ostrově Samu (v 2. polovině 6. století), přítel egyptského krále Amasia. Byl pověstný svým štěstím. Zahynul v Magnesii byv umučen lydiským satrapou Oroitem.

Polynicēs, *is*, m., Polyneikes, bratr Eteokleův a Antigonin, syn Oidipův; (viz *Eteocles*).

Polyphēmus, *i*, m., Polyfemos, syn boha Poseidona, jeden z Kyklopů, známý z báje o Odysseovi.

Pompeii, Pompěi, ōrum, m. Pompeje, město v Kampanii, jiho-východně od Neapole, na úpatí Vesuvu; bylo 24. až 26. srpna r. 79 po Kr. zasypano deštěm kamení a popelu při tehdejším výbuchu Vesuvu. S vykopávkami města se začalo již na počátku 18. století.

Pontus, ī, m., a) Černé moře, (*Pontus euxinus*); b) pobřeží Černého moře; c) Pontos, krajina v Malé Asii na jižním pobřeží Černého moře mezi Paflagonií a Armenií; velmi se tu proslavili králové Mithradates VI., Farnakes a j.

Promētheus, Promētheī, m., Prometheus, jeden z Titanů, syn Iapetův a Klymenin, otec Deukalionův; když ukradl na Olympu oheň, byl za trest připoután k sloupu a orel mu každodenně vyžíral játra, která mu přes noc stále dorůstala. Těchto muk ho zbavil Herakles.

Proserpina, (Prōserpina), ae, f., Proserpina, Persefoné, dcera Zevova a bohyně Démétrý, choť boha Plutona, vládce v podsvětí. Její kult byl zaveden do Říma r. 249 př. Kr.

Prūsias, (Prūsia), Prūsiae, m., Prusias, (jméno králů Bithynie): z nich Prusias I. vládl asi r. 225—asi 183 po Kr.; jeho nástupcem byl Prusias II. (185—148), který přijal Hannibala na jeho útěku z vlasti. Když Prusias chtěl na rozkaz vydati Hannibala Římanům, Hannibal spáchal sebevraždu. Prusias byl zabit vlastním synem.

Quinctius, jméno římského rodu; z toho rodu byl *Cincinnātus*

(II, 73) a *Titus Quinctius Flāminīnus*, vítěz r. 197 u Kynoskefal nad makedonským králem Filipem V., (který vládl r. 220—179 př. Kr.).

Rhodium, Rhodia, Rhodium, rhodský; na ostrově Rhodu (I, 184) byl známý div světa, *colossus Rhodius*.

Sabini, ōrum, m., Sabinové, staroitalský kmen, až do římské doby císařské pověstný svou otužilostí, statečností a mravní zachovalostí. V historické době se jejich území prostíralo mezi řekami Anienem, Tiberem a Narem; význačná sabinská města byla Amiternum, Cures, Nursia, Reate. O časných stycích Sabinů s Římany svědčí římská pověst o únosu Sabineek. Rody Klaudiů, Corneliů, Valeriů, Porciů a j. byly i později pokládány za sabinské.

Sabinus, a, um, sabinský

Semiramis, idis, f., (akus. -in), Semiramis, mytická královna asyrská, dcera bohyně Derketó, choť krále Nina, po jehož smrti vládla samostatně. Rozšířila říši četnými výboji a provedla hojné stavby (nejproslulejší byly visuté zahrady, čítané k sedmi divům světa). — Podkladem pověsti o Semiramidě byla asyrská královna Sammurammāt, manželka Šamšiada II., jenž vládl r. 809—806 př. Kr., která si dobyla na asyrském dvoře velkého vlivu.

Sicilia, ae, f., Sicilie, ostrov v Středomoří, od Italie oddělený Messinskou úžinou.

Sōl, Sōlis, m., Sol, italský bůh slunce, ztotožněn s řeckým bohem Héliem; v řeckém báje-

slovi Hélios, syn Hyperionův, byl bůh slunce.

Stilichō, *ōnis*, m., Flavius Stilicho, (kol r. 400 po Kr.), římský vojevůdce, původně Vandal; r. 397 bojoval s gotským Alarichem; r. 408 byl zavražděn v Ravenně.

Súsa, *ōrum*, n., Susa (Susy), ve starověku hlavní město Elámu (země mezi levým břehem dolního Tigridu, Perským zálivem a jihozápadním sklonem iran-ské vysočiny).

Tarquinii, *Tarquiniōrum*, m. plur., Tarkvinie, město v jižní Etrurii v Itálii, (dnešní *Corneto*).

Teānum, *i*, n., jméno dvou italských měst; *Teānum Apulum*, město v severní Apulii nad řekou Frentonem; *Teānum Sidi-cinum*, město v severní Kampánii, (dnešní *Teano*); *Teānum apulské*, *sidicinské*).

Tēlemachus, *i*, m., Telemachos, syn Ulixa (Odyssea), krále ostrova Ithaky, a jeho choti Penelopy.

Thermopylae, (II, 54); *in Thermopylīs*, v Thermopylách.

Thēseus, gen. *Thēsei*, *Thēseos*, akus. *Thēsea*, vok. *Thēseu*, m., Theseus, athénský král a národní hrdina, syn krále Aigea a jeho choti Aithry; s pomocí Ariadninou zabil na Krétě Minótaura.

Thrasyllus, *i*, m., Thrasyllus, athénský spoluvojevůdce s Alkibiadem a Thrasybulem.

Tibur, *Tiburis*, n., Tibur, staré město v Latii nad řekou Anienem, 25 km na sev.-vých. od Říma; ve starověku vyhledáváno za letní sídlo (dnešní Tivoli); *Tiburī*, (II, 666).

Tomī, *Tomōrum*, m. pl., též: *Tomis*, *Tomidis*, f., Tomy, město na západním pobřeží Černého moře, kde žil básník Publius Ovidius Naso ve vyhnanství.

lacus Trasumennus (*Trasimennus*), (*Trasumēnus*, *Trasimēnus*), Trasimenské jezero ve východní Etrurii blíže Perusie; u něho Hannibal zvítězil nad Gaiem Flaminiem r. 217 př. Kr.; (dnes *Lago di Perugia*).

Trebia, *ae*, f., Trebia, přítok řeky Padu na pravém břehu nedaleko Placentie; Hannibal dobyl tu vítězství r. 218 př. Kr.

Troezen, *Troezenis*, (akus. *Troezena*), f., Troizen(a), přímořské město na Peloponnesu na poloostrově argolském, sídlo Pitthea, děda Theseova; (II, 666).

Tusculum, *i*, n., Tuskulum, město v Latii jihových. od Říma, (dnešní Frascati), proslulé Ciceronovým letohrádkem (nyní villa Tusculana neb Rufinella), jenž zvolen za jeviště jeho Tuskulských hovorů: odtud »tuskulum« značí též tiché, spokojené zátiší, vhodné pro duševní práci.

Vēiēns, *Vēientis*, m., Vejan, Vejský, obyvatel města Veji; Veje (*Vēii*, *Vēi*, *Vēiōrum*, m.) byly staré etruské město severozáp. od Říma nad říčkou Kreme-rou; dobyl jich r. 396 př. Kr. Kamillus.

Vergilius, jméno římského rodu; *P(ublius) Vergilius Marō*, (genit. *Publii Vergiliū Marōnis*), slavný epický básník římský, narozen r. 70 př. Kr. v Andech, zemřel r. 19. př. Kr. v Brundisiu; složil básně: *Būcolica*, *Geōrgica*, *Aeneis*.

60. HODINA.

volō, velle, voluī, chtíti,
nōlō, nōlle, nōluī, nechťíti,
mālō, mälle, máluī, raději chtíti.

Ind. prés.:

Sg. 1. volō,	nōlō,	mālō,
2. vīs,	nōn vīs,	māvīs,
3. vult,	nōn vult,	māvult,
Pl. 1. volumus,	nōlumus,	mālumus,
2. vultis,	nōn vultis,	māvultis,
3. volunt;	nōlunt;	mālunt;
<i>chci,</i>	<i>nechci,</i>	<i>raději</i>
<i>chceš,</i>	<i>nechceš,</i>	<i>chci,</i>
atd.	atd.	atd.

Konj. prés.:

velim,	nōlim,	mālim,
velīs,	nōlīs,	mālīs,
velit,	nōlit,	mālit,
velimus,	nōlīmus,	mālīmus,
velītis,	nōlītis,	mālītis,
velint;	nōlint;	mālint;
<i>ať chci,</i>	<i>ať</i>	<i>raději</i>
atd.	<i>nechci,</i>	<i>chci,</i>
	atd.	atd.

Indik. impf.: »**volēbam, chtěl jsem, nōlēbam, nechťěl jsem, mālēbam, raději jsem chtěl**« se časuje podle vzoru III. konjugace »*carpēbam*« (I, 307).

Indik. fut. I.: »**volam, volēs, volet, atd.**«, (budu chtíti, atd.),
 »**nōlam, nōlēs, nōlet, atd.**«, (nebudu chtíti, atd.),
 »**mālam, mālēs, mālet, atd.**«, (raději budu chtíti, atd.)
 se časuje podle vzoru III. konjugace »*carpam*« (I, 308).

Konj. impf.:

Sg. 1. vellem,	nōllem,	māllem,
2. vellēs,	nōllēs,	māllēs,
3. vellet,	nōllet,	māllet,
Pl. 1. vellēmus,	nōllēmus,	māllēmus,
2. vellētis,	nōllētis,	māllētis,
3. vellent;	nōllent;	māllent;
<i>chtěl,-a,</i>	<i>nechtěl,-a,</i>	<i>raději bych</i>
<i>-o bych</i>	<i>chtěl,-a,-o,</i>	<i>chtěl,-a,-o,</i>
atd.	atd.	atd.

Imperativ I.:

Sg. 2. **nōlī!** nechťěj!
 Pl. 2. **nōlīte!** nechťějte!

Imperativ II.:

Sg. 2. 3. **nōlītō!** nechťějž!
 Pl. 3. **nōlītōte!** nechťějžtež!
 3. **nōluntō!**

Infin. prés.:

velle; nōlle; mälle;
 chtíti; nechťíti; raději chtíti.

Présentního participia se neužívá; tvaru »**volēns, volentis**« se užívá v platnosti jednovýchoďného adjektiva ve významu: »svolný, povolný, poddajný; rád; laskavý; příznivý, milostivý; po chuti, milý«.

Imperativu »**nōlī**«, »**nōlīte**« se užívá k vytvoření záporného imperativu sloves (II, 134), na př.:

nōlī laudāre! = (nechtěj chváliti) = *ne chval!*

nōlīte laudāre! = (nechtějte chváliti) = *ne chvalte!*

Stažené tvary:

sīs (vznikl ze »sī vīs«, »jestliže chceš«) = libo-li (tobě);

sultis (vznikl ze »sī vultis«, »jestliže chcete«) = libo-li (vám).

Perfektní kmen: **volu-**, **nōlu-**, **mālu-**.

Akt. ind. perf.: **voluī**, **voluistī**, **voluit**; **voluimus**, **voluistis**, **voluērunt**;
nōluī, **nōluistī**, atd.; **māluī**, **māluistī**, atd.

Akt. ind. plqupf.: **volueram**, **voluerās**, atd. (II, 31); **nōlueram**, **nōluerās**, atd.; **mālueram**, **māluerās**, atd.

Akt. ind. fut. II.: **voluerō**, **volueris**, atd. (II, 58); **nōluerō**, **nōlueris**, atd.; **māluerō**, **mālueris**, atd.

Akt. konj. perf.: **voluerim**, **nōluerim**, **māluerim**, atd. (II, 213).

Akt. konj. plqupf.: **voluissem**, **nōluissem**, **māluissem**, atd. (II, 222).

Akt. inf. perf.: **voluisse**, **nōluisse**, **māluisse**, (II, 387).

Poznámka: Tvar »**nōlō**« je složen z »**ne-volō**«.

Tvar »**mālō**« vznikl stažením z »**magis-volō**, **mā-volō**«.

quīdam, quaedam, quoddam.

Substantivní zájmeno:

quīdam, **quiddam**, kdosi, cosi.

Adjektivní zájmeno:

quīdam, **quaedam**, **quoddam**,
kterýsi, kterási, kteréši,
jakýsi, jakási, jakéši.

Skloňujte!

Singulár.

N. **quīdam**, **quaedam**, **quoddam**

G. **cuiusdam**, **cuiusdam**, **cuiusdam**

D. **cuidam**, **cuidam**, **cuidam**

Ak. **quendam**, **quandam**, **quoddam**

V. — — —

Abl. **quōdam**, **quādam**, **quōdam**

Plurál.

N. **quīdam**, **quaedam**, **quaedam**

G. **quōrundam**, **quārundam**, **quōrundam**

D. **quibusdam**, **quibusdam**, **quibusdam**

Ak. **quōsdam**, **quāsdam**, **quaedam**

V. — — —

Abl. **quibusdam**, **quibusdam**, **quibusdam**

Z uvedeného sklonění pozorujete, že se neurčité zájmeno **quīdam**, **quaedam**, **quoddam** skloňuje tím způsobem, že se skloňuje pouze první jeho část (**quī-**, **quae-**, **quod-**) stejně jako tážací nebo vztažné zájmeno, při čemž se v akus. sing. muž. a žen. rodu a v gen. plurálu souhlásky »-m-« mění v »-n-« (místo »**quemdam**« jest »**quendam**«, místo »**quamdam**« jest »**quandam**«, místo »**quōrundam**«, »**quārundam**« jest »**quōrundam**«, »**quārundam**«, »**quārundam**«).

76. úloha. — Přeložte do češtiny! — (Viz str. 813!)

1. *Hortor et hortābor* tē, ut nōs adiuvēs; *hortābāmur* tē, ut nōs adiuvārēs. — 2. Cūr mē nōn *hortātus es*? — 3. Sī mē *hortātus essēs*, tē adiūvissem. — 4. Cum mē *hortārēris*, tē adiuvābam. — 5. Sī amicum *hortāberis*, tē adiuvābit. — 6. Sī amicum *hortātus eris*, tē adiuvābit. — 7. Scītōte mē amicōs nostrōs *hortātum esse*. — 8. Sciō amicōs nostrōs mē *hortātūrōs esse*. — 9. *Imitāre* in hominibus tantum ea, quae bona et pulchra sunt, *aspernāre* ea, quae dēformia et mala sunt. — 10. Stultitiā *glōriārī* turpe est. — 11. Mors multōs hominēs nōn *opinantēs* opprimīt. — 12. Imperātor mīlitēs suōs *cohortātus* proelium commisit. — 13. Hannibalem insidiās Rōmānōrum effugere frūstrā *cōnātum* venēnum sūmpsisse lēgimus. — 14. Tōtius ferē Galliae lēgātī ad Caesarem convēnērunt *grātulātum*. —

15. Deī opera *contemplantēs cōnfitēbiminī* Deī potentiam et sapientiam magnam esse. — 16. Caesar Haeduīs, quod dē populō Rōmānō bene *meritī erant*, auxilium contrā Helvētiōs *pollicitus est*. — 17. Domine, *miserēre* nostrī! — 18. Ūsipetēs et Tenctērī, quī suās sēdēs ā Suēbis *tuērī* nōn potuerant, aliēnās sēdēs occupāre *veritī* nōn sunt. — 19. Medicī omnibus morbīs *medērī* nōn possunt. — 20. Meīs pedibus *medēre*, medice! — 21. Hoc spondēbitis ac *pollicēbiminī*. — 22. Niobē Apollinem, postquam trēdecim liberis eam orbāvit, permovēre *cōnāta est*, ut suī *miserērētur*. — 23. Reus culpam liberrimē *cōfessus est*. — 24. Catilīna iīs, quōs corrumpere studēbat, maria et montēs *pollicitus est*. —

25. Dux *questus est* multōs prō patriā fortius loquī quam pugnāre. — 26. Rhodiī dialectō Dōricā *ūtēbantur*. — 27. Concordiā parvae rēs crēscunt, discordiā etiam māximae rēs *dilāpsae sunt*. — 28. Aliōrum *miseritī estis*, ut ipsī misericordiam *cōsequerēminī*; cum aliōrum miseritī essētis, ipsī misericordiam *cōsecūtī estis*. — 29. Antiquī rērum scriptōrēs narrant septem Persārum principēs inter sē

pactōs esse, ut diē statūtā omnēs ante rēgiam primō māne equōs prōdūcerent. — 30. Obliviscere iniuriarum, quibus affectus es, nēvē ulciscere inimicōs! —

31. Dūram paupertātem pati discant puerī! — 32. Cýrus moriēns multa dē immortalitāte animī disputāvit: — 33. Ariovistus hīs ferē verbīs glōriābātur: »Nēmō mēcum sine suā perniciē congregiētur; sī Caesar cupit, congregiātur!« — 34. Caesar cum tribus legiōnibus ē castrīs profectus primā lūce Helvētiōs aggressus est. — 35. Epaminōndās apud Mantinēam mortuus est. —

36. Hērodotus, quī multās terrās ēmēnsus erat, multās quidem rēs prōdigiosās narrāvit, sed eās nōn ipse ēmentitus est, sed aliī, ex quibus audīverat. — 37. Turpe adūlātōrum genus Nerōnis auribus cotīdiē blandiēbātur. — 38. Octāviānus et Antōnius imperium orbis terrārum inter sē partitī sunt. — 39. Sī hostēs statim adortī erimus, victōrēs erimus. — 40. Nōlī habēre prō amicō eum, cuius fidem in rēbus adversīs nōn expertus es. —

41. Aristotelēs philosophus omnēs scientiās temporis sui amplexus est. — 42. Aeneās cum Trōiā discessisset, multa pericula perpessus in Italiā vēnit. — 43. Laus nova nisi orerētur, etiam vetus ēvānēsceret. — 44. Alexandrī vix flūmen ingressī artūs subitō horrōre rigēre coepērunt. — 45. Utinam multa audīvissētis, sed pauca locūtī essētis! —

46. Nāscuntur rosae inter spinās. — 47. Dumnorīgī Haeduō Orgetorix persuāsit, ut imperiō tōtīus Galliae potirētur. — 48. Sōl oritūrus in terram lūcem effundit, priusquam ipsum cōspicimus. —

76. úloha. — Vypracování. — (Viz str. 812!)

1. Vybízím tě a budu (tě) vybízeti, abys nám (*v lat. akus.*) pomohl (*konj. prés.*); vybízeli jsme tě, abys nám pomohl (*konj. impf.*). — 2. Proč jsi mne nepobídl (nepovzbudil)? — 3. Kdybys byl mne vybídl (*konj. plqupf.*), byl bych ti pomohl (*iuvāre, konj. plqupf.*). — 4. Když jsi mne vybízel (*konj. impf.*), pomáhal jsem ti. — 5. Budeš-li přítele vybízeti (*fut. I.*), bude ti pomáhati. — 6. Vybídneš-li přítele (*ind. fut. II.*), pomůže ti. — 7. Vězte, že jsem povzbudil (*inf. perf.*)

naše přátele. — 8. Vim, že naši přátelé mne povzbudí (*akt. inf. fut.*). — 9. Napodobuj (*imperat.*) toliko to na lidech, co jest dobré a krásné, zavrhuji to, co jest hnusné a špatné. — 10. Jest hanba vychloubat se hloupostí. — 11. Smrt překvapuje mnoho lidí netušících (= aniž to tuší) (*opināri*, partic. prés.). — 12. Vojevůdce, povzbudiv (*cohortāri*, perf. partic.) své vojiny, svedl (*committere*) bitvu. — 13. Četli jsme, že Hannibal, marně se pokusiv (*cōnāri*, perf. partic.) uniknouti úkladům Římanů, požil (*sūmere*) jeđu (= otrávil se). — 14. Vyslanci skoro celé Gallie se sešli k Caesarovi blahopřát (*grātulāri*, supin.). —

15. Pozorujíce (*contemplāri*, prés. partic.) díla boží doznáte (*cōnfitēri*), že boží moc a moudrost jest veliká. — 16. Caesar slíbil (*pollicēri*) Haeduům pomoc proti Helvetiům, protože se (byli) zasloužili (si zjednali zásluhu) (*bene merēri*, ind. plupf.) o římský národ (*dē* s abl.). — 17. Pane, smiluj se (*miserēri*, imper.) nad námi (v lat. gen. zájm. »nōs«)! — 18. Usipetové a Tenkterové, kteří nemohli (*posse*, ind. plupf.) uhájiti (*tuēri*) svá sídla proti Svebům, neostýchali se (*verēri*, ind. pf.) obsaditi cizí sídla. — 19. Lékaři nemohou (vy)léciti (*medēri*) všechny nemoci (v lat. dativ). — 20. Leč mé nohy, lékaři! — 21. Toto slavně slíbíte a připovíte (*pollicēri*). — 22. Niobe se pokusila (*cōnāri*) přiměti Apollina, když ji zbavil trinácti dítek, aby se nad ní (*genit.*) smiloval. — 23. Obžalovaný zcela nepokrytě se přiznal (*confitēri*) k vině (*akus.*). — 24. Katilina těm, které usiloval svěsti, slíbil (*pollicēri*) [moře a hory =] »hory doly«. —

25. Vůdce si stěžoval (*queri*, ind. pf.), že mnozí za vlast rázněji mluví (*loqui*) než bojují. — 26. Rhodští mluvili (= užívali, ůti) dorského nářečí (v lat. abl.). — 27. Svorností malé obce (státy) rostou, nesvorností i největší obce (státy) se rozpadly (*dislābi*). — 28. Nad jinými (v lat. gen.) jste se smilovali (*miserēri*), abyste sami dosáhli (*cōnsequi*) slitování; když jste se smilovali (*konj. plupf.*) nad jinými, sami jste dosáhli (*ind. pf.*) slitování (v lat. akus.). — 29. Staří dějepisci vypravují, že se sedm perských náčelníků (knižat) vespolek smluvilo (*pacisci*), aby všichni v ustanovený den na úsvitě vyvedli koně před královský palác. — 30. Zapomeň (*oblivisci*) (*imper.*) křivd (*genit.*), kterými jsi byl postižen (= které jsi zakusil), a nemsti se (*ulcisci*, imper.) nepřátelům (*akus.*)! —

31. Nechť se hoší učí snášeti (*patior*) trudnou chudobu! — 32. Kyros umíraje (*morior*) promlouval mnoho o nesmrtelnosti duše. — 33. Ariovistus se vychloubal asi těmito slovy: »Nikdo se se mnou neutká (nepodstoupí boj) (*congregior*) bez své záhuby; přeje-li si Caesar, nechť se utká (nechť podstoupí boj)!« — 34. Caesar vytáhnul (*proficiscor*, perf. partic.) za svitání s třemi legiemi z tábora

udeřil (*aggredior aliquem*) na Helvetie. — 35. Epameinondas zemřel (*morior*) u Mantineie. —

36. Herodotos, jenž mnoho zemí procestoval (*ēmētīrī*, ind. plqpf.), vypravoval sice mnoho neobyčejných věcí, ale těch sám nevyhlal (*ēmentīrī*, ind. pf.), nýbrž jiní, od (= *ex*) nichž [je] byl uslyšel. —

37. Hanebný druh pochlebníků každodenně pochleboval (*blandīrī*) Neronovu sluchu (= uším). — 38. Oktavián a Antonius vespolek se rozdělili (*partior*) o vládu nad světem. — 39. Udeříme-li (*adorior aliquem*) (*fut. II.*) hned na nepřátele, budeme vítězi. — 40. Nepokládej (*habēre*) za přítele toho, jehož věrnosti jsi v neštěstí nevykoušel (*experior*). —

41. Filosof Aristoteles obsáhl (*amplectī*, ind. pf.) všechny vědomosti své doby. — 42. Když Aeneas odešel (*discēdere*) z Troje, přišel, přetrpěv (*perpetior*, perf. partic.) mnoho nebezpečství, do Itálie. — 43. Kdyby nová sláva nevznikala (*orior*, konj. impf.), také stará (*sláva*) by zanikala. — 44. Údy Alexandra sotva vstoupivšího (*ingredior*, perf. partic.) do řeky počaly býti ztuhlé. — 45. Kéž byste byli mnoho slyšeli, ale málo mluvili (*loquor*, konj. plqpf.)! —

46. Růže rostou (= se rodí, *nāscor*) mezi trním. — 47. Orgetorix přemluvil Dumnoriga Haedujského (*dativ*), aby se zmocnil (*potior*) vlády nad celou Gallií. — 48. Slunce chystajíc se vyjítí (*orīrī*, partic. fut. akt.) vysílá světlo na zemi, dříve než [je] samo spatříme. —

Slovník k 76. úloze. — 1. *hortārī*, (II, 771, 772). — 9. *aspermārī*, (II, 772); *dēformis*, e, beztvárný, ohyzdný, ošklivý, hnusný, potupný; *imītārī*, (II, 773). — 10. *glōriārī*, (II, 772); *turpe est*, jest hanebné, hanba. — 11. *opīnārī*, II, 773). — 12. *cohortārī*, (II, 772). — 13. *cōnārī*, (II, 772); *aliquid effugiō*, něčemu unikám, (II, 797). — 14. *grātulārī*, (II, 772). — 15. *cōnfitērī*, (II, 776); *contemplārī*, (II, 772). — 16. *merērī*, (II, 776); *dē aliquō bene merērī*, o někoho se zasloužiti, si zjednati zásluhu; *pollicērī*, (II, 776). — 17. *alicuius miserērī*, (II, 775, 777), nad někým se smilovati. — 18. *Tenctērī*, *ōrum*, m., Tenkteřové, germánský kmen při dolním Rýnu; *aliquid ab aliquō tuērī*, (II, 777), něco uhájiti proti někomu; *Ūsipetēs*, *um*, m. Usipetové, germánský kmen na pravém břehu dolního Rýna; *verērī*, (II, 777). — 19. *alicui reī medērī*, (II, 776), něco léčiti. — 21. *pollicērī* (viz 16. větu). — 22. *cōnārī* (viz 13. větu); *orbāre (aliquem aliquō)* zbaviti rodičů, zbaviti dětí, učiniti osiřelým; zbaviti někoho (akus.) někoho (genit.). — 23. *culpam cōnfitērī*, (viz 15. větu), přiznati se k vině; *liberē*, (II, 594); *liberrimē*, zcela nepokryté. — 24. *maria et montēs*

pollicēri, (viz 21. větu), slibovati (moře a hory =) hory doly. — 25. *fortiter*, (II, 52); *fortius*, statečněji, rázněji; *loquor*, (II, 781); *queror*, (II, 782). — 26. *dialectus*, i, f., nářečí, dialekt; *Dōricus*, a, um, dor-ský; (*aliquā rē*) ūtor, (II, 783), užívám (něčeho); *dialectō* ūtor, užívám nářečí = mluvím nářečím. — 27. *dilābor*, (II, 781); *rēs* = *rēs publica*, obec, stát. — 28. *cōsequor* (*aliquid*), (II, 782), dosáhnouti, dosíci, dojiti (něčeho); *miserēri* (viz 17. větu); *primō māne*, (II, 86), časně ráno, na úsvitě. — 29. *paciscor*, (II, 782); *prōducere*, vyváděti, vyvésti; *rēgia*, ae, f., (I, 234), královský palác, hrad; *statuere*, (II, 359); *statūtā diē*, v ustanovený den. — 30. *aliquem iniuriis afficere*, (II, 795), někoho zahrnouti, postihnouti křivdami; *obliviscor*, (II, 781), (v lat. s gen.); (*aliquem*) *ulciscor*, (II, 783), mstím se (někomu). — 31. *patior*, *pateris*, *patī*, (II, 784). — 32. *morior*, (II, 784). — 33. *congregior*, (II, 784). — 34. *aliquem aggredior*, (II, 783), napadnouti někoho, udeřiti na někoho; *proficiscor*, (II, 782). — 36. *ēmentīri*, (II, 786); *ēmētīri*, (II, 787). — 37. *adūlātor*, ōris, m., pochlebník, lichotník, patolízal; *blandīri*, (II, 786). — 38. *imperium orbis terrarum*, (I, 140, 426), vláda nad světem; *aliquid inter sē partīri*, (II, 786), vespolek se rozdělit o něco. — 39. *aliquem adorīri*, (II, 787), udeřiti na někoho. — 40. *experīri*, (II, 787). — 41. *scientia*, ae, f., znalost, vědění, vědomost; *amplector*, (II, 780). — 42. *perpetior*, *perpeteris*, *perpetī*, (II, 784). — 43. *ēvānēscō*, ere, *ēvānū*, vymizeti, zajiti, zaniknouti; *orīri*, (II, 787, 788). — 44. *in flūmen ingredior*, *ingredī*, *ingressus sum*, vstupuji do řeky, (II, 783, 784); *rigeō*, *ēre*, *riguī*, 2., býti tuhý, ztuhlý, ztrnulý. — 45. *loquor*, (viz 25. větu). — 46. *nāscor*, (II, 781); *spīna*, ae, f., trn. — 47. *Dumnorix*, īgis, m., Dumnorix, vynikající muž mezi Haeduy, nepřítel Římanů; *potīri*, (II, 786); *aliquā rē potior*, zmocňuji se něčeho; *imperium tōtius Galliae*, vláda nad celou Gallií. — 48. *orīri*, (viz 43. větu), (o slunci:) vycházeti; *effundō*, ere, *effūdī*, *effūsum*, vylévati, vysypávati; vysílati; *cōspiciō*, ere, *spēxi*, *spectum*, hleděti, pohlížeti, divati se; spa-třovati, zřítí, viděti, uzřítí, uviděti. —

**Příští – 18. sešit – bude poslední sešit
tohoto dílu této učebnice.**

Římský kalendář

	Březen. Květen. Červenec. Říjen. (31 dní.)	Leden. Srpen. Prosinec. (31 dní.)	Duben. Červen. Září. Listopad. (30 dní.)	Únor. (28 dní.)
1.	Kalendis (příslušného měsíce).			
2.	a. d. VI.	a. d. IV.	a. d. IV.	a. d. IV.
3.	a. d. V.	a. d. III.	a. d. III.	a. d. III.
4.	a. d. IV.	přidiē	přidiē	přidiē
5.	a. d. III.	Nōnās (příslušného měsíce)	Nōnās (příslušného měsíce)	Nōnās (příslušného měsíce)
6.	přidiē			
7.	Nōnīs (příslušného měsíce).	Nōnīs (příslušného měsíce).		
8.	a. d. VIII.	a. d. VIII.	a. d. VIII.	a. d. VIII.
9.	a. d. VII.	a. d. VII.	a. d. VII.	a. d. VII.
10.	a. d. VI.	a. d. VI.	a. d. VI.	a. d. VI.
11.	a. d. V.	a. d. V.	a. d. V.	a. d. V.
12.	a. d. IV.	a. d. IV.	a. d. IV.	a. d. IV.
13.	a. d. III.	a. d. III.	a. d. III.	a. d. III.
14.	přidiē	přidiē	přidiē	přidiē
15.	Īdibus (příslušného měsíce).	Īdibus (příslušného měsíce).		
16.	a. d. XVII.	a. d. XIX.	a. d. XVIII.	a. d. XVI.
17.	a. d. XVI.	a. d. XVIII.	a. d. XVII.	a. d. XV.
18.	a. d. XV.	a. d. XVII.	a. d. XVI.	a. d. XIV.
19.	a. d. XIV.	a. d. XVI.	a. d. XV.	a. d. XIII.
20.	a. d. XIII.	a. d. XV.	a. d. XIV.	a. d. XII.
21.	a. d. XII.	a. d. XIV.	a. d. XIII.	a. d. XI.
22.	a. d. XI.	a. d. XIII.	a. d. XII.	a. d. X.
23.	a. d. X.	a. d. XII.	a. d. XI.	a. d. IX.
24.	a. d. IX.	a. d. XI.	a. d. X.	a. d. VIII.
25.	a. d. VIII.	a. d. X.	a. d. IX.	a. d. VII.
26.	a. d. VII.	a. d. IX.	a. d. VIII.	a. d. VI.
27.	a. d. VI.	a. d. VIII.	a. d. VII.	a. d. V.
28.	a. d. V.	a. d. VII.	a. d. VI.	a. d. IV.
29.	a. d. IV.	a. d. VI.	a. d. V.	a. d. III.
30.	a. d. III.	a. d. V.	a. d. IV.	přidiē
31.	přidiē	a. d. IV.	a. d. III.	
		přidiē	přidiē	

Zbývající dni měsíce byly označovány výrazem »*ante diem*« [zkratkou: »a. d.«], spojeným

a) s akusativem řadové číslovky (*a. d. tertium, quārtum* atd.), (v písmu se používá římských číslovek),

b) s akusativem hlavního dne (*Kalendās, Nōnās, Idūs*, zkratkou: *Kal., Nōn., Id.*),

c) a s akusativem adjektiva označujícího měsíc (*Iānuāriās, Februāriās*, atd., zkratkou: *Iān., Febr., Mart., Aprīl, Mai., Iūn., Iūl., Aug(ust.), Sept., Oct., Nov., Dec.*).

Pamatujte! Při odčítání od nejbližšího hlavního dne, t. j. od příštích nōn, id, kalend, započítává se

i tento hlavní den,

i den, který se určuje.

Z příkladů pochopíte tuto zásadu.

»10. leden« jest »čtvrtý den« před lednovými »idami«. Počítejte! »Idy« (= 13. leden) jsou první den, 12. leden jest druhý den, 11. leden jest třetí den a 10. leden jest čtvrtý den. Latinské datum pro 10. leden jest »a. d. IV. Id. Iān.«, t. j. »*ante diem quārtum Idūs Iānuāriās*«.

[Číslovky »první« a »druhý« se podle tohoto způsobu počítání nemohou zde vyskytnouti.]

»30. leden« jest »a. d. III. Kal. Febr.«, t. j. »*ante diem tertium Kalendās Februāriās*«. (Počítejte: 1. únor, 31. leden, 30. leden, to jsou tři dni, proto v latinském datu použijeme číslovky »*tertius*«.)

»14. duben« jest »a. d. XVIII. Kal. Mai.«, t. j. »*ante diem duodēvicesimum Kalendās Maiās*«. (Počítejte od 1. května nazpět: 1. květen, 30., 29., 28., 27., 26., 25., 24., 23., 22., 21., 20., 19., 18., 17., 16., 15. a také 14. duben, celkem 18 dní, proto v datu jest číslovka XVIII = *duodēvicesimus*.)

Připojená kalendářní tabulka určí vám každé datum.

(Dokončení na obálce 18. sešitu.)

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vydavatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo v Praze. — V Praze dne 12. června 1939. — Předplatné na 5 sešitů K 20.—, na 10 sešitů K 40.— i s poštovným. Odebírání lze zrušiti jen písemně. Reklamace nedošlých sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Do-

SBÍRKA SVĚTOVÝCH ŘEČÍ V 1000 SLOVECH PRO SAMOUKY

K 8°.

ANGLICKY

FRANCOUZSKY

NĚMECKY

RUSKY

ITALSKY

ŠPANĚLSKY

LATINSKY

V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal
profesor Josef Bradáč.

Sešity 18.-19.
(Dokončení)

SVĚTOVÉ ŘEČI
v 1000 SLOVECH.

DAT.

Zemědělské knihkupectví A. Neubert.

Římský kalendář. — (Dokončení.)

Připojuji praktický návod k převodu data zpaměti:

I. Jak převedete římské datum na naše?

Připočtete k nonám (jež jsou 5. nebo 7. dne) a k idám (jež jsou 13. nebo 15. dne) jeden den a od získaného čísla odečtete počet dní vyjádřený v římském datu.

Jde-li o kalendy, připočtete k úhrnnému počtu dní měsíce předcházejícího před stanovenými kalendami dva dni a od získaného čísla odečtete počet dní vyjádřený v římském datu.

A. d. IV. Non. Iul. = $(7 + 1) - 4 = 8 - 4 = 4$, července;
(v červenci nony jsou 7. dne; počet dní vyjádřený v římském datu čtyři dni);

a. d. V. Id. Sept. = $(13 + 1) - 5 = 14 - 5 = 9$, září;

a. d. VII. Kal. Ian. = $(31 + 2) - 7 = 33 - 7 = 26$, prosince;
(měsíc předcházející před lednovými kalendami jest prosinec, který má 31 den; přičtete 2 dni k 31 dnům, obdržíte 33 dny, odečtete počet 7 dní vyjádřený v římském datu, obdržíte číslo 26, jež udává, kolikátý den to jest v našem kalendáři).

II. Jak převedete naše datum na římské?

Určete si, kolikátý den jest den »non« a »id« jmenovaného měsíce (u »non« jest to 5. nebo 7. den, u »id« jest to 13. nebo 15. den), k tomuto číslu připočtete jeden den a od získaného čísla odečtete počet dní našeho data!

»3. března« = $(7 + 1) - 3 = 8 - 3 = 5$; a. d. V. Non. Mart.;
(nony v březnu jsou 7. den; připočtete k číslu 7 jeden den, obdržíte 8, od tohoto čísla odečtete 3 dni ve vytčeném datu);

»8. listopadu« = $(13 + 1) - 8 = 14 - 8 = 6$; a. d. VI. Id. Nov.

Při kalendách připočtete k počtu dní udaného měsíce dva dni a od získaného čísla odečtete počet dní našeho data!

»17. března« = $(31 + 2) - 17 = 33 - 17 = 16$; a. d. XVI. Kal. Apr.;

»27. února« = $(28 + 2) - 27 = 30 - 27 = 3$; a. d. III. Kal. Mart.

Latinsky V 1000 SLOVECH

Pro pokročilé.

Napsal profesor Josef Bradáč.

Všechna práva vyhrazena.

Vydává Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze

OPRAVY.

Str. 73, levý sloupec, 23. řádek: čtěte »quia«!

Str. 131. V nadpise 18. úlohy má být »Viz str. 174!« Opravte si číslo stránky!

Str. 135, levý sloupec, 8. řádek: čtěte a pište »custodiuntō!« V ná-
slovné slabice má být krátké »u«; stejně opravte jiné tvary tohoto
slovesa na str. 165, 182!

Str. 138. V nadpise 20. úlohy má být »Viz str. 189!« Opravte si
číslo stránky!

Opravte si slovo »nisi« jež zní správně »nisi« (str. 155, 177, 178,
179, 180, 181, 182, 183, 212, 223, 224, 225, 230, 307 a jinde).

V nadpise »Podmínkové souvětí neskutečnosti« místo chybné řím-
ské číslice »II.« dejte správnou římskou číslici »I.«!

Str. 252, levý sloupec, 16. řádek: má být »iniūria«.

Str. 259, pravý sloupec, 26. řádek: má být »villa«.

Str. 421. V nadpise 50. úlohy má být »Viz str. 476!« Opravte si
číslo stránky!

Str. 439, pravý sloupec, 7. řádek: čtěte »plōrātus«!

Str. 463: u slovesa »manēre« opravte číslo »112«; má být »122«.

Str. 493, levý sloupec, 25. řádek: čtěte a pište »lūxi«!

Na str. 589 v levém sloupci se nesprávně vyskytuje dvakrát heslo
»dēvincō«; správně jest položeno v 11. řádku, (český význam »na
hlavu poraziti« atd.); v 16. řádku je položeno nesprávně, zrušte je
a nahraďte je heslem »dēvoveō, ēre, dēvōvi, dēvōtum«, [český vý-
znam »(božstvu) zaslibovati« atd.]!

Heslo »Macedo« (str. 154): má být »Macedones«; heslo »paucis-
simi« (str. 155): v závorce má být »II, 53«; heslo »corruō« (str.
587): má být »zhrouiti se«.

Na poslední stránce obálky 6. sešitu (B 6 c) jest ve 26. řádce nesprávně »—er, (—eris)«; správně jest »—er, (—ris)«; opravte!

Naleznete-li sami snad ještě nějakou tiskovou chybu, opravte si ji!

Častěji užívané zkratky.

A., Abl., abl. = ablativ
A., Ak., Akus., akus. = akusativ
a j. = a jiné
adjekt(iv.). = adjektivum (přídavné jméno); adjektivní, (-ě)
Ak(us.). = akusativ
aktiv. = aktivum; aktivní
a p. = a podobný; a podobně
atd. = a tak dále
čisl. = číslovka
čtyřslab. = čtyřslabičný (-ě)
D., Dat., dat. = dativ
f. = femininum, ženský rod
fut., futur. = futurum, budoucí čas
fut. I., futur. I. = futurum primum
fut. II., futur. II. = futurum exactum, secundum
G., Gen., genit. = genitiv
imper. = imperativ, rozkazovací způsob
imperf., impf. = imperfektum
ind., indik. = indikativ, oznamovací způsob
inf., infin. = infinitiv, neurčitý způsob
jedn. č., jednot. č. = jednotné číslo
konj., konjunkt., coni., coniunct. = konjunktiv
m. = maskulinum, mužský rod
mn. č., množ. č. = množné číslo
n. = neutrum, střední rod
N., Nom., nomin. = nominativ
na př. = na příklad

násl. = následující
os. = osoba
(1. 2. 3. 4. 5. 6.) p. = pád
pass., passiv. = passivum; pasivní
pf., perf. = perfektum
pl., plur. = plurál, množné číslo
plqupf. = plusquamperfektum
podst. jm. = podstatné jméno
prés. = présens; přítomný; (přítomný čas)
předl. = předložka
příd. jm. = přídavné jméno
přisl. = příslovce
sg., sing. = singulár, jednotné číslo
str. = strana
subst. = substantivum (podstatné jméno); substantivní, (-ě)
sup. = supinum
t. j. = to jest
trojslab. = trojslabičný, (-ě)
V., Vok., vok. = vokativ
Z. = základ
Záj. = zájmeno
 * (hvězdička u slova) = vyslovte!
 Arabská číslice u sloves značí konjugaci (viz I. díl, str. 49, 50).
 Římská číslice u některých podstatných jmen v I. díle značí deklinaci.
 Číslice u adjektiv značí, kolikavýchodné jest přídavné jméno.

Slovník k I. a II. dílu učebnice »Latinsky v 1000 slovech«.
(Pro začátečníky. — Pro pokročilé.)

V tomto slovníku jsou uvedena latinská slova, která se vyskytují v obou dílech této učebnice latiny. Římská číslice I. (jednotka) značí první díl učebnice, římská číslice II. značí druhý díl učebnice; arabská číslice vedle římské číslice značí stránku knihy.

První díl učebnice = »Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.«

Druhý díl učebnice = »Latinsky v 1000 slovech. Pro pokročilé.«

Do slovníku jsou zařaděna i slova, která se vyskytují na obálce sešitů II. dílu; a tu písmeno »B« značí obálku sešitů druhého dílu; arabská číslice vedle písmene »B« značí číslo sešitu; malá písmena »a, b, c« vedle arabské číslice značí stránku obálky, a to: »a« druhou stránku, »b« třetí stránku, »c« čtvrtou stránku obálky. Na př. »B 5 c« = poslední, čtvrtá stránka obálky pátého sešitu druhého dílu této učebnice.

Jiné zkratky: *m.* = maskulinum (mužský rod); *f.* = femininum (ženský rod); *n.* = neutrum (střední rod); *pl., plur.* = plurál (množné číslo); *podst. jm.* = podstatné jméno; *předl.* = předložka; *příd. jm.* = přídavné jméno; *přisl.* = příslovce; *sg., sing.* = singulár;

abl. = ablativ; *akus.* = akusativ; *gen., genit.* = genitiv; *dat.* = dativ; *vok.* = vokativ.

A.	abducere, II 295, 584	abstinentia, <i>f.</i> , I 26,
A. = Aulus	abeo, abire, II 344	53, 54, II 735
a, ab, I 116, 117, 118,	(concedere)	abstinere, II 481
239, 407, 481; II 343	aberrare, II 245	absum, <i>viz</i> abesse
(cavere); 350 (flagi-	abesse, absum, II 584,	abundare, I 150
tare); 397 (tergum);	665	ac, atque, I 218; II
665 (u jmen měst)	abicere, abicio, I 492;	297, 743 (contra);
(longe) (abesse);	II 304 (in), 795	<i>viz též</i> atque
667; 745 (discedere);	abies, <i>f.</i> , B 10 c	Academia, <i>f.</i> , I 22
762 (redimere); 765	abigere, II 584	accedere, II 559, 795;
(stare)	abire, abeo II 344	accedit quod, II 559
a. = absolvo; a. d. =	abluere, II 584	acceptus, II 245
ante diem	abolere, II 481; aboli-	accidere, II 299 (con-
a. Chr. n., II 47	tus, II 481	suesco); 393; accidit
ab urbe condita, II	abripere, abripio, I 492	ut, II 735
584, (394)	abrogare, II 584, 592	accipere, accipio, I
a. u. c., II 584	(imperium)	489; II 245 (iniuria),
ab inferis, II 45	abscedere, II 795	252, 349 (ex), 735
abalienare, II 399	abscindere, II 584	(beneficium, cladem,
Abderitae, <i>m.</i> , I 438;	absens, I 456; II 651,	epistulam, iniuriam,
B 4 b	653, 735	volutatam, vulnera)
	absolvere, II 295	

accipiter, <i>m.</i> , I 460; II 480; B 4 a; B 6 c; B 8 b	re); 665, 666, 667 (u jmen měst), 735; 738 (arcessere); 763 (respondere); 767 (versus); 795 (accedere); 801 (trahere)	Adrastus, <i>m.</i> , II 51
accire, II 795	adamas, <i>m.</i> , B 7 b; B 12 b	adrepere, II 738
accomodare, II 210	addere, II 399	adridere, II 585
accubare, II 245, 433	addiscere, II 735	adscendere, II 586
accurate, II 795	adducere, II 295, 329, 735	adscribere, II 370
accusare, II 100	adesse, adsum, I 316; II 758 (praesens)	adsentator, <i>m.</i> , II 245
acer, acris, acre, I 383, 386; II 295, 584; II 11, 20, 41, 44;	adfirmare, II 245	adspectus, <i>m.</i> , I 315; II 88
acria, <i>n. pl.</i> , II 295	adhibere, I 438; II 258, 259 (testis); 295 (cura); 481	adspicere, adspicio, II 585
acerbus, I 419; II 795; B 13 b (servitus); (acerbior, acerbissimus) II 42, 44	adhortari, II 295, 329	adsuetus, II 738
Achilles, <i>m.</i> , I 438	adhuc, I 460	adsum, <i>viz</i> adesse
acies, <i>f.</i> , I 298, 302; II 393; 500 (stare); 735; 795 (ingenium)	adicere, adicio, I 492	adulatio, <i>f.</i> , II 100
acre, <i>viz</i> acer	adimere, I 317; II 559, 735	adulator, <i>m.</i> , I 333; II 816
acria, <i>n. pl.</i> , <i>viz</i> acer	aditus, <i>m.</i> , II 311 (prohibere), 481	adulescens, <i>m.</i> , I 349; II 172, 652, 736; B12a
acris, <i>viz</i> acer	adiungere, II 120, 735	adulescentia, <i>f.</i> , II 100
acriter, II 100	adiutor, <i>m.</i> , B 2 c	adultus, II 736 (adulescere)
actio, <i>f.</i> , II 760 (quidam)	adiutrix, <i>f.</i> , B 2 c; B 10 b	advehere, II 585
actum est, <i>viz</i> agere	adiutus, II 735 (adiuvare)	advenire, II 69, 736, 795
actus, II 585 (agere)	adiuvare, II 120, 481, 735	adventare, I 77
acuere, I 306, 310, 332, 333; II 584	Admetus, <i>m.</i> , II 433	adventus, <i>m.</i> , I 372; II 87
acus, <i>f.</i> , I 291, 302, 303; a. magnetica, II 795	administrare, I 319; II 51	adversarius, II 120
acutus, I. 293; B 8 a	admiscere, II 482	adversus, a, um, I 321; II 406, 585, 736
ad, I 117, 118, 182, 334, 403, 424, 438, 500; II 51 (meridies, vesper); 343 (cavere); 344 (compellere); 352 (impellere); 360 (vertere); 370; 440 (procedere); 481; 481 (aditus); 559; 567 (mittere); 569 (recipere); 570 (scribere); 585; 586 (committere); 603 (verte-	admodum, II 150, 171	adversus, (<i>předl.</i>), II 295; 308 (odium); 343 (cavere); 482; 798 (impietas)
	admonere, II 295, 329, 482	advocare, I 77, 99, 174, 209
	adnuere, II 736	advolare, II 736
	adnumerare, I 177	advolatus, <i>m.</i> , B 15 a
	adolescere, II 736	aedes, <i>f.</i> , I 350; II 585; B 10 b; (<i>viz též</i> aedis); aedes, <i>f. pl.</i> , B 16 a
	ador, <i>n.</i> , B 9 a	aedificare, I 217; aedificatus, II 45
	adorare, II 45, 100	aedificium, <i>n.</i> , I 424; II 408
	adoriri, II 816	aedis, <i>f.</i> , B 10 b; B 16 a; (<i>viz</i> aedes)
	adparare, II 737	

aeger, aegra, aegrum, I 162; (aegrior, aegerrimus) II 20 aegritudo, <i>f.</i>, I 319 aegrotare, I 99, 103; II 295 aegrotus, II 245, 295; 296 (alter) Aegyptii, <i>m.</i>, I 364 Aegyptius, I 26; II 585 Aegyptus, <i>f.</i>, I 184; II 667; B 4 c P. Aelius Hadrianus, II 630 Aemilianus, II 625 Aemilius, II 625 Aeneas, <i>m.</i>, II 34, 51, 75 aeneus, I 388 aenigma, <i>n.</i>, B 14 c aequalis, <i>m., f.</i>, I 498; B 10 b aequare, I 486 aequipare, I 486 aequor, <i>n.</i>, II 736; B 9 a aequum, <i>n.</i>, II 5; 15 aequus, <i>a, um</i>, I 321; II 297 (atque); 795 (animus); (aequior, aequissimus) II 149 aer, <i>m.</i>, I 14, 406; B 6 c aerumna, <i>f.</i>, II 795 aes, <i>n.</i>, I 388; aes signatum, II 246 (as); II 349 (ex); aes alienum, I 388, II 304 (in), 350 (facere); B 14 a; Aesopus, <i>m.</i>, I 151 aestas, <i>f.</i>, I 319; B 10 a; aestate, I 319, II 86 aestimare, II 100, 150; 349 (ex); 408, 482	aestivus, <i>viz</i> avis aestus, <i>m.</i>, II 736; B 15 a aestas, <i>f.</i>, I 388, 424, 460; II 6, 7, 89; 346 (de); 350 (habere); 354 (per); 433; 764 (serere) aeternitas, <i>f.</i>, B 10 a aeternus, I 260; B 10 a aether, <i>m.</i>, B 6 c Aetna, <i>f.</i>, II 150 affectare, I 486 afferre, affero, II 236, 245 (nuntius); 357 (pro) afficere, afficio, I 492; II 795, 816 affinis, I 498; II 90 affirmare, II 235, 245, 357 (pro) afflictare, I 241 Afranius, <i>m.</i>, II 370 Africa, <i>f.</i>, I 178 Africanus, <i>a, um</i>, II 433 Africus, I 181 Agamemno, Agamemnon, <i>m.</i>, II 210 age! agite! II 585, 624 ager, <i>m.</i>, I 69, 83, 164; II 345 (constituere); 501 (tenere); 559; 764 (serere); agri, <i>m. pl.</i>, II 51, 353 (per), 559 agere, I 333, II 342, 585, 736; (gratias) I 334; (vitam) I 500; (tempus) II 100; (annus) II 151, 200; (pars) II 568; (radix) II 599; triumphus) II 795, 801; (alter) II 296; (prae) II 355; (id agere) II 330; (id agitur) II	330, 342; (actum est) II 348, 736 (de) Agesilaus, <i>m.</i>, II 100 agger, <i>m.</i>, I 218; B 6 c aggredi, aggredior, II 816 Agis, <i>m.</i>, II 802 agitare, II 736 agmen, <i>n.</i>, II 559; B 13 b agna, <i>f.</i>, II 432; B 4 a agnoscere, II 736 agnus, <i>m.</i>, I 68; II 432; B 4 a agrarius, II 585 agrestis, <i>m.</i>, B 12 c agricola, <i>m.</i>, I 35, 42, 72; B 4 b agricultura, <i>f.</i>, I 92; II 487 (exercere); 500 (studere) Agrigentum, <i>n.</i>, II 151 ain? II 585, 623 aio, II 585, 623 alacer, alacris, alacre, I 383; II 295 (animus); (alacrior, alacerrimus) II 5, 11, 20, 41 Alaricus, <i>m.</i>, II 802 alauda, <i>f.</i>, II 480 Alba Longa, <i>f.</i>, II 666, 802 Albis, <i>m.</i>, I 347, 348; B 2 a Albula, <i>f.</i>, B 4 b albus, I 109 alces, <i>f.</i>, II 480 Alcibiades, <i>m.</i>, II 482 alcyon, <i>f.</i>, II 576 alea, <i>f.</i>, II 795, 798 (iacere) alere, I 317, 424; II 736, 737 (amor, audacia, civitas, incendium, spes)
--	--	--

Alexander, <i>m.</i> , I 232; A. Severus, II 625	(uterque — a.) II 296; (<i>rad. čisl.</i>) II 296	amoenus, I 141; B 9 a; (amoenior, amoenissimus), II 43
Alexandria, <i>f.</i> , I 424; II 665	altercatio, <i>f.</i> , II 151, 171	amor, <i>m.</i> , II 69; 303 (in); 351 (habere); 592 (incendere); 737 (alere); 737 (sui); 799 (pario); B 6 c
alienus, II 120, 795;	altero tanto, II 296	amovere, II 296
aes alienum, I 388, II 304, 350; B 14 a	altus, I 109, 460; (al- tior, altissimus) II 13, 21, 42, 171	amplitheatrum, <i>n.</i> , II 245
alimentum, <i>n.</i> , I 388; II 396 (petere)	altus, II 737 (alere)	amplexus, <i>m.</i> , B 15 a
alio, II 353 (monere)	alumnus, <i>m.</i> , II 245	amplificare, II 482
aliquamdiu, I 179	alvus, <i>f.</i> , II 795; B 5 b	amplius, II 559
aliquando, I 334; II 433	amans, II 482	amplus, I 293; II 44 (amplissimus)
aliquanto, II 245	amare, I 10, 11, 15, 17, 44, 45, 46, 46, 48, 55, 99, 100, 174, 230, 238; II 482	amygdalus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a
aliquantum, II 736	amarus, II 559	an, II 357 (quis- quam); 211 (dubito)
aliqui, aliqua, aliquod, II 295	Ambibarii, <i>m.</i> , II 802	Anacharsis, <i>m.</i> , II 101
aliquid, I 93, 170; II 295, 358 (quisquam)	ambiguus, I 424	anas, <i>f.</i> , II 480; B 4 a; B 10 a
aliquis, I 92, 170; II 736	ambire, II 794	Anaxagoras, <i>m.</i> , II 802
aliquot, II 736	ambitio, <i>f.</i> , II 354 (per); 737	anceps, I 458, 462; (Mars); 472
aliquoties, aliquotiens, II 295	ambitus, <i>m.</i> , B 15 a	Anchises, <i>m.</i> , II 34, 51
aliter, II 297 (atque)	ambo, I 343	ancile, <i>n.</i> , I 356; II 35
alius, alia, aliud, I 323; (alius atque) II 297	ambulare, I 99, 100, 101, 120, 174, 486; II 482; ambulans, II 93	ancilla, <i>f.</i> , I 77
allec, <i>n.</i> , B 13 c	America, <i>f.</i> , I 424; II 798 (invenire)	ancora, <i>f.</i> , II 795; 800 (tollere)
allectare, I 250	Ameria; Amerinus, II 482	Ancus Marcius, <i>m.</i> , I 500; II 245
Allia, <i>f.</i> , II 585 (ad), 625; B 4 b	amica, <i>f.</i> , I 102, 494; B 2 c	Andes, <i>f.</i> , II 802
allicere, allicio, I 492	amicitia, <i>f.</i> , I 26, 36, 53, 54; II 353 (mo- nere); 566 (iungere)	anguis, <i>m. f.</i> , II 482, 576; B 8 b
alligare, II 101, 408	amiculum, <i>n.</i> , II 795	angustiae, <i>f. pl.</i> , II 51, 55; B 16 b
alluvies, <i>f.</i> , B 15 b	amicus, <i>m.</i> , I 68, 87, 494; II 744; B 2 c	angustus, I 388; II 151, 171 (angustior); 356 (pro); 585; B 7 c
Alpes, <i>f.</i> , I 29, 350; II 500 (superare); B 16 b	amicus a, um, I 494; II 406 (amicissimus)	anima, <i>f.</i> , II 151
[altare]; altaria, <i>n.</i> <i>pl.</i> , II 393; B 13 c	amita, <i>f.</i> , II 90	animadvertere, II 120, 121, 235; 349 (ex); 585
alter, I 342; II 210, 295, 296; (pes) II 296; (de) II 346; (quisque) II 296; (aegrotus) II 295; (a. ego) II 296; (al- ter — alter) II 296;	amittere, II 51, 296; 559	animal, <i>n.</i> , I 355, 356; II 336; 596 (omnis)
	amnis, <i>m.</i> , I 406; B 7 c	
	amoenitas, <i>f.</i> , I 500	

animus, <i>m.</i> , I 130; 180 (laetus); II 5 (alacrior); 69; 245 (durus); 253 (lustrare); 303 (in); 304 (inducere); 352 (habere); 359 (statuere); 399; 399 (addere, confirmare, excolere, mutare, reficere); 566 (insculpere); 592 (haerere); 594 (mandare); 737, 738 (augere); 742 (conficere); 744 (demittere); 747, 748 (explere); 753 (laetus); 765 (succumbere); 795 (aequus); 797 (exedere)	antequam, II 121, 737	Appius Claudius, <i>m.</i> , II 802
Anio, <i>m.</i> , I 500	Antiochia, <i>f.</i> , II 21	applicare, II 433
annalis, <i>m.</i> , I 498; (<i>sg. a pl.</i>) B 7 c	antiquitas, <i>f.</i> , I 460; B 10 a	apportare, I 77, 99, 174, 388
annona, <i>f.</i> , II 88	antiquus, I 124; II 86, 482; (antiquior, antiquissimus) II 42, 149; antiqui, <i>m.</i> , II 482	appropinquare, I 77, 78, 99, 174, 209, 486; II 296
annus, <i>m.</i> , I 242, 438; II 47, 51, 86, 87, 89, 104; 242 (agere); 270 (abl. čas. míry); 354 (per); 486 (comple); 496 (per); 598 (posterus)	antistes, <i>m. f.</i> , B 12 a	apricus, I 438
annuus, II 585	Antoninus, <i>m.</i> , II 151; A. Philosophus, II 625	Aprilis, <i>m.</i> , I 498; II 86; B 16 c
annuere, II 736	Antonius, <i>m.</i> , II 626	aptus, I 424; II 482; 585 (locus)
anser, <i>m.</i> , I 334; II 480; B 4 a; B 8 b	anulus, <i>m.</i> , II 737	apud, I 272; II 45, 101, 236, 246, 296, 297; 596 (odium); 666, 667 (<i>jména měst</i>)
ante, (<i>přisl.</i>), II 245, 270, 271	anus, <i>f.</i> , I 290, 291	aqua, <i>f.</i> , I 24, 42, 43; II 739, 802; aquae, <i>pl.</i> , I 500; II 483; B 16 a; Aquae Sextiae, II 483
ante, (<i>předl.</i>) I 182; II 433; 438 (oculus); 501 (tempus); 753 (lux); a. Chr. n. II 47	anxius, II 296, 376	aquaeductus, <i>m.</i> , II 246, 250; B 15 a
antea, II 482	apage, II 624	aquila, <i>f.</i> , I 388, II 480; B 4 a
antecedere, II 560	Apelles, <i>m.</i> , II 21	Aquilius, <i>m.</i> , II 626
antemna, <i>f.</i> , II 587 (conscendere)	aper, <i>m.</i> , I 69; II 432	aquilo, <i>m.</i> , B 2 a
Antenor, <i>m.</i> , II 802	aperire, I 47, 357, 366; II 795; apertum est, II 236, 245; apertus, I 406, 460; II 795 (aperire)	aquosus, B 2 a
anteponere, II 737	apis, <i>f.</i> , I 353; II 488 (domicilium); 768; B 4 b; B 10 b; a. terrestres, II 768	ara, <i>f.</i> , I 250
	Apollinaris, II 87	Arabia, <i>f.</i> , II 101
	Apollo, <i>m.</i> , I 180, 388; B 6 c	Arabs, <i>m.</i> , II 21; Arabes, <i>m. pl.</i> , II 21; Arabs (<i>řim. císař</i>), II 631
	apophoreton, II 511	arana, <i>f.</i> , II 768
	apparare, II 737	araneus, <i>m.</i> , II 768
	apparatus, <i>m.</i> , B 15 a	Arar, <i>m.</i> , 570 (Rhodanus)
	appāre; appāret; I 372; II 482; 495 (parere); II 235, 246, 482	arare, I 92, 99, 174
	appellare, I 131, 180; II 102 (ex re), 393 (ex nomine), 482, 585, 737; appellari, I 401; appellatus, II 737	arator, <i>m.</i> , II 69; aratores, II 69
	appellere, II 151	aratrum, <i>n.</i> , I 438
	Appenninus, I 500	arbitrari, II 235
	appetere, II 737	arbitrium, <i>n.</i> , I 438
		arbor, <i>f.</i> , I 294; II 739 (caedere); 764 (sere); B 8 c

arcere, I 421; II 51	arrogans, I 456, 472	assuefacere, II 795;
arcessere, II 738	arrogantia, <i>f.</i> , II 738.	assuefieri, II 795;
Archias, <i>m.</i> , II 483	ars, <i>f.</i> , I 348; II 45	(assuefactus)
Archimedes, <i>m.</i> , II	(bonae artes); 483	assuescere, II 246,
344, 802	(a. bellica); 487 (de-	738; assuetus, II 738;
arcus, <i>m.</i> , I 302, 303	vovere); 594 (litte-	assuevi (II 738)
ardens, II 68, 483	ra); 749 (fovere); B	at, II 247
ardere, II 69, 384, 483,	9 c	ater, atra, atrum, I
585, 738; (arsurus)	arsurus, II 384 (arde-	162, 389; II 11 (atri-
384	re)	or)
ardor, <i>m.</i> , II 483; 344	arteria, <i>f.</i> , I 389	Athenae, <i>f.</i> , I 29, 178,
(censere)	artifex, <i>m. f.</i> , I 438;	180, 401; II 483, 662,
arduus, I 260; II 148	B 2 b	663, 664, 665
(magis a., maxime	artificium, <i>n.</i> , I 294	Athenienses, <i>m.</i> , I 401
a.); (res arduae:) II	artus, <i>m.</i> , I 302, 303;	atque, ac, I 218; II
304 (in), 408	II 766 (tremere)	297; (viz ac)
arescere, II 393	arundineus, B 7 c	atramentum, <i>n.</i> , II
argentarius, <i>m.</i> , I 494	arundo, <i>f.</i> , II 739 (ca-	443 (volumen)
argenteus, I 388; II	nere); B 8 c	Atreus, <i>m.</i> , II 560
246	Arverni, <i>m.</i> , II 433	Atrides, <i>m.</i> , II 560
argentum, <i>n.</i> , I 70	arx, <i>f.</i> , I 348; II 51,	atrium, <i>n.</i> , I 438
Argi, <i>m.</i> , B 5 a	626; B 10 a	atrox, II 5; 41 (atro-
argutiae, <i>f. pl.</i> , B 16 b	as, <i>m.</i> , I 349; II 246,	cior)
Ariadna, <i>f.</i> , II 802;	253 (libralis); B 7 b	attamen, I 179
(Ariadne)	Ascanius, <i>m.</i> , II 51	attentus, II 121; at-
aries, <i>m.</i> , I 388; II	ascendere, II 69, 586	tente II 121
432; B 4 b; B 7 a;	ascribere, II 370	atterere, II 738
B 8 b	Asia, <i>f.</i> , I 22, 51, 52;	Attica, <i>f.</i> , II 101
Ariovistus, <i>m.</i> , II 483	II 667, 802	Atticus, II 434; (T.
Aristides, <i>m.</i> , I 424	asilus, <i>m.</i> , II 768	Pomponius Atticus)
Aristoteles, <i>m.</i> , I 232	asinus, <i>m.</i> , II 51, 432	attingere, II 586
arma, <i>n. pl.</i> , I 141; II	aspectus, <i>m.</i> , II 88,	T. Attius Labienus, II
210; 346 (de); 353	121, 393; B 15 a	305
(movere); 354 (per);	asper, era, erum, I	attonare, II 434; atto-
498 (retinere); 748	135; II 483 (odium);	nitus, II 434
(exuere); B 16 b	(asperior, asperri-	attribuere, I 334; II
armare; armari, I 486	mus) II 20	586
armati, <i>m. pl.</i> , I 401;	aspergere, II 738	Atys, <i>m.</i> , II 51
II 246	asperitas, <i>f.</i> , B 10 a	auceps, <i>m.</i> , I 406; B
armatus, I 234, 372	aspicere, I 492; II 585	12 a
Arminius, <i>m.</i> , I 288	aspis, <i>f.</i> , II 576	auctor, <i>m. f.</i> , II 342,
Arpinas, I 497 (<i>přid.</i>	assentator, (adsenta-	329, 483; B 2 b
<i>m.</i>); (subst.) I 354,	tor), <i>m.</i> , II 246	auctoritas, <i>f.</i> , I 319;
497	assequi, assequor, II	II 247; 254 (obtem-
Arpinum, <i>n.</i> , I 180	297, 330	perare); 258; 297;
arrepere, II 738	assidue, I 123	345 (constituere);
arridere, II 585	assiduus, I 334	351 (habere); 502

(valere); 600 (restituere); B 10 a
auctus, II 738 (augere)
audacia, *f.*, I 334; II 737 (alere)
audax, I 459; II 297; 746 (dolus); (audacior, audacissimus) 11, 14, 19, 40
audere, I 367, 486; II 788
audire, I 47, 357, 359, 360, 362, 363, 366, 415, 416, 417; II 235; 259 (verum); 347 (de); 349; 434; (auditurus) II 383
auditorium, *n.*, II 247
auditus, II 383
auditus, *m.*, I 315
augere, I 263, 270, 283, 372; II 434, 738; augeri, I 460, 486; II 434, 738
augurium, *n.*, II 247
Romulus Augustulus, *m.*, II 634
Augustus, *m.*, I 232, 499; II 586
augustus, II 586
Aurelianus, *m.*, II 247
M. Aurelius, *m.*, II 625
aureus, I 389, 460; II 247; B 8 a
auriga, *m.*, I 460; B 4 b
auris, *f.*, I 350; II 735 (accipere); 496 (praebere); B 10 b
aurora, *f.*, I 319
aurum, *n.*, I 70
Australia, *f.*, II 101
aut; aut — aut, I 372
autem, I 406
autumnus, *m.*, I 179; autumnus, I 179

auxilia, *n. pl.*, II 739; B 16 a
auxilium, *n.*, I 460; II 45; 69 (vocare); 312 (recusare); 489 (egere); 495 (orare); 567 (mittere); 570 (rogare); 757 (petere); 738 (arcessere); 795, 801 (venire); B 16 a; viz auxilia, *n. pl.*
avaritia, *f.*, II 151, 397
avarus, I 15, 109
ave (have); avete (havete), II 623, 624
avehere, II 586
avertere, II 586
avia, *f.*, I 120; II 90; B 2 c
avide, II 653, 739
aviditas, *f.*, II 739
avidus, II 5; 41 (avidior); 397 (regnum); 653
avis, *f.*, I 389; II 480; B 4 b; B 10 b; aves aestivae, II 480
avocare, II 297
avolare, I 389
avunculus, *m.*, II 90; magnus a., II 90
avus, *m.*, I 130; II 90; B 2 c; a. maternus, II 90
axis, *m.*, B 7 c; B 13 a
Axona, *m.*, B 4 b

B.

Babylon, *f.*, II 662, 803
Babylonius, I 438
Bacchanalia, *n. pl.*, II 35; B 16 b
Bacchus, *m.*, II 45
Bactra, *n. pl.*, I 181; B 5 a, b

balineum, *n.*, II 247
balneae, *f. pl.*, B 16 b
balneum, *n.*, II 247; B 15 c
barba, *f.*, II 739
Batavi, *m.*, I 389
beate, I 481
beatus, I 389; II 356 (prae, praeter), 739, 766; (beatior, beatissimus) II 44
Belgae, *m.*, II 21; B 4 b
bellare, I 150; II 560 (amplius)
bellicosus, I 124; B 4 b; (bellicosior, bellicosissimus) II 42
bellicus, I 260; II 483
Bellovacii, *m.*, II 803
bello, (*abl. cas.*), II 247
bellum, *n.*, I 70, 89, 90, 217; II 88, 297, 313, 483; (augere) II 738; (calamitas) II 739; (conficere) II 742; (contra) II 743; (curare) II 346; (dere) II 739; (deponere) II 744; (dimicare) II 589; (distringere) II 745; (ducere) II 563; (exardescere) II 747; (excitare) II 590; (facere) II 350, 748; (gerere) I 402, 438, 439; II 565, 563; (incohare) II 592; (indicere) II 153, (566); (movere) II 353, 494, 754; (suadere) II 500; (suscipere) II 313 (parare) I 426, 427; (in bello, bello P.) II 88, 89, 104, 105; (extremo

b.) II 88; (b. Pyrrhi) II 483; (b. Tarentinum) II 634
 belua, *f.*, II 586
 Belus, *m.*, I 439
 bene, (*melius*, *optime*), I 18, 92; II 434, 755; (*minus b.*) II 795; II 351 (*habere*); 434 (*audire*); 493 (*merere*)
 beneficium, *n.*, I 320; II 303 (*in*); 496 (*praebere*); 735 (*accipere*)
 beneficus, II 408
 Beneventum, *n.*, II 803
 benevolentia, *f.*, I 122
 benevolus, II 408
 benigne, II 247
 benignitas, *f.*, II 393
 benignus, II 795
 bestia, *f.*, I 26, 36, 51, 53; II 336; *bestiae* volatiles, II 480
 Bias, *m.*, II 560
 bibliotheca, *f.*, II 247
 bibere, I 421; II 739
 biduum, *n.*, II 739; *biduo*; *biduum*; *biduo* post (*ante*) II 739
 biennium, *n.*, II 151
 bini, II 25; *bini et vicini*, II 33
 bipes, (*viz equus*), II 576
 bis, II 8; *bis in mense*, II 89
 Bithynia, *f.*, II 803
 Boeotii; *Boeoti*, *m.*, II 803
 Bohemia, *f.*, I 22, 51, 52
 Bohemo-Slovenia, *f.*, I 22, 52
 Boii; *Boi m.*, II 560

bona, *n. pl.*, I 496; II 121, 297 (*discere*), 560, 739; 798 (*fugere*); (*viz bonum*)
 bonum, *n.*, I 495; II 101, 297
 bonus, I 108, 112, 113, 110, 389; II 45 (*artes*); 103 (*in*); 484 (*civis*); (*melior*, *optimus*) II 13, 72, 110, 111, 172; 568 (*cives*)
 bos, *m. f.*, I 344, 345; II 408, 432; B 4 a; B 8 b
 Bosporus, *m.*, B 4 c
 Brennus, *m.*, II 626
 brevi (*tempore*), II 6, 87, 586
 brevis, *e*, I 434, 437; (*brevior*, *brevissimus*) II 11, 13, 41; 19, 42; (*viz brevi*)
 brevitās, *f.*, B 10 a
 breviter, II 586
 Britanni, *m.*, I 288
 Britannia, *f.*, I 487
 Brundisium, *n.*, II 662, 803
 Brutii, *m.*, I 26
 Brutus, *m.*, II 434, 626
 bubo, *m.*, II 480; B 8 b
 bucula, *f.*, II 432
 bufo, *m.*, II 576, B 8 b
 buxus, *f.*, I 183; B 5 a
 Byzantium, *n.*, I 26

C.

C. = *Gaius*, I 393
 caballus, *m.*, II 432
 cacumen, *n.*, I 424
 cadaver, *n.*, I 389; B 9 a
 cadens, caedens, cedens, II 76

cadere, II 69; 346 (*de*); 384, 393, 560, 739; 755 (*paene*); 795 (*de*); (*casurus*) II 384
 Cadmus, *m.*, II 626
 caducus, I 243
 caecus, I 141; II 296
 caedes, *f.*, I 424; II 586 (*parare*)
 caedere, II 69; 739 (*c. virum, arborem, nodos*); *caedens*, *viz* *cadens*
 caedes, *f.*, I 424; II 302 (*fieri*); 349 (*ex*); 586 (*parare*); B 10 b
 caelebs, I 473, 474
 caelestis, *e*, II 45, 586; B 12 c; *caelestes*, *m. pl.*, II 45
 caelum, *n.*, I 389; II 88 (*serenus*); (*aves caeli*) II 795; B 15 c
 Caeninenses, *m.*, B 12 c
 Caesar, *m.*, I 232, 294
 caesaries, *f.*, B 15 b
 caespes, *m.*, B 7 a
 caesus, II 739 (*caedere*)
 calamitas, *f.*, I 284; II 297; 305 (*levare*); 311 (*prohibere*); 434 (*c. Leuctrica*); 739; 742 (*conficere*); 750 (*incidere*); B 10 a
 calamus, *m.*, II 443 (*volumen*)
 calcar, *n.*, I 355, 356
 calefacere, II 795
 Calendae, *viz* *Kalendae*
 calidus, I 321, 372; B 8 a; (*calidior*) II 40
 Caligula, *m.*, II 627
 calix, *m.*, B 8 a, B 12 b

Callias, <i>m.</i> , II 560	(pavor); 434 (c. ci- bum); 740 (c. detri- mentum, fructum, leonem, milites, ur- bem); (capior) II 393; (capturus) II 383	331, 333, 460; II 560; (carpturus) II 383
calliditas, <i>f.</i> , I 487; B 10 a	capessere, II 739	carrus, <i>m.</i> , II 740
callidus, I 439	capiens, II 65	Carthaginenses, <i>m.</i> , I 424
callis, <i>m.</i> (<i>f.</i>), B 7 c; B 13 a	capillus, <i>m.</i> , II 740	Carthago, <i>f.</i> , I 406; II 662, 664, 666; B 8 c; Carthago Nova, II 627, 666
calor, <i>m.</i> , B 6 c	Capitolinus mons, II 627	M. Aurelius Carus, II 627
camelinus, B 9 a	Capitolium, <i>n.</i> , I 294; II 627	carus, I 110; (carior, carissimus) II 42, 44, 172
camelus, II 6, 482	Cappadox, <i>m.</i> , B 12 b	casa, <i>f.</i> , I 140
camera, <i>f.</i> , I 389	capra, <i>f.</i> , II 432; B 4 b	caseus, <i>m.</i> , I 389
Camillus, <i>m.</i> , II 560	caprea, <i>f.</i> , II 432	cassis, (<i>gen. cassis</i>), <i>m.</i> , B 7 c, B 13 a; casses, <i>m. pl.</i> , B 7 c
Campania, <i>f.</i> , I 424	capreolus, <i>m.</i> , II 432	cassis, (<i>gen. cassidis</i>), <i>f.</i> , B 10 c; B 13 a
campus, <i>m.</i> , I 68, 442; II 739; c. Martius, II 739	capreus, <i>m.</i> , II 432	castellum, <i>n.</i> , II 101
canalis, <i>m.</i> , B 7 c	capsa, <i>f.</i> , II 443 (vo- lumen)	castigare, I 17, 18, 48, 55, 99, 175, 209, 230, 238; (castigatus) II 95
cancer, <i>m.</i> , I 69, 89; II 768, B 4 a	captare, II 484	castor, <i>m.</i> , II 480; B 8 b
candidus, I 260; B 7 c	captivus, <i>m.</i> , I 364; II 569 (remittere); 586	castrensis, <i>e.</i> , II 344
canere, I 334; (recep- tui c.) 409; II 408, 739	captus, a, um, I 364; II 82	castra, <i>n. pl.</i> , I 217, 218; II 297 (facere, apud, capere); 298, 353, 494 (movere); 356 (pro); 665, 757 (ponere); 762 (relin- quere); 798 (muni- re); 798 (fieri); B 16 b
canis, <i>m. f.</i> , I 351; II 432; B 4 a; B 8 b; B 10 b; (c. pastora- lis, venaticus) II 432	capturus, II 383	casurus, II 384 (cade- re
canities, <i>f.</i> , B 15 b	caput, <i>n.</i> , I 195, 199; II 654	casus, <i>m.</i> , I 285
Cannae, <i>f.</i> , I 334; II 6, 665	Caracalla, <i>m.</i> , II 627	Catana, <i>f.</i> , II 151
Cannensis, <i>e.</i> , II 6, 434	carbasus, <i>f.</i> , B 15 c; carbasa, <i>n. pl.</i> , B 15 c	catena, <i>f.</i> , II 796
cantare, I 61, 99, 175, 209	carbo, <i>m.</i> , B 6 c	Catilina, <i>m.</i> , II 6
cantherius, <i>m.</i> , II 432	carcer, <i>m.</i> , I 233; B 6 c; B 16 a; carceres, <i>m. pl.</i> , B 16 a	Cato, <i>m.</i> , II 151 (M. Porcius Cato) (Cato Maior)
cantus, <i>m.</i> , I 285; II 440 (resonare); 441 (sonare); 494 (mul- cere)	cardinalia (numera- lia), II 247	
canus, I 424	cardo, <i>m.</i> , B 7 a; B 8 c	
capella, <i>f.</i> , II 432	carere, II 484	
caper, <i>m.</i> , II 432; B 4 a	caries, <i>f.</i> , B 15 b	
capere, capio, I 488, 490, 491, 492; II 101 (emolumentum); 297 (castra, consilium, detrimendum); 299, 329 (consilium); 373	carmen, <i>n.</i> , I 259; II 745 (disponere)	
	caro, <i>f.</i> , I 344, 354; II 441 (secare); B 8 c	
	carpere, I 47, 306, 307, 308, 310, 311, 330,	

catulus, <i>m.</i> , II 298, 336, 432; (c. venaticus) 432; (c. felis, c. leaenae) II 480	cena, <i>f.</i> , I 77; II 122 (inter); 396 (parare); 434, 511; 740 (in)	charta, <i>f.</i> , II 560
cauda, <i>f.</i> , II 353 (movere)	cenaculum, <i>n.</i> , II 511	Cheiron (Chiron), <i>m.</i> , II 627
causa, <i>f.</i> , I 14, 42, 389; II 152; 249 (ea de causa); 347 (de); 437 (gravis); 740 (magnae causae); 796 (de); (viz ob)	cenare, I 178; II 297 (apud); 434; cenatus, a, um II 434	Cheops, <i>m.</i> , II 627
causā, II 51 (amici, honoris, ludorum c.); 667, 740	censere, II 344, 484	Chephren, <i>m.</i> , II 627
cautum est, II 484 (cavere)	censor, <i>m.</i> , I 251	Chersonesus, <i>f.</i> , II 345 (constituere)
cautus, II 6; 41 (cautior); 343 (cavere)	census, <i>m.</i> , B 15 a	Cherusci, <i>m.</i> , I 288
cavare, I 390	Centaurus, <i>m.</i> , II 627	Christianus, II 247, 599
cave! II 343	centeni, II 33, 56	Christus, <i>m.</i> , II 631; a. Chr. n., p. Chr. n., II 47
cavere, I 295, 486; II 343, 381, 484; cautum est, II 343	centesimus, I 160, 189	cibaria, <i>n. pl.</i> , B 16 B
cavus, I 334	centies, II 9, 17; centies milies, II 18; centies centena milia, II 34	cibus, <i>m.</i> , I 364; II 434 (capere)
cedere, I 460; cedens, II 76	centum, I 206, 224; II 196, 197	cicada, <i>f.</i> , II 768
cedrus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a	centuria, <i>f.</i> , II 152	cicatrix, <i>f.</i> , II 586; B 10 b
celeber, bris, bre, I 383, 384; II 796, (celebrior, celeberrimus) II 11, 20, 44, 152	centurio, <i>m.</i> , II 152; B 8 c	Cicero, <i>m.</i> , I 233
celebrare, I 92, 99, 175, 212, 319	cera, <i>f.</i> , I 487; II 560; ceræ, <i>f. pl.</i> , II 560, 570	ciconia, <i>f.</i> , I 390; II 300 (crus); 480; B 4 a
Celer, <i>m.</i> , I 497	Ceres, <i>f.</i> , II 45; B 10 c	Cilices, <i>m. pl.</i> , B 12 b
celer, eris, ere, I 383, 384, 386, 387, 497; II 434; (celerior, celerius, celerrimus) II 11, 15, 20, 40, 44	cernere, I 317; II 298	Cilix, <i>m.</i> , B 12 b
celeritas, <i>f.</i> , I 439; B 10 a	certamen, <i>n.</i> , I 259	Cimbri, <i>m.</i> , II 484
celeriter, celerius, II 15; celerrime, II 796	certare, II 347 (de); 740	Cimon, <i>m.</i> , I 425
cella, <i>f.</i> , I 439	certe, I 419	Cinnatus, <i>m.</i> , II 69
	certus, I 110, 334; II 247; 357 (pro); 408, 560; 561 (conducere); 567 (merces); 798 (fieri); (certior, certissimus) II 41, 42, 236, 247, 740;	cingere, I 367; II 561
	cerva, <i>f.</i> , II 432; B 4 a	cinis, <i>m.</i> , II 740; B 6 c; B 7 c; B 13 a; cineres, <i>pl.</i> , II 740
	cervix, <i>f.</i> , I 425; II 484; B 10 b; cervices, <i>f. pl.</i> , B 16 b	circa, II 434
	cervus, <i>m.</i> , II 432; B 4 a	circenses (ludi), I 425
	ceteri, ae, a, I 390	circiter, II 152
	Chalcidenses, <i>m.</i> , I 500	circumdare, I 406; II 247, 484
		circumsedere, II 484
		circumsistere, II 101
		circumstare, II 434, 484
		circumvenire, I 421
		circus, <i>m.</i> , II 247; (c. maximus, Flaminius) II 248
		cito, I 364
		civicus, II 51

civilis, e, I 434; II 485, 740	P. Clodius Pulcher, II 435	Collatinus, m., II 561; L. Tarquinius Collatinus
civis, m., I 334, 350; II 484 (bonus); 568 (optimus); 740 (mei cives); B 2 b; B 10 b	Clusini, m., II 485	collatus, I 461
civitas, f., I 195, 200, 218, 348; II 345 (constituere); 353 (move-re); 360 (vertere); 737 (alere); B 10 a	Cn. — Gnaeus, I 393	collectus, B 7 b (fascis); II 394 (colligere)
clades, f., I 353, 426; II 434, 435; 735 (accipere); B 10 b	Cnidius, a, um, I 444	collegium, n., II 248
clam, I 131	Cnidus, f., I 439	colligere, I 439; II 394, 586
clamare, I 61, 99, 175, 209; II 740	coactus, II 370	collis, m., I 425; II 501 (tenere); B 7 c
clamor, m., II 69; 439 (personare); 440 (resonare); 485; 765 (strepere); 800 (tol-lere); B 6 c; clamores, pl., II 740	coclea, f., II 768	collocare, I 334; II 304 (in); 356 (pro); 561
clarus, I 110; (clarior, clarissimus) II 11, 12, 19, 41, 42, 171, 172	coctus, a, um, II 435	colloquium, n., I 390; 391 (habere)
classiarius, II 485	codex, m., B 8 a; B 12 b	colonia, f., I 334; II 664; 744 (deducere)
classis, f., I 425; II 298, 370; 485 (comparare); 571 (transmittere); 598 (praesesse); B 10 b	coercere, I 14, 263, 265, 266, 270, 281, 282; II 485	colonus, m., II 561
claudere, I 318; II 561	coetus, m., B 15 a	color, m., I 251; B 6 c
Claudius, m., II 561; (Ti. Claudius Nero); II 627;	cogere, II 236, 248, 298, 329, 741; cogor I 484, 486	colossus, m., II 741, 808
clausus, a, um, II 561 (claudere)	cogitare, I 92, 99, 175, 212; II 298, 330; 347 (de); 435	columba, f., I 461; II 480; B 4 a
clavis, f., B 10 b	cogitatio, f., I 364; B 8 c	columbinus, II 576 (viz pulli)
clemens, I 456; II 598 (praebere)	cognatus, m., I 461; II 90; cognati et affines, II 90	Columbus, m., II 803
clementer, II 52	cognatio, f., I 390; II 370; B 8 c	columna, f., II 152
clementia, f., I 130; II 356 (pro)	cognitum est, II 740, 741 (cognoscere)	colus, f., B 5 b
cliens, m., I 348	cognoscere, I 390; II 235, 37, 298, 390; 347 (de); 349 (ex); 351 (habeo); 740 (de)	comburare, II 561
Clitius, m., II 803	cognovi, II 740, 741 (cognoscere)	comedere, II 703, 796
	cohibere, II 485	Comenius, m., II 408
	cohors, f., I 425; B 9 c	comes, m. f., I 390; II 741; B 2 b
	cohortari, II 298, 329	comitatus, m., B 15 a
	coire, I 14	comitia, n. pl., II 86, 87, 586; B 16 a
	colere, I 318; II 741	comitium, n., B 16 a
		commeatus, m., II 298; 311, 497 (prohibere); 566 (intercludere)
		commemorare, II 347 (rem; de)
		commendare, I 406
		commentarius, m., II 408

committere, I 406; II 586, 741; (proelium, pugnam) I 406, II 298	concedere, II 561; 591 (facile); II 329, 344, 345	confidere, II 121, 235, 789
commodum, <i>n.</i> , I 364; II 408 (aestimare); 485	concidere, II 735 (acies); 741	confirmare, I 372; II 299, 399 (animos c.); 486
Commodus, <i>m.</i> , II 628	conciderere, II 741	confiteri, II 347, 815
commodus, <i>a, um</i> , II 796	conciliare, I 131; II 52; 399 (studia); 408	confligere, II 561
commonefacere, II 298, 329	concilium, <i>n.</i> , II 355 (constituere)	conformare, I 241
commonere, II 298, 329, 485	concitare, I 481; II 394	confugere, confugio, I 492; II 742
commotus, II 485, 586	conclave, <i>n.</i> , B 13 c	confundere, II 742; confusus, II 742
commovere, II 210, 298, 329, 485, 586	concludere, II 236, 248, 561; conclusus, I 487	congerere, II 796
communis, <i>e</i> , I 434	concordia, <i>f.</i> , I 22, 53, 54	congeries, <i>f.</i> , B 15 b
commutatio, <i>f.</i> , II 796; 800 (res)	concors, I 458, 472	congregare, II 248
comoedia, <i>f.</i> , II 741	concupiscere, II 742	congruere, II 587
comparare, I 241, 487; II 52 (exercitus), 211, 298; 353 (mone-re); 485 (classis)	concursare, II 101	conicere, conicio, I 492; II 796
(compes); compedes, <i>f.</i> , B 9 a	concursum, <i>m.</i> , II 88, 796; B 15 a	coniugatio, <i>f.</i> , I 45
compellere, II 329, 344	concutere, concutio, I 492; II 796	coniungere, II 22
comperire, II 349 (ex); 796	condemnare, II 408	coniunx, <i>m. f.</i> , II 90; B 2 b; B 10 b; B 12 b
compescere, I 461; II 741	condere, I 334; II 561	coniurare, II 101
Compitalia, <i>n.</i> , II 35	condicio, <i>f.</i> , II 298; ea condicione ut, II 298, 299; B 8 c	coniuratio, <i>f.</i> , II 561
complere, II 121, 485; completus, II 486	condimentum, <i>n.</i> , II 409	coniuratus, II 101; coniurati, <i>m. pl.</i> , II 101
complexus, <i>m.</i> , B 15 a	condire, II 796	conquiescere, II 742
complures, <i>a</i> , II 119, 587	condiscipulus, <i>m.</i> , II 22	conquirere, II 742
componere, II 741	conditor, <i>m.</i> , I 419	conscendere, II 587
comportare, II 298	conditus, <i>a, um</i> , II 47, 394, (condere); 584	conscientia, <i>f.</i> , II 796
compos, I 461, 473, 474; II 131	conducere, II 561	conscius, <i>a, um</i> , II 394
comprehendere, II 587	confectus, II 742 (conficere)	conscribere, II 561
comprehendere, II 587; (viz comprehendere)	conferre, confero, II 299	consecrare, II 587
computare, II 248	confertus, II 652	consensus, <i>m.</i> , B 15 a
conatus, <i>m.</i> , B 15 a	conficere, conficio, I 492; II 742	consentire, II 435
		consequi, consequor, II 299, 330, 816
		conserere, II 742
		conservare, II 390; II 356 (pro); 587
		considerare, II 52
		considere, II 409
		consilium, <i>n.</i> , I 86, 140, 401; II 6, 34; 297 (capere); 299; 304 (inire); 496

(permovere); 562, 587; 592 (illud); 597 (parere); 764 (spernere)	contaminare, II 299	convocare, II 486
consistere, II 299	contemnere, I 318; II 743; contemnor, II 743; contemptus, II 743	cooperire, II 796
conspectus, <i>m.</i> , I 372; II 397 (sustinere)	contendere, I 500; II 248, 330, 346; 347 (de)	copia, <i>f.</i> , I 120, 401; copiae, <i>pl.</i> , 600 (satis); 741 (cogere); 762 (recens); B 16 a
conspicere, conspicio, I 489; II 742, 816	contentus, I 372; II 743	coquere, I 439
constans, I 456; II 486	conterere, II 743	coquus, <i>m.</i> , II 435
constantia, <i>f.</i> , II 101	contexere, II 743	cor, <i>n.</i> , I 391; B 9 a
Constantinus, <i>m.</i> , II 628	continens, (<i>přid. jm.</i>) I 497; (<i>podst. jm.</i>) II 68 (in continenti), 299, 486	coram, II 796
constare, I 390; II 248, 587; constat, II 248, 122 (inter); 235, 402	continenter, II 587	Corinthii, <i>m.</i> , II 409
consternare, II 742	continere, I 313; II 368 (vix me contineo, quin); 370, 486	Corinthius, <i>a.</i> , um. I 391
constiti, II 293; 299 (consistere)	contingere, II 69	Corinthus, <i>f.</i> , I 184; II 662, 663, 664, B 4 c
constituere, II 329, 345, 394, 562, 587	continuare, II 409	Coriolanus, <i>m.</i> , II 248
consuesco, II 294 (consuevi); 299; 742, 743	continuus, I 439	Corioli, <i>m.</i> , II 248
consuetudo, <i>f.</i> , I 439; II 349 (extra); 801 (tollere); B 8 c	contio, <i>f.</i> , II 356 (pro); 486	Cornelia, <i>f.</i> , B 2 a
consueveram, consuevi, <i>viz</i> consuescere, II 299, 294; 390, 742	contionari, II 297 (apud)	Cornelius Nepos, <i>m.</i> , I 374
consul, <i>m.</i> , II 356 (pro); 585; 651, 652; B 8 b	contra, I 182; II 343 (cavere); 743	cornix, <i>f.</i> , II 480; B 10 b
consularis, <i>e.</i> , I 498; II 87 (comitia)	contrahere, II 562	cornu, <i>n.</i> , I 277, 279, 407
consulatus, <i>m.</i> , II 88, 349, 587; B 15 a	contrarium, II 349 (ex); 360 (vertere)	corona, <i>f.</i> , I 61; II 51, 104
consulere, I 318; II 370, 486, 562, 743	contumelia, <i>f.</i> , I 364; II 304 (in); 360 (vertere); (<i>plur.</i>) 743	coronare, I 122
consultare, II 52	convalescere, II 299	Coronea, <i>f.</i> , II 101
consulto, I 439	convenire, I 486; II 152, 796	corpus, <i>n.</i> , I 195, 199, 200, 202; 365; II 300; 399, 438 (lavare); 491 (ingens); 585 (adversus); 798 (mortuus)
consultum, <i>n.</i> , II 348 (ex)	conventus, <i>m.</i> , II 587; B 15 a	corrigere, I 335; II 399 (mores); 562
consumere, I 335; II 299, 587	convertere, II 587	corripere, corripio, I 492
	convicium, II 248; 251 (iactare)	corruere, II 587; 756 (percellere)
	conviva, <i>m.</i> , II 435	corrumpere, I 484, 487; II 562
	convivium, <i>n.</i> , I 320; II 436 (dominus); 481 (ad)	Corsica, <i>f.</i> , I 92, 180
		corvus, <i>m.</i> , I 391; B 4 a
		cos, <i>f.</i> , I 439; B 8 c
		cotidianus, I 251

cotidie, I 179
coturnix, *f.*, II 480
crabro, *m.*, II 486,
768; B 8 b
cras, I 322
Crassus, *m.*, II 296,
628
crassus; crassior; II
6, 41; B 6 c
creare, I 316; II 37,
587
creber, (crebrior, cre-
berrimus), I 162; II
20
credens, II 76
credere, I 335; II 343
(cave)
cremare, I 367; II 587
crepare, II 435
crescere, I 318; II 743
Creta, (Crete), *f.*, II
803
creta, *f.*, I 102
crimen, *n.*, I 439
crinis, *m.*, I 425; B 7 c
Crispus, *m.*, I 118, 119
Critias, *m.*, II 69, 75
crocodilus, *m.*, II 576,
587
Croesus, *m.*, I 461
cruciare, II 588
crudelis, *e.*, I 434, 437
crudelitas, *f.*, II 588;
B 10 a
crudeliter, II 588
cruentus, I 401; B 7 b;
B 9 a
cruor, *m.*, II 300
crus, *n.*, I 372; II 52,
300
crux, *f.*, B 10 b
cubare, II 81, 435
cubile, *n.*, I 364; II
304 (in)
cuculus, *m.*, II 480
cucumis, *m.*, B 13 a
culex, *m.*, II 768; B
8 a, b; B 12 b

culpa, *f.*, II 6; 800
(socius), 815
culpae, II 796
cum, (*předl.*), I 61,
74, 117, 118, 249; II
5, 54, 128; 442 (vir-
tus); 588; 765 (sta-
re)
cum, (*spojka*), I, 273;
II 588 (opětovací,
iterativum); 248 (in-
versum); 796 (ad-
versativum); 524 a
násl. (temporale, hi-
storicum)
cum — tum, II 442
cunae, *f. pl.*, B 16 b
cunctus, I 260; II 260,
744
cuneatus, B 7 b
cuniculus, *m.*, II 432,
588
cupere, cupio, I 489;
II 101, 152, 796
cupide, II 653, 744
cupiditas, *f.*, I 364,
439; II 249, 300; 343
(cavere); 485 (coer-
cere); 486 (contine-
re; 768 (vincere);
B 10 a
cupidus, I 425; II 653
cupiens, II 93
cupressus, *f.*, I 183,
290; B 5 a; B 15 a
cur, I 56
cura, *f.*, I 122, 152; II
300, 481 (adhibere;
c. rerum); 314 (ve-
xare); 371, 376; 376
(inicio); 744 (depo-
nere)
curare, I 122, 372,
486; (*fráze*) 123, 124,
439; II 330, 346, 394
curculio, *m.*, II 768;
B 8 b, c
curia, *f.*, II 101

currus, *m.*, I 276, 278;
II 741 (committere)
cursus, *m.*, I 285; 439
(*c. navium*); II 152
(tenere); 563 (diri-
gere)
curvus, *a, um*, I 335
cuspis, *f.*, B 10 c; B
13 a
custodia, *f.*, II 249;
490 (habere)
custodire, I 357, 362,
363, 366, 416, 416,
417, 418; II 135, 165,
796
custos, *m. f.*, I 251; B
2 b; B 10 c; B 12 a
Cyclades, *f.*, II 628
cycnus, *m.*, II 480
Cydnus, *m.*, II 628
Cynicus, *a, um*, II
803; Cynicus, *m.*, II
803
Cynthia, II 35
Cyprus, *f.*, I 184; B
4 c
Cyrus, *m.*, I 439; II
803
cytissus, *f.*, I 183; B 5 a

D.

D. = Decimus
Daedalus, *m.*, II 486
damnare, II 101
damnum, *n.*, I 179,
284; II 350 (facere)
Damocles, *m.*, II 249
Damon, *m.*, II 486
Danuvius, *m.*, II 101
daps, *f.*, B 9 c
Dardanus, *m.*, II 803
dare, *do*, I 138, 139,
176, 177; II 102 (le-
ges); 125 (venia);
137; 300, 330 (ope-
ra); 304 (in rem; in
fugam); 429; 435,

588, 591 (fides); 588 (donum); 596 (ob- ses)	Decius, <i>m.</i> , II 628	56, 57, 82, 102, 177; (deletus) II 82; (de- leturus) II 383
Dareus (Darius), <i>m.</i> , I 425; II 35; D. Codo- mannus, II 249	declarare, II 37	Deliacus, II 628
Datames, <i>m.</i> , II 300	declivis, I 461; 462 (locus)	deliberare, I 52, 121, 562
de, I 60, 61, 74, 75, 117, 118; II 21; 249, 649, 796 (causa); 345 (constituere); 346; 349 (ex; de senten- tia); 352, 353 (mone- re); 359 (statuere), (rogare), (dimica- re); 435 (decidere); 563 (detrudere); 588 (legatos mittere); 739 (bellum); 740 (certare); 740, 741 (cognoscere); 751 (industria); 795 (ca- dere)	decorus, II 744	deliciae, <i>f. pl.</i> , B 16 b
dea, <i>f.</i> , I 107	decretum, <i>n.</i> , I 439, 442	deligere, II 37, 588, 744
debere, I 270; 372 (vi- ta); II 6 (gratia); 52 (victoria); 102 (beneficia); 486; de- bitus, II 487	decretum est, viz de- cernere	Delphi, <i>m.</i> , I 181; II 562, 662; B 5 a
debilitare, I 316, 439	decurrere, II 348 (e, ex)	Delphicus, I 391
debitus, viz debere	decus, <i>n.</i> , I 259	delphin, <i>m.</i> , II 576; B 8 b
decedere, II 346 (de); 349 (vita)	dedecus, <i>n.</i> , B 13 b	Delus, <i>f.</i> , I 184; II 628, 662, 663; B 4 c
decem, I 18, 205; II 196	dedere, II 562, 744	Demaratus, <i>m.</i> , II 804
December, <i>m.</i> , I 499; II 53, 86; B 16 c	dedicare, II 102	demere, II 441 (solea)
decemvir, <i>m.</i> , II 300, 305, 306	editio, <i>f.</i> , II 344 (censere)	demergere, II 562
decernere, I 407, 486; II 329, 348; 744 (se- natus; honor)	editus, I 203	demetere, II 796
decidere, II 435	deducere, I 440; II 562, 744	demigrare, II 666
decies, II 8; decies centena milia, II 34	deesse, desum, I 246; II (32, 60, 211, 214, 224), 211, 487	deminuere, II 588
decipere, decipio, I 492; II 300	defatigare, II 409; de- fatigatus, II 409	demittere, II 744
	defendere, I 335; II 236, 249, 588	Democritus, <i>m.</i> , II 300
	defensio, <i>f.</i> , II 249	Demosthenes, <i>m.</i> , I 233; II 487
	defensor, <i>m.</i> , II 487; 496 (praestare)	demum, II 487; (tum d.)
	deficere, deficio, I 492; II 744	denarius, <i>m.</i> , II 264, 249
	deflere, I 284; II 487, 588	deni, II 26
	deformis, e, II 815	denique, II 256, 300
	deformitas, <i>f.</i> , II 588; B 10 a	dens, <i>m.</i> , I 348; B 8 a
	deicere, deicio, I 492; II 346, 796	densus, I 141; II 69
	deinde, II 300, 562; 256 (<i>ve výčtu</i>)	denuntiare, I 461; II 300, 329
	delectare, I 18, 44, 48, 55, 99, 175, 209, 440, 484, 486; II 300, 588 (delectari)	denuo, II 796
	delere, I 47, 263, 266, 267, 270, 282, 283; II	depingere, II 744
		deplorare, II 300
		deponere, II 744
		deprehendere, II 588
		deridere, II 744
		derisor, <i>m.</i> , II 435
		derivare, II 102
		descendere, II 588, 744
		desciscere, II 744

describere, II 301, 562	dialectus, <i>f.</i> , II 816;	dilacerare, I 407
desequare, II 435	B 5 b	dilectus, <i>m.</i> , II 350
deserere, II 409, 745	Diana, <i>f.</i> , I 178; II	(habere)
deses, I 473, 474	804	diligens, I 456; II 44
desiderare, I 461; II	dic II 137	diligenter, I 335; II
588, 589 (desideratus)	dicare, II 589	589
desiderium, <i>n.</i> , I 140	dicere, I 47, 306, 310;	diligentia, <i>f.</i> , I 26, 53,
designare, II 37	II 235; 258 (soleo);	54, 123; II 488; 601
desilire, II 348 (e, ex)	259 (verum); 297	(studium)
desinere, II 745	(apud); 304 (in);	diligere, I 318; II 296,
desistere, II 249, 284,	330; 347 (de); 373	488
745	(in publico); 439	dimicare, II 69, 249;
despectus, <i>m.</i> , II 745	(paene); 488 (ver-	347 (de); 371, 409,
desperare, I 367; II	sus); 563; 745 (pro	435, 488, 589
52, 745	reo); dicor, II 37;	dimidium, <i>n.</i> , II 102;
despicere, despicio, I	dicitur, II 236	(dimidio minor) II
492	dicio, <i>f.</i> , II 589; 599	102; 350 (habere)
despondere, II 588	(redigere)	dimidius, a, um, II 521
destituere, I 335; II	dictare, I 61	dimittere, II 353
589	dictator, <i>m.</i> , I 440; II	(per); II 563
destringere, II 563	596	Dio, <i>m.</i> , II 563
desum, <i>viz</i> deesse	didici, <i>viz</i> discere	Diocletianus, <i>m.</i> , II
detegere, II 563	Didius Julianus, <i>m.</i> ,	249
deterere, I 284, 481,	II 628	Diogenes, <i>m.</i> , II 628
484; 249; 361 (quo-	diducere, II 589	Dion, <i>m.</i> , II 563
minus); 369 (quin);	dies, <i>m.</i> , (<i>f.</i>), I 298,	Dionysius, <i>m.</i> , I 320;
371, 487; deterreri, II	301, 320, 322; I 373,	II 804
371, 487, 369	II 347 (diem ex die);	diphthongus, <i>f.</i> , B 5 b
detinere, II 487	II 53 (pauci); 86	dirigere, II 563
detrimentum, <i>n.</i> , II	(pauci, festi, calidi a	dirimere, II 102
102, 295, 297, 740	j.); 300 (decipere);	diripere, diripio, I
(capere)	303 (in); 304 (bis in	492; II 371
detrudere, II 563	die); 345 (constitue-	diruere, II 250; 589
deus, <i>m.</i> , I 106, 107;	re); 347 (de); 349	discedere, II 563, 665,
dii, <i>m. pl.</i> , II 249;	(ex); 589; 765 (supre-	745
250 (eburneus); 491	mus); 816; B 15 b	discere, I 318, 486; II
(inferus), (colere)	difficilis, e, I 434, 437;	294; 297 (bona); 301,
devastare, I 425	(difficilior, difficilli-	318; 745; didici, II
deverti, devortor, II	mus) II 133	294, 301, 745
789	difficultas, <i>f.</i> , I 320;	discerpere, II 563
devincere, II 589	II 500 (superare); B	discessus, <i>m.</i> , II 87
(fundere)	10 a	disciplina, <i>f.</i> , I 440; II
devorare, I 295	diffidere, II 789	357 (pro)
devovere, II 487, 589	diffindere, I 440	discipulus, <i>m.</i> , I 17, 69
dexter, I 135, 162	diffundere, I 440	discolor, I 473, 474
	dignitas, <i>f.</i> , I 440; II	discordia, <i>f.</i> , I 22, 53;
	356 (pro); B 10 a	II 301; 740 (civilis)

discrepare, II 435	dividere, II 82, 250;	dominus, <i>m.</i> , I 15 69;
discrimen, <i>n.</i> , II 752	563; dividor, II 250;	86, 87, 112; II 45,
(ipse); B 13 b	divisus, II 250	436, 589; B 2 c
discutere, discutio, I	divinitus, II 761 (qui-	Domitianus, <i>m.</i> , II 629
492	dam)	domitus, (<i>viz</i> doma-
disertus, I 481	divinus, I 375	re), II 589, 746
disicere, disicio, II 796	divitiae, <i>f. pl.</i> , I 26,	domo, I 293
disiectus, II 796	29, 52, 53; II 496	domos, I 293
dispar, I 458; 461	(possidere); B 16 b	domum, I 292
(fortuna); 472	divisus, <i>a, um</i> , I 440,	domus, <i>f.</i> , I 291, 292;
dispergere, II 563	II 250	II 489, 746, 797; (<i>viz</i>
dispertire, I 357, 421	do, <i>viz</i> dare; (II 429,	domi, domo, domos,
displicere, I 17, 18, 48,	430)	domum)
55, 99, 175, 212; II	docere, I 270; II 394,	donare, I 78, 391; II
488	(454), 488	52; 102 (praemium);
disponere, II 745	doctus, I 124; II 394;	489, 589
disputare, I 17, 18, 48,	(doctissimus) II 406;	donec, I 461
55, 99, 175, 212; II	(vir d.) I 391; (docti,	donum, <i>n.</i> , I 70; II
589	<i>m.</i> ,) I 494	588 (dare); 735 (ac-
disputatio, <i>f.</i> , I 391;	dolens, II 70	cipere); 746
B 8 c	dolere, II 70, 102, 488	Doricus, II 816
dissentire, II 796	dolor, <i>m.</i> , I 202; 402	dormiens, II 93
disserere, II 745	(excitare); II 311	dormire, I 357, 366;
dissimilis, <i>e</i> , I 434; II	(prohibere); 372 (in-	II 563
121; (dissimilior, dis-	tercludere); 754	dos, <i>f.</i> , B 8 c
simillimus) II 133	mordere); 795 (affi-	druides, <i>m.</i> , I 440
dissimulare, II 435	cere); B 6 c	Drusillā, <i>f.</i> , <i>viz</i> Livia,
dissipare, I 461; II 70	dolosus, B 6 c	II 566
dissolutus, II 745	dolus, <i>m.</i> , II 102, 746;	dubitare, II 347 (de),
distare, II 435, 665	per dolum, II 102	211; (219); dubitor,
distendere, I 440	domare, II 70, 435,	II 211
distinere, II 488	488, 746; domitus, II	dubium, <i>n.</i> , I 373; 495
distribuere, II 589	589	(sine d.)
districtus, II 745 (di-	domesticus, I 373; II	dubius, I 321; II 746;
stringere)	344	II 312 (res); 569
distringere, II 745	domi, I 292, II 666,	(res)
ditissimus, II 44, 745	797; (domi bellique,	duc! II 137
(dives)	domi militiaeque) I	ducenti, II 56
ditior, II 745 (dives)	293, 392; II 488, 493	ducentesimus, I 189
diu, (diutius, diutissi-	domicilium, <i>n.</i> , I 407;	ducenti, I 224; II 196,
me), I 179; II 152	II 345 (constituere);	202, 203
diuturnus, II 102, 409	II 488	ducenties, II 17
divellere, II 745	domina, <i>f.</i> , I 77, 440;	ducere, I 306, 308, 309,
diversus, II 652, 746	II 257; B 2 c	310, 318, 332; II 37,
dives, (divitior, ditior,	dominatio, <i>f.</i> , II 102;	301; 304 (in); 394
divitissimus, ditissi-	B 8 c	(tempus); 563 (bel-
mus), I 473, 474; II	dominatus, <i>m.</i> , II 152	lum; matrimonium);
11, 19, 41, 44, 745		797 (aqua)

ductus, *m.*, II 250
 (aquaeductus)
 dulcis, *e.*, I 435, 437;
 (dulciore, dulcissimus) II 14, 15, 44
 dum, II 250
 dumetum, *n.*, II 797
 Dumnorix, *m.*, II 816
 duo, duae, duo, I 205,
 258; II 196
 duodecentiesimus, I 236
 duodecies, II 8
 duodecim, I 205
 duodecim, I 159
 duodeni, II 26
 duodenonagesimus, I
 236
 duodenonaginta, I 206
 duodeoctogesimus, I
 236
 duodeoctoginta, I 206
 duodequadragesimus,
 I 235
 duodequadragesima, I
 206
 duodequingagesimus,
 I 235
 duodequingaginta, I
 235
 duodeseptuagesimus, I
 235
 duodeseptuaginta, I 206
 duodesexagesimus, I
 235
 duodesexaginta, I 206
 duodetrices, II 33
 duodetricesimus, I 235
 duodetrices, II 9
 duodetriginta, I 206
 duodevices, II 26
 duodevicesimus, I 160,
 235
 duodevices, II 8
 duodeviginti, I 206
 duplex, I 459, 472
 durare, II 121, 301;
 durari, II 301; dura-
 tus, II 301

dure, II 746
 durus, I 110; II 346
 (de); 394 (hiems)
 dux, *m. f.*, I 197, 198,
 218, 194; B 2 b; B 10
 b; B 12 b

E.

e, *ex*, I 132, 133, 373
 (dies); II 21; 102
 (appellare); 250 (*ex*
aetate, *tempore*);
 348; 408 (*aestima-*
re); 436 (*e somno*);
 501 (*ex tempore*);
 563 (*dicere*); 567
 (multi); 663, 664, 666
 (*u jmen mēst*); 746
 (*e numero*); 747 (*ex-*
cedere, *excidere*); 740
 (*fructum capere*);
 751 (*ex industria*);
 763 (*requiescere*);
 798 (*fugere*)
ea, *viz is*, *ea*, *id*; I 44,
 45, 312; *e a d e m*,
viz idem, I 373; II
 62; *eandem*, *earun-*
dem, *viz idem*
ea, *quae . . .*, I 441
ebur, *n.*, II 746; B 14 b
eburneus, II 250; B
 7 b
Ecbatana, *n.*, II 804
ecclesia, *f.*, II 70
eculeus, *m.*, II 432
edax, I 459, 472
edere, (*esse*), II 301,
 702, 797
ēdere, I 407; II 301,
 797
edicere, II 301, 329,
 564
edocere, II 489
edoctus, II 489

educare, I 92, 99, 175,
 208, 230, 238; II 81,
 99, 100, 393, 416, 420
educere, I 373; II 564
efficax, I 459, 472
efficere, *efficio*, I 492;
 II 122, 137, 236, 301,
 330; 742 (*consuesce-*
re); *efficitur*, II 122,
 301
efflagitare, II 301,
 329
efflare, I 231
effodere, *effodio*, I
 492
effringere, II 590
effugere, *effugio*, I
 492; II 797, 815
effundere, I 440; II
 746, 816
egens, II 489
egenus, II 407
egere, II 301, 489
egestas, *f.*, B 10 a
ego, I 44, 45; II 3;
 (*egomet*, *memet*,
meme) II 4; (*me-*
cum) II 5
egredi, *egredior*, II
 348 (*ex*)
egregius, I 141, 166,
 440; II 52, 148 (*ma-*
gis e., *maxime e.*)
eicere, *eicio*, I 492
elaborare, II 394
Elagabal, *m.*, II 630
elegans, I 456
elephantus, *m.*, I 391;
 B 4 a
elephas, *m.*, II 480;
 B 8 b; B 12 b
elicere, *elicio*, I 489;
 II 797
eligere, II 37, 102, 590
eloquens, II 22; (*elo-*
quentior, *eloquentis-*
simus) II 42

eloquentia, <i>f.</i> , I 272; II 590	eques, <i>m.</i> , I 218	etiam, I 26, 78; (etiam nunc) I 179; (etiamsi) II 70
Elpinice, <i>f.</i> , II 564	equester, <i>stris</i> , <i>stre</i> , I 384; 463 (<i>ordo</i>); II 88 (<i>proellium</i>)	Etruria, <i>f.</i> , II 52
elucere, II 590	equinus, II 489	Etrusci, <i>m.</i> , II 52
emendare, II 122, 301; 399 (<i>mores</i>)	equitatus, <i>m.</i> , I 276, 279; II 311 (<i>prohibere</i>)	eundem, <i>viz</i> idem
emere, I 481; II 590; emptus, II 590	equuleus, <i>m.</i> , II 432	Euphrates, <i>m.</i> , II 302
emicare, II 70	equus, <i>m.</i> , I 69, 87; II 432; 587 (<i>conscendere</i>); B 4 a; equus bipes, II 576; equus mas, II 432	Europa, <i>f.</i> , II 629
eminere, I 271; II 489	Eretria, <i>f.</i> , II 662, 804	Europa, <i>f.</i> , II 667
emittere, II 564, 746; emissus, II 768 (<i>vox</i>)	erga, II 343 (<i>cavere</i>)	Eurydice, <i>f.</i> , II 629
emolumentum, <i>n.</i> , II 102 (<i>capere</i>)	erigere, II 590	Eurystheus, <i>m.</i> , II 564
emptor, <i>m.</i> , II 250	eripere, eripio, I 492; II 436	evadere, II 38, 394
emptus, II 590 (<i>emere</i>)	errare, I 284, 486; II 70	evanescere, II 816
en! II 70	error, <i>m.</i> , I 440; II 746; B 6 c	evellere, II 797
enecare, II 436	erudire, I 357, 362, 363; II 6, 797; eruditus, I 494	evenire, II 797
enim, I 251	eruere, II 590	eventus, <i>m.</i> , I 285
Q. Ennius, <i>m.</i> , II 152	eruptio, <i>f.</i> , II 746	evertere, II 395
ensis, <i>m.</i> , II 746; B 7 c; B 13 a	esse, <i>sum</i> , I 56, 57, 98, 119, 173, 177, 211, 216, 319; (<i>est mihi aliquid</i>) I 119, II 590; II 137; 258 (<i>esse magna auctoritate</i>); 259 (<i>in usu</i>); 297 (<i>apud</i>); in), (<i>auctoritas</i>), (<i>calamitas</i>); 303 (<i>e. bono animo</i>); 304 (<i>in rem</i>), (<i>in eo est, ut</i>); 752 (<i>ita</i>); <i>futurus</i> , II 65, 384	evolvere, II 436; 443 (<i>volumen</i>)
enumerare, II 250	esse — edere, <i>edo</i> , II 301, 702, 797	evomere, II 746
enuntiare, II 122	esurire, I 357, 366	ex, <i>viz</i> „e, ex“
eo, <i>ire, viz ire</i>	et, I 29, 56; et — et, I 73; II 302, 590	exaedificare, II 590
eo, (<i>přisl.</i>), II 746; eo, <i>ut</i> . . . , II 302	Eteocles, <i>m.</i> , II 804	exanimare, II 436
eo — quo, II 106 (<i>quo</i>)		exardescere, II 747
eorundem, <i>viz</i> idem		exaudire, I 366
eos, <i>f.</i> , B 8 c		excedere, II 564, 747
Epaminondas, <i>m.</i> , II 436		excellens, II 564
Ephesus, <i>f.</i> , I 184; II 666, 804; B 4 c		excellere, II 102
epistula, <i>f.</i> , I 15, 42, 43; II 396 (<i>mittere</i>); 570 (<i>scribere</i>); 735 (<i>accipere</i>); 766 (<i>texere</i>); 236 (<i>in epistula est</i>)		excidere, II 747
Epirus, <i>f.</i> , II 804		excidium, <i>n.</i> , II 590
epulae, <i>f. pl.</i> , B 15 c		excipere, excipio, II 590, 747
epulum, <i>n.</i> , B 15 c		excitare, I 122, 461; 402 (<i>dolor</i>); II 70, 302, 329, 590, 747
equa, <i>f.</i> , II 432; B 4 a		exclamare, II 797
		excludere, II 564
		excolere, II 302, 399, 747
		excubare, II 436
		excusatio, <i>f.</i> , II 52
		exedere, II 703, 797
		exeo, <i>viz</i> exire
		exercere, I 263, 266, 267, 268, 270, 271,

282, 283; 287 (iustitia; metus); 485, 486; II 489
 exercitatio, *f.*, I 315
 exercitus, *a.*, *um*, II 489
 exercitus, *m.*, I 276, 279; II 297 (apud, in); 346 (curare)
 exēsse = exedere, II 703
 exhaurire, II 797
 exheredare, II 590
 exigere, II 590, 747
 exiguus, II 122; 153 (magis *e.*; maxime *e.*)
 eximius, I 335
 exire, exeo, II 346 (de); 348 (ex)
 existimare, II 102, 235, 564
 exitus, *m.*, I 373; II 52, 302
 exoptare, I 440, 481
 exorare, I 481; II 302, 329
 expellere, I 441; II 747
 expendere, II 250; expensus II 250
 expers, I 458; 464 (ratio)
 explere, II 489, 747
 explicare, I 461; II 250, 436
 explorator, *m.*, I 320; II 250; 496 (per)
 exposcere, II 747
 expugnare, I 402; II 52, 59, 61, 590, 747;
 expugnatus, II 96; 566 (incolere)
 exsequiae, *f.* *pl.*, B 16 b
 exsilium, *n.*, I 419; II 103

exsistere, II 797; 38
 expectare, I 61; II 96; expectatus, II 96
 expectatio, *f.*, II 6; 15 (maior; celerius); 743 (contra)
 exstare, II 590
 exstinguere, II 747
 exsul, *m.* *f.*, II 489; B 8 b
 exter (exterus); exterior; extimus; extremus; II 748
 externus, I 181
 extorquere, II 591
 extra, II 349
 extremus, (*viz* exter), II 86 (hiems, annus, mensis), (senectus, tempora); 652; 748; B 7 b; ad extremum, II 300 (denique)
 exturbare, II 70
 exuere, II 436, 590, 591, 748

F.

faber, *m.*, II 45
 Fabius, *m.*, I 441
 Fabricius, *m.*, II 629
 fabula, *f.*, I 10, 36; II 567 (mittere); 797
 fabulosus, B 8 a
 fac! II 137
 facere, facio, I 493; II 70, 349; 236 (certior); 250, 252 (iniuria; iter); 258, 259 (testis); 297 (castra, verba); 302; 303, 750 (impetus); 312 (reus); 330; 347 (de); 349 (ex); 350; 371 (pons); 412 (socie-

tas); 591 (foedus); 665 (pugna); 674; 748; 763
 facetiae, *p.* *pl.*, B 16 b
 facies, *f.*, I 298
 facile, (facilius, facillime), I 335; II 70; 591; 153, 591; (haud (non) facile) II 591
 facilis, *e.* (facilior, facillimus), I 435, 437; II 132, 251
 facinus, *n.*, I 461
 factio, *f.*, II 489; 490 (favere); 748
 factum, *n.*, I 179
 factus, *a.*, *um*, II 354 (per); 371
 facultas, *f.*, II 395; B 16 a
 facundia, *f.*, II 590 (eloquentia)
 faenile, *n.*, II 436; 440 (reponere)
 faenum, *n.*, II 436; 441 (secare)
 faex, *f.*, B 10 a
 fagus, *f.*, I 183; B 5 a
 fallax, I 459, 472
 falx, *f.*, B 10 a
 fallere, I 318, 484, 485
 falsus, I 373
 fama, *f.*, II 52, 236, 250; 797 (ferre)
 fames, *f.*, I 364; II 35; 436 (domare); B 10 b
 familia, *f.*, I 122; II 90, 302; pater familias, II 302
 familiaris, *e.*, I 435, 494; II 564
 familiaris, *m.*, I 494, 498
 familiaritas, *f.*, II 738 (augere)
 familias, *viz* familia

famulus, <i>m.</i> , I 140	Feretrius, <i>m.</i> , II 630	fides, <i>f. pl.</i> , II 739
fanum, <i>n.</i> , II 436	feriae, <i>f. pl.</i> , II 87; B 16 b	(canere); 748;
far, <i>n.</i> , II 748; B 13 c	ferire, II 591 (foedus), 797	B 16 b
fas, <i>n.</i> , B 2 a; B 14 a	ferre, fero, II 235;	fiducia, <i>f.</i> , I 140
fascis, <i>m.</i> ; fascēs, <i>m. pl.</i> ; I 441; B 7 b	236, 256, 355 (prae);	fidus, I 124; II 748
fasti, <i>m. pl.</i> , I 29; II 562 (corrigere);	296 (subsidiū); 354 (per); 359 (rogare);	fieri, fio, II 302, 350;
564; B 16 b	733, 734; 797; (II 122, 137); (složeniny 789, 790)	354 (per); 695, 696;
fastus, II 564	ferreus, I 391; B 7 c; B 9 a	798; factus, II 350
fateri, fateor, II 235	ferrum, <i>n.</i> , I 70, 402; II 346 (de); ferro ignique, I 441	figere, II 82; fixus, II 82
fatigare, II 251	fertilis, <i>e.</i> , I 435; II II 132 (fertiliior, fertilissimus)	figura, <i>f.</i> , I 231
fatum, <i>n.</i> , II 409	fertilitas, <i>f.</i> , I 461; B 10 a	filia, <i>f.</i> , I 72, 77, 105; II 90; 589 (despondere)
faux, <i>f.</i> , fauces, <i>f. pl.</i> , I 354; II 591; B 10 a; B 16 b	ferus, <i>m.</i> , II 480	filiole, <i>f.</i> , II 90
favere, I 461; II 489, 564	fessus, I 141	filiolus, <i>m.</i> , II 52, 90
fax, <i>f.</i> , II 490; B 10 a	festinare, II 302	filius, <i>m.</i> , I 22, 104, 105, 122; II 34, 90
febris, <i>f.</i> , I 347; 442 (laborare); B 10 b	festus, I 322; II 86 (dies); 749 (frequentare)	filum, <i>n.</i> , II 748
Februarius, <i>m.</i> , I 499; B 16 c	ficus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a; B 15 b	findere, II 748
fecundus, I 181; B 4 c	fide, II 153	ingere, II 564
fel, <i>n.</i> , B 13 c	fidelis, <i>e.</i> , II 6, 41	finire, I 357, 366; II 797, 798
feles, <i>f.</i> , I 425; B 4 a; B 10 b	fidere, II 789	finis, <i>m.</i> , I 425; II 591; B 7 c; fines, <i>m. pl.</i> , I 425; II 436, 591; B 7 c; 171 (habere); 346 (de); 345 (constituere); 348 (ex); 496 (possidere); 561 (collocare); 585 (angustus)
felicitas, <i>f.</i> , I 259; B 10 a	fides, <i>f.</i> , I 299, 302, 320; II 436; 591; (vazby) II 373 (habere), 407 (praestare); II 350 (habere); 351 (habere); 435 (dare); 440 (praestare); 441 (stare); 500 (spondere); 588, 591 (dare); 591 (mala f.); 591 (frangere); 801 (tollere); (fidem habere) 295 (adversus)	finitimi, <i>m. pl.</i> , II 70
feliciter, II 748		finitimus, I 293
felis, viz feles; (catulus felis) II 480; (felis mas) II 480		fio, viz fieri
Felix, <i>m.</i> , I 497		firmare, I 178, 373; II 395, 490
felix, (feliciior, felicissimus), I 454, 459, 497; II 42, 44		firmus, I 322, 391; II 748; (firmior, firmissimus) II 41, 42
femina, <i>f.</i> , I 11, 36, 38, 112, 113; B 2 a		fixus, viz figere
femur, <i>n.</i> , I 345; B 14 b		flagitare, II 329, 350
fenestra, <i>f.</i> , I 122		flagitiosus, II 409
fera, <i>f.</i> , I 120; (fera bestia) II 336; 480, 490, 568		flagrans, I 456, 472
ferax, I 459, 472		flagrare, II 70
fere, (<i>přísl.</i>), I 259; II 591		flamma, <i>f.</i> , I 122
		flare, I 150

flavus, I 425	fortis, e, I 435, 437; II 21, 42 (fortior, fortissimus)	mus) II 41, 153, 171; B 2 a
flectere, I 407	fortiter, (fortius, fortissime), I 402; II 52, 816	frigus, n., II 409, 490; 502 (vexare)
flere, I 271; II 490, 749	fortitudo, f., I 259; B 8 c	fringilla, f., II 480
flexus, B 9 b; (flectere)	fortuitus, II 749, 655	frons, frondis, f., I 348; B 9 c
florens, II 490	fortuna, f., I 122; 461 (dispar); II 251; 301 (discere); 354 (per); 588 (dare); 745 (deserere); (plur.) B 16 a	frons, frontis, f., I 348; B 9 c
florere, I 263, 266, 267, 268, 271; II 490	forum, n., I 294; II 744 (descendere); I 294 (f. Romanum)	fructus, m., I 285; II 740 (capere); 749
flos, m., I 251; II 801 (vestire); B 6 c	fossa, f., I 364	frugalitas, f., II 103
fluctus, m., I 391; 462 (impetus)	fovere, II 490, 749	frugitas, (viz frux)
flumen, n., I 402	fractus, (viz frangere)	frugi, II 407
fluvius, m., I 22, 85, 104, 130	fragilitas, f., B 10 a	frugifer, I 135; B 4 c
focus, m., II 45	fragor, m., II 591	frumentarius, II 564; 569 (res f.)
fodere, fodio, I 490; II 302	frangere, II 591; 591 (fides), (foedus); 749; fractus, II 749	frumentum, n., I 441; II 352 (imperare)
foedus, a, um, B 7 b	frater, m., I 285, 348; II 90; (f. patruelis, germanus, ex noverca susceptus a j.) II 90; B 6 c	frustra, I 179; II 591
foedus, n., II 348 (ex); 409; 591 (facere, icere, ferire, frangere); 592 (icere); 797 (ferire)	fraterculus, m., II 90	frustum, n., II 436 (frux); fruges, f. pl., II 395; B 10 b
folium, n., I 294	fraternus, B 6 c	fucus, m., II 768
fomes, m., B 7 a	fraus, f., II 352 (impellere); B 10 a	fuerim, II 214, (viz sum, esse)
fons, m., I 348, 426; II 739 (cadere); B 8 a	fremere, II 211, (220), 749	C. Fufius Geminus, m., II 490
Fonteius, m., I 23	frenum, n., I 462; B 15 c	fuga, f., I 373; II 302 (festinare); 304 (in f. dare); 313 (suadere); 349 (ex); 350 (facere); 352 (impellere); 435 (cogitare); 594 (mandare); 603 (vertere)
forda, f., II 480	frequens, I 457, 472; II 652, 749	fugare, I 319; II 302; 561 (fundere)
forma, f., I 178; II 761 (quidam)	frequentare, II 70, 749	fugax, I 459, 472
formare, I 250	fretus, II 749	fugere, fugio, I 490; II 122, 436, 798
Formiae, f., II 804	fricare, II 436	fugiens, II 93
Formianum, n., II 805	frigidus, I 322; II 41; (frigidior, frigidissimus)	ful, (viz esse, sum)
formica, f., I 140; II 768; B 4 a		fulcire, II 798
formosus, B 9 b		fulgere, II 565
fornax, f., B 10 a		fulgur, n., I 391; B 14 b
fornix, m., B 8 a; B 12 b		
fortasse, II 52		
forte, II 302, 323 (ne forte)		

fulgurat, II 251; 283
(videre)
fulmen, *n.*, II 153
fumus, *m.*, I 140
fundamentum, *n.*, I
259
fundere, I 407; II 589
(devincere); 591 (fu-
gare)
fundus, *m.*, I 407
funis, *m.*, B 7 c;
B 13 a
fur, *m.*, I 391; B 14 b
furere, II 70
furtum, *n.*, II 588 (de-
prehendere); 591
fustis, *m.*, II 302; B
7 c; B 13 a
futura, *n. pl.*, I 496
futurum, *n.*, II 441
(securus)
futurus, (*viz* esse,
sum), I 441; II 65,
384

G.

G. = Gaius, I 393
Gades, *f.*, II 303, 662
Gaditanus, *m.*, II 303
Gaius, I 23, 105; II 34
Galba, II 630
Galli, *m.*, I 294
Gallia, *f.*, I 441; II 70,
666; citerior (Cisal-
pina), II 805; Cispa-
dana, Transpadana,
II 805; G. provincia,
II 71
Gallienus, *m.*, II 630
gallina, *f.*, II 153,
480; B 4 a
gallinaceus pullus, II
480
Gallus, *m.*, II 630
gallus, *m.*, II 71, 480;
B 4 a

gallus gallinaceus, II
480
Garumna, *m.*, B 4 b
gaudere, I 373, 486;
II 788
gaudium, I 140; II 436
(exanimare), 747
(exstinguere)
Gaza, *f.*, II 665, 805
gaza, I 24
gelidus, B 7 b
gelu, *n.*, I 277
gemere, II 749
gemini, *m.*, B 16 b
gemitus, *m.*, I 407
gener, *m.*, I 69, 88; II
90
generosus, II 103
genitor, *m.*, II 90
genitrix, *f.*, II 571
(Venus)
genitus sum, II 749
(gignere)
genius, *m.*, I 104
gens, *f.*, I 348, 426
(ius); II 592; B 9 c
genus, *n.*, I 242; II
592, 749
gerere, I 402, 439, 441
(bellum), 441 (fas-
ces), 487 (se g.); II
122, 130 (se), 565,
749 (rem g.)
Gergovia, *f.*, II 436,
665
Germani, *m.*, I 335;
Germania, *f.*, I 288
germanus (frater), II
90; germana (soror),
II 90
gestus, II 565 (gere-
re), 600 (scriptor)
gignere, II 749
glacies, *f.*, I 298
gladiator, *m.*, II 87,
437

gladius, *m.*, I 22, 217;
II 563 (destringere)
glans, *f.*, B 9 c
glis, *m.*, B 7 c, B 13 a
gloria, *f.*, I 22, 53, 54,
217, 439, 462 (par)
gloriosus, I 220; II 251
Glycerium, *f.*, B 2 a,
B 5 b
gnarus, II 251
Gordianus, *m.*, II 630
Gordium, *n.*, II 805
Gorgias, *m.*, II 490
Gothi, *m.*, II 805
Gracchus, *m.*, II 805
gracilis, *e.*, I 435; II
133 (gracilior, gra-
cillimus)
gracilitas, *f.*, B 10 a
Graeci, *m.*, I 88, 151
Graecia, *f.*, I 22, 52;
II 667
Graecus, I 110
gramen, *n.*, I 391
grandis, *e.*, II 153, 201
(natu)
gratia, *f.*, I 26, 51, 53,
271, 364; II, 490; (g.
habere) II 53, 350,
490; (g. agere) II
342; *plur.* B 16 a
gratulatio, *f.*, II 302
(fieri)
gratus, I 110; II 599
(putare), 749, 758
(praebere); B 2 a;
B 6 c
gravis, *e.*, I 435; II
153, 246, 347 (de),
437; II 40, 42 (gra-
vior, gravissimus)
graviter, II 103, 351
(habere), 490
grex, *m.*, I 365; B 8 a
grus, *f.*, I 403; B 4 a;
B 10 c; B 13 b
gryllus, *m.*, II 768

gryps, *m.*, II 480;
B 8 b
gubernaculum, *n.*, I
441
gubernare, II 45
gummi, *n.*, B 14 c
gurgēs, *m.*, B 7 a
gustatus, *m.*, I 315
gutta, *f.*, I 391
guttur, *m.*, B 14 b

H.

habere, I 263, 266,
267, 270, 271; I 271
(gratia; honor; in
animo h.); I 364
(gratia); I 373 (fi-
des); I 391 (collo-
quium); I 403 (ora-
tio); II 251, 351,
352, 490; II 53 (gra-
tia); II 294 (fides);
II 350 (sibi h.); II
351 (amor habendi);
II 357 (pro); II 438
(oculus); II 440 (ra-
tio); II 490 (spes,
oratio, armati, gra-
tia); II 588 (secum
h.)
haberi, II 304 (in nu-
mero); 251, 351, 490,
491
habitare, I 178; II 299
(continens)
habitus, *a, um*, II 490,
491 (habere)
Hadria, *m.*, B 4 b
Hadrianus, *m.*, II 630
Hadrumetum, *n.*, II
805
haec, *viz hic*
Haedui, *m.*, II 303
haerere, II 592
Hannibal, *m.*, I 373;
II 296

harpago, *m.*, B 7 b;
B 8 c
harundo, *f.*, II 739
(canere); B 8 c
haruspex, *m.*, I 294
Hasdrubal, *m.*, II 805
hasta, *f.*, II 798
haud, II 314 (ullus);
591 (h. facile); 796
(h. dissentire); 798
(h. procul) -
haudquaquam, II 749
haurire, I 357, 421; II
715, 749; 798 (vene-
num)
have, ave; havete,
avete; II 623, 624
hebes, I 458, 472
Heliogabalus, *m.*, II
630
Hellespontus, *m.*, II
395; B 4 c
Helvetii, *m.*, I 288; II
251
Henna, *f.*, I 313
hepar, *n.*, B 13 c
Heraclea, *f.*, II 565
herba, *f.*, I 120; II
437
Herculaneum, *n.*, I
180
Hercules, *m.*, II 409,
565
hereditas, *f.*, B 10 a
heres, *m.*, *f.*, I 233;
B 2 b; B 12 a
heri, II 71
Herodotus, *m.*, II 251
Herostratus, *m.*, II
804
Hesperides, *f. pl.*, II
565; Hesperius, *a,*
um, II 565; Hesper-
us, *m.*, II 565
heus! II 71
hiberna, *n. pl.*, II 798;
(*viz hibernus*)

Hibernia, *f.*, II 103
hibernus, *a, um*, II
798; (*viz hiberna*)
hic, haec, hoc, II 18
hic, (*prisl.*), II 749
hiems, *f.*, I 294; II
171; B 10 b; hieme,
I 294; II 86; (extre-
ma h.) II 86
Hiericus (Hierichus),
II 631
Hilotae, *m.*, II 806
hinnuleus, *m.*, II 480
hirudo, *f.*, II 768
hirundo, *f.*, II 480
Hispania, *f.*, II 103,
666
Hister, *m.*, II 371
Histiaeus Milesius,
m., II 371
historia, *f.*, I 150, 151;
II 251
histrion, *m.*, II 566
hoc, *viz hic*
hodie, I 322
hodiernus, II 6, 86
Homerus, *m.*, I 258
homo, *m.*, I 194, 197,
202; II 346 (de); B
honeste, I 335 6 c
honestus, I 220; II
303; honestum, *n.*, I
495; honesta, *n. pl.*,
II 302 (facere), 303
honor, *m.*, I 218; 462
(in honore esse); II
350, 351 (habere);
502 (tribuere); 567
(merere); 744 (de-
cernere); 757 (pete-
re); honores, *pl.*, II
750; (B 6 a)
honorare, I 426
honorarius, I 407
hora, *f.*, I 250; II 86,
303; 396 (perdere);
437, 521

Horatius, <i>m.</i> , I 151; Q. Horatius Flaccus, II 71; Horatius Co- cles, I 500	humus, <i>f.</i> , I 184; B 5 b; <i>viz</i> humi	ignis, <i>m.</i> , I 347; B 7 c; (ferro ignique) I 441; (interdicere) I I 441, II 566
hordeum, <i>n.</i> , II 437		ignominia, <i>f.</i> , I 481
horrendus, II 353 (monere)	I.	ignorarē, I 150, 319; II 235, 251; non i., II 251
horrere, I 486; II 371, 376	iacentes, iacientes, II 76	ignoscere, II 53; 343 (cavere); 743 (con- suevi); 750
horreum, <i>n.</i> , II 395	iacere, iacio, I 490; II 798	ignotus, I 293
horribilis, <i>e</i> , II 71	iacēre, iaceo, II 71, 491	ilia, <i>n. pl.</i> , B 16 b
horror, <i>m.</i> , II 566	iactare, II 251	Ilias, I 259; B 10 c
Hortalus, <i>viz</i> Horten- sius	iactura, <i>f.</i> , II 798	ilico, II 251
hortari, II 303, 329, 769	iam, I 22, 251	Ilium, (Ilion), <i>n.</i> , B 5 b
Q. Hortensius Horta- lus, II 251, 303	iambus, <i>m.</i> , I 23	illa, <i>viz</i> ille
hortus, <i>m.</i> , I 15, 69; (<i>plur.</i>) B 16 a	Ianiculum, <i>n.</i> , II 566; (Ianiculus)	ille, illa, illud, II 36; 491, 592; (<i>o osobě a věci známé, prosla- vené</i>) II 103 (illud); 251 (ille); 251, 252 (illud); 303, 317, 491 (ille); 798 (illud)
hospes, <i>m.</i> , I 365; hos- pita, <i>f.</i>	ianua, <i>f.</i> , II 122	illecebra, <i>f.</i> , II 252
hospitium, <i>n.</i> , II 750; (ius h.)	Ianuarius, <i>m.</i> , I 22, 499; II 86; B 16 c	illud, <i>viz</i> ille
hostia, <i>f.</i> , II 71	Iason, <i>m.</i> , I 23; II 806	illicere, illicio, I 492
Hostilius, <i>m.</i> , II 153	ibi, I 21; II 648, 750	illustris, <i>e</i> , I 435; II 42
hostis, <i>m.</i> , I 335, 350; II 743 (contra); 756, 757 (petere); 759 prosternere); hostis, <i>m. f.</i> , B 2 b	Icarus, <i>m.</i> , II 491	imago, <i>f.</i> , I 407; II 757 (ponere); B 8 c
HS, <i>viz</i> sestertius, II 246	icere, ico, II 591 (foe- dus), 592, 798	imbecillus, I 316
huc, II 798	ictus, <i>m.</i> , I 373	imbellis, <i>e</i> , II 395
humanus, I 110; hu- mana, <i>n. pl.</i> , I 496, II 354 (per)	id, <i>viz</i> is, ea, id; (id quod) I 441	imber, <i>m.</i> , I 347, 348, 426; II 398 (vis)
humare, I 367; II 743 (consuevi); (750)	idcirco, II 303	imbuere, II 395, 592;
humerus, <i>m.</i> , II 55	idem, eadem, idem, I 373; II 62, 63; 297 (i. atque)	imbutus, II 592
humi, II 666, 750; (humus)	ideo, ut . . . , II 303	immaturus, II 491
humilis, humilior, hu- millimus), II 133; 251, 395, 491	idoneus, I 181; (ma- gis i., maxime i.) II 148, 153	immemor, I 473, 474, 475
	Idus, <i>f. pl.</i> , I 291; II 86, 798; B 16 b	immensus, B 6 c
	iecur, <i>n.</i> , I 345; II 798; B 14 b	imminens, II 491
	Iericho, II 631	imminēre, I 500; II 72, 491
	Iesus Christus, II 631	immiscere, II 491
	igitur, I 441	immittere, II 592
	ignavia, <i>f.</i> , I 201	
	ignavus, I 481	

immo maxime, II 594; (viz immovero)	impietas, f., II 798	inanis, e, II 592, 652, 653, 750; inane, n., I 495
immoderatus, I 462	impiger, gra, grum, I 162	inauditus, II 750
immodestus, II 153	impigre, II 153	incautus, II 153
immolare, II 212	impius, I 462	incedere, II 372; 375 (timor)
immortalis, e, I 435; II 303; immortalia, n. pl., II 303	implere, impleo, I 391; II 6, 491	incendere, II 252, 410, 592
immortalitas, f., II 72; 737 (animus)	implicare, II 437, 750	incendium, n., I 140; II 70 (domare); 592;
immovero maxime, II 594; (viz immo)	implicitus, II 437	737 (alere)
impar, II 395	implorare, II 303, 329	inceptum, n., II 487 (detertere)
impavidus, I 407	imponere, II 750	incertus, I 288, 365; incertior, incertissi- mus) II 41, 42
impedimentum, II 371; (impedimento esse) II 361; impedi- menta, n. pl., II 371; B 16 a	importare, I 55; 21, 48, 99, 175, 209	inchoare, II 592
impedire, I 357; II 361, 362, 365, 366, 368; 371; impediri, II 371	imprimis, I 151	incidere, I 407; II 372; 376 (metus); 750
impellere, II 329, 352	improbitas, f., II 394 (conscius), 395, 798	incipere, incipio, I 492; II 750
imperare, I 55; 10, 11, 15, 17, 48, 99, 175, 176, 208, 215; II 329, 352	improbus, I 141; II 72	incitare, I 56; 21, 48, 99, 175, 209, 230, 238, 407; II 72, 82, 304, 329
imperator, m., I 233; II 592	improvidus, II 410	incohare, II 592
imperitus, I 373	improvisus, I 495; II 347; (de, ex impro- viso) I 495, II 347	incola, m., I 21, 35, 42; B 4 b
imperium, n., I 86, 140; II 252; 345 (constituere); 348 (de); 584 (abroga- re); 592; 596 (occu- pare); 598 (prae- sum); 750; 753 (man- dare); 816; (impe- rium Romanum) I 232, II 491	imprudens, I 457, 472; II 653, 750	incolere, II 566
impetrare, II 303, 330	imprudenter, II 750	incolumis, e, II 592, 653, 750
impetus, m., I 285, 462; II 303, 750 (fa- cere); 500 (sustine- re)	imprudentia, f., II 491	incommodum, n., II 72
	impugnare, II 303	increpare, II 437
	impune, II 395	incumbere, II 750
	impunitas, f., II 252	incursio, f., I 373
	in, I 61, 74, 75; II 103 (bonus); 251 (iacta- re); 303, 304; 308 (odium); 312 (reice- re); 345 (constitue- re); 350 (facere); 352 (impellere); 372; 490 (habere); 491; 501 (tempus); 566 (innubere; insculpe- re; invadere); 570 (sculpere); 586 (as- cendere); 588 (de- prehendere); 593 (in- vadere); 596 (odi- um); 666; 740 (ce- na); 750; 89 (bis in mense) (ve výrazech časových	incus, f., B 10 a; B 13 b; B 14 b
		incusare, II 352 (ha- bere); 751
		inde, II 648, 751
		index, m., I 426
		India, f., I 22, 52
		indicare, II 153, (207)
		indicare, II 153, 566, 592, (207)
		indictum, n., II 566

Indicus, II 252	ingignere, II 751	inservire, I 366
indigena, II 491	ingratus, I 365; II 491	insidiae, <i>f.</i> , I 29, 320;
indigere, II 491, 592	ingredi, ingredior, II 816	II 343 (cavere); 344;
indoctus, II 103	inhonestus, I 365	B 16 b
indoles, <i>f.</i> , II 751; 758	inicare, inicio, I 492;	insignis, <i>e</i> , II 593; in-
(<i>praeditus</i>)	II 372; 376 (<i>cura</i>);	signe, <i>n.</i> , I 441
indomitus, II 593	798	insitus sum, <i>viz</i> inse-
inducere, II 304; 329,	inimica, <i>f.</i> , II 122	rere, II 751
674	inimicus, <i>m.</i> , I 130; II	insperatus, II 437
induere, I 441; II 593,	296, 798; inimicus, <i>a</i> ,	inspergere, II 751
751	um, II 798; inimicis-	inspicere, inspicio, II
indulgere, II 395	simus, II 406	304
Indus, <i>m.</i> , II 372	iniquitas, <i>f.</i> , II 491	instituire, II 153; 304
industria, <i>f.</i> , I 61, 167;	inire, in eo, II 299	(<i>naves</i>), 593 (<i>sacra</i>)
II 347 (<i>de</i>); 751	(<i>consilium</i>); 304; 329	institutum, <i>n.</i> , II 437
Industrius, <i>a</i> , um, I	initium, <i>n.</i> , I 26, 441;	instructus, I 313
141	(<i>in</i>) initio, II 87, 89,	instruere, I 373; (<i>aci-</i>
indutiae, <i>f.</i> , II 751;	304	em <i>i.</i>) 373
757 (<i>petere</i>); B 16 b	iniucundus, I 419	insula, <i>f.</i> , I 14, 15, 42;
ineo, <i>viz</i> inire	iniuria, <i>f.</i> , II 252; 311	II 252, 664
iners, I 458, 472, 473	(<i>prohibere</i>); 492;	insulanus, I 151
inertia, <i>f.</i> , I 315; II	735 (<i>accipere</i>); 748	integer, <i>gra</i> , <i>grum</i> , I
738 (<i>assuescere</i>);	(<i>facere</i>); 816 (<i>affi-</i>	462; II 347 (<i>de</i>)
753 (<i>luxuria</i>)	cere)	intelligere, II 235,
infans, I 349; infans,	innatus, II 236, 252	252; 349 (<i>ex</i>); 593;
<i>m. f.</i> , I 498	innocens, I 457, 472;	intellegitur, II 236,
infelix, I 459, 472	II 356 (<i>pro</i>)	252
inferus, <i>a</i> , um, II 45;	innocentia, <i>f.</i> , I 130	inter, I 295; II 21;
304; 491; inferi,	innubere, II 566	122; (<i>constat</i> ; inter-
<i>m. pl.</i> , II 45 (<i>apud</i> ;	innuleus, <i>m.</i> , II 480	est) II 122
<i>ab</i>); inferior, II	innumerabilis, <i>e</i> , I 462	intercalarius, II 47
652	inopia, <i>f.</i> , I 201	intercedere, II 361
infestus, II 491	inopinans, II 653, 751	(<i>quominus</i>); 372
infidus, I 335	inops, I 473, 474, 475	intercipere, intercipio,
infirmitas, <i>f.</i> , II 372	inquam, inquit, I 441;	II 751
infirmus, I 243; II 41	II 593, 623	intercludere, II 372,
inflammare, I 201; II	inscribere, II 153, 566,	566; intercludor, II
437	751	372
infligere, II 751	insciens, II 652, 653,	interdicere, I 441; II
influire, I 408	751	566
ingenium, <i>n.</i> , I 335;	inscius, II 653, 751	interdiu, I 151
445 (<i>vis</i>); II 584	inculpere, II 566	interdum, I 131, 441
(<i>acuer</i>); 593; 747	inserere, (<i>inserui</i>), II	interesse, intersum, II
(<i>excolere</i>); 760; 795	751	305, 593; interest, II
(<i>acies</i>); 798	inserere (<i>insevi</i>), II	305; 122 (<i>inter</i>)
ingens, I 457; II 489	751; insitus sum, II	interficere, interficio,
(<i>domus</i>); 491, 751	751	I 492; II 252, 304,
		751

interitus, <i>m.</i> , I 285; II 488 (dolere); 492, 593	Ionia, <i>f.</i> , I 23, 52	iubar, <i>n.</i> , I 356
intermontium, <i>n.</i> , II 627	Iphigenia, <i>f.</i> , II 212	iubere, II 752; (iusus; iussum) II 752
internus, II 631 (mare Internum)	ipse, ipsa, ipsum, I 419; II 37; 664, 751; is ipse, II 752	iucunde, II 752
interpretes, <i>m. f.</i> , B 12 a	ira, <i>f.</i> , I 21, 42; II 354 (per); 767 (vehemens)	iucundus, (iucundior, iucundissimus), I 22, 124, 391; II 41, 42, 154
interpretari, II 236	iracundia, <i>f.</i> , I 365; II 593	iudex, <i>m.</i> , I 365
interritus, II 652, 653, 751	iratus, I 462; II 651, 653	iudicare, II 122, 235; 347 (de); 349 (ex); 395; 593; 753; iudicari, II 37, 593
interrogare, I 56; 11, 12, 15, 17, 48, 99, 175, 209, 215, 486; II 96, 103, 437, 751	ire, eo, I 485; II 353 (per); 665; 792—794; (<i>složeniny</i> ;) II 793, 794	iudicium, <i>n.</i> , II 748 (facere), 752
intersum, <i>viz</i> interesse	irrepere, II 566	iuglans, <i>f.</i> , B 9 c
intestinus, II 751	irrevocabilis, <i>e</i> , II 566	iugulare, II 395
intexere, II 751	irridere, I 486; II 154, 752	iugum, <i>n.</i> , I 426
intra, II 103	irrigare, I 150	Iulia, <i>f.</i> , II 631
intrare, I 103, 99, 175, 209; II 492	irritare, II 492	Iulius, <i>m.</i> , I 23, 499; II 86; 631 (I. Philippus)
introire, introĕo, II 798	irrupere, II 751	Iulus, <i>m.</i> , II 53
inundare, I 150	is, ea, id, I 44, 45, 179, 312; II 4; is ipse, II 752	iumentum, <i>n.</i> , II 336, 480
inutilis, <i>e</i> , II 154; 397 (studium); 405	Isocrates, <i>m.</i> , II 372	iungere, II 566, 753; iunctus, II 753
invadens, II 76	Issus, <i>m.</i> , II 252	iuniperus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a
invadere, II 72, 566, 593	iste, ista, istud, II 61	Iunius, <i>m.</i> , I 23, 499
invehere, II 566	Isthmus, <i>m.</i> , B 4 c	Iuno, <i>f.</i> , I 345
invenire, I 357, 418, 462; II 305, 798	ita, I 242; II 752; ita est, ita vero, ita profecto, non ita, II 72	Iuppiter, <i>m.</i> , I 344, 345; I. Feretrius, II 630; Capitulinus, Olympicus, II 806
invidens, II 76	Italia, I 22, 52, 180; II 666; Italia superior, I 313, II 765	iurare, II 72, 235; 354 (per)
invidere, II 72, 492	itaque, I 251; II 72, 437	ius, <i>n.</i> , I 23, 320; 426 (ius gentium); 365 (iure); II 6; 593 (par); 750 (hospitium); 768 (violare); 301 (discere i. civile); iura, <i>n. pl.</i> , II 566
invidia, <i>f.</i> , II 154; 343 (cavere); 351 (habere); 354 (per)	iter, <i>n.</i> , I 195, 219; 199, 200, 345, 392; II 253; 255 (per); 311 (prohibere); 349 (ex); 360 (vertere); 665; 746 (diversus); 752; B 9 a	iussu, I 442
invidus, II 103	iterum, II 305, 410	
invitare, I 131; II 437; 439 (per)	Ithaca, <i>f.</i> , II 806	
invitus, II 566, 651, 653		
invius, II 252		
involare, II 492		
io! I 23		
iocus, <i>m.</i> , I 22; B 15 c		
Iones, <i>m.</i> , I 23; II 492		

iussum, *n.*, II 752 (iubere)
iussus, II 752 (iubere)
iuste, II 566
Iustinus, *m.*, II 410
lustus, I 23, 110, 113, 114; iustissimus, II 21; iusta, *n. pl.*, I 496
iutus, II 437 (iuvare)
iuvare, I 462; II 437; iuvat, II 236, 253, 438; iutus, II 437
iuvenca, *f.*, II 480
iuvincus, *m.*, II 437, 480
iuvenilis, *e.*, II 6
iuvenis, *m.*, I 351, 494; II 652
iuventus, *f.*, I 391; II 88; B 10 a; B 13 b

K.

Kaeso, I 17
Kalendae, I 17; II, 47, 86; B 16 b
Karthago, I 16; (*viz* Carthago)

L.

L. = Lucius
Labienus, *m.*, II 305; *viz* Attius
labor, *m.*, I 219; II 397 (suscipio), (sustineo); 585 (agere, actus); 593; 749 (frangere); 750 (in); 756 (patientia); B 6 c
laborare, I 56, 201; II 72, 325, 330
laboriosus, I 22, 124; II 593; B 2 a
labrum, *n.*, II 593

lābrum, *n.*, II 593
lac, *n.*, I 392; II 568; B 13 c
Lacaena, *f.*, II 305
Lacedaemon, *f.*, II 438, 666
Lacedaemonii, *m.*, I 365, 462
laccerta, *f.*, II 576
laccessere, II 753
lacrima, *f.*, I 392, 419; II 356 (prae)
lacrimare, I 100, 103
lacteus, B 7 c
lacus, *m.*, I 295, 302, 303; II 253
laedere, I 481; II 566;
laesus, II 82
C. Laelius Sapiens, *m.*, II 492
Laërtius, *m.*, II 35
laeta, *n. pl.*, II 305, 753
laetari, II 769
laete, II 653, 753
laetitia, *f.*, I 130; II 309 (parare); 54 (summus)
laetus, I 110; II 305, 593, 651, 653
lana, *f.*, I 426
lapideus, II 753
lapis, *m.*, I 392; II 593 (l. Parius); 753 (lapides); B 7 c; B 13 a
laqueus, *m.*, II 753
largiri, II 769
largus, I 426
larva, *f.*, II 154
lassus, I 15
late, II 566
latebra, *f.*, I 120
later, *m.*, B 6 c
latere, I 486; II 253
Latinus, I 141; II 87 (feriae); 806 (urbs)

Latium, *n.*, I 501; B 5 b
Latona, *f.*, I 178
latrare, II 72
latratus, *m.*, I 462
latro, *m.*, II 395; 756 (petere)
latrocinium, *n.*, II 344, 593
latus, *a, um*, I 124; (latissimus) II 154, 172
latus, *n.*, I 392
laudabilis, *e.*, II 123, 132
laudandus, II 212
laudans, II 31
laudare, I 46, 49, 62, 98, 174, 177, 210, 214, 216, 226, 227, 228, 229, 230, 237, 238; II 31, 81, 82 a j.; laudans, II 65
laudaturus, II 383
laureus, I 426
laurus, *f.*, I 183, 291; B 5 a; B 15 b
laus, *f.*, I 219, 365; II 491 (ingens); 502 (tribuere); 594 (merere); B 10 a
lautus, II 438
lavare, I 295, 486; II 399, 438, 593
laxus, B 7 c
lea, *f.*, leaena, *f.*, II 480; B 4 a
lebes, *m.*, B 7 a
lectulus, *m.*, II 753
lectus, *m.*, I 442; II 438
legatus, *m.*, I 426; II 347, 588 (de); 354, 597 (per); 356 (pro)
legens, II 65
legere, I 47, 306, 318; II 37; 492; legor, II 37

legio, <i>f.</i> , I 373; II 394 (constituere); 562 (conscribere); B 8 c	liber, bri, <i>m.</i> , I 151; II 236, 312, 566, 590, 742 (conficere), 768 (volvere)	litterae, <i>f. pl.</i> , I 141; B 16 a; II 53, 594 (mandare); 307 mittere); 354 (per); 374 (studia); (566), 569 (radix); 594 (ar- tes); 745 (discere); 747 (excolere); 749 (fovere); 751 (in- cumbere)
legionarius, <i>m.</i> , I 22, 104; II 492	Libera, <i>f.</i> , II 493	litus, <i>n.</i> , I 408
(lacus) Lemannus, II 569	Liberalia, <i>n.</i> , II 35, 492	T. Livius, <i>m.</i> , I 151
lenire, I 357, 366, 416, 417, 418; II 798	liberare, I 241, 392, 403; II 30, 53, 103, 306, 594	Livia Drusilla, <i>f.</i> , II 566
leo, <i>m.</i> , I 194, 200; II 480; 740 (capere); B 4 a; B 6 c; B 8 b	libere; liberius, II 594; liberrime, II 815	locare, II 306
lepos, <i>m.</i> , B 6 c	liberi, <i>m. pl.</i> , I 29, 179; II 90; B 16 b	locuples, I 458, 473; II 350 (facere)
lepus, <i>m.</i> , I 392, II 480; B 4 a; B 8 b; B 14 b	libertas, <i>f.</i> , I 219; B 10 a; II 312 (serva- re); 594	locus, <i>m.</i> , I 462; II 348 (ex); 350 (face- re); 351 (habere); 438; 765 (suus); 798; B 15 c
Lernaeus, II 806	libido, <i>f.</i> , I 374; II 753	locusta, <i>f.</i> , II 768
Leuctra, <i>n.</i> , I 181; B 5 b; Leuctricus, II 434 (calamitas), II 438	libra, <i>f.</i> , II 246, 253	longe, II 22, 665
levare, I 122, 374; 442 (tussis); II 305	libri Sibyllini, I 293; II 312	longinquus, II 306
levis, <i>e</i> , I 435; II 40 (levior)	licet, licere I 481; II 212, 354	longitudo, <i>f.</i> , I 462; B 8 c
levitas, <i>f.</i> , II 253; B 10 a	licet, (<i>spojka</i>), II 220	longus, I 124; 442 (navis); (longior, longissimus) II 12, 19, 41, 171, 154
lēvitas, <i>f.</i> , B 10 a	M. Licinius Crassus, <i>m.</i> , II 628	loquax, II 154, 171
lex, <i>f.</i> , I 24, 315; II 305; 313, 593 (sua- dere); 329; 394 (cu- rare); 396 (observa- re); 564 (edicere); 570 (scribere); 585 (l. agraria); 752 (iue- bere); 800 (sancire); B 10 b	lignator, <i>m.</i> , II 753	loqui, loquor, II 356 (prae)
libens, I 457, 472; II 653	lignus, I 365; II 594	lubricus, I 462
libenter, I 18, 131; II 594; libentissime, II 6	lignum, <i>n.</i> , I 440; II 594	Lucania, <i>f.</i> , II 493; Lucani, <i>m.</i> , II 493; Lucanus, <i>a, um</i> , II 493
Liber, eri, <i>m.</i> , II 492	ligo, <i>m.</i> , B 6 c	lucere, I 271; II 493
liber, era, erum, I 135, 137, 251; II 594; (li- berior, liberrimus) II 10, 20; 594 (res pu- blica)	limes, <i>m.</i> , I 392; B 7 a	lucerna, <i>f.</i> , I 122
	linea, <i>f.</i> , I 320	lucet, II 493
	Lingones, <i>m.</i> , II 306	C. Lucilius, II 631
	lingua, <i>f.</i> , I 140; II 500 (studere)	luctus, <i>m.</i> , I 374, 462; II 486 (complere)
	linter, <i>f.</i> , I 348, 426; B 9 a	Lucullus, <i>m.</i> , II 253
	Liris, <i>m.</i> , I 501	lucus, <i>m.</i> , I 313
	lis, <i>f.</i> , I 354; II 437 (implicare); 438; B 10 c	
	Liscus, <i>m.</i> , II 806	
	littera, <i>f.</i> , I 141; II 570; B 16 a	

ludere, I 318; II 566
 ludus, *m.*, I 151; II 87; 350, 748 (face-re); 354 (per); 397 (spectare); 798 (fieri); B 16 a
 luere, II 594, 753
 lugere, II 493, 594
 lumen, *n.*, I 259
 luna, *f.*, I 241; II 253 (l. plena), 757
 lupa, *f.*, I 419; II 480; B 4 a
 Lupercalia, *n.*, II 35
 lupus, *m.*, I 69; II 480, 576; B 4 a
 lusciniā, *f.*, I 288; II 480; B 4 a
 lustrare, II 253
 lux, *f.*, II 6, 88, 594, 674; 754 (mittere); 798 (fieri); B 10 b
 luxuria, *f.*, I 201; II 738 (assuescere), 753
 luxuriosus, II 410
 Lycia, *f.*, II 631; Lycius, II 631
 Lycurgus, *m.*, II 567
 Lydi, *m.*, II 306
 lynx, *m. f.*, II 480
 Lysippus, *m.*, II 567

M.

M. = Marcus
 M' = Manius
 Macedo, *m.*; Macedones, *m. pl.*, II 154
 Macrinus, *m.*, II 632
 Maecenas, *m.*, II 806; C. Cilnius M.
 maerere, I 486
 maeror, *m.*, B 6 c
 maestus, a, um, II 653, 753
 magis, II 154, 306; 598 (placere); multo

magis, II 53; magis quam, I 335, II 306; magis solito, II 15; (II 148)
 magister, *m.*, I 24, 69, 89; B 2 c
 magistra, *f.*, I 14, 42, 167; II 654; B 2 c
 magistratus, *m.*, I 315; II 601 (summus)
 Magnesia, *f.*, II 53
 magnificus, I 293; II 407, 410
 magnitudo, *f.*, I 335; II 356 (prae), (pro); 760; B 8 c
 magnopere, I 272; II 171
 magnus, I 124, 392; II 54; II 740 (causa); magni (habere) II 351; magno (emere) II 590; maior, I 23; II 15, 110, 111; 104 (pars); 171; maior natu, II 154, 200, 201; maiores, *m. pl.*, II 201, 297 (apud), 753; maiora, *n. pl.*, I 496, II 53; maximus, II 110; maximus natu, II 154, 200, 201
 maiestas, *f.*, II 253
 maior, maius, *viz* magnus
 Maius, *m.*, I 499; II 86; B 16 c
 mala, *n. pl.*, II 306
 maledicus, II 407, 410
 malevolus, II 407, 410
 malle, malo, II 810, 811
 malum, *n.*, I 201, 495; II 306, 343 (cavere), 594; (*viz* mala, *n. pl.*)
 mālum, *n.*, I 183

malus, a, um, I 124; II 591 (fides); peior, pessimus, II 110, 111, 756
 mālus, *f.*, I 183; B 5 a
 mancipium, *n.*, II 410
 mandare, I 92; II 306, 329; I 93, II 594 (memoriae *m.*); I 152 (equum *m.*); I 487, II 130, 594 (fugae se *m.*); II 53, 594 (litteris *m.*); II 594 (animis *m.*); II 753 (imperium *m.*)
 mandatum, *n.*, II 123
 mane, II 86 (multo *m.*); 86 (h. die *m.*); 816 (primo *m.*)
 manere, II (123), 399, 493, (567), 753; II 38; mansurus, II 384
 Manes, *m. pl.*, B 16 b
 manifestus, II 253; manifestum est, II 236, 253
 manipulus, *m.*, II 154
 Manius Aquilius, *m.*, II 626, 532
 mannus, *m.*, II 480
 mansurus, *viz* manere
 mantele, (mantile), *n.*, II 511; B 13 c
 Mantua, *f.*, II 806
 manus, *f.*, I 291; II 346 (de); 354 (per); 372 (inicare); 438 (lavare); 742 (conservare); 755 (pandere)
 mappa, *f.*, II 511
 Marathon, *f.*, II 403; Marathonius, a, um, II 408, 442
 Marcus, (Ancus M.; Cn. Marcus Coriolanus), *m.*, II 253, 245, 248

Marcellus, <i>m.</i> , I 294	Mausoleum, <i>n.</i> , II 806	mendax, (<i>přid. jm.</i>), I 459, 472; II 406 (mendacissimus); (<i>podst. jm.</i>), I 374
Marcus Antonius, II 626, 632; M. Aurelius, II 632	Mausolus, <i>m.</i> , II 806	Menelaus, <i>m.</i> , II 567
Mardonius, <i>m.</i> , II 493	maxime, I 392; II 148, 154, 594; (immo <i>m.</i> , immovero <i>m.</i>) II 594	mens, <i>f.</i> , I 462; II 306; B 9 c
mare, <i>n.</i> , I 355, 356, 365, 460; 409 (terra marique); II 353, 597 (per); 815, 816 (maria et montes)	Maximinus, <i>m.</i> , II 632	mensa, <i>f.</i> , I 77; II 438
margo, <i>m.</i> , B 7 b, B 8 c	maximus, <i>viz</i> magnus	mensis, <i>m.</i> , I 353, 419, 501; II 53 (December); 86 (extremus, Aprilis <i>atd.</i>); 86 (bis in <i>m.</i>); B 7 c
Maria, <i>f.</i> , I 103	me, I 130	mentio, <i>f.</i> , II 236, 254
marinus, B 7 b	meare, II 123	mercator, <i>m.</i> , I 463
marita, <i>f.</i> , II 90	mecum, <i>viz</i> ego; II 5	mercennarius, II 254, 567
maritimus, II 753	Medea, <i>f.</i> , II 806	merces, edis, <i>f.</i> , II 561 (conducere); 567; B 9 a
maritus, <i>m.</i> ; mariti, <i>m. pl.</i> , II 90	mederi, II 815	Mercurius, <i>m.</i> , I 105
Marius, <i>m.</i> , I 442, II 103	medicamen, <i>n.</i> , I 442	merere, I 374; II 493, 567, 594; meritus, II 567
marmor, <i>n.</i> , I 259; II 346 (de); 594; B 9 a	medicamentum, <i>n.</i> , II 396	mereri, II 347, 348, (de) (bene, optime); 815
marmoreus, II 253	medicina, <i>f.</i> , I 17, 42	merges, <i>f.</i> , B 9 a
Mars, <i>m.</i> , I 462; 458 (anceps)	medicus, <i>m.</i> , I 17, 69; II 481 (adhibere)	meridies, <i>m.</i> , I 298, 302; B 15 c
Martius, <i>m.</i> , I 293, 499; II 86; B 16 c	medius, a, um, I 374; II 346 (de; nox); 353 (per; urbs); 410 (nox); 652	merito, II 22, 154
mas, <i>m.</i> , II 432 (equus); 480 (felis); B 4 a; B 12 b	mel, <i>n.</i> , I 442; B 13 c	meritum, <i>n.</i> , II 103; 356 (pro)
masculus, <i>m.</i> , II 480 (sus)	melior, <i>viz</i> bonus; melius; II 72, 111, 434, (438)	meritus, a, um, I 463; II 493, 567
Massilia, <i>f.</i> , II 806	membrum, <i>n.</i> , I 392	merula, <i>f.</i> , II 480
mater, <i>f.</i> , I 285, 348; II 90	meme, memet, II 4	merx, <i>f.</i> , I 348, 392; B 10 a; merces, (<i>plur.</i>), II 753
maternus, II 90 (avus)	meminisse, meminini, II 235, 293, 306	Messana, <i>f.</i> , II 154
matertura, <i>f.</i> , II 90	Memnon, <i>m.</i> , II 632	messis, <i>f.</i> , I 15; B 10 b
matrimonium, <i>n.</i> , II 563 (ducere); 567	memor, I 473, 474, 475	-met (<i>přtklonka</i>), II 4
Matrona, <i>f.</i> , B 4 b	memoria, <i>f.</i> , I 92; 178, 426, 442; II 254, 306; 355 (post); 493; 594; (mandare) I 93, II 594; (prodere) II 254, 236, 759; (repetere) II 763; (servare) II 312; (tenere) I 272, II 236; (tradere) II 254, 766	meta, <i>f.</i> , II 72
matrona, <i>f.</i> , II 753	Memphis, <i>f.</i> , II 632, 665	metallum, <i>n.</i> , I 70; (<i>plur.</i>) II 348 (ex)
maturare, II 253, 283, 284, 753	mendacium, <i>n.</i> , II 103	metere, II 753
maturus, II 438; B 9 a		
matutinus, I 252; II 86 (hora)		

metiri, II 349 (ex)	minimus, viz parvus;	mitigare, I 442
metrum, <i>n.</i> , II 254	(<i>m. natu</i>) II 154, 200,	mitis, <i>e</i> , II 22, 43
metuere, I 318, 486;	201	mittere, I 336; II 236
II 306, 307, 372, 376	minister, <i>m.</i> , I 17, 24,	(ad); 254, 307; 307
metus, <i>m.</i> , I 276; II	69, 442	(litteras <i>m.</i>); 347
103; 350 (facere);	ministerium, <i>n.</i> , II	(de); 396 (epistulam
356 (prae); 372 (in-	438	<i>m.</i>); 567 (auxilio
cidere); 751 (ingens);	ministra, <i>f.</i> , I 92	<i>m.</i>), (fabulam <i>m.</i>);
376 (metus est; in	ministrare, I 392; II	588 (de); 594 (tela
metu sum; metus in-	254	<i>m.</i>); 753
cidit)	minor, minus, viz par-	mixtio, <i>f.</i> , I 26
meus, mea, meum, I	vus; II 102; 111;	mixtus, viz miscere
153, 154, 155; II 145;	154, 200, 201; mino-	mobilis, <i>e</i> , II 254, 307;
meum, <i>n.</i> , I 495; mei,	res, <i>m. pl.</i> , II 201;	mobilia substantiva,
<i>m. pl.</i> , I 494	minus, II 155, 493;	B 2 c
micare, II 81, 567, 594	non minus quam, II	moderatus, I 463
migrare, I 442, 486	493; (minoris eme-	modestia, <i>f.</i> , I 26, 52,
miles, <i>m.</i> , I 194, 197,	re) II 590	53
198, 219; II 352 (im-	Minos, <i>m.</i> , II 807	modestus, I 141
perare); 652; 740	Minotaurus, <i>m.</i> , II	modice, II 798
(capere)	807	modo, I 242; modo —
Milesius, II 372	minuere, I 306, 335;	modo, I 242
millia, II 33, 34, 194,	308, 309, 310, 331,	modus, <i>m.</i> , I 438 (ad-
196, 198; singula mi-	332; II 594	hibere); II 103; 481
lia <i>atd.</i> , II 56	minus, viz minor; II	(adhibere); 761 (qui-
milies, II 18	155	dam)
militaris, <i>e</i> , I 435	mirabilis, <i>e</i> , II 103	moenia, <i>n. pl.</i> , I 356;
militia, <i>f.</i> , I 392, II	miraculum, <i>n.</i> , II 753	II 586 (ascendere);
488, 493; domi mili-	mire, II 171	595 (munire); 600
tiaeque, I 392, II 488,	mirifice, II 171	(restituere); B 16 b
493	mirus, I 181; II 397	mola, <i>f.</i> , II 754
mille, I 224; II 196,	(species); II 798	molere, II 754
197; 201	miscere, I 487; II 307,	molestia, <i>f.</i> , I 365
millesimus, I 190; II	493; misceri, II 307;	molestus, I 243; B 9 a
77	mixtus, II 493	mollire, I 357, 366,
Milo, <i>m.</i> , II 806	miser, (miserior, mi-	486; II 154
Miltiades, <i>m.</i> , I 26,	serrimus), I 135; II	Molon, <i>m.</i> , II 438
233	123; 594 (sors); 20,	momentum, <i>n.</i> , II 798
miluus (milvus), <i>m.</i> ,	41, 44	monedula, <i>f.</i> , II 480
II 480	misereri, II 769, 815	monens, II 93
minae, <i>f. pl.</i> , II 493;	miseret me, II 343	monere, I 271; 47,
B 16 b	(cavere); 594	263, 264, 265, 268,
minari, II 235	miser cordia, <i>f.</i> , I 463;	269, 270, 280, 281,
minax, I 460, 472	II 754 (movere)	283; II 81, 329; 352,
Minerva, II 45, 307	misericors, II 123	353; 490 (graviter),
minime, II 155	missus, I 15 (mittere)	493; monitus, II 82;
	Mithridates, <i>m.</i> , I 426	moniturus, II 383,
		384

Moneta, <i>f.</i> , II 626	motus, <i>m.</i> , I 286, 463; II 396	munire, I 357, 366; II 595, 798
monitus, moniturus, <i>viz</i> monere	movere, I 463, 486; II 212, 353 (se <i>m.</i>); 298 (castra); 329; 353 (arma; bellum; castra; odium; senatu; urnam <i>m.</i>); 494, 754; moveri, II 254, 353; motus, II 754	munitio, <i>f.</i> , II 307; 349 (extra)
mons, <i>m.</i> , I 348; II 171; 348 (ex); 494 (Mycale); 627 (Capitolinus); 633 (Palatinus); 756 (petere); B8a	mox, I 24; II 72	munus, <i>n.</i> , I 320; II 307; (m. est) II 329
monstrare, I 56; 14, 17, 48, 100, 175, 176, 209, 215	Mucius, <i>m.</i> , II 494; (C. Mucius Scaevola)	murena, <i>f.</i> , II 576
montanus, I 313; (<i>subst.</i>) II 103	mulcere, II 494	murex, <i>m.</i> , II 768, B 8a, b
monumentum, <i>n.</i> , I 463; II 254; 747 (exigere); 754	mulier, <i>f.</i> , I 195, 200; II 346 (de); B2a	murus, <i>m.</i> , I 217; II 254; 346 (de); 563
morbis, <i>m.</i> , I 130; II 314 (vexare); 372 (incidere); 437 (implicare)	multa, <i>n. pl.</i> , <i>viz</i> multus	mus, <i>m.</i> , <i>f.</i> , I 354; II 480; B 4a; B 8b; B 14b
mordere, II 494, 754	multare, II 103	Musa, <i>f.</i> , I 14, 42
mori, morior, II 754, 769	multitudo, <i>f.</i> , II 356 (pro); 595; 599 (pro); B8c	musca, <i>f.</i> , II 768
mors, <i>f.</i> , I 219; II 487 (debere); 594 (lue-re); 755 (occumbere); 801 (tollere); B 9c	multo magis, II 53; multo, II 104, 754; non multo post, II 104	musculus, <i>m.</i> , II 480, 754
mortalis, <i>e.</i> , I 435	multum, II 117, 754	musica, <i>f.</i> , II 488 (docere); 494
mortalis, <i>m.</i> ; mortales, <i>m. pl.</i> , II 494	multus (plus, plures, plura; plurimus; plurimi; plurimum); I 124, 170, 171, 172; II 13, 111, 116, 117, 118; II 86, 53 (multa nocte); 346 (de; multa nox); 72 (multa aqua); 567 (multi ex nostris); multa, <i>n. pl.</i> , I 365, 496	mustela, <i>f.</i> , II 480
mortifer, I 135	mulus, <i>m.</i> , II 480	mutabilis, <i>e.</i> , II 754
mortui, <i>m. pl.</i> , I 365, 495	Mummius, <i>m.</i> , I 403; II 494	mutare, I 131, 484, 486; II 399 (animum <i>m.</i>); 438 (mutari)
mortuus est, <i>viz</i> mori	mundus, <i>m.</i> , II 154; 753 (miraculum)	mutatio, <i>f.</i> , I 242
mortuus, <i>a.</i> , <i>um</i> , I 365; II 300, 653, 798	municipium, <i>n.</i> , II 664, 754	Mutina, <i>f.</i> , II 665, 807
mos, <i>m.</i> , I 202; II 347 (de); 399, 562 (corrigere); 399 (emendare); 591 (exuere); 595; 596 (observare); B6c	munificus, II 407, 410	Mycale, <i>f.</i> , II 494
Mosa, <i>m.</i> , B4b		Mycerinus, <i>m.</i> , II 632
Mosella, <i>m.</i> , B4b		Mylae, <i>f.</i> , II 632
motus, <i>a.</i> , <i>um</i> , II 754 (movere)		myrtum, <i>n.</i> , I 183
		myrtus, <i>f.</i> , I 183; B5a

N.

Cn. Naevius, <i>m.</i> , II 154
nam, namque, I 29, 92; II 53
naris, <i>f.</i> ; nares, <i>f.</i> , <i>pl.</i> , B16a
narrare, I 56; II 72, 235; 402; I 10, 11, 15, 17, 48, 100, 175, 176, 211, 392; narratur, II 236

nasci, nascor, II 781;
 natus sum, II 123
 natalis, e, II 86
 (dies); 396
 natalis, *m.*, I 498, 501;
 B7c; B16a; natales,
m. pl., B16a
 natare, II 307
 natio, *f.*, I 26, 251; II
 595; B8c
 natura, *f.*, I 241, 273;
 II 357 (pro)
 natu, II 153 (gran-
 dis); II 154, 155
 natus, a, um, I 426;
 II 200, 595 natus
 sum, I 295; II 123,
 200, 201, 595; (*viz*
 nascor)
 nauta, *m.*, I 35, 42;
 B4b
 navalis, e, II 104, 494,
 595
 navigare, I 501; II 307
 navis, *f.*, I 347, 350;
 442 (n. longa); II 45
 (dominus n.); 354
 (per) (naves factae);
 585 (advehere); 586
 (avehere); 587 (con-
 scendere); 588 (des-
 tituere); 601 (solve-
 re); 748 (facere);
 755 (occidere); 765
 (supportare); B10b
 Naxus, *f.*, I 184; B4c
 —ne? I 463
nē (účel.); *nē*—et;
nē—ac; *nē*—et *nē*;
nē et—et; *nē* neque
 —neque, II 324
nē (účel.); *nē*—*nēve*,
 II 307, 323; *nē* *nēve*
 —*nēve*, II 324
nē (obav.); *nē*—et, II
 377; *nē*—aut; *nē*—
 neque (nec); *nē*—*nē*-
 ve (neu), II 377

nē (zabraň.), (=quo-
 minus), II 361, 362
nē alicubi, II 307; *nē*
 forte, II 323; *nē* ne-
 mo, II 380; *nē* quan-
 do, II 307, 323, 357;
nē quis (II 307, 323,
 357, 380); *nē* quid, II
 307, 323; *nē* quod, II
 307, 323; *nē* quis-
 quam, II 307, 323;
nē ullus, II 307, 314,
 323; *nē* umquam, II
 307, 314, 323
nē (at' ne, kéž ne),
 II 123, 155; 159 (= *utinam* ne); 184, 185,
 217, 218, 219, 227,
 228, 229, 307,
nē, (aby ne), (účel.),
 II 307, 317, 319, 323,
 328, 344
nē, (že; aby ne), (o-
 bav.), II 155, 307,
 373, 376, 377, 378;
nē non (=ut), II
 373, 376, 377, 378
nē (účel.); *nē*—aut;
nē aut—aut, II 307,
 323
nē (po slovesech:) ca-
 vere II 343; censere
 II 344; concedere II
 344; constituere II
 345; contendere II
 329, 346; curare II
 330, 346; decernere
 II 348; impellere II
 352; imperare II 352;
 monere II 353; mo-
 vere II 353
nē—quidem, I 479,
 499; II 72
 Neapolis, *f.*, I 347, 348,
 501; II 662, 665; B
 10b

nec, *viz* neque; nec ta-
 men, II 254
 necare, I 295; II 595;
 595 (venenum); ne-
 catus, I 336
 necessarius, I 181; II
 155, 172; 481 (ad);
 B8b
 necesse est, II 798
 necessitas, *f.*, I 481; II
 255 (parere); 357
 (pro); B10a
 nectar, *n.*, I 356
 necubi, II 307, 323
 necunde, II 307, 323
 nefarius, II 6; 343
 (cavere); 592 (ille)
 nefas, *n.*, I 316; B2a;
 B14a
 negare, II 53, 235
 neglegens, I 457, 472
 neglegentia, *f.*, II 494
 neglegere, I 481; II
 72, 595, 754
 negotium, *n.*, I 242; II
 440 (procedere); 763
 (requiescere)
 nemo, I 18, 343, 344,
 478, 480, 481, 500; II
 494; 762 (quisque)
 nemus, *n.*, II 396
 nepos, *m.*, I 233; II
 90; B12a; Cornelius
 Nepos, I 374
 neptis, *f.*, II 90
 Neptunus, *m.*, II 45,
 438
 nequam, II 407, 410
 neque, I 479; II 123;
 II 324; neque—neque,
 I 478, 479, 499, 500;
 neque quisquam, ne-
 que quidquam (quic-
 quam), 357; neque
 tamen, II 254; neque
 ullus, II 314; neque
 umquam, II 767

nequire, nequeo, II 794	nobiscum, II 5; viz	Noreia, <i>f.</i> , 495
nequitia, <i>f.</i> , II 410	nos	Noricum, <i>n.</i> , II 495
nequities, <i>f.</i> , II 410	nocens, II 6; 41 (no-	nos, I 44, 45, 130; II
Nero, <i>m.</i> , I 408; II 632	centior); 356 (pro)	4; (nobis) I 179; (no-
Nerva, <i>m.</i> , II 632	nocere, I 271; II 494;	biscum) II 5; (nos-
nervus, <i>m.</i> , II 595	131 (sibi)	met) II 4, 53; (nos-
nescire, I 367; II 235,	nocte, I 426	tri, nostrum, <i>genit.</i>)
754	noctu, II 396	I 481, II 5; (omnium
nescius, I 481; II 653	noctua, <i>f.</i> , II 396, 480	nostrum) II 5; (nos-
neu = neve, II 323;	nocturnus, I 392, 444;	trum uterque) II 5
neu—neu, II 307	II 495; B 9 a	noscere, II 123; (no-
neuter, I 342, 478	nodus, <i>m.</i> , II 739 (cae-	visse, novi) II 293,
neve, II 123, 307, 323;	dere); 750 (implica-	307
ne—neve, II 323	re); 754	nosmet, II 4, 53; (<i>viz</i>
nex, <i>f.</i> , B10a	Nola, <i>f.</i> , II 807	nos)
nidus, <i>m.</i> , I 17, 426	nolle, nolo, II 155,	noster, stra, strum, I
niger, I 17, 162; 432	754, 810, 811; noli!	168, 169; II 146; nos-
(equus)	nolite! II 134, 155	tri, <i>m. pl.</i> , I 495; II
nihil, I 17, 343, 344,	nolo, viz nolle	754, 567
478, 480; II 219; 350	nomen, <i>n.</i> , I 195, 199,	notare, II 254
(habere); 357 (pro);	219; II 47, 254, 495,	notum est, II 235, 254
741 (committere);	567	notus, a, um, I 125
745 (discere); (nihil	nominare, I 501; II	novem, I 205
certi, mali, novi, o-	104, 254, 495, 595;	November, <i>m.</i> , I 499;
peris;) I 481, 495; II	nominari, II 37; 47	II 86; B 16 c
595, 754, 799; (pro ni-	(ex)	noveni, II 26
hilo habere) II 351;	non, I 11, 50, 57, 478	noverca, <i>f.</i> , II 90
nihil nisi, II 307	non solum — sed eti-	novies, II 8, 438
nil = nihil; II 799	am, I 180; II 324	novi, novisse, viz nos-
Nilus, <i>m.</i> , I 179	Nonae, <i>f.</i> , II 47, 86;	cere
nimis, I 442	B 16 b; B 16 c; B	novus, I 181; nihil no-
nimius, I 243; II 307	17 a	vi, I 495
nisi, I 481; II 212; 307,	nonageni, II 33	nox, <i>f.</i> , I 320, 348; II
438 (nihil nisi; non	nonagesimus, I 160	88; II 346, 347 (de);
nisi); 494 (nullus ni-	nonagies, II 9	410 (medius); 490
si); II 177—183; 186,	nonaginta, I 206	(frigus); B 10 b;
188	nondum, I 392; II 357	nocte, I 426; (noctu,
nitidus, B14b	(quisquam)	II 396); (nocte, pri-
nix, <i>f.</i> , I 344, 354,	nongeni, II 56	ma nocte, multa noc-
B10b	nongentesimus, I 190	te) II 53, 86
nobilis, (nobilior, no-	nongenti, I 224	noxius, II 254
bilissimus), I 435; II	nongenties, II 17	nubere, II 567
42, 132; nobiles, <i>m.</i>	nonne, II 799	nubes, <i>f.</i> , I 350; B 10 b
<i>pl.</i> , I 494	nonnihil, II 754	nubila, <i>n. pl.</i> , II 754
nobilitare, I 258	nonnullus, I 316	nubilus, a, um, II 53
nobilitas, <i>f.</i> , II 754,	nonnumquam, I 463	nucleus, <i>m.</i> , II 799
B10a	nonus, I 159	nudus, I 293; B 7 c

nugae, *f.*, II 307; B 16 b
 nullus, I 323, 478; II 219
 num, II 761 (num quis, num quid)
 Numa Pompilius, *m.*, II 155
 Numantia, *f.*, II 633
 numeralia (cardinalia), II 247
 numerale, *n.*, II 254; numeralia cardinalia, ordinalia, *n. pl.*, II 247, 254
 numerare, I 178; II (221), 595
 numerus, I 250, 481; II 304 (in); 351 (habere); 746 (ex); 754 (in)
 Numidae, *m. pl.*, B 4 b; Numidia, *f.*, II 104; Numidicus, I 260
 nummus, *m.*, I 442; II 254; 256 (pro); 345 (constituere)
 numquam, I 336, 479, 499; II 358 (quisquam)
 nunc, I 29, 78; nunc quoque, I 420
 nunquam, viz numquam
 nuntia, *f.*, I 320; B 2 c
 nuntiare, I 374; II 330, 235; 347 (de); nuntiare, II 236
 nuntius, *m.*, I 26, 320; B 2 c
 nuper, II 495
 nuptiae, *f. pl.*, B 16 b
 nurus, *f.*, I 290, 291; II 90
 nusquam, I 479; II 219

nutrire, I 357, 367; II 6, 254, 799
 nutrix, *f.*, B 10 b
 nutus, *m.*, II 754
 nux, *f.*, II 749 (frangere); 799; B 10 b
 nympa, *f.*, II 438

O.

ob, I 182; II 495, 754; (ob eamque rem) II 53; (ob eam rem, causam) II 396; (quam ob rem) II 497; 751 (industria), 758 (praedicare)
 obducere, II 567
 obesse, I 246; II 183
 obicere, obicio, II 296
 obire, obo, II 752 (sacra)
 obligatus, B 9 c
 oblinere, II 754
 obliquus, II 799
 oblivisci, obliviscor, II 235, 439 (paene)
 obnoxius, I 181, 288
 obnubere, II 755
 oboedire, I 358, 362, 363, 367; II 799 (praeceptum)
 obruere, II 595 (terra, pilum)
 obscurare, I 258; II 595
 obscurus, I 392; B 8 a; (obscurior) II 155, 171
 obsecrare, II 307, 329
 obserere, II 799
 observare, II 123, 254 (praecepta), 396 (leges), 596 (mos)
 obses, *m. f.*, II 596, (dare), 352 (impera-

re), 763 (repetere); B 12 a
 obsessus, II 495 (obsidere)
 obsidēre, II 254, 495
 obsidio, *f.*, II 567, 596, 561 (cingere), 601 (solvere)
 obsistere, II 361 (quominus), 373
 obsitus, II 799 (obserrere)
 obsolescere, II 755
 obstāre, II 22, 438, 361 (quominus)
 obsum, viz obesse
 obtemperare, I 62, 100, 123; II 254 (auctoritas)
 obtestari, II 307, 308, 329
 obtinere, II 596 (regnum)
 occasio, *f.*, II 354 (per), 495
 occasus, *m.*, II 88 (sol)
 occidens, *m.*, I 498; B 8 a
 occidere, II 72, 755; (occidens sol) 72, 104
 occidere, II 308, 755
 occisus, II 755 (occidere)
 oculere, II 755
 occultum, II 349 (ex) occumbere, II 755 (mors)
 occupare, I 463; II 567, 596 (urbs, imperium)
 occupatio, *f.*, II 567
 occupatus, II 308
 occurrere, II 308
 Oceanus, *m.*, II 308
 Octavianus Augustus, II 586, (567)

Octavius, <i>m.</i> , II 567	Olympius, II 807	596; (oppugnatus) II 96
octavus, I 159	Olympus, <i>m.</i> , II 45	(ops), opis, opem,
octies, II 8	omen, <i>n.</i> , II 411, 738	ope, <i>f.</i> , I 355; opes,
octingeni, II 56	(augere)	<i>f. pl.</i> , I 355, 426; II
octingentesimus, I 190	omnino, II 308	308; 738 (augere);
octingenti, I 224	omnipotens, II 755	743 (conterere); 755;
octingenties, II 17	omnis, <i>e.</i> , I 436, 437,	759 (prosternere);
octo, I 205; II 196	481 (pars); II 308	B 10 a
October, <i>m.</i> , I 499;	(onus), 596, 739 (bo-	optare, II 72, 308,
B 2 a; B 16 c	na), 762 (quisque),	329; (optatus) II 72
octogeni, II 33	799; 5 (nostrum);	optimates, <i>m.</i> , I 354;
octogesimus, I 160	(omnia, <i>n. pl.</i>) I 482,	II 748 (factio)
octogies, II 9	496	optime, (<i>viz bene</i>), I
octoginta, I 206	onerare, II 308	420; II 434, 755
octoni, II 26	onus, <i>n.</i> , I 442; II 308	optimus, (<i>viz bonus</i>),
oculus, <i>m.</i> , I 140; II	opera, <i>f.</i> , I 241; (dare	I 288; II 110, 172;
438	operam) I 241; II	568 (civis); 751 (in-
odi, odisse, II 293, 308	300, II 308, 381, 596;	doles); 752 (iudici-
odium, <i>n.</i> , II 104, 308,	B 16 a	um)
353 (movere), 438,	operire, II 799	opulentia, <i>f.</i> , I 178
439, 483 (asper); 596	operosus, I 442	opulentus, I 181; B 4 c
(in odio esse)	opertus, II 799 (ope-	opus, <i>n.</i> , I 202; II 308
Odoacar, <i>m.</i> , II 633,	rire)	(animus); 356 (pro)
634	opes, <i>viz (ops)</i> ; též: I	ora, <i>f.</i> , II 155
odor, <i>m.</i> , I 251	355, 426	oraculum, <i>n.</i> , I 403; II
odoratus, <i>m.</i> , I 315	opimus, II 596, 601;	562 (consulere)
Odyssea, <i>f.</i> , I 258	B 8 a	orare, I 62; II 329;
Odysseus, <i>viz Ulixes</i>	opinio, <i>f.</i> , II 6, 15 (ce-	353; 495; (auxili-
Oeta, <i>f.</i> , II 633	lerius), 236 (o. est),	um); 749 (flere)
offendere, I 336; II	295, 397 (responde-	oratio, <i>f.</i> , I 403; II
596	re), 743 (contra)	303 (in); 351, 490
offensio, <i>f.</i> , II 54	oportet, II 255	(habere); 356 (pro);
offerre, offero, II 755	oppidanus, I 151; II	B 8 c
officere, officio, II 361	596	orbare, II 815
(quominus), 373	oppidum, <i>n.</i> , I 70, 90;	orbis, <i>m.</i> , I 426, (o.
officium, <i>n.</i> , I 374; II	II 596, 663, 345 (con-	terrarium); II 589
397 (revocare), 409 a	stituire)	(donare); B 7 c
745 (deserere), 440	opportune, II 755, 768	ordinalia, II 255
(praestare), 487 (de-	(vox)	ordo, <i>m.</i> , I 242; 394,
terrere)	opportunitas, <i>f.</i> , II	463 (senatorius, e-
oleum, <i>n.</i> , II 439	348 (ex), 355 (per-	quester); II 349 (ex-
olim, I 131; II 596	suadere)	tra); B 7 a; B 8 c
olitor, <i>m.</i> , I 251	opportunus, II 308	Orgetorix, <i>m.</i> , II 22
olor, <i>m.</i> , II 480; B 6 c;	opprimere, I 482, 484;	oriens, I 498; B 8 a
B 8 b	II 568	origo, <i>f.</i> , I 320; II 104,
Olympia, <i>f.</i> , II 807	oppugnare, I 217; II	106; B 8 c
Olympicus, II 807		

oriri, orior, · II 755, 788, 816; (oriens sol) II 104
ornare, I 11, 12, 15, 17, 209, 230, 239, 392; II 6, 126, 127, 99
ornatus, I 313; II 6; (ornator) II 14
Orpheus, *m.*, II 396, 629
ortus, *m.*, II 88 (primus o.; o. solis), 596
os, oris, *n.*, I 408; II 749 (excidere), 755
os, ossis, *n.*, I 348; II 596
ostendere, II 755
ostium, *n.*, I 26
ostrea, *f.*, II 768
Otho, *m.*, II 633
otiosus, II 155
otium, *n.*, I 202
Ovidius, *m.*, I 151; II 450—452
ovis, *f.*, I 350; II 480; B 4 b; B 10 b
ovum, *n.*, I 140

P.

P. = Publius, I 393
p. Chr. *n.*, II 47
pabulatio, *f.*, II 308; 311, 497 (prohibere)
pacisci, paciscor, II 308, 309, 329
paedagogus, *m.*, I 442
paene, II 439, 472, 495, 755
paeninsula, *f.*, I 102
Palaestina, *f.*, II 633
Palatium; mons Palatinus; II 633
pallidus, II 439
palmes, *m.*, B 7 a
palus, *f.*, B 10 a; B 13 b

paluster, stris, stre, I 384
pandere, II 755; passus, II 755
panis, *m.*, I 353; II 799; B 7 c
Panormus, *m.*, II 155
panthera, *f.*, II 480
papaver, *n.*, B 9 a
Paphus, *f.*, B 4 c
papilio, *m.*, B 7 a, b; B 8 c
par, I 458, 473, 494; 461; II 297, 309 (atque); 309, 313 (studium); 593 (ius); par, *m. f.*, I 494
paragraphus, *f.*, B 5 b
parare, I 78, 100, 131, 175, 210, 320, 392, 426, 442, 487; II 255, 309 (laetitia); 356 (bellum) (pro); 396 (cena); 586 (caedes); 593 (interitus)
paratus, a, um, II 255
parcere, II 123, 384; parsurus, II 384
parens, *m.*, *f.*, I 463; 296 (alter); B 2 b; B 12 a
parentes, *m.*, I 320, 348, 463; II 90; B 12 a
pārêre, pārêo, I 271; 367 (dolor); 442 (dcretum); II 255 (necessitas); 495; 597 (consilium)
parare, pario, I 490; II 799
paries, *m.*, I 392; B 7 a
pariter, II 297 (atque)
Parius, a, um, I 260; P. lapis, II 593

parricidium, *n.*, II 754, 755 (oblinere)
pars, *f.*, I 348, 481; II 104, 155, 255; 349 (ex); 441 (secare); 521 (*ve zlomcich*); 568; 585 (agere); 597; B 9 c; partes, *pl.*, II 568; B 16 a
parsimonia, *f.*, I 374; II 597
parsurus, II 384 (parcere)
particeps, I 473, 474, 475
partiri, II 816
partus, *m.*, I 302, 303
parum, (minus, minime), II 155; 352 (habere)
Parus, *f.*, I 260; II 104; B 4 c
parvus, (minor, minimus), I 125; II 111
pascere, I 427
passer, *m.*, II 480; B 4 a; B 6 c; B 8 b; p. solitarius, II 576
passerculus, *m.*, II 576
passim, II 439
passus, *m.*, I 15; II 155, 197, 597
passus, a, um, II 755 (pandere)
pastor, *m.*, I 392
pastoralis, e, II 432 (canis)
patefacere, II 123, 137, 755
patefieri, II 755 (patefacere); 800 (solere)
pater, *m.*, I 194, 198, 349; II 90; 309 (p. familias); B 6 c; patres, *pl.*, II 495
patere, II 72

paternus, I 141; B 8 c	pecu, <i>n.</i> , I 302, 303; B 4 b	353; 354 (se); 373, 374 (stare); 411, 439, 496, 568, 597; 744 (descendere); 752 (ipse); 756, 799; 800 (renuntiare)
patientia, <i>f.</i> , I 26, 53; II 756	pecunia, <i>f.</i> , I 77, 78, 436; II 246 (as); 255; 348 (ex); 350 (facere); 496 (praeberere); 586 (colligere); 596 (omnis); 757 (petere); 762 (redigere)	peragere, I 442; II 597
patria, <i>f.</i> , I 22, 53	pecus, pecoris, <i>n.</i> , II 72, 336, 568; B 4 b	peragrarare, II 155
patricius, <i>m.</i> , II 597; (<i>přid. jm.</i>) II 597	pecus, pecudis, <i>f.</i> , II 72, 336; B 4 b; B 10 c	percellere, II 756
patrimonium, <i>n.</i> , II 309	pedes, peditis, <i>m.</i> , I 219	percipere, percipio, I 492, 493; II 104
patrius, I 203	pedester, stris, stre, I 24, 384; II 309	perculus, II 756 (percellere)
patronus, I 69	peditatus, <i>m.</i> , I 276	percutere, percutio, I 493; II 756
patruelis frater (soror), II 90	peior, (<i>viz</i> malus), (II 111)	perdere, II 296, 309; 396 (hora)
patruus, <i>m.</i> , II 90	pelagus, <i>n.</i> , I 85; B 5 b	perditus, a, um, II 104
patulus, I 181	pellere, II 309, 756	perdives, II 155, 171
pauci, ae, a, I 170, 171, 172, 419; II 53, 86, 116, 117; 346 (de); 495; 568; paucissimi, II 155, 495; pauca, <i>n. pl.</i> , I 496	pellis, <i>f.</i> , I 427; B 10 b	perdix, <i>f.</i> , II 576; B 10 b
paulatim, II 439	Pelopidas, <i>m.</i> , II 104	perdoctus, II 155, 171
paulo, II 597; p. post, II 597	Peloponnesiacus, a, um, II 104; (bello P.) II 104	perdomare, II 439
paulum, II 756	penates, <i>m.</i> , I 354; B 16 b	peregrinus, I 252, 393; 411 (praetor)
pauper, I 473, 474, 475; (pauperior, pauperrimus) II 11, 20, 40, 44, 155; (habere) 351	pendere, pendeo, II 155, 207; 348 (ex); 495	perereo, <i>viz</i> perire
paupertas, <i>f.</i> , I 482; II 304 (in); B 10 a	pendere, pendo, I 408; II 159 (tributum); 207; 246 (as); 356 (pro)	perficere, perficio, I 493; II 123, 137, 309, 756
Pausanias, <i>m.</i> , I 463	Penelopa, (Penelope), <i>f.</i> , II 807	perfidia, <i>f.</i> , II 756
pavidus, II 373, 376	penetrare, I 501; II 373, 597	perfidus, I 141; II 593 (iudicare); 597
pavo, <i>m.</i> , I 463; II 576; B 4 a; B 8 b	penna, <i>f.</i> , I 463	perfodere, perfodio, I 493; II 799
pavor, <i>m.</i> , II 373, 376	pensum, <i>n.</i> , II 799	perfuga, <i>m.</i> , II 568
pax, <i>f.</i> , I 219, 392; II 88, 152; 313 (suadere); 347 (de); 589 (donare); 747 (exposcere); 755 (offerre); 757 (petere); 764 (spernere); 796 (convenire); B 10 a	per, (<i>předl.</i>), I 182, 251, 393, 408, 420, 501; II 102 (dolus); 104 (annus); 255,	perfundere, II 597; perfusus, II 597
peccare, I 421; II 255		pergratus, II 156, 171
peccatum, <i>n.</i> , II 53		Pericles, <i>m.</i> , I 482
pectus, <i>n.</i> , I 219; II 433 (ante)		periculosus, I 141

perii, II 294; (<i>viz</i> perire)	persuadere, II 329, 347, 354, 597, 756; mihi persuadetur, II 355; persuasum est, II 355, 597; persuasum (habere) II 351	philosophia, <i>f.</i> , I 23, 53, 54; II 313 (studium); 433 (applicare)
periodus, <i>f.</i> , B 5 b	pertaedet, II 789	philosophus, <i>m.</i> , I 23; II 439
perire, pereō, II 294, 309; periturus, II 384	perterrere, I 374; II 496, 568; perterritus, II 496	phoca, <i>f.</i> , II 480
peritus, I 125, 234; II 756; (peritior, peritissimus) II 42	Pertinax, <i>m.</i> , II 633	Phocenses, <i>m.</i> , II 373
periturus, II 384 (<i>perire</i>)	pervenire, I 393; II 373, 799	Phocion, <i>m.</i> , II 496
periucundus, II 156, 171	pes, pedis, <i>m.</i> , I 194, 201; II 255: 295 (aegrotus); 314 (valeo); 571 (trahere); 602 (superare); B 12 a	Phoebus, <i>m.</i> , II 807
perlegere, II 597	pessimus, <i>viz</i> malus; II 756	Phoenica, <i>f.</i> , I 463
permanare, I 393	pessum, II 597	Phoenices, <i>m.</i> , I 393; B 12 b
permanere, II 309, 310	pessumdare, II 597	Phoenix, <i>m.</i> , B 12 b
permiscere, II 597	pestis, <i>f.</i> , II 104	phoenix, <i>m.</i> , B 8 a; B 12 b
permittere, II 310, 329, 568	petere (aliquid ab aliquo, aliquem bello, ab aliquo, exemplum, fidem, fugam, hostem, iter, magistratum, medicinam, pacem, urbem, viam), II 124; (alimentum) II 396; (honesta) II 355; II 329	Phrygia, <i>f.</i> , II 104; Phrygius, II 104
permodestus, II 156, 171	Phaëthon, <i>m.</i> , II 807	pica, <i>f.</i> , II 576
permotus, II 496 (<i>permovere</i>)	pharetra, <i>f.</i> , I 23, 42	pictor, <i>m.</i> , II 22
permovere, II 310, 329, 496	Pharnaces, <i>m.</i> , II 807	pictura, <i>f.</i> , I 393
permultum, II 799	Pharsalus, <i>f.</i> , II 104	pictus, B 9 a; II 800 (<i>pingere</i>)
permultus, II 799	Pharus, <i>f.</i> , I 443; B 4 c	pie, I 464
perniciēs, <i>f.</i> , I 299; II 496	phasianus (gallus), <i>m.</i> , II 576	pietas, <i>f.</i> , I 259; B 10 a
perniciosus, I 22, 188; II 41	Phidias, <i>m.</i> , II 568	piger, gra, grum, I 162, 164; II 310; (pigrior, pigerrimus) II 11, 20
pernoctare, I 367	Philippi, <i>m.</i> , II 633	pila, <i>f.</i> , I 321; II 566 (<i>ludere</i>)
perpetuo, I 322	Philippides, <i>m.</i> , II 807	pilum, <i>n.</i> , I 218; II 595 (<i>obruere</i>)
perpetuus, II 156	Philippus, <i>m.</i> , I 24; II 156, 396, 631	pingere, II 568
perrarus, II 156, 171	Philoctetes, <i>m.</i> , II 807	pinus, <i>f.</i> , I 290, 291; B 15 b
perrodere, I 442; II 756		piper, <i>n.</i> , B 9 a
Persa, <i>m.</i> , I 35; Persae, <i>m.</i> , I 365; II 297		Piraeus, <i>m.</i> , II 22
perscribere, II 597		pirum, <i>n.</i> , I 183
perseverare, II 212, 236, 284, 597		pirus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a
personare, II 439		Pirustae, <i>m.</i> , B 4 b
perspicere, perspicio, I 493		piscis, <i>m.</i> , I 350; II 576; B 4 b; B 7 b; B 8 b
perstringere, II 568		Pisidae, <i>m.</i> , II 310
		Pisistratus, <i>m.</i> , II 105

Piso, <i>m.</i> , II 411; G. Pi- so, II 634	plurimus, (<i>viz</i> mul- tus); II 111, 116, 117, 118, 156, 496; 590 (emere), 598; pluri- mum, II 118, 496; 502 (valere)	pondus, <i>n.</i> , I 393
pius, I 336; II 156; (magis pius, maxi- me pius) II 148; (piissima) II 149	plus, (<i>viz</i> multum); II 15, 111, 116, 117, 118; 142 (valere); 800 (sapere); 590 (emere).	ponere, II 236, 255; 346 (de); 742 (ca- stra) (consuescere); 757
pix, <i>f.</i> , B 10 b	Pluto, <i>m.</i> , II 46	pons, <i>m.</i> , I 348; II 350, 748 (facere); 374 (rescindere); B 8 a
placare, II 124	pluvia, <i>f.</i> , I 178	pontifex, <i>m.</i> , I 501
placere, I 271, 486; II 310, (senatus); 496, 598	pluvius, <i>a, um</i> , I 501; B 2 a	Pontus, <i>m.</i> , II 808; B 4 c
placidus, II 73; B 9 a	poculum, <i>n.</i> , I 336	popularis, <i>e</i> , II 757;
plane, I 374; II 171	poecile, II 757 (porti- cus)	populares, <i>m. pl.</i> , II 757
planities, <i>f.</i> , II 255; 354 (per)	poëma, <i>n.</i> , B 14 c	populus, <i>m.</i> , I 151; II 297 (apud)
plantare, I 92	poena, <i>f.</i> , I 140; II 501 (timere); 562 (constituere); 764 (solvere)	pōpulus, <i>f.</i> , I 151, 183; B 5 a
Plataeae, <i>f.</i> , I 464; II 296	Poenus, <i>m.</i> , Poeni, <i>m.</i> , II 105, 807; Poe- nicus, II 105	porca, <i>f.</i> , II 480
Plataeensis, <i>e</i> , II 255;	poëta, <i>m.</i> , I 14, 35, 36, 41, 42, 152, 166; B 2 a; B 4 b	porculus, <i>m.</i> , II 480
Plataeenses, <i>m.</i> , II 255	polliceri, II 235, 816	porcus, <i>m.</i> , II 480
platanus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a	Pollux, <i>m.</i> , B 12 b	Porsenna, <i>m.</i> , II 496
Plato, <i>m.</i> , I 234; II 360 (vertere)	Polycrates, <i>m.</i> , II 807	porta, <i>f.</i> , I 120; II 73; 356 (pro)
plaudere, II 568	Polynices, <i>m.</i> , II 807	portare, I 11, 15, 17, 48, 56, 100, 217; II 53
Plautus, <i>m.</i> , II 156	Polyphemus, <i>m.</i> , II 807	portendere, II 256
plebeius, <i>a, um</i> , II 598; plebeius, <i>m.</i> , II 598	pomarium, <i>n.</i> , I 179	porticus, <i>f.</i> , I 291, 303; II 757
plebs, <i>f.</i> , I 427; II 35; 346 (de); II 158, 159 (tribunus); B 9 c	Pompeianus, II 489	portus, <i>m.</i> , I 286, 303
plenus, I 141; II 757; B 9 a	Pompeii, <i>m. pl.</i> , II 808	poscere, II 441 (so- lea); 757
plerique, pleraeque, pleraque, II 119	Pompeius, <i>m.</i> , II 22, 34	posse, possum, II 373, 758, 790, 791; 117, 118
plerumque, I 180; II 598	Pompilius, <i>m.</i> , II 156	possidēre, II 256, 496
plorare, II 757	T. Pomponius Atti- cus, II 105, 434 (Atti- cus)	possidere, II 757
ploratus, <i>m.</i> , II 439; 441 (sonare)	pomum, <i>n.</i> , I 183; II 439	possum, <i>viz</i> posse
pluere, pluīt, II 255	pomus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a	post, (<i>přisl.</i>), II 256, 270, 271, 597, 598; 300 (denique; <i>výčet</i>)
pluma, <i>f.</i> , II 212, 310		post, (<i>předl.</i>), I 259; II 355; 270, 271, 314; 397 (tergum); 598
plures, plura, (<i>viz</i> multus, plus); II 13, 111, 116, 117		post — quam, II 271

postea, I 443; II 256	praeceps, I 458, 473; II 652, 758	praesectus, B 7 b
posteaquam, postquam, II 439	praeceptor, <i>m.</i> , I 234	praesens, I 457, 472; II 68 (populus); 303 (in); 310, 653, 758
posterior, posterius, II 598, 652	praecceptum, <i>n.</i> , I 420; II 357 (pro), 799 (oboedire); 254 (ob-servare)	praesentia, <i>n.</i> , I 375; 472; II 310, 311
posteritas, <i>f.</i> , II 256, B 10 a	praecipere, praecipio, I 493; II 124, 310, 329	praesentia, <i>f.</i> , II 89
[posterus], II 86, 310 (dies); 598 (annus); posteri, <i>m. pl.</i> , II 86, 310; B 16 b	praecipue, I 123	praeses, <i>m. f.</i> , B 12 a
postis, <i>m.</i> , B 7 c; B 13 a	praeclare, II 568, 758	praesidium, <i>n.</i> , I 375; II 490 (firmare); 600 (relinquere)
postponere, II 758	praeclarus, I 182; I 171, 256	praestans, I 457, 472; II 21 (praestantissimus)
postquam, II 439	praeco, <i>m.</i> , II 156	praestare; praestat; I 375; (fidem p.) I 375, 407; (se p.) I 487; II 236, 256; 436 (fides); 439, 496; 598 (se p.); I 367 a II 256 (praestat)
postremo, I 374; II 300, 598	praeda, <i>f.</i> , I 420; II 350 (facere); 589 (distribuere); 735 (adimere)	praesum, <i>viz</i> praeesse
postremum, II 598	praedicare, I 427; II 758	praeter, I 483
postremus, II 496, 598, 652, 758	praedicere, II 310, 329	praeterea, II 46
postridie, I 374	praeditus, II 6, 758	praetermittre, II 369, 373
postulare, I 427; II 329, 355, 373	praedium, <i>n.</i> , I 179	praetor, <i>m.</i> , I 321; II 356 (pro); 411 (urbanus, peregrinus)
potare, II 310	praedulcis, <i>e.</i> , II 156, 171	praetorium, <i>n.</i> , II 598
potens, I 457, 472; II 41 (potentior); 354 (per), 758	praeesse, praesum, I 374; II 32, 256, 598	praevalere, II 496
potentia, <i>f.</i> , I 26, 53; II 743 (crescere)	praefectus, <i>m.</i> , I 294	praevenire, I 421; II 212
potestas, <i>f.</i> , I 321; II 351 (habere); 562 (dedere); 598; 599 (redigere); 801 (venire); B 10 a	praeficere, praeficio, I 493; II 799	Praga, <i>f.</i> , II 256
potio, <i>f.</i> , I 365; B 8 c	praematurus, II 799	pratum, <i>n.</i> , I 443
potiri, II 816	praemittere, II 310	pravus, I 322
potum, II 439; potus, <i>a, um</i> , II 310	praemium, <i>n.</i> , I 86, 140; II 105; 589 (distribuere); 598; 601 (statuere); 757 (petere); 795 (afficere)	precari, II 311, 329
prae, II 236 (fero); 256, 355	praenomen, <i>n.</i> , I 393	preces, <i>viz</i> prex
praeacutus, B 7 a; B 9 a	praepondere, II 758	prehendere, I 336
praebere, I 271, 272; 271 (exemplum), (se); 487 (se); II 496, 598 (se), 758	praepotens, II 156, 171	premere, I 393; II 82; pressus, II 82
	praes, praedis, <i>m.</i> , B 12 a	pretiosus, I 26, 182; II 42 (pretiosior, pretiosissimus)
	praescribere, II 310, 329	pretium, <i>n.</i> , I 179, 393; II 487 (debere); 568

prex, <i>f.</i> ; (<i>plur.</i>) preces; I 365; II 397 (repudiare); B 10 a; B 16 b	(dicere); 759; 765 (stare)	progenitor, <i>m.</i> , II 90
primo, II 105, 653, 758	proavia, <i>f.</i> , II 90	prohibere, II 311, 363, 373, 497; prohiberi, II 311, 366, 367, 373, 497
primores, <i>m.</i> , B 16 b	proavus, <i>m.</i> , II 90, 759	proles, <i>f.</i> , II 156
primum, II 300, 497, 598; 256, 653, 758; (<i>ve výtlu</i>) II 256; (ut p.), (quam p.) II 497	probare, I 178, 408	Prometheus, <i>m.</i> , II 808
primus, I 159; II 86 (adventus, concursus, nox, ortus, tempus, vesper, ver); 88 (lux, pueritia); 500 (stare); 652, 653, 759	probe, II 799	promissum, <i>n.</i> , II 497
princeps, I 473, 474, 475; II 652; princeps, <i>m.</i> , I 498; II 311	probitas, <i>f.</i> , II 53; B 10 a	promissus, II 568, 569
principatus, <i>m.</i> , I 501, 500; II 598	Probus, <i>m.</i> , II 634	promittere, II 568
principium, <i>n.</i> , I 179; (in) principio, II 87, 89, 598	probus, I 203; B 2 a; B 4 b	promovere, II 311
prior, prius, II 440; 652, 654; viz prius 11, 440,	procedere, II 349 (extra); 396, 440, 568	pronepos, <i>m.</i> , II 90
priscus, II 156, 759; Tarquinius Priscus II 157	procella, <i>f.</i> , I 250	proneptis, <i>f.</i> , II 90
pristinus, I 427	procere, <i>m.</i> , B 16 b	pronuntiare, II 497
prius, II 311, 440, 654, 759 prius — quam, II 440	procerus, I 182; B 8 c	pronurus, <i>f.</i> , II 90
priusquam, II 440, 737, 759	procreare, II 7	propagare, II 599
privare, II 598, 411; privatus, II 411, 598	procul, II 105; 798 (haud)	prope, (<i>přisl.</i>) I 151; II 665 (ab); 759 (propius, proxime; prope erat, ut); 472 (<i>s ind. pf.</i>)
pro, I 218, 336; II 256; 351 (habere); 356; 409 (dimicare); 433 (ante); 440; 501 (tempus); 599; 745	procus, <i>m.</i> , II 753 (laccessere); 759	prope, (<i>předl.</i>), I 501
	prodere, I 443; II 254; 759; proditum est, II 236, 254 (memoria)	properare, I 11, 15, 17, 48, 56, 100, 175, 210; II 353 (monere)
	prodesse, prosum, II 157, 624	propinare, II 799
	proditio, <i>f.</i> , II 100 (accusare); 105; B 8 c	propinqua, <i>f.</i> , II 90
	producere, II 356 (pro); 816	propinquus, <i>m.</i> , II 90; 105; (<i>přid. jm.</i>) II 105, 759
	proelium, <i>n.</i> , I 218, 406; II 88; 409, 488 (dimicare); 564, 747 (excedere); 586 (committere); 600 (restituere); 603 (vincere); 753 (laccessere)	propugnator, <i>m.</i> , II 440
	proficisci, proficiscor, II 295, 665, 759	propter, I 336
	profligare, I 375	propulsare, II 396, 412
	profluere, I 427	prorsus, II 156, 171
	profugere, II 759	proscribere, II 569; proscriptus, II 569, proscripti, <i>m. pl.</i> , II 569
	profuturus, II 157, 624	Proserpina, <i>f.</i> , II 808
	progener, <i>m.</i> , II 90	prosocer, <i>m.</i> , II 90

prospectare, II 347
(de)
prosper, I 135
prospicere, *prospicio*,
II 311, 330
prosternere, II 759
prosum, *viz* prodesse
Protagoras, *m.*, II 569
proverbium, *n.*, I 273;
II 212, 599
providens, II 396
providere, II 311, 330,
381, 396, 497
provincia, *f.*, I 408; II
349 (extra); 71 (Gal-
lia)
proxime, II 759
proximus, II 53; 87
(senatus); 652; B 7 a
prudens, I 455, 457,
472; II 653, 760;
(prudential, pruden-
tissimus) II 11, 19,
41, 42
prudenter, II 760
prudentia, *f.*, II 53
prunum, *n.*, I 183
prunus, *f.*, I 183;
B 5 a
Prusias, *m.*, II 808
psalmus, *m.*, II 256
psittacus, *m.*, II 576
Ptolomaeus, I 443
pubes, I 473, 474, 475
publice, I 336; II 53,
105
publicum, *n.*, II 373,
762
publicus, II 256;
B 13 b
puella, *f.*, I 10, 36, 41;
B 2 a
puer, *m.*, I 69, 83,
113, 114; II 73, 651,
652; pueri, *m.*, II 90
puerilis, *e*, II 799
pueritia, *f.*, II 88, 89

pugio, *m.*, II 569;
B 7 b; B 8 c
pugna, *f.*, I 42; II 312;
595; 602 (superare);
665 (p. facta); 739
(capessere)
pugnare, I 11, 15, 17,
48, 56, 100, 175, 211;
II 100; 157, 356
(pro); 396, 599
pulcher, I 23, 162,
164, 165; (pulchrior,
pulcherrimus) II 10,
12, 20, 41, 44, 157
pulchre, (pulchrius,
pulcherrime), II 760
pulchritudo, *f.*, I 260;
B 8 c
pullus, *m.*, II 157, 336,
480 (p. equi, p. galli-
naceus), 576 (colum-
binus)
puls, *f.*, B 9 c
pulsare, II 440
pulvis, *m.*, I 393;
B 6 c; B 7 c; B 13 a
punctum, II 569
Punicanus, II 807;
Puniceus, II 105,
807; Punicus, II 105,
807
punire, I 358, 362,
363, 367; II 799
puppis, *f.*, I 347, 350;
B 10 b
purgare, I 78; II 236
purpureus, B 8 c
purus, *a, um*, I 443
putare, I 486; II 22,
235; 356 (prae); 357
(pro); 402, 599; 795
(alienus)
puteus, *m.*, II 799
pyramis, *f.*, II 599;
B 13 a
Pyrrhus, *m.*, II 256
Pythia, *f.*, I 393

Q.

Q. = Quintus, I 393
quā, I 93; II 599
quadrageſi, II 33
quadragesimus, I 160
quadrages, II 9
quadragesima, I 206
quadrans, II 246 (as)
quadrangeni, II 56
quadragesimus, I
189
quadragesima, I 224
quadragesima, II 17
quadrupes, (*m. f.*), I
473, 474, 475; II 760
quaerere, I 443, 486;
II 599, 760
quaeso, quaesumus,
II 311, 623
quam, I 202, 365, 427,
434; (tam — quam)
I 464; (*u kompar.*)
II 13, 15; (*abl. cas.*
miry) II 271; (quam
primum) II 497
quam ob rem (cau-
sam), II 497, 649
quamquam, I 295
quando, I 93; II 357,
599; (ne quando) II
323
quanto, II 106
quantum, I 365; II
497
quantus, II 73, 497
quare, II 73, 649
quartus, I 159, 224
quasi, I 259
quassare, I 393
quater, II 8; qu. in
die, II 89; (*viz ter*)
II 760
quater, quatio, I 490,
493
quaterni, II 25
quattuor, I 205; II 196

quattuordecim, I 205
 -que, I 106; II 53; (ob
 eamque rem) II 53
 queo, quire, II 794
 quercus, f., I 24, 290,
 291, 302, 303; B 15 b
 qui, quae, quod, I 247,
 248, 249; II 357, 648
 qui (quis), qua, quod,
 (*neurč.*), II 357, 761;
 (ne quod) II 323, 357
 quia, II 73, 497
 quid? II 73, 357, 599;
 (quid rei?) II 357;
 (*viz táz. a neurč.*
 quis)
 quidam, quiddam;
 quidam, quaedam,
 quoddam, II 53, 760,
 348 (e, ex)
 quidem, II 256
 quies, f., I 393; II 35;
 B 9 a
 quiescere, II 569
 quin, II 211 (dubito),
 362, 368, 369, 370,
 373, 374
 quinarius, II 246 (as)
 L. Quinctius Cincin-
 natus, II 73; T.
 Quinctius Flaminii-
 nus, II 808
 quindecim, I 205
 quingeni, II 56
 quingentesimus, I 189
 quingenti, I 224
 quingenties, II 17
 quini, II 26
 quinquageni, II 33
 quinquagesimus, I 160
 quinquagies, II 9
 quinquaginta, I 206;
 II 196
 Quinquatrus, f., I 292;
 II 45
 quinque, I 24, 205; II
 196, 197

quinqües, II 8
 Quintilis, I 498
 quintus, I 159
 quire, queo, II 794
 quis, quid? I 93; II
 357, 599; (*viz quid?*)
 quis, quid, (*neurč.*), II
 357, 599, 761; (ne
 quis, ut ne quis) II
 323, 324
 quisquam, quidquam,
 quicquam, II 357,
 323 (ne qu.)
 quisque, quidque;
 (quisque, quaeque,
 quodque), II 157, 87
 (tempus), 356 (pro),
 761
 quisquis, quaequae,
 quidquid, II 762
 quo, I 93; II 106, 664
 quo facto, II 649, 748
 quo factum est, II 649,
 748
 quo quis, II 761
 quoad, II 762
 quod, (*viz qui*)
 quod, (*spojka*), I 24,
 29, 103; II 351, 352
 (habeo)
 quodsi, II 649
 quominus, II 361 až
 365, 361, 362, 374
 quondam, I 427
 quoniam, II 799
 quoque, I 420; (nunc
 qu.) I 420
 quot, I 365
 quotannis, I 336
 quotiens, II 497
 quotus, II 47 (annus),
 303 (hora), 521

R.

radius, m., II 799
 radix, f., I 393, 501; II
 569 (litterae); 585

(agere); 599; 800
 (sub); B 10 b
 ramosus, I 336
 ramus, m., 443
 rana, f., I 140; II 576;
 B 4 a; r. marina, II
 768
 rapax, I 460, 472
 rapere, rapio, I 490;
 II 599, 205
 rapidus, I 408; B 4 b;
 B 7 c; B 8 a
 rapina, f., II 497
 raro, I 123
 rarus, (rarior, rarissi-
 mus), I 394; II 44;
 651, 652, 762
 ratio, f., I 408, 464
 (expers); II 351 (ha-
 bere); 353 (monere);
 440; B 8 c
 ravis, f., B 10 b
 recedere, I 408; II
 569
 recens, I 457; II 762;
 recentia, n. pl., II
 311
 receptus, m., I 409; II
 739 (canere)
 recipere, recipio, II
 236, 257, 569, 762
 recitare, I 62, 100
 reconciliare, II 412
 recreare, I 394
 recte, I 322
 rectus, II 124
 recuperare, II 569
 recusare, II 212; 221;
 257, 312; 361 (quo-
 minus); 367, 368; 369
 (quin); 374
 reddere, II 497
 redeo, *viz* redire
 redigere, II 589 (di-
 cio); 599, 762
 redimere, II 762

redire, II 348 (ex); 762	repente, I 420; II 312	res gestae, I 375; II 312, 565; 597 (perscribere); 600 (scriptor)
reditus, <i>m.</i> , I 375; II 88, 665	repentinus, I 375	res humanae, I 375; II 312, 351 (habere)
referre, II 800	reperire, II 37, 800	res incertae, I 336
referre, refero, II 356 (pro)	repetere, II 762	res militaris, I 375, 435; II 304 (in); 763
refertus, II 800 (referre); I 260	repetundae, <i>f. pl.</i> , B 16 b	res nova, I 376
reficere, reficio, I 493; II 399, 762, 800	replere, II 498; repletus, II 440	res novae, I 376; II 345 (constituere); 498; 500 (studere)
regere, I 306, 310, 331, 332, 336, 443	reponere, II 440	res publica, I 321, 322; II 744 (dedere)
regia, <i>f.</i> , II 816	reportare, I 375; II 498	res publicae, I 376
regina, <i>f.</i> , I 10, 36, 40; B 2 c	reprehendere, II 124	res secundae, I 321, 322; II 89
regio, <i>f.</i> , I 288; II 257; B 8 c	reprehensio, <i>f.</i> , II 600	res secundissimae, II 406
regius, a, um, I 234; II 598 (potestas)	repudiare, II 312, 397	res summae, II 600
regnare, II 53	repugnantia, <i>f.</i> , II 600	res trepida, II 89
regnum, <i>n.</i> , II 359 (statuere); 396, 595; 596 (obtinere); 598 (privare); 740 (certare); 801 tollere	repugnare, II 106; 361 (quominus)	res urbanae, II 500 (status)
Regulus, <i>m.</i> , II 498	reputare, II 124	resalutare, I 78
reicere, reicio, II 312	requies, <i>f.</i> , II 35; B 9 a	rescindere, II 374
religio, <i>f.</i> , II 351 (habere); 374, 599	requiescere, II 157, 763	resistere, II 312; 361 (quominus)
religiosus, II 599	res, <i>f.</i> , I 298, 299, 301; II 52 (exitus); 257 (domina); 304 (in rem est); 345 (constituere); 347 (de); 357 (pro); 435 (consentire); 495 (ob); 749 (gerere); 763 (repetere); 800 (commutatio); 816; 351 (habere)	resonare, II 440
relinquere, I 24, 319; II 600, 762	res adversae, I 321; II 89	respondere, I 272; II 235, 257, 295, 330, 397, 763
reliquiae, <i>f. pl.</i> , II 600; B 16 b	res arduae, II 304 (in); II 408	responsum, <i>n.</i> , I 394; II 743 (contentus), 763
reliquus, a, um, I 443	res divinae, I 375	respuere, II 600
relucere, I 318	res domesticae, I 375	restis, <i>f.</i> , B 10 b
remanare, I 394	res dubia, II 312, 763	restituere, II 600
remeare, II 439 (per); 440	res dubiae, I 321; II 89, 563, 564	rete, <i>n.</i> , I 356
remigrare, II 600	res familiaris, I 375, 435; II 799	retinere, I 376; II 361 (quominus); 368 (quin); 374, 498
remittere, II 569	res frumentaria, II 564	retrahere, II 569
removere, II 498		retrosum, retrorsus, retroversus, II 498
Remus, <i>m.</i> , I 420		reus, II 124, 312; 745 (dicere)
renovare, I 122; II 106		revocare, II 73, 358, 397
renuntiare, II 357 (pro); 800		

sapienter, I 376	scrinium, <i>n.</i> , II 443	senatorius, I 394;
sapientia, <i>f.</i> , I 26, 53	(volumen)	B 7 b
sapor, <i>m.</i> , I 394	scriptor, <i>m.</i> , I 202;	senatus, <i>m.</i> , I 409; II
Sardes, <i>f.</i> , II 54;	213 (rerum <i>s.</i>); 600,	87; 297 (apud); 344
B 16 b	763	(censere); 351 (ha-
Sardinia, <i>f.</i> , I 22, 52,	sculpere, II 570	bere); 353 (movere);
180	scutum, <i>n.</i> , I 376	492 (legere); 587
satelles, <i>m. f.</i> , B 12 a	Scythae, <i>m.</i> , II 257;	(creare); 595 (nomi-
satis, II 7, 157; 350,	B 2 a; B 4 b	nare); 744 (decerne-
352 (habere); 600	se, I 120, 465	re)
satisfacere, II 347	secare, II 441	senectus, <i>f.</i> , I 315; II
(de)	secum, II 588 (habe-	88, 171; 352 (habe-
Saturnalia, <i>n.</i> , II 35,	re)	re); B 10 a
54, 87; B 16 b	secundus, I 159, 322;	senex, <i>m.</i> , I 315, 344,
Saturnus, <i>m.</i> , II 54	II 406 (secundissi-	346; II 651, 652; 595
saucius, II 312	mus)	(nominare)
saxum, <i>n.</i> , II 766 (tor-	securis, <i>f.</i> , I 347; II	seni, II 26
quere)	584, 600; 756 (percu-	senilis, <i>e.</i> , II 7
scalae, <i>f. pl.</i> , B 16 b	tio); B 10 b	sensus, <i>m.</i> , I 315
scamnum, <i>n.</i> , II 73	securus, II 441	sententia, <i>f.</i> , I 258; II
scarus, <i>m.</i> , II 576	sed, I 29, 56	347 (de); 349 (ex);
scelestus, II 763	sedare, II 763	359 (rogare)
scelus, <i>n.</i> , I 285; II	sedecim, I 205	sentire, I 443; II 235;
312; 352 (impelle-	sedere, I 409	349 (ex); 800
re); 499; 753 (luere)	sedes, <i>f.</i> , I 315, 353;	separare, II 74
schola, <i>f.</i> , I 14, 42,	II 561 (condere), 561	sepelire, I 358, 421; II
440; II 70 (frequen-	(concedere); 600;	800
tare); 73; 498 (re-	744 (deligere);	septem, I 205
move)	B 10 b	September, <i>m.</i> , I 499
sciens, II 652, 653,	sedile, <i>n.</i> , I 356	septendecim, I 206
654, 763	seditio, <i>f.</i> , II 763	septeni, II 26
scienter, II 654, 763	sedulus, I 141	septentrio, <i>m.</i> , II 743
scientia, <i>f.</i> , I 376, II	seges, <i>f.</i> , B 9 a	(contra); (<i>plur.</i>) II
816	segnities, <i>f.</i> , I 376;	763; B 7 a, b; B 8 c
scindere, II 600	B 15 b	septies, II 8
scintilla, <i>f.</i> , I 18, 42	sella, <i>f.</i> , I 103	Septimius Severus,
Scipio, <i>m.</i> , I 464; II	semel, II 8, 600	<i>m.</i> , II 634
440, 441	semen, <i>n.</i> , I 394	septimus, I 159
scipio, <i>m.</i> , B 7 a, b;	sementis, <i>f.</i> , II 748	septingeni, II 56
B 8 c	(facere), 763	septingentesimus,
scire, I 358, 360, 361,	semet, II 129, 763	I 190
363, 367; II 235; 349	Semiramis, <i>f.</i> , II 808	septingenti, I 224
(ex); 800	semis, <i>m.</i> , II 246 (as);	septingenties, II 17
scopae, <i>f. pl.</i> , B 16 b	257	septuageni, II 33
scribere, I 319; II 330;	semper, I 14, 78	septuagesimus, I 160
347 (de); 374, 570	sempiternus, II 124	septuagies, II 9
	senator, <i>m.</i> , II 73	septuaginta, I 206

sepulcrum, <i>n.</i> , I 251	sexaginta, I 206	simulatio, <i>f.</i> , II 106, 257
Sequana, <i>m.</i> , I 35; B 4 b	sexies, II 8	simulatque, II 601
Sequani, <i>m.</i> , II 312	sextans, II 246 (as)	sin, II 601
sequi, sequor, II 769	Sextilis, <i>m.</i> , I 499	sinapi, <i>n.</i> , B 14 c
serenus, I 394; II 88	Sextius, <i>m.</i> , I 26	sine, I 376
series, <i>f.</i> , I 321	sextus, I 159	sinere, II 764
sermo, <i>m.</i> , I 203; II 171; B 6 c	sī, I 180; II 157, 177, 178, 180, 181, 183; 212; 358 (quis- quam); 761 (quis)	singuli, II 25; 762 (quisque); 764 sin- guli et vicini, II 33
sero, (<i>p̄isl.</i>), I 365	sibilus, <i>m.</i> , B 15 c	sinister, I 162
serpens, <i>m. f.</i> , II 576; B 8 b; B 12 a	sibimet, II 129	Sinope, II 666
serva, <i>f.</i> , I 15, 42; B 2 c	Sibyllinus, I 293; II 312	sinus, <i>m.</i> , II 312; 749 (fovere)
servare, I 100, 122, 175, 210, 394; I 123, 131, 241, 320; II 124, 312, 570, 601	sic, I 394; ut — sic, I 242	sitire, I 358, 360, 361, 363, 367; II 764
servilis, <i>e.</i> , II 88	sica, <i>f.</i> , II 764	sitis, <i>f.</i> , I 347; B 10 b
servire, I 47, 358, 367; II 257, 600	sicarius, <i>m.</i> , II 764	situs, <i>m.</i> , II 258
servitium, <i>n.</i> , II 311 (prohibere)	siccare, II 441	situs, <i>a, um</i> , I 220; II 312
servitus, <i>f.</i> , I 260, 392; II 765 (suscipere); 766 (tradere); B 10 a	siccus, II 441	socer, <i>m.</i> , I 69, 88, 89; II 90; soceri, <i>m.</i> <i>pl.</i> , II 90
Servius; Servius Tul- lius, <i>m.</i> , II 157	Sicilia, <i>f.</i> , I 22, 52, 180; II 667, 808	socia, <i>f.</i> , I 92
servus, <i>m.</i> , I 15, 68, 82, 83; B 2 c	sicut, sicuti, II 54, 296	societas, <i>f.</i> , II 7, 157; 408 (conciliare); 412; 433 (applicare); 441; 735 (adiunge- re); 798 (fugere) B 10 a
sescenti, II 56	sidus, <i>n.</i> , I 409	socius, <i>m.</i> , I 22, 85, 104, 130, 336; II 570; 490 (habere); 800
sescentiesim, I 190	significare, I 394, 443	Socrates, <i>m.</i> , I 483
sescenti, I 224	signum, <i>n.</i> , I 336, 376; II 499; 748 (facere); 764, 800	socrus, <i>f.</i> , I 290, 292; II 90
sescenties, II 17	silentium, <i>n.</i> , II 88, 601	sodalis, II 125
sescenties, II 129	silva, <i>f.</i> , I 11, 36, 41	Sol, <i>m.</i> , II 808
sestertius, <i>m.</i> , II 246 (as); 257	simia, <i>f.</i> , II 125	sol, <i>m.</i> , I 203; II 72; 88; 104 (occidens, oriens); 751; 800 (radius); B 8 b; B 13 c
Sestius, <i>m.</i> , II 625	similis, <i>e.</i> , I 436; II 297 (atque); (simili- or, simillimus) II 41, 133, 172	solacium, <i>n.</i> , I 321
Severus, <i>m.</i> , II 634	similitudo, <i>f.</i> , II 22; B 8 c	solea, <i>f.</i> , II 436, 441 (demere, poscere)
severus, I 125	simplex, I 460; (sim- plicior, simplicissi- mus) II 42, 44, 157	
Sex. = Sextus, <i>m.</i> , I 393	simul, II 312; simul — simul, II 312	
sex, I 205	simulac, II 601	
sexageni, II 33	simulacrum, <i>n.</i> , II 54	
sexagesimus, I 160	simulare, II 258	
sexagies, II 9		

solere, II 258, 283, 789, 800	spatium, <i>n.</i> , I 321; II 313; 354 (per)	statim, II 212, 500
solitarius, <i>viz</i> passer solitum, II 15	species, <i>f.</i> , I 299; II 397, 499	statua, <i>f.</i> , I 14, 42; II 349 (ex)
sollemnis, <i>e.</i> , II 764	spectare, I 92, 250, 444; II 258, 330, 359, 397, 499, 570; spectantes, <i>m.</i> , II 570	statio, <i>f.</i> , II 356 (pro); 757 (ponere); 764
sollicitare, II 312, 329	speculator, <i>m.</i> , II 800	statuere, II 329, 359, 601, 816
sollicitudo, <i>f.</i> , II 313	specus, <i>m.</i> , I 302, 303	status, <i>m.</i> , II 500
sollicitus, II 374; (<i>s. sum</i>) 376	sperare, I 14, 17, 48, 56, 100, 175, 211; II 74, 82, 235, 313; speratus, II 74	statutus, II 816 (<i>statuere</i>)
Solo (Solon), <i>m.</i> , II 106	spernere, II 764	stella, <i>f.</i> , I 14, 18, 42; II 346 (<i>de</i>); 396 (<i>motus</i>)
solum, <i>n.</i> , I 179; II 360 (<i>vertere</i>); 396 (<i>s. natale</i>); 406	spes, <i>f.</i> , I 299, 302; II 15 (<i>celerius</i>); 70 (<i>exturbare</i>); 236, 258; 345 (<i>constituere</i>); 601 (<i>s. bona</i>); 737 (<i>alere</i>); 743 (<i>contra</i>); 744 (<i>deponere</i>); 762 (<i>relinquere</i>)	sternere, II 764
solum, II 22; non solum — sed etiam, II 314, 324	spina, <i>f.</i> , II 816	Stilicho, <i>m.</i> , II 809
solus, I 323; II 54; 596 (<i>occupare</i>); 651, 652	spinter, <i>n.</i> , B 9 a	stilus, <i>m.</i> , II 570
solvere, II 601; 764 (<i>poena</i>)	spiritus, <i>m.</i> , II 157	stipes, <i>m.</i> , B 7 a
somnium, <i>n.</i> , II 764	splendere, I 444; (II 212)	stirps, <i>f.</i> , I 349; B 9 c
somnus, <i>m.</i> , I 394; II 354 (<i>per</i>); 395 (<i>indulgere</i>); 436 (<i>ex</i>)	splendidus, I 243; B 8 b	stramen, <i>n.</i> , B 13 b
sonare, II 441, 601, 764	splendor, <i>m.</i> , I 242	stramentum, <i>n.</i> , I 366
sonitus, <i>m.</i> , I 315	spolium, <i>n.</i> , II 601;	strenuus, I 376
sophista, (<i>sophistes</i>), <i>m.</i> , II 570	spolia, (<i>n. pl.</i>), II 589 (<i>dicare</i>); 601 (<i>s. opima</i>), 630	strepere, II 765
sordes, <i>f. pl.</i> , B 16 b	spondere, II 499, 601	strepitus, <i>m.</i> , I 464; II 54, 601
sorex, <i>m.</i> , II 480	sponsa, <i>f.</i> , II 601	struthiocamelus, <i>m.</i> , II 313, 576
soror, <i>f.</i> , I 195, 198, 199; <i>s. patruelis</i> , <i>s. germana</i> , <i>s. ex noverca suscepta</i> , <i>s. uxoris</i> , II 90	sponsum, <i>n.</i> , II 601	studere, I 376, 395; 487; 376 (<i>novis rebus s.</i>); II 500
sors, <i>f.</i> , I 427; II 594 (<i>miser</i>); 601; B 9 c	sponsus, <i>m.</i> , II 601	studiose, II 601, 653;
sospes, I 473, 474, 475	sponste (<i>mea atd.</i>) II 764	studiosissime, II 765
Sostratus, <i>m.</i> , I 444	stabilire, II 800	studiosus, I 22; II 313, 653, 765
spargere, II 764;	stabulum, <i>n.</i> , II 74	studium, <i>n.</i> , I 141, 464; 427 (<i>s. pugnandi</i>); II 258, 374 (<i>s. litterarum</i>); 309, 313 (<i>par</i>); 313 (<i>philosophiae s.</i>); 374; 375 (<i>tenere</i>); 397; 399 (<i>conciliare</i>); 601, 667; 740 (<i>causa</i>)
sparsus, II 764	stare, I 100, 150, 175; II 374; 436 (<i>in fide</i>); 441; 361 (<i>quominus</i>); 500, 765	stultitia, <i>f.</i> , I 409
Sparta, <i>f.</i> , I 178		stultus, I 284; II 500; B 4 b; stultus, <i>m.</i> , I 284
Spartani, <i>m.</i> , II 106		sturnus, <i>m.</i> , II 576
Spartiatæ, <i>m.</i> , I 365; II 106; B 4 b		

sua, <i>n. pl.</i> , II 744 (dedere)	603 (vis); 652; 750 (imperium)	B 10 c; sus masculus, II 480
suadere, I 272; II 313, 329, 500; 593 (lex)	sumptus, <i>m.</i> , II 736 (alere); 765	Susa, <i>n.</i> , II 662, 809
suavis, <i>e</i> , I 436	sunto! II 157	suscensere, II 500
sub, I 182, 501; II 47 (s. regibus); 750 (imperium); 800 (radix)	supellex, <i>f.</i> , I 345; B 10 b	suscipere, suspicio, I 493; II 313, 397, 765
subactus, II 500	super, II 74; 436 (applicare); 442;	suspicere, suspicio, I 493
subicere, subicio, I 493; II 399	superare, I 201, 501; II 30, 106, 212, 302, 313, 500, 602	suspicio, <i>f.</i> , II 7, 236, 258; 347 (de); 397; B 8 c
subiectus, II 258	superbe, II 313	sustentare, I 287
subigere, II 313, 329	superbia, <i>f.</i> , II 313; 360 (vertere)	sustinere, I 395; II 397, 500; 568 (pars); 570
subito, II 441	superbire, I 367	suus, sua, suum, I 153; II 87, 501 (tempus); 146; 761 (quisque); 765; sui, <i>m. pl.</i> , I 495, II 313; suum, <i>n.</i> , I 495; sua, <i>n. pl.</i> , II 744 (dedere)
subitus, I 395	superbus, I 142; II 106; B 2 a	Syracusae, <i>f.</i> , I 180; II 634, 662
sublevare, II 313	supercilium, <i>n.</i> , II 570	
sublicius, I 501; B 8 a	superesse, supersum, II 602	T.
subscus, <i>f.</i> , B 10 a; B 13 b; B 14 b	superi, <i>m. pl.</i> , II 313	T. = Titus, I 393
subsidium, <i>n.</i> , II 296 (ferre)	superior, superius, II 348 (ex); 374; 399 (res); 652, 765	taberna, <i>f.</i> , II 442; 440 (pulsare)
subvenire, II 800	superstes, I 474, 475	tabula, <i>f.</i> , I 103; II 800; (tabula picta);
subvertere, II 601	superstitio, <i>f.</i> , II 7; 592 (imbuere)	tabulae, <i>f. pl.</i> , B 16 a
succedere, II 570	supersum, II 602 [superus], II 313	tacere, I 272; II 347, 500
succensere, I 487; II 500	supplex, I 473, 474, 475, 497; supplex, <i>m.</i> , I 497; B 12 b	tacite, II 654, 765
succumbere, II 765	supplicium, <i>n.</i> , II 599 (putare); 602; 347 (de)	taciturnitas, <i>f.</i> , II 442
succurrere, II 800	supportare, II 765	Tacitus, <i>m.</i> , I 152, 501
sudare, II 74	supra, (<i>předl.</i>), II 258; 599 (propagare); 602	tacitus, II 653, 654, 765
sudor, <i>m.</i> , I 420; II 597 (perfundere); 800	supra, (<i>přisl.</i>), II 602	tactus, <i>m.</i> , I 315
Suebi, <i>m.</i> , II 570	supremus, I 322; II 86 (dies); superior, II 765	taedet, II 789
suggestus, <i>m.</i> , II 412 (tribunal)	sursum, B 9 a	talentum, <i>n.</i> , II 106
sui, sibi, se, se, II 128, 129	sus, <i>f. m.</i> , I 344, 345; II 412, 480; B 8 b;	talis, <i>e</i> , I 436
Sulla, <i>m.</i> , II 570		talpa, <i>f.</i> , II 480
Sulmo, <i>m.</i> , II 441		talus, <i>m.</i> , II 602
sum, viz esse		
sumere, II 347 (de); 570, 601, 765		
summa, <i>f.</i> , II 258		
summun, <i>n.</i> , I 496		
summus, <i>a, um</i> , I 322; II 54, 297, 601, 602;		

tam, I 409; tam — quam, I 464	tere); 602; 747 (ex- cipere); 753 (laces- sere)	terminus, <i>m.</i> , II 599 (propagare)
tamen, II 106; nec ta- men, II 254	temeritas, <i>f.</i> , II 258; B 10 a	terni, II 25; (viceni terni) II 33
Tamesis, <i>m.</i> , I 501	temperare, II 369 (quin); 374	terra, <i>f.</i> , I 18, 42; II 360 (vertere); 595 (obruere); 766; (ter- ra marique) I 409
tandem, I 444	tempestas, <i>f.</i> , I 464; II 602; B 10 a	terrere, I 272; II 314; 361 (quominus); 501; (terreri) II 314 (me- dium)
tangere, I 487; II 125	tempestive, II 397	terrestris, <i>e</i> , II 107
tanto; quanto — tan- to, II 106; 107	templum, <i>n.</i> , I 18, 140; II 346 (de); 503 (vo- vere)	terribilis, <i>e</i> , I 436
tantopere, II 258	temptare, I 201, 487; II 258 (fortuna)	territare, I 217
tantum, II 125, 602	tempus, <i>n.</i> , I 242, 395, 436, 444, 464; II 6, 86, 87; 89 (in); 100 (agere); 258; 304 (in); 313; 348 (ex); 354 (per); 357 (pro); 359 (statuere); 372 (in); 440 (prior); 482 (antiquus); 491 (iniquitas); 500; 735 (ad); 752 (ipse); 767 (tribuere); 798 (momentum)	terror, <i>m.</i> , II 798 (inicare), 800; B 6 c
tapes, <i>m.</i> , B 7 a	tenet, <i>era</i> , <i>erum</i> , I 135, 395	tertius, I 159
tarde, II 653, 765	Tencteri, <i>m.</i> , II 815	testari, II 236
tardus, II 653, 765; B 13 b	tenebrae, <i>f.</i> , II 766; B 16 b	testimonium, <i>n.</i> , II 357 (pro)
Tarentini, <i>m.</i> , II 570;	tener, <i>era</i> , <i>erum</i> , I 135, 395	testis, <i>m. f.</i> , II 258; 350 (facere); B 2 b; B 10 b
Tarentinus, <i>a</i> , <i>um</i> , II 634; Tarentum, <i>n.</i> , II 570	tenere, I 272; II 152, 157 (cursus); 236 (memoria); 375; 501	testudo, <i>f.</i> , II 768
Tarquinius, <i>m.</i> , I 294; II 156, 157; II 561;	tenuitas, <i>f.</i> , II 54; B 10 a	tete, II 4
Tarquinii, <i>m. pl.</i> , II 809	ter, II 8, 766 (terque, quaterque)	Teutoburgiensis, <i>e</i> , I 286
Tartarus, <i>m.</i> ; Tarta- ra, <i>n. pl.</i> , B 15 c	teredo, <i>f.</i> , II 768	Teutoni, <i>m.</i> , II 501
taurus, <i>m.</i> , I 336; II 480; B 4 b	tergum, <i>n.</i> , II 313; 355 (post); 397; 399 (vertere), 603	texere, II 766
taxus, <i>f.</i> , I 183; B 5 a	Terminalia, <i>n.</i> , B 16 b	theatrum, <i>n.</i> , I 24, 409
te, I 130	terminare, I 178	Thebae, <i>f.</i> , I 24, 178
Teanum (Apulum, Si- dicinum), <i>n.</i> , II 666, 809		Thebani, <i>m.</i> , II 107, 412
tectum, <i>n.</i> , II 74; 356 (pro)		Themistocles, <i>m.</i> , I 377
tectus, <i>a</i> , <i>um</i> , I 377		thermae, <i>f.</i> , II 259
tecum, <i>viz</i> tu; II 5		Thermopylae, <i>f.</i> , II 54; 809 (in Th.)
tegere, I 395; II 765		Thersites, <i>m.</i> , II 259, 397
teges, <i>f.</i> , B 9 a		Theseus, <i>m.</i> , II 809
tegmen, <i>n.</i> , (tegimen, tegumen), B 13 b		Thespienses, <i>m.</i> , B 12 c
Telemachus, <i>m.</i> , II 809		Thrasybulus, <i>m.</i> , II 74
Tellus, <i>f.</i> , B 10 c		Thrasyllus, <i>m.</i> , II 809
tellus, <i>f.</i> , B 10 c; B 13 b		
telum, <i>n.</i> , II 312 (rei- cere); 313; 594 (mit-		

Thucydides, <i>m.</i> , II 501	tostus, II 766 (torre- re)	tremere, II 766
Thybris, <i>m.</i> , I 501	totidem, II 259	trepidus, II 653, 766
Ti. = Tiberius, I 393	totiens, II 158	tres, tria, I 205, 258; II 196
Tib. = Tiberius, I 393	toties, II 158	tribuere, I 306, 308, 309, 332, 336; (t. be- neficio, honorem, laudem) 336; 427; II 501, 767
Tiberis, <i>m.</i> , I 347, 348, 500, 501; B 2 a	totus, I 323; II 652, 664; 744 (dedere); 766	tribunal, <i>n.</i> , II 412
Tiberius, <i>m.</i> , I 501	trabs, <i>f.</i> , I 395; B 9 c	tribunus, <i>m.</i> , II 158; (t. plebis) 158, 159; (t. militum) II 801
tibimet, II 4; (<i>viz tu</i>)	tractare, I 464	tribus, <i>f.</i> , I 292, 302, 303
Tibur, <i>n.</i> , II 666, 809	tradere, II 158, 235, 259; 354 (per); 766; traditur, II 236, 259	tributum, <i>n.</i> , II 159; 750 (imponere); 752 (iubere)
Ticinus, <i>m.</i> , II 398	traducere, II 570, 571	tricen, II 33
tignum, <i>n.</i> , II 359 (statuere)	trahere, I 306, 310, 332; II 571, 801	tricesimus, I 160
Tigris, <i>m.</i> , I 502	Traianus, <i>m.</i> , II 158	tricies, II 9
tigris, <i>m. f.</i> , I 17; II 480, 602; B 4 b	traicere, traicio, I 493; II 801	triclinium, <i>n.</i> , II 442
timere, I 272, 487; II 259; 347 (de); 375; 376, 501; timeri, II 259	trames, <i>m.</i> , B 7 a	triduum, <i>n.</i> , II 86
timidus, I 142; II 259, 653; B 8 b	tranare, II 602	triens, II 246 (as)
timor, <i>m.</i> , I 395; II 372, 376 (incedere); 375; 501; 798 (inice- re); B 6 c	tranquillus, I 260	triennium, <i>n.</i> , II 259
titulus, <i>m.</i> , I 17	transeo, <i>viz</i> transire	triginta, I 206; II 196, 197
Titus, <i>m.</i> , II 412	transfigere, II 571	trini, II 25
toga, <i>f.</i> , I 444; II 157 (virilis, praetexta)	transire, transeo, II 212; 353, 354 (per)	triplex, I 460, 472
tolerare, I 377; II 602	transitus, <i>m.</i> , I 445	tripus, <i>m.</i> , II 571; B 8 b; B 14 b
tollere, II 800, 801 (t. ancoras, clamorem, fidem, consuetudi- nem, regnum, homi- nes; in caelum)	transmittere, II 571	triremis, <i>f.</i> , I 498; B 10 b
Tomi, <i>m. pl.</i> , (Tomis, <i>f.</i>), II 809	transnare, I 502; II 602	tristia, <i>n. pl.</i> , II 314
tonare, tonat, II 442	transportare, II 259, 667, 766	tristis, <i>e.</i> , I 436, 437; II 502, 651, 653, 801
tondere, II 501, 455	transvehere, II 766 (lacus) Trasumen- nus (Trasimennus), II 809	tristitia, <i>f.</i> , I 427
tonitrus, <i>m.</i> , II 602; (<i>plur.</i>) B 15 a	travehere, II 766	triumphalis, <i>e.</i> , II 73 (porta)
torquere, II 501, 766	Trebatius, <i>m.</i> , II 571	triumphare, II 347 (de); 571, 602
torquis, <i>m.</i> , B 7 b; B 13 a	Trebia, <i>f.</i> , II 809	triumphus, <i>m.</i> , I 409; II 795 (agere); 801
torrens, <i>m.</i> , B 8 a	treceni, II 56	Troezen, <i>f.</i> , II 666, 809
torrere, II 766	trecentesimus, I 189	Troia, <i>f.</i> , I 260; Troia- ni, <i>m. pl.</i> , I 259; Troi- anus, <i>a, um</i> , I 260
tortus, II 501 (tor- quere)	trecenti, I 224; II 202, 203	
	trecenties, II 17	
	tredecim, I 205	
	tremefacere, II 766	
	tremefieri, II 766	

tuus, tua, tuum, I
153; II 145; tuum, *n.*,
I 495; tui, *m. pl.*, I
495
tyrannus, *m.*, I 273
Tyrus, *f.*, II 74, 412

uber, n., I 459; B 9 a
ubi, I 93; II 602, 648,
664
ubi, (*spoj. čas.*), II
602
ubique, II 259
ulcisci, ulciscor, II 356
(*pro*), 816
Ulixes, II 55
ullus, I 323; II 358;
(*ne u.*) II 323; (*haud*
u., *neque u.*, *ne u.*)
II 314, 323
ulmus, f., I 183; B 5 a
ultimus, I 322; II 602,
652; (*de*) 346; *ulti-*
mum vale B 2 b
ulula, f., II 576
umbra, f., I 11, 42
Umbria, II 502
umbrosus, I 182;
B 5 a
umerus, m., II 55
umquam, II 314, (*ne*
u.) 323, 358 767
unā, II 314
uncia, f., II 246 (*as*)
unda, f., I 151
unde, I 93; II 648,
664, 767
undecentesimus, I 236
undecies, II 8
undecim, I 205
undecimus, I 159, 224
undeni, II 26
undenonagesimus,
I 236
undenonaginta, I 206

— 873 —

u. c.) II 584; (capere) 740; (constituere) 587; (excedere) 747; (incendere) 592; (petere) 756
 urere, II 125
 urgere, II 603
 urna f., II 353 (movere)
 ursa, f., II 480
 ursus, m., II 480
 urus, m., I 337; II 480; B 4 a
 Usipetes, II 815
 usque ad, I 395; II 502
 usurpare, I 337
 usus, m., I 286; II 502, 259 (in usu esse), 349 (e, ex), 481 (ad)
 ut, (*přisl.*), I 242; II 603, (ut — ita); (ut — sic) II 305; II 283
 ut, (*spoj. čas.*), II 502
 ut, (*připouštěci spoj.*), II 212, 220, 221
 ut, (*spoj. účelová*), II 314, 317, 318, 323, 328, 329, 330
 ut, (*účel.*), (censere, compellere, concedere) II, 344; (constituere) II 345; (contendere) II 346, 330; (curare) II 330, 346; (decernere) II 348; (facere) II 349; (impellere, imperare) II 352; (monere, movere) II 353; (spectare) II 359; statuere (II 360)
 ut ne, (*účel.*) II 323; (ut ne quis, quid) II 324; (ut — et ne) II 324; (ut neve — ne-

ve) II 324; (ut neque — neque) II 324; (ut non solum — sed etiam) II 314, 324
 ut, (*obav. spoj.*), II 375, 377
 ut, (*účink. spoj.*), II 349
 ut primum, (*čas. spoj.*), II 497, 502
 uter, I 342
 uterque, I 342
 uterque, I 342; II 296 (u. — alter), 5 (noster)
 utervis, I 342
 uti, utor, II 816
 utilis, e, I 436; (utilior, utilissimus) II 40, 42, 43, 132; (utile, n.) I 495; (utilia, n. pl.) I 496
 utinam,, [utinam ne], II 159, 166, 167, 184, 185, 212, 217, 218, 227, 228, 229
 utor, uti, II 816
 uxor, f., II 46, 90, 767; (u. fratris) II 90

V.

vacare, I 241; II 107
 vacca, f., II 480
 vaccula, f., II 480
 vacuus, II 442
 vadere, II 7
 vadum, n., I 445
 vae, II 74, 626
 valde, I 180; II 171
 vale, valet, II 125, 624; ultimum vale, B2b
 valere, I 272, 377; II 117, 118, 125, 159; 296 (alter pes); 297 (apud); 314 (pes); 442;

502; (S. V. B. E. E. V.) II 125; (S. V. V. G. E. V.) II 125
 Valerianus, m., II 635
 Valerius, m., I 105, 118, 119; II 571
 valetudo, f., I 464; II 372 (infirmitas); B 8c
 validus, I 395; II 41 (validior); 603
 vallis (*nebo valles*), f., I 428; II 348 (ex); B10b
 vallum, n., II 107
 valvae, f., B16b
 vanus, I 377; vanum, II 599 (redigere), 603
 varietas, f., II 259; B10a
 varius, I 182; II 767
 varix, f., B10b
 Varro, m., II 635
 Varus (P. Quintilius), m., II 212
 vas, n., I 344, 346; II 35; B14a; vasa, n. pl., II 603, B14a
 vastare, I 150
 vates, m. f., B2b; B10b
 vectigal, n., I 409
 vectis, m., B7c; B13a
 vehemens, I 458, 472; II 767
 vehementer, II 442
 vehere, I 337; II (82), 571; vehor, II 571
 Veiens, m.; Veientes, m. pl., II 809
 Vei (Veii), m., I 181; B5a
 vel; vel—vel; I 377
 velle, volo, II 768, 810, 811
 velox, I 460, 472

velut, veluti, II 107	re); 435 (discrepare); 564 (emittere); 748 (facere); 754 (mordere)	vespertilio, <i>m.</i> , B4a; B7b, B8c
vena, <i>f.</i> , I 395	Vercingetorix, <i>m.</i> , II 635	Vesta, <i>f.</i> , II 46, 125
venalis, <i>e</i> , II 314	vere, (<i>abl. cas.</i>), I 337	Vestalis, <i>e</i> ; virgo Vestalis, II 125
venaticus, II 432 (canis, catulus)	vere, (<i>přisl.</i>), I 232	vester, vestra, vestrum, I 168; II 146;
venatio, <i>f.</i> , II 46; 497 (prohibere); 502; B 8c	vereri, vereor, II 375, 376	vestri, <i>m. pl.</i> , I 495;
venator, <i>m.</i> , I 428	Vergilius, <i>m.</i> , I 105, 118, 119, 152; II 809	vestrum, <i>n. sg.</i> , I 495
venatus, <i>m.</i> , I 420	veritas, <i>f.</i> , I 464; B10a	vestigium, <i>n.</i> , II 212
vendere, II 107; 117 (pluris <i>v.</i>); 118 (plurimi <i>v.</i>); 259, 296, 767	vermis, <i>m.</i> , B7c; B13a	vestmentum, <i>n.</i> , II 442
venenosus, II 767	vero, II 74	vestire, I 421; 358, 360, 361, 363, 416, 417, 418; II 801; vestiri, I 485
venenum, <i>n.</i> , II 259, 595; 601 (sumere); 798 (haurire)	Verres, <i>m.</i> , II 412	vestis, <i>f.</i> , I 428; II 751 (induere); B10b
venia, <i>f.</i> , II 125; (veniam dare) II 125	verres, <i>m.</i> , II 480; B8b	Vesuvius, <i>m.</i> , I 502
vēnīre, vēneo, II 794	versus, <i>m.</i> , I 377; II 350, 748 (facere); 436 (evolvere)	vetare, II 502; vetor, II 502
venire, venio, I 367; 358, 360, 361, 362, 363; II 370 (ad); 384 (venturus); 398; 434 (cena); 598 (potestas); 794; 795 (auxilium); 801	versus, (<i>přisl.</i>), II 667, 767	veteranus, II 343 (cavere)
venter, <i>m.</i> , I 395	vertere, II 314 (tergum); 360; 399 (terga); se vertere, II 360, 603; vektor, II 360	veteres, <i>m. pl.</i> , <i>viz</i> vetus
ventitare, I 150	vertex, <i>m.</i> , II 603	veterrimus, <i>viz</i> vetus
venturus, II 384 (venire)	veru, <i>n.</i> , I 277	Vettius, <i>m.</i> , I 26
ventus, <i>m.</i> , I 151	verum, <i>n.</i> , I 321, 495; II 259 (dicere) (audire); 313 (studiosus); 345 (concedere); 360 (vertere); 375; verum est, II 502, 801	vetulus, II 767
[venum dare], (vendere), II 767	verus, <i>a, um</i> , I 125; II 375; 502 (virtus)	vetus, I 473, 474, 475; II 107; 159, 107 a 172 (vetustior, veterrimus); 801; veteres, <i>m. pl.</i> , II 801; vetera, <i>n. pl.</i> , II 314
Venus, <i>f.</i> , II 571; B 10c; Venus Genitrix	vervex, <i>m.</i> , II 480; B 8a, b; B12b	vetustas, <i>f.</i> , I 260; B 10a
venus, <i>f.</i> , B10c	vespa, <i>f.</i> , II 125, 768	vetustior, <i>viz</i> vetus
ver, <i>n.</i> , I 337; B9a; (vere, primo vere) I 337; II 86, 603	Vespasianus, <i>m.</i> , II 636	vetustus, II 107
verber, <i>n.</i> , I 395; B9a	vesper, <i>m.</i> , I 69; 182 (ad <i>v.</i>); II 86 (vesperi, vespere, primo vespere)	vexare, I 445; II 107, 314, 502, 603
verberare, II 107, 314		via, <i>f.</i> , I 22, 53, 55; II 124 (rectus); 302 (fieri); 561 (claudere); 568 (per); 665; 739 (biduum); 748
verbum, <i>n.</i> , I 70, 83, 113; II 297 (facere); 312 (resistere); 350 (facere); 351 (habe-		

(findere); 765 (sternere); 767; 798 (munire); 802 (v. Appia)	768; (205, 206); victus, II 768	viscera, <i>n. pl.</i> , B16b
viator, <i>m.</i> , I 220	vincire, I 367; 358, 418, 419; II 801, (205, 206); vinctus, II 801	visitare, I 122
viceni, II 26; viceni singuli, viceni bini, II 33	vinctus, <i>viz</i> vincire	visum, II 357 (pro)
vicesimus, I 160	vinculum, <i>n.</i> , I 377; II 590 (effringere)	Visurgis, <i>m.</i> , I 502
vicies, II 8; vices centena milia, II 34	vindex, <i>m. f.</i> , B2b	visus, <i>m.</i> , I 315, 445
vicina, <i>f.</i> , I 494	vinea, <i>f.</i> , I 140; II 768	vita, <i>f.</i> , I 232; II 346 (de); 394 (decedere); 436 (evolvere); 597 (per); 738 (appetere)
vicinus, I 151, 494; II 74	vinum, <i>n.</i> , I 140	vitare, I 337, 487; II 443, 502
victima, <i>f.</i> , II 767	viola, <i>f.</i> , I 22, 42; II 768	Vitellius, <i>m.</i> , II 636
victor, <i>m.</i> , I 366, 429; B 2 c; victor exercitus, II 159	violare, I 429	vitifer, I 429
victoria, <i>f.</i> , I 92; II 345 (constituere); 498 (reportare)	vipera, <i>f.</i> , II 576, 801	vitis, <i>f.</i> , II 801; B10b
victrix, <i>f.</i> , B2c; B10b	vir, <i>m.</i> , I 106, 130; II 739 (caedere); 652; B2a	vitium, <i>n.</i> , I 151, 259; II 349 (extra); 360 (vertere); 443, 571
victus, a, um, II 159, 768 (vincere)	virens, II 74	vitricus, II 90
victus, <i>m.</i> , II 496 (praebere); 502	virere, II 74	vitrum, <i>n.</i> , II 798 (invenire); 801
vicus, <i>m.</i> , I 130	vires, <i>f. pl.</i> , <i>viz</i> vis	vitula, <i>f.</i> , II 480
videlicet, II 767	virga, <i>f.</i> , I 483	vitulinus, B8c
videre, I 272; 47, 263, 266, 267, 268, 270, 282, 283; II 70 (flagrare); 235; 330; 360; 381; 502; 767; videor, II 767, 502; 38	virgo, <i>f.</i> , I 366; II 125 (v. Vestalis); 397 (sanctus); B2a	vitulus, <i>m.</i> , II 480; v. capreae, II 480; v. marinus, II 480
vigil, I 473, 474, 475	viridis, e, I 436	vituperare, I 131; II 164
vigilantia, <i>f.</i> , I 429	Viridomarus, <i>m.</i> , I 294	vivere, I 337; 485 (vivitur); II 303 (in diem); 356 (pro); 442 (virtus); 568 (pecus); 571; (768)
vigilia, <i>f.</i> , II 86; 346 (de)	viriliis, e, I 436; II 157 (toga); 159	vivus, a, um, I 182; II 563; vivi, <i>m. pl.</i> , I 495; vivum, <i>n.</i> , I 496
viginti, I 206; II 196	virtus, <i>f.</i> , I 203; 195, 198, 199, 395; II 354 (per); 442; 483 (bellicus); 496 (praestare); 502; 567 (nomen); 759 (priscus); B10a	vix, II 314; 357 (v. quisquam)
vilis, e, II 23; 44 (viliior, vilissimus)	virus, <i>n.</i> , I 85; B5b	vobiscum, vobismet, <i>viz</i> vos
villa, <i>f.</i> , I 11, 36, 41; II 259, 767	vis, <i>f.</i> , vires, <i>f. pl.</i> ; I 355; 445 (v. ingenii); II 354 (per); 398; 497 (prohibere); 502; 603 (summa vi); 741 (cogere); II 749; 765 (succumbere); 797 (exaurire); B10c	vocans, II 93
vimen, <i>n.</i> , vimina, <i>n. pl.</i> , II 767		vocare, I 241, 287; 45, 46; 320 (in ins v.); II 69 (auxilio v.); 107 (in periculum v.), 603; vocari, II
vincere, I 319, 418, 419; II 236, 259, 603,		

37, 603; vocatus, II 63	vos, I 44, 46, 130; II 4; vobismet, II 4; vobiscum, II 5; [(genit.) vestri, vestrum (II 5); omnium vestrum, II 5]; vosmet, II 55	(infligere); 756 (percellere)
volare, I 445	vosmet, viz vos	vulpecula, f., II 480
volatiles (bestiae), f. pl., II 480	votivus, II 801	vulpes, f., I 350; II 480; B4a; v. mas, B 4a; v. femina, B4a
Volcae, m., B4b	votum, n., II 489 (explere); 503	Vultava, f., B4b
Volcanus, m., II 46	vovere, II 503	vultur, m., II 314, 576; B8b; B14b
volo, volare, I 445	vox, f., I 409; II 746 (emittere); 768; B 10b	
volo, velle, viz velle	Vulcanus, m., II 46	
volucris, f., I 353; B 4b, B10b	vulgo, II 603	
volumen, n., II 436 (explicare); 443	vulgus, n., B5b	
voluntarius, II 653, 768	vulnerare, I 217; (II 768); vulneratus, I 220	
voluntas, f., I 366; II 399; B10a	vulnus, n., I 220; II 735 (accipere); 751	
voluptas, f., I 203; II 442 (vacuus); 735 (accipere); 764 (spernere); B10a		
volvere, II 768		
vomer, m., B6c		
vomis, m., B6c, B7c		

X.

Xenophon, II 74
Xerxes, I 24; II 314
Xanthippe, II 636

Z.

Zama, f., II 75, 412
Zeno, m., II 443
zephyrus, m., II 494 (mulcere)
Zeuxis, m., II 23
zona, f., I 24, 42

LATINSKÁ SLOVESA.

Číslo v tomto rejstříku latinských sloves, jejichž perfekta a supina spolu s českým významem sloves jsou uvedena v této učebnici, značí:

- a) jednoduchá čísla stránku této učebnice;
- b) ve zlomcích čitatel značí stránku této učebnice, jmenovatel značí řadové číslo slovesa, pod kterým jest toto sloveso na té či oné stránce uvedeno.

A.

abdico, ere, 551/186	abiungo, ere, 552/192	abscondo, ere, 580/269
abdo, ere, 431/41; 682	abludo, ere, 555/209	abscondo, ere, 682/350
abduco, ere, 551/187	abluo, ere, 577/241	absisto, ere, 682/349
abeo, abire, 793	abnuo, ere, 578/253	absolvo, ere, 579/258
abhorreo, ěre, 539/67	aboleo, ěre, 458/55	absorbeo, ěre, 539/76
abicio, ere, 692/365	abrado, ere, 555/211	abstergeo, ěre, 463/120
abigo, ere, 583/282	abripio, ere, 694/370	absterreo, ěre, 539/62
abire, viz: abeo	abrumpo, ere, 582/279	abstineo, ěre, 460/91
	abscedo, ere, 556/215	abstraho, ere, 554/203
	abscido, ere, 679/338	abstrudo, ere, 556/213

absumo, ere, 558/272
 abutor, i, 783/21
 accedo, ere, 556/215;
 accedit, 556/215
 accendo, ere, 579/262
 accenseo, ère, 539/94
 accerso, ere, 613/289
 accido, ere 679/337;
 accidit, 679/337
 accingo, ere, 552/191
 accipio, ere, 690/361
 accolo, ere, 669/313
 accresco, ere, 615/305
 accumbo, ere, 670/320
 accurro, ere, 680/344
 aceo, ère, 540/130
 acquiesco, ere, 615/306
 acquiro, ere, 613/295
 acuo, ere, 577/237
 adaugeo, re, 540/108
 adbibo, ere, 678/333
 addico, ere, 551/186
 addisco, ere, 678/334
 addo, ere, 431/42; 682
 adduco, ere, 551/187
 adedo, ere, 701/379
 adeo, adire, 793/2
 adfero, 790/1
 adhaereo, ère, 540/123
 adhibeo, ère, 458/57
 adhortor, āri, 772
 adicio, ere, 692/365
 adigo, ere, 583/282
 adimo, ere, 582/276
 adipiscor, i, 780/1
 adire, viz: adeo
 adiungo, ere, 552/192
 adiuvo, āre, 427/3
 admiror, āri, 773
 admisceo, ère, 539/92
 admitto, ere, 556/216
 admoneo, ère, 459/58
 admordeo, ère, 540/104
 admoveo, ère, 461/100
 adnitor, i, 781/13
 adnuo, ere, 578/253
 adoleo, ère, 539/73

adoleo, ere, 616/309
 adorior, iri, 787/63
 adp . . . = app . . .
 adpingo, ere, 553/197
 adpono, ere, 670/323
 adprimo, ere, 558/230
 adqu . . viz: acqu . .
 adr . . viz: arr . .
 adrepo, ere, 550/182
 adripio, ere, 694/370
 adrodo, ere, 555/212
 ads . . . viz: ass . . .
 adsc . . . viz: asc . . .
 adscendo, ere, 580/266
 adscribo, ere, 550/183
 adsp . . . , viz: asp . . .
 adspargo, ere, 554/202
 adspicio, ere, 693/368
 adst . . . , viz: ast . . .
 adstrepo, ere, 671/330
 adstringo, ere, 553/198
 adstruo, ere, 557/219
 adt . . . , viz: att . . .
 adutor, āri, 772
 adurgeo, ère, 541/116
 aduro, ere, 558/229
 adveho, ere, 554/204
 advenio, ire, 715/407
 adversor, āri, 772
 adverto, ere, 581/272
 advolvo, ere, 579/259
 aemulor, āri, 772
 afferro, 790/1
 afficio, ere, 690/362
 affigo, ere, 553/200
 affingo, ere, 553/196
 affligo, ere, 551/188
 affluo, ere, 557/220
 affulgeo, ère, 540/113
 affundo, ere, 583/280
 aggemo, ere, 671/329
 aggero, ere, 558/228
 aggredior, i, 783/24
 agnosco, ere, 616/310
 ago, ere, 583/282
 albeo, ère, 542/158
 algeo, ère, 463/112

allego, ere, 582/274
 allicio, ere, 693/366
 allido, ere, 555/208
 allino, ere, 614/301
 alloquor, i, 781/10
 alludo, ere, 555/209
 alluo, ere, 577/241
 alo, ere, 669/316
 ambedo, ere, 701/379
 ambigo, ere, 583/282
 ambio, ire, 794
 amburo, ere, 558/229
 amicio, ire, 714/394
 amitto, ere, 556/216
 amolior, iri, 786/4
 amoveo, ère, 461/100
 amplector, i, 780/2
 ango, ère, 702/387
 animadverto, ere,
 [581/272
 annecto, ere, 671/325
 annuo, ere, 578/253
 anquiro, ere, 614/295
 antecapio, ere, 690/361
 antecedo, ere, 556/215
 antecello, ere, 671/332
 antepono, ere, 670/323
 antesto, āre, 428/29
 anteverto, ere, 581/272
 antisto, āre, 428/29
 aperio, ire, 714/395
 appareo, ère, 460/88
 appello, ere, 681/345
 appendo, ere, 679/341
 appeto, ere, 613/288
 appingo, ere, 553/197
 applaudo, ere, 555/210
 applico, āre, 428/24
 applodo, ere, 555/210
 appono, ere, 670/323
 apposco, ere, 678/335
 apprehendo, ere,
 [580/264
 apprimo, ere, 558/230
 appromitto, ere,
 [557/216
 arbitror, āri, 772

arceo, òre, 459/63
arcesso, ere, 613/289
ardeo, òre, 463/121
arefacio, ere, 691/362
arefio, fieri, 691/362
areo, òre, 459/64
arguo, ere, 578/249
arrepo, ere, 550/182
arrideo, òre, 463/118
arrigo, ere, 552/189
arripio, ere, 694/370
arrodo, ere, 555/212
ascendo, ere, 580/266
ascribo, ere, 550/183
aspergo, ere, 554/202
aspernor, òri, 772
aspicio, ere, 693/368
assentior, òri, 787/59
assequor, i, 782/19
asserto, ere, 615/302
assideo, òre, 462/102
assido, ere, 584/285
assisto, ere, 682/349
assuefacio, ere, 691/362
assuefio, fieri, 691/362
assuesco, ere, 615/308
assumo, ere, 558/227
assuo, ere, 578/245
assurgo, ere, 552/189
astrepo, ere, 671/330
astringo, ere, 553/198
astruo, ere, 557/219
astupeo, òre, 541/78
attendo, ere, 680/342
attero, ere, 614/299
attexo, ere, 670/319
attineo, òre, 539/91
attingo, ere, 681/346
attollo, ere, 701/380
attondeo, òre, 540/106
attorqueo, òre, 541/110
attraho, ere, 554/203
attribuo, ere, 578/246
audeo, òre, 540/131;
[788/1
audio, òre, 706—710
aufero, 790/2

aufugio, ere, 692/364
augeo, òre, 462/108
auxilior, òri, 772
aveho, ere, 554/204
avello, ere, 580/271
aveo, òre, 463/125
averro, ere, 702/386
averto, ere, 581/272

B.

batuo, ere, 578/250
bibo, ere, 678/333
blandior, òri, 786/1

C.

cado, ere, 679/337;
[672 (1.)
caedo, ere, 679/338;
[672 (1.)
calefacio, ere, 691/362
calefio, fieri, 691/362
caleo, òre, 460/84
calleo, òre, 540/132
candeo, òre, 540/133
caneo, òre, 540/134
cano, ere, 678/336
capesso, ere, 613/290
capiro, ere, 690/361
careo, òre, 460/85
carpo, ere, 550/179
caveo, òre, 461/97
cedo, ere, 556/215; 672
(1.)
[cello, ere,] 584/286
censeo, òre, 461/94
cerno, ere, 615/303
cieo, òre, 458/56
cingo, ere, 552/191
circumago, ere, 583/282
circumcìdo, ere, 679/338
circumcludo, ere,
[555/206
circumcolo, ere, 669/313
circumdo, are, 431/40

circumduco, ere,
[551/187
circumneo, òre, 793/3
circumflecto, ere,
[557/217
circumfluo, ere,
[557/220
circumfundo, ere,
[583/280
circumgemo, ere,
[671/329
circumiaceo, òre, 541/87
circumicio, ere, 693/365
circumire, 793/3
circumlino, ere, 614/301
circumluo, ere, 577/241
circummitto, ere,
[557/216
circumpono, ere,
[671/323
circumrodo, ere,
[555/212
circumscribo, ere,
[550/183
circumsedeo, òre,
[462/102
circumsido, ere, 584/285
circumsisto, ere,
[682/349
circumspicio, ere,
[693/368
circumsto, òre, 428/30
circumstrepo, ere,
[672/330
circumvado, ere,
[556/214
circumvehor, i, 554/204
circumvenio, òre,
[715/407
circumverto, ere,
[581/272
circumvolvo, ere,
[579/259
clareo, òre, 542/159
claudio, òre, 542/160
claudo, ere, 555/206
clepo, ere, 550/180

clueo, ãre, 542/161
 coarguo, ere, 578/249
 coëmo, ere, 582/276
 coëo, coïre, 793/4
 coepi, isse, 656; 657
 coërceo, ãre, 459/63
 cognosco, ere, 616/310
 cogo, ere, 583/282
 cohaerero, ãre, 540/123
 cohibeo, ãre, 538/57
 cohortor, ãri, 772
 coïre, 793/4
 collabefio, fieri, 691/362
 collabor, i, 781/9
 collibet, ãre, 541/140
 collido, ere, 555/208
 colligo, ere, 581/274
 collino, ere, 614/301
 colliquefactus, 691/362
 colloquor, i, 781/10
 colluceo, ãre, 541/114
 colludo, ere, 555/209
 colluo, ere, 577/241
 colo, ere, 669/313
 combibo, ere, 678/333
 comburo, ere, 558/229
 comedo, ere, 701/379
 comitor, ãri, 772
 commereo, ãre, 539/70
 commingo, ere, 559/232
 comminiscor, i, 780/3
 comminuo, ere, 577/242
 commisceo, ãre, 539/92
 committo, ere, 556/216
 commonefacio, ere,
 [691/362
 commonefio, fieri,
 [691/362
 commoneo, ãre, 459/58
 commovëre, 461/100
 commünire, 711
 como, ere, 558/224
 compasco, ere, 615/304
 compareo, ãre, 539/88
 compello, ere, 681/345
 comperio, ãre, 714/396
 compesco, ere, 671/327

competo, ere, 613/288
 compingo, ere, 583/284
 compleo, ãre, 458/54
 complector, i, 780/2
 compono, ere, 670/323
 comprehendo, ere,
 [580/264
 comprehendo, ere, 580/264
 comprimo, ere, 558/230
 compromitto, ere,
 [557/216
 compungo, ere, 682/348
 concalefacio, ere,
 [691/362
 concalefio, fieri,
 [691/362
 concedo, ere, 556/215
 concerpo, ere, 550/179
 concido, ere, 679/337
 concido, ere, 679/338
 concieo, 458/56
 concino, ere, 678/336
 concio, ãre, 711
 concipio, ere, 690/361
 concludo, ere, 555/206
 concoquo, ere, 554/205
 concredo, ere, 682/352
 concreresco, ere, 615/305
 concumbo, ere, 670/320
 concurro, ere, 680/344
 concutio, ere, 694/369
 condico, ere, 551/186
 condio, ãre, 711
 condisco, ere, 678/334
 condo, ere, 682; 431/43
 condocefacio, ere,
 [691/362
 condocefio, fieri,
 [691/362
 conduco, ere, 551/187
 conecto, ere, 671/325
 confero, 790/3
 conficio, ere, 690/362
 confido, ere, 789/5
 configo, ere, 553/200
 confingo, ere, 553/196
 confio, fieri, 690/362

confiteor, ãri, 776/3
 confligo, ere, 551/188
 confluo, ere, 557/220
 confodio, ere, 692/363
 confremo, ere, 671/328
 confringo, ere, 583/283
 confugio, ere, 692/364
 confundo, ere, 583/280
 congemo, ere, 671/329
 congero, ere, 558/228
 congregior, i, 784/24
 congruo, ere, 579/255
 conicio, ere, 693/365
 coniungo, ere, 552/192
 conor, ãri, 772
 conqueror, i, 782/18
 conquiesco, ere, 615/306
 conquiro, ere, 614/295
 conscendo, ere, 580/266
 conscindo, ere, 580/269
 conscribo, ere, 550/183
 consensio, ãre, 715/405
 consequor, i, 782/19
 consero, ere, (-ui),
 [669/318
 consero, ere, (-vi),
 [615/302
 consido, ere, 584/285
 consisto, ere, 682/349
 consolor, ãri, 772
 conspergo, ere, 554/202
 conspicio, ere, 693/368
 conspikor, ãri, 772
 conspuo, ere, 579/257
 consterno, ere, 614/297
 constituo, ere, 578/243
 consto, ãre, 428/31
 constringo, ere, 553/198
 construo, ere, 557/219
 consuefacio, ere,
 [691/362
 consuefio, fieri, 691/362
 consuesco, ere, 615/308
 consulo, ere, 669/314
 consumo, ere, 558/227
 consurgo, ere, 552/189
 contemno, ere, 558/223

contradico, ere, 551/186
 contrahio, ere, 554/203
 contribuo, ere, 578/246
 contrudo, ere, 556/213
 contundo, ere, 680/343
 conveho, ere, 554/204
 convello, ere, 581/271
 convenio, ire, 715/407
 converro, ere, 702/386
 converto, ere, 581/272
 convinco, ere, 582/278
 conviso, ere, 581/273
 convolvio, ere, 579/259
 coorior, iri, 787/63
 coquo, ere, 554/205
 correpo, ere, 550/182
 corrigo, ere, 552/189
 corripio, ere, 694/370
 corrodo, ere, 555/212
 corrumpo, ere, 582/279
 corruo, ere, 579/255
 credo, ere, 431/44; 682
 crepo, âre, 427/5
 cresco, ere, 615/305
 criminor, âri, 772
 cubo, âre, 428/8
 cudo, ere, 579/260
 cunctior, âri, 772
 cupio, ere, 694/371
 curo, âre, 672 (2.)
 curro, ere, 680/344;
 [672 (2.)
 custodio, ire, 711

D.

dare, 430/39
debeo, ère, 458/57
decedo, ere, 556/215
decerno, ere, 615/303
decerpo, ere, 550/179
decet, ère, 541/135
decido, ere, 679/337
decido, ere, 679/338
decipio, ere, 690/361 ;
[679/339
decoquo, ere, 554/205
decreasco, ere, 615/305
decumbo, ere, 670/320
decurro, ere, 680/344
dedecet, ère, 541/136
dedisco, ere, 678/334
dedo, ere, 431/45 ; 682
dedoceo, ère, 541/90
deduco, ere, 551/187
defendo, ere, 580/263
defero, 790/4
defetiscor, i, 780/5
deficio, ere, 690/362
defigo, ere, 553/200
defingo, ere, 553/196
definio, ire, 711
defio, fieri, 691/362
deflecto, ere, 557/217
defleo, ère, 458/53
defluo, ere, 557/220
defodio, ere, 692/363
defringo, ere, 583/283
defugio, ere, 692/364
defundo, ere, 583/280
defungor, i, 780/7
dego, ere, 583/282
dehisco, ere, 616/312
deicio, ere, 693/365
deiungo, ere, 552/192
delabor, i, 781/9
deleo, ère, 458/52
delibuo, ere, 578/251
deligo, ere, 581/274
delinquo, ere, 582/277
deludo, ere, 555/209

demereo, ěre, 539/70
demergo, ere, 553/201
demeto, ere, 701/382
deminuo, ere, 577/242
demitto, ere, 557/216
demo, ere, 558/225
demolior, ĩri, 786/4
demorior, i, 784/25
demoveo, ěre, 539/100
demulceo, ěre, 541/117
denseo, ěre, 541/137
denubo, ere, 550/181
depasco, ere, 615/304
depascor, i, 782/16
depecto, ere, 557/218
depello, ere, 681/345
dependeo, ěre, 541/107
dependo, ere, 679/341
deperdo, ere, 683/356
depingo, ere, 553/197
deplango, ere, 559/234
depono, ere, 670/323
deposco, ere, 678/335
deprehendo, ere.

[580/264

deprendo, ere, 580/264
deprimo, ere, 558/230
depromo, ere, 558/226
depso, ere, 669/317
derelinquo, ere, 582/277
derepo, ere, 550/182
derideo, ère, 463/118
deripio, ere, 694/370
descendo, ere, 580/266
describo, ere, 550/183
deseco, âre, 428/14
desero, ere, 669/318
desideo, ère, 539/102
desido, ere, 584/285
desilio, îre, 714/402
desino, ere, 614/300
desipio, ere, 694/372
desisto, ere, 682/349;
[614/300]
despicio, ere, 693/368
despondeo, ère, 462/105
despuo, ere, 579/257

destituo, ere, 578/243
 destringo, ere, 553/198
 destruo, ere, 557/219
 desuesco, ere, 615/308
 desumo, ere, 558/227
 detego, ere, 552/190
 detendo, ere, 680/342
 detergeo, ère, 540/120
 deterreo, ère, 459/62
 detero, ere, 614/299
 detexo, ere, 670/319
 detineo, ère, 539/91
 detondeo, ère, 540/106
 detorqueo, ère, 540/110
 detraho, ere, 554/203
 detrudo, ere, 556/213
 deuro, ere, 558/229
 deveho, ere, 554/204
 devello, ere, 581/271
 devertor, ere; devertor,
 i, 581/272; 789/2
 devincio, ire, 715/408
 devinco, ere, 582/278
 devolvo, ere, 579/259
 devoveo, ère, 461/101
 dico, ere, 551/186;
 672 (3.)
 dido, ere, 683/353
 diduco, ere, 551/187
 differo, 790/5
 differo, 790/6
 diffido, ere, 789/6
 diffindo, ere, 580/268
 diffingo, ere, 553/196
 diffluo, ere, 557/220
 diffugio, ere, 692/364
 diffundo, ere, 583/280
 digero, ere, 558/228
 dignosco, ere, 616/310
 digredior, i, 784/24
 dilabor, i, 781/9
 diligo, ere, 582/275
 diluceo, ère, 541/114
 diluo, ere, 577/241
 dimetior, iri, 787/61
 dimico, àre, 428/18
 diminuo, ere, 577/242

dimitto, ere, 556/216
 dimoveo, ère, 539/100
 dinosco, ere, 616/310
 diribeo, ère, 538/57
 dirigo, ere, 552/189
 dirimo, ere, 582/276
 diripio, ere, 694/370
 dirumpo, ere, 582/279
 diruo, ere, 579/255
 discedo, ere, 556/215
 discerno, ere, 615/303
 discerpo, ere, 550/179
 discindo, ere, 580/269
 discludo, ere, 555/206
 disco, ere, 678/334;
 [672 (3.)
 discrepo, àre, 427/7
 discumbo, ere, 670/320
 discurro, ere, 680/344
 discutio, ere, 694/369
 disicio, ere, 693/365
 disiungo, ere, 552/192
 dispello, ere, 681/345
 disperdo, ere, 683/357
 dispergo, ere, 554/202
 dispicio, ere, 693/368
 displiceo, ère, 459/60
 displodo, ere, 555/210
 dispono, ere, 670/323
 dissentio, ire, 715/405
 dissero, ere, (-uī),
 [670/318
 dissero, ere, (-vī),
 [615/302
 dissideo, ère, 462/102
 dissolvo, ere, 579/258
 dissuadeo, ère, 463/119
 dissuo, ere, 578/245
 distendo, ere, 680/342
 distineo, ère, 539/91
 distinguo, ere, 552/193
 disto, àre, 429/37
 distorqueo, ère,
 [540/110
 distraho, ere, 554/203
 distribuo, ere, 578/246
 distringo, ere, 553/198

divello, ere, 581/271
 divendo, ere, 683/360
 divido, ere, 555/207
 do, dare, 430/39
 doceo, ère, 460/90
 doleo, ère, 460/86
 dominor, àri, 772
 domo, àre, 428/10
 dormio, ire, 711
 duco, ere, 551/187

E.

ebibo, ere, 678/333
 edico, ere, 551/186
 edisco, ere, 678/334
 edissero, ere, 670/318
 edo, edere (esse),
 [701/379; 702, 703
 èdo, ere, 431/46; 682
 edoceo, ère, 460/90
 educo, ere, 551/187
 effero, 790/7
 efficio, ere, 691/362
 effingo, ere, 553/196
 effluo, ere, 557/220
 effodio, ere, 692/363
 effringo, ere, 583/283
 effugio, ere, 692/364
 effulgeo, ère, 540/113
 effundo, ere, 583/280
 egeo, ère, 459/65
 egero, ere, 558/228
 egredior, i, 784/24
 eicio, ere, 693/365
 elabor, i, 781/9
 elicio, ere, 693/367
 elido, ere, 555/208
 eligo, ere, 581/274
 eluceo, ère, 540/114
 eludo, ere, 555/209
 elugeo, ère, 540/115
 eluo, ere, 577/241
 ementior, iri, 786/3
 emereo, ère, 539/70
 emereor, èri, 776/7
 emergo, ere, 553/201

emetior, iri, 787/61
 emico, âre, 428/17
 emineo, ère, 459/71
 emitto, ere, 557/216
 emo, ere, 582/276
 emorior, i, 784/25
 emoveo, ère, 539/100
 emungo, ere, 559/233
 enascor, i, 781/12
 eniteo, ère, 539/72
 enitor, i, 781/13
 enubo, ere, 550/181
 eo, ire, 792, 793
 epulor, âri, 772
 erado, ere, 555/211
 erepo, ere, 550/182
 erigo, ere, 552/189
 eripio, ere, 694/370
 erudio, ire, 711
 erumpo, ere, 582/279
 eruo, ere, 579/255
 escendo, ere, 580/266
 esurio, ire, 711
 evado, ere, 556/214
 evaho, ere, 554/204
 evello, ere, 581/271
 evenio, ire, 715/407
 evergo, ere, 702/385
 everro, ere, 702/386
 everto, ere, 581/272
 evinco, ere, 582/278
 evolvo, ere, 579/259
 evomo, ere, 671/324
 exacuo, ere, 577/237
 exaudio, ire, 711
 exaugeo, ère, 541/108
 excedo, ere, 556/215
 excello, ere, 672/332
 excerno, ere, 615/303
 excerpo, ere, 550/179
 excido, ere, 679/337
 excido, ere, 679/338
 excio, ire, 711
 excipio, ere, 690/361
 excludo, ere, 555/206
 excolo, ere, 669/313
 excoquo, ere, 554/205

excreasco, ere, 615/305
 excubo, âre, 428/9
 excudo, ere, 579/260
 excurro, ere, 680/344
 excutio, ere, 694/369
 exedo, ere, 701/379
 exeo, ire, 793/5
 exerceo, ère, 459/63
 exhaurio, ire, 714/399
 exhibeo, ère, 538/57
 exhortor, âri, 773
 exigo, ere, 583/282
 eximo, ere, 582/276
 exire, 793/5
 exordior, iri, 787/62
 exorior, iri, 787/63
 expando, ere, 580/267
 expedio, ire, 711
 expello, ere, 681/345
 expendo, ere, 679/341
 expergefacio, ere,
 [692/362
 expergiscor, i, 780/4
 experior, iri, 787/60
 expeto, ere, 613/288
 expingo, ere, 553/197
 expleo, ère, 458/54
 explico, âre, 428/25
 explodo, ere, 555/210
 expono, ere, 671/323
 exporrigo, ere, 552/189
 exposco, ere, 678/335
 exprimo, ere, 558/230
 expromo, ere, 558/226
 exquiro, ere, 614/295
 excindo, ere, 580/269
 excscribo, ere, 550/183
 exsculpo, ere, 551/184
 exsequor, i, 782/19
 exsero, ere, 670/318
 exsilio, ire, 714/402
 exsisto, ere, 682/349
 exsolvo, ere, 579/258
 exsorbeo, ère, 539/76
 exaspergo, ere, 554/202
 exstinguo, ere, 552/193
 exsto, âre, 429/38

extruo, ere, 557/219
 exsurgo, ere, 552/189
 extendo, ere, 680/342
 extergeo, ère, 540/120
 extero, ere, 614/299
 exterreo, ère, 539/62
 extollo, ere, 701/380;
 [790/15
 extorqueo, ère, 540/110
 extraho, ere, 554/203
 extrudo, ere, 556/213
 extundo, ere, 680/343
 exuo, ere, 578/247
 exuro, ere, 558/229

F.

fabrefacio, ere, 692/362
 fabricor, âri, 772
 facesso, ere, 613/291
 facio, ere, 690/362
 fallo, ere, 679/339;
 [fallit me, 679/339
 farcio, ire, 714/397
 fastidio, ire, 711
 fateor, èri, 776/3
 fatiscor, i, 780/5
 faveo, ère, 461/98
 ferio, ire, 711
 fero, ferre, 733, 734
 fervefacio, ere, 692/362
 ferveo, ère, 461/96
 fido, ere, 789/4
 figo, ere, 553/200;
 [672 (4.)
 findo, ere, 580/268
 fingo, ere, 553/196;
 [672 (4.)
 finio, ire, 711
 fio, fieri, 690/362;
 [695, 696
 flacceo, ère, 542/162
 flaveo, ère, 542/163
 flecto, ere, 557/217
 fleo, ère, 458/53
 [fligo, ere], 551/188

floreo, ère, 459/66
 fluo, ere, 557/220
 fodio, ere, 692/363
 foeteo, ère, 542/164
 foveo, ère, 461/99
 frango, ere, 583/283
 fremo, ere, 671/328
 frendo, ere, 701/381
 frico, àre, 428/15
 frigeo, ère, 463/126
 frigo, ere, 701/374
 frondeo, ère, 542/165
 fruor, i, 780/6
 frustror, àri, 772
 fugio, ere, 692/364
 fulcio, ire, 714/398
 fulgeo, ère, 463/113
 fundo, ere, 583/280
 fungor, i, 778, 779;
 [780/7
 furo, ere, 702/388
 futuo, ere, 578/252

G.

gaudeo, ère, 541/138,
 [788/2
 gemo, ere, 671/329
 gero, ere, 558/228
 gigno, ere, 670/321
 glisco, ere, 616/311
 glorior, àri, 772
 glubo, ere, 702/389
 gradior, i, 783/24
 gratulor, àri, 772

H.

habeo, ère, 458/57
 haereo, ère, 463/123
 haurio, ire, 714/399
 hebeo, ère, 542/166
 hisco, ere, 616/312
 horreo, àre, 459/67
 hortor, àri, 769, 771,
 [772
 humeo, ère, 542/167

I.

iaceo, ère, 460/87;
 [672 (5.)
 iacio, ere, 692/365;
 [672 (5.)
 ico, ere, 584/287; 711
 ignosco, ere, 616/310
 illicio, ere, 693/366
 illido, ere, 555/208
 illino, ere, 614/301
 illudo, ere, 555/209
 imbibo, ere, 678/333
 imbuo, ere, 577/238
 imitor, àri, 773
 immergo, ere, 553/201
 immineo, ère, 459/71
 imminuo, ere, 577/242
 immisceo, ère, 539/92
 immitto, ere, 557/216
 impedio, ire, 711
 impello, ere, 681/345
 impendeo, ère, 462/107
 impendo, ere, 679/341
 impertio, ire, 712,
 impingo, ere, 583/284
 implecto, ere, 701/375
 impleo, ère, 458/54
 implico, àre, 428/26
 impluo, ere, 578/254
 impono, ere, 671/323
 imprimo, ere, 558/230
 incalfacio, ere, 691/362
 incedo, ere, 556/215;
 [672 (6.)
 incendio, ere, 579/262;
 [672 (6.)
 incesso, ere, 613/293
 incido, ere, 679/337
 incido, ere, 679/338
 incingo, ere, 552/191
 incipio, ere, 690/361
 includo, ere, 555/206
 incolo, ere, 669/313
 incoquo, ere, 554/205
 increasco, ere, 615/305
 [incudo, ere], 579/260

incumbo, ere, 670/320
 incurro, ere, 680/344
 indico, ere, 551/186
 indigeo, ère, 459/65
 indignor, àri, 773
 indo, ere, 683/354
 induco, ere, 551/187
 induo, ere, 578/248
 indulgeo, ère, 462/111
 ineo, inire, 793/6
 ineptio, ire, 712
 infero, 790/8
 inficio, ere, 691/362
 infigo, ere, 553/200
 infindo, ere, 580/268
 infitior, àri, 773
 inflecto, ere, 557/217
 infligo, ere, 551/188
 influo, ere, 557/220
 infodio, ere, 692/363
 infremor, ere, 671/328
 infrendeo, ère, 542/168
 infringo, ere, 583/283
 infundo, ere, 583/280
 ingemo, ere, 671/329
 ingero, ere, 558/228
 ingigno, ere, 670/321
 ingruo, ere, 579/255
 inhorreo, ère, 539/67
 inicio, ere, 693/365
 inire, 793/6
 innascor, i, 781/12
 innecto, ere, 671/325
 innubo, ere, 550/181
 innuo, ere, 578/253
 inquiror, ere, 614/295
 (inruo), irruo, 579/255
 inscendo, ere, 580/266
 inscribo, ere, 550/183
 insculpo, ere, 551/184
 insero, ere, (-ui),
 [670/318
 insero, ere, (-vi),
 [615/302
 inservio, ire, 712
 insideo, ère, 539/102
 insidior, àri, 773

insido, ere, 584/285
insilio, ire, 714/402
insisto, ere, 682/349
inspergo, ere, 554/202
inspicio, ere, 693/368
insterno, ere, 614/297
instinguo, ere, 552/193
instituo, ere, 578/243
insto, âre, 428/32
instrepo, ere, 672/330
instruo, ere, 557/219
insuesco, ere, 615/308
insumo, ere, 558/227
insuo, ere, 578/245
insurgo, ere, 552/189
intego, ere, 552/190
intellego, ere, 582/275
intendo, ere, 680/342
intercedo, ere, 556/215
intercido, ere, 679/337
intercido, ere, 679/338
intercipio, ere, 690/361
intercludo, ere, 555/206
intercurro, ere, 681/344
interdico, ere, 551/186
intereo, ire, 793/7
interficio, ere, 691/362
interfluo, ere, 557/220
interiaceo, âre, 542/87
intericio, ere, 693/365
interimo, ere, 582/276
interire, 793/7
interiungo, ere, 552/192
interlego, ere, 581/274
interlino, ere, 614/301
interluceo, âre,
[540/114
intermisceo, âre,
[539/92
intermitto, ere,
[557/216
internecto, ere, 671/325
interniteo, âre, 539/72
internosco, ere, 616/310
intero, ere, 614/299
interpono, ere, 671/323

interpretor, âri, 773
interpungo, ere,
[682/348
interquiesco, ere,
[615/306
interrumpo, ere,
[582/279
interscindo, ere,
[580/269
intersero, ere, 670/318
[intertexto, ere],
[670/319
interverto, ere, 581/272
interviso, ere, 581/273
intexo, ere, 670/319
intingo, ere, 553/194
intorqueo, âre, 540/110
intremo, ere, 671/331
introduco, ere, 551/187
introceo, introire, 793/8
intromitto, ere, 557/216
introrumpo, ere,
[582/279
introspectio, ere, 693/368
intueor, âri, 777/14
inungo, ere, 553/195
inuro, ere, 558/229
invado, ere, 556/214
inveho, ere, 554/204
invehor, i, 554/204
invenio, ire, 715/407
invergo, ere, 702/385
inverto, ere, 581/272
invideo, âre, 462/103
inviso, ere, 581/273
involvere, ere, 579/259
iocor, âri, 773
irascor, i, 780/8
ire, 792, 793
irrepto, ere, 550/182
irrideo, âre, 463/118
irrumpo, ere, 582/279
irruo, ere, 579/255
iubeo, âre, 463/124
iungo, ere, 552/192
iuvo, âre, 427/2

L.

labefacio, ere, 691/362
labefio, fieri, 691/362
labor, i, 781/9
laccio, ere, 613/292
[lacio, ere], 693/366
lacteo, âre, 542/169
laedo, ere, 555/208
laetor, âri, 769, 773
lambo, ere, 579/261
lamentor, âri, 773
langueo, âre, 541/139
largior, iri, 769, 785.
[786, 786/2
lateo, âre, 459/68
lavo, âre, 427/4
lego, ere, 581/274
lenio, ire, 712
libet, âre, 541/140
liceo, âre, 460/82
liceor, âri, 776
lingo, ere, 559/231
lino, ere, 614/301
linquo, ere, 582/277
liquefacio, ere, 691/362
liquefio, fieri, 691/362
liqueo, âre, 541/141
loquor, i, 781/10
lubet, âre, 541/140
luceo, âre, 463/114
luctor, âri, 773
ludo, ere, 555/209
lugeo, âre, 463/115
luo, luere, 577/239

M.

maceo, âre, 542/170
maefacio, ere, 692/362
maefio, fieri, 692/362
madeo, âre, 459/69
maereo, âre, 463/127
malle, 810
malo, malle, 810
mando, ere, 580/265
maneo, âre, 463/122

mansuefacio, ere,
[692/362
mansuefio, fieri,
[692/362
mansuesco, ere, 615/308
marceo, ãre, 541/142
medeor, ãri, 776/6
meditor, ãri, 773
mentior, iri, 786/3
mereo, ãre, 459/70
mereor, ãri, 776/7
mergo, ere, 553/201
metior, iri, 787/61
meto, ere, 701/382
metuo, ere, 579/256
mico, ãre, 428/16
mingo, ere, 559/232
minitor, ãri, 773
minor, ãri, 773
minuo, ere, 577/242
miror, ãri, 773
misceo, ãre, 461/92
misereor, ãri, 769, 775,
776, 777/8; misere-
[tur, 777/8
miseror, ãri, 773
mitto, ere, 556/216
moderor, ãri, 773
moliior, iri, 786/4
mollio, ire, 712
molo, ere, 670/322
moneo, ãre, 459/58
mordeo, ãre, 462/104
moriior, i, 784/25; 769
moror, ãri, 773
moveo, ãre, 461/100
mulceo, ãre, 463/117
mulgeo, ãre, 462/109
munio, ire, 712

N.

nanciscor, i, 781/11
nascor, i, 781/12
necto, ere, 671/325
neglego, ere, 582/275
neo, ñre, 451/143

nequeo, ire, 794
nescio, ire, 712
nigreo, ãre, 542/171
ningit, ere, 553/199
niteo, ãre, 459/72
nitor, i, 781/13
noceo, ãre, 549/59
nolo, nolle, 810
nosco, ere, 616/310
nubo, ere, 550/181
[nuo, ere], 578/253
nutrio, ire, 712

O.

obdo, ere, 683/355
obduco, ere, 551/187
obf . . . , viz: off . . .
obeo, ire, 793/9
obiaceo, ãre, 539/87
obicio, ere, 693/365
obire, 793/9
oblido, ere, 555/208
oblino, ere, 614/301
obliscor, i, 781/14
obnubo, ere, 550/181
oboedio, ire, 712
obp . . . , viz: opp . . .
obrepo, ere, 550/182
obruo, ere, 579/255
obsequor, i, 783/19
obsero, ere, 615/302
obsideo, ãre, 462/102
obsido, ere, 584/285
obsisto, ere, 682/349
obsolefacio, ere,
[692/362
obsolefio, fieri, 692/362
obsolesco, ere, 615/307
obsto, ãre, 428/33
obstrepo, ere, 672/330
obstringo, ere, 553/198
obstruo, ere, 557/219
obstupefacio, ere,
[692/362
obstupefio, fieri,
[692/362

obsuo, ere, 578/245
obtego, ere, 552/190
obtendo, ere, 680/342
obtero, ere, 614/299
obtexo, ere, 670/319
obtimeo, ãre, 462/91
obtingo, ere; obtingit,
[681/346
obtorqueo, ãre,
[540/110
obtundo, ere, 680/343
obverto, ere, 581/272
obvolvo, ere, 579/259
occido, ere, 679/337
occido, ere, 679/338
occino, ere, 678/336
occipio, ere, 690/361
occludo, ere, 555/206
occulo, ere, 669/314
occumbo, ere, 670/320
occurro, ere, 681/344
offendo, ere, 580/263
offerro, 790/9
officio, ere, 691/362
offulgeo, ãre, 540/113
offundo, ere, 583/280
oleo, ãre, 459/73
olfacio, ere, 692/362
omitto, ere, 557/216
operio, ire, 714/395
opinor, ãri, 773
oportet, ãre, 460/83
opperior, iri, 787/60
oppeto, ere, 613/288
oppleo, ãre, 538/54
oppono, ere, 671/323
opprimo, ere, 558/230
ordior, iri, 787/62
orior, iri, 787/63; 788
osculor, ãri, 773
ostendo, ere, 680/342

P.

paciscor, i, 782/15
paenitet, ãre, 541/144
palleo, ãre, 541/145
pando, ere, 580/267

pango, ere, 681/347;
 [583/284
 parco, ere, 679/340
 pareo, ère, 460/88; 672
 [(7.)
 pario, ere, 694/373;
 682; 672 (7.)
 paro, àre, 672 (7.)
 partior, iri, 786/5
 pasco, ere, 615/304
 pascor, i, 782/16
 patefacio, ere, 691/362
 patefio, fieri, 691/362
 pateo, ère, 459/74
 patior, i, 784/26; 778,
 [779
 paveo, ère, 541/146
 pecto, ere, 557/218
 pedo, ere, 701/378
 pellicio, ere, 693/366
 pello, ere, 681/345
 pendeo, ère, 462/107
 pendo, ere, 679/341
 perago, ere, 583/282
 perbibio, ere, 678/333
 percalefacio, ere,
 [691/362
 percello, ere, 584/286
 percenseo, ère, 539/94
 percio, ère, 538/56
 percipio, ere, 690/361
 percolo, ere, 669/313
 percontor, àri, 773
 percoquo, ere, 554/205
 percurro, ere, 681/344
 percutio, ere, 694/369
 perdisco, ere, 678/334
 perdo, ere, 431/50; 682
 perdoceo, ère, 539/90
 perdomo, àre, 428/11
 perduco, ere, 551/187
 peredo, ere, 701/379
 pereio, ire, 793/10
 perfero, 790/10
 perficio, ere, 691/362
 perfluo, ere, 557/220
 perfodio, ere, 692/363
 perfringo, ere, 583/283
 perfruo, i, 780/6
 perfugio, ere, 692/364
 perfundo, ere, 583/280
 perfungor, i, 780/7
 pergaudeo, ère, 541/138
 pergo, ere, 552/189
 perhibeo, ère, 538/57
 periclitor, àri, 774
 perimo, ere, 582/276
 perire, 793/10
 perlego, ere, 581/274
 perluceo, ère, 540/114
 perluo, ere, 577/241
 permaneo, ère, 540/122
 permisceo, ère, 539/92
 permitto, ere, 556/216
 permoveo, ère, 461/100
 permulceo, ère, 463/117
 pernosco, ere, 616/310
 perpello, ere, 681/345
 perpendo, ere, 679/341
 perpetior, i, 784/26
 perprimo, ere, 558/230
 perquiro, ere, 614/295
 perrumpo, ere, 582/279
 perscindo, ere, 580/269
 perscribo, ere, 550/183
 persedeo, ère, 539/102
 persequor, i, 783/19
 persido, ere, 584/285
 persisto, ere, 682/349
 persolvo, ere, 579/258
 persono, àre, 428/20
 perspicio, ere, 693/368
 persterno, ere, 614/297
 persto, àre, 428/34
 perstringo, ere, 553/198
 persuadeo, ère, 463/119
 pertaedet, ère, 541/155
 pertendo, ere, 680/342
 pertergeo, ère, 540/120
 perterreo, ère, 459/62
 pertexo, ere, 670/319
 pertimefactus, 692/362
 pertineo, ère, 460/91
 pertingo, ere, 681/346
 pertrahio, ere, 554/203
 pertundo, ere, 680/343
 perungo, ere, 553/195
 peruro, ere, 558/229
 pervado, ere, 556/214
 perveho, ere, 554/204
 pervello, ere, 581/271
 pervenio, ire, 715/407
 perverto, ere, 581/272
 pervideo, ère, 540/103
 pervigilo, ère, 539/80
 pervinco, ere, 582/278
 pervolvio, ere, 579/259
 pessumdo, are, 430/39
 petesso, petisso, ere,
 [613/294
 peto, ere, 613/288
 philosophor, àri, 774
 piget, ère, 541/147
 pingo, ere, 553/197
 pinso, ere, 559/236,
 [671/326
 placeo, ère, 459/60
 plango, ere, 559/234
 plaudo, ere, 555/210
 plecto, ere, 701/375,
 [702/390
 pleo, ère, 542/54
 plico, àre, 428/23
 pluit, ere, 578/254
 polliceor, èri, 776
 polleo, ère, 463/128
 polluo, ere, 577/240
 pono, ere, 670/323
 popular, àri, 774
 porricio, ere, 693/365
 porrigio, ere, 552/189
 portendo, ere, 680/342
 posco, ere, 678/335
 possideo, ère, 462/102
 possido, ere, 584/285
 possum, posse, 790, 791
 posthabeo, ère, 538/57
 postpono, ere, 671/323
 postscribo, ere, 550/183
 potior, iri, 786/6
 poto, àre, 427/1

praebeo, ãre, 458/57
 praebibo, ere, 678/333
 praecaveo, ãre, 539/97
 praecedo, ere, 556/215
 praecello, ere, 672/332
 praecerpo, ere, 550/179
 praecido, ere, 679/338
 praecingo, ere, 552/191
 praecino, ere, 678/336
 praecipio, ere, 690/361
 praeccludo, ere, 555/206
 praeccolo, ere, 669/313
 praeconsumo, ere,
 [558/227
 praecorrumo, ere,
 [582/279
 praecurro, ere, 681/344
 praecutio, ere, 694/369
 praedico, ere, 551/186
 praedisco, ere, 678/334
 praedoceo, ãre, 539/90
 praedor, ãri, 774
 praeduco, ere, 551/187
 praeficio, ere, 691/362
 praefigo, ere, 553/200
 praefluo, ere, 557/220
 praefodio, ere, 692/363
 praefringo, ere, 583/283
 praefulgeo, ãre, 540/113
 praelambo, ere, 579/261
 praelego, ere, 582/274
 praeluceo, ãre, 540/114
 praemetuo, ere, 579/256
 praemitto, ere, 556/216
 praemoneo, ãre, 538/58
 praeniteo, ãre, 539/72
 praenosco, ere, 616/310
 praepando, ere, 580/267
 praependeo, ãre,
 [540/107
 praepolleo, ãre, 540/128
 praepono, ere, 671/323
 praeripio, ere, 694/370
 praeripio, ere, 694/370
 praerodo, ere, 555/212
 praerumpo, ere,
 [582/279

praescribo, ere, 550/183
 praesideo, ãre, 539/102
 praestituo, ere, 578/243
 praesto, ãre, 429/35
 praestringo, ere
 [553/198
 praestruo, ere, 557/219
 praesumo, ere, 558/227
 praesuo, ere, 578/245
 praetendo, ere, 680/342
 praeterago, ere
 [583/282
 praetereo, ãre, 794/11
 praeterfluo, ere,
 [557/220
 praeterire, 794/11
 praetermitto, ere,
 [556/216
 praeterveho, i,
 [554/204, 783/22
 praetexo, ere, 670/319
 praeuro, ere, 558/229
 praevaleo, ãre, 460/89
 praevahor, i, 554/204
 praeverto, ere, 581/272
 praevertor, i, 581/272
 prandeo, ãre, 461/95
 precor, ãri, 774
 prehendo, ere, 580/264
 premo, ere, 558/230
 preudo, ere, 580/264
 procedo, ere, 556/215
 procido, ere, 679/337
 procudo, ere, 579/260
 procumbo, ere, 670/320
 procurro, ere, 681/344
 prodeo, ãre, 794/12
 prodico, ere, 551/186
 prodigo, ere, 583/282
 prodire, 794/12
 prodo, ere, 431/47; 682
 produco, ãre, 542/90
 produco, ere, 551/187
 proelior, ãri, 774
 profero, 790/11
 proficio, ere, 691/362
 proficiscor, i, 782/17

profiteor, ãri, 776/3
 profligo, ãre, 551/188
 profluo, ere, 557/20
 profugio, ere, 692/364
 progredior, i, 784/24
 prohibeo, ãre, 458/57
 proicio, ere, 693/365
 prolicio, ere, 693/367
 proludo, ere, 555/209
 proluo, ere, 577/241
 promereo, ãre, 539/70
 promereor, ãri, 776/7
 promineo, ãre, 459/71
 promitto, ere, 556/216
 promo, ere, 558/226
 promoneo, ãre, 538/58
 promoveo, ãre, 461/100
 propello, ere, 681/345
 propendeo, ãre, 540/107
 propolluo, ere, 577/241
 propono, ere, 671/323
 prorepeo, ere, 550/182
 proripio, ere, 694/370
 prorumpo, ere, 582/279
 proruo, ere, 579/255
 proscindo, ere, 580/269
 proscribo, ere, 550/183
 prosequor, i, 783/19
 prosilio, ãre, 714/402
 prospicio, ere, 693/368
 prosterno, ere, 614/297
 prostituo, ere, 578/234
 prosubigo, ere, 583/282
 protego, ere, 552/190
 protendo, ere, 680/342
 protero, ere, 614/229
 proterreo, ãre, 539/62
 protraho, ere, 554/203
 protrudo, ere, 556/213
 proveho, ere, 554/204
 provehor, i, 554/204
 provideo, ãre, 462/103
 provolvoo, ere, 579/259
 psallo, ere, 580/270
 pungo, ere, 682/348
 punio, ãre, 712
 punior, ãri, 786/7

putet, ãre, 541/148
 puteo, ãre, 541/149
 putrefacio, ere, 692/362
 putrefio, fieri, 692/362

Q.

quaero, ere, 613/295
 quatio, ere, 694/369
 queo, ire, 794
 queror, i, 782/18
 quiesco, ere, 615/306

R.

rabo, ere, 702/391
 rado, ere, 555/211
 rapio, ere, 694/370
 recalefacio, recalfacio.
 [691/362]
 recedo, ere, 556/215
 recenseo, ãre, 461/94
 recido, ere, 679/337
 recido, ere, 679/338
 recingo, ere, 552/191
 recino, ere, 678/336
 recipio, ere, 690/361
 recludo, ere, 555/206
 recognosco, ere.
 [616/310]
 recolligo, ere, 582/274
 recoło, ere, 669/313
 recondo, ere, 682/351
 recoquo, ere, 554/205
 recordor, ãri, 774
 recresco, ere, 615/305
 recumbo, ere, 670/320
 recurro, ere, 681/344
 redarguo, ere, 578/249
 reddo, ere, 431/48; 682
 redeo, ire, 794/13
 redhibeo, ãre, 538/57
 redigo, ere, 583/282
 redimo, ere, 582/276
 redire, 794/13

redoleo, ãre, 539/73
 reduco, ere, 551/187
 refello, ere, 679/339
 refercio, ire, 714/397
 refero, 790/12
 referveo, ãre, 542/96
 reficio, ere, 691/362
 refigo, ere, 553/200
 reflecto, ere, 557/217
 refoveo, ãre, 539/99
 refringo, ere, 583/283
 refugio, ere, 692/364
 refulgeo, ãre, 540/113
 regero, ere, 558/228
 rego, ere, 552/189
 reicio, ere, 693/365
 relego, ere, 582/274
 relino, ere, 614/301
 relinquo, ere, 582/277
 reluceo, ãre, 540/114
 reminiscor, i, 780/3
 remisceo, ãre, 539/92
 remitto, ere, 556/216
 remordeo, ãre, 540/104
 removeo, ãre, 461/100
 remulceo, ãre, 540/117
 renascor, i, 781/12
 renideo, ãre, 542/172
 renitor, i, 781/13
 renuo, ere, 578/253
 reor, rãri, 777/12
 repello, ere, 681/345
 rependo, ere, 680/341
 repercutio, ere, 694/369
 reperio, ire, 714/400
 repeto, ere, 613/288
 repleo, ãre, 458/54
 repo, ere, 550/182
 repono, ere, 671/323
 reposco, ere, 678/335
 reprehendo, ere,
 [580/264]
 reprendo, ere, 580/264
 reprimo, ere, 558/230
 repromitto, ere,
 [557/216]
 repungo, ere, 682/348

requiesco, ere, 615/306
 requiro, ere, 614/295
 rescindo, ere, 580/269
 rescribo, ere, 551/183
 resideo, ãre, 539/102
 resido, ere, 584/285
 resipio, ere, 694/372
 resisto, ere, 682/349
 resolvo, ere, 579/258
 resono, ãre, 428/21
 resorbeo, ãre, 542/76
 respergo, ere, 554/202
 respicio, ere, 694/368
 respondeo, ãre, 462/105
 respuo, ere, 579/257
 restinguo, ere, 552/193
 restituo, ere, 578/243
 resto, ãre, 429/36
 restringo, ere, 553/198
 resumo, ere, 558/227
 resurgo, ere, 552/189
 retego, ere, 552/190
 retendo, ere, 680/342
 retexo, ere, 670/319
 reticeo, ãre, 539/61
 retineo, ãre, 461/91
 retorqueo, ãre, 540/110
 retraho, ere, 554/203
 retribuo, ere, 578/246
 retrocedo, ãre, 556/215
 retrusus, 556/213
 retundo, ere, 680/343
 reveho, ere, 554/204
 revello, ere, 581/271
 reveor, ãri, 777/15
 revertor, i, 581/272,
 [789/1]
 revinco, ere, 582/278
 reviso, ere, 581/273
 revolvio, ere, 579/259
 revomo, ere, 671/324
 rideo, ãre, 463/118
 rigeo, ãre, 541/150
 rodo, ere, 555/212
 rubefacio, ere, 692/362
 rubefio, fieri, 692/362
 rubeo, ãre, 542/173

rudo, ere, 614/296
 rumpo, ere, 582/279
 ruo, ere, 579/255

S.

saepio, ire, 714/401
 saevio, ire, 712
 salio, ire, 714/402
 sancio, ire, 714/403
 sapio, ere, 694/372
 sarcio, ire, 715/404
 sarpio, ere, 701/383
 satisfacio, ere, 692/362
 scabo, ere, 702/392
 scalpo, ere, 701/376
 scando, ere, 580/266
 scateo, ere, 541/151
 scindo, ere, 580/269
 scio, ire, 712
 sciscitor, āri, 774
 scitor, āri, 774
 scribo, ere, 550/183
 sculpo, ere, 551/184
 secedo, ere, 556/215
 secerno, ere, 615/303
 secludo, ere, 555/206
 seco, āre, 428/13
 sedeo, ere, 462/102
 seduco, ere, 551/187
 seiungo, ere, 552/192
 seligo, ere, 582/274
 semoveo, ere, 539/100
 sentio, ire, 715/405
 sepelio, ire, 715/406
 sepono, ere, 671/323
 sequor, ī, 769 : 782/19
 sero, ere, (-ui),
 [669/318 ; 672 (8.)
 sero, ere, (-vi),
 615/302 : 672 (8.)
 serpo, ere, 551/185
 servio, ire, 712
 sido, ere, 584/285
 sileo, ere, 460/75
 sino, ere, 614/300
 sisto, ere, 682/349

sitio, ire, 712
 soleo, ere, 541/152 :
 [789/3
 solor, āri, 774
 solvo, ere, 579/258
 sono, āre, 428/19
 sorbeo, ere, 460/76
 sordeo, ere, 541/153
 sortior, iri, 786/8
 spargo, ere, 554/202
 sperno, ere, 614/298
 splendeo, ere, 463/129
 spondeo, ere, 462/105
 spuo, ere, 579/257
 squaleo, ere, 542/174
 statuo, ere, 578/243
 sterno, ere, 614/297
 sternuo, ere, 578/244
 sterto, ere, 702/384
 [stinguo, ere], 552/193
 sto, stāre, 428/28
 strepo, ere, 671/330
 strideo, ere, 541/154
 strido, ere, 583/281
 stringo, ere, 553/198
 struo, ere, 557/219
 studeo, ere, 460/77
 stupefacio, ere, 692/362
 stupefio, fieri, 692/362
 stupeo, ere, 460/78
 suadeo, ere, 463/119
 subdo, ere, 683/358
 subduco, ere, 551/187
 subedo, ere, 701/379
 subeo, ire, 794/14
 subf..., viz : suff...
 subg..., viz : sugg...
 subicio, ere, 693/365
 subigo, ere, 583/282
 subinvideo, ere,
 [540/103
 subire, 794/14
 subiungo, ere, 552/192
 sublego, ere, 582/274
 subluceo, ere, 540/114
 subluo, ere, 577/241
 submergo, ere, 553/201

submitto, ere, 557/216
 submoveo, ere, 539/100
 subnecto, ere, 671/325
 subrepto, ere, 550/182
 subrideo, ere, 540/118
 subruo, ere, 579/255
 subscribo, ere, 551/183
 subsidio, ere, 584/285
 subsisto, ere, 682/349
 substerno, ere, 614/297
 substituo, ere, 578/243
 substringo, ere,
 [553/198
 substruo, ere, 557/219
 subterfugio, ere,
 [692/364
 subtexo, ere, 670/319
 subtimeo, ere, 542/79
 subtraho, ere, 554/203
 suburgeo, ere, 542/116
 subveho, ere, 554/204
 subvehor, ī, 554/204
 subvenio, ire, 715/407
 subverto, ere, 581/272
 succedo, ere, 556/215
 succendo, ere, 579/262
 succenseo, ere, 461/94 ;
 780/8
 succido, ere, 679/337
 succido, ere, 679/338
 succingo, ere, 552/191
 succino, ere, 678/336
 succresco, ere, 615/305
 succumbo, ere, 670/320
 succurro, ere, 681/344
 succutio, ere, 694/369
 suesco, ere, 615/308
 suffero, 790/13
 sufficio, ere, 691/362
 suffigo, ere, 553/200
 suffodio, ere, 692/363
 suffringo, ere, 583/283
 suffugio, ere, 692/364
 suffundo, ere, 583/280
 suggero, ere, 558/228
 sugo, ere, 701/377
 sumo, ere, 558/227

suo, ere, 578/245
 superaddo, ere, 683/359
 superbio, ire, 712
 superfluo, ere, 557/220
 superfundo, ere,
 [583/280
 superiatio, ere 693/365
 superimpono, ere,
 [671/323
 superincumbo, ere,
 670/320
 superinicio, ere,
 [693/365
 superinsterno, ere,
 [614/297
 superpono, ere, 671/323
 superstruo, ere,
 [557/219
 supervenor, i, 554/204
 supervenio, ire,
 [715/407
 suppeto, ere, 613/288
 suppleo, ere, 458/54
 supplico, are, 428/27
 suppono, ere, 671/323
 supprimo, ere, 558/230
 suprascando, ere,
 [580/266
 surgo, ere, 552/189
 surrepo, ere, 550/183
 surripio, ere, 694/370
 suscipio, ere, 690/361
 suspendo, ere, 680/341
 suspicio, ere, 694/368
 suspicor, are, 774
 sustineo, ere, 461/91

T.

tabeo, ere, 542/175
 taceo, ere, 459/61
 taedet, ere, 789/7;
 541/155
 tango, ere, 681/346
 tego, ere, 552/190
 [temno, ere], 557/222
 tempero, are, (679/340)

tendo, ere, 680/342
 teneo, ere, 460/91
 tepeo, ere, 542/176
 tergeo, ere, 463/120
 tergo, ere, 559/235
 tero, ere, 614/299
 terreo, ere, 459/62
 testificor, are, 774
 testor, are, 774
 texo, ere, 670/319
 timefactus, 692/362
 timeo, ere, 460/79
 tingo, ere, 553/194
 tollo, ere, 701/380;
 790/14
 tondeo, ere, 462/106
 tono, are, 428/22
 torqueo, ere, 462/110
 torrefacio, ere, 692/362
 torrefio, fieri, 692/362
 torreo, ere, 461/93
 trado, ere, 431/49; 682
 traduco, ere, 551/187
 traho, ere, 554/203
 traicio, ere, 693/365
 transadigo, 583/282
 transcendo, ere,
 [580/266
 transcribo, ere, 551/183
 transcurro, ere,
 [681/344
 transeo, ire, 794/15
 transiro, ere, 553/200
 transfodio, ere, 692/363
 transfugio, ere, 692/364
 transfundo, ere,
 [583/280
 transigo, ere, 583/282
 transilio, ire, 714/402
 transire, 794/15
 transmittor, ere,
 [557/216
 transmoveo, ere,
 [539/100
 transpono, ere, 671/323
 transuo, ere, 578/245
 transveho, ere, 554/204

transvehor, i, 554/204
 traveho, ere, 554/204
 tremefacio, ere,
 [692/362
 tremefio, fieri, 692/362
 tremor, ere, 672/331
 tribuo, ere, 578/246
 trudo, ere, 556/213
 tueor, tueri, 777/14
 tumefacio, ere, 692/362
 tumefio, fieri, 692/362
 tuneo, ere, 542/177
 tundo, ere, 680/343
 turgeo, ere, 541/156

U.

ulciscor, i, 783/20
 ungo, ere, 553/195
 unguere, 553/195
 urgeo, ere, 463/116
 uro, ere, 558/229
 usucapio, ere, 690/361
 utor, i, 783/21

V.

vacuefacio, ere, 692/362
 vacuefio, fieri, 692/362
 vado, ere, 556/214
 valeo, ere, 460/89
 vegeo, ere, 542/178
 veho, ere, 554/204
 vehor, i, 554/204;
 783/22
 velle, 810
 vello, ere, 580/271
 vendo, ere, 431/51; 682
 veneo, venire, 794/16
 venio, venire, 706, 707,
 708, 709
 venire, 715/407
 venire, 794/16
 vereor, eri, 777/15
 vergo, ere, 702/385
 verro, ere, 702/386
 verro, ere, 581/272

vescor, i, 783/23
vestio, ire, 712
veto, āre, 428/12
video, ěre, 462/103
videor, ěři, 462/103;
777/16

vigeo, ěre, 460/80
vincio, ire, 706, 707,
708, 709, 710; 715/408
vinco, ere, 582/278
vireo, ěre, 460/81;
541/157

viso, ere, 581/273
vivo, ere, 557/221
volo, velle, 810
volvo, ere, 579/259
vomo, ere, 671/324
voveo, ěre, 461/101

REJSTRÍK MLUVNICKÝ

k II. dílu učebnice

»Latinsky v 1000 slovech. Pro pokročilé.«

Především odkazují k »Rejstříku věcnému«, který jest připojen k prvnímu dílu této učebnice (*Latinsky v 1000 slovech. Pro začátečníky.*) na str. 510—516. Dále poznamenávám, že označení dílů, stránek knihy i textových stránek obálek jest totožné jako ve »Slovníku« (viz str. 819).

A.

A b e c e d a latinská, viz I. díl, str. 20; výslovnost, viz I. díl, str. 10—25! —

A b l a t i v časové míry (270—271); tribus annis ante, tribus diebus post *atd.*, 270, 271; paulo post 597; paucis diebus post mortem, 271 multis annis ante Romulum, 271. —

A b l a t i v časový (*ablativus temporis*), 85—90; příklady 44; 247. —

A b l a t i v srovnávací (*ablativus comparativus*), 13—15; 43; 44. —

A b l a t i v vlastnosti (*ablativus qualitatis*), 258 (auctoritas); 400 (pozn. čís. 11); 106 (origo). —

A c t i v u m, viz též Aktivum. —

A c t i v u m c a u s a t i v u m, 650. —

A d v e r b i a numeralia multiplicativa, viz Číslovky, číselná příslovce násobná. —

A k t i v u m původové (kausativní), 650. —

A k u s a t i v. — Viz »V a z b a akusativu (předmětného a doplňko vého«! — Viz »V a z b a akusativu s infinitivem«! —

Akusativ příslovečného určení časové míry, 199, 200. —

Akusativ příslovečného určení prostorové míry, 198, 199. —

B.

B u d o u c í čas první, viz Futurum I. (primum); budoucí čas druhý (budoucně skonalý čas), viz Futurum II. (secundum exactum).

C, Č.

coepi, coepisse, coeptus, 656, 657. —

Communia, viz Obojrodá podstatná jména. —

Coniunctivus, viz Konjunktiv.

Časy slovesné. — Jak bývají slovesné časy kladeny ve vedlejších větách, 26, 27. — Hlavní a vedlejší časy slovesné v latině, 290, 291; *praesens historicum*, 290, 291, 292, 293; *perfectum praesens*, 290, 291, 293, 294; historický infinitiv, 291, 294; za jaký čas se pokládá konjunktiv perfekta a kdy, 291. —

Činný rod, viz *Activum*, Aktivum. —

Číselná příslovce násobná, viz Číslovky. —

Číslovky. — *Základní* číslovky; (v prvním díle této učebnice jsou *základní* číslovky 1—1000; viz rejstřík v I. díle, str. 511); v tomto druhém díle učebnice jsou: *základní* číslovky 2000—10 milionů (str. 33—34); *základní* číslovky ve spojení s počítaným předmětem v češtině a v latině (193—194); »*milía*« ve spojení s počítaným předmětem (194); *sklonné* číslovky latinské (195—196); příklady *sklonění* číslovky s počítaným předmětem (197—198), (262—263); *číselné* výrazy od 101 výše a jejich spojení s počítaným předmětem (275—276); jak se váže v latině *přisudek se základní číslovkou* (276—277). — *Řadové* číslovky; (v prvním díle této učebnice jsou *řadové* číslovky od 1. do 1000; viz rejstřík v I. díle, str. 511); v tomto druhém díle jsou: *řadové* číslovky od 1000. do 2,000.0000. (77; 521—522); *spojování* *řadových* číslovek (77; 520); *letopočty* vyjádřené *řadovými* číslovkami; *jiná časová udání* (520); *určení počtu hodin* (521). — *Podílné* číslovky: od 1 do 20 (str. 25—26); od 21 do 100 (str. 32—33); od 100 do 10 mil. (55—56). — *Zlomky* (521). — *Číselná příslovce násobná*: od 1 do 100 (str. 8—9); od 100 do 2 mil. (17—18).

D.

dare, do, časování, složeniny (429—431); *imperativ* (137); *konjunktiv plupf.* (229). —

Děj slovesný. — *Kolikerý* je časový poměr děje vedlejší věty k ději řídící věty (26, 27); *současnost* (27, 523, 524); *současnost v budoucnosti* (57); *předčasnost* (27, 523, 524); *předčasnost před dějem budoucím* (57); *následnost* (27, 523, 524). —

Deklinace první. — Viz »*Rejstřík*« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Rod *podstatných jmen první deklinace*, B 4 a; *mužská a ženská jména řek první deklinace* B 4a; *sklonění vlastních jmen řeckých*: *Aeneas* (34, 75); *Critias* (75); *Anchises* (34).

Deklinace druhá. — Viz »*Rejstřík*« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Rod *podstatných jmen druhé deklinace*, B 4 c; B 5a, b; *rod jmen měst druhé deklinace*, B 4c, B 5a, b; *rod jmen stromů*, B 5a; *jména žen, měst a zemí druhé deklinace, zakončená v -um a jejich rod*, B 5b; *feminina a neutra druhé deklinace, zakončená*

v *-us*, B 5 b; sklonění substantiv druhé deklinace v *»-ius, -aius, -eius, -ium«* (34, 35). —

*

Deklinace třetí. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511! — Úvod k třetí deklinaci, B 5b, c; B 6a. — Rod substantiv třetí deklinace, B 6a, b. —

Maskulina třetí deklinace. — Jména mužů, bohů, národů, měsíců, řek, větrů (B 6a, b). — Maskulina *»ō (ōnis), ō (inis), or (ōris), er (eris), er (ris) is (eris), is (ris)«* (B 6b, c); maskulina nestejnoslabičná v *»es (itis), ēs (etis), ēs (ētis)«* (B 7a); (B 12a); maskulina v *»dō, gō, iō«* (B 7a, b); (B 10b c), maskulina v *»as«*, (B 7 b); (B 12 b); maskulina v *»cis, guis, quis«*, (B 7 b); (B 13 a); maskulina v *»alis, ollis, mis, nis«*, (B 7b, c; B 13 a); maskulina *orbis, glis, lapis, cassis, ensis, mensis, fustis, postis, vectis, pulvis, axis* (B 7 c); maskulina v *»ex«* (*codex, culex, murex, vervex, grex*), (B 8 a); maskulina v *»ix, īx«* (*calix, fornix, phoenix*) (B 8a); maskulina v *»s, (tis)«* (B 8a; B 12a); maskulina v *»s (pis, dis)«* (B 12a); maskulina v *»l, (lis)«* (B 8b; B 13c), (B 14a) (vlastní jména mužů); maskulina v *»x (cis, gis)«* (B 12b); maskulina stejnoslabičná v *»is, (is), ēs, (is)«* B 12c; B 13a (vlastní jména mužů (B 13a); maskulina *lepus, mus, tripus, turtur, vultur* (B 8b; B 14b); mužská jména zvířat třetí deklinace (B 8b); obojrodá jména zvířat třetí deklinace (B 8b). — Odchytky: feminina (B 8c, B 9a); neutra (B 9a, B 9b). —

Feminina třetí deklinace. — Jména žen a bohyň (B6b); jména měst (B6b). — Feminina v *»s (bis, pis, dis, tis), aus (audis), ās (ātis), ūs (ūdis), ūs (ūtis), x (cis, gis)«,* stejnoslabičná v *»is (is), ēs (is)«* (B9c, B10a, b); feminina v *»do, go, io«* (B8c; B10b, c); feminina v *»ō, or, ōs«* (B8c; B10c); feminina v *»er, es, ēs«* (B10c); porůzná feminina (B10c); feminina v *»us, ūs«* (B13a, B14b). — Odchytky: (B11c; B12a, b, c; B13a).

Neutra třetí deklinace. — (Viz v »Rejstříku« v I. díle této učebnice heslo »Deklinace třetí« na str. 511!) — Neutra v *»men, us (oris), us (eris), ūs (ūris), e (is), al (ālis), ar (āris)«* (B13b, c); neutra *»os, ōs, aes«*, (B9b; B14a); neutra *»aequor, ador, marmor, cor«* (B14a); neutra v *»er (eris)«* (B14a); neutra v *»as«* (B14b); neutra v *»ur (oris), ur (uris)«* B14b); porůzná neutra (B13c); neutra v *»a (atis)«* (B14c); neutra neskloňná (B 14c). —

Obojrodá substantiva třetí deklinace v »s (dis), s (tis)« (B12a, b); v *»is (is)«* (B10b); v *»es (itis), es (etis), es (idis)«* (B12a). —

Deklinace třetí, druhotvary (35) (*fames, plebs, quies, requies, vas, ancile*; jména náboženských slavností). —

*

Deklinace čtvrtá. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 511, 512! — Maskulina čtvrté deklinace (B 14 c, B 15 a);

feminina (B 15 a); neutra (B 15 a); zvláštnosti ve skloňování (B 15a). —

Deklinace pátá. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 512! — Feminina páté deklinace (B15b); dies, meridies (B15b, c). —

Deponentia, viz Verba deponentia. —

Doplňk, jak se překládá do češtiny (650—652); která podstatná a přídavná jména bývají doplňkem (652—653); rozdíl mezi doplňkovým »*primus*« a příslovci »*primo, primum*« (653); příslovce v platnosti věcného doplňku (653—654); rozdíl mezi »*sciens*« a »*scienter*« (654); shoda doplňku s podmětem a předmětem (654 až 656); doplňkové příd. jméno se někdy zpodstatňuje a jest v neutru (655); zpodstatnělé doplňkové příd. jméno v plurále střed. rodu (655); shoda opačná a kdy nedochází k opačné shodě (655 až 656); doplňkové participium (673—675). —

Doplňkové participium (673—675). —

E.

edo, edere, edi, esum (702, 703). —

Elativ, viz Stupňování přídavných jmen.

eo, ire, jeho složeniny (792—794). —

Epicoena, viz Pospolná jména zvířat.

esse, viz »*sum, esse*«; jeho složeniny viz Složeniny slovesa *sum, esse*. —

F.

facio, facere, jeho složeniny, 697. —

fero, ferre, tuli, latum, 733, 734, 137. —

fio, fieri, factus sum, 695, 696, 697. —

*

Fráze (rčení), vazby. — Viz »Rejstřík« k I. dílu této učebnice na str. 512! — V tomto II. díle této učebnice jsou fráze a vazby (v závorce číslo stránky tohoto dílu, případně heslo):

abacere (in, 304); *abstinere* (481); *accipere* (245, 252, 735); *accusare* (100, 140); *adducere* (294, 295, 329); *adhibere* (295, 481); *adhortari* (329); *adiuvare* (120, 481, 735); *admiscere* (482); *admonere* (329, 482); *adorare* (100); *aestimare* (150, 482); *afferre* (*adferre*) (236, 245); *affirmare* (*adfirmare*) (235, 245); *agere* (151, 330, 342, 585) (296); *id agitur* (330); *alere* (737); *amovere*, (296); *animadvertere* (120, 121, 235); *anteponere* (737); *apparet* (235); *appellare* (393, 482); *appropinquare* (296); *assequi* (330); *audire* (235, 259, 434);

capere (297), (329); *consilium*, (376, pavor); *cavere* (330, 343); *cenare* (297, apud); *censere* (329, 344); *coercere* (485); *cogere* (236, 329); *cogitare* (298, 330); *cognoscere* (235); *cohortari* (329); *collocare* (304); *committere* (298); *commo-*

nefacere (298, 329); *commonere* (298, 329, 485); *commovere* (298, 329); *comparare* (211, 298); *compellere* (329, 344); *complere* (485, 486); *concedere* (329, 344, 345); *concludere* (236); *condemnare* (408); *confidere* (235); *confirmare* (299); *consequi* (330); *constare, constat* (248, 235); *constituere* (329, 345); *consuescere, consuevi* (299); *consulere* (370, 486, 562, 743); *contendere* (248, 283, 284, 330, 346); *continere* (368, 370, 486); *contionari* (297, apud); *convenire* (152); *consequi* (330); *cupere* (101, 152); *curare* (330, 346, 394);
dare (304, in); *operam dare* (300, 330); *debere* (6, 102, 486, 487); *decernere* (329, 348); *decipere* (300); *defendere* (236, 249); *deflare* (487); *delectare* (128); *delectari* (300); *deliberare* (121); *denuntiare* (329); *desciscere* (744, 745); *desistere* (283, 284, 301); *desperare* (52, 745); *detertere* (249, 361, 368, 371, 487); *deterteri* (369); *detinere* (487); *devovere* (487); *dicere* (235, 259, 330, 487, 488) (297, apud) (304, in); *dicitur* (236); *didici* (301); *dimicare* (249, 409, 488); *discere* (301, 745) (297, bona); *displicere* (488); *docere* (488); *dolere* (488); *donare* (102, 489); *dubitare* (211); *ducere* (304, in);
edicere (301, 329); *edocere* (489); *efficere* (236, 301, 330); *efflagitare* (301, 329); *egere* (301, 489); *emendare* (301); *erudire* (6); *esse* (258, 259, 297) (297, auctoritas) (297, calamitas) (303, 304, in) (304, in eo est); *evolare* (250); *excitare* (302, 329); *exercere* (489); *existimare* (102); *exorare* (329); *exposcere* (747);
facere (236, 250, 302, 330, 349, 350, 748) (247, certus) (254, mentio) (297, castra, verba) (303, impetus) (312, reus); *fateri* (235); *favere* (564); *ferre* (235, 236, 296); *festinare* (302); *fieri* (302); *flagitare* (329, 350); *flere* (490); *fugere* (122, 436, 798);
gerere (122); *se gerere* (122, 130);
habere (251, 295, 350, 351, 352, 490, 491) (249, custodia); *haberi* (304, in); *horrere* (376); *hortari* (329);
iactare (251); *ignorare* (235); *immiscere* (491); *impedire* (361, 371); *impellere* (329, 352); *imperare* (329, 352); *impetrare* (330); *implorare* (303, 329); *impugnare* (303); *incedere* (376, timor); *incidere* (376, metus) (372); *incitare* (304, 329); *incolere* (566); *indigere* (592); *inducere* (304, 329); *inicere* (376, cura); *inire, in eo* (329, consilium); *inspicere* (304); *instituere* (304); *intellegere* (235); *intellegitur* (236); *intercedere* (361); *interesse, interest* (305); *interpretari* (236); *interrogare* (103, 140, 437, 751); *invidere* (492); *irridere* (154); *iudicare* (122, 123); *iurare* (235); *iuvat* (236, 253);
laborare (305, 330); *latere, latet* (253); *legere* (297, 492); *levare* (305); *liberare* (103, 140, 306); *lustrare* (253);
mandare (130, 306, 329); *maturare* (283, 284); *meminisse* (235, 306); *merere* (493, 594); *metuere* (306, 307); *minari* (235); *ministrare* (254); *miscere* (493); *miseret me* (594); *mittere* (236, 254, 307); *monere* (329, 352, 353); *movere* (212, 298, 329, 353, 494);

narrare (235); *narratur* (236); *negare* (235); *nescire* (235); *nocere* (129); *nominare* (104, 254, 495); *nubere* (567); *nuntiare* (235, 330); *nuntiatur* (236);
oblivisci (235); *oboedire* (799); *obsecrare* (307, 329); *observare* (254); *obstare* (361); *obstare* (361); *obtemperare* (254); *obtestari* (329); *occupare* (596); *occurrere* (308); *officere* (361); *onerare* (308); *optare* (308, 329); *oportet* (255); *orare* (329, 353);
paciscor (329); *parcere* (123); *pareo*, *parere* (255, 495, 597); *pellere* (309, 756); *perdere* (309); *perficere* (309, 330); *permittere* (310, 329); *permovere* (310, 329); *perseverare* (212, 236, 283, 284); *persuadere* (329, 354); *petere* (124, 329, 355, 756, 757); *ponere* (236); *poscere* (757); *postponere* (758); *postulare* (329, 355); *praebere* (496); *praecipere* (310, 329); *praedicere* (310, 329); *praeesse* (256); *praeficere* (799); *praepondere* (758); *praescribere* (310, 329); *praestare* (236, 439, 440, 496); *praetermittere* (369); *precari* (329); *privare* (598); *prodere* (236); *prohibere* (311, 497); *promuntiare* (497); *prospicere* (311, 330); *providere* (311, 330, 396, 497); *pugnare* (599); *purgare* (236); *putare* (22, 105, 599);
quaerere (760); *quaeso* (311, 329);
recipere (236); *recusare* (312, 361, 367, 369); *redimere* (762); *reicere* (312); *repugnare* (361); *reputare* (124); *resistere* (361); *respondere* (235, 295, 330, 763); *retinere* (361, 368, 498); *rogare* (329, 358, 359, 570);
scire (235); *scribere* (330, 374); *sedere* (297); *sentire* (235); *servare* (124); *sinere* (764); *solere* (258, 283); *solicitare* (329); *solvere* (601); *spectare* (330, 359); *sperare* (235, 312, 313); *spernere* (764); *stare* (361); *statuere* (329, 359); *studere* (500); *suadere* (313, 329, 500); *subigere* (313, 329); *sumere* (765); *superare* (212, 500); *sustinere* (500);
tacere (500); *tangere* (125); *temperare* (369, 374); *temptare* (258); *tenere* (157, 236, 501) (152, *cursus*); *terrere* (361); *testari* (236); *timere* (259, 375, 376, 501); *tollere* (800, 801); *torquere* (766); *tradere* (235); *traditur* (236); *transire* (212); *tribuere* (501, 502);
vacare (106); *valere* (159, 297, 314, 502); *vereri* (375, 376); *vertere* (360, 314); *vector* (360); *vexare* (314); *videre* (235, 330, 360, 767); *videri* (38, 767); *vincere* (236, 259); *vitare* (443, 502); *vocare* (107).

*

Futurum I. (primum). — (Viz I. díl, str. 91, 172 — 177, 237 — 239, 264 — 268, 280 — 283, 307 — 309, 330 — 332, 359 — 362, 414 — 417; 492; 173.) — Druhý díl této učebnice: (290; 57); aktivní participium (65, 382, 383, 384); *futurus* (384); aktivní infinitiv (413 — 416); passivní infinitiv (419, 420). — Viz „Konjugace“.

Futurum II. (secundum, exactum). Viz I. díl, str. 91). — Druhý díl této učebnice: (57, 290); aktivní indikativ (58, 59); sloveso *esse* (59); první konjugace (60, 61); passivní futurum II. (98, 99); passivní indikativ (125, 126, 127). — Viz „Konjugace“.

G.

- Genitiv celkový (*genitivus partitivus*): 5 (*nostrum, vestrum*); 20—21 (u komparativu a superlativu); předložkový pád místo genitivu celkového (21); příklady genit. celkového (43,44). —
- Genitiv podmětný (*genitivus subiectivus*): (v závorce jest heslo), 438 (*odium*); 501 (*timor*). —
- Genitiv předmětný (*genitivus obiectivus*): (v závorce jest heslo), 5 (*mei, tui, nostri, vestri*); 69 (*amor*); 249 (*cupiditas*); 252 (*illecebra*); 257, 258 (*simulatio*); 258 (*spes*); 258 (*studium*); 351 (*amor*); 439 (*odium*); 501 (*timor*); 594 (*memoria*); 129, 130 (*sui*); 103 (*metus*); 152 (*dominatus*). —
- Genitiv přivlastňovací (*genitivus possessivus*): výklad a příklady (261, 262); (*habere*) 251. —
- Genitiv vlastnosti (*genitivus qualitatis*): 103 (*exsilium*); 736 (*adolescens*); 737 (*animus*). —

H.

- Hendiadys, 302 (*parare festinareque*); 313, 319 (*superare et fugare*). —
- Heterogenea, různorodá podstatná jména, (B 15 c). —
- Historické perfektum, viz Perfectum historicum. —
- Hypothetická perioda, viz Souvětí podmínkové. —
- Historické praesens, viz Praesens historicum. —
- Historický infinitiv, viz Infinitiv historický. —

I, J.

- Imperativus (rozkazovací způsob). — Imperativus futuri. — (134—137; 167; 190.) — Rozkaz; zákaz (*noli, nolite* s inf.) (134). — Imperativ II. či imperativus futuri (134, 135); koncovky imperativu I. a imperativu II. aktivního a passivního všech konjugací (135); cvičení (136, 137). — Rozkaz a zákaz vyjadřovaný imperativem, případně přítomným konjunktivem; rozkaz a zákaz daný určité druhé osobě (167); všeobecný, všeobecně platný rozkaz a zákaz daný druhé osobě (167); rozkaz a zákaz daný více osobám v první osobě plurálu, (*coniunctivus hortativus*) (168); mírný rozkaz a zákaz, daný jedné osobě ve třetí osobě singuláru nebo více osobám ve třetí osobě plurálu, (*coniunctivus iussivus, prohibitivus*), (168); důrazný zákaz daný určité druhé osobě a vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219); imperativu *cave* s konj. prés. nebo perf. se užívá k vyjádření zákazu přísnějšího rázu (343); tvary imperativu některých sloves: *scire* (135), *facere* a jeho složenin (137), *ducere* (137), *dicere* (137), *ferre* (122, 137); *dare* (137); *esse* (137). —
- Imperativ sloves první konjugace, aktivní a passivní (134—137), sloves druhé konjugace (134—137), sloves třetí konjugace (134—137), sloves čtvrté konjugace (134—137). —

Imperfektum (imperfectum). — (Viz I. díl této učebnice, str. 97—101, 139, 208—212, 228—231, 264—267, 280—283, 307—309, 329—332, 359—361, 414—417, 491.) — Druhý díl této učebnice: (290). — Aktivní a passivní konjunktiv: koncovky (175); konjugace první (176, 177), druhá (177, 178, 179), třetí (179, 180, 181), čtvrtá (182); sloveso *esse* a jeho složeniny (183). — Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta (184). — Konjunktiv práci (184, 185) a irrealní či neskutečnosti (185). — Konjunktiv imperfekta: v souvětí podmínkovém (187, 188, 189); ve vedlejší větě časové (529, 530); v účelových větách (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

*

Infinitivus (neurčitý způsob). (V I. díle str. 46 a 226.) — Ve II. díle této učebnice 281—284, 385—393, 413—417, 419—420. — Historický infinitiv (290, 291, 294). —

Infinitiv: které infinitivy má latina (281); který infinitiv má samostatný jednoduchý slovesný tvar (385); který infinitiv jest výrazem složeným (386); infinitiv vyslovuje děj (281, 386). —

Infinitiv přítomní (přítomného času): koncovky (282); jak se překládá do češtiny (282); ve vazbě akus. s inf. jak se překládá do češtiny (282, 283); jak se překládá do češtiny ve větách bezpodmětných (283); ve spojení se slovesy *soleo*, *maturo*, *contendo*, *persevero*, *desisto* (283, 284). — Přítomní infinitiv sloves první konjugace, aktivní a passivní (232, 281, 282, 283), druhé konjugace (281, 282), třetí konjugace (281, 282), čtvrté konjugace (281, 282). —

Infinitiv perfektní (minulého času), (infinitivus perfecti) (386); aktivní (činný) (387); jak se tvoří (387); ve vazbě akus. s inf. jak se překládá (387, 388, 389); infinitivy *meminisse*, *odisse*, *novisse*, *constitisse*, *consuevisse*, *didicisse*, *perisse*, jejich tvar a jak se překládají (389, 390);

passivní (trpný) infinitiv perfektní (390); jeho tvoření (390); jak se překládá do češtiny ve vazbě akus. s inf. (390, 391, 392); příklady (úloha) (393);

aktivní perfektní infinitiv sloves první konjugace (387—388), sloves druhé konjugace (466), sloves třetí konjugace (547), sloves čtvrté konjugace (708), jiných sloves (389—390);

passivní perfektní infinitiv sloves první konjugace (390—393), sloves druhé konjugace (467), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710). —

Infinitiv budoucí (infinitivus futuri) (413); aktivní (činný) (infinitivus futuri activi), jeho tvar, jak se překládá ve vazbě akus. s inf. (413, 414, 415); příklady (úloha) (416);

passivní (trpný) budoucí infinitiv (infinitivus futuri passivi), jeho tvar, jak se překládá ve vazbě akus. s inf. (419); příklady (úloha) (419, 420);

aktivní infinitiv futura sloves první konjugace (413—416), sloves druhé konjugace (468), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710);

pasivní infinitiv futura sloves první konjugace (419, 420), sloves druhé konjugace (468), sloves třetí konjugace (549), sloves čtvrté konjugace (710). —

Infinitiv perfektní (minulý) slovesa *esse*, 389; infinitiv futura (budoucí) slovesa *esse* (416, 417). —

Infinitiv, viz „Vazba akusativu s infinitivem“.

Infinitiv historický (290, 291, 294). — Viz též „Časy slovesné“!

*

ire, eo, jeho složeniny, 792, 793, 794. —

*

Jména měst a malých ostrovů (661—669); na otázku „*kde? kam? odkud?*“ (661—662); vlastní jméno města a malého ostrova jest opatřeno přístavkem (663); ke jménu města a malého ostrova přistoupí jako přívlastek některé obecné jméno nebo příd. jméno nebo zájmeno (663, 664); předložky *ad, a, ab* u jmen měst (665); jména měst u substantiv (665); předložka *a, ab* ve spojení s příslovci *longe, prope* a se slovesy *abesse, distare* (665); předložky (*a, ab, apud, ex, in*) u jmen měst u Tacita a Plauta (666); jména měst, která záleží ze dvou slov (666); lokál (lokativ) (666); předložky u jmen země, krajů a velikých ostrovů (666, 667); vztahné zájmeno vztahující se ke jménu města (664). —

Jména zvířat: maskulina třetí deklinace (B 8 b); jména zvířat podle pohlaví (B 4 a); obojrodá (*communia*) jména zvířat (B 4 a, B 8 b); přechylná (*mobilia*) (B 4 a); pospolná jména (*epicoe-na*) (B 4 a); mluvnický rod některých jmen zvířat (B 4 b); skupiny jmen zvířat (str. 336, 432, 480, 576). —

Kalendář římský, B 16 c; B 17, B 18. — Jména měsíců (46, 47).

K.

Komparativ, viz Stupňování přídavných jmen. —

*

Konjugace první. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Přesentní konjunktiv (aktiv., passiv.), 161, 162, 164, 166, 167, 168, 219, 220, 221; konjunktiv imperfekta (aktiv., passiv.) 175, 176, 177, 185, 188. — Passivní indikativ perfekta, 98, 99, 100, 109; konjunktiv perfekta, 216—219; aktivní konjunktiv perfekta, 213, 214; passivní konjunktiv perfekta, 215, 216. — Indikativ plusquamperfekta: aktivní (29—31), passivní (98, 113, 114); konjunktiv plusquamperfekta: aktivní (221—223), passivní (225—230). — Indikativ futura II.: aktivní (58, 59), passivní (98, 99, 125, 126, 127). —

Aktivní a passivní imperativ I., aktivní a passivní imperativ II. (134—137). — Infinitiv přítomný, aktivní a passivní (232, 281, 282, 283); aktiv. infinitiv dokonavý (387, 388); passiv. infinitiv dokonavý (390—393); aktiv. infinitiv budoucí (413—416); passiv. infinitiv budoucí (419, 420). — Aktiv. participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); passivní participium dokonavé (65, 82, 83, 84); aktiv. participium budoucí (65, 382, 383, 384). — Supinum 79, 80, 81).

Stupnice sloves I. konjugace (podle vzoru *laudare*) (425, 426); stupnice sloves I. konjugace, která se v některých tvarech odchyľují od vzoru *laudare* (427, 428); časování a stupnice slovesa *dare* a jeho složenin (429, 430, 431). —

*

Konjugace druhé. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Aktivní a passivní konjunktiv přítomný (161, 162, 164), imperfekta (175, 177, 178). — Perfektní kmen, aktivní indikativ dokonavý (453, 454, 455, 456, 464); aktiv. konjunktiv dokonavý (213, 465); passiv. konjunktiv dokonavý (215, 467). — Aktivní a passivní indikativ plusquamperfekta (465, 466); aktiv. a passiv. konjunktiv plusquamperfekta (221, 222, 225, 465, 467). — Aktiv. a passiv. indikativ futura II. (125, 126, 465, 467). —

Aktivní a passivní imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktiv. a passiv. infinitiv přítomný (281, 282); aktiv. infinitiv dokonavý (466); passiv. infin. perf. (467); aktiv. infinitiv futura (468); passiv. infin. futura (468). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); passivní participium dokonavé (65, 82, 466); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 456, 457). — Supinum (456, 457, 466). —

Stupnice sloves II. konjugace: a) perfektum se znakem „v—“ (458); b) perfektum v „—ui“, supinum v „—itum“ (458, 459, 460); c) perfektum v „—ui“, supinum v „—tum“, „—sum“ (460, 461); d) perfektum v „—i“ jednak se změnou kmenové samohlásky, jednak s prodlouženou kmenovou samohláskou (461, 462); e) reduplikované perfektum v „—i“ (462); f) perfektum se znakem „-s-“ (462); g) slovesa bez perfekta a bez supina (463); h) dodatky (538, 539, 540, 541, 542). —

*

Konjugace třetí. — (Viz „Rejstřík“ prvního dílu této učebnice, str. 513!) — Přítomný konjunktiv aktivní a passivní (161—165); aktivní a passivní konjunktiv imperfekta (175, 179, 180, 181). — Kmen dokonavý, rozdělení sloves třetí konjugace v šest skupin (543, 544, 545). — Aktiv indikativ dokonavý (546), aktiv. konjunktiv dokonavý (213, 547); passiv. indik. dokonavý (98) (548); passiv. konjunktiv dokonavý (215, 548). — Aktiv. indik. plupf. (546), passiv. indik. plupf. (98) (548); aktiv. konjunktiv plupf. (221, 222, 547); passiv. konjunktiv plupf. (225, 549).

Aktiv. indikativ futura II. (546, 547), passiv. indik. futura II. (98, 99) (125, 126, 548).—

Aktiv. a passiv. imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktiv. a passiv. infinitiv přítomný (281, 282, aktiv. infin. perf. (547), passiv. inf. perf. (549), aktiv. infin. futura (549), passiv. infin. futura (549). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); pasivní participium dokonavé (65, 82, 548); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 545, 549). — Supinum (79, 80, 545). — Stupnice sloves třetí konjugace: *a*) perfektum se známkou »-s-« (550—559); *b*) jednoduché perfektum (577—584); *c*) perfektum se známkou »-v-« (613—616); *d*) perfektum v »-ui« (669—672); *e*) reduplikované perfektum (678—683); *f*) slovesa v »-io, -ere« (690 až 694); *g*) dodatek (701—702.) —

*

Konjugace čtvrtá. — (Viz »Rejstřík« prvního dílu této učebnice, str. 514!) — Aktivní a pasivní konjunktiv přítomný (161, 163, 165) a imperfekta (175, 182). — Aktivní dokonavé indikativ (706, 707), dokonavé konjunktiv (213, 707, 708); pasivní dokonavé indikativ (98) (708, 709), dokonavé konjunktiv (215, 709). — Aktivní indikativ plusquamperfekta (707), aktiv. konjunktiv plupf. (221, 222, 708); pasivní indikativ plupf. (98) (709), pasivní konjunktiv plupf. (225, 709). — Aktivní indikativ futura II. (707), pasivní indikativ futura II. (98, 99) (125, 126, 709).

Aktivní a pasivní imperativ I. a imperativ II. (134—137). — Aktivní a pasivní infinitiv přítomný (281, 282); aktiv. infinitiv dokonavý (710); aktivní a pasivní infinitiv futura (710). — Aktivní participium přítomné (65, 67, 68, 93, 94, 95); pasivní participium dokonavé (65, 82, 708); aktivní participium futura (65, 382, 383, 384, 710). — Supinum (79, 80). —

Stupnice pravidelných sloves čtvrté konjugace (710—712); stupnice sloves čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylují od vzoru *audire* (713—715). —

*

Konjunktiv. — Úvod (160); jak se překládá latinský konjunktiv do češtiny (160); čtyři latinské konjunktivy (160); kdy se konjunktiv dokonavý pokládá za hlavní čas (291). —

Konjunktiv přítomný (přítomného času), *coniunctivus praesentis*, aktivní a pasivní; koncovky všech čtyř konjugací (161); vzory časování konjunktivu sloves všech čtyř konjugací (162, 163); cvičení (163, 164, 165); sloveso *esse* a jeho složeniny (165); jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv (166); přítomný konjunktiv přání (*coniunctivus optativus praesentis*) (166, 167); rozkaz a zákaz vyjádřený přítomným konjunktivem, konjunktiv vybízecí (*coniunctivus hortativus*), konjunktiv rozkazovací (*coniunctivus iussivus*), konjunktiv zabráňovací (*coniunctivus prohibitivus*) (167, 168); zákaz přísnějšího

rázu (*cave s prés. konj.*) (166); přítomný konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*) (219, 220, 221); přítomný konjunktiv ve vedl. větách účelových (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

Konjunktiv imperfekta, *coniunctivus imperfecti*, aktivní a pasivní: koncovky všech čtyř konjugací (175); vzory a příklady časování konjunktivu sloves všech čtyř konjugací (176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183); sloveso *esse* a jeho složeniny (183); jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta (184); konjunktiv přání (*coniunctivus optativus irrealis imperfecti*) (184, 185); konjunktiv neskutečnosti (*coniunctivus irrealis imperfecti*) (185); konj. imperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (187, 188, 189), ve vedl. větě časové (529, 530), v účelových větách (319, 322, 330, 361, 378, 379). —

Konjunktiv perfekta, *coniunctivus perfecti*, aktivní: přípony (213), první konjugace (213, 214); sloveso *esse* a jeho složeniny (214, 215); pasivní: (215); první konjugace (215, 216); jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv (216); perfektní konjunktiv přání (*coniunctivus optativus potentialis perfecti*) (216, 217, 218); důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219); perfektní konjunktiv připouštěcí (*coniunctivus concessivus*) (219, 220, 221); zákaz přísnějšího rázu (*cave s konj. perf.*) (343). —

Konjunktiv perfekta, za jaký čas se pokládá, viz Časy slovesné. —

Konjunktiv plusquamperfekta, *coniunctivus plusquamperfecti*, aktivní: přípony (221, 222); první konjugace (222, 223); sloveso *esse* a jeho složeniny (223, 224, 225); pasivní: (225); první konjugace (225, 226); jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfekta (226); konjunktiv přání (*coniunctivus optativus irrealis plusquamperfecti*) (227, 228, 229); irrealní konjunktiv (*coniunctivus irrealis plusquamperfecti*) (229); konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí neskutečnosti (230, 231); konj. plupřf. ve vedl. větách obavných (379), ve vedl. větách časových (531, 532). —

Krytočinná slovesa, viz Verba deponentia. —

M, N, O.

malo, malle, malui (810, 811). —

Města a ostrovy, viz Jména měst a malých ostrovů. —

Mnoho, více, nejvíce, jak se překládá do latiny (117, 118).

Mobilia, (přechylná podstatná jména), (B2c; B4a). —

Náměstky, viz Zájmena. —

Neurčitá zájmena, viz Zájmena. —

Neurčitý způsob, viz Infinitivus. —

nolo, nolle, nolui (810, 811). —

Nominativ. — Viz »Vazba dvojího nominativu (podmětného a doplňkového)«. —

Numeralia cardinalia, viz Číslovky základní. — Numeralia ordinalia, viz Číslovky řadové. —

Obojroda (*communia*) podstatná jména (B2b; B10b; B12a, b); obojrodá jména zvířat třetí deklinace (B4a; B8b). —

Osobní zájmena, viz Zájmena. —

Ostrov y (malé, veliké), viz Jména měst a malých ostrovů. —

P.

Participium (65, 66); participia v latině (65); kterých participií latina nemá (66); jak se do češtiny překládá participium přívlastkové a doplňkové (66). —

Participium praesentis activi, (aktivní participium přítomného času), (67, 68); koncovky a tvary přítomného aktivního participia všech konjugací (67), jeho překlad do češtiny (68), jeho skloňování (68); aktivní přítomný participium všech čtyř konjugací (65, 67, 68, 93, 94, 95). —

Participium perfecti passivi, passivní minulé participium (65), (82—84); jak se tvoří (82); příklady (82, 83, 84); jak se překládá do češtiny (83, 84); sloveso *habere* s passivním perfektním participiem (351); passivní participium perfektní sloves první konjugace (65, 82, 83, 84), sloves druhé konjugace (65, 82, 466), sloves třetí konjugace (65, 82, 548), sloves čtvrté konjugace 65, 82, 708). —

Participium futuri activi, (aktivní budoucí participium), (65, 382, 383, 384); *venturus* (65); *futurus* (384); aktivní budoucí participium sloves první konjugace (65, 382, 383, 384), sloves druhé konjugace (65, 382, 383, 384, 456, 457), sloves třetí konjugace (65, 382, 383, 384, 545, 549), sloves čtvrté konjugace (65, 382, 383, 384, 710). —

Participium doplňkové (673—675); kdy se klade u sloves vnímání (*verba sentiendi*) doplňkové particip. a kdy vazba akus. s inf. (673, 674); doplňk. particip. u sloves *facere, inducere* (674); jak lze přeložit doplňk. particip. do češtiny (674—675). —

Participium přívlastkem, doplňkem (66). —

*

Passivum. — Jak lze přeložit do češtiny passivní tvary: *ad-ducor* (295), *congregor* (248), *consumor* (299), *decipior* (300), *delector* (300), *deterreor* (249), *duror* (301), *efficitur* (122), *ha-beor* (351), *misceor* (307), *moveor* (254, 353), *timeor* (259), *vexor* (314). —

Peníze římské, 265, 246. —

Perfectum, viz též Perfektum. —

Perfectum gnomicum (683). —

Perfectum historicum, historické perfectum, (290). —
Perfectum praesens (290, 293, 294). —

Perfectum. — (Viz I. díl, str. 91, 208—217.) — Druhý díl učebnice: (290). — Passivní perfectum (98); aktivní indikativ (99, 100). — Aktivní konjunktiv první konjugace (213, 214); sloveso *esse* a jeho složeniny (214, 215). — Passivní konjunktiv první konjugace (215, 216). — Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv (216). — Perfektní konjunktiv: práci (216, 217, 218), připouštěcí (219, 220, 221). — Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem (218, 219). Konjunktiv perf. ve vedlejších větách obavných (379). — Viz »Infinitiv perfektní« a »Participium perfecti«. —

Písmena veliká, kdy se jich užívá v latině, (I. díl, str. 21). —
Pluralia tantum, (pomnožná podstatná jména), (B 16 b) (I. díl, str. 29). —

Plusquamperfectum. — (Viz I. díl, str. 91.) — Druhý díl učebnice: (290). — Aktivní indikativ (28—30); první konjugace (31); sloveso *esse* (32). — Passivní plqupf. (98); passivní indikativ (113, 114). — Aktivní konjunktiv, první konjugace (221, 222, 223); sloveso *esse* a jeho složeniny (223, 224, 225). — Passivní konjunktiv, první konjugace (225, 226). — Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfekta (226). — Konjunktiv práci (227, 228, 229), irrealní (229). — Konjunktiv plusquamperfekta v podmínkovém souvětí (230), ve vedlejší větě časové (531, 532), ve vedlejší větě obavné (379). —

Podílné číslovky, viz Číslovky. —

Podmínkové souvětí, viz Souvětí podmínkové. —

Podstatná jména, která mají v plurálu jiný význam než v singuláru, (B16a). —

Polokrytočinná slovesa, viz Verba semideponentia. —

Pomnožná podstatná jména, viz Pluralia tantum. —

Pospolná jména zvířat (B4a). —

possum, posse, potui (791). —

Praesens, (présens, přítomný čas). — (Viz I. díl, str. 45, 46, 48, 49, 56, 57, 91, 226—231, 264—266, 269, 270, 279—283, 307, 308, 310, 329—332, 358—360, 363, 414—416, 418, 491.) — Druhý díl učebnice: (290); imperativ (134—137); konjunktiv aktivní a passivní: koncovky (161); vzory konjunktivu konjugace první (162), druhé (162), třetí (162, 163), čtvrté (163); (205, 206); cvičení (163, 164, 165); *esse* a jeho složeniny, přítomní konjunktiv (165): jak se překládá do češtiny latinský přítomní konjunktiv (166); přítomní konjunktiv práci (166, 167); rozkaz a zákaz vyjádřený přítomním konjunktivem (167, 168); *coniunctivus hortativus, iussivus, prohibitivus* (168); přítomní konjunktiv ve větách účelových (319, 322, 330, 361, 378, 379); konjunktiv připouštěcí (*con-*

cessivus) (219, 220, 221); aktivní přítomný participium (65, 67, 68, 93, 94, 95). — Viz »Imperativ«! — Viz »Infinitiv přítomný«! — *Praesens historicum*, historické *praesens*, (290, 291, 292, 293). —

Præsens, přítomný čas, viz *Praesens*. —

primo, primum, primus, viz »Doplňek«, (653). —

Pronomina, viz *Zájmena*. —

Předložky »*ad, a, ab, apud, ex, in*« u jmen měst i velikých ostrovů, zemí, krajů, viz »Jména měst a malých ostrovů«. —

Předložky s osobním zájmenem (3, 4); s osobním zájmenem zvrtným (128). —

Přechylná podstatná jména, B2c; *přechylná* jména zvířat, B4a.

Příslovce »*primo, primum*«, rozdíl mezi nimi a doplňkovým »*primus*« (653). —

Příslovce číselná násobná, viz »Číslovky«! —

Příslovečné určení místa na otázku »*kde?*« (438) (*locus*). —

Přítomný čas, viz *Praesens*, *Præsens*.

Přívlastek adjektivní u vlastních jmen vyslovujících chválu nebo hanu (317). —

Přívlastňovací zájmena, viz *Zájmena*. —

Přízvuk slovný v latině (I. díl, str. 29). —

R, Ř.

Reduplikace (427). —

Reflexivum, viz *Zájmena*. — *Pronomen personale reflexivum*, viz *Zvratné osobní zájmeno*. — *Pronomen possessivum reflexivum*, viz *Zvratné přívlastňovací zájmeno*. —

Relativum copulativum (*pronomen*), vztažné zájmeno spojovací (648—649); vztažné příslovce spojovací (*adverbium*) (648, 649). —

Rod podstatných jmen (B2a, b, c); veršovaná rodová pravidla, (ukázka), (B2c; B9b). —

Rod podstatných jmen třetí deklinace: *Maskulina* (B6a, b, c; B7a, b, c; B8a, b); *odchyly* (B8c; B9a, b). — *Feminina* (B9c; B10a, b, c); *odchyly* (B11c; B12a, b, c; B13a, b). — *Neutra* (B13b, c); *odchyly* (B13c; B14a, b, c). —

Rozkaz, viz *Imperativus*. —

Rozkazovací způsob, viz *Imperativus*. —

Různorodá podstatná jména (B15c). —

Řadové číslovky, viz *Číslovky*. —

Řecké skloňování, viz *Skloňování řeckých jmen*. —

S.

Semideponentia, viz *Verba semideponentia*. —

Shoda doplňku s podmětem a předmětem, *Shoda* opačná, viz *Doplňek*. —

Schodná slovesa: (*aio, inquam, quaeso, ave, salve, vale, age, apage*), (*queo, nequeo*), (623, 624, 794). —

Sklonování řeckých jmen, (Aeneas, Critias, Anchises), (34, 75). —

Slovesa latinská, jak bývají uváděna v latinsko-českých slovnících, 81. —

Slovesa a výrazy znamenající »vyjadřovati se« a »vnímati smysly«, (*verba dicendi et sentiendi*), (234, 235, 236; 329, 330); slovesa znamenající »pečovati, starati se, dbáti, hleděti, přičiňovati se, usilovati, obmyšleti, dosáhnouti, dojíti, provésti, způsobiti, stříci se«, (*verba curandi et agendi*), (330); slovesa znamenající »žádati, prositi, přát si, rozkazovati, ustanoviti, raditi, napomínati, vybízeti, přiměti, nutiti, pohnouti, dojmouti, dovoliti« a obdobné výrazy, (*verba postulandi et imperandi*), (329); slovesa znamenající »zabraňovati, brániti, překážeti, státi v cestě, odstraňovati, zpěčovati se, zdráhati se«, (*verba impediendi*), (361); slovesa a výrazy znamenající »báti se, obávati se«, (*verba timendi*), (376). —

Slovesa krytočinná, viz Verba deponentia. —

Slovesa polokrytočinná, viz Verba semideponentia. —

Slovesné výrazy stejné tvarem, různé původem a významem (173, 205, 206, 207, 672). —

Složeniny slovesa *eo, ire* (793, 794). —

Složeniny slovesa *facio, facere* (137, 697). —

Složeniny slovesa *fero, ferre* (789, 790). —

Složeniny slovesa *sum, esse*, jejich tvary: *absum, abesse* (32, 60, 165, 183, 214, 224, 225); *adsum, adesse* (32, 60, 165, 183, 214, 223, 224, 225); *desum, deesse* (32, 60, 165, 183, 211, 214, 221, 224, 225); *obsum, obesse* (32, 60, 165, 183); *praesum, praeesse* (32); *prosum, prodesse* (157, 183, 215, 224, 225, 624). —

Souvětí podmínkové (185—189, 230—231). — Úvod (185, 186); druhy podmínkového souvětí (186); podmínkové souvětí skutečnosti (hypothetická perioda reálná), (186, 431); spojky (186); podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda irreálná), (187, 188); spojky (187); konjunktivy (187, 230); cvičení (231); příklady podmínkové vedl. věty (177, 178, 179, 180, 181). —

Stupnice latinských sloves: úvod (423, 424); základní slovesné tvary, jež jest třeba znáti, abyste uměli utvořiti kterýkoli slovesný tvar (79); slovesa první konjugace pravidelná (425, 426), odchýlná (427, 428), sloveso *dare* (429, 430, 431); slovesa druhé konjugace (458—463; 538—542); slovesa třetí konjugace (550—559; 577—584; 613—616; 669—672; 678—683; 690—694; 701, 702); slovesa čtvrté konjugace (710—712; 713—715). — Viz »Verba deponentia« a »Verba semideponentia«.

Stupňování přídavných jmen. — Úvod; positiv, komparativ, superlativ, (9, 10). —

Pravidelné stupňování:

Komparativ (10, 11); skloňování komparativu adjektiv (12, 13); spojka *quam* u komparativu (13, 14, 15); ablativ srovnávací (*ablativus comparativus*), (13, 14, 15); příklady komparativu adjektiv (40, 41, 42, 44); absolutní komparativ, jak se překládá do češtiny, (170, 171); skloňování komparativů: *clarior, longior, pulchrior* (12); *altior, melior, brevior* (13); *plures, plura* (13, 111); *melior, peior, maior, minor, melius, peius, maius, minus, plus* (111). —

Superlativ (19, 20); skloňování superlativu (20); příklady superlativu (42, 44); jak vhodně někdy lze přeložiti latinský superlativ se substantivem do češtiny (406). —

Elativ (absolutní superlativ), (171, 172); jak se vyjádří velmi vysoký stupeň vlastnosti (171, 172). —

Nepravidelné stupňování, (*bonus, malus, magnus, parvus, multus*), (110, 111); skloňování komparativu těchto adjektiv (111). —

Stupňování adjektiv zakončených v »—*ilis*«, (*utilis* a j.; *similis* a j.), (132, 133). —

Stupňování opisné, (*idoneus, pius, arduus* a j.), (148, 149). —

Stupňování adjektiv zakončených v »—*dicus*«, — *ficus*«, — *volus*«, (407); stupňování adjektiv *egenus, providus, frugi, nequam*, (407).

Komparativy *maior, minor* a superlativy *maximus, minimus* k označení lidského věku (200, 201). — Superlativ ve spojení se zájmenem *quisque* (762). —

sum, esse, tvary: indik. prés. (I. díl, str. 56, 57); konj. prés. (II. díl, str. 165, 166); ind. impf. (I. 98); konj. impf. (II. 183); ind. fut. I. (I. 173, 177); ind. perf. (I. 211, 216); konj. perf. (II. 214); ind. plupf. (II. 32); konj. plupf. (II. 223, 224) (229); ind. fut. II. (II. 58, 59); imperativ a imperativ futuri (I. 57, 319; II. 137), (167); infin. prés. (I. 56); infin. perf. (II. 389); infin. fut. (II. 416); particip. fut. (II. 384). — Tvary složenin slovesa *sum, esse*, viz Složeniny slovesa *sum, esse*. —

Superlativ, viz Stupňování přídavných jmen. —

Supinum (79—82); kolikeré jest supinum (79); jak se překládá do češtiny (80); supinum sloves první konjugace (79, 80, 81), sloves druhé konjugace (456, 457, 466), sloves třetí konjugace (79, 80, 545), sloves čtvrté konjugace (79, 80). —

T, U.

Tázací zájmena, viz Zájmena. —

Trpný rod, viz Passivum. —

Ukazovací zájmena, viz Zájmena. —

utinam; (utinam) ne; (166, 167, 184, 185, 216, 217, 218; 227, 228, 229). —

V.

Vazba akusativu s infinitivem. — První část. (232—236). Které české věty lze do latiny přeložit vazbou akus. s inf.? Verba dicendi et sentiendi; neosobné výrazy (234—236). — Druhá část. (237—240, 241—244). Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? — Třetí část. (266—268). V češtině podmět není vyjádřen. — Čtvrtá část. (268—270). Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem zvratného osobního zájmena »se«. — Pátá část. (274—275). Dva akusativy ve vazbě akus. s inf. — Šestá část. (401—404). Jak si počínáme při překladu z latiny do češtiny? Sedmá část. (479). (Klad a zápor). (*Memini.*) — Slovesa: *statuere* (360), *putare* (599). —

Vazba dvojího nominativu (podmětného a doplňkového): (36—38); (*appellor, cognoscor, creor, declaror, deligor, designor, dicor, ducor, eligor, existimor, habeor, iudicor, legor, nominor, putor, reperior, vocor*) (37); (*esse, sum, evado, exsisto, fio, fieri*) (38); (*nomino*) 104; (*puto*) 105, 406; (*habeo*) 351; (*pronuntio*) 497; (*eligo*) 590; (*iudico*) 593; (*edico*) 301; (*creo*) 654; (*video*) 38, 767. —

Vazba dvojího akusativu (předmětného a doplňkového): (příklady) 44; (*appellare*) 585; (*adhibere*) 258; (*cognoscere*) 740; (*constituere*) 345; (*deligere*) 744; (*existimare*) 564; (*facere*) 349, 748; (*habere*) 350, 351, 490, 491; (*iudicare*) 593, 753; (*legere*) 492; (*mittere*) 753; (*nominare*) 104; (*praeberere*) 598, 758; (*praeestare*) 440, 598; (*pronuntiare*) 497; (*putare*) 105, 599, 795; (*retinere*) 498; (*statuere*) 359; (*sumere*) 765. —

Věcná jména, označující tělo a duši, překládají se do češtiny jednoduchým výrazem (zájmenem a pod.), (399). —

Vedlejší věty časové (522—532). — Úvod; děj současný, předčasný, následný; (522, 523, 524). — Vedlejší věty časové uvedené spojkou *cum* (*cum temporale, cum historicum*) (524, 525); *cum* s indikativem (525, 526, 527, 528); *cum historicum* (525, 529, 530, 531, 532); který druh časových vět uvádí *cum temporale* (525, 528); který druh časových vět uvádí *cum historicum* (525, 529, 531). —

Vedlejší věty časové. — *antequam, priusquam*, (737); *quoad* (762). —

Vedlejší věty obavné (376—380); spojky (376, 377); slovesa a výrazy znamenající »báti se, obávati se« (376); konjunktivy v obavných větách, jak se překládají do češtiny, (378, 379, 380); *ne quis, ne nemo*, atd. (380); *metuere* (306, 307); příklady (378—380). —

Vedlejší věty podmínkové, viz Souvětí podmínkové. —

Vedlejší věty účelové. — 1. Přísovečné vedlejší věty účelové (317—326); úvod (317, 318); spojky (318, 319, 323, 324); konjunktivy (319, 322); příklady a cvičení (319, 324—326). —

2. Podstatné vedlejší věty účelové: žádací a snahové (328—334); verba imperandi et postulandi, verba dicendi (329, 330); verba curandi et agendi (330); spojky (330); konjunktivy (330); cvičení (331—334). —
 3. Podstatné vedlejší věty účelové — zabraňovací, viz Vedlejší věty zabraňovací; (361—370). —
 4. Podstatné vedlejší věty účelové — obavné, viz Vedlejší věty obavné; (376—380). —
- Vedlejší věty zabraňovací (361—370). — Spojky *ne, quominus*, (361 a násl.); spojka *quin*, (368 a násl.); slovesa a výrazy znamenající »zabraňovati, brániti překážeti, státi v cestě, odstrašovati, zpěčovati se, zdráhati se« (361, 368, 369); konjunktivy ve vedlejších větách zabraňovacích (361); příklady se spojkami »*ne, quominus*« (362—368); příklady se spojkou »*quin*« (368—370); vazba sloves: *prohibere* (363, 366); *impedire* (365); *impediri* (366); *prohiberi* (366), (367); *recusare, non recusare* (367, 368).
- Verba deponentia (769—787). — Úvod (769, 770); krytočinná slovesa (deponentia) první konjugace: vzor *hortari* (770, 771); příklady, stupnice sloves, (772, 773, 774). — Krytočinná slovesa (deponentia) druhé konjugace: úvod (774); vzor *misereri* (775, 776); deponentia druhé konjugace, stupnice sloves, (776, 777). — Krytočinná slovesa (deponentia) třetí konjugace: úvod (777, 778); vzory *fungi, pati*, (778, 779); deponentia třetí konjugace, stupnice sloves, (780, 781, 782, 783, 784). — Krytočinná slovesa (deponentia) čtvrté konjugace: úvod (784, 785); vzor *largiri* (785, 786); deponentia čtvrté konjugace, stupnice sloves, (786, 787). — Časování slovesa *oriri* (788). —
- Verba semideponentia (788, 789). — Úvod (788); polokrytočinná slovesa (semideponentia *audeo, gaudeo, soleo, fido, confido, diffido, taedet, pertaedet, revertor, devertor*, jejich stupnice, (788, 789). —
- Verba dicendi et sentiendi (234, 235); neosobné a jiné výrazy *dicendi et sentiendi* (235, 236; 329, 330); verba curandi et agendi (330); verba postulandi et imperandi (329); verba impediendi (361); verba timendi (376). —
- Vespolnost (122), (*inter*). —
- volo, velle, volui*, (810, 811). —
- Výčet dvoučlenný a vícečlenný (300), (*denique*). —
- Vztahné příslovce spojovací (648, 649). —
- Vztahné zájmeno, viz Zájmeno. —
- Vztahné zájmeno spojovací (648, 649). —

Z.

Zájmena. — Osobní zájmena, jejich skloňování, jejich spojení s předložkami (3—5); osobní zájmeno 3. osoby, zesílené zájmenné tvary (4); genitivy *mei, tui, nostri, nostrum, vestri, vestrum* (5). Zvratné osobní zájmeno (127—131); skloňování, spojení s před-

ložkami (128); rozdíl v užívání tohoto zájmena v lat. a češtině (128—129); zesílené zvrtné zájm. osobní, jak se překládají tyto zesílené tvary do češtiny (129); předmětný genit. *sui* (129, 130). — *Zvrtné* přivlastňovací zájmeno (145—147); zájmena (145—146); v užívání v lat. a češtině (146—147); *omnia mea mecum porto* (147); *ego me defendo mea oratione* (147). — *Ukazovací* zájmena: *hic, haec, hoc*, skloňování (18); *iste, ista, istud*, skloňování (61); *ille, illa, illud*, skloňování (36); *ipse, ipsa, ipsum*, skloňování (37); význam (751—762); *idem, eadem, idem*, skloňování (62—63). — *Vztažné* zájmeno spojovací (648—649). — *Neurčitá* zájmena: *quis* (qui), *quid*; *qui* (quis), *qua*, *quod* (761); *quisque, quidque; quisque, quaeque, quodque* (761, 762); jak lze přeložit české zájmeno »každý« do latiny (762, heslo *quisque*); *quisquis, quaequae, quidquid, quicquid* (762); *quidam, quiddam, quidam, quaedam, quoddam*, význam 760, 761, 762; skloňování 811; rozdíl mezi »*aliquis*« a »*quidam*« 760; *aliquis, aliquid* (I. díl, str. 170); *aliqui, aliqua, aliquod* (II. díl, str. 295). — Ostatní viz v hesle »Zájmena« v »Rejstříku« k I. dílu učebnice na str. 515 a 516!) —

Z á k a z, viz Imperativus. —

Z á k l a d n í číslovky, viz Číslovky. —

Z d v o j k a, (reduplikace), (427). —

Z e m ě, viz Jména měst a malých ostrovů. —

Z v í ř a t a, viz Jména zvířat. —

Z v r a t n á slovesa v latině, (příklady): *se movere* (212), *se habere* (351), *se adiungere* (120), *se recipere* (257), *se servare* (124), *se gerere* a j. —

Z v r a t n á z á j m e n a, viz Zájmena. —

OBSAH.

I. Mluvnická část.

Sešit 1.	Str.
Poznámky a vysvětlivky	2
1. h o d i n a.	
Osobní zájmena	3
Číselná příslovce zájmenná. I.	8
2. h o d i n a.	
Stupňování přídavných jmen. (Úvod.)	9
Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv: Komparativ.	10
Skloňování komparativu adjektiv	12
Spojka » <i>quam</i> «. Ablativ srovnávací (<i>ablātīvus comparātīvus</i>)	13
Číselná příslovce násobná	17

3. h o d i n a.

Ukazovací zájmeno » <i>hic, haec, hoc</i> «	18
Pravidelné srovnávací stupňování adjektiv: Superlativ	19
Genitiv celkový (<i>genitivus partitivus</i>)	20
Číslovky podílné. I.	25

4. h o d i n a.

Kolikery je časový poměr děje vedlejší věty k ději řídící věty? .	26
Plusquamperfektum. (Předminulý čas.) Indikativ aktivního plusquamperfekta	28
První konjugace. Indikativ aktivního plusquamperfekta	31
Indikativ plusquamperfekta slovesa » <i>esse</i> = býti«	32
Číslovky podílné. II.	32
Základní číslovky (2000 až 10 milionů)	34
K první deklinaci: Řecká jména. (<i>Aenēās, Anchīsēs.</i>)	34
K druhé deklinaci: Substantiva v »- <i>ius, -āius, -eius, -ium</i> «.	34
K třetí deklinaci	35
Ukazovací zájmeno » <i>ille, illa, illud</i> «. (Skloňování.)	36
Vazba dvojího nominativu	36
Ukazovací zájmeno » <i>ipse, ipsa, ipsum</i> «. (Skloňování.)	37

Sešit 2.

5. h o d i n a.

Číslovky podílné. III.	55
--------------------------------	----

6. h o d i n a.

Futurum I. — Současnost v budoucnosti	57
Futurum II. (<i>secundum</i> či <i>exāctum</i>)	57
Oznamovací způsob futura II. rodu činného. (<i>Indicativus futuri II. activi.</i>)	58
Indicativus futuri II. slovesa » <i>esse</i> = býti«	59
První konjugace. Indicativus futuri II. activi.	60
Ukazovací zájmeno » <i>iste, ista, istud</i> «. (Skloňování.)	61
Ukazovací zájmeno » <i>idem, eadem, idem</i> «. (Skloňování.)	62

7. h o d i n a.

Participia.	65
Aktivní participium přítomného času.	67
K první deklinaci. (<i>Aenēās, Critiās.</i>)	75
Řadové číslovky. (1.000—2.000.000.)	77

8. h o d i n a.

Kterým základním slovesným tvarům se u každého slovesa naučíte, abyste uměli utvořití kterýkoli slovesný tvar?	79
Supinum.	79
První konjugace: Supinum.	81

	Str.
Participium minulého času rodu trpného. (<i>Participium perfecti passivi</i> .)	82
Ablativ časový (<i>Ablativus temporis</i> .)	85

Sešit 3.

9. <i>h o d i n a</i> .	
Passivní perfektum. Passivní plusquamperfektum. Passivní futurum II.	98
Oznamovací způsob času minulého rodu trpného. (<i>Indicativus perfecti passivi</i> .)	99
10. <i>h o d i n a</i> .	
Nepravidelné stupňování.	110
11. <i>h o d i n a</i> .	
Oznamovací způsob času předminulého rodu trpného. (<i>Indicativus plusquamperfecti passivi</i> .)	113
12. <i>h o d i n a</i> .	
Oznamovací způsob futura II. rodu trpného. [<i>Indicativus futuri II. (exacti) passivi</i> .]	125
13. <i>h o d i n a</i> .	
Zvratné osobní zájmeno.	127
14. <i>h o d i n a</i> .	
Stupňování adjektiv zakončených v »-ilis«.	132
15. <i>h o d i n a</i> .	
Rozkazovací způsob. Imperativus. <i>Imperativus futuri</i>	134
Aktivní a passivní imperativ I. a II.	135

Sešit 4.

16. <i>h o d i n a</i> .	
Zvratné přivlastňovací zájmeno.	145
17. <i>h o d i n a</i> .	
Opisné stupňování adjektiv v »-eus, -ius, -uus«.	148
18. <i>h o d i n a</i> .	
Konjunktiv.	160
Konjunktiv přítomný. (<i>Coniunctivus praesentis</i> .)	161
Aktivní a passivní přítomný konjunktiv sloves I.—IV. konjugace.	162
Přítomný konjunktiv slovesa »esse« a jeho složenin	165
Jak se překládá do češtiny latinský přítomný konjunktiv?	166
Přítomný konjunktiv přací. (<i>Coniunctivus optativus praesentis</i> .)	166
Rozkaz a zákaz vyjádřený přítomným konjunktivem. (<i>Coniunctivus hortativus, iussivus, prohibitivus</i> .)	167

19. h o d i n a.

Absolutní komparativ	170
Jak se vyjádří v latině velmi vysoký stupeň vlastnosti?	171
Elativ	171

20. h o d i n a.

Konjunktiv imperfekta. (<i>Coniunctivus imperfecti</i> .)	175
Aktivní a pasivní konjunktiv imperfekta sloves I.—IV. konjugace:	
I. konjugace (<i>laudāre</i>)	176
II. konjugace (<i>dēlēre</i>)	177
III. konjugace, A (<i>carpere</i>)	179
III. konjugace, B (<i>capere</i>)	180
IV. konjugace (<i>audire</i>)	182
Konjunktiv imperfekta slovesa »esse«	183

21. h o d i n a.

Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv imperfekta?	184
Konjunktiv imperfekta vyslovuje přání nedostižné v přítomnosti.	184
Konjunktiv imperfekta vyslovuje neskutečný děj v přítomnosti.	185
Podmínkové souvětí. (Hypothetická perioda.)	185
Podmínkové souvětí skutečnosti (hypothetická perioda reálná).	186
Podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda ir-reálná) (I.)	187

Sešit 5.

22. h o d i n a.

Základní číslovky. (I.)	193
Akusativ příslovecného určení míry prostorové a časové. — (<i>Nātus sum</i> .)	198
Komparativy » <i>maior, minor</i> «, superlativy » <i>māximus, minimus</i> « k označení lidského věku	200

23. h o d i n a.

Perfektní konjunktiv. (<i>Coniunctivus perfecti</i> .):	
A. Činný rod (<i>āctivum</i>).	213
I. konjugace.	213
Sloveso »esse«.	214
B. Trpný rod (<i>passivum</i>)	215
I. konjugace	215
Jak se překládá do češtiny latinský perfektní konjunktiv?	216
Perfektní konjunktiv přací. (<i>Coniunctivus optātivus potentiālis perfecti</i> .)	216
Důrazný zákaz vyjádřený perfektním konjunktivem.	218
Konjunktiv připouštěcí, přítomní a perfektní. (<i>Coniunctivus concessivus</i> .)	219

24. hodina.

Konjunktiv plusquamperfecta. (<i>Coniunctivus plusquamperfecti.</i>):	
A. Činný rod (<i>activum</i>)	221
I. konjugace	222
Sloveso »esse«	223
B. Trpný rod (<i>passivum</i>)	225
Jak se překládá do češtiny latinský konjunktiv plusquamperfecta?	226
Konjunktiv plusquamperfecta vyslovuje přání nedostižné v minulosti.	227
Konjunktiv plusquamperfecta vyslovuje neskutečný děj v minulosti.	229
Podmínkové souvětí neskutečnosti (hypothetická perioda ireálná) (II.).	230
25. hodina.	
Vazba akusativu s infinitivem. (I.)	232
Vazba akus. s inf.: Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? (II. A)	237

Sešit 6.

26. hodina.

Vazba akus. s inf.: Jak si počínáme při překladu z češtiny do latiny? (II. B)	241
---	-----

27. hodina.

Základní číslovky. (II.)	262
Římské peníze.	265

28. hodina.

Vazba akusativu s infinitivem. (III.) — V češtině podmět není vyjádřen.	266
Vazba akusativu s infinitivem. (IV.) — Podmětný akusativ jest zastoupen akusativem zvrtného osobního zájmena »se«	268
Ablativ míry časové.	270

29. hodina.

Vazba akusativu s infinitivem. (V.) — Dva akusativy ve vazbě akusativu s infinitivem.	274
Základní číslovky. (III.)	275

30. hodina.

Infinitiv.	281
Présentní infinitiv. Jak se překládá do češtiny?	282

Sešit 7.

Str.

3 1. h o d i n a.

Hlavní a vedlejší časy v latině.	290
Praesens historicum. (Historické præsens.)	291
Perfectum praesens.	293
Historický infinitiv.	294

3 2. h o d i n a.

Účelové věty. — Příslovečné vedlejší věty účelové.	317
Kterými spojkami a výrazy bývají uvedeny vedlejší věty účelové?	323

3 3. h o d i n a.

Účelové věty. — Podstatné vedlejší věty účelové.	328
Účelové věty. — Vedlejší věty žádací a snahové.	328

Sešit 8.**3 4. h o d i n a.**

Účelové věty. — Vedlejší věty zabraňovací:	
A. Spojky » <i>nē</i> «, » <i>quōminus</i> «.	361
B. Spojka » <i>quā</i> « = aby ne«.	368

3 5. h o d i n a.

Účelové věty. — Vedlejší věty obavné. Spojky » <i>nē</i> «, » <i>nōn</i> «, » <i>ut</i> «.	376
Participium budoucího času rodu činného. (<i>Participium futūri activi</i> .)	382

Sešit 9.**3 6. h o d i n a.**

Infinitiv. (Neurčitý způsob.)	385
Minulý (perfektní) infinitiv.	386
Činný minulý infinitiv (<i>infinitivus perfecti activi</i>).	387
Trpný minulý infinitiv (<i>infinitivus perfecti passivi</i>).	390

3 7. h o d i n a.

Vazba akusativu s infinitivem. (VI.) — Jak si počínáme při překladu z latiny do češtiny?	401
Jak vhodně někdy lze přeložit latinský superlativ se substantivem do češtiny?	406
Stupňování přídavných jmen. Odchytky. Nepravidelné stupňování.	407

3 8. h o d i n a.

Budoucí infinitiv (<i>infinitivus futuri</i>).	413
Činný budoucí infinitiv (<i>infinitivus futuri activi</i>).	413

39. *h o d i n a.*Trpný budoucí infinitiv (*infinitivus futuri passivi*). 41940. *h o d i n a.*

Stupnice latinských sloves. 423

Slovesa první konjugace. Stupnice sloves. — Vzor »*laudō*«. 425Slovesa první konjugace, která se v některých tvarech odchyľují od vzoru »*laudāre*«. (Jejich abecední seznam jest na obálce 11. sešitu.) 427Stupnice slovesa »*dare*« a jeho složenin. 429**Sešit 10.**42. *h o d i n a.*

Slovesa druhé konjugace. — Indikativ aktivního perfekta. Perfektní kmen. 453

Slovesa druhé konjugace. — Supinum. Aktivní budoucí participium. 456

Slovesa druhé konjugace. — Stupnice sloves. (Abecední seznam těchto sloves jest na obálce 11. sešitu.) 457

Časování sloves druhé konjugace. Vzory »*dēlēō*, »*moneō*«. Aktivní a passivní perfektní, plusquamperfektní, futurum II. atd. 464

Vazba akusativu s infinitivem. (VII.) 479

Sešit 11.45. *h o d i n a.*

Radové číslovky. Zlomky. 521

Vedlejší věty časové. »*Cum*« *temporāle*. »*Cum*« *historicum*. 522**Sešit 12.**46. *h o d i n a.*Vedlejší věty časové. — »*Cum*« *historicum*. 529

Slovesa II. konjugace. Stupnice sloves. — Dodatky. 538

47. *h o d i n a.*

Slovesa třetí konjugace. Kmen perfektní. Kmen supinový. 542

Kmen perfektní. Šest skupin sloves třetí konjugace. 543

Supinum. — Aktivní budoucí participium. 545

Časování sloves třetí konjugace. Perfektní, plusquamperfektní, futurum II. atd. Vzory »*carpō*, »*carpere*, »*capiō*, »*capere*«. 54648. *h o d i n a.*

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — První skupina:

Perfektní se znakem »-s-«. 550

Sešit 13.

Str.

49. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Druhá skupina:
Jednoduché perfektum. 577

50. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Třetí skupina:
Perfektum se znakem »-v-«. 613
Schodná slovesa (I.): *aiō, inquam, quaesō* a j. 623
Časování slovesa »*prōsum, prōdesse*«. 624

Sešit 14.**51. hodina.**

Relativum copulativum. Vztažné zájmeno (příslovce) spojovací. 648
Activum causativum. Činný rod původový 650
Doplňk. (I.) 650
Doplňk. (II.) Shoda doplňku: a) s podmětem, b) s předmětem,
c) opačná. 654

52. hodina.

coepi, coepisse, coeptus. 656
Jména měst a malých ostrovů. 661

53. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Čtvrtá skupina:
Perfektum v »-ui-«. 669
Slovesa zdánlivě podobná tvarem. 672

Sešit 15.

Doplňkové participium. 673

54. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Pátá skupina:
Reduplikované perfektum. 678
Perfectum gnōmicum. 683

55. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Šestá skupina:
Slovesa v »-iō, -ere«. 690
Fīō, fieri, factus sum. 695

56. hodina.

Slovesa III. konjugace. Stupnice sloves. — Dodatek I. 701
edō, edere, ēdī, ēsum. 702

57. hodina.

Časování sloves čtvrté konjugace. Vzory: *audiō, vinciō, veniō*.
Aktivní a pasivní perfektum, plusquamperfektum, futurum II. 706

Slovesa IV. konjugace. Stupnice sloves. — První skupina:	
Pravidelná slovesa.	710
58. h o d i n a.	
Slovesa čtvrté konjugace, která se v některých tvarech odchylují od vzoru »audīre«; stupnice těchto sloves.	713

Sešit 16.

<i>ferō, ferre, tulī, lātum.</i>	733
--	-----

Sešit 17.

59. h o d i n a.	
Verba dēpōnentia. Slovesa krytočinná.	769
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) první konjugace. — Vzor:	
<i>hortor, hortāri, hortātus sum.</i>	770
Některá deponentia první konjugace: Stupnice sloves	772
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) druhé konjugace. — Vzor:	
<i>misereor, miserēri.</i>	774
Deponentia druhé konjugace: Stupnice sloves.	776
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) třetí konjugace. — Vzory:	
<i>fungor, fungī, patior, pati.</i>	777
Deponentia třetí konjugace: Stupnice sloves.	780
Krytočinná slovesa (dēpōnentia) čtvrté konjugace. — Vzor:	
<i>largior, largiri.</i>	784
Deponentia čtvrté konjugace: Stupnice sloves.	786
<i>orior, oriri, ortus sum.</i>	788
Polokrytočinná slovesa (sēmidēpōnentia).	788
Složeniny slovesa »ferō, ferre«.	789
<i>possum, posse, potui.</i>	790
<i>eō, ire, ī, itum.</i>	792
Slovesa schodná (II.): <i>queō, nequeō.</i>	794
60. h o d i n a.	
<i>volō, nōlō, mālō</i>	810
<i>quīdam, quaedam, quiddam, quoddam.</i>	811

II. Latinsko-česká cvičení.

(Mluvnické tvary, věty.)

(Casování sloves:) str. 31, 32, 58—61, 83, 84, 99, 100, 114, 126, 127, 162—165, 176—183, 213—216, 222, 226, 293, 294, 388—391, 393, 416, 420, 429, 464—468, 546—549, 623, 624, 656, 657, 695—697, 702, 703, 707—710, 733, 734, 771, 775, 776, 778, 779, 785, 786, 788, 791—794.

(*Sklonění:*) str. 12, 13; (*stupňování příd. jmen:*) 40, 42, 44, 132, 133, 148, 149, 407; (*multus:*) 116—118; (*maior, minor:*) 200, 201; (*zvratná zámena:*) 128—131, 146, 147; (*číslovky:*) 77, 194—198, 263, 265, 276; (*jména měst:*) 662—665, 667—669.

(*Praesens historicum:*) str. 292; (*histor. infin:*) 294; (*activum causat:*) 650; (*perf. gnom:*) 683; (*konjunktiv:*) 166—168, 185, 187—189, 217—221, 227—230, 231; (*imperativ:*) 134—137; (*infin. perf:*) 387—392; (*infin fut:*) 414—416, 420.

(*Doplněk:*) str. 651—656, 673—675; (*akus:*) 199, 200; (*gen:*) 261, 262; (*abl:*) 86—88, 270, 271.

(*Akus. s infin:*) str. 237, 239—244, 266—268, 270, 275, 401—404, 414—416, 420, 479; (*věty účelové:*) 319—322, 324—326, 331—334; (*zabraňovací věty:*) 362, 363—370; (*obavné věty:*) 378—380; (*ně- které vedl. věty uvedené spojkou »cum«:*) 525—528, 530—532.

(*Různé:*) str. 13—15, 21, 29, 30, 38, 57, 80, 109.

III. Články. — Vypracování.

1. *Dē dīs Rōmānorum.* (1. sešit, str. 45.)
O římských bozích. (2. sešit, str. 55.)
2. *Annus, mēnsis, diēs.* (1. sešit, str. 46.)
Rok, měsíc, den. (3. sešit, str. 97.)
3. *Primum colloquium.* — První rozhovor. — (1. sešit, str. 48.)
4. *Ve vsi hoří!* (2. sešit, str. 78.)
Dē vicō ardentī. (2. sešit, str. 95.)
5. *Dē pecūniā Rōmānōrum.* (5. sešit, str. 240.)
O římských penězích. (6. sešit, str. 265.)
6. *O pávovi.* (6. sešit, str. 244.)
Dē pāvōne. (6. sešit, str. 280.)
7. *O Damoklovi.* (6. sešit, str. 280.)
Dē Dāmocle. (6. sešit, str. 288.)
8. *Colloquium.* (6. sešit, str. 280.)
Rozmluva. (6. sešit, str. 288.)
9. *Dē pugnā Marathōniā et Salamīniā.* (7. seš., str. 316.)
O bitvě marathonské a salaminské. (8. seš., str. 338.)
10. *Dē Lacedaemoniīs.* (7. seš., str. 328.)
O Spartanech. (8. seš., str. 340.)
11. *Dē equō et asinō.* (7. seš., str. 335.)
Kůň a osel. (8. seš., str. 341.)

12. *Dē accipitre et columbīs.* (7. seš., str. 336.)
Jestřáb a holubi. (8. seš., str. 342.)
13. *Pastýři a vlk.* (9. seš., str. 400.)
Dē pāstōribus et lupō. (9. seš., str. 432.)
14. *O římských hostinách.* (10. seš., str. 445.)
Dē Rōmānōrum convīviis. (11. seš., str. 509.)
15. *Dē duōbus saccīs.* (10. seš., str. 468.)
Dva pytle. (11. seš., str. 510.)
16. *Dē Mārcō Pisōne.* (10. seš., str. 468.)
Markus Piso. (11. seš., str. 510.)
17. *Krátce jsou líčeny hlavní události římských dějin.* (13. seš., str. 620.)
Summae rēs historiae Rōmānae attinguntur. (14. seš., str. 644.)
18. *Prōverbia.* (Přísluví.) (5. seš., str. 212.)

IV. Slovník.

(Polotučná číslice na počátku řádku značí sešit.)

	Str.		Str.
1. K 1.—2. úloze	5	9. K 45.—47. úloze	393
1. K 3.—4. „	21	9. K 48.—50. „	408
2. K 5.—6. „	51	10. K 51.—52. „	433
2. K 7.—10. „	69	11. K 53.—56 „	481
3. K 11.—16. „	100	12. K 57.—58. „	559
3. K 17.—22. „	120	13. K 59.—62. „	584
4. K 23.—30. „	150	14. K 59.—62. „	625
5. K 23.—24. hodině	210	16. K 63.—70. „	735
6. K 25.—30. „	245	17. K 71.—75. „	795
7. K 31.—33. „	295	17. K 63.—75 „	802
8. Dodatek k slovníku } k 31.—33. hodině }	342	(Vlastní jména.) }	
8. K 34.—35. „	370	17. K 76. úloze	815

V. Skupiny slov.

1. Příbuzenstvo.	90
2. Zvířectvo. — Ssavci.	336
3. „ — „	432
4. „ — Ssavci a ptáci.	480
5. Zvířectvo.	576

VI. Články a mluvnické stati otištěné na obálce sešitů.

*Obálka
sešitu:*

1. Předpisy o doplňovacích zkouškách dospělosti (doplňovacích zkouškách maturitních) absolventů reálných gymnasií, reformních reálných gymnasií a reálék	1. a 3.
2. Rod podstatných jmen	2.
3. Obojrodá, commünia	2.
4. Přechylná, möbilía	2.
5. Jména zvířat	4.
6. Rod podstatných jmen I. deklinace	4.
7. Rod podstatných jmen II. deklinace	4. a 5.
8. Třetí deklinace:	
a) K rodu substantiv	5.
b) K rodu adjektiv	6.
9. Rod substantiv III. deklinace (úvod)	6.
10. Maskulina III. deklinace	6. až 8.
— Odchytky rodu ženského	8. a 9.
— Odchytky rodu středního	9.
11. Feminina III. deklinace	9. a 10.
— Odchytky rodu mužského	11. až 13.
— Obojrodá	12.
— Vlastní jména mužů stejnoslabičná	13.
— Feminina v »-us« a »-ūs«	13.
12. Neutra III. deklinace	13.
— Odchytky	13. a 14.
13. Čtvrtá deklinace	14. a 15.
14. Pátá deklinace	15.
15. Jména různorodá, heterogenea	15.
16. Některá podstatná jména mají jiný význam v plurálu než v singuláru, z nich mnohá mají v plurálu jednak <i>týž</i> význam jako v singuláru, jednak <i>jiný</i> význam . .	16.
17. Plürälia tantum, pomnožná	16.
18. Abecední seznam latinských sloves první a druhé konjugace k slovesným stupnicím uvedeným na str. 427 až 429 a na str. 457 až 463	11.
19. Římský kalendář	16. až 18.
20. Zprávy nakladatelství	18.

VII. Úlohy a jejich vypracování.

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
1.	1.	7	1.	1.	38
2.	1.	16	2.	1.	39
3.	1.	23	3.	1.	41
4.	1.	24	4.	1.	43
5.	2.	49	5.	2.	91
6.	2.	62	6.	2.	92
7.	2.	75	7.	2.	93
8.	2.	76	8.	2.	93
9.	2.	78	9.	2.	95
10.	2.	84	10.	2.	95
11.	3.	107	11.	3.	139
12.	3.	109	12.	3.	141
13.	3.	111	13.	3.	141
14.	3.	112	14.	3.	142
15.	3.	115	15.	3.	143
16.	3.	118	16.	3.	119
17.	3.	127	17.	3.	144
18.	3.	131	18.	4.	174
19.	3.	133	19.	3.	144

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
20.	3.	138	20.	4.	189
21.	4.	149	21.	4.	190
22.	4.	150	22.	4.	191
23.	4.	168	23.	4.	192
24.	4.	170	24.	5.	204
25.	4.	170	25.	5.	205
26.	4.	172	26.	5.	206
27.	4.	173	27.	5.	206
28.	4.	173	28.	5.	208
29.	5.	202	29.	5.	208
30.	5.	203	30.	5.	209
31.	5.	240	31.	6.	265
32.	6.	244	32.	6.	280
33.	6.	260	33.	6.	273
34.	6.	264	34.	6.	285
35.	6.	272	35.	6.	277
36.	6.	278	36.	6.	286
37.	6.	278	37.	6.	287
38.	6.	280	38.	6.	288

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
39.	6.	280	39.	6.	288
40.	6.	284	40.	7.	289
41.	7.	315	41.	8.	337
42.	7.	327	42.	8.	339
43.	7.	335	43.	8.	340
44.	7.	336	44.	8.	341
45.	8.	380	45.	9.	398
46.	9.	400	46.	9.	431
47.	9.	404	47.	10.	446
48.	9.	417	48.	10.	448
49.	9.	421	49.	10.	449
50.	9.	421	50.	10.	476
51.	10.	443	51.	11.	508
52.	10.	468	52.	11.	510
53.	10.	470	53.	11.	513
54.	10.	473	54.	11.	516
55.	11.	503	55.	12.	533
56.	11.	506	56.	12.	536
57.	12.	571	57.	13.	608

Úloha.	Sešit.	Strana.	Vypracování.	Sešit.	Strana.
58.	12.	574	58.	13.	610
59.	13.	603	59.	14.	636
60.	13.	606	60.	14.	639
61.	13.	616	61.	14.	641
62.	13.	620	62.	14.	644
63.	14.	657	63.	15.	686
64.	14.	659	64.	15.	688
65.	15.	675	65.	15.	718
66.	15.	676	66.	15.	719
67.	15.	684	67.	16.	721
68.	15.	685	68.	16.	722
69.	15.	697	69.	16.	723
70.	15.	699	70.	16.	725
71.	15.	703	71.	16.	727
72.	15.	704	72.	16.	728
73.	15.	712	73.	16.	729
74.	15.	715	74.	16.	731
75.	15.	716	75.	16.	732
76.	17.	812	76.	17.	813

V přestupném roce byl za den 24. února (= *a. d. VI. Kal. Mart.*) vkládán přestupný den, jenž se psal »*a. d. bis VI. Kal. Mart.*« (*ante diem bis sextum Kalendās Mārtiās*). Odtud se »přestupný rok« nazýval »*annus bissextus*«. — [*bis* = dvakrát.]

Povšimněte si, že se jména hlavních dní (*Kal., Nōn., Id.*) i adjektiva označující měsíc píší na začátku slova velkým písmenem!

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO ZAČÁTEČNÍKY

Napsal

JOSEF BRADÁČ,

profesor akademického gymnasia v Praze.

Celé dílo, čítající 540 stran, vyšlo v 15 sešitech a stojí úplně v pěkném pouzdře K 80.—. Dodáváme je na 3 měsíční splátky, nebo si je můžete kupovati postupně po jednotlivých sešitech.

LATINSKY V 1000 SLOVECH PRO POKROČILÉ

Napsal

JOSEF BRADÁČ,

profesor akademického gymnasia v Praze.

Celé dílo, čítající 928 stran, vyšlo v 19 sešitech a stojí úplně v pěkném pouzdře K 78.—. — Dodáváme je na 3 měsíční splátky, nebo můžete si je postupně kupovati po jednotlivých sešitech.

Podle metody, zvolené v obou učebnicích

LATINSKY V 1000 SLOVECH

naučíte se základům latinského jazyka, potřebným pro četbu latinských klasiků, velmi dobře.

Obě učebnice — jak učebnice »Pro začátečníky«, tak učebnice »Pro pokročilé« jsou určeny pro soukromé studium a jsou domácím pomocníkem při učení se latině především pro ty, kdož se chtějí buď naučiti latině pro soukromou potřebu, nebo se připravit k jakékoli zkoušce z latiny na střední škole.

Ale i pro studenty gymnasií obě učebnice budou

A6294/18

výborným průvodcem při studiu.
Vždyť se ve škole přihází — ať
nepřítomnosti při učitelově výkladě
z nedostatečného pochopení problému
vědění vzniknou mezery, kterých žák
často pak sám ani nemůže doplnit.

A tu studentům znamenitou pomůckou
domácího učitele budou obě učebnice

LATINSKY V 1000 SLOVECH **PRO ZAČÁTEČNÍKY**

LATINSKY V 1000 SLOVECH **PRO POKROČILÉ,**

které svým posláním a svou metodou jsou ojedinělým dílem mezi
českými učebnicemi jazyka latinského.

V obou učebnicích naleznete to, co nebývá pospolu ve školních
učebnicích: jasný a srozumitelný výklad mluvnických statí, veliké
množství větných příkladů a hojně úloh, k nimž jest současně při-
pojeno i

vypracování úloh.

Neméně přispěje každému při učení vyznačování výslov-
nosti, délky samohlásek i přízvuku slabik, které
jest v prvním díle učebnice soustavné, v druhém díle u všech obtíž-
nějších slov.

Veliká jest i zásoba latinských slov, takže se učebnice stávají
i malým sloce, ale dosti obsáhlým latinsko-českým slovní-
kem.

Obě učebnice jsou opatřeny podrobnými rejstříky — tu zejména
upozorňujeme na podrobný rejstřík v tomto dvojsešitě 18./19. tohoto
dílu učebnice »Latinsky v 1000 slovech«. Rejstřík vám rychle oznámí
číslo stránky, na které jest výklad hledané mluvnické statí nebo
latinské slovo, jehož český význam hledáte.

Také otcům, kteří pomáhají svým synům gymnasistům při jejich
domácí přípravě, oba díly této učebnice vřele doporučujeme.

N A S K L A D Ě U V Š E C H K N I H K U P C Ů.
N a k l a d a t e l A. N e u b e r t v P r a z e
Z E M Ě D Ě L S K É K N I H K U P E C T V Í, P R A H A I I., H Y B E R N S K Á 1 2.

Sbírka „Světové řeči v 1000 slovech“ vychází dvanáctkrát do roka. Nakladatel a vy-
davatel Zemědělské knihkupectví A. Neubert v Praze, Hybernská 12. Tiskne Tempo
v Praze — V Praze dne 2. října 1939. — Předplatné na 6 sešitů Kč 30.—
na 10 sešitů Kč 40.— i s poštovným. Odebrání lze zrušiti jen písemně. Reklamační
nedobřílych sešitů se vyřizují jen do 14 dnů po vyjití následujícího sešitu. Novinová
sazba povolena ředitelstvem pošt a telegrafů v Praze pod čís. 27.761/7-1927. Do-
hlédací poštovní úřad Praha 7.